Derkovits Gyula

Barta Ernő festő- és grafikusművész 1919. után Hollandiában élt, ahol ő mutatta be először a modern magyar művészeket: Csák Istvánt, Irányi Grünwaldot, Derkovitsot, Aba-Novákot, – saját képeivel együtt.

(Fedor): Impresszionizmusóra egy kőbányai iskolában.

Magyar Nemzet, 1973. ápr. 27.

Derkovits

a pécsi Janus Pannonius Múzeum modern Magyar Képtárának állandó galériájában művei láthatók.

Képszabadság, 1972. okt. 31.

Derkovits Gyula

Kendős nő,1932

tempera,ezüst porfesték,papir 72,5x5o,7cm

magángyüjtemény

Aradi Nóra:A szocialista képzőművészet jelképei

Corvina Kossuth Könyvkiadó 1974 27 o.o.

Derkovits Gyula

Halas csendélet, 1929

tempera, ezüst -és aranyporfesték, karton,

szitavászon, celofán

42x57,5cm

Budapest, MNG.

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet jelképei

Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 271.o.

Derkovits Gyula
alkotásai is szerepelnek többek közt
Berlinben, a Magyar Kulturális Hónap
során legnap nyílt magyar képző-
művészeti kiállításon.

Magyar Nemzet 1973/122 4. old.

Derkovits Gyula

Esti Hírlap, 1945. márc. 27.

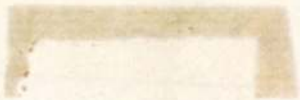

Derkovits Gyula

Eddig művészlapon még nem reprodukált négy festménye, közülük az önarcképe is megtalálható a sorozatban

Új művészlapsorozat

Hajdúböszörményi Napló, 1945. febr. 18.

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAP

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726

1975. MÁJ. 18

Derkovits Gyula

Keletmagyarország

1021

Derkovits Gyula: Proletár anya. (Májusi emléklap, 1938.)

Derkovits

Fülep Lajos könyvét a Magvető 1975-ben jelentette meg, melyben Rippl Rónai – Csontváry – Derkovitsról írt tanulmányai, illetve interjúját tartalmazza.

Hajdúbihari Napló, 1975. máz. 27.

Derkovits Gyula

a Magvető közművelődési ~~kötet~~ könyveinek hatodik kötete Fülep Lajos Rippl-Rónai és Derkovits tanulmányait közli és egy magnetofonbeszélgetést, melyet Fülep Csontváryról folytatott.

Ruffy Péter: Könyvismertetései.

Magyar Nemzet, 1945. ápr. 4.

Dechovits Gyula

Kállai Ernő tanulmányában először helyen művészettörténeli összefüggések rendszerébe Csontváry, Egry, Uitz, Nemes Lampérth, a fiatal Bernáth és Dechovits művészetét.

Szabó Julia: Kállai Ernő szellemi hagyatéka.
Művészet, 1975.augusztus - 43.oldal

Derkovits Gyula

Kállai Ernő karaterése után rövid
idővel Derkovits 1514-es sorozatának
nyomdai kiadásához ist előszót,
Bakut György előszava mellé.

Szabó Julia: Kállai Ernő szellemi hagyatéka.
Művészet, 1975.augusztus - 43.oldal

Dellovits Gyula

Méltatás

S.Nagy Katalin: Tájékoztatás képzőművészeti vizsgálatokról.
Művészet, 1975. augusztus - 34.oldal

Derkovits Gyula

az Ofszet Nyomdában kérzül az első húszféle magyar poster. Az elsők sorában szerepel a művész műve.

(Lelkes): Nyomtatják az első hazai posteréket.
Magyar Nemzet, 1945. júl. 11.

Berkovits Gyula 1.

A Belvederében megrendezett tárlaton szerepeltek különös izü,bukolikus képei:erdei tájak szomoru emberekkelmakik lehajtott fejjel,mintegy saját sulyuk alatt görnyedve andalogtak a fák alatt.A városban nyomorgó ember vágya szólalt meg bennük. Elmenni valahová,ki a falak közül,ki a természetbe ez volt az alapérzés.Szinben dominált a zöld,a figurák sárgák voltak.Kernstok,s Marées emléke kisirtett.

Dési Huber István:Művészeti irások

Kossuth Könyvkiadó 1975 167.o.

Nyoma sem volt még itt a későbbi keserü lázadónak. Inkább valami lefojtott bánat, csendes szomoruság, az eszmélő ember fájdalma fejeződött ki. De a kolorista már élt benne, s bár kinünő grafikus volt, egész sorozat tusrajzot állitott ki ugyanott, képei már az indulásnál festői jellegükkel tüntek fel. Kiállitása széles körü érdeklődést váltott ki, jó kritikát kapott, anyagilag és erkölcsileg sikert hozott.

Dési Huber István: Müvészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 167.o.

Derkovits Gyula 3.

Egy másik képe hajókovácsot ábrázol:rőtbarna ,izzó vörös szinek,a képsik jobb alsó részéf a hajó lomha teste foglalja el.Tömzsi munkás áll mellette,bal karja a hajótest szélén nyugszik,lecsüngő jobbjában nagy tüzforgó lóg,szeme a távolba mered.Az egész figurát a Duna zöldes sikja öleli körül,s a teret hátul házak sikjai zárják le.

Dési Huber István Művészeti irások
Kossuth könyvkiadó 1975 84.o.

Dési Derkovits Gyula 4.

A Nemzedékek cimü képén vörös fedelü könyvet olvas egy munkás-ő maga.Feje mögött tükör, benne gyermeket etető munkásnő,hátul a falon nagyszakállu férfi képmása-Marx,mint ős. Ennyi az egész,de ugy megszerkesztve,hogy az egymás mögött,egymás fölött elhelyezkedő fejek a nemzedékek egymás váltogatását,egymás folytatását érzékelik.

Dési Huber István:Müvészeti irások
Kossuth könyvkiadó 1975 85.o.

Derkovits Gyula 5

Az egyik képe: két munkás, egy férfi és egy mő baktat a sinek mellett, felettük a képsik bal felső sarkában egy elsuhabó vonat mozdonyának kerekei látszanak. Finom barnás-szürkés tonusokból bontakozik ki a két fáradt alak, mély rokon barnákkal öleli körül őket a föld szine. És szinte taszit, oly rideg-hideg a mozdonykerekek ezüstje.

Dési Huber István: Müvészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975
155.o.

Derkovits Gyula 6

Az élet lehetőségei suhannak el igy ma a munkássorban élő emberek mellett.Nincs itt semmi deklamáció,tendencia,csak emberi igazság,festői elmény és szinekben kifejezett élet.

Nemzedékek cimü képén vörös fedelü könyvet olvas wgy munkás-ő maga.Feje mögött tükör,behne

Dési Huber István:Művészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975

155.o

gyermeket etető munkásnő,hátúl a falon nagy szakállu férfi képmása.Ugy megszerkesztve,hogy az egymás mögött,egymás fölött elhelyezkedő fejek a nemzedékek egymás váltogatását,egymás folytatását érzékeltetik.Szinben a hideg-meleg szincsoportok ellentéteire épül a kép.

Dési Huber István:Müvészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975
155.o.

Az előtérben aranyló vörösek, rózsaszinek, hátul acélos ezüstszürkék, köztük a könyv ragyogó cinóberje, a gyermek testének különös rózsaszine, az asszony ruhájának zöldes-szürkéje csillannak fel-tünnek el, mint mellékdallamok a főmotivum közül.

Dési Huber István: Művészeti írások
Kossuth Könyvkiadó 1975
155.o.

Derkovits Gyula 9.

"Nincs ezekben a képekben egy szemernyi sem, ami csak esztétikum, csak technika, csak érzéki gyönyörüség... mindig a nincstelenek szenvedéseit festi, de önmagát éli át minden nincstelenben; mindig önmagát festi, mert benne élnek aés szenvednek mind a kisemmizettek. Ő az aki valóban magában hordta és megtestesitette osztályát, mindez azonban számára nem vállalt feladat, társadalmi meggyözödése nem didaktikusan előadandó esztétikai tartalom

Dési Huber István: Müvészeti irások

Kossuth Könyvkiadó 1975

155.o.

Derkovits Gyula 1o.

,nem tendenc-müvészet az övéö ő az,aki: és önmagát festi-ő az,aki mindenki:és mindenkit megrendit.Derkovits egyéni lirájában inkarnálja osztályát és annak életét...mert-semmi sem közeliti meg jobban az általánost,mint az ami valóban és klegmélyebben egyéni."/Lesznai:Századunk/

Dési Huber István:Müvészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 156.o.

Derkovits Gyula 1.

A vonat mellett cimü képe a Szépmüvészeti Muzeumban található.Két munkás,egy férfi és egy nő baktat a sinek mellett,felettük,a képsik bal felső sarkában egy elsuhanó vonat m mozdonyának kerekei látszanak.Finom barnás-szürkés tónusokból bontakozik ki a két fáradt alak,mély rokon barnákkal öleli körül őket a föld szine és taszit a mozdonykerekek ezüstje.

Dési Huber István:Müvészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 84.o.

Derkovits Gyula 2

A vonat mellett cimü képém tiszta helyzet-
kép. Az élet lehetőségei suhannak el igy
a munkássorban élő ember mellett.Nincs itt
semmi deklamáció,tendencia,csak igazság ,
festői élmény és szinekben kifejezett élet.És
mégis lázitó!Lázitó,mint a sorsuk.

DésiHUber István:Müvészeti irások
Kossuth könyvkiadó 1975 84.o.

Derkovits 4.

A nemzedékek cimü képe szinben a hideg -meleg szincsoportok ellentéteire épül,az előtérben aranyló vörösek,rózsaszinek,hátul acélos ezüstszürkék,köztük a könyv ragyógó cinóberje, a gyerek testének különös rózsaszine,az asszony ruhájának zöldesszürkéje csillannnak fel-tünnek el.mint mellékdallamok a fő motivum körül,a vizió tökéletes.
Dési Huber István:Müvészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 85.o.

Derkovits Gyula 1.

Az ő művész ete valóban a solgozoké,ám ugyanakkor europai és magyar is anélkül,hogy különösen hangsulyozná őket.Érett stilusát sok szál füzi Rippl-Rónai festészetéhez,s vele a magyar posztimpresszionizmushoz,de mielőtt oda jutott, végighaladt,vagy legalábbis éritette mindazokat a festői kisérleteket, amik azokban az évek-

Dési Huber István:Művészeti irások ben voltak.
Kossuth Könyvkiadó 1975

153.o.

Derk ovits Gyula 2

A Ma korszak nyugtalan keresését többféle próbálkozás után egy brutális expresszionizmus váltotta fel. Majd anyagkisérletek következtek. Egy csendéletén különféle dolgokat ragasztott egymás mellé kipróbálni hatásukat, aztán megfestette az egészet ujból, de ezuttal minden idegen anyag nélkül, tisztán az optika törvényei szerint.

Déri Huber István: Művészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 154.o.

Derkovits Gyula 3

Akkor lett teljes és szuggesztiv,amikor azonos nevezőre jutott modern müvészetünkkel.Festészete ebben az időben már teljesen egyéni volt ,é s különös,hogy milyen mélyen fejeződött ki ebben az egyéni és tisztán lirai festészetben az osztály kollektiv véleménye.

Dési Huber István:Müvészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 154.o.

Derkovits Gyula 5

Akkor lett teljes és szug esztiv, amikor azonos nevezőre jutott modern művészetünkkel. Festészete ebben az időben már teljesen egyéni volt, és különös, hogy milyen mélyen fejeződött ki ebben az egyéni és tisztán liral festészetben az osztaly kollektiv velemenye.

Dési Huber István: Művészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 154.o.

Derkovits Gyula 4

Mindig a valóságot festette, azaz nem a valóságot,hanem azokat a látomásokat,amiket az élet igazságtalanságai haragos lelkéből kivál tottak.Gyöngéd szineinek varázslatos szépsége még azokat is elismerésre késztette,akik szembe álltak vele.

Dési Huber István:Müvészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 154

Derkovits Gyula 5 5.

De az osztálylekiállapot változásait is felismerhetjük fejlődésében. A forradalom utáni években festette Siratás című képét, a magyar munkásmozgalom legmélyebb pontján volt ebben az időben, s merem állitani, hogy ebből az állapotból fakadt ennek a képnek az alapérzése.

Dési Huber István: Művészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 9[illegible].o

Derkovits Gyula 6.

A Siratás c. képén mély barnákból épült férfitest fekszik kesernyés zöld szinek közt, s a fájdalomtól grimaszba huzodott arcok siratják körös-körül: a levert osztály szimbolumát siratják itt az elnyomottak, fanyar, elkinzott és lefojtott rajta forma és szin egyaránt.

Dési Huber István: Művészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 91.o.

Derkovits Gyula 7.

Később,ahogy az osztály magához tért alélságából,s a mozgalom ismét feszültséget hoz életébe ,Derkovits müvészete is felenged tompa dermetségéből,és nyugtalan expresszionizmusba csap át.A Háboru,a Menekülés ebből az időből való.Ez a forrongó káosz lassa tiszta rendbe sorakozik .

Dési Huber István:Müvészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 91.o.

eljut a kubizmushoz, a modern képszerkesztő elvekhez és az anyagokhoz.Szokatlan dolgo n ála: csendéletet fest,és különböző anyagot,sztaniolpapirt,halpikkelyeket ragaszt a képsikra,hogy hatásukat kiprobálhassa.Aztán megfesti ujra az egészet szinnel.

Dési Huber István:Müvészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975
91.o.

az idegen anyagot arra használta fel,hogy a valósághoz, a meteriális valósághoz jusson el,de nem állt meg ott,hanem visszatért a festé eredeti eszközeihez,mert számára csak a kisérlet volt fontos:Közelebb lehet-e igy jutni a valósághoz.1930-31 körül volt ez, kb ugyanebben az időban dult a leghevesebb harc a mozgalo ban.

Dési Huber István:Müvészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 92.o.

Derkovits Gyula 1o.

Igy jut el Derkovits a képsikhoz,s e sikon a kép térhez.Téralakitása teljesen a kubizmusban fogant ,de annak minden doktrnersége nélkül.Ösztönösen szivja fel mindenhonnan a szükséges dolgokat,s mig a szerkesztésben,kompozicióban teljesen modern,festői eljárásban egyesiti az ujat a régivel.

Dési Huber István:Művészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 92..o.

Az arany,de különösen az ezüst lazuros felhasználásával teljesen ujszerü szinharmóniához jut el. Festői módszerében összefoglalja az uj eredményeket a régi piktura értékeivel,amik majdnem teljesen kimentek a gyakorlatból.1932-ben volt kollektiv kiállitása."lelki magatartása emeli ki többi,festőileg vele egyenrangu,sőt talán nálánál e téren még különb kortársai közül...

Dési Huber István:Művészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975

lélkeből akadt alkotásai,tökéletes körforgásban, bennünk ismét alaktalanul lélekké válnak.Nincs ezekben a képekben egy szemernyi sem,ami csak esztétikum,csak technika,csak érzéki gyönyörüség maradna"/Lesznai Anna:Századunk,1934.XII Derkovits Gyula/

Dési Huber István:Művészeti írások
Kossuth Könyvkiadó 1975 93.o.

Derkovits Gyula 13.

"mindig a nincstelenek szenvedését festi,
de önmagát éli át minden nincstelenben:mindig
önmagát festi,mert benne élnek és szenvednek
mind a kisemmizettek,Ez kötötte össze müvészetét
ben az emberiséggel,és ez választotta el áttörhe-
tetlen korlátokkal a mai társadalomtól.Magában
hordta és megtestesitette osztályát a prole-
táriátust."

Dési Huber István:Müvészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 93.o.

Derkovits Gyula 14

A proletáriátus az ős számára nem vállalt feladat, társadalmi meggyözödése nem didaktikusan előadandó esztemi tartalom, nem lázitó tendenc művészet az övé, ő az, aki: és önmagát festi- ő az aki mindenki: és mindenkit megrendit. Derkovits egyéni lirájában inkarnálja osztályát és annak életét, mivel semmi sem közelitimeg jobban az általánosnost, mint az, ami valóban és legmélyebben egyéni"

Dési Huber István: Művészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 93.o.

müvészetének fontos része az anyaghoz való kapcsolata.Nem szerette a csendéletet,a tájkép sem érdekelte.Festészete az emberre épült,de fejlődésének egyes pontjain mégis foglalkozott velük.
Az egyik képén,Halas csendélet-en különböző anyagokat,sztaniolpapirt,zselatint,kartont,halpikkelyeket ragasztott a képsikra,hogy hatásukat kipró-

Dési Huber István:Müévszeti irások bákaja
Kossuth Könyvkiadó 1975 178.o.

Aztán megfestette az egészet szinnel.Nyilván az érdekeltr,hogyaz idegen-már a festészettől idegen-anyag alkalmazása intenzivebbé teszi-e a valóság kifejezését.S a tény,hogy visszatért a festés eredeti anyagához és eszközeihez,magában hordja a feleletet.1930-1931 körül volt ez.Kb ebben az időben folyt a leghevesebb harc a mozgalomban is.

Dési Huber István:Művészeti írások
Kossuth Könyvkiadó 1975 178.o.

Igy jutott el Derkovits a képsikhoz,s e sikon a képtérhez.Térábrázolása teljesen a kubizmusban fogant,de annak minden doktrinersége nélkül,kerülte a nagy mélységeket:ablak,ajtónyilás,egy tükör széle, valamely tárgy vagy test sziluettje,egy hid vasgerendáinak érdes menete metszi s gazdagitja nála a képteret.

Dési Huber István:Művészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975
178.o.

Szerette az átvágásokat, a sik merész tagolását, a képrészek elvont ütemezését, de az igy keletkezett szerkezetet dus valóságrészekkel töltötte meg: kezek, fejek, testek kerültek egymás mellé, fonodtak különös rendbe, belesimulva a képtér eresztékeibe vagy kiemelkedve belölük ahogy a kép belső rendje megkivánta.

Dési Huber István: Művészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 179.o.

Derkovits Gyula 5

Rajzában szigoru volt, éles, majdnem könyörtelen, de szinben rendkivül finom. Koloritja sokrétü, dusan árnyalt, nagyon variált, már-már álomszerü, de képeinek épp ez a kettősség adott valami külömös fanyar bájt. Mig szerkesztésben, kompozicióban teljesen modern elvekre épült, festői eljárásban egyesitette a régit az ujjal.

Dési Huber István: Müvészeti irások
Kossuth Könyvkiadó. 1975 179.o.

Derkovits Gyula 6

Az arany,de különösen az ezüst lazuros felhasználásával egész ujszerü szinharmóniához jutott el.

Azn utolsó kollektiv kiállitásán szerepelt az Rézkarcoló c. képe.

A dolgozó ember festője lett.akiknek életét hallatlan erővel jelenitette meg.

Dési Huber István:Müvészeti irások
Kossuth Könyvkiadó.1975 179.o.

A tél hidegét,amint szikrázva pendül meg a tárgyakon,dermeszti meg a kezeket.,arcokat /Téli nap,Hid télen,Fázó parasztasszony/az éhség gyötrelmeit,csillapitásának mohó örömét /Dinnyevvő/,a lét reménytelenségét/Gond/-csupa olyan pmotivum,amely látszatra távol állt a festészet mai problémáitól -iszonyu erővel tudta kifejezni.

Dési Huber István:Művészeti irások
Kossuth Könyvkiadó.1975 179.o.

Derkovits Gyula 8

A Szépmüvészeti Muzeumban van **A** vonat mellett c. képe.Egy másik képe hajókovácsot ábrázol. Rőtbarna izzó szinek.A képsik jobb alsó részét a hajó lomha teste foglalja el.Tömzsi munkás áll mellette,bal karja a hajó testén nyugszik,lecsüngő jobbjában nagy tüzfogó lóg,szeme a távolba mered.Az egész figurát a Duna zöldes sikja öleli át.

Dési Huber István:Müvészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 18o.o.

Derkovits Gyula 9

Nincs táppénz, nincs szanatórium, és az öccse is vidéken ját. A lakbérggnd is ránehezedik. Jenő bátyjával, aki szintén állás nélkül van, kijárnak a rákoskereszturi erdőbe fát vágni. Ujból lerongyolódik. Cipője spárgával erősiti a felsőrészhez, mert levált. Ő maga rohamosan fogy és kinosan köhög. Egy nap Kernstok azt mondja Dési Hubernek, hogy valamit kéne tenn i Derkoért, mert tehetséges ember.

Dési Huber István: Művészeti irások

Kossu th Könyvkiadó 1975 170.o

Derkovits Gyula lo.

A Dögvivőv és egy sohasem látott tengerparti olajképe megszületett, amelyekkel 192o tavaszán a Nemzeti Szalonban, mint kiállitó müvész vett részt. 1922-ben a Belvedere Váci utcai helyiségében rendezi első kollektic kiállitását. Sokat remél ettől a kiállitástől, az eredmény 4ooooo korona, erősen zuhanó értékü.

Dési Huber István: Müvészeti irások
Kossu th Könyvkiadó 1975 171.o.

Derkovits Gyula 11.

Jenő bátyja Bécsbe megy és pesti lakását feloszlatja.Ő is elhagyja Budapestet Dési Huber Istvánnal és Bécsbe költöznek. Fónagy Bélától Hoselitz Ernőhoz visznek ajánlólevelet.A kis pénzből egy hónapig tengődnek.Hoselitz két és fél évi bécsi tartózkodást nyujt önzetlen támogatásként.Ezalatt festett és képtárakat látogatott.

Dési Huber István:Müvészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 171 o.

Derkovits Gyula 12.

Nem alázták meg ott idegenben ugy, mint idehaza, mikor pedig már szép eredményeket mutathatott fel müvész téren. 1925 Bécsben a Weichburg Galerie-ben rendez önálló kiállitást. Az erkölcsi siker nagy. 1925 Budapesti hivásra részt vesz a cleveland rézkarckiállitáson, ahol a clevelandi muzeum vásárol is tőle a Halottsiratás-ból egy példányt.

Dési Huber István: Müvészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 172.o.

Derkovits Gyula 13.

1926-ban ismét Pesten van.A KUT csoportkiállitásán a zsüri által elnevezett Élet és halál c. tempera képét megveszi a Szépmüvészeti Muzeum.1927 szeptemberében az Ernst-muzeumban csoportkiállitáson vesz részt.1928önálló grafikai kiállitás a Dorottya utcában Schillingnél. 1929.Önálló kiállitása Tamás galériában.193o elkészül a Dózsa fametszetalbummal.

Dési Huber István:Müvészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975
192.o.

Petrovits Gyula 15.

Derkovits Gyula 14.x.

1929-3oegy évi munka eredménye.Közben fest és részt vesz külföldi csoportkiállitásokon,anyagi eredmény nélkül.1931 augusztus 19-én kilakoltatják.Megbilincselve viszik őt és Dési Hubert a Mozsár utcai kapitányságra.2o-án délben elengedik őket,de az eljárás folyamatban van.Teljesen tönkretéve, a képeik lefoglalva lakbértartozás cimén,butorok a 1 pecsóházba kitéve fogadják őket.

Dési Huber István:Művészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 172.o.

Derkovits Gyula 15.

1932 Ujpesten lakik Dési Huber Istvánnal. Mindketten bejárnak modellt állni. Nehéz idők. Gyula beteg. Az éhezésektől tragikus lefogyást állapit meg az orvos. Inzulininjekciókat kap, de a táplálkozás hiányos. Éjjelenként felriad, levegő után kapkod. A szive is megbetegszik. Elcsigázotta, de mégis dolgoznia kell. 1932 őszén a Tamás galériában ujból kollektiv kiállitást rendez.

Dési Huber István: Művészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975

1972.o.

Derkovits Gyula 16.

Két képet ad el.1933 Beköltözik Dési Huberrel együt Pestre a Munkácsy Mihály utca 37-be.1934 Még részt vesz a Nemzeti Képzőművészeti Kiállitáson a Dunai homokszállitok-kal,még ott volt a megnyitón április 29-én,a zárás junius 17-én,és ő 18-án este örökre letette az ecsetet.A Fazó asszony,ut lsó munkáját 18-án fejezte be,délután 6 órakor.Este fél kilenckor halt meg.

Dési Huber István:Müvészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975
173.o.

Derkovits Gyula 1

1894-ben Szombathelyen született.Édesatyja ugyanott mübutorasztalos,aki ifjukorában épitész szeretett volna lenni.De ő is szegény ember gyermeke,és igy a butoriparban éli ki- épitő ambicióit.Négy fia és egy lánya volt.Fiai az ő mühelyébe kerültek inasnak.Olcsóbb és kihasználhatóbb m nkaerőt,mint saját gyermekeit,nehezen kaphatott volna,A fiuk közül Gyula a leghasználhatatlanabb.

Dési Huber István :Müvészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 168.o.

Derkovits Gyula

1894-ben Szombathelyen született. Edesatyja ugyanott műbutorasztalos, aki ifjukorában epitesz szeretett volna lenni. De ő is szegény ember gyermeke, és igyen butoriparban eli ki-epitő ambicioit. Négy fia és egy lánya volt. Mini az ő mühelyébe kerültek inaspak. Olcsobb és kihasználhatobb munkaerőt, mint sajat gyermekeit, nehezen kapbatott volna. A fiuk, közül Gyula a legbaszna hatatlanabb.

Dési Huber István : Művészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 155.o.

Rajzolgatni szeret inkább, mindegy neki, hogy mivel és mire, háztüzfalra-e, deszkadarabokra vagy a gyalupadra, ha megkaparinthatja a diófapácot. És mégis, mint asztalos szabadul apja keze alól. Korán jut árvaságra. Édesanyja 1907-ben hal meg. Gyula ekkor 13 éves. Édesapja a világháboru kitörésének évében, halálos ágyán irja alá beleegyezését Gyulának az önkéntes harctéri szolgálattételéhez.

Dési Huber István: Müvészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975
168.o.

Atyja meghalt.Testvérei szerteszórodnak,és otthonuk megszünik.1916.Itt kezdődik el Derkovits szomoru,nehéz élete.A Kárpátokból kar és láblövéssel kerül először Bécsbe,onnan Budapestre a hadikórházba.Gyógyulása:bal kar teljes bénulása és kétoldali tüdőcsucshurut.75 százalékos rokkant és mindennemü katonai szolgálatra alkalmatlan.A rokkantjárulék kevés,élhi kell.

Dési Huber István :Müvészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975

168.o.

Próbál a szakmájában elhelyezkedni, de karbénulása miatt hamar elbocsátják. Rövid ideig Henő bátyjánál lakik, majd Sándor öccsével kis szobát bérelnek a Népszinház u. 18 harmadik emeletén. Gyula a rokkantsegélyből és a betegsegélyző-járulékából tengődik és rajzolgat. Jenő bátyja unszolására elviszi kész rajzait a Má-ba 1917-ben, amely folyóiratnak Kassák Lajos a szerkesztője.

Dési Huber István: Művészeti írások
Kossuth Könyvkiadó 1975 169.o.

Derkovits Gyula 5.

Kassák nem nagy igéretet lát Derkovits Gyulában, és valami mást, valami ujat két, ami az akkori Kassák müvészeti és világszemléletének megfelel ,de azért magánál tart néhány rajzot és igéretet tesz Derkovitsnak azok értékesitésére. Kassák párat el is ad, de Derkovitsnak ezzel be is fejező dik a Má-val való kapcsolata. Tust, papirost vásárol és ujabb rajzokat készit, felmegy a Népszava szerkeztőségébe.

Dési Huber István :Müvészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 169.o

Derkovits Gyula 6

A Népszava szerkesztőségében véletlenül találkozik Bölönivel, aki hivja őt a Világ szerkesztőségébe. Másnap Derkovits elmegy és Bölöni felszolitja szerkesztő kollégáit egy kis müpártolásra, akik vásárolnak is. Bölöni ismerteti össze Derkovitsot Vedres Márkkal, aki az akkori Belvárosi szabadiskola szobrászati szakát vezeti és Vedres Kernstok Károllyal.

Dési Huber István : Művészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 169 .o.

Derkovits Gyula 7.

Amire gyermekkora óta vágyott, most elérte. Tanulni, Huszonnegyedik évében járt. Tanulhat, de hol a nyugodt, biztos lét hozzá? Rongyos, éhes és beteg. Kiri a többi közül. Köhög, elhuzodnak töle, idegen ő ott. 1918 Szanatoriumba utalják. Az orvos tiltja, de ő ott is rajzol. Tehetősebb betegek várásolnak tőle, még dr. Országh főorvos is. Az októberi forradalom kitörésének napján kiiratja magát és elhagyja a szanatóriumot.

Dési Huber István: Müvészeti irások

Kossuth Könyvkiadó 1975 170 o.

Életének első uj ruháját veszi a rajzokból szerzett keresetén.Belépa harisközi szabadiskolába. Kernstok csak ritkán korrigál neki,Rippl többet törödik vele.1919 januárjában ujból bekerül a budakeszi szanatoriumba.A kommün kitörése ujból ki hozza.Ez év nyarán Kernstok nyergesujfalusi kolóniájával van.1919 ősze.minden megszünt.

Dési Huber István:Művészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 170.o.

Derkovits Gyula 1.

autodidakta volt.Fejlődésének első éveiben a kifejezőeszközökkel küszködött,később a különböző stilusokkal.Nyomon követhetjük,hogy hogyan próbálgatta végig a különféle formákat,hogyan jutott el az aktivizmustól egy reneszánszt idéző vallásps művészethez,onnan a német expresszionizmushoz.

Dési Huber István:Művészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 90.o

Milyen kerülőkön jutott el a kubizmushoz,hogy kisérletezett különböző anyagokkx felhasználásával; majd a modern szerkesztési elveket megisme ve,miként aka - kitotta ki érett stilusát.A müvészakarva-akaratlan itt is követte osztálya szellemének mozgását,de nemcsak pillanatnyi helyzetében,hanem miként az embrió az anyaméhben, a maga szükebb pályáján megismételte az egész általános fejlődési vonalát.

Dési Huber István:Müvészeti irások

Kossuth Könyvkiadó 1975 90.o.

Derkovits Gyula 3

A munkásmozgalomnak is megvolt a maga romantikus korszaka, s csak később jutott el a tudományos világ nézethez. Derkovits kezdeti tévedései is ilyen természetüek voltak. Igy nézve korai romantikáját, idegen pátoszu expresszionizmusát mint szükséges fejlődési szakaszt ismerjük fel. Egy munkássorból festővé fejlődő embernek a mai társadalomban végig kell járnia a különb. stilusokat.

Dési Huber István: Müvészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 90.o.

Derkovits Gyula 4.

Csak a különböző stilusok kiprobálaása során szivhatja fel- az iskolázottság hiján- a müvészet korszerü kifejezési eszközeit,nem veheti át az előtte éltek eredményeit mestereitől,mint valami kezdő polgári festő,hanem egyedül kell eljutnia hozzájuk.

Dési Huber István:Müvészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 91.o

Derkovits

Derkovits,Bési Huber,Háy, Kasitzky mind-mind történelmi sorozatokat készitettek,utalásokat az aktuális helyzetre.

Magyar Hirlap 1975/244/4

Olemacher Anna:Farkas Aladár

Derkovits

Derkovits, Dési Huber István forradalmi festők

Forrás 1969./1 72

Kritó Nagy I: Pár zs és Kiskunmajsa között

Derkovits

A tájképfestészet képviselőihöz tartozik:
Csontváry, Derkovits, Egri, Szőnyi, Bernáth
Barcsay, Bene, Gadányi.

Magyar Hirlap 1973/185/IV

Derkovits

alkotásai szerepeltek az Angyalföldi képző és iparmüvészeti kiállitáson, az MNG anyaga szerepelt a tárlaton.

Magyar Hirlap 1975/2o4/6

Kiállitáson a gyárkapuban

Derkovits Gyula

halála után kapott Kossuth dijat

Magyar Hirlap 1974 355/17

Derkovits

Szocialista törekvések, munkásfestők címmel kiállitás nyilt a Magyar Nemzeti Galéria anyagából a mosonmagyaróvári Hanság Muzeumban Derkovits, Dési Huber, Egry, Kohány György, Nagy Balogh János képeiből.

Népmüvelés 1975/5 43

GDerkovits

emlékkiállitást nyitottak meg Tatabányán III 28-án.

Magyar Hirlap 1975 89/8

Derkovits Gyula

festészetében az ablak motívum az osztályokat elválasztó határokat fejezi ki.

Magyar Hirlap 1974 306/6

Derkovits Gyula

képeit állitották ki a mosonmagyaróvári Hanság Muzeumban a MNG. anyagából "Szocialista törekvések, munkásfestők "cimmel.

Magyar Hirlap 1975 8.évf. 91/8

Derkovits

A Savaria Muzeum Derkovits anyagából bemutatot re
ndeztek a szombathelyi Pamutipari Vállalatnál.

Magyar Hirlap 1975 8.évf. 97/8

Derkovits Gyula

Ferenczy Károly ötvenöt éves volt, Derkovits alig negyven, mikor távozott.

Dési Huber István: Művészeti írások
Kossuth Könyvkiadó. 1975
189.o.

Derkovits Gyula

Festészete jelentős kisérlet, tudatos próbatevés, az első lépés a magyar dolgozók müvészete felé. Ő maga élete célját látta benne, és ösztönös biztonsággal használt fel hozzá mindent, amihez hozzájutott. Örök kár, hogy oly fiatalon, alig negyvenéves korában kellett távoznia. Életmüve még így csonkán is, egészének hat.

Dési Huber István: Müvészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 174.o.

Derkovits Gyula

Korai romantikája, idegen pátoszu expresszionizmusát, mint szükséges fejlődési szakaszt ismerjük fel.

Dési Huber István: Müévszeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 177.o.

Derkovits Gyula

Kennstok nyomán és Marées idealizmusa ejtette meg, innen rövid időre egy vallásos,reneszánszot idéző szakaszba jutott,majd a német expresszionizmusba,hogy végül eljusson a kubizmushoz.Különösen Derkovits nemzedékénél vált alapvetővé,hogy a müvek szerkezetét,formáit vonalainak életét,az egyes képrészek közti viszonyt mindig a szinek intenzitása határozza meg.

Dési Huber István:Művészeti irások

Kossuth Könyvkiadó 1975 177.o.

Derkovits Gyula

Derkovits autodidakta.Rendkivüli tehetsége,nagy formakészsége,ösztönös festői érzékenysége gyorsan átsegitették a kezdet nehézségein.Az anyag engedelmes szolgaként áll rendelkezésére. Már a stilusokkal küzdenie kellett,de ez kikerülhetetlen napjainkban.

Dési Huber István:Müvészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 174.o.

Derkovits

Egy másik vonal Ferenczy Károlytól indul el, de mindjárt két ágra bomlik: az egyik Szőnyin, Berényin a mai Kmetty Jánosig vezet, s a képelemek dekorativ elrendezésének jegyébe áll, a másik kolorizmusának poétikus hajlandóságaira hivatkozik és Berkáth Aurélhoz ér el, Rippl Rónaitól Derkovitsig érünk.

Dési Huber István: Művészeti írások
Kossuth Könyvkiadó 1975 233.o.

Berkovits

Derkovits

Dési Huber István a természetes közvetlenséget és spontaneitást becsülte legjobban Derkovits és Nagy István müv szetében.

Dési Huber István: Művészeti írások
Kossuth Könyvkiadó 1975 259.o.

Derkovits Gyula

a magyar szocialista képzőművészet
klasszikus korszakának jelentős festője,
mint Dési Huber István is.

Dési Huber István:Müvészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 257.o.

Derkovits

A KUT-hoz tartoznak azok a szakadárok:Egry, Derkovits,Farkas István,Kmetty,Nagy István ,akikhez oly sok közünk van nekünk.

Dési Huber István:Müvészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 252-3 o.

Derkovits Gyula

Dési Huber István barátja volt. Dési, Derkovits halála után az elsők között volt, akik meglátták és hirdették művészetének jelentőségét.

Dési Huber István: Művészeti írások
Kossuth K. 1975

265.o.

Derkovits

- akárcsak Kondor Dózsája is tudatos anakronizmus volt a témában, stiluseszközeiben is hasonló modon, hasonló okok miatt archaizál.

Uj Irás 1974/3 92 .o.

Rózsa:Kondor

Derkovits

Dési Huber István találkozott az uj magyar festészettel igy Egry, Berény, Kmetty, Derkovits, Czóbel, Farkas István, Kernstok, Nemes Lampérth, Uitz, Nagy István Ferenczy Noémi, Szönyi, Bernáth, Szobotka alkotásaival.

Dési Huber István: Művészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 8.o.

Derkovits Gyula, festő

Megemlítése.

Harangozó Márta: Déri Huber István
első emléke 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. febr. 6.

Derkovits Gyula, festő

Előadás lesz művészetéről.

↓

—: Munkás Klub a Nemzeti Galériában

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. jan. 10.

Derkovits Gyula, festő

Cikket közöl Derkovitsról a

↓

—: Munkás Magyarország 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. dec. 20.

Derkovits Gyula, festő

Szombathelyen nagy sikere volt
a Derkovits-Kiállításnak.

— . Hir

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. dec. 10.

Derkovits Gyula, Jestő

A Műcsak c. folyóirat ban cikk jelent meg Derkovits művénetéről.

—: Hír

9.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. dec. 20.

Derkovits Gyula, Jestő

Megemlítve.

Máté György: Goldman György emléke 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. dec. 21.

Derkovits Gyula, festő

Orvosa volt a most meghalt

Dr. Nádor Henrik.

— A művének orvosa volt 8.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. nov. 28.

Darkovits Gyula, festő

Előadást tart róla.

↓

—: Munkásklub és ifjúsági műhely a Nemzeti Galériában 6.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. jan. 11.

Derkovits Gyula, festő

TIT-előadás ismerteti munkásságát.

— : Divatsorozat, lakberendezés

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. nov. 18.

Derkovits Gyula, festő

Kombathely gyűjti Derkovits műveit.

↓

– : Újabb három Derkovits-mű a leendő
Vas megyei Galériába

Y.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. febr. 4

Derkovits Gyula, festő

Többször megemlítve.

Rózsa Gyula: Az aktuális Déri Huber 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. febr. 6.

Derkovits Gyula, festő

Vas megye tanácsa Derkovits Gyula-emlékérmet alapított.

— Hír

8.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. febr. 11.

Derkovits Gyula, festő

Kiállításának műveiből

↓

: Új kiállítások a Munkásmozgalmi Múzeumban 4,

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. febr. 13.

Derkovits Gyula
festő

1930 tavaszán megszakadt az illegális mozgalom kapcsolata a festővel. A lakásból, amit Derkovitsék nem tudtak fizetni kilakottatták őket.

Tolnai Áron: Derkovits mindenkiszer emlékeve. Tulkor, 1975. jan. 14-18 oldal.

Derkovits Gyula
festő

Több kényszer megoldásu lakás
után a Munkácsy Mihály utcá-
ban telepedtek le Derkovitsék. Itt
is halt meg a művész. Tudó gyulla-
dása volt.

Tóbiás Áron: Derkovits műhelyére emlékezve.
Tükör, 1971. jan. 14 - 18 oldal.

Derkovits Gyula
festő

Derkovits a Telefonáló képet
Fruchterről mintázta, ahi,
akkor nagy műgyűjtő volt.

Tóbiás Áron: Derkovits műhelyére emlékezve.
Tükör, 1975. jan. 14 – 18 oldal.

Derkovits Gyula
festő

A huszas évek vége felé rendezte Derkovits a Tamás Galériában kiállítását Mészáros László szobrászszal.

Tóthás Áron: Derkovits műhelyére emlékezve.
Tükör, 1975. jan. 14 – 18 oldal.

Derkovits Gyula
festő

1923-ban Bécsben festette le a mú-
vész Révai Emmiát. 1926-után hi-
szult a Dózsa-fanatsrétsonzat.

Tóth Áron: Derkovits műhelyére emlékezve.
Tulior, 1975. jan 14-18 oldal.

Derkovits Gyula
festő

1926-ban Bécsből hazajött a Derkovits háráspár. Lakásgondjaik voltak, de a párt segített rajtuk. Illegális találkozó hely lett a Hunyadi tér 10, Derkovits lakása.

Tóbiás Áron: Derkovits műhelyére emlékezve
Tükör, 1975. jan. 14 - 18 oldal.

Derkovits Gyula
lesső

A Bécsben élő Lesznai Anna
1925 februárjában ír Derkovits
Weihburg Galériában megrem-
dentt kiállításáról.

Tóth és Arion: Derkovits minkelyére emlékezve
Tükör, 1975. jan: 14 - 18 oldal.

Derkovits Gyula
festő

1923 juniusában a Derkovits
háraspár Bécsbe ment, itt ala-
kult ki Derkovits első erőteljes
korszaka. Itt érik az első sikerek.

Tóbiás Áron: Derkovits műhelyére emlékezve
Tükör, 1975. jan. 14-18 oldal.

Derkovits Gyula
festő

Derkovits 1920 juniusában vette
feleségül Dombay Viktóriát.

Tóbiás Áron: Derkovits műhelyére emlékezve
Tükör, 1975. jan. 14-18 oldal.

Derkovits Gyula
festő

Derkovits 1914-ben önként jelentkezett, anyai belegyezéssel, a frontra. Ahol comb és harsérülést szenvedett. Tüdejébe befészkelte magát a tbc.

Tóth Áron: Derkovits műhelyére emlékezve.
Tükör, 1975. jan. 14-18 lap.

Derkovits Gyula
festő

1918-ban Kernstok szabadiskolájában ismerkedett meg Derkovits Gyula, Dombay Viktóriával kötött későbbi házasságával.

Tóbiás Áron: Derkovits Műhelyére emlékezve.
Tükör, 1975. jan. 14 - 18 oldal.

Derkovits Gyula
festő-

Derkovits életének két évtérede
Szombathelyen telt, el nélkülö-
zések között. Apja sáhenyszerítet-
te a, családi mesterséget az aszta-
losságot.

Tóbiás Arion: Derkovits műhelyére emlékezve
Tükör, 1975. jan. 14-18 oldal.

Derkovits Gyula
festő

1922-ben készült a „Vihi és
Derhó" nagy a „Mi hetven"
című Derkovits kép.

Tóbiás Áron: Derkovits Műhelyére emlékezve.
Tükör, 1975. jan. 11 - 18 oldal.

Derkovits Gyula
festő

„Kenyeret"
„Ankáv" } repro

Tóbiás Áron: Derkovits műhelyére emlékezve.
Tükör, 1975. jan. 14 – 18 oldal.

Derkovits Gyula
festő

„Ouarchép"
„Statás" } repro

Tóbiás Áron: Derkovits műhelyére emlékezve.
Tükör, 1975. jan. 14 – 18 oldal.

Derkovits Gyula
festő

Derkovits Gyula özvegye „Mi hetten" ám mel jelentette meg 20 évvel erelőtt emlékeréseit. Így hasonlatta máz 1922-ben a legelső hettős archépet a művész.

Tóbiás Áron: Derkovits műhelyére emlékezve.
Tükör, 1975. jan 14. – 18 oldal.

Dezkovits Gyula
festő

Dezkovits Gyula özvegye Mátyarimetén
él a pedagógusotthonban. Most 76
éves. Dezkovitsné visszaemlékeik azza
a 14 évre amit férjével együtt eltek.

Tóth Ás Áron: Dezkovits műhelyére emlékezve.
Tükör, 1975. jan. 14. – 18 oldal.

Derkovits Gyula
festő

1974 a festő születésének 80. és halálának 40 évfordulója, és ebből az alkalomból a Szombathelyi Savaria Múzeum gyűjteményes kiállítást rendezett.

Tóth Árpád: Derkovits műhelyében emlékezve.
Tükör, 1975. jan. 14.–18 oldal.

Derkovits Gyula
festő

Alig másfél évvel Derkovits Gyula halála után 1936 februárjában kiállítást rendeztek a KUT. Erre a kiállításon felfigyelt Dési Huber István is.

Tóbiás Áron: Dési Huber műhelyére emlékezve
Tükör, 1975. febr. 11 – 15 oldal.

Derkovits Gyula
festő

Derkovits Gyulát Dési Huber István
majdnem egy évtizeddel élte túl.

Tóbiás Árpád: Dési Huber műhelyére emlékezve
Tükör, 1975. febr. 11 - 15 oldal.

Derkovits Gyula
festő

1925-ben Derkovits Bécsben tartózkodott, ahol őt támogatta az szintén akkor Bécsben tartózkodó Ferenczy Béni.

Rózsa T. Endre: Kubista magyar szobrászat?
Müvészet, 1974.december - 13. oldal

Derkovits Gyula
festő

Méltatás

—: Mult, jelen, jövő.
Művészet, 1975. márc. —2 oldal.

Derkovits Gyula

Dózsa fametszet ciklusa után alig huszonöt évvel Kondor is feldolgozza a témát.

Uj Irás 1973/3 92 o.

Rózsa Gy:Kondor

Derkovits Gyula

az ő életmüve legyen ösztönző példa a dolgozók müvészei előtt.

Dési Huber István: Művészeti írások
Kossuth Könyvkiadó 1975 153.o.

Derkovits HGyula

Dózsa sorozatot készitett

Dési Huber István:Művészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975
131.o.

Derkovits Gyula

Első kiállitását a Belvederében rendezték meg. A Népszinház utvában egy kis odúban lakott. Szobotka Imre segitette ki,átengedve néhány hétre a mütermét,ahol lázas munkával készült a kiállitásra.Akkor festette az Utolsó vacsorát és néhány nagyobb méretü kompozicióját.

Dési Huber István:Müvészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 167.

Derkovits Gyula

Hajókovács, 1934

Dési Huber István: Művészeti írások
Kossuth Könyvkiadó 1975

Derkovits Gyula

Vasut mentén, 1932

Dési Huber István: Müvészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975

Derkovits Gyula

Nemzedékek, 1932

Dési Huber István: Művészeti írások
Kossuth Könyvkiadó 1975

Derkovits Gyula

A Belvedere helységeiben volt kiállitása.

Dési Huber István:Művészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975
166.o.

Derkovits Gyula

Szegénységéről, tehetségéről legendák keringtek. Beszélték, annyira nem volt semmije s a lakása oly sötét, szük odu volt, hogy ha festeni akart, ki kellett mennie a folyósora, ahol négy rajzszeggel a falra erősitette a pairost, és ugy dolgozott. Asszonya modell volt, és segitő szándékkal állt meéleje.

Dési Huber István: Müvészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 165.o.

Derkovits Gyula

Siratóasszonyok

Népmüvelés 1975/5 15.o.

Derkovits

A szocialista képzőművészet a két világháboru alatt cimü kiállitáson szerepel többek között Derkovits, Gádor [illegible] alkotása is.

Népmüvelés 1975/5/15

Dear xxxxxxx

Deákovits Gyula
festő

Deákovits „Terhes asszony" című
műve és még néhány korai mű-
ve is látható a Petro gyűjtemény-
ben.

Végvári Lajos: Magam gyűjteményéről . . .
Művészet, 1975. március - 9 oldal.

Derkovits Gyula festőművész.

A ráckevei Ady Endre gimnázium egyik vertikális alapszervezet a művész nevét vette fel. Egy alkalommal meghívták Pogány Ö. Gábort, aki előadást tartott, magával hozván három eredeti Derkovits-képet.

Szále János: Az értelmig és tovább...

Népművelés, 1974. 10.

Derkovits Gyula, festő

Szerepel Mosonmagyaróváron –

– : felszabadulási ünnepségek, kiállítások, találkozók 9.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. ápr. 2.

Derkovits Gyula, festő

Kossuth-díjat kapott – holta után.
(1948. május.)

Tamási István: Az első Kossuth-díjak 18.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. ápr. 4.

Derkovits Gyula, festő

Megemlítve.

R. Gy.: A mi Hány Károly Lászlónk 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. ápr. 15.

Derkovits Gyula, festő

Többször szerepel.

Rózsa Gyula: Számadás Déri Huberneh M. 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. ápr. 20.

Derkovits Gyula, festő

Megemlítve.

Kékely András: Az igazi Munkácsy - 9.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. máj. 1.

Derkovits Gyula, Jest

Fülep Lajos: Rippl-Rónai – Csontváry –
– Derkovits c. kötete

– Most jelent meg 8.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. márc. 7.

Derkovits Gyula, festő

Fülep Lajos: Rippl-Rónai — Szontváry —
— Derkovits c. kötete

— : Most jelent meg 12.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. márc. 9.

Derkovits Gyula, festő

festmény: (1932) Repr.

Derkovits Gyula: Nemzedékek M. 4.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. márc. 16.

Derkovits Gyula, festő

Találata nyílik meg Tatabányán.
(11.28.)

– : Hallo Huck 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. márc. 27.

Dekorits Gyula
festő

Méltatás

Rózsa Gyula: Szobrászatunk 30 esztendeje....
Művészet, 1975. április - 8.oldal

Dobrovits Gyula
festő

Méltatás

Rózsa Gyula: Szobrászatunk 30. esztendeje....
Művészet, 1975. április - 8. oldal

Derkovits Gyula
festő

Derkovits Gyula születésének napja tiszteletére az idén is megrendezték a Derkovits ösztöndíjasok kiállítását.

-----: Pályázatok és megbízások.
Művészet, 1975.április - 45.oldal

Deckovits Gyula
festő

Deckovits az első világháború-
ban súlyos comb és harsérülést
szenvedett.

Tóbiás Áron: Gadányi műhelyére emlékezve
Tükör, 1975. ápr. 8. — 17 oldal.

Dechovits Gyula
festő

Méltatás

–: Kulturalistükör (Élethipek a Nemzeti Galeriában)
Tükör, 1975. május 20 – 12 oldal.

Derkovits Gyula
festő

„Kávéházban"
(repro)

Renesser András: Derkovits szülővárosában
Tükör, 1974. jan. 8 – 17 oldal.

Derkovits Gyula
festő

„Rakodó munkások a Dunán"
(repro)

Kenessei András: Derkovits szülővárosában.
Tükör, 1974. jan. 8 - 17. oldal.

Dechovits Gyula
festő

Miltalás

Kenessei András: Dechovits szülő városában.
Tükör, 1974. jan. 8 - 17 oldal.

Derkovits Gyula
festő

A szombathelyi Derkovits-kiár kanna-
dik szobájában van az „Artisták", a
„Halásus", a „Homokszállítók" és a
„Rézkancoló" önarchép.

Kenessei András. Derkovits szülő városában.
Tükör, 1974. jan. 8 - 17 oldal.

Derkovits Gyula
festő

A szombathelyi Derkovits-ház harmadik szobájában van a hegyetlen humorú „kávéházban" című kép, az „Alvó nő" stb.

Kenessei András: Derkovits szülővárosában, Tükör, 1974. jan. 8 – 17 oldal.

Derkovits Gyula
festő

A szombathelyi Derkovits-ház harmadik szobájában van az 1930-as nagy tüntetés után kiszült „Kenyéreit" egyik szinbárhatra, a „Vasút menten" apró gyerache-várhata

Kenessei András: Derkovits szülővárosában, Tükör, 1974. jan. 8 – 17 oldal.

Derkovits Gyula
festő

A szombathelyi Derkovits-ház harmadik szobájában van az önarcképsorozatból a „Hungorító".

Kenessei András: Derkovits szülő városában.
Tükör, 1974. jan. 8 - 17 oldal.

Deckovits Gyula
festő

A szombathelyi Deckovits-ház harmadik szobájában az utolsó idő a Hunyadi téri lakásban töltött éveinek munkássága látható.

Kenessei András: Deckovits szülő városában.
Tükör, 1974 jan. 8 - 17 oldal.

Derkovits Gyula
festő

Derkovits komor hangulatú
képe a „Gerendavívók" a
Masodik teremben van Szom-
bathelyen.

Kenessei András: Derkovits szülővárosában.
Tükör, 1974. jan. 8 – 17 oldal.

Derkovits Gyula
festő

Derkovits bécsi munkásságának
eredményei ötvöződnek a Tüzevő
ciminü 1927-ben készült képén

Kenessei András: Derkovits szülővárosában.
Tükör, 1974. jan 8 - 17 oldal.

Dechovits Gyula

festő

Dechovits felesé gével Bécsbe kiöltözött, ott ismerkedett meg a német expresszió-nizmussal. 3 éig tartózkodott Bécsben.

Kenessei András: Dechovits szülővárosában.
Tükör, 1974. jan. 8 – 17 oldal.

Derkovits Gyula

festő

A szombathelyi Derkovits-ház
második szolájában láthatók
a „Pásztorfiú", a „Nagyfa alatt" az
„Utolsó vacsora" alakjai.

Rencsei András: Derkovits szülővárosában.
Tükör, 1974. jan. 8 – 17 oldal.

Dechovits Gyula

festő

Az első teremben a szombathelyi Dechovits házban olajképek a 10-es évek végéről, a 20 évek elejéről láthatok, hörtünk a „Koncert" és a „Kopasz férfi".

Kenessei András: Dechovits szülővárosában.
Tükör, 1974. jan. 8 – 17 oldal.

Derkovits Gyula
festő

A szombathelyi Derkovits-ház első szobájában a festő szemelyes tárgyai láthatók és levelezőlap nagyságúak-varellek 1914-1915-ből.

Kenessei András: Derkovits szülővárosában.
Tukör, 1974. jan. 8 – 17 oldal.

Derkovits Gyula

festő

A Derkovits kár képanyagának
legnagyobb részét a Nemzeti Galéria
adta létitbe, ezt rekány grafikával
a szombathelyi múzeum egészítette ki.

Renessei András: Derkovits szülővárosában,
Tükör, 1974. jan. 8 – 17 oldal.

Derkovits Gyula
festő

Szombathelyen megnyílt a Derkovits-ház. A lépták egyelőre 3 szobából áll. Itt lakott a festő míg Szombathelyen élt

Renessei András: Derkovits szülővárosában, Trikot, 1974. jan 8 - 17 oldal.

Dechovits Gyula
festő

„Koncert" (repr)

Kenessei András: Dechovits szülővárosában
Tükör, 1974. jan. 8 - 17 oldal.

Dechovits Gyula
festő

„Temetés" (repro)

Kenessei András: Dechovits szülővárosában
Tükör, 1974. jan. 8 - 17 oldal.

Derkovits Gyula

festő

„Halaszok"

(repro)

Kenessei András: Derkovits szülővárosában,
Tükör, 1974. január 8. — 17 oldal.

Derkovits Gyula
festő

„Kopasz férfi" (repro)

Renessei András: Derkovits szülővárosában
Tükör, 1974. jan. 8 – 17 oldal.

Deskovits Gyula

Romániában gyűjteményes kiállítása volt.

A Hét, 1973. szept. 21. 4. evf. 38 sz. 10 p.

Derkovits Gyula

Nemzedékek c. önarcképe említve.

A Hét, 1974. márc. 8. 5. elf. 10 n. 9 p.

Derkovits Gyula

Álló férfi, tus, 28×20
Lábadozó, -"- 20×29

30. Művészeti Kiállítás
1973.

Derkovits Gyula

Diófa, o. v. 31,3×25,8

Akitartott, tollrajz 23,5×17

30. Művészeti Képaukció
1973.

Perlovits Gyula

Halas csendélet, 1929. alk.
42,3×50,8 cm

Modern Magyar Képtár, Pécs

Derkovits Gyula

Születésének 80. évfordulója alkalmából emlékkiállítása nyílt szombathelyen.

Népszava, 1974. szept. 10. 102. evf. 211sz. 5p.

Deskovits Gyula

Művei közül a Pivspökszüveges önarckép, a Pásztorfiú, a Nagy fa alatt és az Utolsó vacsora c. a szombathelyi Deskovits emlékmúzeum második szobájában található.

Népszava, 1974. szept. 21. 102. évf. 221 sz. 5 p.

Derkovits Gyula

Művei közül az Önarckép, a Koncert, a Kopan férfi a mombathelyi Derkovits emlékmúzeum első szobájában található.

Népszava, 1974. szept. 21. 102. évf. 221 sz. 5 p.

Deskovits Gyula

1974-ben szombathelyen gyűjteményes állandó kiállítása nyílt.

Népszava, 1974. szept. 21. 102. evf. 221 sz. 5 p.

Derkovits Gyula

Halasi csendélet, 1929., repr.

Modern Magyar Képtár, Pécs

Derkovits Gyula, Jestő

Lásd: Izsó Miklós

Takáts Gyula: A láttatás ..... 635-641.

JELENKOR, Pécs, 1975. július XVIII/7.

Derkovits Gyula, festő

L.: Homai Varga

P. Lucs J.: Homai Varga ... 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. aug. 22.

Derkovits Gyula, festő

Lárd: Martyn Jerem.

F. R.: Könyvszemle

7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. máj. 30.

Derkovits Gyula festő

Lásd: Hima Gyula.

— : Megnyílt.... 7.

NÉPSZABADSÁG Bp. 1975. jún. 28.

Derkovits Gyula festőművész
a pécsi modern magyar képtár-
ban látható műve.

Láttuk, hallottuk.

1974. XI. 29. 11. 14 Petőfi D.

Derkovits Gyula

Gyakorlatilag csaknem egy értizedig a magyarországi szocialista művészet jelentős alkotó egyéniségének munkássága nem talált utat a valóban virtuális közönséghez.

Szőke Sándor: Köztéri kincsek
Magyarország, Budapest, 1945. jan. 19.

Derkovits

Neve említve Vadas József
Dálint Endréről írott cikkében

Jutalmatlan 73 / ápr. 98.o.

Dettkovits

Neve emlitve.

Vadas József: Képek lélekvándorlása.

Látóhatár 74/febr 223. o.

Dénkovits

Neve emlitve

Németh Lajos: Barcsay Jenő müvészetéről

Látóhatár 74juni. 199. old.

Derkovits

neve emlitve.

Rózsa Gyula: Kornisz Péter
a Mücsarnokban

Szótóhatár 74 juni. 224.o.

Dedovits Gyula
festő

A mostani Dedovits emlékkiállítás a festő születése 80., halála 40 évfordulójainak tiszteletére készült.

------:Kiállitási naptár.
Művészet, 1974. október - 49.oldal.

Derkovits Gyula
festő

A mostani Derkovits emlékkiállítás a Magyar Nemzeti Galéria és a Savaria Múzeum rendezésében készült.

------:Kiállitási naptár.
Művészet, 1974. október - 49.oldal.

Dalmonts Gyula
festő

A mostani emlékkiállítás a Nemzeti galéria, a Savaria Múzeum anyagán kívül, a Magyar Munkásmozgalmi Múzeum, a pécsi Janus Pannonius Múzeum anyagán kívül gyűjtők anyaga is van.

------:Kiállitási naptár.
Müvészet, 1974. október - 49.oldal.

Derkovits Gyula
festő

1973-ban Derkovits Gyula február
művei állandóan jelen vannak szom-
bathelyen, a helyreállított Derkovits
Emlékházban.

----:Kiállítási naptár.
Művészet, 1974.október - 49.oldal.

Derkovits Gyula
festő

Emlékezések az 1959-ben, az
1964-ben és 1969-ben rendezett
Derkovits kiállításokról is.

----:Kiállitási naptár.
Művészet, 1974.október - 49.oldal.

Derkovits Gyula
festő

Első emlékkiállítása 1948-ban nyílt meg a felszabadulás után a Szépművészeti Múzeumban. Igen nagy lelkesedés fogadta a tárlatot, amelyen Derkovits művészetét ismerhették meg.

----:Kiállítási naptár.
Művészet, 1974.október - 49.oldal.

Derkovits Gyula
festő

A régi Nemzeti Múzeum épületében, mai Savaria Múzeumban nyílik emlékkiállítás.

----:Kiállitási naptár.
Müvészet, 1974.október - 49.oldal.

Derkovits Gyula
festő

Derkovits 20 éves korában elhagyta
Szombathelyett, a nyomasztó körül-
mények miatt a frontra menekült
és soha se tért vissza szülővárosá-
ba.

----: Kiállitási naptár.

Müvészet, 1974.október - 49. oldal.

Derkovits Gyula
festő

Derkovits Gyula 1894-ben született Szombathelyen. Rövid ideig lakott Nyíregyházán, de akkor még nem tanult festeni.

----: Kiállítási naptár.
Művészet, 1974.október - 49. oldal.

Derkovits Gyula
festő

Szombathelyen a Savaria
Múzeumban Derkovits Gyula
emlékkiállítása szeptember
7 - december 7 ig látható.

----: Kiállitási naptár.
Müvészet, 1974.október - 49. oldal.

Berkovits Gyula

neve említve

Dévényi Iván: Kernstok Károly születésének centenáriumára

Nagyvilág 73/12 1914. old.

Derkovits Gyula

nem emlitve

Szalai Imre: Művészet az
ellenállás harcában

Nagyvilág 71/8 1245.o.

Derkovits Gyula

neve elmlítva

Mezei Otto: Az ismeretlen Déci
Huber

Nagyvilág 70/3 430.0

Derkovits Gyula

A 20-30-os években szervesen kapcsolódik a progresszív fejlődéshez.

Mórza János: A Magyar TK. képzőművésztetéről

Nagyvilág 69/1 111. o.

Dékovics Gyula

Neve emlitve, Kondor Béla kapcsán

Vadas József: Akárki képe
XXXXXXXXXXX

Látóhatár 74 szept. 216.o.

Derkovits Gyula vajzai

Önarckép
Téglahordó

fáklahatár 74 / febr. borító

Detkovits Gyula

Tüntetés 1930. szept. 1-én

(rajz)

Dr. Föv. tört. (Corvina 73) 65.+

Derkovits Gyula

A nyengesújfalni „proletár rajziskolában" Kernstok Károly ~~[illegible]~~ volt a mestere.

Népszava, 1973. dec. 23. 101. éf. 300 sz. 5 p.

Derkovits Gyula

A Tanácsköztársaság idején növendéke volt Kernstok Károly nyergesújfalui szabadiskolájának

Népszava, 1973. nov. 16. 101. ev. 268 sz. 4 p.

Derkovits Gyula

Neve említve.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom - Bp. 1974. 194 p.

Derkovits Gyula

A proletárélet fő szimbóluma az ételek közül a kenyér, a hal vagy a gyümölcs.

Aradi Nóra: Képzőművenét és munkásmozgalom - Bp. 1974. 199p.

Deskovits Gyula.

Az Éhesek télen és a Halászos c. festményei-
ben megjelenik a proletárélet fő szimbóluma
a kenyér ill. a hal.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom - Bp. 1974. 200p.

Derkovits Gyula

Neve említve.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom - Bp. 1974. 298 p.

Derkovits Gyula.

Neve említve.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom-Bp. 1974. 289 p.

Derkovits Gyula

Az olvasó munkás-mozgalmunk 1932-es Három nem-zedéke c. művében már feltűnik.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom- Bp. 1974. 203 p.

Derkovits Gyula

Halottsiratós (1924) c. műve kapcsolódik Kollwitz Liebnecht-emléklap-jához.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom – Bp. 1974. 138p.

Derkovits Gyula

1927-ben tért vissza Bécsből, kommunistaként.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom – Bp. 1974. 138 p.

Derkovits Gyula

Neve említve.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom – Bp. 1974. 138 p.

Derkovits Gyula

Neve említve.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom – Bp. 1974. 143 p.

Derkovits Gyula

Neve Berda Ernő 1939-es No passzusa

c. sorozata említve.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom – Bp. 1974. 200 p.

Derkovits Gyula

Neve említve.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom - Bp. 1974. 201 p.

Derkovits Gyula

Neve említve.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom – Bp. 1974. 385 p.

Definitív Gyula.

Neve említve.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom – Bp., 1974. 187 p.

Derkovits Gyula.

Neve emlitve.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom – Bp. 1974. 182p.

Derkovits Gyula

1514. c. fametszetsorozata említve.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom – Bp. 1974. 180 p.

Derkovits Gyula

A Tanácsköztársaság bukása után évekig Bécsben élt.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom – Bp. 1974. 181 p.

Derkovits Gyula

1925-27 közötti képeit, vízfestményeit és rézkarcait Bécsben készítette.

Deskovits Gyula

Neve említve.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom – Bp. 1974. 96 p.

Derkovits Gyula

A Püspöksüveges önarckép (1922-1923) c. műve, mint az egyetlen sarló-kalapácsos Derkovits-mű, említve.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom - Bp. 1974. 98 p.

Derkovits Gyula

Neve említve.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom – Bp. 1974. 101p.

Derkovits Gyula

Dózsa-sorozatának Ináglyán c. lapja
említve.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom - Bp. 1974. 101p.

Derkovits Gyula

A Dózsa-sorozat, az Elítélt (1930) és az Ülnök (1930) c. művek említve.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom – Bp. 1974. 103p.

Derkovits Gyula.

Neve emlitve.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom - Bp. 1974, 105 p.

Derkovits Gyula

Téli ablak és a Végzés c. művei említve.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom - Bp. 1974. 109p.

Derkovits Gyula

Három nemzedék (1932) c. festményén jelenik meg először az olvasó munkás.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom - Bp. 1974. 105 p.

Derkovits Gyula

1514. c. művét transparensnek szánta az 1930-as budapesti munkástüntetésre.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom - Bp. 1974. 124p.

Derkovits Gyula

Az 1514 c. sorozatból a Menetelők, a Kapudöngetők és a Lőrinc pap, a Máglyán c. lapok említve.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom - Bp. 1974. 124 p.

Derkovits Gyula

Az 1514. c. fametszet-sorozata enkítve

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom - Bp. 1974. 123p.

Derkovits Gyula

Neve emlitve.

Arodi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom – Bp. 1974. 155 p.

Deskovits Gyula

Neve 1514 c. fametszetsorozatával kapcsolatban említve.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom – Bp. 1974. 152p.

Derkovits Gyula

1514 c. fametszetsorozata hatással volt Redő Ferenc Budai Nagy Antal c. linóleumsorozatára.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom - Bp. 1974 150 p.

Derkovits Gyula

1514. c. fametszetsorozata hat Mészáros László

1933-34-ben készített plakettjeire

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom - Bp. 1974. 150 p.

Derkovits Gyula

1514. c. fametszetsorozatát tranzparensnek szánják az 1930-as munkástüntetésre.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom – Bp. 1974. 149p.

Derkovits Gyula

1514 c. fametszetsorozatának kompozíciós előzménye

Uitz Béla 1919-es „Vörös katonák előre" feliratú plakátja.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom - Bp. 1974. 149p.

Derkovits Gyula

1929-es Dózsa-sorozata, az 1514 c. említve.

Arodi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom - Bp. 1974. 219 p.

Derkovits Gyula

Neve az építőmunkást ábrázoló művészék között
említve.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom – Bp. 1974. 221p.

Derkovits Gyula

Három nagy budapesti kiállítása említve.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom – Bp. 1974. 229 p.

Derkovits Gyula

Neve említve.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom – Bp. 1974. 228 p.

Deskovits Gyula

Neve említve.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom – Bp. 1974. 226 p.

Dercsényi Gyula

Neve említve.

Aradi Vera: Képzőművészet és munkásmozgalom - Bp. 1974. 358 p.

Derkovits Gyula

Neve Nolipa István Pál 1942-es tükrös önarc-képével kapcsolatban említve.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom - Bp. 1974. 363p.

Derkovits Gyula

1514 c. fametszetsorozatának elbeszélése Dési Huber István 1928-as Negyedik rend c. grafikája.

Arnadi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom - Bp. 1974. 212p.

Derkovits Gyula

1514 c. fametszetsorozatának folytatója Háy Károly László befejezetlenül maradt, két pogány közt egy hazáért című, 1940 körül elkezdett Zrínyi-sorozata.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom – Bp. 1974. 212p.

Derkovits Gyula

1930-ban készült az Elítélt, a Törvény nevében, a Tenor és a Kenyérért c. festményei.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom - Bp. 1974. 213 p.

Derkovits Gyula

1934-ben alkotja a Hajókonács és az Anya c. műveit.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom – Bp. 1974. 214p.

Derkovits Gyula

A Három nemzedék vagy Nemzedékek c. festményen sikka nyugodtan önarcképe látható.

Derkovits Gyula

Az 1930-as évek önarcképei: a Vinkler önarckép (1933), A Vasút mentén (1932).

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom - Bp. 1974. 214p.

Derkovits Gyula

1921-ben festi meg az Utolsó vacsora c.
képét.

Derkovits Gyula

1922-23-ban több ízben megfesti, megrajzolja püspöksüveges önarcképét.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom - Bp. 1976. 203 p.

Derkovits Gyula

A Püspökszüveges önarckép egyik részkarcváltozatán megjelenik magán a püspökszüvegen az ötágú csillag, benne a sarló-kalapáccsal.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom - Bp. 1974. 208 p.

Derkovits Gyula

1927-ben alkotja meg az Asztalok vagy Tűzvész c. festményét, ahol az artista maga a művész, az asszonyalak Derkovits feleségének képmása.

Derkovits Gyula

1927-ben alkotja meg az Én és a feleségem c. tipikus önarcképét.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom - Bp. 1974. 209p.

Derkovits Gyula

1929-ben alkotja a Szőlőevő című festmé-yét és az Önarckép c. akvarellt.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom - Bp. 1974. 210p.

Derkovits Gyula

Az 1930-as években az ablak, az üveges ajtó gyakori kompozíciós eleme. Így pl: Halárus (1930) Téli ablak (1930), Téli rihar (1932)

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom - Bp. 1974. 210 p.

Derkovits Gyula

Az 1930-as Végrés c. művének keletkezése a művész és a feleség.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom – Bp. 1974. 211 p.

Derkovits Gyula

A kikötött parasztot ábrázoló rézkarca feltehetően 1933-ban született, s közvetlen folytatása az 1929-ben alkotott fametszetsorozatnak, az 1514-nek.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom - Bp. 1974. 212p.

Derkovits Gyula

9, Utolsó vacsora, 1927. o.v. 150×143,5 cm

10, Mózes, 1927. o. 31,3×25,8 cm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

13., Kézimunkázó nő, 1923, temp. 45×34 cm
14., Erdőrészlet, 1923. o.v. 60×47 cm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

11, Derkovits Emá arcképe, o.v. 45×35 cm
12, Élet és halál, 1923. temp. tus, 88,2×75,8 cm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

15) Halottsiratás, 1924. o.v. 95×132 cm
16) Menekülés, 1925., o.k. 51,2×72,7 cm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

17, Menekülők, 1926. o.v. 114x185 cm
18, Önarckép, 1926. o.v. 47,5x 40 cm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

19, Kintornások, 1927. 100 × 80 cm
20, Önarckép, 1927. o. temp. 138 × 86 cm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

21, Ősz (Ablaknál) | 1928. 75,6 × 38,9 cm
22, Halas csendélet | 1926. 42 × 57,5 cm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

23, Csendélet szőlővel, 1929. 54×65 cm
24, Bolgárkertészet, 1929. 70×84,4 cm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

25, Reggel az erdőben, 1929. 62×72,5 cm

26, Vásár (Kirpart), 1929. 35,5×42,8 cm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

27, Mi Melten, 1929. 60,8 x 38 cm

28, Szőlővő, 1929. 66,8 x 50 cm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

29, Szabad az út, 1929. 70,5 × 61,5 cm
30, Álló akt, 1929. 61 × 39,2 cm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

31, Fekvő női akt, 1929. 39,5 x 61,3 cm

32, Halárus, 1930. 80 x 55,5 cm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

33, Téli hajnal, 1930. 52×62,2 cm
34, Kenyeret, 1930. 46,5×55,5 cm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

35, Ékesek télen, 1930. 76×64 cm
36, Végzés, 1930. 60,5×50,5 cm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

37, Téli ablak, 1930. 45 x 59,5 cm

38, Aratók, 1930. 54 x 61 cm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

39, Feszítés, 1930. 58×77 cm
40, Téli viharban, 1931, 80,6×61,6 cm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1914.

Derkovits Gyula

41, Telefonáló, 1931. 52,7 × 43,5 cm
42, Telefonáló arckép, 1931. 57 × 47,3 cm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

43, Igásfogat, 1931, 36,4×50,8 cm
44, Családi, 1932., 74,5×68 cm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

45, Kivégzés, 1932., 37,2×62 cm
46, Vasútmenten, 1932. 62×101 cm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

47, Dinnyeevő, 1932. 69,9 x 50 cm
48, Barkás piaci csendélet, 1932. 50,8 x 72,6 cm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

49, Hídépítők, 1932. 119,2×82,5 cm

50, Gond, 1932. 96,8×72,3 cm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

51, Kosa, 1931., 72,8×51 cm
52, Éveröső, 1933, 55,8×80,2 cm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

53, Csónakosok, 1933. 84×71,2 cm
54, Híd télen, 1933. 121×83 cm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

55., Bútorkészítő, 1933. 86,2 × 49,7 cm
56, Artistáél, 1933. 98 × 105 cm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Szolnok Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

57, Szüretmunkások, 1933. 95×125 cm

58, Anyaság, 1933. 113,4×44,1 cm

Derkovits Gyula emlékkiállítás
Szolnok Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

59, Hajónovács, 1934. o. c. porf. v. 101 x 83 cm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

1, Krumplihámozó, 1916., 154x105 mm
2, Szabadó lovak, 1918., 230x145 mm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

3, Igában, 1918., Aus, 298 x 385 mm
4., Vándor, 1918., -"- 370 x 170 -"-

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

5, Nyomdában, 1918. tus, 300×396 mm
6, Heverőnői akt, 1918. -"- 215×160 -"-

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

7, Akt tanulmány, 1919. tus, 225 × 160 mm
8, Akt, 1919. -"-, 288 × 249 -"-

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

9, Cigánylány, 1919., tus, 355×242 mm
10, Vízparton, 1919., akv. 530×380 mm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

13, Két ló, 1919. tus, 135×115 mm
14, Ülő férfi, 1919. -"- 280×200 -"-

Derkovics Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

15, Lábadozó, tus, 200 x 290 mm
16, Önarckép, 1919. akv. 432 x 358 mm

Derkovics Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

11, Utcai harc után, 1918. tus, 197×296 mm
12, Fündőrök, 1919. akv. 230×320 mm

Derkovics Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

17, Önarckép, 1919. tus, 242×235 mm
18, Sorat hajtó, 1920. tus, 300×310 mm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

19, Parton, 1920. tus, 313 x 202 mm
20, Pihenő halász, 1920. 441 x 535 mm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

21, Everősök, 1920. tus, akv. 295 x 315 mm
22, Lovas kompozíció, 1920. tus, 97 x 144 mm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Perlovits Gyula

23, Haraszterő favágó, 1970. tus, 340×335 mm
24, Alvó lovas, 1971., akv., 290×340 mm

Perlovits Gyula emlékkiállítás
Savaria Múzeum, 1974.

Dobrovits Gyula

25, Tájkép fenyőkkel, 1921., 305×246 mm
26, Anyám, 1922., akv. 360×300 mm

Dobrovits Gyula emlékkiállítás
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

27., Fürdőzők, 1922. fa, 360×388 mm
28., Önarckép, 1922. cer. 310×276 mm

Derkovits Gyula emlékkiállítás
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

29, Ösém a ravatalon, 1922. tus, 300×347mm
30, Utolsó vacsora, 1922. tus, 452×474mm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

31, Erzsi húgom, 1923. tus, 353 x 360 mm
32, Everőzők, 1923., tus, 480 x 470 mm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

33, Üllő öregasszony, 1924, temp. 380×220mm
34, Kaszáló, 1924. tus, 307×340 mm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

35, Bivalyok (Helyenel), 1924. tus, akv. 363x497 mm
36, Önarckép, 1926. tus, 298x244 mm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

39, Önarckép, 1929. kr. 460×~~480~~ 408mm
40, Feszítés, 1930. tus, 181×242 mm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

37, Öntözőkút, 1928. akv. 557 x 453 mm

38, Várhat a félikikötőhöz, 1928. 300x368 mm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

· 41, A tőke árnyékában, 1930. tus, 509×363 mm
42, A törvény nevében, 1930. tus, 509×363

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

43, Az Életet végrehajtó, 1930. tus, 515×363 mm
44, Polgár, vedd magad! 1930. tus, 200×130 mm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

45, Börtönudvar, 1930. tus, 240×196 mm
46, Sorlegaratás, 1930. tus, 240×193 mm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

47., Asónok, 1931. cer. 282×226 mm
48., Otthon, 1931. g.p. 235×171 mm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

49, Szaxofonos, 1932. cer., 109×150 mm
50, Anya gyermekével, 1933. fa, 550×312 mm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

51, Borjas, 1933. 199×242 mm
52, Sintér, 1933. tus, 350×490 mm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

3, Nyár, 1921. rézk., 85×90 mm
4, Önarckép, 1921. –"–, 121×103 mm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

1, Önarckép kalappal, 1920. rézk. 95x70 mm
2, Nagy fa alatt, 1921. rézk. 93x85 mm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

53, A Szitakötő, 1934. tus, 170×235 mm
54, Fáró asszony, 1934. 628×234 mm
55, Anyja, 1934, rézk., 320×240 mm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

5, Hazafelé, 1922. rézt. 154×183 mm
6, Püspötsüveges önarckép, 1922. rézt. 183×120 mm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

7, Ocsény a ravatalon, 1922. rézt. 201×210 mm
8, Temetés, 1923. -"- 115×95

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

9, Munka (Kábelvakók), 1924. vezt. 270×252 mm
10, Evezősök, 1924. vezt. 113×92 mm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

11., Menekülő asszonyok, 1925. vézt. 197×233 mm
12., Mi Ketten, 1927. vézt. 296×235 mm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum 1974.

Derkovits Gyula

13, Újpesti hídfeljárónál, 1927. vézt. 250x296 mm
14, Ucca, 1927. vézt. 294x253 mm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

15, Önarckép, 1929. rézk. 199×106 mm
16, Asztalos, 1929. 126×100 mm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

17.–18., „1514" (Dózsa sorozat) 1929.

I. Menetelők, fam. 440×495 mm

II. Kaszafenő parasztt, fam. 485×440 mm

Derkovits Gyula emlékkiállítása

Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

18, III. Kapudöngetők, fam. 440×494 mm
IV. Felkelő parasztok, -"-, 488×440 -"-

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

18) V. Dózsa városban, fam., 498×440 mm
VI. Összecsapás, -"-, 440×505 mm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

18, VII. Levegetés, fam. 440×505 mm
VIII. Naglyán, -"-, —"—

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

18?

IX. Dózsa a tűzes trónon, fam. 515×440 mm

X. Verbőczy (W), fam. 515×436 mm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

18,

XI. Lőrinc pap, fam., 498 x 410 mm

XI/a. Leölt parasztok, -a -, — " —

Derkovits Gyula emlékkiállítása

Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

19, „1514" Transparens, 1930.
k. p. tus, fam. 2400 x 1600 mm
közepen:
Rácsépítő munkás 750 x 650 mm tusr.

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

20 r Dózsa vézkarc-sorozat, 1930.

I. Kaszafenő, vézk. 241 × 194 mm

II. Kapudöngetők, " – 200 × 240 mm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

20,

III. Kasrás parasztok, rézk. 200×240 mm
IV. Kikötött parasztok, rézk. 225×195 mm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

20, V. Felkelők, vézt. 195×250 mm
VI. Tapasómalom, vézt. 197×240 mm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

Önarckép, 1919. , rézm.

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

Hazatérő favágó, 1920-, rezv.

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Perlovits Gyula

Anyák, 1922., repr.

Perlovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

Piheno halász, 1920., repr.

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

Bicalyuk, 1924., repr.

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Petrovits Gyula

Régi temető, 1922., rézm.

Petrovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

Érzsi lúgom a vacatalon, 1923., repr.

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

Nagy fa alatt, 1921., repr.

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Perkovits Gyula

Utolsó vacsora, 1922, rajz.

Perkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

Püspökszőlős önarckép, 1922., rézv.

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

Munka (a Rábelvasból), 1924., repr.

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

Kintornások (Tűzevő vándorartista), 1927, repr.

Derkovits Gyula emlékkiállítása Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

Ucca, 1927., aqu.

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

Szabad az út (Zuglói részlet),
1929., repr.

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

Csendélet szőlővel, 1929. repr.

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

Halas csendélet, 1928., tépn.

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

Kassafenő parasszt (A. „1514" fametszet-sorozatból), 1929., repr.

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

Összecsapás, repr.
1929.

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

Aurció, 1930., rgv.

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

Gond, 1932., rep.

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

Végrés, 1930. repr.

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Szavia Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

Téli viharlay 1930., rejv.

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

Téli viharban, 1931., repr.

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

Hídépítők, 1932., repr.

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

Kivégzés, 1932, rézk.

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

Szinterí, 1933., repr.

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

Híd Selen, 1933., repr.

D. Gy. emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

Anyaság (Proletáranya), 1933., rézk.

D. Gy. emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

Bútorlesnitő, 1933., repr.

D. Gy. emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

Igazságszolgáltatás, 1931, repr.

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

Szövőmunkások, 1933., rézm.

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

A rónák, 1931., repr.

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

Az ujjáalakított miskolci képtár szombaton nyílt meg grafikai kiállításán a művész alkotása is szerepel.

Nógrád, 1974. ápr. 7.

Derkovits Gyula

az asztalos Derkovits, bár korának első művészei közé emelkedett, mindvégig kitartott osztálya mellett, és festészetében annak lett legméltóbb reprezentásává.

Dési Huber István: Művészeti írások
Kossuth Könyvkiadó 1975

loo.o

Derkovits

Mig Bernáth kiszakitja viszonylataiból és elvarázsolja a motivumot, addig Derkovits épp fordítva, kiemeli esetlegességéiből, s a különös, a nem mindennapi az ábrázolt legbensőbb karakteréből és nem annak elmosásából áll áll elő. Bernáthnál a festő élmény csak látomány. Derkovitsnál látomás, s egy ostály küldetését fejezi ki.

Dési Huber István: Müvészeti irások
Kossuth könyvkiadó 1975 85.o.

Derkovits

Bernáthot és Derkovitst sok szál füzi Rippl Rónai festészetéhez, s vele a magyar posztimpresszionizmushoz.

Dési Huber István: Müvészeti irások
Kossuth könyvkiadó 1975 85.o.

Derkovits Gyula

„Nyári vendéglő" Tusrajz

29,8 x 36,6 Védett

Ziziáltási ár: 4000 ft

BÁV 37.Müvészeti Képaukció 1975 szeptember

Derkovits Gyula (1894-1934)

„A Dunánál" Fekete kréta

26,5 x 26 Jelzése lent jobbra: Derkovits Gy. 929.

Védett. Kikiáltási ár: 3000 Ft

BÁV 37. Művészeti Képaukció 1975 szeptember

Derkovits Gyula

Méltatás

Pap Gábor: Kincsek és műkincsek a Barbariumból.
Művészet, 1975. június - 7. oldal.

Derkovits Gyula

A szombathelyi Savaria Múzeum feladatai közé tartozik a Derkovits életmű ápolása.

Bándi Galéria: Dési Huber István emlékkiállítás.. Művészet, 1975. július – 23 oldal.

Derkovits Gyula

A Derkovits Emlékmúzeumban
1974-ben rendezték meg Derkovits Gyula emlékkiállítását

Bartha Attila: Rosszkedvű gondolatok...
Művészet, 1975. július – 19 oldal.

Derkovits Gyula, festő

L.: Kass János

– : Ma : sátorban . . . 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975 szept. 20.

Derkovits Gyula, festő

Z.: Rippl-Rónai

—: Kelendők ... 2.

Bp. 1975. szept. 25.

ESTI HIRLAP!

Derkovits Gyula, festő

L.: Bernáth Aurél

Szíj R.: Benézlpetés 615-617.

KÖNYVTÁROS, Bp. 1970. okt. XX/10.

Derkovits Gyula, Jestő

A Kincskereső megemlékezik Dózsáról, s vele kapcsolatban Derkovitsról.

↓

–:□ A Kincskereső 1972. 2. száma

541.

KÖNYVTÁROS, Bp. 1972. szept.

XXII
9.

Derkovits Gyula, festő

Megemlítve Dózsa fametszet-sorozata.

Sándor Ottóné: Dózsa György emlékezünk

261-262.

KÖNYVTÁROS, Bp. 1972. máj.

XXII
5.

Derkovits Gyula, festő

L.: Ripp-Rónai József

–: Reprodukciók ..... 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. szept. 16.

Derkovits Gyula, Jestő

L.: Sugár Andor.

—: Hír

14.

NÉPSZABADSÁG,

Bp. 1975. okt. 5.

Derkovits Gyula, festő

Megemlítve.

— Kádár János Szombathelyen 3.

NÉPSZABADSÁG,

Bp. 1975. okt. 16.

Derkovits Gyula

festőművész

Emlékkiállítás Szombathelyen

Magyar Hírlap 1973 X. 29.

Derkovits Gyula

Festőművész

Emlékkiállítása a Korányi

Szanatóriumban, az ott betegeskedett és gyógyított művészek alkotásaiból

Magyar Hírlap 1973 XI. 31.

Gyula Derkovits

Bauer beim Schleifen der Sense, 1933.

Kupferstich, 25 x 20 cm.

(repr.)

Bildende Kunst, 1944. 11. 539. old.

Derkovits Gyula festőművész

a Szépművészeti Múzeum kínált plakátjai között látható a) „Nemzedékek" c. műve. (emlétve)

Nézőpont.

1945. III. 22.

Derkovits Gyula festőművész
a művészeti oktatás egyik nevelője
„Rajzóra a szabadiskolában" c. tusvajza
1919-ből. (repr.:
Magyar Nemzeti Galéria)

Gábor Aurél: „Vörös művészeti politika.
Kritika, Budapest, 1945. márc.

Derkovits Gyula

egy képét tartós letétként a Miskolci Képtár rendelkezésére bocsátotta a Magyar Nemzeti Galéria

Napjaink 1974 augusztus 12.old.

Derkovits Gyula

Grafikája a Miskolci Képtár
tulajdonában emlitve

Napjaink 1974 augusztus

12. old.

Derkovits Gyula (1894–1934)

Álló akt. Olaj, fa 61×39,2

Jelzése jobbra: Derkovits Gy. 1929

Védett. Kikiáltási ár: 50 000 Ft

BÁV 36. Művészeti Képaukció Katalógusa 1975 május

Derkovits Gyula

„Lovak" lavírozott tus 26x31

Jelezve lent jobbra: Derkovits Gy. 920.

Sérült. Zirkálfási ár: 2500 ft.

BÁV 36. Művészeti Képaukció Katalógusa 1975 május

Derkovits Gyula

A tatabányai népházban 1975. márc-ban emlékkiállítása nyílt.

Népszava, 1975. márc. 29. 103. ef. 75 sz. 10 p.

Derkovits Gyula

A Magyar Nemzeti Galéria és a Savaria Múzeum rendezésében 1974. szept. 27-én emlékkiállítása nyílt.

Népszava, 1974. szept. 28. 102. erf. 227 m. 10 p.

Derkovits Gyula

Kmetty János barátjaként neve említve.

Népszava, 1974. dec. 24. 102. ef. 300 n. 5p.

Deskonits Gyula

1920-ban megnősül, feleségül veszi Vikit. 1923-ban Bécsbe költöznek, s ott élnek 1926-ig.

Népszava, 1974. dec. 6. 102. cíg. 285 sz. 4 p.

Derkovits Gyula

1923-ban Bécsben belép a kommunista pártba.

Népszava, 1974. dec. 6. 102. ef. 285 m. 4 p.

Derkovits Gyula

Bécsben 1923–26 között önálló kiállítása volt. Itt mutatta be a „Halottsiratás" c. művét.

Népszava, 1974. dec. 6. 102. erf. 285 kr. 4 p.

Derkovits Gyula

A Halottsiratás c. képével Somogyi Béláról és Bacsó Béláról, a „Népszava" 1920-ban meggyilkolt munkatársaira emlékezik.

Népszava, 1974. dec. 6. 102. évf. 285. sz. 4 p.

Derkovits Gyula

1929-ben fametszetsorozatot készít. Tizenegy nagyméretű kompozícióban állított emléket Dózsa György és népe hősies harcának.

Népszava, 1974. dec. 6. 102. ekf. 285 sz. 4p.

Derkovits Gyula

A Kenyérért és a Dinnyeevő c. képre írásbeli elemzése.

Népszava, 1974. dec. 6. 102. elf. 285 h. 4 p.

Derkovits Gyula

1934. jún. 18-án halt meg.

Népszava, 1974. dec. 6. 102. elf. 285sz. 4p.

Deskovits Gyula

Dózsa a vásfokon (fametszet)

Népszava, 1974. dec. 6. 102. evf. 285 sz. 4 p.

Derkovits Gyula

Neve említve.

Nepszava, 1975. febr. 6. 103. ef. 31 m. 4 p.

Derkovits Gyula

1894. ápr. 13-án született Szombathelyen.

Népszava, 1974. dec. 6. 102. erf. 285 sz. 4 p.

Derkovits Gyula

Autodidakta mesterségét tanulta. 1914-ben önkéntes megy katonának. A kárpátokban súlyosan megsebesül. Bal keze béna marad. Tüdőbajt is itt szerzi.

Népszava, 1974. dec. 6. 102. cs. 285. sz. 4p.

Deskovits Gyula

1916-tól Bp-en él. 1917-ben a Ma c. folyóiratban kiállították első rajzait.

Népszava, 1974. dec. 6. 102 erf. 285. sz. 4p.

Derkovits Gyula

1919-ben a Kernstok Károly irányításával működő nyergesújfalui művésztelepen dolgozott.

Népszava, 1974. dec. 6. 102. évf. 285 sz. 4 p.

Deskovits Gyula

A Tanácsköztársaság bukása után alkalmi munkákból és asztalosmesterségéből él.

Népszava, 1974. dec. 6. 102. évf. 285 sz. 4 p.

Derkovits Gyula, festő

Megemlítve.

Ágh István: Tudósító emlékek 14–17.

TISZATÁJ, Szeged, 1975. július XXIX/7.

Derkovits Gyula, festő

L.: Goldmann Gy.

Heller L.: Goldmann György 552-558

Élet s Tudomány, Gy. 1947. márc. 21. XXX/12.

Derkovits Gyula, festő

L.: Pekáry István

Rózsa Gyula: Tej és méz 6–7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975 júl. 12.

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAP

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726

Derkovits Gyula

Népszabadság

1975 FEB 22

KÖZLEMÉNYEK

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS A DERKOVITS-ÖSZTÖNDÍJ ELNYERÉSÉRE. A Kulturális Minisztérium és a Magyar Képzőművészek Szövetsége pályázatot hirdet a Derkovits Gyula-ösztöndíjra. Az ösztöndíjra pályázhat minden olyan, a 35. életévét még be nem töltött képzőművész, aki a főiskola elvégzése után önálló művészi tevékenységet tud felmutatni. A pályázati kérelemhez mellékelni kell: 1. a pályázó eddigi művészi munkásságának részletes ismertetését, 2. életrajzot, 3. főiskolai végzettséget igazoló iratot, 4. az ösztöndíj időtartamára vonatkozó művészi célkitűzéseket, a szakmai, ideológiai továbbképzés programját, 5 eddigi művészi munkásságát dokumentáló 4—5 alkotását. A pályázati kérelmet a minisztérium képzőművészeti osztályára 1975. február 28-ig lehet postára adni. (1363. Budapest, pf. 69.) A műveket március 10-én és 11-én 9—16 óra között lehet bevinni az Ernst Múzeumba (Budapest, VI., Nagymező u. 8.).

A bu
na Mú
művész
A H
Művész
zett, ál
sorban
vészet remekeit kívánja megis-
mertetni a közönséggel. A kiállí-
táson láthatók — többek közt —
a teaceremóniához használt ke-
rámiacsészék, teatartók; az isko-
lák és családok szerint más-más
stílusban készült művészi kivite-
lű kardok; elefántcsont, agancs-
és fafaragások; sajátos technikával gyártott lakktárgyak stb. Kü-
lönböző stílusú tusképek, festmé-
nyek szemléltetik az új művé-
szeti irányzatokat, illetve fes-
készeti iskolákat.

Derkovits Gyula, festő

Megemlítve.

Dévényi Iván: Szabolcsi Bence: A clown mint a művészet szimbóluma

474-478.

JELENKOR, Pécs, 1975. ápr.-máj. XVIII 4-5.

Derkovits Gyula, festő

Az írás alcíme: „In memoriam Derkovits Gyula —"

Káldi János: „Végrés"

457.

JELENKOR, Pécs, 1975. ápr.-máj. XVIII/4-5.

Derkovits Gyula, festő

Megem lítve: többször, több vonat kozásban.

Heitler László: Goldman György művészete
447-452.

JELENKOR, Pécs, 1975. ápr.-máj. XVIII/4-5.

Derkovits Gyula, festő

Mihályfi Ernő többször írt róla.

d.: Emlékirat helyett 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975 máj. 22.

Derkovits Gyula

Három nemzedék/Nemzedékek/,1932

olaj,arany,ezüst porfesték,vászon

lo3x77,8cm

Budapest,MNG.

Aradi Nóra:A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 271.o

Derkovits Gyula

Kenyérért&Terror/ 1930

tempera,papir 53,5x46,5cm

Budapest,MNG.

Aradi Nóra:A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina kiadó 1974 271.o

Derkovits Gyula

Végzés, 1930

tempera, vászon 61x51 cm

Bpest, Magyar Nmazxemzeti Galéria

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 259.o.

Derkovits Gyula

Téli ablak,1930

tempera,ezüst porfestrék,papir,45x59,5 cm

Bpest,Munkásmozgalmi Muzeum

Aradi Nóra:A szocialista képzőművészet jelképei

Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 259.o.

Derkovits Gyula

Elitélt I.,1930

papir,tus 34,5x44 cm

ismeretlen helyen

Aradi Nóra:A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 260.o

Derkovits Gyula

Verbőczy/az 1514 c. sorozatból/,1929

fametszet 43,9x51,4cm

Aradi Nóra:A szocialista képzőművészet jelképei

Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 26o.o.

Derkovits Gyula

Anya, 1934

olaj, ezüst, porfesték, vászon, 64,5x56 cm

Budapest, Magyar Nemzeti Galéria

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 259.o.

Derkovits Gyula

Felkelők 1933

rézkarc 19,7x25cm

Aradi Nóra:A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974. 260.o

Derkovits Gyula

Vasut,mentém 1932

tempera,lemezpapir 72,2x101,2 cm

Budapest,MNG.

Aradi Nóra:A szocialista képzőművészet jelképei

Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 261.o.

Derkovits Gyula

Tükörkép, 1929

lappang

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet jelképei

Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974

261.o

Derkovits Gyula

Éhesek télen, 1930

olaj, tempera, ezüst porfesték, vászon 76x44 cm

Budapest, magántulajdon

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet jelképei

Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 261o.

Derkovits Gyula

Halárus,1930

olaj,arany és ezüst porfesték,vászon 80x55,5cm

Budapest,MNG.

Aradi Nóra:A szocialista képzőművészet jelképei

Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 261.o

Derkovits Gyula

Kaszafenő/az 1514 c. sorozatból/,1930

rézkarc 24,8x19,9cm

Aradi Nóra:A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 262.o.

Derkovits Gyula

Püspöksüveges önarckép, 1922-23

rezkarc, 18,2x11,9cm

Budapest, MNG.

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet jelképei

Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 264.o.

Derkovits Gyula

Menetelők/az 1514 c. sorozatból/,1929

fametszet,44x49,5 cm

Aradi Nóra:A szocialista képzőművészet jelképei

Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 264.o.

Derkovits Gyula

Hajókovács,1934

olaj,ezüst porfesték,vászon 101x83c,

Budapest,MNG.

Aradi Nóra:A szocialista képzőművészet jelképei

Kossuth Könyvkiadó/ Corvina Kiadó 1974

265.0

Derkovits Gyula

Három nemzedék/Nemzedékek/,1932

olaj,arany,ezüst porfesték,1o3x 77,8cm

Budapest,MNG.

Aradi Nóra :A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 266,o,

Derkovits Gyula

Lőrinc pap/az 1514 c. sorozatból/,1929

fametszet 43,9x51,2cm

Aradi Nóra:Szocialista képzőművészeti jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina 1974 268.o.

Derkovits Gyula

Hid télen,1933
tempera,ezüst porfesték,papir,121x83cm
Budapest,MNG.

Aradi Nóra:Szocialista képzőművészeti jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina 1974 268.o.

Derkovits Gyula

Kapudöngetők/az 1514 c. sorozatból/1929
fametszet 41,1x49,4cm

Aradi Nóra:A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974

269.o.

Derkovits Gyula

Rokkant hős, 1930
rézkarc 12,5x10cm

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 269.o.

Derkovits Gyula

A tartalmi-képi dialektika klasszikus foku megoldásaival szolgálnak Derkovits 1514 cimü grafikai sorozatának egyes lapjai. Igya Menetelők, Kapu - döngetők más-más módon formált, nem egyénekre bontott belső ritmusa. A Lőrinc pap c. lap viszonyt a főalak és a tömeg egységére épül.

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 24.old.

Derkovits Gyula

193e-as évben alkotja Derkovits a Téli ablak c. festményét. Kékes zuzmarás bezárt ablaktáblák mögött csendőrfejek sziluette villan fel, a belső ablakpárkányon pedig ott az ellenpólus, az ujságpapir és a kenyér szerény motivuma.

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 6.old.

Derkovits Gyula

Önarckép, 1929
Bal oldalon a szembenéző arc, mögötte ablakkeretben a vonuló munkanélküliek tömött sora

Téli viharban, 1932
Üvegajtó mögé munkásnők huzodnak, az átellenes oldalon csendőralak lép a háttér felé, ott ugyancsak csendőr kisér elfogottat.

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 36.old

Derkovits Gyula 1.

Sajátos jelentése van az ablaknak,üveges ajtónak Derkovits müvészetében.Derkovitsnál szocialista kritikába,érett szocialista mondanivalóba csap át egyén és közösség divergenciájának az az életérzése,ami a különböző fokain jelenik meg a két világháboru közötti magyar müvészetben.Az ablak, üveges ajtó ,mint tárgyi valóság nemcsak a pszichikailag értelmezett belső és külső világot köti.

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 36.old.

össze és válassza szét, haemm összefogja az egymást feltételező antagonisztikus társadalmi oldalakat. Az egyik előfordulási mód szerint a motivum eszköz arra, hogy a müvész szembeállitsa a proletársorsot az elnyomókkal, kizsákmányolókkal, és ilyen összefüggésben válik jelképpé.

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 36.old.

Derkovits Gyula

Menekülök, 1924

A menekülés-képek-rézkarc és olajfestmény-
a völgykatlanból előtörő riadt áradatot jele-
nitik meg, elől mindig az anya-gyermek csoport-
tal. Hideg sötét és izzó sárga szinek összecsapá
sa fokozza a mozgás targikus lendületét.

Aradi Nóra: Szocialista képzőművészeti jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina 1974

77.old.

Derkovits Gyula

Derkovits Gyuláinak, a szlovák fővárosban megrendezett kiállítása kapcsán Bohumír Bachraty a pozsonyi Pravda legnapi számában terjedelmes cikkben értékeli a magyar forradalmár festőművész életművét.

Magyar Hírlap 1972/122 Pald.

Derkovits Gyula
festményeiből nyitott meg kiállítást
Kassán Pogány Ö Gábor a budapesti
Nemzeti Galéria főigazgatója.

Magyar Hirlap 1972/53 Pold.

Derkovits Gyula 1.

12 lapból álló fametszetsorozata (1514) csupán látszólag kötödik a múlthoz; aktualitás szülte a Horthy-Magyarország viszonyaival szemben lázadáskent. „A magyar parasztság vértanúsággal végzö-dö, hősi meg mozdulásának ereje és hagikuma – idézi Bálint György-gyöt a bevezető szöveg-talán még lenyügözöben bontakozik ki ezeken a lapokon, mint rötvös József hatalmas történelmi regényében, mely ugyanerről szól.

Bojár Iván: Képzőművészeti kalandozás.

Magyar Hirlap 1972/145 11. old.

Derkovits legújabb

A Helikon által kiadott közös mai aktualitása kettős: Derkovits művészete élő és ható erő, része jelenünknek is, másrészt: idén ünnepeljük Dózsa születésének 500. évfordulóját.

Bojár Iván: Képzőművészeti kalandozás

Magyar Hírlap 1972/145 11. old.

Derkovits Gyula

részlet Dózsa-parasztjainak rézkarc-változatából.

Magyar Hírlap 1972/145 III. old.

Derkovits Gyula 1.

Metszetsorozatban idézte föl Dozsát és népét (1929)
A művész a gépkorszak gyermeke, erre jellemző
ember és tárgyformálása is. Derkovits a hatá-
rozott és szenvedélyes formaadással a bosszú
könyörtelenségét akarta érzékeltetni. Megtoldot-
ta ezt az alakokra metszett szövegekkel is. A
„büdös paraszt" Dozsa mellén nem helyi, nem is
magyar különlegesség.

Szy Rezső: Dozsa-ábrázolások a magyar képző-
művészetben.

Magyar Hírlap 1972/174 11 old.

2.

Derkovits Gyula

A munkásság festője részéről szolidaritás nyilvánítása és az elnyomott paraszti tömegek iránt. A munkásság harcos világnézetének megfelelően Derkovits is szervezett rendbe hagolja a parasztokat, akár rohamra indulnak, akár a kaput döngetik. A fametszet nem tűri a kontúrok föloldását.

Szij Rezső: Dózsa-ábrázolások a magyar képzőművészetben.

Magyar Hírlap 1972/174 11 old.

Derkovits Gyula 3

Kemény határok válaszlják el a fehér és a fekete foltokat. Valóban „mérnöki" rend és fegyelem érvényesül a mettszeteken, az elszántság, a könyörtelen elszámolás lelkülete ül ki nemcsak az arcokra, hanem a művészi megjelenítésre is.

Szij Rezső: Dózsa-ábrázolások a magyar képzőművészetben.

Magyar Hírlap 1972/174 11 old.

Derkovits Gyula

Részlet Dózsa-sorozatának rézkarc-vállozatából.

Magyar Ihrlap 1972/171 7 old.

Derkovits Gyula

Dózsa-sorozatából

Magyar Hirlap 1972/171 9 old.

Derkovits Gyula

Tegnap nyilt meg a szegedi mügyüjtök III. kiállitása. A Bartók Béla Művelődési Központban rendezett tárlaton a huszadik századi magyar mesterek nek szegedi mügyüjtök birtokában levő mintegy félszáz festménye és szobra került a közönség elé, köztük Derkovits Gyula munkái is.

Szegedi mügyüjtök kiállitása.

Magyar Hirlap 1972/196 6old.

Derkovits Gyula

Tanítás p. lino 278×278 mm

XX. Századi Magyar Grafika
Savaria Múz. Szombathely 1974.

Derkovits Gyula, Jestő

Megemlítve.

E. Fehér Pál: Fülep Lajos korszerűsége M. 8.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. jún. 9.

Derkovits Gyula

Tanítás repr.

XX. Századi Magyar Grafika
Savaria Múz. Szombathely 1974

Derkovits Gyula, festő

Megemlítve.

(harangozó): Jelkép és történelem 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. jún. 15.

Derkovits Gyula, festő

Megemlítve.

Aradi Nóra: A magyar aktivizmusról

929 - 931.

XVI

10.

JELENKOR, Pécs, 1973. okt.

Derkovits Gyula, festő

Megemlítve.

Bodri Ferenc: Képzőművészeti mónika
– Entergomi híradás 683-687.

JELENKOR, Pécs, 1973. júl.-aug. XVI 7-8

Derkovits Gyula, festő

Megemlítve. (Fodor Andrásról

szóló írásban.)

Pomogáts Béla: Kettős Rekviem 390-396.

JELENKOR, Pécs, 1973. május XVI/5.

Derkovits Gyula, festő

Megemlítve.

Nagy Tibor: Kerstok Károly 1423-1428.

Élet és Tudomány, Bp.: 1973. dec. 21. XXVIII/51.

Derkovits

1514 c. sorozata képileg-formailag tömöriti mindazt, amit a magyar munkásmozgalom mindaddgi a képzőművészetbe n létrehoz.

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 187.o.

Derkovits

Három nemzedék/Nemzedékek/,1932

Vörös könyvet olvasó önportré:a jelenkor.
Mögötte tükörképként az olvasás tartalmát meghatározó mult és jövő:a Marx portré és a gyermekét etető anya.

Aradi Nóra:A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 173.o.

Derkovits

1514 sorozata Máglyán c. lapjának/1929/
pap-alakja közömbös, szenvtelen ellenpólusa
a máglyára kötözött, lángok között vergődő
elitélteknek.

Kradi Kórus: A szocialista képzőművészete jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974

183.o.

Derkovits

Önarckép az Artisták/1927/ üres udvaron mutatványozó féjjialakja,a Végzés/1930/ ujságolvasója, a Terror vagy Kenyérért/1930/ megölt munkása,az Ügyész/1930/bebörtönözöttje és itélethozója,az 1514 c sorozat/1929/ máglyán égő parasztja,maga az Elitélt/1930/a Kikötött paraszt/1933/,az 1933-as Artisták erőművésze,

Aradi Nóra:A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina 1974
181o.

Derkovits

Kenyérért, 1930

A kép középtengelyében, az önarckép-vonásokat viselő halott munkás és a rendőrcsizma között a havas uttesten véres kenyérdarab jelzi a lezajlott és vérbe fojtott küzdelem célját,

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 81.o.

Levelezés

Keresett, Jóló

A kép közepetengel ében, az összekép-vonalban

vizelő halott munkás és a rendőrcsizma közötti

a havas útszélen vesse keresztben jelzi a lezaj-

lott és verse fojtott küzdelem célját.

Derkovits

jelképi sürítésének sajátos vonása, hogy az ételt, különösen a kenyeret mindig az elnyomo hatalom szimbolumaival, a kikakoltatási végzéssel, a csendőrfejjel együtt szerepelteti

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 81.o

Derkovits

az 1929-es Halas csendélet füstülr hala alatt a számoszlopos csomagolópapir révén, akár bonyolultabb foemában, oly módón realizálva vizuálisan társadalmi gazdasági fogalmakat abrázol, ahogyan az a képzőművészetben csak ritkán lehetséges.

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 8o.o.

Derkovits

Éhesek télen/Péküzlet előtt,1931

Halárus 1932

Mindkét alkotáson a kirakat üvege választja el egymástól az éhes embert és az árut,ill. árust.Az elsőn az utca felöl bámulják az éhes proletároka kirakat belső falán levő pékárut,mögöttük az ellenpól us: tél hideg fehérsége,rendőr.A másodikon a kirakat üvegén át látható a halat mérő árus.

Aradi Nóra:A szocialista képzőművészet jelképei

Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 8o.o.

Derkovits

Derkovitsnál a gyümölcs életképi kiegészitő motivum vagy csendélet eleme. A dinnyeevő, aszölőevő, a dinnyés-szölös csendélet ujságpapirral és az önportré tükörképével oly an kompozicios rendeben jelenik meg, ahol a gyümölcs nem egyszerü szinfoltot formát megoldo motivum, hanem sajátos jelentést hordoz.

Aradi [illegible] Kossuth Könyvkiadó/Corvina kiadó 1974

8o.o

Derkovits

Három nemzedék,1932

A mult ,jelen,jövő mint történelmi mozzanatok realizálódnak képi formában.A mult-a Marx-portré-és a jövő-a gyermekét etető anya-mint tükörképek, a tükör keretének foglalatában tünnek fel a jelent megtestesitő,vörös fedelü könyvet olvasó önarckép mögött.

Aradi Nóra:A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 1o5.o.

Derkovits

Kaszafenő 1929 és 1933

Az 1514 c. sorozathoz tartozó fametszeten és a későbbi rézkarcon racionális, párhuzamos barázdákból épitett háttér előtt magasodik fel a rongyos paraszt monumentum-igényü alakja.

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina 1974 115.o

Derkovits

Kivégzés, 1932

Szögesdrót-kerités oszlopánál háttal áll a be-
kötött szemü, meztelen felsőtestü munlásalak.

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 125.o.

Berkovits

Kivegzés, 1932

Szegedről-Kerites oroszlopnak hetral áll a be-

kötött szemü, kezeben feloltaretü muiparak.

Derkovits

1514 c. sorozatának egyeik lapján/1929/

a máglyahalál ábrázolása az erepel

Aradi Nóra:A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 125.o.

Derkovits

Artisták,1933
A cirkuszi csoport,közepén az önportré-vonásokat viselő erőművésszel,a képsikkal párhuzamosan,a nézővel szemben áll, lánc választja elaz önérzetesen-kritikusan vizsgált külvilágtól.

Aradi Nóra:A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina kiadó 1974 131.o.

Derkovits

Végzés, 1930

Az ablakon tul tüzfalom kuszo macska sziluettje látszik. A bezártságot, külvárosi ridegséget jelző tüzfal és a magska hozzájárul az előtér eselekményének értelmezéséhez: a kilakoltatási végzést kézhez kapó emberpár helyzetének jellemzéséhez.

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974

136.o.

Berkovits

Vienna, 1930

Az adjakon tul tüzelica kuruc mecske vallu-
atlje istvanik.A beszerzesrol,Kulturoni tideg-
neget jelzo tüzfel ec a magyka hozzajarul az
alotter orszakmanyenek ertelmezesere:a vila-
kiterni vegzest keskes kapc engedjec belyi-
zetenek jellemzesehez.

Derkovits

Püspöksüveges önarckép, 1922-23

Ez D. egyetlen alkotása, ahol közvetlen forradalmi jelvények szerepelnek. A rézkarcon a püspöksüveg és rajta ötágu csillagban sarló és kalapács, forradalmi emblémák.

A radi Nóra: A szocialista képzőművészet jelképei

Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 142.o.

Derkovits

Utolső vacsora ,1922

A krisztusos,profetikus önarckép és az önarckép jellegü apostolok,tanitványok képében a müvész önmagát megváltóképnt fogja fel. Ez is kezdeti utkeresés,amely logikusan vezet el Derkovits későbbi önarckép motivumainak sajátos képi-tartalmi szerepéhez.

A radi Nóra:A szocialista képzőművészet jelképei

Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 143.o.

Derkovits

Önarckép ,1929

Az önarckép mögött az ablakon túl a munkanélküliek tömött csoportja látszik.

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 148.o.

Derkovits

Hajókovács,1934

Nem idealizált,nyugost,eregenek tudatában álevő munkásember ,a hajótest mellett áll,kezében fogó,

Aradi Nóra:A szocialista képzőmüvészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974

161o.

Derkovits

Menetelők,1929

Az 1514 c. sorozat lapján kaszás parasztok vég nélküli sora jelenik meg.

yAdradi Nóra::A szocialista képzőművészet jelképei

Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 145.o.

Derkovits

Gerendavivői a munka végzésétmmint kollektiv tevékenységet fogja fel Derkovits

AR
radi Nóra:A szocialista képzőművészet jelképei
ssuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 160.o1

Derkovits

Az ügyész ,1930
A bíróí pulpitus alsó része rács,mögötte a bebörtönzött profilja,a müvész önarcképe.

Aradi Nóra:A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina kiadó 1974 198.o.

Derkovits

Lőrinc pap,1929

Az 1514.sorozat lapján a főalak széttöri a rácsot és az előretörő tömeg mintegy a széttört rácsból bontakozik ki.

Aradi Nóra:A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina kiadó 1974 198.o.

Derkovits

Rácsait széttépő paraszt, 1929

Az 1514 c. sorozat transzparens-kompozíciójának középső rajzán a lap egészét átfogja a rácsokat szétfeszítő forradalmár alakja.

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet jelképei

Kossuth Könyvkiadó/Corvina kiadó 1974 198 lap

Derkovits

Verbőczy,1929

Az 15141 c. sorozat lapján Verbőczy páncélingét rácként oldja meg a müvész:a rács mögött bebörtönzött parasztok láthatók.

Aradi Nóra:A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina kiadó 1974

198.o.

Derkovits

Tüntetés, 1930

A lovasrendőr kivont karddal a tömeg ellen fordul.

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina kiadó 1974
203.o.

Derkovits

Hid télen, 1933

A havas környezetben a hidfeljáró lépcsőjétől távolodik a meleg vörös szinekkel festett anya és két gyermeke, a hid lábánál őrbódéban puskás rendőr áll. Bonyolult szimboliumrendszer elemei a hidfeljáró lépcső és a hajógyárrak jelzett külváros, a munkásanya és a nyomort sulyosbitó az elnyomatást jelképező fegyveres alak.

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet jelképei

Kossuth Könyvkiadó/Corvina kiadó 1974

201.o.

Derkovits

Hidnál/Ujpesti hidfeljáró/1927

A rézkarc kaleidoszkópszerü zsufoltságban leginkább az előtér középpreszén a hidról lejövő,gyermekét tartó anya emelkedi ki.

Aradi Nóra:A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina kiadó 1974 201.o.

Derkovits

Rokkant hős/Ismeretlen katona/1930
A nagy munkástüntetés évében készült rajzon a lábcsonkjain magát vonszoló félkaru,vak ujságárus mögött feltünik a leláncolt foglyok viziója, a háttérben urakkal teli nyitott gépkocsi és lovasrendőrök.A rokkant korábbi,első világháboru utáni jelentése itt a munkásosztály elleni fegyveres terror áldozatává konkretizálódik.

Aradi Nóra:A szocialista Képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974
208.o.

Derkovits

Felkelők, 1933

Az 1930-as munkástüntetés élménye nyomán készült alkotáson, amely némileg az 1514 c. sorozat folytatása, nők, férfiak csoportja lendül rohamra.

Aradi Nóra: A szocialista Képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 207.o

Derkovits

Kapudöngetők,1929

Az 1514 c. sorozat lapján gerendákkal ostromolják a harcosok a szögecselt akput.

Aradi Nóra:A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974. 207.o.

Derkovits

Statárium, 1931

Két csendőrfej szuronyos puskával, a háttérben ostromállapotot tudtató feliratok.

Aradi Nóra: A szocialista Képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 205.o.

Derkovits

Börtönudvar,1930

Csendőr őrzi bitóhoz támaszkodva az akasztottakat.
A bitófán paragrafusjel,a háttérben börtönépület.

Aradi Nóra:A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974. 204.o.

Derkovits

művészetében 1930 és 1932 között különösen gyakori a rendőr, sajátos szatirikus hangvétellel ábrázolja őket. A rendőr mindig ellenpárjával szerepel, aki vagy ami ellen az erőszakos hatalom irányul: a rendőr és az éhezők, munkásnők, kakastoll és kenyér, rendőrcsizma oukatussal és halott munkás.

Aradi Nóra: A szocialista Képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974

205.o.

Derkovits

Püspöksüveges önarckép, 1922-23

Az egyik rézkarc-változat püspöksüvegén ötágu csillagban sarló-kalapács. látható.

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 212.o.

Derkovits

Statárium.1931
Kakastollas csendőrfejek mögött szuronyx meredezik.

Aradi Nóra:A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 217.o.

Derkovits

Téli ablak, 1930

A zuzmarás ablaktábla mögül feltünik a csendőr-fej sziluettje.

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 217.o.

Derkovits

Vasut mentén.1932

A vasut mentén gyalogló meleg szinü munkáspárral ellentétes a vonatkerekek hideg ezüstje.

Aradi Nóra:A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974

Derkovits

Kivégzés,1932

Szögesdrót kerités oszlopa előtt háttal áll a bekötözött szemü elitélt.

Aradi Nóra:a szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 228.o.

Derkovits

Kenyérért/Terror/,1930

A lezajlott tüntetés a havas uttestxx amely összefogja a halott munkás,a rendőrcsizma és a véres kenyér motivumait,

Aradi Nóra:A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 237.o.

Derkovits

Téglahordó, 1932

A téglát cipelő munkás az osztály épitő erejét általánositja.

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974

235.o.

Derkovits

Villamoson, 1933

A rajz inkább képtervnek tekinthető, a törödötten ut
tazók, a véletlenül ö-szekerültek szituációját
ragadja meg.

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 252.o.

Derkovits

1933-34-ben visszatérő motivuma a fázó asszony, fázó anya alakja. A tél, a hó, a fázó mozdulat mála mindig a proletárnyomor közvetlen jelképe, és ezt hangsulyozza azzal, hogy a tél-motivum mindig a társadalmi harcra utaló más motivumokkal együtt szerepel.: munkásasszonnyal, kenyérrel, rendőrrel, csendőrrel.

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974
237.o.

Derkovits

Hid télen, 1933

A téli fehérség fog ja össze az egymásra utaló jelképeket és motivumokat: hidfeljáró, anya-gyermek-csoport, rendőr, őrbódé

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 237.o.

Derkovits

Éhesek télen,/Péküzlet előtt/1930
A kirakat előtt proletárok,mögöttük rendőralak
és a téli fehérség.

Aradi Nóra:A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 273.o.

Derkovits

Téli viharban, 1932

Az üveges ajtó mögé huzodó munkásnők és a kilépő csendőr ellentétét a háttér hóvihara hangsulyozza.

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 237.o.

Derkovits

Téli ablak, 1930

Zuzmarás ablaktábla mögött villan fel a csendörök kakastolla, az ellenpolus a belső ablakpárkányon a kenyér.

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974

237o.

Derkovits

Téli ablak, 1930

A belső ablakpárkányom ujságpapir és kenyér ellentmondását fokozzák a zuzmarás ablakom áttetsző rendőrfejek.

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974

245.o

Derkovits

Tükörkép, 1929
A hirlapon dinnye és szőlő, a háttér tükrében önarckép

Aradi N.: A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 245.o

Derkovits

Végzés,1930

A belső ablakpárkányon a kilakoltatási végzésen kenyér,baloldalt a festő és felesége ujságot olvas. Az értelmező háttér:tüzfal és egy macska sziluettje.

Aradi N.:A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 245.o

Derkovits

Halas csendélet,1929

A konyhai csendélet középponti motivuma a szám-
oszlopos papir,melybe a füstült halat csomagolták.

Aradi Nóra:A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvian Kiadó 1974

244.0.

Derkovits Gyula

1930-ban készitett Terror és Kenyérért c. festményén a jelképek kissé rejtettek.

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 5.old.

Derkovits

Az ablak motivumnak derkovitsi értelmezése és alkalmazása igen jellemző a müvészre, akinél a szimbolum mindig reális tárgyak reális összefüggéséből nő ki, a tárgyak csoportositása mindig kötött és koncentrált jelentésü.

Aradi Nóra: A szocialista képzőmüvészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 37.old.

Derkovits

Proletárcsalád, 1931
A térelválasztó szerepet betöltő üvegezett ajtó mögött egy fiatal terhes nő meleg színü ,harmonikus ülő alakja mintegy ellentmond az emberekkel, tárgyakkal zsufolt egyszobás lakás zürzavarának, ami a kép másik felében látható.

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 37.old.

Derkovits

Végzés, 1930
Ablakpárkányon a kilakoltatási végzés, rajta kenyérdarb, Baloldalt az ujságot olvasó müvész és felesége. A kitárt ablakon tul tüzfal látszik, azon egy macska sziluettje. Minden motivum önmagában is szimbolikus jellegü/~~1 f[illegible]~~

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 37.old.

Derkovits

Derkovitsnál sohasem társadalmilag semleges mondanivaló a külvilág. Sohasem a tájra nyilkrálátás, hanem mindig konkrét történésre vagy a munkássorsot meghatározó, azt jellemző mozzanatra. Más ablak képeim az ablak-motivum, kiegészitő elemekkel, a proletársors differenciált értelmezésének eszköze.

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 37.old.

Derkovits

Péküzlet előtt/Éhesek télen/1930.
Kirakati üveg mögött-a bolt belső felől nézve-
a péksüteményt bámuló munkások, a háttérben
havas városkép és rendőralak.

Aradi Nóra:A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 37.old.

Derkovits

Halárus, 1930
Kirakati üveg mögött- az utca felől nézve- a halárus szatirikus képmása. A kirakati üveg léte biztosítja a nem ábrázolt vásárolni akarók jelenlétét, kereskedő és vevő szembeállását.

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 36.old

Derkovits

Téli ablak,1931
A belső ablakpárkányom ujságpapor és kenyérdarab,
a zuz marás ablaküveg mögül kakatollas csendőrfejek
sziluettje látszik.Dominál a jeges kék szin.

Aradi Nóra:A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 36.

Derkovits

Anya, 1934

Többszörös életnagyságu fej, az anya arcát félig eltakarja a gyermek feje és karja. Meleg vörös szinekből bontakozik ki ez az elementáris életerőt kifejező anya-motivum.

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina kiadó 1974 47.old

Derkovits

képessége és készsége erre azanya-felfogás-
ra azért is figyelemreméltó, mert a nőalaknak
anya-alaknak ilyen felszabadult és méltóság-
teljes szépsége mindaddig-a Szovjetunión kivül-
elvétve bukkan csak fel.

Aradi Nóra: Szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 47.old.

Derkovits

Anyaság, 1933

Álló terhes munkásasszony, kendőben-papucsban.

Biztonságérzetet, készenlétet fejez ki.

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet jelképei

Kossuth Könyvkiadó/Corvina kiadó 1974 46.old.

Derkovits

Hid télen, 1933

A hidfeljáró, őrbódé, rendőralak, tél motivumaival jelzett, hideg szinü külvárosi környezet egy
etlen meleg foltja az anya és gyermekek feje.

Aradi Nóra: Szocialista képzőművészet jelképei
47.old.
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974

Derkovits

festészetében az anya-gyermek motívum sajátos totalitást ér el,kinek legtöbb e tárgyu képén a anya a tél motivumával együtt szerepel,mint fázó asszony,fázó terhes asszony,anya viharban.De ebben a témában jut el Derkovits a legteljesebb életigenlő harmónia kivetitéséig is.

Aradi Nóra:Szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina 1974 46.old.

Derkovits

művészetében uj jelentés kap a bohoc téma. 1933-as Artisták c. festményén fémlánc választja el a nézőtől a mutatványosok egy sorban álló csoportját,s középen a fémlánccal lekötözött erőművész kihivóan és megvetően tekint szembe a külvilággal,készen arra,hogy széttépje láncait.

Aradi Nóra:Szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 56.old.

Derkovits

Az ügyész,193o

A hatalmas taláros figura alatt börtönráccsá lesz a birói pulpitus,a rács mögött a müvész profilja látható.

Aradi NÓra:Szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 55.old.

Derkovits

Szatirikus rajzon,különösen karikaturán gyakori a paragrafusjel: egyéb müfajban csak elvétve szerepel/Derkovits:Elitélt,1930 és Börtönudvar,1932/ s a lényegi tartalom ,az emberi jogok és a jogrend szembeállását hangsulyozza.

Aradi Nóra:Szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 56 .old.

Derkovits

Verbőczy,1929

Az 1514 c. sorozat e lapján telitődik a leveretés következménye:az itélkező Werbőczy páncélinge börtönráccsá válik.

Aradi Nóra:Szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974
55.old.

Derkovits

Éhesek télen, 1931

A kenyérbolt kirakatát bámuló proletárok mögött ellépő rendőrből a csizma és a kard látszik. Ismétlődik a tél, élet és a csizma kombinációja.

Aradi Nóra: Szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina 1974 61.old.

Derkovits

müvészetében találhatók meg a csizma jelentésének első megnyilvánulásai.Nála a csizma-az 1930-ban levert munkástüntetés óta-mindig valamilyen fegyver motivummalegyütt szerepel/szurony,puskatus,kard/ és ellenpólusa mindig a munkásélet és a munkáso. küzdelmének a szimbóluma :a kenyér.

Pándi Mária:Szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 61.old.

Derkovits

Kenyérért,1930

A jobb felső sarokban-a megölt munkás fejével szemben-a csizma és puskatus.Kiegészitő értelmező motivum a v res kenyér,a havas uttest.

Aradi Nóra:Szocialista képzőművészet jelképei

Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 61.old.

Deskovits Gyula

Tanára Kerezstok Károly volt.

Népszava, 1974. ~~dpr~~ május 19. 102 elf. 115 sz. 8 p.

Derkovits

Vasut cimü festményén/1932/ a rohanó vonat-kerekek előtt magányosan bandukoló munkáspárt mutat be,korábbi képeim önmagát feleségével együtt ábrázolja,Mi ketten/1927/,Végzés/1930/

Aradi Nóra:Szocialista képzőművészeti jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina 1974
74.old.

Derkovits Gyula

19. Zongorázók p. temp. 48x45

20. Tűzevő vándorartista olaj 54x43,5

Derkovits Gyula festőművész kiállítása, szomfatkely 1973.

Derkovits Gyula

13. Villamosos ceruza 18,6x18,7

14. Vihar temp. 23,6x19,5

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

15. Hazafelé tus 46x48,5

16. Levétel a keresztről -"- 33x29

Derkovits Gyula festőművész kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

9. Ülő nő ünfesték 18,1 x 13,4

10. Ivóban — " — 22,4 x 15,3

Derkovits Gyula festőművész kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

11. Házikoncert vízfesték 18 x 13,3

12. Kupolafestők ceruza 24,5 x 20,9

Derkovits Gyula festőművész kiállítása, Szombathely 1973.

Berkovits Gyula

5. Koncert olaj 160×160,5

6. Koncert vízfesték 25,3×29,1

Berkovits Gyula festőművész
kiállítása Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

7. Nyár rézkarc 8,5–10,1 cm

8. Elesett bajtárs ceruza 6,8×10,4

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

1. Önarckép olaj 52,5x42

2. Kopasz férfi -"- 80x60

Derkovits Gyula festőműcése
kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

3. Háromkirályok past. 34,6x30

4 Alakok az erdőben vízfesték
40,5x28,6

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Berkovits Gyula

Kikötött parant repr.

Berkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

A műhelyben repr.

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

Újpesti hídfeljárónál
repr.

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

Ismeretlen Madona
rep.

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1972.

Derkovits Gyula

Menekülő asszonyok repr.

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Dienes Gyula

Autós repr.

Dienes Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

Önarckép rajz.

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

Mi ketten repr.

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

Ülő férfi repr.

Derkovits Gyula fastönnyvésen
kiállítása, Szombathely 1973.

Deákovits Gyula

Lábadozó repr.

Deákovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

Kupolafestők repr.

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

Önarckép rézk.

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

Rézkarcoló önarckép repr.

Derkovits Gyula festőművész kiállítása, Trombathely 1973.

Derkovits Gyula

Kékszakos kislány repr.

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Frombatthely 1973.

Derkovits Gyula

Önarckép (humorító) repr.

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

Ősi erdő repr.

Derkovits Gyula festőművész kiállítása, Kombatkulg 1973.

Derkovits Gyula

Önarckép rajz.

Derkovits Gyula fotóművész
kiállítása, Szentendre 1973.

Derkovits Gyula

Artistáék repr.

Derkovits Gyula fotóművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

Telesége arcképe repr.

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, tromfatkely 1973.

Derkovits Gyula

Halászes repr.

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

Alvó nő reper.

Derkovits Gyula festőművéta
kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

67. Önarckép ünfesték 432 x 358

68. Fürdőzők ar. 262 x 220

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

69. Levétel a keresztről tus 370x290

70. Ülő férfi tus 280x200

Derkovits Gyula festőművész kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

53. Önarckép olaj 43,5×42,5

54. Virágzó fa —u— 61,5×33

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

55. Ősi erdő olaj 49,6 x 59,2

56. Rézkarcoló önarckép olaj 62 x 52

Derkovits Gyula festőművész kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

57. Ver megyei aliszpán arcképe
olaj 520×400

58. Falstaff (?) olaj 285×240

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

59. Kékruhás hiszlány olaj 600x488

60. Enarcháp olaj 195x145

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

61. Elesett bajtárs cer. 68x104

62. Ivóban vízfesték 224x153

Derkovits Gyula fotónüvész kiállítása. Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

49. Halászes olaj 80,5 x 55,5

50. Jósnőnél -"- 38 x 34

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

51. Önarckép olaj 35,5 x 31,5

52. Artisták temp. 98 x 105

Derkovits Gyula festőművész
miállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

47. Homokszállítók olaj 148x142

48. Telesége arcképe -"- 53,5x46,5

Derkovits Gyula szokrásművész kiállítása, Szombathely 1973.

Debreczi Gyula

37. Kávéházban temp. 49x67

38. Temetés —a— 29,9x62

Debreczi Gyula festőművész
kiállítása, Szentendre 1973.

Derkovits Gyula

39. Körmenet vízfesték 29x25

40. Vasút mentén —"— 14,1x21,1

Derkovits Gyula festőművész kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

41. Anya tes 24,2 x 20

42. Szörömukás gouache 33,5 x 25,6

Derkovits Gyula festőművész kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

43. A művész felesége toll 24x19,7

44. Kenyérért gonadie 25x31

Derkovits Gyula szokrásművész kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

45. Jazz temp. 24,3×19,7

46. Alvó nő — " — 50,8×72,7

Derkovits Gyula szobrászművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

33. Püspökszüveges önarckép olaj 70x50

34. Utolsó vacsora olaj 150x145

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Deskovits Gyula

35. Önarckép olaj 42x28

36. Pásztorfiú -"- 120x84

Deskovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Berkovits Gyula

29. Férfiakt tus 26×20

30. Találkozás olaj 100×80

Berkovits Gyula festőművész
kiállítása, Frankfurt 1973.

Deliusz Gyula

31. Napfa alatt olaj 125×120 cm

32. Rakodó munkások a Dunán
olaj 74,7×79,9

Deliusz Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973

Deskovits Gyula

25. Rudakat cipelő munkások
tus 41,5 x 28

26. Tájkép feszülettel vízfesték 34,5 x 28,6

Deskovits Gyula festőművész
kiállítása, tromtrethely 1973

Derkovits Gyula

27. Halászok fa 31,7×30,4

28. Tűzben linófestés 25×27,7

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Frankfurt/M 1973.

Derkovits Gyula

21. Kétalakos kompozíció fa 25,7 x 23,9

22. Udvar vízfesték 30,6 x 33,4

Derkovits Gyula festőművész kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

23. Lovakat vezető kocsis tus 30,1x30

24. Alakok a szabadban vízfesték 28x24,5

Derkovits Gyula festőművész kiállítása, Szombathely 1973.

Berkovits Gyula

17. Kompozíció tus 30,7×28,2

18. Csók rézk. 9,3×8,5

Berkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

87. Újpesti hídfeljárónál
252 x 296

88. Mi ketten 296x235

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Berkovits Gyula

89. Asztalos 126×100

90. Ismeretlen kadosa 129×90

Berkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szentendre 1973.

Derkovits Gyula

91. Kapudöngetők 195 x 249

92. Kaszafenő parasztok 197 x 248

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

93. Kikötött parasat 251 x 296

94. Lázadók 197 x 250

Derkovits Gyula festőművész kiállítása, Szombathely 1973.

Deckert Gyula

79. Önarckép 121 x 103

80. Kalapos önarckép 94 x 70

Deckert Gyula festőművész
kiállítása. Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

81. Csók 93x85

82. Hazafelé 154x183

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

83. Öcsém a ravatalon 201x210

84. Evezősök 113x92

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Barkasits Gyula

85. Menekülő asszonyok 200×237

86. Ucca 295×295

Barkasits Gyula fotóművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

71. Lábadozó tus 200x290

72. Villamoson cer. 186x187

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

73. Redakat cipelő munkások

74. Körmenet vízfesték 270×250

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

75. A műhelyben ceruza 215x140

76. A hitartott tus 170x235

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Deákovits Gyula

77. Nyár 85 x 101

78. Nagyfa alatt 93 x 85

Deákovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

63. Hárikoncert vízfesték 180x133

64. Ülő nő —"— 181x134

Derkovits Gyula fatömüvész kiállítása, Trombat kely 1973.

Derkovits Gyula

65. Kupolafestők car. 245x209

66. ~~Ko~~ " — tus 315x221

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Trombat kelg 1973.

Derkovits Gyula

95. Láradók 194 x 250

96. Taposómalom 198 x 250

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

Elesett bajtárs repr.

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

Iróban sepr.

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

Villamosan repr.

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

Önarckép rajz.

Derkovits Gyula fotóművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

Csopan József rep.

Derkovits Gyula fotóművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

Háromkirályok repr.

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

Koncert rep.:

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

Nyár vers.

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

Harafelé repr.

Derkovits Gyula festőművész
Kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

Levétel a keretről rep.

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973

Derkovits Gyula

Kompozíció rajz.

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

Tengerparti repr.

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

Tűzevő vándor artista
repr.

Derkovits Gyula: Jastrúmi vész
kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

Rudakat ápelő munkások
repr.

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

Térfiakt repr.

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973

Derkovits Gyula

Halászok repr.

Derkovits Gyula festőművész kiállítása, Szombathely 1973.

Dobrovits Gyula

Nap fa alatt repr.

Dobrovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

Rakodó munkások a Dunán
repr.

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Debreczi Gyula

Találkozás repr.

Debreczi Gyula festőművésznek
Találkozás, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

Püspökkenyeres önarckép
repr.

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Debreczy Gyula

Önarckép rézk.

Debreczy Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973

Derkovits Gyula

Utolsó vacsora rep.

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

Bántor fiú rajz.

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

Kávéházban nagy.

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

Homokszállítók repr.

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

Kengérést repr.

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása. Szomtatkely 1973.

Derkovits Gyula

Jazz repr.

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

Szövőmunkás repr.

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

A művész felesége rajza.

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Debreczy Gyula

Varit mentén repr.

Debreczy Gyula festőművésznek
Kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

Anya repr.

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása. Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

Temetés rajz.

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits Gyula

Körmenet rajz.

Derkovits Gyula festőművész
kiállítása, Szombathely 1973.

Derkovits

a művészeti diafilmek a művész alkotásaiból sorozatot készített.

(szekeres): Diafilm – évente húszmillió forintért.

Népszava, 1973. nov. 30.

Derkovits Gyula

a művész kiállítása nagy hatással volt a Fiatalok Stúdiójába tömörült művészekre.

Kovács A. Béla: Képzőművészetünk X. miskolci országos tárlata, Napjaink, 1968. dec.

Derkovits Gyula

Szombathelyen, a sola elnevezett városrészben emlékművet állítanak, melyet Majthényi Károly szobrászművész készít.

Népszava, 1969. febr. 27.

DERKOVITS GYULA, festő

Az 1967.évi 588 darabos művekedés főleg Derkovits emlékek,valamint iskolatörténeti dokumentációk,fényképezéséből,stb.tevődött össze. 558.old

DORNER MARIA: Évi jelentés.Savaria Muzeum,Szombathely Helytört.Oszt. 1965-1970

SAVARIA, A Vas Megyei Muzeumok Értesitője, 1965-1970 4.sz. Szombathely, 1973

DERKOVITS GYULA

DERKOVITS GYULA, festő

Radnóti Kovács Árpád festőművész Szombathelyen 1946-ban
Derkovits Gyula szombathelyi emlékkiállításának és emlé
léktábla-avatásának megrendezésében működött közre, majd
megszervezte a Derkovits Képzőművészeti Szabadiskolát, mel
melynek tiz éven át vezetője volt. 138.old.

HECKENAST JANOS: Radnóti Kovács Árpád 138.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti Évkönyv, XX.évf. 1966
1.szám Szombathely, 1966

Derkovits

Végzés 1930
tempera, vászon 61x51 cm

Rajztanitás 1969/4-5 13.old.

Derkovits

A Müalkotáselemzés c. gimn. tankönyv foglalkozik Csontváryés Derkovits munkásságával.

Farkas Győgy:Tájékoztatás a Müalkotáselemzés c. gimn. tankönyvről
Rajztanitás 1969/1 2.old.

Derkovits Gyula 1.

Derkovits-ban testesült meg elődei Szinyei Merse, Rippl Rónai, Egry, Bernáth, Ferenczy Béni müvészete. A szocializmus festője egész lényével és létével, életre halálra. Derkovits müvészetének helye : a szocializmus ügyével való sajátos azonosságon tul existenciális jelentőségében.

Fülep Lajos: Derkovits helye
Rajztanitás 1969/4-5 14.old.

Derkovts Gyula 2.

Rövid életének utolsó éveiben készitette
Téli ablak,Téli viharban,Hidépitők,Dunai
homokszállitók,Hid télen c. képeit.
Sok,önarcképet festett és ő maga sok képén jelen
van valamilyen alakban,mint proletár.
Az önarckép és feleségex téma:Én és a feleségem,
Mikketten c. képein dolgozta fel.Szőlőevő,Végzés:
másodmagával a vézetes kilakoltatást végzést ol -
vassa és felesége az ő arcát olvassa.

Fülep Lajos:Derkovits helye
Rajztanitás 1969/4-5 21,22.old.

Nemzedékek c. képe/Három nemzedék/ a mult , jelen és jövendőt ábrázolja.Nagy tömegeket szerepeltet Menekülő asszonyok,Menekülés, Kenyérért,Éhesek télen c.képein.Téli viharban,felnőttek és gyermekek védelmet keresnek a kegyetlen tél elől,Gond a magába süppedt proletár anya g yermekkel,Anya a gyermekkel, Anya - az anya és gyermeke fejegymásba olvadon,Hidépitők,Rakodomunkások,Hajókovács,Dunai homokszállitók a munka képei.

Fülep Lajos:Derkovits helye
Rajztanitás 1969/4-5 22.old.

Derkovits Gyula 4.

Kivégzés cimü képe a közösségérzéséenk legpregnánsabb megfogalmazása.
Igásfogat és Téli ablak cimü képei csak élettelen tárgyat ábrázol.

Fülep Lajos:Derkovits helye
Rajztanitás 1969/4-5 22.old.

Derkovits Gyula

Kivégzés,1932
olajtempera,vászon 47,2x26,2 cm

Rajztanitás 1969/4~~6~~5 19.old.

Derkovits Gyula

Hid télen, 1934
tempera, ezüszporfesték, papir 121x83 cm

Rajztanitás 1969/4-5 21.old.

Derkovits Gyula

Anya, 1934
olaj, ezüst porfesték, vászon 64,5x56 cm

Rajztanitás 1969/4-5 22.old.

Derkovits Gyula

Proletáranya
tempera,ezüst.porfesték,papir 113,4x44,1 cm

Rajztanitás 1969/4-5 23.old.

Derkovits Gyula

Viharban, 1931

tempera és ezüst porfesték, szitavászon, karton-papir 8o,6x61,6 cm

Rajztanitás 1969 /4-5 27.old.

Derkovits Gyula

Alvó nő,1932
tempera,papir 72,7x5o,8 cm

Rajztanitás 1969/4-5 33.old.

Derkovits Gyula

Hajókovács, 1934
olaj, ezüst porfesték, vászon 101x83 cm

Rajztanitás 1969/4-5 37.old.

Derkovits Gyula

Halas csendélet, 1929
tempera, ezüstpapir, aranypor, kartonpapir, szitavászon, celofán 42x57,5 cm

Rajztanitás 1969/4-5 14.old.

Derkovits Gyula

Kenyérért/Terror/ ,193o
Tempera,papir 53,5x46,5 cm

Rajztanitás 1969/4-5 15.old.

Derkovits Gyula

Vasut mentén, 1932
tempera, ezüst porfesték 78,2x101,2 cm

Rajztanitás 1969/4-5 17.old.

Derkovits Gyula

Derkovits Gyulának a két világháború közti festészetünk egyik legnagyobb alakjának emlékkiállítása nyílt meg a közelmúltban a Magyar Nemzeti Galériában.

Országos Világ 1965/19 29 old.

Derkovits Gyula

Felszabadulásunk 20. évfordulójának tiszteletére a Magyar Nemzeti Galériában nagyszabású Derkovits emlékkiállítást rendeztek. A tragikus sorsú művész egész életművét felöleli a kitünően megrendezett kiállítás. Képünkön: a művész önarcképe, előtte Derkovits özvegye.

Derkovits Gyula emlékkiállítás

Ország Világ 1965/15 7old.

Derkovits Gyula

Rapsudöntök (fametszet a Dózsa-sorozatból

Alföld 1972/9 borító 1 old

Derkovits Gyula

alkotásaiból rendezett nagyszabá-
su kepkiállitásnak nagy sikere
volt Kassán. A magyar festő mü-
veit a Kelet-szlovákiai Galeria
termeiben állitották ki

Észak-Magyarország 1972/51 8 old.

Derkovits Gyula

A Magyar Nemzeti Galéria tartós letétbe ideadta a Miskolci Képtárnak Derkovits Gyula Téglahordó cinni festményét.

Derkovits festmény a Miskolci Képtárban

Észak-Magyarország 1972/211 Vold.

Derkovits Gyula
festő

~ művei /1969 IX./ kiállítá-
son szerepeltek.

Képzőmův. almanach 3 60.
Corvina 1972

Derkovits Gyula

festő

~ A KUT tagja volt

Képrőműv. Almanach 3. 64.

Corvina 1972.

Derkovits Gyula

képeinek "plebejus hangvételü izzását" emliti az Aba-Novákkal való összehasonlitás problémáját taglalva, - továbbá Derkovits - Aba-Novák öme- [illegible] hellel voltát elemzi

B.Supka Magdolna válasza az opponensi véleményekre.

B.Supka M. "Aba -Novák Vilmos" c. kandidátusi értekezésének vitája. Müvtört.Ért.1971.3.sz.235-247.1.

244.1

Dekovits Gyula

munkásságát tekinti mércének a két háború közti magyar festészet megítélésében

Végvári Lajos opponensi véleménye

B.Supka Magdolna "Aba-Novák Vilmos" c. kandidátusi értekezésének vitája.
Művtört.Ért.1971.3.sz.235-247.l.

237.l.

Derkovits Gyula

Körner Éva: Derkovits Gyula c. kandidátusi értekezésének vitája. Művtört.Ért.1972.1.sz.61-70.l.

Derkovits Gyula

műveivel veti ösme a Munka-kör lapjainak műveit

Csaplár Ferenc: A Munka-kör képzőművészeti tevékenysége
Művtört.Ért. 1972.2.sz.124-132.l.

134.

Dokonits Gyula

Kassák és folyóirata, a Munka és Dokonits
viszonyának részletes feltárása

Csaplár Ferenc: A Munka-kör képzőművészeti tevékenysége
Művtört. Ért. 1972. 2. sz. 124-132. l.

139. l.

Derkovits Gyula

Szabó Júlia Derkovits-cikkét, s benne az Egryre és Uitzra vonatkozó megállapitásokat birálja

Ujvári Béla recenziója /Képzőművészeti Almanach.2.1972
Művtört.Irt.1972.2.sz.156-160.l.

157.l.

Kovits Gyula

a két világháború közötti időben a hajdani MIÉNK és a Nyolcak legjobbjainak társaságában rendszeresen szerepelt a Nemzeti Szalon kiállitásain.

Mészöly Gábor: Ujjászületésben a Nemzeti Szalon
Budapest, 1972.5.sz.28-31.l.

Derkovits Gyula

Gyarmathy Tihamér "még 1932-33-ban Cserepes István közvetítésével összeköttetésbe került Derkovitscsal, aki ezekben az években maga is élt a rácsos metszések kompoziciós fogásával."

Mezei Ottó: A tér Gyarmathy Tihamér festészetében.

Magy.Ép.müv. 1972.5.sz. 63.l.

Derkovits Gyula

Schönberger Armand egy ideig mellette haladt.

Képzőmüvészeti Almanach 3, Corvina 1972, 64. l.

Derkovits Gyula

Egyik első olajképe, a Hazafelé (1920) szerepelt a kiállításon.

Apró Ferenc: A Szegedi Műgyűjtők Klubjának III. kiállítása; Műgyűjtő 1972/4. sz. 21. l.

Derkovits Gyula

Hatott Szabó Zoltán kék sapkás önarcképére.
(Az ínas nyak megfogalmazásában.)

L. M.: Szabó Zoltán műtermében; Nügyüjtő 1972/4.sz. 29.l.

Deshouits Gyula

Ernst Lajos a Nagymező utcai épületben emlékkiállítást rendezett a számára.

Dössa György: 100 éve született Ernst Lajos; Művészet, 1972/3 sz. 53. l.

Derkovits Gyula

Fametszetsorozatában, majd rézkarcban alkotott emlékét a parasztfelkelésnek. Az 1514, vagyis a Dózsa fametszetsorozat kiemelkedő művészettörténeti jelentőségű.

Dózsa a magyar képzőművészetben; Műgyűjtő, 1972/2, 42.l.

Derkovits Gyula

Dózsa (!)

Műgyűjtő, 1972/2, 41. l.

Derkovits Gyula

„Három nemsedék" c.
(1932)

Képének fotója a képmellékletben szerepel

Kritika 1971 április

Derkovits Gyula

neve emlitve asol között

akiknel gyűjteményes kiállitását ill.

emlékkiállitását a felszabadulás után

rendezték meg.

Kritika 1971 február

22. old.

Derkovits Gyula

neve emlitve a 22. oldalon

Kritika 1971 februar

Darkovits Gyula

neve emlitve

Lukács György: Magyar irodalom, magyar kultúra 503. old.
Gondolat Bp. 1970

Derkovits Gyula

neve emlitve a 9. oldalon

Magyar Nemzet 1972 oktober 15

Derkovits Gyula

Neve emlitve a

3 8. oldalon

Bálint Endre Hazugságok naplójából

Bp.Magvető 1972

Perkovits Gyula

„Nemzedékek" c. lipe
emlitve

Bálint Endre Hazugságok naplójából
Bp.Magvető 1972

47. dl.

Derkovits Gyula

a maga szomorú életének élményeivel, pikturájával, a szegények felé fordulva, az őtől emberit kereste.

Bálint Endre Hazugságok naplójából
Bp.Magvető 1972

55. old.

Derkovits Gyula

neve említve

Bálint Endre Hazugságok naplójából 42.old
Bp.Magvető 1972

Devecseri Gyula

Neve említése a 67. oldalon

Bálint Endre Hazugságok naplójából
Bp.1972

Derkovits Gyula

neve említve a 73. oldalon

Bálint Endre Hazugságok naplójából
Bp. Magvető 1972

1

Derkovits Gyula
1894-1934

Rövid ideig Kemstol foglal-
lozott vele

Népszava 1972 július 15
f. old.

Dechovits Gyula

2

„Utolsó vacsora" c. Tépe
emlitoe

Népszava 1972 július 15
f. old.

Derkovits

3

„Halas csendélet"
„Mi lettem"
„Nemzedélek" c. lépei emlékoe

Népszava 1972 július 15
8. old.

Derlovits Gyula

4

„Majólovács"
„Vasút mentén"
„Anya" c. lépei emlétve

Népszava 1972 julius 15
8. old.

Derkovits Gyula

5

„Fázó öregasszony"
„Téli ablak"
„Hód tolen" c. lépei emlékve

Négyszava 1972 július 15
8. old.

Derkovits Gyula 6

„Végzés"
„Kenyérért"
„Dorsa sorozat" c. művei
emlétve

Nápisava 1972 július 15
8. old

Darkovits Gyula

neve említve a 104. oldalon

Bálint Endre Hazugságok naplójából
Bp. Magvető 1972

Derkovits Gyula

1936 januárjában a Tanács Galériában volt grafikai kiállítása - emlékére

Bálint Endre Hazugságok naplójából
Bp. Magvető 1972

107. old.

Derkovits Gyula

1934-ben halt meg

+ emlékez

Bálint Endre Hazugságok naplójából

Bp. Magvető 1972

106. old.

Darvas Gyula

állandóan az emberiséget
védelte és jóggal

Bálint Endre Hazugságok naplójából
Bp. Magvető 1972 29. old.

Derkovits Gyula

a volt Andrássy úti Mentor könyves-
boltban állította ki műveit.

Kassák Lajos: Az izmusok története,
Budapest, 1972

2841

Derkovits Gyula

a Váci utcai „Belvedere" kiállító-helyiségben mutatta be műveit.

Kassák Lajos: Az izmusok története, Budapest, 1972

2841

Derkovits Gyula

1930-ban kezdődő korpakónak bizonyos stiláris vonásai révén tartozott a posztnagybányai stilushoz

Pataky Dénes: Bernáth Aurél, Budapest, 1972

61

Derkovits Gyula

Szép válogatás mutatta be az Ernst Múzeum kiállításán (1969. IX. 22 – X. 2.), amit a nemzetközi művészettörténész-kongresszus alkalmából rendeztek a századunk első felének művészéből.

Képzőművészeti Almanach 3, Corvina 1972, 60. l.

Derkovits Gyula

Szántó Zoltánné arcképe. 1923.

Műgyűjtő; 1972. 2. sz. 14. l.

Derkovits Gyula

Szántó Zoltánné Révai Emma portréja (tus, 1923)
Szántó Zoltán tulajdonában. Cézanne-hatást mutat,
a Kernstok-iskola reminiszcenciáival.

Vadászi Erzsébet: Szántó Zoltánékról; „Nügyűjtő", 1972.2.22. 13.l.

Derkovits

Körner Éva megállapítását, mely szerint a magyar avantgarde-mozgalom utolsó Kicsengésének éve 1930-igazolni látszott Németh Lajos nézete, amikor a századelő avantgarde-jának szellemi örökösei keresvén már Derkovitsot, Dési Hubert és a Szocialista Képzőművészek Csoportját nevezte meg.

Kontha Sándor: Magyar képzőművészet a két világháború között.

Társadalmi Szemle, 1973. ápr.

Derkovits Gyula

Pásztorfiú. 1922. olaj, vászon, 120 X 84 cm.
1967 óta a M. Nemzeti Galéria tulajdona.
(nincs repr.)

Telepy Katalin: Tájképek a Magyar Nemzeti Galériában.
Bp. 1975.

24. kép.

Derkovits Gyula

Az Ernst Múzeumban rendezett emlékkiállítása emlére.

Solymár kiadás: Duray Tibor – Bp. 1973. 6p.

Derkovits Gyula

Neve emlére.

Telepy Katalin: Tájképek a Magyar Nemzeti Galériában.
Bp. 1973.

20 p.

Derkovits Gyula

Neve Dózsa metszetével kapcsolatban
említve.

Szabados Árpád: Metszés és nyomtatás. 42-43 p.

Derkovits Gyula

Körner Éva értekezésének vitája az Akadémia folyosóján (III. 19.)

Magyar Hírlap, 1970. III. 20. 9. l.

Derkovits Gyula

A szertőnek a Csontváry-kiállítást megnyitó Beszédében említve.

Goda Gábor: Képzőművészeti emlékeimből; Magyar Hírlap, 1970. IV. 4. 23. l.

Derkovits Gyula
Versö

A szocialista törekvéseket Derkovits
Gyula képviseli a Miskolci Képtárban.

Végvári Lajos: A Miskolci Képtár
Művészet, 1973. december - 28 oldal.

Delhoirts Gyula
festő

Delhoirts Gyula 1918-ban belépett
a Kommunisták Magyarországi
Pártjába.

Brestyánszky Ilona: A proletárzene...
Nők Lapja, 1973. december 8-16 oldal

Derhövits Gyula

festő

Tilált gyermekhor a tilán, szinte gyermekfejjel jelentkezett a frontra, ahol súlyosan megsebesült. Bal karja örökre béna maradt.

Brestyánszky Ilona: A proletársors ...

Nők Lapja, 1973. december - 16 oldal

Derkovits Gyula
festő

A művész 1894 április 13-án született Szombathelyen. Alig négyévtizedre nyúló életében a kisemmizett nemzedékek hiny ait szenvedte.

Brestyánszky Ilona: A proletárs os...
Nők Lapja, 1973. december 8 – 16 oldal

Derkovits Gyula
festő

Méltatás

Tóth Antal: Rózsa Péternél.
Művészet, 1973. november - 13.oldal

Dechoirts Gyula
festő

Dechoirts figlett fizikumú, dacos hiállású, jelképes és szószerinti értelemben is lemeztelenített munkásfigurákat alkotott.

Tóth Antal: Rózsa Péternél.

Müvészet, 1973. november - 13.oldal

Dechovits Gyula
festő

Dechovits feleségével Dombai
Valériával a nyergesujfalusi
szabadiskolában is mezkedett
meg.

Brestyánszky Ilona: A proletársors...
Nők Lapja, 1973. december 8-16 oldal

Derkovits Gyula
festő

Szombathelyen a vasas nagy fiának Derkovits Gyulának kiállítását rendezték az őszöberi szocialista forradalom évfordulójára.

Brestyanszky Ilona: A proletársors festőprozpítája
Nők Lapja, 1973. december 8 – 16 oldal

Derkovits Gyula
festő

Derkovits Bécsben megismerkedett
a modern stilusáramlatokkal.
Karateire művei számottevő
sikert arattak.

Brestyánszky Ilona: A proletársors...
Nők Lapja, 1973. december 8 - 16 oldal

Derkovits Gyula
festő

Derkovits a Tanácsköztársaság
leverése után földönfutóvá tett.
1923. tavaszán kilakoltatták.
Ezután Békésbe emigrált.

Brestyánszky Ilona: A proletársors...
Nők Lapja, 1973. december 8-16 oldal

Dechovits Gyula
festő

Dechovits 1929-ben jelentette meg a Dózsa famítszet sorozatot.

Brestyánszky Ilona: A proletárisors...
Nők Lapja, 1973. december 8-16 oldal

Derkovits Gyula
festő

Derkovits grafikai lapjám
maró szatirával a szegények
modern bibliáját rajzolta
meg.

Brestyánszky Ilona: A proletársors . . .
8-16 oldal

Nók Lapja, 1973. december

Derkovits Gyula
festő

Derkovits Gyula „Ihid" című
képe, amelyik a művészekti-
ben egyetlen hitüntetést jutatott
a műveszek.

Brestyánszky Ilona: A proletársors...
Nők Lapja, 1973. december 8-16 oldal

Derkovits Gyula
festő

Derkovits szeretettel kasmalta
a kép a képben eljárást ezen
példa is „Nemzedékek" című
művén.

Brestyánszky Ilona: A proletársors...
Nők Lapja, 1973. dec. 8 - 16 oldal.

Derkovits Gyula
festő

A férfi és a nő sorszerű
kapcsolatát érvénytette meg
a „Mi hetten" sorozat képein.

Brestyánszky Ilona: A proletársors...
Nők Lapja, 1973. december 8-16 oldal

Dechovits Gyula
festő

Dechovitsnál nemcsak a képek mondani valója, hanem kompozíciós rendje, az ábrázolt alakok és a tárgyak is szimbolikusak.

Brestyánszky Ilona: A proletársors ...

Nők Lapja, 1973. december 8-16 oldal

Derkovits Gyula
festő

A művész megújuló életkedvét mutatja be az „Anya"
című kompozíciójában.

Brestyánszky Ilona: Ez proletársors...
Nők Lapja, 1973. dec. 8 - 16 oldal.

Derkovits Gyula

festő

Derkovits Kernstok Károllyal
tanult és a Tanácsköztársaság
bukása után 2 hónapot a Nyugat
nyugalmi művésztelepén (szabad-
iskolában) dolgozott.

Brestyanszky Ilona: A proletársors...

Nők Lapja, 1973. december 8-16 oldal

Derkovits Gyula
festő

Derkovits Gyula emlékkiállítását Szombathelyen az ujjarendezett Derkovits emlékkiállítás nyitották meg.

Szestyánszky Ilona: A proletársos...
Nők Lapja, 1973. december 8 – 16 oldal

Derkovits Gyula
festő

„Hídtelen"
„Nemzedékek"
} repro

Brestyanszky Ilona: A proletarsors...
Nok Lapja, 1973. december 8 - 16 oldal

Derkovits Gyula
festő

„Hidépítők"
„Viharban"
} repro

Brestyánszky Ilona: A proletarisos festőpropatiga
Nők Lapja, 1973. december 8 - 16 oldal

Derkovits Gyula
festő

„Anya és gyermeke"
„Alvó nő"
„Kenyérért" (Tervrat)

repro

Brestyánszky Ilona: A proletarisos festőpropaganda

Nők Lapja, 1973 december 8 – 16 oldal

Derkovits Gyula

gyűjteményes kiállítása 1927-ben nyílt meg a VI. Nagymező u. 8-sz. a. Ernst muzeumban.

Bierze László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973 13350

3001

Derkovits Gyula

„Halottsiratás" (1924) című műve emlékeztet
Ilitz Bélának Liebknecht-ciminu grafikájára

Kontha S.: L'art de Béla Ilitz. Acta Historiae Artium, Budapest 1973 - 3-4

305 l

Derkovits Gyula.

műveit 1921-24 között a IV. Váci utca 11/b. sz. ház kiállítóhelyiségében nutatták be.

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973 1335 l

11 ol

Derkovits Gyula

festő, grafikus, Kossuth díjas (posztumusz)
Kernstok Károly szabadiskolájában tanult;
számos mű alkotója. Mellszobra a margitszi-
geti művészétányon

Berza László, Bernát György, Erdei
Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest
1973 1335 l 240 l

1

Derkovits Gyula

Menekülők c. képe

szerepel „Angyalföld művészeinek tárlatán" a Műcsarnokban

Magyar Nemzet 1974 január 6
12. old.

Derkovits Gyula

2

„Törvény nevében"

„Szerlegbeszéd"

„Polgár, védd magad" a rajzai szerepelnek „Angyalföld művészének tárlatán" a Műcsarnokban

Magyar Nemzet 1974 január 6
12. old.

Derkovits Gyula

Rózsa Gyula: "Megint Derkovitsról" cimmel ir Körner Éva német nyelvü Derkovits monográfiájáról. Az 1894. ápr. 13.-án született müvészről, "méltó monográfia most fog megjelenni először idegen nyelven."
Megemliti a télen megnyitott állandó, Derkovits emlékkiállitást és azt követő cikkdömping hatását. Hivatkozik az olvasóra, hogy a cikkek láttán ugy vélte, "minden rendben van Derkovits körül: következésképp, ha Derkovits emlékcikket lát aligha olvassa el most már."

Élet és Irodalom, Bp. 1974. ápr. 13.
XVIII. évf. 15. sz. 4. lap.

Derkovits Gyula

"A Magyar Irás repertóriuma" cimmel /tasi/ sign.-val közli a lap Raith Tivadar: "Magyar Irás" c. folyóiratának ötvenedik évfordulóján tartott ünnepségeken publikált visszaemlékezésekről szóló beszámolót.
A Petőfi Irodalmi Muzeum Bibliográfiai Füzetei sorában most megjelent a Magyar Irás repertóriuma, melyet Lakatos Éva készitett.
A folyóirat mümellékletein szerepel Derkovits Gyula tizenhárom rajza, illetve festménye; Czóbel Béla, Csáky József, Egry József, Kmetty János, Schönberger Armand, Szőnyi István és Tihanyi Lajos müvei.

Élet és Irodalom, Bp. 1974. febr. 2.
XVIII. évf. 5. sz. 7. lap.

Derkovits Gyula

Szombathelyen a Derkovits Emlékház állandó kiállitásáról, a Hatvani Muzeumban Gulácsy Lajos müveinek bemutatásáról és a pécsi Csontváry Muzeum anyagának, a Technika Házában rendezett Csontváry alkotások kiálitásáról ir Vadas József: "Képek lélekvándorlása" cimmel.
A három müvész festészetének elemzésénél, Derkovitsnak Gulácsyval való szembeállitásánál „nem minőségi rangsorolást" akar adni, csupán a két müvész szatirikus hajlamának különböző kivetüléséra óhajt rámutatni.

Élet és Irodalom, Bp. 1974. jan. 5.
XVIII. évf. 1. sz. 12. lap.

Derkovits Gyula

Szülővárosában, a Derkovits Emlékház kiállitásán végig követhető a müvész fejlődése, látni, hogy "a magyar proletariátus festője.. ..hogyan vetette le a huszas évek panteista szemléletét, hogyan jutott el az elvont tisztaságvágytól a kor jelenségeinek értelmezéséhez"-mondja a kritika. A tárlaton szereplő képek közül a "Koncert", "Az utolsó vacsora", "A homokszállitók" és az "Artisták" c. alkotásokat a Nemzeti Galéria kölcsönözte.

Élet és Irodalom, Bp. 1974. jan. 5.
XVIII. évf. 1. sz. 12. lap.

Derkovits Gyula

Az angyalföldi képző és iparművészek kiállitásán szerepelnek művei a Műcsarnokban, az angyalföldi művészek munkáival együtt.
Vadas József: "A láthatatlan mester" cimmel ir azokról, akiket ez a láthatatlan mester tanitott; Podolini Volkmann Artúr, saját szabadiskolájában.
A művész egy másik szabadiskolában kezdte pályáját, a Rippl-Kernstok-Vaszary-féle körben.

Élet és Irodalom, Bp. 1974. jan. 26.
XVIII. évf. 4. sz. 13. lap.

Derkovits Gyula, Jestő

Megemlítve.

Varga Hajdu István: Szár éve

Született Nagy István 338-339.

JELENKOR, Pécs, 1973. április XVI/4.

Derkovits Gyula, festő

Cikk a 80. születésnap alkalmával

s Önarckép : Repr.

Harangozó Márta: Derkovits Gyula
születésnapja 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. ápr. 13.

Derkovits Gyula, Jelő

kombat helyi szülőházánál

koszorúzási ünnepség lesz.

— :o Koszorúzási ünnepség ... 12.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. ápr. 13.

Derkovits Gyula, festő.

Megemlítve: Mikus Sándor

Derkovits-portréja.

Harangozó Márta: Bronzba öntött hűdelem

2

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. márc. 9.

Derkovits Gyula, festő

Derkovits Gyula emlékkiállítás
a Nemzeti Galériában. (Ápr. 23.)

— :o Derkovits Gyula 12.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. ápr. 23.

Derkovits Gyula, Jestő

TV-műsor jog megemlékezni pályájáról, művészetéről.

— : A rosszul őrött lány 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. márc. 21.

Derkovits Gyula

Az 1514. c. fametszetsorozata az illegális párt megbízásából készült, és az 1930-as nagy munkástüntetésen transzparensnek szánták.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom - Bp. 1974. 212p.

Derkovits Gyula, festő

Megemlítve.

[Újabb publikációk Egry Józsefről)

Dévényi Iván: Képzőművészeti könyvszemle

550-553.

JELENKOR, Pécs, 1974. június

XVII

6.

Derkovits Gyula, festő

Derkovits Önarcképei megemlítvék.

Bodri Ferenc: Képzőművészeti könyvnemle

– A radi Nóra új szintézisei 847–850,

XVII

JELENKOR, Pécs, 1974. september 9.

Derkovits Gyula, festő

Megemlítve.

Láncz Sándor: Vajda Lajos művészete

885-890.

XVII
10.

JELENKOR, Pécs, 1974. október.

Derkovits Gyula, festő

Emlékkiállítása lesz hamarosan Salgótarjánban.

—: Kulturális hírek

[sept. 10.]

NÉPSZABADSÁG, Bp., 1974. szept. 10.

Derkovits Gyula, festő

Varga Imre „emlékezetes szobrot" mintázott Derkovitsról.

Hallama Erzsébet: Varga Imre művészete 240–244.

JELENKOR, Pécs, 1974. március

XVII/3.

Derkovits Gyula, festő

Megemlítve. (KUT)

Dévényi Iván: Rózsa Miklós emlékezete
245-246.

JELENKOR, Pécs, 1974. március XVII/3

Derkovits Gyula, festő

Varga Imre: Derkovits-nobra:

Repr.

Varga Imre: Derkovits Borító: 4.

XVII

JELENKOR, Pécs, 1974. március. 3.

Derkovits Gyula, Jestő

Szerepelt az „Angyalföldi" Kiállításon.

Miklós Pál: Képzőmű vészeti Krónika
340-347.

JELENKOR, Pécs, 1974. április

XVII
4.

Derkovits Gyula

Kernstokék szabadiskolájába járt, itt ismerkedett meg Bortnyik Sándorral is.

A Hét, 1973 júl. 13. 4. ef. 28 n. 10 r.

DERKOVITS GYULA, festő

A KUT Bpesten megközelitően az Ecole de Paris szellemét képviselte.maga köré tömöritette a fiatal művészeket,kik Kippl-Kónai és a Nyolcak festői felfogását képviseltek,s Párizst megjarva,annak frissen pezsgo szellemi áramlatait hoztak.-A KUT állandó kiállitói közt,katalógusaiban DERKOVITS GYULA nevével mindig találkozunk. 337.old

HÁRS ÉVA: Martyn Ferenc és a "Párizsi iskola" /1926.-1940./ Részlet az életmű monografikus feldolgozásából 331.old

A Janus Pannonius Múz.Évkönyve, XIV.-XV. évf. 1969.-1970. Pécs, 1974

DERKOVITS GYULA, festo

A Múzeum ajandékozás és/ és vasarlás utjan sok értéket képet szerzett meg. Köztuk Derkovits Gyulanak "Halas csendéletét". 365.old

----- A Baranya Megyei Múzeumok 1969.évi müködése 364.old

A Janus Pannonius Múz. Évkönyve, XIV-XV.évf. 1969-1970. Pécs. 1974

Derkovits Gyula

A Várbeli uj épületben rendezték meg a "Szocialista Képzőművészek a két világháboru között" c. kiállitást. Itt szerepel ezentul állandóan a müvész Dózsa-sorozata. A nyomatok mellet a ducok is helyet kaptak a tárlókban,- irja Vadas József: "Gerendavivők" c. beszámolójában.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. ápr. 12.
XIX. évf. 15. sz. 13. lap.

Derkovits

Neve említve

Hermann István: Aradi

Nóra: A szoc. képzőmův.

jelképei

Kritika 74/8 31.o.

Derkovits Gyula

Ülő férfi, tus, 28×20, VÉDETT, 3500 Ft
Szabadító, -"- 20×29, -"-, 2500 Ft

30. Művészeti Képaukció, 1973.

Derkovits Gyula

Diófa, olaj, 31,3×25,8, VÉDETT
4000 Ft.

A Pitartott, tollrajz
23,5×17, 3000 Ft

30. Művészeti képaukció, 1973.

Derkovits Gyula
festő

Miktálás

Körner Éva: Néhány támpont a Kornisz jelenség.....
Müvészet, 1974. november - 9.oldal

Barkovits Gyula

1, Koncert, 1920. o.v. 58×73cm

2, Harafelé (Munkáscsalád), 1920. o.k. 95,3×68cm

Barkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Dorkovits Gyula

3, Ható lovasok, 1920. o.k. 34×27 cm

4, Férfi és női akt, 1920. o.v. 64×47 cm

Dorkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

5, Önarckép, o.k. 19,5 x 14,5 cm.
6, Falusége, 1921. o.v. 33 x 37 cm

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1974.

Derkovits Gyula

7, Régi temető, 1922. o.v. 75×68 cm
8, Két anya, 1922. o.v. 125×93

Derkovits Gyula emlékkiállítása
Savaria Múzeum, 1574.

Derkovits Gyula, festő

Strassbourgban állítanak ki
műveiből.

↓

— : Bemutatkozik franciaországban
a pécsi galéria 12.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. márc. 19.

Derkovits Gyula, Jestő

Megemlítve.
(Szalay Ferenc kiállítása.)

Rózsa Gyula: Kor, rajz, korrajz 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. máj. 15.

Derkovits Gyula, festő

Széljegyzetek Aradi Nóra új könyvéhez alcím alatt foglalkozik Derkovits metszetei vel.

Héra Zoltán: Jelképes világ M. 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. máj. 19.

Derkovits Gyula, festő

„Derkovits közvetlenül Kernstokék ügyének folytatója ...."

Rózsa Gyula: Adósságunk, Kernstok károly

M. 5.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. ápr. 28.

Derkovits Gyula, festő

Véget értek szombathelyen a
Derkovits - napok.

— : Hírek 8.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. ápr. 30.

Derkovits Gyula, festő

Derkovits-napok kezdődnek szülővárosában kombat helyen.

— : Hír

8.

Népszabadság, Bp. 1974. márc. 27.

Derkovits Gyula, festő

A Nemzeti Galériában emlékülés lesz.

—: Derkovits-napok kombat helyen

8.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. ápr. 21.

Derkovits Gyula, festő

Vers: „Emlékeretül Derkovits
80. születésnapján.

Kállai János: „Vépres" M. G.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. ápr. 14.

Derkovits Gyula, festő

Ker. 13-án koszorúzási ünnepség volt
Derkovits Gyula szülőházánál.

– : Hk

8.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. ápr. 14.

Derkovits Gyula, festő

Megemlítve Kalvin Péter Derkovits-plakettje.

Artner Tivadar: Zalai művének kiállításán

Népszabadság, Bp. 1974. márc. 29. 7.

Derkovits Gyula, festő

Halálának 40. évfordulója
alkalmából
↓

– Derkovits-emlékkiállítás a Galériában 9.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. ápr. 24.

Derkovits Gyula, festő

Megemlítve.

Rózsa Gyula: Pogány és Déri Huber – kezdetnek

M. 7.

Népszabadság, Bp. 1974 márc. 31.

Derkovits

Hamvas Béla író az „Absztrakció és szürrealizmus Magyarországon" alánnet viselő kötetben ír a művészről.
„Forradalom a művészetben" c. könyvet 1947-ben írta.

Dévényi Iván: Hamvas Béla

Irodalmi Szemle, 1972... 9

Derkovits Gyula

nove emlitve

Művészettörténeti Értesítő 1972

61-66, 67, 68-70, 134, 137, 139, 140, 206,
207, 209, 212, 286, 287, 292, 304, 314-16, 319 old.

Derkovits Gyula

Diófája magas áron kelt el.

Engel Károly: Aukció kritika; „Műgyűjtő", 1973/3-4. 52. l.

Derkovits Gyula

Rajzai értékén alul keltek el.

Engel Károly: Aukció kritika; Műgyűjtő, 1973/3.32.56.l.

Derkovits Gyula

Levétel a keresztről, 1921, tusfestmény, 33×29 cm

A szeptemberi aukciók anyagából; Műgyűjtő, 1973/3. sz. 59. l.

Derkovits Gyula

Szerepelt a békéscsabai múzeum grafikai kiállításán.

Magyar Hírlap. 1970. jan. 16. 9. l

Derkovits Gyula festő

A pécsi képtárban vannak a művészünk alkotásai.

Romváry Ferenc: Pécs - a muzeumok városa.
Művészet, 1973.szeptember - 33.oldal

Derkovits Gyula

magyar festő, grafikus/1894-1934/

Koczogh Ákos:A modern müvészet utjai
Népmüvelési Propaganda Iroda 1972. 322.old.

Derkovits Gyula

Másodszor rendezték meg a magyar festészet napját Derkovits Gyula emlékére a főváros VI. kerületében. Gyermekrajz-kiállítás, pedagógusművészek tárlata és a kerületben élő festők műveinek bemutatása szerepelt a programban.

Népművelés 1973/5 44 old.

Derkovits Gyula

A gyári Képtár magyar mesterek műveiből rendezett tárlatot, melyen alkotásaiból látható a kiállításon,

„Telefonáló" c. (mellitve)

S.N. Látogatott tárlat.
Kisalföld, 1943. jún. 30.

Derkovits Gyula

Kapudöngetők/repr./

Koczogh Ákos:A modern művészet utjai
Népművelési Propaganda Iroda 1972 141.old.

Derkovits Gyula

Dózsa sorozat c. fametszetét 1929-ben készitette

Koczogh Ákos:A modern müvészet utjai
Népmüvelési Propaganda Iroda 1972 14o.old.

Derkovits Gyula

Nemzedékek

Koczogh Ákos:A modern művészet utjai
Népművelési Propaganda Iroda 1972 318.old.

Derkovits Gyula

Nemzedékek/1932/ cimü kompoziciója egyesiti a szovialista realizmus minden erényét s egyben didaktikus, vagyis nevelő müvészeteken felüli szándékát, anélkül, hogy ez a kép müvészi erejét gyengitené.

Kocsogh Ákos: A modern művészet utjai
Népmüvelési Propaganda Iroda 1972 317.old.

Derkovits Gyula

1514. cúmű fametszetsorozata bukott forradalom után, alig leplezett forradalmi célzattal jelent meg. (emlékre)

Dél-Magyarország, 1942. jún. 25.

Derkovits Gyula

„1514" című fametszetsorozata Dózsa-alakját örökíti meg. (említve).

Révész György: Dózsa alakja a képzőművészetben. Csongrád Megyei Hírlap, Szeged, 1972. jún. 25.

Derkovits

Kenyérért

Magyar Hirlap 1974/21/6

Derkovits Gyula

Részlet búzaaratás c. képéből.
(Körner Éva Derkovits c. tanulmányából – Corvina).

Magyar Műhely 1971/323 IV old.

bécsi számüzetésének idején /1923-25/ még csak készülhetett a Patyomkin csatahajó c. Eisenstein film.Tehát Bécsben nem láthatta,de idehaza sem, mert betiltották.Mégisa film egy részlete közvetlenül hatott Derkovits egyik festményére,sőt az 1930-as évekkel kezdődő alkotó periódusra.

Magyar Hirlap 1974/21/6

A kenyérért c. 1930-ban festett képét és a hozzá készült vázlatot is ismerjük. Afféle festői premier plan, szükszavu, lényegretörő. A kép kivágása, kompozíciója, a téma jelképszerü tömörítése szinte részleteibenmmegegyezika Patyomkin csatahajó egyik hires közeli felvételével.

Magyar Hirlap 1974/21/6

Valószinüleg zártkörü rendezvényes látta Derkovits a filmet.1931-ben Gró Lajos MUNKA csoport tagja,egy Kassák montázzsal a cimlapon ugyanerről a témáról Berlinben adott ki kiadványt.
1930-ban készült Ravatal c. rajza,1931-ben Telefon c kép szereplője a papi tartkó.

Mgayar Hirlap 1974/21/6

Ravatal és temetés témája nem uj Derkovits müvészetében, már az 191 -es években is foglal koztatja a müvészt.

Magyar Hirlap 1974/21/6

Derkovits Gyula

Tüntetés/1930, tusrajz/

Magyar Hirlap 1974/118 9.

Derkovits Gyula

Neve megemlítve.

Népszava, 1974. február 7. 102 cíf. 31 sz. 4p.

Deskovits Gyula

Neve említve.

Népszava, 1974. dpr. 28. 102 elf. 98 sz. 8-9 p.

Derkovits Gyula

Az Anya és a Nemzedékek c. művei emlékére.

Népszava, 1974. ápr. 28. 102. évf. 98. sz. 9p.

Deskovits Gyula

Neve emlétve.

Népszava, 1974. jún. 14. 102 évf. 137 sz. 4p.

Derkovits Gyula

1974. jan-ban a Műcsarnok magyarföldi kiállításán a szocialista képzőművészet csoportjában szerepelt műve.

Népszava, 1974. jan. 11 102 erf. 8 n 4p.

Derkovits Gyula

1894. apr. 13-án született

Népszava, 1974. apr. 13. 102 évf. 86 sz. 10 p.

Derkovits Gyula

Radnai Béla gyűjteményében van egy-két műve.

Bernáth Aurél: Kisebb világok – Bp. 1974. 155p

Derkovits Gyula

Neve említve.

Bernáth Aurél: Kisebb világok – Bp. 1974. 202p.

DERKOVITS GYULA, festő

Festmény fiatalkorából, Szombathelyről. "Bor mellett busuló férfi". 1913.-24ú 28 cm. olaj, vászon. 79.old Fekete repr.

HORVÁTH ERNŐ: Ismertelen Derkovits-művek és emlékek A Savaria Muzeumban 78.old

Vasi Szemle, Helyismereti Évkönyv, 1960. II.kot. Szombathely, 1960

DERKOVITS GYULA,festő

"Elesett bajtárs"c.ceruzarajza a frontról.Ezt gyámjának Eredics Mórnak küldte a frontról Szombathelyre. 60.old
Fekete repr.

HORVÁTH M.MÓ: Ismeretlen Derkovits-művek és vallókek
A Savaria Múzeumban 78.old

Vasi Szemle, Helytörténeti évkönyv, 1960. II.köt.
Szombathely, 1960

DERKOVITS GYULA, festő

Apjuk halála után szétszéledt a család. Gyula is elment De mivel az asztalosszakmát nem szerette, a festészetből pexig nem tudott megálni, önként jelentkezett katonának. Szomorusága és a háboru céltalanságának láttára elkeser dése még nőtt. E hangulatát örökiti meg egy a frontról küldött ceruzarajz, az Elesett bajtárs". Ezt eredicsnek küldte. 79.old. kép.60.old.

HORVÁTH ERNŐ: Ismeretlen Derkovits-müvek és emlékek a Savaria Muzeumban 78.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1960. II.köt. Szombathely, 1960

DERKOVITS GYULA, festő

Bialovszky Dezsőnétől megvásárolt két mü. Az egyik 1910 ből. "Bor mellett busuuló/spanyol/férfi" Nem egyéni kompozició, látott kép utánélése lehet. 24+28 cm. olaj, vászon. Két jelzés. Az eredeti: jobb, alsó sarokban "Derkovits, 1913" 1915-ben adta hálából gyámjának Eredics Mórnak, aki 1930 ban leányának, Bialovszkynénak ajándékozta. az. 79. old

HORVÁTH ERNŐ: Ismeretlen Derkovits-müvek és emlékek a Savaria Muzeumban 78. old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1960. II. köt. Szombathely, 1960

DERKOVITS GYULA, festő

Unokatestvére, Bialovszky Dezsőné mondta: "Gyula nagyo.. komor gyerek volt.... mindig azt mutatta, mit fest.-mert mindig festett valamit... játszani nem játszott soha. Apja szoritotta az asztalosságra, mert a festésből nem lehet megálniDe ő csak festett tovább. [illegible]

HORVÁTH ERNŐ: Ismeretlen Derkovits-művek és emlékek a Savaria Múzeumban 78.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti évkönyv, 1960. II.köt. Szombathely, 1960

DERKOVITS GYULA,festő

1959-ben Bialovszk Dezsőné,szül.Eredics Mária,Derkovits első unokatestvéra néhány emléket kínált megvásárlásra.Anyja Derkovits Róza volt,Gyula apjának testvére.A Derkovits gyerekek gsája apjuk halála után Eredics Mór lett/szombathelyi fűtőháznál főmozdonyvezető/. 78.old

HORVÁTH ERNŐ: Ismeretlen Derkovits-művek és emlékek a Savaria Múzeumban 78.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti évkönyv, 1960. II.kot. Szombathely, 1960

DERKOVITS GYULA, festő

1959. jun-ban Szombathelyen, a nagy proletárfestő szülő városában rendezték meg halála negyedszázados évfordulójának emlékünnepségeit. Gyüjtő munka indult meg, a fiatalkori, szombathelyi évekből származó emlékanyagának gazdagitására. 78.old.

HORVÁTH ERNŐ: Ismeretlen Derkovits-művek és emlékek a Savaria Múzeumban 78.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti évkönyv, 1960. II.köt. Szombathely, 1960

DERKOVITS GYULA, festő

A szombathelyi Savaria Muz. tulajdonában van egy fénykép 1910-ből Eredics Mórról, Derkovits Gyámjáról és egy olajfetmény Derkovits Györgyről, dédapjáról, aki Vasvörösváron Erdődy grófnak volt a komornyikja. - 37.5 + 47.3 cm. olaj, vászon, sérült, jelzés nincs. Az Erdődyek házifestője készithette a XIX. sz. végén. 81. old

HORVÁTH ERNŐ: Ismeretlen Derkovits-müvek és emlékek A Savaria Muzeumban 78. old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1960. II. köt. Szombathely, 1960

DERKOVITS GYULA,festő

Leszerelésekor még egy öltözet ruhája sem volt. Ekkor levélben kérte gyámját, Eredics Mórt, hogy felruházkodásához küldjön neki Bécsbe 86 koronát., amit az meg is küldött neki. A levél a szombathelyi Savaria Muzeumban van 80.old. Levél fényképe a 81.oldalon.

HORVATH ERNŐ: Ismeretlen Derkovits-művek és emlékek
A Savaria Muzeumban 78.old

VASI SZEMLE, Helyiismereti Évkönyv, 1960. II. köt.
Szombathely, 1960

DERKOVITS GYULA, festő

Első unokatestvéra, Bialovszkyné tulajdonában van egy jelzés nélküli Derkovits olajfestmény. Diszmagyarba öltözött urat-állitólag egy vasmegyei alispánt-ábrázol. Tulajdonosa nem válik meg tőle. 82.old

HORVÁTH ERNŐ: Ismeretlen Derkovits-művek és emlékek A Savaria Muzeumban 78.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti Évkönyv, 1960. II. köt. Szombathely, 1960

DERKOVITS GYULA,festő

Az "Ele sett bajtárs"c.rajz egy hanyatfekvő elesett katonát ábrázol,kezében fegyverrel.hátrahanyatlott fejjel,bal lába a jobb xál alá visszahajolva.-Notezsbélzki tépett lapon..102+ X 67 mm.-Jelzés:Derkovits Gyula,1914
Majd:"Emlék talán ugyis az utolsó rajzom"D.Gyula".
79.old

HORVATH ERNŐ: Ismeretlen Derkovits-művek és emlékek
A Savaria Muzeumban 78.old

VASI SZEMLE,Helyiamereti Évkönyv,1960.II.köt.
Szomabthely, 1960

DERKOVITS GYULA,festő

A Szombathelyi Felsőfoku Tanitóképző Int.1961.ápr.13-án Derkovits kiállitást rendezett.Palkó István megnyitójában emlékeztetett arra,hogy ő volt a proletárfestészet hazai megteremtőjeés párhuzamba állitotta kor-és sorstársával József Attilával. 109.old

PALKÓ ISTVÁN: Intézeti napok 108.old

VASI SZEMLE,Helyismereti Évkönyv, 1961. II.köt. Szombathely, 1961

DERKOVITS GYULA,festő

A Szombathelyi Felsőfoku Tanito Képző Intézetben 1961. ápr.13-ánkiállitás nyilt meg Derkovitsposthumus művei ből.Rézkarcok,fa,etszetek.A festő születésének 67.évfordu lójára. 109.old

PALKÓ ISTVÁN: Intézeti napok 108.old

VASI SZEMLE,Helytörténeti Évkönyv, 1961. III.köt. Szombathely, 1961

DERKOVITS GYULA, festő

A Szombathelyi Felsőfoku Tanitóképző Int-ben Palkó István egy Bartók előadason rámutatott arra helytelen koncepcióra, mely Bartókot, József Attilát és Derkovicsot szokta manapság azonos szerepü és jellegü alkotónak tekinteni, József Attila és Derkovits más, merőben forradalmibb világot képviselnek művészetükben, mint Bartók.
111.old

PALKÓ ISTVÁN: Intézeti napok 108.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1961. II.köt.
Szombathely, 1961

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathely, Vasmegye a képzőmüv. terén kevés kiválóságot adott. Csak Derkovits emelkeedett világhirre. Müvészetét Bécs /1922, 25/ Amsterdam /1929, 1961/, Velence /1934, 196(/ Moszkva, Leningrad, Tallin /1958/, Peking, Sanghai /1959/, gyi j gyüjt, kiállitásokból ismeri. Bpesten 11, Szombathelyen : 3 kiállitása volt. /1933. 1948. 1959/. 78. old

SÁRAY GYULA: Tóth István, 1881+1934-1961

VASI SZEMLE, Hel- ismereti Évkönyv, 1961. I. köt.
Szombathely, 1961

SÁRAY GYULA: Tóth István, 1881+1934-1961

VASI SZEMLE, Hel ismeretí Évkönyv, 1961. I.köt.
Szombathely, 1961

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyi Derkovits-emlékkiállitás. 1959. jun. 20. jul. 6
halálának 25. évfordulójára, a város szülöttének emlékére
a Savaria Muz. 3 termében.
"HALOTTSIRATÁS", eredeti fametszet. /Szabó Ferencné tul./
Magánygyüjtők tulajdona, 67. old.

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiállitás 66. old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I. köt
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA,festő

Szombathelyi Derkovits-emlékkiállitás.1959.jun.20.jul.6
halálának 25.évfordulójára,a város szülöttének emlékére
a Savaria Muz. 3 termében.
Hazafelé,rézkarc/Dr.Sáray Gyula,Szombathely/
Magánygyüjtők tulajdona. 67.old

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiállitás 66.old

VASI SZEMLE,Helytörténeti Évkönyv, 1959. I.kot
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

A 20-as évek végén kapta pártmegbizatásként a "Dózsa" sorozat elkészitését. A remekmüvü fametszetek hatósugara akkor még az adott viszonyok között, nem lehetett elég sz szél es. Müvészi és agitativ ereje később hato tt. 40.old

[illegible]: Derkovits Gyula életműve 38.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti évkönyv. 1969. I. köt. Szombathely, 1969

DERKOVITS GYULA,festő

1930-ban festette a "PÉKÜZLET ELŐTT" c.képét.Művészi és agitativ ereje van.-Világos szinei ellenére is az egész osztály, a munkásosztály drámáját süriti magában. 40.old.

OSLÁNCHER ANNA: Derkovits Gyula életműve 38.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv. 1959. I,köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

A Tanácsköztársaság képzőmüv. szabadiskolája Kernstok Károly irányitása alatt müködött, az iskola tanárai az ő köréhez tartoztak, a haladás élére lépett festőkaz ő művészetelméleti meggondolásait tették magukévá. Itt tanult Derkovity is. 35.old

POGÁNY Ö. GÁBOR: Emlékezés Derkovits Gyulára 34.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

A munkásosztály győzelmének köszönhette, hogy valóra vál tak ifjuságának álmai és szakszerü művészképzésben része sülhetett. A proletárdiktatúrától hathatós támogatást kapott képességei kibontakoztatására. 35.old

POGÁNY Ö. GÁBOR: Emlékezés Derkovits Gyulára 34.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.kot.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyen az 1919-es proletárforradalom és a Marx 25 éves Derkovits ünnepségek egybeestek. E kétőnekkigen sok köze ven egymáshoz, mint a munkásmozgalom felejthetetlen dátumainak. 34.old

POGÁNY Ö. GÁBOR: Emlékezés Derkovits Gyulára 34.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti évkönyv, 1959. I.kot. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Művészi munkálkodása az első világháboru éveiben indult. Harctéri sebesülése után, lábadozása idején kezdett mint hadigondozott, rendszeresen rajzolgatni. A Proletárdiktatura segitette ahhoz, hogy módszeresen tanuljon. 35.old

POGÁNY Ö. GÁBOR: Emlékezés Derkovits Gyulára 34.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti évkönyv, 1959. 1.kot.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Az elégedetlenség miatti demonstráción, 1930. szept-1-én nemcsak részt vett, de transparenst is készitett a tüntetőknek. Elkeseritő élményekkel tért haza, a látottakat kezdte feljegyezni. E nap története leghitelesebben az ő rajzaiból rekonstruálható.. 36.old

POGÁNY Ö. GÁBOR: Emlékezés Derkovits Gyulára 34.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

A Dózsa sorozat elkészülte után a kommunisták elleni hajsza nagy mértéket öltött, a letartóztatások miatt Derkovits kapcsolata az illegalitásban lévő elvtársakkal megszakadt. Igy sorsa rosszra fordult, és az események energiáját, egészségét támadták meg. 36.old

POGÁNY Ö. GÁBOR: Emlékezés Derkovits Gyulara 34.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Itthon, 1928 végétől mintegy másfél esztendős, nyugodt munkaszakasz kezdődött. Eleinte inkább grafikai tevékenységet folytatott, rézkarcokat, fametszeteket készitett. Hunyadi Téren lakása volt, nyugodtan dolgozhatott. Ez az elvtársak buvóhelye is volt. 35.old

POGÁNY Ö. GÁBOR: Emlékezés Derkovits Gyulára 34.old

VASI SZEMLE, Helyismereti évkönyv, 1959. I.köt.
Szombathely, 1959

DE KOVITS GYULA,festő

Fizikailag egyre gyengébb lett,de lelke erősödött.Összeszoritott fogakkal dolgozott,belső fegyelemmel tartotta a magában a lelket.Akaraterejét a nehézségek napról-napra próbára tették,s a művészeti-etikai helytállásnak ezt a görcsösségét festészetében oldotta fel. 36.old

POGÁNY Ö.GÁBOR: Emlékezés Derkovits Gyulára 34.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti Évkönyv, 1959. I.köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Művészetének legharmonikusabb, legtökéletesebb gyöngyszemei 1930.34 között keletkeztek, a napi hajsza, az örökös rettegés között. Koloritja ~~kekelmkatnyi~~ leheletnyi finomságokat vet fel, ols szép árnyalatokat kevert ki festékeiből, melyek a legöncéluhb festegetőnek is dicsőségére válnának. ~~3Exx~~ 36.old

POGÁNY Ö. GÁBOR: Emlékezés Derkovits Gyulára 34.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Festőiség tekintetében amugy is gazdag pikturánk utólérhetetlen gyöngédséggel, andalitó zengzetességgel gyarapodott Derko utolsó művei révén. De művészetének tökéletesedésével közlendőinek osztályharcos jellege semmit sem veszitett elszántságából. Izig-vérig proletárfestészetet teremtett. 36.old

POGÁNY Ö. GÁBOR: Emlékezés Derkovits Gyulára 34.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

A képzőművészet eszközeivel megjelenitve azt látjuk müve veiben, az uj nép, másfajta gondolkodását, a törvények meghallóinak határozottságát. Közösségi szolgalata egyben művészeti é[illegible]gának forradalmasitását is eredménnyezte, az uj tartalom uj formában is jelent meg néla. 3[illegible]. 36. old

POGÁNY O. GÁBOR: Emlékezés Derkovits Gyulara 84. old

VASI SZEMLE, Helyismereti Evkonyv, 1959. I. köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Művészete, sorsa elképzelhetetlen a proletárhatalom tanulsága és története nélkül; nagyszerű művészete életműve a Magy. Tanácsköztársaság 133 napjához fűződő élményekből táplálkozott. Egész pályája során e hónapokban jutott hozzá gondtalan és rendszeres tanulási lehetőségekhez. 34. old

POGÁNY G. GÁBOR: Emlékezés Derkovits Gyulára 34. old

VASI SZEMLE, Helytörténeti Évkönyv, 1959. I. köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

A "Kenyérért" c. képe Derkovits életműve szimbólumának tekinthető. Jelzi eszmei szándékait, de festői előadásmódját is jellemzi. Az osztályharc kikerülhetetlen, de ut. utal egy másik küzdelemre is, arra, mellyel a művész a kifejezés eszközeit kereste, forradalmiságának megfelelő formát teremtett. 36.old

POGÁNY-O. GÁBOR: Emlékezés Derkovits Gyulára 39.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti évkönyv, 1959. I.köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Utolsó művei közül az "Anya" c. műve, /1933/ művészetünk történetének legkimagaslóbb értékei közé tartozik. 37.old.

POGÁNY Ö. GÁBOR: Emlékezés Derkovits Gyulára 34.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I. köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Utolsó művei közül a "Proletáranya" c. műve /1932/ művészetünk történetének legkimagaslóbb értékei közé tartozik. 37. old. Kép. 45. old.

POGÁNY Ö. GÁBOR: Emlékezés Derkovits Gyulára 34. old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I. köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Utolasó müvei közül a "Hid télen" c. müve /1933/, művészetünk történetének legkimagaslóbb értékei közé tartozik,. 37.old

POGÁNY Ö. GÁBOR: Emlékezés Derkovits Gyulara 34.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti Evkönyv, 1959. I.köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Utolsó művei közül a "Gond" c.műve /1932/, művészetünk történetének legkimagaslóbb értékei közé tartozik.
37.old.

POGÁNY Ö.GÁBOR: Emlékezés Derkovits Gyulára 34.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti évkönyv, 1959. I.köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Utolsó művei közül a "Kivégzés", c műve /1932/, művészetünk történetének legkimagasklóbb értékei közé tartozik. 37.old. Kép.43.old. Feketevrepr.

FOGARY G.GABOR: Emlékezés Derkovits Gyulára 34.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti évkönyv, 1959. I.köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Utolsó művei közül a "Vasut mentén", /1932/, művészetünk történetének legkimagaslóbb értékei közé tartozik. 37.old.-Kép.46.old.

POGÁNY Ö. GÁBOR: Emlékezés Derkovits Gyulára 34.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Utolsó művei közül a "Végzés" /1930/, művészetünk történetének legkimagaslóbb értékei közé tartozik. 37.old. Kép: 41. old. Fekete repr.

POGÁNY Ö. GÁBOR: Emlékezés Derkovits Gyulára 34.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Az 1930-as demonstáció hatás alatt festett képe.
"Terror" "Kenyérért". fekete repr. 37.old

POGÁNY Ö. GÁBOR: Emlékezés Derkovits Gyulára 34.old

VASI SZEMLE, Helyismereti évkönyv, 1959. I.köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Önarckép" c. müve. 1927-ből. 39.old. Kép. 440.old.
Fekete repr.

POGÁNY Ö. G.-BOR: Emlékezés Derkovits Gyulára 34.old

VASI SZEMLE, Helyismereti évkönyv, 1959. I.köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Derkovits Gyula: Önarckép. Fekete repr. 33. old.

POGÁNY Ö. GÁBOR: Emlékezés Derkovits Gyulára 34. old

VASI SZEMLE, Helytörténeti évkönyv, 1969. I. köt.
Szombathely, 1969

DERKOVITS GYULA, festő

Bécsben ismerkedett meg a modern Képzőmüv. akkori kísérleteivel; egyes kritikusok sokat emlegetik az expressionizmus befilyását stilusának kialakulására. 35.old

POGÁNY Ö. GÁBOR: Emlékezés Derkovits Gyulára 34.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I. köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Utolsó művei közül a "Vasut mentén", /1938/, művészetünk történetének legkimagasló értékei közé tartozik. 37.old.-Kép.46.old. Fekete repr.

LOGÁNY Ö. GÁBOR: Emlékezés Derkovits Gyulára 34.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.kot. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Utolsó művei közül a "Végzés" /1930/, művészetünk történetének legkimagaslóbb értékei közé tartozik.
Kép: 41.old. 37.old

IGANY Ö. GÁBOR: Emlékezés Derkovits Gyulára 34.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti Évkönyv, 1959. I.kot.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Utolsó művei közül a Nemzedékek" c. műve /1932/, művészetünk történetének legkimagaslóbb értékei közé tartozik. 37.old.-Kép.42.old.

LOGANY O.GABOR: Emlékezés Derkovits Gyulára 84.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti évkönyv, 1959. 1.kot. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Utolsó művei közül a "Kivégzés", c. műve /1932/, művészetünk történetének legkimagaslóbb értékei közé tartozik. 37.old. Kép.43.old.

TOGÁNY O. GÁBOR: Emlékezés Derkovits Gyulára 34.old

VÁSI SZEMLE, Helytörténeti évkönyv, 1939. 1.kot.
Szombathely, 1939

DERKOVITS GYULA, festő

Bár Bécsben az expresszionizmus befolyását érezte, mégis az akkor festett kompozicióí, a "Halottsiratás" és a "Menekülők" is visszautalnak a józan, mértanias stilizálás formarendjére. 35.old

POGÁNY Ö. GÁBOR: Emlékezés Derkovits Gyulára 34.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Ha fiatalkori müveiből kielemezhető egyáltalán valamelyik idősebb mester hatása, ugy az elsősorban Kernstok Károlyé, a nyergesujfalui müvésztelep vezetőjéé, a cézanne-i posztimpresszionizmus magyarországi helytartójáé. 35.old

POGÁNY Ö. GÁBOR: Emlékezés Derkovits Gyulára 34.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

1919 tavaszán és nyarán A Tanácsköztársaság bukásáig, Nyergesujfalun, Kernstok Károly szabadiskolájában tanult a a művészeti direktórium által szervezett festőtelepen. 35. old

FOGÁNY Ö. GÁBOR: Emlékezés Derkovits Gyulára 34. old

VASI SZEMLE, Helyismereti évkönyv, 1959. I. köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA,festő

Utolsó művei közül a "Nemzedékek" c.műve /1932/,művészetünk történetének legkimagaslóbb értékei közé tartozik. 37.old.-Képó"Három Nemzedék". 48.old. Fekete repr.

FOGARY Ö.GÁBOR: Emlékezés Derkovits Gyulára 84.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti Évkönyv, 1959. 1.köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Utolsó művei közül a "Viharban" /1932./, művészetünk történetének legkimagasló értékei közé tartozik.
37.old

FOGARI O. GÁBOR: Emlékezés Derkovits Gyulára 84.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti Évkönyv, 1959. I. köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Megrendítő kifejezésében az "Élet és Halál"/1923/ c.kép.
Emigrációban élő fivéréről és feleségéről. E képen Uitz Bé
Béla hatása, csakúgy, mint a Menekülőkön, kétirányu, diagonál
ősban komponálva. 40.old.

OELMACHER ANNA: Derkovits Gyula életműve 58.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti Évkönyv. 1959. I.köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Fáradhatatlan és kihagyásnélküli munkában állt össze az az életmü, melynek minden állomása é minden darabja besz des tükre a kornak és nemzetnek, melyben létrejött, s az alkotónak, aki létre hozta. 38.old

[illegible]: Derkovits Gyula életműve 38.old

[illegible], Helytörténeti Évkönyv. 1969. I.köt.
Szombathely, 1969

DERKOVITS GYULA, festő

1930-ban festette az "ABLAK" c.képét. Művészi és agitativ ereje van.-Világos szinei ellenére a is az egész osztály a munkásosztály drámáját süriti magában. 40.old

OELMACHER ANNA: Derkovits Gyula életmüve 38.old

VASI SZEYLE, Helyismereti Évkönyv. 1959. I.köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULAfestő

TIPUSALKOTÓ,mert mélyen ásott a valóságba,és az ezerarcuból süritette az általános érvényüt.A valóságtól eljutott az IGAZSÁGHOZ,a jelenségtől a lényeghez,s ennek kifejezésére megtalálta és kimunkálta valoban magasrendü KORSZERÜ,MÜVÉSZI FORMÁIT. 45.old.

OELMACHER ANNA: Derkovits Gyula életmüve 38 old

VASI SZEMLE,Helyismereti Évkönyv.1959. I.köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Művészete ma már tanitás, egy uj szabad nemzedék igéje, melyet vállalni és vallani valóban szocialista tett. Művészi és emberi magatartása, pártos humanizmusa, sápadhatatlan fényü példakép, fárosz a fiatal magyar művészek előtt. 47.old.

OELMACHER ANNA: Derkovits Gyula életműve 38 old

VASI SZEMLE, Helyismereti évkönyv. 1959. 1.köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA,festő

Festészete a szocialista realizmus első képzőművészeti megjelenése hazánkban.KÖZÉRTHETŐ formáinak itt-ott előforduló tulzása ellenére tulzása nem öncélu,hanem a kifejezés teljességét szolgálja. 45.old

OELMACHER ANNA: Derkovits Gyula életműve 38 old

VASI SZEMLE,Helyismereti évkönyv.1959. 1.köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA

DERKOVITS GYULA, festő

Magasra emelte művészetének fresko-monumentalitása.
Már Bécsben kisérletezett a freskóra alkalmas alap elkészitésével, de soha egy tenyérnyi falhoz, arra való megbizashoz nem jutott. 45.old.

OELMACHER ANNA: Derkovits Gyula életműve 38 old

VASI SZEMLE, Helytörténeti évkönyv. 1959. I. köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Bernáth Aurél, Syőnyi István 1926 után kezdenek uj hangszerelésü művekbe, koloritjuk gazdagodik, témáik variáltabbak. Derkovitsnak lehetetlen, de nem is lett volna kívánatos kivonnia magát a közös törekvésekből. A kölcsönhatások csak gazdagithatják művészetét. 40.old

OELMACHER ANNA: Derkovits Gyula életmüve 38.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv. 1959. I, köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

1930-ban a "VÉGZÉS"-ben a jelkép és valóság ötvözete. Kilakoltatásaik emléke. Ő a végzést olvass, asszonya gond terhelten figyeli. Ablakon is egy végzés, kis darab kenyér. Háztető, macskával, kis madárral. Elemeiben zsufolt, de tartalmában határtalanul gazdag kép. A szegénységnek és az uralkodó hatalomnak dialektikus egységét, az érem mindkét oldalát a festészet nyelvén még senki így el, nem mondta. 40.old. A kép: 41.old.

OELMACHER ANNA: Derkovits Gyula életműve 38.old

Vasi Szemle, Helyismereti Évkönyv, 1959.I.köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Művészete állitás volt, határozott, megingathatatlan világ
nézetből valóállitás az elnyomott osztályok joga az élet
hez, és megszólaltatásuk a művészetben. Emberi és művészi
fejlődése elválaszthatatlan politikai érlelődésétől és
a kritika igyekezett semlegesiteni a mondanivalót a festő
módszer elismertetése javára, a művek bi onyitjak a fejlő
dés teljes egységét. 38.old

OELMACHER ANNA: Derkovits Gyula életműve 38.old

Vasi Szemle, Helyismereti Évkönyv, 1959.I.köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

1927-ben festette az "Önarckép"c. művét./Én és a Feleség gem/. egy a festészet nyelvére fordított"curriculum vitae" Multja-szekrény a háttér, tetején gyalu-jelene-palettával, ecsettel a művésszé nőtt asztalos-jövőbe vetett hite-az olvasó, művelődő asszonyával jelképezett jólét és felemelkedés. Szineiben világosabb, oldottabb, mint az előbbiek. a kezdeti optimizmust sugározza. 40.old

OELMACHER ANNA: Derkovits Gyula életmüve 38.old

Vasi Szemle, Helyismereti évkönyv, 1969.I.köt.
Szombathely, 1969

DERKOVITS GYULA, festő

Már az 1922-ben, a Belvedereben rendezett első gyüjt. kiállitására, majd 1925-ben a bécsi Weihburg Galerie-ban való jelentkezésére felfigyelt a sajtó, a szak--közvélemény. Nem mint igéretet értékelték, hanem, mint ujfajta, a korra és különösen a nyugatra jellemző hüvös tárgyiassággal ellentétben, "emberközponti", vagyis humanista müvészetét.
340.old

ÖELMACHER ANNA: Derkovits Gyula életmüvé 38.old

Vasi Szemle, Helyismereti Évkönyv, 1959. I. köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

A "Halottsiratás"-t rajzban, fametszetben, rézkarcban variálta, mignem bécsi tartózkodása alatt döbbenetes erejű nagy kompzicióvá fejleszttte. A kép szinei, a lilás-kék, összekötözött férfitest, a a hullámzó, hullámokra emlékeztető lepedőn, a kendős asszonyok körülötte, ezerráncos férfiak tompa szinei sziven vágják az együttérzőt. 40.old

[redacted]: Derkovits Gyula életműve 38.old

Vasi Szemle, Helytörténeti Évkönyv, 1959.I.kot.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Az 1930-as tüntetésektől kezdve, melyről számos rajzot készitett, nyiltan vagy jelképesen csak a munkásosztály harcával foglalkozott és fáradhatatlanul festette a dolgozókat.-Egyik ilyen képe a: "HAJÓKOVÁCS" is. 44.old.

OELMACHER ANNA: Derkovits Gyula életműve 38.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Sallai és Fürst kivégzése ,mint a terrorhullám legbecst telenebb csu cspontja, nnál érzékenyebben érintette, mivel Sallai Imre volt az, aki gyakran feljárt hozzájuk a Dózsa sorozat készülése idején. 44.old

OELMACHER ANNA: Derkovits Gyula életműve 38.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Sok képben megfestette mondazt a gyötrelmet, ami a kommunisták mindennapos sorsa volt a fasizmusban. Sok képében megfesttte ezt.-Igy a "TÉLI ABLAK" c. művében is. 44.old.

ORLMACHER ANNA: Derkovits Gyula életműve 38.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Evkonyv, 1959. I.köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

SOK KÉPÉBEN MEGFESTETTE MINDAZT?A GYÖTRELMET?AMI A kommunisták mindennapos sorsa volt a fasizmusban.Sok ilyen képe közül az egyik a "VIHARBAN" c. festménye. 44.old.

OELNAGHER ANNA: Derkovits Gyula életműve 38.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.kot. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

A proletár asszonyok nagy szerepet kaptak művészetében. és a "Fiatal asszony" vázlatával-özvegye szerint-élete utolsó órájában is foglalkozott. tehát élete utolsó pillanatáig dolgozott. 45.old.

OELMACHER ANNA: Derkovits Gyula életműve 38.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti Évkönyv, 1959. I.kot. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

A paraszthaborúról készült fametszet-sorozat a magy. grafika kiemelkedő teljesitménye, de egész Európa művészetében nem található hasonló szinvonalu és tartalmi intenzitású, szuggesztiv mü. 41.old.

OELMACHER ANNA: Derkovits Gyula életmüve 38.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Az 1932-ben festett "NEMZEDÉKEK" c. képe kisértetiesen egybevág József Attila verssel 1937-ből. Születésnapomra című vers: "Én egész népemet fogom, nem középiskolás fokon tanitani". 44.old.

ORLMACHER ANNA: Derkovits Gyula életműve 38.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Az 1930-as tüntetéstől kezdve, melyről számos rajzot készitett, nyiltan, vagy jelképesen csak a munkásosztály harcával foglalkozott és fáradhatatlanul festette a dolgozókat.-Egyik ilyen képe a "HIDÉPITŐK". 44.old

OELMACHER ANNA: Derkovits Gyula életműve 38.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Evkönyv, 1959. I.köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Az 1930-as tüntetéstől kezdve, melyről számos rajzot készitett, nyiltan, vagy jelképesen csak a munkásosztály harcával foglalkozott. és fáradhatatlanul festette a dolgozókat.-Egyik ilyen képe a:"SZÖVŐK". 44.old

ÖSSZEHASONLÍTÁSRA: Derkovits Gyula életműve 38.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti Évkönyv, 1969. I.köt.
Szombathely, 1969

DERKOVITS GYULA, festő

Az 1930-as tüntetéstől kezdve, melyről számos rajzot készített, nyíltan vagy jelképesen csak a munkásosztály harcával foglalkozott és fáradhatatlanul festette a dolgozókat.-Egyik ilyen képe a:"RAKODÓMUNKÁSOK". 44.old

ORLHACHER ANNA: Derkovits Gyula életműve 38.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti Évkönyv, 1969. I.köt.
Szombathely, 1969

DERKOVITS GYULA, festő

1930-ban "Terror" c. képe. Világos szinei ellenére a munkás osztály drámáját süriti. A Terror /Kenyérért/, a kövezeten i fekvő halott fej, a véráztatta kis kenyér s a jobb felső sarokban a rendőrcsizma és puskatus sötét tömege-lázadás és lázitás egyben. 40.old.-Kép: 37.old

OELMACHER ANNA: Derkovits Gyula életműve 38.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Az 1930-as tüntetéstől kezdve, melyről számos rajzot készitett és emlékét őrzi a "Terror"c.kép, ettől kezdve csak nyiltan, v. jelképesen vagy egy müvön belül mindkét módszer szert alkalmazva, csak a munkásosztály harcával foglalkozott és fáradhatatlanul festette a dolgozókat. 44.old.

OELMACHER ANNA: Derkovits Gyula életműve 38.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Evkönyv, 1959. I.köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

A "HAJÓKOVÁCS 2c. képe/1934/a korábbi munkásábrázolásokkal szemben, melyek a robotban görnyedőt jelenítik meg, a Hajókovács már a munkájának fontosságára és jelentőségére ismert öntudatos, alkotómunkást ábrázolja.
44.old

ORLMACHER ANNA: Derkovits Gyula életműve 38.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti Évkönyv, 1959. I.köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA,festő

Sallai és Fürst kivégzése adta az ösztönzést a"KIVÉGZÉS" c.képhez.Ebben sürösödik mindaz a gyötrelem,ami a kommunisták mindennapos sorsa a fasizmusban.A végső pillanat előtt álló elitélt ezen a képen megrázóbb s egyben gyujtogatóbb,mint a Terror halottja. 44.old.Kép. 43.old

OELMACHER ANNA: Derkovits Gyula életműve 38.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti Évkönyv, 1959. 1.kot.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

A "Terrorban" egy ember áldozatul esett. De a "Kivégzésben" sivár táj előtt hátrakötött kezekkel áll egy ember a nézőnek háttal. Még áll, de a sortüz nemsokára eldördül. Minden proletár lehető halála összegeződik e képben. A rövidlábu proletár tipus á nőtt. 44.old

ORLMACHER ANNA: Derkovits Gyula életmüve 38.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti Evkönyv, 1959. I. köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA,festő

1926-ban visszatért.Barátokat talált,akik biztatást nyuj
nyujtgattak a modern művészet ezen uj hajtásának.Három
viszontagságos,de érlelő esztendőt töltött Bécsben.
40.old

OELMACHER ANNA: Derkovits Gyula életműve 38.old

VASI SZE?LE, Helyismereti Évkönyv. 1959. I.köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Egyenlőtlen volt az osztályharc, melyben Derkovits és József Attila elesett. A frontok nyiltak voltak és más korszerü fegyveerekkel kellett megvivni, de az uralkodó osztály legyőzte őket. Egyiknek szellemi erejét aszta a a nélkülözés, a másiknak törékeny testét törte össze.
38.old.

ORLMACHER ANNA: Derkovits Gyula életműve 38.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Müvészete határkő a magy. müvészetben, ,Bár több hakadó tö
rekvés volt a századfordulótól kezdve, Nagybánya, Szolnok, a
a Nyolcak, stb. tagadás inditékuak voltak, elvetésa az addig
ginak és zömében csak formai ujitás. 38.old

OELMACHER ANNA: Derkovits Gyula életmüve 38.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

A művész özvegyének könyve, a MI KETTEN, szines, eleven rajzot ád közös küzdelmeikről, a művek születésének idejéről és körülményeiről. E dolgozat inkább csak az életmű helyét és jelentőségét kivánja meghatározni eg y-egy konkrét művön keresztül. 38.old

[illegible]: Derkovits Gyula életműve 38.old

[illegible], Helytörténeti évkönyv, 1969. I.köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

A levert Tanácsköztársaság utáni periódus Derkovits művészetében ugyszólvan "siratás" korszaka. A komor önarcképeken kivül a " Halottsiratás"/1924/világos beszéd félreérthetetlen kiállás az eszme áldozatai mellett. 38 38.old.

DERKOVITS ANNA: Derkovits Gyula élete és műve 38. old

VASI SZEMLE, Helytörténeti évkönyv, 1959. 1.kot. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

A levert Tanácsköztársaság utáni periódus Derkovits művészetében ugyszólván a "siratás" korszaka.-A komor önarcképeken kivül az "Utolsó vacsora"/1922/világos beszéd,félreérthetetlen kiállás az eszme áldozatai mellett.
38.old.

[illegible]: Derkovits Gyula élete és műve 38. old

VASI SZEMLE, Helytörténeti évkönyv, 1969. I.köt.
Szombathely, 1969

DERKOVITS GYULA, festő

A levert Tanácsköztársaság utáni periódus Derkovits művészetében ugyszólván a "siratás" korszaka. A komor önarcképeken kivül a Menekülők"1925-26/ világos beszéd, félreérthetetlen kiállás az eszme áldozatai mellett.
38.old.

[redacted]: Derkovits Gyula életműve 38. old

[redacted], Helytörténeti évkönyv, 1969. I.köt.
Szombathely, 1969

DERKOVITS GYULA,festő

Bizodalma a mukkásosztály győzelmében deriti fel paletáját,ug anakkor képes megragadni a tragikus hangsulyt i is ott,ahol az szükséges.Még egy reális oka a festői módszer változásnak,s ez az uj közeg,a magyar képzőművészeti közélet.Bernáth Aurél,Szőnyi István ekkor uj hangszerelélést kezdenek,gazdagabb kolorit,varialtabb témák. 40.old

OELMACHER ANNA: Derkovits Gyula életműve 38.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkonyv, 1959. I.köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Nem riasztotta, nem tántoritotta a kollégák vagy kritikus
sok aggályoskodása témaválasztásában. Tudatában volt, hog
mit kockáztat, ha elfigadja a felkinált ösztöndijakat,
l kást, stb. s ami ebből következik, a zavartalan munkát.
De megjárta a maga osztályharcos iskoláit, megismerte az e
elvtársi szolidaritást, nem alkudhatott. 41.old.

OELMACHER ANNA: Derkovits Gyula életműve 38.old

VASI SZEMLE, Helyismereti évkonyv, 1959. I.kot.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Az 1932-ben festett "Nemzedékék" fő figurájaönarcképe, az o olvasó munkás. A bonyolult viszonylatokból kibontakozó Marx, az első generáció, a tanuló munkás/egyszemélyben ő/ a második, s a következő, a tátongó csőrü kisbaba, akit any ja etet. Igy adja 3 nemzedék, a tudást, a tudományos világ nézetet. 44.old.

GELMACHER ANNA: Derkovits Gyula életmüve 38.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkonyv, 1959. I.kot. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Szemérmes lírája nem csak kései képei szép színeiben sz
szólal meg, de döntően a témaválasztásban is. A korán el-
veszített édesanya és a soha-nem-volt gyermek utáni vágy
nyilatkozik meg az anyák és gyermekek utáni mély és ben-
sőséges vonzalmában. Utolsó képe, a monumentális "ANYA"
számtalan anya-kompozició előzményére támaszkodik. 44.old

OLMACHER ANNA: Derkovits Gyula életműve 38.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti évkönyv, 1959. I.kot.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Számtalan önarcképében, lényegében s teljes hitelességgel
sz osztály egy egyedét képviseli. Legtöbb alakja vázla-
tok ezreiből állt össze tipussá, akár tűznyelő artistát
fetett, akár hídépitőt. Az osztályellenség képviselői ugyan
igy jelennek meg, a pocakos polgár v. a telefonáló tőzsdés
44. old.

[illegible] Derkovits Gyula életműve 38. old

[illegible]
Szombathely, 1969

DERKOVITS GYULA, festő

Ha megvizsgáljuk korai munkásságát, az első mester Kernstok által megütött alaphang pesszimisztikus továbbrezgését, láthatjuk művészetének valóság-gyökereit is. A levert Tanacsköztársaság utáni periódus művészetében ugyszólván a "siratás" korszaka. 38.old.

OELMACHER ANNA: Derkovits Gyula életműve 38. old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Tehetsége közismertté lett Szombathelyen. A szülők is már egyengették volna útját, de szegénységük miatt anyagilag n nem birták. Más meg ki vette volna védőszárnyai alá a szegény iparosfiut. 50.old.

KUNTÁR LAJOS: Derkovits Gyula szombathelyi évei 47.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti Évkönyv, 1969. I.köt. Szombathely, 1969

DERKOVITS GYULA,festő

Szülővárosa,Szombathely csak a felszabadulás után emlékezett meg róla,1948-ban szülőházát emléktáblával jelölték meg,képeiből elsőnek rengeztek kiállitást az országban.Nevét utca hirdeti Szombathelyen,s ő a névadója képzőművészeti szabadiskolának is. 51.old.

KUNTÁR LAJOS: Derkovits Gyula szombathelyi évei 47.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

A polgári művészek mellett nem igen jutott kenyér az uja
a forradalmi mondanivalókat megelevenitő Derkovits szám
ra. Elveit nem adta fel, éhezett, nyomorgott. A nélkülözés e
erősitette betegségét.. A háboruban szerzett tüdőbaja negy
venéves korában végzett vele 1934. jun. 18-an. 51. old.

KUNTÁR LAJOS: Derkovits Gyula szombathelyi évei 47. old

VASI SZEMLE, Helyismereti évkönyv, 1959. I. köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Lyka Károly irja:"Mihelyt megtanulta a legszükségesebb tudnivalókat, rögtön támadásba indult a kora társadalma ellen. Képei számára kiszedegette a szegények, a hajótöröttek szomoru alakjait, hogy felmutassa kortársainak a vérző sebeket, amelyek gyógyitásra varnak . 51. old. 10. jegyz

KUNZÁR LAJOS: Derkovits Gyula szombathelyi évei 47. old

VASI SZEMLE, Helyismereti évkönyv, 1959. I. köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

1914-ben örökre elhagyta Szombathelyt. Sebesülése után pseten telepedett le. Oda költözött Jenő bátyja is. Először itt is asztalosként próbálta kenyerét megkeresni.. Tanult Mihelyt megtanulta a legszükségesebb tudnivalókat, támadá ba indult kora társadalma ellen 51. old.

KUNZÁR LAJOS: Derkovits Gyula szombathelyi évei 47. old

VASI SZEMLE, Helytörténeti évkönyv, 1959. I. köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Látva fia tehetségét, atyja engedett szigorából, de tenni nem tudott semmit. A szülők meghaltak. Jenő bátyja nem tudta vezetni a családot. Gyula menekülni akart, de hová? Az asztalos szakmát nem szerette, festésből megélni nem tudott.. Önként jelentkezett a háboruba katonának. 50. old

KUNTÁR LAJOS: Derkovits Gyula szombathelyi évei 47. old

VASI SZEMLE, Helytörténeti évkönyv, 1959. I. köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA,festő

----Jaksa István festő osztálytársa volt Derkovitsnak. "Az osztályban négyen rajzoltunk jól-Mondja-Gyula volt a legjobb.Az orosz-japán háború hírei alapján rajzolgattunk csatajeleneteket.Gyula sokat rajzolt a vasalásból ellopott faszénnel. 50.old.

KUNTÁR LAJOS: Derkovits Gyula szombathelyi évei 47.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I,köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Tárnoki István as talos mondta: Gyula kiütött testvérei közül. A mühely egyik sarkában vagy az udvaron állitotta fel magakészitette festőállványát. Lovakat, embereket rajzolt. Apja néhány Munkácsy-képét másolgatta. A festéket magkészitette. Az üzletben vett anyagot porra zuzta, firnájsszal keverte. Ezzel festett. 50.old.

KUNTAR LAJOS: Derkovits Gyula szombathelyi évei 47.old.

VASI SZEMLE, Helytörténeti Évkönyv, 1959. I. kot. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA,festő

Kiss Pál asztalos mondta.Hallotta,hogy Gyula el ment a háboruba és megsebesült.Kirchmayer János asztalos,aki Derkovitséknál dolgozott pesten felkereste Gyulát.Szép k képei vannak,nagy festő lett-mondta-de nem tudja eladni azokat,mert forradalmár. 50.old.

KUNTÁR LAJOS: Derkovits Gyula szombathelyi évei 47.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Kiss pál asztalos, mondta, aki Derkovits műhelyben dolgozott. 1948-ban ott voltam az emléktáblája leleplezésén és képeit is megnéztem a kiállitáson. Ekkor láttam, hogy milyen nagy festő lett Gyulából, akivel olyan sokszor osztottam meg az asztalukról kapott kenyeret. 50.old

KUNTAR LAJOS: Derkovits Gyula szombathelyi évei 47.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

A művészi tehetségét korán megsejtő művészt fojtogatta a szülői ház zártsága és szegénysége, apjának szigora, különösen pedig a gyalupadhoz kötöttség. Robotnak tartotta a neki nem tetsző munkát, kereste e kiutat az éhezésből. 50.old

KUNTAR LAJOS: Derkovits Gyula szombathelyi évei 47.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

1912-ben jutott először egy kis támogatáshoz. Wolf Samu vászonkereskedő anyját és Mayer Jakab kalapos és szücs Ilona és Anna leányát festette le-pénzért. A tiszteletdij nem volt sok, de müvészetéért kapta. Egy részét apjának adta és felruházkodott. 50.old. 9.jegyz.

KUNTAR LAJOS: Derkovits Gyula szombathelyi évei 47.old

VAS I SZEMLE, Helytörténeti Évkönyv, 1969. I.köt.
Szombathely, 1969

DERKOVITS GYULA, festő

Tárnoki István, asztalosmester, aki együtt lakott a Derkovits családdal, büszke arra, hogy ő mondta az avatóbeszédet Derkovits Gyula festőművész emléktáblájának avatásánál a 1948-ban, a szombathelyi kisiparosok nevében.
50.old.

KUNTÁR LAJOS: Derkovits Gyula szombathelyi évei 47.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti évkönyv, 1969. I.köt.
Szombathely, 1969

DERKOVITS GYULA, festő

Élete felét Szombathelyen töltötte. A szülőföld, a gyermek
kor élményei, körülményei hatnak reánk, befolyásolják jel-
lemünket. A művész fokozottan érzékeny a külső behatások
ra. Derkovitsra is hatottak ezek Szombathelyen, élemüve meg
értéséhez szükséges gyermekkorának ismerete is. 47.old

KUNTÁR LAJOS: Derkovits Gyula szombathelyi évei 47.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Édesatyja, id, Derkovits Gyula bútorasztalos első műhelyét Szombathelyen a Rumi út/ma Vorosilov u/10. szám alatt nyitja. -Ekkor már nős..-E házban születik 1894. ápr. 13-án harmadik gyermeke, Gyula, a festő. 47. old

KUNTÁR LAJOS: Derkovits Gyula szombathelyi évei 47. old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I. köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Gyermekkora indításairól, jellemalakító körülményeiről keveset tudunk. Még állnak azok a házak, melyekben laktak. Melyek takarták magábazárkózottságát és a műhelyek, melyekben gyalupadjára hajolva morzsolta ifjuságának éveit. Kortársai közül is sokan élnek még. Ezek megszólaltatásával több adat jut kezünkbe életéről. 47.old

KUNTÁR LAJOS: Derkovits Gyula szombathelyi évei 47.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I. köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

A munkásember művészetében is a munkásélet hitvallását valósitotta meg.Ő mondja:"Gyaluval, kalapáccsal dolgoztam én, most, ecsettel, festék-szinekkel az élet tükrét adom én" Angyalföldi élete ugy tette fel a kérdést:Kenyér vagy festék, de csak külön-külön. 60.old

PALKÓ ISTVÁN: Derkovits Gyula Szombathely nagy ~~nagy~~ szülötte 59.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.köt. Szo,bathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Ő az az osztályharcos ember volt, akinek cselekvésprogramját nem kritikai, hanem saját maga fogalmazta meg. Belenyugodhatott, hogy: "sötét van, sorsom, mint homályos fény bolyong. Kik árulták el sorsomat? Ők most mosolyognak." Nem, Ebbe nem nyugodhatott bele. 60.old

PALKÓ ISTVÁN: Derkovits Gyula Szombathely nagy nagy szülötte 59.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Élete egy volt osztályával és népével, a művészete is kell hogy osztályáé és népéé legyen.- A munkásosztály érdekl[illegible]dő forradalmiságán, a társadalom szilaj öntőformáján tul vajon még milyen tényezők alakitották Derkovits emberi arculatát, ragyogó jellemét? 60.old

PALKÓ ISTVÁN: Derkovits Gyula Szombathely nagy magy szülötte 59.old

VASI SZEMLE, Helyismereti évkönyv, 1959. I.köt. Szo,bathely, 1959

DERKOVITS GYULA,festő

Őt valóban a kemény munka élet nevelte gyalujával és kalapácsával és száraz kenverével hős harcossá és töretlen akaratú emberré,de a párt edzette osztálytudatos kommunistává és osztályharcos művésszé-Ez tény és történelmi igazság. 60.old

PALKÓ ISTVÁN: Derkovits Gyula Szombathely nagy művész született 89.old

VASI SZEMLE, Helyismereti évkönyv, 1959. I.köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA,festő

Művészi programmja etikai kiállás egy ellentétes korfelfogással szemben.Ez nem a polgári esztétika kincstari festészetének,sem a neobarokk önimádatnak a programmja. Igy kit csodáljunk jobban benne az embert vagy a művészt Mindkettőt egyben és oszthatatlanul. 61.old

PALKÓ ISTVÁN: Derkovits Gyula Szombathely nagy magyar szülötte 59.old

VASI SZEMLE, Helyismereti évkönyv, 1959. I.köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Az ő élete az illegális kommunista pártmozgalom hősi korának egy szakasza. A párt eszméi vezérelték utján, művészi pályáján. Ezen utmutatásban találta meg emberi és művészi hitvallását, a pártos művészet kristálytiszta megfogalmazását, amely ma is példa és az is lesz mindaddig, amig a művészetnek társadalmi létjogosultsága és funkciója megmarad. 61.old

PALKÓ ISTVÁN: Derkovits Gyula, Szombathely nagy szülötte 59.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Egy verséből: "A látóhatár vonalán az uj nap vörös vérző csikja jelzi már, hogy vagyunk..." - "Szenvedések mérhetetle mélységéből, véresen gőzölögve jön fel napunk. Törj, zúz, tombolj! Minden csendpillanat a számodra halált és szolgaságot tart?..." De kihullt vérünk tengernyi hulláma dagad, és bömbölve söpri el a gátakat". 60.old

PALKÓ ISTVÁN: Derkovits Gyula, Szombathely nagy szülötte 59.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Evkönyv, 1959. I.köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Életét nem egyszerű művészettörténeti vagy életrajzi kuriózum-számba kell vennünk, mert az ő élete sokkal több és nagyobb volt minden művészi nagyságnál. Ez az élet egy volt kora munkásságának a milliói közül, de ez az élet mil liók életét magába sűrítve fogalmazta meg és fejezte ki ennek az életnek problematikáját képeiben. 60.old

PALKÓ ISTVÁN: Derkovits Gyula, Szombathely nagy szülötte 59.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Irja: "Össze kell kötni a képzőművészetet a mondanivalóval mert az embernek biztosan van közölnivalója. Mint festőne és mai embernek, érzem, hogy kötelességem életünk és társadalmunk jelenségeit maradék nélkül kifejezni. Azt hiszem, hogy teljes item is ezt, mikor az aktualitásokat tudomasu.l vezsem." 6 61.old

PALKÓ ISTVÁN: Derkovits Gyula, Szombathely nagy szülötte 59.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti évkönyv, 1959. 1.kot. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Az ő élete maga is művészet és ezért művészete is élet. Ezért hathat minden korban élete és művészete is dialektikus egységben reánk és a jövendőre.-Csak az a művész tud életreszólót alkotni, aki a művészetét az életnek rendeli alá, mint alábbvalót! Erre tanit Derkovits példája is, mint a többi igazán nagyoké. 61.old

PALKÓ ISTVÁN: Derkovits Gyula, Szombathely nagy szülötte 69.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti Évkönyv, 1959. 1.kot. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

„Neki és József Attilának a vers-és képtémákat nem keresniök kellett, ellenkezőleg nem lehetett nem megtalálniok. A közös témákon túl, a témákat jelenítő hidegen konok szinek céltudatos alkalmazása a negyedik rend osztálytudatos müvészeinél ugyancsak meglepő, annak ellenére is, ho hogy mint kortársak sem ismerték egymást. 63.old

PALKÓ ISTVÁN: Derkovits Gyula, Szombathely nagy szülöttje 59.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv. 1959.I.köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

József Attila és Derkovits nál azonos eszmei és világnézeti felfogás tükröződik e két forradalmár alkotó teljes munkásságán. Programm-művészet ez a legjavából, teljes értelmén e szónak és a marxista esztétikának. -Nem véletlen Mindketten a kommunista mozgalommal és mozgalomban értek küszködésükön át korszakot nyitó művészé. 63.old

PALKÓ ISTVAN: Derkovits Gyula, Szombathely nagy szülöttje 59.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv. 1959.I.köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Nála kép, József Attilánál a vers sajátos szemszögéből és azonos élményanyagból komponálták és meglepően hasonló szerkesztéstechnikával és ábrázolásmóddal. Más-más művészeti ágnak összecsengő változatai e képek és versek azonos kor-állapot problematikájáról. 63.old

PALKÓ ISTVÁN: Derkovits Gyula, Szombathely nagy szülötte 59.old

VASI SZEMLE, Helytismereti évkönyv. 1959.1.köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

"Házak és ablakok, más és más házak, mint ahogy szüleim költözködtek évről évre más és más házakba" Így rögzítődik a művész gyermekkori emlékeiben a gyakori lakásváltozás, a fizetetlen lakbérek kérlelhetetlen velejárója. 48.old 6.jegyz

KUNYAK LAJOS: Derkovits Gyula szombathelyi évei 47.old

VASI SZEMLE, Helyismereti évkönyv, 1959. I.kot. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Mire tanit művészete? Arra, hogy művészi és emberi példája szerint alakitsuk világnézetünket és művészi igényeinket Képzőművészetünk igy lesz méltó a nagy elód emberi és művészi nagyságához. Tárulkozzunk ki e nagyszerü művészet megértésére és befogadására, képzőművészeink pedig tanuljanakbelőle . 62.old

PALKÓ ISTVÁN: Derkovits Gyula Szombathely nagy szülötte 59.old

VASI SZEMLE? Helyismereti Évkönyv, 19591. I.köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Legforradalmibb művészeink egyike, akit az utókor engesz
kelhetet azokért a bántalmakért, amiket saját kora követ
tett el ellene. Sem Szombathely, amelyben született, 1894.
ápr. 13-án, sem hazánk, amelyben haláláig, 1934. jun. 18. forra
dalmi tüzben égve élt, nem volt tudatában művészi nagysá-
gának. 62. old

PALKÓ ISTVÁN: Derkovits Gyula Szombathely nagy
szülötte 59. old

VASI SZEMLE: Helyismereti Évkönyv, 19591. I. köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

A modern izmusok korában uj formát kereső művészete megt
találtava legujabbat, de nem csak formában-mint kor-és sors
társai többségükben-hanem tartalmában is. Tudatos volt a
festészeti hitvallása 1927-ben: "Mint festőnek és mai embe
bernek, érzem, kötelességem életünk és társadalmunk jelensé
geit maradék nélkül kifejezni". 62.old

PALKÓ ISTVÁN: Derkovits Gyula Szombathely nagy
szülötte 59.old

VASI SZEMLE: Helytörténeti Évkönyv, 19591. I.köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

A viszolygó polgári esztétika művészete formájának, mint modernségnek fejet hajtott ugyan, de tartalmát annál veszettebbül uta itotta el, és Derkovits meg nem alkuvó magatartását, osztályához való elvhűségét a proletársors, "pszihikai gatlásával" nyálazta körül kínos magyarázkodó zavarában. 62.old

PALKÓ ISTVÁN: Derkovits Gyula Szombathely nagy szülötte 59.old

VASI SZEMLE Helytörténeti évkönyv, 19591. I.köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA,festő

Életműve és a mögötte álló emberi sors azonosak.Ténymegállapitás az,hogy munkássága olyan forradalmi fordulat f festészetünkben,mint Bártóké a zenében és József Attiláé irodalmunkban.A három nagy kortárs életműve örökbecsü kincse népünknek,sőt a haladó világ kulturájának.Ez az összevetés méltó értékrend is. 63 .old

PALKÓ ISTVÁN: Derkovits Gyula Szombathely nagy szülötte 59.old

VASI SZEMLE Helytörténeti évkönyv, 1959/1. I.köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Felesége Dombai Viktória volt az az életközeli erő, amely a férjét tövises utján emberközelben tartotta, amely megóvta a korigény támasztotta dezertálástól, a külföldi tanulmányutak felkinálta ösztöndijainak csábitásaitól, a rendszer kisértő csalogatásaitól. 61.old.

PALKÓ ISTVÁN: Derkovits Gyula Szombathely nagy szülötte 59.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Bar tárlatait 1920-tól kezdve Budapest, Bécs, több izben Clevland, Amsterdam, Velence csodálta, ennél többre már nem futotta a hazai és külföldi érdeklődésből. Művészetéből csa csak a formai ujat méltatták, a még ujabb forradalmit már elhallgatták. 62.old

PALKÓ ISTVÁN: Derkovits Gyula Szombathely nagy szülötte 59.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Bartók egy nemzedékkel előbb indult, mint Derkovits és József Attila. Kettejük hátránya előny, nem a kor közelsége miatt, de inkább művészetük következetes véghezvitsége, osztályhoz kötöttsége és ugyanakkor nemzetközi egyetemessége miatt, tehát egész lényege felől. 63. old

PALKÓ ISTVÁN: Derkovits Gyula Szombathely nagy szülötte 59. old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I. köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Ő és József Attila azért jutottak messzebb Bartóktól, mert életszemléletük és élményvilágúk koruk "patkós csizmában járó" de egyben a jövőt sürgető érlelő társadalmi valóságából, a munkásosztály nehéz küzdelmeiből tápálkozott. 63.old

PALKÓ ISTVÁN: Derkovits Gyula Szombathely nagy szülötte 59.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.kot. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

A mérhetetlen történelmi erők mozgásának egy irányba kényszerítő művészi vetületéről, megrázó tükrözéséről és korszülte azonosságáról van itt szó. Igy közelithetjük meg József Attilát ~~és Derkovits Gyulát~~ át Derkovits Gyulát és viszont. 63.old.

PALKÓ ISTVÁN: Derkovits Gyula Szombathely nagy szülötte 59.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti Évkönyv, 1959. I.köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Maga irta: "Lassan szivárog vérem az életen át., keserűség pohara teljék meg hát karmaitokkal szivembe hiába váltok, nem adom!".-Nem adta el szivét, megőrizte osztályának milliók lelkesitő örökségét. 60.old

PALKÓ ISTVÁN: Derkovits Gyula Szombathely nagy szülötte 59.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Kora a "tiszta festőiség"védelme ürügyében s a "témates-
tészet"elleni tiltakozásul próbálta kettéhasitani Művé-
szetáét és elválasztani benne a politikust a művésztől,
a tartalmat a formától. 62.old.

PALKÓ ISTVÁN: Derkovits ~~Szombathely~~ Gyula Szombat-
hely nagy szülötte 59.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA?festő

Korának "elismerve is elutasitó,dicsérve is fanyalgó" é
értékelését a mi korunk,a szocialista épitès kora kezd-
te illő és méltó magasára tenni. 62.o.d.

PALKÓ ISTVAN: Derkovits Szombathely Gyula Szombat-
hely nagy szülötte 59.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Mi ma Derkovitsot művészi rangja szerint népünk és földrészünk XX. századi művészetének legnagyobbjai közé emeljük és ott becsüljük, tiszteljük. 62.old

PALKÓ ISTVÁN: Derkovits szombathely Gyula Szombathely nagy szülötte 59.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti Évkönyv, 1959. I.köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Derkovits Gyula és József Attila a polgári rend elleni lázadáson túljutva töretlen forradalmiságukkal váltották meg az akkor még szunnyadó jövő művészetét. 63.old

PALKÓ ISTVÁN: Derkovits szombathely Gyula Szombathely nagy szülötte 89.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti évkönyv, 1959. I.köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyen Fábián Gyula festőművész, rajztanár évenként tárlatokat rendezett a vasmegyei képzőművészek alkotásainak bemutatására. 1936-ban, az akkor már két éve harlott Derkovits első szombathelyi kiállitását szervezte meg. 568.old.

KISS GYULA: Fabian Gyula 1884-1955 565.old

VASI SZEMLE, XIX. évf. 1965. 4. szám. - Helyismereti Évkönyv, - Szombathely, 1965.

DERKOVITS GYULA, festő

Ecsettel, tollal, személyes kiállással harcolt a kizsákmányolók ellen, hirdetve az elnyomottak igazát, és ezt nem bocsáthatta meg neki az uri rend. 57.old

GOSZTONYI JÁNOS: Emlékbeszéd Vas Megye Tanácsa 1959. jun. 21-i ünnepi ülésén 55.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.kot. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

A "Gerendavivők" c. képe. A kép remek, teljesen ecsettel, minden ceruzás előrajzolás nélkül készült pompás tusvázlat. Lendülete a gerendavivőké, a teherhordozók elkinzottsá-ga, az élettől elgyötörtekké. A kisméretű, de mégis nyagyszerű remekművet meg kell fejteni. 443.old

HECKENAST JÁNOS: Derkovits Gyula: Dorongvivők 443.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1964. XVIII.évf. III.köt. - Szombathely, 1964

DERKOVITS GYULA, festő

A "Gerendavivők" c. képe. A gerendavivők, ugy néznek ki, mint akik pár méter után el fognak esni. De ez nem következik be, mert esásüket felfogja a kapu, melyet be akarnak törni. Évszám, 1926. - Nem a Dózsa sorozathoz áll korban közelebb, inkább a "Menekülők"-höz. 443. old

HECKENAST JÁNOS: Derkovits Gyula: Dorongvivők 443. old

VASI SZEMLE, Helyismereti évkönyv, 1964. XVIII. évf. III. köt. - Szombathely, 1964

DERKOVITS GYULA, festő

A "Gerendavivők" c. képe mellett itt van egy másik képe a "Körmenet". Jól látszik a Mária-szobrot vivőkön, hogy aki terhet hord, annak meg kell őriznie egyensúlyát, máskülönben a teherrel együtt felbukik. 443.old

HECKENAST JÁNOS: Derkovits Gyula: Dorongvivők 443.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti évkönyv, 1964. XVIII.évf. III.köt. - Szombathely, 1964

DERKOVITS GYULA, festő

A "Gerendavivők" c. képe. Hogy lehet ily lendülettel gere
rendát vinni? Micsoda mozgási energiával rendelkezik
egy-egy ilyen gerenda. A kép szinte a kapudöngetés kép-
zetét idézi fel. 443.old

HEGEDÜS JÁNOS: Derkovits Gyula: Forongvivők 443.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti évkönyv, 1964. XVIII.évf.
III.köt. - Szombathely, 1964

DERKOVITS GYULA, festő

A "Dorongvivők" c.kéne ott függ a Savaria Muzeum régészeti szonajának falán, az ablak közelében, régi helyén. Gerendavivőket ábrázol, a muzeumi leltárban is igy szerepel. xxxxxx 443.old

HECKENAST JÁNOS: Derkovits Gyula: Dorongvivők 443.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti évkönyv, 1964. XVIII.évf. III.köt. - Szombathely, 1964

DERKOVITS GYULA, festő

A"Dorongvivők"-ben felvázolván a kompozíciót, tényleg cs
csak férfiat, suly alatt görnyedő embereket akart ábrázolni.De az alkotás közben felgyülemlett feszültségek sejtetik azt az erőt, amit a görnyedő emberek magukban hordanak, a tényleges erőviszonyokat, amelyek csak lefojtottak, de a dorongvivőkből kapudöngetők lesznek. 443. lx old

HECKENAST JÁNOS: Derkovits Gyula: Dorongvivők 443.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1964. XVIII.évf.
III.köt. -Szombathely, 1964

DERKOVITS GYULA, festő

1926 őszén "Bátyám és felesége"c.képével részt vett a KUT csoport kiállitásán.A Kép"Élet és halál"címmel került a közönség elé.Petrovics Elek a Szépmüv.Muz.igazgatója vásárolta meg a festményt nyolcmilliósért.
443.old

HECKENAST JANOS: Derkovits Gyula: Dorongvivők 443.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1964. XVIII.évf.
III.köt. -Szombathely, 1964

DERKOVITS GYULA, festő

1926-ban "Élet és halál"c.képét Petrovics Elek vette m
nyolcmilliókért. Ennek jórészén festéket és tust vásárolt.
A kinai tus vásárlást egy sor kitünő tusvázlat követte, a
a tussal készült ecsetrajzok minden tónusgazdagságával.
443.old

HECKENAST JÁNOS: Derkovits Gyula: Dorongvivők 443.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1964. XVIII.évf.
III.köt. -Szombathely, 1964

DERKOVITS GYULA, festő

Tussal készült ecsetrajzai között olyan mestermüvek vannak, mint a "Pipás önarckép". Ha összehasonlitjuk ezeket az 1918-20-as tusos időszak képeivel szembetünő technikai tudásának magasraivelése, de festészetének forradalmisága is elmélyül, amit A "Dorongvivők" is bizonyit. 443.old

HECKENAST JÁNOS: Derkovits Gyula: Dorongvivők 443.old

VASI SZEMLE, Helyismereti évkönyv, 1964. XVIII.évf. III.köt. -Szombathely, 1964

DERKOVITS GYULA, festő

A"Dorongvivők".c képe.-A kép hátlapján a következő fel irás:Derkovits Gyula hagyatékéból:Dorongvivők,1934.Derkovits Gyuláné.Kár más cimet keresni a képnek,egyszerü és tömör,magában hordozza mindazt,amit a kép.A hitvestárs jó cimet választott. 443.old

MECKENAST JÁNOS: Derkovits Gyula: Dorongvivők 443.old

VASI SZEMLE, Helyismereti évkönyv, 1964. XVIII.évf. III.köt. -Szombathely, 1964

DERKOVITS GYULA, festő

A "Dorongvivők" talán legelső teljes en kifejlett jelentkezése Derkovits Gyula késői elmélyült forradalmisággal áthatott művészi korszakának. 443.old

HECKENAST JÁNOS: Derkovits Gyula:Dorongvivők 443.old

VASI SZEMLE,Helyismereti Évkönyv, 1964.XVIII.évf.
III.köt.- Szombathely, 1964

DERKOVITS GYULA, festő

"Gerendavivők" c. festménye a Savaria Muzeumban. - Fekete repr. 442. old

HECKENAST JÁNOS: Derkovits Gyula: Dorongvivők 443. old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1964. XVIII. évf. III. köt. - Szombathely, 1964

DERKOVITS GYULA, festő

Az Irott Kő-ben Derkovits halála után pár hónappal irta Oltványi-Artinger Imre: "Alig ötnegyed éve halt meg a magy. festőművészetnek egyik legnagyobb tehetsége. Önálló magyar képzőművészeti kulturát teremtett, 111.old

FÜLEP LIPÓT: Az "irott kő" /1936-37/ 108.old

VASI SZEMLE, 196[illegible], II. köt. Helytörténeti évkönyv. Szombathely, 196[illegible]

DERKOVITS GYULA, festő

Az Irott Kő irodalmi és művészeti folyóirat volt. A képző
zőművészeti cikkek irójául az egyik legkitünőbb magyar
müvészeti irót, Oltványi-Artinger Imrét nyerte meg. Ő irt
tanulmányt az Irott Kő számára Derkovits Gyuláról, Egry Jó
zsefről és Ferenczy Noémiről. 111.old.

TOLNAI TIBOR: Az "Irott kő" /1936-37/ 108.old

VASI SZEMLE, 196[illegible], II. köt. Helytörténeti évkönyv.
Szombathely, 196[illegible]

DERKOVITS GYULA, festő

A szombathelyi Felsőfoku Tanitóképző Intézet a város nagy proletárfestőjének, Derkovitsnak műveiből tervez kiállitást. 104.old.

PALKÓ ISTVÁN: "Intézeti napok" a Szombathelyi Felső: ku Tanitóképző Intézetben 100.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1961. I.köt. Szombathely, 1961

DERKOVITS GYULA, festő

Karját egy gránátszilánk oly sulyosan megsebesitette, hogy le akarták vágni. De gyámja utánajárt és mégsem vágták le a karját, tudott festeni. 80.old

HORVÁTH B. NŐ: Ismertelen Derkovits-művek és emlékek A Savaria Muzeumban 78.old

Vasi Szemle, Helytörténeti Évkönyv, 1960. II.kot. Szombathely, 1960

DERKOVITS GYULA, festő

Később átkerült a bécsi lábadozóba, ahol a "szuper viziten" megállapították, hogy rokkantsága folytán a további katonai szolgálatra alkalmatlan, leszerelhet. De ez ismét nagy anyagi gondok elé állitotta. 80.old

HORVÁTH ERNŐ: Ismertelen Derkovits-müvek és emlékek A Savaria Muzeunban 78.old

Vasi Szemle, Helyismereti Évkönyv, 1960. II.köt. Szombathely, 1960

Derkovits Gyula

neve emlékére a 28. oldalon

Művelődésügyi Értesítő
1972/4

Derkovits Gyula, festő

Piktúrája „a proletárt mutatja be."

Dunai homokszállítók c. képe:
(1934.)

Repr.

Dr. Láncz Sándor: 7. A felszabadult munka
1940–1945.

Élet és Tudomány, Sp. 1973. okt. 12.

XXVIII
41.

Derkovits Gyula, Jestő

Megemlítve.

Tamás Attila: Illyés Dózsa-drámájáról
973–975.

TISZATÁJ: Szeged, 1971. október XXV/10.

Derkovits Gyula, festő

Hazafelé (1921) c. képe szerepel.

Lacsó Katalin: Kiállítási napló
- Műgyűjtők kiállítása 93-96.

TISZATÁJ. Szeged, 1972. október XXVI/10.

Derkovits Gyula, festő

Kiemelt helyen kapott helyet a Derkovits Emlékmúzeum. Okt. - ben nyitják meg.

— : Ünnepi program a múzeumi és műemléki hónapon 6.

Népszabadság, Bp. 1973. szept. 14.

Derkovits Gyula, Jestő

Emlékkiállítását Kombathelyen szülőházában nyitják meg.

—: Ötven baba Indiából 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1973. szept. 13.

Derkovits Gyula, festő

Emlékkiállítása okt. 26-án
nyílik meg kombathelyen.

— :o Derkovits Gyula 12.

ESTI HIRLAP, Bp 1973. okt. 26.

DERKOVITS GYULA, festő

Apja halálakor, annak asztalosmühely felszerelését test vére Jenő. szintén asztalos eladogatta. Több darabot megvett Kiss Péál asztalos, aki Derkovitsnál tanult. E szerszámokkal még gyula, a festő is sokat dolgozott a mühelyben és még ma is meg vannak Kissnél. 50. old

KUNTÁR LAJOS: Derkovits Gyula szombathelyi évei 47. old

VASI SZEMLE, Helytörténeti Évkönyv, 1969. 1. köt. Szombathely, 1969

DERKOVITS GYULA, festő

A lakásból figyeli az utca képét. Bátyáihoz hasonlóan őt is asztalosnak akarja nevelni apja. Lázadozik ellene. Chmárits címfestő szívesen maga mellé venné, de apja hajthatatlan: 1910-ben ifj. Derkovits Gyula is inasa lesz a családi műhelynek. 48.old. 8.jegyz

KUNTÁR LAJOS: Derkovits Gyula szombathelyi évei 47.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA

DERKOVITS GYULA,festő

Kiss Pál asztalos mondta:Gyula épp oly zárkózott volt, mint apja.Nem beszélt,csak rajzolgatott és,festett dió-páccal.A Posta utvai házban voltunk,amikor a szomszéd ház falára oly nagyméretü lovakat rajzolt,hogy csodajára jártak a szomszédok.Igen ügyesen járt a keze és szépeket rajzolt. 50.old

KUNTÁR LAJOS: Derkovits Gyula szombathelyi évei 47.old

VASI SZEMLE: Helytörténeti évkönyv. 1969. I.köt. Szombathely, 1969.

DERKOVITS GYULA, festő

Matx Martsa Alajos, neves esztergomi fotóművész otthona, melynek falain Kernstok, Derkovits, Rippl-Rónai, Marffy, Szőnyi, Barcsay Jenő alkotásai függnek-az elmult évtizedekben a város kulturális életének egyik központja volt. 117.old

DÉVÉNYI IVÁN: Martsa Alajos fotóportréi 117.old

Esztergom évlapjai, Annales Strigonienses, 1960
Bp. 1960

DERKOVITS GYULA, festő

ESZTERGOMI KIÁLLITÁSOK, -1945-1960

1947. 2ug. 15-től- "Művészetünk Nagybányától napjainkig". A Kiállitást a Fővárosi Képtár anyagából Bényi László válogatta össze.- /Városi Tanács diszterme/.- Derkovits mü is szerepelt azon.- 193. old

ZOLNAY LÁSZLÓ: Esztergomi kiállitások, 1945-1960 193. old

Esztergom évlapjai, - Annales Strigonienses, 1960. Bp. 1960

DERKOVITS GYULA, festő, asztalossegéd

Derkovits Gyula 1910 őszétől, mint asztalossegéd dolgozott apja műhelyében. Szokásos szerzdést kötöttek. Az inas szerződésekről a szombathelyi Levéltárban őrzött nyilvántartóban Gerkovits Gyula szerződése nem szerepel. Felszabadulását és segédé válását a szombathelyi ipartestületi munkakönyvek nyilvántartójában 271. szám alatt igazolják. 52.old. 9.jegyz

KUNTÁR LAJOS: Derkovits Gyula szombathelyi évei 47.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1969. I.köt.
Szombathely, 1969

Derkovits Gyula festőművész

Szombathelyen okt. 26.-án nyitják meg Derkovits szülőházában a művész emlékkiállítását.

V. Zs.: A múzeumi és műemléki hónap újdonságai.
Petőfi Népe, 1943. szept. 28.

Derkovits Gyula

a Műcsarnok Angyalföld képző-
művészetét bemutató kiállításán
a művész alkotása látható.

Magyar Ifjúság, 1974. jan. 11.

Derkovits Gyula

Frans Masereelnek Dési Huberra és Derkovitsra tett hatását, valamint véleményét és viszonyát Derkovitshoz említi és ismerteti

Lengyel Béla: Frans Masereelről.
Művtört.Ért.1972.3.sz.180-212.l.

Derkovits Gyula

Somogyi József Dózsa-szobra
kapcsán emlékez.

kortárs, 1972/6. 1007. o.

Derkovits Gyula

Részt vett Firenzében az 1970. évi grafikai biennálé történeti kiállításán. A kiállítást „A két világháború közti grafika" címmel rendezték.

Kortárs, 1972/5. 829. o.

Derkovits Gyula
festő-

Méltatások.

Németh Lajos: Barcsay Jenő művészetéről.
Művészet, 1974.február - 3.oldal

Deskovits Gyula

nevét említi munkásságának szentendrei vonatkozásaival kapcsolatban Kontha Sándor opponensi véleménye.

Haulisch Lenke: "Szentendrei festészet..." c. kandidátusi disszertációjának vitája.
Művtört. Ért. 1972. 4.sz. 284-288.l.

nevét emliti munkásságának szentendrei vonatkozásaival kapcsolatban Kontha Sándor opponensi véleménye

Haulisch Lenke: "Szentendrei festészet..." c. kandidátisi dissertációjának vi tája.

Művtört. Ért. 1972. 4.sz. 284-288.l.

Desković Emila

...ovits Gyula

nevét emliti munkásságának szentendrei vonatkozásaival kapcsolatban Haulisch Lenke válasza.

Haulisch Lenke: Szentendrei festészet... c- dicsszertációjának vitája.
Művtört.Ert.1972.4.sz. 291-293.l.

Derkovics Gyula

Várpalotán, apr. 3.-i tárlaton szerepelni fog a művésa alkotása

Napló (Veraprém) 1969. febr. 28.

Derkovits Gyula

A Zala Megyei Művelődési Központban febr. 7-től márc. 7.-ig képzőművészeti filmsorozatot indítanak. A programban a művész művészetét ~~kisfilm~~ bemutató kisfilm szerepel.

Népművelés, 1969. márc.

Derkovits Gyula
Élete

Méltatás

Seres János: Tisztelt szerkesztőség
Művészet, 1973. július – 9 oldal

Derkovits Gyula
festő

Művei szerepelnek a „XX. századi Magyar Művészet" kiállításon.

Passuth Krisztina: XX.századi magyar művészet.....
Művészet, 1973.julius - 11.oldal

Derkovits Gyula
festő

Méltatás

Boldizsár Iván: Modern Művészet Muzeuma.
Művészet, 1973. július - 5. oldal.

Derkovits Gyula
festő

Derkovits a társadalom legégetőbb kérdéseit, az alap problémáktól a napi eseményekig, meghatározott formanyelven tudta megjelenítni.

Gábor Eszter: Mozgalomról és müvészetről....
Müvészet,1973.julius - 2.oldal.

Derkovits Gyula
festő

Derkovits élete utolsó korszakában a festészet olyan csúcsaira jutott amelyeket Magyarországon azóta sem sehonnt senkinek túlszárnyalnia.

Gábor Eszter: Mozgalomról és müvészetről....
Müvészet,1973.julius - 2.oldal.

Derkovits Gyula
festő

Derkovits megrendelést kapott a Dózsa-fametszet-sorozatra. Ez által homoly belső biztonságérze-tet nyert.

Gábor Eszter: Mozgalomról és müvészetről....
Müvészet,1973.julius - 2.oldal.

Derkovits Gyula
festő

Méltatás.

----: Körkérdés.
Művészet, 1973. június - 13.oldal

Derkovits Gyula
festő

Méltatás

Tóth Miklós: Publikációs fórumok!
Művészet, 1973. június - 10 oldal

Derkovits Gyula
festő

"Vasút mentén"
(nyomat)

M. Heil Olga: Nézzük meg együtt...
Művészet, 1973. június – 28 oldal

Derkovits Gyula
festő

A Magyar Nemzeti Galériában a második nemzedék mesterének művészetét bemutató kiállításon szerepel Derkovits Gyula a „Vasút mentén" című képe

M.Heil Olga: Nézzükmeg együtt....
Művészet,1973, junius - 28.oldal

Derkovits Gyula, festő

Megemlítve.

– : Bortnyik Sándor nyolcvan éves

7.

Népszabadság, Bp 1973. júl. 3.

Derkovits Gyula, festő

Emlékkiállítása nyílt meg Szegeden.

— :o Derkovits Gyula

8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1973 aug. 4.

Derkovits Gyula, festő

Bortnyik Sándor említi meg az

interjúban.

— : A realizmus híve vagyok M. P.

Népszabadság, Bp. 1973. júl. 22.

Derkovits Gyula, festő

Megemlítve: Körner Éva Derkovitsról írt monográfiája.

↓

Dévényi Iván: Képzőművészeti könyvszemle 692-695.

JELENKOR, Pécs, 1972. júl.-aug. XV 7-8.

Derkovits Gyula, festő

Fülep Lajos könyveinek ismertetésében.

↓

Dévényi Iván: Képzőművészeti könyvnemle
692-695.

JELENKOR, Pécs, 1972. jül.-aug. XV 7-8.

Derkovits Gyula, festő

Megemlítve: Oltványi-Artinger Imre Derkovitsról szóló cikke az Írott kő c. folyóiratban.

Tüskés Tibor: „Helyet a Kórus padjaiban"

245-252.

JELENKOR, Pécs, 1972. március

XV/3

Derkovits Gyula, Jestő

Megemlítve: Végrés c. műve.

Dévényi Iván: A „Műgyűjtő" és a műgyűjtés problémái

52-54.

JELE KCR, Pécs, 1972. január

XV/1.

Derkovits Gyula, festő

Szerepel az albumban.

Bodri Ferenc: Képző művészeti krónika
– Magyar festészet ..... 548–553.

JELENKOR, Pécs, 1972. június

XV
6.

Derkovits Gyula, festő

Neve a Modern Magyar Képtár (Pécs) plakátján.

— : A pécsi képzőművészet kistükre (14)
285–288.

JELENKOR, Pécs, 1972. március XV/3.

Derkovits Gyula, Jestő

Szombathely szülöttje.
Városrészt nevezték el róla.

Antalffy Gyula: A szombathelyi rekonstrukció
657 – 663.

Élet és Tudomány, Bp. 1973. ápr. 6. XXVIII/14.

Derkovits Gyula, festő

Megemlítve. (Telepy K.: Tájképek....)

— : Új könyvek 1574.

Élet és Tudomány, Bp. 1973. aug. 17. XXVIII

33.

Derkovits Gyula

a tápiószecsői irodalmi szimpadán körben Dózsa-sorozatának metszeteit láthatók.

Pest m. Hírlap, 1972. aug. 22.

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyi Derkovits -emlékkiállitás. 1959. jun. 20. jul. 6
halál-ának 25. évfordulójára, a város szülöttének emlékére
a Savaria Muz. 3 termében.
"CSÓK", 1921. eredetü rézkarc.
A szombathelyi Derkovits Képzőművészeti Kör tulajdona
66. old

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiállitás 66. old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959, I. köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyi Derkovits-emlékkiállitás. 1959. jun. 20. jul. 6
halálának 25. évfordulójára, a város szülöttének emlékére
A Savaria Muz. 3 termében.
"HAZAFELÉ", 1921. eredeti rézkarc.
A szombathelyi Derkovits Képzőművészeti Kör tulajdona.
66. old

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiállitás 66. old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959, I. köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyi Derkovits-emlékkiállitás. 1959. jun. 20. jul. 6
halálának 2/. évfordulójára, a város szülöttének emlékére
a Savaria Muz. 3 termében.
"NAGY FA", 1921. eredeti rézkarc.
A szombathelyi Derkovits Képzőművészeti Kör tulajdona.
66. old

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiállitás 66. old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959, I. köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyi Derkovits-emlékkiállitás. 1959. jun. 20. jul. 6
halálának 25 évfordulójára, a város szülöttének emlékére
aa Savaria Muz. 4 3 termében.
"ÖNARCKÉP", 1920, eredeti rézkarc.
A szombathelyi Derkovits Képzőművészeti Kör tulajdona
66.old

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiállitás 66.old

VAS I SZEMLE, Helytismereti Évkönyv, 1959, I.köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyi Derkovits-emlékkiállitás. 1959. jun. 20. jul. 6
halálának 25. évfordulójára, a város szülöttének emlékére
a Savaria Muz. 3 termében.
"NYÁR", 19[illegible]20. eredeti rézkarc.
A szombathelyi Derkovits Képzőművészeti Kör tulajdona.
66. old

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiállitás 66. old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959, I. köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

SZOMBATHELYI Derkovits-emlékkiállitás. 1959. jun. 20. jul. 6
halálának 25. évfordulójára, a város szülöttének emlékére
a Savaria Muz. 3 termében..
"1514. Dózsa-sorozat, 1929.. fametszet, 11 lap.
A Magy. Nemzeti Galéria grafikai anyagából. 66. old

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiállitás 66. old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959, I. köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyi Derkovits-emlékkiállitás. 1959. jun. 20. jul. 6
halálának 25. évfordulójára, a város szülöttének emlékére
a Savaria Muz. 3 termében.
"ÖNARCKÉP" tus
A Magy. Nemzeti Galéris grafikai anyagá ból. 66. old.

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiállitas 66. old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959, I. köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyi Derkovits-emlékkiállitás. 1959. jun. 20. jul. 6
halálának 25. évfordulójára, a város születésének emlékére
a Savaria Muz. 3 termében.
" SERLEGAVATÁS ", tus.
A Magy. Nemzeti Galéria grafikai anyagából. 66. old

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiállitás 66. old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959, I. köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyi Derkovits-emlékkiállitás. 1959. jun. 20. jul. 6
halálának 25. évfordulójára, a város születésének emlékére
a Savaria Muz. 3 termében
"POLGÁR, VÉDD MAGAD", tus.
A Magy. Nemzeti Galéria grafikai anyagából. 66. old

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiállitás 66. old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959, I. köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyi Derkovits-emlékkiállitás. 1959. jun. 20. jul 6
halálának 25. évfordulójára, a város szülöttének emlékére
a Savaria Muz. 3 termében
"UTCAI HARC UTÁN", tus
A Magy. Nemzeti Galéria grafikai anyagából 66 .old

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiállitás 66.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti évkönyv, 1959, I. köt.
Szombathely, 1959

Derkovits Gyula

A "Tájékozódás" c. rovat "Harminc győzelmes év" cimmel beszámol a moszkvai Központi Kiállitási Teremben, a "Manyezsben" rendezett kiállitásról, amelyen tiz szocialista ország -közöttük Magyarország- szerepel alkotásaival. A tiz nemzet,-harminc évesnél régebbi- antifasiszta irányzatu retrospektiv gyüjteményét közös teremben mutatták be a nemzetközi tárlaton: A magyarok közül, Derkovits Gyula, Dési Huber István, Háy Károly László festményeit, Goldman György és Mészáros László szobrait, valamint Ámos Imre, Berda Ernő és Martyn Ferenc grafikáit.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. julius 5.
XIX. évf. 27. sz. 6. lap.

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyi Derkovits-emlékkiállitás. 1959. jun. 20. jul. 6
halálának 25. évfordulójára, a város szülöttének emlékére
a Savaria Muz. 3 termében.
"ASZTALOS", 1927. rézkarc.
A Magy. Nemzeti Galéria grafikai anyagából. 66. old

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiállitás 66. old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 19591. I. köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyi Derkovits-emlékkiállitás. 1959. jun. 20. jul. 6
halálának 25. évfordulójára, a város shülöttének emlékére
a Savaria Muz 3 termében.
UTCA", 1927. rézkarc
A Magy. Nemzeti Galéria grafikai anyagából. 66. old

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiállitás 66. old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959l. I. köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyi Derkovits-emlékkiállitás. 1959. jun. 20. jul. 6
halálának 25. évfordulójára, a város szülöttének emlékére
A Savaria Muz 3 termében.
"AZ UJPEST FELJÁRÓNÁL", 1927. rézkarc
A Magy. Nemzeti Galéria grafikai anyagából 66. old

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiállitás 66. old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 19591. I. köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyi Derkovits-emlékkiállitás. 1959. jun 20. jul. 6
halálának 25. évfordulójára, a város szülöttének emlékére
a Savaria Múz. 3 termében.
"MIHKETTEN", 1929. rézkarc
A Magy. Nemzeti Galéria grafikai anyagából. 66. old

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiállitás 66. old

VASI SZEMLE, Helyismereti évkönyv, 1959. I. köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyi Derkovits-emlékkiállitás. 1959. jun. 20. jul. 6
halálának 25 évfordulójára, a város szülöttének emlékére
a Savaria Muz 3 termében.
"ISMERETLEN KATONA", 1927. rézkarc.
A Magy. Nemzeti Galéria grafikai anyagából. 66.old

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiállitás 66.old

VASI SZEMLE, Helyismereti évkönyv, 19591. I.köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyi Derkovits-emlékkiállitás. 1959. jun. 20. jul. 6
halálának 25. évfordulójára, a város szülöttének emlékére
a Savaria Muz. 3 termében.
"KASZAFENŐ PARASZT", 1833. eredeti rézkarc
A szombathelyi Derkovits Képzőművészeti Kör tulajdona
67. old

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiállitás 66. old

VASI SZEMLE, Helytörténeti Évkönyv. 1959. I. köt.
Szombathely, 1959.

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyi Derkovits-emlékkiállitás. 1959. jun. 20. jul. 6
halálának 25. évfordulójára, a város szülöttének emlékére
a Savaria Muz. 3 termében.
"KAPUDÖNGETŐK", 1933. eredtei rézkarc
A szombathelyi Derkovits Képzőművészeti Kör. tulajdona.
67. old

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiallitas 66. old

VASI SZEMLE, Helytörténeti Évkönyv. 1959. I. köt.
Szombathely, 1959.

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyi Derkovits-emlékkiállitás. 1959. jun. 20. jul. 6
halálának 25. évfordulójára, a város szülöttének emlékére
a Savaria Muz. 3 termében.
" LÁZADÓK", 1933. eredeti rézkarc
A szombathelyi Derkovits Képzőművészeti Kör tulajdona.
67. old

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiállitás 66. old

VASI SZEMLE, Helytörténeti Évkönyv. 1959. I. köt.
Szombathely, 1959.

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyi Derkovits-emlékkiállitás. 1959. jun. 20. jul. 6
halálának 25. évfordulójára, a város szülöttének emlékére
a Savaria Muz. 3 termében.
" TAPOSÓMALOM". -193[illegible]. eredeti rézkarc.
-A szombathelyi Derkovits Képzőművészeti Kör tulajdona
67. old

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiállitás 66. old

VASI SZEMLE, Helytörténeti Évkönyv. 1959/1. I. köt.
Szombathely, 1959.

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyi Derkovits-emlékkiállítás. 1959. jun. 20. jul. 6
halálának 25. évfordulójára, a város szülöttének emlékére
a Savaria Múz. 3 termében.
"UJPESTI HIDFELJÁRÓNÁL" 1930. eredeti rézkarc
A szombathelyi Derkovits Képzőművészeti Kör tulajdona
67.old

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiállítás 60.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti évkönyv. 1959/1. I.köt.
Szombathely, 1959.

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyi Derkovits-emlékkiállitás. 1959. jun. 20. jul. 6
halálának 25. évfordulójára, a város szülötténe[illegible]
a Savaria Muz. 3 termében.
" MENEKÜLŐ ASSZONYOK", 1927. eredeti rázkarc
A szombathelyi Derkovits Képzőművészeti Kör tulajdona
67. old

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiállitás 66. old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv. 1959. I. köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyi Derkovits-emlékkiállitás. 1959. jun. 20. jul. 6
halálának 25. évfordulójára, a város szülöttének emlékére
a Savaria Muz. 3 termeben.
"ÖCSÉM RAVATALON". 1926. eredeti rézkarc.
A szombathelyi Derkovits Képzőművészeti kör tulajdona.
67. old.

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiállitas 66. old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv. 1959. I. köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA,festő

Szombathelyi Derkovits-emlékkiállitás.1959.jun.20.jul.6
halálának 25.évfordulójára,a város szülöttének emlékére
a Savaria Muz. 3 termében.
2 "TEMETÉS", 1922. eredeti rézkarc.
A szombathelyi Derkovits Képzőművészeti Kör tulajdona
66.old

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiállitas 66.old

VASI SZEMLE,Helyismereti Évkönyv. 1959. I.köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyi Derkovits-emlékkiállitas. 1959. jun. 20. jul. 6
halálának 25. évfordulójára, a város szülöttének emlékére
a Savaria Muz. 3 termében.
" ÖNARCKÉP". 1921. eredeti rézkarc.
A szombathelyi Derkovits Képzőművészeti Kör tulajdona
66. old

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiállitas 66. old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv. 1959. I. köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyi Derkovits-emlékkiállitás. 1959. jun. 20. jul. 6
halálának 25. évfordulójára, a város szülöttének emlékére
a Savaria Muz. 3 termében.
"EVEZŐSÖK", 1921. eredeti rézkarc.
A szombathelyi Derkovits Képzőművészeti Kör tulajdona.
66. old.

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiállitás 66. old

VASI SZEMLE, Helytörténeti Évkönyv. 1959. I. kot.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyi Derkovits-emlékkiállitás, 1959. jun. 20-jul. 6
Halálának 25. évfordulójára, a város szülöttének emlékére
"UTOLSÓ VACSORA", - 1922. olaj, vászon.
A Magy. Nemzeti Galéria Festményanyagából 66. lld
A Savaria Muz. 3 termében

--> A szombathelyi Derkovits emlékkiállitás 66. old

Vasi Szemle, Helyismereti Évkönyv, 1959. I. köt
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyi Derkovits-emlékkiállitás. 1959. jun. 20.-jul 6
Halálának 25. évfordulójára, a város szülöttének emlékére
a Savaria Muz. 3 termében.
"RÉGI TEMETŐ/Budai temető/. 1922. olaj, vászon
A Magy. Nemzeti Galéria festményanyagából. 66. old

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiállitás 66. old

Vasi Szemle, Helyismereti Évkönyv, 1959. I. köt
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyi Derkovits -emlékkiállitás. 1959. jun. 20-jul. 6
Halálának 25. évfordulójára, a város szülöttének emlékére
A Savaria Muz. 3 termében.
"Szabad az ut"/Zuglói részlet/. 1927. olaj, fa,
A Magy. Nemzeti Galéria festményanyagából. 66. old

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiállitas 66. old

Vasi Szemle, Helyismereti Évkönyv, 1959. I. köt
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyi Derkovits-emlékkiállitás. 1959. jun. 20-jul 6
Halálának 25. évfordulóján, a város szülöttének emlékére.
A Savaria Muz. 3 termében.-
"Tüzevő vándor artista.-1927.-olaj, vászon.
A Magy. Nemztei Galéria festményanyagából. 66.old

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiállitás 66.old

Vasi Szemle, Helytörténeti évkönyv, 1959. I. köt
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyi Derkovits-emlékkiállitás. 1959. jun. 20. jul. 6
a Savaria Muz 3. termében.
"ALVÓ NŐ". -1932. -papir, tempera.
A Magy. Nemzeti Galéria fetsményanyagából. 66. old.

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiállitás 66. old

Vasi Szemle, Helytörténeti évkönyv, 1959. I. köt
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyi Derkovits-emlékkiállitás. 1959. jun. 20. jul. 6
halálának 25. évfordulójára, a város szülöttének emlékére
a Savaria Muz. 3 termében.
"KÁRTYÁZÓK", 1924. rézkarc.
A Magy. Nemzeti Galéria Grafikai anyagából. 66. old

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiállitás 66. old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I. köt
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyi Derkovits-emlékkiállitás. 1959. jun. 20. jul. 6
halálának 25. évfordulójára, a város szülöttének emlékére
a Savaria Muz. 3 termében.
"HALOTTSIRATÁS", 1924, rézkarc.
A Magy. Nemzeti Galéria grafikai anyagából. 66. old

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiallitás 66. old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I. köt
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyi Derkovits-emlékkiállitás. 1959. jun. 20. jul. 6.
halálának 25. évfordulójára, a város szülöttének emlékére
a Savaria Muz 3 termében.
"TELEFONÁLÓ", 1931. tempera, arany-és ezüstpor-festék
A Magy. Nemzeti Galéria festményanyagából. 66. old

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiallitas 66. old

VASI SZEMLE, Helyismereti Evkönyv, 1959. I. köt
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyi Derkovits-emlékkiállítás. 1959. jun. 20. jul. 6
Halálának 25. évfordulójára, a város szülöttének emlékére
a Savaria Muz 3 termében.
"KENYÉRÉRT" /Terror/. -1930. -papir, temnera.
A Magy. Nemzeti Galéria festményanyagából. 66. old

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiallitas 66. old

VASI SZEMLE, Helyismereti évkönyv, 1959. I. köt
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyi Derkovits-emlékkiállitás, 1959. jun. 20. jul. 6
Halálának 25. évfordulójára, a város szülöttének emlékére
a Savaria Muz. 3 termében.
"BUTORKÉSZITŐ/Önarckép/.-1933.-olaj, vorfesték.
A Magy. Nemzeti Galéria festményanyagából. 66. old

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiallitas 66. old

VASI SZEMLE, Helytörténeti Evkonyv, 1959. I. köt
Szombathely, 1959

DERKOVITS

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyi Derkovits-emlékkiállitás. 1959. jun. 20. jul. 6
Halálának 25. évfordulójára, a város szülöttének emlékére
a Savaria Muz 3 termében.
"HOMOKSZÁLLITÓK", -1934. olaj, vászon
A Nemz. Galéria festményanyagából. 66.

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiállitás 66. old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I. köt
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA,festő

Szombathelyi Derkovits-emlékkiállitás.1959.jun.20.jul.6.
Halálának 25.évfordulójára,a város szülöttének emlékére
a Savaria Muz.3 termében.
"HAJÓKOVÁCS",1934.olaj,ezüstpor-festék,vászon.
A Magy.Nemzeti Galéria Festményanyagából. 66.old

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiallitas 66.old

VASI SZEMLE,Helyismereti Évkönyv, 1959. I.köt
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA,festő

Szombathelyi Derkovits-emlékkiállitás.1959.jun.20.jul.6
Halálának 25.évfordulójára a város szülöttének emlékére
a Savaria Muz 3 termében.
"MENEKÜLÖK".1926. olaj,vászon.
A Magy.Nemzeti Galéria festményanyagából. 66.old

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiallitas 66.old

VASI SZEMLE,Helyismereti Évkönyv, 1959. I.köt
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA,festő

Szombathelyi Derkovits-emlékkiállitás.1959.jun.20.jul.6.
Halálának 25.évfordulójára,a városmszülöttének emlékére.
a Savaria Muz ~~xxxxx~~3 termében.
"ÉLET ÉS HALÁL",-1923.fa,tus,tempera.
A Magy.Nemzeti Galéria festményanyagából. 66.old

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiállitás 66.old

VASI SZEMLE,Helytörténeti Évkönyv, 1959. I.köt
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyi Derkovits-emlékkiállitás. 1959. jun. 20. jul. 6.
Halálának 25. évfordulójára, a város szülöttének emlékére
a Savaria Muz. 3 termében.
"KÁVÉHÁZBAN" /Urnő/. 1931. papir, tempera.
A Magy. Nemzeti Galéria festményanyagából. 66. ld

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiállitás 66. old

VASI SZEMLE, Helytörténeti Évkönyv, 1969. 1. köt
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Bálint György irta a "Pesti Napló"-ban: "D.Gy. a festő, cse
csendben, szerényen és nyomorban halt meg. Pontosan ugy
ahogy élt, ne szépitsük a dolgot: D.Gy. éhen halt. Festett né
hány képet, melyeket sohasem felejt el az, aki látta. Magát
a festőt azonban meglehetősen elfelejtették, Szin-és form
ma-megoldásait méltányolták, de kalória-megoldásait nem ta
tartották fontosnak. . . " 57.old

GOSZTONYI JÁNOS: Emlékbeszéd Vas Megye Tanácsa 1959.
jun. 21.-i ünnepi ülésén 53.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Leszerelése után uj szakasza kezdődött életének Bpesten. Szombathelyre nem ment vissza. Pesten kapcsolatba került a munkásmozgalommal. Tagja lett a famunkások szakszervezetének. Megismerkedett haladó, irókkal, művészekkel. ujság irókkal. Élményei, olvasmányai alapján választ ad korának kérdéseire, A válasz a forradalmár válasza. 54. old

GOSZTONYI JÁNOS: Emlékbeszéd Vas Megye Tanácsa 1959. jun. 21.-i ünnepi ülésén 53. old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I. köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Csak három osztályt járhatott az elemiből. Kitünő tanuló volt. Rajzoló, komponáló tehetségét korán felfedezték, de továbbtanulása szóba sem jöhetett. Tizenhat éves korában asztalosinas lett apja, id. Derkovits Gyula műhelyében. 54.old

GOSZTONYI JÁNOS: Emlékbeszéd Vas Megye Tanácsa 1959. jun. 21.-i ünnepi ülésén 55.old

VASI SZEMLE, Helyismereti évkönyv, 1959. I.köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Nemcsak ábrázolta az elnyomottak életét, harcát, nemcsak művészi eszközökkel fogalmazta meg a munkásosztály világtörténeti szerepét, hanem ő maga is résztvett a munkásosztály harcaiban. Ezért áll közel hozzánk, ezért büszkék reá a vasiak, hogy Szombathelyről indult el. 53.old

GOSZTONYI JÁNOS: Emlékbeszéd Vas Megye Tanácsa 1959. jun. 21.-i ünnepi ülésén 53.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.kot. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyi asztalos fiából lett a magyar munkásosztály legnagyobb festője és a modern magyar festészet egyik legnagyobb alakja. Izig-vérig proletár festő volt. A munkásosztály, az elnyomott küzdő nép életét rajzolták meg remekművű képei. 53.old.

GOSZTONYI JÁNOS: Emlékbeszéd Vas megye Tanácsa 1959. jún. 21.-i ünnepi ülésén 53.old

VASI SZEMLE, Helyismereti évkönyv, 1959. I.kot. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Kitörvén a világháboru, az otthoni nyomorból a harctérre menekült. Kétszer sebesült meg. Karját amputálni akarták. Nem engedte, mert a palettát még tudta tartani vele. Így balja béna maradt és 1916-ban hadirokkantként leszerelt. a hadseregből. 54. old

GOSZTONYI JÁNOS: Emlékbeszéd Vas Megye Tanácsa 1959. jun. 21-i ünnepi ülésén 53. old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I. köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Magáról irta, este kiment a gyöngyöshöz, kóborolt, mert nap nappal rabja volt a műhelynek. Gyalult, fűrészelt, polituro- zott, bvéset , tolta a kis kocsit..Legalább éjjel volt szabad. Vasárnap festett, rajzolt, faragott estig. Hétfőn kez dődött a nyuzás elölről. 54.old.

GOSZTONYI JANOS: Emlékbeszéd Vas Megye Tanácsa 1959. jun. 21-i ünnepi ülésén 53.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

A Tanácsköztársaság idején került a nyergesujfalusi fes
tőiskolára, mel et a hires festőművész Kernstok Károly
vezetettörök élménye maradt ez az iskola. Később ismindig
sóvárogva várta vissza ezt az időt, de nem élhette meg.
55. old

GOSZTONYI JÁNOS: Emlékbeszéd Vas Megye Tanácsa 1959.
jun. 21-i ünnepi ülésén 53. old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I. köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

---

mindaz, ami művészi megfogalmazásban ecsetjére, karcolótűjére és fametszővésőjére tolult ebben az időben és a Tanácsköztársaság idejében fogalmazódott meg benne. Ezek az idők döntötték el benne, hogy művész lesz és forradalmár.
* 54.old

GOSZTONYI JÁNOS: Emlékbeszéd Vas Megye Tanácsa 1959. jún. 21-i ünnepi ülésén 83.old

VASI SZEMLE, Helyismereti évkönyv, 1959. I.köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Bár harctéri sebesülése, s a fronton szerzett tüdőbaja már akkor is sokszor ágyba döntik, a forradalmár hitével és akaratával magya is részt kér a harcokból és 1918 decemberében belép a Kommunisták Magyarországi Pártjába. 54.old.

GOSZTONYI JÁNOS: Emlékbeszéd Vas Megye Tanácsa 1959. jun. 21-i ünnepi ülésén 83.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti évkönyv, 1959. I.kot. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

A tanácsköztársaság bukása után, az akkor már neves festők által is elismert Derkovits a rákoskeresztúri rőben favágással kereste kenyerét. De gyenge szervezete nem birta a nehéz munkát, megpróbált művészetéből megélni. Feleségével együtt egy kis Népszínházutcai lakásban csak nehezen tudott dolgozni. 55.old

GOSZTONYI JÁNOS: Emlékbeszéd Vas Megye ~~1959~~. Tanácsa 1959. jun. 21-i ünnepi ülésén 53.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

1922-ben rendezte első kiállitását. Nagy sikere volt. A "M
Magyarország"irta:"A belveder még a bemutatottak előtt i
ismajdnem ismeretlen, erős tehetségü, fiatal festőt és
grafikust mutatott be""Uj világot hoz magával.""A legprimi
tivebb szavak szaladnak ajkunkra. Ilyenek: szépség, tisztas
ság, őszinteség, poézis, lira". 55.old

GOSZTONYI JÁNOS: Emlékbeszéd Vas Megye ~~1959~~. Tanácsa
1959. jun. 21-i ünnepi ülésén 55.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Lakását illegális találkozónak használta a párt és több ször megfordult ott Sallai is. De innen is kilakoltatták. Feleségével együtt őrizetbe vették., me t nem fizette a lakást. A szemák-tanács 6 hóra ítélte, de felfüggesztett ék az ítéletet. 56.old

GOSZTONYI JÁNOS: Emlékbeszéd Vas Megye [illegible]. Tanácsa 1959. jun. 21-i ünnepi ülésén 55.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti évkönyv, 1959. I. köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA,festő

A szenvedések nem törték meg.Felesége irta:"A boru alól mely nyomta állandóan kész volt kitörni és lelkesen,sokszor diadalittasan énekelte az ember felszabadulását.Üdvözölte a feltünedező szabadság égi szikráját,amelyről törhetetlenül hitte,hogy hozzánk is eljut és langra gyul egyszer.".- 56.old

GOSZTONYI JÁNOS: Emlékbeszéd Vas Megye 1202. Tanácsa 1959.jun.21-i ünnepi ülésén 55.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti évkönyv, 1959. I.köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Művészetével, emberi kiállásával harcolt a szabadságért. Ez vitte őt 1930. szept. 1-én a magy. munkásosztály egyik legnagyobb demonstrációján a tüntetők közé. Maga is épített te a barikádokat, kiabálta a jelszavakat. Ebből az élmény ből született meg életének egyik legnagyobb alkotása, a "KENYÉRÉRT" c. képe. 56. old. Kép. 37. old.

GOSZTONYI JÁNOS: Emlékbeszéd Vas Megye Ideig. Tanácsa 1959. jun. 21-i ünnepi ülésén 55. old

VASI SZEMLE, Helytörténeti évkönyv, 1959. I. köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

1926- ban haza jött. Ujra szerepelt kiállitásokon. A hivatalos körtöktől vállveregetésen kivül mást alig kapott Ösztöndij kérését elutasitották. A főváros csak szociális segélyt adott neki, de a képvásárlást nem találta méltányosnak é indokoltnak. 56. old.

GOSZTONYI JÁNOS: Emlékbeszéd Vas Megye Tanácsa 1959. jun 21-i ünnepi ülésén 53. old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I. köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Sok hányattatás után a párt segitett rajta. A párt segitségével jutott megfelelő lakáshoz, ahol villanyvilágitás is volt. A párt biztatására fogott hozzá az 1514-es Dózsa sorozat illusztrálásához. Ez a sorozat örökéletü remekműve lett. 56.old.

GOSZTONYI JANOS: Emlékbeszéd Vas Megye Tanácsa 1959. jun 21-i ünnepi ülésén 55.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Már a Horthy-korszak idején is sokakat lelkesített a Dózsa-sorozat. A felszabadulás után százezrek meneteltek már a Derkovits metszette Dózsa-képek alatta földosztás csatájában, a reakció elleni harcban, száz és száz tömegtüntetésen. 56.old

GOSZTONYI JANOS: Emlékbeszéd Vas Megye Tanacsa 1959. jun 21-i ünnepi ülésén 55.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.kot. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Akik kommunistáknak vallják magukat, D. Gy. örök példakép marad az eszmei szilárdságban, harcosságban, a párt ügye iránti hűségben. Pedig ő olv időben élt és állt a párt oldalán, amikor azért nem kitüntetés, hanem statárium, bortön, és bitó járt. 58.old.

GOSZTONYI JÁNOS: Emlékbeszéd Vas Megye Tanacsa 1959. jun 21-i ünnepi ülésén 55.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti Evkonyv, 1959. I.kot. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

A ma élő művészek jobb körülmények között élnek, mint Derkovits. A zsennyei művésztelep meggyőző példája, hogy mit tesz értük mai államunk. Jogos azért az akérés feléjük, hogyha Derkovitsra hivatkoznak, vállalják hitvallását is. 58.old

GOSZTONYI JÁNOS: Emlékbeszéd Vas Megye Tanácsa 1959. jún. 21-i ünnepi ülésén 5o.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti Évkönyv, 1969. I.köt. Szombathely, 1969

DERKOVITS GYULA, festő

Az "Ujság" irta: "A magyar művészetet nagy gyász, az egész magyar kulturéletet mélységes szégyen érte. Nélkülözésbe töltött élet, embertelen nyomorgatás után tegnap éjjel k adta fáradt lelkét a legszebb magyar művésztehetségek eg egyike, Derkovits Gyula." - 571old.

GOSZTONYI JÁNOS: Emlékbeszéd Vas Megye Tanácsa 1959. jun. 21-i ünnepi ülésén 53.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv. 19591. I.köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Ő és József Attila két szellemóriás, de sorsuk csak nyomort érlelt a burzsoá világban. De élnek ma már valóban korunkké, a proletár utókoré lett. és megvalósulóban van már mindaz, amit ők a tudatos jövőbe látva megsejtettek. 58. old

GOSZTONYI JÁNOS: Emlékbeszéd Vas Megye Tanácsa 1959. jun. 21-i ünnepi ülésén 53. old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv. 1959. I. köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

1919. márc. 21-én a proletárdiktatura kikiáltása napján a felvonulók már ott vitték az élen transzparensét a Sárkányölő munkás rajzával és a felvonulók között ott volt a menetben maga Derkovits is. 54. old

GOSZTONYI JÁNOS: Emlékbeszéd Vas Megye Tanácsa 1959. jun. 21-i ünnepi ülésén 53. old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv. 1959. I. köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Gyermekkora a Millenium idejére, az ezeréves országot ünneplő nagy ünnepségek korára esett. Gyermekkorát az árnyék, nélkülözések, a bizonytalanság takarta be.
54.old.

GOSZTONYI JÁNOS: Emlékbeszéd Vas Megye Tanácsa 1959. jun. 21-i ünnepi ülésén 53.old

VASI SZEMLE, Helyismereti évkönyv. 1959. I.kot. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Negyven éve hullott ki kezéből az ecset. Sorsa József Attiláéhoz hasonló. József Attila azt írta magáról, hogy havi kétszázig sem vitte fel. Derkovitsnak havi 50 pengő jövedelme volt. 53.old

GOSZTONYI JÁNOS: Emlékbeszéd Vas Megye Tanácsa 1959. jun. 21-i ünnepi ülésén 65.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti Évkönyv. 1959. 1.kot. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Várta, mint minden müvész a hivatalos elismerést. De néhány ujság elismerő kritikájánál nem kapott többet. A Szinyei Merse Pál Társaság Csók István aláirásával hozzá intézet levele, melyben értesitették, hogy a tajkép festészet diját neki itélték, volt az egyetlen kivétel. Egyetlen hivatalaosan közzétett dij életében. 57.old

GOSZTONYI JÁNOS: Emlékbeszéd Vas megye Tanácsa 1959. jun 21.i ünnepi ülésén 53.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.köt
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA,festő

1934.jun.18-án irta a"Magyarország":"Nyomoruságos,alig butorozott szobában az éjszaka meghalt a magyar festőnemzedék egyik legkiválóbb tagja.Derkovitsot kevesen ismerték,csak képei tüntek fel kiallitásokon,mindig a leglalkesebb sikert aratva. Tüdőbajához gyomorbajt is szerzett 57.old.

GOSZTONYI JANOS: Emlékbeszéd Vas megye Tanácsa 1959.jun 21.i ünnepi ülésén 55.old

VASI SZEMLE,Helytörténeti Évkönyv, 1959. I.köt Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Élete példa és tanulság minden, különösen fiatal művész számára. Példa magatartásban, felelősé érzetben. Művészi körökben vitáznak arról, hogy az életben valóaktivitás az ábrázolásban az aktuális, ellentétben áll a művészi minőséggel. Derkovits életével, művészetével megcáfolta ezt.
58. old

KOSZTONYI JÁNOS: Emlékbeszéd Vas megye Tanácsa 1959. jan 21.i ünnepi ülésén 53. old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I. köt
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

"Mint festőnek és mai embernek, érzem, hogy kötelességem é
életünk és társadalmunk jelenségeit maradék nélkül kifej
jezni. Azt hiszem, teljesitem is azt, amikor az aktualitáso
kat tudomásul veszem"-irta Derkovits. és e két mondatban
sürítve van mindaz, ami az igazi művészi hivatás lénve-
géhez tartozik. 58.old

GOSZTONYI JÁNOS: Emlékbeszéd Vas megye Tanácsa 1989. jun
21.i ünnepi ülésén 58.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti Évkönyv, 1969. I.köt
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Mi kommunisták legyünk büszkék, hogy pártunk oly művészeket nevelt, tanitott, segitett, mint Derkovits, kinek művészetét már félvilág ismeri, becsüli, akinek képeit, metszeteit látta megcsodálta. Mozskva, Léningrág, Bukarest, Peking és, akinek képeit ma is kiállitásra kérik Velencében, Londonban, sőt Párizsban is. 58.old.

GÖSZTONYI JÁNOS: Emlékbeszéd Vas megye Tanácsa 1959. jun 21.i ünnepi ülésén 53.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.köt Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyen szobrot akarnak emelni neki és róla akarják elnevezni a megindulo felsőfoku tanitóképző akadémia 59.old.

GOSZTONYI JÁNOS9Emlékbeszéd Vas Megye Tanácsa 1959.jun. 21.i ünnepi ülésén 53.old

VASI SZEMLE, Helvismeretei Évkönyv.1959.I.köt. 1
Szombathely, 1959.

DERKOVITS GYULAfestő

Apja műhelyében a sok sima deszka a rajzolásra kinálkozi
Csak ezért tudja elviselni sorsát.Lázadozik az asztalosság
ellen,de ha rajzolhat,vagy butorpáccal festhet a deszkák
ra,mindent elfelejt.Apja butorrajzolásra tanitja,de Gyul
inkább szeret embereket,állatokat megörökiteni.Összekoc
canás apjával és igy a falakra pingál. 48.old.

KUNTÁR LAJOS: Derkovits Gyula szombathelyi évei 47.old

VASI SZEMLE: Helyismeret eti Évkönyv. 1959. I.köt.
Szombathely, 1959.

id.DERKOVITS GYULA, műbutorasztalos

Kiss Pál asztalos mondja: Gazdámnak, Derkovitsnak nem volt érzéke az üzlethez. Igazi művész volt, a lelkét is beledolgozta a butorokba, de ezt nem fizették meg. Cégtábláján aranyérem diszelgett, de aszta lán kicsi volt a kenyér. Oly butorokat készitett, hogy nem volt párja a városban, bele is ütötte stemplijét azokba, de ahhoz szemérmes volt, hogy árát is megkérje. 49.old

KUNTÁR LAJOS: Derkovits Gyula szombathelyi évei 47.old

VASI SZEMLE: Helyismereti Évkönyv. 1959. I.köt. Szombathely, 1959.

DERKOVITS GYULA, festő

Kernstok szabadiskolája tanitványainak sorát a sors me; megtizedelte, de a legigazabb hivek maradtak a proletárművészet eszményeihez. Igy Szilágyi Jolán, Ék Sándor, Derkovits, ha művészi pályájuk el si ágazott, a pártosság mindig összefüzte őket. 35.old

[redacted]: Emlékezés Derkovits Gyulára 34.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti évkönyv. 1968. I.köt. Szombathely, 1969

DERKOVITS GYULA, festő

A különböző izmusokból ismert modern képelemek müveiben a leghaladottabb kifejezés feltételeivé fejlődtek. Festői vallomásaiból megszületett a lényegretörés, hatásnövelés, tudatositás módszere, oly képkonstruáló ütemérzék, mely a maga korában nem hiányozhatotta valóság objektiv, visszatükrözésének, a világ aktiv megváltoztatásának képzőművészeti képességéből. 37.old

POGÁNY Ö. GÁBOR: Emlékezés Derkovits Gyulára 34.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Az 1930.szept.1-i demonstráció élményeit egy festményben, a "Kenyérért" címüben foglalta össze. Az utca kövezetét ábrázolja, bal sarkaban egy halottfeje és valla látszik, jobb sarokban egy csendőr csizmájának alsó szára. A halott vére a kövezeten. Éles, déli napfénycsak a csizma puska sötét foltjai emlékeztetnek a tragédiák szinképére 36.old.

POGÁNY Ö. GÁBOR: Emlékezés Derkovits Gyulára 34.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.kot.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

A kommunista harcostársak ösztönzésére fogott a Dózsa sorozat megalkotásához, mely "1514" címen egy tizenegy lappól álló fametszetsorozattá állt össze. Drámai lendülete alkalmas volt a tömegeknek az elnyomók elleni mozgósitásra, a forradalmi hagyományok ébren tartására. 35.old

POGÁNY Ö. GÁBOR: Emlékezés Derkovits Gyulára 34.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti évkönyv, 1959. I.kot.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

1923-ban Bécsbe utazott. Az ellenforradalmi nyomás szellemileg, anyagilag annyira megviselte, hogy itthon türhetetlenné vált a helyzete. Ott szoros kapcsolatot épitett ki a magyar emigrációval. Visszatérte után is többször Bécsbe küldött képet eladni-s azok ott -legtöbbször elvtársi segitséggel el is keltek. 35.old

POGÁNY Ö. GÁBOR: Emlékezés Derkovits Gyulára 34.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti évkönyv, 1959. 1.köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

1930-ban a rendőrök és csendőrök mintha Derkovits létfel
tételeit is szétverték volna. Ez időtől élete hátralévő r
része merő küzködés, sorvasztó szenvedés volt. Nélkülözés, b
betegség, mellőzés kisérte végig pályáját, de 1930 őszétől
1934 jun-ban bekövetkezett haláláig e kisérőjelenségek
még áldatlanabbak lettek. 36.old.

ZOLNAY O. GÁBOR: Emlékezés Derkovits Gyulára 34.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti évkönyv, 1959. I.kot.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Utolsó művei közül a "Proletáranya" c. műve /1932/ művészetünk történetének legkimagaslóbb értékei közé tartozik. 37. old. -Kép: Anya gyermekével, 45. old. Fekete repr.

POGÁNY Ö. GÁBOR: Emlékezés Derkovits Gyulára 34. old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv. 1959. I. köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

A lira krözusát, a festőiség virtuózát, a kifejezés óriását a nyomorúság, a nincstelenség döntötte korai sirjába. Alig negyvenévesen halt meg, ő, akinek tudatában, hitében századunk minden páratlan lehetősége elfért. 37.old

POGÁNY Ö. GÁBOR: Emlékezés Derkovits Gyulára 34.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkonyv. 1959. I. köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Utolsó művei közül a "Vinklis önarckép"./1932/, művészetünk történetének legkimagaslóbb értékei közé tartoznak. 37.old.

POGÁNY Ö. GÁBOR: Emlékezés Derkovits Gyulára 34.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv. 1959.1. köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Utolsó művei közül a "Hajókovács" c. műve, /1933/, művészetünk történetének legkimagaslóbb értékei közé tartozik. 37.old

POGÁNY Ö. GÁBOR: Emlékezés Derkovits Gyulára 34.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv. 1959.I. köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Vas megye szülöttei közül életműve, hite, akarata, emberssége és művészete nyomán napjaink harcai, küzdelmei, jövő életünk formálása szempontjából Derkovits Gyula jelent a legtöbbet. 53.old

GOSZTONYI JÁNOS: Emlékbeszéd Vas Megye Tanácsa 1959. jun.21.-i ünnepi ülésén 53.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Művészi eszközökkel kevesen ábrázolták még hűebben az osztályelnyomás lényegét, mint a "KENYÉRÉRT" című kép. Ezt a képet 1930-ban festette. Később verset is írt hozzá.
56.old.

GOSZTONYI JÁNOS: Emlékbeszéd Vas Megye Tanácsa 1959. jun.21.-i ünnepi ülésén 53.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.kót. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

1934. jun. 16-án halt meg. A "Magyarország" tudósítója ezzel fejezte be cikkét: "Gyönyörű képei vannak muzeumokban külföldi muzeumokban is. Annyi pénz sem maradt utána, hogy eltemessék." 57. old.

GOSZTONYI JÁNOS: Emlékbeszéd Vas Megye Tanácsa 1959. jun. 21.-i ünnepi ülésén 55. old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I. köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Derkovits egész életműve hitvallás a munkásosztály ügye igazsága és elkövetkező győzelme mellett. József Attila: "A város Permén" c. versát rajzolta ki a képzőművészet eszközeivel megelevenítve kánban és metszetben. 58.old

GOSZTONYI JÁNOS: Emlékbeszéd Vas Megye Tanácsa 1959. jun.21.-i ünnepi ülésén 53.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Egy igazi művész, egy forradalmár művész, egy proletársor
ból indult tehetség élete szükségszerűen hullt tragédiába
, mint ahogy ma is nyomor és kilátástalanság az osztályré
sze a Derkovitsoknak mindenütt, ahol a tőke az ur. 57.old

GOSZTONYI JÁNOS: Emlékbeszéd Vas Megye Tanácsa 1959.
jun.21.-i ünnepi ülésén 55.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti Évkönyv, 1959. I.köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

A Tanácsköztársaság 133 napja életének egyetlen gondtala
időszaka volt. Akkor nem kisérte a napi gondok árnyéka.
Akkor ő is a fényre került, tanulni, dolgozni, festeni tu-
dott gondtalanul. 54.old.

GOSZTONYI JÁNOS: Emlékbeszéd Vas Megye Tanácsa 1959.
jun. 21-i ünnepi ülésén 53.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

1922 után Bécsbe ment. Ott is rendezett önálló kiállitást. Óriási siker. A lapok elismerő kritikákat irtak. Mégis teljesen szegényen kellett Bécsből hazajönnie.
56. old.

GOSZTONYI JÁNOS: Emlékbeszéd Vas Megye Tanácsa 1959. jun. 21-i ünnepi ülésén 53. old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I. köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

1922-ben első nagysikerű kiállitása. Néhány napra rá, kilakoltatták lakásából, oly indokkal, hogy tüdőbajos, és a lakás oly kicsiny, hogy nem alkalmas házastársak számára. Első, de nem utolsó kilakoltatása volt. 56.old

GOSZTONYI JANOS: Emlékbeszéd Vas Megye Tanácsa 1959. jun. 21-i ünnepi ülésén 55.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I.kot. Szombathely, 1959

Derkovits Gyula

Műve szerepel a BÁV

30. Képaukciójával Vállalásán

Népszava 1973 május 17

4. old.

Derkovits Gyula

Masereel munkássága hatással volt a nagy magyar alkotókra is. rokon pele Derkovits Gyula Dózsa-sorozata

Masereel

Ország-Világ 1972/2 7old.

Derkovits Gyula

„Dózsa on the fiery Iron Throne".
(59 x 44 cms. Woodcut, 1929).
(repr.)

The New Hungarian Quaterly,
1942. Dec.

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyi Derkovits-emlékkiállitás. 1959. jun. 20. jul. 6
halálának 25. évfordulójára, a város szülöttének emlékére
a Savaria Muz. 3 termében. 66 .old

--- A szombathelyi Derkovits kiállítás emlékkiállitás 66.old

VASI SZEMLE, Helyismereti évkönyv, 1959. I. köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyi Derkovits-emlékkiállitás. 1959. jun. 20. jul. 6
halálának 25. évfordulójára, a város szülöttének emlékére.
a Savaria Muz. 53 termében.
" LOVASOK, 1931
Magángyüjtők tulajdona. 67. old

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiállitás 66. old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I. köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyi Derkovits-emlékkiállitás. 1959. jun. 20. jul. 6
halálának 25. évfordulójára, a város szülöttének emlékére
a Savaria Muz. 3 termében
" Aukció", 1931. tempera, vászon. /Bakács Sándor, Bp./
Magángyüjtők tulajdona. 67. old

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiállitas 66. old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I. köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA,festő

Szombathelyi Derkovits-emlékkiállitás.1959.jun.20.jul.6
halálának 25.évfordulójára,a város szülöttének emlékére
a Savaria Muz. 3 termében.
" GOND",1932. papir,tempera.
Magángyüjtők tulajdona. 67.old

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiallitas 66.old

VASI SZEMLE, Helyismereti évkonyv, 1959. I.köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelsi Derkovits-emlékkiállitás. 1959. jun. 20. jul. 6
halálának 25. évfordulójára, a város szülöttének emlékére
a Savaria Muz. 3 termében.
" DINNYEEVŐ", 1932. papir, tempera
Magángy üjtők tulajdona. 67. old

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiállitás 66. old

VASI SZEMLE, Helytörténeti évkönyv, 1959. I. köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyi Derkovits-emlékkiállitás. 1959. jun. 20. jul. 6
halálának 25. évfordulójára, a város szülöttének emlékére
a Savaria Muz. 3 termében.
" ABLAK", /Téli ablak/, 1930, olaj, karton.
Magángyüjtők tulajdona. 67. old

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiállitás 66. old

VASI SZEMLE, Helytörténeti Évkönyv, 1959. I. Köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyi D rkovits-emlékkiállitás. 1959. jun. 20. jul. 6
halálának 25. évfordulójára, a város szülöttének emlékére
a Savaria Muz. 3 termében.
" SZÖVŐMUNKÁSOK", 1933. olaj, vászon. /Márton Ödön. Bp./
Magángyüjtők tulajdona. 67. old

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiállitás 66. old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959, I. köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyi Derkovits-emlékkiállitás. 1959. jun. 20. jul. 6
halálának 25. évfordulójára, a város szülöttének emlékére
a Savaria Muz. 3 termében.
" PROLETÁR ANYA"/Anyaság/, 1933, olaj, vászon
Magánygyüjtők tulajdona. 67. old

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiallitás 66. old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959, I. köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA?festő

Szombathelyi-Derkovits-emlékkiállitas.1959.jun.20.jul.6
halálának 25.évfordulójára,a város szülöttének emlékére
a Savaria Muz.3 termében.
" ~~mixkettenő~~ MI KETTEN", 1929.olaj,tempera,vászon
Magángyüjtők tulajdona. 67.old

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiallitas 66.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959, I.köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

szombathelyi Derkovits-emlékkiállitás, 1959. jun. 20. jul. 6
halálának 25. évfordulójára, a város születésének emlékére
a Savaria Muz. 3 termében.
"RUDAKAT CIPELŐ MUNKÁSOK", tus, ecsettel
A szombathelyi Savaria Muzeum tulajdona. 67. old

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiállitás 66. old

VASI SZEMLE, Helyismereti évkönyv, 1959, I. köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyi Derkovits-emlékkiállitas. 1959. jun. 20. jul. 6
halálának 25. évfordulójára, a város szülöttének emlékére
a Savaria Muz. 3 termében.
" KÖRMENET" akvarell.
A szombathelyi Savaria Muzeum tulajdona, 67. old

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiállitas 66. old

VAS I SZEMLE, Helytörténeti évkönyv, 1959, I. köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyi Derkovits emlékkiállitás. 1959. jun. 20. jul. 6
halálának 25. évfordulójára, a város szülöttének emlékére
a Savaria Muz. 3 termében.
" kaszafenő parasztok " , 1933. redeeti rézkarc
A szombathelyi Derkovits Képzőművészeti Kör tulajdona
67. old

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiállitás 66. old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959, I. köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyi Derkovits-emlékkiállitás. 1959. jun. 20. jul. 6
halálának 25. évfordulójára, a városmszülöttének emlékére
a Savaria Muz. K 3 termében.
"KIKÖTÖTT PARASZT", 1933. eredeti rézkarc
A szombathelyi Derkovits Képzőművészeti Kör tulajdona
67. old

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiállitás 66. old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959, I. köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyi Derkovits-emlékkiállitás. 1959. jun. 20. jul. 6
halálának 25. évfordulójára, a város szülöttének emlékére
a Savaria Múz. 3 termében.
" SZÉBÉVŐ", 1929. olaj, vászon. /Fuchter örökösök/Bp.
67. old

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiállitás 66. old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959, I. köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyi Derkovits-emlékkiállitás. 1959. jun-20. jul. 6
halálának 25. évfordulójára, a város szülöttének emlékére
a Savaria Muz. 3 termében.
" ÉHESEK TÉLEN" /Éhezés/, 1930, tempera, vászon. /Dr. Gegesi
Kiss Pál, Bp./.
Magángyüjtők tulajdona. 67. old

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiállitás 66. old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959, 1. köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyi Derkovits-emlékkiállitás. 1959. jun. 20. jul. 6
halálának 25. évfordulójára, a város szülöttének emlékére
a Savaria Muz. 3 termében.
" LETARTÓZTATÁS /Vihar után/. olaj, karton. /Leujabbkori
Tört. Muz. Bp./
Magángyüjtők tulajdona. 67. old

--- A szombathelyi Derkovits emlékkiállitás 66. old

VASI SZEMLE, Helytörténeti Évkönyv, 1959, I. köt.
Szombathely, 1959

Derkovits Gyula

Németh Lajos „Minerva bagolya" c. művében a műnézet egy főmintét elemzi.

Könyvilág, 1973. nov.

Dorkovits Gyula

Németh Lajos könyve, a „Modern magyar művészet" átfogó képet ad a képzőművészetnek arról az időszakáról, mely az 1890-es évektől napjainkig tart. Szuggesztív és érvényes jellemzését nyújtja a XX. sz. kicsvelkedő egyenségeinek. Könyvében a művész munkásságáról ír.

D. Y.: Új művészeti könyvek.
Vigilia, 1969, febr. 131-132. old.

Derkovits Gyula

Maradandó és értékes műveket alkotott a rajzművészetben.

-Gyuris-: Szükszavú műfaj a rajz.
Hajtómű 1969. febr. 25.

Derkovits Gyula

A Tanácsköztársaság 50. évfordulója tiszteletére megnyílt Szocialista Képzőművészek Csoportjának kiállításán néhány alkotása szerepel az előduek és példaképnek vallott művésznek.

(havas): A Szocialista Képzőművészek Csoportjának kiállítása,

Népszava, 1969. márc. 12.

Derkovits

Veneth Lajos „Modern magyar művészet" c. könyvében a művész munkásságát értékeli.

Rózsa Gyula: A modern magyar művészet változásai.
Szabadság, 1969. febr. 22.

Derkovits

A berlini Marx-Engels téren levő régi múzeum épületében Derkovits-kiállítás nyílt. Bemutatják, egyebek között, az 1934-ben elhunyt művész Dózsa-fametszetsorozatát is.

Derkovits-kiállítás Berlinben.

Magyar Hírlap 1971/233 bold.

Derkovits Gyula, Jestő

Kiállít Lipszében.

– : Szerelmi álmok Máltán

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. febr. 5.

Derkovits Gyula, Jertő

Tv-film kérnül tinteletére.

—: Új politikai műsorok, művészeti sorozatok, sportközvetítések 7.

Népszabadság, Bp. 1974. márc. 22.

Derkovits Gyula, festő

Nepemlékre.

Nagy Zoltán: Képek és emlékek 7.

Népszabadság, Bp., 1974. márc. 1.

Derkovits Gyula, festő

Kiállításban szerepel

↓

–: Magyar kiállítások, bemutatók külföldön

9.

Népszabadság, Bp. 1974. febr. 8.

Derkovits Gyula, festő

Megemlítve.

Rózsa Gyula: César, a hűvelykujj után

M.7.

Népszabadság, Bn 1973. dec. 9.

Derkovits Gyula, Jestő

A Szabó Ervin könyvtár megemlékezik
születésének 80. évfordulójáról.

—: Könyvek hatmillióért 2.

EST I HIRLAP, Bp. 1974. jan. 15.

Derkovits Gyula, festő

A tárlaton szerepel

↓

(h. m.): Anggyalföld és művészet

2.

ESTI HIRLAP, Bp 1973. dec. 14.

Derkovits Gyula, festő

1

A Derkovits-emlékház (Szombathely) ismertetése. Néhány mű cím szerint megemlítve: Koncert, Utolsó vacsora, Nagy fa alatt, Püspökszüveges önarckép stb.

Harangozó Márta: A halak ezüstösen csillogtak

2,

ESTI HIRLAP, Bp 1973. dec. 23

Derkovits Gyula, festő

2

Lovakat hajtó c. műve.

Repr.

Harangozó Márta: A halak ezüstösen csillogtak

2.

EST! HIRLAP, Bp. 1973. dec. 23.

Derkovits Gyula, Jestő

1

A cikk: Elmélkedés a Szombathelyi Múzeum üvegjén alcím alatt a művész Jestői nagyságának kérdéseit elemzi.
A Derkovits-hagyomány vizsgálatához a József Attila-hagyomány irodalmi helyzetét használja fel legerősebben.
Rózsa Gyula: Lobogónk-e Derkovits? M. S.

Népszabadság, Bp. 1974. jan. 20.

Derkovits Gyula, Jestő

(2

1.) Heverő nő c.
(1932) tusrajz : Repr

2.) Rakodómunkások
(Zsákolók) linoleum-
(1932.) metszet : Repr

Rózsa Gyula: Lobogónk-e Derkovits?

M. S.

Népszabadság, Bp. 1974. jan. 20.

Derkovits Gyula, festő

3

Viharban (Anya)

(1933.) Tusrajz:

Rózsa Gyula: Lobogónk-e Derkovits?

M. S.

Népszabadság, Bp. 1974. jan. 20.

Derkovits Gyula, festő

Megemlítve. (kerepel a Műcsarnokban.
Kenekülők c. műve.)

R, Gy.: Anggalföldi műbírálat 7.

Népszabadság, Bp. 1974. jan. 11.

Derkovits Gyula

kiállítás nyílt a berlini Altes Múzeum termeiben. A reprezentatív hatású tárlaton a magyar festő 100 festményét és grafikáját állították ki, áttekintést nyújtva a művész életpályájáról

Magyar Világ

Magyar Hírlap 1971/241 6 old.

Derkovits Gyula

A Neues Deutschland vasárnapi száma alkalomból, hogy a berlini Régi Múzeumban napokban nyílt meg több mint száz művének kiállítása, méltató cikket közöl Derkovits művészetéről.

Derkovits méltatása.

Magyar Hírlap 1971/234 9 old.

Derkovits Gyula

"Az 1934-ben elhunyt nagy festő és grafikus hazája proletárforradalmi művészének egyik legjelesebb képviselője" — állapítja meg a Neues Deutschland. Különösen Derkovitsnak a Dózsa-féle parasztháborúról készített és Berlinben most először bemutatott fametszetsorozatát emeli ki.

Derkovits méltatása.

Magyar Hirlap 1971/234 9old.

Derkovits Gyula
reprezentatív gyűjteményes kiállítása
Berlinbe mutatkozik be az NDK közön-
ségének a proletár festőművész hárlatát
a későbbiek során Prágában és Pozsony-
ban is megrendezik.

Kiállítások Budapesten és külföldön.

Magyar Hírlap 1971/225 9 old.

Derkovits Gyula
festő

1965-ben készült Czigány Tamás
Derkovits Gyulázól formált felmuje

-.-: MAFILM képzőművészeti jegyzéke.
MŰVÉSZET, 1973.március - 12.oldal

Derkovits Gyula
festő

1958-ban készült Jancsó Miklós
Derkovitsról való filmje

-.- MAFILM képzőművészeti jegyzéke.
MŰVÉSZET, 1973.március - 12.oldal

Debrovits Gyula
festő

Méltatás

Bácz István: Hódolat Egry Józsefnek.
MŰVÉSZET, 1973.március - 26.oldal

Derkovits Gyula
festő

Derkovits Gyula 1920-ban készült
műve a „Szavafelé" volt látható
a tárlaton.

Szelesi Zoltán: A szegedi mügyüjtők kiállitása.
MŰVÉSZET, 1972.szeotember - 44.oldal

Derkovits Gyula
festő

„Hanafele" (Család)
(repro)

Szelesi Zoltán: A szegedi mügyüjtők kiállitása.
MŰVÉSZET, 1972.szeotember - 44.oldal

Derkovits Gyula
festő.

Somogyi József Dózsa szobra hasonlít mondanivalójában Derkovits fametsutsorozat balladai sűrítéséhez.

P.Szücs Jianna: Somogyi József ceglédi Dózsa szobra.
MŰVÉSZET, 1972.szeptember - 24.oldal

Dechovits Gyula
festő

1927-ben a KUT művésze
közé tartozik

Erdős Jenő: Egy életpálya - 75 év
MŰVÉSZET, 1973. április -28.oldal

Derkovits Gyula
festő

Derkovits Gyula 1929-ben a „Menetelők" c. művében a „Dózsa sorozat" c. lapjan emlékezik meg Bortnyik egyik lapjáról „A tizenkettő"-ről.

R. Bajkay Éva: Bortnyik Sándor köszöntése.
MŰVÉSZET, 1973.április - 16.oldal

Derkovits Gyula
festő

Műveit a Velencei Biennalen
bemutatták

HORVÁTH GYÖRGY: Magyarok a nemzetközi pavilonban.....
MŰVÉSZET, 1972.október-november - 47.oldal

Derkovits Gyula
festő

A lódzi Modern Múzeumban rendezett magyar kiállításon bemutatták műveit.

-.- Magyar művészek külföldön.
MŰVÉSZET, 1972.október-november - 75.oldal.

Derkovits Gyula
festő

A Duna partszakasz festői felden-
tése a művész nevéhez fűződik.

Losonci Miklós: A Duna műhely.
MŰVÉSZET, 1972.december - 12.oldal

Derkovits Gyula 1

„Pipás önarcképe" (Tus, 1926)

a címlapon

Kritika 1972 május

Derkovits Gyula

Tímár Árpád · Rózsa Gyula

„A Derkovits-per" c. írása az 5, 6, 7. oldalon

Kritika 1972 május

Derkovits Gyula

„Futók" – /olaj, 1930/ c. képének

reprodukciója a 7. oldalon

Kutna 1972 május

Derkovits Gyula

neve emlitve a 29. oldalon

Kritika 1972 julius

Derkovits Gyula

neve említve a 18. oldalon

Miklós Pál recenziója Fülep Lajos: „Magyar Művészet" c. könyvéről

Kritika 1972 április

Deskovits Gyula

neve emlitve

Kritika 1972 március

23. old.

Darkovits Gyula

neve emlékül

Kutiza 1971 október

18. old.

Derkovits 1

Az ujszerü, átvágásos térérez tetés jellemzi Derkovits festészetét is. Igen tanulságos ilyen szempontból kissé behatóbban elemezni pl. Szőlőevő ünnü (közölt) képét.

Dr. Maksay László: A térábrázolás alakulása századunkban.

Rajztanítás 1970/4 10 old.

Derkovits 1

„A térbeliségnek az az illuziója, amit a reneszánsz óta ismerünk hiányzik e képről" – írja róla Perneczky Géza (Tanulmányút a pávakertbe című könyvében) majd így folytatja – „de azért sem mondhatjuk, hogy szimpla síkba kiterülő, dekorativ kompozíciórol van szó, mint Gauguin vagy különösen Matisse esetében". Annyira nem, hogy e kép fő vonzását éppen téri mélysége adja.

Dr. Maksay László: A térábrázolás alakulása századunkban.

Rajztanítás 1970/4 10-11 old.

Derkovits 3

Ezt a sajátos, szüggesztív téréreztetést az átvágásokkal érte el. A festő fejét átvágja a kép széle, az ő arca az önarcképét, a rajztábla pedig a felesége arcát, a váll a hátul levő cserepet. A mélység-illuziót a rajztábla ferde éle is fokozza. Mindezek következtében a kép átvágásos felépítése szinte vonja a szemünket hátra a térbe.

Dr. Maksay László: A térábrázolás alakulása századunkban.

Rajztanítás 1970/4 11 old.

Derkovits 4

Világos, hogy az effajta müveknél a kompoziciós szerkezet biztositja a térábrázolást, s ez a kompoziciós felépítés rendkívül rafinált. Érdemes megfigyelni, hogy a tág terü reneszánsz perspektivával szemben ez az átvágásos térérez tetés sajátos belső feszültséggel tölti meg a képet, olyan belső feszültséggel, ami a jó müvekből sohasem hiányzik.

Dr. Maksay László: A térábrázolás alakulása századunkban.

Rajztanítás 1970/4 11 old.

Derkovits

Ezt a feszültséget Derkovits még vizuális kontrasztokkal is fokozza: ily en kontraszt az ö fejének és önarcképének a szembeállítása, másrészt az ö és felesége arcának szembeállítása. Vizuális ritmusokkal is kiemeli ezt a feszültséget, a két fej ritmizál, önarcképen a kontúrvonal és a dimye kontúrja a tabla és a felesége háta mögötti kép vonala szintén Dr. Maksay László: A térábrázolás alakulása századunkban.

Raptanítás 1970/4 11 old

Derkovits 6

Persze a színek kontrasztja is fokozza a feszültséget. Mindezek a vizuális elemek együtt a művészi szürítés nagyszerű példáját szolgáltatják. Hasonló, átvágásokon alapuló térérzetetés és művészi szürítés tapasztalható legtöbb-műven, de különösen a Végzés, a szegény ember ablaka, a Nemzedékek című képeinél.

Dr Maksay László: A térábrázolás alakulása századunkban.

Raptanítás 1970/4 11 old

Derkovits 7

Ez utobbi az átvágásos térérez tetés, egyben tiszta kompaziciós kiegyesülyozottság egyik legnagyszerübb példája. Remekmü. A kéz átvágja a könyvet, a könyv az arcot, az arc a tükör keretét, a keret az asszony fejét, az árnyék Marx képét. Ugyanakkor a tükör kerete ritmizál Marx falon függö képének keretével, s ilyen módon is kiemeli azt.

Dr. Maksay László: A térábrázolás alakulása századunkban.

Rajztanitás 1970/4 11 old.

Derkovits 8

Az egyiptomi festményeken egymás mellett vannak az alakok, itt egymás mögött: közelségük olyan szüritettséget, belső feszültséget ad a festménynek, ami az eszmei mondani való, a Marxra vonatkozó vallomás szuggesztivebb kifejezését segíti elő. Köztudott, hogy Derkovits a kubizmus komponálásmódjából is sokat merített.

Dr. Máksay László: A térábrázolás alakulása századunkban

Raptanitás 1970/4 11 old

Derkovits Gyula

Szőlőevő

Nem vonalperspektivával, hanem átvágásokkal érezteti a téri mélységet.

Dr. Maksay László: A térábrázolás alakulása századunkban.

Raptanitás 1970/4 10 old.

Derkovits.

Kondor György művészete rokon Derkovitscsal.

Kádár Zoltán: Kondor György emlékkiállítása a Déri Múzeumban

Alföld 1972/11 58old.

Derkovits Gyula

A Népszínház utca 18. számú ház falán leleplezték Derkovits Gyula emléktábláját, aki 1919-ben ott lakott. Az emléktáblát Kondor László szobrászművész készítette. Az ünnepi beszédet Illésházy Irma tartotta, mellette Derkovits Gyula özvegye.

Derkovits emléktáblája Budapesten.

Országos Világ 1965/28 2 old.

Derkovits

A Magyar Nemzeti Galeriában rendezett nagyszabású kiállitáson „fasizmus" gyűjtőnév alatt festmények, grafikák, domborművek, érmék nyújtanak megrázó élményszorozalot a háború iszonyáról.

Néhány kiragadott villanás, csak úgy kapásból: Derkovits egyre jobban megcsodált vásznain, grafikáin: Daumier-re emlékeztető keserű gúnnyal leplezett vérfagyasztó leleplezés.

H. G. A magyar képzőművészek a fasizmus ellen.

Ország Világ 1966/1 27 old.

DERKOVITS GYULA, festő, grafikus

A Pécsi Janus Pannonius Múzeum Kunvári gyüjteménye 343 darab. Sokszorositott grafikai lapjai között meg kell emliteni DERKOVITS-nak Bécsben készült, ma már kuriózumszámba menő pornográf sorozatát, a Pandämonium albumát. 303.old.

KOMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története, Uj szerzemények, II. 301.old.

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, XIII. 1968. Pécs, 1971.

DERKOVITS GYULA, festő

A Pécsi Modern Magyar Képtár 343 darabból álló Kunvári gyüjteményének jegyzéke.
Festmények, grafikák.
86./.-DERKOVITS GYULA,-Pandämonium,-papir,
12 darab,-307.old.

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története, Uj szerzemények, II. 305.old.

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, XIII. 1968. Pécs, 1971.

DERKOVITS GYULA, festő

A Pécsi Modern Magyar Képtár 343 darabból álló Kunvári gyüjteményének jegyzéke.
Festmények, grafikák.
84./.-DERKOVITS GYULA.- Nyomdában,-tus,papir,-30ú39 cm.-Ltsz.68.4 70.-307.old.-74.sz.kép.

ROMVARY FERENC: A Modern Magyar Képtár története, Uj szerzemények, II. 305.old.

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, XIII. 1968. Pécs, 1971.

Derkovits:

Végzet (1930) Tempera, vászon 61×51 cm

Derkovits:

Halas csendélet (1929)

Tempera, ernstpapír, aranypor, kartonpapír, szitavánon, celoján, 42 x 57,5 cm.

Rajztanítás 1969/4-5

14. old

Derkovits:

Kenyérért (Terror) 1930.
Tempera, papír 53,5 x 46,5 cm

Rajztanítás 1969/4-5

15. old

Derkovits:

Vasut mentén. (1932)
Tempera, erüst porfesték; 78,2 x 101,2 cm

Rajztanítás 1969/4-5

17. oldal

Derkovits:

Kivégzés (1932)

Olajtempera, vászon 47,2 x 26,2 cm

Rajztanítás 1969/4-5

19. old

Derkovits:

Híd télen, (1934)

Tempera, ezüst porfestés, papír; 121 x 83 cm

Rajztanítás 1969/4-5

21. old

Derkovits:

Anya (1934)
Olaj, erüst pozfestér, vánon; 64,5 x 56cm

Rajztanítás 1969/4-5 22. old

Derkovits:

Proletdrapa (1933)
Tempera, ecset porfesték, papír 113,4 x 44,1 cm

Rajztanitás 1969/4-5 23.04

Derkovits:

Vihar ban (1931)

Tempera és ezüst porfestés, szitavásnon, kartonpapír.

80,6 x 61,6 cm

Rajztanítás 1969/4–5

27. old

Derkovits:

Alvó nő (1932)

Tempera, papír 72,7 x 50,8 cm

Rajztanítás 1969/4-5

33. old

Derkovits:

Hajókovács (1934)

Olaj, enist porfestér, vánon 101 x 83 cm

Rajztanítás 1969/4-5

37. old

Derkovits: 1.

A szocializmus festője mindenestül, egész lényével és létével, életre-halálra, egész művészetével, benne participato révén azzal is, aki nem kötődik közvetlenül a szocializmus ügyéhez. Az ő szövetsége a szocializmussal napjaink a szabadságot, életet veszélyeztető. Olyan világban kötött szövetség, amely-ben az ügyért naponta küzdeni kell, vállalva az ínség, hajléktalanság, börtön, halálos életet kockáztatát. Derkovits nevében ez az életre-halálra szóló azonosulás cseng

Fülep Lajos: Derkovits helye
Rajztanítás 1969/4-5 14-15 old

Derkovits: 2.

Egész művészetében az „emberek testvérisége", az „emberi lét nemessége", la beauté de l'humain a cél: az emberséges közösség látható, megragadó, megdöbbentő művészi megfogalmazásában. Derkovits művészete is exisztenciális jelentőségű. Művészete egyik egyik kora művészetével, nem nőtt ki belőle, de éppen közvetlen exisztencialitásával lényegesen el is tér tőle. Derkovits - művészete - a szocializmus művészete, a szocializmust reprezentálja, azonos vele, minőségi, ami a szocializmusra, arra is vonatkozik.

Fülep Lajos: Derkovits helye

Rajztanítás 1969/4-5 17-19 old

Derkovits:

Derkovits művének festészet – ha helyét az összehasonlító módszerrel a műjaja felől jelöljük meg a szakember-szemével nézve nyomban kimondhatjuk, hogy elhelyezésében nincs valami különösen fogas probléma. Festészete az, amit „festői festészetnek" vagy „abszolut festészetnek" is szoktunk nevezni, vagyis az a fajta festészet, amely a XVI. sz. nagy velencei festői, majd a németalföldiek, spanyolok szűvészetében, utánuk az ő nyomukban a XIX. sz. naturalizmusában egyre inkább a szint tette a kép konstruktív tényezőjévé.

Fülep Lajos: Derkovits helye

Rajztanítás 1969/4-5

Derkovits: 4.

Maga a festői milyensége, maga a neme és helye nem minősíti a minőséget, azaz nem mondja, milyen művészeti fokon van. Ami a legfontosabb: festészetének neme és művészi foka kongruens a mondanivalóval, nem érzünk köztük egyenetlenséget, mindent hiánytalanul, zökkenőtlenül, ki tud fejeni amit akar. Minőségi foka szerint pedig: különösen rövid élete utolsó éveinek remekművei – Téli ablak, Téli viharban, Híd-építők, Dunai hosszokszállítók, Híd télen – a festő festészetnek egyetemes mértékével mérhetők. S ez igen igényes mérték

Fülep Lajos: Derkovits helye

Rajztanítás 1969/4-5 20. old

Derkovits: 5.

A szinekner és árnyalatainak együttes életét, végtelen gazdagságát artikulálják. Téli hipei speciálisan a hideg szinekner olyan skáláját bontják ki és fogják össze, amilyenre nem is tudunk másik példát. Csak ebben a tekintetben is megajándékozta, meggazdagította a világot valamivel, ami ig nem volt míg. Ezen a réven oda tekintők nagy művéni korok művei mellé, amiknek hulyét szintén a világtörténeti mozgás és saját immanens művéneti jelentőségük határozza meg – úgy, ázogy mint mondtuk, az övé és most hozzátehetjük: az övét is saját művéni egyetemes jelentősége is.

Fülep Lajos: Derkovits hulye
Rajztanítás 1969/4-5

20. old

Derkovits: 6.

Derkovits művénetének qua festénetnek ennél tüzetesebb lócalizálása itt szükségtelen. Aki nem ismeri, s csak annyit tud róla, hogy szocialista, festett ideológiának, teóriának, propagandának gondolhatná, talán igazi hitvallásnak, de banális festénetnek amilyenben bőven volt részünk; művénete túl van ezen a gyanun. Festői festénet, abszolut festénet, igen magas rangon de ezzel nincs vége — mint e terület XIX–XX. századi más nagy festői művében. Még más is. Amivel kezdtük és folytatjuk: azonosság világtörténeti ügyel. S ez átvisz helyének más vétegeibe.

Fülep Lajos: Derkovits helye
Rajztanítás 1969/4-5

20. old

Derkovits: 7.

Még kettőben jelöljük meg helyét. Egyik a szűkebb, másik a legnagyobb méretű. Az első a harai lét, a második általában az emberi lét. A kettőt nem választhatjuk el. Témái a nagy emberi érzések, indulatok, szenvedélyek, szerelem, barátság, bajtársiasság, öröm, bánat, gond, kétségbeesés, lázadás, gyűlölet, szeretet, dűh, elszántság: az emberi élet, ugy ahogy mindenütt van, a házaspáré, a magánosé, elhagyotté, kivetetté, az otthon, a hontalanság, együttlét, közösség, az emberi sors, szenvedés, elnyomottság, kifontottság, inség, üzöttség, béke, boldogság;

Fülep Lajos: Derkovits helye
Rajztanítás 1969/4-5

20. old

Derkovits. 8.

Az emberi minőség, az elnyomott és elnyomó, a kizsákmányolt és kizsákmányoló, a dolgozó és henyélő az emberséges és embertelen; az emberi munka, pihenés, szórakozás stb., csupa olyan motivum, ami nincs helyhez kötve, harai is, általános is, az emberi létben. Mindezek azonban és a nagy emberi ennek, erkölcsi értékek – vagy ellentétek – nem azért vannak ábrázolva, mert ilyen az élet, ilyen a valóság, mint ahogy a nagy realista regények ábrázolják; nem is azért, hogy esetenként némelyiknek követésére, másoknak elvetésére indítsanak

Fülep Lajos: Derkovits helye

Rajztanítás 1969/4-5

20. old

Derkovits: 9.

Tehát nemcsak együttérzés, együtt szenvedés vagy fölháborodás, harag, düh, azonosulás az ábrázoltakkal – és nemcsak ilyen indulatokat helteni akaró a nézőben, mint sok regény az olvasóban, – hanem az egész emberi lét megváltozásának akarata, művészi minőségének tudatában most már aggály nélkül mondhatjuk ugy is, programm, terv, vállalás; egzistenciálisként vállalt ügyüel való azonosság, amilyen minden világtörténeti jelentőségű mozgásban a vállaló ember és műve, cselekvési azonossága.

Fülep Lajos: Derkovits helye

Rajztanítás 1969/4-5 20. old

Derkovits: 10.

Derkovits és műve specifikus azonossága nem az interpretáció utólagos teoretizálása, belelátása, beleolvasása – tudatosan akart. Ő maga tudatosan tudja, milyen az ő azonossága, tudatosan tematizálja. Külső jelei: sok önarckép és ő maga sok képen jelen van valamilyen alakban. De ahol így nincs jelen, ott sincs vége az azonosságnak. Az azonosító ág mindig vele jelen van, s ahol az ág van a vele való azonosság folytán ő is ott van és vihont. Az egyik soha sincs a másik nélkül. Ahol nincs személyében közvetlenül láttatva, ott is, minden más személyben közvetlenül jelen van.

Fülep Lajos: Derkovits helye
Rajztanítás 1969/4-5

Derkovits: 11.

Minden cselekvésben, mozdulatban vagy állapotban ott van pro vagy kontra állásfoglalásom vagy az ügygyel való azonosságból vagy azonosságból vagy azonosságból vagy

Derkovits: 12.

Az ügy irányában semmi se indifferens, semmi se öndélű, önmagáért való, mai nóval úgy is mondhatnánk, hogy minden engageált, de az avonosság sokkal több az engageáltságnál. Mivel pedig az ügy egy, nincs ok, se mód a harai és egyetemes emberi réteg elválasztására. A helye: a vállalt ügy. A sorsa: létének akcidenciája. Ezzel elérhettünk oda, hogy amint helyét Derkovits maga a művein demonstrálja, mi is rajta demonstráljuk. Önként kínálkozik, hogy önarcképein kezdjük.

Fülep Lajos: Derkovits helye

Rajztanítás 1969/4-5

21. old

Derkovits: 13.

Önarcképein is az ügy médiumában azonos önmagával is, ugy, mint minden más tárggyal, amit művénetében fölvet. Vagyis nem azt a Derkovits Gyulát festi csak, ahit X Y napján a tükörben lát, hanem mindig is, aki az ügyével azonos. Ahol ő van, mellette, körülötte ott van az ő világa, ha nincs odafestve is; azol az ő világából bármi van, ő is mellette benne van szintén, ha nincs odafestve is.

Fülep Lajos: Derkovits helye

Rajztanítás 1969/4-5 21. old

Derkovits: 14.

Önarckképeiner jelentését így foglalhatjuk össze: én, Derkovits Gyula ~~kifontott~~ proletár, itt vagyok ebben az ellentétes világban: nem a magamé vagyok, mindenütt ott vagyok, arról elnyomott és elnyomó van, a magam sorsában, amelyik magában is éppen elég embertelen, még minden társamét is viselem, ha kell, minden ellen kiállok érte. Ennyire együtt van velük – asszketikus, sovány arcon és tekintetében – meggyőződés és elhatározás

Fülep Lajos: Derkovits helye

Rajztanítás 1969/4-5

21. old

Derkovits: 15.

A témás kompozíciókhoz – jó kalauzaink azok a képek, amelyekben nem kifejezetten, de félreismerhetetlenül önmagát portretálta.

„Én és a feleségem; Mi ketten" Elnevezésükben is benne van, hogy önarcképek, de nem csak ő van rajtuk: ott van míg megpróbáltatásos életének sing hű társa, a vele mindenben azonos Viki.

~~A másodikra~~: „Szőlőevő; Végzés;" mind a két képen feleségével – a másodikon amint a végzetes kilakoltató végzést olvassa, és felesége az ő arcát olvassa fenült figyelemmel. Ide tartozik a Nemzedékek (Három nemzedék) – mult, jelen és jövő, a nagyapa, apa és kisgyermek képében, az apa Derkovits, olvasó önarcképe a valóságos térben a másik két alak Marx képével a falon a tükörben látható

Fülep Lajos: Derkovits helye

Rajztanítás 1969/4-5

22. old

Derkovits: 16.

Amiben nem személyében is látható, a kép egén matériájában elvegülten van jelen: főképp a szenvedés, gond, nélkülözés, üldözöttség, menekülés, szeretet, munka és más, mélyen emberi motivumok tematizálásai hol néhány, hol sok alak, hol nagy tömegek szerepeltetésével – „Menekülő asszonyok" „Menekülés" – kétségbeesett rohanás galog és kocsin az üldöző veszedelem elől; „Kenyérért" csak a hatalmat jelképező csizmás láb, a puskatus vége, a földön hanyatt fekvő hitátott szájú halott fiú feje benél egy egén világról, ami mögötte van.

Fülep Lajos: Derkovits helye

Rajztanítás 1969/4-5

22. rd

Derkovits: 17.

„Ehesek télen" a bolt ablakán belül az ennivaló, rajta kívül az éhezők s a hatalmat képviselő kardos, csizmás rendőr fél alakja – témájában és indulatában azonos Rimbaud Les Effarés c. versével. „Téli viharban" felnőttek és gyermek védelmet keresőn a kegetlen tél elől; „Gond" a magába süppedt proletár anya a gyermekkel – végtelen öneméntés koncentrált alakban; „Anya gyermekkel" – a viharban, embertelen, rideg világba kivetett; „Anya" – az anya és gyermek feje egymásba olvadóan; „Hídépítők Rakodómunkások, Hajókovács, Dunai homokszállítók" – a munka képei, nehéz kemény munka ábrázolásai nem a munka glorifikálása

Fülep Lajos: Derkovits helye

Rajztanítás 1969/4-5

23. old

Derkovits:

„Kivégzés" c. képén a drótsövény oszlopa elé állított félig mezítelen izmos férfi alakja hátrakötött hízzel, bekötött szemmel, a művész közösségének legpregnánsabb példája s a vele való azonosság legtömörebb kifejezése. Az azonosság itt nem áll meg, átáramlik a nem ember motivumu képekre amilyen a remek „Igásfogat" és a nem kevésbé remek, csak élettelen tárgyakat ábrázoló „Téli ablak", kívül a hordozóját csak sejtető szurony, és belül a szobában a karéj kenyér a mi mindennapi kenyerünk, ennek a közösségnek és a vele való azonosságnak végsőre redukált szimbóluma.

Fülep Lajos: Derkovits helye.

Rajztanítás 1969/4-5

23. old

Derkovits:

Propagandát lehet „föld alatt" csinálni, művénetet nem, Derkovits talán megmaradhatott volna a szűkös otthon remetességében néhány szűbarát kegelméből. De az ő művénetének csak a közösségben van értelme, funkcióját csak ott teljesítheti, és ő ennek tudatában vállalta a kockázatot. Művénete: vád, provokáció, bázítás. A válan lesujt rá, és méges, úgy engedmény nélkül, megalkuvás nélkül csinálni kellett. Miért? Mert existenciális küldetésű és jelentőségű. Ez már túlnő a sorsán, ez már a helye: a sorsát eldöntő harai létben és az egyetemes emberi létben.

Fülep Lajos: Derkovits helye

Rajztanítás 1969/4-5

23. old

Derkovits: 20.

Derkovits kis nép műveléne. Kis nép nagy műveléne. Ez határozza meg helyét korabeli közösségében. De most már akkor is annak az ügynek a reprezentánsa, amikor az úgy világméretű mozgása az emberiségnek; most már ennek a világméretű mozgásban lévő emberiségnek is nagy műveléne. Ez határozza meg az ügyel azonos művénete helyét általában az emberi létben. Ugyanez viszont most már posztumusz sorsa is.

Fülep Lajos: Derkovits helye

Rajztanítás 1969/4-5

23. old

Derkovits

„Terror" c. mű ve

Rajztanítás 1971/6

20. old

Derkovits

A Múzeumi Hónap alkalmából ismét megnyitották a Miskolci Képtárban a magyar festészet a XX. században című állandó kiállítást. A kor legjelentősebb mesterei közül többek közt Derkovits festményei kerültek kiállításra.

A magyar festészet a XX. században.

Észak-Magyarország 1973/235 4old.

Derkovits

Három nemzedék

Rajstanitás 1973/3 28 old.

Derkovits Gyula

Az Ernst Muzeum -M.N.G. kiállitásán, melyet Magyar Müvészet 1895-1945 cimmel rendeztek meg szerepelt Vaszary János, Derkovits, Dési Huber, Vajda Lajos, Ámos Imre, Paizs Goebel Jenő alkotásai.

Magyar Hirlap 1969.2.évf.264.sz.

Derkovits Gyula

Az Európai Iskola megalakulásával kapcsolatban, -"Magyar bioromantikusok"- cimmel Vadas József ir a mostani székesfehérvári, Csók István Képtárban rendezett kiállitásról, s annak előzményeiről, egykori müködéséről. Itt emliti meg, hogy "a mozgalom emlékkiállitással adózott Derkovits Gyulának."

Élet és Irodalom, Bp. 1973. szept. 29.
XVII. évf. 39. sz. 12. lap.

Derkovits Gyula

Ámos pasztellszerüel ezüstös fényü szineinek gazdagsága, képszerkesztése Derkovitshoz hözeliti.

Egri Mária: Ámos Imre szolnoki vázlatkönyve Corvina 1973. 9. old.

Derkovits Gyula: Három nemzedék 1.

Tekintettel arra, hogy a kép figurális kompozíció, továbbá, hogy az emberalakoknál cselekvést észlelünk, közel kerül annak az igénye, hogy kissé leíró módon, probáljuk meghatározni a látottakat. Ezúttal a leíró meghatározás utját kétszer fogjuk megtenni. Elsőnek az elől levő férfialak kínálkozik szemrevételre.

László Gyula Ferenc: Miért szép?

Rajztanítás 1973/3 28 old.

Derkovits Gyula: Három nemzedék. 2

Érezhetően ülő helyzetben vörös fedelű könyvet olvas, amely arcából is, testéből is nagyrészt eltakar. Mögötte nagy méretű, a kép többi részét csaknem teljesen betöltő tükör. Ebből vesszük észre, hogy az olvasó férfi előtt cselekmény zajlik. Anya eteti kis gyermekét. Az anya és gyermeke mögött a falon kép függ, felismerhetően Marx arcképe.

László Gyula Ferenc: Miért szép

Rajztanítás 1973/3 28 old.

Derkovits Gyula: Három nemzedék 3
Ennyi a leltárszerű megállapítás. Most
járjuk végig ismét ezt az eléggé röviden le-
írható utat, és időzzünk kissé tovább
előző megállapításaink egyes állomásai-
nál. Gondolkozzunk el azon, vajon a
festő mit kínál nekünk szükszavú közlés
módjával. Egyúttal határozzuk meg a
kifejezőeszközöket is. Ez utóbbival kapcso-
latban ugyancsak jól körül kell néznünk.
László Gyula Ferenc: Miért szép?

Rajztanítás 1973/3 28 old.

Derkovits Gyula: Három nemzedék 4

A férfi feje karakterisztikus, részben formai határokkal rendelkezik, részben foltszerű a megjelenése. Ugyanezt állapíthatjuk meg a kép többi részének alakjairól. A formák határait több helyütt vonallal húzza meg a festő. Tehát a formát, a foltot használja uralkodó eszközeül. Ezekhez a szín kapcsolódik, és jelentős szerepet kap.

László Gyula Ferenc: Miért szép?

Rajztanítás 1973/3 28 old.

Derkovits Gyula: Három nemzedék. 5

Újból a férfiálakon elindulva, annak festői megfogalmazását kissé sikszerűnek érezzük annak ellenére, hogy arcán megvilágított és árnyékos részeket különböztethetünk meg. De sikszerűségében is érződik, hogy előtérben van. Ennek egyik oka az, hogy a kezében tartott könyv kissé erőteljesebb formáltságával és a rövidülés okozta távlati érzettel még előbbre kerül.

László Gyula Ferenc: Miért szép?

Rajztanítás 1973/3 28 old.

Derkovits Gyula: Három nemzedék 6

Egy máris hármas egymás mögött ta-
gozódás alakul ki, mert a férfi mö-
gött a tükör látható. Ennek távolabbi
helyét viszont takarásos volta érezteti. A
tükörrel és vele a fal síkjával együtt a
tőlünk távolodó tér véget ér. De érzékle-
tünk tere és a festő által kínált tér an-
nál kevésbé. A tükör ugyanis további
mélységet tartalmaz.

László Gyula Ferenc: Miért szép?

Rajztanítás 1973/3 28 old.

Derkovits Gyula: Három nemzedék. 7

Az illuzionk szerint előre, tudatunk számára azonban hátrafelé, a szemlélő mögé... Tehát mindazt, amit a szemünk térben előttünk olvashat le, tudatunk saját magunk mögé helyezi. Így az előttünk levő férfi és szemlélődésünk következő tárgyai közötti térben mi is benne vagyunk, mintegy részesei a történésnek, illetve a festő mondanivalójának.

László Gyula Ferenc: Miért szép?

Rajztanítás 1973/3 28 old.

Derkovits Gyula: Három nemzedék. 8

De mit is akar a néző számára mondani a festő? Azt már érezzük, hogy érzékeink és tudatunk egyidejűleg váltakozó igénybevétele az alkotói szándékok közé tartozik. Érzékeltet, gondolkodtat, hogy érzeteink eredménye tudati társítást hozzon létre. Egyelőre a teret mozgatta meg előre és hátra.

László Gyula Ferenc: Miért szép?

Rajztanítás 1973/3 28 old.

Derkovits Gyula: Három nemzedék. 9

De folyhassuk a figyelést immár a tükörből, amelyre még nyomatékosabban rámutat a vörösfedelű könyv rövidülés következtében ferdén felfelé irányuló éle. Ennek majdnem derékszögű formája tükrözödik a fej mögött. Az emlitett könyvlap a tükörben egyenesen a kis gyermekre, rajta keresztül az egész jelenetre, tükörképének felső széle pedig Marx képére mutat.

László Gyula Ferenc: Miért szép?

Rajztanitás 1973/3 28 old.

Derkovits Gyula: Három nemzedék 10

Ugy tünik ezekből, hogy a festő számára jelentősebb a tükörbeli látnivaló, mint a férfialak, azaz saját maga, holott erőteljesebb megjelenésével egzaktabb létet képvisel. Ha most a kép címére gondolunk, világosabbá válik számunkra az asszociatív képi felvillantások jelentéstartalma. A Nemzedékek időbeli megoszlása is észleleteink közé kerül.

László Gyula Ferenc: Miért szép?

Rajztanítás 1973/3 28 old.

Derkovits Gyula: Három nemzedék. 11.
Ami közvetlen előttünk van a férfi alakjában, a jelen. Ebbe mi is beletartozunk. A férfi alakja előtt és egyben előttünk a jövő, a gyermek látható. A jelen és jövő-együré tartozását Derkovits a sötét okkerek azonos minőségü váltó zataival teremti meg. Alapszíneben is különbözik tőlük a valóságban hátunk mögött levő Marx-kép.
László Gyula Ferenc: Miért szép?

Rajztanítás 1973/3 28 old.

Derkovits Gyula: Három nemzedék. 12

Ó személyileg a valós világ múltja. Mégis, magunk előtt látjuk, a közvetlen jövő, a gyermek mögötti térrészben. Ezzel a távolabbi jövőben foglal helyet mint a jövő valóságfogalma. A tér ilyen különös asszociációs mélységérzékeltetésébe tehát belépett az idő érzékeltetése is, illetőleg a kettő ötvöződésének művészi tolmácsolása.

László Gyula Ferenc: Miért szép?

Rajztanítás 1973/3 28 old.

Derkovits Gyula: Három nemzedék 13

A jelen az indulópont és a viszonyító alap. A jelen pillanatnyi változatlan valóság, amely a ferfialak képében a két könyvet tartó kéz formáival együttal az egész tükörkeretet tartani látszik. A tükör pedig nem csak a múlt, sokkal inkább a jövő. A jelen kézformái a jövőt hordozzák. Milyenségének biztosítékát a könyv színében szűrítette Derkovits.

László Gyula Ferenc: Miért szép?

Raptanitás 1973/3 28-29 old.

Derkovits Gyula: Három nemzedék 14.
A vörös fedelű könyv Marx könyve. Annak irányai tudatják velünk a gondolatsor többi részét. A jelentést hordozó tér és idő együttesét. A tükör fordít: ami a jelen valósága szerint térben és időben mögöttünk van, az időben előttünk áll. Derkovits mondanivalójának jelentéstartalma tehát határozott hitvallás a marxizmus.
László Gyula Ferenc: Miért szép?

Raptanitás 1973/3 29 old.

Derkovits Gyula: Három nemzedék 15.
Így eljutván a képi tartalomhoz, a festő mondanivalójához, bontsuk tovább a képet, keresve, hogy egyes részeinek megjelenése hogyan szolgálja a gondolatot. Ha az ábrázolás módját vizsgáljuk, érthetővé válik immár, hogy az alakok miért nem térszerűbbek, plasztikusabbak. Derkovits önmagát, feleségét, gyermekét vagy Marx arcmását nem portrészerűen festette meg.
László Gyula Ferenc: Miért szép?

Rajztanítás 1973/3 29 old.

Derkovits Gyula: Három nemzedék. 16

Nem is volt rá szükség, hiszen nem dokumentálni akarta karakterüket. Az irányban mégis bizonyos fokozatot észlelünk. Önarcképe mint a jelen-realitás formai képviselője még hordoz néhány karakterre utáló jegyet. A többi, a realitás időben előre mutató várományosai azonban, jelezve az időbeli bekövetkezést, ilyen jegyekkel még csak jelzésszerűen rendelkeznek.

László Gyula Ferenc: Miért szép?

Raptanitás 1973/3 29old

Derkovits Gyula: Három nemzedék 17

Legkevesebb karakterjegyet tartalmazza Marx arcmása. Érezzük ebből, hogy személyileg a múltban távol van tőlünk, de eszmeileg a távoli jövőben is él. Ő éppen csak előtünk a jelen számára a múltból is, a jövőből is, kékesszürke alapon felig folt-, félig vonaljelzéssel. De a festő összekapcsolta őt a jelennel is, a közvetlen jövővel is. Képe sötétebb és világosabb sávval kettéosztva áll előttünk. László Gyula Ferenc: Miért szép?

Raptanitás 1973/3 29 old.

Derkovits Gyula: Három nemzedék. 18

A sötétebb a gyermeket kapcsolja magához, a világosabb a könyv Sükör képének világosával azonos, amely a valóságos könyv egész formáján keresztül kölödik a jelenhez. A nemzedékek életének kapcsolódása a képen nem csak az egyenesvonalúságot tükrözi. Ha a számos, különböző színnel jelzett határozott irányt figyeljük, észrevesszük, hogy azok párhuzamosak, és különböző szögben állnak egymással.

László Gyula Ferenc: Miért szép?

Rajztanítás 1973/3 29 old.

Derkovits Gyula: Három nemzedék. 19

A párhuzamosok, természetüknél fogva nyugalmat érzetetnek, az antitetikus helyzetűek viszont feszültséget. Gondolati sikra átvive kimandhatjuk, hogy a festő ezt a feszültséget a nemzedékek életére is átvetítette. Nyomatékot adott ennek az egymás közelébe helyezett vörösek és kékek feszítőerejével.

László Gyula Ferenc: Miért szép?

Raptanítás 1973/3 29 old

Derkovits Gyula: Három nemzedék 20

Összegezve ezt a módot, ahogyan Derkovits e-
zen a képen a műfaji kifejezőeszközöket
mondanivalója szolgálatába állította, meg-
állapíthatjuk, hogy részben a formák, szi-
nek rendjének gondolati jelentést adott, és
ezzel sajátos szimbolumrendszert teremtett,
részben pedig a formáknak és színeknek a
képi asszociatív erejére támaszkodott, és így
erősítette szimbolumrendszerét.

László Gyula Ferenc: Miért szép?

Raptanitás 1973/3 29 old.

Derkovits Gyula: Három nemzedék. 21
Mindkettőt éggyé olvasztja a gondolat és a képszerkezet. Az elmondottak gondos figyelemmel kísérése mellett, úgy vélem, világossá válik, hogy a képzőművészeti alkotásoknak ez a megközelítési módja korántsem módszerbeli elgondolás. Sőt, éppen a felfogásnak van szüksége arra, hogy módszerét megkeressük.

László Gyula Ferenc: Miért szép?

Rajztanítás 1973/3 29 old.

Derkovits Gyula, festő

Halála után kapott Kossuth-díjat.

Keresi Sándor: Harminc éves a Kossuth-díj
M. 1.

Népszabadság, Bp. 1973. jan. 7.

Derkovits Gyula, festő

Többször is megemlítve.

Rózsa Gyula: A „Bálint-ügy" vége M. N.

Népszabadság, Bp. 1973. jan. 14.

Derkovits Gyula, festő

Megemlítve: „Többször Derkovits Gyuláéknál jöttek össze a Hungaridi tér 10 szám alatti lakáson [– Sallai s' társai –]"

„Gy metszette fába Derkovits a Dózsa-sorozatot."

Vadász Ferenc: A hős második élete 6.

Népszabadság, Bp 1972. dec. 17.

Derbovits Gyula

Meghívó

74-4 fnyv 14

A Magyar Tudományos Akadémia
Művészettörténeti Bizottsága és
a Magyar Nemzeti Galéria
tisztelettel meghívja Önt

DERKOVITS GYULA

születésének 80., halálának
40. évfordulója tiszteletére
rendezendő emlékülésére.

✡

Az ülés helye:
Magyar Nemzeti Galéria
Budapest V., Kossuth Lajos tér 12.
II. em. tanácsterem.

✡

Időpontja:
1974. április 23, kedd délután 4 óra.

Megemlékezést tart:

Pogány Ö. Gábor
a Magyar Nemzeti Galéria
főigazgatója

Közreműködik:

Gordon Zsuzsa

Somlyó György: Derkovits vers

Szécsi Margit: Vers Derkovits
Proletárlánya c. képéhez

József Attila: A tömeg

Bercelly István
a M. Á. Operaház magánénekese

Veress Sándor
József Attila:
Ha erős ember akar lenni

Kenessy Jenő
József Attila: Mama

Maross György
zongorán kísér

Derkovits Gyula

Neve emlitve.

Népszava, 1975. aug. 24. 103. erf. 198 r. 9 r.

Derkovits Gyula

A „harcos grafika" művelői között neve említve.

A Hét, 1971. máj. 7 . 2. evf. 19 sz. 9 p.

Derkovits Gyula

Halasi csendélet (fotó)

A Hét, 1972. dec. 15. 3. elj. 50 m. 17 p.

Derkovits Gyula

A magyar konstruktivistákról művekből 1972-ben Budapesten a Dallas-teremben reprezentatív kiállítás nyílt. A művek művekből is kölcsönöztek ki.

A Hét, 1972. dec. 15. 3. évf. 50. sz. 9. p.

Derkovits Gyula, grafikus
festő

Rajza
(1933-ból):

Derkovits Gyula: rajza

Kép
M. S.

Népszabadság, Bp. 1973. máj. 6.

Derkovits Gyula, Jeslő

Sugár Andor emlékkiállításáról

nótva: megemlítve.

P. Szücs Julianna: Téma és jelentés 7.

Népszabadság, Bp 1973. máj. 17.

Derkovits Gyula, Jestő

Megemlítve a Derkovitsról elnevezett városrén. (Szombathely.)

— : Városok, községek, létesítmények

6.

Népszabadság, Bp 1973. ápr. 10.

Derkovits Gyula, festő

Megemlítve: 1948-ban – halála után – kapott Kossuth-díjat.

Tamási István: Ihlet és elismerés M. S.

Népszabadság, Bp. 1973. ápr. 8.

Derkovits Gyula, festő

Megemlékezés.

P. Szűcs Julianna: Nagy István emlékkiállítása a Nemzeti Galériában

Népszabadság, Bp. 1973. ápr. 27.

Derkovits Gyula, festő

A hegeden kiadott 120 oldalas miniatűr Dózsa-antológia borítóján és belsején Derkovits Dózsa-metszeteinek több kicsinyített másai láthatók.

— Mint egy mandzsettagomb

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1973. márc. 29.

Derkovits Gyula

A müvész neve szerepel a Larousse-sorozat uj képzőművészeti kötetében, melyről "Művészet és modern világ" cimmel számol be a lap a "Tájékozódás" c. rovatában.
Az itthon és külföldön müködő magyar képzőművészek felsorolása mellett képanyagot is hoz a kiadvány, de a cikk arra nem tér ki, hogy ki től melyik alkotás reprodukcióját mutatja be.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. okt. 7.
XVI. évf. 41. sz. 6. lap.

Derkovits Gyula, festő

1

„Ez az újszerű, átvágásos térérez tetés jellemzi a mi... Derkovitsunk festészetét is." [részletezve is.]

Dr. Maksay László: a tér a festészet ben (1.)
119 – 125.

Élet és Tudomány, bp. 1972. I. 21.

XXVII
3.

Derkovits Gyula, festő

2

Szőlőevő c. festménye

Átvágásos térábrázolás:

Repr.

Dr. Maksay Zászló: a tér a festészetben (1.)

119 – 125.

Élet és Tudomány, Gy.-1972. I. 21.

XXVII.

3.

Derkovits Gyula, festő

3

Nemzedékek c. festménye:

Repr.

Dr. Maksay László: a tér a festészetben (1.)

119-125.

Élet és Tudomány, bp. 1972. jan. 21.

XXVII

3.

DERKOVITS, festő

Ugy sem éltek itt Vas megyében művészek,mint Szonyi Zebegényben,Egry a Balatonnal,vagy sokan Hódmezővásárhelyen,Szentendrén,Szolnokon,s az utóbbi években Miskolcon is.Derkovits is csak kiröppent a közeli Szombathelyrol,anélkül,hogy vitte volna magával "Ozorajat". 1xxx 137.old

TAKACS IMRE: Sárvár és Németh Mihály 136.old

VASI SZEMLE, XXII.évf. 1.szám, 1968. Szombathely

DERKOVITS, festő

Ámos Imre, Derkovits, Dési Huber nemcsak, hogy nem vállaltak semmiféle "skizofréniát", hanem a teljes "én-feláldozásig" és végsőkig ellenszegültek a fasizmussal. ~~Kontos~~ az
258.old

GY. PETÉNYI KATAKIN: Jel és jelentés Ámos Imre
müvészetében 257.old

STUDIA COMITATENSIA, 2.szam. Tanulmanyok Pest
Megye Múzeumaiból, Szentendre, 1973

DERKOVITS GYULA, festo

Szombathelyen együtt járt iskolába Jaksa Istvan festő vel. Még a rajzórán sem azt csinaltak, amit kellett volna legtöbbször egeszen mast rajzolgattak. Igy történt, hogy Jaksat a kitünően rajzolo fiut rajzból buktattak meg eléggé szokatlan módon. Derkovitssal együtt az órakon tanulas helyett versengve rajzolgattak. 544.old

PALKÓ ISTVÁN: Vasi művészportrék, Jaksa István
542.old

VASI SZEMLE, XXIII.évf. 1969. 4.szám, Szombathely

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyen a tömegek lelkesedése, aktivitasa tevékenységre ösztönözte a megyében élő alkotó művészeket. A képzőművészek Derkovits szellemében segitették kibontakoztatni a munkasfiatalokban levő tehetséget. 371.old

RÁCZ JÁNOS: Kulturális életünk 25 évéről 367.old

VASI SZEMLE. XXIV. évf. 1970. 2.szám. Szombathely

DERKOVITS GYULA, festő

1967-ben a rendezendő Derkovits Emlékmuzeum anyaganak összegyüjtése volt a legfontosabb feladat. Özvegye, Dombai Viktória a szombathelyi Derkovits Képzőművészeti Körön keresztül a muzeumnak ajándékozta Derkovits munkaeszközeit, rézkarcokat, fényképeket.. 557.old

DORNER MARIA: Évi jelentés, Savaria Muzeum, Szombathely, Helytört. Oszt. Jelentése, 1965-1970, 551.old

SAVARIA, A Vas Megyei Muzeumok Értesitője, 1965-1970. 4.sz. Szombathely, 1973

DERKOVITS GYULA, festő

1967.aug.20-án megnyitották Szombathelyen, a Vorosilov utca 4.sz.házban a Derkovits Gyula Emlékmuzeumot. 3 teremben és egy folyosórészben elhelyezett 5 vitrinben és 3 tárlóban mutatják be életpályáját, gyermekkorát, inaséveit, katonáskodását, stb. 560.old

DORNER MÁRIA: Évi jelentés, Savaria Muzeum, Szombathely, Helytört. Oszt. Jelentése, 1965-1970, 551.o

SAVARIA, A Vas Megyei Muzeumok Értesitője, 1965-1970. 4.sz. Szombathely, 1973

DERKOVITS GYULA, festő

1967.aug.20-an nyilt meg Szombathelyen a Derkovits Emlékmuzeum. Bemutatják müvészi kibontakozásának korat, a kiforrott müvész munkasságát halálaig, müvészi munkaesz közeit, par képét, rézkarcait, fametszeteit, Majthényi Karoly által készitett Derkovits szobrokat. 560.old

DORNER MÁRIA: Évi jelentés, Savaria Muzeum, Szombathely, Helytört. Osszt. Jelentése, 1965-1970, 551.old

SAVARIA, A Vas Megyei Muzeumok értesitője, 1965-1970. 4.sz. Szombathely, 1973

DERKOVITS GYULA, festő

A szombathelyi Derkovits-telepi alt.iskola jubileumi Derkovits kiállitasakor /marc.1.-apr.13./életéről film előadas,emléktabla koszoruzas,iskola avatás,művészetéről ankét,emlékünnepély ,stb. szerepelt a programmban. 560.old.

DORNER MÁRIA: Évi jelentés,Savaria Muzeum,Szombathely Helytört.Osztt.Jelentése,1965-1970,551.o

SAVARIA, A Vas Megyei Muzeumok Értesitője,1965-1970. 4.sz. Szombathely, 1973

DERKOVITS GYULA, festő

A Muzeum ajándékba kapta a megyei tanácstól Majthényi Károly szobrászmüvész által készitett Derkovits-fej cimü bronzszobrot, melyet a Derkovits emlékmuzeumban helyeztek el. 557.old

DORNER MÁRIA: Évi jelentés, Savaria Muzeum, Szombathel Helytört. Oszt. Jelentése, 1965-1970, 551.

SAVARIA, A Vas Megyei Muzeumok Értesitője, 1965-1970 4.sz. Szombathely, 1973

DERKOVITS GYULA, festő

A muzeumnak sikerült kilenc darab asztalos gyalut megszereznie, melyekkel inaskodása idején maga Derkovits is dolgozott. 553.old

DORNER MARIA: Évi jelentés. Savaria Muzeum, Szombathely Helytört. Osst. 1965-1970

SAVARIA. A Vas Megyei Muzeumok értesitője, 1965-1970 4.sz. Szombathely, 1973

DERKOVITS GYULA, festő

Derkovits Szombathely szülötte, a forradalmi festő emlékszoba létesitéséét csak részben tudták megvalósitani. Szükséges volna az épület utcai részének felszabaditása. 553. old

DORNER MARIA: Évi jelentés, Savaria Muzeum, Szombathely Helytört. Oszt. 1965. 1970.

SAVARIA. A Vas Megyei Muzeumok Értesitője, 1965-1970 4. sz. Szombathely, 1973

DERKOVITS GYULA, festő

Szombathelyen, a Derkovits születése 75. évfordulójának tiszteletére a Derkovits-telepi alt. iskolában a névadó ünnepséggel együtt Derkovits emlékkiallitast rendeztek az iskolával közösen. 560. old

DORNER MARIA: Évi jelentés, Savaria Muzeum, Szombathely Helytört. Oszt. 1965. 1970.

SAVARIA. A Vas Megyei Muzeumok értesitője, 1965-197(4. sz. Szombathely, 1973

DERKOVITS GYULA, festő

A szombathelyi muzeum a szombathelyi Cipész Ktsz.szocialista brigadjanak Derkovits Gyulával kapcsolatos ismertetést tartott és részükre fényképeket adott. 562.old.

DORNER MÁRIA: Évi jelentés, Savaria Muzeum, Szombathely Helytört. Oszt. 1965.1970.

SAVARIA, A Vas Megyei Muzeumok Értesitője, 1965-1970 4.sz. Szombathely, 1973

DERKOVITS GYULA, festő

A megyei tanács ajándékba adott a muzeumnak két darab Derkovits kisszobrot, melyeket Majthényi Károly szobrászművész alkotott. 557.old

DORNER MÁRIA: Évi jelentés. Savaria Muzeum, Szombathely Helytört. Oszt. 1965-1970

SAVARIA. A Vas Megyei Muzeumok értesitője, 1965-1970 4.sz. Szombathely, 1973

Deskovits Gyula

1514 c. sorozatból a Dózsa a vásfokon c. lap, s az 1933-as Kikötött parasit c. műve említve.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom – Bp. 1974. 94p.

Derkovits Gyula

Grafikai sorozatai emlékére

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom – Bp. 1974. 92p.

Derkovits Gyula

A Téli alkotás és a Terror (1930) c. művei említve.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom – Bp. 1974. 87-88 p.

Derkovits Gyula

Neve említve.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom – Bp. 1974. 92p.

Derkovits Gyula

Dózsa - fametszete említve.

Aradi Nóra: Képzőművészet. és munkásmozgalom - Bp. 1974. 37p.

Derkovits Gyula

1929-es 1514. c. grafikai sorozata említve.

Derkovits Gyula

Dózsa-sorozatát az 1930-as nagy munkástüntetésre transzparensnek szánták.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom – Bp. 1974. 50p.

Derkovits Gyula

Végzés, Kenyérért, Három nemzedék, Anya, Hajókonács, és a vörös könyvet olvasó munkás c. művei említve.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom - Bp. 1974. 51p.

Deskovits Gyula

A Dózsa-sorozat Máglyán, és a Levesetés c. művei enkitve.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom – Bp. 1974. 51 p.

Derkovits Gyula

Az 1933-as Artisták és az 1933-as rézkarca, mely egy kikötött parasztot ábrázol, említve.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom – Bp. 1974. 51 p.

Derkovits Gyula

Nemzedékek c. műve Kondor Gyönggyel kapcsolatban említve.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom - Bp. 1974. 51p.

Derkovits Gyula

1922-23-as püspöksüveges önarcképének egyik rézkarc-változatán a süvegre, ötágú csillagba került a sarló-kalapács motívum.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom – Bp. 1974. 60 p.

Derkovits Gyula

Téli ablak (1930) c. műve említve.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom - Bp. 1974. 56 p.

Derkovits Gyula

Neve a Szocialista Képzőművészek csoportjával kapcsolatban említve.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom – Bp. 1974. 53p.

Deskovits Gyula

Az 1917 utáni forradalmi tömeg sajátos ábrázolójaként neve említve.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom - Bp. 1974. 62p.

Derkovits Gyula

Az 1930-as években elterjed a művészetben – így Derkovitsékban is – a höstönnáros motívuma.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom – Bp. 1974 68p.

Destouches Gyula

Neve említve.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom - Bp. 1974. 75 p.

Derkovits Gyula

Neve megemlítve.

Lávor Sándor: Egry József – Bp. 1973. 8p.

Derkovits Gyula
festő

Méltatás

Kaczogh Áthos · Molnár C. Pál.
Művészet, 1974. junius - 23 lap.

Derkovits Gyula

tanult a Kernstok-féle szabadiskolában
1916-19 /Harisköz/.

Berza László, Bernát György, Erdei
Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Buda-
pest 1973. 13351

5501

Derkovits Gyula

. művei szerepeltek Fruchter Lajos gyűjteményében.

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc

stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973

1335 l

366 l

Derkovits Gyula

Gyakorlatig a mester 1934-ben ébenhalt, feleségének alig volt anyagi lehetősége, hogy eltemesse. Munkásokat – munkanélkülieket – valamint szegény parasztokat festett.

Mándi Teréz: Commemorating painter Gyula Derkovits. Daily News, Pest 1974. V. 5.

Derkovits Gyula

Nyergesújfalu szabadiskolájában tanult festeni a Tanácsköztársaság ideje alatt, majd annak bukása után zacskóragasztásból tartotta fenn magát.

Mándi Teréz: Commemorating painter Gyula Derkovits. Daily News, Budapest 1974. V. 5.

Derkovits Gyula

Utóbb Bécsbe került, ahol magára találva, sikerült is a városban kiállítani festményeit, amelyeket Budapestre való visszatérte után is bemutatott néhány kiállításon.

Mándi Teréz: Commemorating painter Gyula Derkovits. Daily News, Budapest 1974. V.5

Derkovits Gyula

Olajfestményeket és grafikát alkotott; poszthumusz sorozata Dózsa György küzdelmét ábrázolja. 1948-ban Kossuth díjat kapott. Számos külföldi tárlaton szerepeltek műei.

Mándi Teréz: Commemorating painter Gyula Derkovits. Daily News, Budapest 1974. v.5.

Deákovits Gyula.

műveit mutatják be a Leipzigban febr. 16-
án nyíló kiállításon.

N.N.: Hungarian Exhibition abroad. Daily
News, Budapest 1974. 2.10.

DERKOVITS GYULA, festő

Századunk magyar festménye és szobra Csontváry, Derkovits, Egry, Medgyessy, Borsos Miklós közreműködésével valósabrázoló és valóságfeltáró, regisztráló és teremtő tevékenységet végzett, ezzel találta meg művészet, társadalom és a megismerés komplex követelményeinek együttesét. 371.old

LOSONCI MIKLÓS: "Művésztelep 72" A XV. Soproni Ünnepi hetek képzőművészeti kiállitása
371.old

Soproni Szemle, Helytörténeti Folyóirat, XXVI.évf. 1972. 4.szám

Derkovits Gyula

Kállai Ernő a két világháború közötti és a 2-ik világháború utáni legértékesebb művészeti törekvések támogatására, a Bauhaus gondolat népszerűsítésére, e művészek elismertetésére tette fel életét.
„1514" c. fametszetsorozat-mappát 1936-ban Kállai Ernő és Bálint György látja el bevezetéssel (említve)

Dévényi Iván: Kállai Ernő emlékezete.

Tolnamegyei Népújság, 1945. febr. 9.

Derkovits Gyula

A Budavári Palota A-épületében kapott új otthont a Magyar Munkásmozgalmi Múzeum. A két világháború közötti szocialista képzőművészet egyik időszaki kiállításán szerepelnek művei.

Népszava (Heves), 1945. márc. 8.

Derkovits Gyula

„Kerlészet a képzőművészetben" cím-
mel kiállítás nyílt a Nyíregyhá-
zi Mezőgazdasági Főiskolában,
ahol bemutatják „Virágzó fa" c.
művét. (ecolítve)

Keletmagyarország, 1973. márc. 4.

Derkovits Gyula

Derkovits munkásságának tanulmányait kezdeményezte Kiss István a Dózsa szobor főalakjának megmintázásához.

Tasnádi Attila: Kiss István
Művészet, 1975. november - 1 oldal.

Derkovits Gyula

Festményei és grafikái nagy reményekre jogosítanak, "csupa ösztön, tudás és fantázia" sugárzik minden alkotásából,-irja kritikájában Fóthy István: "Három kiállitás" cimmel. A müvész munkái az Otthon Klubban, az Irók és Ujságirók körének kiállitó termében kerültek bemutatásra.

A HÉT, Bp. 192o. dec. 2o.
XXXI. évf. 38. sz. 605. lap.

DERKOVITS JENŐ, asztalos

---

id. Derkovits Gyulának legidősebb fia mondta: Apja nagyobb megrendelések elkészítése előtt külföldi tanulmányutakra indult. - A Kikakker-és Legáth-féle üzletek berendezését is berlini és bécsi hasonló üzletekről mintázta.
Szöveg: 47. old. 3. jegyz. 51. old.

KUNTÁR LAJOS: Derkovits Gyula szombathelyi évei 47. old

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1959. I. köt.
Szombathely, 1959

DERKOVITS JENŐ, asztalosmester

---

id. Derkovits Gyula fia, Gyula festőművész fivére. Mikor atyjuk meg halt eladogatta a műhely felszerelését. Kiss Pál azstalosmester, aki Derkovitsnál tanult, szintén vett néhány szerszámot, melyekkel Gyula, a festő is dokgozott még. Ezek még megvannak Kissnél. 50.old

KUNTÁR LAJOS: Derkovits Gyula szombathelyi évei 47.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti évkönyv, 1959. I. köt. Szombathely, 1959

DERKOVITS JENŐ, asztalos

Id. Derkovits Gyula, szombathelyi műbutorasztalos fia, Derkovits Gyula festőművész fivére. Apjával kötött inasszerződése a Szombathelyi Levéltár nyilvántartójában szerepel. 52. old. 9. jegyz

KUNTÁR LAJOS: Derkovits Gyula szombathelyi évei 47.o.

VASI SZEMLE, Helytörténeti évkönyv, 1969. I. köt. Szombathely, 1969

DERKOVITS SÁNDOR, asztalos

---

id. Derkovits Gyula, szombathelyi bútorasztalos fia, Derkovits Gyula festőművész testvére. Apjával kötött inasszerződése a Szombathelyi Levéltár nyilvántartojában szerepel. 52. old. 9. jegyz

KUNTÁR LAJOS: Derkovits Gyula szombathelyi évei 47.o

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, 1969. I. köt. Szombathely, 1969

Derkovits Gyula, festő

Megemlítve.

Mikó Krisztina: Az értelem keresője 6.

Népszabadság, Bp. 1976. júl. 3.

Derkovits Gyula, Dertő

L.: Ék 1.

Aradi N.: Harmine ... 7.

Népszabadság, Bp. 1976. júl. 3.

Derkovits Gyula festő

Füst Milán: Advent c. kötete
Derkovits illusztrációival

— : Most jelent meg 8.

Népszabadság, Bp. 1976. júl. 6.

Derkovits Gyula, festő

Országos tervpályázat a szombathelyi képtárra

Szombathelyen széles körű, önkéntes összefogással szándékoznak képtárat építeni. Ennek érdekében az elmúlt hónap végén létrehozták a megyeszékhelyen a képtárépítő egyesületet, melynek népszerűségére jellemző, hogy már az alakulás napján több mint négyszázan írták alá a tagsághoz szükséges belépési nyilatkozatot. A tagok száma azóta napról napra nő.

Az egyesület intéző bizottsága most országos tervpályázat kiírására kérte fel a Magyar Építőművészek Szövetségét. Javaslatot kért arra is, hogy hol látják célszerűnek elhelyezni a városban a leendő — *Derkovits-*, a *Dési Huber-hagyatékot* őrző s a kortárs alkotásokat bemutató — képtárat. A tervek szerint várhatóan 1981-ben adhatják át az épületet a közművelődésnek.

— Országos tervpály

14.

Népszabadság, Bp. 1976. júl. 11.

Derkovits Gyula, festő

L.: Déri Huber

—: Déri Huber-emlékkiállítás ... 7.

Népszabadság, Bp. 1976. júl. 31.

Derkovits Gyula

A Moszkvai kiállításon
egyik legnagyobb hatású
műi Derkovits Gyula „Kenyér-
ért" című műve.

— : Magyar művek moszkvai bemutatójáról . . .
Művészet, 1976. március — 92. oldal.

Dercsényi Gyula

A Radnai gyűjteményben
van Derkovits kép is.

Aszalós Endre: Tóth Menyhért emlékeimben.
Művészet, 1976. március - 21.oldal.

Derkovits Gyula, festő- és grafikusművész

1894-ben született Szombathelyen és 20 esztendős koráig élt szülővárosában. Első, viszonylag teljes, életművét bemutató kiállítását 1948-ban rendezték Szombathelyen. Vas m. tanácsa komoly anyagi segítséget adott ahhoz, hogy viszonylag teljessé lehessen tenni az életművet. 3 évalatt közel 50 festményt és grafikát vásárolt, amely azért is fontos, mert nagyon kevés Derkovits-mű van forgalomban.

Művészeti Magazin.

1977. VIII. 25, 21.25 TV, O.

1) Fajtatás

Derkovits Gyula, festő-grafikusművész

Expresszionista szenvedély fűtötte az 1919-es magyar Tanácsköztársaság harcos alkotóit, Derkovits kompozícióit, mozgosító erejű Dózsa-fametszeteit.

Artner Tivadar: Képzőművészetről képben és szavakban.

Keletmagyarország, 1978. jan. 15.

Derkovits Gyula festő- és grafikusművész

a Magyar Tanácsköztársaság első intézkedései között biztosította mindenkinek a tanuláshoz való jogot.

A művész közismert (1932-es) „Három nemzedék" c. festményén vörös könyvet olvasó ördöcskép fejezi ki a jelenkort. (említve).

Ardi Nora: a tanulás.

Népművelés, 1977. 9. 14. old.

Derkovits Gyula

Derkovits munkássága lett a felszabadulás után a művészeti események főszereplője.

Rózsa Gyula: A „rómaiak" 1945 után.
Művészet, 1977. december - 26 lap.

Derkovits Gyula

Méltatás.

Rózsa Gyula: A „Rómaiak" 1945 után.
Művészet, 1977. december - 26. lap.

Derkovics Gyula

Méltatás

Takács József: „A megváltás sáhítása remény nélkül"
Művészet, 1977. december – 21. lap.

Derkovits Gyula

Méltálás

— Kiss István szobászművész kiállítás sorozata.
Művészet, 1977. december - 44 lap.

Derkovits Gyula

„Alvó nő"
(repro)

Brestyánszky Ilona: A nő mint múzsa.
Nők Lapja, 1978. március 4 – 16. lap.

Derkovits Gyula

Méltatás.

Kerékgyártó István: Meghőzelődések
Művészet, 1977. október – 13. lap.

Derkovits Gyula

Méltatás.

Zsigmond Márta: Akiket a pénz nem boldogít.
Kék Hapja, 1977. december 31 – 6 lap.

Derkovits Gyula, festő

BÁV aukción sikerült Rippl Rónai József "Mozgástanúlmányok".c.tusrajzát,Derkovits-Berény grafikát megvásárnia a Modern Magyar Képtárnak. 534.oldr utóbbiakat pécsi magántulajdonból vásároltak meg. 16.jegyz

Romváry Ferenc,: A Maodern Magy,Péptár története
Uj szerzemények IV. 333.old

A Jan.Pann.Múz.Évk.XIX. 6974. Pécs

Derkovits Gyula

Az iró és festő Bernáth Aurél művészetéről ad képet Vadas József: "Magyar Riviéra" cimmel. Felsorol néhány költőt, irót, akik a művész baráti köréhez tartoznak, majd Kassák Lajost emliti meg, s követői közül: Uitz, Bortnyik és Tihanyi munkásságát az avantgarde táborához tartozó művészek közül, „akik -Derkovitsot kivévenem tudtak az avantgarde eredményein okulva, azon tullépni." Mindezek, mintegy kisérő szövegként szerepelnek, hogy a művésznek a Tihanyi Muzeumban rendezett kiállitasán bemutatott alkotásait kiemelje. A cikket lásd: Bernáth Aurél nevénél.

Élet és Irodalom, Bp. 1977. juni. 18.
XXI. évf. 25. sz. 12. lap.

Derkovits Gyula

A Tamás Galériában -1936-ban- rendezett "Ujrealisták"c. kiállitásra emlékezik Vadas György: "Ujra ujrealisták" c. beszámolójában, mely a jelenlegi szombathelyi Savaria Muzeum tárlatát veti össze a negyven év ellőtivel, annak jelentőségével, az akkor és most szereplő művészek munkájával, állásfoglalásával. Az elhunyt és ma élő festők, szobrászok nevét felsorolva, egyes alkotásukat is megemliti: Bán Béla, Berda Ernő, Fenyő A. Endre, Háy Károly László, Schubert Ernő, Derkovits Gyula, Dési Huber István, Szántó Piroska, Goldmann György, Bokros Birman Dezső, Gádor István, Buti István, Hevő István, Sugár Andor, Fehér György.

Fenti c. Vadas-cikket lásd: Bokros Birman Dezső nevénél.

Élet és Irodalom, Bp. 1977. juni. 11. XXI. évf. 24. sz. 12. lap.

Derkovits Gyula, festő

L.:Csók István

dr Steiner László:Festészet a bélyegeken
Élet és Tudomány,Bp.1977.máj.13.

606.

XXXII/19

Derkovits Gyula, festő

L.: Dési Huber István

B. Vilányi Éva: Dési Huber István emlékei

Élet és Tudomány, Bp. 1977. február 4. XXXII/5

Derkovits Gyula, festő

L.: Thorma János

Heitler László: A milgyűjtő alkotása 907-909

Jelenkor, Pécs, 1977. okt. XX/10.

Derkovits Gyula, festő

L.:Bálint Endre

Bodri Ferenc:Müvészeti könyvszemle 91o-913

okt. XX/1o.

Jelenkor Pécs 1977

Derkovits Gyula

"Egzakt forma, ideológiai tartalom" cimmel Vadas József igen részletes beszámolót ad a századeleji különféle művészeti irányzatokkal kapcsolatban az avantgarde, a Bauhaus, a konstruktivizmus elnevezésü művészeti mozgalmakról. Neveket és müveket emlit az iparművészek, épitészek, képzőművészek sorából: Molnár Farkas, Moholy-Nagy László, Uitz Béla, Kassák Lajos, Dési Huber István, Sugár Andor, Derkovits Gyula. A magyar művészeken kivül külföldieket is idéz a különböző művészeti mozgalmak irodalmával együtt.
Fenti cimü Vadas-cikket lásd: Molnár Farkas nevénél.

Élet és Irodalom, Bp. 1977. okt. 1.
XXI. évf. 4o. sz. 12. lap.

Derkovits Gyula, festő

L.:Kassák Lajos

Vas István:Szentendre 15-28.

Látóhatár,BP; 1977.május

Derkovits Gyula. festőművész 1) -olyfatás

Szombathelyen nyílt meg az Újrealisták 1936. évi forbatanak felújítása - ezzel a nevvel az akkor más kétévei Szocialista Képzőművészek Csoportjához tartozó művészek egy része jelentkezett a Tamás-galériában Bpesten - az 1934-ben meghalt Derkovits nyomán ákartak továbbhaladni. Dési Huber István írása szerint kutatni a művészet aktuális problémáit

B.L.: Újrealisták 1936 - 1977.

Vas Népe, 1977. máj. 28.

Derkovits Gyula, 2) Folytatás:

a Savaria Múzeumban gondosan kiállított anyag részben a 40 évvel ezelőtti képzőművészet egyik fontos fejezetére mit ajtót-ablakot. Ugyanakkor a rekonstrukció hitelességét nem rontva, becpíti az akkori anyagba Derkovits néhány ide-illő festményét rájzát is, valamint a Dési Huber cikkei nagyobb hangsúlyt adtak a „Csoport" egykori bemutatkozásának.

B. L.: Újrealisták 1936–1977.

Vas Népe, 1977. máj. 28.

Derkovits Gyula, festő-grafikusművész

Expresszionista szenvedély fűtötte az 1919-es magyar Tanácsköztársaság harcos alkotóit: Derkovits kompozíciót, mozgosító erejű Dózsa-fametszeteit. (emlétve)

„Összecsapás" a Dózsa-fametszet sorozat egy lapja.

(repr.)

Artner Tivadar: Képzőművészetről képben és szavakban.

Nógrád, 1977. jím. 5.

Derkovits Gyula

„Napy fa alatt" Tus 37,5 x 32,5 cm

S. l. j.: Derkovits Gy. 1926

Repr.: Kőmer Éva, Derkovits Gyula. Corvina 1968. 77. kép.

Ziziáltási ár: 10000 ft

BÁV 44.Képaukció,Budapest,1977.december

Derkovits Gyula (1894-1934)

Ligetben Visfestmény 25,3 x 18

S. l. j.: Derkovits

Zirzáltási ár: 8000 ft

BÁV 44.Képaukció,Budapest,1977.december

Derkovits Gyula, festőművész

Győrött, a Múzeumi Képtárban megrejelt Derényi Iván magángyűjteményének kiállítása, melyen a művész műve is szerepel

„Önarckép", 1926. (említve)

(ii): Magángyűjtemény a közönség előtt.

Dolgozók Lapja, 1977. júl. 23.

Derkovits Gyula Festőművész

A győri múzeumi képtár Dévényi Iván műgyűjteményének egy részet mutatja be. A kiállításon szerepel a művész alkotása is. Önarckép (említve)

„Szaladó lovak" c. (repr.)

Csányi L.: Dévényi Iván gyűjteménye Győrben. Tolnamegyei Népújság, 1977. aug. 14.

Derkovits Gyula

Expresszionista szenvedély fűtötte az 1919-es magyar Tanácsköztársaság harcos alkotóit: Berény Róberlet, Uitz Bélát, éppúgy mint Derkovits Gyula kompozícióit, mozgosító erejű Dózsa-fametszetett. (emlitve)

„A Dózsa-fametszetsorozat egy lapja" (repr.)

Artner Tiddar: Képzőművészetről képben és szavakban.
Dunaújvárosi Hírlap, 1977. jún. 17.

Derkovits Gyula festőművész

Szombathelyen felállították a város nagy szülöttének Derkovits Gyulának szobrát Varga Imre alkotását. – Egy különös profilú képtár építését határozott el a város, melynek törzsanyaga a Derkovits emlékmúzeum, valamint Dési Huber István hagyatéka, amelyet a festő özvegye ajándékozott a városnak. A képtárhoz szükséges pénz előteremtéséhez Képtáripítő Egyesület alakult.

-d-: Téglajegyek – egy képtárért.

Magyar Hírek, 1977. dec. 3.

Magyar Hírek, 1979. dec. 3.

Derkovits Gyula

Derkovits Gyula szobra Szombathely egyik új lakótelepén

mű lapban arról, hogy Todor Manojlovic lefordítja Ady összes verseit, Szenteleky Kornél pedig pár esztendővel később Mladen Leskovacot biztatja egy kötet Ady-vers lefordítására. Az első szerb-horvát nyelvű Ady-kötet azonban csak 1953-ban jelenik meg Újvidéken, majd Danilo Kiš tolmácsolásai jelennek meg könyvalakban.

Az Ady-centenárium meghozta az első szlovén és macedón nyelvű Ady-kötetet is — Ady költészete utóéletének szép eredményeként. Hogy mit jelent 1977-ben Ady Endre költészete egy más nyelvű és hagyományú irodalom szemével nézve, erre ad választ a maga módján Joze Hradil és Kajetán Kovic, illetve Paszkal Gilevszki válogatása, s nyilván ha arra is, minthogy alapvonásaiban akartak ízelítőt adni a magyar költő teljes opusából. A több közös sajátosság ellenére a két kötet mégis más-más úton vezeti az olvasót Ady költészetéhez. A fordító és válogató Joze Hradil, és a műfordító Kajetan Kovic, mint kötetük címe is mutatja (Vér és arany), amikor a »fiatal« Ady versei között válogatnak, a Léda-versek egy tágabb értelemben vett körét szólaltatják meg egy-egy magyarság-, pénz- és proletárvers ellenpontjával, elannyira, hogy az ötven vers közül csak az utolsó három az 1912 utáni keltezésű. Szemmel láthatóan még mindig a »szimbolista« költő a vonzó és érdekes, egy kicsit még mindig a Baudelaire-rokon csábítja a »nyugatias« ízlést."

Derkovits Gyula

Expressionista szenvedély fűtötte az 1919-es magyar Tanácsköztársaság harcos alkotóit; a művész kompozícióit, mozgósító erejű Dózsa-fametszeteit.

„Összecsapás" a Dózsa-fametszetsorozat egy lapja. (repr.)

Artner Tivadar: Képzőművészetről képben és szavakban.

Zalai Hírlap, 1977. júl. 3

Derkovits Gyula

29. Téglahordó o. tempera lemezpapír
72x50,5 cm
jfj: Derkovits Gy. MNG letét

A XX. y magyar festőnyete a műtelei Zeptárban
- Katalógus -

1

Derkovits Gyula (1894-1934)

Mint ayatalos minden előtanulmány nélkül lezdett rajzolni, 1918-19-ben Kernstok Károly szabadiskolájában tanult. A Tanács Köztársaság idején a nyergesújfalni művéztelepen végre anyagi gondoktól menteren dolgozhatott. 1922-ben állított ki elöször. 2 évet Bécsben dolgozott. ~~Állotásaiban a proletariátus~~ ~~élete~~ 1948-ban „post mortem" Kossuth díjjal tüntettél ki.

A XX. y. magyar festészete a miskolci Képtárban

- Katalógus -

Derkovits Gyula, festőművész

A művész szobrát Szombathelyen állitották fel. A szobor Varga Imre alkotása.

Turista, 1977. 8.

Derkovits Gyula, festő

L: Varga Imre

Székely András: Varga Imre: Károlyi Mihály 14.

Nincszabadság, Bp. 1978 jan. 29.

Derkovits Gyula, festő

L.:Berényi Ferenc

83-85.

Berényi Ferenc: Élményeim forrása és megőrző városa

Jászkunság, Szolnok, 1977. ápr. XXIII/1-2.

Derkovits Gyula, festő

megemlítve a Tüler Lajos portréfilmben

(bársony.): TV-notesz

Esti Hírlap, Bp. 1977 szept. 21. 2.

Derkovits Gyula, festő

L: Varga Imre.

Haves Ervin: Az emberi teljességet fölmutatni 19.

Népszabadság, Bp. 1977 nov. 6.

Derkovits Gyula, festő

A sarló-kalapács, a győztes Októberre utaló áttételes jelentéssel, a Szovjetunión kívül Magyarországon tűnik fel először képalkotó elemként, pontosabban: mint egy adott képet *értelmező* motívum. *Derkovits Gyula Püspöksüveges önarcképének* egy 1922-es rézkarcváltozatán, a süvegen megjelenik az ötágú csillagba foglalt sarló-kalapács. Indítéka a „megváltás = forradalom" gondolat, amely ekkor nemcsak a festészetben-grafikában, hanem a költészetben is vissza-visszatér *(Tóth Árpád, Juhász Gyula)*. 1924 és 1926 között pedig *Ferenczy Noéminek* két olyan faliszőnyege készül (a *Fahordó nő* és a *Parasztfej kaszával*), amelyen a bordűr motívuma a szőnyegképet értelmező, díszítőelemként alkalmazott sarló-kalapács.

Anadi Nóra: A sarló-kalapács történetéről 16.

Népszabadság, Bp. 1977 nov. 6.

Derkovits Gyula, f

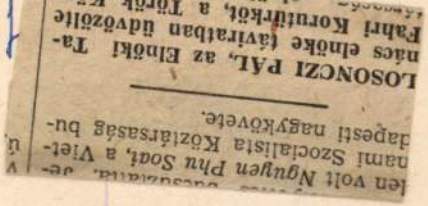

LOSONCZI PÁL, az Elnöki Tanács elnöke üdvözölte Fahri Korutürköt, a Török Köztársaság budapesti nagykövetét.

Lóczy János: Ránki György születésnapjára
Népszabadság, Bp. 1977. okt. 29.

7.

Derkovits Gyula, festő

megemlítve

Héra Zoltán. A hajléképítés korszakai

7.

Népszabadság, sp. 1977. okt. 28.

Derkovits Gyula, festő

Felhívás.

–: Téglajegyek a Derkovits-képtár felépítésének Támogatására 7.

Népszabadság, Bp. 1977 okt. 22.

Derkovits Gyula, festő

megemlítve

F. R.: Könyvszemle.

7.

Népszabadság, Bp. 1977. szept. 6.

Derkovits György, festő

Szombathely Derkovits-emlékkiállítás megrendezésére kerül.

—: Derkovits-emlékkiállítás 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. szept. 9.

Derkovits Gyula, festő

L.: Csók István

—: Rekorderedményel ... 7.

Népszava, Bp. 1975. dec. 18.

Derkovits Gyula festőművész

A Miskolci Képtár XX. sz.-i állandó kiállításán látható a művész „Téglahordó fiú"-ja. /említve/

Művészeti Magazin

1975. XII, 27.

Derkovits Gyula
1894 - 1934

„Tájlép" Tuszajz 20 x 28,5
Selesve lent balra: Derkovits Gy.
Védett. 3500 ft - Ziriáltári ás

BÁV 38 Képaukció Budapest 1975 december

Derkovits Gyula.

„Gyökerek" (Fák töve). tempera, arany perfes-
ték, karton,
45 x 54 cm, 1929. (repr.)

Művészet, 1976. 8. 5 old

Dekovits Gyula

1980-ra várható az új múzeum épület kialakítása, ahol a Dekovits és Dési Huber Emlékmúzeum kap helyet.

Ráth Zsolt: Dekovits és Dési Huber Emlékmuzeum.....
Művészet, 1976. augusztus - 4.oldal.

Derkovits Gyula

Az 50-es évek végén a Nemzeti Galéria belüti anyagának és a mester személyi tárgyainak bemutatásával Derkovits-emlékhár nyílt Szombathelyen.

Ráth Zsolt: Derkovits és Dési Huber Emlékmuzeum....
Müvészet, 1976. augusztus - ~~xx~~. 4.oldal.

Derkovits Gyula

A Savaria Múzeum 1973 óta
rendszeresen vásárol Derkovits
műveket magángyűjtőktől.
Vas Mihály tanácsa támogatja
a gyűjtési koncepció végrehajtását.

Ráth Zsolt: Derkovits és Dési Huber Emlékmuzeum....
Művészet, 1976. augusztus - 4.oldal.

Derkovits Gyula

Kívánatos lenne, hogy Derkovits-nak az állami múzeumokban tulajdonában levő, de ki nem állított művét is szombathelyen le-tétbe helyezzék.

Ráth Zsolt: Derkovits és Dési Huber Emlékmuzeum....
Müvészet, 1976. augusztus - 4.oldal.

Derkovits Gyula

Derkovits életművének helye és jelentősége tisztázódott Dési Huber István monográfiájának megjelenése óta.

Ráth Zsolt: Derkovits és Dési Huber Emlékmuzeum....
Művészet, 1976. augusztus - 4.oldal.

Derkovits Gyula

Derkovits a szocializmust reprezentálja, azonos vele, azonos vele ami a szocializmusra, őrá is vonatkozik (Fülep Lajos: Derkovits helye, 1969)

Ráth Zsolt: Derkovits és Dési Huber Emlékmuzeum....
Müvészet, 1976. augusztus - 4.oldal.

Derkovits Gyula

„Gyökerek" (Fák tövé)
(repro)

Ráth Zsolt: Derkovits és Dési-Huber Emlékmúzeuma...
Művészet, 1976. ~~július~~ augusztus. — 4 oldal.

Derkovits Gyula

Szombathelyen rendezték meg 1948
februárjában Derkovits első, viszony-
lag teljes életmű kiállítását.

Ráth Zsolt: Derkovits és Dési Huber Emlékmuzeum....
Művészet, 1976. augusztus - ~~ix~~. 4.oldal.

Derkovits Gyula

Derkovits Gyula művészetét az
1934-es „Századunk"-ban Lesz-
mai Anna méltatta.

W. Somogyi Ágnes: „Kód alatt, kód után".
Tükör, 1976. július 27 - 22 oldal.

Derkovits Gyula

Szombathelyen megnyitották
Derkovits Gyula első állandó
kiállítását.

Varga Imre: Derkovits okán
Tükör, 1976. szept. 28 - 36 oldal

Derkovits Gyula

Derkovits állandó kiállításán
látható a „Kenyérért" című kép,
valamint a Csónakosok című
rézkarcsorozat egyik lapja.

Varga Imre: Derkovits okán.
Tiszatáj, 1976. szept. 28 – 36. oldal

Derkovits Gyula

A szombathelyi Derkovits bi állításon látható a művész „Zsákoloh" c. műve, a Statárium, a Szelegavatás, az Ürmő, valamint a megrázó „Azért felvérrad" és a Téli ablak.

Vanga Imre: Derkovits okán.
Tükör, 1976. szept. 28 - 36. oldal

Derkovits Gyula

Derkovits írja: Festészetemet minden illuzionisztikus elemtől megszabadítani akarom, mert szeretem csak úgy jöhet létre egy erős festészet, ha tiszta a festői formákkal dolgozunk.

Varga Imre: Derkovits okán
Tükör, 1976. május. 28-36. oldal.

Derkovits Gyula

Derkovitsak az a tény tette jelentős alkotóvá, hogy vesszesc volt a magyar nemzeti kultúrának, a leghaladóbb gondolatok társuselője volt.

Varga Imre: Derkovits okian
Tükör, 1976. szept. 28-36. oldal.

Derhoizts Gyula

„Önarchiys"
„Aukció"
„Szőlőevők"
} nepro

Varga Imre: Derhoizts Ohán.
Tükör, 1976. nept. 28 – 36. oldal.

Dechovits Gyula

Miltatis

Brestyánszky Ilona: Beszélgetés Borsos Miklóssal

Nők Lapja, 1976. ~~fol~~ augusztus 14-10 oldal.

Derkovits Gyula festőművész.

Oelmacher Anna „A szocialista képzőművészet nyomában" c. művében és a művészről, kismonográfiává tömörült cikkében.

Falus Róbert: Könyvszemle.

Népszabadság, 1946. febr. 3.

Derkovits Gyula festőművész

a Corvina Kiadó közre adja Oelmacher Anna művészettörténész válogatott kritikáit és tanulmányait. a könyvben olvasbatunk a művészről, aki a proletáriátus képviselőjeként lépett a szűre,

TV-híradó.

1976-jan. 22. TV 19.30 /11/

DERKOVITS GYULA, festő

A Bedő-gyüjtemény 14 évi megváltással kerül a Modern Magyar Képtárba. Festmények mellett zömmel grafikák alkotják a kiválasztott anyagot, mely az esedékes évi törlesztés után kerül a gyüjteménybe. Így 1970-ben Derkovitsnak "HALÁS CSENDÉLET", című műve került a képtárba. 288.old. 5. jegyz

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története
Uj szerzemények III. 287.old

A JANUS PANNONIUS Muzeum Évkönyve, XVII-XVIII.
1972-73, Pécs, 1975.

Derkovits Gyula

A Budapesti Nemzetközi Vásár „B" pavilonjában nyílt meg a „30 győzelmes év" c. kiállítás, melyen Derkovits Gyula, Dési Huber István, Berda Ernő művei is szerepelnek.

Tasnádi Attila: 30 győzelmes év.

Népszava, 1976. jún. 27.

Derkovits Gyula

A Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata husz lapból álló reprodukció-sorozatot adott ki. A hatvanszor-nyolcvan cm.-es reprodukciók a magyar művészet nagyjainak alkotásait ábrázolják. Az első példányokon az itt felsorolt művészek munkái szerepelnek: M.S. mester, Markó Károly, Székely Bertalan, Munkácsy Mihály, Mészöly Géza, Szinyei Merse Pál, Paál László, Mednyánszky László, Csontvári Kosztka Tivadar, Ripp-Rónai József, Egry József, Derkovits Gyula, Bernáth Aurél, Kass János. Az erről szóló -Vadas József- cikket lásd: Konecsni György nevénél.
Élet és Irodalom, Bp. 1975. okt. 11. XIX.é
41. sz. 13. lap.

DERKOVITS GYULA, festő

A Pécsi Modern Magyar Képtár gyüjtemények vétele, vagy ajándékozás révén gazdagodik, ill. esetenként vásarlások útjan gyarapszik. 1969-től 1973-ig kb. 1500 darabbal nőtt a gyüjtemény anyaga. Ezekből képek jegyzéke. restmények: 18. sz.-DERKOVITS GYULA: " HALAS CSENDÉLET", cimü müve. p. akvarell.-42.3+50.8 cm.-Ltsz: 70.303.-III. tabla 299.old. rekete repr.

ROMVÁRY FERENC: A modern Magyar Képtar története
Uj szerzemények, III. 287.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, XVII-XVIII.
1972-73, Pécs, 1975.

DERKOVITS GYULA, festő

A Pécsi Modern Magyar Képtár gyüjtemények vétele, vagy ajandékozas révén gazdagodik, ill. esetenként vásárlások útján gyarapszik. 1969-től 1973-ig kb. 1500 darabbal nőtt a gyüjtemény anyaga. Ezekből képek jegyzéke. Festmények:
17.sz.-DERKOVITS GYULA:"A GAZDAG KOPORSÓKERESKEDŐ", cimü müve.-p-tempera.-50+36 cm.-Ltsz:69.147. Fekete rep iii. tábla. 299.old

ROMVÁRY FERENC: A modern Magyar Képtár története
Uj szerzemények, III. 287.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, XVII-XVIII.
1972-73, Pécs 1975.

DERKOVITS GYULA, festő

A Pécsi Modern Magyar Képtár gyüjtemények vételével, vagy ajándékozás révén gazdagodik, ill. esetenként vásarlások utjan gyarapszik. 1969-től 1973-ig kb. 1500 darabbal nőtt a gyüjtemény anyaga. Ezekből képek jegyzéke. Grafikák: 76. sz.- DERKOVITS GYULA; "MENEKULÉS", c. müve.- p. linómetszet.- 198+316 mm.- Ltsz: 71.50.- XIII. tábla.- 300. old. fekete repr.

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története
Uj szerzemények III. 287. old

A Janus Pannonius Múzeum Evkönyve. XVII-XVIII.
1972-73. Pécs, 1975.

DERKOVITS GYULA, festő

A Pécsi Modern Magyar Képtár gyüjtemények vétele, vagy ajándékozás révén gazdagodik, ill. esetenként vásárlások útjan gyarapszik. 1969-től 1973-ig kb. 1500 darabbal nőtt a gyüjtemény anyaga. Ezekből képek jegyzéke. Grafikák: 75. sz.- DERKOVITS GYULA: "TANITAS", c. müve.- p. linómetszet 280x278 mm.- Ltsz: 71.51.- XIII. tabla.- 299. old. rekete repr.

ROMVARY FERENC: A Modern Magyar Képtár története
Uj szerzemények III. 287. old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve. XVII-XVIII.
1972-73. Pécs, 1975.

DERKOVITS GYULA, festő

Az 1969-es szerződés szerint Bedő Rudolf gyüjteménye meghatározott része 14 évalatt kerül a Modern Magyar Képtárba.-Festmények, grafikák.-A Bedő gyüjtemény. 1970.

DERKOVITS:HALAS CSENDÉLET", c.müve. p.akv. 423+508 mm. Ltsz: 70.303. 293.old

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtar története Uj szerzemények III. 287.old

A Janus Pannonius Múzeum Evkönyve, XVII-XVIII. 1972-73. Pécs. 1975.

DERKOVITS GYULA, festő

Az 1969-es szerződés szerint Bedő Rudolf gyüjteményének
meghatározott része 14 évi megváltással 14 év alatt ke-
rül a Modern Magyar Képtárba. Festmények, grafikák alkotjá
zömmel a kiválasztott anyagot. A Bedő-gyüjtemény 1970.:
21.sz. DERVOVITS GYULA: "NAGYVÁGÓ", c.műve. p. tus. 195+226
mm. Ltsz: 70.302. 293.old

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története
Uj szerzemények III. 287.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, XVII-XVIII. ~~XXXX~~
1972-73. Pécs, 1975.

DERKOVITS GYULA, festő

Az 1969-es szerződés szerint Bedő Rudolf gyüjteményének meghatározott része 14 évi megváltással 14 év alatt kerül a Modern Magyar Képtárba. Festmények, grafikák alkotják zömmel a kiválasztott anyagot. Bedő-gyüjtemény. 1971.
42.sz.-DERKOVITS GYULA: "ANYA GYERMEKKEL", c.müve. p. ceruz 73+69 mm. Ltsz: 71.12. 293.old

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története
Uj szerzemények III. 287.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, XVII-XVIII.
1972-73. Pécs, 1975 .

Derkovits

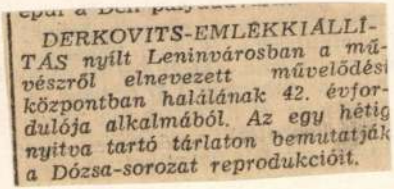

DERKOVITS-EMLÉKKIÁLLÍTÁS nyílt Leninvárosban a művészről elnevezett művelődési központban halálának 42. évfordulója alkalmából. Az egy hétig nyitva tartó tárlaton bemutatják a Dózsa-sorozat reprodukcióit.

Magyar Hirlap 1976/144/1o

Derkovits Gyula

DERKOVITS GYULA SZÜLŐVÁROSÁBAN, Szombathelyen kiállítás nyílt hétfőn a végzős Derkovits-ösztöndíjas művészek alkotásaiból. Az idén 25 fiatal művész 39 festményét, grafikáját és kisplasztikáját láthatja a közönség április 17-ig. W 5.

Magyar Hirlap 1976/82/1o

Derkovits Gyula

Németh Lajos: „Megjegyzések a Derkovits-vitához" c. írása a 152-156. old-on.

(Szabad Művészet 1956/3 146-151.p. és 1956/4 191-197.p.)

Kritikák és képek 1945-75 Bp. Corvina 1976.

Par

Derkovits Gyula

a szocialista nyomorúságot tendőzetlenül, mímelés nélkül, sohra semmit mellé nem berzelve, lenyűgöző tifepesi tiszséggel dokumentál-~~tott~~ ország-világ elött

Pogány Ö. Gábor: A Magyar Valóság
(Fév. Képtár Kiállítása XXV. Bp. 1948 IV.)

Kritikát és Képet Bp. Corvina 1976
1945-75

99 – 100. old.

Derkovits Gyula, festő

L: Kohán György

Láncz Sándor:Képzőművészeti krónika 347-351.o

J E L E N K O R, P É C S 1977. ápr. 4/ XX ;

DERKOVITY GYULA, festő

Derkovity Gyula: "1514", címü fametszete. Fekete repr
7.old

CSOÓRI SÁNDOR: Dósa .old

Művészek, Múzeumi Magazin, 1972. 2.sz. Bp.

MAGYAR HIRDETŐ SAJTÓFIGYELŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

1976 NOV 23

MAGYAR NEMZET

Derkovits Gyula,
festőművész

Derkovits-emlékkiállítás

nyílik vasárnap Szentesen, a Nemzeti Galéria és a helyi művelődési központ rendezésében, a Kossuth téri kiállítóteremben.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 135-068, 387-748, 340-726

NÉPÚJSÁG (HEVES)

Derkovits Gyula, festőművész

1976 OKT 8

1021

Képtár Szombathelyen

Derkovits Gyula szülővárosa, Szombathely széles körű társadalmi összefogással képtárat létesít. E város gondozza a magyar művészet másik nagy haladó mestere, Dési Huber István életművét is. Emellett gyűjti e művészi örökséget vállaló és továbbvivő, a városhoz közeli 25 éves zsennyei művésztelephez kötődő kortárs alkotók maradandó értékeit.

A leendő képtár anyagi alapjainak megteremtése mellett megkezdődött annak szellemi előkészítése is.

desek is történtek. A *könyvcsere hatása azonban nem csupán a konkrét tervekben, intézkedésekben fogalmazható meg, hanem igen sok másban.* Mint például abban, hogy a pártdemokráciával kapcsolatban még határozottabb igények merültek fel, új vonások, új elemek segítik a demokrácia még sokoldalúbb érvényesülését. Más meghatározással élve — a pártélet kiteljesedését.

Kaposi Levente

Derkovits Gyula. Festőművész

A szocialista ábrázolás útján elindulók közül a felszabadulás előtti Magyarországról éppoly súlyos terheket örökölt a kultúrában, mint a politikai és a gazdasági életben. De örökölte ezek közül Gyárfás Endre, Kassák Lajos, Kmetty János, Derkovits Gyula, Kádár Géza, Ámos Imre, Gyarmathy Tihamér, Bálint Endre, Vajda Lajos, Bortnyik Sándor, Tihanyi Lajos, Kondor Béla, Szabó Vilmos, Dési Huber István, Radnóti Sándor, Bálint Endre, Gyarmathy Tihamér

Derkovits Gyula

Lesznai Anna az elsők, között értette meg és mérte fel Derkovits művészetét, amelyről a „Századunk" c. polgári radikális folyóiratban 1934-ben írt.

D. I.: Lesznai Anna és Kerényi Jenő emlékkiállítása.
Vigilia, Budapest, 1976. 9. 644. old.

Derkovits Gyula

Barcsay Jenő, Berény Róbert, Bokros Birman Dezső, Bortnyik Sándor, Csontváry Kosztka Tivadar, Czóbel Béla, Derkovits Gyula, Dési Huber István, Gy. Szabó Béla, Hincz Gyula, Kassák Lajos, Kernstok Károly, Kmetty János, Lőrincz Gyula, Máttis Teutsch János, Moholy Nagy László, Nagy István művészek neve szerepel Vadas József cikkében, melyet a Művészet c. rovatban, -"Az uj realizmus a régi Korunkban" cimmel közöl a lap.
A cikket lásd: Dési Huber István nevénél!

Élet és Irodalom, Bp. 1976. május 29.
XX. évf. 22. sz. 12. lap.

Derkovits Gyula

A különféle művészeti irányt képviselő, hazai és külföldön élő, vagy élt magyar művészeket sorolja fel Vadas József: "Ami a mappából kimaradt" c.s a Vasarely Muzeumot ismertető cikkében. Többek között hivatkozik a Népművelési Intézet kiadványára, amely "Kortárs magyar mesterek" c. mel jelent meg.
Barcsay Jenő, Bortnyik Sándor, Derkovits Gyula Hantai Simon, Hincz Gyula, Kassák Lajos, Kepes György, Lakner László, Martyn Ferenc, Moholy Nagy László, Paizs László, Tóth Menyhért, Z. Gács György.
Fenti cikket lásd: Victor Vasarely névénél. Élet és Irodalom, Bp. 1976. juni.12. XX. évf. 24. sz. 12. lap.

Derkovits Gyula, fest.

L.: Déri Huber J.

– : Képtárépítés.... 9.

Népszabadság, Bp. 1976. dec. 10.

Derkovits Gyula, festő

● KIÁLLÍTÁSOK. Derkovits Gyula emlékkiállítás nyílik holnap a szentesi művelődési központban, faragó- és díszítőművészeti bemutató Dombóvárott.

o Kiállítások

12.

Esti Hírlap, Bp. 1976. nov. 10.

Derkovits Gyula

Derkovits Gyula szobrát, Varga Imre Kossuth díjas szobrászművész alkotását felavatták Szombathelyen.

— :—

Nők Lapja, 1974. ápr. 2–3. oldal.

Derkovits Gyula

Szántó Piroska példaképei közé tartozik Derkovits Gyula is.

Brestyánszky Ilona: Versenyfutás a változó élettel
Nők Lapja, 1977. március 15-16. oldal.

Derkovits Gyula

A Képzőművészeti alap Kiadóvállalat 1977 évi művészi naptárai, egy-egy művész 13 festményét-grafikáját ábrázolja. – A művész művei is láthatók e naptárakon.

Békés István: Mulandó és maradandó. Ország-Világ, 1976. dec. 8.

Derkovits Gyula

A volt népi kollégiumok képzőmű-
vészei három kollégiumot szerveztek
Dési Huber Istvánról, Derkovits Gyu-
láról és Nagy Balogh Jánosról elne-
vezett intézeteket.

Horváth György: Fényes szelek nemzedéke.
Tükör, Budapest, 1976. dec. 12.

Derkovits Gyula

Derkovits szülővárosában Szombathelyen társadalmi összefogással kívánnak képtárat létesíteni.

—: ~~Harai~~ tühör

Tühör, 1977. jan. 23. – 43 oldal.

Derkovits Gyula

A Fővárosi Képtár révén kerül-
tek köztulajdonba a szocialista
szellemű művészek, köztük Derko-
vits művei is

Tasnádi Attila: Új magyar képtár,
Népszava, 1976. november 26 - 5. oldal

Derkovits Gyula

A IV. kerületben Újpesten, a Művelődési Központ elé kerül Derkovits Gyula egész alakos szobra 1980-ban.

Fekete Judita Mű és közönség.
Művészet, 1977. február - 44. oldal.

Derkovits Gyula

Bíró Mihály rajzának jelképi ötlete visszahangzik Derkovits Gyula 1930. szeptemberi-re készített transzparensének középpontjában a Rácstépő munkás című tusfestményén.

Theisler György: Plakátművészeti ritkaságok a .....
Művészet, 1977. március - 2.oldal.

Derkovits Gyula

Derkovits Gyulának és Dési Huber
Istvánnak Szombathelyen közös
épületben van múzeuma.

Vadas József: Mire emlékeztetnek az emlékmúzeumok.
Művészet, 1977. április – 31. oldal.

Derkovits Gyula, festő

megemlítve.

–: Kiváló és érdemes művészek 1.o.

Népszabadság, Bp. 1977. ápr. 1.

Nepszabadság, Bp. 1977 márc. 25.

– képtárépítők ...

7.5.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 60. évfordulója tiszteletére kibontakozott szocialista versenymozgalom keretében, csatlakozva a Csepel Vas- és Fémművek kezdeményezéséhez, a *krasznodari tejipari kombinát* szocialista munkaversenyre hívta fel a *Székesfehérvári Tejüzemet.*

A krasznodariak szocialista vállalásait tartalmazó dokumentumot, mely a munkatermelékenység további növelését, a termelés mennyiségi és minőségi mutatóinak javítását tűzi ki célul, *J. Sz. Szokolov*, a Szovjetunió hús- és tejipari miniszterének helyettese adta át a moszkvai magyar nagykövetségen *Marjai József* nagykövetnek.

— ÜDVÖZLŐ TÁVIRAT. Losonczi [illegible] az Elnöki Tanács elnöke a

jeles művelője, aki több mint két évtizeden át volt a Lúdas Matyi belső munkatársa. Hetvenhárom éves volt.

— **Az elhunyt Göllner Miklós** Munkácsy-díjas festőművész temetése március 28-án hétfő délután 1 órakor lesz a Farkasréti temetőben.

— *SZLOVÁK SZÍNHÁZI PLAKÁTOKBÓL nyílt meg kiállítás csütörtökön a Csehszlovák Kulturális és Tájékoztatási Központban. A tárlat 30 alkotásban ad képet a szlovák színházi életről. A kiállítást szombat és vasárnap kivételével április 8-ig tekinthetik meg az érdeklődők.*

— **Országos szolfézsverseny** kezdődött csütörtökön Sopronban; a háromnapos versenyen 28 zeneiskola másfél száz növendéke méri össze tudását. A versenyfeladatok közt — a többi között — dallamdiktálás, lapról éneklés és vokális zeneművek előadása szerepel, három korcsoportban.

tély mellett [illegible]
feltételek megteremtésére összefogott az egész megye, de országszerte is többen az ügy mellé álltak.

A képtárépítő egyesületnek ez idő szerint 1760 egyéni, hetven üzemi kollektíva, csaknem 200 szocialista brigád és 50 vállalat, intézmény, tsz tagja van. Mintegy 80 képzőművész egy-egy művével járul hozzá a képtár létesítéséhez. Ezekből az alkotásokból értékesí-

Derkovits-szobrot is [illegible] törtökön *Szombathelyen*, a szocialista képzőművészet jeles alakjának szülővárosában.

Varga Imre Kossuth-díjas szobrászművész egész alakos bronzalkotása a Derkovits Gyuláról elnevezett 17 ezer lakosú új városrészben kapott helyet; avatóbeszédet *dr. Boros Sándor* kulturális miniszterhelyettes mondott.

Derkovits Gyula

Hány Károly László „A Derkovits-évfordulóra" a ctbe a 141-142. oldalon (Szabad Művészet 1954/3, 117-125. p.)

Kritikák és képek 1945-75 Bp. Corvina 1976.

Derkovits Gyula, festő

megemlítve.

Artnar Tivadar: Művészet és forradalom 13.o.

Népszabadság, Bp. 1977. márc. 27.

DERKOVITS GYULA, festo

--

Gegesi Kiss Pal akadémikus kisebb képtárra való anyago
ajándékozott a Pécsi Modern Magyar Képtár Magalapításáh
hozkivánságára a gyujteményt ma is Forgách Hann Erzsébe
emlékgyüjtemény nevet viseli,az adományozó müvészfeleség
ge utan.Igy egy csapásra oly müvészi alkotások kerültek a pécsi müzeum birtokába,mint: Derkovits Gyula müve
37.old

Hallama Erzsébet: Modern Magyar Képtár Pécsett 37.old

Müzeumi Magazin, 1969. 2.sz.Bpest.

Derkovits Gyula, festő

L:Háy Károly László

R.Gy.:Háy Károly László emlékezete 7

Népszabadság, Bp.1977.ápr. 27.

Derkovits Gyula, festő

DERKOVITS GYULA életét, munkásságát ismertető előadássorozat indult Celldömölkön és a járás községeiben. Ehhez kapcsolódóan vetélkedőket is rendeznek. Az első csütörtökön zajlott le a celldömölki kemenesaljai művelődési központban, szocialista brigádok részvételével.

—: Hl

8.

Népszabadság, Bp. 1977 ápr. 29.

DERKOVITS GYULA, festő

A könyv felvázolja a fasiszta rendszer kialakulását, lényegét, és hatását a képzőművészetre. Ebbe a művészetet belevonni nem lehet, mert annak lényege az igazság feltárása. Végén a művészeket közlik életrajzukkal. A magyar képek gyüjtője a kodnár Éva. Ezek egyike:

Derkovits Gyula, 37.old

Markovits Györgyi: Művészek a gyalázat ellen 36.old

Művészek, Művészeti Magazin, 1970. 3.sz. Bp.

Derkovits Gyula, festő

L: Varga Imre.

-: (- szöveg - fénykép -) 8.

Esti Hirlap, Bp. 1977 márc. 25-

Derkovits Gyula, festő-

● DERKOVITS-SZOBROT lepleznek le ma délután Szombathely Derkovits-városrészében.

8.

O-: Derkovits Gyula ...

Esti Hirlap, Bp. 1977. márc. 24.

Derkovits Gyula

Kövecs Éva „Derkovits Gyula" c.
tanulmánya a 143 - 147. old. -on.
(Művészet 1955/2, 63-72. p.)

Kritikák és képek 1945-75 Bp. Corvina 1976.

Derkovits Gyula, festő

L: Borsos Miklós

Láncz S: Klépzőműv Krónika 899-902

Jelenkor, Pécs 1976. október XIX/10.

Derkovits Gyula, festőművész

megemlítve

Pomogáts Béla: Bálint György igaza 729 - ~~733~~

Jelenkor, Pécs 1976. júl-aug. XIX/7-8

Derkovits Gyula, fest.

— DERKOVITS GYULA és Dési Huber István életéből, munkásságából „vizsgáztak" a szombathelyi szocialista brigádok a megyei művelődési és ifjúsági központban tegnap megrendezett vetélkedőn.

— : Ifi

14.

Népszabadság, Bp. 1976. nov. 28,

Derkovits Gyula, festő

— DERKOVITS GYULA-EMLÉKKIÁLLÍTÁS nyílt Szentesen, a Kossuth téri kiállítóteremben, a Magyar Nemzeti Galéria és a helyi Móricz Zsigmond Művelődési Központ rendezésében. A tárlaton a szocialista festészet magyar úttörőjének 38 festménye, grafikája látható.

—: Hk

8.

Népszabadság, Bp. 1976. nov. 23.

Derkovits Gyula, festő

L.: Csontváry

F. R.: Könyvszemle 7

Népszabadság, Bp. 1976. nov. 2.

Derkovits Gyula, Jestő

Megemlítve.

Rózsa Gyula: Kritikák és képek, amag: .... 7.

Népszabadság, Bp. 1977 febr. 5.

Derkovits Gyula, festő

Művészek a Szombathelyi Képtárért

A hazai művésztársadalom is belépett a Szombathelyi Képtár létrehozásáért fáradozó széles körű társadalmi akcióba. Mint ismeretes, Derkovits szülővárosa, s most már Dési Huber István hagyatékának is őrzője, teljes egészében társadalmi erőből kíván képtárat létesíteni.

Több mint ezer egyéni, 180 szocialista brigád és 54 ipari és mezőgazdasági üzem jogi tagja van a képtárépítő egyesületnek. Ezek több esztendőn át önként vállalt összeget fizetnek be a képtár folyószámlájára. A baráti körök tagjainak száma meghaladja a 400-at.

A Szombathelyhez közeli zsenynyei művésztelepen alkotó képzőművészek után az ország különböző részein élő és alkotó társaik egymás után küldik műveiket a születő képtár javára. Más művészeti ágak reprezentánsai is részt vállaltak. Keres Emil színművész és Palcsó Sándor operaénekes egy-egy önálló estje teljes jövedelmét ajánlotta fel.

— : Művének ..... 7.

Nipszabadság, Bp. 1977 jan. 13.

Derkovits Gyula

Varga Imre Kossuth-dijas szobrászmüvész
egész alakos bronz DERKOVITS-szobrát
felavatták Szombathelyen.

Népszava, 1977. március 25.
8. oldal.

Derkovits-szobor Szombathelyen

Derkovits-szobrot avattak csütörtökön Szombathelyen, a szocialista képzőművészet jeles alakjának szülővárosában. *Varga Imre* Kossuth-díjas szobrászművész egész alakos bronz alkotása a Derkovits Gyuláról elnevezett 17 000 lakosú új városrészben kapott helyet.

Berkovits Gyula, festő

L.: Szántó Piroska

Rózsa Gy.: Szántó ..... 7.

Népszabadság, Bp. 1977 jan. 7.

Derkovits Gyula, festő.

L.: Bosos Miklós.

Kántor Lajos: Emberi képek, háttérrel 1013-1020.
Jelenkor, Pécs 1976. nov. II/XIX.

Derkovits Gyula, festő

megemlítve

Csűrös Miklós: Tülep hajos irodalmi tanulmányai 1044-1049.o.

Jelenkor, Pécs 1976 nov. 11/XIX.

Derkovits Gyula, festő

megemlítve: Nemzedékek

C. (1932) festménye.

Hajdú Géza: Lámpavilágnál 48-57.o.

Tiszatáj, Szeged 1977. ápr. 4./XXXI.

Derkovits Gyula, festő,

L: Kohán György

Tüskés Gábor: Kohán György két emlékkiállitása 97-98.o.

Tiszatáj, Szeged. 1977.ápr. 4/ XXXI.

Derkovits Gyula festőművész

1933-ban a főváros alapított galériája, a Székesfővárosi Képtár lesz a modern magyar művészet legfontosabb gyűjtője. A Fővárosi Képtár révén kerültek köztulajdonba a szocialista szellemű alkotók, köztük Derkovits, Dési Huber és mások művei.

Tasnádi Attila: Így magyar képtár.
Népszava, 1976. nov. 26.

Derkovits Gyula festő-grafikusművész Szentes

Kiállítás a Magyar Nemzeti Galéria anyagából a Műv. Közp. Kiállító-termében szept. 25-től látható.

A képzőművészeti világhét Körponti vendezvénye Vidék.

Pesti Műsor, 1976. szept. 29.

Derkovits Gyula, festőművész

a „Harminc gyönyörű év" c. kiállítás-
ban szerepel a művész alkotása:
„Dózsa"-ja (említve)

Láttuk, hallottuk.

1976. VII. 11. Petőfi 20.30 (VGné).

Derkovits Gyula, festőművész

A történelmi városközpont körül négy új lakónegyed van kialakulóban Szombathelyen. A legnagyobb a város művészfiáról Derkovits Gyuláról elnevezett városrész. — Nemrég alakult meg a városban a „Képtárépítő Egyesület", hogy otthont teremtsen Derkovits Gyula és Dési Huber István gyűjteménye részére.

Antalffy Gyula: A szombathelyi műhely.

Magyar Nemzet, 1976. aug. 20.

Derkovits

A 3o győzelmes év cimü tárlaton szerepelt Derkovits, Dési Huber, Ék Sándor, Szilágyi Jolán, Berda Ernő, Varsányi Pál alkotásaikkal.

Magyar Hirlap 1976-157-8
Pogány Ö. Gábor: 3o győzelmes év

Derkovits Gyula

Művészete nagy Latással volt a fiatalokra akik egy uj világot érzékeltek alkotásaiban

Solymár István - Duray Tibor
Mai Magyar Művészet

Bechovits Gyula

„Zsákolok"

Ráth Zsolt: Elhiprelések és tények.
Művészet, 1976. augusztus - 4 oldal.

Derkovits Gyula

„Szőlőevők" (repr)

Molnár Kamil: Művészet a pongyolán;
Tukor 1976. febr. 18-17 oldal.

Derkovits Gyula

Derkovits szaimos művében
fonódik össze a szimboliz-
mus és expressionizmus.

Németh Lajos:Gondolatok a magyar szimbolista...
Müvészet, 1975.december - 27.oldal

Derkovits Gyula, festő

Képtárépítő egyesület Szombathelyen

Szombathelynek jutott az a megtisztelő feladat, hogy őrizze, gondozza *Derkovits Gyula* és *Dési Huber István* életművét. Mint ismeretes, Derkovits alkotásainak jelentős része Szombathelyen található, s a gyűjteményt a megyei tanács rendszeresen gyarapítja; Dési Huber István özvegye Vas megyének adományozta a művész több száz műalkotásból álló hagyatékát. A Művészeti Alap negyedszázada teremtett alkotóműhelyt Vas megyében, *Zsennyén* képzőművészeinknek.

Mindez együtt adta az indítékot arra, hogy kedden *képtárépítő egyesület* alakuljon meg Szombathelyen. Ilyen célú egyesület még nem volt hazánkban. A kezdeményezést valamennyi illetékes kulturális szerv felkarolta; a képtár létrehozását a kezdeményező Derkovits Gyuláné, Dési Huber Istvánné, továbbá társadalmi és kulturális életünk sok kiemelkedő egyénisége, valamint üzemek, vállalatok, intézmények, kollektívák, szocialista brigádok is segítik.

— Képtárép

9.

Népszabad

30.

amerikai háború jelzi a vízválasztót. Az amerikai big business — talán tudatosan — ismét másként „lép" most, mint Nyugat-Európa. Fogyasztóivá teszi a tömegeket.

Derkovits Gyula, festő

L. : Vilt T.

— : Harminc ... ... 7.

Népszabadság Bp. 1976. jún. 25.

DERKOVITS GYULA, festő

Senyei Oláh István debreceni művész, az Ady Társaság Képzőművészeti Osztályának egyik vezető tagja szenvedélyesen gyüjtötte ismereteit az európai művészet nagy haladó korszakairól, kortárs magyar festőkről.-Az elsők között Méltatta Derkovits Gyula művészetét. 762.old

SZ.KÜRTI KATALIN: A Déri Debreceni Ady Társaság képzőművészei 751. old

A Debreceni Déri Muzeum Évkönyve, 1974.

Debrecen, 1975.

Derkovits Gyula, festőművész

Jún. 26-án nyílik meg a BNV-területen a „Harminc győzelmes év" című, tíz szocialista ország képzőművészeti kiállítása. A fasizmus ellen küzdő tömegek harcát a magyarokat képzőművészét képviseli a műrészt alkotása is

Népszabadság, 1946. jún. 25.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726
1976 JÚN 30

NÉPSZABADSÁG

Derkovits Gyula, festő

Képtárépítő egyesület Szombathelyen

Szombathelynek jutott az a megtiszteltető feladat, hogy őrizze, gondozza *Derkovits Gyula* és *Dési Huber István* életművét. Mint ismeretes, Derkovits alkotásainak jelentős része Szombathelyen található, s a gyűjteményt a megyei tanács rendszeresen gyarapítja; Dési Huber István özvegye Vas megyének adományozta a művész több száz műalkotásból álló hagyatékát. A Művészeti Alap negyedszázada teremtett alkotóműhelyt Vas megyében, *Zsennyén* képzőművészeinknek.

Mindez együtt adta az indítékot arra, hogy kedden *képtárépítő egyesület* alakuljon meg Szombathelyen. Ilyen célú egyesület még nem volt hazánkban. A kezdeményezést valamennyi illetékes kulturális szerv felkarolta; a képtár létrehozását a kezdeményező Derkovits Gyuláné, Dési Huber Istvánné, továbbá társadalmi és

maga az észak-amerikai konti nens. *Az éltető nedvek: a beván dorló milliók.*

S a századfordulótól a „sikere szupergazdagok" köre mind zár tabb, mind kevesebb az amerika karrier. Készül már a második „átlényegülés", ha 1865 után kez dődött az első. *Aldous Huxley* „Szép új világ" című keserű utó piája Henry Fordtól, az autóki rálytól számítja az új korszakot *Nem ott és akkor kezdődött*

kulturalis eletunk sok kiemelke dő egyénisége, valamint üzemek vállalatok, intézmények, kollek tívák, szocialista brigádok is se gítik.

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő-
művész

1945 után az elsők között, József Attilával, Bartókkal, Kopy Józseffel egyszerben kapott Kossuth-díjat a művész

TV-híradó

1976. VI. 18. TV. 19.30 (11) Kné

Derkovits Gyula, festőművész

Ksenyén, egy középkori alapokra épült XVI.–XVIII. sz.-i kastély áll, melyet a múlt században romantikus stílusban építettek át. A kastély 12 szobáját magyar festőkről nevezték el; Munkácsy M.; Derkovits Gy.- Székely B.-ról.

Dutka Judit: Művésztelepek.
Magyar Hírek, 1946. jún. 5.

Derkovits Gyula

Vaszary János, Koszta József, Anna Margit, Korniss Dezső, Kernstok Károly, Spányi Béla, Csók István, Gulácsy Lajos, Mednyánszky László, Szőnyi István, Victor Vasarely, Czóbel Béla, Kmetty János, Bálint Endre, Barcsay Jenő, Domanovszky Endre, Benedek Péter, Ilosvai Varga István, Mattioni Eszter, Molnár C. Pál, Istokovits Kálmán, Boldizsár István, Bortnyik Sándor, Keserü Ilona, Kondor Béla, Deim Pál művészek alkotásait mutatták be az utóbbi évek aukció-kiállitásain.
A művészek nevének felsorolása a 2.-es számu cédulán folytatódik.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. szept. 2o. XIX. évf. 38. sz. 13. lap.

Derkovits Gyula

A MOM Szakasits Árpád Műv. Központjában ma megnyílt a Bizományi Áruház Váll. 39. művészeti képaukciója, melyen látható a művész műve „Halas csendélet" -e. (említve)

TV-híradó

1976. V. 8. 19.30 N /11/

Derkovits Gyula

Az 1.-es számu cédula folytatása a müvészek nevével:
Schaár Erzsébet, Munkácsy Mihály, Derkovits Gyula, Nemes-Lampérth József, Ámos Imre, Ferenczy Károly, Rippl-Rónai József, Ferenczy Noémi, Kelety Gusztáv, Hollósy Simon, Glatz Oszkár müvei szerepelnek még.
A bemutatott alkotások értékeléséről, az aukciók lefolytatásáról, a kereslethez mérten az árak alakulásáról részletesen számol be Vadas József: "Mecénás-e a mügyüjtő?"cimmel.
Az átfogó képet adó cikk Munkácsy Mihály neve mellett látható.
Élet és Irodalom, Bp. 1975. szept. 2o. XIX. évf. 38. sz. 13. lap.

Derkovits Gyula Festőművész

A 39.-ik képaukción a művész „Halascsendélet" c. műve szerepel, melyet 1930-ban pályázatra küldött be.
(említve)

Déli krónika

1976. V. 8. Kossuth 12.00 /11/ KGyné.

MAGYAR HIRDETŐ
SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

1976 AUG 27

SOMOGYI NÉPLAP

Özv. Derkovits Gyuláné
Viktória

— **Elhunyt** Derkovits Viktória, a Szocialista Hazáért Érdemrend tulajdonosa, Derkovits Gyulának, a magyar szocialista festőművészet kiemelkedő alkotójának özvegye, egykori segítő- és harcostársa, 78 éves volt.

1021

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726
1976 AUG 27

MAGYAR HÍRLAP

Derkovits Viktória

Meghalt Derkovits Viktória

1024

DERKOVITS VIKTÓRIA, a Szocialista Hazáért érdemrend tulajdonosa, Derkovits Gyulának, a magyar szocialista festőművészet kiemelkedő alkotójának özvegye, egykori segítő- és harcostársa 78 éves korában elhunyt. Hamvasztás utáni búcsúztatása szeptember 7-én, délután 3 órakor lesz, a Farkasréti temetőben, közli az MSZMP II. ker. bizottsága, a Magyar Képzőművészek Szövetsége, a Magyar Népköztársaság Művészeti Alapja.

ülésén a Hatvani Konzervgyár vezetői beszámoltak a dolgozók érdekeit védő jogszabályok végrehajtásáról. Erről kértünk tájékoztatást Patkó Imrétől, a városi tanács elnökétől.

DERKOVITS GYULA, festő

A múzeum saját költségvetési keretéből csak igen kis mértékben gyarapodhat. A rendelkezésre álló összeg aránytalanul kevés. De még így is sikerült számos jelentős művel gyarapodni. Nevezetesen Derkovits Gyulának: "A gazdag koporsókereskedő" című festményét kell többek között kiemelnünk. 289. old

KOMÁROMY FERENC: A Modern Magyar Képtár története
Uj szerzemények XII. 287. old

A JANUS PANNONIUS Múzeum Évkönyve, XVII-XVIII.
1972-73, - Pécs, 1973.

Derkovits Gyula

„Szilágyi Tolán: Hozzányúlás Kőner Éva Derkovits-cikkéhez" c. írása a 151. oldalon.
(Szabad Művészet 1956/1-2, 103-106. p.)

Kritikák és képek 1945-75 Bp. Corvina 1976.

Derkovits Gyula
1894-1934

Bolgár tertéz (taposómalom)
Olaj, vászon 70 x 84,4 telezve lent jobbra:
Derkovits Védett
Ritáltási ár: 55000 ft

BÁV 38.Képaukció Budapest 1975 december

Perkovits Gyula

„Könyöllő fiú" Tuszajt

20x28,5 Selesve lent balra:

Perkovits Gy.

Védett - Ziliáltási ár: 3500 ft

BÁV 38. Képaukció Budapest 1975 december

Derkovits Gyula

1894-1934

„Háromalakos komposíció" Ceruzarajz,

23,9 x 15,7 Selesve fent jobbra: Derkovits 920

Védett ziriöltási ár: 3000 ft.

BÁV 38.Képaukció Budapest 1975 december

Derkovits Gyula, festő

l.: Kóbel

Vayer L.: Heutendre ..... 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1976. május 15.

Derkovits Gyula, festő

L.: Pór Bertalan

Falu R.: Könyvszemle 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1976. febr. 3.

Derkovits Gyula, festő

L.: Fejér Csaba

P. Szücs Julianna: Talpalatnyi ... 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1976. febr. 11.

Derkovits Gyula, festő

L.: Nagy Imre

Galamtos L.: Csíkzsögödi ... 7.

NÉPSZABADSÁG, Br. 1976. febr. 27

Derkovits Gyula, Jestő

Példaként megemlítve.

– : Irodalomtudósaink fóruma 357–369.

JELENKOR, Pécs, 1976. április XIX/4

Derkovits Gyula festőművész

„Magyar Festészet a XX. Században" c. műben a művész műveiből egész oldalas, színes reprodukciók szerepelnek.

Népfront, 1975. Nov.

١١٧٠٧

Derkovits Gyula: Vázlat a Téli Kikötőhöz

Budapest, 1945. dec. 6

Derkovits Gyula

Derkovits Gyula grafikusművész

Okt. 5.-én a Szolnoki Galériában nyílik meg a „XX. századi magyar grafika és Medgyessy Ferenc művészete a debreceni Déri Múzeum gyűjteményében" címmel. A művész rézkarcaiból láthatunk a tárlaton az „15 14" sorozat teljes fametszetei szerepélnek. (emlitve)

Szolnok Megyei Hírlap, 1975. szept. 28.

Derkovits Gyula festőművész

a Bizományi Áruház 38. képaukciáján
a művész négy képe jó árat kapott.

Népszava, 1975. dec. 18.

Derkovits Gyula, festő-grafikusművész

a Magvető Kiadó „Gyarmaló idő" c. sorozatában jelent meg Fülep Lajos a magyar képzőművészetről írt nagy alakjait: Rippl Rónait, Csontváryt, Derkovitsot ismertette meg az olvasóval, úgy, hogy általános érvényű esztétikai kérdésekre is válaszolt.

Komáromi Attila: A közművelődés szolgálatában.

Petőfi Népe, 1975. okt. 30.

Derkovits Gyula, festő- grafikus művész

Tóth László: A lakásrekonstrukció új eredményei.
Lakáskultúra, Budapest, 1975. 11. 4. old.

Derkovits Gyula ~~fest~~ grafikusművész

a háború előtti és alatti évek a szocialista művészeket fizikailag megtizedették, a maradék kezéből kivesték az ecsetet és a vésőt. Olyan művészeket veszítettünk el, mint Derkovits, Goldmann, Mészáros.

Corváth Márton: Művészetpolitika – két évtized tárlatából.

Kritika, Budapest, 1975. 11. 18. old.

DERKOVITS GYULA, festő

"VASUT MENTÉN", c. müve. -Kernstok "Hazafelé" és "MUNKÁBÓL" való együttes hatása ismerszik ki e képből. Hogy a tanitvány esetében nem elszigetelt hatásjelenségről van szó, nem szorúl bizonyitásra. A három müvet egybevetve látjuk hangulatában, eszmei kicsengésében, mily szorosan kapcsolódik a mester emlitett alkotasaihoz. 389.old. 53.jegyz 9.kép.

HORVÁTH BÉLA: Kernstok Károly "Hazafelé" cimü képéről 371.old

STUDIS COMITATENSIA. 3. Tanulmányok Pest megye müzeumaiból, Szentendre, 1975

DERKOVITS GYULA, festő

9.sz.kép.-Derkovits Gyula:VASUT MENTÉN,1932.- 381.old.
Fekete repr.

HORVÁTH BÉLA: Kernstok Károly "Hazafelé" című képéről 373.old

STUDIA COMITATENSIA,3. Tanulmányok Pest megye Múzeumaiból, Szentendre, 1975

DERKOVITS GYULA, festő

9.sz.kép.-VASUT MENTÉN",cimü müve.-1932.-Karton,tempera,ezüst porfesték.72,2+101,2 cm.Jelezve lent balra:Derkovits Gy.-A Magy.Nemzeti Galériatul.-Ltsz:6544.-Szöveg 389.old. 53.jegyz, Fekete repr.

HORVÁTH BÉLA: Kernstok Károly "Hazafelé" cimü képéről. 373.old

STUDIA COMITATENSIA, 3. Tanúlmányok Pest megye múzeumaiból, Szentendre, 1975

DERKOVITS GYULA, festő

Nemes Marcell az 1920-ban alakult Szinyei Merse Pál Társaság fiataljai részére utazási ösztöndíjat alapított. Azonkívül a Szinyei Merse Pál nevét viselő tájképfestészeti díját is többen elnyerték.-Így többek között Derkovits Gyula is. 278.old

SÜMEGI GYÖRGY: Nemes Marcell a mügyüjtő. Adalékok a magyar mügyüjtés századeleji történetéhez 275.old

CUMANIA, III. HISTORIA, Bács-Kiskun Megye Múzeumainak Közleményei, Kecskemét, 1975

Derkovits Gyula, Jestő

Megemlítve.

Héra Zoltán: félárnyékban 9.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1976. jan. 11.

Derkovits Gyula, festő

L.: Kmetty János

—: Kmetty . . . . 4.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. nov. 18.

Derkovits Gyula

1920-ban készült Derkovits Gyula „A forrás" című lappangó képe, melynek központi motívuma szőkőkutnak látszik.

Nagy Ildikó: Beck Ö.Fülöp LISZT FERENC EMLÉKPLAKETTJE MŰVÉSZET, 1976. január - 26.oldal.

Derkovits Gyula

A hiszai évek végén készült Derkovits Dózsa sorozata, amely a tömeghommunikáció eszköze lett volna, ha a közvetítő szálak meg nem szakadnak.

Körner Éva: Szentendre - differenciált egység?
MŰVÉSZET, 1976. január - 6. oldal.

Derkovits Gyula, festő

Illyés: Testvérek c. művének szinre-
vitelénél díszletként Derkovits
metszeteit vetítették

— : A Déryné kiszínház jubileumi
évadja 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1976. jan. 20.

Derkovits Gyula, festő

Debreczeni Zoltán írt róla cikket az Életünkben. (1948. márc. 1.)

S. Piski Anikó: Életünk 47-50.

JÁSZKUNSÁG, Szolnok, 1975. márc.-jún. XXI 1-2.

Derkovits Gyula, festő

L.: Gorkij B.

Bodrits.: Művészeti ... 819-822

JELENKOR, Pécs, 1975. sept.

XVIII
9.

Derkovits Gyula, festő

Megemlítve.

Fodor András: Füleprőt és a tanítványokról
913 – 915.

JELENKOR, Pécs, 1975. október

XVIII
10

Derkovits Gyula, festő

↓

Fülep Lajos tanulmánya a Gyorsuló Idő sorozatban.

—: Új könyvek 2047.

Élet és Tudomány, Bp. 1975. okt. 24.

[3

Dechovits Gyula

Melegbarátság fűzi Dechovitsot
Kmetty Jánoshoz.

Tasnádi Attila: Kmetty János a művész...
Népszava, 1976. július 16 – 5 oldal

Derkovits Gyula

Méltatás

Tasnádi Attila: 30 győrelmes év.

Népszava, 1976. június 27 - 5. oldal.

Derkovits Gyula

Méltatás.

Aczél Tamás: Jelképek erdején át
Népszava, 1976. aug. 28 – 8 oldal.

Derkovits Gyula

Emlékkiállitás nyilt
Leninvárosban.

— **Derkovits-emlékkiállítás** nyílt Leninvárosban, a Derkovits Gyula Művelődési Központban, a névadó halálának 42. évfordulója alkalmából. A tárlatot egy hétig tartják nyitva.

NÉPSZAVA, 1976. junius 19.
10. oldal.

Derkovits Gyula

Az uj utakat kereső fiatal
művészek nagy egyénisége

Kmetty János - Festő voltam és vagyok

21 oldal

Derkovits Gyula

DERKOVITS GYULA-EMLÉKKIÁLLITÁS nyilt vasárnap Szentesen a Kossuth téri kiállítóteremben. A tárlatot, amelyen a művész 38 festménye, grafikája látható, december 12-ig tekinthetik meg az érdeklödök.

Magyar Hirlap 1976/277/1o

Derkovits Gyula

1963-ban a Magyar Nemzeti Galériában rendezett kiállítás a XX. század művek budapesti műgyűjteményekből" kiállításon a Rossini falon Derkovits Gyula művei függtek.

Soylmár István: Jegyzetek Borsos Miklós szobrászatáról.
Művészet, 1976.szeptember - 8.oldal.

Derkovits Gyula

Derkovits képmása régy él majd az útokorban, ahogy ott Borsos megfaragta.

László Gyula: Aki a követ életre keltette.
Müvészet, 1976.szeptember - 5.oldal.

Dekoritz Gyula

Méltatás

Horváth Béla: Dekorativ képek.
Művészet, 1976.szeptember - 22.oldal.

Derkovits Gyula, festő

Megemlítve („Lobogók, Derkovits! - 1950)

Dévényi Iván. József Attila öröksége 569-570.

Jelenkor, Pécs, 1976. jún. XIX/6.

Derkovits Gyula, festő

L.: Egry J.

Láncz S.: Egry József . . . . 528-536.

Jelenkor, Pécs, 1976. június XIX/6.

Derkovits Gyula, Gestő

L.: Kondor Béla

Németh Lajos: Fülep Lajos és Kondor Béla .. 243-251.

Jelenkor, Pécs, 1976. márc. XIX./3.

Derkovits Gyula, festő

Megemlítve.

Hermann István: Művészet és közérthetőség 9.

Népszabadság, Bp. 1976. okt. 31.

Derkovits Gyula, festő

Megemlítve.

– : Törvényjavaslat a közművelődésről 1.

Népszabadság, Bp. 1976. okt. 15.

Derkovits Gyula, festő

Horváth Miklós képviselő mondta:

Szombathelyen: ... Tervezik, hogy méltó otthont adnak Derkovits Gyula és Dési-Huber István hagyatékának.

~: A délutáni vita

4.

Népszabadság Bp. 1976. okt. 15

Derkovits Gyula, fest.

Elhunyt

Derkovits Viktória

Derkovits Viktória, a Szocialista Hazáért Érdemrend tulajdonosa, Derkovits Gyulának, a magyar szocialista festőművészet kiemelkedő alkotójának özvegye, egykori segítő- és harcostársa 78 éves korában elhunyt.

Hamvasztás utáni búcsúztatása szeptember 7-én délután 3 órakor lesz a Farkasréti temetőben.

Az MSZMP II. ker. Bizottsága

A Magyar Képzőművészek Szövetsége

A Magyar Népköztársaság Művészeti Alapja

– Elhunyt . . . .

9.

Népszabadság, Bp. 1976. aug. 27.

Derkovits Gyula, festő

k.: Déri Huber I.

Aradi N.: A „Negyedik rend" — 4.
Népszabadság, Bp. 1976. aug. 17.

Derkovits Gyula, festő

L.: Kmetty J.

Rózsa Gy.: Sorok ....

9.

Nipszabadság

Bp. 1976. aug. 8

Derkovits Gyula, festő

L.: Pátzay P.

– : Pátzay Pál . — . 4.

Népszabadság, Bp. 1976. szept. 14.

Derkovits Gyula

Méltatás

Horváth Béla: Szatira és verizmus.
Művészet, 1976.október - 13.oldal.

Derkovits Gyula festő

1. Kiss István

– Készülődés . . . . 7.

Népszabadság, Bp. 1976. szept. 8.

Derkovits Gyula

„Hajókovács"

Berecky Lóránd: Generációs vita...
Művészet, 1976. december - 10. oldal

pai hagyományok nagyobb horizontú szám-
bavételére a Gresham-szemlélet alapján
került sor, az úgynevezett „kapunyitás" pedig
az utóéletben született művek elismerésével
történt. *Minden erényével és hibájával kitel-
jesedett a Gresham-örökség – mértékké vált
az utóélet.*

A tanulmányaikat és pályájukat 1945
után kezdők majd másfél évtizeden keresz-
tül tehát mint oktató-tanító mesterekkel, s
mint velük együtt dolgozó, műveikkel ható
alkotókkal találkoztak a Gresham-kör művé-
szei közül a mesterségben és magatartásban
meghatározó jelentőségű mesterekkel. Szel-
lemi és szakmai igényességük, műveik adott
körülmények között vitathatatlanul a leg-

mázó ítélet egy frontba tömörít
illőket, s meghosszabbítja az örökségne
éppen a szemléletben felfedezhető polgá
vonásait, vagy annak ellentételét, a vulgar
záló elméletieskedést.

Ha tételesen össze kívánnánk foglalni
problémákat, hozzávetőleg az alábbiak
sorolhatnánk fel:

*A Gresham-örökség következmény
hogy művészetszemléletünk sokáig létké
désként foglalkozott a nonfiguratív-figurat
ellentétével, stíluskérdéssé egyszerűsítve
elkötelezettség és közérthetőség problémá*
Ennek következménye, hogy a szocialis
realizmus koncepciójában sokáig a látván

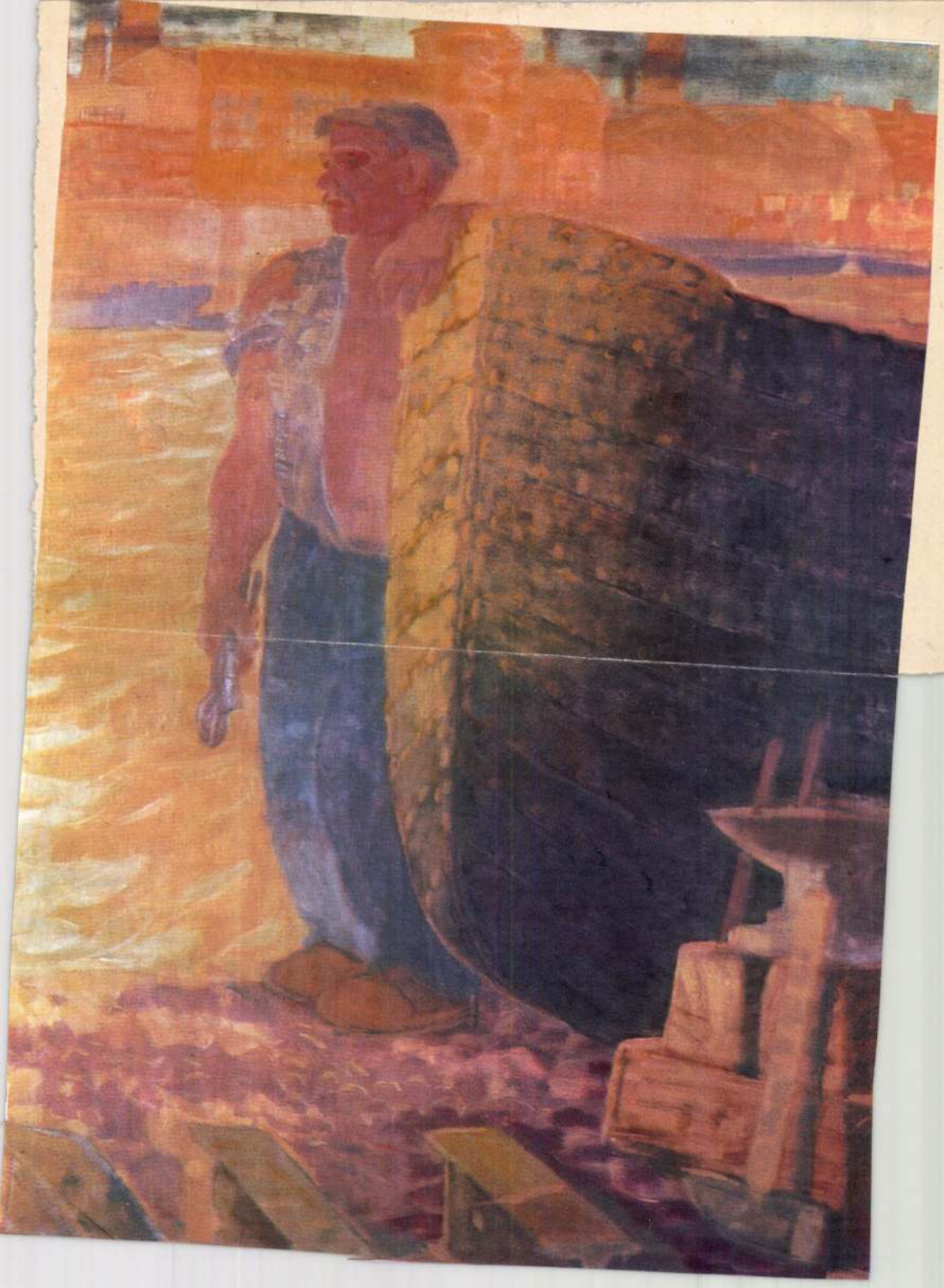

Derkovits Gyula

„Nemzedékek"

Menyhárt László: A Gresham normatív esztétikája – Művészet, 1976. december – 17 oldal.

ekintett *Majális*sal foglalkoznak. Mindkét szerzőnek, int ahogy a Szinyei Társaságnak és a Gresham-örnek is, Szinyei volt az első számú hazai példa-épe. Festői látásmódját, eszményeit, a *Majális* ünnepélyességét", szelíd tematikáját tartották a inden vitán felül álló, követendő példának. Rajta s általa csiszolódott az ízlésük, az értékítéletük, hoz-ája mérték a kortársakat és azokat, akik a Szinyei Társaságba, illetve a Gresham-körbe, egyáltalán a művészet területére kértek bebocsátást.

„...néha egészen széles néprétegeket varázslatá-ban tart egy-egy mű, és úgy a művészetet ismertető tudományos kiadványok, mint a varrógépek fölé

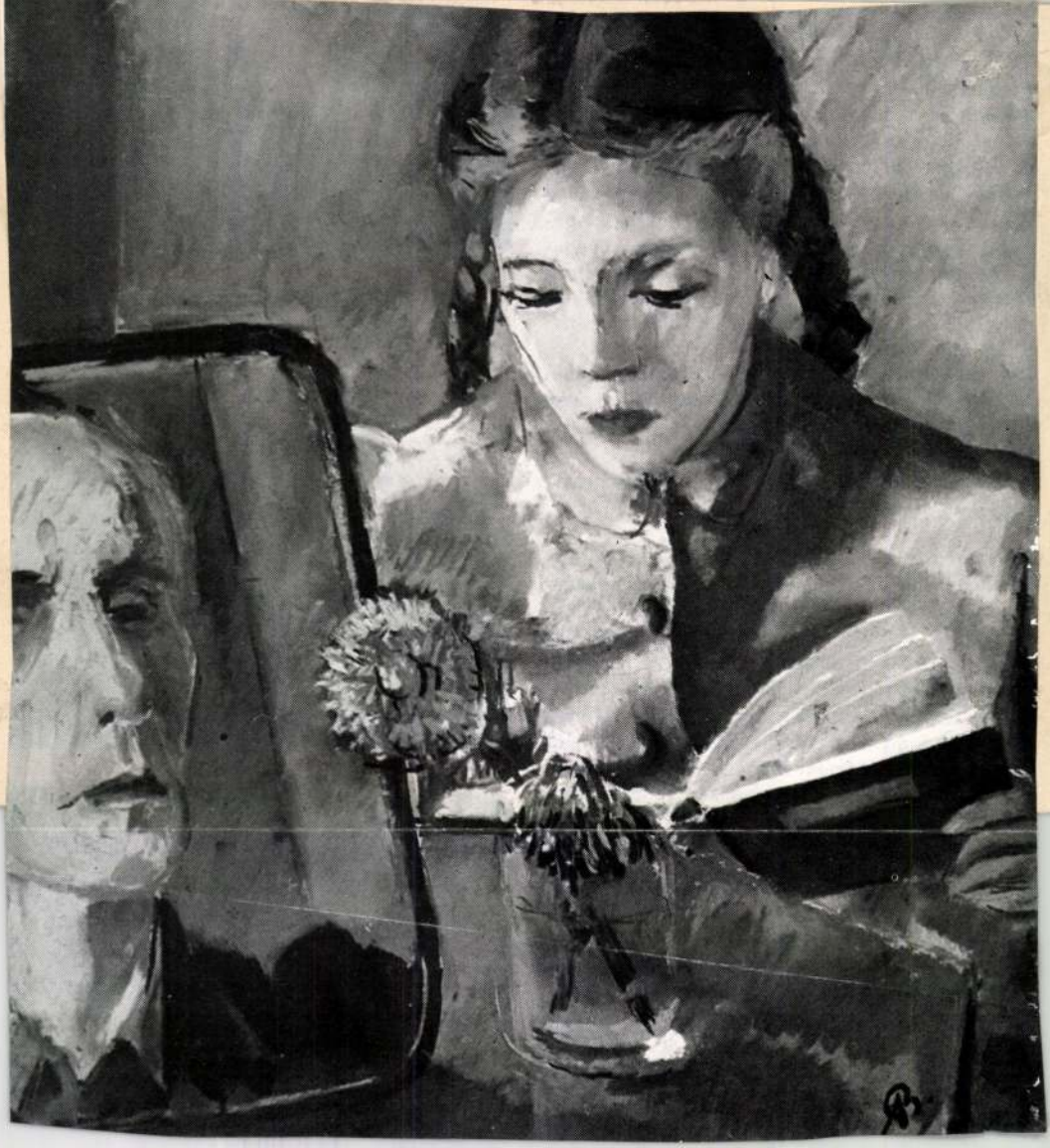

Derkovits Gyula

Méltatás

Bereczky Loránd: Generációs vita vagy a hagyományok súlya.

Művészet, 1976. december - 10. oldal.

Derkovits Gyula

1945 előtt igen kevesen váltak képzett marxistává. Becsülték Derkovits társadalomszemléletét de idegenek maradtak vele.

Bereczky Loránd: Generációs vita, vagy a hagyomanyok (súlya,
Művészet, 1976. december – 10. oldal.

Derkovits Gyula

Méltatás

Németh Lajos: A Gresham - mult és jelen.
Művészet, 1976. december - 6. oldal.

Derkovits Gyula

Derkovits Gyuláról tanulmányt
írt Pátzay.

Végvári Lajos: A Gresham-csoport.
Müvészet, 1976.december - 3.oldal.

Derkovits Gyula

Méltatás

Menyhárt László: A Gresham normativ esztetikája.
Müvészet, 1976.december - 16.oldal.

Deliorits Gyula

Méltatás

Menyhárt László: A Gresham normativ esztetikája.
Művészet, 1976. december - 16. oldal.

Derkovits Gyula

„Ottya gyermekével"
(vyssó)

Szabó Júlia: A vágy és az akvarell a Gresham...
Művészet, 1976. december – 20. oldal.

Derkovits Gyula

Derkovitsnál szilárd bázis a proletárok léte és láradó tudata. A 30-as években elsősorban fénom és múgis botrányosan leleplező tusrajzok sorában sajzolódik.

müvészetében.

Szabó Julia: A rajz és az akvarell a Greshaxm-kör
Müvészet,1976.december - 20.oldal.

Derkovits Gyula

A 30-as évek elején lévő áramlatot
tükrözik Derkovits erőstrózsaszínben meg-
jelenő „szőrőmunkásai"-val, „Zsákolói"-
val, „Anyá"-ival egyetemben.

müvészetében.

Szabó Julia: A rajz és az akvarell a Gresham-kör
Müvészet,1976.december - 20.oldal.

Derkovits Gyula

Derkovits nem azonosul a Gresham-mel, de művészete egy-egy rétegével nemcsak technikailag, stílusában, de gondolatilag is beletartozik a 30-as évek elejének ebbe az áramlatába.

Szabó Julia: A rajz és az akvrell a Gresham-kör művészetében.

Művészet, 1976. december - 20. oldal.

Derkovits Gyula

A Gresham csoport tagjai
szimpatizáltak Derkovits
Gyula törekvéseivel.

Végvári Lajos: A Gresham-csoport.
Művészet, 1976. december - 3. oldal.

Derkovits Gyula, festő

Újpesten kap szobrot.

Ad.: Szobrok, emlékművek ... 3.

ESTI HIRLAP, Bp. 1976. szept. 1.

Derkovits Gyula, Jestő

L.: Egry J.

Gellért J.: Találkozás... 2.

Esti Hirlap, Bp. 1976. okt. 5.

Deokovits Gyula, festő

L.: Munkácsy M

(Karangozó): Tv – noten 2,

Esti Hirlap, Bp. 1976. okt. 25.

MAGYAR HÍRLAP SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1976 JAN 12

Gyula Derkovits

Budapester Rundschau

schen und [illegible]
milien entstehen, die in be-

1021

Gyula Derkovits (1894—1934)
Stilleben mit Fisch
Aus der Sammlung der Ungarischen Nationalgalerie

— Um d
strömung de
rung zu ver

Wirtschaft

Schon au
ergibt sich
wendigkeit,
system (und die Produzentenpreise) zu verändern, um den auf die betrieblichen Produktionsfonds bezogenen Gewinnanteil herabzusetzen und den zentralisierten (d. h. durch den Staatshaushalt wiederzuverteilenden) Teil des gesellschaftlichen Reingewinns zu erhöhen, und zwar um 5—7 Prozent.

Darüber hinaus wurde aber die Veränderung des Regulatorensystems auch von anderen Faktoren und Aufgaben erfordert, die zwar nicht unmittelbar von den Veränderungen in der Außenwirtschaftssphäre ausgelöst wurden, in mancher Beziehung

um einige wichtige Zielsetzungen wie: Steigerung der wirtschaftlichen Effektivität; zunehmender Anteil der rentablen und konkurrenzfähigen Produkte an der Gesamtproduktion (inbegriffen der Abbau der unrentablen Produktion, bei erhöhter Beteiligung an der internationalen Arbeitsteilung); erhöhte Exportfähigkeit der Wirtschaft; Verbesserung der Arbeitskräftelenkung; höheres Niveau der Investtätigkeit.

Diese Erfordernisse bedeuten keineswegs neue wirtschaftspolitische Zielsetzungen, denn sie wurden ja im wesentlichen bereits im IV.

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAP

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1974 DEC 9

Magyar Hirlap

Derkovits Gyula, festő-
művész

DERKOVITS GYULA gyűjteményes emlékkiállítását hat és fél ezren keresték fel szülővárosában, Szombathelyen. A művész születésének nyolcvanadik, s halálának negyvenedik évfordulóján rendezett tárlat vasárnap zárta be kapuit.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1974 12
IFJÚ KOMMUNISTA
Budapest
Derkovits Gyula

DERKOVITS GYULA, AUKCIÓ, (1930)

1021

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

1971 AUG 10
NÉPSZAVA

Derkovits Gyula

1021

Derkovits Gyula: Kaszafenő

egy speciális munkafolyamat
hoz már a tervezés, a konst
rukció időszakában megkezd
jük az oktatást, hogy mire
gyakorlati megvalósításra ke
rül a sor, mindenki értse
dolgát.

A most készülő konténerha
ó szerelése a munkáso
számára is egész sor új felada-

Flanek Tibor

LEVÉL

orduló hivatalos programját
zervező kormánybizottság
nellett megalakult „föld alatti"
épi bicentenáriumi bizottság
ezetője így fogalmazott meg:
Mi, amerikaiak, bicentenáriumi évfordulónk előestéjén
j monarchiával kerültünk
embe... A mai royalisták —
merika óriási korporációi,
nelyek gigantikus hatalmuk-
al behálózzák az amerikai
et minden területét, a szuper-
arketokat csakúgy, mint a
rvényhozás csarnokait..."

A korporációk gazdasági és
litikai befolyásának drámai
gnövekedése természetesen

rombolják azt a legendává ava-
tott illúziót, amely szerint
„Amerika a korlátlan lehető-
ségek hazája".

Ami azt illeti, ez az öt év
külpolitikai téren sem szű-
kölködött drámai fejlemé-
nyekben, s ha ezúttal csak a
legfontosabbat emelem ki, ak-
kor az csakis *a kelet—nyugati*
enyhülési politika kibontako-
zása és térhóditása, a szovjet
—amerikai kapcsolatok ígére-
tes fejlődése lehet. Úgy tűnik,
hogy az első szovjet—ameri-
kai csúcstalálkozók, a SALT 1.
egyezmény és számos jelentős
gazdasági, kulturális és tudo-
mányos együttműködési meg-
állapodás aláírása, a vlagyi-
vosztoki találkozó, majd az
idei nyár nagy eseményei: a
Szojuz—Apollo közös űrvállal-

Derkovits Gyula

Derkovits Gyula: Csendélet Tokajival. 1929.

Oelmacher Anna

A szocialista képzőművészet nyomában

Bp. Kossuth 1975

Dési Huber István: A IV. rend. 1927—28.

Derkovits Gyula: Újpesti hídfeljáró. 1927.

Derkovits Gyula:
Fázó asszony. 1934.

Derkovits
Gyula

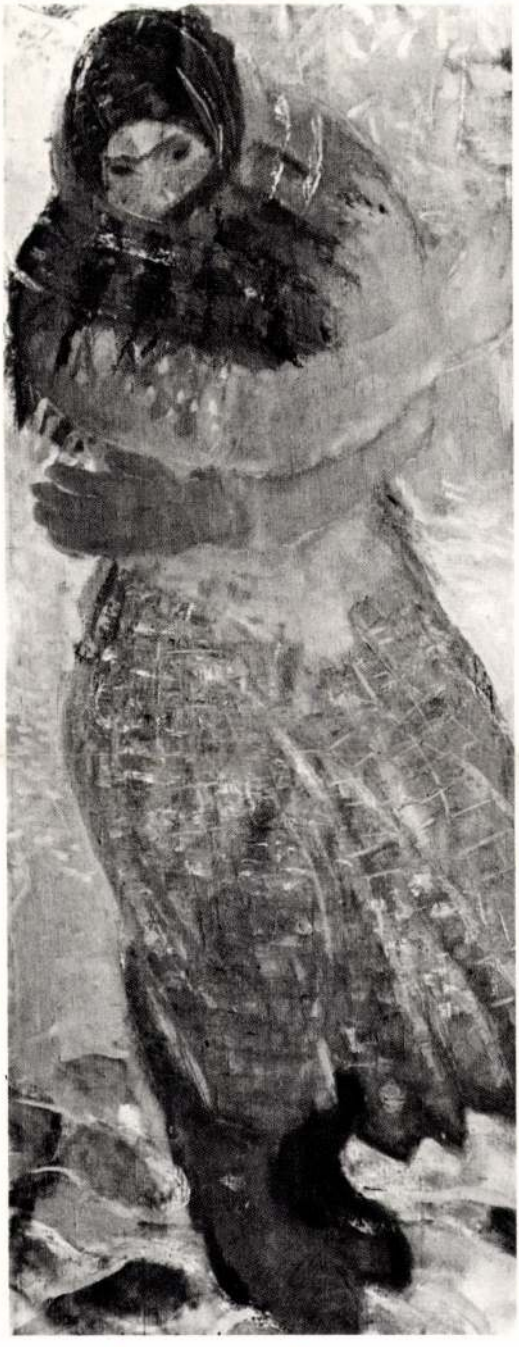

Oelmacher Anna
A szocialista építőmunkások nyomában
Bp. Kossuth 1975

Goldmann György: Munkásfiú. 1934.

Mé
dr.

Derkovits Gyula

Derkovits Gyula: 1514. 1929.

Oelmacher Anna
A szocialista lépőszínűvárt
ugorszában

Bp. Kossuth 1975

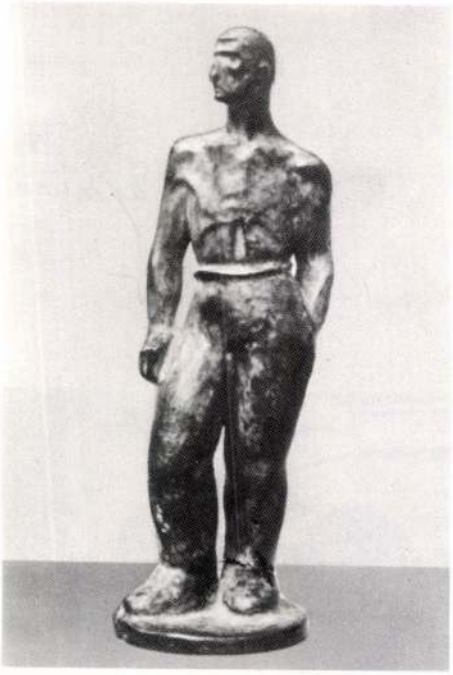

Gádor István: Álló munkás. 1930.

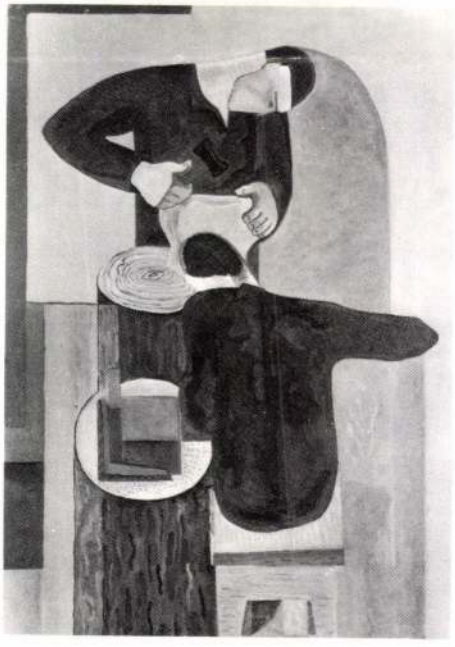

Dési Huber István: Ezüstkovácsok. 1931.

felszabadulást követően, a régi gazdasági-társa-
lmi rendszer radikális megváltoztatása után mű-
szeti közéletünkben nem egyszer élés vitak soran
erült fol a kérdés: milyen típusú művészet szolgál-
ója legjobban az új, az osztálynélküli társadalom
lépítését. Olyan történelmi periódusban zajlottak
vitak, amikor az igazi művészettől sokáig elzárt,
etve rossz vagy napi propaganda-célokat szolgáló
üvészettel manipulált tömegek megszabadulva a
rsadalmi-kulturális elnyomástól, az új társadalom
ítésének forradalmi lendületében szinte szomjaz-
k a kultúrát. Ebből adódóan persze hiszékenyebbek
voltak, könnyebben meggyőzhetőkké váltak, hogy
adott helyzetben kizárólag egyvalamely helyhez,
tve politikai vagy szakmai műttal igazolt személy-
z kötött művészet szolgálja valóban társadalmi ér-
kelket. Miután az akkor felmerült kérdések tiszta-
ának folyamata napjainkban is tart, mindenképp
asznosnak tűnik, ha megvizsgáljuk az 1945 utáni
vizedek egyik legeltérőbbnek bizonyult törek-
ése, az ún. „posztnagybányai iskola" (közelebbről
egykori *Gresham-kör*) két pregnáns képviselőjé-
ek, *Bernáth Aurélnak* és *Pátzay Pálnak* a művészet-
ről imélleti tevékenységét, különös tekintettel arra, ho-
gyan viszonyultak korunk legégetőbb művészeti
problémáihoz.

„Esztétikai kategóriák tagítása", avagy „korunk esztétikai zűrzavara"

Bernáth szerint az esztétikai kategóriák tagítása ad-
dig lehetséges, „amíg azok szemszögéből Tízian
még testének számítható". Véleménye szerint az
esztétikai kategóriák tagítására azért volt szükség,

3

Dellovits Anita

"Temetés"

Berecsky Sándor: Generációs arcok...
Műcsarnok, 1976. december - 14. oldal.

Kertészet Szőlészet

Derkovits Gyula

KERTÉSZET és SZŐLÉSZET

1976. ÁPRILIS 29. Ára: 5,– Ft

Címképünkhöz: Az alma fő gombabetegségei: a lisztharmat, a varosodás és a monília ellen a virágzás idején is szükséges védekezni. EBBEN AZ IDŐSZAKBAN TILOS A MÉHEKRE VESZÉLYES NÖVÉNYVÉDŐSZEREKKEL KEZELNI A FÁKAT. Ha kaptárak vannak a közelben, akkor még a méhekre veszélytelen szerekkel is csak a reggeli vagy esti órákban permetezzünk. **(Váradi Ibolya felv.)**

Hátsó borítónkhoz: A Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata 1975-ben jelentette meg először új típusú, nagyalakú reprodukcióit. Összesen 20 magyar műalkotás művészi nyomata került forgalomba, többek között a borítón látható Derkovits Gyula Szőlőevők című alkotásáról készült poster is. A kiadó az idén újabb sorozat kiadását tervezi. Ebből 10 téma az ünnepi könyvhétre jelenik meg. **(Szelényi Károly reprodukciója)**

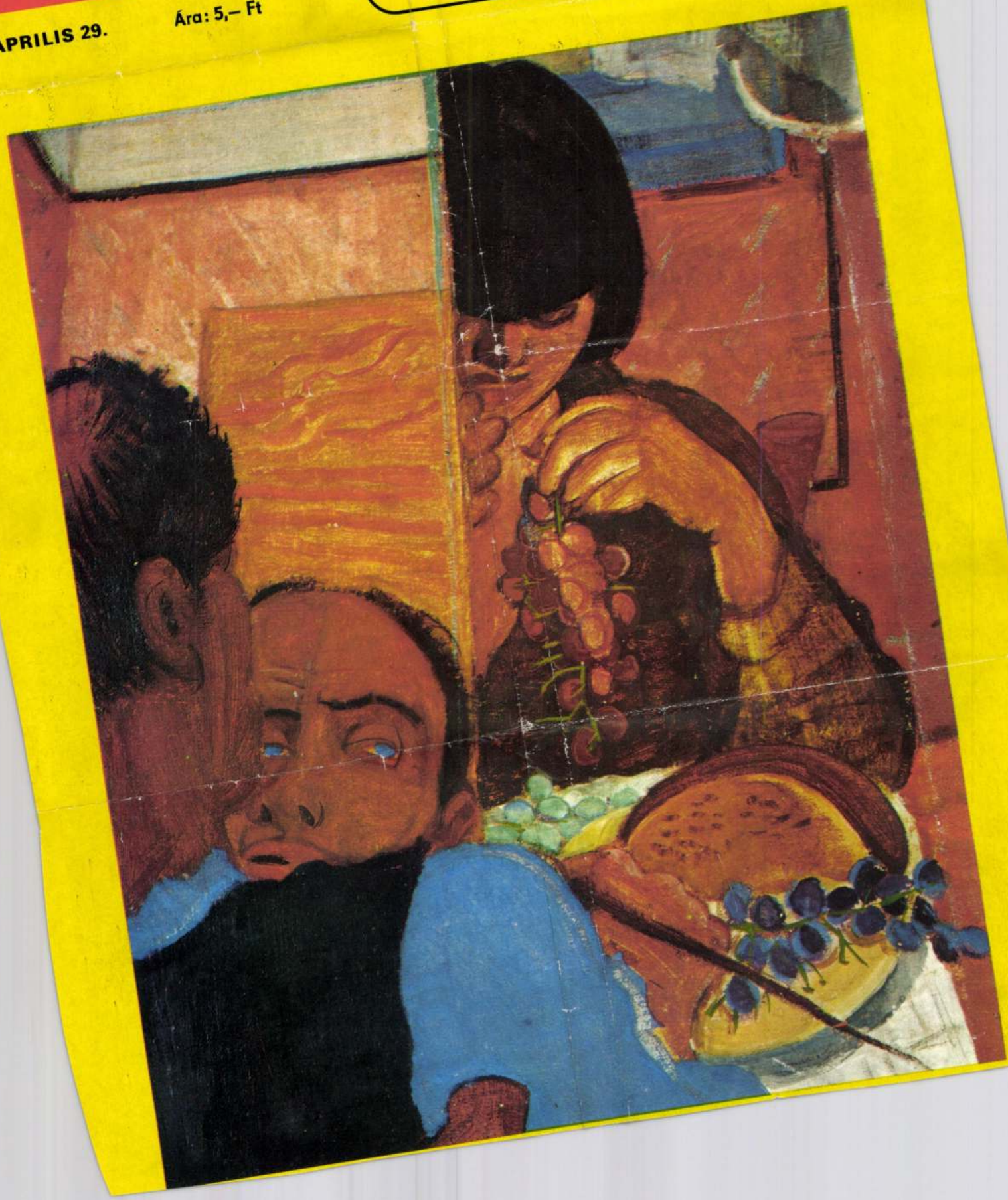

A jó bornak jó cégér kell. Világhírű a holland zöldség, de azért egy csinos kartondoboz csak fokozza a vonzerejét.

(The Grower)

Kérdések a nagyvilágból

A virág gyorsan eljut a termelőtől az eladóig, mégis egyre gyakoribb a kémcsőnyi vagy a zacskónyi vízbe állított vágottvirágok szállítása hűtött kocsikban.

(Gartenwelt)

Termésbecslés.

(Szadovodsztvo)

Ausztráliai kutatók az ikersoros ültetéssel és az érdekes támberendezéssel kívánják elérni a hektáronkénti 3000-es őszibarack tőszámot.

(The Grower)

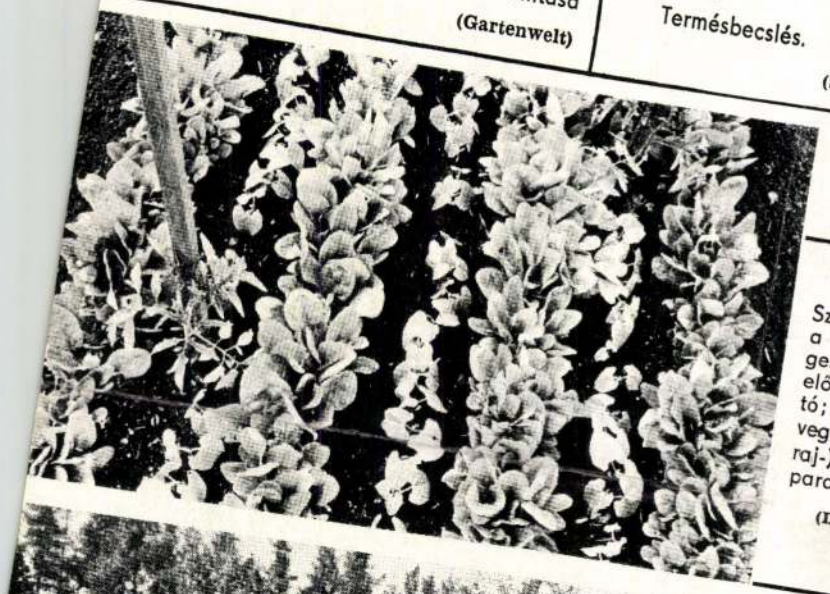

Számos zöldségfaj a házikerti zöldségesek ágyásaiban előnyösen társítható; jó termést ad a vegyes spenót- (paraj-), zöldbab- és paradicsomkultúra.

(Der Garten als Jungborn)

16 tartályládát szállít a dél-afrikai gyümölcsösökben használt traktoros, önrakodó szállítókocsi.

(Obstbau—Weinbau)

KERTÉSZET és SZŐLÉSZET

A magyar kertészek és kertbarátok hetilapja

Főszerkesztő: **dr. Bálint György**
Szerkesztő: **Gévay János**
Szerkesztőség:
Budapest V., Kossuth Lajos tér 11.
Postacím: 1355 Budapest, pf. 14.
Telefon: 121–790
vagy 122–750, 1102 és 1007 mellék;
vidéki hívásra: 118–480.
Kiadja: Hírlapkiadó Vállalat
Budapest VIII., Blaha Lujza tér 3.
Postacím: 1959 Budapest.
Felelős kiadó: **Csollány Ferenc**
Előfizethető: valamennyi postahivatalban, a kézbesítőknél, a Posta hírlapüzleteiben és a Posta Központi Hírlapirodájában (Budapest, V., József Nádor tér 1. Postacím: 1900 Budapest.)
Előfizetési díj fél évre 120,– Ft,
egész évre 240,– Ft
76.2304/2-18– Zrínyi Nyomda, Budapest
F. v.: **Bolgár Imre**
Indexszám: 25 434.

SAJTOFIGYELO
MAGYAR HIRDETO
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1978 - 71

Világosság

Dorkovits Gyula

TIZENHETEDIK ÉVFOLYAM • 1976 • JÚLIUS

Mátrai László

Főszerkesztő:
Lukács József

Főszerkesztő-he
Koroknai Zsuzsa

Szerkesztőség:
1361 Budapest
V., Münnich Ferenc utca 26.
Telefon: 110-800*, 117-201

Kiadja a Hírlapkiadó Vállalat
1959 Budapest VIII., Blaha Lujza tér 3.
Telefon: 343-100, 142-220
Felelős kiadó: Csollány Ferenc

Terjeszti a Magyar Posta

Előfizethető bármely postahivatalnál,
a kézbesítőknél, a Posta hírlapüzleteiben,
és a Posta Központi Hírlap Irodájánál
Budapest V., József nádor tér 1. sz.
(postacím: 1900 Budapest)
közvetlenül vagy postautalványon,
valamint átutalással a KHI 215-96 162
pénzforgalmi jelzőszámra

Előfizetési díj fél évre 24,– Ft
egész évre 48,– Ft

76.1578 Athenaeum Nyomda, Budapest
Íves magasnyomás
Felelős vezető: Soproni Béla vezérigazgató

INDEX: 25 871

A tudomány világá

438 Egyensúly vagy ha
A pszichikus egyensúly

A vallások történet

443 „Fa, kő nem rejt..
A hellenisztikus uralko

Erköles és társadal

451 Vázlat a viktoriánu

Könyvekről

459 Világvallások • Vá
Helmuth von Glasenap

463 Monarchia rediviva
Két könyv a Habsburg

Szemle

467 Ökumenizmus, sok
Az Egyházak Világtan

Melléklet

Somogyi Zoltán • A
a keresztény mo

Címlapunkon: Der

Hátsó borítón: All

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 5.
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

1976 JUL — 4
MAGYAR HÍRLAP

Dienhárti Gyula
festőművész
1021

Harminc győzelmes év

Tíz szocialista ország képzőművészeti kiállítása

Másfél ezer kép, szobor várja a közönséget a Budapesti Nemzetközi Vásár egyik reprezentatív pavilonjában, hogy nagyszabású áttekintést adjon a szocialista képzőművészet eddig elért eredményeiről. Ahhoz, hogy valaki csak futólag végignézze az anyagot, több órát kell eltöltenie a tárlaton, az alapos tanulmányozás pedig napokat igényel. A sznob közhelyek ismételgetői ezúttal hiába hangoztatnák, hogy kevesebb több lenne. *Az új művelődéstörténeti korszaknak ugyanis éppen a gazdagság az egyik jellemzője.*

Azt ma már a polgári esztétikusok is elismerik, hogy a kizsákmányolásmentes társadalomért folyó küzdelem korszakot nyitott a művészetek fejlődésében, s ha ezek a maradi műkritikusok nem is rajonganak az irányzatos, a pártos művekért, hatásukat, elterjedésüket nem vitathatják. A „Harminc győzelmes év" kiállításán a bemutatott alkotások mennyisége is fellendülés, a virágzás tanújele, azt bizonyítja, hogy sok kitűnő tehetséget foglalkoztat a XX. század haladó eszméinek művészi kifejezése, mind meggyőzőbb megnyilatkozások kísérik, tudatosítják a tömegek anyagi, szellemi felszabadításának a követelését. A szociális igazság kivívásának a vágya a lelkiismeretes művészeket állásfoglalásra, ihletett szolgálatra készteti, s a tárlat azt is világossá teszi, hogy az elkötelezett, közérdekű művészet művelésére a szocialista országokban páratlan lehetőségek vannak. *Ezekben az országokban mégse kísért a bőség zavarának a veszélye, a szám szerint hatalmas természetnek ugyanis helye van a mindennapi életben, a családi otthonokban éppen úgy, mint a közélet fórumain, lakótelepeken, középületekben, parkokban, a nemzeti hősök, forradalmárok iránti kegyelet színhelyein.*

Bebizonyosodott, hogy az egyetemes művészettörténetben határozottan körvonalazható a szocialista törekvések korszaka. Az előzmények több mint száz esztendőre vezetnek vissza, s a mozgalmi harc kiéleződésével ennek az irányzatnak a sajátságai is mind egyértelműbben érvényesültek. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme a Szovjetunióban kedvező feltételeket teremtett a haladó szellemű művészet kibontakozásának, ám a szocializmus megvalósíthatásának a távlatai másutt is, szerte a világon jóképességű követőket toboroztak a művészi pártosság vállalására. Ezen a mostani seregszemlén a visszatekintő, *a retrospektív rész jól érzékelteti, hogy a fasizmus ellen a rab népek művészei is felemelték szavukat, mozgósító erejű műalkotásaik szembe fordultak a barbársággal.* Jóleső érzés látni, hogy a Szovjetunió határain kívül működött neves antifasiszta művészek között milyen jelentős szerepet töltöttek be a magyarok. Olyanok mellett, mint *Kollwitz, Heartfield, Lingner, Grundig, Zsendov, Behar, Majernik, Kazar, Dunikowski,* honfitársaink is részt vettek az elnyomás, a náci terror elleni akciókban, a közvélemény forradalmi felvilágosításában, hogy csak *Derkovits, Dési Huber, Ék Sándor, Szilágyi Jolán, Berda Ernő, Varsányi Pál* nevét említsük.

A második világháború után, a fasiszta zsarnokság alól történt felszabadulást követően a szocializmus útjára lépő országokban, már a kezdeti nehézségek idején is merész tervek születtek a művészet támogatására, az alkotó tehetségek foglalkoztatására. A gazdasági lehetőségek bővülésével a legvérmesebb remények is valóra váltak, a művészek körében általánossá lett a lendületes tevékenység, a festők, grafikusok, szobrászok szép megbízásokat kaptak, érdekes feladatokat vállaltak. Tíz ország három évtizedének képzőművészete lelkes munkakedvet, nagyszerű eredményeket mutat. Persze, *ez az óriási tárlat is csak vázlatosan jelzi, mi mindent csináltak a szocialista tábor művészei az elmúlt emberöltő folyamán, milyen sokirányúan vette igénybe tudásukat, felkészültségüket a kultúrára egyre több energiát fordító hazai környezet.* De még így is, ebben a válogatásban is pontosan észlelhető, hogy az eszmei rokonság, a munkásosztály tudományos világnézete milyen sokféleképpen, mennyire árnyaltan jelenik meg az egyes országokban, sőt az erősebb egyéniségek életművében külön-külön is. *A forradalmi gondolkodás felszabadít a megrögzöttségek, szabványok alól, nem ismeri az előítéletek kényszereit, mert mindenek előtt a nép erdekét, az őszinte beszédet tiszteli.*

Alexander Zsendov metszete

A valóság ismerete, a dolgozók társadalmának számos időszerű emberi problémája motiválja a szocialista művész munkásságát, s ez teszi oly változatossá az új történelmi szakasz sajátos művelődését. Amiként a társadalomépítésben is szerves kölcsönösség érvényesül a forradalmi ideológia következtetései és a nemzeti adottságok, helyi hagyományok között, ugyanúgy a szocialista képzőművészetben is megfigyelhető az észjárás, az eszmei hovátartozás hasonlósága mellett a hazai táj, tradíció, égövi meghatározottság jelenléte. Az egész glóbuszra kiterjedő tájékozottság lassanként már leszoktatja a közvéleményt arról, hogy a távoli földrészek szokásait, életvitelét egzotikumnak tekintse. Hiszen például a Szovjetunió maga egyedül is annyi eltérő etnikai, meteorológiai, művelődéstörténeti jelenséget foglal magába, hogy képzőművészetében a forma, az előadásmód legkülönbözőbb válfajai megtalálhatók. *Az eszmeileg egységes mondanivaló megjelenítéséhez felmérhetetlenül sokféle téma adhat alkalmat,* van, aki tapasztalatait rögzíti, mások meg a látványt ábrázolják, sokan jelképekkel közlik elképzeléseiket. Többször megírták már, hogy mennyire más és más légkört árasztanak magukból a balti köztársaságok vagy a Kaukázus vidékén élők festményei. De magában az Orosz Föderatív Köztársaságban is felmérhető, hogy a realista képzőművészet milyen színnel, meglepő összefüggéseket tárva fel szólhat a szépségről, igazságról, a közösség dolgairól, az egyén közérzetéről.

Amiként a szovjet művészet a változatosságot egyesíti eszmei törekvéseiben, ugyanúgy a többi kilenc ország képei és szobrai is ezt a dialektikus paradoxont példázzák. Legszembetűnőbben a kubai, mongol, vietnami gyűjtemények utalnak a kifejezésmód eltérő jellegére. Kuba művészei mintha más vérmérséklettel számolnának be a drámai helyzetekről, mint — mondjuk — a vietnamiak. Pedig a Mekong-folyó mentén nem volt könnyebb a harcosok sorsa, mint a Battista ellen vonulóké. A kubai képek festői indulatossága mellett a vietnami kompozíciók stilizáltsága nyugalomra, csendre int. Az alaposabb vizsgálódás azután mindkét változatban egyaránt a meggyőződés szilárdságát, az elvtársi önzetlenséget tanulja meg tisztelni.

Az európai szocialista országok művészetében a futólagos áttekintés talán kevésbé veszi észre a nemzeti sajátságokat, mint a távol-keleti vagy a karib-tengeri atmoszférában. Holott köztudomású, hogy a stiláris áramlatok itt is az adott feltételekhez idomultak. A természetfestés másként honosodott meg Szolnokon, mint az orosz vándorkiállítók között, az expresszivitás német fajtája a magyar alföldön, a román falvakban más jelenségekre talált, mint Csehországban, vagy Lengyelországban. Ugyanakkor az agrárszerkezetű országokban hasonlatosan reagáltak a művészek a népművészet tanulságaira, a „hivatásos" művészek mégis eltérően dolgozták fel ilyenirányú élményeiket, formaelemzéseiket. A szlovákok a népi motívumkincsből fejlesztették ki a két világháború között nemzeti művészetüket, a román, a bolgár festők színvilága sokat merített a falusi ornamentikából, a lengyelek inkább a díszítő szerkezetekre voltak érzékenyek. Igaz, mindebben sok van a veszélyes általánosításból, mert az ilyen műtörténeti folyamatok nem állnak meg az országhatároknál. Az elmúlt harminc évi produkció mégiscsak a nemzeti színezet irányába polarizálódik valahány résztvevő ország kollekciójában. S a fejlődés mozgásának, gazdagodásának éppen ez a nemzeti vonása töltheti el bizalommal a művészet barátait, mert a prógresszív szemlélet nyit igazán tért a művészi alkotóerő magaratalálásának, a népben meglevő képességek érvényesülésének.

Ezt a nagy kiállítást eddig már százezrek és százezrek látták Moszkvában, Berlinben, Prágában. A budapesti bemutató újabb alkalom a szocialista képzőművészet páratlan lehetőségeinek a felmérésére.

POGÁNY Ö. GÁBOR

Vállalati zsürik

Többet akartak beruházni állami támogatással — Gépipari szemléletváltozást!

Az ötödik ötéves tervben gépiparunknak az átlagosnál *gyorsabb ütemben kell kialakítani* a gazdaságos termékszerkezetet, hogy megduplázhassa tőkés kivitelét. Ezek a korántsem könnyű feladatok csak úgy teljesülhetnek, ha a vállalati gazdálkodás *igazodik* a népgazdasági törekvésekhez. A most befejeződött gépipari tervzsürik alkalmával ezért fordították a vállalati gazdálkodás változásaira megkülönböztetett figyelmet. Erről beszélgettünk *Gábor Andrással*, a KGM távlati fejlesztési főosztályának vezetőjével.

Előkészületek 1973-tól

— Szeretném hangsúlyozni, hogy a tervzsürizés *nem alkalomszerű* „beavatkozás" a vállalati gazdálkodásba, hiszen a reális, középtávú tervek kialakítása *több éves előkészítést* igényelt a szakágazattól is. A minisztériumban már három éve *megkezdődtek* a vállalati megbeszélések; *előrejelzéseket adtunk* a fejlesztési törekvésekről, a piaci változásokról, a műszaki fejlődés irányairól. Ugyanekkor *egyeztettük* a kormányszervekkel: *miként kapcsolódhatna be a gépipar még hatékonyabban a nemzetközi munkamegosztásba?* Emellett nagy gondot fordítottunk a többi szaktárca elképzeléseinek megismerésére, hiszen a gépipari fejlesztéseknél *figyelembe kell venni*, hogy a termékeinket valamennyi iparág *felhasználja*. Az ötödik ötéves vállalati tervek elkészítésében végül *komoly segítséget adott*, hogy a KGM még az év elején *„cselekvési program"-ot dolgozott ki*. Ezek nem csupán a népgazdasági célkitűzések ágazati lebontását tartalmazták, hanem megszüntették az új szabályozók miatti *kezdeti bizonytalanságot* is...

A vállalati tervekből kitűnik, hogy a gépipar termelési üteme — összhangban a népgazdasági elgondolással — 1980-ig évi átlagban, változatlan árszinten *6—7 százalékkal fejlődik*. A szocialista export 12—13 százalékos növekedése biztosítja az államközi kötelezettségek teljesítését, emellett *újabb szakosításokra és kooperációkra nyújt lehetőséget*. Megfelelőnek mondhatók a termékszerkezet *korszerűsítésére*, a budapesti agglomeráció szelektív és intenzív fejlesztésére irányuló vállalati törekvések. A hatékonyság növelése *súlyponti szerepet kapott* a vállalati tervekben, mivel csaknem három év alatt kell — fejlesztésekkel és a belső erőforrások kiaknázásával — az idei nyereségcsökkentő intézkedéseket *ellensúlyozni*. A tervek alapján 1980-ra — a tavalyihoz képest — *38 százalékkal magasabb lesz a gépipari vállalatok nyeresége*.

— *Hol tapasztaltak feszültségeket?*

— A tőkés export fejlesztésénél, a beruházásoknál, a munkaerő- és a készletgazdálkodás tervezésénél! Ezek változatlanul *neuralgikus pontjai a vállalati tervezésnek*, s tulajdonképpen ezért javasoltuk a vállalatok egy részének, hogy június végéig *tervezzék át* elképzeléseiket.

Túlfűtött elképzelések

A népgazdasági terv a gépipari vállalatoknál 21,3 százalékos évi átlagos tőkés export növekedéssel számol, ám az üzemek — a dinamikus fejlődés ellenére — *16,5 százalékos emelkedést terveztek*. Ennek oka, egyrészről az is, hogy *nem vették mindenütt figyelembe az előirányzott árnövekedést, másutt pedig a nyugati válságjelenségek miatt árcsökkenést prognosztizáltak*. Különösen az ötéves terv első éveinek fejlődési üteme *marad el* a várttól!

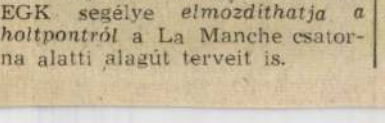

Egyes vállalatok *tartózkodnak* részt venni a tőkés export fokozását elősegítő bank pályázatán is.

A beruházásoknál viszont ennek ellenkezője tapasztalható. A vállalati elképzelések *messze elrugaszkodtak a népgazdasági előirányzatoktól, lehetőségektől, sőt, a vállalatok több hitelt és költségvetési támogatást igényelnek, mint amennyi rendelkezésre áll*. Magas a tervidőszak elejére szánt beruházási ütem is! Gondot okoz, hogy általában a háttér-, és járulékos iparágak fejlesztéseket *nem hangolják össze*, illetve mind mennyiségben, mind pedig *minőségben elmaradnak* a felhasználó összeszerelő vállalatok törekvéseitől! Ez *gátolja* az ésszerű vertikumok kialakítását, gondot okozhat a kooperációk megszervezésében is. A KGM felügyelete alá tartozó vállalatok készleteiket a tervidőszak alatt *25 százalékkal kívánják növelni* — ez azonban *túlzottnak* ítélhető, 3—5 százalékkal *mérsékelni kell*. A minisztérium számításai szerint egy százalékos termelésnövekedést *0,5 százalékos készletemelkedés követhet*. Ezt természetesen a vállalatok jellege, profilja szerint *differenciálni* fogják.

A szelektív fejlesztés és a gazdaságos termékszerkezet kialakítása a gépiparban is *szorosan kapcsolódik* a munkaerőgazdálkodáshoz. 1980-ig a vállalatok 6,1 százalékkal kívánják növelni az összes foglalkoztatottak számát — vidéki gyáraikban 17,4 százalékkal. Ezek a számok *nem reálisak*, és a vidéki ipartelepítésekkel összhangban *felülvizsgálatra szorulnak*. A budapesti létszám — a vállalati elhelyezések szerint — öt év alatt 7,5 százalékkal *csökkenne*. Az állóeszközök jobb kihasználását, a második műszak növelését szintén az eddiginél *körültekintőbben tervezték a gépiparban*, bár az új ösztönzési rendszert — (a fejlesztési és részesedési alapok arányát *a vállalatok saját hatáskörükben szabhatják meg*) — még nem mindegyik vállalat alkalmazza jól, és ez feszültségeket okozhat mind a bérfejlesztéseknél, mind pedig a beruházásoknál.

Összhangot!

— *Melyek azok a vállalatok, ahol a központi és helyi törekvés találkozott?*

— A győri Rába, az Egyesült Izzó, a Szerszámgépipari Művek, a Videoton. A Magyar Hajó- és Darugyár, valamint a Csepel Autógyár rekonstrukciója szintén *kedvező* alapokat ad a fejlesztéshez. Jó ütemben fejlődik a járműipar, bár a tőkés export itt is *elmarad* a várttól.

— *Hol jelentősek az eltérések?*

— Nem megoldott a híradástechnikai alkatrészekhez és az NC-gépekhez szükséges forgácsoló szerszámok gyártása. Több vállalatnál *hiányzik a fejlesztésekhez szükséges pénz, és nem volt kellően alátámasztva a tőkés exporthoz szükséges hitelkérelem sem.*

— *A gépipar jó néhány vállalata termelési szerkezeténél, állóeszközeinek nagyságánál, méreteinél, valamint export kötelezettségeinél fogva egyedi elbírálást igényel. Mennyire érvényesült a differenciált szabályozás-tervezés a zsüriben?*

— Az ágazat 25 nagyvállalatát a párt- és kormányhatározatok alapján *kiemelten figyeljük:* itt tapasztaltuk leginkább a sokat emlegetett összhangot! Érzékeltetésül néhány adat: az idén a kiemelt vállalatok az ágazat termelésének 72 százalékát, tőkés exportjának 81, szocialista kivitelének 72, nyereségének 63 százalékát adják. Éppen ezért a *szelektív fejlesztés jegyében* a szerszámgépipar, a vákuumtechnika, a fényforrás-gyártás és a járműipar áll továbbra is az élen... Ahol pedig a népgazdaság érdeke is megkívánja, *külön szubvenciót*, bér- és adópreferenciákat dolgozunk ki a főhatósággal közösen.

— Végezetül meg kell mondanom: a gondok ellenére *kedvezően változott* a vállalatok szemlélete. A feszültségek időbeli feltárása pedig kölcsönösen *előnyös*.

Bossányi Katalin

HORIZONT • HORIZONT • HORIZONT

Amerikai költségvetési deficit

Az Egyesült Államok 1975—1976. évi állami költségvetése *71,4 milliárd dollár összegű deficittel* zárult. Ez a vártnál 2,7 milliárd dollárral kevesebb a kongresszus költségvetés-ellenőrző tevékenységének következményeként.

Bálnavadászati megállapodás

Japán, a Szovjetunió, Dél-Afrika, Ausztrália és Brazília képviselői Londonban *parafálták* a következő idényre vonatkozó bálnavadászati megállapodást. Ennek értelmében újra megállapították a kvótákat.

Közös Piac – India

India és a Közös Piac tagországainak képviselői *új jutakereskedelmi megállapodást kötöttek*. Ennek értelmében India 1979 végéig korlátozni fogja á különféle jutafajták exportját, cserében a Közös Piac 1978-ig fokozatosan *megszünteti* az indiai jutaexportra kivetett vámokat.

A búzatanács termésbecslése

A Nemzetközi Búzatanács londoni tanácskozásán elhatározták: 1978. június 30-ig — két évvel *meghosszabbítva* az eredeti határidőt — *érvényben tartják* a búzaegyezményt. A tárgyalások befejeztével a tanács hivatalos becslést tett közzé, ezek szerint 1976—77-ben 375—385 millió tonna búzára lehet számítani — a korábban becsült 390 millió tonna helyett.

EGK-segély a közutak fejlesztésére

A brüsszeli bizottság sok millió dolláros segélyt szándékozik nyújtani autóutak, vasutak és alagutak építésére, hogy megjavítsa az EGK-országok közötti vasúti összeköttetést az Alpokon való átjárást. Hírek szerint az EGK segélye *elmozdíthatja a holtpontról* a La Manche csatorna alatti alagút terveit is.

KISZ-védnökségi tanácskozás

A KISZ-védnökségek tapasztalatairól kétnapos országos tanácskozás kezdődött szombaton Székesfehérvárott, a KISZ Fejér megyei bizottsága és a Nehézipari Minisztérium rendezésében. A fiatalok megvitatták az eddigi tapasztalatokat, a kivitelező vállalatok munkájának koordinálási lehetőségeit és a határidő-egyeztetések hatásait.

Uniron

Az eddigieknél kedvezőbb tulajdonságú mosószerek kialakításán kísérleteznek a Növényolajipari és Mosószergyártó Kutató Intézetben. Egyik fő törekvés, hogy alacsonyabb hőmérsékletű vízben is hatásos mosószereket alakítsanak ki. A 60 fokos vízben is jó hatású, textilkímélő *Uniron* már kapható a boltokban.

1976. dec. 12. Petőfi 11. 33 M.

Láttuk, hallottuk a kiállítatormekben

Derkovits Gyula, Lehető-grafikusművész

- Vas-ban nem várnak csodára, követelndő példaként maguk kisérletezik ki a müvészet támogatásának ma hatásos formáit. Egyik újabb vállalkozásuk a képtárépitési akció, melynek eredményeiről a héten tájékoztatta az ujságoirókat Dr Gonda György, a megyei Tanács elnöke. Vasiakat, a megye elszármazottait és barátait hivták föl, hogy rendszeres pénzadományokkal támogassák a megyei vezetők erőfeszitését. A társadalmi összefogással 1980-ra megszülető új képtár méltó keretet ad majd a szombathelyi Savaria Múzeum XX. századi gyüjteményének. Méghozzá nem is akármilyen gyüjteményének. Jelentős helyi mesterek és a zsenyei müvésztelep rendszeres vendégeinek müvei mellett itt kap majd végleges helyet a Derkovits Gyula és Dési Huber István emlékmúzeum. Szombathely szerezte meg ugyanis a jogot és a lehetőséget, hogy Derkovits Dési Huber és a szocialista képzőmüvészek csoportja tevékenységét dokumentálja, még megszerezhető müveiket folyamatosan fölvásárolja. Szombathely Derkovics szülővárosa. Ez volt a vasiak kezdeményezésének magja, amelyből már eddig is szép tettek és kezdeményezések hajtottak.

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAP

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1976 OKT 11

Budapester Rundschau

Gyula Derkovits

1021

In ihrer vorliegenden Ausgabe stellt die BR das westungarische Komitat Vas vor. Dazu s. Beitrag S. 10 sowie Illustrationen S. 2, 4, 6, 10, 11.
Bild oben: Bestürmung. Grafik von Gyula Derkovits

Die ungarische Schiffahrtsgesellschaft MAHART investiert in der V. Fünfjahrplanperiode nahezu eine Milliarde Forint in die Entwicklung der Seeschiffahrt. Bis 1980 wird die ungarische Handelsflotte um fünf neue Seeschiffe erweitert, die alle in Polen gebaut werden. Das erste lief vorige Woche in Szczecin vom Stapel. Es wurde auf den Namen Csokonai getauft und faßt 11 700 Tonnen Waren.

Die Entwicklung der heute aus 16 Schiffen bestehenden ungarischen Hochseeflotte ist eine nützliche Investition, da es für unseren zunehmenden Außenhandelsverkehr nicht gleichgültig ist, wieviel wir davon mit eigenen Transportmitteln abwickeln können. Dank der Tätigkeit unserer Hochseeschiffe konnte die ungarische Volkswirtschaft wertvolle Devisen einsparen bzw. einnehmen: Die Handelsflottte brachte in der IV. Fünfjahrplanperiode etwa 29 Millionen Dollar ein. Die gegenwärtig laufende groß angelegte Entwicklung ermöglicht es unserem Außenhandel, in Zukunft noch stärker auf die ungarischen Schiffe zu bauen.

Stau ungarischer Schiffe in Wien

Die Trümmer der Wiener Reichsbrücke, die im August eingestürzt ist, hindern 42 ungarische Lastkähne an der Weiterfahrt. Drei Schlepper mit 28 Kähnen liegen oberhalb der Brücke vor Anker, während 14 beladene Boote darauf warten, ihre Last zu Zielhäfen am Oberlauf der Donau zu bringen. Mehrere Kähne haben sogar Naturerzeugnisse an Bord und sind bereits versiegelt. Weitere Probleme entstehen dadurch, daß der abgeriegelte Donau-Abschnitt nur sehr schwer mit Hilfe von Eisenbahntransporten zu umgehen ist. Die Mehrkosten einer derartigen Lösung sind lediglich im Falle von Eilsendungen oder verderblicher Ware begründet.

SF-02670 Hämevaara

Osterreich:
Globus
Vertrieb aus-
ländischer Zeitschriften
Höchstädtplatz 3
A-1200 Wien —
Morawa u. CO.
Wollzeile 11
A-1011 WIEN

Schweden:
ALMQVIST ET WIKSELL
Subscription Agency,
26, Gamla Brogatan
S-101 20 STOCKHOLM 1
Wennergren-
Williams A B
Nordenflychtsvägen 72
D 104 25
STOCKHOLM 30

Schweiz:
AZED AG.
Dornacher Strasse 60-62
4000 Basel
PINKUS ET CO.
Froschaugasse 7
8001 ZÜRICH 1

Bulgarien, Deutsche Demokratische Republik, Polen, Rumänien und Tschechoslowakei:
Bestellungsannahme bei allen Postämtern

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

1976 AUG 10

DÉL-MAGYARORSZÁG
(SZEGED)

Derkovits Gyula festőművész

Emlékérem-sorozat

1976

Három darabból álló *emlékérem-sorozatot* hoz forgalomba a napokban a Magyar Nemzeti Bank a Nemzeti Galéria Budavári Palotába történt átköltözése alkalmából. Az ezüstérmék *Derkovits Gyula, Munkácsy Mihály* és *Szinyei Merse Pál* festőművészek emlékét örökítik meg. *Névértékük egyenként kétszáz forint, súlyuk 28 gramm, anyaguk 640 ezrelék finomságú ezüst, átmérőjük pedig 37 milliméter.*

Mindhárom emlékérme előlapja azonos: a négy részre osztott mezők egyikében „Magyar Népköztársaság" felirat olvasható, míg a többiben a névérték szerepel, egy képzőművészeti címer, és a kibocsátási évszám. *A Derkovits-emlékérem* hátoldalán a festő portréja látható, névaláírásával, a *Munkácsy-emlékérmén* a „Rőzsehordó" című festmény főalakja, míg a *Szinyei-emlékérmén* „*Ruhaszárítás*" című képének egyik részlete. Egy-egy érméből *30 ezer* darab kerül forgalomba. Bizonyára a gyűjtők kedvelt darabjai lesznek, de *törvényes fizetőeszközként is* használhatók.

— Akkor meg te is mint a többi ember, oda mennyit számolnak. Eg naponta legkevesebb...

Terka ángyom — azt az olvasó — arról akart hogy az „önki" boltok akaratlanul vagy szán gyakran becsapják a ve nagyobb összegekkel. En rálására három esetet is ni, ha kíváncsi vagyok szomorú, hogy más-ma

25—30°

Várható időjárás ma estig Kevés nappali felhőképződés néhány helyen záporral. Dél keletire délire forduló, időn ként megélénkülő szél. Vár ható legmagasabb nappal hőmérséklet ma: 25—30 fok között.

Merre?

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

1976 OKT 2

DÉL-MAGYARORSZÁG
(SZEGED)

Derkovits Gyula festőművész

1021

Amatőr

Ne kerteljünk: rossz csengésű jelző ez napjainkban: „amatőr". Minőségjelzővé torzult; silány minőség jelölésére használjuk jobbára. Valaminő álság, hozzá nem értő erőlködés megbélyegzésére. „Ez csak afféle amatőrmunka" — halljuk, minduntalan, egy-egy műalkotással összefügésben is.

A „profi" alkotás — bevatott, a képzőművészet műhelytitkait szuverénül birtokoló és felhasználó művész alkotása egész más — szoktuk mondani. A tanult, hivatásos, szakmabéli mester munkája mindig megkülönböztethető az „amatőrétől"; a maga szórakozására, saját örömére, az önkifejezés, a feloldódás érdekében munkálkodó ember műve másodrendű — hangoztatjuk nem egyszer.

●

Vajon kategórikusan igaz-e ez?

Ha egyértelműen igaz lenne— ki törődnék például az asztalos Derkovits Gyula festményeivel és grafikáival, az orvos Medgyessy szobraival? Akiket pedig a 20. század magyar festészetének és szobrászatának legnagyobbjai között emlegetnek a műtörténészek...

S milyen szívesen akasztanánk a szobánk falára például egy Süli András-képet, vagy — mondjuk — Mokry-Mészáros Dezső, Győri Elek, Benedek Péter, s más, úgynevezett „naiv" festő képeit! Holott egyik sem volt „profi".

A kapásból említett nevekkel csupán azt kívántam jelezni: a Képzőművészeti Főiskola oklevelét nem birtokolók számára is nyitva az út a fejlődéshez — a sajátos művészi kifejezésmód megszerzéséhez. Akár a „profik" művei közötti dicséretes szerepléshez is. Tehetség, szorgalom, nekiszánás dolga csupán az egész...

Mert az önművelés, az elméleti és gyakorlati képzés — nem árt. A harmincas évek ősztehetség-romantikájától már messze vagyunk!

S hogy a nagy példáknál maradjunk: Derkovitsot se „rontotta el" a Podolini—Volkmann-iskola, meg a Kernstok-iskola, Medgyessyt sem — a párizsi festő- és szobrászstúdiumok, 1903 és 1907 között.

●

Milyen jó, hogy a tanulásra a Szentesen most bemutatkozó szegedi vasutasképzőművész szakkör tagjainak is módja van. A fiatalabb tagok tapasztalhatóan alapismereteket szereznek — esetleg a magasabb iskolákba való bekerüléshez is. Hiszen élő modell rajzolására, festésére, tájképtanulmányokra is lehetőség van, szakavatott mester irányításával. Az idősebbeknek láthatóan az a fő igénye, hogy ne csupán a grafika szűkös keretei között, hanem színekben is kifejezzék környezetüket — vagy a bennükkavargó érzelmeket, s gondolatokat.

Közülük — amint láthatjuk — többen jutottak el addig a fokig, amikor a látvány elemeit már egyedi formarendre feszítik; amikor nem csupán a színek dekorativitásával akarnak hatni a szemlélőre, hanem szemléletmódot, önálló gondolatiságot is képesek közvetíteni — kivetíteni magukból.

Azokban, akik a tagok közül művésztelepekre is elkerülhetnek Szegedről nyaranként — a debreceni, győri, budapesti telepekre —, láthatóan fokozódott az igény az expresszivitásra, a dinamikus önkifejezésre.

Ám a többiek sem járnak rosszul: egyre gazdagodnak szellemiekben, egyre inkább képesek a kör foglalkozásain elsajátított, korszerű technikát sajátos tartalom megjelenítésére alkalmassá gyúrni. A színek áhítata — vagy épp drámai összefeszülése, a kollázsos művek zeneisége és jelképisége bizonyára sok nézőben fakaszt nemes érzéseket és tartalmas gondolatokat. S jótékonyan visszahat a hétköznapok termelőtevékenységére. Az ilyenfajta kiállítások rendezése — a legjobb értelemben vett népművelés!

Dér Endre

ták. E zászló azt jelképezi, hogy fegyveres erőinket, fegyveres testületeinket eltéphetetlen kapcsolat fűzi a munkásosztályhoz, a dolgozó néphez, amelyet — esküjükhöz híven — szolgálnak.

Az Internacionálé hangjai után díszmenettel zárult a csapatzászló-átadási ünnepség. (MTI)

ó Makón

Gyula az írószövetség nevében köszöntötte a jelenlevőket, fölhíva a figyelmet a művészetek, de különösen az irodalom szerepére a társadalomban, amely érzékeny tükörként mutatja, milyenek vagyunk valójában.

A műsor további részében *Keres Emil*, *Csernus Mariann*, *Jancsó Adrienne* és *Kovács János* színművészek olvastak föl a megjelent írók műveiből, akik az ünnepség végeztével könyveiket dedikálták. A megyei megnyitón a MESZÖV jelentős könyvutalomban részesített több általános iskolát és kollégiumot, könyvjutalmat kaptak a legjobb makói könyvbizományosok is. Az őszi könyvhónap eseményei — író-olvasó találkozók, könyvankétok, előadóestek — október végéig juttatják el a megyék egtávolabbi településeire is z élő irodalmat.

Kulka Eszter

hasonlítás, a rivalizálás a
ad ahhoz, hogy valamiké
lítást, összefüggést. Két
a látogatók és a kiállító
mondták, amikor a telev
lődnek. „Itt semmi újat
sárban is bemutatták." Íg
hazai vállalatok, elsősor
rangját is elismeri, nem
zott el a mi vásárunkra
zönség számára érdeme
centenáriumi vásárban
kert hozott Mini-Vidi készüléket.

A másik megjegyzést egy közismert hazai műszergyártó vállalat szakemberétől hallottam: „A szegedi ipari vásárban jelentős üzletkötésre és gyártási együttműködésre sikerült szert tennünk." Tehát a kiállító vállalaatok és kereskedelmi cégek a szegedi vásáron is találnak később hasznot hajtó kapcsolatokat. S még egy megjegyzés; a jugoszláv kiállítók BNV-n bemutatott termékskáláját szűkösebbnek ítélte egy Tisza-parti látogató, mint a szegedi vásáron tapasztaltakat. Ez is érthető, hiszen a szegedi ipari vásár nemzetközi rangját kizárólag a szomszédos ország kiállítói reprezentálják, s ami igaz, az igaz: a szegedi vásáron hetvenhét jugoszláv cég jelent meg.

Néhány méltató szót megérdemelnek a Csongrád megyei kiállítók is, akik tovább öregbítették környezetünk iparának, munkásságának már kivívott hírnevét. A híres szegedi szalámiról, paprikáról, konzervekről ne is beszéljünk, de érdemes megemlíteni, hogy vásári díjban részesítették a textilipar kelméiből készített felsőruházati cikkeket, a HÓDIKÖT szép divatáruit, az Alföldi Porcelángyár étkészletét, s nagy sikere volt a Szegedi Ruhagyár férfiöltönyeinek, a Medikémia ipari szövetkezet újszerű hidegindítójának, a Kenderfonó és Szövőipari Vállalat műanyag zsákjainak, és több korszerű termékének.

Összegezve, azt lehet elmondani az őszi BNV-ről, hogy egyre jobban beilleszkedik a nemzetközi szakosított vásárok sorába, kiválóan szolgálja a termelők, a fogyasztók és a kereskedelem találkozásának lényeges kritériumait. A ma vásárai ezek a rendezvények, de egyben a holnap cikkeit is fölvonultatják, hogy összhangot adjanak a piaci igényeknek, a várható követelményeknek. A szegedi vásár jelene és jövője ily alkalommal állandóan visszatérő gondolat. Az őszi BNV azt is jelezte, hogy van létjogosultsága a szegedi ipari vásárnak; hiszen kiváló „edzési" lehetőséget nyújt a hazai és a szomszédos — ma még csak a jugoszláv — országok piackutatásának, a nagy budapesti rendezvény előtt.

Gazdagh István

Derkovits Gyula, festőművész

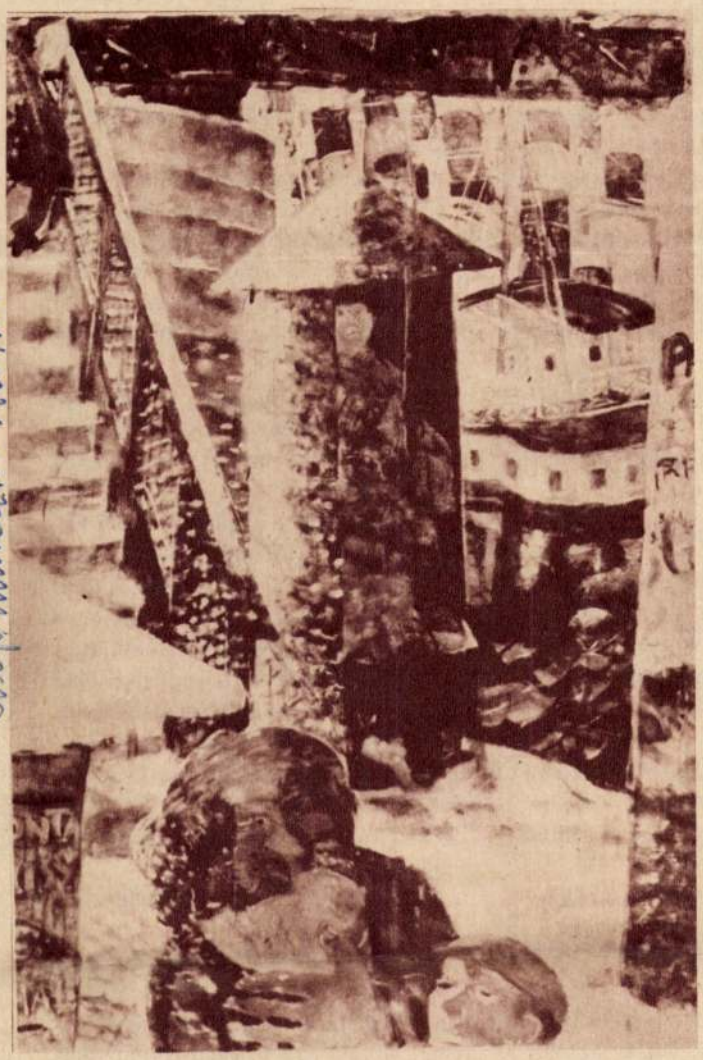

Derkovits Gyula: Híd télen (1933) (Tóth Bálint reprodukciói)

Egy évvel később *Derkovits* Gyulánál a télmotívum már az osztályharc eleme. A hó, a zúzmara, a fázás — akár a puskatus, kukastoll, rendőr, kereskedő — a kenyér, a munkás, az anya ellenpontja. Hófedte úttesten talpnyomok őrzik a tüntetés emlékét, a hóban pedig a megölt munkás, a rendőrcsizma, a véráztatta kenyérdarab. Zúzmarás ablaküvegen átvillannak a csendőrfejek, a péküzlet kirakatüvegéhez tapadó éhesek mögött ott a téli utca és a kardos rendőr. A képekben súlyosan-tömören villan fel a mindennapos tapasztalat, akárcsak József Attila 1931-es *Lebukott* című versében: *„Otthon a tűzhely hűvös és repedt. Hideg fazékban készül az ebéd... Tél lesz, ragyog a fagy s az éhhalál..."* A télmotívum a proletárnyomor egyik jelképe lett.

Derkovits két alkotását közöljük példaként a sok-sok mű közül, amely mind másképpen dolgozza fel ugyanazt a gondolatot. 1933-ban alkotta *Híd télen* című festményét, és pályájának ebben az utolsó szakaszában született az anyaalakok megannyi változata; többségük a fázó anyát ábrázolja. A Híd télen egyike a legbonyolultabb alkotásoknak. Zsúfolt motívumokat rendez a kompozíció: hídfeljáró, őrbódé fegyveres poszttal, kikötői háttér a jobb oldalon. A havas külvárosi táj hidegségét fokozzák a belevillanó kékek. S az előtérben ellenpontként ott a hídfeljárótól távolodó anya alakja, ölében a kisgyermekkel, mellette a kézen fogott nagyobbiknak a sapkás feje: melegszínű vöröses csoport az ellenséges hideg környezetben. A másik Derkovits-mű, a kendőbe bugyolált anyát és gyermekét ábrázoló rajz természetesen nem élhet a szín kifejező eszközével, de ugyanazt a lényeget tömöríti: a munkáscsaládot fenyegető tél elleni védekezést, és monumentális tömege érzékelteti az anya–gyermek csoportban megfogalmazott osztályjelképet.

Sokféle más úton is meg lehet közelíteni a tél motívumának mint képzőművészeti témának a változatait. A hó fehérsége, a jég hideg kéksége a színdinamikai összefüggések révén nemcsak olyan módon hat, mint az itt bemutatott képeken. Jogos azonban ennek az értelmezési folyamatnak a kiemelése, mert jellegzetesen e századi, és mert kibontakozik belőle a télmotívumnak e korhoz kötött konkrét társadalmi jelentése. S ez azért különösen érdekes a magyar művészet tükrében, mert közvetlenül az egyéni életnek akkor és itt kialakult sajátos társadalmi konfliktusaiból fakad.

Aradi Nóra

Hasonlóan gazdag azoknak a kérdéseknek a köre, amelyekben *nem alakult ki egységes álláspont*. Sőt – ezt a nyílt hangú, baráti vitákban bővelkedő tanácskozás érdemének tartjuk – a tanácskozási napok, a felszólalások számának szaporodásával kezésre álló összegnek közel háromszorosára lett volna szükség. Ezért előzte meg az állásfoglalást a tanácsokkal történő egyeztetés.

Az OKT elnöksége a következők figyelembevételével határozott:

– a támogatások is a tervtörvény végrehajtását segítsék;

– csak olyan beruházás kaphat támogatást, amely szerepel a tanácsok ötéves tervében, és amelynek a fedezetét a helyi és egyéb források, valamint a közművelődési alapból kilátásba helyezett segítség teljes egészében biztosítja.

Ennek alapján 26 közművelődési intézmény kapott kiegészítő támogatást az építkezéséhez, *összesen 140,5 millió forintot* azzal, hogy az esetleg elmaradó beruházások folytán létrejövő megtakarítást elsősorban a mostani támogatásból kimaradt munkástelepülések között kell szétosztani.

A 26 közül három regionális hatókörű, tíz városi, tizenhárom községi intézmény. Ebben a csoportosításban vegyük sorra, milyen indokkal és mennyi támogatást kaptak.

Regionális intézmények

Pécsett megyei és városi művelődési központ épül két ütemben. Az első rész mintegy 80 millió forintba kerül. Az Állami Ifjúsági Bizottság 10 millióval segíti a beruházást. Az OKT elnöksége szűk lehetőségei miatt az igényelt 20 millió helyett **10 millió forint** támogatást ad azzal a feltétmi összefogást csak mostanra sikerült megteremteni. A tanácsok, a vállalatok, a szövetkezetek mellett a SZOT 6 millióval, az ÁIB 8 millióval járul hozzá építéséhez.

A közművelődési alapból: **8 millió Ft.**

Több mint tíz éve tervezik, hogy *Szombathelyen megyei művelődési és ifjúsági központ épül*, de Vas megye anyagi erejét más ugyancsak fontos beruházások kötötték le. Az új intézmény a megyei hálózat módszertani központja, egyben az ifjúság otthona, valamint a Szombathelyi Tanárképző Főiskola gyakorló intézménye lesz. Az ÁIB és a SZOT elnöksége együttesen 17 millió forinttal járul hozzá a beruházáshoz.

A közművelődési alapból: **10 millió Ft.**

Városok

Újpesten régóta szükség van korszerű művelődési központra. Széles körű összefogással a költségek 90 százalékát a IV. kerületi Tanács és az ottani üzemek biztosítják. Az ÁIB 10 millió forint támogatást ad.

A közművelődési alapból: **10 millió Ft.**

Budapest XVIII. kerületi Tanácsa a könyvtári ellátás javítására kerületi *fiókkönyvtárat* létesít.

A közművelődési alapból: **2 millió Ft.**

Budapest XV. kerületének újpalotai lakótelepén – ahol több mint 50 000 ember él – nincs közművelődési intézmény; most több szakaszban *művelődési és ifjúsági ház épül*. Az első ütemet az ÁIB 7 millió forinttal támogatja.

A közművelődési alapból: **5 millió Ft.**

Gyöngyös erőteljesen fejlődő ipari város, kulturális ellátottsága viszont gyenge. Most *művelődési központ* létesül. Az 50 millió forintos beruházáshoz a tanácson kívül a Mátraaljai Szénbányák 8, a Gagarin Hőerőmű 4 millió forinttal járul hozzá.

A közművelődési alapból: **5 millió Ft.**

Gödöllőn nem megfelelők a közművelődés feltételei. Az ötéves terv során *művelődési és ifjúsági ház* létesül, s a helyi összefogást az ÁIB 14, a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium 10 millió forinttal támogatja.

A közművelődési alapból: **12 millió Ft.**

Kaposvárott ifjúsági és úttörőházat terveznek. A 33 milliós beruházáshoz az ÁIB 7 millió forintot ad.

A közművelődési alapból: **5 millió Ft.**

Sárospatakon ifjúsági és művelődési ház, valamint *városi könyvtár* épül. A 62,5 milliós beruházást az ÁIB 12 millióval támogatja. Az OKT-tól 20 millió forintot igényeltek. Az OKT elnöksége figyelembe véve, hogy a megye korábban már kapott 15 millió forintot (a diósgyőri művelődési központ építéséhez), a sárospataki igényt csak 50 százalékban tudja kielégíteni, azzal a feltétellel, hogy a megye biztosítja a hiányzó összeget.

A közművelődési alapból: **10 millió Ft.**

Zalaegerszegen az oktatási komplexumokhoz kapcsolódó ifjúsági művelődési központ létesül. A 43 milliós beruházás nagy részét társadalmi összefogással teremtik elő. Az ÁIB 10 millió forintot ad.

A közművelődési alapból: **8 millió Ft.**

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1977 JAN 10

Budapester Rundschau

Gyula Derkovits

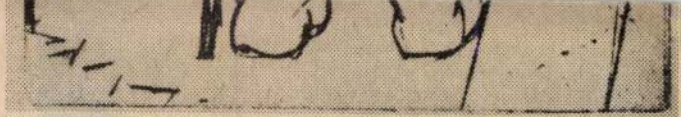

Gyula Derkovits (1894—1934): Der Invalide (Unbekannter Soldat), 1930, Kupferstich

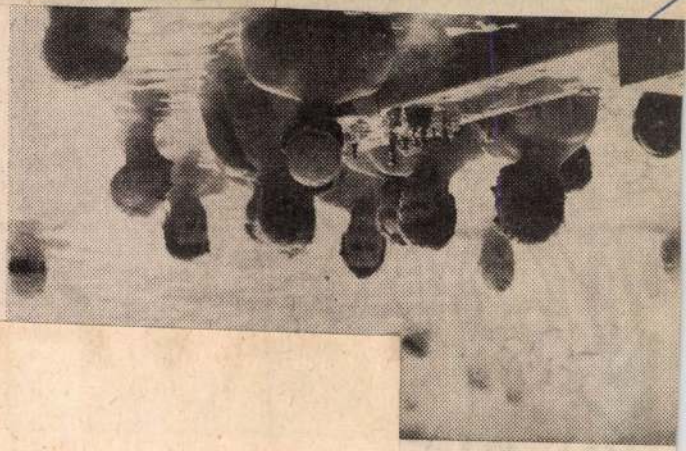

Eine Frau als Uhrmache
die Werkstatt von Frau H
die um 1800 gegründet w

Derkovits Gyula, festő

Az 1967. évi sorozatból Derkovits Gyulától a Végzés (43×55 mm)

L.: Erik Istvánné

606.

XXXII/19.

13.

Derkovits Gyula, festő

MÚZEUM

SZERKESZTI: ÉRI ISTVÁN

Derkovits emléke

Derkovits Gyula Szombathelyen született. A város hosszú évtizedek óta ápolja emlékét. A Derkovits Gyula Emlékmúzeum megnyitásával, 1967-ben sor kerülhetett arra, hogy mindenki megismerhesse ezt a kivételes művészi pályát. Hat évvel később a Magyar Nemzeti Galériából jelentős letéti anyag került a múzeumba. A látogató jó képet kap azokból az alkotásokból, amelyek a művészt a két világháború közötti magyar festészet legkiválóbbjai közé emelték. A képeken kívül dokumentumok és személyes tárgyak is helyet kaptak a kiállításon.

Az első teremben a tízes és a húszas évek elejének alkotásai, nagyon szép korai grafikák, valamint rézkarcok láthatók. A második terem egyebek közt a bécsi évek remekeit mutatja be. A harmadik teremben a harmincas évek kiérett szín- és formavilága tárul fel. A negyedik terem már nem alkalmazkodik az időrendhez, hanem az utóbbi évek vásárlásaiból, az új szerzeményekből mutat be szép gyűjteményt. Ugyanott filmeket is vetítenek és előadásokat tartanak a művész munkásságáról. (A kiállítás hétfő kivételével naponta 10—18 óra között tart nyitva.)

B. Villányi Éva

(Székely Anikó felvétele)

A tukunák

Manapság több
törzs él az *Amazon*
zsek életmódja s
sokat változott: h
nak, földet művelr
korolják ősi szokás

Őseik szertartásá
küvőjüket ma is
város mellett élő i
a *tukunák*. Az esen
pokban a menyassz
tok ábrázolásával d
kunyhóban él. Az ü
tán a törzs tagjai
játszanak, illetve tá
fiak embermajmok
álarcban megpróbá
szonyt kiszabadítani
az asszonyok pedig
megakadályozni. A
menyasszony kiszab
tagjainak kíséretébe
„megtisztul" az Ama

(Mundo Hi

Geofonok a bányában

Az amerikai Idaho szövetségi állam „Sunshine" nevű bányájában 27 *geofont* — a hanghullámok tartományá-

gyobb nehézségeknek, amellyel a maya népeknek a Yucatán-félszigeten meg kellett küzdeniük. Víztárolókat kellett építeniük. A korábbi ásatásokból már ismeretesek is föld alatti

északról sugárszerűen a városközpont felé. E csatornák mintegy 3 m mélyek lehettek.

Az „erőd" és az árokrendszer közelében látható egy sor tároló, amelyek részben a csatornákkal állnak összeköttetésben. Mind a tárolókban,

Derkovits Gyula

2.) Feldolgozás

Aradi Nóra: Kép, képzelet, valóság. A tél. Népszabadság, 1976. 12.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

Derkovits Gyula, festő műveiről

VAS NÉPE

1977 JÚN 7

1021

Újabb Derkovits-művek Szombathelyen

A Savaria Múzeum módszeresen gyarapítja a leendő szombathelyi képtár gerincanyagát alkotó Derkovits—Dési Huber gyűjteményt. Legutóbb a Bizományi Áruház Vállalat 42. képaukcióján Budapesten három újabb Derkovits-művet szerzett meg: a „*Szerelmespár*" című szénrajzot, a „*Dombok*" című vízfestményt és a „*Kikötői munkások*" című olajképet.

Nagy proletárfestőnk alkotásait nehéz lenne ugyan rangsorolnunk, de az említett három kép közül kétségtelenül az 1929-es keltezésű, tehát már a művész érett korszakából való — **és ma** már államilag védett — „*Kikötői munkások*" a legfontosabb, méltó társa a „*Szövőmunkások*"-nak, a „*Hídépítők*"-nek, a „*Dunai homokszállítók*"-nak, a művész harcos osztályöntudatát kifejező, a munkásság életét, küzdelmeit bemutató, korszakformáló alkotásainak.

(Képünkön: a „Kikötői munkások". Fotó: Székely Anikó)

sban

ılta, kemény, harcos, sokol-
kat, sikereiket, 8 érmesüket;
viszont már az volt a megle-
indössze 2 aranyhoz jutottak.
ny, hogy az NDK történeté-
EB aranya mellé most egy-
kapott, tanúskodik előrelépé-

ölvívás kiheverte a montrea-
iszeljev az új edző jól válo-
obi évekhez hasonlóan nagy-
ra taroltak.

ugyarok? Minden idők talán
EB szereplése volt ez. A kis
em is nagy erőket felvonul-
jéből mindössze 6 mérkőzés-
csak egy győzelemre futotta.
eze alatt, 1969 óta öt EB-n 79
ak a magyarok. 51 győzelem,
mérleg, nem is beszélve a 7
és 6 bronzéremről. Papp ér-
atatlanok, mégis nagyon kel-
hallani az „ökölvívó marseil-
hogy sok otthonról érkezett
opban kereste a hibát.

a magyar ökölvívásban sok
ént kell tenni. Vigyázni kell
, megteremteni végre az
ıtcát' és sokkal alaposabban
jövő reménységeivel. Szemes

Asztalitenisz

31. sz. Építők—Sabaria 22:3. — Budapest, NB I-es női mérkőzés.

A nagyobb játékerőt képviselő fővárosiak biztosan nyertek a szombathelyi csapat ellen. A Sabaria győzelmeit Körmendyné, Nagy és Raffai szerezték.

Békéscsabán is vereség

Békéscsabai Előre-Spartacus—Sabaria SE 12:8 (7:4). — Békéscsaba, 200 néző, vezette: Acsai, Dzsipoff. — NB I B-s női kézilabda-mérkőzés.

Sabaria: Merkl — Barkiné, Iszak, Kovács, Németh, Horváthné, Papp, **csere:** Janzsóné, Vida, Schmaiczl.

A jobb erőben lévő hazaiak kétgólos előnyüket végig tartani tudták az erőtlen támadójátékot nyújtó Sabaria ellen. Merkl 3 hétméterest kivédett, a cserepadon ülő Horváthnét pedig kizárták a játékból. — **Góldobók:** Barkiné, Németh (3—3), Horváthné, Janzsóné. — **Jók:**

75° Anno N. .....

L'ECO DELLA STAMPA

(L'Argo della Stampa: 1912 - L'Informatore della Stampa: 1947)

UFFICIO DI RITAGLI DA GIORNALI E RIVISTE
FONDATO NEL 1901 - C.C.I.A. MILANO N. 77394

Direttore: Ignazio Frugiuele
VIA GIUSEPPE COMPAGNONI, 28
20129 MILANO

Telefono 723.333 - Casella Postale 3549
Telegr.: Ecostampa - Milano - C/C/Postale 3/2674

LEGGASI A TERGO

LEGGASI A TERGO

1021

L'ESPRESSO

S

VIA PO 12

Gyula Derkovits

00198 ROMA

AMMIRA IL GOULASCH, PERO'

MANGIA IL QUADRO

L'attivismo del Comune di Milano, in fatto di arti visive, è proverbiale. Le attuali, concomitanti mostre "Artisti ungheresi del '900" a Palazzo Reale e "Luce e movimento" con 20 artisti tedeschi al Palazzo Cte ce lo ricordano. Ma ciò che sta diventando altrettanto proverbiale è il pressappochismo e la disorganicità di questo attivismo. Le due mostre citate ce lo ricordano. La prima, come spiegano le "notizie informative", è organizzata nel «quadro di un programma di scambi culturali e commerciali (sic) che va sotto la denominazione di Settimana ungherese a Milano». Goulasch e arti visive, insomma. Tenuto presente, inoltre, che nel '900 l'Ungheria, oltre al buon Derkovits, ha avuto Moholy-Nagy. La seconda è fatta in collaborazione con la Biblioteca germanica. Qui i 20 artisti sono più rappresentativi. Per esempio, gli esponenti della cosiddetta Arte Programmata ci sono tutti. Ma, nata com'è nata fuori da un contesto criticamente organico, finisce per diventare, sempre come spiegano le "notizie informative", una mostra di "arte oggettuale" (nome che in arte contemporanea indica tutt'altra cosa) o meglio «poesia creata con la luce e il movimento». Termini e linguaggio che la dicono lunga sulla serietà critica con cui la mostra è presentata. Vale a dire che, salvo qualche fortunato accidente, se i milanesi vorranno informarsi, in modo organico e serio, su ciò che si fa nelle arti visive all'estero, dovranno continuare a rivolgersi alle gallerie private.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726

1977 JÁN

Világosság

Derkovits Gyula

Derkovits Gyula rajza

1021

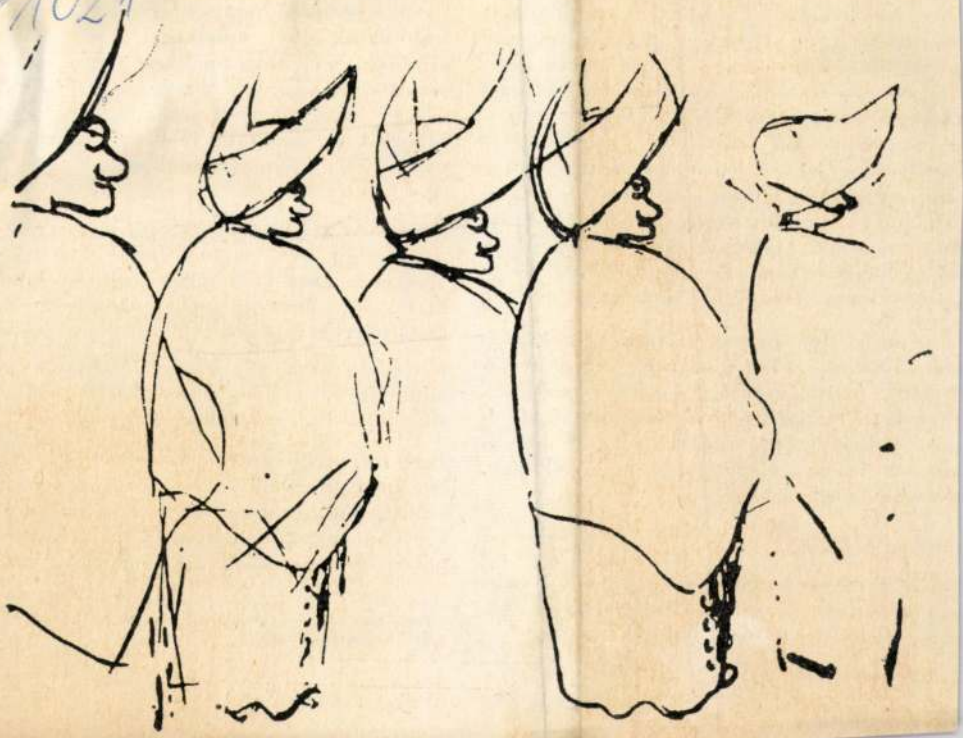

ira.

óta ismerkedünk — rendszeres és igen összetett
nányos program keretében — az egyetemről
n kikerülő orvosok előzetes elképzeléseivel, hiva-
król, szakmai-emberi felkészültségükről, az orvos-
kapcsolatról, a munkahelyről. Megpróbáljuk kö-
— mégpedig nemcsak a szóbeli vallomások, ha-
bizonyos, az élet és a pálya alakulása szempont-
nagyon is fontos döntések szintjén (a vonzódá-
s döntések indokait mérlegelve), mivé válnak,
an formálódnak tovább az előzetes elképzelések
lső munkaévek tapasztalatainak sokszor preg-
máskor szinte észrevétlen hatására.

n az ún. *követéses terepvizsgálatban a szociálpszi-
giai* s részben *szociológiai elemzés tárgya: melyek
lyenek a pályaadaptáció* első két-három évének
sorsdöntő *tapasztalatai*, s milyen pszichikus fel-
zást nyernek ezek *élményszinten*, s milyen
zásokat vonnak maguk után az *érzelmekben*,
latokban és tettekben.

intés az életmódba

itudinális vizsgálatunk során 1972—75 között
sen *90 pályakezdő orvost* követtünk első munka-
ikre, átlagosan félévenként kerestük fel őket

hogy ez milyen
ván tőlük, s az
pesek helytálln
koztunk, aki 14
sen főként a ny
szabadságon va
zott el: „Szinte
talataink is ig
nyugodtabb, b
ra.

Mégsem az ügyeletek fizikai-idegi megterhelő volta az, ami „sokkolóan" hatott, ami elgondolkoztatott. Hanem az, hogy ez az ismert és hasznos kötelezettség bizonyos határon túl milyen életvezetési és távlati feszültségeket rejteget.

Kíséreljük meg több oldalról kiindulva megérteni, *mit is jelent a fiatal orvosok életében*, többé-kevésbé sikeres *pályaadaptációjában az ügyelet?*

Ezen belül természetesen kérdések egész sora vetődik fel: mennyire vállalják szívesen, mennyire tartják szükségesnek és hasznosnak a maguk számára is, továbbá, hogyan dolgozzák fel azt az ellentmondást, amely saját munkahelyi lekötöttségük és minden más

[1] Jogos bíráló megjegyzéseket hallhattunk erről nemrég a TV egyik „Hét" c. műsorában is.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V. Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

ÉSZAK
MAGYARORSZÁG

Művelődési hetek — szakszervezeti hetek

Ma kezdődik meg Tiszaszederkényben, megyénk szocialista városában második alkalommal a *művelődési hetek* rendezvénysorozata, amely időben szorosan kapcsolódik az ugyancsak nem először megrendezendő *szakszervezeti héthez*. Így *folyamatosan négy héten át* lesznek a városban olyan előadások, művelődési, ismeretszerzési alkalmak, amelyek mindenképpen a város dolgozóinak javát, felemelkedését szolgálják.

Vajon csak időben kapcsolódik egymáshoz a művelődési hetek és a szakszervezeti hetek rendezvénysorozata? Aligha. Mind a művelődési hetek, mind a szakszervezeti hetek rendezvényei a tiszaszederkényi dolgozók tudatának formálását, művelődési igényeinek kielégítését, ismereteinek bővítését szolgálják.

Érdemes megnézni, ha nem is teljes részletességgel, mivel kívánják ebben az évben a fentiekben vázolt célt mind jobban megvalósítani. Mint már hírt adtunk róla, *a mai napon kezdődik* a művelődési hetek rendezvénysorozata, s annak első eseménye a város művelődési központjának névadó ünnepsége lesz. *Derkovits Gyulának, a nagy proletárfestőnek nevét veszi fel ez az intézmény*, és a névadó szobrát leplezik le az előcsarnokban. Az új, szocialista városhoz méltó választás volt Derkovits nevének felvétele. *Ez a név kötelez is majd.* Kötelezi a művelődési központot, hogy abban a szellemben munkálkodjék, amelyet a névadó művész képviselt.

A művelődési hetek gazdag programjában író—olvasó találkozók, nőnapi ünnepségek, irodalmi estek, fejtörővel egybekötött ifjúsági szimfonikus zenekari hangverseny, találkozás kiemelkedő munkásmozgalmi személyiségekkel, szociológiai előadás, bábszínházi előadás, a Tanácsköztársaságra történő különböző emlékezések egész sora, művészeti és egyéb kiállítások, színházelőadás és kamarakoncert szerepelnek. *Széles skálájú a művelődési kínálat*, sok mindenki megtalálhatja az igényeinek megfelelőt, érdemes élni vele.

A szakszervezeti hét, amely március 24-től kezdődően folytatja ezt a sort, időszerű, érdekes témákat, színvonalas előadásokat ígér. Természetesen *a témák itt mindenkor a szakszervezeti munkákhoz kapcsolódnak*, országos nevű előadók tartanak előadásokat, vagy vezetnek vitákat, de szerepel ebben a programsorozatban például *Major Tamás* előadóestje is, amelynek címe *Munkássors a XX. század magyar költészetében*. Az ünnepségsorozatot az április 3-án rendezendő díszünnepség zárja.

Tiszaszederkényben évek óta kitűnő az együttműködés a szakszervezeti szervek és a művelődés munkásai között. Ez az egymást kiegészítő két rendezvénysorozat is *a jó együttműködés jelzője* és igen sok hasznos rendezvény ígérete. Jó a kínálat az elkövetkezendő hetekben Tiszaszederkényben. Élni kell vele.

(benedek)

lő jelentkezett, ám az e
vállalat mégis a ktsz-t
sítette előnyben. És ez
csak az évtizedes kapcso
köszönhető, hanem a ktsz
piachoz való rugalmas alkalmazkodásának is. *Juhász István* ktsz-elnök elmondotta, hogy tavaly például 120 új táskatípust dolgoztak ki, amiből 70 típusra a kereskedelem „ráharapott".

Gépeket vásároltak, amely nemcsak a termelékenységet növelte, hanem jótékony hatással volt az árakra is, a szövetkezet bizonyos mérvű engedményeket is tudott tenni. Örvendetes, hogy a kis termelőegység nemcsak a jelenre, hanem a jövőre is gondol, mivel 25 ipari tanuló képzéséről gondoskodik, amely jelentős terhet ró a kis szövetkezetre.

Borsod megyei Fodrász Ktsz

— A ktsz a megye területén jelentős fejlesztést és korszerűsítést végzett. Nagyszerűen szolgálja a megye lakosságának ügyét — *Kiss Albert*, a megyei tanács osztályvezetője a vb állásfoglalását tolmácsolva mondotta ezt el a Borsod megyei Fodrász Ktsz tegnap lezajlott küldöttközgyűlésén. Az összejövetel a jubileum jegyében zajlott le, hiszen mint *Reinis Sándorné*, a szövetkezet elnöke elmondotta, a szövetkezetet húsz évvel ezelőtt hozták létre. Harminckilenc bátor kisiparos kezdte, ezeknek jelentős része ma is a ktsz-ben ügyködik. Ma már közel 1100-an dolgoznak és a 200 kilométeres körzetre kiterjedő nagy szervezet 163 részlegében több mint 200 fajta tevékenységet végeznek.

A szövetkezet már több évvel ezelőtt megkezdte a reformra való felkészülést. A fejlesztésre jellemző, hogy tavaly

Épül az LKM új

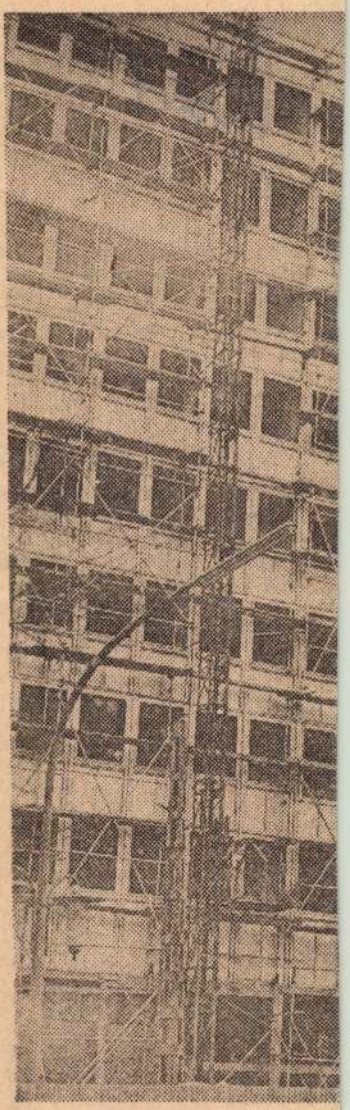

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

Derkovits Gyula

ZALAI HÍRLAP

1976 AUG 27

— **Elhunyt Derkovits Viktória.** Derkovits Viktória a Szocialista Hazáért érdemrend tulajdonosa, Derkovits Gyulának, a magyar szocialista festőművészet kiemelkedő alkotójának özvegye, egykori segítője és harcostársa 78 éves korában elhunyt. Hamvasztás utáni búcsúztatása szeptember 7-én délután 3 órakor lesz, a Farkasréti temetőben.

1021

MAGYAR HÍRDETŐ
SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

1976 AUG 27

DUNÁNTÚLI NAPLÓ

Derkovits Gyula festőművész

— **Elhunyt Derkovits Viktória.** Derkovits Viktória, a Szocialista Hazáért Érdemrend tulajdonosa, Derkovits Gyulának, a magyar szocialista festőművészet kiemelkedő alkotójának özvegye, egykori segítő- és harcostársa, 78 éves korában elhunyt. Hamvasztás utáni búcsúztatása szeptember 7-én, délután 3 órakor lesz a Farkasréti temetőben.

sem
oldo
óta

1021

76° Anno N. .....

L'ECO DELLA STAMPA

(L'Argo della Stampa: 1912 - L'Informatore della Stampa: 1947)

UFFICIO DI RITAGLI DA GIORNALI E RIVISTE
FONDATO NEL 1901 - C.C.I.A. MILANO N. 77394

Direttore: Ignazio Frugiuele

VIA GIUSEPPE COMPAGNONI, 28

20129 MILANO

Telefono 723.633 - Casella Postale 3549
Telegr. Ecostampa Milano - C/C/Postale 3/2674

LEGGASI A TERGO

LEGGASI A TERGO

Gyula Gyerkovits

GIORNI

S

20129 MILANO

VIA ZURETTI 34

DIR. RESP. SERGIO COSTA

20 OTT. 1976

L'ECO DELLA STAMP MILAN L'ECO DELLA STAMP MILAN

notevole della mostra, gli altri otto artisti (ne sono stati esposti tredici in tutto) potevano certo essere sostituiti da altrettanti.

Le origini dell'arte ungherese del nostro secolo sono quanto mai interessanti: quando ci fu la Rivoluzione dei Consigli nel 1919, vi partecipò un folto gruppo di artisti che poi dovettero quasi tutti emigrare. Già la Galleria del Levante aveva esposto questi artisti ungheresi d'avanguardia e l'esempio fu seguito da chi scrive in una mostra intitolata « Europa due: tra il sogno e l'impegno » nel 1973 a Ravenna.

In questa mostra come continuatore delle avanguardie della nuova Ungheria socialista, è presente Lajos Kassak, un « costruttivista » che dipinge quadri astratti. In Jeno Barcsay il costruttivismo è diventato novecentismo, con quel tipo di figurazione stilizzata che ci ricorda appunto i nostri novecentisti.

Di ben diversa forza è Bela Uitz. Una sua tempera del 1921, qui esposta, ci rivela una grande personalità del costruttivismo espressionista, un impeto ragionato di linee e di colori. Assai più assorbiti dai modi comuni all'arte europea intinta di surrealismo sono Lajos Vaida, che ha sentito molto l'influenza di Klee, e Bela Kondor, un visionario che recupera alcuni temi dell'arte popolare orientale. Tutto sommato, l'Ungheria ha visto crescere un'arte molto importante nel novecento.

Il problema centrale era di trovare un equilibrio tra le forme costruttive e la tradizione atmosferica che veniva dall'Ottocento. Un esempio tipico è Jozsef Egry, al livello dei buoni autori novecentisti di casa nostra.

Ma, come ho detto in principio, la personalità maggiore del Novecento ungherese è Gyula Derkovits, che è un realista tra i migliori d'Europa. Si guardi qui quel dipinto impressionante per la sua drammaticità « Per il pane » del 1930. E' una tempera su carta che ci riporta uno dei massacri fatti dalla reazione ungherese degli anni Trenta.

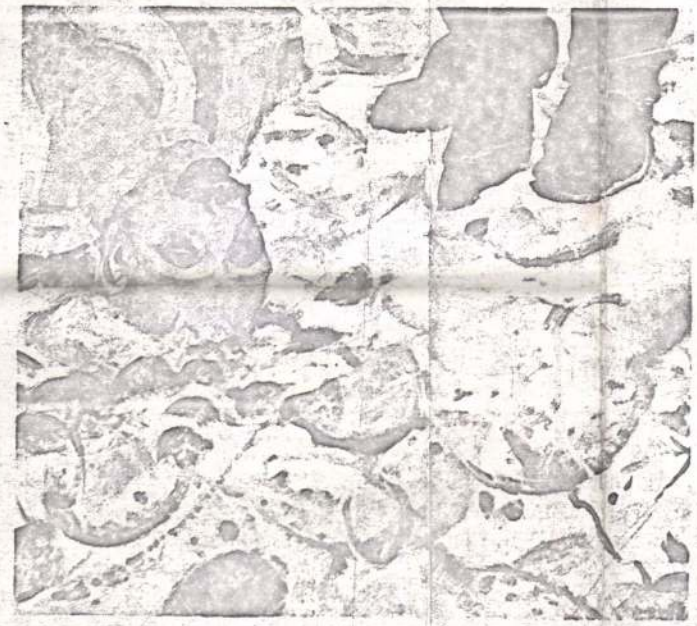

Gyula Derkovits - Per il pane - 1930 - Tempera su carta.

ARTISTI UNGHERESI

Milano ha inaugurato una settimana di amicizia con l'Ungheria: concerti al Conservatorio, film all'Umanitaria e questa panoramica dell'arte ungherese del Novecento in Palazzo Reale (Salone delle Cariatidi). Se si pensa soltanto a vent'anni fa, quando l'Associazione di amicizia con l'Ungheria era a malapena tollerata a Milano!

L'arte ungherese del Novecento è a un buon livello. Lo sanno non soltanto quelli che sono stati in Ungheria, ma anche coloro che hanno seguito con cura le esposizioni ungheresi alla Biennale di Venezia in tutti questi anni (vedete che la Biennale serve almeno a queste conoscenze!). Il compito di mettere insieme la mostra è toccata a Mario De Micheli che premette alla mostra una prefazione, insieme all'ungherese Lajos Nemeth. De Micheli dice di essersi attenuto al criterio di una facile lettura per il pubblico italiano.

Noi troviamo in questa mostra alcune personalità di grande rilievo, che conoscevamo, come Gyula Derkovits, uno degli artisti qui presenti che stanno bene su un piano veramente internazionale. Accanto a Derkovits, rilevanti sono gli apporti di Imre Amos, di Zoltan Szabo, di Viola Berki, di Bela Uitz. Sono i cinque artisti che si elevano dal tono pur

Derkovits Gyula

Derkovits Gyula: Rakodó munkások (Zsákolók), olaj, vászon, 97x63 cm, 1932 (fotók Cservenka)

Művészet, 1976. 8. 6. old.

Dési Huber István: Overallos ifjúmunkás, szén, 130x60 cm, 1935 (fotó Petrás)

Derkovits Gyula: Gyökerek (Fák töve), tempera, arany porfesték, karton, 45x54 cm, 1929 (fotó Cservenka)

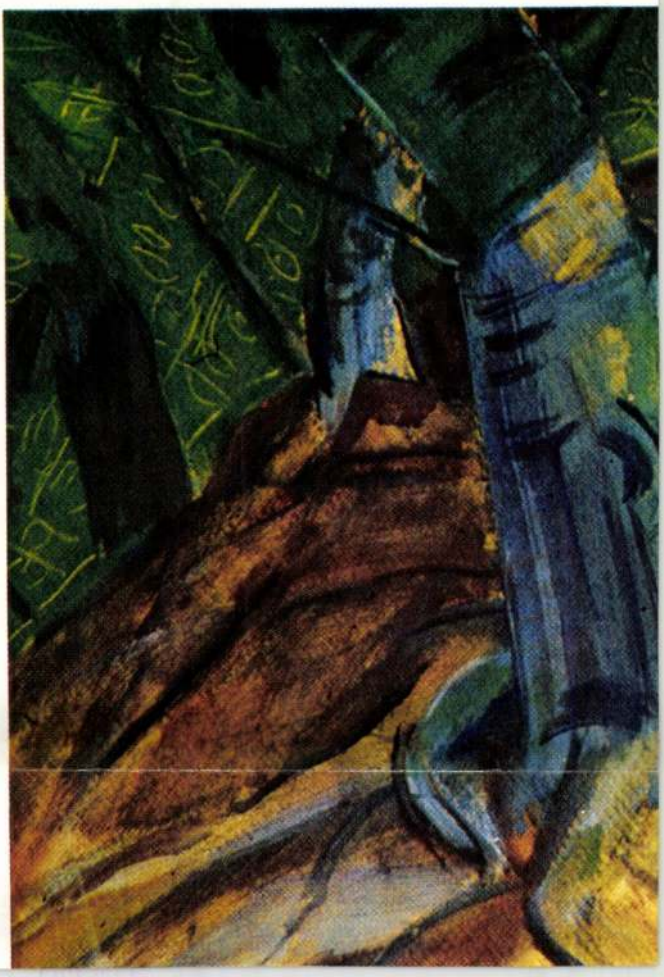

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-749, 340-726

1977 DEC 5

BUDAPESTER RUNDSCHAU

Gyula Derkovits (1894-1934)

1021

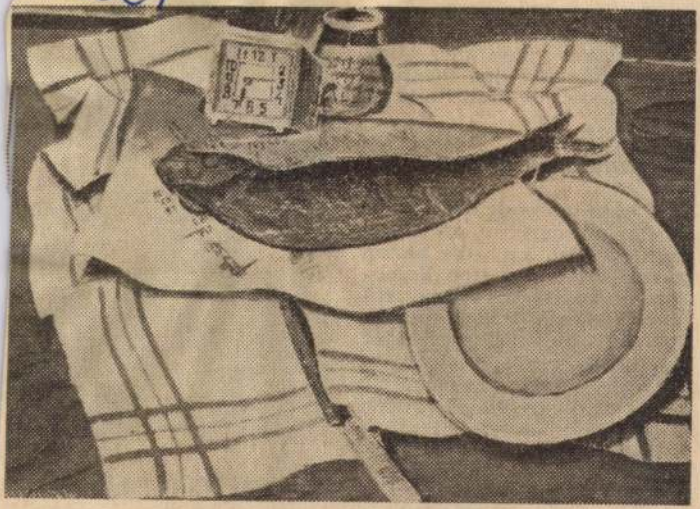

Gyula Derkovits (1894—1934) gehört zu den bedeutendsten ungarischen Malern der Epoche zwischen den beiden Weltkriegen. Auf seinen Bildern erscheinen die sozialen Probleme in symbolischen Farben, die Leidenschaft und Gefühle vermitteln. Stilleben mit Fisch (Öl, 1928)

Aus dem Band „Stilleben in der Ungarischen Nationalgalerie"

und die
schriften
Sie müs
verstehe
liche Le
hoch!"

Zusamm

Er hat
keiten zu
gen näm
Absichte
nis in das Gegenteil um. Auf dem Niemandsland neben dem Krankenhaus ließ er sechsundsechzig Dienstwohnungen bauen. Das war eine gute Tat, trotzdem leiden seine Ärzte — wie er selbst einsieht — an der „Inselkrankheit". Sie sind von der Welt abgeschlossen, auf der „Insel" gehen sie in ihren weißen Kitteln herum und kommen nie dazu, sich Straßenkleidung anzuziehen. Um diese Krankheit zu heilen, bauten Ärzte, Schwestern

Oberarzt Dr. János Szűcs

Elzett-Betrieb in Berettyóújfalu auf.

„Ich komme, um hier zu lernen — erklärte er; wir sind für das Schicksal von

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-725
1974 JAN 11
Népszabadság
Derkovits

1021

Angyalföldi műbírálat

XIII. kerületi művészek a Műcsarnokban

Jók voltak: *Derkovits, Dési Huber* és *Uitz Béla;* nem voltak jók: *Würtz Ádám, V. Bazsonyi Arany* és *ifj. Szabó István* — körülbelül így kellene íródnia ennek a kritikának, ha hajlandó volna elfogadni azt a szemléletet, amelyet az „angyalföldi" kiállítás rendezői kitaláltak.

Az „angyalföldi" jelzőt azonban akkor is óvatos idézőjelbe kellene tennie. Mert — próbáljunk csak belemenni ebbe a térképészeti szemléletbe — nehezen tudná eldönteni a műbírálat, hogy a *Visegrádi utca 15.* például *még Angyalföld* vagy *már Új-Lipótváros-e.* Eldöntenie pedig illenék, mert nevezett utca említett számú házában alakult meg a *Kommunisták Magyarországi Pártja,* annak a *Ma-mozgalomnak* a helyiségében, amely Ma-mozgalommal éppen a Kommunisták Magyarországi Pártjának volt később éles vitája, és amely Ma-mozgalom ennek ellenére egyebek között Uitz Bélát adta az egyetemes képzőművészetnek és munkásmozgalomnak.

A kiállítás rendezői persze azt válaszolhatnák erre, hogy Angyalföld az egész mai XIII. kerület, de a művészettörténeti kötözködőknek volna néhány ellenvetése. Mert ha a mai kerület földjén élő és élt művészek számítanak angyalföldieknek, miért nem látható a történeti tárlaton *Tihanyi Lajos,* akinek, ha jól tudom, a Dráva utcában volt műterme sokáig, s miért nincs itt az az egyházi festő, akinek a Lehel téri Szent Margit-plébániatemplomban van az oltárképe mind a mai napig. Azért — mondanák az utóbbira a kiállítás kitalálói —, mert a tárlat az „angyalföldi" jelzőt munkásmozgalom-történeti, világnézeti értelemben használja. De akkor meg — így replikáznának ismét a műítészek — mit keres a kiállításon az a rengeteg *semmitmondó, Derkovitsékkal közös nevezőre nem hozható mai* festmény, szobor és grafika. Csak nem azt akarják mondani a kiállítás rendezői — fordítanák most már ingerültebbre a hangjukat a kritikusok —, hogy ez az üres formájú *Diszkút,* ez a *Kamarazene* című megoldatlan táblakép, ez a *Festő gyermekei* címet viselő jellegtelen festmény volna Derkovitsék ügyének mai folytatása, *a mai szocialista művészet?*

Maga a tárlat ugyanis ezt a látszatot igyekszik kelteni. Az *Angyalföldi képző- és iparművészeti kiállítás* első, nyitó terme felsorakoztatja legjobb képzőművészeti örökségünket Derkovitstól *Goldmann Györgyig, Sugár Andor* gyönyörűséges *Tetőfedőkjétől Bokros Birman Dezsőig* — hogy e nagyszerű nyitányhoz „árukapcsolhassa" a mai kerületiek igen eltérő színvonalú teljesítményét. Az utóbbit *négy hatalmas teremben.* S ha *Kernstok* korszakos *Fiúaktja,* a korai Derkovits ritkábban látott *Menekültje* meg *Nemes Lampérth* meg *Ferenczy Béni* örömet ad is a látogatónak, akkorát mégsem adhat, hogy elfeledtesse az élők szerénytelenségét. Azt például, hogy a katalógusban nincs egyetlen klasszikus mű reprodukciója sem, annál több a nagyon is kétes értékű aktuális műdarabról. Szóvá tenni, hogy a történeti rész önmagában is ellentmondó (mert bekerült például *Hincz Gyula,* de végül is elsikkadt belőle az egész szocialista művészgenerációt útnak indító, manapság elfelejtett *Podolini Volkmann Artúr*), mindez talán már túlzott pedantéria is. De fölösleges pedantéria megkísérelni az élő anyag féldilettáns, gyenge, biztató és megoldott műveinek a szétválasztását is. Mert *Kokas Ignácot,* meg a plakátot készítő *Schmal Károlyt* kivéve még azok a „kerületiek" sem érvényesülnek a hevenyészett bemutatón, akikről egy jobb válogatás bebizonyíthatta volna, hogy a lakásbejelentőjükön kívül is közük van az egykori nagy „angyalföldiekhez".

Hiba történt. A hibát azok követték el, akik a kerületi kiállítással bekéredzkedtek a Műcsarnokba, meg azok, akik beengedték őket. Mert a XIII. kerület művészei eddig is rendszeresen bemutatkoztak ott, ahol kerületük közönsége meg is nézte őket: *a Váci úti népfrontklubban.* Jóízű vállalkozás volt ez, művészetet, közönséget egymáshoz közelítő, kár volt kihozni természetes környezetéből. Egyrészt azért volt hiba, mert azok az angyalföldiek, akik a szomszédos népfrontklubba még elmentek a képzőművészetért, nem biztos, hogy elmennek a Műcsarnokba is. Másrészt azért is, mert *így ismeretet terjeszteni nem lehet:* a Műcsarnokba rendszeresen járóknak kevés itt a látnivaló. A Műcsarnok nyilvánossága ugyanis színvonalra kötelez, s ezt a színvonalat lehetetlen megtartani, ha egy kiállítás egyetlen mércéje az, hogy a részvevői hol laknak. Arról már nem is szólva, hogy ugyanilyen jogon fél esztendő múlva „józsefvárosi" kiállítást kellene rendezni a „józsefvárosi" klasszikusoknak meg a józsefvárosi gyengébb művészeknek *közösen* — s aztán a végtelenségig, Budapest mind a huszonkét kerületének.

R. Gy.

büntette miatt nyolchónapi szabadságvesztésre ítélte; a büntetés végrehajtását háromévi próbaidőre felfüggesztette.

— **Kivilágítatlan lovas kocsiba szaladt bele** csütörtök este egy személygépkocsi a fóti országúton, a 9-es kilométerkőnél. A személygépkocsi utasát, Nánai Györgyöt, a mentők súlyos sérülésekkel szállították kórházba.

...rtön a csepeli kislány ...nak büntetése

A nagy apparátussal folytatott nyomozás eredményeként kézre kerítették Kositzkyt, akit a tanúk is felismertek. A férfi nem is tagadott: a cukrászdalátogatás után a kislánnyal sört itatott, majd brutális módon erőszakoskodott, s azzal fenyegette, hogy ha ellenáll, megfojtja. Arra akarta rábírni a gyereket: hazatérése után azt mesélje, hogy leesett a fáról és így sérült meg.

A Fővárosi Bíróság — helybenhagyva az első fokon eljárt budapesti XXI—XXII. kerületi bíróság ítéletét — Kositzky Miklósra — jogerősen — az ebben a kategóriában kirótható legsúlyosabb büntetést, *12 évi szabadságvesztést* szabott ki.

11.00: Miről ír a Társad... legújabb száma?
11.10: Hacsaturján: Zong...
11.40: Kritikusok fóruma.
12.20: Ki nyer ma?
12.35: Tánczenei koktél.
13.20: Gulyás L. feldolgo...
13.45: Olvasnivaló.
14.00: Csicseri-bolt.
14.25: Nyitnikék.
15.10: Magyarán szólva...
15.25: Brahms-zongoram...
15.40: Az élő népdal.
16.05: Fúvószene.
16.20: Kardos Tibor emlékezete.
17.20: R. Kabalvanszka és C. Bergonzi énekel.
18.00: Szóljatok szép szavak!
19.35: Bartók-hangverseny az ifjúságnak. Közv. a Zeneakadémiáról.
Közben: kb. **20.20:** Láttuk, hallottuk.
Kb. **21.28:** Nemcsak a normán mú...lik...
Kb. **21.38:** A Camerata Hungarica együttes felv.
22.20: Félóra sanzon.
22.50: Meditáció.
23.00: Schumann- és Csajkovszkij-művek.
0.10: Táncdalok.

PETŐFI RÁDIÓ

8.05: Indulók.
8.30: Népdalok.
9.03: Ezeregy délelőtt.
10.00—12.00: A zene hullámhosszán.
12.00: Bolgár népdalok és néptáncok.
12.15: Haydn: B-dúr szimfónia.
12.45: Írók Csokonairól.
13.03: Részletek Rameau operáiból.
Kettőtől hatig... Zenés délután.
14.00: A Csúcsforgalom magazinja.
14.45: A beat kedvelőinek.
15.33: Rivaldafényben.
17.00: Ötórai tea.
18.20: Új magyar zene a rádióban.
19.17: Operettdalok.
19.39: Falu a völgyben.
20.28: Magyarország romlásáról... II. rész.
21.38: Beethoven: F-dúr vonósnégyes.
22.15: Műtét vagy gyógyszer?
22.30: Schönberg: A megdicsőült éj.
23.15: Nóták.

2. MŰSOR

20.00: Útirajzfilm Japánról, VI.
20.25: TV Híradó 1. kiadás (ism.).
21.00: Kreol Vénusz. Olasz film.

A budapesti színházak mai műsora

Operaház: Bohémélet (D. bérlet, 4. ea., 7). **Erkel Színház:** Rigoletto (10. bérlet, 4. ea., 7). **Zeneakadémia:** Az MRT Szimfonikus Zenekara hangversenye (Középisk. bérlet 1., fél 8). **Nemzeti Színház:** Mózes (7). **Katona József Színház:** Play Strindberg (7). **Madách Színház:** A pillangók szabadok (7). **Madách Kamaraszínház:** Zendülés a Caine hajón (7). **Vígszínház:** Don Juan... (Kombinált bérlet, 3. sorozat, 3. ea., 7). **Pesti Színház:** A kör négyszögesítése (7). **Fővárosi Operettszínház:** Hegedűs a háztetőn (E. Latabár K. bérl., 2. ea., 7). **József Attila Színház:** Ma éjjel megnősülök (J. bérlet, 3. ea., 7). **Thália Színház:** A csendes amerikai (7). **Vidám Színpad:** Több órás napsütés (fél 8). **Mikroszkóp Színpad:** Tiszta vizet a fejekbe (fél 9). **Huszonötödik Színház:** Don Quijote... (fél 8). **Egyetemi Színpad:** Megszállottak és nehéz emberek (6). **Bartók Színház:** Mátyás király juhásza (du. 3). **Állami Bábszínház:** Hencidai csetepaté (de. 10). **Kamara Varieté:** Hosszú, forró ősz (6 és fél 9). **Fővárosi Nagycirkusz:** A Hagenbeck Cirkusz vendégjátéka (fél 4 és fél 8).

...XIII.,
...iklós u. 2.

Az intézet új telefonszámai:
215–290-től 215–299-ig.

A telex-szám változatlanul: 22–5946.

Új postai címünk:
1394 Budapest 62. Postafiók: 356.

Kérjük t. ügyfeleinket,
hogy a továbbiakban is vegyék igénybe
az intézet szolgáltatásait.

KGM
ISZSZI

KGM Ipargazdasági, Szervezési
és Számítástechnikai Intézet

1021

VEB
ZEITUNGSAUSSCHNITTDIENST GLOBUS

Gyula Derkovits

Neues Deutschland
Republik-Ausgabe

9. 05. 73

Ungarische Grafik

Interessante Beispiele der Malerei, Grafik und Plakatkunst der zwanziger und dreißiger Jahre zeigt das Haus der Ungarischen Kultur, Karl-Liebknecht-Straße Rund 50 Arbeiten namhafter Künstler aus dem Besitz der Budapester Nationalgalerie werden vorgestellt. Die ungarischen Maler, unter ihnen Gyula Derkovits, Jozsef Egry, Istvan Nagy und Bela Uitz, haben teils die Formen des Expressionismus, teils die der Volkskunst ihres Landes in meisterhaft gestaltete Alltagsszenen, Landschaften und Porträts, in Tierbildern und Stilleben umgesetzt. Besonders hervorzuheben sind Plakate, die 1919 zur Verteidigung der Ungarischen Räterepublik aufriefen.

Die Ausstellung ist bis zum 25. Mai im Foyer des Kulturzen-

russischen
ampf gegen
pferten."
pa von der
nete, bis in
li führte ein
sowjetischer

hen Außen-
r bedeutsa-
Friedenspro-
eitages der
cht sind, ist
etischen De-
nders deut-
reisen wird
daß es den

hinaus wurden Wege z
wicklung der Rechte

UNIDO-Ratstagun

Wien (ADN-Korr.). I
Rates der Organisatio
Nationen für industri
(UNIDO) wurde in Wi
mals nimmt auch ein
DDR als Beobachter tei
steht der Bericht einer
über die langfristige P
sation.

trums der Volksrepublik Ungarn
in Berlin zu sehen. (ND)

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAP

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726

1975 MÁJ 20

Diósgyőri Munkás

Derkovits Gyula

1021

1975. május 20.

Több ilyen kiállítást!

A Kohász Galériában (Vendégház) még néhány napig megtekinthető a Derkovits Gyula fametszeteiből és rézkarcaiból rendezett kiállítás, amelyet már eddig is számos kollektíva nézett meg.

A kiállítás visszhangjáról, a látogatók véleményéről hű képet adnak a vendégkönyvi bejegyzések. Idézünk ezekből. A műszerészüzem műszaki brigádja tagjainak tetszését elsősorban a Dózsa-sorozat képei nyerték el. Ugyancsak ez tetszett a durvahengerdei bugajavító „D"-műszakos brigádnak is.

A csiszolóüzem szocialista brigádjának tagjai — a beírás tanúsága szerint — maradandó élménnyel távoztak.

Bodenlósz Ede bácsi, aki teremőr és tárlatvezető egyszemélyben, elmondta, hogy nagyon sok látogató komolyan érdeklődött Derkovits művészi útjáról. Volt olyan is, aki hiányolta a tárlatról a művész színes képeit. Még külföldi vendég is akadt. Két lengyel fiatalember május 16-án tekintette meg a kiállítást. Nagy figyelemmel nézték végig az alkotásokat, sokáig elidőztek a Dózsa-sorozatnál. Nekik is ez tetszett leginkább.

A csiszolóüzem szocialista brigádjának tagja, Priska Tiborné így summázta véleményét:

„A gondolatok képi vetítése a legmagasabb fokon, mesteri módon."

Találó a legutolsó bejegy-
[illegible] Béláé:

VILÁG PROLETÁRJAI, EGYESÜLJETEK!

DIÓSGYŐRI MUNK

A DIÓSGYŐRI NAGYÜZEMEK DOLGOZ

XXX. ÉVFOLYAM, 20. SZ. ÁRA 50 FILLÉR

Méltó

Hasonló a vélemény ... gattyúsúzem Március 8. női brigádjának, akik az alábbi bejegyzést tették:

— „Megtekintettük a Derkovits-kiállítást. Nagyon szépnek és értékesnek találtuk. Kérjük, hogy a jövőben minél több ilyen kiállítást nozzanak létre!"

zés is, a Jakubcsa ...

„A kiállítást megtekintettük és igaz szívvel mondhatjuk, hogy Derkovits — bár halála után —, de megkapta az elismerést, amit, ha nem oly rendszerben él, már megkapott volna. Művész volt, proletár és ember."

Derkovits Gyula

Budapest 1975/12 26. old.

Derkovits Gyula: Vázlat a Téli Kikötőhöz

Derkovits Gyula
1021

Fülöp János:

DÓZSA NÉPE

A ceglédi beszéd

A régi ceglédi templom a mai helyén, de a túloldalon nyíló bejárattal állott, a régi tér tehát a mai templom *mögött* volt, Dózsa valahol ott beszélt.

Beszélt?

Taurinus is elmondja — hexameterekben — gondolatmenetét; az Adria egyik szigetén élő bencés apát, Tubero is; végül pedig a már említett Brutus is, de ő nem volt kortársa Dózsáéknak, a XVI. század nyolcvanas éveiben írta krónikáját.

Ebből arra következtethetünk, hogy Dózsa vagy közhasznú, közkézen forgó igazságot rakott beszédrendbe; vagy szavait — akár utólag is — lejegyezték, terjesztették, s innen a több-kevesebb hasonlatosság.

Mindhárom szerző nagyjából azonos logikai láncban közvetíti a híres szavakat. A szónok először azt szögezi le, hogy a nemesség létének, vagyonának, gőgös uraskodásának alapja a paraszti munka; azzal folytatja, hogy ennek a nyilvánvaló igazságnak ellenére mégis a paraszt az alávetett, jogtalan, lenézett és kifosztott fél; s végül azt a következtetést vonja le, hogy most, amikor fegyverhez jutottak, az erő hatalmával vissza kell szerezni a mindenkit egyaránt megillető emberi jogokat. A vezér azzal fejezi be szónoklatát, hogy hitet tesz embereihez való hűsége mellett életre-halálra.

Csábító volna bármelyik forrásból merítve az olvasó elé tenni a teljes szöveget, mert szép, nemes és őszinte hevülettel áthatott; terjedelme azonban akkora, hogy inkább Illyés Gyula költői remekét ajánlom („Dózsa György beszéde a ceglédi piacon"), a beszéd magvát jobban tömöríti.

Érdemes azonban szemügyre venni a beszédet úgy, mint a forradalom ideológiai összefoglalását.

A nemes és a jobbágy helyzetének, társadalmi és emberi állapotának szembeállításában az egész rendiség bírálata rejlik — anélkül azonban, hogy valamennyire is előre mutatna. Inkább — hátrafele mutat, az Árpádok korára, az egyenjogú magyarok századok alatt megszépült illúzióira.

A beszéd nem az urak alávetését, tehát a hatalom felcserélését tűzi ki célul; abból indul ki, hogy a hatalommal visszaélt rétegek, osztályok tagjait rá kell kényszeríteni arra, hogy visszaéléseikről lemondjanak és az ősi egyenlőséget visszaállítsák.

Márki Sándor úgy véli, hogy Dózsának ezek a gondolatai a székelységéből táplálkoztak. Mert míg mindenütt másutt az úr és a jobbágy feudális társadalmi viszonya uralkodott, egyiknek a másik feletti teljesjogúsága — Erdélyben jobban megmaradtak a székelyeket illető személyi jogok, a faluközösség egyenlősége. Dózsa szeme előtt talán egy efféle „székely" egyenlőség lebeghetett.

Arról azonban semmit nem tudunk, hogy ezt az elképzelt politikai egyenlőséget miféle társadalmi-gazdasági alapon képzelte el a fővezér, illetve a mellette gondolkodó többi vezető.

Nyilvánvaló, hogy a paraszti életforma és termelési-gazdálkodási lehetőségek a mezővárosi, „paraszt-polgári" keretek között jobbak voltak; de aligha nem elsősorban azért, mert a feudális személyi-gazdasági függőségek ott kevésbé érvényesültek. Ezért — ha Dózsa György és társai erre vonatkozólag programot szerkesztettek volna — elsősorban alighanem a jobbágy szabadabb, kevésbé kötött termelési lehetőségeiért szálltak volna síkra. Ez felelt volna meg — az adott lehetőségek között — az általuk elképzelt „politikai" egyenlősödésnek is.

A XV. században ugyanis Magyarországon is tovább folytatódott a nagybirtokok, latifundiumok kialakulása, növekedése — nyilvánvalóan a jobbágyi termelési lehetőségek, piaci értékesítés rovására. Ezért találkozunk Dózsáék követelései között az adózás és a vámterhek elleni általános tiltakozással, mely tiltakozás: a nagybirtok túlsúlya, nyomasztó terhei elleni tiltakozás is. Közvetve erre vall Dózsáék kiáltványának az a passzusa is, amely elismeri a királyt, mint a központi hatalom képviselőjét, de tagadja a nagyurak hatalmát.

A ceglédi beszéd reprodukálásának folyamata elsősorban a felkelés azonnali, harci céljait helyezte előtérbe (nagyon érthető módon); bizonyos, hogy ezek a szavak keltették a legnagyobb hatást a ceglédi piactéren. Sem Taurinus, sem Tubero apát nem próbálta megérteni a jobbágyok gondolkodásmódját; az esemény kötötte le őket, Dózsa háborújának hatásos intonációja. Brutus azonban másként fogalmaz, mert közben elmúlt majd háromnegyed évszázad, s az ország, amely néki hajlékot adott (Báthori István fejedelem megbízásából írta a magyar történetet), három részre szakadt, szíve török megszállás alá került, sorsában visszatükröződött a Dózsa-forradalom eltiprása, a parasztság röghözkötése, alávetése, a nemzeti fenntartó erő szándékolt, szűklátókörű gyengítése. Ezért Brutus ilyesmit is mondat Dózsával:

„... Vagy — amire a jelek mutatnak — győztök a háborúban s elleneitek romlása árán ti boldogultok, vagy — amitől isten óvjon — legyőznek benneteket s akkor tisztes halállal szabadultok ki valahára a kegyetlen szolgaságból, amelyben most a legkomiszabb emberek sanyargatnak benneteket. Mi lesz viszont a ti ellenségeitekkel? Ha győznek, a ti pusztulásotok az ő romlásukat is jelenti; ha pedig veszve elbuknak, nemcsak a harcban elhullottaknak a sorsa nyomorú, hanem minden maradékuknak is... Majd megtanulnak ők maguk földet művelni, szőlőt nyesni, ásni, aratni, erdőt vágni, maguknak nyájat őrizni s örömestebb élvezni a maguk munkájának gyümölcsét, mint a másét."

A forradalom céljainak efféle megfogalmazása természetesen ott és akkor kielégítő, sőt vonzó volt nemcsak a parasztok, hanem — s erről rengeteg adat fennmaradt — a köznemesség számára is; ami pedig külön értékessé teszi, az megegyezése, vagy hasonlósága a korabeli európai parasztforradalmak ideológiájával.

Nincs mit csodálkoznunk tehát azon, hogy Cegléd után — amikor a harcok elkezdődtek — a forradalom eseményei a parasztseregek főerejének diadalaival teljesek, ellentétben az utóvéd, a szárnyak vereségeivel, ahol a parasztkatonák tudatfejlődése megtorpant a mindennapi tennivalók, harcok és kényelmetlenségek küszöbén, sőt itt-ott még dezertálássá, az úri igérgetések váltani lelkűket a büntetéstől és a bűntől; eljött háromszáz lovas és háromszáz gyalogos, készen a halálra a szent kereszt mellett" (Szerémi).

Másnap megérkezett a sereg Nagy-(Mező)-túrba.

„Túr mezővárosában", mondja az egykorú feljegyzés, „korábban bizonyos keresztesek csapdájába sétálással is elfajult.

Derkovits Gyula: Kapudöngetők

A ceglédi beszéd — s egy erdélyi, valamilyen Mihály nevű nemes révén a sereghez került néhány ágyú, akkori nevén: csatakígyó — híre hatalmasan megnövelte a Dózsa serege körüli érzelmeket. Gyuláig, majd onnan Csanádig vezető útja: valóságos diadalmenet.

Május 18-án indult el a Tisza felé. Várkonynál, ahol századok óta átkelőhely volt, az akkori hadművészet egyik legnehezebb feladatát, a folyami átkelést bravúrosan oldotta meg: hordókat láncoltatott egymáshoz, ezekre gerendák és deszkák kerültek, az így kialakított bürüt pedig földdel hordatta meg: nemcsak a gyalogosok, hanem az újonnan kapott ágyúk és a társzekerek is nehézség nélkül átjutottak a túlsó partra, Varsányba. „Ott kikiáltatta a vezér, jöjjenek a szent kereszt felvételére meggyűltek össze, kiket a tisztviselők és a nemesek fegyverrel kezdtek zaklatni s hogy nevetségessé tegyék őket, egy szamárnak a farkára keresztet kötöttek, amellett pedig ők is fölkeltek ellenük. Hasonlóképpen a parasztok is ellenök indultak, zsákmányolni kezdtek és mindenféle latorságokat követtek el. Közülük azonban az urak néhány főbbet elfogtak és bilincsekben küldtek Budára, hol a király és a nagyurak parancsára mindnyájukat kegyetlenül karóba húzták. Így minden baj Túr mezővárosában kezdődött... Ebben a városban aztán egymagában nyolcszáznál többen állottak oda, hogy felvegyék a szent keresztet, megszabaduljanak bűneiktől és azok büntetésétől".

Szerémi György itt jegyzi meg, hogy Dózsa rálelt egy adószedőre, akinél ötszáz márka készpénz volt; a pénzt elvette s az adószedőt megölte. Ha Szerémi igazat mond is, a fővezérre freccsenő vérért papjai nemcsak neki, mindenkinek bűnbocsánatot ígértek és adtak. Bakócz Tamás levelében külön kitér arra, hogy „szentségtörő vakmerőség az, hogy azokat, akik az adókat szedik, megölendőknek tartják, s nemkülönben az, hogy a már megölt adószedőkre követ, sziklát hajítanak." Könnyű elképzelni, milyen kegyetlenségekben voltak vétkesek ezek az adószedők nemcsak a nép, hanem a forradalmár papság előtt is, ha nekik nem volt kegyelem.

Ugyancsak Szerémi számol be arról, hogy itt „rendelt" Dózsa György a sereg mellé trombitásokat és dobosokat (részben a gyalogmenetek megkönnyítésére, részben a hatás fokozása kedvéért), s hogy ekkor csatlakozott hozzá Ványai (vagy Turkevey) Ambrus pap, a dévaványai önkéntesek élén. Ambrus a krakkói egyetemen babérkoszorús theológusként végzett mintegy két évtizeddel korábban; Szerémi úgy jellemzi, hogy: „dühös természetű, mégis tele minden tudománnyal". Ambrus — Szerémi így mondja — „beajánlotta magát"; Dózsa pedig „megőrült neki". Annyi bizonyos, hogy Ambrus nemcsak egy osztag vezetőjeként, s nemcsak íródeákként volt a fővezér mellett, csatlakozása a parasztsereghez elvi alapon történhetett, következésképpen eszmei segítséget is feltételezhetünk részéről.

Május 21-én érkezett meg a keresztes had Ege községbe; másnap Békésbe, amely már „civitas", város volt. Itt ismét két—két és fél ezer újonccal gyarapodtak.

Külön említést érdemel, hogy csatlakozott a sereghez két birtokos nemes is, Varsányi Gergely és Nagy Demeter, Kamut község birtokosai. Mivel az előrenyomulás közben számos kisebb kastélyt és úriházat foglaltak el, felmerülhet a gondolat: hátha félelmében állt a seregbe a két nemes. Ennek azonban ellentmond az, hogy a felkelés leverése után mindkettejüket kizárták a nemesi rendből és birtokaikat a gyulai vár tiszttartójának ajándékozták, aki viszont ellenállt a kereszteseknek.

Korábban a teológus pap, itt a nemesek — az előrenyomulás, a sereg híre, a beszédben lerögzített elvek minden bizonnyal valóban vonzották nemcsak a parasztokat, hanem a vallásos vagy hazafias gondolkodású, s a főúri anarchiától szenvedő köznemeseket is.

Derkovits Gyula: Összecsapás

Békés mellett táboroztak, amikor megérkezhetett Bakócz prímás levele; ezzel a keresztes hadjárat törökellenes, vallási alapokon nyugvó jellege eltöröltetett s a Dózsa-sereg egyértelműen forradalmi, népi hadsereggé vált, illetve „lázadókká" a főurak és főpapság szemében.

Ismerjük, hogyan reagált Dózsa a kiátkozó levélre: „nem vagyok gyerek és nem vagyok őrült, hogy engem kijátsszatok; az istenre és a szent keresztre, megfenyítlek benneteket". E szavakból is érződik: az történt, amit a fővezér várt, sejtelmei beigazolódtak, sem a király, sem az érsek, sem az urak bármelyike az ő környezetükből nem állt s nem áll mellettük, hazudtak nekik és félrevezették őket — megérdemlik a büntetést.

Békéstől alig 20 kilométerre fekszik Gyula; ez a vár volt Brandenburgi György őrgróf birtokainak középpontja — azé a Brandenburgi Györgyé, aki feleségül vette, majd rossz bánásmódjával a halálba kergette Corvin János özvegyét, megmérgeztette gyermekeit s ezzel magvát szakította Hunyadi János nemzetségének.

Gyula várának ostromára azonban nem került sor, mert vagy az előőrsök, vagy a mindenhonnan hozzá sereglő parasztok hírét hozták, hogy Csanád környékén erős nemesi hadak gyülekeznek; a fővezér egy lovascsapatot küldött előre, a Maros folyó révjéhez, Apátfalvához, Balogh István vezetésével. Az osztag — Szerémi szerint — kétezer főből állott. A fősereg — mint ezt látni fogjuk — ugyancsak felkerekedett, de a mintegy 75—80 kilométernyi utat nyilvánvalóan legalább két nap alatt tudta csak megtenni.

Végső soron Apátfalváig tartott a Dózsa-sereg zavartalan előrenyomulása; ez alatt az idő alatt a létszám legalább megkétszereződött. A Pesten mintegy negyvenezres tábor, mint emlékszünk, három ágat bocsátott ki magából: háromezer fő Pest alatt maradt, egy-egy seregtest pedig Bács, illetve Heves felé kanyarodott. A fegyverfogható katonai létszámot Szerémi — az egyik úti állomásnál — tízezer lovasban és háromezer gyalogosban jelöli meg (csak a főseregre vonatkozóan); Gyula alól viszont már harmincháromezer katona indult az első ütközet színhelyére.

(Folytatjuk)

Magyar filmek a világban

Magyar filmeket kereken harminchat-harminchat millió devizaforint értékben exportált a Hungarofilm 1971-ben a szocialista és a nem szocialista országokba. Ez az előző évhez viszonyítva három-négy százalékos emelkedés; az idén ugyanilyen arányú növekedés várható.

Harmincmillió néző

Filmjeinknek legfontosabb vásárlói a szocialista országok, közöttük is a Szovjetunió. Egy-egy filmünket olykor *ezer normál kópiában* forgalmazzák a Szovjetunióban (ehhez jönnek még esetenként keskeny kópiák), és mintegy *harmincmillió néző* tekinti meg. De a kisebb érdeklődéssel fogadott filmeket is legalább három-négyszer annyian nézik meg a Szovjetunióban, mint idehaza a legsikeresebbeket. Érthető, hogy a szocialista országok szívesen vásárolják népszerűnek ígérkező filmjeinket, hiszen ezekből sehol nincsen elegendő: így minden szocialista ország megvásárolta az utóbbi két év terméséből *A gyilkos a házban van*, a *Hahó, Öcsi*, a *Csárdáskirálynő* és a *Fuss, hogy utolérjenek* című filmünket. A sorban ezeket a következő filmek követik: *Sárika, drágám, Hangyaboly, Holtvidék, Szindbád;* mindegyiket ötöt, illetve négy ország vásárolta meg.

Az eszmei-művészi tekintetben különösen kiemelkedő filmjeink iránt is érthetően nagy tehát az érdeklődés, valamennyi ország vásárol ezek közül is. A legtöbbet a lengyel filmvásárlók; küldöttségüknek minden alkalommal tagja két-három élvonalbeli kritikus, s az ő véleményük döntő hatású. A legutóbbi három átvételi alkalommal megvásárlásra felajánlott huszonhét filmünkből a lengyelek tizenkilencet átvettek. Valamennyi értékes filmünket bemutatják Lengyelországban; legutóbb például megvásárolták a *Még kér a nép*, a *Mezítelen vagy*, a *Staféta* és a *Horizont* című filmjeinket is. Bizonyára a régóta következetesen folytatott műsorpolitika eredményeképpen a lengyelek megfelelő módszereket találtak a különleges filmek forgalmazására.

A szocialista országok filmvásárlása — eszmei értéke mellett — gazdasági szempontból is igen jelentős. Ha a Szovjetunióban is bemutatnak egy magyar filmet, ez egymagában *a gyártási költségek mintegy negyedrészének megtérülését* jelentheti.

Rajzfilmek előnyben

Néhány évvel ezelőtt érezhetően megnőtt az érdeklődés a magyar film iránt a világ minden táján. Magyar filmheteket és -napokat tartottak mindenfelé. A kritikusok világszervezete, a FIPRESCI, nemzetközi kollokviumot rendezett Budapesten a magyar film megismerésére. Esztendőről esztendőre — a pécsi filmszemlére, vagy máskor — újságírók látogattak hazánkba, hogy sietve hírt adhassanak legújabb filmjeinkről. A szó jó értelmében szenzáció lett a magyar film, s filmjeink nagy művészi, meggyőző erővel vallottak eszméinkről, eredményeinkről, törekvéseinkről.

Filmexportunk a nem szocialista országokba évről évre növekszik, de mostanában valamelyest *megváltozott a vásárlások összetétele*. Tovább növekedett a játékfilmjeink iránti érdeklődés, de — az összes vásárlások gyarapodásán belül — *lényegesen visszaesett a rövidfilmek aránya:* az utóbbi időben *csaknem a felére* csökkent rövidfilmjeink exportja.

A rövidfilmek amúgy is csökkent, felére visszaesett export*filmjeinket fogadja:* rajz- és bábfilmjeink exportja a rövidfilmexport fele. Az eladásoknak csupán negyedrészét teszik ki dokumentum- és ismeretterjesztő filmjeink (nem számítva ezek közé sem a Balázs Béla stúdióban, sem pedig a szakmai stúdiókban készült filmeket), és főleg régebbi filmjeinket vásárolják. Mindennek több oka is van, így az is, hogy *hiányoznak a magyar természetfilmek*, amelyek korábban világsikert arattak, s hogy a modern tudomány eredményeinek ismertetésében korábbi filmjeinkhez képest visszamaradtunk.

A zöldköves talizmán

Megváltozott némileg a játékfilmexport összetétele is. Korábban a nem szocialista országok csaknem kizárólag az idehaza is eszmeileg-művészileg legkiválóbbnak tartott filmjeinket vásárolták, a *Szegénylegényeket*, a *Hideg napokat*, az *Apát*. Most is kedvezően fogadják olyan filmjeinket, mint a *Szerelem*, a *Szerelmesfilm*, a *Még kér a nép* — habár sikerük a régebbiekhez képest kisebb —, de ezek mellett ki tudjuk elégíteni már az érdeklődést a *látványos* és a *gyermekfilmek* iránt. Szép sikerrel exportáltuk a nem szocialista országokba a *Varázslót*, a *Szerelmi álmokat* és az *Egri csillagok* rövidített és angolra szinkronizált változatát *A zöldköves talizmán* címmel.

Filmjeink bevétele továbbra is fedezi filmvásárlásainkat, e tekintetben nincs ok elégedetlenségre. Filmjeink fogadtatása mégis beható elemzést kíván és néhány tanulságot ígér.

Külön kellene foglalkozni a rövidfilmek iránti érdeklődés megcsappanásával, s megvizsgálni, hogyan lehet változatosabb tematikával, eredetibb előadásmóddal, elmélyültebb ábrázolással, a technikai kivitel erőteljes korszerűsítésével, az eszmei és a szakmai hitelesség növelésével rövidfilmjeink elveszített pozícióit visszaszerezni a világpiacon. Amennyiben filmexportunknak ez a része is olyan arányban fejlődne, mint a többi, akkor bevételünk lényegesen megnövekedne, és erőteljesebben részt vehetnénk ezekkel a filmekkel is a világ szellemi életében.

Mire következtethetünk a játékfilmek exportjának változásaiból? Itt is elsősorban arra kell felfigyelni, hogy *nagy lehetőségek* állnak nyitva előttünk, élhetnénk velük. Világszerte igen nagy a kereslet például gyermekfilmben és látványos filmekben. Mindkettőt szívesen üdvözölnénk idehaza is. A magyar filmgyártásnak alapproblémája, hogy évente mindössze húsz film készül minálunk; ebből következik, hogy *a belső arányok* döntőek lehetnek. Talán nem elérhetetlen, hogy *évente legalább egy-két gyermek- és kamaszfilm* készüljön. Ennek érdekében a legigényesebb előkészítő munkára van szükség, hiszen nem elégedhetünk meg azzal, hogy a mohó keresletet egyszerűen kielégítjük, hanem arra kell törekednünk, hogy filmjeink eszmei-művészi tekintetben is elsőrangúak legyenek.

Igény és igényesség

Ugyanezt mondhatnánk a látványos filmekkel kapcsolatban is. Ezeknek a filmeknek rendszerint az a fő hibájuk, hogy csak látványosak, a tartalmuk azonban sekélyebb, sematikus, olykor éppenséggel maradi. A látványos filmek sémáiból összeróni egy újabbat nem is olyan nehéz; a magyar filmnek azonban arra kell törekednie, hogy ennél többet adjon, ennél többet érjen el, és tartalmában, eszmei-művészi tekintetben is *továbblépniük. Azok a filmjeink*, amelyek a magyar film világhírét megalapozták, közeli történelmünk nagy kérdéseit méltó művészi erővel világították meg. Az emberiség nagy kérdései, s közöttük a magunk problémái is egyre változnak, fejlődnek, s művészeinknek nemcsak az új témák felkutatásán és elmélyült kidolgozásán kell fáradozniuk, hanem azon is, hogy mondanivalójukat illő, újszerű módon adják elő. A művészetnek lényeges eleme a tartalmi és formai megújulás folytonossága, s ez nemcsak filmjeink tovább fejlődő nemzetközi fogadtatását segítené elő, hanem idehaza is sikert ígér.

Zay László

Megszépíte

Rövid időn belül másodszor hívtak olyan kiállításra, amelynek középpontjában *a kertkultúra* áll. Mindkettőt üdülőhelyen rendezték, ahol nemcsak kirándulók, hanem kerttulajdonosok, nyaralók gazdái is sűrűn megfordulnak. Kis kertek kis pénzű gazdái, akiknek vágya és lehetősége legfeljebb egy készen kapható faházig terjed és álmaik sem lépik át az 50—100 négyszögöles kert határát. Sokszobás villatulajdonosok is természetesen, különcségekre éhes snobok és szépre fogékony érdeklődők. Jöttek kiállítást nézni és jöttek vásárolni is. Mert a vásárlás lehetőségét egyik kiállítás sem zárta ki. Az sem, amelyet az Iparmű
üzleti szándék
az sem, amelyn
művész legutó
válogatták össz

A két kiállí
ez a nyílt vag
tan kifejezésre
szándék a lény
kább az, hogy
igényt jelez, társadalmi méretekben is felfigyelni. Ezt az igényt a kerttulajdonosok támasztják. Azok, akiknek már régi, megszokott öröme a saját kert és akik most jutottak vagy holnap jutnak hozzá. Számuk egyre emelkedik. És *emelkednek lassan a kerttel szemben támasztott igények is.* Amikor már megvan a kert és rövidesen áll rajta a ház is, ekkor jelentkezik ez az igény: *megszépíteni a kertet*, a ház környékét. Természetes igény ez, amelyik az emberi tevékenységből és szépítő szándékból táplálkozik az általános fzlés, a környezetkultúra mércéje szerint.

Törvényszerűen jelentkezik: mindenütt, mindenkiben. *Ipart és üzletet teremt*, s ha senki sem törődik vele, furcsa kinövéseket hajt, rossz filozófiát, amolyan „nekem van, nektek nincs" gőgöt is.

Először a kerítések hívták fel a figyelmet rá. Zalában jó néhány községen áthaladva, iszonyú kerítéscsodák láthatók. Talán egy jó szándékú iparos készítette az elsőt, unalmában vagy tiszta igyekezetében, hogy az eddig szokásos egyszerű kő- és vaskerítések helyett valami mást, szebbet csináljon. Mást csinált valóban: *napot hegesztett a kerítés közepébe és szerteágazó sugarakat.* Más színűre festette a kerítés egyszerű elemeit és másra a díszítéseket. Azután egymás után napvilágot látott a többi is: rombuszok és romboidok, kígyószerűen tekergő értelmetlen kacskaringók, csúf építmények. Az egyszerű kerítés valósággal elhalványult, elszürkült a kerítéscsodák mellett.

Megszületett a versengés: a kerítések versenye. S ma már országszerte tart. Van kerítés, amelyik halványkék és rózsaszínű, *mint egy óriás csecsemő járókája.* A másik ezüstösen, aranysárgán csillog. A csillagok és napok, holdak, mértani ábrák — csillagászati áron készülnek. Egy-egy ilyen kerítésmicsoda ötven-hatvanezer forintba is belekerül, annyiba, amennyiből már autót is lehetne vásárolni. Csakhogy az autó már ott áll a kerítés mögött. A fennmaradt pénzt s a megmaradt energiát a család a „szépség szolgálatába" állítja. Könnyen lehet, hogy amíg ez a szokás már a harmadik faluba ér, *kevesebb benne a szépítő szándék és több az utánzás*, a „nekünk is van"-féle dicsekvés. Divattá vált. Haszontalan divattá.

Haszontalan, mert túlnő a kerítés valóságos értékén, értelmetlenül többe kerül: több pénzbe és több munkába, *mint amennyit valóságban ér.* Lassan függetleníti magát rendeltetésétől is, ott is hatalmas vaseródítmények éktelenkednek, ahol egyszerű palánk is megtenné. Káros is, nemcsak haszontalan. *Káros, mert ízléstelen*, mert árából hasznosabb és szebb dolgokra is telne.

A kerítés után most, úgy látszik, a kertkultúra igénye jelentkezik. Országos méretekben ez is. Csakhogy amíg az előző megmaradt az ügyes kisiparosok üzletének, most állami formát öltött. Egyelőre ennek a két kiállításnak a formáját. S ez a két kiállítás hibái mellett egyúttal *olyan lehetőséget is kínál, mit érdemes felkarolni*, jobban hasznosítani és elejét venni annak,

jon ki tudja, mert hanyagol-
tuk el ennyire ezt az anyagot? Miért van az, hogy köztéri parkjainkban két-három kivétellel sehol se találni kerámiát. *Miért nem szeretjük a kerti kutakat, a levegőt frissítő szökőkutakat, a tocsogókat, a víztartó edényeket?* Milyen szép most is még a pécsi Zsolnay-kút. Milyen hangulatos a Rudas fürdő kertjében a kis kerámia csobogó! Gádor István nagyszerű kiállítását egyik kritikus azzal méltatta: megrendelést, állami megbízatást Gádor Istvánnak! Vajon nagyszerű keramikusmesterünk kapott-e azóta megbízatást?

A fiatal lakótelepek unalmas parkjaiban nem állhatnának *unalmas szobrok helyett kerámiák?* Ki tudja, miért ragaszkodunk változatlanul a bronz- vagy kőfigurákhoz akkor is, ha ezek nyolcemeletes házak között, felüljárók vagy szállodák közelében észrevétlenek, jelentéktelenek maradnak. Egy hatástalan vagy gyenge szobor ma is sokkal több létjogosultságot nyer, mint egy jó kerámia. Az utcákon, tereken unos-untalan egyforma műkő edényekbe botlik az ember. Ha kiszárad belőlük a virág, akkor látni csak, milyen esetlenek. Nem kellene ezeket *kerámia edényekkel* helyettesíteni?

Az előre látható hibákra is figyelmeztet most az új igény születésekor ez a két kiállítás. Egyik kiállításon kövér sellő ül a medence partján, testével egy cserép virágot ölel. Közelében egy rossz formájú váza. A kerti edény, a nagyméretű edény *a hibákat is felnagyítja.* A kereskedelem viszont éppoly lelkesen kínálja az édeskés figurát és a rossz formájú edényt, mint a jót. És figyelmeztet a másik kiállítás is, hogy *másolt ötleteket, formákat nem érdemes újrateremteni.* A felismerhető hasonlóságok mindig az eredeti mellett szólnak. Elgondolkodtató ez is: ha legjobb keramikusainktól nem rendelnek köztéri alkotásokat, van-e jövője a kerámia szobroknak? S ha a vállalat nem vásárol, ki az, aki kertjébe, nyaralójába szobrot állít? Vagy pedig előfordulhat, hogy amíg Gádor Istvántól nem vásárolnak — a Gádor-epigonoktól igen?

A kerámia edényeknek *volna jövőjük*, a szép formájú edényeknek. Azoknak, amikben — sellő nélkül is — virágot lehet tartani, amelyikből víz csillog és visszatükrözi a föléje hajló lombokat.

A kertkultúra igénye most van születőben. Keramikusaink éppen az év elején az edénykultúra kiállítása után javasolták a Fővárosi Kertépítő Vállalatnak: *indítsanak országos pályázatot szép és olcsó kerámia edényekre.* A javaslatot meghallgatták ugyan, de *megvalósítására nem tartottak igényt.* Miért nem?

S egyáltalán, nem volna-e hasznos, ha kertkultúrán nemcsak tárgyakat, szobrokat és edényeket értenének, hanem valamivel többet: *a kert vagy park ésszerű és hasznos kialakítását is.* Azt, hogy megtanuljunk úgy építkezni, ahogy a természet építkezik: *ésszerűen és szépen.* Megismerve, megbecsülve a kövek, a fák, a növények alakját,

Nyári ürügyek

Mikor kezdődik a nyár? A naptár szerint... de ezt úgyis tudják. Azt viszont talán nem vették észre, hogy az idén néhol előbb kezdődött a nyár. A mozikban például. A műsor a szokásosnál hamarabb lett nyárias.

Milyen a nyárias moziműsor? Cinikus nézők erre egy szóval felelnének. Azt mondanák: rossz. De ez sommás ítélet. Ne éljünk vele. Keressük a tárgyiasabb meghatározást. A nyárias moziműsort több vonás jellemzi.

A felújítások jellemzik például a nyári moziműsort. Leginkább magyar filmeket újítanak fel. Ezzel egyidőben megszakad a magyar filmek bemutatóinak sora. *Nyáron nem mutatnak be új magyar filmet*, legfeljebb egyet, azt is inkább a nyár vége felé. A tartózkodás érthető, ha a mozik állapotára, belső hőmérsékletére gondolunk. A moziban többnyire meleg van. A néző nem szívesen izzad. Inkább el sem megy a moziba. A nézőtér hűtése drága lenne. A magyar filmeket meg előbb-utóbb úgyis bemutatják. Húsz film készül és ötvenkét hét van egy esztendőben. Nem kell sietni.

A meleg mozitól a néző a *szabadtéri moziba* menekülhet. Ez a nyári moziműsor másik jellemzője. S hogy a szabadtéri moziban komoly filmet játszani nem szabad. Állítólag. A gyakorlat legalábbis erre az elvre vall. Igaz, a szabadtéri moziban nehezebb koncentrálni. Sok a mellékzörej, az idegen hang. Az időjárás is bizonytalan.

A nyári moziműsor tehát szabadtéri jellegű. Ez annyit jelent, hogy a nyáriasítás jegyében több kalandfilmet, vígjátékot és krimit játszanak. És a gyakorlatban annyit is jelent, hogy e műfajokon belül és ezeken kívül is, nyáron több a silány film, amelynek sikerében a szakemberek amúgy sem igen bíznak.

A nyár ürügyén az igénytelen darabokat könnyebben „el lehet sózni". Nemcsak a moziban. A szabadtéri színpadokon is. Szerencsére a nyári színház nem olyan egységes. A nyár a színházi világban most már *ürügy* is, amelyért dolgozni érdemes, nem csupán *ürügy* a lazításra, az elernyedésre.

Az ember nyáron csakugyan lazít. Sokszor érzi fáradtnak magát. Üdülni megy. Két hétre, háromra, esetleg négyre is. De a moziban tovább tart a nyári lazítás. És tovább lazít nyári műsorában a televízió is.

Milyen a nyárias tévéműsor? A cinikus néző erre is egy szóval felelne. De tartózkodjunk a sommás ítélkezéstől. A nyárias tévéműsort leginkább a *laza szerkezet* jellemzi. Kevesebb az ismeretterjesztő adás és több a vetélkedő. Jóformán mindig van vetélkedő. Vége a *Ki mit tud*-nak, kezdődik a *Táncdalfesztivál*. Az *Előolimpia* átvezeti a *Kicsoda-micsoda*

ban. Ilyenkor már kevesen nézik a televíziót. A második csatorna adása szűk körzetben vehető csupán. S aki nem *keres* igényes műsort? És nem szeret éjfélkor lefeküdni? És nem tudja fogni a második csatorna adásait? Az lazíthat, nyáriasan. Hónapokig.

Sok munkát ró a televízióra a nyári műsor is. Meg kell szervezni a nagyszabású szórakoztató programot és gyűjteni kell egész évben a „konzervet", a szórakoztató filmeket, hogy legyen elegendő nyárra, a nagy nyárra, amikor ernyedtek az elmék. De ennyire ernyedtek? És ilyen sokáig ernyedtek?

A televíziózás a szabad idő eltöltésének legkedveltebb módja. Nyáron bizonyára kevesebbet televíziónak, habár esténként azért alighanem nézik a tévét, az üdülőkben is, meg otthon is, még a strandolás, sportolás után is. A kánikulában is népszerű a televízió. Szeretik a szórakoztató játékokat, a vetélkedőket, a vidám műsorokat, a krimiket. Ma már alig akad olyan puritán önművelő, aki ezt tagadná, vagy akár önmagától megtagadná az efféle szórakozást.

A nyári lazítás értelmét, szükségét sem tagadják. Csak hát kicsit korán kezdődött az idén ez a lazítás. S ki tudja, meddig tart. Ki tudja, a nyárias műsor igénye nem teremt e ürügyet gyengécske műsorkonzervek kiárusítására?

Mikor lesz vége a nyárnak? A naptár szerint... de ezt úgyis tudják. Az viszont, hogy a mozikban, s kivált a televízióban, mikor végződik a nyár, nem ennyire biztos. Hosszú is lehet a nyár. Eltarthat akár októberig. Jöhet nyárias ősz, meg nyárias tél. Addigra működik majd az iskolatelevízió, közvetítenek ismeretterjesztő műsorokat, de a szórakoztatás megőrzi nyáriasságát, a tévé a „nyári" igényekhez alkalmazkodik, az ernyedt elmékhez.

Van ilyen veszély. Nagy a kísértés. Jövőre például a televíziónak *négyszázötven filmre* lesz szüksége. Ha ennek tíz százaléka értékes, jó film, akkor a tévések már büszkék lehetnek. Ilyen a helyzet a filmpiacon. Csakhogy a közönség nem jár a filmpiacra, hanem otthon nézi ezt a négyszázötvenet. Szerkesztő legyen a talpán, aki megoldja az ellentmondást. S meg kell oldania!

A mozifilmek piaca sem kedvező. A szakemberek a jó szórakoztató filmek hiányával küzdenek. Gyanítható, hogy a mozikban sem véletlenül kezdődött meg az idén hamarabb a nyár. Kevés a jelentős film, takarékoskodnak hát vele. Tartogatják a hűvösebb hónapokra.

Takarékoskodnak a kultúrával a tévénél is. A világban a magyar televízió így is előkelő helyet foglal el, hiszen még nyáron is minden héten ad *legalább egy* értékes művet a szat-

SAJTÓHIRADÓ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-148, 340-726
1972 JUL 16
Magyar Nemzet

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-720

1972 SEP 17

Zalai Hírlap

Derkovits

1021

A Dózsa emlékkiállításról

A Magyar Nemzeti Galéria termében látható kiállítás nem törekszik valamilyen Dózsa-arckép rekonstruálására, de ez nem is volt feladata. Sokkal inkább az, hogy harcának, hitének erejével nagyságán át, viszszaidézzék azt, amit tett.

Derkovits 1514 sorozata a magyar képzőművészet legjobb, legteljesebb Dózsa-ábrázolása. Derkovits megmutatta a szemben álló osztályok arcát és küzdelmét, az igazságtalan és embertelenné torzult hatalmat, s az emberi életért áldozatot vállalókat. Egy olyan nagy történelmi pillanat, mint Dózsa háborúja, minden kor számára tanulságos, s e tanulságokat az adott kor tanúságaként kell kimondani.

A kiállítás néhány művészének sikerült fontos vonásokkal gazdagítani a Dózsáról és parasztjairól kialakult képet. Példaként az évtizedek óta Magyarország határain túl élő, most éppen itthon tartózkodó világhírű művészt, Szalay Lajost említenénk, aki munkáival elnyerte a tárlat egyik nagydíját. Szalay gondolat és érzelem-rendszerében Dózsa nem csupán egy megégetett ember iszonyatot ébresztő képét idézi, hanem azt a történelmi személyiséget, akiben százezrek vágyai, céljai, eszméi öltöttek alakot, aki számunkra maga az eszményt öltött alak. Ám Szalay nem csak Dózsát látja, hanem a páncélba öltözött, vaskesztyűs hatalmat is, amelyet a megszaggatott-meggyötört parasztnak szinte puszta kézzel kell legyűrnie. De látja azt a parasztot is, aki veszteségként, megalázottan evett a forradalom húsából, öntestéből. Ám ez a parasztja sem szánalmas, sokkal inkább félelmet, döbbenetet keltő, iszonyatos erővel teli, aki képes lesz egykor a számonkérésre.

A kiállítók többsége több-kevesebb sikerrel vagy történelmi illusztrációként, vagy túlságosan sejtelmes, alakot ölteni képtelen lírai élményként fogta föl, s ábrázolta Dózsát. Úgy érezzük, joguk van a művészeknek, hogy egyéni élményeik izzásán keresztül hozzák elénk a könyvekből ismert nagy történelmi eseményt, s így kapjon az művészi formát. De talán helyesebb lett volna, ha ezt a valósághoz tudják kötni.

Ha figyelembe vesszük azokat az alkotókat, akik izgalmas, művészileg színvonalas, s tartalmában elgondolkodtató munkákkal jelentkeztek, akkor mégis érdemes volt meghirdetni a pályázatot, megrendezni a kiállítást, amely ismét a magyar grafika sokarcúságáról, színvonaláról tanúskodik.

Harangozó Márta

fekszenek r
levéltári íra
is nagy a
mivel 5000
ségbe hozza
írás nemzet
tartott és e

A sort *L*
ban Ingols
tott Magy
nyitja meg. Álljunk meg néhány szóra ennél a térképnél, melyet neves külföldi szerzők is a korabeli Európa legkiválóbb térképalkotásának tartanak.

Eddigi ismereteink szerint ez a *legrégibb, magyar szerzőtől származó, Magyarországról alkotott térkép.* Az országnak ez az ábrázolása — a kor szintjén — olyan kiváló, hogy lehetetlen lenne a magyar térképészet keletkezését ne korábbra tennünk. Valószínű, hogy Lázár térképének forrásai azok a Mátyás udvarában — és korában — készült térképek lehetnek, amelyekről ma már csak tudomásunk van.

Lázár 1528-as térképe rendkívül gazdag helynévanyagban, ami valószínűsíti, hogy katonai-hadászati érdekeket is szem előtt tartva készült. Alátámasztja ezt, hogy ábrázolt helységei többnyire várak, erődített helységek, melyeknek rajza ezt szemléltetően mutatja.

Lázár térképének megjelenése után hazánk már a török háborúk színtere. Magyarország olyan területté vált, ahol a térképek elsődlegesen hadműveleti célokra készültek. A háborúk keresetté tették a gyors tájékozódást nyújtó tér-

udóst,
9-ben
azda-
tat is
közén
sorda
llatte

ehetet-
feudalizmus-kori kartográfia Lázár diák által elért csúcsának folytatását. Nyugati — elsősorban osztrák és német — szerzők készítenek Magyarországról térképeket, melyeknek száma a meginduló törökellenes felszabadító háborúk során meg is sokszorozódott. A kiadványban ebből az időből olyan kimagasló külföldi kartográfusok szerepelnek, mint a *térképtudomány elméletében is maradót alkotó németalföldi Mercator, Sanson* és társai.

A kiadás nagy érdeme mellett egyetlen hibájául róható fel a térképek válogatójának, hogy az összeállított magyarázó és ismertető szövegek túl rövidek ahhoz, hogy bárki — aki nem foglalkozik a kartográfia valamilyen szintű művelésével — a szűkszavú tájékoztatáson kívül bővebbet is megtudjon a térképek keletkezésének körülményeiről, koráról. Elmondhatjuk viszont, hogy a sok házagpótlónak nevezett mű mellett ez igazibb hézagot pótol; kutatók, gyűjtők, térképbarátok és pedagógusok kezébe ad — *a helytörténet művelésében igen fontos forrást* — tíz „eredeti" XVI—XVII. századi, Magyarországról alkotott térképet.

Benczc Géza

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HIRDETŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1973 MÁR 3 0

Vas Népe

Derkovits

1021

— **Újjárendezik** és több új Derkovits képpel egészítik ki a Derkovits Emlékmúzeumot Szombathelyen. A múzeum ezért április elsejétől októberig zárva tart.

VEB
ZEITUNGSAUSSCHNITTDIENST GLOBUS

Freie Presse
Karl-Marx-Stadt

6

1. 12. 73

Gyula Derkovits

WSRA
1021

Gemälde, Grafiken und Plastiken von nahezu 100 ungarischen bildenden Künstlern sind in der Ausstellung ungarischer Kunst zu sehen, die gegenwärtig sonnabends bis donnerstags geöffnet ist. Fotos: Schmidt (2)

reportage + aktuelle reportage + aktuelle reportage + aktuelle

Der Appetit kam beim Essen

Rundgang durch die Ausstellung ungarischer Kunst

Ich reihte mich in die Schlange vor dem Postschalter ein. Und beim langsamen Vorrücken fiel mein Blick auf einen Stapel bedruckter grüner Blätter. Bei näherem Hinsehen entdeckte ich, daß sie über eine Ausstellung im Museum am Theaterplatz informierten.

Meine Neugier war geweckt. Ungarische Maler und Grafiker des beginnenden 20. Jahrhunderts sind ja in unseren Breiten noch lange nicht so bekannt wie Paprika oder Fußball dieses Landes. Also lenkte ich meine Schritte zum Museum. „Wie ist denn der Besuch?" wollte ich von der Kassiererin wissen. „Er könnte besser sein." Nun ja, wie heißt das Sprichwort? „Was der Bauer nicht kennt, das frißt er nicht." Ich beschloß zu kosten. Und wahrlich, der Appetit kam beim Essen.

Neben vielen Gemälden, Grafiken und Plakaten lockern kleine, liebenswerte Plastiken die Ausstellung auf. Da steht im zweiten Saal in einer Ecke auf einem Sockel eine kleine, alte Bäuerin, in behäbiger Leibesfülle Gemütlichkeit ausstrahlend. Und inmitten des gleichen Saales, auch auf einem Sokkel, entlockt die Plastik einer sich bükkenden, drallen, über die Schulter grienenden Scheuerfrau mir ein Schmunzeln.

Als ich den dritten Saal betrat, blieb ich zunächst erst mal stehen, eine solche beeindruckende Wirkung hinterließen die großflächigen Plakate, die die ungarischen Maler und Grafiker in der Zeit der 113tägigen Herrschaft der ungarischen Räterepublik zu deren Unterstützung geschaffen hatten. Eindeutig ist ihre Aussage und eigenwillig ihr Stil.

„Diese Ausstellung der ungarischen Kunst widerspiegelt die ganze lebendige Auseinandersetzung der Avantgarde der ungarischen bildenden Künstler des beginnenden 20. Jahrhunderts mit den modernen Kunstströmungen Europas dieser Zeit", erklärt mir Genosse Karl Brix, Leiter der Kunstsammlungen der Städtischen Museen. Und den Entwicklungsweg einiger ungarischer bildender Künstler kann man andeutungsweise auch in der gegenwärtig im Museum am Theaterplatz gezeigten Ausstellung verfolgen. So z. B. den von Gyula Derkovits, dessen Blätter „Für Brot" und „Zwangsräumung" eine eindeutige Parteinahme für die Werktätigen seines Landes erkennen lassen.

„Und wie ist der Besuch von Schulklassen? Denn hier erhalten die Mädchen und Jungen sowohl für die Kunsterziehung als auch für das Fach Geschichte praktischen Anschauungsunterricht." „Nun, es läuft an. Doch können wir immer wieder nur die gleichen Kunsterzieher mit ihren Klassen hier begrüßen. Wir würden uns freuen, wenn auch andere Schulklassen den Weg zu uns finden. Brigaden und Arbeitskollektiven möchten wir als Besuchstage Dienstag und Donnerstag empfehlen, denn da übernehmen wir Führungen nach Vereinbarung."

Mit dieser Empfehlung von Genossen Brix mache ich mich auf den Heimweg. Zufrieden, meiner Neugier nachgegeben und eine sowohl erholsame als auch lehrreiche Stunde in der Ausstellung ungarischer Kunst verbracht zu haben, der ich wünsche, daß immer mehr Einwohner unserer Stadt ihrer Neugier nachgeben und nicht auf das alte Sprichwort hören: „Was der..."

Elke

schen Großproduktion.

nnen sich über die Ausbil-
erem Konsum-Fleischverar-
rx-Stadt, Rosenbergstr. 20,

ntmachung

teilnehmer!

den, vom 1. bis 23. De-
esse eines reibungslosen
eihnachtlichen Einkaufs-
eglichen Fahrverkehr ge-
en Philipp-Müller-Straße
st-Thälmann-Straße zwi-
nd Straße der Nationen;
Juri-Gagarin-Straße und

d der Fahrverkehr aus
die Annaberger Straße
e herumgeführt.
Hauptbahnhof wird auf
Juri-Gagarin-Straße auf
erumgeführt.
kehrs bleiben davon un-

enden Zeiten wirksam:
ntags von 12 bis 19 Uhr.
nber, und Sonntag, den
ung von 7 bis 18 Uhr.
fohlen:
. gegenüber dem VPKA
ert-Platz, Falkestraße,
atz, Rochlitzer Straße,

rektion Straßenwesen
tung —

Sonnabend:
9 bis 11 Uhr
Lebkuchen, selbst gebacken aus fertigem **Lebkuchenteig**
Verkostung!

2. Advent:
14 bis 16 Uhr
Stollenverkostung
durch die **Union-Bäckerei**

Sie können sehen, urteilen und sofort kaufen

CENTRUM
Warenhaus K.-Marx-Allee

Haushaltauflösung, zu verkauf.: 2 Kleiderschränke, Ausziehtisch, 2 Tische, 4 Stühle, Couch, kleines Sofa, Ölgem., Gasherd, Küchenbüfett, Ofenwandplatte, Zinkbadewanne, 2 Zinkwaschwannen, Teppich, 2x3 m. Anzutreff.. 1. u. 8. 12. 1973 b. **Wiese,** Limbacher Str. 73

Verkaufen

Buchungsmaschine

Mercedes SR 22, 21 Zählwerke, zum Buchwert.

VEB Elektroverteiler- und Steuerungsbau, Karl-Marx-Stadt,
Matthesstr. 57
Ruf 31658, 7 bis 15 Uhr

Kohleplatzhandel aller Eigentumsformen einzulösen sind, da am Vorfalltag, dem 31. Dezember 1973, die Kohlegeschäfte nicht geöffnet haben.

Rat der Stadt Karl-Marx-Stadt
Stellv. des Vorsitzenden und Ltr. der Abt. Handel und Versorgung

Amtliche Bekanntmachung

An die Straßen- und Hausvertrauensleute des Stadtbezirkes Süd
Ausgabe der Kohlegutscheine für 1974 in folgenden Stützpunkten

Montag, den 3. Dezember 1973, von 14 bis 18 Uhr im Bestattungswesen Augsburger Straße für die **WB 281, 282, 283, 284.**

Dienstag, den 4. Dezember 1973, von 14 bis 18 Uhr in der OS Markersdorf für den **WB 341.**

Mittwoch, den 5. Dezember 1973, von 14 bis 18 Uhr in der OS „Herder" I, Adelsbergstraße 296, für die **WB 271, 274.**

Donnerstag, den 6. Dezember 1973, von 14 bis 18 Uhr in Frenzels Gaststätte, Annaberger Straße 483, für die **WB 331, 333.**

Freitag, den 7. Dezember 1973, von 15 bis 18 Uhr in der OS „Dürer", Charlottenstraße 52, für den **WB 210.**

Sonnabend, den 8. Dezember 1973, von 9 bis 13 Uhr im Johannisgarten, Juri-Gagarin-Straße 190, für die **WB 220, 280, 292.**

Montag, den 10. Dezember 1973, von 14.30 bis 18 Uhr in der OS „Diesterweg", Kreherstraße 101, für die **WB 223, 224.**

Dienstag, den 11. Dezember 1973, von 10 bis 18 Uhr im Klub der Werktätigen, Vettersstraße 23, für die **WB 290, 291, 295.**

Mittwoch, den 12. Dezember 1973, von 14 bis 18 Uhr in der Bauernstube Reichenhain für den **WB 276.**

Donnerstag, den 13. Dezember 1973, von 14 bis 18 Uhr in der OS „Comenius", Comeniusstraße 1, für die **WB 313, 314.**

Bei Nichteinhaltung der genannten Termine kann die Ausgabe erst ab Januar 1974 dienstags von 9 bis 18 Uhr und freitags von 9 bis 14 Uhr erfolgen.

Rat des Stadtbezirkes Süd der Stadt Karl-Marx-Stadt
Abteilung Handel und Versorgung

Die augenärztliche Abteilung der Poliklinik Rembrandtstraße ist ab sofort wieder ganztägig geöffnet. Die verkürzten Sprechzeiten sind hinfällig.

Med. ambl. Versorgungsbereich III, Karl-Marx-Stadt
Chefarzt Dr. Markert

Mechanikerin, 23 J., su. n., int. Tätigkeit i. Versorgungskont., Großhand. o. ähnl. (nicht Bed.), Qualifiz. ang. Zuschr. A 546 941 an Dewag Werbung, Postf. 215

Kultursachbearbeiter (53), sucht neuen Wirkungskr., auch and. Tätigkeit möglich. Zuschriften erbeten unter Nr. A 546 735 an Dewag Werbung, Postf. 215

Verk. mod., attrakt. Schrankwand, mittelbr., Mod. Babette (Leitermöb.) f. 900,- M. Kaffenberger, Wilh.-Külz-Pl. 9 a, ab 17 Uhr.

Verk. F 9, all. Wartburg, Bestzustand, 6000,-. Garage kann übernommen werden. Zuschr. erbeten unter Nr. A 549 007 an Dewag Werbung, Postf. 215

Weg. Haushaltauflösg. preiswert zu verk.: Wohn- u. Speisezimmermöbel sowie kpl. Schlafzi., Bilder, Gasherd, Teppiche, Brücken, Bekleidg. u. v. a. m.

Anzutreffen: 1. und 8. Dezember 1973, 13 bis 17 Uhr.
Köhler, Helbersdorfer Str. 81, I

Schw. Tasche am 13. 11. 1973 im Stadtzentrum verloren! Abgabe geg. Belohnung bei Barth, Heimgarten 22.

Damenarmband (Golddoublé) zw. Kaßberg u. Borna am 25. 11. 1973 verloren. Ehrl. Finder wird geb., dieses geg. Belohng. abzugeb. bei Schwarz, Michaelstr. 66

Im festen Glauben an Gott verschied nach halbjährigem, schwerem Leiden meine liebe Frau, meine gute Mutter, unsere Schwester, Schwägerin, Tante und Freundin, Frau

Johanna Pauline Fellmann

geb. Illing

geboren 9. 10. 1913 gestorben 27. 11. 1973

In stiller Trauer
Christian und Christine Fellmann
im Namen aller Verwandten und Freunde

Die Beerdigung findet am Dienstag, dem 4. Dezember 1973, 11 Uhr auf dem Friedhof St. Nikolai statt.

Plötzlich und unerwartet, für mich unfaßbar, verschied mein allerliebster, herzensguter, treuer, stets um mich besorgter Ehegatte

Erich Feißkorn

Drogist

geb. 1. 8. 1898 gest. 28. 11. 1973

In stiller Trauer
Johanna Feißkorn

Karl-Marx-Stadt, Frankenberger Straße 237

Die Beerdigung findet am Montag, dem 3. Dezember 1973, 14.30 Uhr auf dem Friedhof in Ebersdorf statt.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

NAPLÓ
(VESZPRÉM)

Derkovits Gyula

DIAFILMES ELŐADÁST

tart ma délután 6 órakor a TIT művészettörténeti szakosztálya keretében Derkovits Gyuláról, Körner Éva művészettörténész a Veszprémi Vegyipari Egyetem T/3-as előadótermében.

17.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-728

Dolgozók Lapja Komárom

ben megrendezik a
és műemléki hónapot, s ál-
landóan bővítik az esemény-
sorozatokat. Ez évben legna-
gyobb sikere a tizenkilenc me-
gye népművészeti kiállításá-
nak volt, amelyet a Magyar
Nemzeti Galériában rendez-
tek. Ezeket a múzeumi hó-
napban 800 000 ember nézte
meg. A látogatottság azóta
sem csökkent, januárig meg-
hosszabbítják ennek a sikeres
tárlatnak a nyitva tartását.

A múzeumi hónap szépmű-
vészeti eseményei közül emlí-

és a pécsi
múzeum megnyitása. Ró
a múzeumi hónap előtt
meg az Egri-emlékmú
Szentendrén a Kovács
dig a Szőnyi-emlékmú
amelyek önmagukban
több mint 200 ezer lá
vonzottak.

Jelentős intézkedés
hogy ez évben megszű
a múzeumi belépődíjat
júság számára. Ez a f
nál elsősorban azt
hogy nemcsak tanul
tokban látogathatják
zeumokat, hanem egyé

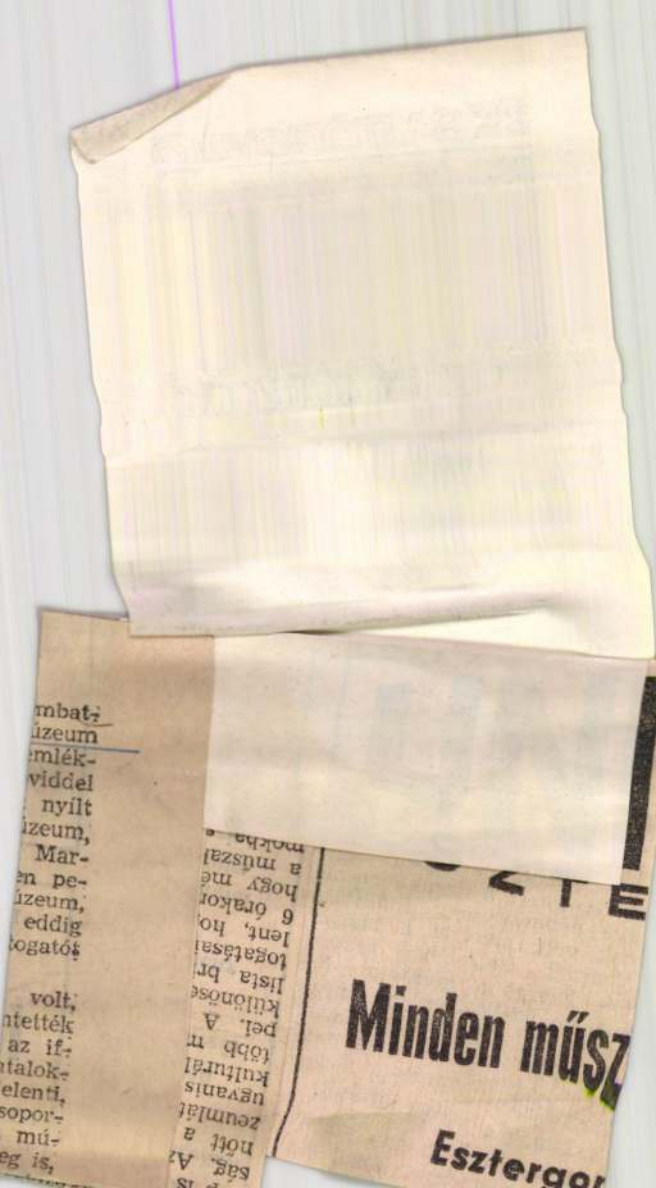

1021

1973. dec. 6. Televizió 18.40 /11/ M.

TÉKA.

- Most Oszvald János fotoinak segitségével két vidéki nagyvárosunk kiállitótermeibe látogatunk el.

- A szombathelyi Savaria Múzeum két uj állami kiállitással gazdagitotta múzeumi életünket. Derkovits Gyula szülőházába hiv a plakát a Vorosilov utca 4. sz. alá, ahol kibővitett formában ismét megnyilt a nagy festő nevéhez immár méltó emlékmúzeum. A kiállitáson több mint

Derkovits Gyula

Ф. Ивановъ Сидоровъ

5o Derkovits mü szerepel. Önarcképei, egy mérőléc a müvész személy hagyatékából, amellyel asztalosként hosszúideig a kenyerét kereste. A kiállitás hétfő kivételével naponta d.e.lo-től este hatig látogatható.

A Szombathely Gerényi Obszervatórium, amelynek egyik modern megfigyelőhelyiségét Zalotai Elemér tervezte már a múlt század végén világviszonylatban is jelentős szerepet játszott a csillagászati, a fizikai és más természettudományok kutatása terén. Alapitója Gotthard Jenő emlékérem állandó kiállitás nyilt az Intézet egyik helyiségében, ahol közszemlére bocsájtották a neves tudós kutatóeszközeit, magakészitette müszereit. Az egyik szekrényben láthatók pl. azok a röntgenfelvétel fotokópiák, amelyeket Gotthard Jenő a röntgen felvedezésével csaknem egyidőben készitett.

До покупателя не доходит." Существует и другая версия

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

BUDAPESTER RUNDSCHAU
1974 JAN 14

Gyula Derkovits

1021

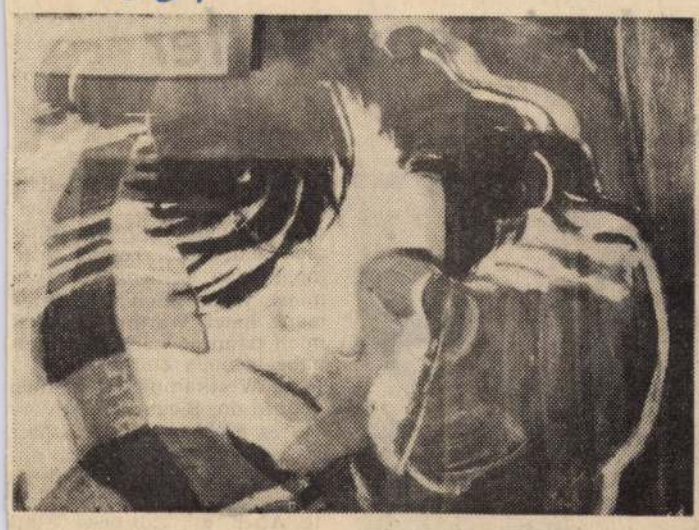

Im Sturm

DER MALER Gyula Derkovits

„Am Fenster sehe ich das alltägliche Leben vorüberziehen: Menschen kommen und gehen, Fuhrwerke rumpeln vorbei und bringen die Kälber zum Markt. Mutter erzählt, daß man ihnen dort mit dem Messer die Kehle durchschneidet und das Fell abzieht... Ich bin erschüttert, lasse den Kopf hängen. Dann kommen die Frauen, gebeugt unter der Last der schweren Bündel. Pferde wiehern, Schweine grunzen... Wie ein verschleiertes Nebelgebilde, so ziehen die Erinnerungen der Kindheit vorbei, die Häuser und Fenster. Am Nachmittag erschien eine Frau auf unserem Hof und pries lautstark ihre Ware an: »Fische, frische Fische!«. Sie kam an die Haustür, stellte ihre Körbe auf der Schwelle nieder und breitete ein Tuch aus, auf dem die Fische silbern im Sonnenlicht glänzten. Ich freute mich, konnte aber nichts mit ihnen anfangen, da ich sie noch nicht einmal anfassen durfte — dabei waren sie lebendig, glitzerten und zappelten auf der flachen Waagschale... Selbst als die Fischfrau bereits weitergezogen war, zappelten die silbrigen Fische noch immer im Sonnenlicht meiner Phantasie..."

An den Wänden der drei kleinen Zimmer hängen Gemälde und Grafiken, die auch die Erlebniswelt der Kindheit bewahren, aufleuchten lassen: gebeugte Frauen, eingespannte Pferde, der Fischverkäufer mit dem drohend erhobenen Mordmesser.

Daneben ein Selbstportät des Malers: ein von Krankheit und Einsamkeit gezeichneter Mann, Schmerz und Kränkung im Ausdruck, trotzig in die Sonne blinzelnd. Und hinter dem Schmerz, hinter dem Leid, dort ist die Erklärung — die Ergründung, und das Verstehen der Dinge —, der Trost, daß die Zeit ihn anerkennen wird...

Im westungarischen Szombathely, am Rande der Stadt, verkündet über dem Ein-

Selbstbildnis

gang des Gebäudes eine Tafel: Gyula-Derkovits-Gedenkhaus. Die Werke, die an den Zimmerwänden seines Geburtshauses hängen, sind nicht nur als Beweis anzusehen, daß einige seiner Gemälde und Grafiken jetzt einen endgültigen Platz in Szombathely gefunden haben, sondern auch als Symbole eines Schicksals, einer Künstlerlaufbahn. Sein Geist, sein Genie füllt die Räume mit bleibenden Schöpfungen, in denen er als Kind Gegenstand und Lebewesen entdeckte, bestaunte in denen er von ihren Formen und Schicksalen bezaubert, seine Begabung wahrnahm. Denn Derkovits selbst erkannte sein Talent als erster, nachdem man ihm einen Bleistift in die Hand gegeben hatte und auf dem Innendeckel einer lädierten Schachtel die blühenden Rosensträucher des Hofes entstanden waren.

In der Vitrine hängt über dem Farbtiegel und dem Palettenmesser eine handgroße Zeichnung mit zerknittertem, eingerissenem Rand. Ein gefallener Soldat. Auf dem unteren Rand des Papiers eine Aufschrift: „Andenken. Vielleicht meine letzte Zeichnung. Gyula Derkovits." Er verfertigte diese Bleistiftzeichnung im ersten Weltkrieg, noch als Tischlergeselle, an der Front, wohin er sich unter zwingenden Umständen freiwillig gemeldet hatte und von wo er mit verstümmelter, gelähmter linker Hand und kranker Lunge zurückkehrte.

Hier reihen sich die ersten großen Ölgemälde aneinander, die nach Ruhe verlangen, Idylle ersehnen: das Konzert, das Letzte Abendmahl, Unter dem großen Baum und Selbstbildnis mit Bischofsmütze. Es folgen unter den späteren Werken Der Feuerschlucker (1927) und Bilder aus der reifen Periode: die Züge eines in Einsamkeit und Elend gestoßenen Mannes außerhalb der offiziellen Kreise, der Fischverkäufer mit dem drohend erhobenen Messer, der Maler und sein Spiegelbild mit der alles abwägenden Waage in der Mitte, die Skizzen Brot! und Entlang den Bahnschienen, und Porträts von Viki, seiner Ehefrau und seinem einzigen Gefährten. Ein Jahr vor seinem Tode, 1933, entstand das Gemälde Die Artisten, das den Gedanken eines Derkovits-Gedichtes ausstrahlt: „Ich hebe meine gefesselten Hände empor und zerschlage meine Fesseln auf dir."

Die Bilder, die Grafiken und das Haus, in dem er geboren wurde, bewegen den Betrachter und lassen ihn erahnen, wo der Weg, den eine der größten Gestalten der ungarischen Malerei im 20. Jahrhundert zurücklegte, begann und wohin er nach erschütterndem Elend und Leid führte. Sie helfen uns, seiner Mentalität näherzukommen, sein tragisches Schicksal besser zu verstehen, seine Genialität zu erkennen.

Márta Harangozó

Die besten Juniorensportler des Jahres

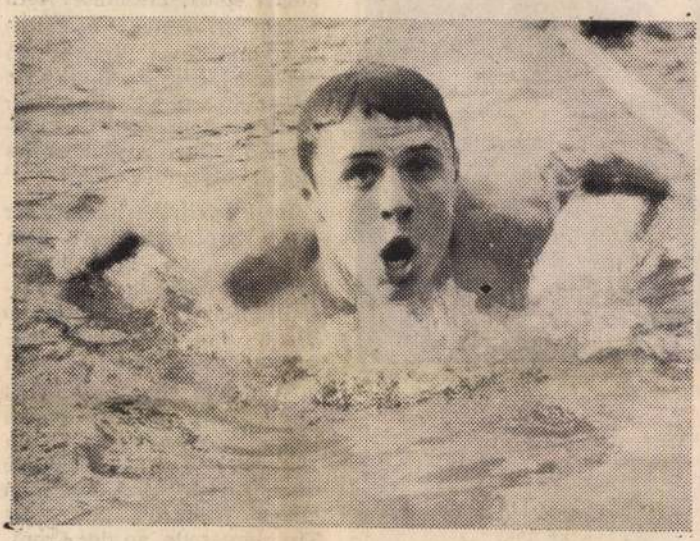

Das ungarische Fernsehen hat eine gute Angewohnheit: Auf Grund der Vorschläge der Fachsektionen wird von Jahr zu Jahr die Reihenfolge der besten Juniorensportler des Landes festgestellt und im Abendprogramm die Übergabe der Preise gesendet. Gleichzeitig damit werden die Sportler vorgestellt und Interviews mit ihnen gemacht. Das Fernsehen fördert damit das Interesse für den Sport unter den Jugendlichen.

Vor 13 Jahren wurden die ersten Preise verliehen und viele der Gewinner sind seitdem weltbekannte Sportler geworden. Katalin Makray, die Siegerin des Jahres 1963, gewann bei der Olympiade in Tokio eine Silbermedaille im Turnen, Judit Turóczy (1964) war Europarekordhalterin im Schwimmen, Zsuzsa Almássy (1966) erlangte eine Bronzemedaille bei den Weltmeisterschaften und eine Silberne bei den Europameisterschaften im Eiskunstlaufen, Tamás Wichmann (1966) ist mehrfacher Weltmeister im Kanu, Andrea Gyarmati (1968—1970) gewann zweimal die Europameisterschaften im Schwimmen, erkämpfte sich bei der Olympiade eine Silbermedaille, Ildikó Tordasi (1971) wurde im vergangenen Jahr als Mitglied der Damen-Degenmannschaft Weltmeister, im Einzel wurde sie Zweite.

Im Januar des vorigen Jahres erhielt bei den Mädchen Mónika Császár, bei den Jungen András Hargitay den Titel „Bester Juniorensportler des Jahres" aufgrund ihrer Leistungen von 1972. Mónika Császár konnte als zweitbeste ungarische Turnerin an der Europameisterschaft der Erwachsenen teilnehmen, András Hargitay hingegen gewann einen Weltmeisterschaftstitel im Schwimmen.

Aufgrund dessen konnte Hargitay auch im Januar dieses Jahres den Pokal des besten Juniorensportlers des Jahres in Empfang nehmen. Er ist erst 17 Jahre alt, aber bereits der beste Lagen-

zur Verantwortung. Aber ich sagte ihm ganz eindeutig, daß die Schuld daran er habe. Er sagte nämlich, daß ich im Rückenschwimmen und im Schmetterlingsstil großen Vorsprung herausschwimmen werde, aber im Brustschwimmen wird mich der Amerikaner Colella einholen und im Freistil werden wir gleichauf liegen. Dort muß ich dann den Wettbewerb gewinnen, denn dieser

Kampf wird aus mir den Weltrekord herausholen. Aber Colella holte mich nicht ein, Onkel Tamás hatte mich also schlecht informiert. Wenn mich aber niemand hetzt, warum soll ich mich dann so beeilen? Ich habe ja noch Zeit,

Im Wettkampf der Damen konnte die Siegerin des Vorjahres nicht einmal unter die ersten Drei gelangen, obwohl sie keine schlechten Ergebnisse aufzuweisen hatte. Aber es gab bessere als sie. Die nur 15jährige Krisztina Medveczky gewann nicht nur die ungarische Meisterschaft im Turnen in der Gesamtwertung, sondern übertraf sie auch an drei Geräten in der Einzelwertung. Noch nie hatte ein so junges Mädchen in Ungarn die Meisterschaft gewonnen, Krisztina Medveczky konnte von den fünf zu gewinnenden Goldmedaillen vier mit nach Hause nehmen. Sie führte eine Übung vor, wie vor ihr noch keine auf der Welt. Im Pferdsprung gewann sie mit dem sagenannten Cukahara-Sprung. Diesen spezielleren Rückwärtssalto wagten bis jetzt nur Männer. Medveczky gewann auch den Budapester Zentenarium-Wettkampf, zu dem aus der Sowjetunion und der DDR bekannte Turnerinnen angetreten waren. Medveczky erreichte den ersten großen Erfolg ihres Lebens nicht 1973, sondern schon im Jahre 1972: Sie war Mitglied der ungarischen Auswahl, die auf der Münchner Olympiade die Silbermedaille erlangte. Sie war im Münchner Feld der Turner die jüngste und auch in der ungarischen Olympia-auswahl war nur sie 14 Jahre alt.

Fachleute sind der Ansicht, daß sie, bei dieser Entwicklungsfähigkeit, den Besten der Welt eine ebenbürtige Rivalin sein wird. Bei der Europameisterschaft des vergangenen Jahres kam sie zwar nur auf den 10. Platz, auch bei der ungarischen Meisterschaft 1972 erlangte sie nur eine Bronzemedaille, 1973 hingegen konnte sie schon vier Goldmedaillen ihr eigen nennen. Wenn sie bei der Europa- und Weltmeisterschaft auch so abschneidet, wird man ihr nicht viel Vorwürfe machen können.

Róbert Zsolt

MITTEN AM RANDE

Ich lese gerade in der Zeitung, daß man die Veranstaltung von Automärkten in der Provinz geregelt hat.

Aus dem Nebel ferner — oder vielleicht gar nicht so ferner — Zeiten taucht ein altes Bild auf.

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAPTULAJDONOSOK
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

KÉPES ÚJSÁG
Budapest
1974 JAN 26

Derkovits Gyula

EGY LAP A MŰVÉSZETTÖRTÉNETBŐL

A 1021 SZOMBATHELYI HÁZ

A szombathelyi Derkovits-emlékmúzeum

Derkovits Gyula önarcképe (rézkarc, 1920)

Rakodómunkások a Dunán (1927)

Tűznyelő (1927)

E műveket is a szombathelyi Derkovits-emlékmúzeumban őrzik

(Fotó: I

A magyar képzőművészet egyik középpontjában áll ez a ház. Egy ház, és benne sok remek kép.

A képek — festmények, szénrajzok, rézkarcok — nem itt készültek. De soha sem születtek volna meg e ház nélkül.

Ahol felnőtt a magyar képzőművészet s egyúttal az egyetemes képzőművészet egyik legnagyobb alakja: Derkovits Gyula.

*

„Apám asztalos volt — írta emlékirataiban. — Lehettem vagy négyéves, amikor az öregem egy olyan háromlábú ógörög asztalt készített, ami engem nagyon megfogott, mert ez nemcsak egy egyszerű asztal volt, hanem faragott lábai levelek közül kihajló, szárnyas mezítelen félemberi figurákat ábrázoltak, amelyek lópata lábakban végződtek és gyerekfejeken álltak."

Idősb Derkovits Gyula szombathelyi asztalosmester: művésze volt szakmájának.

Mesterlegény korában megfordult Bécsben, tanult Münchenben, eljutott Párizsba is. Szombathelyi házába gyakran hozott külföldi szakkönyveket a postás. Meg művészi reprodukciókat is, főként Munkácsy képeinek másolatait, amelyek aztán a lakás falait díszítették.

Ifjabb Derkovits Gyulát pedig — a gyereket — megragadta és elragadta az otthon varázsa: az asztalosság s egyszersmind a művészet.

Lerajzolta az udvarukban virágzó rózsabokrot. Mészkőből egy kicsiny bikát faragott ki. A műhelyből elcsent diófapáccal a tűzfalra kétszeres életnagyságú lovat és elefántot festett. Úgy gondolta akkor, hogy minden deszkalapra, amely a kezeügyébe kerül, rajzolnia kell valamit.

Ezek az első művei — sajnos — nem maradtak ránk.

*

„Húztam a kiskocsit, dolgoztam a gyalupad mellett — írta emlékirataiban —, deszkát fűrészeltem, gyalultam, vésték, vagy politúroztam és hajtottam szorgalmasan körbe a dacsot... Este, óh az este!... rajzolhattam. Vagy kor az egész nap az enyém volt."

1914. március 16-ig dolgozott apja műhelyében Önként jelentkezett katonának, azonnal a fron ször könnyebben sebesült.

Másodszor: a bal könyökét és alsó karját érte a szanitécek találtak rá a hóban. Bal karja örök az átfázott tüdejét megtámadta a gyilkos kór, a tébécé.

*

De a haláláig még tizenkilenc év volt hátra.

Elkerült Szombathelyről.

Főként Pesten dolgozott: festett, rajzolt. Mind mindig vasárnap volna.

Pedig nélkülözött: egészen a haláláig.

Csak ő maga nem volt szűkmarkú. Tizenkiler hozzá, hogy megalkossa halhatatlan életművét.

A remekműveket.

*

Műveiben a proletariátus festője szólt a világ

Szót emelt az elnyomás ellen. A szegénység el

Értünk szólt, míg élt.

De mert halhatatlan: értünk szól ma is.

Mi pedig — az utókor — tisztelettel adózunk

Élő emlékét fejezi ki ez a ház is, és benne a radt, féltve őrzött remekmű: Szombathelyen. A ban. Az egykori Rumi úton.

Ahol megnyílt a magyar képzőművészetben új nagy proletárfestő, Derkovits Gyula múzeuma.

Si

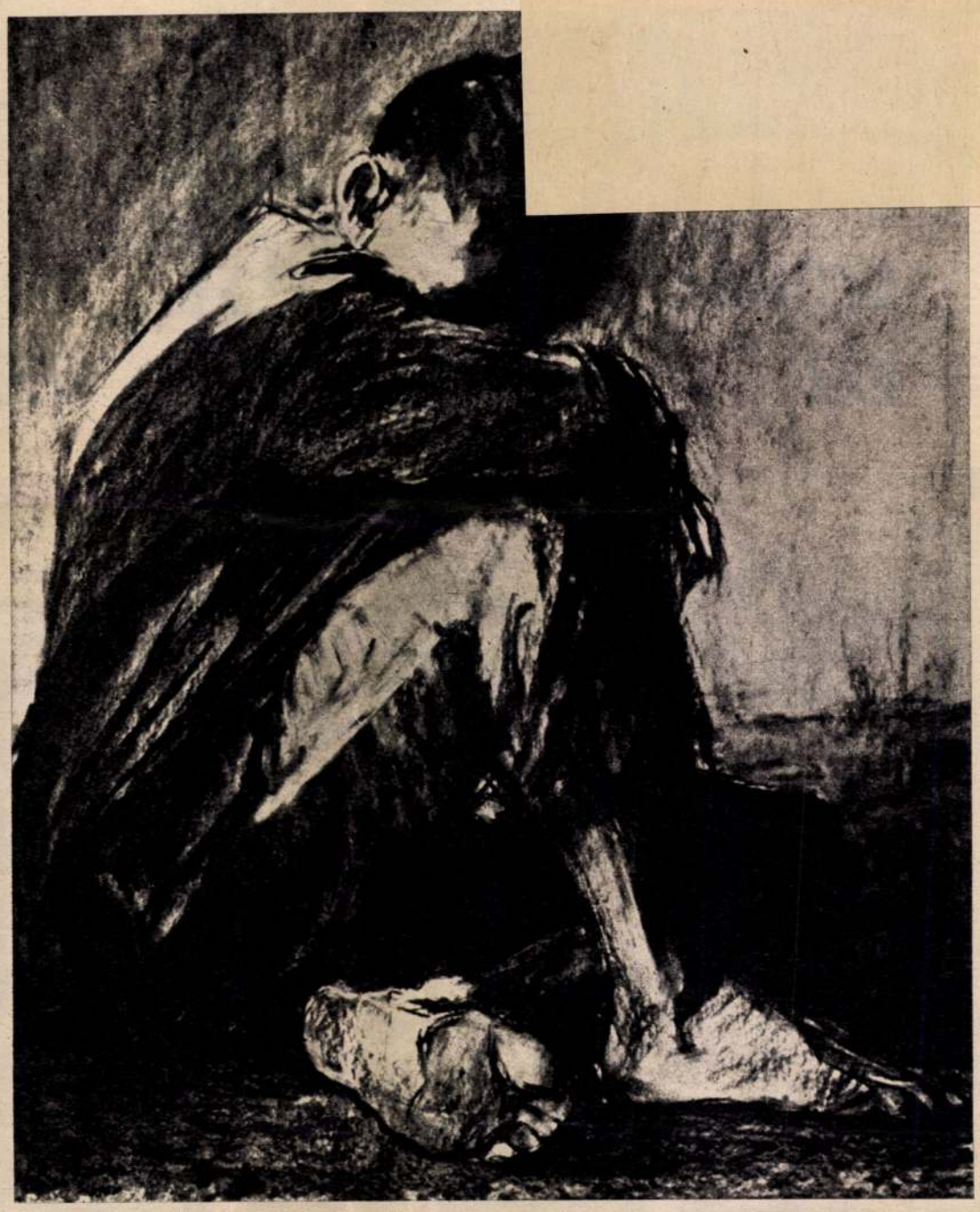

Ék Sándor: TÖPRENGŐ (szénrajz)

Dolezsál László)

politúros-lab-
vasárnap. Ak-

: mint segéd.
tra vitték. Elő-

a lövés, elájult,
re béna maradt,
nibe belehalt, a

en nap. Mintha

ic év elég volt

noz.
len.

emlékének.
sok, ránk ma-
Vorosilov utcá-

fejezetet kezdő,

mon Gy. Ferenc

CSEPELI SZABÓ BÉLA:

GYÁRBOKROK

A gyárak – bokrok:
méhektől zsongó éjszakák
s parázstól ikrás nappalok
erdő-világa.
Papírfák és olajfák ága,
s ezer élő, termő vas-ág
hajlik elénk az út porába,
hogy beleírjuk minden tájba,
s minden virágba
munkánk és szerelmünk nyomát.
Nézd kedvesem, hogy mennyi szép
aranylombú kemenceláng
bontja rügyét a kenyérgyárak bokrain,
s mennyi égő csillagszilánk
üti át versemet,
e kék folyókkal erezett
tűz-ikrás acéllevelet,
melyen forrongó életem
zsongását küldöm el Neked,
hogy ne feledd
egy percre sem,
hogy csak e tűz-vas szerelem
gyárbokrain s kaptárain
győzhet álom és értelem,
s változhat mézzé át a kín, –
És azt se feledd el sosem:
Te is csak vélem s általam
lehetsz boldoggá kedvesem.

FAZEKAS LAJOS:

ÉJJELI VONAT

Vonatdohogást kortyol a völgy,
futó ablaksor játszik lidércet.
— A léckapu kitárja szárnyait.
Ropogó hóban egy ember lépked.
Várakozásban bóbiskol a fény;
s ki vár, ki vár éjjeli vonatot:
asszony, szülő, s már nyit is, ha zörren
az ablak, amely párába fagyott.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

PETŐFI NÉPE

Derkovits Gyula

1973 JAN 19

1021

Érdemes megnézni

1873. január 9-én ült össze a Pest, Buda, Óbuda egyesítését előkészítő küldöttség. A fontos dátum 100. évfordulóján nyílt meg a főváros évszázados fejlődését bemutató kiállítás, a Budapesti Történeti Múzeumban. A múzeum a Várpalotában található, így többszörös élmény a látogatónak.

A kiállítás kétezer négyzetméteres óriási történelemkönyv: korabeli fotók, emlékek, makettek, tárgyak, sőt hangszalagok könnyítik meg az „olvasást". Az előcsarnokban háromnegyed óránként szólal meg a magnetofon: Kőhegyi József, az első fővárosi autóbuszvezetők egyike emlékezik vissza: milyen is volt hajdanában a pesti közlekedés? Hát bizony lassú — alig húsz kilométeres, — de akkor senki sem zúgolódott, az utasok jobban ráértek, szívesebben gyönyörködtek a szép kilátásban.

Milyen volt az 1873-as főváros? A bejárattal szemközti falon megtekinthető. Ha összehasonlítjuk a mennyezetet és az oldalfalakat beborító hatalmas légi térképpel, amely már a mai Budapestet ábrázolja — adatok nélkül is érzékelhető: valóban nagyvárossá, fővárossá, az ország központjává fejlődött száz év alatt. Minden, ami itt történt, ami itt elkezdődött — az egész országra kisugárzott. Itt született meg a magyar munkásmozgalom, itt zajlottak az első magyar proletárdiktatúra 133 napjának döntő eseményei. A kiállítás egyik érdekessége az 1919-es Csepeli Munkásezred eredeti zászlója. És először láthatja a közönség Korvin Ottó búcsúlevelét.

Mennyi rosszemlékű, vagy szívünknek ma is kedves „szenzáció" idézi a múltat. Itt látható az egykori világszenzáció: a Bánki-motor, vagy a Csonka János készítette első magyar autómotor. Kulisszaszerűen felállított, házfal kópiák között, a millennium darázsderekú hölgyeinek ruháit lehet összehasonlítani: a munkásnők durvaszövésű, kékcsíkos vászonruháját kibékíthetetlen osztálykülönbség választja el, az arisztokrata hölgyek csupa-csipke nagyestélyi öltözékétől.

Egy lépés és még sötétebb korszak üzen: a fajüldözés sárga csillagával, börtönőrök pedáns kockásfüzetével, amelyben pirossal húzták alá az aznapi kivégzettek névsorát, azzal az öt pengővel, amelyen gellert kapott a Bajcsy-Zsilinszky Endrére leadott SS-lövés.

Egy teremmel távolabb megnyugtatóan piroslanak a fővárost felszabadító szovjet hadosztály lobogói. Majd részletek a jelenből: az első magyar atomrészecske-gyorsító eredetije, és napenergiával táplált magnetofon. A napfényt ezúttal halogénlámpa pótolja és a szalagon felhangzanak Kádár János szavai, részletet hallunk a X. Kongresszuson elmondott beszédéből.

V. Zs.

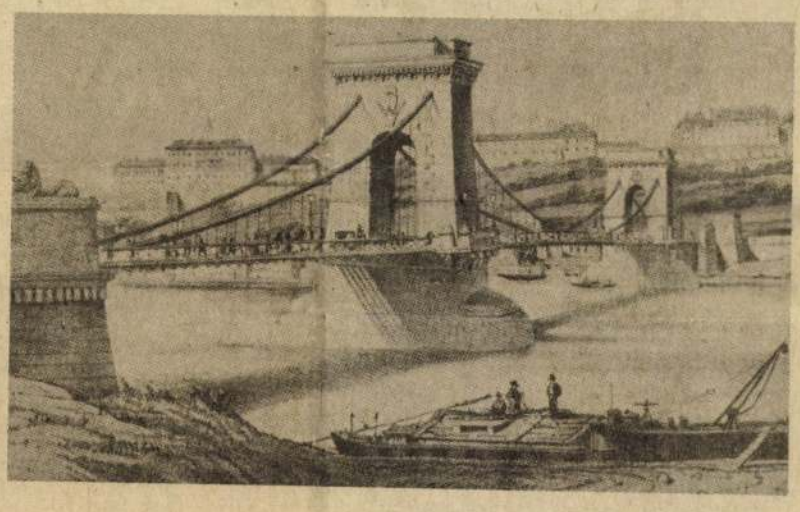

● **Lánchíd az 1850-es években.**

● **Kitört az első világháború! — budapestiek a mozgósítást elrendelő plakátok előtt.**

● **Hatásosan illusztrálja a német megszállta főváros hangulatát, a magyar nép legjobbjainak hősi harcát Derkovits Gyula alkotása, a Rácstépők.**

● **Ez már a felszabadulás utáni időszak dokumentuma: ideiglenes párttagsági igazolvány 1945-ből.**

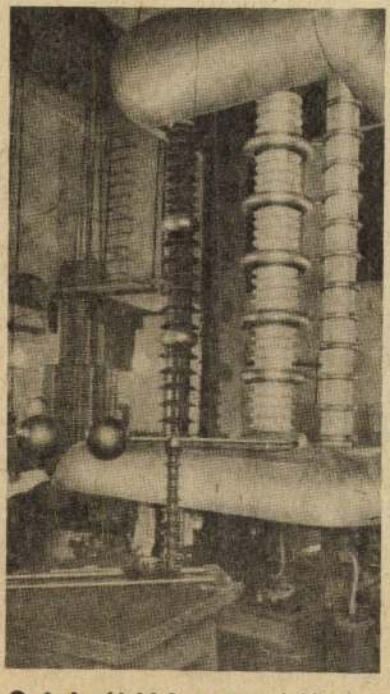

● **A legújabb kor szenzációja: A Központi Fizikai Kutató Intézet részecskegyorsító generátora — az első atomrészecskegyorsítót eredetiben állították ki.**

● **A József Attila lakótelep.**

Apróhirdetések, apró

Adás-vétel

VÁLLALATI felszámolással kapcsolatosan, építőipari munkagépek teher- és vegyeshasználatú gépkocsik (Csepel, ZIL, Nysa, GAZ) rendszámmal eladók. TÜVÁL Baja, Zombor u. 3. Telefon 997. 24

FEHÉR hússertés kb. 260—270 kilógrammos eladó. Kecskemét, ÁFOR mögött Major László. 22 531

KARAMBOLOZOTT Skoda Oktávia Combi árverése f. hó 21-én 10—11 óráig. Akasztó, Fő utca 72. szám alatt lesz. 146

100—120 KG-OS sertések eladók. Kecskemét, Hunyadiváros, Csilléri utca 4. Érdeklődni 15 órától. 22529

1 SOROS Svájci kötőgép eladó. Kecskemét, Mátyás Király körút 29. 204

ELADÓ 260-kg-os hízott sertés. Kecskemét, Vacsi hegy 54. Talfái köz. Bozsikék. 174

ELADÓ központhoz 3 kilométerre buszmegálló mellett két családnak megfelelő ház ipari árammal, 800 négyszögöl területtel, azonnal beköltözhető. Érdeklődni a Kecskemét, homokbányai italboltban. 22 527

ELADÓ 15—20 q-ig bíró gumiskocsi, szecskavágó, répavágó. Cím: Farkas géplakatos. Kecskemét, Homokbánya mellett. 22 528

ELADÓ kettő szoba komfortos, kertes családi ház Kecskeméten, régi villanegyedben. Leveleket „Igényes 233 922" jeligére a Kecskeméti Magyar Hirdetőbe kérek. 191

NÉGY-ÜTHÓNAPOS süldők eladók. Kecskemét, Rendőrfalu, Szentgyörgyi Ferenc utca 2. 40

KECSKEMÉT, Csóka utca 27/b sz. ház beköltözhetően eladó. 34

BEKÖLTÖZHETŐ lakómentes ház eladó. Kecskemét, Rozsnyó u. 14. Műkert végén. 22413

KÉTSZOBA összkomfortos ház eladó. Kiskecskemét, Kürt utca 1. (Cipész), Nyilas köz. 144

ELADÓ 2 éves herélt, sodrott csikó. Egyesbe-kettesbe kitűnő. Érdeklődni: Zoboki Gyula, Tiszakécske, Kerekdombi dűlő 95. 108

ÁRVAHÁZ mellett hatlakásos társasházban eladó nagyméretű kétszobás lakás kölcsönnel. Érdeklődni: Kecskemét, Nyíri út 13. fszt. 26. 22306

SZÉP cserépkályhák és horgolt ágyteríté, hosszú párnával eladó. Kecskemét, Szarvas utca 29. 10474

VÁROSHOZ 6 kilométerre, Úrihegyben, a Tanu József közben, 450 négyszögöl szőlő a Szakonyi birtokból eladó. Villany van. Érdeklődni lehet vasárnap Kecskemét, Szilágyi E. u. 1. sz. 22549

ELADÓ 1 hold szőlő Széktó dűlőben. Érdeklődni: Kecskemét, Máriahegy 19/a. Darózcziéknál. 22532

ELADÓ családi ház 400 négyszögöl telekkel. Lakitelek, Zrínyi u. 10. Érdeklődni: Beke Sándor Lakitelek, Széchenyi krt. 97. 22550

24 KALAPÁCSOS darálót veszek. Kecskemét, Külsőszegedi út 13. 22534

GAZ 69, poggyász szállítására alkalmas, személygépkocsi eladó. Érdeklődni: Kecskemét, Kossa sétány 8. 22553

LAKITELEKEN 317 négyszögöl beépíthető családiház-telek, építési engedéllyel sürgősen, olcsón eladó. Érdeklődni: Kiskunfélegyháza, Kinizsi u. 25. Ugyanott új horgászcsónak eladó. 65

ZAPOROZSEC kevés kilométerrel eladó. Érdeklődni lehet: Juhász. Kalocsa, Postafiók 10. 6

SZALKSZENTMÁRTONI vasútállomás mellett 730 négyszögöl házépítésre alkalmas szőlőterület eladó. Érdeklődni lehet Váczi Margit, Szalkszentmárton, Rákóczi utca 15. 7

117 NÉGYSZÖGÖL telek eladó Kalocsa, Fényi Gyula utca 58 sz. Érdeklődni: Miske, Üttörő utca 5. 9

ÚJ ház eladó azonnal beköltözhető. Kalocsa, Dankó Pista utca 59. Érdeklődni vasárnap egész nap. Felszabadítók útja 36 sz. alatt. 8

NYÁRON beköltözhető másfél szobás, központi fűtéses öröklakás Budaőrsön eladó. Vidékieknek is beköltözhető. Levélcím: Budaőrs, Szabadság út 142. I. lépcső, I. emelet 3-as ajtó. Kovács Sándor. Telefon: 463-225. 195

ÚJ gumiskocsi és 450 mmes szalagfűrészgép, 380 voltos villanymotorral eladó. Kerekegyháza, Jókai utca 27. 194

HÁROM szoba hallos összkomfortos alápincézett családi ház eladó. Városföld, Petőfi utca 29. Érdeklődni: vasárnap. 192

ELADÓ ház és Skoda Octávia személygépkocsi Kecskemét, Benke József utca 2. Rendőrfalu. 173

ELADÓ háromajtós szekrény, rekamié, hálószobabútor, szekrény-ágy. Kecskemét, Kossuth krt. 23 175

IFA Framó kis tehergépkocsi, gazdálkodóknak és iparosoknak eladó. Kecskemét, Külső-máriaváros 34/a. 176

ELADÓ 9 éves, sodrott kanca ló. Kecskemét, Felsőszéktó 145. Juhász István, Sutusfalu. 22502

900 NÉGYSZÖGÖL gyümölcsös részletekben is eladó. Kecskemét, Felsőszéktó 183. Németh Pál. 160

200 NÉGYSZÖGÖL telek. 25 000 Ft-ért eladó. Kecskemét, Szentgyörgyi Ferenc utca 2. 140

ÉPÍTÉ
donké
szére
Reiszn
csengő, délután
22500

WARSZAWA személygépkocsi olcsón eladó. Kecskemét, Kinizsi Pál u. 21. 22525

DOBERMANN kölykök díjnyertes szülőktől eladók. Kecskemét, Szolnoki út 27. sz. 22519

NAGYMÉRETŰ barna, panofix bunda és férfikabátok eladók. Kecskemét, Trombita u. 5. fsz. 4. 22523

KÉTSZEMÉLYES rekamié, kétajtós világos szekrény, ágy, matracok eladók. Cím: Kecskemét, Damjanich u. 13. sz. 22522

ELADÓ gyönyörű, 9 hónapos, német juhász kan kutya. Kecskemét, Alsószéktó VI. utca 13. Érdeklődni a helyszínen. 141

KÉT szoba, konyhás házrész eladó. Érdeklődni: vasárnap kivételével, naponta 16 óra után. Kecskemét, Losonczy utca 1. 125

MÁSFÉL hold jó termő, fiatal szőlő lakóépülettel, sok mellékhelyiséggel eladó. Beton és vasúti megálló közel, villany megoldható. Érdeklődni Kecskemét, Kisfái 61. Sáringer. 164

SÜRGŐSEN eladó, átépíthető fazöldségbolt, alapterülete 40 négyzetméter. Érdeklődni lehet: Patyi Mihály, Kiskunmajsa, Szélmalom sor 5. 151

KÉT szoba, két konyhás házrész eladó. Kecskemét, Egressy utca 1. (Színház mögött). 150

ELADÓ Alsószéktóban az új TÜZÉP mellett 1000 négyszögöl fiatal szőlő szép gyümölcsfákkal, sürgősen. Szilvási János. Városföldi Petőfi Tsz. mellett. 177

ELADÓ Kecskemét, László Károly utca 13 számú ház fele. Azonnal beköltözhető, közületnek is alkalmas. Érdeklődni: Czolner tér 2. 179

ÁPRILISI Zsiguli kiutalás, 8 süldő eladó. Kecskemét, Miklovics falu. I. utca 22. 180

CU—Wartburg Limuzie 353 garázsban tartott, jó állapotban eladó. Megtekinthető naponta 17 órától és szombat, vasárnap egész nap Kecskemét, Liszt Ferenc utca 12. 30

Vegyes

KIADÓ külön bejáratú bútorozott vagy üres szoba gyermektelen házaspárnak. Kecskemét, Kertváros X. utca 20. 185

HÁZHELY eladó — most megnyíló utcában. Kalocsa, Dózsa György utca 87. 5

ÓZDI két szobás összkomfortos tanácsi lakásom elcserélném kecskeméti hasonlóra, sürgősen. Ózd, II. Bolyki főút 25/3. I/1. Tóth. 44

előírásai szerint, kertészeti szaporítóládát. Kérjen ár- és szállítási ajánlatot. Faipari Szövetkezet. Egervár címen. 43

BÚTOROZOTT szoba két komoly fiatal embernek kiadó. Kecskemét, Szegedi Lajos utca 16. Bejárat Takács Gyögy utcán, ablakon kopogni. 22546

BÚTOROZOTT szobába igényes női szobatársat keresek. Kecskemét, Ady Endre utca 22. IV/28. 202

BÚTOROZOTT szoba kiadó gyermektelen házaspárnak. Kecskemét, Bakonyi Antal utca 58. Finommechanika mellett. 197

NEM fekvő beteg mellé keresek megbízható idős asszonyt, lehet tanyasi vagy falusi. Kecskemét, Kossuth krt. 23. 170

A DÉGÁZ Vállalat Kecskemét Bethlen város és a Völker—Dárdai telep területén egy-egy pébégáz cserehelyet (2. kategória — 90 db 11 kg-os palack) kíván létesíteni bizományosi szerződés alapján. Számításba jöhet magántulajdonú telken már meglevő különálló épület megfelelő átalakítás után, vagy új létesítmény (hagyományos vagy fémszerkezetű) 2 és fél órás tűzállósági fokozattal, 14—20 m² alapterülettel. Telepítési követelmények: I—III tűzállósági fokozatú lakó- és gazd. ép. 10 fm. IV—V. tűzállósági fokozatú lakó- és gazd. ép. 15 fm. Tömeg befogadására szolgáló létesítmény 30 fm. „A" és „B" tűzveszélyes létesítmény 20 fm „C" és „D" tűzveszélyes létesítmény 15 fm. Egyéb éghető anyag (fa, kazal, stb.) 15 fm. Vasúti forg. vágány 60 fm. Egy és két számjegyű közút 20 fm. Háromszámjegyű közút és egyéb út (járda) 5 fm. Erősáramú szabadvezeték 1,5 m-es oszlopmagasság. Talajszintnél mélyebb létesítmény (pince, akna, kút stb.) 15 m. Megfelelő körülmények esetén jelentkezés írásban: DÉGÁZ Üzemegysége 6501 Baja, postafiók 24 címen. 60 m körzetről egyszerű vázlatrajzot kérünk beküldeni a távolságok feltüntetésével. Előnyben részesülnek, akik már meglevő épület átalakítását, vagy új létesítmény kivitelezését saját költségükön vállalják. 39

Házasság

40 ÉVES 175 cm magas önhibáján kívül elvált nő saját lakással társaság hiányában ezúton keresi korban hozzáillő férfi ismeretségét házasság céljából. Csak fényképes levelekre válaszolok. Leveleket „Boldogság 233899" jeligére a kecskeméti Magyar Hirdetőbe kérek. 169

KISKUNFÉLEGYHÁZI APRÓHIRDETÉSEK

ELADÓ Kiskunfélegyháza, Zrínyi utca 14. számú ház, azonnal beköltözhető. Érdeklődni: Bugac, Felszabadulás u 3. Nagy Pál. 40

SÜTŐDE kiadó, bármilyen más üzletnek, vagy raktárnak is. Holló Szabó József sütőmester, Kiskunfélegyháza, Lenin u. 15. 44

EGY hatéves és egy tízéves könnyű sodrott ló eladó, Kiskunfélegyháza, Balassa u. 26. 50

KISKUNFÉLEGYHÁZA, IX. kerület 87. sz. alatti cserepes tanya, 300 öl szőlővel és 900 öl földdel eladó. 54

ALPÁRON, Ady Endre u. 34. sz. alatt levő, 400 négyszögöl telekméretű, lakássá alakítható üzletház eladó. Érdeklődni: Vas-, Fémipari és Gépjavító Ktsz Kiskunfélegyháza, Móra tér 11. Telefon: 50. Ügyintéző: Szondi. 3

KÖZELSZŐLŐBEN épülő társasházban hely eladó. Kiskunfélegyháza, Ibolya u. 20/2. 56

56 négyzetméter jugoszláv bükk parketta eladó. Kiskunfélegyháza, Perczel u. 15. 59

KISKUNFÉLEGYHÁZA, Petőfi u. 35. számú ház eladó. Érdeklődni vasárnap. 60

HÁLÓSZOBABÚTOR elköltözés miatt olcsón eladó. Érdeklődni: vasárnap 8—12-ig. Kiskunfélegyháza, Móra Ferenc tér 15. 63

ELADÓ négyszemélyes rekamié .Kiskunfélegyháza, Hunyadi u. 11. 71

ELADÓ faragott hálószobabútor, 10 szék, könyvszekrény, antik kisasztal, nagyasztal, sezlon, 2 ágybetét. Kiskunfélegyháza, Jász u. 17. Értekezni szombat, vasárnap egésznap, többi nap 3 óra után. 69

ZSIGULI bordó, IK rendszámú, eladó. Érdeklődni 18 után. Kiskunfélegyháza, Szőlő u. 4/1. 70

FŰTŐOLAJ tartály, 5 hektoliteres eladó. Kiskunfélegyháza, Hunyadi u. 21. 75

KISIPARILAG készített háromajtós szekrény eladó. Kiskunfélegyháza, Romhányi u. 32. 72

ELADÓ Kiskunfélegyháza, III. ker. 89. számú tanya. Érdeklődni: Széchényi u. 27. 73

HÁROMSZOBÁS összkomfortos lakás eladó. Tanácsi lakást beszámítok. Kiskunfélegyháza, Vöröshadsereg u. 33. 74

BETONKERÍTÉS, 14 méter, garázsnak is összeszerelhető, és samottos kályha eladó. Kiskunfélegyháza, Vörösmarty u. 17. 77

GÉPKOCSIVEZETŐ 10 éves gyakorlattal, budapesti helyismerettel, személygépkocsira, egytonnás kiskocsira, esetleg anyagbeszerzőnek elhelyezkedne, Kiskunfélegyházán. Érdeklődni: Ady Endre u. 8. Telefon: 696. 80

ELADÓ két helyiségből álló házrész. Kiskunfélegyháza, Attila u. 63. alatt. Érdeklődni: Attila u. 70. 81

FÉRFIKERÉKPÁR, 2 samottos kályha olcsón eladó. Kiskunfélegyháza, Attila u. 20. 82

HÁLÓSZOBABÚTOR jó állapotban eladó. Kiskunfélegyháza, Ady Endre u. 7. 83

RAKTÁRNAK kiadó 60 négyzetméter helyiség. Kiskunfélegyháza, Tanácsköztársaság u. 20. 84

FIGYELEM! Értesítjük a lakosságot, hogy Jaksa Ferenc Kiskunfélegyháza, IX. ker. 200. sz. lakos részére épített kisfeszültségű hálózatot feszültség alá helyeztük. A vezeték érintése életveszélyes! 85

FIGYELEM! Értesítjük a lakosságot, hogy Szabó István Kiskunfélegyháza, XII. ker. 21. és társai részére épített kisfeszültségű hálózatot feszültség alá helyeztük. A vezeték érintése életveszélyes! 86

ALMÁSSY Zoltán órás Kiskunfélegyházán a Lottó Iroda melléről órásüzletét áthelyezte a Nagyposta mellé, Vöröshadsereg útja 5. 88

TANYA eladó Kiskunfélegyháza, XII. ker. 140. Érdeklődni: Dósai Lászlónál, XII. ker. 97. 68

HÁZHELY, kész betonalappal, lakható melléképülettel eladó. Kiskunfélegyháza, Apaffy u. 17. Érdeklődni: szombat—vasárnap. 66

TRÁGYA eladó. Kiskunfélegyháza, Kinizsi u. 17. 78

CIMBALOM és hegedű eladó Kiskunfélegyháza, Bercsényi u. 211. sz. boltban lehet érdeklődni. 89

KISKUNHALAS központban levő kétszobás, földszintes lakásomat elcserélném Kiskunfélegyházán hasonlóra. Cím: Kiskunhalas, Bercsényi u. 10. Börcsök Mihály. 90

JÁSZSZENTLÁSZLÓN Ilonaszállási állomáshoz 5 perc járásra eladó 1 hold föld tanyával. Érdeklődni: Vecsés, Szabadkai utca 38. Iványi József. 91

LEÁNYT tanulónak felvesz Hegedűs Lajos fényképész Kiskunfélegyháza, Kossuth utca 4. 92

GÁZTŰZHELY eladó Kiskunfélegyháza, Dózsa Gy. utca 1. I. em. 3. 94

SZOBA, konyhás házrész eladó. Kiskunfélegyháza, Attila u. 43. Ugyanott négyszemélyes rekamié, 2 fotel és 2 szék. 95

ELADÓK: 500 kg-ig mérő mázsa, répavágó, magkeverő, töretö, kukorica, télikabátok. Kiskunfélegyháza, Batthyány utca 43. 96

MINIKALOR olajkályha és Terta magnetofon eladó. Kiskunfélegyháza, Lőwy Sándor u. 15. 97

HÚSSERTÉS 140 kg eladó Kiskunfélegyháza, Wesselényi u. 10. 98

BÚTOROZOTT szoba kislányoknak kiadó. Kiskunfélegyháza, Felszabadulás u. 46. 90

GYÁSZHÍR

Fájdalomtól megtört szívvel tudatjuk, hogy felejthetetlen drága jó édesanyám, nagyon szeretett nagymamánk, anyósunk, testvérem, valamint rokonunk és jó ismerősünk:

özv. Faragó Béláné

BENCSIK ETELKA

néhai Faragó Béla kéményseprő özvegye, súlyos betegség után életének 76. évében 1973. január 16-án csendesen elhunyt. Temetése 1973. január 20-án szombaton háromnegyed 2 órakor lesz a kecskeméti új köztemetőben.

Gyászoló család

GYÁSZHÍR

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy szeretett édesanyánk, nagymamánk, anyósunk:

id. Kusák Antalné

BÁBA JULIANNA

Kecskemét, Gubányi Mihály utca 1 szám alatti lakos életének 70. évében hosszú, szenvedés után elhunyt. Szeretett halottunk temetése f. hó 20-án szombaton délután egynegyed négy órakor lesz a kecskeméti új köztemetőben.

Gyászoló család. 320

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Köszönetünket fejezzük ki azon társadalmi szerveknek, intézményeknek, vállalatoknak, magánszemélyeknek, rokonainknak, barátainknak, akik

ESZIK JÁNOS

temetésén megjelentek, illetve részvétnyilvánításukkal fájdalmunkban osztoztak.

A gyászoló Eszik család
Kiskunfélegyháza
76

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Hálás köszönetet mondunk mindazoknak a rokonoknak, ismerősöknek, akik felejthetetlen feleségem, édesanyánk, nagyanyánk:

GYÖNI ATKÁRI LAJOSNÉ

Derkovits Gyula

DERKOVITS-ÉV

Körner Éva Derkovits-könyve

Ebben az 1969-es esztendőben Derkovits Gyula életének két dátumára emlékezünk, születésének 75-ik és korai halálának 35-ik évfordulójára. És most jelent meg a nagy festőművész életművének első teljes feldolgozása, Körner Éva Derkovits Gyula című könyve. Erről írta Fülep Lajos a Magyar Nemzet számára ezt a cikket:

Ha a régi parlamentben valamelyik képviselő valamilyen intézménnyel a „függetlenségét" befolyásoló viszonylatba került, „összeférhetetlenségi" indítványt nyújtottak be ellene. Ilyen helyzetbe jutottam Körner Éva könyvéről recenzio írásának vállalásával. Senkivel se összeférhetetlenebb ez a művelet, mint velem: a könyv nekem van dedikálva, elindításában, megalapozásában részes vagyok. Hát már csak nem illik ilyen könyvet magasztalni vagy megróni, tárgyilagos bírálat feltételezhető-e így róla? Ilyen címen be is nyújtottam magam ellen az összeférhetetlenségi indítványt a lap főszerkesztőjénél, mikor a recenziót kívánta tőlem, de nem fogadta el, azzal, hogy engem senki se fog befolyásolhatósággal gyanúsítani. Bíró ebben nem lehetek, és mivel arra a kérdésemre, vállalja-e érte a felelősséget s ezt beleírhatom-e a cikkbe, igennel felelt, nem tehettem mást, mint hogy ezzel a kikötéssel elvállaltam a cikk írását. Dixi et salvavi animam meam. (Hát bizony ez maga elég helyet vett el ilyen rövidnek kényszerülő cikkből. Nem tehetek róla, kénytelen voltam vele.)

Mindjárt megmondhatom, a könyv sokkal-sokkal hosszabb tárgyalást kíván, mint amilyen napilapba fér. Már maga

a téma olyan hallatlanul fontos és olyan nagyszerű,

olyan különlegesen „érdekes"; olyan egyszerre a legnagyobb gyönyörűséget szerző és mélységesen megrendítő; szakmaiaknak és mindenkinek ebben az országban — de másoknak is! —, akkora kincses ajándék; és olyan lelkiismeretes, a legapróbb elérhető részig hatoló munkával van föltárva, kitárva, elemezve, értelmezve, ahol szükséges, mindenkinek érthetően megmagyarázva, hogy okvetlenül részletes, alapos megtárgyalást — és természetesen bírálatot — kíván. Ilyen fontos témájú, tudományos alaposságú könyv ebben a szakmában ma is ritkán jelenik meg; öröm, hogy megjelent, és külön öröm lehet részletesen írni róla, vitázni vele. Az én ifjúságom idején az egy Lyka időnként megjelenő művein kívül alig volt alkalmunk ilyen örömre és lehetőségre. Ma bizonyára kapnak az alkalmon az illetékesek. Tőlem már nem futja rá, egyéb munkámban már nemcsak versenyt az esztendőkkel, hanem a hónapokkal és napokkal élek még, úgyhogy furdal ez a röpke elválás is tőle. De most már mit tehetek?

Ilyen szűk méretben amúgy se lehetséges a könyv egész tartalmának vagy főbb tételeinek ismertetése, szakszerű bírálata, ezért hát a könyv alkalmából — de egyúttal bírálatként — röviden megidézem azt az *irányelvet*, amelynek mások is használ vehetik, ha már *ez* elmulasztotta.

Körner Éva könyve, mint a címe is mutatja, műfaja szerint monográfia: *egy* művész

életének és művészetének szakszerű, tudományos föltárása,

interpretálása, értékelése. Ehhez képest sok, lehetőleg minden elérhető adat fölhasználásával elmondja az életét, minden még meglevő és elérhető műve alapján elemzi és értékeli művészetét, természetesen nem önmagában, elszigetelten értve az *egyet*, hanem korának szűkebb és tágabb értelemben vett környezetében, tehát minden olyan korabeli hazai vagy nagyvilági tényezővel való viszonylatában, amit ránézve pozitív vagy negatív tekintetben meghatározónak gondolt, röviden: lehetőleg teljes egyéni minőségében és történeti meghatározottságában. Ez, amit itt róla mondtam, tulajdonképpen *minden* igényes monográfiának feladata. Monografikus téma többféle lehet: egy ember, szűkebb vagy tágabb kor vagy vidék, stylus, műfaj etc. — nem igyekszem itt pontosan körül határolni, elég annyi, hogy mindig valamilyen *egyediség*. A monografikus tárgyalás módja is többféle lehet — hiszen nincsen olyan diszkurziv-elméleti közlés, aminek nincs többféle lehetősége, még a matematikában se. De mint mindennek a világon, van optimális módja, és tőle eltérve egyre kevésbé adaequat módjai. Ez utóbbi módokon is lehet jó, sőt kitűnő monográfiát írni, — jó képességű valaki jól átdolgozott, átértett anyagból minden módszerrel jó művet tud produkálni — de ilyenkor a jobb módok lehetőségének tudója mégis azt érzi, másik mód javára vált volna, kár, hogy a szerző nem azt választotta.

Az a mód, amelyre itt célzok, önmagát kínálja, szinte azt mondhatom, logikával kényszeríti. Íme a logikája. A monográfia témája egyedi, individualis. *Individuum est ineffabile* — ismeretes tétele a középkori filozófiának, mint ahogy mindnyájunknak legközönségesebb, minden pillanati tapasztalatunk. *„Az egyedi megmondhatatlan"* — megnevezni tudjuk, de ez nem megmondás, mint ahogy a személynév se mondja meg valakinek sajátos emberi mivoltát, minőségét. Mégis minduntalan egyedit kell megmondanunk. Mondjuk is. Hogyan? Tágabb fogalmak fokozatos szűkítésével az egyáltalán lehető legszűkebbekig és legszorosabb kombinációjukig. A közvetlenül mondhatatlant mondani akaró monográfiának is ez a logikus módszere. Különösen rá van utalva a művészeti-költészeti egyedi alkalmán — s itt csak ilyenről beszélek — aminek eredendő tulajdonsága, hogy másképp mondhatatlan, mint ahogy a maga nyelvén, a maga érzékletes eszközeivel önmagát mondja. S

a művészeti monográfia mégis erre a lehetetlenre vállalkozik

— már amennyire az ő nyelvén a vállalkozás egyáltalán lehetséges. Mit várhatunk tőle? Történeti, speciálisan művészettörténeti műre alkalmazva az előbb mondott általánosat: én, az olvasó, először hadd tudjam, lássam, hol vagyok, milyen helyen, milyen korban; mi van ott akkor általában, milyen körülmények közé születik az egyén, akiről a könyv szól; mik a kor egyéb tényei és lehetőségei, mik speciálisan a művészi tényei és lehetőségei; köztük mik és milyenek az egyénéi; a kor tényei és lehetőségei hogyan kondicionálják az egyénéit pozitív vagy negatív irányban; *végül:* mi lett a kondicionálás eredménye, mi az egyén sajátlagos műve, az, ami ebből a kombinációból, mint sajátlagosan az övé, megszületett — az individuum ineffabile; mit adott a világnak, a szűkebb és tágabb közösségnek, amit csak ő adhatott; mi a jelentősége kora művészetében és egyáltalán a művészet egyetemében. Hangsúlyozom, ide a *végén* jut. A világért se értendő ez úgy, hogy a monográfia előbb elmond a korról mindenáltalánosan tudhatót, és az individuális megértéshez szükséges minden általánost, és azután már csak az individuálisról beszél — nem, mert hiszen az egyénnel együtt a kor is él és változik —, hanem úgy értendő, hogy kezdettől fogva tudjak-lássak annyit, amennyivel benne vagyok a művészt és művét méhében hordó materiában, amelyben vele járom aztán magam is az utat, mert most már aztán a monográfia váltogathatja kor és egyén változásait úgy, ahogy történetileg egymásra és egymásból következtek. Tudom, hol vagyok, látom, merre visz az út — a még ismeretlen megismerendő felé. Mint mondtam, lehet monográfiát más módon is írni. Ellenkező módon is. Lehet például mindjárt így kezdeni: X született Y-ban Z évben — apja, anyja..., esetleg nagyapja, nagyanyja..., társadalmi, anyagi helyzetük stb. stb. —, mikor még azt se tudom, hova tegyem azt a valakit, akinek az anyakönyvi és egyéb adatait közlik velem; s lehet aztán fokról fokra áttérni a helyre és korra, az egyént konfrontálni vele, egyre élesebben meghatározni benne stb. stb., el egészen az előző

DERKOVITS GYULA

(Escher Károly felvétele)

módszer eredményéig. Ez utóbbi módon is szabad monográfiát írni, lehet jót, kitűnőt írni, de bőséges tapasztalat szerint az első mód a jobbik.

Körner Éva könyve a maga nemében jó, sőt kitűnő monográfia, de rögtön hozzá tehetem, éppen ezzel a „maga nemével" nem tudok megbékélni. Első fejezetének címe *Az indulás* — de nem olyan, amilyet említettem, hanem ilyen: D. Gy... 1894 április 13-án született... apja... anyja... stb. stb. Így indul a szöveg harmadik lapján. A hatodikon már az éppen akkori hazai szellemi áramlatokról, politikai mozgalmakról olvasunk, és ettől kezdve váltakozva a kitűnő anyagismerettel és egymást jól megvilágítón elmondott közösségi és egyéni eseményekről, de a *teljes* képhez az egymásra utaló, egymást kiegészítő részleteket nagyobbára az olvasónak kell egymáshoz, egybe gondolnia. Nincs hiány — Körner így is jól elmond mindent, amit a másik módon mondana, de, nézetem szerint, nem mindig ott, ahol kellene. Sőt az az érzésem, hogy Körner, aki az úgynevezett „modern művészet" mellé szegődött (azért írom így, idézőjelben, mert akadnak művelői közt elegen, akik kereken kijelentik, hogy amit csinálnak, *nem* művészet, hanem valami más, érthetetlen tehát, miért fosztják meg őket szabadságuktól, miért erőszakolják rájuk azt, amit magukról elhárítanak, közülük néhányat éppen Körner is említ), és benne nagyon méltányolja a montage, collage technikáját (ne értessem félre, nem utasítom el mindenestől, de mint *mindent*, kritikával nézem és értékelem) — az az érzésem, hogy könyve megszerkesztésében ő maga is ezt a technikát választotta és használta, ami, ha így van, a már említett ok következtében nem válik a javára. Nem tudok tágítani attól, amit az első, az általánosból, ismertből induló módszerről mondtam. Nem az én szubjektív véleményem, sem valami avas dogmatizmus, az emberi szellem struktúrájából, felfogó, megértő funkciójából következik. Minden változik, de hogy valamilyen közlési mód eredendően logikusabb, s ezért praktikusabb, ilyenként a gyakorlatban is igazolódott, aligha változhat — mint ahogy vannak használati tárgyak, amik lényegükben azonosak legrégibb ősükkel. Körner az ellenkező útirányt választotta (számtalan példa van ilyenre is!), így is elérkezett céljához, csak éppen — ez a jó könyv még jobb lehetett volna. Kár — ezt a szót itt inkább olaszul mondanám: peccato, mert így nemcsak kárt, hanem vétket is jelent.

Most már kezdhetnék a könyv tartalmi megvitatásába, legalábbis a főbb tételekébe, de mire ide jutottam, írásom kinőtt az ilyen témára itt megszabott határokból. Még csak egy-két megjegyzést próbálok közéjük szorítani. A legsommásabban. Olyan történeti képződményekről, amik nemzetközi jellegűek és méretűek, de Derkovitscsal kapcsolatban Körner is belevonja őket témájába. A közvetlenül érintkezőn kezdem.

Derkovits veszedelmek között indult el

és veszedelmek között futotta meg pályáját, olyanok között, amelyekhez foghatók a művészet sok ezer éves múltjában ismeretlenek. Művészet, költészet krisiséről ebben a korban szükségtelen szót ejtenem, vegeláthatatlan irodalom szól róla. Ebben a korban autentikus, érvényes útat végigjárni nem volt teljességgel lehetetlen, mert hiszen mindenütt akadtak, akik végig járták; de nem sokan, tehát különleges teljesítmény, amikor sikerült. A legjelentékenyebb ilyenek közt egyik a Derkovits útja. Annál nevezetesebb, mert rá nézve, a félig-meddig autodidaktára nézve a veszedelmek még százszorta vészesebbek lehettek volna, mint másokra nézve. Ez a kor: *a programok kora*, a gyakran elképesztően primitív, de prepotensen nagyhangú programoké. Derkovitsot másod-harmad kézből érték, szerencséjére, mert már tompítva, veszedelmére, mert már elfogadottként, kanonizálva. Körner látja Derkovits veszélyes útját. De nem minősíti eléggé a veszedelmeket — mert nem emelkedik fölébük, megbékélni hajlandó velük, olykor elfogult a javukra. Kernstokkal való találkozása és vele léte kétségtelenül művészetileg is existentiális jelentőségű volt Derkovitsra, de ambivalens jelentőségű: amennyit segített, annyit árthatott — volna, ha Derkovitsban nincs valami végső, megdönthetetlen elrendeltség. Kernstok is programcsináló volt, nálunk akkor a fő-fő ebben a nemben — persze kívülről érkezett lökések, olykor jelszóvá vulgarizálódott eszmék továbbadójaként. Nincs helyem a részletezésre, nem is szükséges — az olvasó a könyvben is talál elég idézetet, belőlük is megítélheti ennek a fajta program-csinálásnak sivárságát, sterilitását, primitivizmusát. A meddőre fordult művész keres benne igazolást magának — ezt az állítást hagyatéka igazolja, sajnos, élő művészet helyett ma már csak múzeumi történeti objectum. *Akkor:* Derkovitsnak is mentora.

A program röviden: az impresszionizmus-ellenesség, és helyébe valamilyen masszív tárgyakkal operáló kompozíció, legfőbb óhajként: szilárd, monumentális szerkezet; a két fő jelszó pedig: az intellektus és a „dolgok lényege" (amit festő még sohase festett). Senki se kívánhatja az impresszionizmusnál megrekedést, de a rajta túl jutáshoz nem elég az ócsárlása és valami másnak, ellentétesként akartnak kiagyalása. Ha tetszik, ha nem, az impresszionizmus (Cézanne-t hozzáértve) az európai festészet egyik nagy, a régi legnagyobbakkal egyenlő rangú formációja. Kétségtelen, hiányoznak belőle a régi nagy tartalmak, de szükségszerűen, mert megüresedtek, hitelüket vesztették, ismétlésük hazugság lett volna. (Lásd: akadémikus festészet világszerte!). Viszont ami a 19. század mindenen dominálo szörnyű akadémizmusában elveszett, a par excellence festői értékeket — azt, ami a festészetet végső fokon festészetté teszi, a világon minden mástól megkülönbözteti — nemcsak visszahozta az orcusból, ahová taszították, a legmagasabb fokra emelte. Szintén izmus, de nem az izmus nagy benne, hanem a művészet, mint ahogy

minden művészeti irány, minden izmus csak olyan arányban marad élőként, amilyenben művészet, nem pedig amilyenben izmus.

Sajnos, az impresszionizmus jelentőségét, kolosszális erőfeszítéssel kivívott és megmaradó eredményeit Körner se látja eléggé, s ezért elrajzolt a kép, amit a korról kínál. Tartok tőle, hogy a konformizmus is részes benn, az impresszionizmusnak már régóta rossz sajtója van, nem tartozik a bontonhoz a nyilvánosság előtt mutatkozni vele, csak titokban szabad olvasni. A világért se gyanúsítom meg őt ilyesmivel, de ez az atmoszféra nagyon erős, nehéz elkerülni észrevétlenül befurakodó hatását.

Nagyon sokat kellene még mondanom erről a részlegről, de nem lehet. Mellőzöm a többi izmust, amivel Derkovits Kernstok révén, vagy másképp kontaktusba jutott, csak globálisan jegyzem meg, hogy a módban, ahogyan Körner traktálja őket, penetránsan érzik a világhírű nevek bűvölete. Tudni kellene pedig, hogy olyan korban élünk, melyben a világhír semmire se garancia.

Rikító példa rá — s ez utolsó utalásom — világhírű nevűek *írásműveinek* áhítatos emlegetése és idézgetése. Nincs itt helye, hogy „művészetükről" szóljak (idézőjelben, mint elöl), csak írásműveikről akarom megjegyezni, milyen kár, hogy eddig nem akadt rá vállalkozó, aki ezt az irodalmat — s a körülötte támadtat — értő szemmel egybe fogva, mint egy külön „szellemi" kategóriát kommentálja. Flaubert nemcsak nagy író, nagy ész is volt, tudta, miért gyűjti a stultitia dokumentumait, és bizonyára jól megfontolt okból volt a Mercure de France minden számának állandó rovata Le sottisier universel. Az emberi létnek fontos — végzetesen fontos! — oldala a stultitia, a Geisttel együtt az Ungeist. A régi művészetnek nem ok nélkül volt gyakori figurája. Figyelmeztetőként, riasztó példaként. Ez a század oly bőven ontotta — főképp a politikában —, hogy érzéketlenné váltunk iránta. Sokan nem veszik észre, ahol kellene! Művésznek nem kell jó theoretikusnak lennie, szokták ilyenkor megjegyezni — nem hát, én is tudom, de nem kell üres fecsegőnek se lennie;

aki üresen fecseg, üresen fest is;

jelentékeny művész nem volt még üres fecsegő, nem is lehet. De az a kor, amelyben például egy Marinetti világnagyság és máig melengetett izmus atyja lehetett, szellemileg és erkölcsileg (fasizmus!) definiálva van ezzel a ténynyel. (Mondhatnék róla egyebet is személyesen is, de egyetlen szó kifejez róla mindent, az, amit a római Aragnóban egyszer Amendola eresztett utána összeszorított fogai közül, amikor Marinetti „dynamikusan" elrobogott az asztalunktól: pagliaccio!) (bohóc). És ennek a kornak az atmoszférájában folyt Derkovits pályája! Mi mentette meg? Nincs rá más magyarázat: a tehetsége,

tehetségének csalhatatlan valódisága, megtörhetetlen hatalma.

Az, ami egészen az övé, ami nincs a theóriákban, programmokban, nem tanítható, nem átadható, az egyén legsajátabb sajátja, lelki-szellemi Bertillon-nyomata. A lunaticus biztonságával járt a veszedelmes gerinceken. Ő is csinált magának elméletet, programmot — de az övé az autodidakta olykor megható, csetlő-botló előre tapogatózása a fény felé, amit látván lát és nem tágít tőle. Megmenti, hogy akármi történik vele, *mindig megmarad festőnek, ez a végső meghatározója*. Mindig mindenen áttör benne és visszatéríti a maga útjára.

Ezt meg Körner látván látja, s ahol kell, hangsúlyozza. Más ítélhet persze másképp, *én ebben* látom legfőbb érdemét. Az *individuum ineffabile* mégis csak ki van mondva a könyvében, amennyire a theoria nyelvén egyáltalán lehetséges. Ezért is és ezen túl sok egyébért is alapvető és maradandó jelentőségű a Derkovits-témára.

Végül pedig kikívánkozik belőlem, nem fojthatom el: nem lehet úgy olvasni ezt a könyvet, hogy az ember torkát ne szorongassa valami, keze ökölbe ne szoruljon. Ezt a nagyszerű művészt, nagyszerű embert nyomorgatták úgy, hogy

még fiatalon, alkotó képessége delén belehalt a nyomorúságba, nélkülözésbe!

Hiszen persze tudtuk eddig is, de így együtt látni részleteiben! Örökre jóvátehetetlen. Műve, példája mellett a düh maradt nekünk örökségül — de ne maradjon tehetetlen!

(Körner Éva: Derkovits Gyula. Corvina. 1968.)

Fülep Lajos

Derkovits Gyula

Tisztelt Szerkesztőség!

A tanárok terhei

A tanárok terhei című vezércikkhez kapcsolódva, néhány megjegyzést tennék azokról az új feladatokról, amelyek az oktatás további korszerűsítésével hárulnak a pedagógusokra.

A szélesebb közvélemény alig hallott még arról a gazdagodásról, amelyet a lélektan és szociológia szempontjainak és friss eredményeinek felhasználása jelent a pedagógiában. Figyeljük meg például a következő programrészletet abból a szempontból, hogy megvalósítása milyen elméleti felkészültséget és munkaintenzitást követel meg a nevelőktől. A következő évtizedben *„a szaktudományok legalapvetőbb — lehetőleg logikai elemzéssel készült és fejlődéslélektanilag ellenőrzött — fogalomrendszereit alapul véve, a tananyag logikai szerkezetéhez és optimális fejlődéslélektani szintjeihez igazodva, központilag össze kellene állítani minden tárgyban és témakörben a legmegfelelőbb tevékenységi formákat és ezek feldolgozásához a szükséges gondolkodási műveletés feladatrendszereket"* — olvashatjuk *Kelemen* László professzor javaslatát az egri tanárképzési konferencián.

Ez az elgondolás a tanárokat a mainál is lényegesen igényesebb tervezési és szervezési feladatok elé állítja, mert itt nemcsak saját tevékenységüket kell alaposan átgondolniuk, hanem a gyerekek várható és szükségesnek ítélt cselekvéseit is bele kell tervezni a teljes oktatási folyamatba. Ne gondoljuk, hogy mindez csak a jövő zenéje... Már ma is kötelező az éves tanmenetekben eltervezni a szemléltetést és a főbb fogalmak elosztását az egyes órákra. Elvárják azt is, hogy a tanár gondolja át (s óravázlatán esetleg tüntesse is fel) az egyes tevékenységi formákat, a főbb kérdéseket és feladatokat. Most folyik a szaksajtóban az osztályozás és ellenőrzés új formáinak vitája, ami biztos jele annak, hogy nemsokára — már idén ősszel? — intézményesen fogják megkövetelni e téren is a szoros tervezési és végrehajtási fegyelmet.

Milyen feltételek között válik a korszerűbb oktatás természetes megterhelésből túlterheléssé?

1. Ha a munkaintenzitás fokozását nem ellensúlyozza más vonatkozásban a munkafeltételek könnyítése.

2. Ha megfelelő továbbképzéssel nem készítik fel idejében az új feladatokra a pedagógusokat.

3. Ha azokat a nehézségeket is a tanároknak kell elhárítani, amelyeknek forrása a tanterv és a tankönyvek.

E három tényezőből növekvő jelentősége van az elsőnek és a harmadiknak.

Az oktatás eredményessége hosszú évek óta elmarad a társadalmi igényektől a történelemben. Csak egy adatot a helyzet komolyságára: 1967-ben a Budapesten érettségizett diákok közül azoknak, akik történelemből felvételi jegyet kaptak valamely felsőoktatási intézményünkben, felvételi átlaga 2,65 volt, történelem osztályzataik érettségi átlaga viszont 4,25.

Ugyanebben az évben tartották a történelemtanárok országos konferenciáját, amely a helyzetet kielégítőnek találta, és a fő teendőt a tanári munka korszerűsítésében jelölte meg. Ha e konferencia azóta nyilvánosságra hozott anyagát összevetjük egyes kutatók (például Balázs Györgyné és Veres Judit) megállapításaival, akkor lehetetlen fel nem figyelnünk egy furcsa kettősségre. A szélesebb publicitásnak szánt fejtegetésekből teljesen kimarad a tantárgyelmélet hiányosságainak, a tanterv és a tankönyvek gyenge pontjainak elemzése, amelyek viszont részletesen megtalálhatók az említett szerzők könyveiben és tanulmányaiban. Olyan művekben tehát, amelyek magas elméleti szintje valószínűvé teszi a bírálat igazságát, de azt kívánatosan szűk körben is tartja.

Az a tény, hogy a közpedagógusok figyelmét ily módon finoman távoltartják e témától, nem találkozhat egyértelmű helyeslésünkkel. Ez a dolog erkölcsi oldala. De azt is kérdésesnek látom, hogy ez az eljárás elősegíti-e az eredményesebb történelemtanítást, hiszen közismert tények korrekt és tárgyilagos feltárása nem szokott ártani a közösség bizalmának és munkakedvének. Ez a dolog praktikus oldala.

A tantárgyelmélet gyorsan fejlődik, erről egy kis fáradsággal bárki meggyőződhet; a tanterv törvény, ennek vitatása nem időszerű. De miért tabu a tankönyv?

Ha azt olvassuk az eredményvizsgálatokban, hogy az általános iskolából távozó tanulók többségének hiányos a történelmi kor-látása, nem érti megfelelően az összefüggéseket, egyenetlen színvonalú a tárgyismerete és frázisokban fejezi ki magát, akkor teljesen hamis beállítás kihagyni a sok ok közül éppen egy olyan lényeges okot, mint a tankönyvek hibacsoportja.

1. Valamennyi tankönyvre jellemző, hogy egyik oktatási alapelvünk a törvénytanítás és nem a jelenségtanítás. Más szóval az a tény, hogy a történeti törvényszerűségeket elvont módon tárgyalják, s emiatt előtérbe kerül a történelem személytelen folyamatjellege.

2. Ez az elvontság egyes tankönyvekben odáig megy el, hogy nem érvényesül a történelem emberközpontú ábrázolása.

3. De még a többi tankönyvben is súlyos gondokat okoz a hatékony érzelmi nevelés, mert az anyag zsúfolt, a stílus száraz, s néhol frázisosan dagályos.

Tudomásom szerint senki sem vitatja, hogy ezeket a többletterheket le kell venni a tanárok válláról. Egészen bizonyos, hogy idővel minden sürgetés nélkül is leveszik. Egyetérteni csak azzal nem lehet, hogy a tankönyvek korszerűsítését pénzhiány tolja át a távolabbi jövőbe, s addig a megoldatlan nehézségek a tanárok amúgy is súlyos terheit növeljék.

Kronstein Gábor,
Budapest

Két költő kérése

A Magyar Nemzet múlt pénteki számának *„Folyóiratszemlé"*-jében ismerteti azt a kerekasztal-beszélgetést, amelyet a moszkvai *Voproszi Lityeraturi* és a budapesti *Kritika* című folyóirat közösen rendezett a magyar költészet kérdéseiről. A szerkesztők, akik az ankétot bevezetik, Jevgenyij *Oszetrov* és *Diószegi* András azzal az elhatározással hívtak össze bennünket, e levél aláíróin kívül Juhász Ferencet és Simon Istvánt, hogy a beszélgetés során magnószalagra vett, majd kissé átsimított hozzászólásokat mindenben azonos szöveggel közli egyidejűleg februári számában a szovjet és a magyar folyóirat. E törekvés azonban a szerkesztők szándéka ellenére nem valósult meg hiánytalanul. Legalábbis reméljük, hogy a szovjet folyóiratot nem csúfolta meg úgy a nyomda ördöge, mint a magyart, ahol *kettőnk hozzászólása észrevétlenül, ám annál értelemzavaróbban és félrevezetőbben összekeveredett.* E levél aláírói sok mindenben egyetértenek egymással a költészet kérdéseiben — sok mindenben bizonyára nem értenek egyet. De még egyetértésük sem lehet olyan méretű, hogy szavaik és nézeteik egyszerűen felcserélhetők volnának. Éppen azért ez úton kérik a *Kritika* esetleges olvasóit, igazítsák helyre a nyomda tévedését a maguk helyes olvasásával, s a Kritika februári számában a 28. oldal 4. bekezdésétől (*„fölvetődött egy másik lényeges kérdés..."*) a 29. oldal 4. bekezdésének végéig (*„...egymástól többnyire elválaszthatatlan és leleplezhető."*) terjedő szövegrészt helyezzék vissza oda, ahová való, a 25. oldalra, Garai Gábor hozzászólásának befejező részeként. S ennek értelmében helyesbítsék emlékezetükben, a Magyar Nemzet folyóiratszemléjében közölt ismertetést is.

Garai Gábor, Somlyó György

A nóták és a dalok előadása

A rádióban és a televízióban mindig nagy érdeklődéssel fogadják és hallgatják a nóta, dal, műdal és a táncdal közvetítését. A figyelmes és igényes hallgatók ugyanakkor bosszankodnak is. A szereplők többsége a szavakat és szótagokat éneklés közben sokszor helytelenül kapcsolja össze, vagy választja szét, ezért figyelmünket mindig vissza kell igazítani, hogy megtudjuk, tulajdonképpen mit tartalmaz az elhangzott szövegrész?

Az Édesanyám, édesanyám, csak az a kérésem kezdetű szövegrészt, amit helyesen így szótagolunk: É-des-a-nyám, é-des-a-nyám, csak az a kéré-sem, egyik szereplőtől így hallottuk: „Ède-sanyám, édesanyám, csaka-zaké-ré-sem". Egy másik közismert dalt így énekelték: „Végig mentem a zormódi temetőn." Itt is nyilvánvaló a helytelen szó- és szótagkapcsolás. A kedves énekesnő később „a zajtót" nyitogatta, amikor: Nyisd ki babám az ajtót kezdetű ismert dal volt soron.

Itt már nem arról van szó, hogy az előadók „baki"-t követnek el, amit rendszerint megértően, mosolyogva fogad a hallgató. Nem is arról, hogy valamely idegen szót helytelenül ejtett ki a bemondó vagy a szereplő. Ezt gyakran észre sem vesszük, az ilyesmi könnyen és megbocsáthatóan elcsúszik. A nóták és dalok helytelen kiejtésénél más a helyzet. Évek és évtizedek óta zavartalanul és büntetlenül halljuk a pongyola kifejezéseket. Szinte minden előadás alkalmával gyűjthettünk belőlük egy csokorra valót.

Pedig milyen egyszerű lenne ennek megfékezése! Csak az előadónak egyszer fel kellene hívni a figyelmét, hogy éneklés közben ügyeljen a helyes szó- és szótagkapcsolásra. Ezt minden épérzékű beszélő azonnal megérti és nem kell mást tennie, mint az egyes szó- és szótagnál, időben alig kifejezhető, gondolatnyi szünetet tartson. (Ez az ének folyamatosságát nem gátolja.) Ezzel máris eleget tettünk az alapvető követelménynek. Néhány percnyi gyakorlás után mindenki elsajátíthatja.

Oda kell hatni, hogy a népdalkultusz (a beszédkultusz is!) a jövőben állandóan fejlődjék, szépüljön. Tőle az esztétikai neveléssel, a kultúra terjesztésével, a népműveléssel kapcsolatban a jövőben is sokat várunk.

Fényes Kálmán
iskolaigazgató, Debrecen

„Hallotta már? Látta már?"

A január 26-i számukban megjelent olvasólevéllel kapcsolatban közöljük:

Tudvalevően nem egyedül a Váci utcai ruhaszalon — melyet vezetőjéről, Rothschild Kláráról nevezett el a köztudat — az, amelyik csak konvertibilis valutáért árusít. Miután jelentkezett olyan igény nagyobb jövedelemmel rendelkező rétegek részéről, hogy vásárolnának a magas árú luxus cikkekből, vállalatunk vezetősége úgy határozott, hogy a „csak konvertibilis valutáért" árusítást feloldja, s így a magyar közönségnek is rendelkezésére áll a „Boutique".

Nem vonjuk kétségbe, hogy a hirdetésben erről érthetőbben kellett volna beszélni, ezért utasítottuk illetékes dolgozónkat, hogy a jövőben figyelmesebben fogalmazott hirdetést adjon ki.

Centrum Áruházak:
Kovács Jenő
vezérigazgató h.

*

Örömmel olvassuk, hogy a „Boutique" ezentúl „figyelmesebben fogalmazza meg" hirdetéseit. Jól teszi. A mi vásárlóközönségünk — akár az ún. „magasabb jövedelemmel" rendelkező, akár a szerényebb jövedelemmel rendelkező rétegről van szó — ezt a jövedelmet forintban élvezi. Meg is becsüli ezeket a becsülettel szerzett forintokat, bár mi tűrés-tagadás, jókora összegre van szükség belőlük ahhoz, hogy a Rotschild ruhaszalon modelljeit megvásárolhassa. Mindenki tudja, hogy az országnak szüksége van konvertibilis valutára, ezt meg is érti. De azért a kivétel az, ha valamit valutáért árusítunk, a szabály, hogy a jól megérdemelt forintjainkért minden igényt kielégítő árut is kapjunk...

A rászorulók villamosbérletéről

Apró-Cseprő című írásukban felvetett problémával kapcsolatban közöljük: A szociális helyzetüknél fogva arra rászorulók részére az Egészségügyi Minisztérium 13/166. (EÜK. 11.) Eü. M. sz. utasítása szerint az illetékes kerületi tanácsok Egészségügyi Osztályának szociális csoportja is ad ki kedvezményes (nyugdíjas) bérletváltásra jogosító igazolást.

Budapesti Közlekedési Vállalat

Egy gombfesték története

Csúnya eset történt a Kossuth Lajos utca 2. alatti önkiszolgáló írószerboltban. Egy 13 éves kisdiák néhány megtakarított forintján festéket akart venni. Mivel zsebpénze kevés, nagyon meg kellett fontolnia a vásárlást, hát jóideig válogatott az állványokon levő festékek között. Végül egy gombfestékre esett választása, beletette a bolti kosárba és a pénztárnál kifizette.

Az ajtóból hívta vissza a boltvezető. Bevitte az irodába és felszólította, tegye ki a zsebéből az ellopott holmit. A gyerek tiltakozott és kiforgatta a zsebeit: tele voltak a fiúzsebek szokásos kacatjaival. A boltvezető kénytelen volt elismerni, hogy egyik sem az üzlet áruja.

A jó tanuló, úttörő-őrsvezető fiúcska szégyentől pirosan, lehajtott fejjel sietett volna ki a boltból, de az egyik eladó mennydörgő hangja újra megállította:

— Be ne tedd még egyszer ide a lábad, mert rendőrrel vitetlek el! Tűnj el, különben felpofozlak!

A 13 éves „nagyfiú" majdnem sírva panaszolta el, mi történt vele. Tovább adjuk a panaszát.

uá

Köszönet

Múlt héten vásárolni mentem és közben betértem a Központi Antikváriumba (Múzeum krt.) is. Figyelmetlenségem folytán a pénztárcámban levő boríték, amelyben 1700 Ft volt, elveszett. Másnap végigjártam azokat a helyeket, ahol előző nap megfordultam, így az antikváriumba is bementem. Legnagyobb meglepetésemre az elveszettnek hitt pénzt hiánytalanul átnyújtották. Hálám anyagi formáját visszautasították, ezért ez úton szeretnék még egyszer köszönetet mondani a Központi Antikvárium becsületes dolgozóinak.

M. G.
(főiskolai hallgató)

Marika férjhez megy

Az esküvő március végén lesz. Itt az ideje a menyasszonyi ruha kiválasztásának. Már összeült a családi kupaktanács, mindenkinek van egy-egy jó ötlete. Engedtessék meg nekünk, hogy a kedves olvasó családi ügyébe ezúttal beleszóljunk, s mutassunk egy-két modellt. Marika rövid

MENYASSZONYI

ruhát szeretne. *Csipkéből* és — ez divatújdonság — *fehér tiszta selyem santungból*

LZS

terveztük számára rajzunk bal oldali modelljét. A hosszú ujjú, kabátszerű santung felső rész félempire vonalban szabott és magasról nyílik. Alatta a csipkerész természetesen alábélelt. (A modell hosszú változatban is gyönyörű.) Újszerű a fejdísz: Marika rövid hajához a rajzon *póthajból kontyot* tűztünk, s azt fogja össze a rövid tüllfátyol. A divatos menyasszonyi csokor kerek, a virág alatt a ruha anyagából cakkozott fodorral.

A jobb oldali rajz: rövid ujjú menyasszonyi ruha, bő húzott szoknyával. Az anyag lehet fehér *zsorzsett, monofil,* vagy akár *tüll* is. A széles *öv,* a szoknya alján a széles *virágpánt* és a *kézelő* virágai organzából készülnek.

Olasz ötlet a modell fejdísz megoldása: *a ruha kapucnis, a kapucnit szintén organza virágokkal* díszítette a tervező. Hasonló, de *horgolt* virágdíszítéssel láttunk hosszú menyasszonyi ruhát fehér *düsesszből,* lefelé erősen bővülő, trapéz vonalú szoknyával, horgolt virágokból, kis állógallérral.

De mindenképpen a legérdekesebb modell, *a virágmintával horgolt rövid menyasszonyi ruha,* derékig érő tüll fejdísszel. Ennek az ötletnek sokan örülnek majd.

A rövid menyasszonyi ruhánál a legújabb divat szerint *a hagyományos hófehér szint gyakran felváltja a pasztellrózsaszín és az égszínkék,* abból az elgondolásból, hogy esküvő után betöltse a kisestélyi ruha szerepét. S még egy

TANÁCS

Marika esküvőjéhez, *Zsuzsi,* a menyasszony még fiatal mamája szintén szeretne szép lenni. Neki *sötétkék tiszta selyem santung, vagy könnyű szövet redingot szabású kabátruhát* ajánlunk, fehér piké passzpólozással. Elegáns lesz.

(f. b.)

KERESZTREJTVÉNY

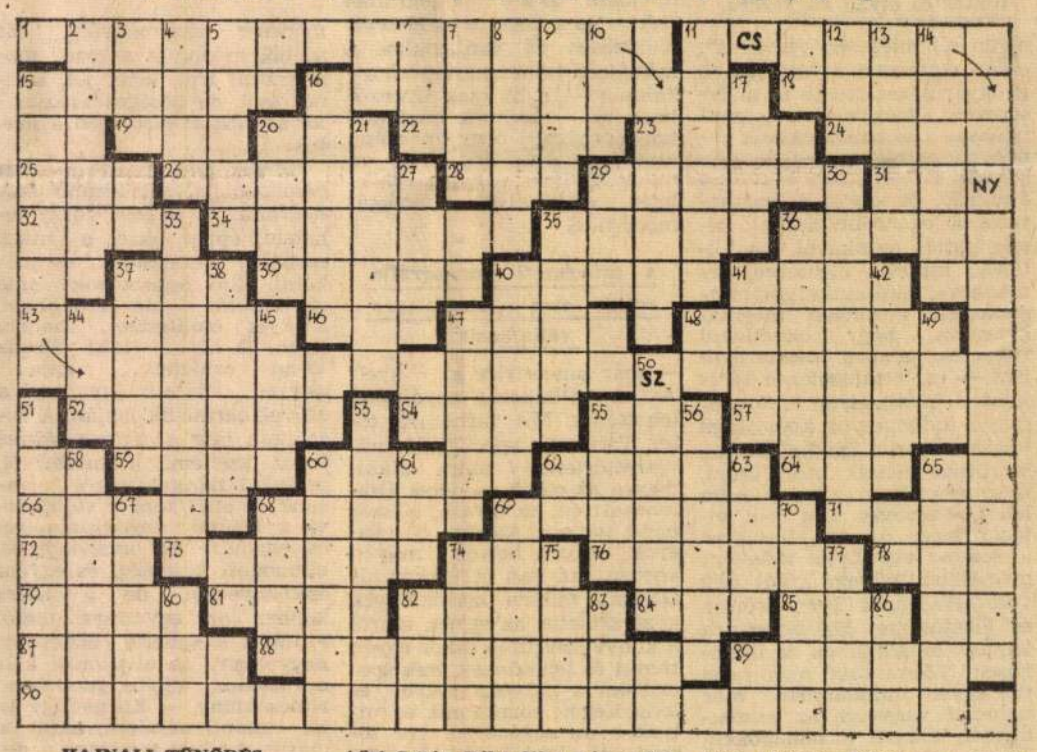

HAJNALI TÜNŐDÉS

Mai rejtvényünk fősoraiban (vízszintes 1., függőleges 15., valamint a vízszintes 11. és 90.) **Lányi Sarolta** József Attila-díjas költőnk fenti című versének egyik szakaszát találja az olvasó.

Es nem is mellékesen, azért más „találnivalóról" is gondoskodtunk egy küszöbönálló ünnep alkalmából a vastagabb betűkkel szedett sorokban.

VÍZSZINTESEN (kétbetűsök: AT, SN, TA, ÉM, SE, BL). 15. Középkori hírnök. 16. Visszáru, latin szóval. 18. Döntő érv; a fölényt, győzelmet jelentő lépés. 19. Az olvadás kezdete. 20. Közlekedési vállalatunk röv. neve. 22. Halála az okoskodás, névelővel. 23. Férfinév. 24. Ujjongó örömkiáltás Dionisszosz isten ünnepén. 25. Német Kommunista Párt. 26. A szamovárban forr. 28. — foetida; a Ferula növény kellemetlen illatú mézgája. 29. Európai nép. 31. Idegen becézett női név. 32. Zenei hang. 34. **Kiváló francia írónő (Elsa), Aragon felesége és harcostársa.** 35. Orvosi szóösszetételek első tagjában a vele összetett fogalomnak a testtel való kapcsolatát jelöli. (Egyik írónk becézett neve is volt). 36. A Fejedelem íródeákja. 37. ESA. 39. Kijelent valamit. 40. -barlang: száraz, pusztuló forrásbarlang a Bükkben. 41. -bacilus: a bélműködéshez szükséges baktérium, amely azonban bizonyos feltételek között súlyos betegséget okoz. 43. Email. 46. Végtelen lánc. 47. A hajnal istennője a görög mitológiában. 48. -uszoda (a Margitszigeten). 52. Kiváló közép-amerikai énekesnő (az első négyzetben keresztneve — Yma — kezdőbetűje. 54. Tulajdonod. 55. Becézett női név. 57. Némi fondorlattal magával visz. 59. Az éter és az alkohol gyöke. 60. Német zenetörténész (Hans), komponista és basszbariton dalénekes. 62. Haladva, ballagva. 64. LEZ. 66. Főleg lisztel kevert burgonyával főzött, kanállal vagy késsel kiszaggatott galuska. 68. Mór hadvezér, akiről a Gibraltárt elnevezték. 69. **Nemzetközi Lenin Béke-díjas német írónő (Anna), a Német Írószövetség elnöke.** 71. A fáraók védőistene az egyiptomi mitológiában. 72. IKÁ. 73. Földalatti vasút, névelővel. 74. Ékes katonai rendfokozat, röviden. 76. **Író, újságíró (Mária), a magyarországi demokratikus nőmozgalom egyik fő szervezője.** 78. Csonthéjas gyümölcs. 79. Gyapjas juhbőrből készült, ujjatlan, hosszú bunda. 81. Régi lábbeli. 82. -szigetek; vulkanikus szigetsor Alaszka és Kamcsatka között. 84. Fordított évszak. 85. -Silvia; a latin mondákban Romulusz és Rémusz anyja. 87. Tüzet szüntet. 88. **A szocialista nők 1910-i konferenciája ebben a városban határozta el — a függőleges 2. javaslatára — a Nemzetközi Nőnap megtartását, minden év március 8-án.** 89. Feladatod, tennivalód.

FÜGGŐLEGESEN (kétbetűsök: MD, ZE, IT, KE, PS, ET, ZR, FO, AC, AT, ME, ED, MS, TN, GE, DA). 2. **A német és a nemzetközi munkásmozgalom kimagasló harcosa (Clara).** 3. Művészember. 4. Létezett. 5. Nem fogadja el (a javaslatot). 6. Mutatószó. 7. Szóharc. 8. A biológiai egyedek megjelenési formája, névelővel. 9. — Troll (Heine). 10. Német betű. 11. Villamos címírógép. 12. LRE. 13. Paripák. 14. Francia festő (Claude), a modern festészet úttörője (előtte névelőnkkel). 16. Műszaki nagykereskedelmi vállalat röv. neve. 17. Nagyopera. 20. Harapá, karmolá. 21. Kedveskedő megszólítás (némely népdalban). 27. Gottwaldov csehszlovákiai város régebbi neve. 29. Szabó Lajos. 30. Szám. 33. Olyan út, melynek csak bejárata van. 35. Budapesti városrész. 36. Minta. 37. Álmos fejedelem anyja. 38. A vérszegénység orvosi elnevezése. 40. Filmszínész (Charles), Franciaország egyik legnépszerűbb művésze. 41. Egyik végtagja. 42. Kritikus, régi, elavult kifejezéssel. 44. ORY. 45. Megtéveszt. 47. A mennyország lakói. 49. TJA. 50. Teátrum. 51. Ma is fájhat (két szó). 53. Megvesztegethető, romlott. 55. Költői napszak. 56. Ebben az olasz városban ölette meg András magyar herceget felesége, Johanna. 58. Szennyfolt. 60. Legénységi állományú tengerész. 61. Dunántúli folyócska. 63. Farengeteg. 65. -vajda; Becko várának ura. 67. Dúsgazdag ember. 68. Rendkívüli kemény indiai fafajta. 69. Nagy port felverő esemény (rövidítve). 70. Sorba helyez. 74. Jól vág. 75. Csend, németül. 77. A 74. sor — fordítva! 80. Az udvariatlan kitessékelés egyik szava. 82. Családfő. 83. Pontfajta. 86. Nagyon öreg.

Beküldendő a vízszintes 1. és függőleges 15., valamint a vízszintes 11. és 90. sorok megfejtése. Határidő: március 12.

Való Emil

*

Február 16-i számunk keresztrejtvényének megfejtése: Kitűnő étkezés, megfelelő bér és előre is megnyugtatom, hogy nem tekintem családtagnak.

Tíz-tíz lottószelvényt nyertek: Budapestiek: Albert Teréz, Benkő Nándor, Bergel Lászlóné, Gönczi László, Hernádi László, Knapp Péter, Pettenkoffer Géza, Seenger Ervin, Somogyi Pál, Szebedy Ádám.

Vidékiek: ifj. Badár Gábor, Kúnmadaras, Csonka Gyula, Pápa. Fogarasi Jánosné, Gyál, Gerencsér István, Sátoraljaújhely, Kenyeres János, Zalaegerszeg, Kocsár Imre, Csenger, Kormos Jánosné, Várong, Soós Dalma, Szőny, Vágó Zsuzsa, Békés, Virágh Ferencné, Bögöt.

A nyerteseknek a lottószelvényeket postán elküldjük.

ÜGETŐVERSENY
vasárnap du. 2 órakor
TAVASZI HANDICAP

Derkovits Gyula
1021

DERKOVITS-ÉV

Körner Éva Derkovits-könyve

Ebben az 1969-es esztendőben Derkovits Gyula életének két dátumára emlékezünk, születésének 75-ik és korai halálának 35-ik évfordulójára. És most jelent meg a nagy festőművész életművének első teljes feldolgozása, Körner Éva Derkovits Gyula című könyve. Erről írta Fülep Lajos a Magyar Nemzet számára ezt a cikket:

Ha a régi parlamentben valamelyik képviselő valamilyen intézménnyel a „függetlenségét" befolyásoló viszonylatba került, „összeférhetetlenségi" indítványt nyújtottak be ellene. Ilyen helyzetbe jutottam Körner Éva könyvéről recenzio írásának vállalásával. Senkivel se összeférhetetlenebb ez a művelet, mint velem: a könyv nekem van dedikálva, elindításában, megalapozásában részes vagyok. Hát már csak nem illik ilyen könyvet magasztalni vagy megróni, tárgyilagos bírálat feltételezhető-e így róla? Ilyen címen be is nyújtottam magam ellen az összeférhetetlenségi indítványt a lap főszerkesztőjénél, mikor a recenziót kívánta tőlem, de nem fogadta el, azzal, hogy engem senki se fog befolyásolhatósággal gyanúsítani. Bíró ebben nem lehetek, és mivel arra a kérdésemre, vállalja-e érte a felelősséget s ezt beleírhatom-e a cikkbe, igennel felelt, nem tehettem mást, mint hogy ezzel a kikötéssel elvállaltam a cikk írását. Dixi et salvavi animam meam. (Hát bizony ez maga elég helyet vett el ilyen rövidnek kényszerülő cikkből. Nem tehetek róla, kénytelen voltam vele.)

Mindjárt megmondhatom, a könyv sokkal-sokkal hosszabb tárgyalást kíván, mint amilyen napilapba fér. Már maga

a téma olyan hallatlanul fontos és olyan nagyszerű,

olyan különlegesen „érdekes"; olyan egyszerre a legnagyobb gyönyörűséget szerző és mélységesen megrendítő; szakmaiaknak és mindenkinek ebben az országban — de másoknak is! —, akkora kincses ajándék; és olyan lelkiismeretes, a legapróbb elérhető részig hatoló munkával van föltárva, kitárva, elemezve, értelmezve, ahol szükséges, mindenkinek érthetően megmagyarázva, hogy okvetlenül részletes, alapos megtárgyalást — és természetesen bírálatot — kíván. Ilyen fontos témájú, tudományos alaposságú könyv ebben a szakmában ma is ritkán jelenik meg; öröm, hogy megjelent, és külön öröm lehet részletesen írni róla, vitázni vele. Az én ifjúságom idején az egy Lyka időnként megjelenő művein kívül alig volt alkalmunk ilyen örömre és lehetőségre. Ma bizonyára kapnak az alkalmon az illetékesek. Tőlem már nem futja rá, egyéb munkámban már nemcsak versenyt az esztendőkkel, hanem a hónapokkal és napokkal élek még, úgyhogy furdal ez a röpke elválás is tőle. De most már mit tehetek?

Ilyen szűk méretben amúgy se lehetséges a könyv egész tartalmának vagy főbb tételeinek ismertetése, szakszerű bírálata, ezért hát a könyv alkalmából — de egyúttal bírálataként — röviden megidézem azt az *irányelvet*, amelynek mások is hasznát vehetik, ha már *ez* elmulasztotta.

Körner Éva könyve, mint a címe is mutatja, műfaja szerint monográfia: *egy* művész

életének és művészetének szakszerű, tudományos föltárása,

interpretálása, értékelése. Ehhez képest sok, lehetőleg minden elérhető adat fölhasználásával elmondja az életét, minden még meglevő és elérhető műve alapján elemzi és értékeli művészetét, természetesen nem önmagában, elszigetelten értve az *egyet*, hanem korának szűkebb és tágabb értelemben vett környezetében, tehát minden olyan korabeli hazai vagy nagyvilági tényezővel való viszonylatában, amit ránézve pozitív vagy negatív tekintetben meghatározónak gondolt, röviden: lehetőleg teljes egyéni minőségében és történeti meghatározottságában. Ez, amit itt róla mondtam, tulajdonképpen *minden* igényes monográfiának feladata. Monografikus téma többféle lehet: egy ember, szűkebb vagy tágabb kor vagy vidék, stylus, műfaj etc. — nem igyekszem itt pontosan körül határolni, elég annyi, hogy mindig valamilyen *egyediség*. A monografikus tárgyalás módja is többféle lehet — hiszen nincsen olyan diszkurziv-elméleti közlés, aminek nincs többféle lehetősége, még a matematikában se. De mint mindennek a világon, van optimális módja, és tőle eltérve egyre kevésbé adaequat módjai. Ez utóbbi módokon is lehet jó, sőt kitűnő monográfiát írni, — jó képességű valaki jól átdolgozott, átértett anyagból minden módszerrel jó művet tud produkálni — de ilyenkor a jobb módok lehetőségének tudója mégis azt érzi, másik mód javára vált volna, kár, hogy a szerző nem azt választotta.

Az a mód, amelyre itt célzok, önmagát kínálja, szinte azt mondhatom, logikával kényszeríti. Íme a logikája. A monográfia témája egyedi, individualis. *Individuum est ineffabile* — ismeretes tétele a középkori filozófiának, mint ahogy mindnyájunknak legközönségesebb, minden pillanati tapasztalatunk. *„Az egyedi megmondhatatlan"* — megnevezni tudjuk, de ez nem megmondás, mint ahogy a személynév se mondja meg valakinek sajátos emberi mivoltát, minőségét. Mégis minduntalan egyedit kell megmondanunk. Mondjuk is. Hogyan? Tágabb fogalmak fokozatos szűkítésével az egyáltalán lehető legszűkebbekig és legszorosabb kombinációjukig. A közvetlenül mondhatatlant mondani akaró monográfiának is ez a logikus módszere. Különösen rá van utalva a művészeti-költészeti egyedi alkalmán — s itt csak ilyenről beszélek — aminek eredendő tulajdonsága, hogy másképp mondhatatlan, mint ahogy a maga nyelvén, a maga érzékletes eszközeivel önmagát mondja. S

a művészeti monográfia mégis erre a lehetetlenre vállalkozik

— már amennyire az ő nyelvén a vállalkozás egyáltalán lehetséges. Mit várhatunk tőle? Történeti, speciálisan művészettörténeti műre alkalmazva az előbb mondott általánosat: én, az olvasó, először hadd tudjam, lássam, hol vagyok, milyen helyen, milyen korban; mi van ott akkor általában, milyen körülmények közé születik az egyén, akiről a könyv szól; mik a kor egyéb tényei és lehetőségei, mik speciálisan a művészi tényei és lehetőségei; köztük mik és milyenek az egyénéi; a kor tényei és lehetőségei hogyan kondicionálják az egyénéit pozitív vagy negatív irányban; *végül:* mi lett a kondicionálás eredménye, mi az egyén sajátlagos műve, az, ami ebből a kombinációból, mint sajátlagosan az övé, megszületett — az individuum ineffabile; mit adott a világnak, a szűkebb és tágabb közösségnek, amit csak ő adhatott; mi a jelentősége kora művészetében és egyáltalán a művészet egyetemében. Hangsúlyozom, ide a *végén* jut. A világért se értendő ez úgy, hogy a monográfia előbb elmond a korról minden általánosan tudhatót, és az individuális megértéshez szükséges minden általánost, és azután már csak az individuálisról beszél — nem, mert hiszen az egyénnel együtt a kor is él és változik —, hanem úgy értendő, hogy kezdettől fogva tudjak-lássak annyit, amennyivel benne vagyok a művészt és művét méhében hordó materiában, amelyben vele járom aztán magam is az utat, mert most már aztán a monográfia változathatja kor és egyén változásait úgy, ahogy történetileg egymásra és egymásból következtek. Tudom, hol vagyok, látom, merre visz az út — a még ismeretlen megismerendő felé. Mint mondtam, lehet monográfiát más módon is írni. Ellenkező módon is. Lehet például mindjárt így kezdeni: X született Y-ban Z évben — apja, anyja..., esetleg nagyapja, nagyanyja..., társadalmi, anyagi helyzetük stb. stb. —, mikor még azt se tudom, hova tegyem azt a valakit, akinek az anyakönyvi és egyéb adatait közlik velem; s lehet aztán fokról fokra áttérni a helyre és korra, az egyént konfrontálni vele, egyre élesebben meghatározni benne stb. stb., el egészen az előző

DERKOVITS GYULA

(Escher Károly felvétele)

módszer eredményéig. Ez utóbbi módon is szabad monográfiát írni, lehet jót, kitűnőt írni, de bőséges tapasztalat szerint az első mód a jobbik.

Körner Éva könyve a maga nemében jó, sőt kitűnő monográfia, de rögtön hozzá tehetem, éppen ezzel a „maga nemével" nem tudok megbékélni. Első fejezetének címe *Az indulás* — de nem olyan, amilyet említettem, hanem ilyen: D. Gy... 1894 április 13-án született... apja... anyja... stb. stb. Így indul a szöveg harmadik lapján. A hatodikon már az éppen akkori hazai szellemi áramlatokról, politikai mozgalmakról olvasunk, és ettől kezdve váltakozva a kitűnő anyagismerettel és egymást jól megvilágítón elmondott közösségi és egyéni eseményekről, de a *teljes* képhez az egymásra utaló, egymást kiegészítő részleteket nagyobbára az olvasónak kell egymáshoz, egybe gondolnia. Nincs hiány — Körner így is jól elmond mindent, amit a másik módon mondana, de, nézetem szerint, nem mindig ott, ahol kellene. Sőt az az érzésem, hogy Körner, aki az úgynevezett „modern művészet" mellé szegődött (azért írom így, idézőjelben, mert akadnak művelői közt elegen, akik kereken kijelentik, hogy amit csinálnak, *nem* művészet, hanem valami más, érthetetlen tehát, miért fosztják meg őket szabadságuktól, miért erőszakolják rájuk azt, amit magukról elhárítanak, közülük néhányat éppen Körner is említ), és benne nagyon méltányolja a montage, collage technikáját (ne értessem félre, nem utasítom el mindenestől, de mint *mindent*, kritikával nézem és értékelem) — az az érzésem, hogy könyve megszerkesztésében ő maga is ezt a technikát választotta és használta, ami, ha így van, a már említett ok következtében nem válik a javára. Nem tudok tágítani attól, amit az első, az általánosból, ismertből induló módszerről mondtam. Nem az én szubjektív véleményem, sem valami avas dogmatizmus, az emberi szellem struktúrájából, felfogó, megértő funkciójából következik. Minden változik, de hogy valamilyen közlési mód eredendően logikusabb, s ezért praktikusabb, ilyenként a gyakorlatban is igazolódott, alighа változhat — mint ahogy vannak használati tárgyak,

Derkovits veszedelmek közt indult el

és veszedelmek között futotta meg pályáját, olyanok között, amelyekhez foghatók a művészet sok ezer éves múltjában ismeretlenek. Művészet, költészet krisiséről ebben a korban szükségtelen szót ejtenem, végeláthatatlan irodalom szól róla. Ebben a korban autentikus, érvényes útat végigjárni nem volt teljességgel lehetetlen, mert hiszen mindenütt akadtak, akik végig járták; de nem sokan, tehát különleges teljesítmény, amikor sikerült. A legjelentékenyebb ilyenek közt egyik a Derkovits útja. Annál nevezetesebb, mert rá nézve, a félig-meddig autodidaktára nézve a veszedelmek még százszorta vészesebbek lehettek volna, mint másokra nézve. Ez a kor: *a programok kora*, a gyakran elképesztően primitív, de prepotensen nagyhangú programoké. Derkovitsot másod-harmad kézből érték, szerencséjére, mert már tompítva, veszedelmére, mert már elfogadottként, kanonizálva. Körner látja Derkovits veszélyes útját. De nem minősíti eléggé a veszedelmeket — mert nem emelkedik fölébük, megbékélni hajlandó velük, olykor elfogult a javukra. Kernstokkal való találkozása és vele léte kétségtelenül művészetileg is existentiális jelentőségű volt Derkovitsra, de ambivalens jelentőségű: amennyit segített, annyit árthatott — volna, ha Derkovitsban nincs valami végső, megdönthetetlen elrendeltség. Kernstok is programcsináló volt, nálunk akkor a fő-fő ebben a nemben — persze kívülről érkezett lökések, olykor jelszóvá vulgarizálódott eszmék továbbadójaként. Nincs helyem a részletezésre, nem is szükséges — az olvasó a könyvben is talál elég idézetet, belőlük is megítélheti ennek a fajta program-csinálásnak sivárságát, sterilitását, primitivizmusát. A meddőre fordult művész keres benne igazolást magának — ezt az állítást hagyatéka igazolja, sajnos, élő művészet helyett ma már csak múzeumi történeti objectum. *Akkor:* Derkovitsnak is mentora.

A program röviden: az impresszionizmus-ellenesség, és helyébe valamilyen masszív tárgyakkal operáló kompozíció, legfőbb óhajként: szilárd, monumentális szerkezet; a két fő jelszó pedig: az intellektus és a „dolgok lényege" (amit festő még sohase festett). Senki se kívánhatja az impresszionizmusnál megrekedést, de a rajta túl jutáshoz nem elég az ócsárlása és valami másnak, ellentétesként akartnak kiagyalása. Ha tetszik, ha nem, az impresszionizmus (Césanne-t hozzáértve) az európai festészet egyik nagy, a régi legnagyobbakkal egyenlő rangú formációja. Kétségtelen, hiányoznak belőle a régi nagy tartalmak, de szükségszerűen, mert megüresedtek, hitelüket vesztették, ismétlésük hazugság lett volna. (Lásd: akadémikus festészet világszerte!). Viszont ami a 19. század mindenen domináló szörnyű akadémizmusában elveszett, a par excellence festői értékeket — azt, ami a festészetet végső fokon festészetté teszi, a világon minden mástól megkülönbözteti — nemcsak visszahozta az orcusból, ahová taszították, a legmagasabb fokra emelte. Szintén izmus, de nem az izmus nagy benne, hanem a művészet, mint ahogy

minden művészeti irány, minden izmus csak olyan arányban marad élőként, amilyenben művészet, nem pedig amilyenben izmus.

Sajnos, az impresszionizmus jelentőségét, kolosszális erőfeszítéssel kivívott és megmaradó eredményeit Körner se látja eléggé, s ezért elrajzolt a kép, amit a korról kínál. Tartok tőle, hogy a konformizmus is részes benn, az impresszionizmusnak már régóta rossz sajtója van, nem tartozik a bontonhoz a nyilvánosság előtt mutatkozni vele, csak titokban szabad olvasni. A világért se gyanúsítom meg őt ilyesmivel, de ez az atmoszféra nagyon erős, nehéz elkerülni észrevétlenül befurakodó hatását.

Nagyon sokat kellene még mondanom erről a részlegről, de nem lehet. Mellőzöm a többi izmust, amivel Derkovits Kernstok révén, vagy másképp kontaktusba jutott, csak globálisan jegyzem meg, hogy a módban, ahogyan Körner traktálja őket, penetránsan érzik a világhírű nevek bűvölete. Tudni kellene pedig, hogy olyan korban élünk, melyben a világhír semmire se garancia.

Rikító példa rá — s ez utolsó utalásom — világhírű nevűek *írásműveinek* áhítatos emlegetése és idézgetése. Nincs itt helye, hogy „művészetükről" szóljak (idézőjelben, mint elöl), csak írásműveikről akarom megjegyezni, milyen kár, hogy eddig nem akadt rá vállalkozó, aki ezt az irodalmat — s a körülötte támadtat — értő szemmel egybe fogva, mint egy külön „szellemi" kategóriát kommentálja. Flaubert nemcsak nagy író, nagy ész is volt, tudta, miért gyűjti a stultitia dokumentumait, és bizonyára jól megfontolt okból volt a Mercure de France minden számának állandó rovata Le sottisier universel. Az emberi létnek fontos — végzetesen fontos! — oldala a stultitia, a Geisttel együtt az Ungeist. A régi művészetnek nem ok nélkül volt gyakori figurája. Figyelmeztetőként, riasztó példaként. Ez a század oly bőven ontotta — főképp a politikában —, hogy érzéketlenné váltunk iránta. Sokan nem veszik észre, ahol kellene! Művésznek nem kell jó theoretikusnak lennie, szokták ilyenkor megjegyezni — nem hát, én is tudom, de nem kell üres fecsegőnek se lennie;

aki üresen fecseg, üresen fest is;

jelentékeny művész nem volt még üres fecsegő, nem is lehet. De az a kor, amelyben például egy Marinetti világnagyság és máig melengetett izmus atyja lehetett, szellemileg és erkölcsileg (fasizmus!) definiálva van ezzel a ténynyel. (Mondhatnék róla egyetmást személyesen is, de egyetlen szó kifejez róla mindent, az, amit a római Aragnóban egyszer Amendola eresztett utána összeszorított fogai közül, amikor Marinetti „dynamikusan" elrobogott az asztalunktól: pagliaccio!) (bohóc). És ennek a kornak az atmoszférájában folyt Derkovits pályája! Mi mentette meg? Nincs rá más magyarázat: a tehetsége,

tehetségének csalhatatlan valódisága, megtörhetetlen hatalma.

Az, ami egészen az övé, ami nincs a theóriákban, programmokban, nem tanítható, nem átadható, az egyén legsajátabb sajátja, lelki-szellemi Bertillon-nyomata. A lunaticus biztonságával járt a veszedelmes gerinceken. Ő is csinált magának elméletet, programmot — de az övé az autodidakta olykor megható, csetlő-botló előre tapogatózása a fény felé, amit látván lát és nem tágít tőle. Megmenti, hogy akármi történik vele, *mindig megmarad festőnek, ez a végső meghatározója.* Mindig mindenen áttör benne és visszatéríti a maga útjára.

Ezt meg Körner látván látja, s ahol kell, hangsúlyozza. Más ítélhet persze másképp, én *ebben* látom legfőbb érdemét. Az *individuum ineffabile* mégis csak ki van mondva a könyvében, amennyire a theoria nyelvén egyáltalán lehetséges. Ezért is és ezen túl sok egyébért is alapvető és maradandó jelentőségű a Derkovits-témára.

Végül pedig kikívánkozik belőlem, nem fojthatom el: nem lehet úgy olvasni ezt a könyvet, hogy az ember torkát ne szorongassa valami, keze ökölbe ne szoruljon. Ezt a nagyszerű művészt, nagyszerű embert nyomorgatták úgy, hogy

még fiatalon, alkotó képessége delén belehalt a nyomorúságba, nélkülözésbe!

Hiszen persze tudtuk eddig is, de így együtt látni részleteiben! Örökre jóvátehetetlen. Műve, példája mellett a düh maradt nekünk örökségül — de ne maradjon tehetetlen!

(Körner Éva: Derkovits Gyula. Corvina. 1968.)

Fülep Lajos

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor utca 17.
Telefon: 188-296, 188-307
MAGYAR NEMZET

Tisztelt Szerkesztőség!

A tanárok terhei

A tanárok terhei című vezércikkhez kapcsolódva, néhány megjegyzést tennék azokról az új feladatokról, amelyek az oktatás további korszerűsítésével hárulnak a pedagógusokra.

A szélesebb közvélemény alig hallott még arról a gazdagodásról, amelyet a lélektan és szociológia szempontjainak és friss eredményeinek felhasználása jelent a pedagógiában. Figyeljük meg például a következő programrészletet abból a szempontból, hogy megvalósítása milyen elméleti felkészültséget és munkaintenzitást követel meg a nevelőktől. A következő évtizedben *„a szaktudományok legalapvetőbb — lehetőleg logikai elemzéssel készült és fejlődéslélektanilag ellenőrzött — fogalomrendszereit alapul véve, a tananyag logikai szerkezetéhez és optimális fejlődéslélektani szintjeihez igazodva, központilag össze kellene állítani minden tárgyban és témakörben a legmegfelelőbb tevékenységi formákat és ezek feldolgozásához a szükséges gondolkodási műveletés feladatrendszereket”* — olvashatjuk *Kelemen* László professzor javaslatát az egri tanárképzési konferencián.

Ez az elgondolás a tanárokat a mainál is lényegesen igényesebb tervezési és szervezési feladatok elé állítja, mert itt nemcsak saját tevékenységüket kell alaposan átgondolniuk, hanem a gyerekek várható és szükségesnek ítélt cselekvéseit is bele kell tervezni a teljes oktatási folyamatba. Ne gondoljuk, hogy mindez csak a jövő zenéje... Már ma is kötelező az éves tanmenetekben eltervezni a szemléltetést és a főbb fogalmak elosztását az egyes órákra. Elvárják azt is, hogy a tanár gondolja át (s óravázlatán esetleg tüntesse is fel) az egyes tevékenységi formákat, a főbb kérdéseket és feladatokat. Most folyik a szaksajtóban az osztályozás és ellenőrzés új formáinak vitája, ami biztos jele annak, hogy nemsokára — már idén ősszel? — intézményesen fogják megkövetelni e téren is a szoros tervezési és végrehajtási fegyelmet.

Milyen feltételek között válik a korszerűbb oktatás természetes megterhelésből túlterheléssé?

1. Ha a munkaintenzitás fokozását nem ellensúlyozza más vonatkozásban a munkafeltételek könnyítése.

2. Ha megfelelő továbbképzéssel nem készítik fel idejében az új feladatokra a pedagógusokat.

3. Ha azokat a nehézségeket is a tanároknak kell elhárítani, amelyeknek forrása a tanterv és a tankönyvek.

E három tényezőből növekvő jelentősége van az elsőnek és a harmadiknak.

Az oktatás eredményessége hosszú évek óta elmarad a társadalmi igényektől a történelemben. Csak egy adatot a helyzet komolyságára: 1967-ben a Budapesten érettségizett diákok közül azoknak, akik történelemből felvételi jegyet kaptak valamely felsőoktatási intézményünkben, felvételi átlaga 2,65 volt, történelem osztályzataik érettségi átlaga viszont 4,25.

Ugyanebben az évben tartották a történelemtanárok országos konferenciáját, amely a helyzetet kielégítőnek találta, és a fő teendőt a tanári munka korszerűsítésében jelölte meg. Ha e konferencia azóta nyilvánosságra hozott anyagát összevetjük egyes kutatók (például Balázs Györgyné és Veres Judit) megállapításaival, akkor lehetetlen fel nem figyelnünk egy furcsa kettősségre. A szélesebb publicitásnak szánt fejtegetésekből teljesen kimarad a tantárgyelmélet hiányosságainak, a tanterv és a tankönyvek gyenge pontjainak elemzése, amelyek viszont részletesen megtalálhatók az említett szerzők könyveiben és tanulmányaiban. Olyan művekben tehát, amelyek magas elméleti szintje valószínűvé teszi a bírálat igazságát, de azt kívánatosan szűk körben is tartja.

olyan lényeges okot, mint a tankönyvek hibacsoportja.

1. Valamennyi tankönyvre jellemző, hogy egyik oktatási alapelvünk a törvénytanítás és nem a jelenségtanítás. Más szóval az a tény, hogy a történeti törvényszerűségeket elvont módon tárgyalják, s emiatt előtérbe kerül a történelem személytelen folyamatjellege.

2. Ez az elvontság egyes tankönyvekben odáig megy el, hogy nem érvényesül a történelem emberközpontú ábrázolása.

3. De még a többi tankönyvben is súlyos gondokat okoz a hatékony érzelmi nevelés, mert az anyag zsúfolt, a stílus száraz, s néhol frázisosan dagályos.

Tudomásom szerint senki sem vitatja, hogy ezeket a többletterheket le kell venni a tanárok válláról. Egészen bizonyos, hogy idővel minden sürgetés nélkül is leveszik. Egyetérteni csak azzal nem lehet, hogy a tankönyvek korszerűsítését pénzhiány tolja át a távolabbi jövőbe, s addig a megoldatlan nehézségek a tanárok amúgy is súlyos terheit növeljék.

Kronstein Gábor,
Budapest

Két költő kérése

A Magyar Nemzet múlt pénteki számának *„Folyóiratszemlé”*-jében ismerteti azt a kerekasztal-beszélgetést, amelyet a moszkvai *Voproszi Lityeraturi* és a budapesti *Kritika* című folyóirat közösen rendezett a magyar költészet kérdéseiről. A szerkesztők, akik az ankétot bevezetik, Jevgenyij *Oszetrov* és *Diószegi* András azzal az elhatározással hívtak össze bennünket, e levél aláíróin kívül Juhász Ferencet és Simon Istvánt, hogy a beszélgetés során magnószalagra vett, majd kissé átsimított hozzászólásokat mindenben azonos szöveggel közli egyidejűleg februári számában a szovjet és a magyar folyóirat. E törekvés azonban a szerkesztők szándéka ellenére nem valósult meg hiánytalanul. Legalábbis reméljük, hogy a szovjet folyóiratot nem csúfolta meg úgy a nyomda ördöge, mint a magyart, ahol *kettőnk hozzászólása észrevétlenül, ám annál értelemzavaróbban és félrevezetőbben összekeveredett.* E levél aláírói sok mindenben egyetértenek egymással a költészet kérdéseiben — sok mindenben bizonyára nem értenek egyet. De még egyetértésük sem lehet olyan méretű, hogy szavaik és nézeteik egyszerűen felcserélhetők volnának. Éppen azért ez úton kérik a *Kritika* esetleges olvasóit, igazítsák helyre a nyomda tévedését a maguk helyes olvasásával, s a Kritika februári számában a 28. oldal 4. bekezdésétől (*„fölvetődött egy másik lényeges kérdés...”*) a 29. oldal 4. bekezdésének végéig (*„...egymástól többnyire elválaszthatatlan és leleplezhető.”*) terjedő szövegrészt helyezzék vissza oda, ahová való, a 25. oldalra, Garai Gábor hozzászólásának befejező részeként. S ennek értelmében helyesbítsék emlékezetükben, a Magyar Nemzet folyóiratszemléjében közölt ismertetést is.

Garai Gábor, Somlyó György

A nóták és a dalok előadása

A rádióban és a televízióban mindig nagy érdeklődéssel fogadják és hallgatják a nóta, dal, műdal és a táncdal közvetítését. A figyelmes és igényes hallgatók ugyanakkor bosszankodnak is. A szereplők többsége a szavakat és szótagokat éneklés közben sokszor helytelenül kapcsolja össze, vagy választja szét, ezért figyelmünket mindig vissza kell igazítani, hogy megtudjuk, tulajdonképpen mit tartalmaz az elhangzott szövegrész?

Az Édesanyám, édesanyám, csak az a kérésem kezdetű szövegrészt, amit helyesen így szótagolunk: É-des-a-nyám, é-des-a-nyám, csak az a kéré-sem, egyik szereplőtől így hallottuk: „Éde-sanyám, édesanyám, csaka-zaké-ré-sem”. Egy másik közismert dalt így énekelték: „Végig mentem a zormódi temetőn.” Itt is nyilvánvaló a helytelen szó- és szótagkapcsolás. A kedves énekesnő később „a zajtót” nyitogatta, amikor: Nyisd ki babám az ajtót kezdetű ismert dal volt soron.

Itt már nem arról van szó, hogy az előadók „baki”-t követnek el, amit rendszerint megértően, mosolyogva fogad a hallgató. Nem is arról, hogy valamely idegen szót helytelenül ejtett ki a bemondó vagy a szereplő. Ezt gyakran észre sem vesszük, az ilyesmi könnyen és megbocsáthatóan elcsúszik. A nóták és dalok helytelen kiejtésénél más a helyzet. Évek és évtizedek óta zavartalanul és büntetlenül halljuk a pongyola kifejezéseket. Szinte minden előadás alkalmával gyűjthettünk belőlük egy csokorra valót.

Pedig milyen egyszerű lenne ennek megfékezése! Csak az előadónak egyszer fel kellene hívni a figyelmét, hogy éneklés közben ügyeljen a helyes szó- és szótagkapcsolásra. Ezt minden épérzékű beszélő azonnal megérti és nem kell mást tennie, mint az egyes szó- és szótagnál, időben alig kifejezhető, gondolatnyi szünetet tartson. (Ez az ének folyamatosságát nem gátolja.) Ezzel máris eleget tettünk az alapvető követelménynek. Néhány percnyi gyakorlás után mindenki elsajátíthatja.

Oda kell hatni, hogy a népdalkultusz (a beszédkultusz is!) a jövőben állandóan fejlődjék, szépüljön. Tőle az esztétikai neveléssel, a kultúra terjesztésével, a népműveléssel kapcsolatban a jövőben is sokat várunk.

Fényes Kálmán
iskolaigazgató, Debrecen

„Hallotta már? Látta már?”

A január 26-i számukban megjelent olvasólevelével kapcsolatban közöljük: A szociális helyzeténél fogva arra rászorulók részére az Egészségügyi Minisztérium 13/166. (EÜK. 11.) Eü. M. sz. utasítása szerint az illetékes kerületi tanácsok Egészségügyi Osztályának szociális csoportja is ad kedvezményes (nyugdíjas) bérváltásra jogosító igazolást.

Budapesti Közlekedési Vállalat

Egy gombfesték története

Csúnya eset történt a Kossuth Lajos utca 2. alatti önkiszolgáló írószerboltban. Egy 13 éves kisdiák néhány megtakarított forintján festéket akart venni. Mivel zsebpénze kevés, nagyon meg kellett fontolnia a vásárlást, hát jóideig válogatott az állványokon levő festékek között. Végül egy gombfestékre esett választása, beletette a bolti kosárba és a pénztárnál kifizette.

Az ajtóból hívta vissza a boltvezető. Bevitte az irodába és felszólította, tegye ki a zsebéből az ellopott holmit. A gyerek tiltakozott és kiforgatta a zsebeit: tele voltak a fiúzsebek szokásos kacatjaival. A boltvezető kénytelen volt elismerni, hogy egyik sem az üzlet áruja.

A jó tanuló, úttörő-őrsvezető fiúcska szégyentől pirosan, lehajtott fejjel sietett volna ki a boltból, de az egyik eladó mennydörgő hangja újra megállította:

— Be ne tedd még egyszer ide a lábad, mert rendőrrel vitetlek el! Tűnj el, különben felpofozlak!

A 13 éves „nagyfiú” majdnem sírva panaszolta el, mi történt vele. Tovább adjuk a panaszát.

uá

Köszönet

Múlt héten vásárolni mentem és közben betértem a Központi Antikváriumba (Múzeum krt.) is. Figyelmetlenségem folytán a pénztárcámban levő bankók, amelyben 1700 Ft volt, elveszett. Másnap végigjártam azokat a helyeket, ahol előző nap megfordultam, így az antikváriumba is bementem. Legnagyobb meglepetésemre az elveszettnek hitt pénzt hiánytalanul átnyújtották. Hálám anyagi formáját visszautasították, ezért ez úton szeretnék még egyszer köszönetet mondani a Központi Antikvárium becsületes dolgozóinak.

M. G.
(főiskolai hallgató)

Marika

Az esküvő március vé
lesz. Itt az ideje a menyas
nyi ruha kiválasztásának.
összeült a családi kupaktar
mindenkinek van egy-eg
ötlete. Engedtessék meg ne-
künk, hogy a kedves olvasó családi ügyébe ezúttal beleszóljunk, s mutassunk egy-két modellt. Marika rövid

MENYASSZONYI

ruhát szeretne. *Csipkéből* és — ez divatújdonság — *fehér tiszta selyem santungból*

LZS

terveztük számára rajzunk bal oldali modelljét. A hosszú ujjú, kabátszerű santung felső rész félempire vonalban szabott és magasról nyílik. Alatta a csipkerész természetesen alábélelt. (A modell hosszú változatban is gyönyörű.) Újszerű a fejdísz: Marika rövid hajához a rajzon *póthajból kontyot* tűztünk, s azt fogja össze a rövid tüllfátyol. A díszítés lehet fehér *zsorzsett, monofil,* vagy akár *tüll* is. A széles *öv,* a szoknya alján a széles *virágpánt* és a *kézelő* virágai organzából készülnek.

Olasz ötlet a modell fejdísz megoldása: *a ruha kapucnis,* a *kapucnit szintén organza virágokkal* díszítette a tervező. Hasonló, de *horgolt* virágdíszítéssel láttunk hosszú menyasszonyi ruhát fehér *düsesszből,* lefelé erősen bővülő, trapéz vonalú szoknyával, horgolt virágokból, kis állógallérral.

De mindenképpen a legérdekesebb modell, *a virágmintával horgolt rövid menyasszonyi ruha,* derékig érő tüll fejdísszel. Ennek az ötletnek sokan örülnek majd.

A rövid menyasszonyi ruhánál a legújabb divat szerint *a hagyományos hófehér szint gyakran felváltja a pasztellrózsaszín és az égszínkék,* abból az elgondolásból, hogy esküvő után betöltse a kisestélyi ruha szerepét. S még egy

TANÁCS

Marika esküvőjéhez, *Zsuzsi,* a menyasszony még fiatal mamája szintén szeretne szép lenni. Neki *sötétkék tiszta selyem santung, vagy könnyű szövet redingot szabású kabátruhát* ajánlunk, fehér piké passzpólozással. Elegáns lesz.

(f. b.)

KERESZTREJTVÉNY

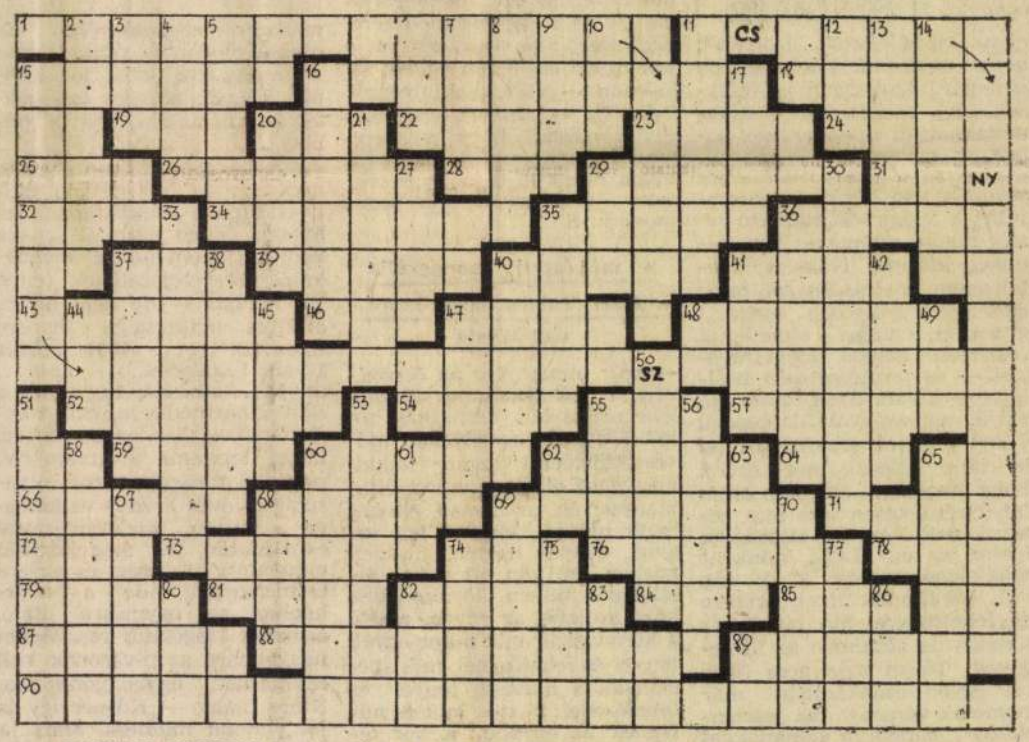

HAJNALI TÜNŐDÉS

Mai rejtvényünk fősoraiban (vízszintes 1., függőleges 15., valamint a vízszintes 11. és 90.) *Lányi Sarolta* József Attila-díjas költőnk fenti című versének egyik szakaszát találja az olvasó.

És nem is mellékesen, azért mas „találnivalóról” is gondoskodtunk egy küszöbönálló ünnep alkalmából a vastagabb betűkkel szedett sorokban.

VÍZSZINTESEN (kétbetűsök: AT, SN, TA, ÉM, SE, BL). 15. Középkori hírnök. 16. Visszáru, latin szóval. 18. Döntő érv; a fölényt, győzelmet jelentő lépés. 19. Az olvadás kezdete. 20. Közlekedési vállalatunk röv. neve. 22. Halála az okoskodás, névelővel. 23. Férfinév. 24. Ujjongó örömkiáltás Dionisszosz isten ünnepén. 25. Német Kommunista Párt. 26. A szamovárban forr. 28. — foetida; a Ferula növény kellemetlen illatú mézgája. 29. Európai nép. 31. Idegen becézett női név. 32. Zenei hang. 34. **Kiváló francia írónő (Elsa), Aragon felesége és harcostársa.** 35. Orvosi szóösszetételek első tagjában a vele összetett fogalomnak a testtel való kapcsolatát jelöli. (Egyik írónk becézett neve is volt). 36. A Fejedelem íródeákja. 37. ESA. 39. Kijelent valamit. 40. -barlang: száraz, pusztuló forrásbarlang a Bükkben. 41. -bacilus: a bélműködéshez szükséges baktérium, amely azonban bizonyos feltételek között súlyos betegséget okoz. 43. Email. 46. Végtelen lánc. 47. A hajnal istennője a görög mitológiában. 48. -uszoda (a Margitszigeten). 52. Kiváló közép-amerikai énekesnő (az első négyzetben keresztneve — Yma — kezdőbetűje. 54. Tulajdonod. 55. Becézett női név. 57. Némi fondorlattal magával visz. 58. Az éter és az alkohol gyöke. 60. Német zenetörténész (Hans), komponista és basszbariton dalénekes. 62. Haladva, ballagva. 64. LEZ. 66. Főleg lisztteI kevert burgonyával főzött, kanállal vagy késsel kiszaggatott galuska. 68. Mór hadvezér, akiről a Gibraltárt elnevezték. 69. **Nemzetközi Lenin Béke-díjas német írónő (Anna), a Német Írószövetség elnöke.** 71. A fáraók védőistene az egyiptomi mitológiában. 72. IKA. 73. Földalatti vasút, névelővel. 74. Ékes katonai rendfokozat, röviden. 76. **Író, újságíró (Mária), a magyarországi demokratikus nőmozgalom egyik fő szervezője.** 78. Csonthéjas gyümölcs. 79. Gyapjas juhbőrből készült, ujjatlan, hosszú bunda. 81. Régi lábbeli. 82. -szigetek; vulkanikus szigetsor Alaszka és Kamcsatka között. 84. Fordított évszak. 85. -Silvia; a latin mondákban Romulusz és Rémusz anyja. 87. Tüzet szüntet. 88. **A szocialista nők 1910-i konferenciája ebben a városban határozta el — a függőleges 2. javaslatára — a Nemzetközi Nőnap megtartását, minden év március 8-án.** 89. Feladatod, tennivalód.

FÜGGŐLEGESEN (kétbetűsök: MD, ZE, IT, KE, PS, ET, ZR, FO, AC, AT, ME, ED, MS, TN, GE, DA). 2. **A német és a nemzetközi munkásmozgalom kimagasló harcosa (Clara).** 3. Művészember. 4. Létezett. 5. Nem fogadja el (a javaslatot). 6. Mutatószó. 7. Szóharc. 8. A biológiai egyedek megjelenési formája, névelővel. 9. — Troll (Heine). 10. Német betű. 11. Villamos címírógép. 12. LRE. 13. Paripák. 14. Francia festő (Claude), a modern festészet úttörője (előtte névelőnkkel). 16. Műszaki nagykereskedelmi vállalat röv. neve. 17. Nagyopera. 20. Harapá, karmolá. 21. Kedveskedő megszólítás (némely népdalban). 27. Gottwaldov csehszlovákiai város régebbi neve. 29. Szabó Lajos. 30. Szám. 33. Olyan út, melynek csak bejárata van. 35. Budapesti városrész. 36. Minta. 37. Álmos fejedelem anyja. 38. A vérszegénység orvosi elnevezése. 40. Filmszínész (Charles), Franciaország egyik legnépszerűbb művésze. 41. Egyik végtagja. 42. Kritikus, régi, elavult kifejezéssel. 44. ORY. 45. Megtéveszt. 47. A mennyország lakói. 49. TJA. 50. Teátrum. 51. Ma is fájhat (két szó). 53. Megvesztegethető, romlott. 55. Költői napszak. 56. Ebben az olasz városban ölette meg András magyar herceget felesége, Johanna. 58. Szennyfolt. 60. Legénységi állományú tengerész. 61. Dunántúli folyócska. 63. Farengeteg. 65. -vajda; Becko várának ura. 67. Dúsgazdag ember. 68. Rendkívüli kemény indiai fafajta. 69. Nagy port felverő esemény (rövidítve). 70. Sorba helyez. 74. Jól vág. 75. Csend, németül. 77. A 74. sor — fordítva! 80. Az udvariatlan kitessékelés egyik szava. 82. Családfő. 83. Pontfajta. 86. Nagyon öreg.

Beküldendő a vízszintes 1. és függőleges 15., valamint a vízszintes 11. és 90. sorok megfejtése. Határidő: március 12.

Valló Emil

*

Február 16-i számunk keresztrejtvényének megfejtése: Kitűnő étkezés, megfelelő bér és előre is megnyugtatom, hogy nem tekintem családtagnak.

Tíz-tíz lottószelvényt nyertek: Budapestiek: Albert Teréz, Benkő Nándor, Bergel Lászlóné, Gönczi László, Hernádi László, Knapp Péter, Pettenkoffer Géza, Seenger Ervin, Somogyi Pál, Szebedy Ádám.

Vidékiek: ifj. Badár Gábor, Kúnmadaras, Csonka Gyula, Pápa. Fogarasi Jánosné, Gyál, Gerencsér István, Sátoraljaújhely, Kenyeres János, Zalaegerszeg, Kocsár Imre, Csenger, Kormos Jánosné, Várong, Soós Dalma, Szőny, Vágó Zsuzsa, Békés, Virágh Ferencné, Bögöt.

A nyerteseknek a lottószelvényeket postán elküldjük.

ÜGETŐVERSENY
vasárnap du. 2 órakor
TAVASZI HANDICAP

Derkovits Gyula

— **Derkovits Gyula-emlékkiállítás** nyílt vasárnap Szentesen a Magyar Nemzeti Galéria és a helyi Móricz Zsigmond Művelődési Központ rendezésében. A tárlaton a szocialista festészet magyar úttörőjének harminchvolc festménye, grafikája látható.

Emlékkiállitás nyilt Szentesen

Népszava, 1976. november 23.

5. oldal

1021

Derkovits Gyula

1973. XII. 13. 19.30. /11/ V.

Tv-híradó

- Ma délelőtt a Műcsarnokban, Földes Róbert, a XIII. kerületi tanács elnöke, és Parkas Róbert elnökhelyettes, sajtótájékoztatón ismertette, az angyalföldi kézművészek szombaton nyíló kiállításának anyagát. A tárlat egyik része azoknak a neves mestereknek a munkáit mutatja be, akik a század első felében, Angyalföldön alkottak. Többek között, Derkovits Gyula,

Andrzeja Szyula

101

Kernstock Károly, és Ferenczy Béni számos művét.

- A bemutató másik részében, 30 ma is élő angyalföldi képző és iparművész, 177 alkotását állították ki. Idős, és fiatal festők, szobrászok, és iparművészek legjobb munkáit láthatjuk a szombaton nyíló, nagyszabású tárlaton, amelyet a főváros centenáriumának tiszteletére rendeztek. Az angyalföldi képzőművészek kiállítását, január 13.-ig tekinthetik meg az érdeklődők.

1977.X.21.Kossuth 18.3o Gné
Esti Magazin

- Képtár épül Szombathelyen. Kaptuk a hirt tudósitónktól Tóth Páltól. Tudjuk mindez igy önmagában a na és akkor mi van tipikus esete. A hir háttere azonban figyelemreméltó. Ezt hallják most.

- Képtárat a közönségnek és közönséget a képtárnak. Summázat, de jelmondat is egyben ez Szombathelyen, Vas megyében, ahol rendkivül széleskörü társadalmi összefogással láttak hozzá a nagy mü elkészitéséhez. Mindenki hive a képtár elkészültének, értelemszerüen dr.Gonda György Vas megye tanácselnöke is.

- 1973 óta 85 Derkovits müvet vásároltunk. Közel 9oo Dési Huber alkotás, mü van a birtokunkban. Ezek helyet kivánnak. És valahogy az

egészből, mintegy természetes folytatás következett a 30-as évek szocialista képzőművészenek alkotásaira odafigyelni, gyüjteni és hozzákapcsolni ehhez a gondolathoz. És akkor már tovább a mai elkötelezett müvészet és alkotások. A mának és a jövőnek szoló dolgot tudtunk megragadni.

- Ugy tudom, hogy az V.ötéves terv költségvetésében, tanácsi költségvetésében nem szerepel a képtár. Mi a garancia arra, hogy mégis el fog ez készülni?

- Társadalmi összefogás a garancia, mert egyszer majd sor kerülne arra, hogy képtárat épitsünk a népgazdaság pénzéből, amikor erre lesz. De mi ezt nem akartuk kivárni, ezekben a napokban tégla-jegyeket bocsátunk ki 6 millió forint értékben, és ezeknek a terjesztéséhez értékesitéséhez is szeretnénk a közvélemény figyelmét és persze segitségét is megnyerni.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1973 SEP 13
KÉPES ÚJSÁG
Budapest

Derkovits Gyula

1021

DERKOVITS GYULA: ILLUSZTRÁCIÓ A TOLDIHOZ
(litográfia)

ALKOTÁS KÖZBEN
– a budai Várban levő otthonában

(Fotó: ifj. Bohanek Miklós)

A TUDOMÁNY ÉS KULTÚRA MŰHELYEIBŐL

*

A vasi műhely

LOSONCI MIKLÓS

A vasi műhelyről elöljáróban annyit jegyezhetünk meg; él és növekszik. Jók az adottságai. Kimagasló hagyománnyal rendelkezik, – itt született Derkovits. Sokrétűen izgalmas a táj, – a cáki pincék a gesztenyés domboldallal, Ják, a bozsoki kastély, kőszegi intimitások, az Őrség érintetlen ősrétjei, Irottkő, Kemeneshát, Gyöngyös patak, a Rába-part galériaerdői, Zsennye mind-mind olyan jórészt feltáratlan látványkincs, mely megörökítésre vár új festői áramlásokban. Ehhez számíthatjuk azt a tényt, hogy ez a környezet művelődéstörténeti rétegekben is dús, melyet egyiptomi emlékek, római utak, a magyar középkor Aquila Jánoshoz, Csempeszkopácshoz kapcsolt értékei is jelölnek, nemkülönben a mértéktartásában oly vonzó őrségi népművészet, mely szintén képzőművészeti továbbteremtést igényel. Sűrű vidék ez.

Az is szerencsés körülmény, hogy biztosított a művészi folyamat, – ha nem is mindig azonos minőségben, de tisztességesen. Ezt a vonulatot az idősebbek részéről Radnóti Kovács Árpád, Majthényi Károly és Bartha László képviseli, a középnemzedék mértékét Mészáros József, Németh Mihály új értékei mutatják, a fiatalok csapatában számtalan új lehetőség bozsog Vértesi Péter, Geszler Mária, Hatos Csaba, Rasperger József elképzeléseiben. Ehhez járul az a tény, hogy a nappal gyárban, tanácsnál, vasútnál dolgozó Marosfalvi Antal, Várnai Valéria, Simon Iván sem vasárnapi amatőr, hanem olyan munkásfestő, aki „ügyét" becsületesen végző ember, de művész is egyúttal. Azzá váltak szilárd önfegyelemmel és szívós akarattal. A vasi műhely központi erősségei ők is, társadalmunk közművelődési politikáját is igazolva; értékkel szerzett, alakított igénnyel és ranggal. Semmiképpen sem nevezhetjük a vasi alkotókat homogén társaságnak. Ez Vásárhely karaktere. A vasi műhely sokfelé tájékozódik, őszintén, heves érdeklődéssel. Bartha László öntörvényeinek nyitánya a francia modell, elsősorban Matisse eleganciája és Dufy könnyedsége, – Mészáros József Szinyei, Ferenczy, Nagy Balogh eszményeit tartja termő forrásnak, Vértesi Péter számára az indíték Szentendre. Mások, így Simon Iván és Várnai Valéria egy visszafogott „gulácsys" álomvilág határán járnak erős motívumrendszerrel. Az közösen jó és elfogadható vonás festői gyakorlatukban, hogy a választott szövetségesek forrásanyagát szuverénül kezelik nem az ismétlés, hanem a továbbteremtés igényével.

A vasi műhely kollektív lelkületéhez az is hozzátartozik, hogy jó szándékkal ápolt önismerettel, eszmei tágassággal és formai pallérozottsággal rendelkeznek, melyet hosszú, szívós, folyamatos munkával szereztek meg. Erőfeszítéssel, komolysággal. Nyitot-

ной практики, за ее расширением, углублением, которые исходят из повседневного практического сознания и т. н. „культуры движения" вплоть до воплощения аналогии, воспроизводства всеобщей человеческой культуры. В этом процессе особую роль играет марксизм—ленинизм, который был, правда создан на почве рабочего класса, но не в виде „частичной классовой идеологии", а как органическая часть всеобщих человеческих познаний.

1. Várnai Valéria: Topolcsány

tak az újításra, rendre hessentik az avitt rögzüléseket, – egészségesen türelmetlenek teljesítményükkel szemben. Informálódnak az európai források ajánlatai nyomán, összegyűjtik a számukra használható vásárhelyi kincsestárat, főhajtással állnak Szentendre vonzásában. Gyűjtenek, gyarapodnak, egyszóval; készülődnek. Áthatóan vizsgálják a képzőművészet új csillagképekkel népesülő horizontját Mexikótól Moszkváig, – minden szombathelyi tavaszi, őszi tárlat csöndes előrelépés. Számukra a közös kiállítás mérleg és önvizsgálat, – felderítés; hogyan, merre tovább? A vasi műhely ereje abban is megnyilvánul, hogy komoly értékeket sugárzott a magyar képzőművészeti kultúrának; innen távozott Illés Árpád, Rozanits Tibor, Lakatos József, Fóth Ernő, Ridovics László, Máger Ágnes, Gerzson Pál és a Lelkes-család, – ők azóta Budapesten, Miskolcon, Nyíregyházán végeznek festői szolgálatot. A vasi műhely központja Szombathely, fogadó udvariassága is imponáló, hiszen ezen a környéken telepedett le Bartha László, Vértesi Péter. Az is jellegzetes azonban, hogy a festői, szobrászi utánpótlás helyi erőkből szerveződik a Mészáros József, Horváth János, Vértesi Péter, Simon Iván vezette képzőművészeti szakkörökben, – itt fejlődött számottevő grafikussá, ebben a termő, erjesztő légkörben Rasperger József, festővé Hatos Csaba, Szokolszki Miklós, az azóta Pécsre elszármazott Várkonyi György, továbbá Várnai Valéria.

Az életképesség tanújele, hogy a vasi műhely sárvári, kőszegi, szombathelyi csoportokra osztódik olyan törzstagok irányításával, akiknek indító tekintélye minőségi mértéken alapul. Németh Mihály Sárváron szervez műveiből szoborkertet, Kőszegen Bartha László erjeszti a művészi közízlést, Szombathelyen Mészáros József, Vértesi Péter és a főiskolán tanító Szurcsik János fejlesztik művészjelöltekké a tehetséges fiatalokat. Egyáltalán, ezen a tájon megbecsüléssel említik a volt tanítványok hajdani mestereik nevét, ami önzetlenségüket és jó pedagógiai érzéküket dicséri. Ez a rejtélyes

előkészület is a vasi műhely egyik építőeleme. Különösen Radnóti Kovács Árpád és a hajdan Kőszegen élt Lelkes István festőművészek tettek sokat a gyerekekben szunnyadó értékek kibontakoztatásáért, végtére is ebből a körből vált Munkácsy-díjas alkotóvá Rozanits Tibor és Gerzson Pál. Eredményeik e névvel ma már csak ritkán jelölhető, vagy elfelejtett anonymus-kört is méltatják. Értük is, időnként helyettük is léptek nagyobb magaslatra, – de minőségükben ott motoz a régi szakkörvezetők lel-

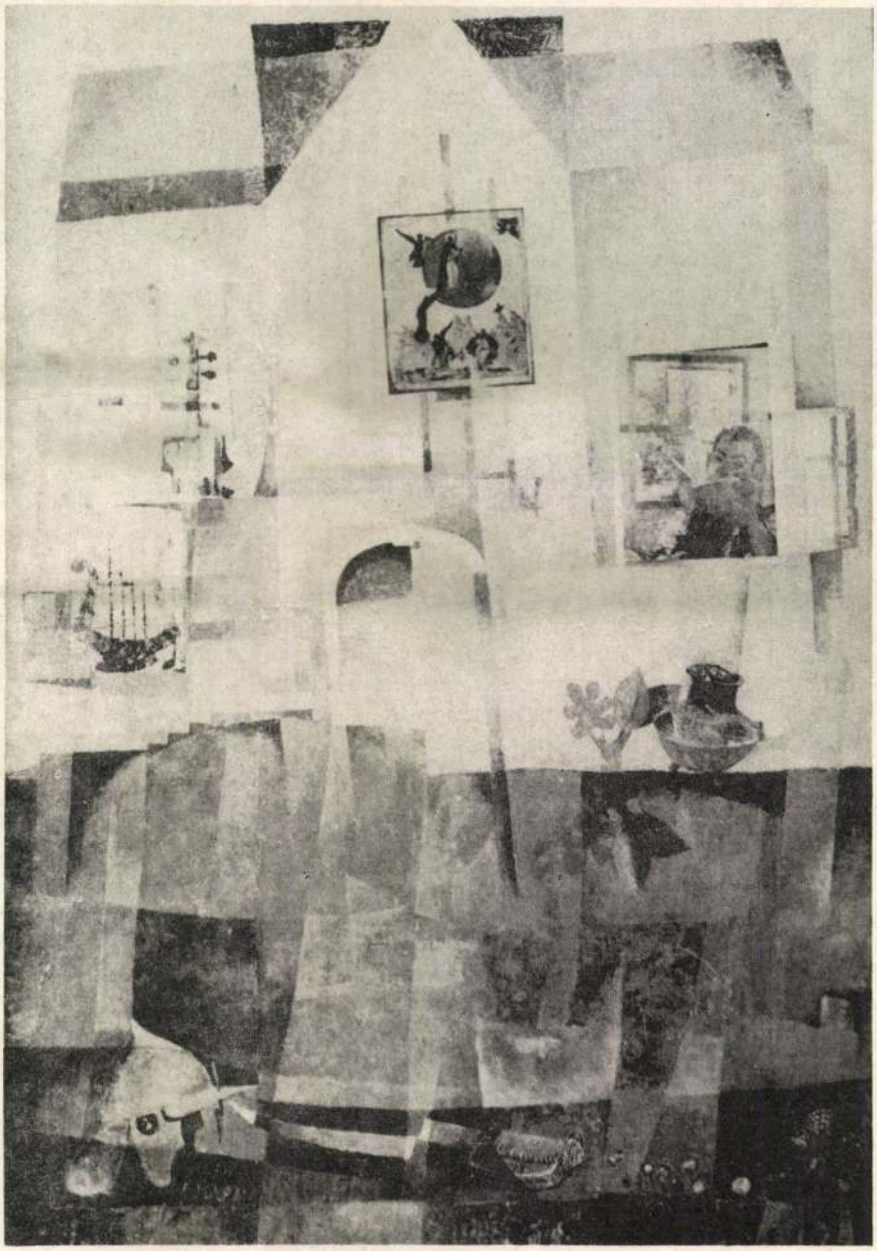

2. Marosfalvi Antal: Házam

3. Marosfalvi Antal: A nagyja halála

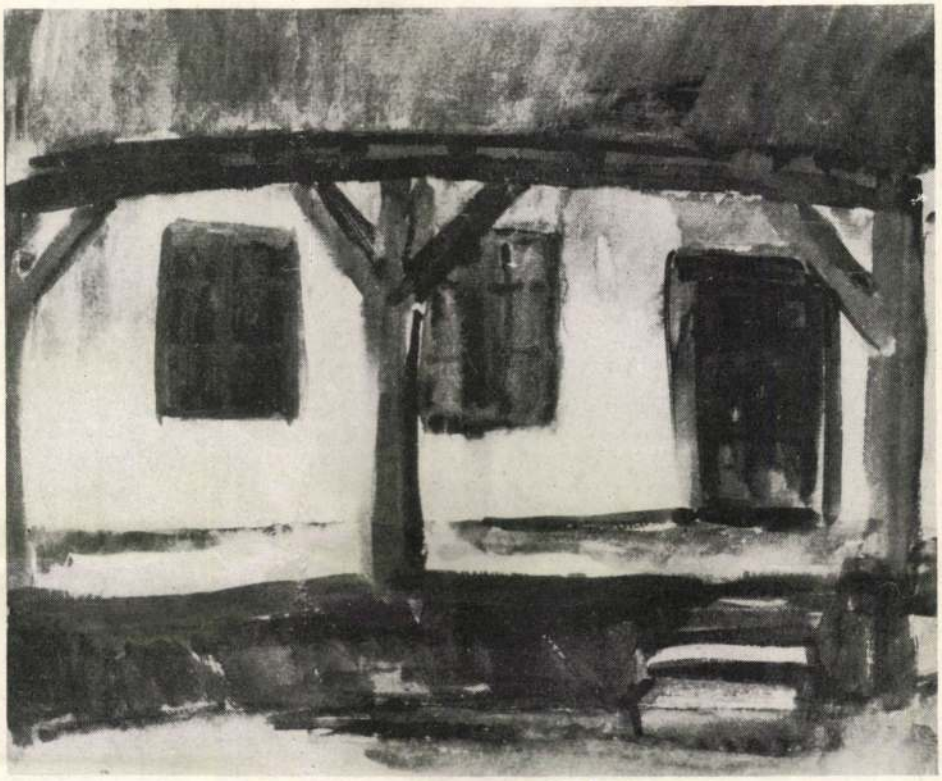

4. Várkonyi György: Piskái ház

kesültsége, jó időben alkalmazott szigora, szakmai tanácsai, a korrigálások izzasztó komolysága.

A vasi műhely eredetileg a festők, szobrászok csoportosulását jelentette, de örvendetes tény, hogy az idők során a hazai élmezőny szintjén a kerámia Geszler Mária és az építőművészet Heckenast János részvételével szintén bővítette immár képzőművészileg teljessé az egyre táguló kör alkotó munkáját. Minden műfaj országos szinten dolgozik a vasi műhelyben egyre nagyobb feladatot vállalva és teljesítve. Ezen belül példás teljesítmény, hogy Heckenast János építész felszabadulási emlékműve a legmodernebb monumentális szoborplasztikai alkotás Szombathelyen. Minden képzőművészi részleg a minőség különböző fejlődési fokán – mely legtöbbször időhátrányból és nem képességhiányból fakad – európai mérlegre figyelhet, akik közül többen, így Bartha László, Illés Árpád, Gerzson Pál közelebbről vagy távolabbról a vasi műhelyhez tartoznak.

Nem lekicsinylendő eredmény az sem, hogy a vasi műhely egyre általánosabbá váló növekvő értékrenddel a képzőművészet teljes skáláján mozog. Ebben az egyetemes résztvételben biztos a társadalmi bázisa, érettek a kultúrtörténeti feltételek. Minden túlzás nélkül szilárd tárgyilagossággal állapíthatjuk meg, hogy Szombathely és Vas megye kifogástalan és minden problémára kiterjedő figyelemmel pártolja a művészetet, a jó művészetet. Ez az állandó és hiánytalan megbecsülés abban jut kifejezésre, hogy tárlatok egész sorát rendezik helyi művészek alkotásaiból, s az értékrend alapján vásárolnak rendszeres buzgalommal. Ehhez járul az a tény, hogy a Művészeti Alappal

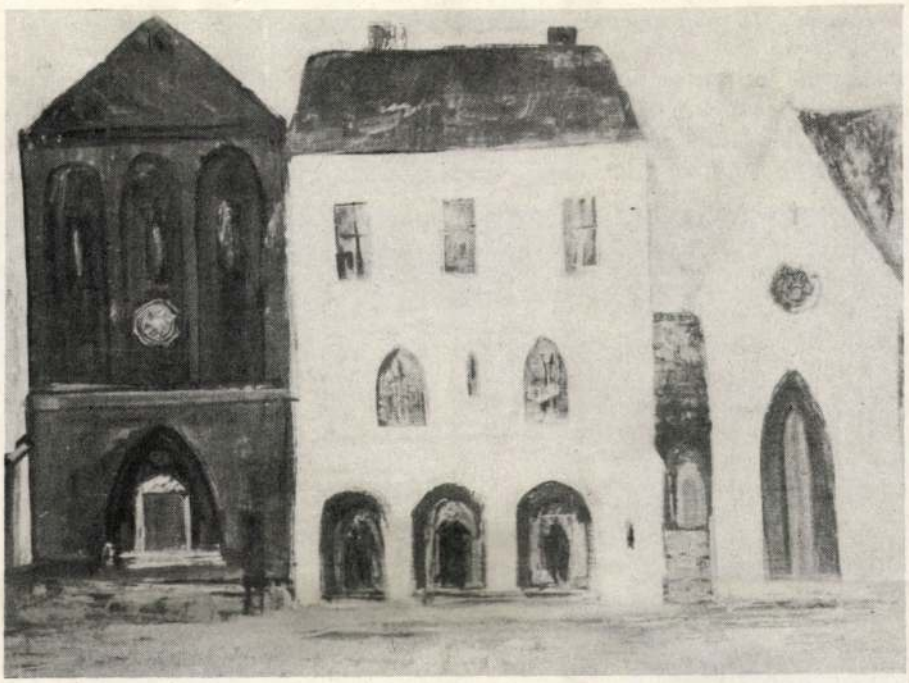

5. Simon Iván: Zöld házak

6. Simon Iván: Madárgép

összefogva a IV. ötéves tervben több műteremlakás épült Vas megyében, s ezzel a művelődéspolitikai szervek tudatosan szerkesztik a mi társadalmunk törekvéseivel párhuzamos intenzitású új művek egész sorát, melyek Vas megyei indítékúak, Vas megyében nyerik el ható otthonukat, de rangjuk országos, szerencsés esetben európai.

Olyan föld Vas megye, ahol az eszme testet ölt, viharos, derűs, szenvedő, diadalmas történelmünk a kőszegi várban, jáki templomban, a bozsoki kastélyban, Csempeszko-

7. Mészáros József: Kukoricafosztás

8. Mészáros József: Temetés

pácsban, Velemérben. A műemlékek sokasága szigorúan fogja szobrászok, festők, kerámikusok, építészek kezét, s hangtalanul szól; csak hozzánk méltót, értékeinket korszerűen folytatót engedélyez a kor műveid kivitelezésében, másra nem kapsz, nem kaphatsz engedélyt. Ez a hagyományokban rejlő minőséget követő minőség is a vasi műhely tartozéka, egyik kimondatlan, de tényleges szövetségese. A szombathelyi múzeumhálózat árnyaltsága szintén! Római és középkori kőtár, Isis-szentély, vasi múzeumfalu, Derkovits Gyula állandó emlékkiállítása, a Forradalmi Múzeum időszakos tárlatai, a Smidt és Gothard Jenő iparművészeti, csillagászati, régészeti, tudománytörténeti kiállítás vezeti, irányítja, segíti, módosítja a festők képzeletét, szobrászok, kerámikusok, építészek fantáziáját, – ad használható és feldolgozandó nyersanyagot a műhöz, az új alkotásokhoz.

Értő, érző, növekvő, inspiráló, – mondjuk ki bátran; tehetséges a vasi közönség. Jellemző, hogy a tárlatok nyitásának varázsát a szombathelyi, kőszegi, körmendi zsúfoltság adja, mely messze meghaladja az országos átlagot. Itt a festő nem érezheti magányosnak magát, széles rétegek kísérik figyelemmel munkáját. A szakkörvezetők, a rajzpedagógusok és mesterek mellett e fogékony közönség a vasi műhely erjesztő Kazinczy szerepére vállalkozik, személytelenül is személyes szolgálatot teljesít; névtelen, de létező kovászember. A művészet és közönség kapcsolatának egyik lényeges mozzanata a szocialista brigádok szerepe, akik rendszeres vendégei a vasi tárlatoknak. Miért? Egyszerűen azért, mert Marosfalvi Antal, Simon Iván az ő sorukból lépett elő festővé, azért, mert Marosfalvi Antal jelenleg is üzemi tárlatokat szervez a Sabaria Cipőgyárban, Simon Iván pedig részt vesz az országos vasutas kiállításokon, hazai és nemzetközi sikerrel. Nem elszigeteltek, – a művészet is, a munkásközönség is lép egymás irányába kollegiális rendszerességgel és szorgalommal.

Nem apad a kulturális élet, eseményekkel árad. Jó ötlet, hogy a Derkovits ösztöndíjasok Derkovits városában, Szombathelyen tartják beszámoló munkatárlatukat és a szombathelyi textilbiennálénak ma már nemzetközi híre van, – lodzi katalógus is jelzi fontosságát. Nemkülönben jelentős kiállításcseréket bonyolítanak le Győr-Sopron és jugoszláv képzőművészekkel, mely a vasi műhely tágasságát fokozza és saját minőségét ellenőrzi a baráti meghívásokkal. Ők is útra kelnek, hozzájuk is érkeznek. Művek, egyre jobb alkotások. Ez a nemzetközi forgalom, élő hazai áramlás pezsgést okoz, – végső soron megszünteti a bezárkózás veszélyes gőgjét, – a fejlődés nélkülözhetetlen, de Vasban alkalmazott láncszeme. Erejük, vállalkozásuk jele, hogy a vasi fiatalok után Vértesi Péter is fővárosi bemutatkozásra készült, tárlata eredménnyel zárult, s nemrégen zajlott le komoly szakmai és közönségsikerrel a Műcsarnokban Bartha László Munkácsy-díjas festőművész retrospektív kiállítása. Komoly segítség, hogy a vasi műhelyt gondozó kritika segíti az „Életünk" hasábjain. E folyóirat művészeti írói, – elsősorban Bertalan Lajos, Heitler László, Pap Gábor, Végvári Lajos, Dévényi Iván, Budai Rózsa, Pogány Gábor és mások tapintatosan, olykor szigorúan, de mindig megfontoltsággal mérik és irányítják a vasi műhely munkáját. Itt sem korlátoznak, hanem nyitnak, hívnak, hiszen az „Életünk" vasi képzőművészetet lendítő rovatának írói, kritikusai nemcsak szombathelyiek, hanem az ország minden részéből szerveződnek, ha van eszméjük, ötletük, gondolatuk, e tájegység számára. Önbecsülés jele, hogy a

9. Horváth János: Téli ablak

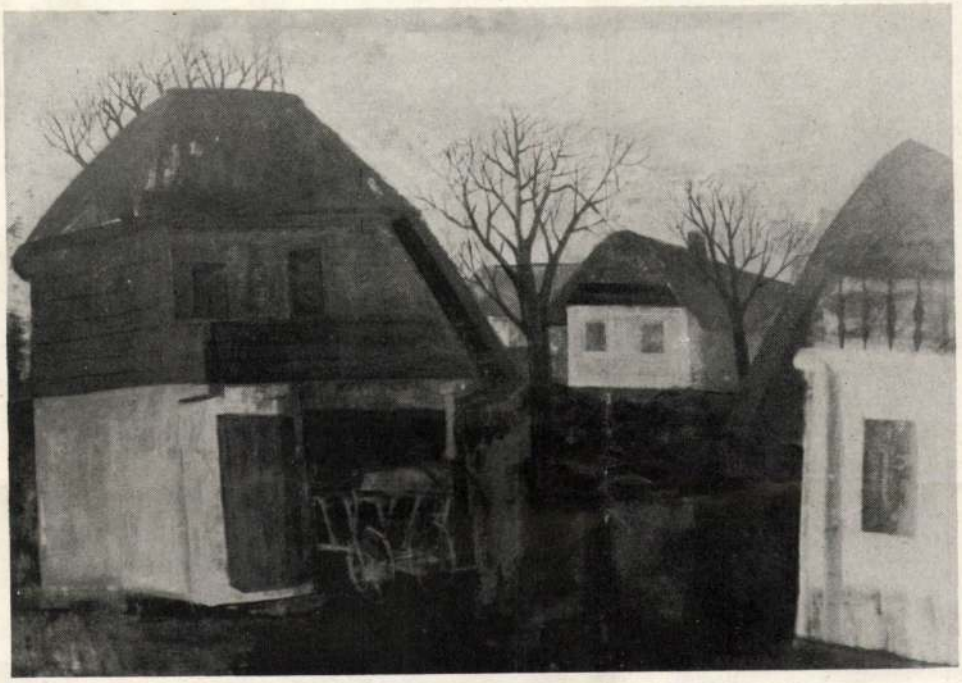

10. Horváth János: Este az Őrségben

vasi művészek általában tisztelik egymást, őrségi szereket és műemlékeket közösen felkereső kirándulásaik is egymás közötti tapasztalatcserét jelentenek. Ezt az összhangot viták is kísérik. Nemrégen zajlott le Németh Mihály, Rózsa Gyula szópárbaja Bartha László művészetének közérthetőségével kapcsolatban. Joggal kérte számon mérsékelt és ezért tárgyilagos összegezésében Bertalan Lajos Németh Mihálytól a megfelelő tónust, hiszen a vasi műhely ezen gyarapodó, felfelé ívelő korszakában nincs értelme igazságtalanul megbántani egy vezető mestert. Nincsen értelme sem most, sem máskor, de ez nem jelenti azt, hogy Bartha Lászlót nem lehet bírálni igazságos mércével, s nem jelenti azt, hogy ez az egyedi kirohanás mérsékelné Németh Mihály fontos szobrászi értékeit, mellyel Sárvárt és magát a műfajt gazdagítja fáradhatatlan ambícióval.

Minden új létesítmény főhivatásán túl szívesen vállalkozik a képzőművészet támogatására. Így a Berzsenyi könyvtár Szombathelyen rendre helyet ad a képtárlatoknak. Ezzel önmagának is, a képzőművészetnek is bővíti közönségét a sokezres olvasótáborból, akik elsősorban fiatalok, értelmiségiek és munkások. Ezt a mágnesként vonzó szerepkört a Savaria Múzeum is megvalósítja kiemelkedő kiállítások rendezésével, melyet érzékenyen a vasi hagyományokhoz kapcsol. Így fogadták saját Derkovits hagyományukhoz méltóan eszmetársának, Dési Huber Istvánnak emlékkiállítását. A további lehetőség a Szombathelyi Tanárképző Főiskola, a megnövekedett idegenforgalom áramlásának fogadása mindig elsőrangú kultúrával, s azt a tényt is indokolt számításba venni, hogy a vasi festők együttal Balaton-festők is, ez a nosztalgiájuk. Türelmük is, becsvágyuk is elég erős ahhoz, hogy a vasi műhely szép sorjában, hitelesen ellenőrzött

közös munkával egyre előkelőbb hazai és európai rangot érjen el fokozott koncentrációval.

Milyen hát a vasi műhely értékleltára? Elöljáróban, – én a vasi műhely tagjának nevezem a megye valamennyi jelentős képzőművészét, függetlenül attól, hogy tagjai-e az 1968-ban alakult „Vasi fiatal képzőművészek csoportjának", mely 1973-ban vette fel a vasi műhely nevet. Mi ezt a meghatározást tágabban értelmezzük. Ez a stílusra is vonatkozik, mert a vasi műhely a formákat illetően nyitott csoport, nem annyira őriz, mint kutat, felderít, mérlegel. A lehetőségeket kombinálja.

Az idősebb nemzedékből kiemelkedik Bartha László munkássága. Franciásan szellemes és könnyed művei színben, formában egyaránt érzékenyek, fürge koloritja látvánnyá érlelte a virággal társalkodó női aktot, levendulás tihanyi tájat, a repedező balatoni jégtáblákat és az erdő színes történéseit. Mindig elegánsan, mindig éretten. Tündéri álomvilága éretten játékos, hangvétele a „Hirosima" sorozatban azonban drámaira vált. Ő mindig abba a szellemi ruhába tud öltözködni, amerre érzelem- és gondolatvilága portyázik, ezért hirtelen stílusváltásai igazoltan őszinték. Művészetének mozgékonyságát maga fogalmazta meg azon szavakkal, melyet a vasi fiatalok 1970-es kőszegi kállítása alkalmából írt katalógusuk előszavába: „Csak akkor alkothat jelentőset, ha ebből a világból hoz híreket." Ez a feltétel olyan summázat, mely kötelező érvényű mindenkire.

Radnóti Kovács Árpád lelkiismeretes csendéletekben mélyült el, Pirchala Imre faluvégekről, elhagyott malmokról készített rajzi jegyzeteket, Jaksa István kőszegi intimitásokat rögzített. Ehhez a korosztályhoz tartozik a szobrász Majthényi Károly, aki Kerényi Jenő eszközeit kölcsönözve éri el saját törvényeit tisztes szobrokkal, melyek a humanizált élet alakzataiként merednek ránk.

Erős vonulat a középnemzedék. Németh Mihály sárvári szobrászművész a Medgyessy Ferenctől hallott szózatot egyezteti vásárhelyi törekvésekkel, ebből a kettős forrásvidékből alakítja, szelektálja öntörvényeit kőtömbökké álmodott szimbolikus nőkről, emberekről. Magas, megbízható színvonalon közérthető, tisztázott művei gyönyörködést okoznak. Mészáros József már áttételesebb realista. Képei látszatra egyszerűbbek, pedig a bice-bóca mozdulatokban, görcsös tétlenségű figuráiban költészet lappang. Költészet és megbékélés. Megbékélés a világgal és az elmúlással, ez a festői-emberi magatartás kölcsönöz anya-sorozatának hamisítatlan bájt és karaktert. Horváth János őrségi elhagyatottságot figyel, a konyha szögletében kutat tárgyakban maradt lappangó üzenetért, mely mind-mind kincs. Abban feltétlenül jó irányt lát, hogy az őrségi táj és néprajzi hagyomány gyors megörökítésére van szükség festői eszközökkel. Kívánjuk, hogy társai is legyenek ebben a hivatásvállalásban, jöjjön létre az Őrségen őrködő művésztelep vasi alkotókkal s kívánjuk, hogy ez az összegezés bartóki szinten történjék.

A vasi műhely egyik derékhada az 1968-ban alakult „Vasi Fiatal Képzőművészek Csoportja". Őket a KISZ Vas megyei Bizottsága patronálta, a többieket a város és a Művészeti Alap közös műteremmel. A kör vezetését Vértesi Péter festőművész irányította 1973-ig, attól kezdve Simon Iván. Mindketten a csoport törzstagjai, Vértesi Péter hosszú ideig szerkesztette az „Életünk" művészeti rovatát is. Életképességüket bizonyítja, hogy az alapító tagok ma is együtt dolgoznak, s szinte valamennyien előrehaladtak a művészi tevékenységben. Az ő együttműködésük, házi tárlatbírálataik a fejlődés segédeszközévé váltak, tájékozódást és minőségi fellendülést okoztak.

A csoport első vezetője Vértesi Péter, Kmetty János és Fónyi Géza tanítványa volt a főiskolán. Asszociatív úton szabadítja fel a képzelet szabad szárnyalását, melyet szigorú komponálással véglegesít. Kapuk, arcok, tájak csíráiból születik a Vértesi-mű, – „Kertészt" figyelnek a vonalak, múltidéző ablakíveket, fény-árnyékból kászálódó ébredőket, égboltá növekedő „Viharmadárt", csillagtájra toppanó „Űrhajósokat".

11. Vértesi Péter: Tavaszvárás

Friss látomásokkal és új jelrendszerrel gazdálkodik úgy, hogy közben Klee, Vajda Lajos és Bálint Endre eszményeit folytatja.

Simon Iván saját képzelet álmodta belső városát ötvözi, Győr és Kőszeg formátumával képi egyenletté, – másik fő motívuma a „Nagy fa" drámai küzdelme az életért s a hozzá társuló események. Vergődik, szinte sikolt e haldokló fa a kőszegi gesztenyésben és Simon Iván emberi formává módosult rajzaiban, mely nemcsak a fa, hanem a természet önarcképe táncos örvénylésével, hősies küzdelmével a megmaradásért. Ilyen elemző, gondolkodó típus Marosfalvi Antal is, aki montázstechnikával épült felületein rendre megörökíti azt a nyüzsgést, mely lelkületéből árad a gyermekkor, utazásai és tapasztalatai irányából. Ő is emléket állított az évszázadok óta élő kőszegi „Nagy fának", és Baróti Szabó Dávid, Gulyás Pál diófája, Szabó Lőrinc tar meggyfája és Csontváry „Magányos cédrusa" sodrásában, – az ő jelképes fáikat folytatva küzdő embert láttat a fa vonaglásaiban, – Michelangelo kötözött rabszolgájához hasonló féktelen energiát.

Körmenden nyílt meg 1975 őszén a vasi fiatalokhoz tartozó Várnai Valéria és Várkonyi György tárlata. Várnai Valéria erős a hangulatteremtésben. Gyöngyháztisztaságú színekkel kutatja, keresi, hangolja a „Mályvák" formáit és ugyanezzel az érzékeny bensőséggel talál rá „Topolcsány" és a „Győri este" kialvó színeinek éltető nosztalgiájára. Várkonyi György kopogósabb alakzatok létrehozásában serénykedik, drámaibb alkat, aki ragaszkodik a néprajzi megfigyelésekhez, s egy-egy roskadt ajtóba, bakancsba, piskói házba kapaszkodva találja meg érdekesen és színvonalasan induló festészetének nyitányát. A kör egyik fontos szólama Geszler Mária kerámikus művészete, aki sodró, duhaj szenvedéllyel, tiszta hévvel formálja a szláv templomok hagymaalakú kupoláit, örmény élményeit, „Csók-táblájá"t, – ahogy azt az Iparművészeti Főiskolán Csekovszky Árpádtól, a magyarszombatfai fazekasoktól, s főként és kizárólagosan önmagától tanulta.

Szokolszky Miklós „Lírai alkat, átéli és átfogalmazza a valóság költészetét", így

elemzi találóan művészetét Bertalan Lajos 1974-es szombathelyi kiállításának katalógusában. Az ellágyult formák elcsúszásaiban mély rezignáció és együttérzés lappang, – Hatos Csaba vele ellentétben lázas aktivitással ad teret egyik legújabb festményén az „Óvodások" lüktető tevékenységének. Nagyon tehetséges az Erdőkertesre költözött Magyar János és Rasperger József, aki figyelemre méltó tusrajzokkal meditál azon, hogy „Mi marad egy ember után", egyszerre ironikus és megbocsátó alapossággal.

Jó adottságokkal és telítettséggel dolgozik még Szombathelyen V. Tóth László, a faszobrász és a festő Unger Károly, Artner Ferenc, Káldi Judit és Pozsonyi János. Sokat ígérő munkákkal jelentkezett a 75-ös szombathelyi tavaszi tárlaton Dóczi László. Minden látványkincset gyűjtenek Vas megye képzőművészei. A Celldömölkön élő Nagy István zalai tájat ábrázol, Krieg Ferenc emlékképeit, Csonka Ernő bozsoki őszt, Benkő László kőszegi impressziókat.

Bár itt is érezhető a nagyobb város irányába gyülekező kedv, az örvendetes, hogy Simon János Répceszentgyörgyön alkot, mások Őrségben, Zsennyén, Celldömölkön, Sárvárott azzal a szándékkal, hogy Kőszeg környéke és a Kemeneshát, az egész vidék folyóival, hegyeivel, lankáival, múltsűrítő műemlékeivel, néprajzi tárgyaival és főként az izmosodó jelen emberi tartalmával szabatosan és nagyvonalúan megörökítődjön a tehetség és a festői szabadság hullámhosszán.

Szólnunk illik még a reményekről; Benkő Mariannáról, Csicsmann Rudolfról, Feiner Ágiról, Brodszky Ferencről, Tiborc Zsuzsáról, Szücs Istvánról, G. Szigeti Magdáról, Lődör Jenőről, Sz. Hábetler Mártáról és a többiekről, akik most születnek művészjelöltté a Vas megyei szakkörökben, iskolákban. Róluk, akik ma még névtelenek. Méltó tisztelettel indokolt megemlíteni Burány Nándort, akit többen vallanak a vasi műhely tagjai közül indító mesterüknek.

A vasi műhely palettája egyetemes látóhatár felé ível, teljességre törekszik. A tájmodellt illetően saját környékén kívül érinti festmények felületén a Balatont, Szentendrét, Mártélyt, és Vásárhelyt, – tényleg szinte az egész világot. Riláról és Székelyudvarhelyről Várkonyi György készített rajzos beszámolót, Sárváron Pongrácz Zoltán, Szigetközben Marosfalvi Antal, Bicskén Mészáros József, Sümegen Szücs István, Párizsban Bartha László, Mexikóban Pozsonyi János járt művekkel, s hozott képi tanulságot. Úgy tűnik azonban, hogy akad még elég festőileg fel nem tárt hely Vas megyében, amelynek képi értelmezése a jövő, a közeljövő feladata. Velemre, a cáki présházakra, szelíd gesztenyés domboldalakra, Vönöckre, Ostffyasszonyfára gondolok, ahol hajdan Petőfi járt, és az első világháborúban fogolytábor volt, melyről a temető regél azon festőknek, akik felkeresik. Vasvár vidéke is grafikailag feldolgozatlan akár a Kerka patak, Herpenyő, Répce-part és az Őrség vidéke, vagy csak egy-egy különös színekben tobzódó virág, mely új festői otthon lehet.

Ezzel átléptünk a szellemi leltározás után a teendők, a vasi holnap közegébe. Mivel a vasi műpártolás tekintélyes magángyűjteményeket hozott létre, – elég a Smidt és Gothard kollekcióra utalnunk – lényeges e mozgalmat felkarolni, és fokozni az iskolák és üzemek bekapcsolását a vasi képzőművészeti életbe műterem – és tárlatlátogatás, műemlékséta, a szocialista brigádok vizuális képzése tekintetében. Erre megvan a hajlandóság mindkét részről, – Vasban az aktív és befogadó közeg egymásra talált, ezt a szövetséget szükséges a továbbiakban ezen új elemekkel bővíteni. A vasi műhely 1975-ös kiállításának katalógus-mottójából idézek, melyet Weöres Sándor írt: „Kifogásolni, fölényeskedni bárki tud; tanulj meg mindenkitől tanulni". Úgy érzem, ezzel a józansággal rendelkeznek az itt élő képzőművészek, ez is hozzájárul biztos szakmai-emberi alapjukhoz. No, még nem teljesen, mivel vannak problémák is, melyek remélhetően – átmenetiek. Mire gondolok? Arra, hogy a Művészeti Alap zsennyei

alkotóháza eléggé a megyén kívül él, nem vállal oly mértékben közművelődési feladatot, mint a nagymarosi művésztelep Pest megyében. Ez a „fényes elszigeteltség" felszámolást igényel.

Gond az is, hogy a vasi műhely eddig még nem teremtett iskolát, ahogy Kulcsár János helyesen jegyzi meg az 1973-as szombathelyi Tavaszi Tárlat füzetének előszavában. Miért? Azért, mert a vasi lépték eddig a jó művek és nem a mesterművek színvonalán mozog. Ezért indokolt, a mértéket erre az általános magaslatra fejleszteni. Hogyan? Azzal a vasi összefogással, mely a közönség és a művészet, – a párt és állami szervek összmunkájával biztatóan elindult, de fejleszthető és fejlesztendő.

12. Vértesi Péter: Asztal

Fejlesztendő, mert a biztatóan induló vasi festé
a remekül hajrázó szombathelyi építőművész
– közömbös társak, nem szövetségesek. Ezért
hely. De azzá válhat, különösen akkor, ha a
sürgetik e kontaktus kialakítását, ha szép sorj
ha a vasi építészet lehetőséget ad arra festőkr
az új építmények belső terét ők gondozzák.
ha sürgeti, igényli kollegiális tisztelettel és szigorúsággal az európai minőség rangját
ezt az állandó munkát. Annál is inkább, mivel úgy igaz, ahogy Csikós József, a KISZ Vas megyei Bizottságának titkára megállapította: „Az alkotó közösséggé válás sok buktatóval kísérő útja első szakaszát végigjárták; a közös nyelv, a vizuális beszéd, az igényesség önmagunkkal, az idősebb pályatársak és mások segítsége, vitáik nyílt, konstruktív légköre teszi mind inkább tartalmilag is közösséggé őket... Ha alkotásaikat ezután is a művészetközvetítés igényes áldozata és a folyton megújulás képessége kíséri, egymást és szocialista társadalmunk összetett világát vállalva, örökösei és folytatói lehetnek a pannón táj progresszív művészeti hagyományainak. Európaiak, a szónak abban a legnemesebb értelmében, amely a szülőföld emberének érzés- és gondolatvilágát magas szinten képes egybeötvözni a leghaladóbb emberi törekvésekkel." Tiszta, sűrített, időszerű szavak, használhatók. Ha ezt az irányjelzést jószándékban és energiában követni tudják a társadalmi szervek és a művészek, akkor hamarosan időszerűvé válik, hogy a vasi műhely bemutatkozzék összegező nagy kiállításon a Magyar Nemzeti Galériában vagy a Műcsarnokban, – egyszerűen azért, mert valóban nemcsak nevükben, hanem ténylegesen is műhellyé váltak, mert eszmében szocialistává, minőségben európaivá növekedtek.

Miklós LOSONCI

Vaser Werkstätte

Ein Beweis dafür, dass die bildenden Künste in Ungarn dem europäischen Bereitschaftsstand entsprechen, ist der Umstand, dass im ungarischen Kunstleben eine zeitgemäss Arbeitsteilung vorherrscht. Die Schule von Szentendre summiert die auf unserem Kontinent entwickelten visuellen Ergebnisse, indem sie eine strenge malerische Kritik walten lässt. In Vásárhely werden die Traditionen der ungarischen realistischen Malerei gepflegt und auch die Mitglieder der Vaser Werkstätte nehmen ihre Möglichkeiten mit den Mitteln ihres Berufes und mit intensivierter Arbeit wahr. Sie sind bestrebt, eine ungebrochene Entwicklung und Kontinuität zu sichern, indem sie die Werte aus der historischen Vergangenheit des Landesteils Pannonien mit den Aufgaben der Gegenwart in Einklang bringen. Die erfolgreiche Arbeit aller aktiven Generationen beweist der verdiente Ruhm von László Bartha, József Mészáros, Péter Vértesi und ihrer vielen Malerkollegen, wobei auch das bedeutende Schaffen des Bildhauers Mihály Németh in Sárvár nicht unerwähnt bleiben darf. Die Bedeutung der Vaser Werkstätte ist auch daran zu messen, dass die namhaften Maler Árpád Illés, Tibor Rozanits und József Lakatos aus den Quellen der Kultur des Komitats Vas und aus der ergreifenden Schönheit dieser Landschaft schöpfend ihre Laufbahn antraten. Es ist eine erfreuliche Aktivität auf dem Gebiet des Ausstellungsaustausches zwischen ungarischen Veranstaltern untereinander und mit ausländischen Ausstellern zu verzeichnen. Szombathely errang sich schon europäische Bedeutung mit ihrer Textil–Biennale. In dieser Stadt wird auch das Erbe der grossen ungarischen Maler Gyula Derkovits und István Dési Huber gepflegt und in diesem Geist wächst die neue Künstlergeneration in gründlicher Werkstättenarbeit heran, was auch die schnelle aber wohlfundierte Entwicklung von Iván Simon und Valéria Várnai bezeugt. Anerkennungswürdig ist auch die Verbreitung der zeitgemässen Architektur im Komitat Vas, wobei diese sich in die Wertordnung der historischen Denkmäler gut einfügt. Es gilt als eine ständige Aufgabe im Komitat Vas, dass bei Fortsetzung des auch bisher hervorragenden Mäzenentums der amtlichen Stellen, die neue Architektur sich mit den jungen Malern und Bildhauern enger verbunde. Eine weitere Aufgabe ist die malerische Bearbeitung auf dem Niveau von Bartók der einzigartigen Landschaft Őrség.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307
1969 MÁR 20
NÉPSZABADSÁG
Derkovits Gyula
1021

Tanácsköztársasági jubileumi ünnepségek országszerte

Szerdán országszerte sokfelé tartottak ünnepségeket a Magyar Tanácsköztársaság kikiáltásának fél évszázados jubileuma alkalmából.

Ünnepélyes zászlófelvonás, zenés őrségváltás

A Magyar Tanácsköztársaság kikiáltásának 50. évfordulója alkalmából ma délután a Parlament előtti *Kossuth Lajos téren* ünnepélyes külsőségek között, katonai tiszteletadással felvonják a Magyar Népköztársaság állami zászlaját.

Hasonló ünnepi esemény színhelye lesz a *gellérthegyi Felszabadulási Emlékmű*, ahol a magyar nemzeti lobogót és nemzetközi munkásmozgalom hagyományos vörös zászlaját vonják fel, ugyancsak katonai tiszteletadás közepette.

Péntek délben *zenés őrségváltás* lesz az állami zászlónál, a Kossuth Lajos téren.

A zászlók bevonására a Parlament előtt s a Gellérthegyen egyaránt szombat délelőtt kerül sor.

Az angyalföldi *József Attila Művelődési Központban* szerdán, angyalföldi képzőművészek munkáiból nyílt ünnepi kiállítás.

Befejeződött a háromnapos tudományos tanácskozás

Szerdán a *Magyar Tudományos Akadémián* véget ért az a *háromnapos tudományos ülésszak*, amelyet a Magyar Tanácsköztársaság megalakulásának 50. évfordulója alkalmából rendezett a Magyar Történelmi Társulat, az MSZMP Központi Bizottságának Párttörténeti Intézete, a Politikai Főiskolája és Társadalomtudományi Intézete, az MTA Történettudományi Intézete, a Hadtörténeti Intézet és Múzeum, valamint az ELTE bölcsészettudományi karának új és legújabb kori magyar történeti tanszéke.

A délutáni plenáris ülésen *T. T. Tyimofejev*, a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának levelező tagja, a moszkvai nemzetközi munkásmozgalom-történeti intézet igazgatója köszöntötte a tanácskozás részvevőit, majd a két szekció vitavezetője — *Andics Erzsébet* és *Otta István* — számolt be az ülések munkájáról.

Ezután *Henri Martin*, a Francia Kommunista Párt Központi Bizottságának tagja méltatta a tudományos ülésszak jelentőségét. Az ülésszak *Vass Henriknek*, a Párttörténeti Intézet igazgatójának zárószavával ért véget.

Kiállítások, névadó ünnepségek

Szerdán több kiállítást is rendeztek.

A Magyar Tanácsköztársaság *agrárpolitikai tevékenységét* bemutató kiállítást a Vajdahunyad várában nyitották meg. A Magyar Mezőgazdasági Múzeum kitűnően szerkesztett tárlatán fényképek, grafikonok, különböző dokumentumok adnak képet — a századfordulóig visszamenőleg — a magyar agrármozgalomról. A nagyszabású kiállítást hétfő kivételével naponta 10 és 17 óra között lehet megtekinteni.

Ugyancsak a tanácsköztársasági jubileum alkalmából emlékkiállítás nyílt meg a *debreceni Déri Múzeumban*, sok megyei és városi 19-es dokumentummal. Oroszlányban *Forradalmi festők* címmel nyitottak kiállítást, amelyen Derkovits, Uitz, Dési-Huber és más korabeli művészek 34 alkotását mutatják be. A Békés megyei pedagógusok hagyományos képzőművészeti kiállítását is a tanácsköztársasági jubileum jegyében rendezték meg Békéscsabán.

Mosonmagyaróvárott, a Lenin út 70. számú ház falán emléktáblát avattak annak emlékezetére, hogy a Tanácsköztársaság idején abban a házban tevékenykedett a pártszervezet és a Vörös Hadsereg toborzó irodája.

Szerdán Sopronban *zászlóavatási ünnepséget* rendeztek. A zászlót a városi tanács pártszervezete ajándékozta a tanácsi KISZ-szervezetnek, amely az ünnepségen a magyar és a nemzetközi munkásmozgalom kiemelkedő harcosának, *dr. Münnich Ferencnek* a nevét vette fel.

Ünnepi ülések

A *Tudományos Ismeretterjesztő Társulat* a Kossuth Klubban tartotta ünnepi elnökségi ülését, amelyen *dr. Ortutay Gyula* akadémikusnak, a TIT elnökének bevezetője után *dr. Mód Aladár* professzor emlékezett meg az 1919-es történelmi eseményekről. A vasutas-szakszervezet kibővített ülésén *Szabó Antal* főtitkár méltatta a Magyar Tanácsköztársaság jelentőségét.

A *Keszthelyi Agrártudományi Főiskola* ünnepi tanácsülést tartott. *Zsámbékon* a felsőfokú mezőgazdasági technikumban kezdődött kétnapos tudományos ülésszak a jubileum tiszteletére. Szerdán a MEDOSZ-ban *Kovács István*, a szakszervezet főtitkára az ország minden részéből érkezett 42 földmunkásveteránnak nyújtott át a szakszervezeti munkáért kitüntető jelvényt és oklevelet.

Egykori vöröskatonák kitüntetése

A *Szolnok megyei* díszünnepség a Szigligeti, a *székesfehérvári* a Vörösmarty színházban volt. *Békéscsabán* a megyei tanács tartott ünnepi ülést, s elhatározta, hogy *minden évben 150 dolgozó gyermekének ingyenes üdültetését biztosítja*. A tanács ösztöndíjat alapít, fizikai dolgozók gyermekei részére, továbbtanulásuk támogatására. *Közös ünnepi tanácsülést* tartott a Vas megyei, a szombathelyi és a szombathelyi járási tanács a Szombathelyi Művelődési és Sportházban. A *győri*, a *veszprémi*, a *szegedi*, a *pécsi*, a *salgótarjáni*, a *zalaegerszegi* tanácsköztársasági emlékünnepségeken sok egykori vöröskatonának nyújtottak át kitüntetést.

Az *ÉDOSZ elnöksége* bensőséges ünnepségen köszöntötte a szakszervezeti tagságuk fél évszázados jubileumát ünneplő szervezett élelmiszeripari dolgozókat, akiknek az elnökség nevében Putics József főtitkár nyújtott át oklevelet és jutalmat.

A *Geodéziai és Kartográfiai Egyesület* ünnepségén *Halász Péter*, a MÉM Országos Földügyi és Térképészeti Hivatal vezetője mondott ünnepi beszédet.

noke nyilatkozatában hangoztatta: — Meggyőződésem, hogy az NSZK-ban sokan üdvözlik az európai biztonsági értekezlet megtartására vonatkozó javaslatot, mert az megfelel országunk sok állampolgára és az európai népek békevágyának.

Az európai biztonság megköveteli, hogy népünk demokratikus erői tevékenységükkel rákényszerítsék a szövetségi köztársaság uralkodó köreit és kormányát az európai határok és az NDK elismerésére, az atomsorompó-szerződés aláírására és arra, hogy lemondjanak az atomfegyverek megszerzésére irányuló törekvésükről — jelentette ki nyilatkozatában Max Reimann.

WASHINGTON

Az amerikai külügyminisztérium „óvatos fogadtatásban" részesítette a Varsói Szerződés tagállamainak az európai konferencia összehívására vonatkozó felhívását — írja a *Reuter*. A minisztérium szóvivője, *McCloskey*, kérdésekre válaszolva kijelentette, a felhívást nem tekintik olyan javaslatnak, amely megköveteli, hogy az Egyesült Államok válaszoljon rá. Ami általában véve a kérdést illeti — mondotta —, sze-

demonstrálták Magyarország és más orsz
új rendszer haladó, mélységesen népi jelle

A Magyar Tanácsköztársaság kikiáltá
valóvá vált a szocialista forradalmak kors
ber nemzetközi jelentősége és internaciona

A magyar proletariátus győzelmét a n
ország kommunistái és dolgozói, a világ öss
sel fogadták. A Szovjet-Oroszországgal val
Magyarország már fennállásának első napj
internacionalisták tízezreinek részvétele a Nagy Októberi Szocialista Forradalomban és a polgárháborúban, a két ország legjobb fiainak a közös ellenség elleni harcban kiontott vére emlékezetes megnyilvánulásai voltak népeink proletárszolidaritásának és kölcsönös segítségnyújtásának.

Az országnak a fasizmus alóli felszabadulása után Magyarország dolgozói szilárdan a szocialista fejlődés útjára léptek, és történelmileg rövid idő alatt a társadalom politikai, gazdasági és kulturális életének valamennyi területén gyökeres változtatásokat hajtottak végre. Ma a Magyar Népköztársaság a fejlett szocialista ipar, a haladó szövetkezeti mezőgazdaság, a sokrétű kultúra országa, a szocialista országok családjának méltó tagja, amely harcol az imperialista reakció és agresszió ellen, a békéért, a demokráciáért és a szocializmusért.

A szocializmus építésének befejezésén munkálkodó magyar dolgozók élén biztosan halad a Magyar Szocialista Munkáspárt, amely folytatja és továbbfejleszti a magyar kommunisták dicső forradalmi hagyományait. Az osztályharcokban megedzett, a marxizmus—leninizmus és a proletár internacionalizmus álláspontján szilárdan álló Magyar Szocialista Munkáspárt méltóképpen járul hozzá a szocialista építés elméletéhez és gyakorlatához, a szocialista közösség országai egységének erősítéséhez, a világ kommunista és munkásmozgalma sorainak összeforrottságához.

A Szovjetunió Kommunista Pártja, a szovjet kormány és valamennyi szovjet ember örül azoknak a sikereknek, amelyeket a Magyar Népköztársaság a szocializmus építésében és nemzetközi síkon elért. A szovjet nép nagyra értékeli az országaink között hagyománnyossá vált teljes egységet, testvéri barátságot és sokoldalú együttműködést.

Szívből köszöntjük Önöket és az egész testvéri magyar népet a Magyar Tanácsköztársaság fél évszázados jubileuma alkalmából. Ezen a nevezetes napon, amelyet Önökkel együtt, drága magyar elvtársaink, megünnepelnek a Szovjetunió dolgozói is, új sikereket kívánunk Önöknek a szocialista társadalom építésében, a békéért, a demokráciáért, a nemzeti felszabadulásért és a szocializmusért vívott közös nagy harcunkban.

Éljen és virágozzék a magyar dolgozó nép állama, a Magyar Népköztársaság!

Éljen a szovjet és a magyar nép örök barátsága!

L. BREZSNYEV
az SZKP Központi Bizottságának főtitkára

N. PODGORNIJ
a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsa Elnökségének elnöke

A. KOSZIGIN
a Szovjetunió Minisztertanácsának elnöke.

Szirmai István látogatása a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemen

Szirmai István, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja szerdán látogatást tett a *Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemen*, ahol *dr. Szabó Kálmán* rektor és az egyetem más vezetői fogadták.

Az aulában a Tanácsköztársaság 50. évfordulója alkalmából díszünnepséget rendeztek; Szirmai István ünnepi beszédében méltatta a dicsőséges Tanácsköztársaság 133 napjának történelmi jelentőségét. Az ünnepségen részt vettek veterán közgazdászok is.

Délután Szirmai elvtárs az egyetem állami, párt- és tömegszervezeti vezetőivel, aktivistáival találkozott és időszerű bel- és külpolitikai kérdésekről tájékoztatta őket.

Az Ukrán Tudományos Akadémia küldöttsége Budapesten

A Magyar Tudományos Akadémia elnökségének meghívására hazánkba érkezett az *Ukrán Tudományos Akadémia* öttagú küldöttsége. A delegáció vezetője *B. E. Paton* akadémikus, az Ukrán Tudományos Akadémia elnöke, tagjai: *V. N. Gridnyev* akadémikus, *V. A. Belicer* akadémikus, *I. E. Szivacsenko* akadémikus, *V. V. Nyemoszkalenko* kandidátus.

Rusznyák István, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke szerdán hivatali helyiségében fogadta az ukrán akadémia küldöttségét. A találkozón jelen volt *A. V. Jezsov*, a szovjet nagykövetség tanácsosa.

Derkovits Gyula

1021

Magyar Nemzet

„Stúdió 58-68"

Jubileumi kiállítás a Műcsarnokban

Fiatalok kiállítása: ezt olyan figyelemmel és várakozással — olyan szigorú szeretettel és bizalommal — kell nézni, hogy részvevői között lehetnek a *XXI. század* legkiválóbb mesterei. Hiszen mindössze harminc év van már csak a harmadik évezredig. (Derkovits mindössze negyven évig élt.)

Azelőtt is szokás — eléggé szervezett szokás — volt a „művészavatás". A kezdő fiatalok csak bizonyos tűzpróbák után lehettek felkent művészek. A felszabadulás előtt a haladó művészek társadalmában a próbatétel a Szinyei Társaság Tavaszi Szalonja volt, ahol díjak és jutalmak emelték ki a tehetségeket. (Itt kapta élete egyetlen jutalmát Derkovits Gyula is.) Visszapillantva a csaknem negyven év előtt indult kiállításokra és a díjazottakra, a kiválasztás helyessége zömében igazolódott. A Tavaszi Szalon után a KÚT-ban, a Képzőművészek Új Társaságában szerepelhetett a fiatal művész, majd ha az ígéretet beváltotta, KÚT-tag is lett, s ez már kvalifikációnak számított.

A felszabadulás után megalapítottuk a Derkovits-ösztöndíjat, amely a legreményteljesebb fiatal képzőművészek indulási sebességét biztosítja. Ez már nemcsak kiválasztás, hanem bizonyos értékig avatás is. Három év át havi 3000 forint, egy Kuth-díjnál nagyobb ösz-

szeg, biztosít a fiatal művésznek a főiskola elvégzése után, ellenszolgáltatás nélkül, gondtalan fejlődést. Ez a három évre biztosított alkotómunka olyan előny, amihez fogható a világ semmilyen más táján sem található. A *Stúdió* alapító célkitűzése az volt, hogy biztosítsa a pályájuk kezdetén álló fiatal művészeknek a kibontakozáshoz szükséges eszmei, kulturális és anyagi feltételeket. Az anyagiakat a Képzőművészeti Alap vállalta.

Tíz évre visszatekintő, nagyszabású kiállítást mutat most be a *Fiatalok Stúdiója*, a kommunista ifjúsági mozgalom 50 éves jubileuma tiszteletére.

Tíz év előtti indulásukkor is vitatták, ma is vitatható, hogy helyes-e a generációs elkülönülés. Nem lenne-e jobb, egész művészeti fejlődésünk számára hasznosabb, ha ezek az energiák, amelyek a Stúdióban időnként pezsgő művésztársadalmi életet, érdekes vitákat táplálnak, a Képzőművész Szövetség életében, az idősebb művészgenerációkkal együtt, válnának — gyakran hiányzó — mozgósító motorrá.

Majdnem háromszáz művész sok száz művel szerepel a kiállításon. Szélesen számítva két nemzedék: az egyik, amelyik a Stúdió indulásakor nem volt még 35 éves, a másik: a most Stúdió-korban levők. Az első generációból azóta már jól ismertté nőtt nevek sorakoznak. Csak példaként és nem a teljesség kedvéért említjük a grafikusok közül *Csohány* Kálmán, *Feledy* Gyula, *Gacs* Gábor, *Gross* Arnold, *Kondor* Béla, a festők közül *Berki* Viola, *Berényi* Ferenc, *Fejér* Csaba, *Galambos* Tamás, *Lakner* László, *Németh* József, *Orosz* János, *Patai* László, *Szalay* Ferenc, *Szurcsik* János, *Udvardy* Erzsébet, *Vati* József, a szobrászok közül *Gádor* Magda, *Kárpáti* Anna, *Kiss* István, *Kovács* Ferenc, *Lessenyei* Márta, *Ligeti* Erika, *Martsa* István, *Nagy* István, *Németh* Mihály, *Samu* Katalin, *Segesdi* György, *Vigh* Tamás nevét.

Ők részben régebbi (Stúdió-korukbeli), részben újabb, nem legjelentősebb, kisebb munkáikkal szerepelnek, de a szobrászok közül egyesek már megvalósult köztéri, monumentális alkotások modelljével is. Vannak ebben a csoportban volt Derkovits-ösztöndíjasok is, tíz esztendő alatt a Stúdió tagjai közül *68-an kaptak Derkovits-ösztöndíjat.* Ha a munkájukban segítségükre volt Stúdió-múltjuk is, akkor ez már igazolja a szervezet létesítését.

Sokfelé elágazó és nem mindig önálló kísérletezésekről számol be a másik, fiatalabb kiállító csoport, s nem látszanak egyértelműen biztosítani, hogy teljesítik a Stúdió alapító szándékát: *„tömörítse a fiatal képzőművészeket, hogy közös erőfeszítéssel törekedjenek a szocialista művészet kialakítására".* További megjegyzéseink ezért is inkább nekik szólnak.

Egy bizonyos filozófia szerint a pesszimizmus alkati, az optimizmus akarati kérdés. Ezen, a részben vadonat friss anyagot magába foglaló kiállításon erősen kutatni kell a bizodalomnak csak az akarását is. Az óriási mennyiségű műtárgy a gyakorlott ízlésre valló rendezésben sem állt össze. Megkísérelték iskolák szerint csoportosítani a képeket. Középen az alapító „öregek", jobbra Szentendre és vidéke, balra Vásárhely és vidéke, meg az úgynevezett naivok. Hátul, közepén a grafika és a díszítő művészet, meg elvont szobrok nagy masszái. A méretmánia még most is létező, de, ha fel is mentjük a nagyméretek kedvelőit azzal a feltételezéssel, hogy monumentális szándék vezette őket, akkor meg az arányok billegése zavar. A monumentalitás a tenyérnyiben is jelen van, ha proporciója erre vall. Van olyan kétalakos gipszkompozíció, amely, a négy vékony lábra épített nyomasztó tömbjével, mintha pillanatokon belül ránk zuhanna. Hasonló hatást kelt egy nagy panno, amelyen az alakok, bár erős plaszticitással formáltak, mégis ötletszerű arányokban jelentkeznek. Láttunk persze mi is, mások is Diegó Rivera freskókat szép reprodukciókban, ahol a kompozíció szereplői látszólag önkényes arányviszonyban vannak, Chagallnál is gyakori ez, de éppen a szereplők szerepe szabja meg arányaikat. Egyébként a művész szuverén s azt és úgy alakít, ahogy akar, s tud, csupán — s ez az *elvárni valók* egyike — meggyőző legyen.

A magyar piktúra Ferenczy Károly óta igazán koloritgazdag s ezt követően a XX. századi festészet igazán színdús. Így hát miféle hagyomány folytatói azok a fiatalok, akik szürkében szürkét, sárgában sárgát festenek? Persze, ezen belül lehetne jó is, amit csinálnak, de többségükben egy Morandi-követőt követnek. Fiatalokról lévén szó, a „követés" általános és bocsánatos. Ám az már a rendező humorára vall, hogy egy gátlástalan Léger-utánzatot egy Bernard Buffet-utánzat mellé akasztott. A festők többsége ugyan nem tesz különleges erőfeszítést a még és még jobb művészetért, de közöttük is van nem egy, aki befogadja és mesterségbeli csiszoltsággal fejezi ki világát. Ez a világ többnyire igen szubjektív, de része a nagy egésznek, emberközponti, néha szenvedélyes. A nagy mennyiségből ez az, ami minőséggé válik.

A grafika — már rendezésében is — zsúfolt, áttekinthetetlen és rossz a világítása. Bár ilyen-olyan technikákban a mesterségbeli bravúr példáit nyújtja, csak éppen tartalmában riasztó. Még olyan művész is, aki egyébként üde és jó humorú plakátokat készít, megrajzolta a *Rombológépeket* — egy, eredetileg is ezzel foglalkozó kollégája gondolata és formája nyomán. S hogy tartósan a *„déja vu"* érzése kísér, nemcsak a nagymérvű követésből ered, hanem, mert a kiállított művek egy részét, különösen az első nemzedéket, már több ízben láthattuk.

A kiállítás legérettebb része, a szobor, de még inkább az éremanyag. Nem állítható általában, hogy ebben mindenki valami rendkívüli, soha nem volt-at produkált, mert bizony Medgyessy Ferenc egytömbbe komponált alakjai kísértenek. Örvendetes azonban, hogy sok jó portré került bemutatásra, mert ez már-már elhanyagolt témának tűnt. A szobrászok becsületére legyen mondva, hogy még az érzékelhető világ érdekli őket, s hogy ebben a világban emberi tartalmat és szépséget találnak. Szerencsére az anyag kötelmeit is tiszteletben tartják, hiszen tőlünk nyugatra láthattunk már drótból és loccsantott ólomból szerkesztett, legföljebb a szobor vázára emlékeztető valamiket. A magyar szobrászok általában s így a fiatalok is megőrizték a jó hagyományokat és erre épül művészetük. Éremművészetünk meg pár év óta különösen szárnyaló. S ha keressük okát, talán a helyes pedagógia, mindenekelőtt a fiatalok rátermettsége s nem utolsósorban a kisméretbe foglalható monumentalitás, az intimben is általános érvény és a relief megmunkálásának sokféle lehetősége adja a jó kvalitást. Hozzá még a korlátlan választék témában, a szimbólumok sokasága költészetről, városokról, forradalmakról, nagy emberek portrészerű és életműre utaló ábrázolása a kitűnő, 7—10 centiméteres érmeken.

Érdemes volna egyszer önálló érem- és kisplasztika-kiállítást rendezni, mert, úgy látszik, ebben nem vagyunk „utánjárók".

A fiatal művészeknek kell avantgarde-nak, élenjáró csapatnak lenni, a művészet megújításának feladatát vállalni. Nem pedig a hatvan év előtti mozgalmak akkor helyén volt, korszerű formáit átvenni, azok harcos tartalma nélkül.

(b. a.)

1969 JAN 7
MAGYAR NEMZET
Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor utca 17.
Telefon: 188-296, 188-307

t űrprogram 1969-es nyitánya:

automatikus űrál.

eres út után, május közepén ereszk... az Esthajnalcsillagra

program tematikájába éppúgy beletartozik a Föld körüli térség tanulmányozása, mint a naprendszer más bolygóinak kutatása. Az a tény, hogy a Vénusz—5 súlya 24 kilogrammal haladja meg közvetlen elődjét, arra utal, hogy a most felbocsátott űrlaboratórium *tudományos apparátusa kibővült* és ennek megfelelően szélesedik a kutatások köre is.

Ami az ember Vénuszra jutását illeti, ezekkel a kombinációkkal kapcsolatos moszkvai tudományos körökben Keldis akadémikusnak a Vénusz—4-ről tartott sajtóértekezleten elhangzott szavait idézik: *„Az ember Vénuszra repülésének időpontját nem lehet megmondani. Addig még sok kutatást kell elvégezni automaták segítségével."* Feltehetően e kutatások meghatározott része hárul majd a Vénusz—5-re.

Sajtóvisszhangok

A nyugati hírügynökségek gyorshírben számoltak be a Vénusz—5 felbocsátásáról, részletesen foglalkozva az eseménnyel.

Az AFP tudományos munkatársa szerint 1969 igen kedvező esztendő arra, hogy a Földről űrhajókat indítsanak a Vénusz és a Mars bolygó felé. Az úgynevezett „ablakok" — kedvező időszakok, amikor a Föld, a Vénusz és a Mars minimális távolságra közelítik meg egymást — az idén nyitva állnak. A Vénusz—5 az első felbocsátást jelenti idén a világűr távolabbi részeinek kutatására. A szovjet asztronautika — mutat rá az AFP tudományos munkatársa — ma elsősorban automatikus kutatóberendezések felbocsátására helyezi a hangsúlyt. *Fütterer*, a bochumi csillagvizsgáló intézet helyettes vezetője, fontos állomásként értékelte a szovjet űrállomás felbocsátását.

Az AFP washingtoni jelentésében beszámol arról, hogy bár eddig hivatalos kommentár nem hangzott el, *az amerikai tudósok nagy érdeklődéssel várják a Vénusz—5 által szolgáltatandó tudományos adatokat.* Az Egyesült Államokban a Vénusz tanulmányozására vonatkozó program *lelassult a vietnami háború hatalmas kiadásai miatt.* Ennek következtében 1972 előtt nem is tervezik kis mesterséges holdak felbocsátását a Vénusz irányában és a NASA vezetői érdeklődéssel várják az 1969—70. évi költségvetés alakulását. Amerikai tudósok hangsúlyozzák, hogy a Vénusz-program sokkal kevésbé pontos és kidolgozott, mint például a Mars tanulmányozására vonatkozó tervek. A vörös bolygó irányába a következő hónapokban két Mariner mesterséges holdat bocsátanak fel, amelyek 3200 kilométer távolságból fogják tanulmányozni azt.

Mihajlov akadémikus az Izvesztyijában azt a véleményét fejezi ki, hogy a Vénusz—5 elődeihez képest sokkal szélesebb körű tudományos és mérőapparátussal rendelkezik. Ez lehetővé teszi, hogy a szovjet tudósok az eddiginél teljesebb képet kapjanak a távoli bolygó légkörének összetételéről, hőmérsékletéről, az atmoszféra sűrűségéről és nyomásáról, továbbá — amennyiben erre mód nyílik — a Vénusz felszínéről.

Barabasov, az Ukrán Tudományos Akadémia tagja csillagász szempontból nyilatkozik a Vénusz—5 repüléséről. Mint hangsúlyozza, a Vénusz bolygót rendkívül nehéz teleszkópok segítségével a Földről tanulmányozni. Állandóan sűrű felhőrétegek övezik a bolygót. Éppen ezért a szovjet csillagászok különleges érdeklődéssel várják azokat az adatokat, amelyeket a szovjet űrlaboratórium szolgáltat majd „Vénusz-közelből".

Agoskov, a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának levelező tagja arra hívja fel a figyelmet, hogy a Vénusz—5 felbocsátása *folytatását, továbbfejlesztését, nem pedig megismétlését jelenti a már korábbi kísérleteknek*, s ennek megfelelően várhatók új, értékes adatok, amelyek még mélyebb bepillantást engednek a távoli bolygó „életébe".

előző év hasonló időszakának 7,9 millió fontjával szemben. Anglia ennél nagyobb mértékben növelte Magyarországba irányuló exportszállításait. Tavaly 10,6 millió, az előző évben 9,1 millió font értékű exportot bonyolított le tíz hónap alatt. A legfontosabb magyar exportcikkek: gyümölcs- és főzelékfélék, hús- és húskészítmények, textiláruk, tejtermékek, tojás. Anglia elsősorban gépeket, vegyicikkeket, textilárukat és fémárukat szállított Magyarországnak.

Jól védi a hótakaró az őszi vetéseket

Január első napjaiban a decemberinél jobb körülmények között telelnek az őszi vetések. Az ország területét hótakaró borítja, s bár a hó vastagsága korántsem egyenletes, a helyzetet a mezőgazdászok kedvezőnek ítélik. Különösen jó a helyzet a Dunántúl déli részén, ahol a hótakaró vastagsága 8—16 centiméter között váltakozik. Megfelelő a helyzet a Dunántúl északi részén is, ahol 4—12 centiméter a hóbunda. Az északkeleti megyékben 3—10 centiméteres a hóréteg, a Duna—Tisza közén 1—4 centiméteres a h... vastagsága és a tiszántúli r... szeken is eléri a 2—4 cent... métert. Ez elég vékony véd... réteg ugyan, de aggodalon... még sincs ok, mert az éjs... kai hőmérséklet most ...

Jelentés a vízállásr... és a víze...

A Duna magyar szak...

A Duna jugoszláviai szakaszán dolgozó négy magyar jégtörő hajónak három jégmezővel kell megbirkóznia, hogy szabaddá tehesse az utat a folyó középső szakaszáról érkező zajlás előtt. Jelenleg a két alsó jégmezőt bontják a hajók. A jégtáblák 6—12 centiméter vastagságúak. A magyar—jugoszláv határtól 6 kilométerre a jégmező vasárnap reggelre elérte a magyar szakaszt. A jégmező hétfőn észak felé tovább hosszabbodott, *magyarországi szakasza 17 kilométer hosszú.* A jégmezők miatt két nap alatt Mohácsnál 187 centiméterrel duzzadt a Duna. A stratégiai tervnek megfelelően *Dunaszekcső, Baja és Paks térségében 6 jégtörő járja a folyót.*

Budapesten hétfőn elsősor-

Kilencre e... a répcelak... halálos áldoza...

A répcelaki robbanás áldozatainak száma kilencre emelkedett, a 19 éves *Makrai* Ágnes — az orvosok erőfeszítései ellenére is — vasárnap belehalt sérüléseibe. A másik súlyos sérült, *Tóth* Lajos állapota viszont tovább javult. A többi sérült közül hétfőn hárman hagyták el a szombathelyi kórházat.

Az üzemben gyors ütemben halad a helyreállítás: a gyár dolgozóinak nagy segítséget nyújtanak a karhatalmisták, és a társvállalatoktól, a környező megyékből küldött munkagépek. Az épen maradt berendezéseket, gépeket alaposan megvizsgálják, a szénsavpalackokat egyenként vetik alá próbanyomásnak.

Hétfőn megkezdték a még raktáron levő 4,5 millió szifonpatron csomagolását, és öt vagon szénsavval töltött palackot is útnak indítottak az ország különböző területeire.

A tervek szerint az *üzem helyreállítása két lépcsőben történik*, az első lépcsőben megindítják a termelést, majd a rekonstrukcióra, fejlesztésre kerül sor a biztonsági követelmények legmesszebbmenő figyelembevételével. Valószínű, két hét múlva már naponta 30—40 tonna szénsavat tudnak szolgáltatni.

áz bárban
SZENT ISTVÁN KÖRÚT 16.)
erkoktél
EMENTINA
R
RÁS
RIPTÍZ)
OR
fia:
LDIZSÁR
Y TRIÓ
TA ÉNEKEL
118-208

Derkovits Gyula
Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V. Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
1969 MÁR 6
BORSODI
VEGYÉSZ

A művelődési ház nagy eseménye

Tiszaszederkényben a városi-üzemi pártbizottság határozatának megfelelően készülnek a jubileumi évfordulók megünneplésére. Ennek szellemében dolgozta ki a művelődési ház vezetősége — a párt, állami és társadalmi szervekkel közösen — a II. tiszaszederkényi művelődési hetek programját. Ebben az évben a művelődési hetek a Tanácsköztársaság 50. és felszabadulásunk negyedszázados évfordulója alkalmával, annak tiszteletére rendezik meg Tiszaszederkényben.

Az elmúlt héten a művelődési ház vezetősége megtárgyalta az ünnepségsorozattal kapcsolatos feladatokat és elfogadta a művelődési hetek programját.

A megnyitó ünnepségre — amely egyben a művelődési ház névadó ünnepsége is lesz — március 6-án, csütörtökön este hat órai kezdettel kerül sor a színházteremben. A megnyitót Ujvári István, a városi-üzemi pártbizottság titkára tartja. Ünnepi beszédet mond Kamarás Mihályné, a Vegyipari Dolgozók Szakszervezetének titkára.

Mint arról korábban már hírt adtunk a tiszaszederkényi művelődési ház Derkovits Gyulának, a két világháború közti magyar festészet egyik legnagyobb alakjának, a Tanácsköztársaság kimagasló művészegyéniségének a nevét veszi fel. A névadó ünnepségen részt vesz Derkovits özvegye is. Ez alkalommal leplezik le Derkovits portréját és a reliefet, melyet Pataki János festőművész alkotott.

Az ünnepi beszéd, valamint a névadó után irodalmi műsor következik, amelyben fellép a Rónai Sándor Megyei Művelődési Központ Avas táncegyüttese.

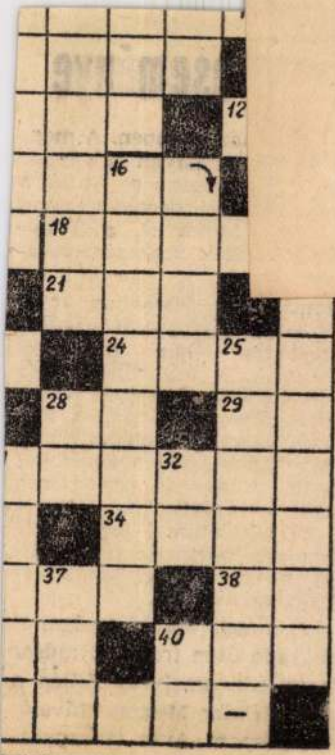

a Borsod megyei
vegyipari üzemek lapja
Felelős szerkesztő:
Magyar István
A szerkesztőség levélcíme
Kazincbarcika 4-es posta
Berente PVC-irodaház
Telefon: 18-25 valamint
a PVC gyár 149-es mellé
Kiadja
a Borsod megyei Lapkiadó V
Felelős kiadó:
Bíró Péter
Kiadóhivatal:
Miskolc Bajcsy Zsilinszky u. 12
Telefon 36-191
Terjesztik az üzemi sajtófelelősök

Készült
a Borsodi Nyomdában
Felelős vezető:
Szemes István

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-720
Derkovits Gyula
1973 OKT 26
Csepel

1021

Derkovits Gyula: Szőlőevő

a homokból (honnan a fenéből van a homoknak szaga, nem tudom, de érzem, hogy valami köze csak van hozzá) égésből, döngölt földből, izzadó emberekből, kopott gépekből született szagegyveleg irritálja az orromat, még a torkomat is megkaparja.

— Ahogyan a lakásoknak van szaga, s mindegyiknek

ni akar vele,
sen.

— A leveg
védelmére Dá
volna elég. Ez
új keletű, ma
állapítás. Elsz
berendezéseke
ezer forintért
rolni, de kap
lióért is. (Tö

Derkovits Gyula: Vasút mentén

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-720

Derkovits Gyula

1973 OKT 26

Csepel

ta a szobá[illegible],
tegnap még a hevero volt.
Aztán szó nélkül sarkonfordult.

1021

Derkovits Gyula: Proletár

nagyon szubjektív emlékem, amelyet még nemigen mondtam el senkinek sem.

Amikor a házat átépítették a színpadot is felújították. Én mint kíváncsi ember sokat érdeklődtem a színpadtervek után, hiszen a régi színpadot 1950-ben én építettem. Mindenütt azt a választ kaptam: „...legyen nyugodt Karcsi bácsi, az új színpad egészen modern lesz."

Hát igen, annyira modern lett, hogy azóta is jóformán mindig kínlódunk vele és most újra át kellene építeni.

Pedig lehet, hogy tudtam volna egy-két hasznos tanácsot adni, ha megkérdeznek.

— *Hogyan telnek a nyugdíjas élet első napjai?*

— Reggel már négykor az órát nézem, nem tudok aludni. Várom a reggelt, az újságokat. Kiolvasok minden újságot az első betűtől az utolsóig. Aztán megyek az orvoshoz, piacra, közértbe. Főzök, takarítok és várom haza a munkából a feleségemet.

Búcsúzóul még megkóstoljuk a szigetszentmiklósi kis telek termését.

Csortos Gábor

MARKÓ

Csok

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Csepel 1971 OKT 26

1021

Derkovits Gyula

Derkovits Gyula: Végzés

Derkovits Gyula: Viharban (Anya)

MAGYAR HÍRLAP
SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1973 OKT 26
Csepel

1021

Derkovits Gyula

Derkovits Gyula: Nemzedékek

valami régi népdalt énekelnek, összefogózkodnak, azután továbbfutnak, közelebb a tengerhez.

Számomra a tenger őrzi Jalta kincseit. Például egy régi-régi mese.

Élt egyszer, réges-régen, fenn a hegyekben három hatalmas medve. Ez a három medve le-leruccant a környező falvakba, zsákmányért. Egyszer egy kislányt is magukkal vittek az egyik faluból. Telt múlt az idő, a lány szép, sudár hajadonná serdült, és kedvesen gondját viselte a medvéknek. Egyszer azonban, míg a medvék valahol a környéken portyáztak, a vihar egy tutajt sodort a partra, rajta egy daliás ifjúval. Amikor megpillantották egymást, tüstént egymásba szerettek, s elhatározták, megszöknek a medvebarlangból. Titokban kijavították a

... gyönyörű nyaralókat és ... amelyek korábban a nagybirtokosok és a kapitalisták használatában voltak, a volt cári és nagyhercegi palotákat munkás- és parasztszanatóriumok céljára kell felhasználni."

Nánay István—Kozma Judit

Hol és milyen körülmények között lakunk és élünk — ebben is gyökeres az átalakulás, és a konkrét változatok még súlyosabban esnek latba, mint a termelés társadalmi munkájának a megszervezésében, mert a települések konzervatívabb társadalmi természetűek, mint a munkaszervezetek. Nagyobb és kisebb városok, azok különféle lakótelepei, a városon kívüli lakótelepek még nagyobb változatossága — mind annak a szituációnak a megoldási változatai, hogy a munkahelyhez hogyan viszonylik a lakótelep, továbbá, hogy az egyes emberek és családok lakóhelyei milyen összefüggésben vannak egymással, s együtt és külön-külön a sokféle társadalmi szolgáltatásokkal. S itt minden kérdés: melyik megoldás hogyan ítélhető meg az emberséges élet, a hatékony munka, a fáradtság és a pihenés, az értelmesen eltöltött szabad idő és az utazás terhei szempontjából. Itt is lehet általánosító ítéletet megfogalmazni, de ezek érvénye még viszonylagosabb, mint a munkaszervezet és a munkahely esetében. Következésképpen a konkrét esetek figyelmes nyomon követése még érdekesebb, mint amannál.

Végül is a kérdések kérdése, hogy *milyen társadalmat építünk a termelőerők forradalmi fejlődése nyomán?*

Az európai munkásmozgalom, s ezen a bázison a marxista szocializmus jó előre szembenézett ezzel a kérdéssel, és már több mint egy évszázaddal ezelőtt megfogalmazta az elvi feleletet. Több mint fél évszázada pedig a gyakorlat próbáját is elkezdte: a döntő termelőeszközök társadalmi tulajdona, a gazdaság társadalmi tervezése, a munkásosztály politikai hatalma, a társadalmi felelősség koncentrálása egy szocialista munkáspártban, s mindennek megfelelő szocialista állami szervezet és állami-társadalmi intézmények létrehozása.

●

A történelem azonban még sok kérdést nyitva hagyott és számos újat is feltett, s nem kevés ellentételt is megerősített. Ebből fakad, hogy a szocializmus eszméjének a megvalósítására irányuló törekvés is több útra ágazott el, s a szemben álló törekvések is megújuló erőre kapnak, s új meg új fronton indítanak ellentámadásokat.

Mi hát a felelet a nagy kérdésre? Lehet és kell adni elvi-eszmei feleletet, s ebben a szocializmus jár az élen. De olyan gyakorlati feleletet is kell adni, amiben az egyes emberek mindennapi megítélése jut kifejezésre, s ebben a verseny törvényei érvényesülnek. És ez a korunkban folyó történelmi verseny a mindennapi élet gyakorlatában nyílt. S nemcsak elkerülhetetlen, hogy nyílt legyen, hanem ez ösztönző is. Csak a végső kimenetel könyörtelenségével fenyegető verseny szorítása teszi reálissá azt a kilátást, hogy a termelőerők hatalmas növekedése nyomán a jó alternatíva társadalmát legyünk képesek felépíteni. És mivel ez hosszas, küzdelmes és az ellentmondások terheivel teljes folyamat, azért kell lankadatlan figyelmet fordítanunk a társadalom alakulásának minden konkrét változatára. A történelem által feladott kérdésekre vonatkozó általánosító elvi-eszmei feleletek is ez alapon igazolhatják érvényességüket.

(Erdei Ferenc, a kiváló tudós, politikus, szociográfus fenti gondolatai legutolsó kötetének a Város és vidéke című szociográfiájának bevezetőjéből valók.)

Olvasó Munkás

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1979 OKT 26
Derkovits Gyula
Csepel

1021

Derkovits Gyula: Viharban (Anya)

Derkovits Gyula: Végzés

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-720

1973 OKT 26

Csepel

van szaga, s mindegyiknek lióért is. (Többen esküsznek bányi nyílás. A két levegő ta- *ként érzékel*". (Tablóelírat

1021

Derkovits Gyula

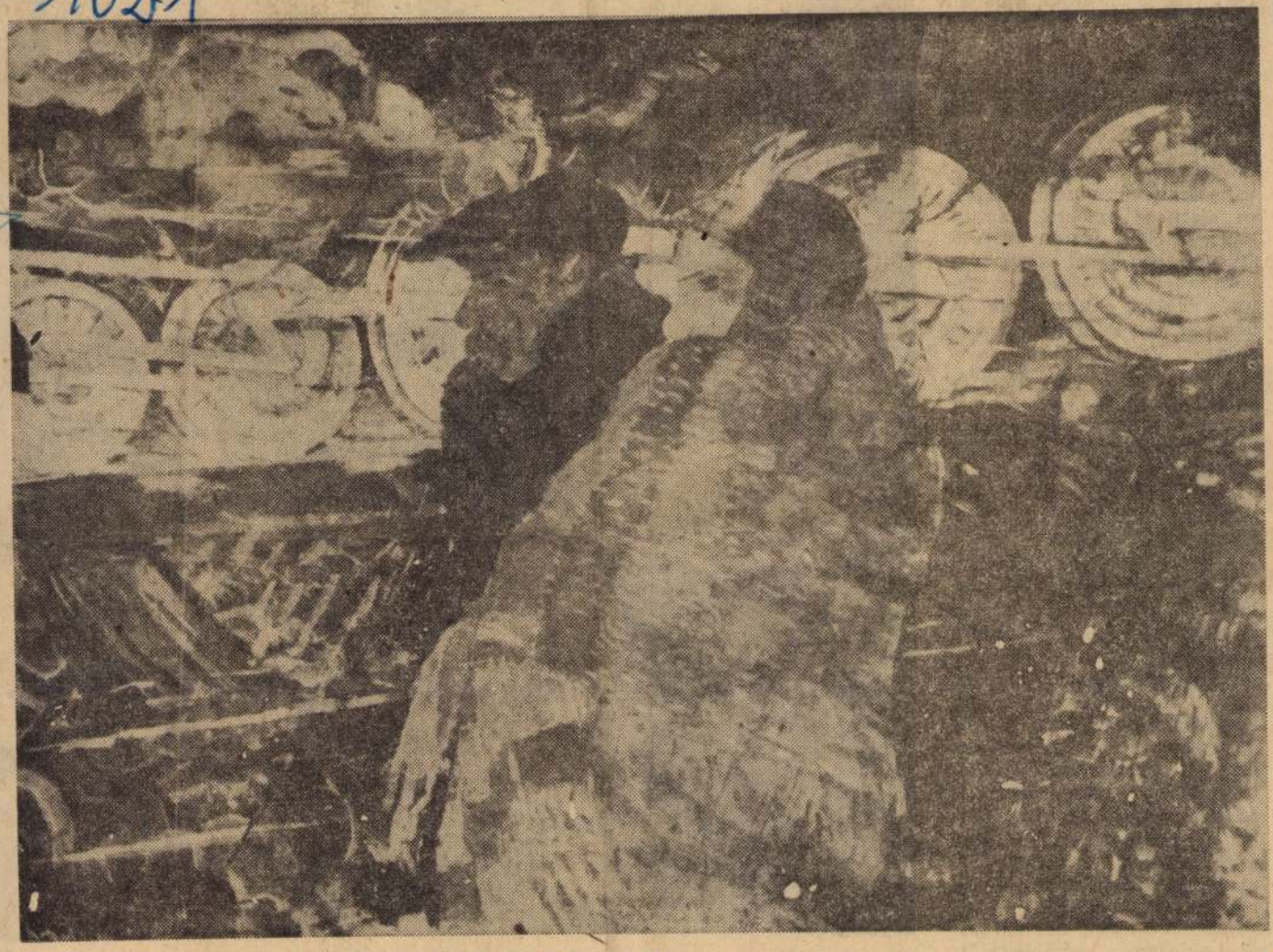

Derkovits Gyula: Vasút mentén

harmónia érzete megbomlik, új tervek, vágyak keletkeznek. Ismét megindul a harc a többért vagy a másfajta, újonnan születendő szükségletek kielégítéséért.

Az emberek életének fenntartásához, fejlesztéséhez anyagi, szellemi javakra van szükség. Létezik az értéknek egy harmadik fajtája is, amelyeket talán „közösségi" javaknak nevezhetnénk. Értem ez alatt az emberek közötti kapcsolatokat, viszonyokat. E szükségletek közé sorolom a barátságot, a közösséghez tartozás érzését, a társadalmi elismerés vágyát, a demokrácia igényét.

A boldogság érzése az értékeléstől is függ. Például, amíg az egyén egészséges, ezt a tényt nem sorolja a boldogság fogalomkörébe. De amikor a hiányát érzékeli, a hiányérzés a boldogság utáni vágy egyik komponensévé válik.

A szocialista társadalomban valósulhatott meg először, hogy a társadalom minden tagja számára lehetőség nyílt a teljesebb boldogság elérésére. Az alapvető jogok, a munkához, a tanuláshoz, a pihenéshez való jog biztosítja az ember számára a harmonikus életet. Ugyanakkor a szocialista társadalom perspektívát is ad és ez nagyon lényeges. Láthattuk, hogy 1945-ben, 48-ban a perspektíva tudott erőt adni a munkásosztálynak, a népnek, hogy inséges anyagi viszonyok között, de lelkesen és boldogan hozzálátott az országépítő munkához.

Derkovits Gyula: Szőlőevő

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-728

1973 OKT 23

Vas Népe

Derkovits Gyula

1021

Az októberi múzeumi-műemléki hónap következő rendezvényei

A múzeumi és műemléki hónap eddigi jelentősebb eseményeiről már tudósítottunk lapunkban. Még egy hét programjai várják az érdeklődőket.

Ma délután öt órakor a *szombathelyi Forradalmi Múzeumban Bárdosi János*, a Savaria Múzeum néprajzi osztályának vezetője irányítja a néprajzi gyűjtés, a népi műemlékvédelem és a Vasi Múzeumfalu témakörét felölelő beszélgetést.

A holnapi nap három eseményt tartogat. Délután öt órai kezdettel kamarakiállítás nyílik *Szombathelyen a Smidt Múzeum* új szerzeményeiből — *dr. Smidt Lajos* múzeumigazgató tárlatvezetésével. Délután hat órai kezdettel a *Sárvári Városi Művelődési Központ klub-*

termében *Urbán László*, a sárvári könyvtár igazgatója Szegedi Körös Gáspár orvosdoktor sárvári működése címmel tart előadást. *Körmenden* az ifjúság házában fél hatkor fotókiállítás nyílik A körmendi járás műemlékei címmel — a művelődési központ és a Rába Múzeum közös rendezésében. A kiállítást *Pintér Pál*, a tanárképző főiskola tanulmányi osztályának vezetője nyitja meg.

Október 26-án *Szombathelyen* új köntösben nyit kaput az állandó *Derkovits Gyula* emlékkiállítás a művész szülőházában. Dokumentációs anyag mutatja be a magyar képzőművészet egyik legkiemelkedőbb alkotójának életét, jelentős színfolttal gazdagítják a megyeszékhely kulturális látnivalóit Derkovits életművének legszebb darabjai. Az új állandó kiállítást a Derkovits Emlékházban délután fél 6-kor *Pogány Ö. Gábor*, a Magyar Nemzeti Galéria főigazgatója nyitja meg.

A *Vasvári Művelődési Központban* 28-án délután három órai kezdettel 90 éves a vasvári önkéntes tűzoltótestület és Barabás István tűzoltóparancsnok emlékezete címmel *Fábián István* vbtitkár, az önkéntes tűzoltótestület elnöke tart előadásokat.

Körmend utcái a XVII. századtól a címe annak az előadásnak, amelyet 29-én fél 6-kor *Madáchy Károly* gyűjteményvezető a *Körmendi Művelődési Központban* tart.

Amíg a régészeti leletből történelem lesz — az utóbbi évek jelentősebb ásatásairól, a restaurálás, a feldolgozás, a tudományos munka folyamatáról beszélget az érdeklődőkkel 30-án délután öt órakor a *Forradalmi Múzeumban dr. Bándi Gábor*, a Savaria Múzeum igazgatója, *dr. P. Buocz Terézia*, *Károlyi Mária* és *Medgyes Magda* muzeológus.

—i —t

A Vas megyei
Moziüzemi Vállalat

alkalmaz

takarítói és jegykezelői
munkakörbe
női munkaerőket
a Savaria Filmszínházhoz.

Jelentkezés
a vállalat munkaügyi
csoportjánál,
Szombathely,
Táncsics M. u. 44.

(11 181)

HALÁLOZÁS

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy a felejthetetlen drága édesanya, testvér, nagymama, anyós

özv. BALÁZS LÁSZLÓNÉ
később férjezett

Karáth Gyuláné
szül. Csizmazia Mária

rövid szenvedés után okt. 21-én 60 éves korában elhunyt. Temetése 25-én, csütörtökön 2 órakor lesz a Jáki úti temetőben.

A gyászoló család.
Szombathely
(11253)

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Mindazoknak, akik a felejthetetlen drága halottunk

DEL GÁBOR

temetésén részt vettek, koszorúk és csokrok küldésével vagy bármi módon nagy fájdalmunkat enyhíteni igyekeztek, ezúton mondunk hálás köszönetet.

A gyászoló család
Celldömölk
(11204)

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Ezúton mondunk hálás köszönetet mindazoknak, akik szeretett halottunk

DANKOVICS JÓZSEFNÉ
szül. Tarr Anna

temetésén részvételükkel, koszorúk, csokrok elhelyezésével fájdalmunkat bármilyen módon enyhíteni igyekeztek, rokonoknak, ismerősöknek.

A gyászoló család
Táplánszentkereszt
(11205)

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Hálás köszönetet mondunk mindazoknak, akik a szeretett férj, édesapa, nagyapa, após

RADÁNYI FERENC
nyugdíjas

temetésén részt vettek, sírjára koszorút, virágot helyeztek, vagy bármi módon nagy fájdalmunkat enyhíteni igyekeztek. Különösen köszönetet mondunk a VASÉP Vállalat lakatos üzeme, a Vízügyi Igazgatóság gép üzeme, a Vas Fém és Gépipari Vállalat dolgozóinak és a Kisállattenyésztők nyulász szakcsoportjának, a Méhész szakcsoportnak, rokonoknak, jóbarátoknak és ismerősöknek.

A gyászoló család
Szombathely
(11203)

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Hálás köszönetet mondunk mindazoknak, akik

VUKMANOVICS PÉTER

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

1972 SEP

MŰVÉSZET
Budapest

Derkovits Gyula

Derkovits Gyula: Hazafelé (Család)
Retour a la maison (Famille)
Домой (Семья)

1021

Ján
szeti F
munkás
tük me
feletti
és más
latok a
keltően
a korai
faluja é
rakter-portréival és a népművészeti reminiszcenciák által a nézőt leginkább elgyönyörködtető munkáival – hegesztett lemezkompozícióival és kisebb méretű idolszerű fa, kő, fémplasztikáival. A tanult művész viszonya a népművészethez tudatosabb, mint a naiv nép mesteré, mégis érezni Kulich alkotásaiban, hogy a zólyomi hegyektől körülzárt világban, ahol az első benyomások érték, még eleven erővel hatott a népi alkotótevékenység. Egyéniségétől sokkal inkább idegennek tűnnek az 50-es évek akadémikus kisplasztikái és romantikus Liszt szobra, mint például a Soluni testvérek: Cirill és Metód szamaragoló csoportja, mely egészséges humorérzékéről árulkodik.

Sz. L.

1973 ÁPR 13.

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAP

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Derkovits Gyula

Keletmagyarország

1024

„DICSŐ MÚLTRA EMLÉKEZÜNK" címmel történelmünk nagy eseményeire: 1514-re, 1703-ra és 1848-ra emlékező irodalmi-történelmi előadást tart Nyíregyháza Ujteleki-bokorban április 14-én este Szabó Géza, a tanárképző főiskola tanára. Az előadást Derkovits Gyula metszetsorozatát bemutató „1514" című kisfilm vezeti be.

na, de még messze van
oz viszonyítva.

a versenynek a legfia-
járőrverseny, mely nem
ndítása és táv közbeni egy-
Nagyszerűen

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-728

1973 APR 3

Tolna m. Népújság

Derkovits Gyula

Dózsa-antológia

A Dózsa-évforduló alkalmából 120 oldalas Dózsa-antológiát adott ki a Szegedi Nyomda miniatürkönyv-klubja. A száz példányban készített kis kötet mandzsettagomb nagyságú — 18x22 milliméteres —, súlya mindössze két gramm. Többek között az 1514-es parasztfelkelés szegedi és a város környéki eseményeit tartalmazza a krónikaírók egykori feljegyzései alapján. Közreadja Juhász Gyula, Móra Ferenc, Tömörkény István és mások Dózsával kapcsolatos verseit, illetve prózai írásait. A kötet borítóján és lapjain Derkovits Gyula Dózsával kapcsolatos metszeteinek több kicsinyített mása látható. A mini könyvet Péter László irodalomkutató szerkesztette.

dolgozója kitüntetést adta át a KISZÖV elnöke — eredményes munkájukért — Lösch Ferencnek, a Hőgyészi Vegyesipari Szövetkezet nyugalomba vonuló elnökének, Dala Lajos ugyancsak nyugalomba vonuló KISZÖV-revizornak, Hussy Károlynak, a Tolnai Építőipari Szövetkezet elnökének, Wéner Józsefnek, a Tolnai Asztalos Szövetkezet elnökének, Radnai Lajosnak, a Dombóvári Univerzál Szövetkezet személyzeti vezetőjének és Zsiga Lászlónak, a Bátaszéki Fémipari Szövetkezet dolgozójának.

mi ifjúsá

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-725
Derkovits Gyula
1972 SEP 14
Somogyi Néplap

1021

Derkovits Gyula sorozatával

Dózsa antológia

Mit tudtok *Dózsa Györgyről?* — teszi föl a kérdést a kötet előszavában *Juhász Ferenc.* S választ is ad rá, de milyent! Kitűnően szerkesztett — mintha egy szűk lyukú szitán átpréselt és kiválogatott — jelzőrendszerek sorozatával találkoznánk, s ezekkel felel a cím kérdőjelezett mondatára. *»Mit tudtok Dózsa Györgyről, népek és nemzetek fiai, gyermekei, mások, országok szülöttei, mások, akik éltetek tán múltatokban is boldogabbul és gyönyörrel teljesebben, akik éltetek, talán nem ily mocsárba, lápba, sásba, nádasokba, vadon-erdőkbe és dübörgő rengetegekbe...«* — kérdezi, és ott rejtőzik a kérdések mögött a kérdés árnyékában a felelet is, lángoló jelzők kifejező erejével. Lehet-e ennél többet nyújtani előszóként? Lehet-e jobban előre mutatni, ügyesebb nézőpontot választani a kötetben szereplők írásainak eredményesebb megértéséhez, a versek erejének növeléséhez?!

A Szépirodalmi Könyvkiadó a napokban lepett meg bennünket a Dózsa György születésének ötszázadik évfordulójára készített *antológiával.* A kötetben a még alig ismert vagy irodalmi folyóirataink hasábjain nemrég bemutatkozott költők versei is helyet kaptak. De mellettük ott találhatók az elődök: *Nagyszombati Márton és Taurinus* a tanítómesterek, s jelen korunk élő nagyjai is egy-egy alkotásukkal. *(Petőfi Sándor, Ady Endre, Komját Aladár, Juhász Gyula, József Attila.)*

Taurinus István: Stauromachia (Parasztháború) című művének részleteivel kezdődik a kötet, az *Előhang* költőien megfogalmazott mondata indoklása a költeménynek: »Íme, a lélek hajt, hogy zengjem a szolgacsatákat, és a magyar földet dúló nagy bűn vezetőit, szolgai köznépnek bősz csődületét s az okát is...« A krónikás hitelességével számol be a fegyverkezés, a csata és a bukás eseményeiről. A képzelőerő szinte mindent túlszárnyal. Látni véljük percről percre a csaták kimenetelét; méterről méterre hadakozik az olvasó is. A parasztlázadás leverése után öt évvel írta Taurinus ezt a művét.

Nagyszombati Márton születési éve még ismeretlen. Kortársa volt Taurinusnak, s halála előtt egy évvel írta meg *Opusculum ad regni Hungariae proceres (Magyarország főuraihoz)* című költeményét. »Virtus és igazság zengtek nyelveden / De gyűlölte mindkettőt a szíved« — írta *Kölcsey Ferenc* Zsarnok című versében. A hatalom, a pénz, a gőg csak leple a bűnnek, s ehhez társul még az átkot szóró törvény, az urak által készített bilincse a szegénynek, hogy még nyomorultabb legyen, de eszébe se jusson ellene törni...

A parasztháborút már sokszor feldolgozták. Tanulmányok, dolgozatok, irodalmi értékű írások bizonyítják a szellemiség aktualitását, örökérvényűségét. Minden kor irodalmában nyomot hagyott valamilyen formában a történelem, de a későiutódok is szívesen elevenítették föl Zápolya s Báthory »történelmét«.

A legtöbb költeménnyel Ady szerepel az antológiában. A *Dózsa György unokája, Történelmi lecke fiúknak, Egyszer volt csak* (Dózsa György emlékének), *Dózsa György lakomáján, Barangolás az országban, Új törvényt, Werbőczi, Még egyszer jönne, Fénylik a tenger* című versek kerültek a válogatás során a kötetbe.

Figyelmet érdemel *Lukács Lászlónak A »népiesek«-hez* című költeménye. *»Már piros, már majdnem egészen piros könnyeket sírtok, s a lelketek szakad!«* — kiált fel versében. S néhány sorral lejjebb: *»Dicső föveg!... ki ma büvös sipkát hord, az — mint a mesében — láthatatlan...«* — írja. Láthatatlan — mint a mesében. Arc nélküli, »világűr-messzeségű«, kitaszított, kopáran-élettelen test rejtőzik a gyöngyök, ékességek és az arany mögött. A »fény-kalapban« tetszelgő úri rend a szemünk előtt foszlik értéktelen pongyokká...

Az antológiában helyet követelt költészetének a fiatal nemzedék is. Az ökölbe szorított kéz ereje, a dühtől összeszoruló ajkak, a pattanásig feszülő hangszálak, a csontot törő erő diadala érződik verseikben. *Utassy József* Első év című költeménye lefojtott, indulatoktól, vádaktól terhes vallomás. *»Lüktet kezem kalitkaökle. / Ne sírj, mert gazdád megtapos: rög, te pacsirtabarna rög, te«* — olvashatjuk a második versszak utolsó két sorát. A befejező versszak felgyorsított üteme szinte pattog, s a végsőkig fokozza a száguldást; felrepülünk a magasba, a felhők fölé, s ezt az utolsó sor lüktető dinamikája a végsőkig fokozza: »...s az égbe vághat: rög, te rög, te!«

Győri László egy verssel jelentkezett a kötetben, az *Intarzia*-val. Bukás volt a temesvári csata, de az elszenvedett sebek, a kínok csak látszat, a szellemet ölték meg, fektették kétvállra, de el nem pusztíthatták — sugallja. *Baka István* Temesvár. Dózsa tábora című versében a döntő küzdelem előtti estén a tört szívű, mégis reménykedő, fohászkodó sereg elszánt, noha kételkedő hitét ábrázolja. *Kis Anna* Siratóénekében a népköltészet elemei keverednek a modern verselési formákkal. A halhatatlan szellem »földnehéz kenyér«-koporsója mellett állunk, a »keseredett jó« béleli fekhelyét... Az utolsó versszak egyetlen jól megszerkesztet mondat. A népköltészeti elemek pompás lehetőséget kölcsönöznek ahhoz, hogy a felsorolás, az egymást követő mondatrészek még erőteljesebben emeljék ki a befejező részt: »Jaj a szegett szóért, / Földnehéz kenyérért / Keseredett jóért!

A válogatás szerencsés. Olyan költemények kerültek a kötetbe, amelyek méltán állítanak emléket Dózsának. Az antológiát *Derkovits Gyula* Dózsa-sorozata teszi még szemléletesebbé.

Rőhrig Gábor

Van még vonzereje a falusi dolgozók spartakiád-versen

Létjogosultságát nem egyszer tagadták már. Aztán az élet újra meg újra a spartakiádokat igazolta. Közöttük a falusi dolgozók téli-nyári spartakiád versenyeit is.

Lassacskán már újra kezdődnek a téli versenyek egyelőre azonban még maradjunk a nyári spartakiádoknál, amelyek 1972-ben újabb rekordot hoztak. A spartakiádnak Somogyban 8694 indulója volt, s az is örvendetes, hogy csaknem 2000-re tehető a részvevő nők száma. Ezek az adatok mindennél ékesebben bizonyítják a spartakiádok elhivatottságát.

Miért húzzák meg mégis sokan a lélekharangot az e típusú versenyek fölött?

Nem kétséges, hogy ahol maradtak a régi sablon mellett, ott a spartakiádok egyhangúságba fúltak. Ahol úgy gondolták, hogy ezek a versenyek minden szervezés nélkül százával, ezrével pályára szólítják majd a falusi sportoló fiatalokat, ott szintén tévedtek. Ékesen bizonyítja ezt a barcsi járás esete, ahol a járási sportvezetésben bekövetkezett változás interregnumában haldoklottak a falusi spartakiádok. Csupán 441 spartakiádversenyzőt vettek számba ebben a járásban. Hadd mondjuk el: Siófokon vagy Nagyatádon sokkal kedvezőbb a kép. A siófoki járás 36 községében több mint 3600 spartakiádos versenyző volt az idén, a nagyatádi járásban, pedig meghaladja a 2000 főt a versenyeken résztvevők száma.

Hogy sikerült ebben a két említett járásban így megsokszorozni a spartakiádversenyzők létszámát? A válasz: Siófokon, és Nagyatádon is keresik az új utakat a sportvezetők. Ha népszerű a sportlövészet — is miért ne lenne az? —, hát akkor a spartakiádszámok közé beiktatják a lövészversenyeket is. A kispályás labdarúgás a falusi sportolók körében is igen dívik. E két járásban másfélezernél több kispályás labdarúgó küzdött a spartakiád keretein belül a győzelemért, a továbbjutásért. *(Lassacskán már megyei döntőt is lehetne tartani a kispályás labdarúgásban — Szerk.)*

A falusi spartakiádok nyilvántartásába az idén 154 női labdarúgó is került. Dehogy baj ez!

Sok-sok hasznos tapasztalatot hozott az 1972. évi téli, nyári spartakiád megyénk sportéletében. Az a tény, hogy 113 községben versenyeket rendeztek, önmagáért beszél.

Az MTS Somogy megyei Tanácsa a közelmúltban készítette el a spartakiádok összesítését. Az összefoglaló nemcsak a múltat taglalja, hanem hasznos tanácsokkal szolgál a jövőt illetően is. A megye sportvezetői a már említett siófoki és nagyatádi járások példáját úgy is felhozza, mint ahol a sport és a KISZ-vezetés egy nyelven be-szél. Jól bevált az a módszer, amikor a KISZ-bizottságok, KISZ-szervezetek nemcsak mozgósító szerepet vállalnak, hanem a legeredményesebb csapatokat — elsősorban sportfelszereléssel — megjutalmazzák. Követendő példának tartja a megyei TS tömegsportbizottsága a megfelelő agitációs munkát. Ahol eredményes évet zárnak a falusi spartakiádok, ott rendszerint az agitprop-bizottságok jó munkája is nyomon követhető. A spartakiádokkal kapcsolatban is áll a régi közmondás korszerűsített változata: a jó bornak is kell cégér!«

Az a tény, hogy Somogy megyében a téli-nyári spartakiádokon mintegy 12 000 falusi sportoló vett részt, mutatja a spartakiádok újra jelentkező lendületét. Azok a járások tesznek helyesen tehát, ahol a spartakiádot felkarolják, és nem csupán szükséges rosszként kezelik.

K. S.

időben a labdarúgók igazolását.

Az I. forduló eredményei:

Szőllősgyörök—Öreglak 4:0, Balatonberény—Somogyvámos 3:2, Buzsák—Lengyeltóti 3:1.

Bakonyi Károly

NB I-es mérkőzés

BP. HONVÉD—CSEPEL 2:1 (2:1)

Kispest, 200 néző,

Vezette: Marton.

Mindkét kapu előtt sok helyzet adódott a változatos, jó iramú mérkőzésen. Két említésre méltó esemény: Kocsis mellé rúgta a 11-est, Kelement pedig kiállították.

Góllövők: Pintér (2), illetve Németh M.

A Dél-dunántúli Vízügyi és Közműépítő Vállalat

vertikális építésvezetősége fölvesz

két minősített vagy minősítésre alkalmas hegesztőt

gáz- és technológiai munkáihoz. Magas kereseti lehetőség. Premizálás, szabad szombat.

Jelentkezés: Kaposvár, Ezredév u. 12 szám alatt.

(99315)

Jövő heti aj

Lasztex női nadrág
390 Ft helyett 245,— Ft

Nagykamasz télikabát
1050 Ft helyett 750,— Ft

Nagykamasz öltöny
750 Ft helyett 480,— Ft

Nagykamasz zakó
340 Ft helyett 210,— Ft

Bébiöltöny
315 Ft helyett 134,— Ft

Ady Endre u. 15. sz. alatt

Kaposváron, AZ OLCSÓ

DERKOVITS GYULA, festő

A Pécsi Modern Magyar Képtár új szerzeményeinek anyagából.
A közölt képek jegyzéke:
74./.-DERKOVITS GYULA,- Nyomdában,-papir,tus. 30+39 cm.-Ltsz.68.470.-Kunvari gyüjteményból. Fekete repr. 305.old.

ROMVARY FERENC: A Modern Magyar Képtár története, Uj szerzemények, II. 301.old.

A Janus Pannonius Múzeum Evkönyve. XIII. 1968. Pécs, 1971.

SAJTÓFIGYELŐ
HÍRADÓ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 136-068, 337-748, 340-774

1979 OKT 11

PETŐFI NÉPE
Kecskemét

Derkovits Gyula

Miniatűr Dózsa-antológia

A Dózsa-évforduló alkalmából 120 oldalas Dózsa-antológiát adott ki, öngyújtó nagyságú minikönyv formájában a Szegedi Nyomda miniatűrkönyv-klubja. A 450 példányban megjelent kis kötet egyebek között az 1514-es parasztfelkelés szegedi és a város környéki eseményeinek leírását tartalmazza a krónikairók egykori feljegyzései alapján. Közreadják Juhász Gyula, Móra Ferenc, Tömörkény István Dózsával kapcsolatos verseit, illetve prózai írásait is.

A kötet borítóján és lapjain Derkovits Gyula Dózsával kapcsolatos metszetei láthatók. A minikönyvet Péter László irodalomkutató szerkesztette.

hogy
zett
min
műr
kere
gon
kedv
kem
szán
1211
és
össz
ból
lék

MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068. 337-748. 340-726

TÁRSADALMI SZEMLE

1972 AUG

Derkovits Gyula

ben valóban meglevő és ható polgári, dekadens, regresszív tendenciák elleni ... valóságos eszközökkel vívott valóságos polémiák tekintélyét csorbítja". Ráadásul a vezető cikkekkel szemben a belső cikkek művelődéspolitikai szempontból erősen problematikus — modernista, narodnyik, álliberális stb. — hangot ütnek meg. Lényegi kérdésekről nem folynak viták a lapban, s nem reflektálnak a más fórumokon megjelenő gondolatébresztő, állásfoglalásra késztető írásokra. (Például a Társadalmi Szemle 1967. 6. számában megjelent, a folyóiratról készült elemzésre sem.) Ezek a szerkesztési elvek tisztázatlanságát, tervszerűtlenségét bizonyítják.

Nem törekszik a lap a jelenkori külföldi képzőművészet rendszeres ismertetésére, pedig az új jelenségek értékelő interpretálása a hazai viták szempontjából is orientáló lehetne. Egyenetlen a színvonala a hazai alkotókról szóló cikkeknek, pedig ez a lap központi „műfaja", s kerülik a vitákat kiváltó életműveket. A kiállításokról szóló írások alapvető hibája az, „hogy minden művészről a hozzá közel álló szerző" ír bírálatot: így módon lehetetlenné válik az érdemi bírálat és a valódi értékek kiemelése. A szerkesztőség hibái valamint a szerkesztési elvek bizonytalansága miatt a legjobb felkészültségű szakírók eltávolodtak a laptól, s ez a színvonal további csökkenéséhez vezetett.

A szerkesztő bizottság tevékenysége névleges, és mivel a Képzőművészek Szövetsége nem vállalja a Művészetet, „formálisan is kérdésessé vált a folyóirat jogi és társadalmi helyzete".

Timár Árpád—Rózsa Gyula: A Derkovits-per

(Kritika, 1972. 4. sz.)

Derkovits Gyula — mint minden korszakos hatású művész — életművének megítélése vízválasztó jelentőségű. Tehetségét, művészetének rangját már első tárlata idején felfedezték a kritikusok legjobbjai, s a minőség megítélésében később sem érték durva méltánytalanságok. De már a kezdet kezdetén akadtak olyan bírálatok, amelyek megkísérelték szétválasztani művészetében a mondanivalót és a megjelenítést, a tartalmat és a formát, az embert és a művészt — hol az egyik, hol a másik szféra értékeit hangsúlyozva. A Derkovits-értékelés fő jellemzője lesz ez a tendencia, annak ellenére, hogy például Bálint György és Dési Huber István már a harmincas években példát mutattak az igazi marxista szellemű, a tartalmat és a formát egységben látó minősítésre.

A polgári műkritika 1949-ig az ábrázolás művészi erényeit értékelte a tartalmi összetevőkkel szemben, több esetben nyíltan kimondva, hogy a Derkovits-életműben a festői tehetség diadalmaskodik „az agitátoron", „a dilettáns gondolkodón". A munkásmozgalom és a haladó baloldal néhány kivételtől eltekintve a felszabadulás előtt nem ismerte fel Derkovits jelentőségét, festészete mozgósító erejét.

Igazi felfedezése 1945-ben következik be, s 1949-ig általános lelkesedés övezi, mint „a szocialista realizmus első képzőművészét Magyarországon". Emlékkiállítások, cikkek, kiadványok és az 1948-ban odaítélt poszthumusz Kossuth-díj jelzik ezt a korszakot. A kibontakozó kultusz 1949-ben szűnik meg. Váratlanul, de szükségszerű összefüggésben a politikai fordulatot kísérő művelődéspolitikai elvekkel és intézkedésekkel: a mereven és sematikusan értelmezett szocialista realizmus szűk keretei közé nem volt beszorítható művészete. Mondanivalójának forradalmi jelentőségét elismerték ugyan, de a „formalizmusára" mondott ítéletek erősebb hangsúlyt kaptak a hivatalos „Munkácsy-ideál" alapján. Fülep Lajos, a kiváló esztéta és tanítványa, Körner Éva, a művész monográfusa tette a legtöbbet az igazi Derkovits-kép elfogadtatásáért, annak elismertetéséért, hogy „*Derkovits éppen azért realista, mert Munkácsynál bonyolultabb és elkötelezettebb tartalmait nem Munkácsy ideálstílusában vitte vászonra*". Rövid „utóvédharcok" után egyértelműen diadalmaskodott ez az álláspont, és ezt fogalmazta meg az MSZMP első művelődéspolitikai dokumentuma, az 1958-as Irányelvek is. A cél most már az, hogy Derkovits életműve minél elevenebb példája és ösztönzője legyen a mai magyar képzőművészetnek, ahogy József Attila már régóta az a lírikusok számára.

Szakszervezeti Szemle

(1972. 1., 2. sz.)

Új, periódikusan megjelenő elméleti folyóirat kezdte meg működését: a magyar szakszervezeti mozgalom elméleti és társadalompolitikai közleményeit tartalmazó Szakszervezeti szemle. A SZOT kiadásában megjelenő folyóirat azt a célt tűzte maga elé, hogy hozzájáruljon a felszabadulás utáni csaknem három évtizedes szakszervezeti munka tapasztalatainak általánosításához, a társadalompolitikai tevékenység tudományosabbá tételéhez.

A társadalmi szervezetek önállóságának és felelősségének fokozódása törvényszerűen növelte a kutatásnak, a társadalompolitikai tevékenység tudományos szintű elemzésének igényét, szükségletét. Elméletünk természetesen egységes és oszthatatlan, de művelése igényli a konkrét tennivalók megosztását, a munkából részt vállalók táborának szélesedését. Örvendetes, hogy a szakszervezeti mozgalom mindinkább részese kíván lenni e tevékenységnek.

Mint a folyóirat beköszöntőjében olvashatjuk: a Szakszervezeti szemle nem az elvont elméletieskedés fóruma kíván lenni, hanem azokkal a társadalompolitikai kérdésekkel szándékozik foglalkozni, amelyek a legközvetlenebbül kapcsolódnak a szakszervezeti mozgalom tevékenységéhez, érdekképviseleti szerepéhez. Közülük elsődleges helyet kapnak a dolgozók társadalmi aktivitásának, a munkaverseny-mozgalomnak a problémái. Már az első két számban több tanulmány is szól e témáról, így *Nemeslaki Tivadar:* Időszerű feladatok a munkaverseny-mozgalomban, *Kádár István:* A szocialista brigádok és a nevelőmunka, *dr. Pirityi Ottó:* A munkaversenyről című írásai. Tudományos igénnyel elemzik a versenymozgalom helyét és szerepét társadalmi és gazdasági céljaink valóraváltásában.

Másik alapvető témaköre a folyóiratnak — az első két szám tanúsága szerint — a szakszervezetek mozgalmi tevékenységének elméleti értékelése. Így a második számban elemzést olvashatunk *Virizlay Gyula* tollából az iparági-ágazati szakszervezetek szakmai érdekvédelmi munkájáról. *Kimmel Emil* a szakszervezeti kádermunka alapelveit taglalja, s több cikk foglalkozik a szakszervezeti demokrácia elvi kérdéseivel.

Beható képet kap az olvasó az első két számból a Szakszervezeti Elméleti Kutató Intézetben folyó munkáról, az elkészült és a készülő tanulmányokról, a kutatás eddigi eredményeiről és további terveiről. Ezek a többi között az életszínvonal kérdéseivel, a művelődés, a szakmai képzés és a szabad idő témakörével, a munkásifjúság helyzetével foglalkoznak.

A folyóirat figyelme kiterjed a nemzetközi szakszervezeti mozgalomra is. A szocialista és a tőkés országokban működő szakszervezetek tapasztalatai egyaránt helyet kapnak hasábjain. Az első két szám többek között a szovjet, a lengyel, a francia, az olasz, az osztrák munkásmozgalom harcairól ad képet.

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 5
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1972 JUN 11
Népújság Heves

Derkovits Gyula
1021

Dózsa alakja a képzőművészetben

HITELES DOZSA-PORTRÉT nem hagyott ránk a történelem és a művészettörténet, mégis minden Dózsa-ábrázolásnak történeti és műtörténeti hitele van: hitelesen vall a korszakról, amelyben készült, hűségesen ábrázolja, nem a székely nemes arcvonásait, hanem — a századot, amely a székely nemest ábrázolta.

Talán a legkorábbi kompozíció a legőszintébb. Nem biztos, hogy a keresztes parasztok vezére épp olyan busa bajuszt viselt és épp olyan vastag ajkak fölött, ahogyan ezt Taurinus István könyvének címlapján látjuk, de biztos, hogy épp olyan kínok kívánjával pusztult el, amint ezt az 1519-es fametszet mutatja. A fametszet már a reneszánsz jegyeit viseli, a szerző, akinek könyvét díszíti, maga is neves humanista, gyulafehérvári kanonok. Mégis, a leveretés után öt esztendővel Bécsben kinyomtatott könyvborítón a középkor szelleme, üt meg. Hiszen a reneszánszosan szimmetrikus kompozíció középtengelyében a fogát vicsorító, tüzes koronától füstölgő fejű Dózsa ül, a szép, szabályos szimmetriát jobbról a vezére húsába harapó parasztkatona, balról a síppal-dobbal gúnyolódó udvari zenész szolgáltatja, a mesteri perspektívát a háttérben karóba húzott emberek, s a legszabályosabb reneszánsz rövidülés azon a kivégzetten tanulmányozható, akit Dózsa lába elé rakott a fametsző —, s alighanem Werbőczy pribékje is.

Az ábrázolást minden kezdetlegessége ellenére modernnek érezzük: éppen négy évszázadot kellett várnunk a Taurinus-krónika után, míg újra ilyen leplezetlen, elfogulatlan Dózsa-ábrázolásra találtunk.

A barokk például — látványos, színházias szabályainak megfelelően —, mindent idealizált. Egy csaknem két évszázaddal később keletkezett augsburgi rézmetszet láthatóan nagyobb gondot fordított Dózsa pompás-szabályos izmaira, mint magára a kivégzési jelenetre, s ugyanezzel a grafikai bravúrral, de ugyanilyen könnyedén ábrázolta a pribékeket is. Vonaglik a tűzhalálra ítélt ezen az 1694-ben közrebocsátott lapon is, ügybuzgalommal rakják a tüzet, emelik a tüzes koronát, kínozzák az elfogott harcosokat a hóhérlegények. Csak éppen a vonaglás is, a tűzrakás is, a kínzások is bizonyos balettes koreográfia szerint történnek, és az egész jelenet mintha egy barokk opera színpadát, s nem az életet ábrázolná.

AZ OTTOMÁN BIRODALOMHOZ való tartozás közrejátszott abban, hogy évszázadokig nem találni számottevő magyar műalkotást Dózsáról. Az újabb jelentős kompozícióra, most már egy mesterműre, megint kétszáz esztendőt kellett várni. A magyar irodalom, a nemzeti történelemszemlélet már a múlt század első felében felfedezte, magáénak vallotta, hogy legalább is rokonszenvvel ábrázolta a parasztseregek vezérét, ám ugyanennek a gondolatnak festészeti kiteljesedése az önkényuralom korára esik. A szabadságharc után a nemzeti romantika mesterei a nemzet lelkiismeretének ébrentartását vállalják — sokszor az irodalom mellett. Így válnak aktuális, lázító szimbólummá Hunyadi László, Zrínyi és Frangepán mellett Dózsa parasztjai — és így válnak a rongyos paraszt-katonái kacagányos, sisakos vitézekké. Madarász Viktor festménye, a Dózsa népe, egy évvel a kiegyezés után, 1868-ban készült, de közvetlen folytatása az elnyomatás esztendeiben készült Hunyadi-képnek, Zrínyi-kompozíciónak, közvetlen folytatása a komor, baljós nemzeti romantikának. Dózsa népe hideglelős, holdvilágtalan éjszakában lopakodik, figyel, temet és menekül: a páncélos, puskás, csapzott hajú vitézek egy kivégzett — társukat? vezérüket? —, vágják le a gyalázat akasztófájáról, hogy méltóképpen eltemethessék. Ezek a vitézek inkább nemesek, mint jobbágyok, és inkább pusztulásra ítélt földönfutók, mint lázadók. Sorsuk láthatóan az lesz, mint az elődjeiké, a kiterített Hunyadi Lászlóé és a siralomházban ülő Zrínyi Péteré. Mégis rendkívüli tett Madarász képe — jellemző, hogy még hetven esztendő múlva, a harmincas évek közepén is szemére veti egy nagy tekintélyű polgári méltatója, hogy ilyen témát választott.

A képzőművészet újabb remeke megint bukott forradalom után, az előzőnél is keményebb elnyomás esztendejében, s megint alig leplezett forradalmi célzattal jelenik meg.

TERMÉSZETESEN DERKOVITS GYULA 1514 című fametszetsorozatáról van szó. Századunk emberének, ha Dózsára és a képzőművészetre együtt gondol, elsősorban ezek az iszonyú erejű, feszülő alkotások jutnak eszébe. Általuk vált Dózsa egy egész kultúra számára fenségesen elpusztuló figurává. Annak ellenére, hogy Dózsa itt sem csupán történelmi figura, s parasztjai sem csupán középkori parasztok. Derkovits műve mégis hitelesebb, mint Madarászé, s nemcsak azért, mert fametszetei közelebb állnak a parasztháború korának fametszeteihez, hanem azért is, mert utalása hiteles: osztályharccal osztályharcot, lázadással forradalmat ábrázol.

Az ötvenes évek elején Derkovitsot ferde szemmel nézte a hivatalos művészetpolitika. A sok, korabeli sikeres-sikertelen ábrázolásból, szoborból, képből, grafikából egyet emeljünk ki: Szabó Vladimír mesés, nyugtalanítóan költői festményeit, amelyek 1953-ban minden szigornak fittyet hányva népköltészeti szépséget, középkori titokzatosságot varázsoltak a műbe.

A grafikus, aki Derkovits után méltó kézzel nyúlt a témához, s aki valóban derkovitsi sorozatot alkotott később, huszonöt éves volt éppen. Kondor Béla, a mai magyar művészet kiemelkedő mestere főiskolai diplomamunkaként, s ugyancsak középkori és kora reneszánsz mesterek példájára, de modern válságok és győzelmek érzésével alkotta meg rézkarc-sorozatát. Amely természetesen nem középkori (miként Derkovitsé sem volt az), s amely egy forradalommal és vajúdással teli társadalom, e társadalom felelősségteljes művészetének kifejezése lett. Ennek kifejezője más-más formában, más-más anyagban az a szobrász, aki a legtöbb és legkitűnőbb Dózsa-szobrokat alkotta a magyar művészet történetében: Somogyi József.

SOMOGYI 1953-BAN ÁLLÍTOTTA KI első Dózsa-fejét, első egész alakos kompozícióját 1955-ben mintázta, 1958-ban állította fel Cegléden, s már ezek távol álltak a szokott, ünnepélyesen semmitmondó szobor-ideáltól, már ezek meghatározták modern, kemény Dózsa-elképzelésünket. Még inkább Somogyi 1965-ben és 1971-ben mintázott alakjai. Az előbbi — kicsi, törékeny anyagból készült samott-figura —, ugyanazt a végtelen középkori elszántságot, s ugyanazt a végtelen középkori kegyetlenséget fogta formába, amit a Taurinus-féle fametszeten megismertünk, s ami valójában jellemezte a tűzzel, vassal középkori osztályharcot vívó, végül tűz és vas által elpusztított forradalmárt. Az újabb, hatalmas méretű bronzszobor a korábbi ceglédi emlékmű helyére készül, s kettős figurájával, fenyegető kaszáival és nyers formatöréseivel monumentálissá fokozza ugyanezt az összetett gondolatot.

K. Gy.

...rtműsorából

Tömegsport: KPVDSZ megyei spartakiád, Eger, stadion, 9.
Vízilabda: Egri Dózsa—OSC OB I-es mérkőzés, Eger, 17, König.
Röplabda: Egri Dózsa—Szolnoki MTE, NB II-es női mérkőzés, Eger, stadion, 11.30.
Labdarúgás: Gyöngyösi Spartacus—Miskolci VSC NB II-es mérkőzés, Gyöngyös, 16.30, Teuschler. NB III-as mérkőzések: Bervai Vasas—Mákvölgyi Bányász, Eger, 17, Butz. Zalka SE—Borsodi Bányász, Gyöngyös, 17, Fehér. Apci Vasas—Trencsényi SE Apc, 17, Kövesfalvi. Hatvani Kinizsi—Miskolci Bányász Hatvan, 17, Kiss P. Megyei I. osztály: MÁV HAC—GYESE Csáti, Bélapátfalva—Rózsaszentmárton, Földi. Petőfibánya—Dobó SE, Barta. Tarnaméra—Recsk Fülöp. Füzesabony—Heves Tuza, Karikás SE—Selypi Kinizsi Falcsik, Sirok—Gáspár SE Szécsényi. Teljes fordulo a megyei II. o. keleti és nyugati csoportjában. Az I. és II. osztályban is 17.30 órakor kezdődik valamenynyi mérkőzés. Egercsehi Bányász—GYESE NB-s tartalékbajnoki mérkőzés, Egercsehi, 16, Fejes.

...EJTVÉNY
...lomás

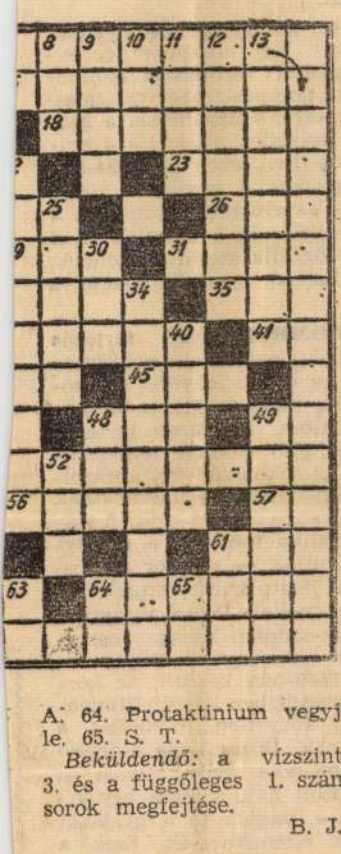

A: 64. Protaktinium vegyjele. 65. S. T.

Beküldendő: a vízszintes 3. és a függőleges 1. számú sorok megfejtése.

B. J.

A megfejtéseket június 16-ig kérjük beküldeni, postai levelezőlapon. A helyes megfejtést beküldők között könyveket sorsolunk ki.

★

Június 4-i keresztrejtvényünk helyes megfejtése: (Vízszintes 6.) Ne reméld, hogy másvalakiben, (vízszintes 27.) találsz barátot, (függ. 1.) mint abban, aki benned találta meg, (függ. 21.) barátját.

A helyes megfejtést beküldők között sorsolással könyvjutalmat nyertek: Pászti Reső, Heves, Királyházi Éva Rózsaszentmárton, Tóth Albertné, Gyöngyös. A könyveket postán küldjük el.

MAI MŰSOROK:
Rádió

KOSSUTH

8.05 Öt kontinens hét napja.
8.20 MRT-magazin.
10.03 Földrajzi vetélkedő.
11.00 Hangverseny-közvetítés Bécsből.

Közben:
Kb. 11.55 Édes anyanyelvünk.
Kb. 13.05 Jegyzet.
Kb. 13.15 Könnyűzene.
13.42 Rádiólexikon.
13.54 Robbantsuk fel az operaházakat?
14.45 Kosztolányi-versek.
15.07 E. Schwarzkopf dalfelv.
15.22 Édes anyanyelvünk.
15.27 A zene nem ismer határokat.
16.12 Ehrenburg: Vihar. Rádióváltozat.
17.05 Nótakedvelőknek.
17.50 Előadás Verseghy Ferencről.
18.05 Pillantás a nagyvilágba.
18.25 Zenekari muzsika.
19.10 Filmzene.
19.21 Sz. Richter Beethoven-estje.
19.54 Pesti emberek. Mesterházy rádiójátéka.
22.25 Zenélő Magyarország. II.
23.35 Népdalok.
0.10 Operarészletek.

PETŐFI

7.00 Református félóra.
7.30 Orgonaművek.
8.00 Miska bácsi lemezesládája.
8.30 Népi muzsika.
9.00 Orosz Júlia énekel.
9.21 Jegyzet.
9.31 Kórusművek.
9.44 Hangjáték.
10.40 Vasárnapi koktél.
12.10 Jó ebédhez szól a nóta.
12.54 Csilicsala csodái.
14.00 Táskarádió.
15.00 A jövő hét műsorából.
15.30 Nagy Piroska műsora.
16.05 Művészlemezek.
16.50 Irodalmi jegyzet.
17.00 Jelenidőben.
17.30 V. Horovitz zongorázik.
18.05 Könnyűzene.
18.32 Palló Imre énekel.
18.55 Devecseri-versek.
19.10 Népi muzsika.
19.30 A vasárnap sportja.
20.10 Vivaldi-hangverseny.
21.14 Tánczene.
21.45 Importkultúra.
22.00 Operettrészletek.
23.10 Könnyűzene.
23.35 Kórusművek.

TV

MAGYAR

10.05 Tévé-ovi.
10.20 Tolja kalandjai. Szovjet ifjúsági film.
11.20 Oroszlán. Román rajzfilm.
11.30 Közv. a Rába ETO—Bp. Spartacus férfi kézilabdamérkőzésről.
14.55 Fiatalasszony 1914-ben. A. Zweig regényének magyarul beszélő NDK tv-filmváltozata.
17.30 Népművészet, népszokások. Magyar néprajzi rövidfilmsorozat. 1. Teremtés.
17.50 Macj Laci.
18.15 Delta.
18.40 Esti mese.
19.00 A HÉT...
20.00 Hírek. — Sporthírek.
20.10 Bulgakov: Álszentek összeesküvése. (16 éven felüli.)
21.55 Hírek — Sporthírek.

POZSONYI

11.00 Albrechtsberger: C-dúr hárfaverseny.
14.30 Nemzetközi motorkerékpárverseny.
15.10 Négy harckocsizó meg a kutya.
16.10 Motorkerékpár-verseny.
19.00 és 21.35 Tv-híradó és sporteredmények.
20.00 A Dumas: A párizsi mohikánok. X.
22.10 A Consortium Antiquum hangversenye. 2. műsor.
20.00 Három tanú. Szlovák történelmi film.

mozi

EGRI VÖRÖS CSILLAG
(Telefon: 22-33.)
Délután fél 4 és este 7 órakor
Helló, Dolly!
Színes, zenés, kétrészes amerikai film.
(Dupla helyárak!)

EGRI BRODY
(Telefon: 14-07).
Délután fél 4, fél 6 és fél 8 órakor
Napsugaras szemek
Színes francia film.

EGRI KERT
Este 8 órakor:
Forró éjszakában

GYÖNGYÖSI PUSKIN
Jöjjön el egy kávéra hozzánk
(Felemelt helyárak!)

GYÖNGYÖSI SZABADSÁG
Lövés a lángokból
12-én:
Szenzációvadászok

GYÖNGYÖSI KERT
Bye, bye Barbara

HATVANI VÖRÖS CSILLAG
Tigrisszelídítő nő

HATVANI KOSSUTH
A hölgy nem iszik, nem dohányzik, nem flörtöl, csak.. fecseg
12-én:
Lövés a lángokból

HEVES
Sátáni ötlet
12-én:
Volt egyszer egy család

FÜZESABONY
Karneváli éjszaka

LŐRINCI
Holt vidék

PÉTERVÁSÁRA
A betyárkapitány

ORVOSI ÜGYELET

Egerben: szombaton délután 2 órától hétfő reggel 7 óráig, a Bajcsy-Zsilinszky utcai rendelőben. (Telefon: 11-10.)

Gyermekorvosi ügyelet szombaton 16 órától 17.30 óráig, vasárnap délelőtt 9 órától 10.30 óráig. Délután 16 órától 17.30 óráig, az Alkotmány utcai rendelőben. (Telefon: 17-74.) Rendelési időn kívül az általános orvosi ügyeleten. (Bajcsy-Zsilinszky utca). Hétfőn 19 órától kedd reggel 7 óráig, a Bajcsy-Zsilinszky utcában. Fogorvosi ügyelet 9—13 óráig, a Technika Házában.

Gyöngyösön: szombaton 14 órától hétfő reggel 7 óráig. Az orvosi ügyelet helye: Jókai utca 41. szám. (Telefon: 17-27.)

Gyermekorvosi ügyelet: vasárnap délelőtt 9 órától 11 óráig a Puskin utcában. (Telefon: 23-50).

Hatvanban: szombaton 12 órától hétfő reggel 7 óráig, a rendelőintézetben. (Telefon: 10-04.) Rendelés gyermekek részére is. Gyermekorvosi ügyelet vasárnap 10—12 óráig, a rendelőintézet gyermekszakrendelésén. (Telefon: 10-04).

Fogorvosi ügyelet 8—10.30 óráig, a rendelőintézetben.

SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

FEJÉRMEGYEI HÍRLAP

1972 JUL 28

Derkovits

1021

Péntek, 1972. július 28.

Új könyvek

A megismerés krónikái
Először magyarul
Költők és korok

Eseményszámba megy a Kossuth Könyvkiadó újdonsága, Marx—Engels Művei 46. kötete. A sorozat e legfrissebb darabja ugyanis A politikai gazdaságtan bírálatának alapvonalai-t teszi hozzáférhetővé első ízben magyarul. Az 1857 és 1859 között keletkezett marxi kéziratok e gyüjteménye — amelyet két könyvre bontva bocsátott közre a kiadó — azért rendkívüli jelentőségű, mert itt fogalmazódtak meg azok a gondolatok, amelyek később a Politikai gazdaságtan bírálatához, valamint a Tőke című munkában öltöttek végleges formát. Mellékletként megielhető Marx eredeti indexe — vázlata — is a „hét füzethez", azaz a szóbanforgó feljegyzések későbbi feldolgozásához, s ugyancsak megtalálhatók a szükséges jegyzetek és mutatók. A kötetet Lissauer Zoltán fordította.

Az elméleti problémák iránt érdeklődőknek szól a kiadó egy másik újdonsága is, a dr. Elek Tibor összeállította tanulmánykötet, A természettudományos megismerés ismeretelméleti kérdései. Az öt dolgozat a többi között olyan témákat ölel fel, mint a műszaki és természettudományok művelésének és oktatásának filozófiai problémáit, a filozófia és az információelmélet viszonya, az érzékelés filozófiai alapkérdései és a modern tudományok.

Szardinia Olaszország legelmaradottabb része, s ismerve a „Dél" szegénységét, ez nem kicsiség. A sziget azonban túltesz azon is, s bár csak 300 kilométerre fekszik Rómától, az időbeni távolság évtizedekben mérhető. E világ alapos, személyes tapasztalatokra támaszkodó képét tárja elénk Faragó Jenő A keserű méz szigetén című útirajzában. A fényképekkel gazdagon illusztrált kötetben — a felvételek egy részét Reismann János készítette — a szerző magyarázatot keres a nyomorúság okaira, s ugyanakkor kedves, nyíltszívű emberek sokaságával ismertet meg bennünket, közöttük olyanokkal is, akik bátran harcolnak a szárdok szebb holnapjáért. Faragó könyve szintén Kossuth újdonság.

Vajda János neve hallatán az irodalomszerető ember a költőre gondol, s ezért meglepetés összes műveinek most megjelent IV. és V. kötete. Kitűnik az Akadémia Kiadó gondozta két könyvből, hogy termékeny prózaíró is volt — szépprózai írásainak foglalata a két kötet. Az elbeszélések, önéletrajzi jellegű írások tekintélyes része most először kerül nyilvánosságra, de érdeklődésre tarthatnak számot a más természetű dolgozatok is, így a vadászatról, városokról és fürdőkről írtak, vagy a szerelem szótára és kalauza. A megszokottan — lévén kritikai kiadás — alapos, nagy ismeretanyaggal kiegészített két könyvet Seres József rendezte sajtó alá.

Harminchét esztendő — öt kötet. Kiss Tamás nem tartozik a termékeny költők közé, majd négy évtizedes pályafutása — amint ezt most Mérleg hava címmel válogatott verseinek gyűjteménye bizonyítja — mégsem hasonlítható el-elapadó patakhoz. Sokkal inkább lassú sodrású folyam ez, mely embert és tájat, érzést és gondolatot ölel át. Szép, tartalmas líra ez, szemérmessége megkapó, humanitása megszívlelendő. A költő legújabb verseit is magába foglaló művet a Szépirodalmi Könyvkiadó jelentette meg.

Szintén a Szépirodalmi újdonságai között találni egy másik verseskötetet is, a témához illő kiállításut. A magyar költészet java hódol itt a jelképpé vált embernek, Dózsa Györgynek. A születésének ötszázadik évfordulójára megjelentetett gyűjtemény — összeállítója Tóth Gyula — Taurinus István hősi énekével kezdődik, s Kiss Anna Siratóének-ével fejeződik be. A két pont között olyan művek sorakoznak, mint például Kölcsey Ferenc Zsarnoka, Kriza János Úrbére, Petőfi, Ady, Juhász Gyula, József Attila, Illyés Gyula költeményei, s persze, a legújabb nemzedéké is, köztük Juhász Ferencé, Simon Istváné, Csoóri Sándoré. A Derkovits metszetekkel illusztrált kötethez Juhász Ferenc írt előszót.

A harmadik Szépirodalmi újdonság a Magyarország felfedezése sorozat kötete, Kunszabó Ferenc Sárköz című munkája. Szerencsésen ötvöződik benne a riport, a szociográfia, s a dolgok lényegét megragadó, összegező tanulmány. Sárpilis s a Szekszárdi Állami Gazdaság horizontját úgy tágítja a szerző, hogy megláthassuk a helyhez kötöttben az általánost, ez egyedinek tűnőben a jellemzőt. Igényes, a sorozat rangjához méltó könyvet írt Kunszabó, némely gondolata, meglátása hűen fedi a „felfedezése" kifejezést. A hangulatos fotókat Farkas Tamás készítette.

M. O.

A pincét
a tetőig

Ki tudná megmondani, mikor tárták először szélesre azt a boltív alatti kaput Székesfehérváron az Arany János utcában. Hogy nagyon régen történhetett azt csak abból sejthető, hogy a város múltját kutató emberek nagy szigorúsággal

óvják

az utca szintje alá rejtőzött építményt. Azt sem lenne könnyebb megtudni, hogy mikor zárták utoljára. A kőbe illesztett sarokvas még megvan, a tölgyfa szárnyak helyén azonban már hevenyészett téglasor állja útját az embernek.

— Majd kibontjuk, bejárást nyitunk a mögötte lévő pincébe —, mondja az építőmester. — De ezzel itt ni, ezzel sok bajunk van! — és a túlnan nyitott nagy rés világában lemeztelenedett pinceboltozatra mutat. Itt, a századokat megtűrt boltozat alatt Hérics József a maga ötven esztendejével suttyó rokonként bírálja a hajdani építők türelmetlen kezét, aminek nyomán görbén kanyarognak a téglasorok. Mentségükre szóljon, hogy azért így is megért néhány századot, s a mester szigorú ítéletét csak itt-ott jelzi a friss-piros téglából rakott javítás.

— Kibír ez még egy tankot is — háritja el a tudatlan méricskélést, amikor a lépcsőfordulóban a boltozat tetején döngeti a deszka. Fölötte már az új ház biztosan rakott falai között folyik a munka. A Hérics brigád egyik fele az emeleten keni a maltert, a másik az udvaron serénykedik. Az irodaként debütáló lakószobában pedig az építésvezető a terveket ellenőrzi. A munka a megszokott mederben halad. Úgy, ahogy a brigádvezető megszokta a huszonhárom év alatt.

Negyvenkilencben lépett be a tanácsi építőkhöz. Brigádja régi közösség.

— Éntőlem csak meghaltak, vagy bevonultak! — mondja jelezvén, hogy a munkaerővándorlás nála nem a tagok összeférhetetlenségét jelenti.

— Sok mindent megértem ennél a vállalatnál. Az igazgató már nyolcadik gazdám. Sokfelé dolgoztam én, sokfelé. Jaj, ha azt most megkéne mondani... rengeteg felé! Itt szemközt, a

a Budenz ház

mellett, aztán a Csók István utcában egész házsort tettünk rendbe. Az OTP-t csináltuk, mind a kettőt. Aztán a vasműszakit... Ott majd' leesvolt. A Nagy Sándor... vagyis az Ady utcában négy házat. A vágóhídon, aztán... legyint, mint aki folytathatná a sort, de minek. Inkább elkeseredve mutatja az emeleten a villanyszerelők kártevését. A szinte hamvasra vakolt falakon éktelen látvány a vékony huzalnak rondított mély árok.

— Így van ez. De most már megvárom a gázosokat meg a vizeseket is. Csak utánuk tesszük rendbe a vakolatot —, s elégedetlenül ingatja a fejét.

Az emeleten még nyári meleg szorult a falak közé. A nyílásokat még nem zárja ajtó, ablak, a levegő mégis úgy megáll, mint egy gödörben. A hűsnek vélt üregbe rejtett vízesüvegből langyos víz csorog a brigádvezető torkába. Kiköpné, de aztán lemondóan lenyeli. Ennek a háznak az építését szép munkának tartja. Téglából épült, illeszkedik a székesegyházat övező épületek hangulatához. Nagyobb mesterségbeli leleményt kíván, mint a panel vagy az alagútzsalu. Mégis, mikor az a kérdés, hogy mit tart önmagától eredő igazi szép munkának, nem restelli itthagyni a szép négyszintest, s lemenni a Csók István utca aljára. Behemót ajtó mögötti kapualjba vezet. Első pillanatra a friss malterszaghoz szokott orr megtéveszt. De aztán az évek alatt piszkolódott, firkált falon feltűnik a gipszből mesterien felrakott díszítő domborulat.

— Ez az — mutatja —, ehhez

tudni kell

a mesterséget. Itt kell mérni, rajzolni, ragasztani, formázni. Ezt asztalon formáztam, ezt homokba öntöttük, ezt itt fent húztuk egyenesre... — a szép mintázat néhol már a ház gyerekeinek kezenyomát viseli. De végül is még mindig szép, s ha Hérics József akarja, még sokáig mutathatja úgy, hogy bizonyosan elismerésre készteti a bámészkodót. A kapun kívül is mutat helyet. Bár az inkább arról nevezetes, hogy jó pár évvel ezelőtt odafönt a párkányon az egyik tanulógyerek elbóbiskolt s úgy esett egy kőrakásra, hogy csak a farát fájlalta néhány napig.

— Itt is hagyta a szakmát aztán, úgy megijedt. Elment gép mellé dolgozni, üzembe.

Visszafelé menet ismét feltűnik a ház vakolatlan külső falai fölé gerendákból ritkásan ácsolt sátortető-szerkezet. Még fedetlen, a keresztléceket sem szegelték rá az ácsok. A

Derkovits Gyula

Magyar Nemzet
1974 június 18
4. old.

Ma negyven esztendeje, 1934. június 18-án halt meg Derkovits Gyula, századunk magyar festészetének legnagyobb mestere. Utolsó műve, amelyet éppen halála napján fejezett be, a Fázó asszony című képe. Ennek első megfogalmazását, rajzvázlatát közöljük most — idézve vele Derkovits Gyula emlékét.

A felhívás ugyan nem érte el a kívánt eredményt, de hatásuk mégsem maradt el egészen, mert az éjfélkor kezdett sztrájk első jelentések szerint csak részleges. A 35 ezer postai dolgozót tömörítő szakszervezet 100 százalékos béremelést követel tagjai számára. A postai igazgatóság 4300 escudós minimálbért ígért a dolgozóknak, de a szakszervezet kitart a 6000 escudós követelés mellett. A portugál ideiglenes kormány hivatalbalépése után országos szinten *3300 escudós minimálbért* állapított meg.

Portugália ideiglenes kormánya 500 millió escudót bocsátott a kis- és középvállalatok

gesnek tartotta, hogy hazatérjen és beszámoljon a pártvezetésnek és a Bissau-Guinea köztársaság kormányának. Pires hangsúlyozta, hogy a tárgyalások Bissau-Guinea és a Zöldfoki-szigetek függetlensége elismerésének alapvető problémájával kapcsolatos nehézségek miatt szakadtak meg.

A FRELIMO közleményben számolt be arról, hogy Mozambikban a portugál alakulatok az utóbbi időben *fokozták a hadműveleket*. A közlemény szerint a polgári lakosság ellen indított hadműveletekért Portugália a mozambiki felszabadító mozgalomra próbálja hárítani a felelősséget.

Megkezdődött az újabb francia

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

NŐK LAPJA

Derkovits Gyula

1972 DEC 16

1071

KÖSZÖNTŐ — HÉTKÖZ-NAPOKRA

Tekinthető ez a kis kötet hézagpótló, szép kivitelű műsorfüzetnek is. Kézikönyv — anyáknapi ünnepélyt rendező pedagógusoknak, diákszavalóknak. Idézetgyűjtemény általános iskolások anyáknapi fogalmazásához. S ha így veszszük kézbe — akkor is hasznos, gazdag, célszerű kiadvány a *Termő ékes ág*, a Kozmosz sorozat legújabb kötete.

De engedtessék meg nekem, hogy legalább most, a felfedezés örömében másként olvassam. Az anyasors regényének — aminek talán szerkesztője is szánta, s a régi és új családi körök végtelen filmjének. Hogy úgy bolyongjak, szépre szomjas túristaként a magyar líra e különleges képtárában, ahol csakis anyaportrék sorakoznak, mint ahogy versszerető embernek, gyereknek, anyáknak érdemes. És először azt keressem a költők *legelső múzsájáról* írott versekben, ami minden mamában rokon, azután pedig azt, ami családonként, egyénenként különböző. És ha így olvassa, böngészi az ember a kötetet, azt látja, hogy valójában egymásra kopírozódnak a századok tükrében az anyasziluettek. Hasonlóvá teszi arcukat a szeretet, az aggódás, a gondok terhe. Közös élmények és közös bánatok csiszolják hasonlóra lelkük vonásait: mindenki, akinek megadatott, hogy betöltse „az élet első hatalmas asszonyának" szerepét (Weöres Sándor megfogalmazása), ugyanakkor végső menedéket is kínál szülöttének, mert ő — Szabó Lőrinc szerint — az „asszony, akiben nem csalódunk". És mégis, minden anya és minden asszony más: más a szekszárdi vonaton utazó, gyermeket *termő* fiatalasszony, akit Illyés Gyula énekel meg, és más a „ minden szegényért anyafarkas" proletár-madonna, akit Szécsi Margit fedez fel Derkovits Gyula képén. Az egyik anya — fekete rózsa, aki „nem tud kiszínesedni", mint ahogy Csoóri Sándor látja, míg a másiknak elefántcsont ujjai táncolnak a zongorán — Kosztolányi Dezső emlékeinek világában. Mások a modellek, mások a portrék.

Vannak a kötetben közölt versek között közismertek. Általános iskolai tankönyvekben is szereplő, antológiákból is kihagyhatatlan alap-versek, amilyen Vörösmarty Mihály A szegény asszony könyve, vagy Várnai Zseni Katonafiamnak című verse. Rangjuknak, lírájuknak megfelelően szerepelnek a kötetben a legnagyobbak, Petőfitől József Attiláig. De egymást érik az irodalombarátoknak is új élményt, felfedezést kínáló alkotások: a feledés homályából kiesett népdalok, fiatal költők első verskötetében rejtőzködő, holnaputáni klasszikusok. Kiemelni egyet vagy tizet is — menthetetlenül igazságtalan lenne.

Az anyaság lírájának szivárványában külön színt jelent, hogy nemcsak a fiúk, az anyák is vallanak a kötetben. Takács Zsuzsa csak egy a sorban, amely Kaffka Margittól Tóth Juditig ível. De a legmegrázóbb versek csokrában a fiát sirató mai Mater Dolorosa Requiemje, Beney Zsuzsa verse.

Tiszteletet ébresztő a kötet viszonylagos teljessége, hiszen a sor az Ómagyar siralomtól — Bari Károlyig terjed. (Tüzetesebb búvárkodás nélkül, talán csak Lányi Saroltát hiányoltuk a költő-anyák névsorából.) Vitatható viszont a tematikus törekvésű ciklus-beosztás. Hiszen maguk a művek amúgyis szétfeszítik a közéjük illesztett, sőt szorított korlátokat. Az egyszerű időrend elegendő lett volna.

Bízunk benne, hogy a kötet gazdagsága arra csábítja majd az olvasókat, hogy ne csak anyák napján, de a 364 többi napon is elővegyék a Termő ékes ág-at.

földes

NEMCSAK LÉGIKISASSZON

1

2

Séta a százéves Budapesten

Zugló mai arca a jövőt mutatja

Zugló... Itt lakom több mint 15 esztendeje már. Nem szülőföldem, mégis pátriám. A „világ végének" hittem egykor a 7-es busz végállomását, a Bosnyák teret, hiszen a Belvárosban éltem, dolgoztam akkoriban. Így aztán „a káposztaföldeken túlra" jártam haza esténként, olykor kicsit kelletlenül, az Egressy úttól gyalog. Akkor még nem nyújtóztak a 68-as villamos vágányai a Kerepesi útig, nem volt 19-es busz, s hol volt még a metró?!

Észrevétlenül nőtt a szívemhez. Beleszerettem csöndjébe, nyugalmába, apró szépségeibe, tavasszal az akácok, az olajfák bódító illatába, a toronynak készülő nyárfák szállongó pelyheibe. Aztán már azért sem nehezteltem, ha néha-néha Kőbánya vegyigyárai felől orrfacsaró illatok lengedeztek. Rossz a széljárás, nem Zuglóból jön...

A városoknak, a városrészeknek két arca van, mint *Janusnak*, a római istennek: egyik a *múltba*, a másik a *jövőbe* tekint. Zugló kendőzetlenül tárta fel előttem mindkét arcát. A múltba néző: öreg, ráncos; barázdái a földutak a földszintes házak között, ahol gyom, bozót lel jó tanyát. A másik: tündöklő, mint a szerető arca szeretője szemében. Engem nézz — mondja. — Én a ma vagyok, és én vagyok a jövő. A tengersok új ház, az új utak, az aluljáró csillaga az Örs vezér téren, a Hungária körúti felüljáró, az árnyas parkok, ez mind én vagyok.

Rákosnak szent határa

Zugló... El kell mondanom, neved is mit jelent. A magyar nyelv tudósai szerint a *„szugló"* (van is ilyen utca a kerületben), másképpen *„zugla" — sarkot, zugot, kuckót* jelent. A jelentés ma is igaz: hány és hány család talált itt az elmúlt két évtizedben „kuckót" magának, lakást, ami mindig fontos volt, most azonban van és egyre több, ha nem is elegendő. Ha a lakásra várók számának megfelelően épülhetnének Zuglóban a házak, a kerületnek már csak egy arca volna: a tündöklő, a jövőbe mutató.

És a tűnt idő? Zugló érdemes múltja a Rákos mezején kezdődik. Itt tartották 1286-ban *az első országgyűlést*, itt választották *Hunyadit kormányzóvá*, innét indultak köznemesek és katonák a Duna jegére, hogy *királlyá kiáltsák ki Mátyást*, s e mezőn táboroztak *Dózsa kaszásai*: feketék, komorak voltak, mint Derkovits Gyula metszetén.

Aztán századokon át *„hallgatva áll Rákosnak szent határa"*. Így írta *Eötvös József*, s a költőnek kellett jönnie, hogy Rákos mezejének nevét ismét szárnyára vegye a hír. A pesti magyar színház statisztája *14 pengő forintokat lelt a mezőn* 1839-ben, egy kiránduláson. Aztán 1848-ban, amikor a parlament nagy huzakodások után végre eltörölte az úrbért, nagy szerepet játszott benne a hír, hogy Petőfi *40 000 paraszttal* Rákoson tanyáz. *„Ami a hírt illeti* — írta a költő —, *ez alaptalan hír volt, de ha nem tették volna a t. c. urak azt, amit tettek, biztosíthatom őket Petőfi Sándor nevében, hogy ezen hírnek nemsokára alapja és kalapja lett volna, azaz igaz lett volna tetőtől talpig, csak azzal a kis különbséggel talán, hogy nem 40, hanem 80, vagy még több ezer ember jelent volna meg Rákoson..."*

Proletárok a Városligetben

S jöttek, jöttek, jöttek a tíz- és százezrek. Nem parasztok, hanem ivadékaik, a *proletárok*, s nem Rákos legendás mezejére, hanem a *Városligetbe*, amely a múlt század elején kezdett a pesti nép kirándulóhelye lenni. Zugló lett *a magyar munkásmozgalom egyik bölcsője*. Emléktáblák beszélnek erről.

Buda, Pest és Óbuda egyesülésének évében, 1873 márciusában a Rákospatak utca 9. számú házból, a *Munkás Heti Krónika* című lap nyomdájából került ki a felhívás a *Magyarországi Munkáspárt* megalakítására. 1890-ben a Városligetben rendezték meg *az első hazai május elsejét*, amikor is *„a munkás zászlóaljak nyugodtan, önérzetesen, igazságos ügyük győzelmébe vetett reménytől áthatva vonultak fel, és a legnagyobb ellenségüket is maguk iránti tiszteletre kényszerítették..."* És tegyük hozzá: kíméletlen, kegyetlen harcra a jobb, emberibb életért küzdő munkások ellen. A megalázottak, a kisemmizettek hősiesen szálltak szembe a tőkével, amely a századforduló idején itt is nagyipari vállalatokat hozott létre, s nagyarányú építkezésekkel alakított a városrész arculatán. A lakosság települési és osztályszempontból két részre különült, s ez az állapot szinte egészen a felszabadulásig megmaradt. A Mexikói úti *„halálsorompó"* — akár egy demarkációs vonal — osztotta meg a városrészt: a *belterületen* nagy- és kispolgárok, a *külterületen* pedig munkások, parasztok, kisemberek. A Thököly út 56-ban, az 1907-ben avatott *Vasmunkás-otthonban*, a *Hermina kert*, a *Hungária kert*, a *Zöld Vadász*, a *Trieszti Nő*, a *Kolegerszky kioszk* és a *Nagy Amadeusz* nevű vendéglőkben gyülekező és szervezkedő munkások követeléseikben gyakran megfogalmazták, milyen nyomorúságban élnek: alacsony bérek, lakásuszora, a lakásokban zsúfoltság, sok helyütt 15—20 ember szorongott egy szobában. S folyt a bérharc, sztrájkok lángoltak fel az üzemekben, a munkások tüntettek a háború ellen, a békéért, s a főváros, sőt az egész ország munkásságát érintő nagy megmozdulások színhelye *újból és újból* a Városliget volt.

Aztán 133 napon át vörös zászló lengett a *Park Klub* (ma a tisztiház nyári helyisége) épületén, ahol korábban királyok, hercegek vendégeskedtek, s *százezer ember* sereglett a Városligetbe a Vörös Hadsereg első nagyszabású toborzóünnepségére. Ünnep volt Zuglóban a 133 nap.

A város peremén

A fehérterror letépte a vörös zászlókat. A két világháború között azonban a zuglói munkásság legjobbjai — a kommunisták vezetésével — tovább folytatták a küzdelmet. 1922-ben sztrájkolnak a *Rákosrendező* vasutasai. *„Szállásainkon éhínség, fegyver, vakhit és kolera dúlt. Győzni fogó még annyira meg nem aláztatott, mint amennyire a csillagok alatt ti megaláztatok..."* — írta A város peremén című versében *József Attila*, aki 1933 és 1936 között a Korong utca 6. számú ház első emeletén lakott albérletben.

S mind több kommunista munkás került börtönbe. *Martos Flóra* és *Vámos Ilona* szervezte a kerületben, majd később egész Budapesten a Vörös Segélyt. A kerület mindinkább kötődött a kommunista párthoz. Erről is szólnak az emléktáblák.

1933-tól a Róna (ma Lumumba) utca 121. szám alatt működött a kommunista ifjúmunkások nyomdája, itt nyomták a *Szovjetunió* és a *Vörös Bors* című lapot. 1942. február 1-én az Újvidék utca 6. szám alatti illegális nyomdában készült el a KMP lapja, a *Szabad Nép* első száma, amelynek vezércikkírója, *Schönherz Zoltán* a Mexikói út 25-ben lakott — illegalitásban.

A fasizmus elleni harc idején a *Békepárt* röplapjait a kerület két titkos nyomdájában állították elő. 1944-ben az Ógyalla u. 12. számú házban nyomták a Békepárt *Béke és Szabadság* című lapját, majd a nyomda a nyilasok elől a Hungária körút 108-ba költözött. Innét került ki a *„Demokratikus pártok kiáltványa a magyar nemzethez"* című történelmi jelentőségű röpirat, amely a *Magyar Front* programját tartalmazta.

A szovjet hadsereg 1945 januárjának első napjaiban hozta meg a szabadságot Zuglónak, a gyárak gépeit védő munkásoknak, a KISKA-alakulatok katonáinak, akik sokat tettek annak érdekében, hogy kisebb legyen a pusztulás. Mégis, a kerület mintegy *26 000 lakásának több mint 30 százaléka romokban hevert.*

Újjászületés

A kerület kommunistái álltak először talpra, s indították meg az életet. Kifutottak a remízből az első villamosok, felzúgtak a Récsei-buszok motorjai, megindult és teljes erővel folyt az újjáépítés. S Zugló jogilag is ekkortájt született újjá: a Minisztertanács az 1946. XXVI. Tv. 2. §-a alapján megszabta a kerület határait. A felszabadulást követő első tíz év alatt jelentősen fejlődött Zugló. Jelkép is lehetne: *megszűnt a Mexikói úti halálsorompó, megindult az egységes kerület kiépülése*, tünedezni kezdett Zugló régi arca. Az előrehaladás 1950-től, *a kerületi tanács megválasztásától kezdve* meggyorsult. A főváros egységes tervébe illeszkedő zuglói várospolitikai célok megvalósítása nagy eredményeket hozott.

Az ellenforradalom megtorpantotta a fejlődést, de szinte csak egy pillanatra. Az előrehaladás ütemét jól érzékelteti, hogy 1950 és 1962 között 27 százalékkal nőtt a kerület lakossága, felépült 9700 lakás! Az új üzemek révén megváltozott a lakosság jövedelemforrása: a keresők 46,5 százaléka már az iparban dolgozott, az építőiparban foglalkoztatottak száma (lakásépítés!) pedig megháromszorozódott.

Öröm és gond az újban

S most — egy évtizeddel később — hol jár, merre tart Zugló? *Szávó Bélát*, a kerületi tanács elnökét kérem cicerónénak, avatott vezetőnek. Legyen kalauzunk, mutassa meg a szívderítőt, az örömöt adót, s azt is, ami gond, aminek megoldása most folyik, vagy még későbbi erőfeszítést is szükségessé tesz.

— Örömünk minden, ami új, ami a kerületben épült, s legtöbb gondunk is az újjal van. Örömünk, hogy van *12 lakótelepünk:* a Kerepesi úti, a Thököly úti, az Erzsébet királyné úti, a Vezér úti, az Újvidék téri, a Kacsóh Pongrác úti, a Külső Kacsóh Pongrác úti, a Fogarasi úti, az Egressy téri, az Örs vezér téri, a Nagy Lajos király úti. Aztán a Füredi téri, amit úgy is hívnak, hogy Nagy-zuglói. 1972-ig e telepeken mintegy *18 000 lakást* építettünk. Legnagyobb vállalkozásunk a Nagy-zuglói lakótelep; itt 13 és fél ezer otthon felépítése a feladat. A munka öt ütemben valósult, illetve valósul meg. 1969 és 1971 között átadtunk 5052 lakást, tavaly pedig 2315-öt. Az idén is több mint 2000 lakás átadására kerül sor, s a FŐBER megteremti a jövő évi tervek teljesítésének feltételeit is.

— Mint mondtam — tűnődik félhangosan a tanácselnök —, a gondunk is az újjal van. Az emberek nagy örömmel költöznek be a modern, összkomfortos lakásokba, aztán az öröm kissé megkeseredik. A háziasszony vásárolni akar, s távol a bolt, a piac. Az édesanya óvodába, bölcsődébe szeretné adni gyerekét, hely azonban nincs. Mindez nagy társadalmi probléma lehet, ha meg nem oldjuk.

Az úgynevezet *járulékos beruházásokról* van szó. Mondom, hogy mindez nemcsak Zuglóban, hanem a többi kerületekben, s az ország gyorsan fejlődő városaiban is probléma.

— Itt azonban különösen feszítő erővel jelentkezik. A *harmadik* ötéves terv járulékos beruházásait lényegében *a negyedik ötéves tervben* kell megvalósítanunk. Állami és saját erőből, az üzemek támogatásával építjük az óvodákat, bölcsődéket. A kereskedelmi szolgáltatás problémáit is igyekszünk megoldani. A Füredi téren ABC-áruház, az Örs vezér téren egy 26 000 négyzetméter alapterületű nagyáruház épül majd. A tanács — a vállalatok segítségével — 1800 négyzetméter alapterületű üzletsort hoz létre a Bosnyák téren, úgy, hogy az épületsor hátsó része az ifjúsági sportpálya lelátója lesz.

„Felkapott" kerület

Azt mondja Szávó Béla, már csak azért is érdemes szétnézni a kerületben, mert Zugló „felkapott" lett. Új intézmények, vagy a belvárosi otthonukat kinőttek szívesen költöznek Zuglóba. Itt van már a Vegyterv, a TESCO székháza, az Országos Tervhivatal Számítástechnikai Intézete, a Számviteli Főiskola, épül a Pest megyei Bíróság háza s egy 18 emeletes külkereskedelmi épületkomplexum. Ugyanakkor kevés olyan kerülete van Budapestnek, ahol annyi szociális, kulturális létesítmény lenne, mint Zuglóban. A 42 gyár, köztük a Telefongyár, a Danuvia, az Alumíniumárugyár, az Elektroakusztika, a 16 ktsz s a tanácsi vállalat sok embert foglalkoztat. A kerületben dolgozók arra törekszenek, hogy itt lakjanak, itt éljenek. Ez társadalmi átrétegződéssel is együtt jár. Megkezdődött egyes üzemek, üzemrészek kitelepítése. A munkások száma természetszerűen csökken, az értelmiségi foglalkozásúaké pedig növekszik.

Népes kerület Zugló. A lakosság száma naprakészen nem mérhető, mert *mindennap újak és újak költöznek ide* az új lakásokba. Hozzávetőleges becslés szerint 150 000 körül jár lakóinak száma; 60—70 ezerrel több ez, mint két évtizeddel ezelőtt. A dolgozni idejárók száma is rendkívül magas.

A forgalom pedig igazán világvárosi. A reggeli órákban a X., a XV. és a XVI. kerületből elindulnak a Belváros irányába igyekvők, s a Zuglót átszelő autóbusz-, villamos- és trolibusz-útvonala-

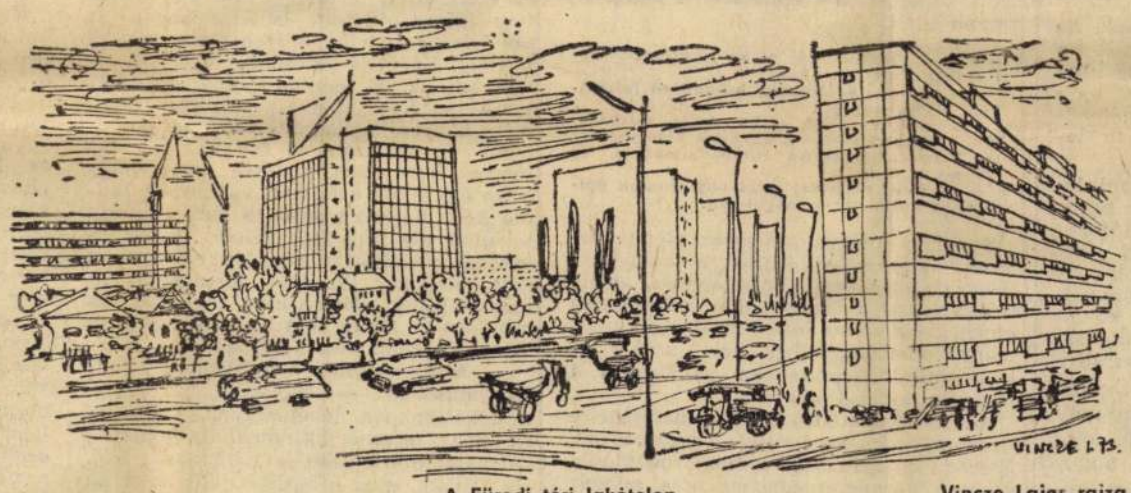

A Füredi téri lakótelep — Vincze Lajos rajza

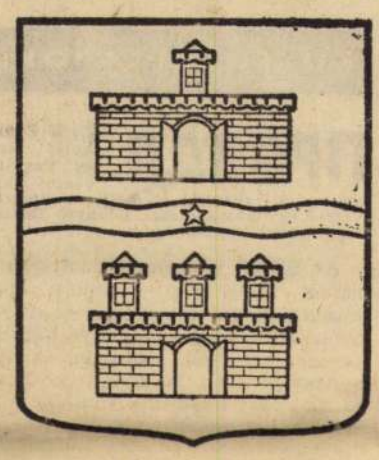

kon jutnak el céljukhoz. Naponta több mint 200 000 ember utazik keresztül Zuglón, amelynek a közlekedési rendje a gyors fejlődés következtében teljesen átszerveződött. A metró végállomásánál kialakult az Örs vezér téri forgalmi csomópont. Hasonló lesz a kis földalatti új végállomásánál, s ebbe az irányba fejlődik a Bosnyák tér is.

— Az átutazók közül igen sokan Zuglóban vásárolnak, a csomópontokon, ahol egyik járműről a másikra szállnak át — mondja Szávó Béla. — Ez is nehezíti kereskedelmi gondjaink megoldását. A csomópontokra több és nagyobb üzlet kell, mint amit a kerület lakosságának lélekszáma indokolna.

Fürdőváros — a fürdővárosban

— Valamit a jövőről — kérem a tanácselnököt.

— Maradjunk a mánál inkább. S a ma azt jelenti, hogy van még a kerületben mintegy hatvan kilométer *földút* is. Új utakat, járdákat, villany- és vízvezetékeket, csatornákat kell építeni. Tovább kell fejleszteni a közoktatást és az egészségügyi hálózatot. De azért előre is tekintünk. Elképzeléseinkben Zugló *fürdőváros* lesz — Budapest fürdővárosban. A hajdani *Paskál-malom* mellett, az Egressy út és a Rákos-patak találkozásánál gyógyvizet leltek. E forró víz komplex hasznosításának minden lehetősége megvan. Harmincketezer négyzetméter zöldterület veszi majd körül a strandmedencéket, a gyógyfürdőt, az ivócsarnokot, a motelt és éttermet, a fedett uszodát, a szállodát. Erőink azonban végesek; csak úgy haladhatunk gyorsabban, ha Zugló lakosai is segítenek.

Igazán lehet szeretni

— És segítenek?

— Az összefogásnak régi hagyományai vannak Zuglóban. A 68-as villamos vonala társadalmi munkával épült. Most is van olyan lakásszövetkezet, amely saját pénzéből 20—40 ezer forintot szán parkosításra. Nemrégiben 2000 facsemetét ültettek el. Az emberek egy része azonban — különösen az újonan ideköltözöttek közül sokan — nem érzik még magukénak a kerületet. Igyekszünk úgy dolgozni, hogy megszeressék — igazán lehet szeretni —, hogy részt vegyenek a közösség életében, s tegyenek is Zuglóért, ami tőlük telik.

Be is fejezhetném azzal, amit Szávó Béla tanácselnök mondott. Az olvasó azonban hiányosnak tarthatja ezt az írást. *Egész Zugló* nem fért, nem is férhetett bele. Nem írtam a kerület hajdani és mai nevezetességeiről, a múzeumokról, a szép szobrokról, az állatkertről, a Vidám Parkról, a kerületben működő tudományos intézményekről, kórházakról, a nagy múltú és az új iskolákról, hogy negyven magyar író foglalkozott műveiben a kerülettel, s arról sem, mit jelentett a magyar labdarúgás megszületésében a Millenáris-pálya, s mit jelent a Népstadion a magyar sportnak.

Nézze el az olvasó beszámolómnak e hiányosságait. S jöjjön el Zuglóba. Sétáljon körül, s örüljön velünk, zuglóiakkal együtt mindannak, ami van, s vária türelmetlenül, amit szép szándékok, tervek ígérnek a főváros e jövőbe tekintő arcú kerületének.

PÉTERI ISTVÁN

Magyar Hírlap
SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-728

KÜLFÖLDI LAPOKBÓL

ПРАВДА

Jurij Zsukov, Nyikolaj Kurgyumov és Vagyim Nyekraszov, a lap washingtoni tudósítói elemzik az amerikai közvélemény magatartását Leonyid Brezsnyev látogatásával kapcsolatban.

Az SZKP Központi Bizottsága főtitkárának látogatása — amely alapvetően munkajellegű látogatás — a szovjet—amerikai kapcsolatok továbbfejlesztését és megerősítését szolgálja. A tudósítók hangsúlyozzák: Washington, New York és az egész Egyesült Államok a várakozás lázában él. Mindenütt — a társadalmi-politikai szervezetek központjában, a lapszerkesztőségekben, a nagy cégek irodáiban csakúgy, mint a metrón és az autóbuszokon — a látogatásról, annak perspektíváiról és jelentőségéről tárgyalnak.

A legkülönbözőbb politikai áramlatokhoz tartozó emberek arra az azonos következtetésre jutnak, hogy a látogatás fontos határkő lesz a szovjet—amerikai kapcsolatok történetében, sőt mi több, az egész nemzetközi helyzet alakulásában. Sok amerikai találkozni akar Leonyid Brezsnyevvel, mint annak az országnak a vezető személyiségével, amely következetesen és sikeresen valósítja meg a nemzetközi feszültség enyhítésére, a békének és a népek biztonságának, a különböző társadalmi rendszerű államok békés egymás mellett élésének szavatolására irányuló elvi politikáját. Az amerikai társadalom széles körei hangot adnak annak a reménynek, hogy Brezsnyev látogatásának eredményei szilárd, megbízható jelleget adnak a szovjet—amerikai kapcsolatoknak, és ez a látogatás nagy jelentőségű lépés lesz.

Hiba lenne azonban azt hinni, hogy az Egyesült Államokban kivesztek a szovjet—amerikai együttműködés ellenfelei. Továbbra is aktívan tevékenykednek olyan befolyásos csoportok, amelyeknek ilyen vagy olyan oknál fogva nem felel meg az enyhülés irányába ható fordulat. Újra meg újra figyelmeztetnek erre a hadiipari érdekcsoportok képviselőinek ismétlődő kirohanásai a Szovjetunióhoz fűződő kapcsolatok normalizálása ellen, valamint az olyan szűkagyú személyiségek támadásai, mint amilyen George Meaney, az AFL—CIO vezetője. Az utóbbi továbbra is azt hajtogatja, hogy a gazdasági kapcsolatok fejlesztése a Szovjetunióval veszélyes, mert — úgymond — „egyoldalú előnyöket nyújt az oroszoknak". Az amerikaiak azonban mind nagyobb számban ismerik fel, hogy a világ változik és a nukleáris korszakban a szovjet—amerikai kapcsolatok fenntartásának nem lehet más reális alapja, mint a békés egymás mellett élés elve. Végül pedig az események jelenlegi alakulása semmivel sem szolgálja kevésbé az amerikai nép, mint a szovjet nép érdekeit.

The New York Times

Ha egy országban évek óta diktatúra van, nagyobb kormányváltozáskor általában felcsillan a remény, hogy visszaállítják a szabadságot, vagy legalábbis enyhítik az elnyomást — írja a lap vezércikke.

Amikor Francisco Franco a múlt héten hivatalosan is fordulatot hajtott végre adminisztrációjában, s lojális barátját, és hosszú ideje helyettesét nevezte ki a kormány élére, ilyen remény fel sem csillant.

A hetvenéves admirálist, Luis Carrero Blancót már régóta a „kemény vonal" és a jobbszárny képviselőjeként tartják számon Spanyolországban. Az új kormány megalakításakor hirtelen visszaszorultak az úgynevezett „technokraták", akik szoros kapcsolatban álltak azzal a katolikus mozgalommal, amelyet az Opus Dei név fémjelez, és visszakerült a hatalomba a Falangénak — ennek a fasiszta pártnak, amelyet Franco tábornok támogatására szerveztek még az 1936—39-es spanyol polgárháború idején — több vezetője.

A „technokraták" nem liberálisok, de mérsékelt befolyással rendelkeztek a kormánypolitikára, és a vezetésbe bevontak néhány modern közgazdászt, akik lényeges előrehaladást értek el Spanyolország gazdaságának megfiatalítása terén az elmúlt években.

A jobboldali fordulatra számítani lehetett a múlt hónap óta, amikor mintegy ötezer falangista és más szélsőjobboldali nacionalista tüntető menetet szervezett az Opus Dei, a „vörös papok", sőt még a kormány ellen is. A kormányváltozásnak akkor is be kellett volna következnie, ha Franco nem nevezi ki miniszterelnökévé Carrero Blanco admirálist.

Franco megtartotta az államfői tisztséget és a fegyveres erők főparancsnokságát. Lépését úgy lehet értékelni, mint egy hosszú távú periódusnak — amely az úgynevezett postfrancóista kort készíti elő — az első lépését.

Zöld fény az európai biztonsági értekezletnek

Párizsi és brüsszeli vélemények a NATO üléséről

Dobsa János, az MTI tudósítója jelenti:

Párizsi kormánykörökben elégedetten nyilatkoznak az *Atlanti Szövetség* tanácsának koppenhágai ülésszakáról. Hangsúlyozzák, hogy a központi témában, az Atlanti Szövetség belső reformjának kérdésében kielégítő kompromisszum jött létre és azt a francia kormány elfogadhatta anélkül, hogy „engedett volna elveiből". Ez a kompromisszum lehetővé teszi, hogy „hasznos dialógus" alakulhasson ki az atlanti partnerek között a szövetség kérdéseiről, de — és ezt nyomatékosan kiemelik illetékes körökben — sikerült elkerülni a „tárgyalások globalizálását", vagyis a politikai, a katonai és a gazdasági kérdések összekapcsolását. Ugyanakkor arra is rámutatnak, hogy Párizs — bár elfogadta az Atlanti Szövetség „korszerűsítésére" irányuló tárgyalások elvét — semmiféle határozott kötelezettséget nem vállalt vele kapcsolatban.

A *Figaro* szerint a kompromisszum megszületését az tette lehetővé, hogy a külügyminiszterek láthatóan igyekeztek elkerülni a vita kiéleződését. Az így létrejött „nagyon gondosan bebugyolált" kompromisszum olyan, hogy *mindenki tetszés szerint értelmezheti*".

Több francia kommentátor viszont rámutat arra, hogy — ha kormánykörökben ezt nem is akarják elismerni — *Franciaország lényegében mégiscsak meghátrált és engedett az amerikai nyomásnak.* Az *Aurore* hangsúlyozza: a kiadott kommüniké lehetővé tette az amerikai külügyminiszternek, hogy a konferencia után győztesként nyilatkozhasson, hiszen a közlemény sorai közül kiolvasható a *Kissinger* által javasolt „új Atlanti Charta" koncepciója.

Az *Humanité* szerint *Jobert* külügyminiszter végeredményben ament mondott Nixon követeléseire. Nem véletlen, hogy az ülés után az amerikai külügyminiszter nem titkolta elégedettségét. A francia külpolitikában — írja a lap — a *Nixon—Pompidou* találkozó óta ismét és ismét világosan megnyilvánul, hogy „az atlantizmus fölébe kerekedett a gaullei-izmusnak, és az utóbbi már csak szavakban jut — időnként — kifejezésre".

(MTI) *„Zöld fény az európai biztonsági konferenciának", „Francia—amerikai kiegyezéssel ért véget a NATO tanácsülése".* Ilyen és hasonló címekkel számolt be szombaton a belga sajtó a NATO miniszteri tanácsának most véget ért koppenhágai üléséről. Általános vélemény szerint az ülésszak nem hozott megoldást az Atlanti Szövetség előtt álló problémák jelentékeny részére, de megfelelő légkört teremtett ahhoz, hogy a miniszteri tanács soron következő, decemberi ülésszakáig előkészíthessék az új „irányelveket" a szövetségen belüli kapcsolatok újjáalakításához.

Ami a szövetség külső kapcsolatait illeti, brüsszeli sajtóvélemények szerint ezen a téren kompromisszumos megoldás született. Egyes kisebb NATO-országok követelése ellenére a szervezet miniszteri tanácsa *nem igyekezett újabb feltételek megszabásával megnehezíteni az európai biztonsági konferencia első vagy akár második szakaszának összehívását,* de ugyanakkor igyekezett valamilyen módon összekapcsolni a biztonsági konferenciát a bécsi haderőcsökkentési tárgyalásokkal, mintegy függővé téve a végső megállapodásokat a bécsi tárgyalások alakulásától.

(TASZSZ) *Einar Agustsson* izlandi külügyminiszter Koppenhágában tartott sajtóértekezletén kiábrándítónak nevezte a *Douglas-Home* angol külügyminiszterrel folytatott megbeszélést. Mint hangsúlyozta, a tanácskozás során nem sikerült közelebb hozni egymáshoz a két fél álláspontját a vitás halászati kérdésekben.

A NATO további izlandi tartózkodására vonatkozó kérdésre a külügyminiszter így válaszolt: *„Izlandban a légkör e pillanatban nem kedvez a NATO számára."* A keflaviki NATO légi támaszpontot illetően Agustsson rámutatott: „Elképzelhető olyan helyzet, hogy a támaszpont műszaki kiszolgálását átruházzák az izlandiakra.

(M... szel... vez... ciá... ves... me... szó... ke... volt olasz szena... mondott beszédet. A konferencián előadá... sok hangzanak el az újfasizmus veszélyéről Olaszországban, az NSZK-ban és más nyugat-európai országokban. A tanácskozáson magyar küldöttség is részt vesz *Darvasi István* képviselő, a *Magyar Hírlap* főszerkesztője vezetésével.

Nemzetközi újságíró-kapcsolat

(MTI) Szombaton befejeződött *Capriban* az európai újságírók értekezlete. A húsz európai ország küldötteinek részvételével tartott értekezlet határozata megállapítja, hogy *különböző társadalmi rendszerű országok újságírói és újságíró-szervezetei között hasznos véleménycsere jött létre,* a tanácskozás elősegítette a szakmai kapcsolatok javulását.

Az értekezlet jelentős eredménye, hogy a *Prága* székhellyel működő *Nemzetközi Újságíró Szervezet* (amely jórészt a szocialista országok újságíró-szervezeteit tömöríti) és a brüsszeli *Nemzetközi Újságíró Szövetség* (a nyugati országok nemzetközi újságíró-szervezete) között — fennállásuk óta először — *kapcsolat jött létre.*

A tanácskozáson részt vett a *Magyar Újságírók Országos Szövetségének* küldöttsége is *Pethő Tibornak,* a MUOSZ alelnökének, a Magyar Nemzet főszerkesztőjének vezetésével.

Szélsőjobboldali provokáció Chile fővárosában

(ADN, Prensa Latina, AFP) Egy halottja és 64 sebesültje van annak az összecsapásnak, amelyet a szélsőjobboldal és a Kereszténydemokrata Párt által felbújtott tömeg kezdeményezett pénteken *Santiagóban. Gerardo Espinoza* chilei belügyminiszter rendkívüli sajtóértekezletén közölte: a Népi Egység kormánya meghiúsít minden fasiszta provokációt. A miniszter nagy elismeréssel szólt a rendfenntartó erők példamutató fegyelméről és a szélsőjobboldali puccskísérlet órájában tanúsított nagy fokú felelősségtudatáról. Hangsúlyozta, hogy *a reakciót mindenekelőtt a santiagói munkásság harci készenléte futamította meg.*

Gerardo Espinoza a sajtó képviselőinek elmondotta, hogy a főváros központjában utlrajobboldali provokátorok utcai torlaszokat emeltek és kövekkel hajigálták az építésügyi minisztérium és más közhivatalok épületének ablakait. A rendőrség vízsugarakkal és könnygázzal oszlatta szét a garázdálkodó tüntetőket. A baloldali koalíciós kormány belügyminisztere újra leszögezte, hogy *a Népi Egység kész a párbeszédre bármely ellenzéki demokratikus erővel, amely tiszteletben tartja az alkotmányosan megválasztott kormányt.*

Dr. Salvador Allende köztársasági elnök pénteken hivatalában fogadta az *El Teniente* rézbányák sztrájkoló munkásainak képviselőit és a munka újrakezdésének feltételeiről tárgyalt velük. A kétórás tanácskozás után egy szóvivő derűlátóan nyilatkozott a kérdés megoldását illetően.

Szovjet—amerikai kapcsolatok 3.

Elvi alapon, a békéért

— *Történelmi nap ez számunkra* — az amerikai Export-Import Bank vezetőinek szájából hangzott el a kijelentés, amikor nemrégiben Washingtonban aláírták a hosszú lejáratú, 225 millió dolláros hitelegyezményt a szovjet gépvásárlásokra (egyebek között a hatalmas kámai autógyár részére). A megállapítást az ügylet nagyságrendjén kívül indokolja az is, hogy az Export-Import Bank végre azzal foglalkozott, amire *Roosevelt* elnök eredetileg alapította: *a szovjet—amerikai kereskedelem finanszírozásával.*

Az együttműködés területei

Sorolhatnánk még hosszasan a szovjet amerikai gazdasági együttműködés tényeit. Ehelyett azonban inkább — az *Izvesztyija* alapján — idézzük fel, melyek azok a területek, ahol lehetőség nyílik a kapcsolatok kiépítésére. A legígéretesebb utak:

— az együttműködés egyes természeti erőforrások kiaknázásában;
— a gyártási kooperáció különböző formáinak alkalmazása;
— a legmodernebb technológiai folyamatok, vagy berendezések együttes kidolgozása;
— licencek együttes szabadalmazása és eladása;
— együttes részvétel ipari objektumok építésében harmadik országokban.

A tervek megvalósításához elengedhetetlen, hogy megvalósuljon a tavaly októberben megkötött megállapodás, amely előirányozza *a legnagyobb kedvezmény elvének kölcsönös biztosítását.* Az egyezmény életbelépéséhez az szükséges, hogy mindkét országban jóváhagyja a hatalom legfelső szerve.

Az együttműködés egyéb lehetőségeire iránymutatók a tavalyi egyezmények. Eszerint a gazdasági viszony bővülésén kívül *a környezetvédelemben, a világűr meghódításában, a tudomány és a technika különböző ágaiban, az egészségügy terén* bontakozhatnak ki a kölcsönösen előnyös kapcsolatok. Ezek természetesen önmagukban is jelentősek, hiszen ki vitatná el például a rák elleni küzdelem jelentőségét? Politikailag is fontosak azonban ezek a megállapodások, mivel — mint *Leonyid Brezsnyev* tavaly decemberben a Szovjetunió ötvenéves jubileumán rámutatott — *„megteremthetik az alapot a nagyméretű és tartós együttműködéshez. Ez egyúttal a politikai légkör javítását is elősegítené a Szovjetunió és az Egyesült Államok közötti kapcsolatokban és megkönnyítené a további előrehaladást a Szovjetunió külpolitikájának fő célja: a tartós béke felé."*

Az új realitások az amerikai vezetőket is az együttműködés fejlesztésére ösztönzik. *Nixon* elnök tavaly a szovjet televízióban szemléletes hasonlattal próbálta illusztrálni a moszkvai tárgyalásokon szerzett benyomásait. Felidézte az egyszeri orosz történetét, aki egy másik falu felé vándorolt. Ismerte ugyan az utat, de nem tudta, milyen messzire kell mennie. Végül is találkozott egy favágóval, aki az út mentén dolgozott. Megkérdezte tőle: „Mennyit kell még mennem, hogy eljussak a faluig?" „Nem tudom" — válaszolta a favágó. Az utas mérges lett, mert biztosra vette, hogy a favágó abból a faluból való, ezért tudnia kell, milyen messzi is van. Elindult az úton, de alig tett néhány lépést, a favágó rákiáltott: „Még tizenöt percet kell menned." Az utas megfordult és megkérdezte: „Miért nem mondtad ezt mindjárt?" „Mert nem tudtam mekkorát lépsz" — válaszolta a favágó.

— A Szovjetunió vezetőivel lezajlott tárgyalásokon — folytatta Nixon — mindkettőnknek lehetőségünk nyílt arra, hogy megmérjük, mekkora lépésekkel haladunk a béke és a biztonság felé. Úgy vélem, ezek a lépések jelentősek, és most jól indultunk el azon a hosszú úton, amely az országaink közötti kapcsolatok új korszakába vezet el bennünket.

Ezt a reményt osztják a szovjet vezetők is. Valamivel azonban ki kell egészíteni a nixoni hasonlatot: a lépegető vándor ez esetben az Egyesült Államok. A Szovjetunió ugyanis következetesen tartotta és tartja is magát a békés egymás mellett élés elvéhez. Az Egyesült Államokban azonban még mindig vannak olyan erők, amelyek *szűk csoportérdekekből kiindulva, nem kívánják észrevenni a realitásokat.* Három ilyen csoport van. Első helyen a *hadiipari konszerneket* említhetjük, amelyek a katonai megrendelésektől függnek és attól félnek, hogy a Szovjetunióhoz fűződő kapcsolatok javulásával, az enyhüléssel ezek a megrendelések csökkennek. Hasonlóan ellenzik a szovjet—amerikai kapcsolatok fejlesztését *az izolacionizmus hívei,* akik protekcionista intézkedéseket szorgalmaznak az import tekintetében, s végül a különféle *szélsőjobboldali és cionista elemek.*

Nem bármilyen feltételekkel

Ha valami fenyegeti a szovjet—amerikai kapcsolatok fejlesztését, akkor az éppen ezeknek a köröknek a tevékenysége és nem az a tény, hogy a Szovjetunió és az Egyesült Államok különböző társadalmi rendszerű államok. *Hiszen a békés egymás mellett élés lenini elvei éppen az ilyen államok közötti kapcsolatokra vonatkoznak.* Az Izvesztyija korábban már idézett cikkíről, Alkhimov, Inozemcev és Arbatov a viszony normalizálását ellenzők tevékenységéről szólva hangoztatják, hogy az ilyen magatartás már a múltban is előfordult. „Ez az álláspont azonban — írják — sohasem ért el sikert és nem is érhet el. A Szovjetunió érdeke az Egyesült Államokkal való kereskedelmi-gazdasági kapcsolatok normalizálása, *de egyáltalán nem bármilyen feltételekkel; e normalizálás elengedhetetlen feltétele a két fél kölcsönös tisztelete és a be nem avatkozás egymás belügyeibe."*

MTI SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HIRDETŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-725

1973 AUG 15

Népszabadság

Dér Marianne festő-
művész

DÉR MARIANNE festőművész emlékkiállítása kedden nyílt meg a Magyar Nemzeti Galériában. Weöres Sándor Kossuth-díjas költő megnyitó beszédet. A tárlaton olajfestmények, szénrajzok, akvarellek, linóleummetszetek szerepelnek.

1021

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-720

1973 SEP 5

Film-Színház-Muzsika

Dér Marianne

1021

Dér Marianne emlékkiállítása

Egy kép a kiállításról: Párizsi utca

Kortárs életművet ismerhettünk meg a Magyar Nemzeti Galéria dísztermében. A művek az 1960-as évekből valók, festőjük 1971-ben hunyt el. A környező világot ábrázolta olajképein, pasztelljein, rajzain és linóin. Stílusa a természetből kiindulva az egyre sommázottabb, elvonatkoztatottabb forma- és színvilág felé haladva alakult ki.

Motívumai intimek, líraiak. A kapuk, házak, kápolnák, zárt terek, parkok, templomok, a stáció, a kút és vasút — bizalmas közelsége *(Forduló a Gül baba utcában, Nagymarosi kapuk)*, a térbe zártság *(Ház fekete fákkal, Montmartrei házak)*, az égbetörő stilizáltság *(Rózsaszín kápolna, Gyártelep Nagymaroson, Katedrális, Hegyi út)* jellemzői. Több ez, mint a művészetével kapcsolatban emlegetett meseszerűség. Forma- és színvilága nagyon is tudatos. Egy érett művész világképét fejezi ki a szenvedélyesen és szakadatlanul formált művesség becsületével.

A kifejezőeszközök hihetetlen gazdagságának, az ismeretanyag kimeríthetetlenségének korában, ma Dér Marianne egyénivé formálódott stílusára figyelhetünk leginkább. Emberszabású világot vetít elénk hittel, vággyal és elkötelezettséggel.

M. Zs.

mi kérdések
szinte szétfe
tet. Párbeszé
lógusok. Ker
vak esnek, s
nyi az indula
tatlanul szük
rendszerint csak a légkör, a cselekmény, s ezek a fel-feltörő szavak jellemzik.

Igazi, még a novelláinál is diadalmasabb műfaja a dráma. Tárgyaiért, hőseiért, mélyebbre nyúlt, mint előtte bárki. *A tanítónő*, *A dada*, *A medikus* nemcsak a realitás szemszögéből jelentettek irodalomtörténeti győzelmet. S ha egy dráma igazságának, az ábrázolás erejének próbája az idő, Bródy Sándor legjobb drámái ezt a próbát is becsülettel kiállták.

Aki az elnyomottak és szenvedők érzéseit felmutatta, azt felmutatja az idő.

Mennyi szeretet és gyűlölet kísérte Bródy Sándor útját. *Jókai* menti meg a fiatal katonát a hadbíróság súlyos ítéletétől, *Mikszáth* nagy elismerése fogadja, *Krúdy* szeretettől teli írásban örökítette meg margitszigeti életét. *Móricz Zsigmond* egy egész írónemzedék háláját fejezte ki: *„Ő hozott új szemet a nézésre, új hangot a szólásra, új akarást az élésre... A bálványdöntők s a tűzgyújtók fajtájából való volt..." Ady Endre* is hódolt a *„lángoló magyar zseni"* előtt, s egy nagy versét ajánlotta neki. *Osváth Ernő*, *Nagy Lajos*, a legjobbak adóztak elismeréssel az úttörőnek... *Kosztolányi* döbbenten jár be a bécsi kórházba, hogy az öngyilkos Bródy Sándort megláthassa még. Igaz, Bródyt bírálták következetlenségéért, azért, mert A tanítónő végét alkalmazkodásból megváltoztatta, de támadták őt azért is, mert kiállt a pro-

„Ó, jöttsetek... kiált fel Bródy — *mint ön, hogy az azzal a szerény szebb határokat ni... Hogy én baj* — folytatta nyekkel — *én meg dolgát. Az újmódi új földnek talán tam a megtermé bújtam ki a falu kakukkfüves utcá tam semmit. Disz semmit. Megélni, egy jó szót, valam ismerést.*"

Megkapta-e? A: többet, soksz mindent elborító a kurzus hazugsá elmosta volna Bró érdemeit. S ekkor megírta legmarada *Rembrandtot*. A le próbált és megdic zatában lehetetlen Bródy Sándor meg gédiák sora ez az felesége, megcsalja letett szép fiával, és éhség kergeti uzsoráshoz, hogy n holttestét. Hadd t boncolást a pénze vendék fia.

Rembrandt sötét ziója a Tékozló fi mélységes mélyen összeolvadt, hős

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-725
1973 OKT 25
Vas Népe

Derkovits Gyula

Derkovits Gyula emlékkiállítás

1021

Szombathelyen

A Magyar Nemzeti Galéria, a Központi Múzeumi Igazgatóság és a Savaria Múzeum rendezésében Derkovits Gyula emlékkiállítás nyílik pénteken, október 26-án fél 6 órai kezdettel Szombathelyen a Derkovits Emlékházban (Vorosilov út 4.)

Az új állandó kiállítást Pogány Ö. Gábor, a Magyar Nemzeti Galéria főigazgatója nyitja meg. A rendezvényen a szombathelyi fúvósötös működik közre, Bartók Magyar parasztdalok című művét adják elő.

amely az á

delmi forgal

különböztet

nak bizony

bejegyzett

lommal".

A védjegy minőségjelző, de önmagában nem jelent meghatározott minőséget. Mind-

propagandát jelent.

M. É.

VERBÖCZY!
VERBÖCZY!

Derkovits Gyula

Werbóczy

Szabó Julia: Nézzük meg együtt. Derkovits Gyula 1514.c.fametszetsorozatát.
MŰVÉSZET,1980.március - 32.lap.

Derkovits Gyula

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

TOLNAMEGYEI NÉPUJSÁG
1969 FEB 7

1021

Testvérlapjaink írják

Győri laptársunk, a

Kisalföld

beszámolt arról, hogy ifjúsági utazási irodák vezetői látogattak el Nyugat-Magyarország több városába, Szombathelyre, Kőszegre, Sopronba és Győrbe. Több mint húsz vendég tanulmányozta, milyen turista-lehetőségeket kínálnak nyugati városaink. A vendégek ezután Budapesten vettek részt a nemzetközi ifjúsági turisztikai iroda tanácsülésén, amit ezekben a napokban a szakértői bizottság tanácskozása követ, hogy megállapítsák, hogyan lehet fejleszteni az ifjúsági turizmust.

Derkovits-emlékművet kap Szombathely, írja a

VAS NÉPE

Az elmúlt évek során korszerű lakótelep épült Vas megye központjában, amit Derkovits Gyuláról, a város nagy szülöttjéről neveztek el. Az idén különösen időszerűvé vált az emlékmű kérdése, mert Derkovits születésének 75., halálának pedig 45. évfordulója van. Az emlékmű elkészítésével szombathelyi művészt bíztak meg, Majthényi Károlyt, aki közel két méter magas sztélét tervez, de ez csak jövőre fog elkészülni.

Milyen lesz az idei esztendő időjárása? — erre kereste a választ a

PEST MEGYEI Hírlap

munkatársa a Budapesti Állatkertben. A néphit szerint február 2-án a medve kijön a barlangjából, ha napsütéses az idő, visszafordul, mert még hátra van a tél. Az állatkerti medvék, miután más körülmények között élnek, nem a napsütést figyelik, hanem ha úgy érzik, hogy melegebb napok következnek, bemerészkednek a vízbe, mosaksza-

nak. A jelek szerint, a jelenlegi zord időjárás ellenére is, nincs messze az enyhe idő, a Vízügyi Igazgatóság statisztikája szerint pedig száraz nyár várható, mint laptársunk tudósításából megtudtuk. Az igazgatóságon elmondották, 11 vagy 22 évenként ismétlődik a száraz, illetve a csapadékos időszak. Az utolsó, erősen csapadékos év 1965-ben volt, 1967-től fokozatosan szárazabbak az esztendők, 1971-ig. Mint az időjárás többi tényezője, a csapadék is összefüggésben van a napfolttevékenységgel.

4.

ezer tonna teljesítmény
papír- és zsáküzemet
Az építkezés hamaro
kezdődik. Számottevő
újvárosi új cellulózgy

őrablás Mexikóban

vedelmező foglalkozás

megtörténhet egy civilizált országban.

Az újságok gyakran adnak hírt a csecsemőrablásokról. Évente több száz esetet jegyeznek fel. A kérdéssel behatóbban foglalkozott az Excelsior című független napilap. Bírálta a kormányt, különösen a belügyminisztert. Olyan vélemények is elhangzottak, amelyek szerint a bűnös üzelmekben azoknak is

vezet is foglalkozik csecsemőkereskedelemmel. Mint minden más piac, ez is a kereslet és kínálat szerint dolgozik. Nincs kizárva, hogy a csecsemőket az ország határain túl, főleg az Egyesült Államokban értékesítik, de a vizsgálatot elsősorban Mexikóban kell megszigorítani. Általános vélemény szerint a csecsemők nagy része a középosztályhoz tartozó gyermektelen házaspárokhoz kerül.

Mexikóban ugyanis igen körülményes az örökbefogadás. A törvények olyan bonyolultak, hogy már eleve meghátrálásra késztetik az örökbefogadás gondolatával foglalkozókat. Az ilyen házaspárok azután a feketepiacon próbálnak szerencsét.

Az árfolyam igen váltakozó. Gazdagabb házastársaktól természetesen nagyobb árat kérnek, ez azonban az „áru minőségétől" is függ. Félvér szülők újszülöttjei olcsóbbak, mert a vásárlók jelentős hányada tartja magát a fajelmélethez. Különösen megbecsülik a világos szemű, szőke, angolszász csecsemőket. Ezeket előkelő, igényes házaspároknak adják el — nagy áron.

Egyébként a kórházak szülészeti osztályán mégis van valamilyen rend, az újszülötteket nem lehet csak úgy, elbocsátólevél nélkül kivinni.

A rendőrség azt állítja, hogy az újságok túloznak, és gyakori eset, hogy maguk a szülők is összejátszanak a bandával, és az is előfordul, hogy az így „elrabolt" csecsemők szülei kártérítést követelnek a kórháztól.

Az is lehet azonban, hogy a rendőrség csak saját felelősségét akarja csökkenteni, amikor így érvel.

A Sárköz—Völgységi Vízitársulat Bonyhád, Somogyi u. 1. Tel.: 19. felvesz

505-ös kotrógépre gépkezelőket

(15)

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor utca 17.
Telefon: 188-296, 188-307

MAGYAR NEMZET

Derkovits Gyula

1969 FEB 21

Derkovits Gyulának emlékművet állítanak Szombathelyen, az erről Derkovits-városrészben. Majthényi Károly vasi szobrászművész készíti az emlékművet.

1021

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor utca 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Derkovits Gyula

ESTI HIRLAP

1968 DEC 12

Derkovits-monográfia 450 reprodukcióval

Új Derkovits-monográfia került a boltokba. Szerzője: *Körner Éva.* — Másfél évtizede foglalkoztat a Derkovits-életmű feldolgozása és rendszerezése — mondja. — Derkovits alkotói tevékenysége, pályája tükrözi korának történelmi problémáit is. Ezért törekedtem a feldolgozásban az életműnek nemcsak a művészeti, hanem általános történelmi szemléletű bemutatására is. Csatoltam a monográfiához Derkovits felkutatott alkotásainak jegyzékét. Ebben *több mint 600 alkotásra utalok*, s a katalógusnak egy része az analóg alkotások listáját is tartalmazza.

A monográfiát *450 reprodukció*, tucatnyi színes nyomat illusztrálja. A monográfiát gondozója, a *Corvina Kiadó* 3500 példányban adta közre, a kitűnő minőségű reprodukciók *a gyomai Kner Nyomdában* készültek.

ügyvéd,

szintétikus
anyagai, a Tisza Vegyi Kombinát nemzetközi hírnevet szerzett KATEPOX korróziógátló vegyszere,

a Fővárosi Gázkészülékgyártó Vállalat gázkonvektorai, a Duna Cipő-

éves ügyvéd, Nixon egyik társa New York-i ügyvédi irodájukban. A választási kampány idején Mitchell volt az új elnök kampányának *menedzsere.*

EGÉSZSÉGÜGYI, OKTATÁSI ÉS NÉPJÓLÉTI MINISZTER: *Robert H. Finch,* Kalifornia állam kormányzóhelyettese. A 43 éves politikus ugyancsak Nixon belső baráti köréhez tartozik, és szintén vezető szerepet tölt be az új elnök ko-

(Folytatás az 5. oldalon.)

SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi S. u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Mezőgépgyári Dolgozó

1969 MÁR 14

Derkovits Gyula
1021

Derkovits Gyula: Dózsa sorozatából

Magyar Hírlető

...orradalomért

...egbékésebb arzenálja: a Had-
...eum.

...ria. Mostanában megszaporod-
...atók. Katonatisztek és civilek
...ggal, figyelemmel lépnek a
...soport kiskatonának a múzeum
...-ténésze magyarázza a Tanács-
...rcait. Ezt keressük mi is. A fa-
...vésett szavak: „Megteremtet-
...irdítottuk a Szovjetköztársasá-
...ottuk a proletáriátus diktatú-
...ig millió és millió dolgozóinak
...ltettük a saját erejébe vetett
...jtottuk a lelkesedés lángját."
...zta meg ezeket a mondatokat.

...ditották meg ezt a hatalmat?
...ok, grúzok, örmények, lengye-
...szlovákok, németek és magyar
...ák százai, ezrei. A Kun Bé-
...Ferencek, a Szántó Bélák, a
...ek, a Dukesz Artúrok, a Zalka
...biek, akik a Távol-Keleten,
...n néztek szembe a fehérgár-
...dalmárokkal.

...a világ legrosszabbul felfegy-
...estelenebb reguláris gárdája
...cionalista vöröskatonának csak
...táska, egy ócska csajka, szuro-
...lavult Ortgies pisztoly jutott.
...tudták miért harcolnak. S ez
...erejüket. Ez többet jelentett a
...knál a nagy tűzerejű Fiat és
...áknál.

...úban a magyar internaciona-
... nagy harci tapasztalatokat
...csoda, ha 1918 október 31-én
..., akik élére álltak a hazai
...omnak. Az őszirózsás forrada-
...zínű pánttikával cserélték fel
...dalom bíborszíneit. Hambur-
...os kardján most is látható ez.

Vörös Hadsereg is. S
ellenforradalom sohasem
...ris hadseregnek Pogány Jó-
...ő, Stromfeld Aurél, Böhm Vil-
...ibor szervező és irányító mun-
... — történelmi távlatból ítél-
...tlannak tűnik ez az álláspont.
... munkások proletár szabad-
..., nem érhetett volna el olyan
...dicsőséges felvidéki hadjárat,
...kal vívott eredményes keleti

...sereg 1919 május 1-e után lé-
...ezte sorait. Ez, külsőségek-
...kozott. Eltűntek a zubbonyok-
...mlékű, az osztálykülönbsége-
...ovatartozásokat hangsúlyozó
...elyette a Vörös Hadsereg pa-
...ású tagjai csak beosztási jel-
...rös posztódarabokat varrtak
...vöröshuszár és a vörösgyalo-
...rű volt, mint napjaink mun-
...-én három hadtest nyolc had-
...llenc ezred állt fegyverben a
... védelmére. Igy zárja egyik
...t című fővárosi napilap: „Vö-
...ódolat a te fényes fegyvered-

VÖRÖS NA

(Egy munkásköltő verse, 1919)

Vörösen bukkant fel messzi napkeletről
Mint lázadó álom!
Lelkeket felgyújtó nagy igazságával,
Hogy valóra váljon.

Ugy űzte el a szív fagyos sötétségét,
Mint pirkadó hajnal,
Láttára a Nyugat tele lett sápadó
Rettegéssel jajjal.

Kipirult jöttére rabszolgák orcája,
— Ez a nap: az Élet! —
Ugy dobbant az égre, mint haragos isten,
Legyőzni az éjet.

Vörös lángban égő diadalszekere
Dübörögve vágtat,
Szenvedést megváltó tisztító tüzére
Jaj, de régen vártak!

Látóvá tesz vakot, süketet hallóvá
Egyetlen sugára...
Arany hegyeket dönt, címereket hamvaszt
Bosszúálló villáma.

Keleten gyulladt fel Nyugatra is átcsap,
S nem lesz megnyugvása,
Örök életűvé teszi a világnak
Szent megújulása!

1848 1919 1945 Forradalmi Ifjúsági Napok

IFJÚSÁGI NAGYGYŰLÉST RENDEZ A BMG TÖRZSGYÁRÁNAK KISZ-SZERVEZETE A III. KERÜLETI KISZ-BIZOTTSÁGGAL EGYÜTTMŰKÖDVE A MAGYAR TANÁCSKÖZTÁRSASÁG 50. ÉVFORDULÓJÁNAK MÉLTÓ MEGÜNNEPLÉSÉRE MÁRCIUS 18-ÁN A GYÁR KULTÚRTERMÉBEN. ÜNNEPI BESZÉDET MOND KISS ZOLTÁN ELVTÁRS, A III. KERÜLETI KISZ BIZOTTSÁG TITKÁRA. AZ ÜNNEPI BESZÉD UTÁN SZÍNVONALAS MŰSORRAL TESZI EMLÉKEZETESSÉ E NAPOT A KISZ KÖZPONTI MŰVÉSZEGYÜTTESÉNEK IRODALMI CSOPORTJA. A JUBILEUMI ÜNNEPSÉG A METRÓ EGYÜTTES HANGVERSENYÉVEL ÉR VÉGET.

...UKAN TERMÉ SZETES.

Nincs szebb, igazabb, fe
sebb ünnep annál, mint
kor a megvalósulás ünne
történelemmé vált akar
elképzeléseket. Lehet-e
többan adózni az ötve
előtti forradalmárok eml
nek, mint felvonultatni a
ságot, s azt mondani: —
ezt álmodtátok. itt van né
tek!

A tizenkilences forrada
rok, hősök, a proletárvá
ismerői, az új nagyszerű
megálmodói nagy több
fölött már sírok domborul
Eszméik azonban élnek
csak most keltek életre iga

**„Mindig olvassatok és
dent elolvassatok!" (Mó
Zsigmond: Szentjakabi isk
című cikkében szól így a
letárokhoz 1919-ben egy f
uradalom nyomorúságos is
lája láttán.)**

— Mit olvastak a törzsg
riak?

— Sokfélét. A magyar kl
szikusokat, Jókait, Mikszát
Móricz Zsigmondot, aztán
maiakat, külföldieket. Pe
a divatos Berkesit és a kr
is.

— Az olvasás alakítja
ízlést, menet közben. Hány
vasója van a könyvtárnak

— Háromszáznegyver
rom.

— És hányan olvasnak re
szeresen?

— Háromszáznegyvenh
man.

— Fizikai dolgozók?
— Több mint egyharmad
— Hány kötetes a könyvt
— Kilencezer nyolcszáz.
— Hányat kölcsönöznek
belőle?

— Körülbelül ugyanenn

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

1969 FEB 4
VAS NÉPE

Derkovits Gyula

Mit látunk az idén a Savaria Múzeum kiállításain?

1021

A szombathelyi Savaria Múzeum 1969. évi kiállítási terve még nem végleges, a tárlatok egy részének időpontját, időtartamát még nem rögzítették, de már bizonyos, hogy néhány érdekes és jelentős tárlatot láthatunk a múzeum földszinti termeiben. A már hagyományos nyári „nagy" kiállításon, a *Savaria '69* rendezvényei keretében *Derkovits Gyula* művészetével ismerkedhet meg a közönség. Ugyancsak nyárra tervezik a *textil* iparművészeti kiállítást. A *fiatal vasi* képzőművészek közül hárman mutatkoznak be önálló kiállítással: *Geszler Mária* kerámia képekkel, tálakkal, s egyéb kerámiaművészeti alkotásokkal, *Szokolszky Miklós* és *Vértesi Péter* pedig festményekkel és grafikai munkákkal. *V. Tóth László* festőművész tárlatát valószínű a nyár elején rendezik, *Friesz József* iparművész bőrdomborításait pedig a kiállítási évad utolsó harmadban mutatják be. Külföldi képzőművészt is meghívtak a múzeum ez évi rendezvényeire: a szlovéniai *Pandur Lajos*, akinek eddig több művét láthattuk a közös vasi—szlovén tárlatokon, az idén önálló kiállításon mutatkozik be a vasi közönségnek.

vidéki városban é
kijelentést tett arr
Dél-Vietnamban a
rendkívüli éles poli
cok szakaszába lépet
goni elnök aggódva
be, hogy a felszabadí
a rezsim ellenőrzése
területeken, főleg a
ban „szót érthetnek"
és valási szervezetek
lyek azonnali, „a ko
ták számára kedvező" békét
követelnek.

Láthatólag felettébb izgatja a saigoni rezsimet az a politikai perspektíva, amelynek irányát nagy visszhangot kiváltó interjúban jelölte meg Tran Buu Kiem, a DNFF Párizsban tárgyaló küldöttségének vezetője. A híres francia újságírónak, Olivier Todd-nak adott és a Nouvell Observateur-ban közölt interjú világosan megvonja a különbséget a DNFF programjában szereplő koalíciós kormány és a dél-vietnami lakosság körében egyre inkább sürgetett

militarizált övezet problémájának erőltetésével húzza az időt.

A közel-keleti térségben a héten fokozta a feszültséget az izraeli megszállók brutális magatartása az arabok ellen; a legsúlyosabb incidens Gázában volt, ahol az izraeliek tüntető arab diáklányokra adtak sortüzet. Az EAK külügyminisztere tiltakozó jegyzéket küldött az ENSZ főtitkárnak és a Biztonsági Tanács tagjainak.

A közel-keleti feszültség és a kölcsönös megtorlások nyílvánvaló veszélyei még sürg

1968 DEC 3

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

VAS NÉPE

Derkovits Gyula

(8038)

— A DERKOVITS GYULA, a Derkovits-metszetek és a Medgyessy című képzőművészeti kisfilmeket holnap este fél hét órai kezdettel mutatja be az Ifjúsági Házban Szombathelyen az érdeklődőknek a Fiatal Képzőművészek Csoportja.

1024

Derkovits Gyula
Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

VAS NÉPE
1969 FEB 2 6

Új utcanevek

Ezen a héten nyújtja be a szombathelyi városi tanács a végrehajtó bizottságának három új utca elnevezéséről szóló javaslatát az utcák elnevezésével foglalkozó bizottság.

Emlékezhetünk rá, hogy a szombathelyi városi tanács egy korábbi vb-határozattal elismerte egyes régebbi, a lakosság körében ismerős utcanevek használatát, s ez alkalommal az újabb nevet elvették". Így változott például az Aréna út neve ismét Aréna útra. Nem bántotta ez a változás forradalmár festőnk, Derkovits Gyula nevét — korábban így nevezték az utat — emlékéhez talán még inkább méltó a lakótelep, óvoda, az iskola.

Ezúttal arról kell döntenie a végrehajtó bizottságnak, hogy a Szombathely helytörténetének ismerői által javasolt nevek közül milyen típusúakat válasszanak, s a típusok közül is melyeket konkrétan.

A javaslatok közt ilyenek szerepelnek: Lukács József utca, Április Lajos utca — Tárogató utca — Balaton utca, Mecsek utca, Badacsony utca — Fenyő utca, Tátika utca.

A Pálya utcától keletre nyíló és a cipőgyári raktárak előtt elhaladó utcát, a Szafrankó Emánuel utcából nyíló utcát és a kámoni lakótelepnek a Vadrózsa utcával párhuzamos utcáját illetik névvel ezen a héten.

VAS

KÖSZÖNETNYIL

Ezúton mondunk
szönetet mindazok

NÉMETH IST

temetésén megjelent
koszorút, vagy virág
tek, részvétüket bár
nyilvánították:

A GYÁSZOLÓ CS

ZÁSI HÍR

Általános Fogyasztási és Érté-
és dolgozói mély megrendü-

BÉLA

áplánszentkereszti falatozó ve-
családapa, hosszú szenvedés
temetése február 26-án dél-
táplánszentkereszti temetőben.

(1178)

NÉPE

Az Állami Népi Együttes műsora.
— 21.49 Új lemezeinkből.

GYŐRI RÁDIÓ

Nyugat-Dunántúl életéből. Hí-
rek, riportok, tudósítások. —

A Vas megyei Álla

azonnali belépés

több éves gyakorlat
GYORS- és GÉPÍR

Jelentkezés írásban,
lat személyzeti oszt
Szombathely, Rózsa

Derkovits Gyula

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V. Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
1969 MÁR 2

ÉSZAK
MAGYARORSZÁG

Szoboravatás Tiszaszederkényben

1021

Másodszor rendezik meg az idén a tiszaszederkényi művelődési heteket. A megnyitó ünnepség esütörtökön, március 6-án lesz. Az este hat órakor kezdődő ünnepségen *Bedi Gyula*, a Tiszai Vegyikombinát szb-titkára mond ünnepi beszédet, a Borsod megyei Rónai Sándor Művelődési Központ *Avas tánckara* pedig művészi műsort ad.

A megnyitó ünnepség egyben a tiszaszederkényi művelődési központ *névadó ünnepe is* lesz. A szocialista város művelődési központja *Derkovits Gyulának*, a nagy magyar proletárfestőnek nevét vette fel. A nyitó ünnepség előtt leleplezik Derkovits Gyula mellszobrát, s ez alkalommal *Szilágyi Sándor*, a Vegyipari Dolgozók Szakszervezetének főtitkára mond ünnepi beszédet. Az ünnepségen részt vesz *Derkovits Gyula özvegye is.*

A II. tiszaszederkényi művelődési hetek rendezvénysorozata *összekapcsolódik a szakszervezeti héttel*, s így március 6-tól 24-ig, illetve folytatólagosan március 24-től április 2-ig lesznek az új városban kiemelt fontosságú népművelési és szakszervezeti rendezvények.

tőzz

Hétfő:
Csirágleves (spárga).
Pékmester burgonya (főtt burgonya, hagymás, szalonnás zsíron megfuttatva). Céklasaláta üveges).
Kedd:
Tejfeles zöldbableves csipetkével.
Gombapörkölt galuskával. Csemege uborka.
Szerda:
Paradicsomleves, rizsbetéttel.
Rakott sonkás kelvirág üveges konzerv kelvirágból).
Csütörtök:
Kaporleves (tejkonzerv felhasználásával).
Sajtos burgonya, vegyes salátával (cékla, csalamádé, ecetes uborka).
Péntek:
Köménymagosleves zsemlekockával.
Rizseslecsó (készétel konzervből).
Szombat:
Zöldségkrémleves.
Hortobágyi rakottburgonya, káposztasalátával.
Vasárnap:
Velőleves (Delikát 8 ételízesítővel).
Párizsi sertésszelet zöldborsós rizzsel (rizi-bizi).

DERKOVITS-VÁROS

Az óvárosból, Szombathelyről széles sugárút vezet ide. Bejáratánál hatalmas játszótér jobbról is, balról is. Tele apró gyerekkel, tömött táskát hurcoló tanulókkal. Közel van ide a világoskék fajansszal burkolt iskola, a rózsaszín csempés üzletsor, a zöld falú árucsarnok, a sárga posta, a fehér orvosi rendelő, a vörös salakkal hintett sportpálya. Sétáló, meg sietö emberek. A házak előtt pöttyös és kockás sátorú gyerekkocsik, piros Skodák, drapp Wartburgok. Még teherautók és lovasszekerek hordják a téglát, a cementet, a meszet. Befejezéshez közeledik az új lakótelep építése. Első pillanatra olyan a látogató elé táruló kép, mintha egy mindent körbefogó, a színek kavalkádjában pompázó hatalmas festmény előtt állna. S ez nem véletlen. Ilyennek tervezték, hogy e városrész külsejében is méltó legyen annak az embernek a nevére, aki hetvenöt éves lenne – ha élne. Amikor örökre kihullott Derkovits Gyula kezéből az ecset és a paletta, amikor kivételes tehetségre valló látomásait már nem örökíthette meg többé vásznán, alig múlt negyven éves. Proletársorból jött, forradalmár volt, iskolát teremtő művészete sem lehetett más, mint forradalmi. Dózsa-fametszetsorozatával Ady nyomdokaiba lépett, s József Attilával egyidőben nyíltan hadat üzent az úri rendnek. Tömören szerkesztett alkotásai erőt, elszántságot fejeznek ki. A munkás-életből vett képein líraian vall velük való együttérzéséről. Amiért magát nem kímélve szakadatlanul küzdött viszontagságos életében, a mozgalomban, s éppen így korszakos művészetével, az ma már milliók osztályrésze lett. Nagy gondolat, méltó tett, hogy a kétezer éves múltú városban neki állít emléket a róla elnevezett szép új lakótelep, a szombathelyi

Sétára indulnak a bölcsőde első lakói

Munkába sietö Derkovits-városiak.

(A képet Szabó Albert festette)

A város ezredik családjának asszonya, Kámánné szabad idejében sokat tanul a fiával

Széles sugárút köti össze a kétezer éves múltú óvárost a néhány esztendős lakóteleppel

Szöveg: András Ida
Fotó: Dolezsál László

TAVASZI VONALAK

„Praktikus, kényelmes és egyszerű" — ezek voltak a jellemző vonalak a moszkvai Junoszty szállóban megrendezett divatbemutatón. 1969—70 év divatja Moszkvában is a „szuper" mini, s ellentétben az eddigi erős színtónusú nagymintás anyagokkal, az idén sok a fekete-fehér, az aprómintás, a pettyes és a kockás sportos jellegű. A nyári ruhák legtöbb modellje lefelé bővülő, sokszor gloknis szoknyaszabással és kimonó ujjal. Érdekes, szép népművészeti motívumokat alkalmaznak a szovjet tervezők az alkalmi ruhákon. Sok az arany lurex, a fémszálas jersey.

Arany lurex mellényes szoknya, arany bortnival és arany ingblúzzal

Fekete, alkalmi 9/10-es kosztüm, tiszta selyem fehér hímzett sállal

Nyomott mintás jersey kötényruhák, fehér pulóverrel

Nadrágkosztümök. Mindkét modell pelerines,

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

1969 MÁR 22

Képes Újság

ÜVEG-CSAPDA

A kiábrándult asszonynak férje új életet ígér... (Törőcsik Mari és Kállai Ferenc)

(Dolezsál László felvételei)

A két férfi, apa és fia, még mosolyognak, de a barátságos felszín csak az indulatokat leplezi (Blaskó Péter és Kállai Ferenc)

Maga az író, Vészi Endre új darabjának műfaját drámai groteszk-ként jelzi. Az érdekes lélektani játékot a Katona József Színház mutatta be igényes előadásban.

Az élet egyik legpompásabb ajándéka, ha kellemes, új környezetben, gondtalanul pihenhetünk szeretteink társaságában. A darab hőse, Csere Gábor író, egykori osztálytársától ilyen meghitt családi üdülésre kap meghívást. Fiával, leányával és második feleségével útra is kel, hogy a valahol Nyugat-Európában levő, modern, csupaüveg villában tölthessen néhány boldog napot.

A várakozásteli hangulatot két kellemetlen körülmény zavarja meg. Még a repülőgépen vörösborral leönti a stewardess Csere Gábor ruháját. A másik váratlan esemény: a villában a volt osztálytárs helyett csupán egy üzenet várja az érkezőket, amelyben a házigazda üzleti elfoglaltsága miatt kimenti magát.

Tönkrement ruhában, mindössze húsz dollárral a zsebben — külföldön, nem éppen hangulatot emelő kilátás. A kis család egyensúlya, amely eddig is borotvaélen táncolt, felborul. Az addig nagy fegyelmezettséggel kialakított családi harmónia megszűnik és a bensőségesnek látszó kapcsolat maszkja mögül előbukkannak az ellentétek, az ellentmondások, megmutatkozik a felszín alatt levő indulatok özöne.

Mert hosszú ideig kendőzhetjük az igazságot, különösen, ha megfelelő segítő partnerekre találunk. De a hazugságra, önámításra alapozott élet homokra épült, aránylag kis erő is elmozdítja stabilnak látszó helyzetéből.

Ilyenkor mutatkozik meg kinek-kinek az énje a maga teljes valóságában. Csere Gábor, az elegáns, középkorú író mennyire másként hat, amikor — a vörösbor incidens miatt — portásruhában jelenik meg felesége és gyermekei előtt. Megszokott szavai mennyivel másként csengenek, engedelmesen elfogadott gondolatai hamisnak, megjátszottnak tűnnek. Mint amennyire megjátszottnak tűnik egész élete. Itt, a technika minden csodájával felszerelt üvegvillában napnál világosabban látja meg a fiú, hogy apja tetszetős maszkot viselt eddig, amely megtévesztette a külvilágot. A nagy, humanista író nemcsak írónak tehetségtelen, hanem embernek is silány. Már otthon is gyanakodott erre, hiszen azért írt álnév alatt egy bíráló tanulmányt, apja írói életművéről. De a bizonyosság hitelét a villa magányában töltött idő adja meg.

Igen, Csere Gábor, a köztiszteletben álló, elismert, divatos író családja előtt lelepleződik és megbukik. Mert kiderül, hogy nemesnek látszó tettei mögött önzés, gátlás nélküli érvényesülési vágy rejtőzik. Csere Gábor nagy gonddal felépített maga körül egy sajátos világot, amelyben ő a tekintély, a legfőbb bíró. Most azonban, amikor lelepleződik, a maga igazi énjét nyújtva, gyermekei, felesége mondanak fölötte elmarasztaló ítéletet.

Minden korban élhettek — és bizonyára éltek is — ilyenfajta emberek, Csere Gáborok. De ez a Csere Gábor, az író szándéka szerint, a mi korunk embere. Az ő példáján is rá kell döbbennünk a régi igazságra: a megjátszott szerep, a hamis póz mindig valami visszataszítót leplez, hiszen az igaz ember számára nincs szükség maszkra.

A darab alkalmat ad néhány kitűnő színészünknek nagy alakításra. Kállai Ferenc nagy művészi átéléssel formálja meg Csere Gábor alakját. Hiteles minden szava, gesztusa. Rokonszenvesen mutatkozik be Blaskó Péter főiskolai hallgató a fiú szerepében. Törőcsik Marinak ez a színházi évad a második szép lehetőséget nyújtja jó alakításra. (Az első a Varsói legenda volt.) A művésznő él is a lehetőséggel. Dániel Vali és Őze Lajos is tehetségesen formálják meg figuráikat.

Iglódi István rendező gondos, ötletes munkával járult a megérdemelt sikerhez.

B.

STÚDIÓ

Új tábla az ajtón: Szilvássy Margit Érdemes Művész Stúdiója

Egy „kisded" intézmény — Szilvássy Margit énekstúdiója — nyitott kaput a nagy múltú „fészekben": az Operaház, a Balettintézet, a Zeneművészeti Főiskola, a Thália szomszédságában.

A művésznő lakásának nemes eleganciával berendezett szobájában, a kandalló előtt beszélgetünk.

— Hogyan jutott a stúdió megalakításának gondolatára?

— A gondolat nem új keletű. Egész pályafutásom alatt végigkísért a készség a fiatal tehetségek útjának egyengetésére. Mindig szívesen adtam nekik tanácsot szerepük megformálásához. Az emberben egyébként is megvan a közlési vágy, hogy tapasztalatait továbbadja. De mindezen túl ez a segítés, nevelés jó iskola tanítványnak és tanítómesternek egyaránt.

— Annyi nevezetes opera, operett szerep, hazai és külföldi siker után és előtt nem választott ezúttal „rangon alul"?

— Erre gondolkodás nélkül felelhetek: nem. Hiszen az énektanítás, ha komolyan csinálja az ember, igen nagy felelősség, teljes tudást igényel. Hiszen ebben a munkában elég egy könnyelmű ígéret, egy elhibázott tanács, rossz módszer, s ezzel egy ember élete juthat rossz vágányra. S még akkor is, ha minden dolog, feltétel adva van, még mindig nagy a kockázat. A sikerhez a tehetség mellé szerencsére is szükség van.

— Tehetség... talán a művésznő érzi legjobban, hogy a könnyűzene mai nagy divatjával milyen sok lett az énekesjelölt, a tehetség...

— Sokan jelentkeznek nálam felvételre. És van közöttük komoly ígéret. De az igazsághoz

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-848, 337-748, 340-726
Magyar Nemzet
Derkovits Gyula
1975 ÁPR 13
1021

Vasárnap, 1975. április 13. Magyar

Fotók, képek, szobrok

a Magyar Munkásmozgalmi Múzeumban

A felszabadulás évfordulójára megnyitott Magyar Munkásmozgalmi Múzeum — április 4-i számunkban ismertetett — első állandó kiállítása még nem jutott el történelmünk 1945-ben eljött végleges fordulatáig és napjainkig. Rendezői 1919 levert forradalmi harcával fejezték be az általa felrajzolt — s nemsokára továbbépülő — tablót. Korunk múzeuma — s ezt a kifejezést itt és most kettős értelemben használjuk, hiszen a Magyar Munkásmozgalmi Múzeum nemcsak korszerű elvek szerint dolgozó tudományos intézmény, hanem folyamatosan követi tevékenységünket, ünnepeinket és hétköznapjainkat is — korunk múzeuma azonban nem mondhat le feladata maradéktalan teljesítéséről, a történelem mozgásának hűséges tükrözéséről. Éppen ezért: a Magyar Munkásmozgalmi Múzeum munkatársai csak állandó tárlatuk első szakaszát zárták le a Tanácsköztársaság harcának megmutatásával — s nem múltunk és életünk megmutatását. Nagy kiállításuk panorámája mellé még két freskót festettek:

a szocialista képzőművészet 1919-től 1945-ig vivott harcát

tárják látogatóik elé a központi aula galériáján megrendezett — képeket, rajzokat, grafikákat és kisplasztikákat felvonultató — bemutatójukon; a második emelet kiállítóhelyiségeiben pedig egy napjainkat tükröző — *Magyarország ma* címmel megnyitott — fotóművészeti tárlattal vezetik körbe a látogatókat a mai, harminc esztendő munkájával épített hazában.

Ez a két tárlat — műfajaik eltérő sajátosságainak, módszerbeli-tükrözési törvényszerűségeinek megfelelően — természetesen más és más szempontból mutatja meg a maga korát. Egyikük sem nyit olyan teljes panorámát, mint az előző, történeti bemutató, kortükrözésük mélységéhez és igazságához azonban kétség se férhet — a maguk nyelvén a teljességet mondják el korukról és embereiről, a történelemről.

A két világháború közötti korszak szocialista képzőművészetének bemutatója azonban, természetesen, nemcsak e történelmi-dokumentatív szempontból tarthat számot vendégeinek intenzív figyelmére. Elvégre köréhez olyan művészek és életművek — a magyar képzőművészet olyan csúcsai és olyan derékbatört pályájú több-mint-ígéretei — tartoznak, mint *Derkovits* Gyula, *Dési Huber* István, *Hay* Károly László, *Goldmann* György, *Kondor* György és *Uitz* Béla egész munkássága! És velük még korántsincs bevégezve a sor, s csonka is marad mindaddig, amíg fel nem soroljuk a *Szocialista Képzőművészek Csoportját*, a kör valamennyi tagját, s meg nem említjük mellettük mindazokat, akik — mint *Bokros-Birman* Dezső, hogy egyelőre csak az ő nevét említsük példa gyanánt — érzelmi, vagy más egyéb okokból a dolgozók, a munkások mellé álltak életükkel és életművükkel.

Mindez, természetesen, aligha sorakoztatható fel egyetlen kiállításon. De hát nem is ez volt a cél: szocialista képzőművészetünk legnagyobb egyéniségeinek életművét nem most, ezen a tárlaton, a felszabadulás harmincadik évfordulóján kell felfedeznünk — méltó emlékkiállítások, összefoglaló bemutatók, kisebb és nagyobb tudományos közlemények, monográfiák, s népszerű, a képzőművészettel még csak ismerkedőket útbaigazító írások tették közismertté műveiket.

A Magyar Munkásmozgalmi Múzeum képzőművészeti gyűjteményének e mostani bemutatója mégsem egyszerűen a jól ismert tények megismétlését jelenti, s kétségtelen izgalmas voltát sem egyszerűen történeti összefüggéseinek — nagy lélegzetű „történelmi előjátékának" — s önmaga tanúságtételének köszönheti. Hanem — megengedve természetesen, hogy aurájában része van az imént említetteknek is — annak az impozáns felvonulásnak, amely most a múzeum tulajdonában levő, s már rég nem látott (vagy nyilvánosság elé még sohse került) kompozíciókat elibénk teríti.

Nem spontán, magától egységbe szövődő kitárulás ez, természetesen, hanem gondos válogatás és rendezés eredménye: a kiállítás

kronologikus rendben

indul el és futja végig pályáját, hibátlanul megmutatva az elkötelezett művészet újjászületéseinek folyamatát. De e folyamatosságnak nem esik áldozatul az életművek egysége sem, az egy kéztől származó művek egy csoportban sorakoznak, betekintést engedve a történelmileg preparálható tendenciák és törvények részleteibe, életük sűrűjébe, a művészet alakulásának mindennapjaiba is.

Hatalmas nyitánnyal, Uitz Béla *Ludditák* című rézkarcsorozatával kezdi el a kiállítás pályájának megfutását. Hűségesen a tényekhez — hiszen ez a küzdelmet vállaló és a harc folytatására biztató hatalmas mű volt az, amely az 1919-et követő időkben a forradalom korszakának — és e korszak művészetének — lezárását, s egyben a forradalmi cselekvés új periódusának nyitányát jelentette. És a folytatás méltó a nyitányhoz. Történetileg is, művészetileg is a *Ludditákat* Derkovits Gyula művészetének korszaka, s vele a szocialista művészet új kibontakozása követte a hazai képzőművészetben. Bemutatásának, a tárlaton való megjelenítésének folyamatában, természetesen, vezető egyénisége Derkovits Gyula művészete jelenti a vezérfonalat, az ő életművét reprezentáló képek és rajzok — köztük a korai *Lovasok az erdőben*, a *Siratóasszonyok*, a *Dózsa-fametszetek* teljes sorozata, a *Téli viharban* című kép (és vázlata), a *Tánclahordó*, a *Hajókovács* — adják azt a kristályosodási pontot, amely körül rendezhetjük magunkban a korszak művészetét.

Amely azonban korántsem volt ettől egysíkú, avagy mechanikusan alkalmazkodó. Művészei és műformái egyaránt változatos képet mutatnak — a skála a már rég ismerős *Biró* Mihály Bécsben rajzolt, s kiadott, Horthyék terrorját leleplező albumától *Szilágyi* Jolán, *Ék* Sándor, *Gross Bettelheim* Jolán közvetlen mozgósításra törekvő, sok esetben konkrét agitációs céllal készült kompozícióin át *Pór* Bertalan Párizsban rajzolt *Károlyi Mihály-portréjáig*, *Kober* Leó, *Szőnyi* István és *Medgyessy* Ferenc egy-egy reprezentatív munkájáig terjed, s ideháza is olyan életműveket bontakoztat ki, mint Dési Huber Istváné. Az ő művészetét egyébként ugyancsak gazdag anyag — mások közt *Séta a börtönudvaron*, *Ezüstműves műhely*, *Budakeszi kémény* című lapjai, *Konyhasarok* című festménye, *Madzsar József*ről rajzolt arcképe — képviseli a kiállításon, akárcsak *Sugár* Andorét, *Fenyő* A. Endréét, *Háy* Károly Lászlóét, s a fiatalon mártírhalált halt *Kondor* Györgyét — akitől például jól esik újra látni legszebb művét, a *Hajnal a vonatont*, s a börtönben festett, töretlen hitet és készülődést mutató vásznait, a *Börtönműhelybent*, a *Börtönudvaront*, a *Munkaszolgálatosok a börtönben* két változatát, a *Kilátás a börtönből*, s a *Jugoszláv partizán* arcképét.

Minden művet és minden művészt megemlíteni, felsorolni egyébként nem is olyan egyszerű vállalkozás erről a kiállításról: sokan voltak, akik vállalták a küzdelmet, s megpróbálták művészetüket a közösség szolgálatába állítani. És még így sem volna teljes a kép — hisz maga a tárlat is hiányos: a Szocialista Képzőművészek Csoportjának nem mindenik tagja kapott helyet a galéria falain, s tárlóiban. De mindezeken túl, a művek és a művészek felsorolása még mindig reménytelenül kevés volna. Hiszen minden műnek megvan a maga jelentősége, története: *Berda* Ernő *No pasaran* című metszetsorozatának ugyanúgy, mint *Oelmacher* Anna rajzának, s rézkarcának, *Bálint* Endre, *Anna* Margit képeinek ugyanúgy, mint *Bokros-Birman* Dezső szobrainak, *Farkas* Aladár plasztikáinak, *Goldmann* György műveinek, vagy *Pátzay* Pál 1942-es *Petőfi-plakett*jének. Történelmet idéz valamennyi. Minden fontos körülöttük, születésük körülményei ugyanúgy — gondoljuk meg: *Goldmann* György a börtönben rajzolta azokat a *Szabadság*-szoborterveket, amelyek most itt sorakoznak a tárlaton — mint tartalmukat kifejező témájuk, s formanyelvük. Mindennek elmondására azonban egyetlenegy újságcikk terjedelme kevés.

Képben beszélni egyébként is könnyebb, s pontosabb mint a leggondosabb válogatás ellenére is pongyola, a dolgok egyéniségét, jó ízeit legtöbbször elveszítő szavakkal. A Magyar Munkásmozgalmi Múzeum tárlatsorozatának gondolatát továbbszövő, az ország mai képét látogatói elé táró

Magyarország ma című fotókiállítás

— sok más tanulság mellett — ezt is bebizonyítja.

Ünnepi alkalom, a felszabadulás évfordulója hívta életre ezt a bemutatót. Légköre azonban hétköznapjainkról beszél — ám úgy, hogy ezekben a mindennapokban minden benne van abból, amit a tárlat címévé lett „*Magyarország ma*" fogalomköre magába foglal. A huszonkét fotóművész — *Balla* Demeter, *Benkő* Imre, *Czeizing* Lajos, *Csák* Miklós, *Farkas* József, *Féner* Tamás, *Friedmann* Endre, *Hemző* Károly, *Horváth* Péter, *Keleti* Éva, *Korniss* Péter, *Koncz* Zsuzsa, *Kónya* Kálmán, *Módos* Gábor, *Molnár* Edit, *Müller* Ferenc, *Nagygyörgy* Sándor, *Rédner* Márta, ifj. *Rácz* Endre, *Rév* Miklós, *Ruzsonyi* Gábor és *Vencsellei* István — nem történelmi krónikát válogatott műveiből és „tablót" sem igyekezett festeni. Mindegyikük azt kereste meg és fényképezte le, amit a legfontosabbnak, a legjellemzőbbnek tartott. A műveikből rendezett közös tárlat azonban nem lett műcsoportok nehézkes egységbe szorított összegévé. Összességgé vált. Egységbe forrt, olyan szerves és szoros alakulattá szerveződött, amelynek öppenséggel előnye a sokoldalúság, mert emberivé változtatja a legmonumentálisabb létesítményeket, s igazi nagyságában mutatja azt, aki mindezt megteremtette, a munkálkodó embert.

A Magyar Munkásmozgalmi Múzeum és a Fotóművészek Szövetsége együttműködéséből megszületett tárlat így valóban végigkalauzol a mai Magyarországon. Látjuk tájainkat, városainkat, s látjuk a dolgozó, pihenő, szórakozó, műveket alkotó embereket. Vannak itt arcképek az ország vezetőiről, közismert művészekről, tudósokról, s vannak típusok, amelyek összességükben az ország népét képviselik.

Az ország fogalmára újra és újra vissza kell térnie annak, aki erről a kiállításról beszél. A huszonkét művész kétszázhuszonhét képének mindegyike egy-egy új vonást ad az ország mai arculatához — sokszor olyat, amelyről eleddig nem is tudtunk. Műveik egyszerre élnek önmagukban és az egészben, egyszerre tudják a teljességet adni és tudnak a nagy egész részévé simulni.

Horváth György

felejtsem, íme ideírok. Azt álmodtam az éjjel, de nagyon „intenzíven", hogy Prágába jártam és Prágától északnyugatra egy nagyon szép, világos, derűs fennsíkon kirándulást tettünk. Nos, reggel, amikor felébredtem, arra gondoltam, délkeleti szél lesz, mert azt már tudom, hogy ha álmaimban valamely irányban utazok, vagy már ott foglalatoskodom, akkor a szél az ellenkező irányból fog jönni. Ez a szél már nyilván jön is a felsőbb rétegekben és az én álmaimat előre ringatja magával. Ezt évtizedek óta sokszor tapasztaltam, ezen vita nincs. De ma reggel más is történt. Kis lakásomtól észak—északnyugatra indultam sétálni, és amire évek óta készülök, egy hirtelen jött ingernek engedve hátulról felmásztam a Gugger-hegyre (a csúcsa a Látóhegy) és a tetején, a platóján jöttem végig és úgy jöttem haza, akárcsak álmomban, ahol szintén visszatértem a kirándulásról, addig nem ébredtem fel.

Persze sokan még ma sem hisznek ebben a meteorológiai hatásban, csak nagyon kevesen. Egyesek, mert nem ismerik a hatását, mások, mert buta racionalisták. De a legtöbben fel se ismerhetik, mert mindennapi életélményeik — mélyélményeik — nem természetiek, hanem társadalmiak és az álmaik is csak az üzleti, hivatali, mozgalmi és társadalmi és persze fiziológiai életben forognak.

De még ezt sem tudják s az álom vagy rejtelem nekik, vagy nem törődnek vele, vagy pedig egyszerűen elfogadják a freudisták csak részben igaz magyarázatait.

*

Nagyon erősen követelik rajtunk, írókon a didaktikus jellegű példatár és tanköltemény-szerű ifjúsági irodalmat. Követelik még a művelt és jóhiszemű pedagógusok is. Én persze ezt nem tudom. Nem vagyok meggyőződve, hogy ez hasznos volna. Én magam — mint már sokszor megírtam, tízéves koromban Bunyant, Boccacciót, a Bibliát, majd 16—18 éves koromban Tolsztojt, A. France-ot, Voltaire-t, Rousseau-t, Zolát, Gorkijt stb. olvastam. „Ifjúsági irodalmat" úgyszólván sohasem olvastam. Már felnőtt voltam, sőt író, amikor a Don Quijotét, Swift Gulliverjét, Robinson Crusoe-t, Mark Twaint megismerhettem és nem hiszem, hogy ez ártott volna nekem. De mondjuk én kivétel vagyok. Akkor is az a meggyőződésem, hogy éppen a kivételek, tehát a szellemi és lelki értelemben fogékony és tehetséges gyermekek azok, akiknek már gyermekkorukban sem kell a didaktikus ifjúsági irodalom, hanem egyenesen a legnagyobbak és a legszebbek megismerésére szomjaznak.

Nos, hagyjuk csak a tehetséges gyerekeket, hadd ismerkedjenek meg korán, fogékonyságuk frisseségében a legnagyobb klasszikusokkal, úgyis csak belőlük lesznek az emberi közösségek szellemi-lelki vezetői és mindenféle területen való iránymutatói. Csak arra törekedjünk, hogy a legjobbaknak becsületük legyen, és az átlagemberek az ízlés és a mindennapok dolgaiban őket kövessék és ne az olcsó, aljas népszerűség hamis csillogású tüneményeit, hogy ne a mulandó értékeket, hanem az állandó szépségeket tiszteljék mindazok, akik képtelenek az önálló szellemi és erkölcsi ítéletre.

*

Néhány nagy színművészt már láttam. Tudom, hogy van és lehetséges igazi [illegible]

Kenyér

Elmúltak az ünnepnapok. Eszem-iszom még mindig? Hogyne, elég volt. Kenyér azért kell. Kenyér, az igen. De most nincs rá idő. Majd munka után. Ráér akkor is. Így gondolta. Jaj, hogy bánja már a könnyelműségét. Ha csak negyedórával előbb indul el reggel, most nem fáj a feje. Ámbár ki tudja. Ez már a hatodik üzlet. Hiába koslat, kenyér sehol. Csak mosoly, sajnálkozás, esetleg halk szabadkozás. „Nincs lelkem egy deka sem." „Előbb a frissért topogtak, aztán szó nélkül elvitték a háromnaposat is." „Egy félórája adtam el az utolsó szeletet." „Próbálkozzék a kétszersülttel. Holnapig megjárja." De már kétszersült sincs. Késő. Elfogyott. Na, mindegy. Nem kell elcsüggedni. Az ujjain számolja, hány üzlet van a Wesselényi utcáig. Vagy tíz. Remek. Rajta hát. Megnyugszik. Záróráig még vagy két óra. Az idő meg nagyszerű. Sétára való. Ám a kenyér gondja időközben másodrendűvé törpült. Most már a kíváncsiság hajtja. Jó kis játék ez. A viselkedés próbája. Vevőké, eladóké. Vajon dühösek-e a kenyér nélkül távozók. Megjegyzés követi az elutasítást vagy némaság. Hangzik-e biztatás is? „Majd egy óra múlva, kérem, talán." Ám a kísérlet nem hoz különösebb meglepetéseket. Nincs szitkozódás. Nincsenek elkékülő arcok. Monoton a dialógus. Mindig ugyanaz. „Van?" „Nincs." „Miért nem sütöttek többet?" — méltatlankodik végre egy bácsika. Az eladó résztvevően széttárja a karját. Az öreg legyint. Ez a maximum. Kibukkan a jóindulat is. „A Mintaboltban tessék próbálkozni. A Wesselényi utcánál." „Köszönöm."

A Mintaboltban. Ez jó ötlet volt. Már az ajtó üvegének homályán át dereng a várakozók vonulata. Máskor szitkozódna. „Sorba állni, a fene egye meg." Mert, hogy a Mintabolt jóízű veknijeiért a harmadik határból is idecsoszognak. Most örül. Van kenyér. Beáll ő is. A szőke asszony egykedvűen nyiszálja a harmadnapos darabokat. „Tessék, egy félkiló." „Egy kilót kérek." Hová lett az ünnep előtt itt toporgók vége-hossza sincs sora? Meg az izgalom. Az ideges remegés. „Én jöttem előbb!" „Ne tolakodjon!" „Azt a kiforrottat adja, kedves!" „Ez nincs átsülve." „Olyan pirosat szeretnék." Most csend van. Nyugalom. És beletörődés. És fogy a szikkadt vekni, mint a cukor. Egy öregasszony dupla papírban pátyolgatja frissen szerzett kincsét. Arcán üdvözült mosoly.

Reggelre más lesz itt a világ.

Még meleg zsemlék garmadájától roskadoznak majd a polcok. És frissen sült kenyér illata csábítja a vevőket. És topog majd a sor vibrálva, türelmetlenül. „Inkább azt a világosat kérem. Nem azt, a mellette levőt." „Ne tartson már fel bennünket, anyuskám, munkába megyünk." „Mire olyan büszke? Azt hiszi, én talán a tökémből élek?"

Reggel. Reggelre minden másképp lesz. De hol van még a reggel?

Fénykép

Hogy várta ezt a találkozást. Már ronggyá olvasta a meghívót. „Kedves bajtárs, a régi szeretettel várunk szombat este." A régi szeretettel. Melegség öntötte el. Ezt akár Jaksi is írhatta. Ő, a Jaksi. Palotai volt. Az Izzóban dolgozott. Emlékszik, mesélte, még a behívót is a gyárba küldték. A katonai parancsnokságon adták át. „No, most majd megemlegeti a magyarok istenit." De az élet útjai kifürkészhetetlenek. Jaksi elkerülte az ukrán hómezőket. A halált. Úgy lehet, aranykezének köszönhette. Mert idomszerész volt. A legjobbak közül. Másfél esztendőt töltöttek együtt a katonai szertár műhelyében. [illegible] hetetlen. De levelet nem írhatott. Már nem él. Valaki mégis létezhet a kis csoportból. A három jóbarát közül. Hiszen a címét is tudták. Ideges volt. Késik ez a nyomorult vonat. De az előbbivel mégsem indulhatott. Akkor az egész napja pocsékba ment volna. Még szerencse, hogy holnap vasárnap. Megszáll valahol, aztán haza. Megtapogatta zsebében a levelet. „Szeretettel várunk." Mindjárt Pesten lesz. Ideje már.

Pohárcsengés, evőeszközök koccanása. Csevegés. Vidámság. Amikor belépett a különterem ajtaján, egy ősz hajú férfi indult feléje. Karon fogta. Bemutatkozott. „Üdvözöllek, Örülök, hogy eljöttél." Nézte a listát az őszhajú kezében. Olvasta a neveket. És hallgatta a megjegyzéseket. „Meghalt. Meghalt. Külföldön él. Táviratozott, hogy lélekben velünk van." Lélekben? Az övéi sehol. „Talán ide parancsolj." Az őszhajú asztalhoz vezette, ahol kis társaság üldögélt. Három vele egykorú férfi, meg az asszonyaik. Már túl voltak a vacsorán. Borozgattak. Szemmel láthatóan összetartoztak. Mondta a nevét. Ők is a magukét. Semmi visszhang. Egy pillanatig egymás arcát fürkészték. Az öregedő vonások között az egykor voltakat. A szemüveges ismerős. „Emlékszem rád." „Valami bennem is dereng." Hát akkor mégsem ül vadidegenek között. Jól van. Felengedett. Még szólni akart valamit. De a szemüveges már el is fordult tőle. A társalgást folytatták, amit érkeztekor abbahagytak. A nyurga felesége vitte a szót. „És amikor Koppenhágából hazaérkeztünk, Feri azt mondta, elég volt a vándorlásból. Újra építeni akar." Felkapta a fejét. A nyurgára nézett és megkérdezte: „Építész vagy tehát? Mert, hogy én is az építőiparban..." Az rábámult, de nem válaszolt. Akarha ő ott se lett volna. Most az olajosképű felesége vette át a szót. „Akkor szombaton nálunk. Már úgy ki vagyok éhezve egy kis kanasztára. Nem szabadna kihagyni egyetlen szombat estét sem. Majd Peti hazafuvaroz benneteket. Ugye, Petikém?" És ránevetett a férjére. Peti nem lehetett elragadtatva az ötlettől, mert furcsán vicsorgott. „Fáradt a Peti. Mennyi is a vérnyomásod?" Ezt a szemüveges kérdezte, de meg sem várta a választ. Ő beszélt. „Én, komám rendbe jöttem. Három mellékállás, féltucat társadalmi megbízatás? Nincs többé. Elmenekültem előlük. Már csak tanítok. Meg a TIT-ben adok elő. Az megnyugtat. Szeretem. Tegnap is mi történt? Tudjátok, nem könnyű közgazdasági témáról beszélni oldottan, köznapi nyelven. De hát, úgy látszik, valahogy megtaláltam a hangot. Befejeztem az előadást. Taps. Kérdések. A társaság szedelőzködik. Akkor megpillantok két öreget is, a szomszédos nyugdíjas klubból jöhettek át. Örültem. Az egyiket megszólítottam: hát ennyire érdeklik a közgazdasági problémák, kedves bátyám? A társa válaszolt helyette. Bennünket, kérem, minden érdekel, egyhangúan telik ám az idő. De ma jó napunk volt. Délután egy temetés, most meg a professzor úr előadása. Ezt felelte. Na, mit szóltok?"

„Nagyon jó!" Vihorásztak. A jókedv úgy borult rájuk, mint valami üvegharang. És ő végképp kivülrekedt. De amikor a párizsi út került szóba és fotók jártak kézről kézre, még egyszer próbálkozott. Tárcájából előkotorászta a kislánya fényképét, és sután odacsúsztatta a szemüvegesnek. „A lánykám. Ilonka." „Szép." És máris visszaadta. Senki sem volt kíváncsi az ő Ilonkájára.

A pincér a borát hozta. Töltött magának. De nem ivott. Torzzá töredezett képét nézte a megcsillanó hal tükrében. Milyen öreg. Milyen fáradt. „A régi szeretettel várunk." Mit keres ő itt?

Csatár Imre

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 136-068, 337-748, 340-726

KÉPES ÚJSÁG
Budapest

Derkovits Gyula

1975 AUG 21

1021

Derkovits Gyula (1894—1934): HAZAFELÉ (1922)

Könyv… zárt kincsek

A Soproni Erdészeti és Faipari Egyetemen is javában tart a nyári szünet. Híres könyvtára viszont ezekben a napokban is vonz látogatókat.

Ritka élményben van részük a messziről ideutazó hallgatóknak vagy a vissza-visszatérő és már dolgozó erdőmérnököknek. Ilyenkor van idő nyugodtan előkeresni a páratlan, régi, érdekes könyveket s akár órákig elmélyedni olvasásukban, nézegetésükben.

Ezek a könyvek több száz évesek. Sokuk illusztrációi kézzel festettek. Ennyi idő múlásával is megőrizték eredeti színüket. Ezeket a botanikai, állattani könyveket az egykori bányászati akadémiára, ahol az erdőmérnököket is képezték, fegyveres őrizet mellett az ezüsttel együtt szállították. Az oktatók is, de maguk a diákok is századokon át őrizték minden rongálódástól.

Egyszer került igazán veszélyes helyzetbe a híres gyűjtemény. 1944-ben. A könyvtár jelenlegi igazgatója, dr. Hiller István, aki egyik könyvében is megemlékezik a hősies mentésről, így beszél róla:

— Akkor parancsot kapott a dékán, hogy az egyetem értékeit, elsősorban ezeket a híres könyveket, ősnyomtatványokat össze kell csomagolni, mert viszik Németországba fegyveres kísérettel. A kar vezetői és professzorai a kiadott rendelkezést a fenyegeté-

Olyan tiszták a lapok, élénkek a színek, mintha csak most festették volna a virágokat. A könyvtárosok és az olvasók nagy gonddal, óvatosan, mint egy kincset, veszik kezükbe

Most, am… is látoga… nul lehet

sek eller… hogy ezé… centráció… va úgy … zött volt … tárosnak … bújkált a … nyiüket o… felszabad… ből álló … és teljes … semmiféle…

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 133-068, 337-748, 340-726

1975 JUL 25

Derkovits Gyula
A lvet

1021

FÓRUM

Mi lenne, ha... Örömmel olvastam **A Hét** 27. számában, hogy otthonra lelt a képtár anyaga s ez az otthon éppen a mi megyénk névadó városkájának, Kovásznának a Művelődési Háza lett.

Öröm ez számomra azért is, mert ismerem a megye tenniakarását Kovászna művelődési életéért s a kovásznaiak törekvéseit is.

Ahogy figyeltem, az anyag zömét a grafikai munkák alkotják, de festmények és szobrok, kerámiaplasztika, fémdomborítás és faliszőnyeg is akad. Kár, hogy a művészfotó kimaradt...

S ha már képtárak szervezéséről írhatunk, akkor engedtessék meg nekem előhozakodnom régi vesszőparipámmal.

Alig három éve láttam először Derkovits Gyula főművét, az 1514-et. Azóta minden Dózsa-képre különösen fölfigyelek s csak arra gondolok, mi lenne, ha Dálnokon a két Dózsa-emlékmű mellett (a másodikat most készülnek fölállítani) helyet kapna egy Dózsa-képtár.

Hogy mi kerülhetne oda? Ezen még gondolkodni sem szükséges, hiszen a Dózsa Gyögyről és az 1514-es parasztháborúról szóló irodalomról és képzőművészeti alkotásokról külön könyv jelent meg.

Plugor Sándor — mikor e dolgot említettem — nagy örömömre azon kezdett gondolkodni, hogy a dálnoki iskolának adományozott Dózsa-munkájánál van egy „jobb" — így mondta ő! — s talán azt adná — szívesen!

Hány Dózsa-arc villan fel most hirtelen, hány kiállításon láttam 1514-es tárgyú képet? Hányszor álltam a képek előtt ezzel a gondolattal: mi lenne, ha... mi lenne, ha mindezekből a képekből egy csokorra valót összeszednénk, egy helyen csodálhatnánk s emlékeztetne mindez a nagy parasztvezérre, történelmünk lángoló évére, 1514-re.

S talán — ha **A Hét** helyet adna e szerény ötletnek — akadnak majd gondoskodó fórum is, ki az ügyet pártfogolja s megteremtse a lehetőségeket a képek elhelyezésére.

Dálnok ugyanis közel van a Brassó—Kézdivásárhely—Bereck irányába haladó országúthoz. A már fölállított emlékoszlopot is sok turista nézné meg. Az alig 2 km-es bekötő útszakaszt aszfaltozni kívánják. A falu alatt a völgyben, az országút mellett megfelelő vendéglátást biztosító kempingtábor működik már évek óta, a központban meg több olyan középület is akad (egyesek csodálatos park-környezetben!), ahol bizonyára minden nehézség nélkül helyet találna egy ilyen képtár.

KAKAS ZOLTÁN
Sepsiszentgyörgy

Már az általános iskolások is Sülyös

Hét

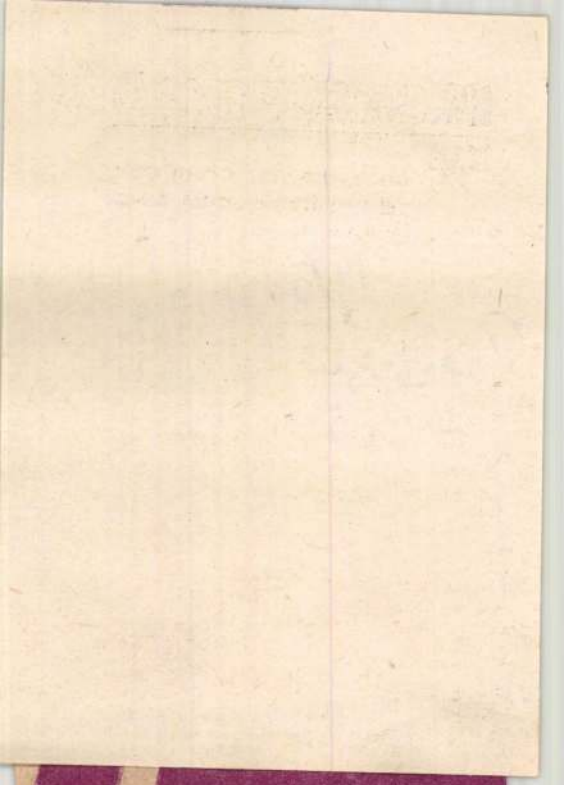

ISTA MŰVELŐDÉSI ÉS NEVELÉSI TANÁC

ügye

47—48 százaléka dolgozik az iparban és építkezéseken s csak 27—28 százaléka a mezőgazdaságban — biztos jeleként a lakosság szerkezete gyors korszerűsödésének. Ismét az öt évre tervezett mutatószámokból idézünk: a vállalati, intézményi dolgozók reális összjövedelme 37 százalékkal, az egy dolgozóra jutó reáljövedelem pedig, az idén befejezendő jövedelemnövelések után további 18—20 százalékkal, a parasztság reáljövedelme pedig 20—25 százalékkal növekszik. Más szociális befektetés mellett lakás például 815 000 épül, mintegy 40 százalék arányban 3, 4 és 5 szobásak.

Tehát az iram tartása — elsősorban ez jellemzi az új ötéves tervet. De a rangsorolást nem folytathatjuk, mert ugyanúgy elsődlegesen jellemzik a tervet — sőt, az eddiginél hangsúlyozottabban — a gazdasági fejlődés minőségi vonatkozásai: az ország erőforrásaival és tartalékaival való ésszerűbb gazdálkodás, különös tekintettel a nyersanyag- és energiaforrásokra, az állandó törekvés a gazdasági hatásfok

MAGYAR HIRDETŐ
SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726
1975 AUG 31
NÉPSZAVA
Derkovits Gyula

Derkovits Gyula: Tüntetők

Magyarországi pél lezajlott ütközetben a

Az ipar
ban és a
zánkban
következté
csökkent a [illegible] *mezőgazdasági terület.* Ugyanakkor a fogyasztói igények növekednek, a mezőgazdaságban foglalkoztatottak száma pedig egyre kevesebb.

[illegible] *mértékben* [illegible] *megoldani a nagy teljesítményű traktorok munkaképtását.*

Magyarországon először fontosabb növényünk, *a* [illegible] *termesztését sikerült*

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1975

KÉPES ÚJSÁG
Budapest

Derkovits Gyula 1021

Derkovits Gyula: RUDAKAT CIPELŐ MUNKÁSOK

y sikerrel szerepeltek tavaly a Zeneakadémián. (A felső sorban
ól a harmadik: Farkas Pista bácsi, az örökös tiszteletbeli elnök)

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726

Dolgozók Lapja (Komárom)
1975 ÁPR 13

Derkovits Gyula
1021

Jegyzetek a Derkovits emlékkiállításról

„Okkal ünnepli Tatabánya a felszabadulás harmincadik évfordulóját" a negyvenegy éve halott Derkovits Gyula emlékkiállításával — írja Borbély László a kiállítás katalógusának bevezetőjében. Ez így igaz: a forradalmi erők, a munkásosztály, a haladó eszmék hirdetője volt ő a két világháború között, a szocialista realizmus kiemelkedően nagy képzőművész-egyénisége. A Magyar Nemzeti Galéria, a városi tanács művelődésügyi osztálya és a Népház közös rendezvénye, amely a Népház emeleti termében tekinthető meg, valóban méltó tisztelgés a szocialista realista művészeti törekvések előtt, közvetlenül Derkovits emléke előtt, s egészében: szervesen s jól illeszkedik a felszabadulás évfordulójának kulturális programjába. Tovább megyek: nem csupán kulturális-művészeti jellegű ez a rendezvény itt és most, hanem jóval több — politikai esemény. Ha csupán egyetlen mozzanatot ragadok ki az ez alapján támadt gondolatsorból, talán akkor is már nyilvánvalóvá válik, mire gondolok, hangsúlyozva e kiállítás megkülönböztetett jelentőségét.

Gyakorta hallani szubjektív alapozottságú vélekedéseket a mai magyar művészet haladó törekvéseivel kapcsolatban. Ezek egy része olykor fanyalgó felhangú. Nos, éppen Derkovits műveinek szemlélése közben jutott eszembe ismét, hogy a politikai gyakorlat folyamatában a helyes alapokon kell érvényesülnie a megfelelő kultúrpolitikai gyakorlatnak is. A kettő elválaszthatatlan. Derkovits a miénk — ezen ma senki nem vitatkozik, olyan természetes dolog. Az ő művének eszmei, művészi, formai folytatóinak alkotásait viszont gyakran megkérdőjelezik. Minden új alkotás egyben egyedi teremtmény is, megismételhetetlen a maga nemében, tehát egyszerre kell a történelmi folyamatba ágyazva és egyediségében értékelni. Ez — az alapvető mozzanatok tiszta, világos, egyértelmű értékelése hiányában — bizonytalankodáshoz vezet. (Igaz, alapot teremt ehhez a bizonytalansághoz a kóklerkedés, a csak formai elemek utánzása is!)

Ám ha Derkovitsot magunkénak valljuk — és okkal —, akkor az is természetes, hogy művei láttán nem csupán az ő halhatatlan alkotásait méltatjuk, hanem felhívjuk a figyelmet arra a permanenciára, a folyamatosságra, amely a szocialista realizmust szemléleti alapon, s nem stíluselemek alkalmazása szerint fogja egységbe.

A korai művek közül ezen a kiállításon messze kiemelkedik a *Halottsiratás* (1924). Egyes nézőket hamarabb megragad a *Menekülők* (1926) c. kép dinamizmusa, belső feszítő ereje, de végül is a Halottsiratás az az alkotás, amelynek igazi társadalmi hátterű drámai erejétől nehéz szabadulni. A továbbiakban a jellegzetes Derkovits-műveket látjuk (vagy látjuk viszont). A *Halas csendélet* elénk idézi a tartalmi és formai vonatkozásban egyaránt újítónak, továbblépőnek számító Derkovits törekvéseit. Megrázó erejű alkotása 1930-ból (*Kenyérért* — másik címe: *Terror*), a *Végzés*, a csodálatos *Vasút mentén*, a *Telefonáló*, illetve az *Anya* — egy-egy stáció ebben a fejlődési folyamatban. A reprodukciók halványsága az eredeti művek láttán ötlik szembe igazán. Az 1929-es keltezésű *Dózsa* fametszet-sorozat („*1514*") darabjai meglehetősen közismertek.

Az összbenyomás vegyes érzelmeket kelt: 1. Derkovitsot a maga valóságában, műveiben megismerni — pótolhatatlan alkalom, ezért mindenki figyelmébe különösen ajánljuk ezt az emlékkiállítást; 2. Derkovits életművét reprezentatív módon bemutatni, seregszemlét rendezni — ennek a feladatának csak részben felel meg a tárlat. Azért is, mert például az említett „1514" sorozat közismertsége folytán (fekete-fehér metszetek nyomatairól van szó), ebből csak egyes darabok tartoznának a reprezentatív szemléhez, miközben kíváncsian néztünk volna eredetiben olyan alkotásokat, mint például a „Három nemzedék", stb. Ettől függetlenül az év egyik számottevő közművelődési-művészeti eseményeként emlegetjük majd a Derkovits-emlékkiállítás megrendezését. Derkovits életműve darabjainak bemutatásával olyan ízelítőt kaptunk, hogy aki nem ismerné más munkáit, most mindenképpen sikerül felkelteni az érdeklődést azok iránt is. 3. Éppen e tárlat jelentősége okán: de jó lenne, ha minél több szervezett csoport látogatná meg a Népház emeleti termében a nemzeti kincseink közé tartozó művek bemutatóját!

(j. j.)

Frankfurter A. Zeitung

Az olaszországi közbiztonság

Esténként az olasz nagyvárosokban az emberek nem mernek kimenni az utcára, az év eleje óta már több emberrablás történt; a rablások elkövetése közben több karabinierit lelőttek stb. De a kistílű tolvajok is egyre találékonyabbak, pl. kutyákat idomítanak, amelyek a gyanútlan járókelők kezéből egyszerűen kiragadják táskájukat, és a motoron várakozó gazdáikhoz viszik. Elfogásukra alig van remény, mert a 80 000 közbiztonsági rendőrnek csak 1/4-e működik aktívan a bűnözés leküzdésében. A karabinierikkel és a speciális feladatokkal megbízott vámrendőrséggel az együttműködés, a kölcsönös rivalizálás miatt, sok akadályba ütközik. A rendőrségen belüli differenciák miatt pedig a két legmagasabb rangú rendőrtisztviselő a közelmúltban visszalépett, 20 ellen a hivatali hatalommal való visszaélés miatt eljárás indult.

Az egyenetlenség okai közé tartozik a rendőri szakszervezet alakítására vonatkozó törekvés is. Különösen Lombardiában és Piemontban rossz a helyzet. Itt a kapitális bűncselekmények európai rekordot értek el. Ezért akarja Fanfani — mint közöltük —, erősíteni, növelni a rendőrség számát, fegyverhasználatát kiterjeszteni, jobban bérezni. A terve szerint a nyomozást (emberrablás esetén) még a hozzátartozó kívánságára se lehessen megszüntetni, és a rendőrségi őrizetbe vételt újból be kellene ve-

TALLÓZ

The Japan Times Weekly

Szabad idő

A tokiói városi hatóságok felmérésének tanúsága szerint a japán főváros fiataljai általában családi körben vagy iskolatársaik, kollégáik társaságában, passzívan töltik szabad idejüket. A február elején nyilvánosságra hozott felmérés keretében ezerötszáz véletlenszerűen kiválasztott 15 és 24 év közötti egyedülálló fiatalhoz juttatak el kérdőíveket. A megkérdezetteknek körülbelül 70 százaléka válaszolt.

Az életük céljával kapcsolatban feltett kérdésre 56 százalék adott olyan válaszokat, amelyek a „magánélet" fontosságát tükrözték. Azt felelték például, hogy „békés otthonra" vágynak, „hobbyjukkal akarnak foglalkozni", vagy „könnyű életet" szeretnének.

Sorrendben utánuk következtek azok, akik „értelmes munkát" akarnak végezni. A kérdőívre válaszoló fiataloknak 34 százaléka került ebbe a kategóriába.

A szabad idő eltöltésével összefüggésben feltett kérdésre a többség olyan választ adott, amely passzivitását tükrözte. Azt felelték például, hogy „rádiót akarnak hallgatni, vagy televíziót nézni" „barátokkal beszélgetni", esetleg „olvasni vagy tanulni", vásárolni vagy sétálni" vagy „tétlenül tölteni az időt".

Arra a kérdésre, hogy hol

izált csoda

válaszolt *E. E. Kisch*, a „száguldó riporter", aki szintén „elzarándokolt" Lourdes-ba és zseniális riportban számolt be az élményeiről, a mocskos medencéről, amitől először viszszariadt, de aztán riporteri hivatástudata legyőzte a viszolygását.

A mocskos medence már nem létezik. Lourdes 1975-ben már modern, korszerű „csodahely", mert a szemfényvesztésnek is lépést kell tartania a korral.

Neues Deutschland

A szaurusz az ősmada

Már egy 1951-es NSZK-beli, felső-jura korszakból származó (mintegy 150 millió évvel

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-725

1975 JÚN 13

Kisalföld

Derkovits Gyula

— **Derkovits és Dési Huber,** Szombaton délelőtt 10 órakor Szombathelyen a Derkovits emlékházban tárlatvezetést tart Bándi Gáborné, aki a két festőművész kapcsolatairól is tájékoztatja az érdeklődőket.

1 Gyula Derkovits · Bauer beim Schleifer der Sense · 1933 · Kupferstich · 20×25 cm

Gyula Derkovits

Kultur, durch die von den Theoretikern der Avantgarde oft verpönte «verbale Aussage» der Literatur, schnitt hinausweisendem Rang schufen. Ferner wurde es zur Tradition, die großen Meister der Grafik, Dürer

Bildende Kunst, 1974, 11.

heißt bildende Kunst bildende Kunst? Ist nicht alle Kunst bildend?» Gerhard Kettner hat die Doppelbedeutung des Wortes bilden dargelegt, bezug genommen auf die deutsche Sprache und so weiter, aber damit ist diese Angelegenheit nicht abgeschlossen. Abgesehen davon, daß leider nicht alle Kunst bildend ist oder sein will, werden wir doch mit dieser Fragestellung ziemlich nachdrücklich auf unsere Verantwortung als Künstler hingewiesen, mit der wir arbeiten sollten. Das ist Anlaß genug, über die eigene Arbeit nachzudenken und über das verantwortliche Mitwirken in unserem Verband.

Die alte Rede: Der Verband ist so gut, so wirksam, so notwendig, wie wir ihn machen, gilt weiterhin. Und wir müssen Sinn entwickeln für die Ökonomie der Kräfte, für die Verwaltung der Kräfte der Kollegen, die mit sehr hohem Zeit- und Kraftaufwand die Probleme und Schwierigkeiten ihrer Kollegen lösen helfen, Zeit und Kraft, die auch sie für ihre künstlerische Arbeit notwendig brauchen.

Wir haben im Bezirk Rostock versucht, die Aufgaben des Verbandes kollektiv und unter günstiger Verteilung der Kräfte zu bewältigen. Wenn wir durch gemeinsame Anstrengung erreichen, daß alle zu guter Arbeit kommen, zum Nutzen unserer Gesellschaft, dann wird diese Gesellschaft auch zunehmend verstehen, was Lenin einmal sagte: «Talent ist selten, man muß es systematisch und behutsam pflegen!»

Jochen Jastram

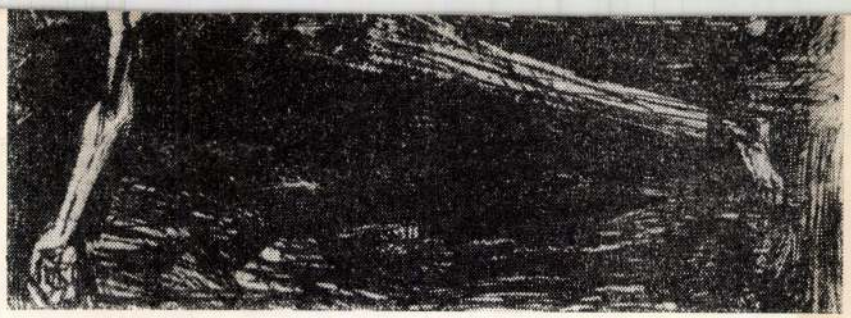

René Graetz · Der Lagerspaziergang · o. J.
Lithographie · 58,8×40 cm

Seine Kunst war stets kämpferisch

Nachruf des Verbandes Bildender Künstler der DDR für René Graetz

Die Mitglieder des Verbandes Bildender Künstler der DDR trauern um den namhaften Bildhauer und Grafiker René Graetz, der am 17. September im Alter von 66 Jahren in Berlin verstarb. Wir verlieren mit René Graetz eine Künstlerpersönlichkeit, deren Schaffen einen bedeutenden Platz in der sozialistisch-realistischen bildenden Kunst unserer Republik einnimmt. Stets war der Kampf gegen Faschismus und Krieg, für den Frieden und Fortschritt sein politisches und künstlerisches Anliegen. Seine bildhauerischen Arbeiten zu den antifaschistischen Mahnmalen in Buchenwald und Sachsenhausen gehören ebenso zu den eindrucksvollen Beispielen unserer Gegenwartskunst wie seine grafischen Blätter.

In Würdigung seiner Leistungen wurden ihm hohe staatliche und gesellschaftliche Auszeichnungen zuteil. Untrennbar mit seiner künstlerischen Entwicklung war die politische Arbeit verbunden. So leistete René Graetz nach seiner Rückkehr aus der Emigration seit 1946 umfangreiche gesellschaftliche Arbeit. Er war stets aktiver Verbandsfunktionär und seit 1965 Mitglied des Exekutivkomitees der Internationalen Vereinigung der Bildenden Künste (AIAP). Er wurde 1969 zum 1. Vizepräsidenten gewählt und bekleidete seit 1973 die Funktion eines Ehrenpräsidenten der AIAP. Wir werden sein Andenken stets in Ehren halten.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726
1975 JAN 11
Textil Élet

Derkovits Gyula

Derkovits emlékkiállítás

A nagy proletárfestő, Derkovits Gyula halálának negyv
nedik évfordulója alkalmából a Goldberger Kultúrházban e
lékkiállítást rendeztek. A kiállítás február közepéig tekinth
tő meg.

kat csak a term
leten ismerik m
vállalásaik főbb
ről vitáztak. F
ség javításánál,
sabb munkán
előbbre lépni. A
tehát már arr
hogy valamenny
évinél lényegesen többet
akarnak tenni, és ez nagy
eredmény.

Vincze Dóra

ányzó
ap:
s

A *BD-* és *gyűrűsfonodá*ban
nuár 4-én, 8 órai munka-
ő alatt 6 tonna fonalat ter-
eltek, tehát többet, mint
ennyit a műszakokra a terv-
ámok előírnak.

A *vigonyfonoda* január 4-i
yműszakos teljesítménye
00 kg fonal volt, tehát telje-
ették a tervet.

A *kikészítő*üzemben az elő-
snak, vagyis a tervnek
egfelelően ment a munka ja-
ár 4-én is, ugyanúgy, mint
év első munkanapján a
spesti Textilgyárban

Beszélge
cigaretta-
szünetbe

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1975 APR 30
SZÖVETKEZET
Budapest
Derkovits Gyula

1021

„HARMINCKÉT ÉVES LETTEM ÉN"

70 éve született József Attila

„Íme, hát megleltem
hazámat
a földet, ahol nevemet
hibátlanul írják fölébem,
ha eltemet, ki eltemet."

Századunk minden bizonnyal legtragikusabb sorsú magyar költőjének utolsó verse kezdődik e sorokkal. S ahogyan elődeinek, Csokonainak, Petőfinek prófféciái is beteljesültek, úgy vált valósággá József Attila szava. Édes Hazája szívébe fogadta, de nem csupán azért, hogy nyugvó helyet adjon neki, hanem, hogy méltó rangjára emelje a lélek varázsos hangú költőjét.

„Megalázó szegénységben élt, folytonos és egyre szaporodó csalódások között". 1905. április 11-én született, a ferencvárosi Gát utca nyomorúságában. Az örökemlékezetű „Mama" 1908-tól egyedül neveli három gyermekét, az apa, József Áron, Amerikába indul. A mama mos, varr, takarít, s később betegen, keserves kínok között próbál gondoskodni Jolánról, Etusról és Attiláról. (A gyermekek közben megjárják a „lelencség" poklát, Öcsödön nevelőszülőknél helyezi el őket a Gyermekvédő Liga.) A háborús esztendők minden addigit fölülmúló nyomora, a Mama egyre súlyosbodó betegsége, és halála adja a kamaszfiú versihlető élményeit.

„Csak ültünk ott, mi három árva
kiki magában, egyedül" — írja a „Temetés után" című versben, egyszerre idézve a népballadák három árvájának évszázados fájdalmát, és saját legszemélyesebb érzelmeit. Jolán Makai Ödön ügyvéd felesége lesz, némiképp biztonságba kerül a család. De ez elsősorban anyagi természetű biztonság volt, iskolába járhat Makón, mind többet foglalkozhat a költészettel. Előbb a Nyugat című folyóiratban jelenik meg néhány verse. Tizenhét esztendős, amikor első kötete a Szépség koldusa (1922. nov. 4.) megjelenik Juhász Gyula meleg hangú előszavával. „...Nagy fiatalsága olyan ígéretekkel teljes, amelynek beváltása — és ez nemcsak és nem mindig a költőn múlik egészen — őt a jövendő magyar poézis legjobbjai és legigazabbjai közé fogja emelni". Szegeden bölcsészhallgató lesz, a „Tiszta szívvel" című vers miatt azonban kizárják az egyetemről. A lázadó Krisztusért pörbe fogják, 1924-ben pedig megjelenik a „Nem én kiáltok" című kötet. 1925-ben Bécsben megismerkedik a bécsi magyar emigráció legjobbjaival: Lukács Györggyel, Kassák Lajossal, Déry Tiborral, Balázs Bélával, s Németh Andorral, s Hatvany Lajos szíves barátsága révén 1926-ban már a párizsi Sorbonne hallgatója. Hazatérése után „független író" ez tulajdonképpen annyit jelent, hogy állása nincs, versei gyér honoráriumából él. A 30-as években politikai meggyőződése forradalmivá érlelődik. E korszak kötetei a „Döntsd a tőkét, ne siránkozz!" (1930) a „Külvárosi éj" (1932), a „Medvetánc" (1934) és a „Nagyon fáj" (1935), mind azt a számára oly fontos kérdést feszegetik: lehet-e költői a marxizmus? „Még Mehring is kételkedett benne. — írja egy tanulmányában Komlós Aladár. — „Apám szájából szép volt az igaz", írta azonban tudvalevőleg Attila. Az ő szájából is szép volt. Megmutatta, hogy a marxizmus összefér a költészettel, ha ennek anyaga élmények és indulatok, nem pedig tantételek".

A harmincas évek közepétől a radikális szellemű polgári írók egy csoportjával együtt szerkesztette a Szép Szó című folyóiratot, de az ő körükben sem találta igazi helyét. Súlyos megrázkódtatásként éri, hogy a Baumgarten-díjat nem kapja meg, hogy a nagyközönség nem érdeklődik munkássága iránt, hogy egyre több konfliktusba bonyolódik magánéletében, a költészetben, sőt a munkásmozgalomban elvtársaival, barátaival. Európa fölött is egyre sötétebb az ég, érzékeny lelke jól regisztrálja a fenyegető jeleket. Pedig nem csak borúra, szenvedésre született, hiszen ő ugyanaz a játékos kedvű lírikus, aki karcsú gőzösöket álmodik a vén Dunára: „Nézd, hogy karikázik, mezei szagokkal a tavaszi szél." Aki zümmögő altatót költ csöpp Balázsnak, akinek szívében összefonódik szerelem és a világ mindenség szeretete:

„Úgy kellesz, mint
parasztnak a föld,
a csendes eső és a tiszta
nap."

Szókincséről, művészi eszközeiről így vélekedik Illés Endre: „Voltak nyelvújító nagy költőink, de nincs még egy olyan költőnk, aki annyira kitágította volna szavainkat, annyival fénylőbbé és egyben súlyosabbá tette volna a magyar szótárt, mint József Attila."

Pályatársai jól emlékeznek az utolsó tragikus hónapokra, amikor már egész szervezete beteg „...csak egy funkciója működik tökéletesen: költői ereje." 1937. december 3-án érkezik el a maga Golgotájára: Balatonszárszón este sétálni indul, s a tehervonat kerekei szakítják le „minden más világról, ahogyan lehull gyümölcs az ágról" Radnóti Miklós 1941-ben azt jósolta: életműve „a nemzet kincse lesz és népszerű lesz". Valóban, a hagyaték a nemzet vagyona immár. A felszabadulás után, 1948-ban, a Horthy-rezsim három számkivetettje kap posztumusz Kossuth-díjat: Bartók Béla, Derkovits Gyula és József Attila. 1950-ben róla nevezték el az írók, költők, irodalomtörténészek és kritikusok számára alapított díjat. Születésnapja április tizenegyedike, a tavasz egyik legkedvesebb ünnepe: a költészet napja. Az írószövetség fiatal tagjainak köre is az ő nevét viseli. Költészete termékenyítő forrása az új magyar lírának. Verseit szívesen szavalják diákok és érett művészek. Élete és munkássága ma valóban az érdeklődés középpontjában van. Sőt, minthogy egyre többen szeretnék olvasni a vele készült interjúkat, valamint a róla szóló visszaemlékezéseket, kritikákat, a mai magyar irodalomtudománynak, a fiatal kutatóknak is felelősségteli, izgalmas feladat jut: „A világossággal törődjünk, amit maga körül árasztott. Ránk a szép szó erkölcsét hagyta örökül, az érv és a tagolt kifejezés hitét..."

A. M.

JÓZSEF ATTILA: MAMA

Már egy hete csak a mamára
gondolok mindig, meg-megállva.
Nyikorgó kosárral ölében,
ment a padlásra, ment serényen.

Én még őszinte ember voltam,
ordítottam, toporzékoltam,
Hagyja a dagadt ruhát másra.
Engem vigyen föl a padlásra.

Csak ment és teregetett némán,
nem szidott, nem is nézett énrám
s a ruhák fényesen, suhogva,
keringtek, szálltak a magosba.

Nem nyafogtam, de most már késő,
most látom, milyen óriás ő —
szürke haja lebben az égen,
kékítőt old az ég vizében.

evásárlóhely a balatonmáriafürdői ABC

fuvarköltséget 26 százalékkal csökkentette.

Az élőmunka hatékonyságának növekedését bizonyítja, hogy a kifizetett munkabérre jutó nyereség tavaly csaknem 34 százalékkal növekedett. Közrejátszott ebben a dolgozók szakmai továbbképzése is. Jelenleg 28 dolgozó szerez különféle tanfolyamokon szakképesítést, továbbá tízen középiskolai, négyen pedig főiskolai tanulmányokat folytatnak.

A jó munka eredménye megmutatkozik a dolgozók jövedelmén is, hiszen tavalyi átlagkeresetük 8,4 százalékkal meghaladta az előző évit, az egy főre jutó személyi jövedelem pedig elérte a 2738 forintot. A munkabérek emelésénél elsősorban a kisebb keresetű hálózati dolgozókat, az ipari munkásokat, a beosztott adminisztratív dolgozókat részesítették előnyben.

A dolgozók szervezett munkája, a széles körben kibontakozott versenymozgalom és a céltudatos politikai és gazdasági irányítás tette lehetővé a kiemelkedő eredmények elérését, amelyek nyomán kitüntető elismerésben részesült a szövetkezet: elnyerte a SZOT és a SZÖVOSZ 1974. évi vándorzászlaját.

S. I.

— Valamikor csak a csak cigányvályoggal építkeztek, most azonban a B30-as, B29-es pirosra égetett blokkokat emlegeti a vevő. Alig hallani azt, hogy tégla. Az FB50-est kohósalak-blokknak hívják „magyarul".

A telep évi forgalma legutóbb 40 millió volt. A vevőköri felsorolás Kecskeméttel végződött, pedig a kör messze kiterjed Kiskőrös-

telepre?

— A „szegény g
a patrióták. Épp
Izsákról még tréfá
hetne olyat állít
Gyűrűfű sorsa fen

A kutya elhagy
dát. Nézzünk csak
udvaron, az állon
is erre csavarodik. Egy vo-
nat éppen most állott be.
Lehet, hogy az ÁFÉSZ-nak

választani!

Bánkúti Árpád

Kertbarátok találkozója

Április 8-án, a Rádió és Televízió Közönségszolgálatának budapesti, Október 6. utcai helyiségében, a hagyományos közönségtalálkozók keretében, a rádió „Kertbarátok" és „Házunktája" című műsorának szerkesztői találkoztak a hallgatókkal. A találkozón részt vett a rádió részéről Vass Ottó és Berta Béla műsorszerkesztő, dr. Bálint György, a „Kertészet és Szőlészet" c. szaklap főszerkesztője, dr. Farkas Károly, a Kertészeti Egyetem adjunktusa és dr. Molnár Mihály, a gyöngyösi áfész jogtanácsosa.

A közönségtalálkozón Berta Béla, a rádió „Kertbarátok" és „Házunktája" műsorszerkesztője bevezető előadásában képet adott arról, hogy a műsorszerkesztésnél milyen tényeket vesznek figyelembe. Elsősorban azt, hogy Magyarországon megközelítően 1 600 000 kiskerttulajdonos van, akik nemcsak saját szükségletre termelnek, de termékeikből jelentős rész kerül piacra is, főleg a bogyósgyümölcsökből. Az egres, ribiszke, málna mintegy 60—70 százaléka a kiskertekből kerül ki. A termelési érték, amit ezekben a kis házi kertekben állítanak elő, meghaladja az évi 4 milliárd forintot.

Ehhez, a volumenében és sok más egyéb szempontból fontos, kistermelő munkához kíván segítséget nyújtani a rádió „Kertbarátok" és „Házunktája" c. műsora. Hangsúlyozták, hogy a műsorszerkesztők rendszeresen figyelembe veszik a hallgatók leveleit s örömmel fogadják az ilyen csoportos beszélgetést is, mert ez a műsorszerkesztéshez nagy segítséget nyújt.

A találkozó résztvevői sok mindent szóvá tettek. Elsőként azt, hogy a rádió adásideje — ahhoz viszonyítva, amilyen jelentőséggel bír a kiskertmozgalom — rendkívül kevés. Általános igényként jelentkezett, hogy a műsoridőt a duplájára emeljék. Elismeréssel adóztak annak, hogy a tv is kísérletezett ilyen irányban, „Kertről kertre" c. műsorával, de a képi megoldás nem vált be. Olyan gyorsan mutatták be ugyanis az egyes műveleteket, hogy azt nyomon követni s abból tanulni nem igen tudtak.

A műsoradás időpontjának állandósítását is kérték az ankét vendégei, hogy amint az sok egyéb műsornál szokás, azonos időpontban hallhassák a nekik szóló tanácsadást. Figyelemreméltó kérés volt, hogy a rádióműsorban, de újságcikkekben és a kistermelőknek szóló könyvekben is foglalkozzanak az előadók és szerzők az úgynevezett „szomszédjoggal", mert ez egyre több problémát okoz a hétvégi telkek és kiskertek tulajdonosainak.

A közönségtalálkozó méhész vendége arra hívta fel a figyelmet, hogy a legtöbb kárt akaratlanul is a kiskerttulajdonosok okozzák a méhészeknek, mivel nincsenek tisztában a különböző rovarirtó szerek olyan szakszerű használatával, amely nem árt a méheknek. Kérte, hogy ezzel is foglalkozzon a rádió „Kertbarátok" és „Házunktája" rovata külön előadásban.

Sokan kértek konkrét szakmai tanácsot is, néhány ügybuzgó rádióhallgató magával hozta a számára ismeretlen bogarakat is, hogy felvilágosítást kérjen róluk s az ellenük való védekezésről.

A közönségtalálkozón részt vevő szakemberek, dr. Bálint György és dr. Farkas Károly készséggel adtak szakmai tanácsokat, dr. Molnár Mihály pedig a jogi kérdésekben adott eligazítást. Vass Ottó, a rádió műsorszerkesztője felhívta a találkozó résztvevőinek figyelmét, hogy a rádió két említett műsorában elhangzottakat, részletesebben, szakcikkek formájában megtalálhatják a Szövetkezet hetenként megjelenő „Kistermelők tanácsadójában". Az érdeklődés láttán és a találkozó résztvevőinek kérésére ígéretet tettek egyben arra is, hogy vidéken is tartanak közönségtalálkozót a kiskertek, a hétvégi telkek tulajdonosainak.

Török György,
a Rádió és Televízió
Közönségszolgálat
részlegvezetője

kedő egybeesik az MSZMP kongresszusával és a megye szocialista brigádjai tudásuk fejlesztésével, ismereteik gyarapításával köszöntik majd a párt kongresszusát.

Második helyezést az ajkai ÁFÉSZ Napsugár brigádja, a harmadik helyezést az ajkai ÁFÉSZ devecseri IV. sz. ABC-áruház brigádja vehette át. Ajka Város Tanácsának különdíját a zirci ÁFÉSZ kollektívájának Czaun Ferenc, az ajkai városi tanács titkára adta át. A pápai ÁFÉSZ Radnóti Miklós szocialista brigádja, a KPVDSZ megyei bizottságának különdíját érdemelte ki. Köszöntő és elismerő szavak kíséretében a MESZÖV-elnökség különdíját a szentgáli ÁFÉSZ Váci Mihály szocialista brigádjának Lővitusz Károly, a MESZÖV elnöke nyújtotta át.

R. G. A.

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1975 . 5

Népművelés

Derkovits Gyula

1021

„Szocialista törekvések, munkásfestők" címmel kiállítást rendeztek a mosonmagyaróvári Hanság Múzeumban a Magyar Nemzeti Galéria festészeti anyagából. 38 alkotó 40 műve szerepelt a kiállításon, köztük Derkovits, Dési Huber, Egry József, Kohán György, Nagy Balogh János, Uitz Béla remekei.

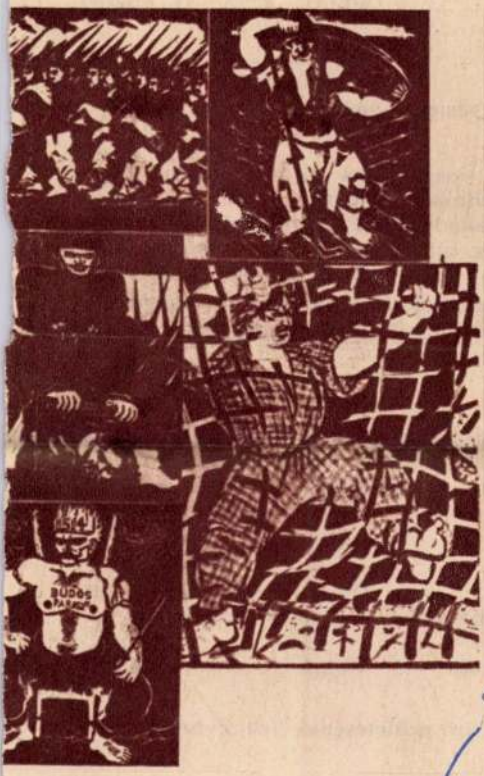

VI. 1., 8., 15. (1. műsor)

VI. 1., 7., 8.
14., 15. (1. műsor)

gyermekeknek)

gy ipari város új lakótelepén élnek.
echnikát, de bármit tervez is, Lada és
egakadályozza a kivitelezésben. András
big tűrnek, de aztán felveszik a har-
ben felhasználnak mindent, amit a ké-
tanultak. Sok kaland után megnyerik
ndáját, s legvégül a két „vezér" is ösz-

ás VI. 1., 8., 15.,
22., 29. (1. műsor)

orozat, amely egy fantasztikus értékű
ettesek személyének kinyomozását kö-

VI. 3. (1. műsor)
raszínház előadása felvételről)

sztán VI. 4. (1. műsor)

az író születésének 100. évfordulójára

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726

Népművelés

1975 5

Derkovits Gyula

1021

„Magyarország ma" — fényképkiállítás a Munkásmozgalmi Múzeumban

„Szocialista képzőművészet a két világháború között"
(kiállítás a Munkásmozgalmi Múzeumban)

Derkovits Gyula:
„Siratóasszonyok"

Gádor Jenő: „Munkanélküliek"
(Jánosi felv.)

az Ápr
Gépgyárban

Mi jellemezheti a jó könyvtárost? Nevelő? Pszichológus? Jó emberismerő, aki könyveket ajánl, véleményt mond róluk, akikre hallgatnak az olvasók, elfogadják, követik? Az író-olvasó találkozók szervezésének motorja, a gyár kulturális életének egyik legfőbb aktivája?

Csordás Ágota hatodik éve az Április 4. Gépgyár könyvtárosa. Intézményének több mint tízezer könyve és csaknem hétszáz olvasója van. A könyvről, a könyv szerepéről kérdezem.

— *Nem hiszem, hogy újat tudnék mondani arról, mit jelent a könyv az emberek életében. Úgy érzem, túl sokat beszélünk ezekről a dolgokról, és kevesebbet teszünk érte. Készül a közművelődési törvény, megvitatjuk a tervezetet különféle fórumokon — de az elmélet és a megvalósítás nem mindig találkozik egymással. A közelmúltban a Vasas Szakszervezetben volt a törvénytervezet vitája, ott hallottam a következő esetet.*

Egy gyár nagy területen fekszik. Az egyes munkahelyek messze estek a központi könyvtártól. A helyi könyvtárosok hosszas töprengés után úgy biztosították a szocialista brigádok jobb könyvellátását, hogy telepakolt szatyrokkal sorra látogatták a műhelyeket. Szaporátlan dolog, jelentős időveszteség. S jött, azaz jött volna a nagy megoldás. A brigádtagok vállalták, hogy bibliobusszá alakítanak át egy kiselejtezett járművet. Az illetékes szervek megtárgyalták a javaslatot. A döntés: ha a szatyrokba nem fér elég könyv, vegyenek két jó nagy kosarat! El szomorító ilyet hallani, szerencsér nálunk valamivel jobb a helyzet.

— Beszéljen itteni munkájáról.

— *Összetett a feladatom: az é dolgom az új művek kiválasztás szakszerű elhelyezésük, a katalógus építés, az olvasótábor s a könyv forgalom állandó növelése. Felkelten az érdeklődést a jó könyv iránt, meg tanítani „olvasni"; nagyszerű fel adat. Igaza van Benedek Marcell nak: „Az olvasás művésze az, akibe a megformálás adományán kívü minden megvan, ami az írót íróv teszi. A megformálás művészete adomány, ezt megtanulni nem lehet Voltaképpen adomány a többi is, d kevésbé ritka, és tanulással, elmé lyedéssel, tudatosítással fejleszten lehet." Csakhogy mindehhez idő kell sok idő, az eredmény pedig nem ige mérhető számokkal. Fontosnak tar tom, hogy a könyvtáros ismerje ol vasóit, ezért jó, ha több éven át dol gozik ugyanazon a helyen. Neke is kialakult már a törzsgárdám.*

— Hogyan, mennyit tud megvalósítani elképzeléseiből?

— *Sajnos, korántsem mindent. Nagy gondom például az elhelyezés. Már alig várom, hogy a minta asztalosok KISZ-fiataljai elkészítsék az új polcokat.*

— Kellemes gond: újabb és újabb könyvek...

— *Attól függ, hogy milyen szempontból: a polcokhoz valóban sok,*

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1975 MÁJ 4
Vas Népe

Derkovits Gyula
1021

Derkovits Gyula: Proletáranya

A grazi operaeg
Szombathel

Puccini: Tosca

Kevés vidéki városunk büszkélkedhet azzal, hogy külföldi operaegyüttes lép föl színházában, méghozzá ensemble-előadás keretében.

Szombathely e tekintetben különösen szerencsésnek mondható, hiszen Vas megye és a szomszédos ausztriai Stájer tartomány között kialakult és egyre bővülő kulturális kapcsolat eredményeként ismét maradandó élménnyel, a grazi operaház együttesének előadásával gazdagodhattak a megyeszékhely operabarátai.

A múlt évi sikeres szombathelyi bemutatkozás után ezúttal *Puccini* talán legnépszerűbb, leggyakrabban játszott operáját a *Tosca*-t láthattuk — hallhattuk előadásukban.

Kétségtelen, hogy a darabválasztást — a jelentős repertoárból — eleve korlátozta a Művelődési- és Sportház színpadterének monumentálisabb tömegjelenetek

kar egységes, megbízható teljesítményt nyújtott, — különösen figyelmet keltően intonáltak néhány exponált helyzetben a vonósok. — A zenekar és színpad összhangjában mindössze a II. felvonás színpadon kívüli kórusjelenetében tapasztalhattunk kisebb eltérést.

Feltétlenül előnyösnek, a a nemzetközi összetételű énekesgárda esetében áthidaló megoldásnak bizonyult az opera olasz nyelvű tolmácsolása.

A három főszereplő közül *Stojan Popov* (Scarpia) énekesi és színészi teljesítményét említjük az első helyen. Erőteljesen, szépen zengő hangját ökonomikus beosztással használja. Hangerőben és hangszínben egyaránt gyorsan és könnyen alkalmazkodik a szituáció megkövetelte hangulathoz, s mindehhez figyelmet keltő színészi játék is párosul. — Különösen emlékezetes volt

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAP

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1975 MÁJ 1

Békésmegyei Népújság

Derkovits Gyula

1021

Derkovits Gyula — Proletár anya

esüljetek!

ztelet a legjobbaknak

ink. Május 1-én a
listа építőmunkа-
ikereknek örülünk.
öszöntjük mindazo-
becsületes munkával
ik megyénk gazda-
lis és kulturális po-
erősítéséhez. Külön
szólunk azokról a
brigádokról, melyek
I. kongresszusának
kibontakozó mun-
en elnyerték a Köz-
ttság oklevelét, a
iváló Brigádja címet
l járó jutalmat. Kö-
zt a tizenöt szocia-
dot, amely kima-
nunkával kiérdemel-
megyei bizottságának
a kongresszusi mun-
ben tanúsított magas
tállásért. Köszöntjük
vállalatokat, szövet-
a kereskedelem dol-
ik ebben az időszak-
át az 1974. évi munka
elismeréseket, a Ki-
lat, a Kiváló Terme-
zet, a Kiváló Kis-
övetkezet, a Kiváló
met.

időjárás viszontagságai között többségükben jól használták fel a rendelkezésükre álló anyagi, műszaki lehetőségeket. Amikor a versenyt országosan értékelték, eltekintettek olyan epizódoktól bizonyára, melyek a múlt év őszén a lehető legnagyobb próbára tették Békés megye társadalmát. A kukorica és a cukorrépa betakarítása, az őszi gabona vetése, a mélyszántás befejezése jelentette a lehető legtöbb munkát. Az állami gazdaságok és a termelőszövetkezetek okos munkaszervezéssel, a dolgozók áldozatkészségével, igen jelentős többletmunka-vállalással jutottak túl a gond nehezén.

Amikor összevetjük az elért eredményeket és az elismeréseket, csak arra gondolhatunk, hogy a mi megyénkben lényegesen több azoknak a vállalatoknak, intézményeknek, szövetkezeteknek a száma, mint amennyi kiváló munkájával rászolgált az országos elismerésre. Lényegesen több! Több azért, mert az ipari termelés 11 százalékos növelése csupán egy esztendő alatt

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1975 MÁJ 1

Napló Veszprém

Derkovits Gyula

1021

DERKOVITS GYULA:

PROLETÁR ANYA

nul is be-
úfolt.
inge van?
t. Ing az
negvallom:
tartják?
s. Nekünk
gyerekek
tárba.
n levelező
tt. Volt a
lovákiában
ában, ahol
szentképről
us néz le
Katolikus.
mplomban?
vel töltik?
dolgozunk.
apot?
gy kis te-
csők maga-
a portán.
kinek van
ház. A
hangzó vá-
, a tsz gép-

Ne
ház. [illegible], szuterenos, díszkerítéses „csodapalota". Lépcsőházban mehet itt a vendég a magasba — az emeletig —, ahonnét beláthatja a fél falut és messze a Balatont. Kísérőm szerint a ház, melyben lehet vagy húsz helyiség, értékesebb egymillió forintnál. S mindez a harmincegynéhány éves Sáfár Józsefé, aki — az edericsieket idézve — *„ a két keze munkájával szerezte ezt . . ."*

A műhelyfőnök szerint: *„Sáfár Jóska hajtós gyerek: ha pénzt lát, nem érdekli, meddig kell dolgozni és hányat kell fordulni. Ő a legjobb pilóta is, s a gépe mindig bámulatosan rendben tartottt".*

Szerettem volna találkozni vele.

4

Bogdán Antal háza dombtetőre épült. Enyhe kanyar után hirtelen fordul az út a magaslatnak, s egyenest beszalad Bogdánék udvarára. Itt a vége, akár a magánútnak a várudvaron.

A Zsiguli Combi tyúkcsapat közé fut, s a hirtelen fékezéstől összeborulnak hátul a cementes zsákok. A garázst istállóból alakították át, s lovak helyett ma autók „szállása". Nem tévedés a többesszám, mert van itt még

gényfiúnak p
Megvan még
melybe éppen p
hordó.

Bogdán Antal
holdas paraszte
gépműhelyének
vennyolc éves.
vemberben „há
lagzi belekerült
taloknak viszon
tánc hozott ann
százasnál keve
mondták — il
Borra nem is ke
a 700 négyszög
hektolitert is.

— *Ön megiss*

— Soha. De
kell. Engem úg
helyben, hogy
szár". Az édessé

— *Mi a legke*

— Mindig a
és a rántotthúst
tem meg.

Bogdán Anta
mekkorában jó
szer kilakhatott
hatatlan emlék.
nagy hízót vágot

Szétnézünk a
ban: szép bút
dísztárgyak . . .
is, s lila-sárga-p
lágító üveg
nincs.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726

Dolgozók Lapja (Komárom)

Derkovits Gyula

1021

1975. május 4. vasárnap

Derkovits Gyula: Proletáranya.
Májusi emléklap 1938.

A győzelem májusa

Vízszintes: 1. Marsall, aki a zovjetunió részéről írta alá a émet fegyverszüneti okiányt. 5. Ezt jelentette 1945. iájus 9-e (zárt betűk: O, B.).). Tagadás. 11. Európai nép. 2. ... tótfalu, üdülő és kiándulóhely a Duna partján. 3. Megreped a jég. 15. A fazmus elleni harc fő terheit gyógyászatban is fontos szerepet betöltő növény. 46. A többszintű ház része. 47. Szőke sárgásfehér, fakó. 51. Körbe futó nagyméretű festmény. 54. Az egyik kötőelem. 56. Ismert olasz város eleje. 58. VÖR. 60. Fákkal benőtt nagy terület. 62. Plakett, medália. 65. AEZ. 67. Passaunál öm-

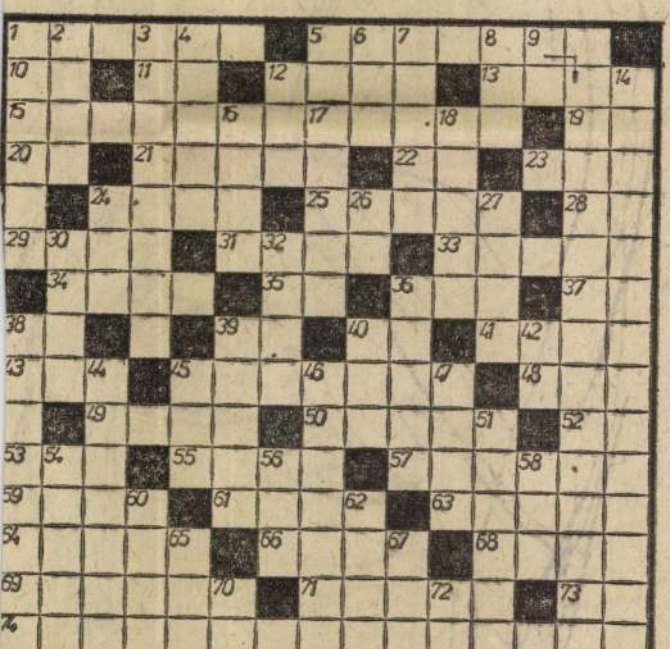

selte, névelővel. 19. Nátrium lik a Dunába. 70. A pincébe. gyjele. 20. Rag. 21. Számla. 72. Felszólítás.
. Görögországi autók jelzé-
. 23. Támasztó gerenda. 24.

Beküldendő: a vízszintes 5.

MAGYAR HÍRDETŐ SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Népújság Heves

1975 IIK 4

Derkovits Gyula
1021

Derkovics Gyula: Proletár anya

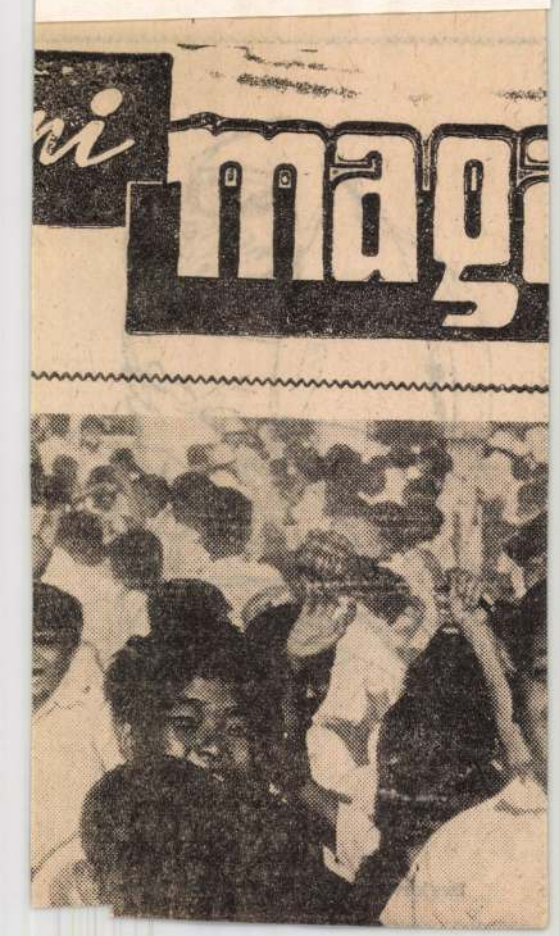
mag

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1975 ÁPR 27
Somogyi Néplap

Derkovits Gyula

1021

Derkovits Gyula: Proletár anya. Májusi emléklap 1938.

Kari

Ahol az atlétika „kötelező

y diákfotó a győztesekről. Két oldalt a tanítómest

Karikás Frigyes
odaérkezőnek
llanatra elárul-
n az iskolában
en tantárgy a
nítási idő alatt

vagy délutánonként alig van
olyan perce a napnak, amikor
az iskola udvarán épült kis-
pályán ne pattogna a labda.
Kézilabdáznak, kosaraznak a
fiúk és a lányok. És nem is

Derkovits Gyula: Proletáranya — 1938, májusi emléklap

egítik olyan magától érte-
ődő barátsággal, ami az er-
észek világában sokkal
yakoribb és természete-
ebb, mint a „civilek" kö-
ött. Az erdőben nemcsak a
evegő tisztább, hanem az
mberi kapcsolatok is.

A harmincéves fővadász
életsorsa nem különös re-
gény, mindössze egyszerű és
felemelő példázat.

Révész Tamás felvétele

Zoltánnal és Hofi Gézá
dődött. Ugye még elég r
mostani életemtől.

— Valóban, elég mes

— *Az irodalom és a s*
denem. Fellengzősen ha
Tizenhat éves koromba
tam, hogy felvételizzek
Főiskolán, de a másodi
buktam; ötszáz jelentke
hatot vettek fel. Úgy lát
sem volt elég tehetség. A
házi iskolában végezte
tak, őket nem töltötte
mel a művészi ambíció
tént, hogy a szüleim
tizenhat és fél éves
mentem. Egy évre rá fi
baj, ha az én története
nyar?

— Nem baj.

— *Ezután a Bábszí*
segédszínészként négy
ságom hamar tönkre
éves voltam, amikor el
nevét nem viselem, ne
beszélni. A válás után
téntek velem. Leszerző
házhoz segédszínésznek
visszajönnöm Pestre a N
csak segédszínésznek. K
nyugtalan életem. A fi
az édesanyám nevelte.

Telefon: 138-068, 337-748, 340-720

Derkovits Gyula festőművész

1975 FEB – 4

Népszabadság

Újabb három Derkovits-mű a leendő Vas megyei Galériába

1021

Három újabb *Derkovits-mű* vásárlására nyújtott anyagi támogatást a Vas megyei tanács végrehajtó bizottsága a készülő Vas megyei Galériába. A Szombathelyen megnyíló gyűjteményben elsősorban a megyei képzőművészek alkotásai kapnak helyet a meglevő szerényebb régi történeti anyag mellett. Évek óta vásárolják a helyi festők, grafikusok, szobrászok, keramikusok anyagát. Mindenekelőtt azonban Szombathely szülötte, a hazai szocialista képzőművészet kiváló alakja, *Derkovits Gyula* képeit gyűjtik. Máris számos neves alkotása található a szülőházában berendezett emlékházban és a leendő galéria anyagában. A megye anyagi erejéhez mérten folytatja a képzőművészeti alkotások felvásárlását a majdan megnyíló galériába.

dencében. Hereditas
(Corvina). — Szegé
okos leánya. Román
Kovács Ágnes utósz
jegyzeteivel Népek r
zat (Európa). — Va
csenko: Zúg a szél a
Regény (Kozmosz—K
adó). — Laco Novor
logatott versek. Ma
szlovák közös kiadás (Európa—
Madách). — Kertész Ákos: Makra. Regény. 4. kiad. (Szépirodalmi). — Arsen Diklic: A kísérleti szállás. Regény. (Újvidéki Fórum).

rült. Az ország lakosságának kor szerinti ismertetésében a helyes adat: minden száz állampolgár közül harmincnégy 30—55 év közötti.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Derkovits Gyula

1973 ÁPR 19

Keletmagyarország

1021

ISMERETTERJESZTŐ ELŐADÁS FELSŐBADURBAN A TIT „Dicső múltra emlékezünk" című sorozatának következő rendezvényét április 20-án Felsőbadur bokorban tartják, ahol a Dózsa, a Rákóczi és az 1848-as szabadságharcról hangzik el irodalmi és történelmi témájú előadás. A programban kisfilmvetítés is szerepel „1514" címmel — Derkovits Gyula Dózsa metszetsorozatáról.

Mátészalkai MEDOSZ Debrecenben a D. TITÁSZ, a Záhonyi VSC Tégláson a Hajdú Vasas, a Nyírbátori Dózsa pedig szintén Debrecenben, a D. Építők ellen szerepel. Vasárnap, április 22-én

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1973 MAJ 6

Népszabadság

Derkovits Gyula

1021

Derkovits Gyula
rajza (1933)

Balog elé az ételt. — Ne adj ab
csak morog, maga se tudja, minek.
dig ilyen volt. Egyre azért vigyázz,
sza ne beszélj, azt nem kedveli.
ténvleg megvadul.

Balog megfogadta Tánya tan
Összeszorította a fogát és hallg
Eleinte kínnal, később már észre se
te, hogy a gazda ott morog a sark
Tavaly nyáron aztán helyrevergődt
búzát hordták be a szérűre. A
kezdték, még a kazal alapját ra
amikor a második fordulónál a
leesett a rakott szekérről. Nagy szé
volt, megbeszélte az egész falu. De ez
még hagyján lett volna. Nagyobb baj
volt, hogy Alekszej Leontyevics alapo
posan megütötte magát. Este csak el
téblábolt az udvaron, de reggel nem bírt
felkelni. A derekát fájlalta meg a lá
bát. Balog alaposan megtapogatta a
gazda csontjait, nem tört el semmije.

— Most mi a jó isten lesz? — nézett
Alekszej Leontyevics a mennyezetre,
mintha az válaszolna is.

— Mi lenne — mondta Balog —,
megcsinálom egyedül.

Tányával hordták be a búzát. Balog
dobálta a szekérre, a lány meg
rakta, kalásszal befelé, sorba, ahogy az
apjától látta, meg ahogy Balog lentről
dirigálta.

— Jól felvitte isten a dolgodat, osz
rák — kiabálta Tánya a szekérről, ami
kor Balog mondott neki valamit.

— Te meg ne kiabálj — adta vissza a
szót Balog. — Egyébként is belátok a
szoknyád alá.

Tánya ijedten lépett a szekér közepe
felé, de mert épp a lába alól húzta ki a
kévét, belebukfencezett a búzába.

— Hé, élsz-e még? — érdeklődött ne
vetve Balog.

Tánya válasz helyett a fejére ejtett
egy kéve búzát. A gyengén sodrott kö
tés szétbomlott és Balog szálanként rázta
le magáról a szalmát.

— Ezért megfizetsz!

Az utóbbi időben jól összebarátkoz
tak. Tánya szőke hajú, nagy testű lány
volt. Az arca nem volt szép, tömpe orra
körül mély vágásokban állt a bőr, de
nagy, zöldes szeme mégis kifejezővé tet
te. A hajával nem sokat törődött. Reg

A vizes ruha rátapadt a testükre, visz
ketősen morzsolva a melegtől kitágult
bőrt. Lassan a levelek is átáztak, leko
nyultak a sok víztől.

— Most már csak az hiányzik, hogy
idecsapjon — morogta Balog, és a fényes
sen cikázó villámokat nézte. — No, ez
nem messze volt. — Állapította meg a
robaj után.

— Fázom — mondta Tánya.

— Csavard ki a ruhád. Ne félj, nem
nézek oda.

Tánya egy ideig nem válaszolt, aztán
kicsit arrébb ment. Balog hallotta,
ahogy a fején keresztül lehúzta a ruhá
ját és egyszerre megbizsergett a vére.
Senki nem volt a közelükben, ha most
odafordulna Tányához, tán a lány se el
lenkezne. Miért is ellenkezne? A falu
ban alig maradt férfi. Csak az öregek
meg a gyerekek vannak. Az az egy-két
férfi pedig, aki, ki tudja miért, itthon
maradt, mind nős. Sok válogatnivalója
nem akad hát.

Tánya nagyon fázhatott, mert még a
foga is vacogott.

— Ne melegítselek meg? — kérdezte
Balog. Magát is meglepte, milyen rekedt
a hangja.

A lány nem válaszolt. Balog kinyúj
totta a karját, nem nézett oda, csak
megragadta Tánya vállát és odarántot
ta maga elé. Tánya a félig kibontott ru
hát a melle elé tartotta.

— Azt kérdeztem, ne melegítselek
meg?

Keze lecsúszott a lány válláról, ráfo
nódott a derekára és magához szorítot
ta. Tánya nem tiltakozott. Nagy, zöldes
szeme nyugodtan fürkészte Balog arcát.

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAP

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Magyar Nemzet

Derkovits Gyula

1974 SEP 10

1021

Derkovits-emlékkiállításra készülnek Szombathelyen a Savaria Múzeumban, ahol most ötödik alkalommal nyílik meg tárlat Derkovits-műveiből. Ezúttal születésének 80. és halálának 40. évfordulója alkalmából a Nemzeti Galéria és a Savaria Múzeum anyagán kívül a Munkásmozgalmi Múzeum, a pécsi Janus Pannonius Múzeum és számos magángyűjtő tulajdonában levő Derkovits-művet is láthat a közönség.

nika alkalmazásának kiterjesztését. A kidolgozott ügyrend a KGST végrehajtó bizottságának jóváhagyásával lép életbe

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

1975. FEB. 8.

VAS NÉPE
Szombathely

Derkovits Gyula

1021

A fejlesztési terv és költségvetés vitája a megyei tanács ülésén

Emlékérem Fürst Sándor és Derkovits Gyula tiszteletére

Dr. Gonda György elnökletével ülést tartott tegnap Vas megye Tanácsa. Napirend előtt a lejárt határidejű tanácshatározatok végrehajtásáról, illetve a végrehajtó bizottságnak a legutóbbi tanácsülés óta végzett munkájáról adtak számot. Ezután *dr. Borz Zoltán* általános elnökhelyettes előterjesztése, valamint az írásban előre kiadott anyag alapján megvitatták, majd elfogadták az 1975. évi fejlesztési tervet és költségvetést. (Erről részletes tudósítást vasárnapi számunkban közlünk.)

A napirendnek megfelelően *Vámos József* elnökhelyettes javaslatot terjesztett elő Fürst Sándor és Derkovits Gyula tiszteletére emlékérem alapítására. A tanácsülés az ezzel kapcsolatos rendelet-tervezetet elfogadta. E szerint a megye fejlődésében, illetve a kulturális munkában kimagasló tevékenységet folytatók részére ötévenként adható ki a két magasszintű kitüntetés. A politikai, társadalmi és gazdasági életben maradandót alkotó, a megye fejlődésében hosszabb ideje kimagasló tevékenységet végző személyek, kollektívák munkásságának elismerésére a Fürst Sándor emlékérmet, a szocialista kultúra fejlesztése területén elért eredményekért, valamint a megye művészeti hagyományainak ápolásáért, gyarapításáért a Derkovits Gyula emlékérmet adományozzák. Első ízben hazánk felszabadulásának 30. évfordulója alkalmából ez év április 4-én adják át három-három személynek a megyei tanács kitüntetését, s a vele járó 6 ezer forintot.

Az emlékérem adományozására a megyei tanács végrehajtó bizottsága részére 11 tagú társadalmi bizottság tesz javaslatot, ezen kívül az adományozást a Szakszervezetek Megyei Tanácsának Elnöksége, valamint a KISZ megyei végrehajtó bizottsága is kezdeményezheti.

A tanácsülésen a továbbiakban folyó ügyeket tárgyaltak, többek között meghallgatták *Novák Jenő* jelentését a megyei Népi Ellenőrzési Bizottság múlt évi munkájáról, majd elfogadták a megyei NEB ez évi munkatervét. A továbbiakban válaszoltak a legutóbbi tanácsülésen elhangzott interpellációkra, illetve újabb interpellációk hangzottak el a tanácstagok részéről.

(pósfai)

EXPRESSZ

★ **A Harvard-egyetem** vezetősége jelentette, hogy a következő tanévtől kezdve 580 dollárral, azaz 5930 dollárra emelik az évi tandíjat. Több más egyetem már korábban hasonló intézkedéseket hozott. Az amerikai sajtó szerint az egyetemi diploma megszerzése hamarosan már a közepes keresetű családok gyermekei számára is elérhetetlenné válik.

★ **Az argentin** fővárosban újabb részletek váltak ismeretessé a chilei katonai junta tömeges letartóztatásairól. Eszerint a junta titkos szoglálata hétfőn és kedden egész chilében 413 személyt vett őrizetbe. A La Tercera című chilei lap beszámolt arról, hogy a chilei fővárosban 527 személyt tartóztattak le a keddre virradó éjjel.

★ **Befejeződött** pénteken a „Locked Gate—75" fedőnevű haditengerészeti NATO-hadgyakorlat, amelyet az Egyesült Államok, Kanada, Franciaország, Nagy-Britannia, az NSZK és Hollandia összesen 29 felszíni hadihajójának és hat tengeralattjárójának részvételével tartottak janu-[illegible] óta Spanyolország és

Kád[illegible]

Kádár János fogadja Stefan Olszowski lengyel külügymi[illegible]

(Folytatás az 1. oldalról)

ter kérdéseket feltéve érdeklődött a szövetkezet megalakulásának, tevékenységének egyes vonatkozásairól, fejlődésének további perspektívájáról, majd az eszmecsere során azt a véleményét fejezte ki, hogy a közös gazdaság a megalakulása óta eltelt több mint negyedszázad alatt hatalmas

s az állattenyésztésben, a növénytermesztésben egyaránt kiemelkedő eredményeket ért el. Elismeréssel szólt a szövetkezet dolgozóinak arról a törekvésáról is, amelyek a belső tarta-

Ciprusi tá

Derkovits Gyula festőművész

1021

1974.X.29.19.00/Szné/

Esti krónika.

-Már az idei idegenforgalmi évad is bebizonyította,hiszen több millió turista kereste fel a népi demokratikus országokból a baráti államokat,hogy a felszines látványon tul szükség van arra is,hogy mélyebben megismerjük egymást. Ennek egyik eszköze a könyv.Ezért találkoztak Budapesten a szocialista országok művészeti könyvkiadóinak vezetői. A találkozóról és a hozzákapcsoló kiállitásról Sztmári Ilonát hallják.

-Szemek is gyögyörködtető,rangos,nemzetközi kiállitás köszönti a Liszt Ferenc téri Könyvklubban, a szocialista országok művészeti kiadóinak budapesti konferenciáját.Több mint fél ezer gazdagon illusztrált művészeti album.Az egyetemes emberi kulturát átfogó művészettörténeti kiadvány, képzőművészeti,épitészeti,régészeti,népmüvészeti,és esztétikai kötet reprezentálja,6 szocialista ország közöttük hazánk ezirányu kiadói munkáját.A művészeti kiadványok seregszemléjére,37 kadó küldte el az utóbbi években megjelentetett legszebb müveit,amelyek között több is a szocialista országok művészeti kiadóinak szélesedő együttmüködése jegyében került közös kiadásra.Egyebek között ilyen közös kiadásban jelent meg,orosz,német,és bolgár nyelven, a Világvárosok Muzeumi sorozatában,boritólapján,a hires Monomachos korona szines képmásával a Budapest muzeumait bemutató reprezentativ album.Ilyen közös kiadás például

1971.X.29.13.00/Szmé/

Esti Krónika.

-Már az idei idegenforgalmi évad is behiztnyitotta,hiszen több millió turista keresta fel a népi demokratikus országokból a baráti állampkat,hogy a felszínes látványon tul szükség van arra is,hogy mélyebben megismerjük egymást. Ennek egyik eseköze a könyv.Ezért találkoztak Budapesten a szocialista országok művészeti könyvkiadóinak vezetői. A találkozóról és a nemzetköziséló kiállításról Bantmáki Elemét hallják.

-Ezenek is gyögyörködtető,rangos,nemzetközi kiállítás köszönti a Liszt Ferenc téri Könyvklubban, a szocialista országok művészeti kiadóinak budapesti konferenciáját.Több mint fél ezer gazdagon illusztrált művészeti album.Az egyetemes szubri kulturát ugyanúgy művészettörténeti kiadvány, képzőművészeti,építészeti,mégészeti,népművészeti,és esztétikai kötet reprezentálja,a szocialista ország közöttük hazánk szirényu kiadói munkáját.A művészeti kiadványok szeregszemlejére,37 kadó külföldre el az utóbbi években megjelentetett legszebb műveit,amelyek között több is a szocialista országok művészeti kiadóinak szálcsedő együttműködése jegyében került közös kiadásra.Egyebek között ilyen közös kiadásban jelent meg,orosz,német,és bolgár nyelven, a Világvárosok Muzeumi sorozatában,borítólapján,a hires Menomechos korona szines képmásával a Budapest muzeumait bemutató reprezentatív album.Ilyen közös kiadás például

a lengyel Arkadin művészeti kiadó nagyszerű sorozata, a világhirü Mihalovszki professzornak, Palmira Luxor Carnak régészeti emlékei, a piramisok világát elénktáró kötetei. A kiállitáson a Corvina Kiadó, és a drezdai Verlag der Kunst legujabb közös kiadását, Derkovits Gyula művészetéről szóló monográfiát is látbatjuk. A szocialista országok művészeti kiadóinak többnapos budapesti tanácskozásán ennek a kibontakozó együttmüködésnek a további szélesitése szerepel napirenden.

1973.IV.13. Kossuth 19.00 Gné

Esti Krónika I.

1021

Derkovits Gyula

Kiállitásokról szól Király Edit összefoglalója. Második alkalommal rendezte meg a VI.ker. Tanács és a Népfront a magyar festészet napját Derkovits Gyula születésnapján. A nagy proletár festő egyideig a VI.kerület lakója volt. A Hunyadi tér 10 10 számú házban élt, dolgozott. Emlékének adózva délelőtt a VI.kerületi Tanács és a Magyar Képzőmivészek Szövetsége nevében koszorukat helyeztek el a ház falán lévő emléktáblán. Majd késő délután a Hazafias Népfront

1924

Népköztársaság uti kiállitótermében két kiállitás megnyitására is sor került. Az egyik a kerület festő és grafikus művészeinek csoportos bemutatkozása, a másik a Képzőművészeti Főiskola hallgatóinak éremkiállitása. Békésmegyei képzőművészek Budapesten cimmel nyilt a harmadik tárlat a KPVDSZ művelődési központban . Ennek is sok köze van a VI.kerülethez, ugyanis Budapest centenáriumát az ország megyéi Bdapest egy-egy kerületével közösen ünneplik. Igy a VI.kerület párja Békés megye. Két ott élő festő, grafikus és szobrászmüvész mutatkozik be igy a budapesti közönségnek. Ezzel egyidőben Békéscsabán Terézvárosi foto kiállitás nyilt. A Ferencvárosi pince tárlat 98. művészvendége mától Rumi Attila szobrász. Az ő népi ihletésü fafaragásai, faliképei láthatók a Mester utcai pince tárolaton. Rumi Attila Nagyatádon kollégiumi nevelő tanár 26 éves ez a második önálló kiállitása.

1021

Darkovits Gyula

1975. IV. 16. 14.00 Retőfi /11/ - Vné -

Kitüntetettek társaságában - kettőtől ötig

-.....jogszabály rendezi. Az 1963. évi 36-os törvényerejü rendelet szabályai érvényesek most, és ez meghatározza azt a tevékenységi kört, amelyen belül Állami dijat, illetőleg Kossuth-dijat lehet adni. Például Állami-Dij adományozható azok részére, akik a népgazdaság számára nagyjelentőségü gazdasági eredményekkel járó újitások kidolgozásával, hozzájárultak sikereinkhez., és még egy egyéb sor föltételt ad a jogszabály. A Kossuth-dijnál az a megkötés, hogy azok részére adományozhatók, akik kutúrális és müvészeti alkotásukkal illetőleg teljesitményükkel olyan kimagasló eredményt értek el, amellyel a szocialista kultúrát és a müvészetet gazdagitották, és ezáltal népünk, országunk, társadalmi rendszerünk nemzetközi tekintélyét és megbecsülését növelték. Amint látható, a jogszabály adta megfogalmazás nagyon tág kereteket sorol föl. Ebbe tartozó személyek körére úgy törekszünk, hogy minél több helyről érkezzenek javaslatok. Ezért minden minisztériumot, minden egyetem tanácsát, minden kutató intézetet, minden, már Állami dijjal vagy Kossuth-dijjal jutalmazott személyt, a szakszervezeteket, a müvészeti szövetségeket és még, ha lehet számos más ilyen jellegü tevékenység elbirálásra alkalmas testületet fölkérünk, hogy a maga területéről tegyen javaslatokat Állami illetőleg Kossuth-dij adományozására. A sokból könnyebb kiválasztani a keveset, mint hogyha nem érkezik megfelelő helyről javaslat. Ebben az évben például több mint 5oo személyre érkezett javaslatból került kiválasztásra - emlékezetem szerint az a 18o valahány személy, aki az Állami és Kossuth-dijat meg-

~~[illegible]~~

/.

1571

[illegible]

[illegible]

[illegible]

kapta. A beérkezett javaslatok elbirálása szakmai-társadalmi bázison történik. A Kossuht-díj Bizottság tagjait a Minisztertanács nevezi ki a tudományos, kultúrális élet kiválóságaiból és egy-egy Kossuth-díj bizottsági tag elnöklete alatt albizottságok működnek. A beérkező javaslatokat mi állásfoglalás nélkül az albizottságoknak küldjük meg elbirálásra.

- Na most amikor az albizottságok már mérlegeltek, megtárgyaltak, helybenhagytak mindent, ez azt jelenti, hogy ez már a végleges állapot?

- Nem. Ez az albizottságok szakmailag alátámasztott javaslata, aminek alapján az Állami és Kossuth-díj Bizottság elnöksége elkészíti az albizottságok véleményén alapuló, sorrendben és fokozatokkal ellátott konkrét javaslatot, amit az Állami és Kossuth-díj Bizottság plénuma tárgyal meg és hagy jóvá. Ez a plénum több mint 60 tudósból, művészből, Kossuth-díjjal és Állami-díjjal kitüntetett, kiváló szakemberből áll, akik személy szerint megtárgyalják a javaslatokat, elfogadják illetve módosításnak azon. Gyakran fordul elő, hogy az elnökség javaslataival szemben a plénum egyes személyeket illetően más álláspontra helyezkedik és akkor a döntést végsőfokon a Minisztertanács hozza meg.

- Az egész eldöntési folyamat meddig titkos? Meddig szigorúan bizalmasan kezelendő?

- Addig amig a kormány meg nem hozta a döntését, hogy kinek adományoz Állami és Kossuth-díjat. A titkosságra itt azért ügyelünk különösen nehogy esetleg olyan személyeknél, akiknek tevékenysége jelentős és az Állami és Kossuth-díjjal való jutalmazásuk indokolt. De csak később kerül erre sor, valamilyen

törést vagy sértődést idézzen elő az, ha kiderülne, hogy a rávonatkozó javaslatot még akkor nem fogadták el.

- Egyébként van valamilyen felső vagy alsó határ, hogy minimun ennyi embernek kell adni Kossuth vagy Állami-dijat, illetve maximum ennyi kaphat?

- Amikor 1948-ban a Kossuth-dijat alapitotta az országgyülés, akkor volt. Az alapitó törvény k2ttő paragrafusa kimondta, hogy minden évben 25, egyenkint 2o ezer forintos és 5o, egyenkint 1o ezer forintos Kossuth-dij osztható ki. Azóta három fokozat, sőt a Nagydijat figyelembevéve négy fokozat lett rendszeresitve, a jutalomösszegek is jelentősen megváltoztak és megszünt a keretszám.

- Ha már összegeket emlitettünk régi időkből, most mennyi a Nagydij, az első fokozat, a második fokozat, illetve a harmadik fokozat?

- A Nagydij 15o ezer forint, az első fokozat 1oo ezer forint, a második fokozat 75 ezer és a harmadik fokozat 5o ezer forint.

- Mégegy talán jelentéktelennek tünő kérdés, ami talán a közönséget érdekli. Magát az összeget, amikor ünnepélyesen látjuk, hogy a Televizió Híradóban, hogy odamennek ünneplő ruhában, átveszik a dijakat, akkor maga a pénz az egy OTP-könyv, vagy egy csekk?

- Igen. A kitüntetett egy díszes tokban veszi át. Ebben a tokban szerepel egy dekrétum, amelyet a Minisztertanács elnöke irt alá és amely igazolja az illetőnek az Állami vagy Kossuth-dij adományozás tényét, szerepel maga az Állami vagy Kossuth-dij jelvénye, szerepel egy kisméretü igazolvány, amely jogosit-

ja őt a jelvény viselésére és szerepel egy takarékbetétkönyv, amely a kitüntetéssel együttjáró jutalomösszeget tartalmazza. Ez nagymértékben leegyszerüsiti a mi munkánkat, hogy nem készpénzzel kell dolgozni és a kitüntetett számára is egyszerübb mert ez az országban bárhol beváltható takarékbetétkönyv és nincs kitéve annak, hogy esetleg pénzt elveszitene.

- Most értek véget az ünnepségek, hiszen a müsor is éppen azért készül, hogy kitüntetetteket bemutathassuk a hallgatóknak, a közönségnek. A következő Kossuth és Állami-dij kiosztására mikor kerül sor?

- A jogszabály szerint általában 3 évenként kerül Állami és Kossuth-dij kiosztásra sor. Ezek szeritn tehát 1978-ban,azaz a Kossuth-dij alapitásának a 3o évfordulója alkalmából kerül majd sor.

- S maga a munka, 1978 április 4.-e előtt mikor kezdődik majd meg?

- Tegnap. A munka azonnal ,egkezdődik, amint a dijak kiosztásra kerültek, mert évenként számon kérjük az albizottságoktól, a minisztériumoktól a maguk területén jelentkező és Állami illetve Kossuth-dij szempontjából számitásba jöhető eredményeket. Ezeket rögzitjük és amikor a következő dij adományozására irányuló javaslattételi munka megindul, ezeket az évközi felmérések is eljuttatjuk az albizottsághoz és kérjük, hogy ezeket is vegyék figyelembe a biráló munkájuknál.

/ zene /

- 1948. március 15.-e az első Kossuth-dijak kiosztása. Ott azon az ünnepségek, mint kitüntetett ott állt Major Tamás is.

Hol volt ez az ünnepség?

- Nem emlékszem. Ez valami borzasztó, hogy nem emlékszem. Valami úgy tünik nekem mint hogyha ez a Szentkirályi utcában lett volna, de azért lehet, hogy a Parlamentben.

- Nem. Valóban a Szentkirály utcában volt. Most már én is tudom, hogy olvastam erről.

- Igen.

- De nyilvánvalóan nem a hely számitott, hanem az esemény, az alkalom.

- Igy van az esemény. Óriási dolog volt ez. Mi, hát a fölszabadulás után találkoztunk olyan emberekkel, akiknek a neve valósággal legenda volt. Én emlékszem arra, hogy a Reinitz Béla, ami atyai jóbarátunk mennyit mesélt például Lukács Györgyről. Mikor Lukács György itt megjelent és személyesen találkoztunk vele, akkor persze rávettük arra, hogy minél többet beszéljen az értelmiségnek. Az ő beszédjének az egyik központi kérdése éppen az volt, hogy a kapitalizmusban a művész kizsákmányolt, József Attila-i szavakkal - neve halandzsa áruvédjegy - mint akármely mosóporé, nálunk pedig a művész egész más megbecsülésben fog részesülni és a munkájának a hasznosságát fogja élvezni. És ez valóban olyan új gondolat volt, amit az élet is igazolt napról-napra, hiszen teljesen új közönség jött a szinházba, ami hihetetlen érdeklődésre.....Na most mikor fölmentem a lépcsőn, különösen megható volt számomra, hát én akkor még fiatalabb meber voltam, pontosan 38 éves, de az, hogy nálamnál idősebb kollégák, akikről egy más világban nőtek fel és akiket a humanizmusuk, az emberségük tett antifa-

elesztákká, tehát, akik végeredményben nem voltak semmiféleképpen marxisták vagy marxista műveltségűek, hogy milyen meghatottan jött a lépcsőn az egyik oldalon Bajor Gizi, a másik oldalon Somlay Artúr, milyen megtiszteltetésnek éreztük ezt az első díjat, amely igazolta Lukács György szavait - a művész új, másfajta megbecsüléséről ebben az új, alakuló társadalomban.

- Ön a többiekkel együtt három óriás kapta meg a Kossuth-díjat, három olyan nagy emberrel, akik akkor már nem éltek. Bartók Béla, Derkovits Gyula és József Attila ..... Kossuth-díjat kaptak. Arra kérem, hogy visszagondolva erre az időre, emlékezzünk valamelyik kitüntetéssel, mégpedig József Attila valamelyik versére. Lehet, hogy talán kissé zajos lesz ez a felvétel, hiszen most itt ülünk a főrendezői irodában, a Nemzeti Színházban. Kérem most egy József Attila verset mondjon el. A sok közül most melyiket választaná?

- Talán egy olyan verset választanám, amelyben mintegy József Attila betetőzi azt a témát, amelyik őt szüntelenül feszítette, érdekelte és nem hagyta nyugodni. József Attila újra meg újra igyekezett költőien leírni valamit, amit, amire költő nem vállalkozhatott, a valamit, amit, ami csúnya, valamit, ami visszataszító tulajdonképpen, aminek azonban ő több ízben állított emléket és ennek azt a címet adhatom, hogy a "Város pereme". Ezt a tájat, ezt a város peremét ő számtalanszor megfogalmazta " A város peremén " című versében, a " Levegő " című versében, a " Hazám " című versében, a " Munkások " és így lehetne sorolni, de van egy olyan verse, amelyikben már nemcsak leírja ezt a tájat, vagy nemcsak szerepel ebben a tájban a költő, hanem

amikor teljesen azonosul is vele és ennek a cime " Elégia ".
/ Idézet / majd / Zene /

- Most, hogy megtudtuk, miképpen osztják ki a Kossuth-dijat, kik kaphatnak Állami és Kossuth-dijat, mi ennek a módja és aztán azt is megtudtuk, hogy az első Kossuth-dij osztás milyen volt, milyen volt a felemelő ünnepség, amelyről Major Tamás beszélt, de hát azóta sok idő eltelt, jónéhány más dijat is alapitottak, müvészeti dijakat. M ai vendégeink közül jónéhányan ezeknek tulajdonosai. Elsőnek szólal majd meg Radnai György operaénekes, bemutatjuk aztán Anna Margit festőmüvészt. A mikrofon elé kértük a Láng Gépgyár Május 1-e szocialista brigádjának néhány tagját. Koós Ivánt bábszinházi diszlettervezőt. Kolozsvár Granpier Emil irót, Kornis Péter fotómüvészt, Pernye Andrást zenetörténészt és kritikust, szerepel müsorunkban Bedő Sándor belsőépitész. Vásárhelyi Sándor néptáncos. Latinovics Zoltán, Darvas Iván szinmüvészek és végül Holló János akadémikus. Természetesen a kitüntettek névsora jóval hosszabb, több mint számnyolcvan név szerepelt az újságokban, de mi ezzel a müsorral valamennyit szeretnénk köszönteni.

/Zene/

1021

Derkovits Gyula katalógus II.

1975. V. 2. 19.39. Petőfi /II/ - Vné -

Emlékmúzeumok

- Vigh Alpár Sándor riportja.

- Az utolsó tiz évben sok emlékmúzeum létesült az országban. Ripl Rónaiék Kaposvárott, Egri Józsefék Badacsonyban, majd Finta Sándorék tárkevén. Derkovits Gyula, mint a város szülötte Szombathelyen kapott emlékmúzeumot. Dr. Bándi Gábor megyei múzeum igazgatóval ennek létrejöttéről beszélgettünk. Derkovits Gyula tudomásom szerint 1916-ban elkerült Szombathelyről, és haláláig 1934-ig nem is tért vissza többé. A város mikor vett először tudomást arról, hogy itt egy nagy festő született és mikor vett tudomást egyáltalán az életmüről?

- Az az érzésem, hogy a 20-as években azok már tudtak Derkovitsról Szombathelyen, akiknek egy kicsi köze is volt a művészethez. Hogy Derkovitsot mégis sajátjának érezze egy város, hát ehhez el kellett kelnie néhány évtizednek, hogy a Derkovits kultusz kibontatkozása, tehát Derkovits tudatos vállalása, az úgy az ötvenes évek második felére tehető s szombathelyi közvélemény, a szombathelyi múzeum, a Szombathely felelős vezetőinek körében. Mégis a 70-es évekre tehet az az időszak, amikor az Derkovits hagyományok ápolása egy igazán méltó Derkovits Múzeum megalkotásának gon dolata megszületett a városban. Az 1967-es első Derkovits Emlékszoba jogutóda a mai Derkovits Gyula Emlékmúzeum, azon a helyen áll, ahol feltehetőleg Derkovits Gyula született. Természetese, hogy átvettük az új állandó múzeumunkba mindazt, amit kedves Derkovits

1975. V. 2. 19.39. Petőfi /11/ - Vné -

Emlékmúzeumok

- Vigh Alpár Sándor riportja.

- Az utolsó tíz évben sok emlékmúzeum létesült az országban. Ripl Rónaiék Kaposvárott, Egyi Józsefék Badacsonyban, majd Finta Sándorék türkevén. Derkovits Gyula, mint a város szülötte Szombathelyen kapott emlékmúzeumot. Dr. Bándi Gábor megyei múzeum igazgatóval ennek létrejöttéről beszélgettünk. Derkovits Gyula tudomásom ezerint 1916-ban elkerült Szombathelyről, és haláláig 1934-ig nem is tért vissza többé. A város mikor vett először tudomást arról, hogy itt egy nagy festő született és mikor vett tudomást egyáltalán az életmüről?

- Az az érzésem, hogy a 20-as években azok már tudtak Derkovitsról Szombathelyen, akiknek egy kicsi köze is volt a művészethez. Hogy Derkovitsot mégis sajátjának érezze egy város, hát ehhez el kellett kelnie néhány évtizednek, hogy a Derkovits kultusz kibontakozása, tehát Derkovits tudatos vállalása, az úgy az ötvenes évek második felére tehető a szombathelyi közvélemény, a szombathelyi múzeum, a Szombathely felelős vezetőinek körében. Mégis a 70-es évekre tehet az az időszak, amikor az Derkovits hagyományok ápolása egy igazán méltó Derkovits Múzeum megalkotásának gon dolata megszületett a városban. Az 1967-es első Derkovits Emlékszoba jegutóda a mai Derkovits Gyula Emlékmúzeum, azon a helyen áll, ahol feltehetőleg Derkovits Gyula született. Természetese, hogy átvettük az új állandó múzeumunkba mindazt, ami kedves Derkovits

emléktárgyat, amit Viki nénin kersztül kaptunk és azt is ami úgy hozzánk csúrgott az 50-es évektől kezdődően. A 70-es évektől egy rendkivül szisztematikus Derkovits gyüjtemény gyarapitáSba is kezdtünk, rendszeresen vásároljuk Derkovits GYula magánkézben levő alkotásait. Hogy ez a gyüjtés mennyire nehéz, arról azt hiszem most nem kell már beszélni, tiztizenöt évvel ezelőtt a Derkovits életmü kiemelkedő darabjait lehetett volna megásárolni. Ez a lehetett volna, ez az a múltté. Máajd megpróbáljuk pótolni azt, amit korábban nem sikerült. Szóval rendszeresen jelen vagyunk a piacon, a bi-ú zony nem olcsó piacon. A magas árat én nem annak tudom be, hogy Derkovits müvészetével szemben fokozottabb az általános érdeklődés, vagy többszáz ember ül ott a MOM kUltúrházban, mikor Derkovits képeket árvereznek, egy-egy Derkovits képet árvereznek, inkább igy mondanámx és bizonyx a magánvásárlók nem nagyon emelkik a palacsintát, amikor Derkovits képre kikiáltanak. Még mindig a közvélemény nem ismeri Derkovitsot. Van egy nagyon jó sztorim. Hadd mondjam el! 73 őszén, amikor az új, Derkovits állandó Múzeumot avattuk itt Szombathelyen, egy alkalommal, késő este taxival mentem haza. A taxisofőrrel beszélgetünk ő is álmos én is álmos vagyok és rámkérdez. Mondja már meg uram, hogy úgy istenigazából, bocsületire. Hát láttam, hogy itt egy kis múzeumot avattak, Hát jó festő az a Derkovits? Szombathelyi ős tősgyökeres szombathelyi taxisofőr. Mondtam neki. Igen, jó festő. Sokkal többet, sokkal szélesebb

skálán festett és akkotott, mint amennyit a mi generációnk ismert belőle. "Na - azt mondja - ha maga mondja, akkor elmegyek! Nem tudom, hogy elmente megnézni.

- Bocsásson meg egy pillanatra, hogy megszólitom. Maga Szombathelyi?

- Igen.

- Ismeri Derkovitsot?

- Tudom, hogy festő volt.

- És mit tud még róla?

- Többet nem .

- Többet nem. Nem járt még a múzeumában?

- Nem.

- Nem is volt szándékába soha elmenni?

- Nem.

- Ne haragudjanak, már, hogy megszólitom magukat itt az utcán. Szombathelyiek?

- Igen.

- Mennyire ismerik Derkovitsot? Ká volt az? Mit csinált?

- Derkovits Gyula?

- Igen.

- Hát Derkovits Gyula az....

- Itt van a szülőháza a közelbe.

- De mit csinált?

- Képzőművész volt, vagy rajzolt.

- Nem látták még a kiállitását?

- Nem. Már régebben voltam, de most már nemigen járok.
- Hát pedig itt van a közelbe. Tudják, hogy mekkora képzőművész volt, mondjuk a magyar művészetben?
- Hallottunk róla.
- Mi a foglalkozása?
- Nekem? Lakatos.
- Gépkönyvelő.
- Az igyekezet, amit a múzeum és a város ennek az állandó kiállitásnak a létrehozásába fektetett, ez vajon kamatozik-e. Hiszen ennek az eredményét ott lehet lemérni, hogy ma Szombathelyen az ismerik-e,értik-e, szertik-e és a város életeté befolyásolja-e az, hogy itt egy Derkovits Kiállitás van és éppen itt van Szombathelyen?
- Hát ha most azt mondanám egyértelmüen , hogy a beinvesztált energia az már megtérült vagy láthatóan megtérült, akkor nem mondanák igazat. Hogy a városban 50-60 Derkovits nevét viselő szocialista brigádx van, akik időnként feltünnek és hoznak magukkal látogatókat, ebben van egy kis programozottság, de van őszinte érdeklődés is.
- Tulajdonképpen miért is jött ide a Derkovits Múzeumba?
- Két hónapja alakult egy brigád. A Szavária Múzeumban volt egy Derkovits kiállitás és ott azt néztük meg, nem közösen, akkor még nem voltunk brigádok, csak egy-ketten és nagyon megtetszett az a kiállitás és utána szó volt arról, hogy brigádot alakitsunk, hogy a brigád megalakult, ezzel el is volt intézve

de név és egyéb dolgok nem voltak. ....talán ez a legnehezebb, ami a brigádoknál azt hiszem felvetődik, mert olyan nevet adni, akiről igazán tudunk is valami t és hát egy kicsit környezetünkből való legyen, példakép is legyen, hát igy esett a vá lasztás, miután a kiállitást megnéztük, Derkovitsra.

- A város őszintén és tudatosan próbálja közvéleményét, a progressziv, jó müvészet megismerésére, megértésére sarkalni. Pontosan azokat a társadalmi rétegeket, akik fogéko nyab a müvészettel szemben, de végig kell, hogy járják jó kiállitásokon keresztül a müvészet megértésének iskoláját. Na most ezért a Múzeu m megállapodott a Szakszervezetek Megyei Tanácsával közösen egy akcióban, hogy a város jelentősebb ipari üzemeit időnként egy-egy kamarkiállitással látja el, olyan kiállitást rendez, amelyik a múzeumba való szoktatás, múzeumba való útvezetéshez segiti a munkásokat. Igy került sor a mosz a Pamutipari Vállalatnál egy Derkovits grafikai bemutatóra. Szóval mi kivel kezdjük mi a müvészet megszerettetését, ha nem a mi emberünkkel, vagyis Derkovitscsal, csodálatosan szép és rendkivül közérthető grafikáink keresztül.

- Egy múzeumlógus volt itt egyik nap és azt mondta, hogy hát asszonyom maga olyan szerencsés órában született, hogy maga a Derkovits teremőre lett, Derkovits képeinek teremőre, hogy ezt maga talán föl sem tudja fogni, hogy - Dehogynem tudom! - mondom - én mindennap érzem, h ogy milyen rendkivüli ez, hogy énn itt vagyok. Mert én nagyon szeretem. Pedig hát tudja én még azok között a hat elemisták között.....hatvannyolc éves, ne-

de név és egyéb delgok nem voltak. ....talán ez a legnehezebb, ami a brigádoknál azt hiszem felvetődik, mert olyan nevet adni, akiről igazán tudunk is valami t és hát egy kicsit környezetünkből való legyen, példaképp is legyen, hát igy esett a vá lasztás, miután a kiállitást megnéztük, Derkovitsra.

- A város őszintén és tudatosan próbálja közvéleményét, a progresszív, jó művészet megismerésére, megértésére sarkalni. Pontosan azokat a társadalmi rétegeket, akik fogéko nyab a művészettel szemben, de végig kell, hogy járják jó kiállitásokon keresztül a művészet megértésének iskoláját. Na most ezért a Múzeum megállapodott a Szakszervezetek Megyei Tanácsával közösen egy akcióban, hogy a város jelentősebb ipari üzemeit időnként egy-egy kamarkiállitással látja el, olyan kiállitást rendez, amelyik a múzeumba való szoktatás, múzeumba való útvezetéshez segiti a munkásokat. Igy került sor a mosz a Pamutipari Vállalatnál egy Derkovits grafikai bemutatóra. Szóval mi kivel kezdjük mi a művészet megszerettetését, ha nem a mi emberünkkel, vagyis Derkovitsosal, csodálatosan szép és rendkivül közérthető grafikáink keresztül.

- Egy múzeológus volt itt egyik nap és azt mondta, hogy hát asszonyom maga olyan szerencsés órában született, hogy maga a Derkovits teremőre lett, Derkovits képeinek teremőre, hogy ezt maga talán föl sem tudja fogni, hogy - Dehogynem tudom! - mondom - én mindennap érzem, h ogy milyen rendkivüli ez, hogy én itt vagyok. Mert én nagyon szeretem. Pedig hát tudja én még azok között a hat elemisták között.....hatvannyolc éves,ne-

kem nincsenek magas képzettségeim. De a szépet, a müvészetet megértem.

- Ide a múzeumba ilyenkor délutánonként, hétköznap mennyien szoktak eljönni és általában kik járnak ide?

- Hét jönnek, akik müvészpártolók, szeretik Derkovitsot, keresik, és lejönnek Budapestről, sőt vannak, hogy külföldről most voltak itten, 40 tagu tallini csoport, hát akik egyáltalán Derkovitsot szeretik azok gyakran váltogatják is és beirják a könyvbe, hogy ennek milyen szép kiállitást rendeztek és hát még bővitést kérnének és teljeset szeretnék látni, és ehhez hasonlókat. Elég látogatott.

- Horváth néni itt van már egy éve.

- Igen.

- Biztos végig nézte sokszor itt ezeket a képeket.

- Minden nap.

- Na most melyik tetszik a legjobban? Megmutatná?

- Megmutatnám.

- Odamegyünk. Jó?

- Például ez is, hát az Utolsó vacsora. Hát ez is egy olyan gyönyörü valami - nem a vallási jellege van ennek tulajdonképpen - ez a cime ennek a képnek, hát ez csodálatos szineiben. Tessék megnézni ezt! Reggel az erdőben. Hát nem lehet vele betelni. Én nagyon természetszerető is vagyok. Igy elképzelem a kőszegi hegyet vagy például Budán a Hármashatár hegyet, elképzelem ennek. Tessék még jönni! Tessék ezt megnézni! Őszi

kem nincsenek magas képzettségeim. De a szépet, a művészetet megértem.

- Ide a múzeumba ilyenkor délutánonként, hétköznap mennyien szoktak eljönni és általában kik járnak ide?

- Hét jönnek, akik művészpártolók, szeretik Derkovitsot, keresik, és lejönnek Budapestről, sőt vannak, hogy külföldről most voltak itten, 40 tagu tallini csoport, hát akik egyáltalán Derkovitsot szeretik azok gyakran váltogatják is és beirják a könyvbe, hogy ennek milyen szép kiállitást rendeztek és hát még bővitést kérnének és teljeset szeretnék látni, és ehhez hasonlókat. Elég látogatott.

- Horváth néni itt van már egy éve.

- Igen.

- Biztos végig nézte sokszor itt ezeket a képeket.

- Minden nap.

- Na most melyik tetszik a legjobban? Megmutatná?

- Megmutatnám.

- Odamegyünk. Jó?

- Például ez is, hát az Utolsó vacsora. Hát ez is egy olyan gyönyörü valami - nem a vallási jellege van ennek tulajdonképpen - ez a cime ennek a képnek, hát ez csodálatos szineiben. Tessék megnézni ezt! Meggel az erdőben. Hát nem lehet vele betelni. Én nagyon termószetszerető is vagyok. Igy elképzelem a kőszegi hegyet vagy például Budán a Hármashatár hegyet, elképzelem ennek. Tessék még jönni! Tessék ezt megnézni! Őszi

erdő. Ugye csodálatos? Nagyon szép. Hát itt van neki egy önarcképe. Hát ezt nap mint nap úgy figyelem, mintha tényleg itt ülne, tényleg úgy hunyoritana, hát ez van. Hát most ez van, amikor ő csinálta nem ez volt.

-"Tekintetes Budapest székefőváros Tanácsához! Alulirott azon alázatos kérélemmel fordulak a Tekintetes Budapest Székef kesfőváros Tanácsához, hogy tanulmányaimnak továbbfejlesztése céljából a Ferenc József koronázási jubileumi alapitvány 1930-as évi festőművészeti dijának elnyerésében engem részesiteni méltóztassék. Bátorkodóm ezen alázatos kérelmemre felhozni a festészetben elért eddigi fejlődésemet, és eredményképpen idehaza és külföldön rendezett kiállitásaimat. 1922-ben Budapesten a Belbederben, 1924-ben Wienben a Hagenburgban 1924- ben szintén Wienben a Weiburg Galériban, 1927-ben Budapesten az Ernszt Múzeumban, és 1929-ben Tamás Galériában, Budapesten. Továbbá résztvettem az amerikai clevlandi múzeum magyar grafikai és az Amsterdamban rendezett nemzetközi gazdaságtörténeti kiállitáson . S még ezideig semmiféle állami vagy fővárosi ösztöndijban nem részesültem. Fenti kérésemet megismételve fordúlok a Tekintetes Budapesti Székesfőváros Tanácsához. Maradok kiváló tisztelettel Derkovits Gyula festőművészt. Budapest, V; kerület Hunyadi tér 10. V. emelet. 1. "

- De Kulturális Minisztérium által támogatott Derkovits ösztöndijasokvégzős évfolyama az Derkovits ösztöndij harmadik évének végén mindig Szombathelyen mutatkozik be elsőként a nyilvános-

ság előtt. A kiállitás minden évben áprilisban van . A Szombathely Derkovits városrészének Derkovits Általános Iskolájában. A bemutatkozó ösztöndijasok közül egyet - meglehetősen szigorú zsüri - egy dijra javasol. A dij, Vas megye Tanácsának dija, amit minden évben, áprilisban az ösztöndijasok bemutatkozásán egy fiatal müvésznek elsőként bemutatkozó müvésznek ad oda, tizezer forint összegben. A dij mellé egy meghivás is járul, amit a Megyei Múzeumi Szervezet ad át a fiatal müvésznek, jövő évre ugyancsak áprilisban önálló bemutatkozásra, önálló kiállitásra Szombathely múzeumában.

- Most idestova már negyven éve Derkovits Gyula halála után. Bukkanak-e még újabb delikviákra?

- Viki nénivel Derkovits özvegyével állandó kapcsolatban vagyunk. Ez a kapcsolat részben nyomravezető is. Hisz a beszélgetések elvezetnek egy-egy olyan szálon, személyes vagy családi kapcsolatok felé, amelyekről eddig nem tudtunk. Igy került néhány évvel ezelőtti zalaegerszegi család birtokából három kis vizfestmény, kis barokkos vizfestményekeske, régebbi levelezőlapok másolatai Derkovits alkotása. Beláthatatlan azt hiszem a családi kapcsolatok felgöngyölitésén keresztül az apró zsengék és személyes relikviák múzeumba kerülése.

- Amelynek bizonyára nem sokára szük lesz az a három szoba, a jelenlegi múzeumban.

- Hát ennek a kérdésnek nagyon örülök. Mert igen szük lesz. A várossal, a megyével azon dolgozunk, hogy ez a múzeum tovább bővüljön. Egy átmeneti megoldásként a meglévő helyen szeretnén

hogy újabb helyiségekkel esetleg gazdagodna a tér, a rendelkezésünkre álló tér, és én hiszek abban, hogy ez a város, ezzel a mostani nagyon tudatos és nagyon célratörő Derkovits hagyománygyüjtéssel és áldozatvállalással képes lesz néhány éven belül egy olyan önálló müvészeti múzeumot is megteremteni, ahol Derkovits Gyuha müvészetét teljes áttekintésben, és az őáltala elinditott müvészeti folyamat nagyjait , Dési Huber Istvánt és a szocialista képzőművész csoportot ugyancsak széles profilban képes bemutatni a városnak wőt Magyarország közvéleményének.

- Végh Alpár Sándor riportját hallották.

A felszabadultak 48-as zászlókkal köszöntötték az országot. És ekkor, ma 25 esztendeje adták ki először a Kossuth-díjat is, többek között az akkor már elhunyt József Attilának, Bartók Bélának és Derkovits Gyulának annak bizonyságául, hogy 48 tiszta örökségét mindig a nép legjobb fiai, a haladó, internacionalista baloldali mozgalmak tagjai őrizték a legjobban.

Orbánovits Gyula

1021

1973.III.14. 19,30 M.

Tv-Híradó

- Most szeretnénk önöket egy ////////// emlék-kiállitásra elkalauzolni, amelyen ma részt vettek munkatársaink Pálffy István és ifj.Török Vidor.

- 1848 március 13-a, Bécs. Párizs és más európai városok után a császárvárosban is fellángol a forradalom tüze, hogy két nap multán március 15-én Pest utcáin visszhangozza a honi polgárság és a Rákosmezején vásározó parasztok, mesterlegények, juhász bojtárok, marhahajtók serege a Talpra magyar-t. A Nemzeti Muzeum ma megnyilt kiállitásán 125 év távolából idézi 1848 világ történelmü jelentőségü eseményeit. Budai Nagy Antal és Dózsa talpasainak, Esze Tamás kurucainak plebejus népisége támadt uj életre Kossuth és Petőfi eszméiben. Ekkor értek meg Széchenyinek és a kor nagy reformátorainak gondolatai a magyar gazdaság fellenditéséről. Példa volt ez a harc a világnak arra, hogy a nemzet felszabaditása csak a teljes társadalmi szabadság kivivásával együtt képzelhető el. Egyetlen haladó mozgalma sem volt azóta a magyarságnak, amely ne ezt a szabadság eszmét őrizte volna 48 hagyományaiból. A Deák kiegyezés korában os a forradalomról beszéltek a szónokok, de az igazi 48-at csak 1919 forradalmás tavaszán lehetett ujra idézni. Csak akkor lehetett értelmet adni az ugyancsak 48-as marxi gondolatnak a proletárnemzetköziségének. A Tanácsköztársaság bukása utáni Magyarországban a nacionalista gyülölködés élesztésére akarták felhasználni Petőfiék örökségét, de a nép tudatában mindig is az igaz Kossuth-i hazafiság emléke élt. 1948-ban már a felszabadult, békében élő ország ünnepelte a 100. évfordulót.

1/.

Ohnstein Ilyés

Derkovits Gyula

Derkovits Gyula: Kaszafenő

103. cf. 1870.

Népszava, 1975. aug. 10.

SAJTOFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

MAGYAR HÍRLAP

Derkovits Gyula
festőművésznő
1021

Pityerszer, pincesor

Őskori szabadtéri múzeum

Május 31-én a vasi fővárosban, *Szombathelyen* tanácskoznak a *múzeumigazgatók és a szaktudomány képviselői*. Tárgysorozatukban a középtávú tervek egyeztetése és a házigazda múzeumainak tanulmányozása szerepel. A Vas megyében levő húsz múzeumi létesítmény a szombathelyi, a kőszegi és a sárvári központ irányítása alatt működik. *Dr. Bándi Gábor*, a Vas megyei múzeumok igazgatója azt mondotta, hogy a vasi múzeumok — megfelelő fogadóképességgel — képesek rendszeresen a közművelődési, oktatási feladataikat ellátni. Ebben az ötéves tervben a fejlesztésre újabb erőfeszítések irányulnak. Szombathelyen ez év júniusában nyílik meg a *Derkovits Gyula* és *Dési Huber István* emlékmúzeum. Velük lerakják a város első önálló képzőművészeti múzeumának alapjait.

Kőszegen a Jurisich-vármúzeum szomszédságában levő *Hősök tornya* és a *Tábornok Ház* készül el az idén. Újjávarázsolódik a *Patikamúzeum*, a *Ruszke Ernőfele kisipari történeti múzeum*.

Az országos természettudományos kutatási program jegyében 30—40 kutató dolgozik rendszeresen Vasban. A *Bakony-* és a *Mecsek*-kutatásokat követően a szombathelyi múzeum feladata lesz az *Alpokalja természetének teljes felderítése*. A szakemberek meg akarják ismerni ennek a földrajzi és klimatológiai tájegységnek biológiáját, figyelembe véve a környezetvédelmi tennivalókat is. A régészeti kutatókat foglalkoztatják egyebek között az országosan is kiemelt *velemi ásatások*. Folytatódik a Kőszeg-hegyalján található Velem-Szentvidhegy bronz- és vaskori településközpontjának feltárása. Ezzel párhuzamosan kialakítják a 30 hektárnyi területen az *őskori szabadtéri múzeumot*. Szombathelyen az antik város emlékeinek bemutatásával foglalkoznak — a modern városba. Az Iseum előtti tér északi felén még az idén megkezdődik az új városháza építése.

A néprajzi bemutató helyeket is fejlesztik Vasban. Szombathelyen 1973-ban nyitották meg az ország második *néprajzi múzeumát*. A vasi múzeumfalu építésének első ütemét a mostani tervidőszakban fejezik be. Már ebben az évben megismerkedhetnek a látogatók a két helyben megőrzött műemlékegyüttessel: az őrségi Szalafőn a *Pityerszerrel* és a kőszeghegyaljai Cákon a műemléki *pincesorral*.

UM

RÖVI

Megérdemli-e a Német Szövetségi Köztársaságban működő Kereszténydemokrata Párt, a CDU, hogy egy magyar napilap fontos kérdések tárgyalásának szentelt helyén cikk jelenjen meg kongresszusáról? Igen, megérdemli, de hogy rászolgált, az nem válik díszére.

A kongresszus ugyanis arra adott alkalmat, hogy gondolatok valóságos légiója ébredjen a társadalmi és politikai reakcióról és változatairól. Mert nem teljesen egyszínű a politikai elmaradottság, a történelmi rövidlátás, a konzervativizmus és a reakció sem.

Itt van mindjárt az a Schmidt-kormányzat fejére szórt keresztényde mokrata vád, hogy „hangtalanul és észrevétlenül" „szocialista társadalmi rendet akar kialakítani" a Német Szövetségi Köztársaságban. Erről legelőször is az jut eszébe az embernek, hogy miközben ma már a kifinomultabb és eszközeiben válogatósabb kapitalizmus is tagadja tőkés mivoltát, és miközben világszerte elismerik, hogy a szocializmus korunk uralkodó gondolata, a CDU-ban azt hiszik, hogy a társadalom átalakításának gondolata a Német Szövetségi Köztársaság lakossága számára

volna a május 21-i szovjet kormánynyilatkozat időszerűségét, mondanivalójának megalapozottságát illetően, a CDU kongresszusa mind időzítésében, mind mondanivalójában frappáns módon és véglegesen oszlatja el még a legmakacsabbakat is.

A pogromhangulatot szító, minden vele vitázót, egyet nem értőt terroristának elmondó, denunciáló, fenyegetőző, de önmagát galamblelkű demokratának nevező német reakció ugyanis féktelen demagógiával, a hazugságtól sem riadva vissza, ront mindenre, ami az elmúlt esztendőkben elősegítette a békét, a nemzetközi biztonságot, mindenkire, aki ezért valamit tett, lett légyen akár a Német Szövetségi Köztársaság külügyminisztere vagy kancellárja.

Nem a párt valamelyik szélsőjobboldali, a nácizmust mentegető, a baloldalt fenyegető pogromlovagja, hanem elnöke és kancellárjelöltje mondotta előadói beszédében, hogy óva inti a „gyenge" Nyugatot a Szovjetunió „politikai offenzívájának" fokozódásától. Karl Carstens, a CDU —CSU parlamenti frakciójának elnöke pedig ábrándokra épülőnek nevezte az enyhülési politikát. Helmut Kohl azt is mondotta, hogy a kereszténydemokrata

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1916 MÁR. 1

Budapester Rundschau

Gyula Derkovits

1021

Gyula Derkovits (1894—1936) ist der Maler, in dessen Kunst der dramatische Kampf zwischen dem Proletariat und seinen Unterdrückern als zutiefst persönliches Erlebnis zum Ausdruck kommt. Aufgrund der Darstellungsmethode seiner schweren Zeit zählt er auch [illegible] zu einer

Nachrichten von daheim

Außer der Arbeit gibt es nur ein Thema, das jeden interessiert, die Nachrichten von zu Hause, von der Familie, dem Unternehmen, der Heimat. Unstillbar ist der Hunger nach Lesestoff, nach Zeitungen, Radiosendungen aus der Heimat. Sehnsüchtig werden Briefe erwartet, und manchmal bedient man sich auch des Telephons, um die Stimmen der Daheimgebliebenen zu hören.

Die Älteren ertragen freilich das Fehlen der Familie schwerer als die sorgloseren Jungen. Ein Kollektiv von mehreren hundert Menschen kann hin und wieder auch vom Heimweh erfaßt werden. (Zum Glück nicht alle auf einmal.) Da kommt es dann vor, daß an solchen wehmutsvollen Abenden der Klang von heimatlichen Liedern aus den Holzhäuschen in die Nacht dringt.

Allerdings gab es bisher nicht viel Möglichkeit, die Köpfe hängen zu lassen. Alle sind von der Verantwortung, der Größe ihrer Aufgabe erfüllt, sie alle wissen, daß sie ihren Mann stehen müssen. Natürlich sind die Menschen auch hier nicht alle gleich, jeder hat seine eigene Natur, a[illegible] Fehler werden gem[illegible] die Arbeit [illegible] ernst[illegible]

im Weltmann[illegible] allein dastehenden Grö[illegible]
Unser Bild: Frierende Frau

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726
1976 MÁJ 1

KELET-MAGYARORSZÁG

Derkovits Gyula
1021

Derkovits Gyula: Proletár anya. Májusi emléklap 1938.

töltöttük az időt, elég sűrűn álltak a frissítőket, szendvicseket árusító pavilonok is. Előfordult, hogy késő este kerültünk haza, valamennyien igen kedves emlékekkel.

Az utolsó, ott töltött május elsejét követően a magyar forradalmár útja marhavagonokon, gyalogosan és alkalmi járműveken vezetett tovább. Haza már nem jöhetett a németek Csehszlovákia megszállása miatt. Menekült, vonat lett az átmeneti otthona, Románián, Jugoszlávián keresztül a cseh emigránsok csoportjával 1939 május 9-én érkezett meg Angliába, Londonba.

— Az úton, bújkálva töltöttük ezt a május elsejét és ne is csodálkozzon, hogy külön maradandó emléket nem tudtam megőrizni erről az évről. Egyetlen létkérdésünk volt, hogy kijussunk Angliába, ahol többedmagammal én is jelentkeztem katonai szolgálatra. Sajnos, az egyik szemem hibás, ezért nem vettek be. York városába kerültünk, majd Sealandba, ahol földmunkás, takarító, üveggyári, bőrgyári munkás voltam. Ez még álmomba se jöjjön elő, a bőrgyári munka rettenetes volt. De élni kellett, dolgozni. Kitanultam az esztergályos szakmát, később egy gyárban dolgoztam...

Mit őrzött meg az angliai május elsejékről?

— Bevallom, nem sokat. Mi nem vehettünk részt, mint emigránsok az angol munkások politikai megmozdulásaiban, így hát a magunk módján, csendben, az emigránsok klubjában emlékeztünk május elsejére. Jobbára az előző május elsejékre, az otthonira, a moszkvaira. Nagyon nagy volt akkor, idegenben az emlékek ereje.

Székely Károly Angliában ismerte meg

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-725

1976 APR 30

Vas Népe

Derkovits Gyula
festőművész

Képmagnón a múzeumi foglalkozás

A múzeumok közművelődési csoportjának szerepéről kezdődik tanácskozás június 8-án Szombathelyen. A Savaria Múzeum a módszertani megbeszélésekhez készít anyagot: a múzeumi foglalkozások típusait rögzítik a Tanárképző Főiskola segítségével képmagnóra. Azt mutatják be a felvételek, hogyan szolgálhatja a közművelődést egy-egy kiállítás. Rögzítettek már egy foglalkozást a Derkovits Emlékmúzeumban. Szakmunkástanulók elemezték itt Derkovits Utolsó vacsora című festményét a művészettörténész irányításával. Egy óvodás csoport, majd középiskolások reagálását követte a kamera a Természet — látás — alkotás című kiállításon. A honismereti szakkörök és a múzeumok tartalmas kapcsolatáról a Forradalmi Múzeumban készült film. Kiállítás alapján mutatják be, hogy a természettudományos ismeretadásban milyen változatos módszereket alkalmazhat a múzeum: a nyáron megnyíló, környezetünk rovarvilágát láttató tárlaton középiskolás csoporttal foglalkoznak majd a Savaria Múzeum munkatársai.

(b—i)

s uszoborju eladó,
skút, Petőfi S. u.
(4466)

TBC-mentes, jár-
éves, 8 hónapos
tehén eladó. Ke-
ssuth u. 31. (4463)

ár ló eladó Gencsa-
mán K. u. 4.
(4474)

kanca ló eladó,
nely, Csatár u. 7.
li út végén. (4493)

őztes „Gyapjas
,eszármazott ától
lykök olcsón ela-
órákban, vagy
pokon, 9612. Bögöt,
3 Porpác vasút-
l 15 percre. (4446)

rajzos törzskönyv-
met juhászkutya

Árutorgalmi és Termelési
Főosztályán, személyesen.
Répcelak, Petőfi u. 46.
(4422)

tobe.
(45

AZ AFIT XII. AUTÓJAVÍTÓ VÁLLALAT

FELVESZ:

— éjjeliőrt és portást, továbbá

— az 1. sz. Szervízüzem részére:

Derkovits Gyula, festő-grafikusmüvén 1021

1976.IV.3. 19,30 N. /11/

Tv-híradó

- Lehetetlen egy felszabaduláskorabeli müvészetünket bemutató tárlatot nem korábban kezdeni a30-as években például Derkovits képeinél, hgy a tárlatlátogató láthassa milyen élettől, milyen társadalmi léttől váltotta meg népünket a felszabadulás. A Nemzeti Galéria forradalmas tavaszainkra emlékező kiállitása is ezt teszi. Sőt arra is utal, hogy milyen népi hagyományokból, Dózsa kaszás parasztjaink indulatából táplálkozott a fasizmussal szembeni ellenállás, szelleme. A háboru, a fegyverropogás nem kedvez a muzsáknak. A harcok szünetében inkább csak vázlatok készültek, de ezek is hiven őrzik a hősi helytállás emlékét, amely uj világot teremtett ezen a féltekén. Ami utána történt, azt filmekről, fényképekről talán jobban ismerik még a legfiatalabbak is. Földosztás, gyárak épitése, a várva várt béke. Nemigen lehet elképzelni olyan kiállitást, amely ezt az uj ezt a jelenkori szakaszát életünknek a maga teljességében mutathatná meg. Hiszen annak a kiállitásnak most már a magyar müvészet

Budapest, 1976. IV. 3.

Tisztelt Szerkesztőség!

Lapotokban 1976. IV. 2-án megjelent cikkükkel kapcsolatban közlöm, hogy a Budapesti Közlekedási Vállalat a Nemzeti Múzeum előtti villamosmegállóhelyet megszüntette. A Nemzeti Múzeum előtt ugyanis a Kálvin tér felé haladó villamosok a Múzeum körút forgalmát akadályozták. Ezért

történetének több mint harminc esztendejét kellene átfogniа. Ezer és ezer alkotást. A Galéria ennek csak töredékét nyujthatta. A kiállitás, amelyet március 15-e óta láthat a közönség még két napig lesz nyitva.

Love Myra.

Derkovits Gyula, festő

L.: Kmetty János

5.

T.M.: Elhunyt . . . -

Nérszava, Bp. 1975. nov. 18.

1

Derkovits Gyula

– „A festő halála" c. cikket írta róla Bálint György a Pesti Napló 1934. jun. 24-i számában. – Derkovits éhen halt, az utóbbi időben hetenként 3 pár virslit fogyasztott el, feleségével együtt, némi zenyérrel és pár darab burgonyával.

BÁlint György: A toronyőr visszapillant
Bp. Magvető 1976.

I. 275. old

2

Derkovits Gyula

„Utolsó vacsora" c. lépe emlitve, 1934-ben egy nagy kiállitáson két lépe szerepelt: Vándor artistalat ábrázolt az egyik, a másik lépen hidat épitettek.

„Derkovits tragédiája: az ásrutermelés"

Bálint György: A toronyőr visszapillant
Bp. Magvető 1976.

I. 276 ...

Derkovits Gyula

Két remekművet Ziállitottál

az hjrealistát tárlatán a Tamás-galériában

(1936)

Bálint György: A torenyőr visszapillant

Bp. Magvető 1976.

I. 654. old.

1

Derkovits Gyula (1894-1934)

„Halas csendélet"

Montázs, tempera, porfestél 48,2 x 62,3 cm.

J.f.b. Derkovits 1930. Védett.

Ziliáltási ár: 50000 ft.

BÁV 39.Képaukció katalógus Bp.1976 május

Derkovits Gyula

2

A „Halas csendélet"-en a vakrámát borító papíron D. Gy. sajátkezű írásával: Halascsendélet, Ferenc József díj pályázatára. Derkovits Gyula VI. Hunyadi tér 10.

BÁV 39.Képaukció katalógus Bp.1976 május

Derkovits Gyula

„Zalai dombok"

Vízfestmény, 16,5 x 20,5 cm telesve f. j.

Derkovits 1921 (sérült)

Kiáltási ár: 5000 ft.

BÁV 39.Képaukció katalógus Bp.1976 május

Dekonits Gyula 1

„Dózsa sorozat" - ának 1936-os kiadásához (Gondolat Bp.) Bálint György írt előszót. Dekonits kötetben akarta kiadni a Dózsa-sorozatot, a magyar munkások és parasztok számára.

Bálint György: A toronyőr visszapillant
Bp. Magvető 1976.

I. 602. dd

2

Derkovits Gyula

Halála után fél évvel „érkezett be", az Ernst Múzeum nagy kiállításán „Utolsó vacsora" c. képe említve. Ő volt az első és sokáig egyetlen szociális festőnk

Bálint György: A toronyőr visszapillant
Bp. Magvető 1976.

P. 603. old

Derkovits Gyula

A művészet az ő számára nemcsak szín- és formaproblémát, hanem emberi problémát megoldását is jelentette. Derkovits, a munkás nem akarta primitívségével szórakoztatni a szabo-kat, hanem ellentezőleg a kultúra és tudás mín-den csiszolt és finom eszközét megszerezte,

./.

I. 604. old

hogy a nép szolgálatába állítsa.

Bálint György:A toronyőr visszapillant
Bp.Magvető 1976

I. 60-64. old.

4

Derkovits Gyula

Zsenijének legnagyobb teljesítménye, lelki alkatának, világszemléletének legtöbbletesebb összefoglalója az 1514, a Dózsa felkelés fametszetsorozata.

Bálint György: A toronyőr visszapillant
Bp. Magvető 1976

I. 604. old.

Derkovits Gyula, festő

A színház nélküli városban a betemetett *teátrumra*, az itt született *Márkus Emiliára*, a csaknem száz éve megépült, s hatvanöt év múlva lebombázott — tudtommal példátlan — ikerépítményre: a városházával egybe emelt (Hauszmann tervezte) *játékszínre* emlékeztetett. Domitianus városépítőire, meg Hefele Menyhért korszakára. S persze *Derkovits Gyulára!*

fodor Lajos: Savaria '76

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1976. aug. 10.

Derkovits Gyula, Jestő

L.: Pór B.

Lukács T.: Harminc.... 4.

ESTI HIRLAP, Bp. 1976 jún. 24.

Derkovits Gyula, festő

L.: Gontvány

(-k): Cédrus 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1976. jún. 3.

Derkovits Gyula, festő

L.: Hollós László

8.

— :o Kiállítások

ESTI HIRLAP, Bp. 1976 jún. 18.

Derkovits Gyula, festő

L.: Dési Huber

— : Dési Huber, ... 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1976. jún. 22.

Budapest
Derkovits Gyula

1021

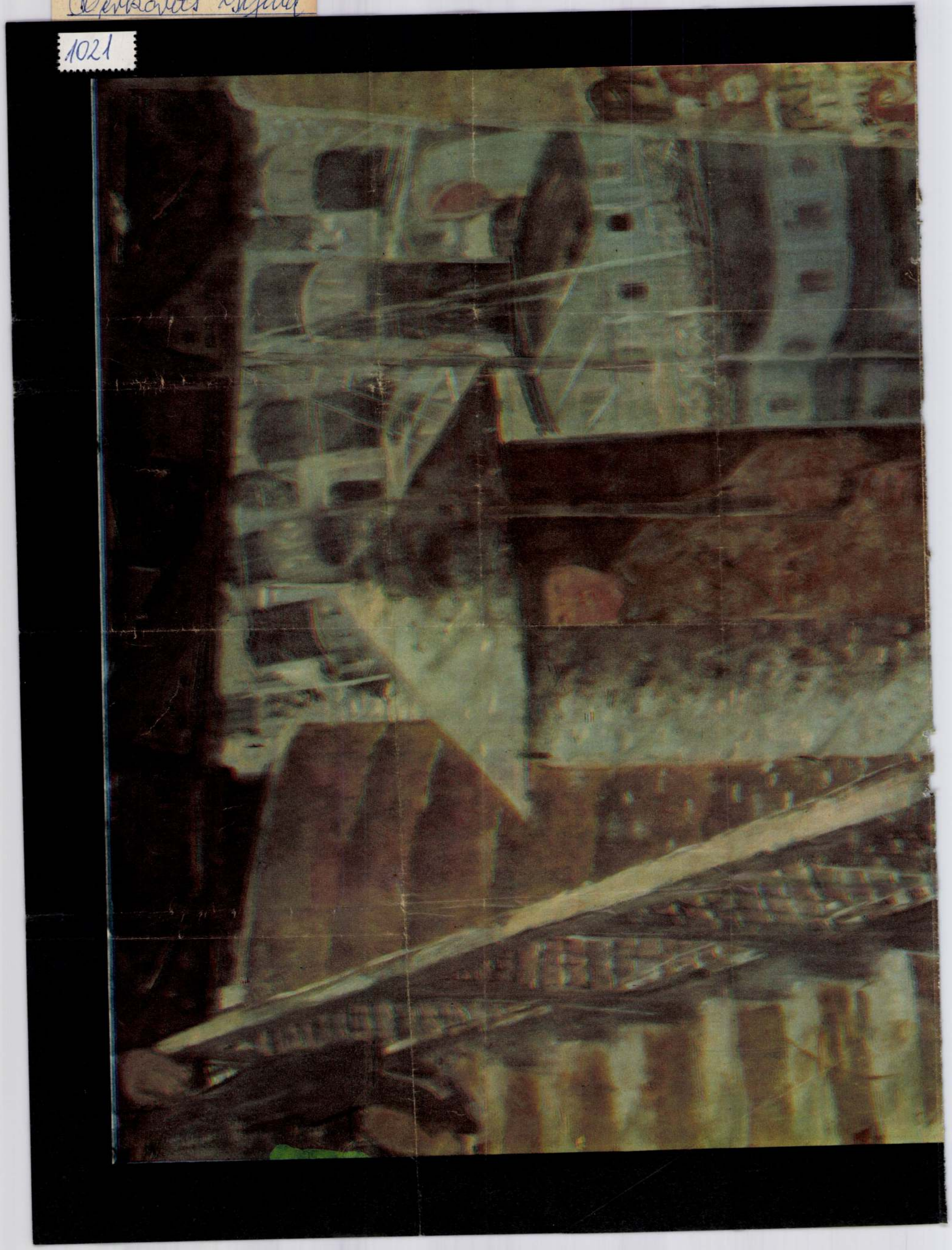

szerecsen

sükkor — az Anjou-korhoz kapcsoltam. A XIV. századra utalna a fehér királyalak pántos, bársonysapkás koronája is. Ez az elegancia, amely szobraink jellemzője, nálunk az Anjou-kor gótikája után egy keményebb plasztikának adott helyet. Így ezeket a miniatűr műremekeket is a XIV. század végi udvari művészetünk körébe sorolnám. Erre a XIV. századi datálásra a királyfejeknek a trecentóra jellemző lágy stílushoz való tartozása bátorít.

3—4. Szakálltalan, kopasz, kampós orrú, furcsa szerecsen

2

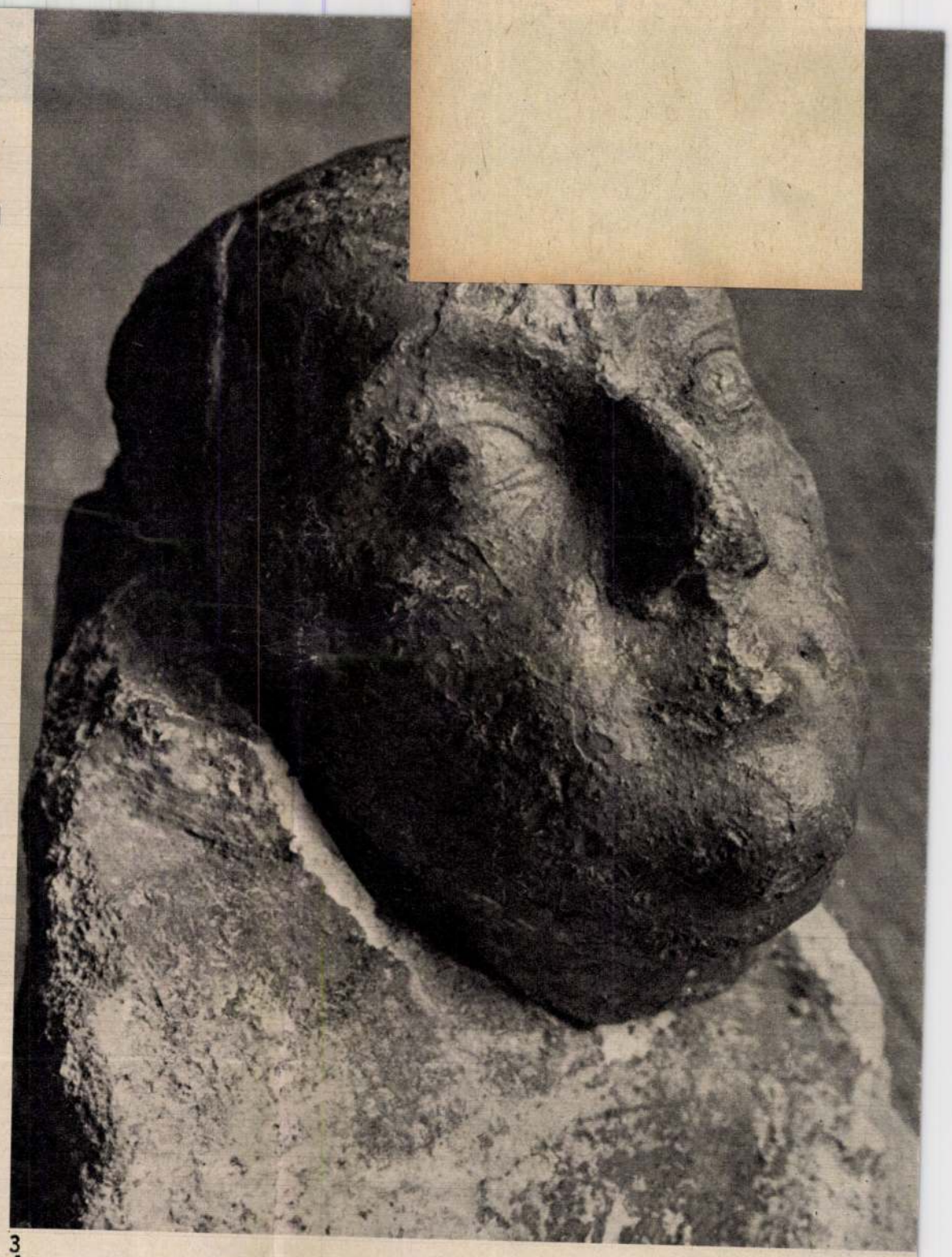

3
4

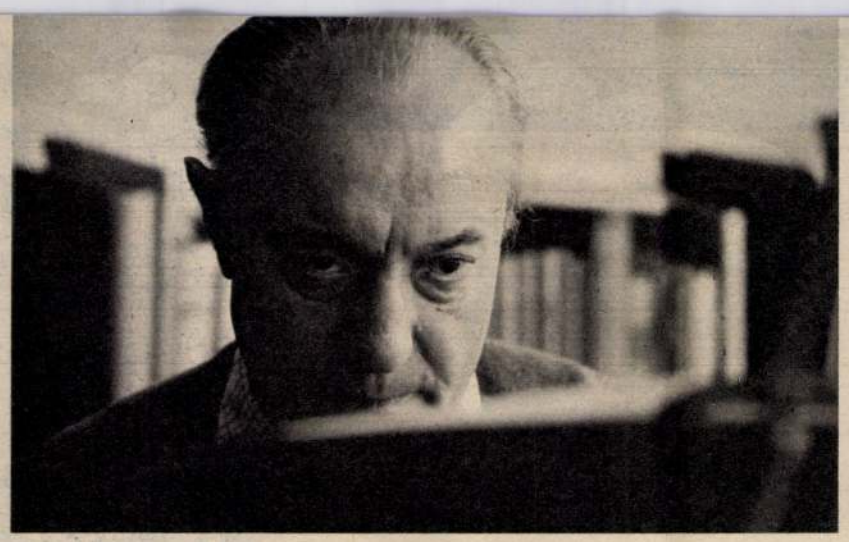

FERENCSIK JÁNOS 70. születésnapjára

Csaknem egy emberöltővel, pontosan harminckét évvel idősebb nálam. Az előttem élő nemzedék útját járta-járja végig. Azét a nemzedékét, amelynek jelesei még az iskolában rendkívüli, valóban klasszikus műveltséget szerezhettek, akiket az évek-évtizedek viharai tanítottak meg helytállásra és ezzel elválaszthatatlanul: a művészi szép tiszteletére.

Kisfiú koromban az első között fogadtam emlékezetembe nevét és tevékenységét, talán a hasonlóság miatt, amelyet néhai édesapám és az ő markáns arca-tekintete között fedeztem fel. Aligha véletlen, hogy Ferencsik Jánosról oly sok kitűnő fénykép, szobor, kisplasztika készült: magabiztosságot, erőt, szuggesztivitást sugárzó, nemes metszésű arca szinte mindent elárul róla.

Zenei eszmélésem stációi — bár akkor még csak távolról csodáltam — jórészt az ő produkcióihoz kötődnek. Az első látott-hallott, általa vezényelt operaelőadásokból, hangversenyekből akkoriban — jó huszonöt, harminc éve — főképp a karmesteri munka ragadott meg. Az, ahogyan pálcája bűvös intésére megszólal a zenekar, a Mű. Az a mozgás, mely artisztikumával mindmáig mindenkit, mindenhol lenyűgöz. Számomra ő volt és maradt „a magyar karmester".

Ahogy cseperedtem, úgy figyeltem gazdagodó életútját, miként fogadja be őt a nagyvilág, s miként veszi ő birtokába a zeneirodalom javát. És azt, hogy még az ilyen fényes pályán is milyen sok nehézséget kell leküzdenie az arra kiválasztottnak. Mert távolról sem nyílegyenes rakétaút az övé: nem kerülték el az emberi gyöngeségek, a szakmai perpatvarok sem; de vajon ki az, aki makulátlan, feddhetetlen bíróként követ emelhetne legnagyobbjainkra?

Jól emlékszem koncertpróbái egynémelyikére. Például amikor jó másfél-két évtizede egyszer Beethoven kilencedikjét gyakorolta a szólistákkal. Velük énekelt, örült, lelkendezett — az eksztázisig. Erre csak az a művész képes, akinek a művészet, a zene az átlényegülés forrása.

De ő nemcsak muzsikus. Világlátott és a szó teljes értelmében: látó, nagy tudású átfogó kultúrájú művész — aki sok mindent mások számára szeretne gyümölcsöztetni. Legutóbbi beszélgetésünkkor is hangsúlyozta: halaszthatatlan feladatunk a régóta égető probléma megoldása — hogy nálunk a koncerteket végre ideális környezetben még többen hallgassák, hallgathassák...

És mennyire értője, védője anyanyelvünknek! Az irodalomnak: szabad óráiban latinul és ógörögül olvas. Szerelmese a Balatonnak, a budai tájnak. Köztünk él, dolgozik; népszerű, megbecsült karmester itthon, külhonban egyaránt. Olyan művész, aki immár évek óta, a csúcson, a legszebb, legteljesebb koncertélményekkel ajándékoz meg bennünket. Hiszen megvan benne az a ritka képesség — és reméljük, szívből kívánjuk, még hosszú ideig kincsként őrizhesse! —, hogy muzsikálásával abban a földöntúli érzésben részesítsen másokat, amit Szabolcsi Bence fogalmazott meg oly találó költőiséggel Beethoven-könyvében: „Nem, nem csupán ellenségből és harcból áll a világ. Van még baráti mosoly is, van meleg szoba, van intim együttlét, vannak a világnak s a léleknek csöndes zugai, ahol még az űzött vad is megpihenhet, ahol a bántalom sajgása elcsitul, a magány feloldódik s valami elmondhatatlan édes balzsam gyógyítja meg a szenvedőt. Mi ez, hogyan nevezik: szeretet vagy szerelem? talán inkább: boldogság? vagy egyszerűen: otthon? vagy még egyszerűbben: zene?"

JUHÁSZ ELŐD

BOR AMBRUS
ELBESZÉLÉSKÖTETE

RÖVIDÍTÉSEK ÉS JELEK

Három novellára emlékszem élénken *Bor Ambrus* előző, 1970-es elbeszélésgyűjteményéből, a *Genezáret*-ből. Háború végi, 1944-es történet az egyik, az *Archaikus Apolló-torzó*. Ifjú hőse a biztos túlélők egészséges kegyetlenségével tér napirendre a vesztüket érző nácik későn ébredező szentimentalizmusa felett. A szociográfikus indíttatású *Nyolctorony* — ahol a mai „Lakótelepi Ember" összetéveszti lakását és feleségét egy másik ugyanolyan lakással és feleséggel — az író fanyar vonzódásáról tanúskodott az ésszerűen képtelen, de a valóságban nagyon is képzelhető helyzetekhez. A harmadik novella, a *Szarvasszem* pedig csupa emberi megértés volt; egy ismeretlenül ismerőssé vált kórházi haldokló sorsának benső átélése.

Új kötetében, a *Rövidítések és jelek*-ben a szerző tovább folytatja és sikerült művekkel kiteljesíti az átélés-motívumot. Akiknek a sorsába most belehelyezkedik, hogy belülről ábrázolja lényüket és lényegüket, azok főként ismert történelmi figurák. De feltűnő, hogy sohasem elsőrendűek, híres-nevezetesek.

Az utolsó óráit élő hitleri halál-bunkerből nem a „nevek" érdeklik — bár ezeket is felemlegeti —, hanem csak Hitler szakácsnője. Az egyiptomi birodalom fáraói közül nem a piramisépítő Ramszeszek ragadják meg a képzeletét, hanem az a bölcs uralkodó, aki egyáltalán nem épített magának gőgös emlékműveket. A dél-amerikai konkvisztádorok közül mellékalakká halványítja a kalandor Pisarrót, hogy kivéshesse a kötelességteljesítő, kötelem-mániás vén katonatábornok, Carbajal jellemrajzának éles kontúrjait.

Friss műveinek másik csoportjában a szociográfikus megjelenítéstől a dokumentumpróza felé halad. „Bravúrdarab"-ja a *Szocionovella*. Ennek minden szereplője, szituációja, párbeszéde, környezetrajza kicserélhető, tehát szándékoltan sematikus. Szelíd idézőjelessége miatt az írás mégis igen életszerű, hiteles, figyelemkeltő és figyelmeztető. Mozaikokból összerakott életdokumentumai vagy tudományos folyóiratból montírozott gunyoros felhangú idézet-vitái kevésbé egységesek. Három, áttételesen önéletrajzi monológja érdekes; a *Kis fúga* például telibe találó jellemportré egy íróról, akinek a folytonos művészi készenlét szinte fájdalmat okoz, de akinek vállalnia *kell* ezt a készenlétet.

Nem maradt hűtlen a háborús tematikához sem Bor Ambrus. A fasiszták, a fasizmus lélektanát, viselkedés- és gesztusrendjét is fáradhatatlanul tovább kutatja. Leni Riefensthal, a hitleráj híres rendezőnője éppúgy megjelenik szikár stílművészettel formált prózájában, mint az amerikai megszállás alá került Németország kényszerű megalázkodásukban sem rokonszenves nemzetiszocialistái, vagy két, még ártatlanul sodródó, tétova fiatalember, akiket a történelem kényszerít egymás mellé, s akik képtelenek „okosan" ellenállni ennek az eleve-elrendelésnek.

Regényekkel, magas színvonalú publicisztikai munkássággal és hatalmas prózafordításokkal a háta mögött, ez az író egyetlen sort sem ír le csak „úgy", könnyedén, mulatságra, feloldottan. Aránytalan, túlbeszélt, elkalandozó, mesterségesen fölfújt vagy könnyelmű-kidolgozatlan novella tőle elképzelhetetlen. Ennek a prózaírónak drámai feszültségű, társadalmi mondanivalói, kimondatlanul is bevallott tanulságigénye, velünk közös ügyei vannak. Néha szinte kívánnánk, neki és magunknak: kevésbé lenne személytelen, értelmező, tárgyilagos és visszafogott.

De aztán újból elolvashatjuk az Új Írásban is nagy feltűnést keltett írását, mai prózánk egyik remekét, *Az életveszély szabatos leírásá*-t. Ebben az újsághírnek nem érdekes — de attól még életveszélyes — balesetben, megint úgy érezzük: mindennapi fenyegetettségeinket és mégis, az utolsó percig is folytatást remélő életdrámákat sűrítette novellává Bor Ambrus.

S mi, az ő kihívóan száraz, de torokszorítóan pontos következtetéseiből valamiképpen életre kelni látjuk közös küzdelmeinket. *(Magvető)*

ISZLAI ZOLTÁN

DERKOVITS GYULA (1894–1934)

HÍD TÉLEN

(1933, tempera, 212×83 cm, Magyar Nemzeti Galéria)

Derkovits művészetében sokszor jelenik meg témaként a tél. (Fázó asszony, Vonat menten, Pék előtt stb.) A festőt azonban nem a téli tájak látványa vagy a természeti atmoszféra foglalkoztatja. Művészetében a tél, a télben fagyoskodó, éhező emberek jelképpé válnak; a dermesztő hangulat azt a társadalmi-történeti helyzetet fejezi ki a kép nyelvén, amelyben a munkásság az 1920-as évek végén nemzetközivé dagadt, kétségbeejtő gazdasági válság és az ezzel járó munkanélküliség körülményei között szenvedett. A téli atmoszféra itt, a festő politikai állásfoglalásában, a proletárok sorsáért folytatott harcban mintegy az értelmező-magyarázó felkiáltójel szerepét tölti be.

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő- és grafikusművész
(1894–1934).

8 Derkovits Gyula: Nyári istálló, olaj, vászon, 65,5 × 70,5 cm, 1927 (fotók Hanák József)

Gy. Vitáti Katalin: A debreceni Déri Múzeum képtára
Művészet, 1987. június 42-ala.

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő- és grafikusművész

Bálint Endre 1976.-ban a volt Erzsébet királyné, most Korányinak nevezett szanatóriumba került. A bejárat aulájában a falon Derkovits, Dési Huber reliefjei mellett van még egy mozaik, Vajda ikonos önarcképe, után készítették Bálint Endre Granasztói szilviával.

Bálint Endre: Életrajzi törmelék X.
Életünk, 1980. 9. 750. old.

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő- és grafikusművész

Szalay Lajosnak a Nemzeti Galériában most minden eddiginél teljesebb kiállítást rendeztek. – az ő izgatott tallal papírra vetett első rajzaiban mesterek egész so-~~rába~~ rának kezevonására ismerünk. a két legjellemzőbb: a kései Kernstok izgalomtól visszafojtott harmóniája és a fiatal Derkovits szálkás igazságszelvényei.

Vadas József: Háború békében.
Élet és Irodalom, 1980. szept. 6.

Dési Huber István, Kossuth-díjas festő- és grafikusművész

Bálint Endre 1976.-ban a volt Erzsébet királyné, most Korányinak nevezett szanatóriumba került. A bejárat aulájában a falon Derkovits, Dési Huber reliefjei mellett van még egy mozaik, Vajda ikonós önarcképe, utan készítették Bálint Endre Granasztói Szilviával.

Bálint Endre: Életrajzi törmelék X.
Életünk, 1980. 9. 750. old.

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő- és grafikusművész Miskolcon a Herman Ottó Múzeum új bemutató képtártermeiben „Két évszázad magyar festészete" címmel rendezték meg az állandó kiállítást, mely holnap délelőtt nyílik meg. – A kiállítás rendezői arra törekedtek, hogy legnagyobb mestereink, mint például Szinyei Merse Pál, Csontváry, Gulácsy, Derkovits életének legjellemzőbb alkotásait külön regiszterben mutassák be.

TV-Híradó

1980. X. 10. Televízió 2. műsor, 21.05

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő- és grafikusművész

Kállai Ernő művészeti író, műkritikus könyvtárnyi maradandó írásából gyűjtött egy kötetre valót Forgács Éva, a címe „Veszélyes csillagzat alatt" Derkovits Gyula Dózsa-sorozatáról szólván azt fejtegeti Kállai Ernő, hogy miért éppen a fametszet volt az egyedül lehetséges eszköz a művész elképzeléseihez. Elmondja, hogy ezeket a lapokat Derkovits afféle szegények Bibliájának szánta az 1514-es parasztfelkelés képi megidézése nem tűrt ásnyalatokat. Csak a fekete-fehér éles ellentétével tudta a festő a tragikumot kifejezni. A Dózsa-sorozatot dicséró írás 1936-ban született.

Jó reggelt!

1981. X. 9. 4.25 /N/.

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő- és grafikusművész

Rendezvénysorozat:

16 szombat

15.00 Filmvetítés
Mozaikok II.
Színek a festészetben
Szinyei Merse Pál: Majális
Lado Gudiashvili
Derkovits

a Magyar Nemzeti Galéria Programja
1982. Január

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő- és grafikusművész

Szolnokon a Megyei Művelődési Központ galériáján látható a Dési Modern Magyar Képtár grafikai anyagából rendezett kiállítás.

Derkovits Gyula és Dési Huber István a Szocialista Képzőművészek Csoportjának világképét és mások sugárzzák.

Szolnok Megyei Néplap, 1982. febr. 24.

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő- és grafikusművész

Kállai Ernő legfontosabb írásai Forgács Éva jóvoltából egybegyűjtve és értő bevezetőtől kísérve „Művészet veszélyes csillagzat alatt" ismerel Corvina kiadásában jelent meg. – Kállai Ernő a 20-as évek első felében a konstruktivizmus, majd az 30-as évek elején Derkovits egyértelmű méltatója. Az Európai Iskola tagjaként Czóbelt, Márffyt, Bohrós Birmant is felvonultató kiállítást rendez. Vagyis: a magyar képzőművészet minden árnyalatát ismeri és értékeli.

Vad az József: Kritikus, veszélyes csillagzat alatt.
Könyvvilág, 1981. ápr.

MTI SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

NÉPÚJSÁG (TOLNA)
1981 JUL 2 6

Derkovits Gyula kossuth-díjas festő- és grafikusművész
1021

MŰVÉSZET

Kiállítási jegyzet

Derkovits Tihanyban

Derkovits Gyula, a XX. századi magyar festészet nagy alakja sohasem járt a Balatonnál. Amikor a papagájospláné tás jövendőmondó alakját megfestette, hátterében a megjósolt tengerrel, élményt gyűjteni a Dunához járt, hogy a hullámokat tanulmányozza.

Rövid életéből mekkora életműre futotta! Egyre polgáriasuló életünkben már el sem tudjuk képzelni azt az életvitelt, melyet a kor szabott ki Derkovitsnak, s melynek következtében negyvenévesen éhenhalt 1934-ben. De micsoda életművet épített fel másfél évtizednyi időben, s micsoda szellemi magasságokba emelkedett utolsó éveiben! A világon nem volt hozzá hasonló festő, aki kora — a húszasharmincas évek — szociális problémáit magasabb művészettel tükrözte volna. Ezt nem közismert magyar elfogultságunk, hanem a tény mondatja velem. Különösen érzékeny formaművészetéhez kora ideológiai, politikai harcaira irányuló figyelem és páratlan művészetika párosult, mely csak egyet engedett meg: hogy arról beszéljen műveiben, amiről szólni a legfontosabbnak tartotta — és arról nem is hallgatott.

Derkovits Gyula fametszete: Dózsa a várfokon

A látogató az egykori tihanyi kollostor kis fehér termeiben megcsodálhatja az asztalosból lett művész tűnékenyen finom, átszellemített színeit és kemény, könyörtelen éleslátással formált grafikáit. Legnagyobb tiszteletünket váltja ki, ahogy ezekkel az eszközökkel súlyos társadalmi gondokról beszélt. Elkötelezettebb és felelősebb nagy művészetet nem ismerek.

S ha a mestert is odaképzeljük a fény járta kis termekbe soványan, félszeg mosollyal és tüzes izzású szemeivel, állítsuk mellé képzeletben modelljét és mecénását, ápolóját és védelmezőjét, elvtársát és feleségét is, Dombay Viktóriát, akitől húsz év előtti beszélgetéseink során hallottam, mint vágyakoztak a Balatonhoz Derkóval, de soha el nem értek a „magyar tengerhez".

Derkó ezen a nyáron Tihanyban fogadja mindazokat a híveit, akik — mint e sorok írója is —, gyakran kapják magukat képei előtt azon, hogy tekintetük fátyolosodik. És azokat is, akik először lépnek a lélek legmélyéig ható művei elé, hogy megismerve őket híveivé váljanak.

HEITLER LÁSZLÓ

MAGAZIN
MAGAZIN
MAGAZIN
MAGAZIN
MAGAZIN
MAGAZIN
MAGAZIN
MAGAZIN
MAGAZIN
MAGAZIN
MAGAZIN

Áramtermelő „kacsa"

A világtengerek szüntelen hullámzása hatalmas energiaforrást jelent. A tenger hullámzási energiájának kiaknázására Salter angol mérnök különleges berendezést szerkesztett, mely tekintettel a sajátságos működésmódjára, a „duck" (kacsa) nevet kapta. Ez a berendezés, a hullámok közé helyezve hintázó mozgást végez, a vízben úszó kacsa mozgására emlékeztet. Átmérője kb 10 méter. A készülék dinamóként szolgál, villamos energiát termel.

Minden „kacsához" jelentős hosszúságú vezetékeket (huzalokat vagy kábeleket) kellene építeni, ami az így szerzett villamos energiát jelentősen drágítja.

Ö.

Lakóautó, Ford alvázon

A kempingezés világjelenség, a motorizáció veleszületettje. A gépkocsitervezők már jó ideje gondolnak a kempingezők igényeire is, amikor fekvőhellyé kocsik belső térfogatát, magában hordozva az önjáró képesség előnyeit és hátrányait. E járműtípus kialakításában nemcsak a lakás, hanem az utazás követelményeit is figyelembe

Derkovits Gyula Kossuth-díjas festő- és grafikusművész

Bakallár József festőművész több alkalommal meghívásra Japánban dolgozott, mozaikokat alkotott. Elmondja, hogy 10 évvel ezelőtt megnézte művészettörténeti tankönyvüket, melyben az utolsó magyar festőkről a nagybanyaiakról - és az utolsó ismert szobrászról Vastagh György műveiről írtak. Legközelebb vitt magával anyagot Derkovits - Egry, - Csontvárytól, aminek következtében a mai műtörténeti tankönyvekben már ők is szerepelnek. Elmondja még, hogy szívesen rendeznek kiállításokat és szívesen vásárolnak Japánban magyar művészek műveit.

Japánból jöttem.

1980. IX. 15. Petőfi 13.25 | Kel |.

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész

Pest külvárosait, – mint a Váci út, Újpestet – nemigen örökítették meg a festők az utókornak, Derkovits Gyula'n kívül. – mondja Balla Anna az adásban.

Néhány szó zene közben.

1981. I. 19. Petőfi 10.15 (Áné).

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész

Február végéig láthatók a felújított szombathelyi Savaria Múzeum első új kiállításán, melynek „Szocialista szobrászat 1919–1945" a címe: Goldmann György Horthy-rendőrénél gyilkosabb mutatót az ellenforradalmi rendszer kiszolgálóiról csak Derkovits Gyula rajzolt rendőr- és csendőralakjaiban. Jelképes a hely, ahol a kiállítást bemutatják: Szombathely Derkovits Gyula szülővárosa és örökségének ápolója.

Heitler László: Szocialista szobrászat kiállítása Szombathelyen.

Napló (Veszprém), 1981. febr. 4.

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő- és grafikusművész

dr. Aradi Nóra művészettörténész arról is számolt be, hogy a kulturális életben történt szemléleti változások miképpen módosították a művészet és közönség viszonyát. Megállapítja, hogy a díj Derkovits-kutatásokat még 1955–1956-ban is elutasítóan fogadták.

Kiss Károly: Értékrend.
Magyar Nemzet, 1981. ápr. 12.

Derkovits Gyula, festő

megemlékezés.

Deák Attila: Törvényen belül 2.

Esztendő, Bp. 1981. nov. 21.

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész

Hincz Gyula „Olvasó munkás"-a maradandó érték ahol a fej gömbje a meghatározó elem s a rajta villánó fény a belső megvilágosodásra utal. Fény gyullad az emberben – a gondolat, az eszme – ezt teszi láthatóvá Hincz olyan klasszikus előzmények után, melyek Daumier, Cézanne, Derkovits nevéhez fűződnek. Az ahítat Daumier „Olvasó"-jában, Cézanne apjáról készült portréján és Derkovits „Három nemzedék"-ében egyaránt fő tényező, de a megvilágosodás elementáris pillanatát Hincz ragadta meg hiánytalanul, azt a pillanatot, amikor az ember, a munkás öntudatra ébred.

Losonczi Miklós: Portrék Hincz Gyula műhelyéből.

Hevesi Szemle, 1982. márc. 4. old.

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész

az MSZMP szabadfoglalkozású képező- és iparmű-
szek alapszervének egyik sarkalatos programja:
„kiállításokat házhoz vinni", illetve az üzemek-
ben azokhoz, akik valamilyen oknál fogva, nem
jutnak múzeumokba, és tárlatokba. A legjelentősebb
1948-ban szervezett bányavidéki vándorkiállítás-
sorozat volt, amelyet 10 bányavárosba vittek el.
A dolgozók ~~ad~~ helyben megismerkedhettek a
magyar művészet remekeivel, Munkácsytól Der-
kovitsig.

Vehmacher Anna: Alaphangja a kisplasztika.
Pest Megyei Hírlap, 1982. máj. 23.

MH SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Derkovits Gyula, Kossuth-
díjas festőművészről

RÁDIÓ ÉS TELEVÍZIÓ ÚJSÁG

1982 MÁJ 31

1021

TV1, 20.50: A HÉT MŰTÁRGYA
Derkovits Gyula: Proletárcsalád
(Bakos Ágnes)

önyv — jelenet és kettős
Éva, Simándy József, az
nekkara és szimfonikus ze-
vez. Sebestyén András)

REK. Időjárás

gen nyelvű vízjelző-
lat

(Gáti György)

kedvenceivel!

Közreműködik a 10(
Celsius, a Chic és a
Sledge együttes
Komjáthy György műsora
(Ism. szombat, K. 20.28)

15.00: Operaegyüttesek

1. Mozart: Szöktetés
rájából — négyes, II
(Anneliese Rothenberger,
Popp, Nicolai Gedda, Gerha
ger), 2. Rossini: Hamupip
hatos, II. felv. (Margherit
glielmi, Laura Zannini,
Berganza, Luigi Alva, Renato Capecchi, Paolo Montarsolo), 3. Donizetti: Boleyn Anna — jelenet és hármas, II. felv. (Elena Suliotis, John Alexander, Nikolaj Gjaurov), 4. Bellini: Beatrice di Tenda — ötös, II. felv. (Joan Sutherland, Josephine Veasey, Luciano Pavarotti, Cornelius Opthof, Joseph Ward, km. az Ambrosian kórus), 5. Verdi: Ernani — hármas, II. felv. (Leontyne Price, Carlo Bergonzi, Ezio Flagello, km. Hartse Mueller), 6. Puccini: Bohémélet — négyes, III. felv. (Mirella Freni, Elizabeth Harwood, Luciano Pavarotti, Rolando Panerai)

16.00: Zenei lexikon

„folia"
Szabó József műsora

16.20: Pongrácz Géza: Kuruc csizmák nyomán

(Magyar Néphadsereg Központi fúvószenekara, vez. Auth Henrik)

22.00: Napjaink zenéje

Hangversenyciklus századunk zenéjéből. VI/6.

Spanyol zeneszerző kortársak műveiből

Közreműködik: Szelecsényi Norbert — zongora, a Magyar Fúvósötös, az MRT szimfonikus zenekara. Vezényel: Franco Gil
Szerkesztő: Lázár Eszter

1. de Pablo: Oriotaldi (zkr, vez. Gil), 2. de Castro: Pente — fúvósötös (fúvósötös), 3. Marco: szimfónia (Aralar) (zkr, vez. Gil), 4. Halffter: Fantázia vonósokra (zkr, vez. Gil), 5. Barce: Sűrűsödések etüdje (Szelecsényi), 6. Bernaola: Szimfónia C-ben (zkr, vez. Gil)

A műsor valamennyi száma magyarországi bemutató

(A 19.30-kor a 6-os stúdióban rendezett hgv. felv.)

(Cikk lapunk első részében)

23.30—23.33: HÍREK. Időjárás

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő- és grafikusművésen

A felszabadult Budapest első nyilvántartott kiállításán az aktivisták művei is ott voltak, a Derkovitseival, a Dési Huberéival, a Nagy Istvánéival 1945 március-áprilisában s „A magyar festészet forradalmárai" között tudja őket Pogány Ö. Gábor nevezetes könyvén túl az egész 1949-ig élő művészettörténeti köztudat.

Rózsa Gyula: Magyar aktivizmus.
Népszabadság. 1981. jún. 7. 13. old.

Derkovits Gyula Kossuth-díjas festő- és grafikusművész
Filmvetítések.
minden szombaton 15 órai kezdettel. (B. ép. I. em. előadóterem.)

2. Magyar művészet I.
15/14 (Derkovits grafikai lapjai)
Mednyánszky László emlékére
Kádár (Szocialista képzőművészek csoportja)
Gondolatok egy utcaképhez (Dési Huba)

A Magyar Nemzeti Galéria programja
1981. május hó.

Derkovits Gyula Kossuth-díjas festő- és grafikusművész.

1021

1981.IV.13.Kossuth, 12.oo/KJné/
Déli krónika

- Április 13-a, Derkovits Gyula születésnapja. A VI.kerületben méltóképpen emlékeznek meg nagy festőnkről.

- Lengyel Annát hallják.

- Szép hagyományt ápol a VI.kerületi Tanács Művelődésügyi osztálya karöltve a Hazafias Népfront kerületi bizottságával. Derkovits Gyula születésének évfordulóján hosszu évek óta megrendezik a festészet napját a VI.kerületben. 1894.április 13-án született a XX.századi magyar képzőművészet egyik legnagyobb alakja, a festő forradalmár Derkovits Gyula.

Röviden életéről csak annyit, hogy Szombathelyen, ott szö letett ugyanis, apja mühelyébe tanulta ki az asztalos szakmát. Rajzolni már akkor elkezdett.
1916-tól él Budapesten, a hol először a Ma szerkesztőségében Kassák támogatásával kiállitotta müveit.
Ezután Vedres Márk javaslatára Kernstock Károly szabadiskolájában tanulta a festészetet és a rézkarc technikáját. 1923-tól 1926-ig Bécsben élt, majd ismét Budapesten egészen haláláig.

Bécsben és idehaza is a baloldali emigrációbanés az illegális kommunista mozgalommal való kapcsolata határozta meg festői mondanivalóját .
Derkovits müvészete ha nagyon egyszerüsiteni akarunk, akkor az expresszionizmus irányzatába sorolható. De élete utolsó éveiben teljesen egyéni formanyelvet teremtett magának.

Leghiresebb müvei többek között a Dózsa sorozat festészetei, a Végzés c. a Vasut mentén, a Kivégzés, vagy az Anya. Rövid élete utolsó szakaszának legkieresebb festményei.

Sulyos betegsége a tüdőbaj korán vetett véget pályájának. 1934.junius 18-án halt meg Budapesten.

Budapesti Lakóhelye a VI.kerületi Hunyadi tér 1o.sz. alatt volt. A ház falán levő emléktábla megkoszoruzásával kezdődött délelőtt 11 órakor a kerületi festészet napja megemlékezés.

Délután három órakor pedig gyermekrajz kiállitás nyilik a Liszt Ferenc téri gyermekkönyvtárban.
Délután 5 órakor pedig a kerületben élő hivatásos festő- és grafikus müvészek munkáiból nyilik kiállitás a Hazafias Népfront VI.Kerületi Bizottságán, a Népköztársaság utja 94. sz. alatt.

1981.VII.8. 4,25 N.

1021

Derkovits Gyula Kossuth-díjas festő- és grafikusművész

Jó reggelt!

- Forgács Sándor Szombathelyről jelentkezett azzal a hirrel, hogy végre lendületbe jött a megyei képtár épitése.

- Majdnem két éve rakták le a szombathelyi képtár alapkövét és bizony azóta számtalan hir keringett az épitkezés elhalasztásáról. A rosszmájuak már azt is mondták, hogy az alapkő nem látszik a gaztól. Mostantól azonban sokan megállnak nézelődni az Iseum szentély környékén és átkukucskálnak a deszkapalánkon. Rövid idő alatt 11 hatalmas pillér nőtt ki a földből a három szintes képtár tartóoszlopai és áll már a hatalmas toronydaru és, amellyel rövi desen helyre emelik az első szint elemeit. A társadalmi összefogással épülő képtár hasznos alapterülete majdnem ötezer négyzetméter, az állandó és időszaki kiállitási ter meken kivül lesz benne restaurátori mühely, fotólabor, könyvtár, gyermekfoglalkoztató, előadóterem, klub, vetitő terem. Az első meleti kerengeről pddig szép kilátás nyilik a római kori ásatásokra. A Képtár Epitő Egyesület számláján a téglajegyekből ~~és~~ a kollektivák és egyének támogatásából több mint 40 millió forint gyült össze. A Müvelődési Minisztérium 40 millió forinttal, a Szakszervezetek Országos Tanácsa pedig 15 millió forinttal támoatja az épitkezést, amelyet 1983 októberéig kell befejezni a Vas megyei épitőknek. A munkák mostani lendületét látva szinte biztosak lehetünk benne, hogy két és félév mulva a Szombathelyi Képtár méltó otthona lesz Derkovits Gyula és Dési Huber István hagyatékának, reprezentativ kiállitó helyet a képzőmüvészetnek.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068. 337-748. 340-726

1980

91

TÁRSADALMI SZEMLE

Derkovits Gyula,
Kossuth-díjas festő- és
grafikusművész

1021

Derkovits Gyula: Rakodómunkások a Dunán

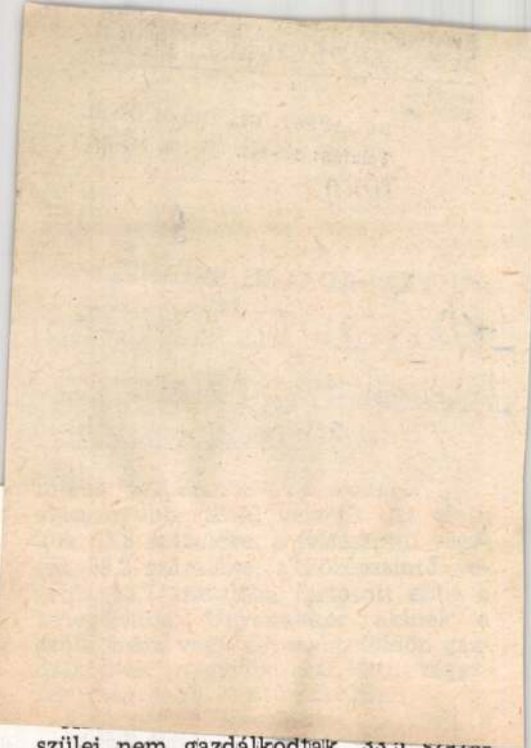

...kezeti tagok és alkalmazottak csak-
m fele nem vitt földet a szövetke-
tbe, a fiatalok pedig valamennyien
d nélkül lépnek be a szövetkezetbe,
etve vállalnak munkát ott. Ugyan-
kor leginkább ők rendelkeznek
akmai képzettséggel, ők végeztek
agasabb szintű iskolát stb.
Az anyagi helyzet vizsgálatánál azt
pasztaltuk, hogy akik nagyobb föld-
ülettel léptek be a termelőszövet-
zetbe, nagyobb arányban tartoznak
kisebb jövedelműek csoportjába,
nt a föld nélkül vagy kevesebb
ddel belépők. Így például a föld-
lküliek 8,2 százaléka, a 20 holdon
üliek 70 százaléka tartozott a vizs-
lat időpontjában — 1977-ben — az
00 forinton aluli havi jövedelemmel
áztáji és egyéb mellékjövedelem nél-
l!) rendelkezők csoportjába. A ház-
i gazdasággal azonban fordított a
yzet: a földnélküliek 72.7 százalé-
nak van háztáji gazdasága, a 20
don felüliek több mint 90 százalé-
nak. Ingatlannal (ez lényegében
ztulajdont jelent) azok rendelkez-
k nagyobb arányban, akik több föl-
vittek a szövetkezetbe, de a la-
s szobaszáma, komfortja azoknál
dvezőbb, akik nem vittek földet a
vetkezetekbe. Életlehetőségeik meg-
toztatásában is több és kedvezőbb
ernatívával rendelkeznek a föld
kül, illetve a kevesebb földdel,
nt a több földdel belépettek. Ez vo-
közik arra is, hogy milyen más
nkahelyen dolgozhatnak, s arra is,
y a következő 3—5 évben szándé-
nak-e házat építeni (vásárolni),
ort venni, gyereket iskoláztatni stb.
Az élet azonban ellentmondásos je-

szülei nem gazdálkodtak, 33,5 száza-
léka középfokú, 48,7 százaléka felső-
fokú; az 5 holdnál kevesebb földön
gazdálkodóktól származóknak 29,8
százaléka közép-, 34,7 százaléka felső-
fokú; a 6 holdon felülieknek pedig
29,7 százaléka közép- és 27,6 száza-
lékuk felsőfokú iskolát végzett. A szö-
vetkezet megalakulásakor a vezetővé
válásban nagyobb esélyt jelentett a
nagyobb családi földtulajdon, perspek-
tívában azonban azoknak az esélye
nagyobb, akik nagyobb arányban vé-
geztek magasabb szintű iskolát, vagy-
is szüleik kevesebb földön gazdálkod-
tak.[7]

Mindezekben közrejátszik az is,
hogy az egykori földtulajdonosok egy-
re idősebbek, a fiatalok pedig már
föld nélkül lépnek a szövetkezetbe. Ha
eltekintünk a két pólustól, a földnél-
küliektől, a többnyire szakmával ren-
delkező fiataloktól — és a hajdani 20
holdon felüliektől, akiknek 80 száza-
léka nyugdíjas: akkor azt kell mon-
danunk, hogy összességében némi kü-
lönbség van a kisebb földűek javára.
A szövetkezeti tagok életviszonyaira,
értékeire a régi struktúra, a volt föld-

7 Simó Tibor: A termelőszövetkezeti elnö-
kök társadalmi mobilitása. Szövetkezeti Ku-
tató Intézet, 1975., 63—64. old.

MTA SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
Derkovits Gyula, (1894-1934)
1981 AUG 20
NÉPSZABADSÁG
Kossuth-díjas festő- és grafikusművész

PÓTVIZSGA DERKOVITSBÓL

A TIHANYI MÚZEUM EMLÉKKIÁLLÍTÁSÁRÓL

„Ez a kiállítás nem reprezentálta kellőképpen Derkovits kiválóságát, igaz, hogy ez a gyűjtemény nem is reprezentálni akart elsődlegesen, hanem dokumentálni." Így van. Csakhogy e sorokat nem 1981-ben, hanem 1934-ben, nem a *tihanyi tárlat* alkalmából, hanem a Tamás Galériában rendezett első emlékkiállítás kapcsán, és nem a *Népszabadság* recenzense, hanem a *Munka* című folyóirat szerkesztője, *Kassák Lajos* írta.

Hogy 1934-ben a szinte teljes ismeretlenségből a megismertetést célzó vállalkozás dokumentumízű volt, ez természetes. Hogy a későbbiek folyamán, 1954-ben a kultúrpolitikai polémiát kiváltó emlékkiállítás a korszak tükreként didaktikusságában is dokumentumszerű volt, ez érthető. Hogy az az 1964-es nagy Derkovits-kiállítás, amely mögül még hiányzott a tudományos monográfia, de már maga mögött tudhatott egy művészetpolitikai állásfoglalást, dokumentumszerű lett, ez az irodalmihoz és a zeneihez képest konzervatívabb képzőművészeti életünk ismeretében történelmi szükségszerűségnek tetszett. Hogy az az 1979-es budavári emlékkiállítás, amely tizenöt év „akadályozott láthatás" eredményeképpen kompenzációként hatott, és jól-rosszul, de dokumentumigénnyel ábrázolta az oeuvre-t, szintén a következményekhez tartozott.

De mi magyarázza a reprezentáció fogyatékosságait abban a Tihanyi Múzeumban, ahol nincs mód filológiailag aprólékosan kidolgozott, kiállított életművet bemutatni, de ahol nincs is erre szükség? Miféle kényszer csoportosítja a műveket még 1981-ben is, kevés helyen is (négy terem), pontatlanul szerkesztett katalógus mellett is (kilenc tételhiány a műtárgylistában), egy akkurátuskodó értekezés szellemében ott és akkor, ahol a közművelődési szempontok, a józan logika és a természetes stílusérzék egyaránt az esszészerű tárlatnak kedvezne? Miért bánunk a Derkovits-képekkel még ma is úgy, mintha pótvizsgára megtanult leckék lennének, és mi valamennyien szekundára ítélt bűntudatos rosszatanulók?

Álmainkban él egy görcsmentes, egy elegáns, egy másik tárlat. Ezen a képzeletbeli kiállításon immár nem Körner Éva kiváló monográfiájának túlegyszerűsített változatát lenne muszáj iskolásan felmondani. Nem azt a kötelező tananyagot, amelyben a tényeknek megfelelően szólt először arról az *Utolsó vacsorát* alkotó Derkovitsról, aki már a húszas évek elején a feszes, steril harmónia létjogában bízott. Majd szólt arról a *Halottsiratást* festő Derkovitsról, aki a bécsi évek idején a látomások ajzott ecsetvonásaival festette ki önnönmaga és osztálya tragédiáját. Majd szólt arról a „szigorú", az *Ucca*-festő Derkovitsról, aki a kiáltás pátoszához a megalázott tehetségesek kínvigyorát is hozzá tudta adni, aki a kegyetlenségében is bonyolult világ tükreként bonyolult-kegyetlen motívumegyüttesekkel, képkivágattal, kompozícióval eredt az élmény nyomába. Végül pedig szólt arról a „festő" Derkovitsról, az iszonyú téli fagyok megjelenítőjéről, aki dércsípte, rezignált színek mögé bújtatta fogyó fizikai létét, és finom harmóniává oldotta erkölcsi felháborodását. Most túl azon, hogy a tihanyi Derkovits-vizsga — mint a pótvizsgák általában — nem tartalmazta a hiteles megoldást jelentő életműcsúcsok sorát, lévén kifelejtette az *Utolsó vacsorát*, és elmulasztotta az *Uccát*, megpróbálva egyiket az erőtlenebb *Anyákkal*, másikat a kiforratlanabb *Tűznyelő* vázlattal helyettesíteni, a tévedés nem ebben van.

Félő, ez a leegyszerűsített és túliskolásított szabványtárlat sem a festőről aligha tudó átlag külföldi turistát, sem a festőről keveset tudó magyar átlagkirándulót nem fogja meggyőzni arról, hogy kivételes teljesítményt lát. A művészettörténet érdekében, ezúttal művészettörténeten kívüli eszközökhöz kellett volna folyamodni. Az élmény érdekében ezúttal le kellett volna mondani a szigorú eseménytörténetről, és csak azt kellett volna felmutatni, ami kvalitása szerint valóban a *bartóki formátumot bizonyítja, és a derkovitsi teljesítményt képzőművészetünk egyszervolt tüneményévé emeli.*

E terepen, azaz a benzingőzös, zsúfolt, kánikulai népességtől elnehezített Tihanyban kevéssé érvényesül a pályakezdő művész önművelésen, posztaktivista hagyományokon, festészeti előképeken érlelt korai klasszicizmusa. Még akkor sem, ha nekünk ez a *dokumentum* utólag értékesebb, mint az Uitz utáni és a Szőnyi melletti húszas évek klasszicizmusai általában. Kevéssé érvényesül az emigráció lávaizzású expresszionizmusa, a szenvedély és türelmetlenség érdekes dokumentumai. Még akkor sem, ha az analógiák Pechsteineket és Ensorokat emlegetnek, mint szellemi inspirátorokat. De szikkadt *dokumentumokká* tudnak süllyedni még a *Dózsa-sorozat* csúcsteljesítményei is olyan installációs körülmények között, amely éppúgy sötét átvezető helyiségekbe szorítja a műveket, mint sokszorosított társait az iskolai dekoratőrök.

Egy híveket toborzó, nem feltétlenül tudományoskodó, esszészerű „nyári" Derkovits-kiállítás megtehetné azt, amit a zimankós filológia sohasem engedhetne meg magának. A kiemeléssel és a válogatással maga is részvevő lehetne egy aktuális — mert folyton éledő — százados kérdés-felelet vitában.

A vita első kérdése valahogy így hangzik: mi művész és társadalom viszonya? A kérdést kifejezendő a kiállítás megtehetné, hogy az első nagy termet egyetlen ikonográfiai elemnek, az önarcképek sorának adná át. Annál is inkább, mert e témába sűrített üzenet minden, csak nem a polgári műfaj nárcisztikus utóhajtása. „Én, Derkovits Gyula, kifosztott proletár, itt vagyok ebben az ellenséges világban" — írta a különös önarcképtípusról Fülep Lajos —, „nem a magamé vagyok, minden kifosztott, elnyomott proletárral azonos vagyok, mindenütt ott vagyok, ahol elnyomott és elnyomó van, a magam sorsában, amelyik magában is elég embertelen, még minden társamét is viselem, ha kell, minden ellen kiállok érte." A tisztaműfajú önarcképek és az önarcképszerű „témás" kompozíciók tehát *reprezentálhatnák* és nemcsak dokumentálhatnák az „itt állok és másképp nem tehetek" elkötelezettsége eleve etikai értékek megfogalmazására készíti elő az esztétikai megnyilatkozás alkalmait. Eleve véleményező erővel bírnak és egy objektív látvány érzelmi-értelmi átírását feltételezik. A felelet itt nem egy konkrét művészettörténeti szituáció kívánatos utánzását sürgetné — ez még azoknak sem sikerült, akik tudatos Derkovits-követőknek vallották magukat — hanem *művésznek* és *vállalt ügyének* együttábrázolását. Ebben az összefüggésben az elhivatást jelképező *Süveges önarcképtől* az egzisztenciális veszélyt megjelenítő *Végzésig* e képekben nyomon követhető út *reprezentatívabb* minden *dokumentumhű* életrajznál és pedáns korszakolásnál.

Pihenő (1933)

A második kérdés így fogalmazódna meg: „hogyan ítél a művész?" Mert tétje csak akkor van az „én Derkovits Gyula itt vagyok" bemutatásának, ha az ellenséges erők és a „pontosan, szépen" dolgozók együttesen értelmezik az önarcképek sorának mind keserűbbráncait. A felelet itt sem azt célozná, hogy a polgári haláltánc karikatúrába hajló ábrázolatai és az elnyomottak fémszínekkel ékesített meleg árnyalatai termeljék ki a maguk kései mutánsait, hanem hogy megvilágosodjék egy módszer. Azaz, hogy a derkovitsi világ nemcsak a rajzolt-festett téma révén, hanem az interpretáció minősége által válhatott igazán hitelessé. Egy *tárlatesszé* talán sugallni tudná: nincs külön „kolorista formaművész" Derkovits — amint azt a harmincas évek mentegető-szelektáló művészettörténetírása sejtette és nincs külön „osztályharcosan forradalmi" Derkovits — amint ezt az ötvenes évek másképpen szelektáló elméleti irodalma sugallta. Egyetlen Derkovits van, aki a művészet beavatottja lett, tehát megtanult festeni, aki pokolra ment, tehát vállalta létéből fakadó elhivatását, és aki „dudás" lett, tehát a festés, a metszés, a karcolás révén teljesíteni tudta ezt az elhivatást.

E bonyolult folyamat ábrázolása kedvéért, a beavatás kedvéért, a könnyebb érthetőség kedvéért lett volna érdemes elhagyni például az *Őszi erdőt*, mint egy kompozíciós séma motívumszegény megoldását és lett volna érdemes megszerezni az *Aukciót*, mint az áruvédjeggyé váló művészet legkeserűbb képi szimbólumát. A hatás, az élmény kedvéért lett volna kívánatos elhagyni a legzsánerszerűbb Derkovits-kompozíciót, a *Zuglói részletet* és helyette kiállítani a legmonumentálisabb munkaábrázolást, a *Hajókovácsot*. A rendezésnek pedig ajánlatos lett volna a kisműfajokat, a kegyetlen krokikat, az éles vázlatokat, az agitációs sorozatokat nem a grafikák örök temetőjébe, sötét előterekbe zsúfolni, hanem értelemszerűen, és az életmű jellegéből adódóan a festményekkel összecsendítve mellettük kiállítani.

Fegyencek (1930)

A kritika tárgya — mondanunk sem kell — nem a kiállítás anyaga. *A kritika egy elmulasztott lehetőségéről szól.* Itt, az apátság mellett végre adva volt, hogy félreértelmezések, elhallgatások, jószándékú tévedések polémiái után, nagy hatásfokon visszacsatolódjék az életmű abba a közegbe, amelyből vétetett. Igaz, amúgy a „hivatali szinten" minden rendben van, Derkovitsból most már nem bukunk. Legfeljebb másutt és máskor javítunk az osztályzaton.

P. Szűcs Julianna

NÉPSZABADSÁG

ÉS REMÉNY

enc irodalmi életünk mai állapotáról

akarat. A hetvenes években viszont nagasra szökött a különböztetés vágya. Ismerős indulat, a harmincas években jellemezte szellemi életünket. Bennem alázat volt és maradt a megtörtént szellemmel szemben, meg számon tartó akarat. A múlt a folytonos töprengés lehetősége. Kérdez: vajon te mit akarsz? Helyesen teszed-e, amit teszel? Ha a líra erkölcs, márpedig az, akkor arra is rákérdez bennem a múlt, hogy lírám helyes erkölcsi cselekvésben él-e. A történelmi múlt így folyik át saját múltamba, folyamatos önvizsgálatba. Ról válaszolt-e lírám azokra a kérdésekre, amiket föltett a kor, föltett a természet? Milyen eszmét vállaltam föl lírámban? Mit tartottam a létezésben személyes, történeti, társadalmi vonatkozásban elmondásra méltónak, vagyis leglényegesebbnek? Egy kötöm magamat a múlthoz, s ez folyton zaklat, mert nem mindegy, hogy hűséges vagyok-e, s főként kihez, mihez. S ezt nem lehet általánosságban eldönteni, mert hűségem nem általánosságokra irányul, hanem valóságos viszonyokra, dolgokra.

— Valóságos viszonyokra, dolgokra, de mégis valami egészre ...

— Ha erről van szó, már példaképeim vannak. Számomra Dante az összefoglalás mintája; példázza nekem az összefoglalás egyszer már megvalósult módját. Az a magyar lírikus, aki rendkívüli időbeli közelsége mellett eszmeközelségével is erkölcsi elkötelező erővel kényszerített és kényszerít ma is, József Attila. Az ő jelene és múltja lírája kifejezett szellemében a proletár utókor. Kérdései ezért ma se kikerülhetők. Erkölcsi, filozófiai, szociális értelemben egyaránt arra a jövőre vonatkoznak, amely a mi jelenünk. Hogy neki ez a jövő volt? Lírája nem utópisztikus, noha a vágyat tárgyiasította az ő verse. Ám aki vágyott, proletár volt, vágyában a jövőre szükséges törvényt mondott ki.

— Hogy lehetne ezt a jövőre szükséges törvényt jellemezni?

— Szavakkal, amik azonban a létezés alapfogalmai. A szabadság, a rend, a hűség meg a harmónia. Számomra ezek a szavak együttesen József Attila lírai gondolkozásának egységét képezik, s ahogy ez az egység működik, abból értelem és játékosság sugárzik.

— De József Attila e szükséges törvényt a jövőre vetíthette ...

— Itt adódnak a mi gondjaink. Nekünk a jelen adja föl e szükséges törvényre vonatkozó kérdések garmadáját. Létezésünk gyakorlati dolgairól van szó. Ez az ország 1981-ben mindenféle rosszal, zűrzavarral, az egész népet ért megbántásokkal, beteges eltorzulással együtt szocialista szerkezetű ország. Létét tagadni irrealitás volna, létezését kétségbe

vonni pedig könnyelműség. Az ember szocializmusa nem elvont képzet, nem elvont eszme! Nem képzetek közt élünk, hanem a társadalom gyakorlatában.

— Könnyebb volt József Attilának! Eszmét szembesíthetett gyakorlattal, szocialista képzetkört antiszociális viszonyokkal ...

— Jobban érezte és ismerte a hiányt. Köztünk az csinál zavart, hogy az egyik azt hiszi, a József Attila-i eszmék automatikusan megvalósulnak, ha már működik a szocialista szerkezet, a másik meg arról van meggyőződve, hogy jelenünk sok baja azt bizonyítja, mint minden eszme, a szocializmus eszméje is, elkárhozik a gyakorlatban e táján a világnak. A kudarcokból aztán sorsot szépít a harmadik, s erre alapítaná a maga képzelte jobbat. József Attilával tartok, a szocializmushoz vagyok hűséges, mert szabadságot, rendet, harmóniát csak egyetemes eszmére támaszkodva lehet reményleni.

— Elvész a rész zűrzavarában, aki elveszti az egész horizontját?

— Létezésünk gondja hatja át szellemünket. Különbséget teszek bezárt és nyitott gond között. A líra nem élhet bezárt gondban. Nyitott gondban, a gondra nyitottan kell élnem. A bezárt gond: saját fájdalmamba burkolózva élek. Azonosnak érzem magam anyanyelvi közösségemmel, de még mindig nem vagyok nyitott a gondra. Bezárt gond így is az enyém, elzár más közösségek gondja elől az enyémé. Pedig a gond nyitott: akárkié volt és lehet! Ebben a jelenvaló világban meg kiváltképp a gondra nyitottan kell élni és gondolkozni. Nem sajátíthatom ki a magam, az én közösségem számára a gondot, mondván, hogy az csak az enyém, a többi: hozzám képest szerencsés. Miközben magamat panaszlom, fogékonynak kell maradnom a más panaszolnivalójára is. Csak így láthatom be, hogy az életnek — az egyetemesnek — természetes része a fájdalom, akár az öröm, s a gondban úgy osztozunk, akár az örömben. Csak ha az egyetemes emberiségre támaszkodom a nyitott gondban, csak akkor számíthatok egyetemes részvétre az én gondomban.

— Ez szép, de az önzetlenséggel szembefordíthatom az önzés megannyi reális tényét.

— Fontosabb, hogy semmi organikus tény nincsen a történelmen kívül; létezésünk történelmi. Ezt érzékeltetni a lírában annyi, mint a lírai egyetemességet megteremteni. A hetvenes évek lírájában az ideológiai, a szellemi, a politikai és a társadalmi kérdések nem a történelmi egyetemesség, hanem speciális koordináták révén jutottak szóhoz. Az egész elhomályosodott, a költői gondolkodás a részletekbe bonyolódott.

— A hetvenes évek pályakezdőinek törekvéseire gondol?

— Igen. A hetvenes évek fiatal lírikusa üldözöttnek érzi magát, holott — hála istennek — az üldözés semmi objektív változatát nem élte át. Versében megjelenik az, ami nincsen; a képzelet fölkeresi a múlt szenvedéseit, azt magáévá teszi és a jelenre vetíti.

— A pályakezdés epigonkodása! Ott kezdődik a baj, mikor az epigon nem érzi magát kezdőnek.

— Nem ilyen egyszerű ez. Mert ott a másik, aki bonyolultabb. Az érvényes művészi létezés nem kíván értelmezést. Most viszont sok lírikus azzal a szándékkal konstruál műveket, hogy lesz, aki azokat megmagyarázza.

— Igen, a modern verset meditációs tárgynak szánja a szerzője.

— A kemény és a puha, a hideg és a meleg természet egyaránt tárgya a tudománynak, de csak a puha és a meleg természet értelmessé képződött anyaga alakítható érvényes lírai — esztétikai — minőséggé. Csak az értelem biológiai sávjában képződik autentikus művészet, alatta se, fölötte se. Csak a biológiai termé-

telme nem önmagában van, ezért magyarázatra szorul. A magyarázat milyenségétől függ az értéke, mert nincsen önértéke. Arany János verse nem kér magyarázatot. A hetvenes évek lírikusai közt egyik-másik azt tekinti forradalmi gesztusnak, ha olyan művet sikerül alkotni neki, ami egyenesen kihívja a kommentátort. Az ilyen költő a módszert isteníti, s a törvény helyére csempészi azt.

— Epigonizmus és új avantgarde ... Erről beszélt, ha jól értettem?

— Igen, de a művészi bátorságról akartam beszélni. Az a bátor, aki olyat mond, ami nincsen, de legalább megrettenti az olvasót? — vagy az a bátor, aki a nyelv hanganyagára redukálja a verset? A lírikusokról beszélek, de olyan szimptómákról, amik egész szellemiségünk jellemzői. Az volna tehát a bátorság — kérdezem —, ha valami rendellenest csinálok, botrányt csapok? — vagy az, ha úgy fejezem ki létezésemet, hogy annak folyamatos alternatíváját, a pusztulást a mások tekintete elé forgatom? — Lehet, hogy az a legnagyobb bátorság, ha rámutatok arra a határra, ahol az ember a biologikumból történelmi emberségével már annyira kivált, hogy a jövőt a maga teremtette környezetben is képes teljességgé alakítani akár ezen, akár más égitesten.

— Ez a gondolatsor a Juhász-lírából visszhangzik.

— Vagy abból a múltból, amikor a hit még nem volt vitatható. De az én hitem élettapasztalat, az én hitem az életből táplálkozik. Nekem a szocialista szerkezet természetes létfeltétel. Nem kívánnám, hogy más határozza meg létünk koordinátáit, mások diktálják, hogy mi a helyes és mi nem. Túlságosan közel van még az én emlékezetemben ahhoz a történelmi tegnap, hogy nosztalgiák rabjává tegyen a tehetetlenség. Sok pontján jártam a földkerekségnek. Mindent szeretve, ami jó, örülve annak, ami van, utazásaimból mégis megkönnyebbülve tértem haza, abban a tudatban megerősödve, hogy akár a magyar, akár az egyetemes történet viszonylatában mérlegelem, ami itt van, jó irányulás az emberséges jövőre.

— De az elégedetlenkedő fiatalságnak túlságosan messzi az a tegnap, s nekik már mi is tegnap vagyunk.

— Lehet. A múltra való hivatkozás nem azonos a teljes múlt feltétlen tiszteletével. De valamennyi múlt jelenünk — mai valóságunk — természeti része. Az időfolyamban a jelen csak pillanat, amit a műalkotás is csak a múltból tágíthat lakható térséggé. Ezért a múltat — magunkat, ha már a fiataloknak tegnap vagyunk — nem megtagadni, hanem megérteni szükséges.

— Türelmetlenségükben éppen ezt, a megértést kerülik meg.

— Hogy teremtenek akkor saját múltat maguknak? Egyenesen komikusnak tartom, hogy a látszatra újat akarók milyen radikálisan tagadják a huszadik századi magyar lírai hagyományt. Új értelmezést adni a múltnak, ez volna a dolguk, de mit kezdjek azzal, aki mindenestül megtagadja az érzékeny emberi humanitás nagy lírikusát, Weöres Sándort? A legdurvább anarchisztikus megnyilvánulás az, ahogy ezt a nagy költőt elintézni vélte egy jelentékenynek egyáltalán nem mondható fiatal lírikus.

— Mit változtat ez Weöres lírájának értékén?

— Azon semmit, de a gyűlölködés mire vezet? — Jóra semmiképp nem. Használa sem válik a gyűlölködőnek. Ezt nemcsak most mondom, fiatal korom hite volt. A szeretet reményében nőttem fel, és akartam létezni. A szeretet nem zárja ki a tételes egyet-nem-értést, inkább feltétele minden elképzelhető disputának.

— Nemcsak a fiatalok közt vannak ilyen szélsőséges megnyilvánulások.

— Amit mondtam, nem általánosítottam, nem is megosztani akartam vele. Nem azért tettem szóvá a szomorú esetet, hogy azt bizonyítsam, a magam és velemkorúak munkásságával befejeződik a magyar líra története. Az irodalmi érték különben sem életkor kérdése, az irodalmi újdonság viszont nem a fiatalság előjoga. A fiatal jó műve mellett ott álltam mindig; vallom, hogy nem számít, minek mondja magát a fiatal, fontos, hogy mit mond a műve; el tudja-e avval hitetni a maga igazát.

— Milyen tehát a mai irodalmi élet?

— Irodalmunk most széttöredezett, zavarodott, indulatos, csoportokra szakadozott. Mintha az egyik nem akarná megérteni a másikat. Másmás bolygók lakóinak látszunk, s úgy tetszik, kevés a remény a megértésre.

— Valamennyi tehát mégis van.

— Mint annyinak, nekem is az a vágyam, hogy azon eszmék jegyében. amikről szóltam, s amikben — hiszem — többségünk osztozik, megteremtődjék irodalmunk értékre alapozott egysége.

Bata Imre

Ha ugyan nem ő sirat el bennünket.

Mert miközben halálára készülünk lélekben, ontja a gyümölcsöt. Egyetlen esztendőt nem hagy ki. Permet helyett a cinkék, a csuszkák meg a harkályok serénykednek redves ágain.

Nyár elején azt mondtuk: vége. Két nagy ágáról zölden lehullatta minden levelét. Terítve volt alatta a gyep, mint ősszel, s fonnyadt göcs zöld gyümölccsel vegyesen.

Beleroppant a terhébe — mondtuk, elparentáltuk.

Júliusba fordult már, midőn felpillantván, különös dolgot láttunk. A két ág kihajtott. Vidám, áprilisillatú zsengezöld levélkék hirdették az újjászületést.

S felfogtam a fa üzenetét a hosszú élet titkáról.

Lám, ez tudja, meddig ér az ereje, mennyi a teher, amit összeroppanás veszélye nélkül elbír. A jó tavasz csaknem becsapta. Soha nem borult ily fiatalos virágzásba, soha ennyi gyümölcs nem húzta ágait. S jött a figyelmeztetés (a szárazságé), bizonyára halk szavú, amilyenre sokunk csak legyint, a fák közül is sok, kik olyannyira magabízók fiatal erejükben, hetykén feszítve végsőkig a gyors nagytermések rablógazdálkodásának húrját, hogy a korai gutaütés biztos sorsuk.

Bölcs öregünk két ágának lecsupaszításával megmentette életét. Jól tudta, a föld kevéske nedve menynyire elég. Fiatal fák nemzedékeit látta eltűnni környezetéből, amelyek nem tudták. Mert nehéz volt megválniuk attól, amijük fölösen van.

Az esők után, midőn gyökerei bőséges nedvet szívhattak fel, két ágának újra engedélyezte, hogy kihajthassanak.

Micsoda rugalmas alkalmazkodás százévesen a körülményekhez. A „takaró" hosszához.

Bölcs gazdálkodásra — önerejével mindenekelőtt — eddig csak az embert hittem képesnek.

SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 367-748, 340-725

Dorkovits Gyula, Kossuth-díjas festő- és grafikusművész

VAS NÉPE
1982 JÚL 17

1021

Ecset nélkül

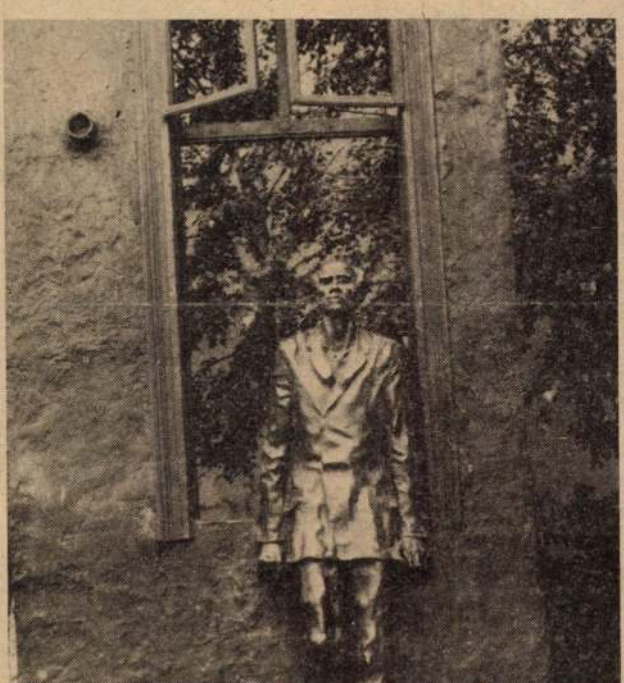

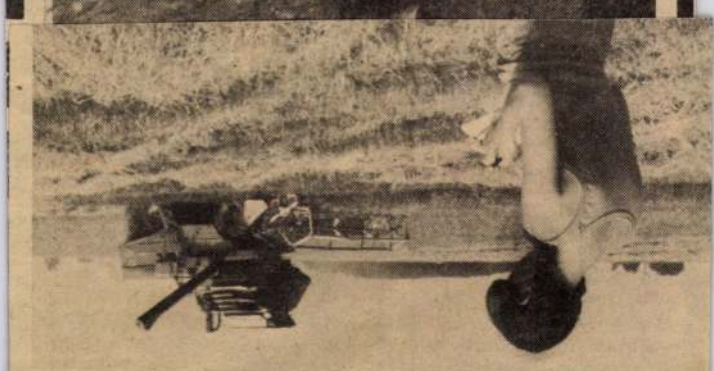

tontosabb gabonánk, a búza kombájnolását végezték. A két végére várhatóan 10 600 hektárról, a búza vetésterületének 22 százalékáról takarítják be a gazdaságok.

Általánosan elmondható, hogy mindenütt jó ütemben haladnak, egyelőre sem nagyobb alkatrészhiány, sem ken jól szervezetten, az előzetes megállapodások szerint folyik az átvétel. Közvetlenül az esős napok után magas, 18—20 százalékos volt a gabonák nedvességtartalma, ami a hét közepén javult, és ezekben a napokban már több helyütt szárítás nélkül kerülhet magtárba.

Jó

Aratási hely

A hét elején lehullott 22—55 milliméter eső miatt megyeszerte szünetelt az aratás. Erre az egy-két napos leállásra amúgy is szükség lett volna, mert az őszi árpa aratása után nem lehetett kezdeni a búzák vágását, nem voltak kellően beérve. Kedden délutántól fokozatosan indultak el a kombájnok, és szerdán már teljes volt az üzem.

Szerencsére az esők nem jártak együtt nagy széllel, így kárt nem okoztak. A cukorrépa és a kukorica fejlődéséhez szükség is volt a csapadékutánpótlásra. Ez utóbbi növénykultúránál most, a címerhányás, csőképzés időszakában a lehető legjobbkor érkezett az éltető víz. Ugyanakkor a másodvetések kelését, fejlődését is elősegíti.

Befejeződött a 8309 hektár őszi árpa, és a 2857 hektár repce aratása. A fűmagbetakarítás 75 százalékával végeztek a megye mezőgaz-

Pótkocsira kerül a búza.

Déli pihenőt tartanak a vépi Rákóczi Termelőszövetkezet k

dasági üzemei. A hét második felében már a legnagyobb területen fekvő, leg-

átvételi nehézségek nem hátráltatták a folyamatos munkát. A felvásárlóhelye-

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész

1.	15.00	**Filmvetítés**
szombat		**Magyar művészet a két világháború között**
		1514. (Derkovits grafikai lapjai)
		Derkovits Gyula
		Mészáros László emlékére
		Kiáltó (A szocialista képzőművészek)
		Gondolatok egy utcanévhez (Dési Huber)
		Munkásábrázolás

Magyar Nemzeti Galéria rendezvénynaptár.
1982. május

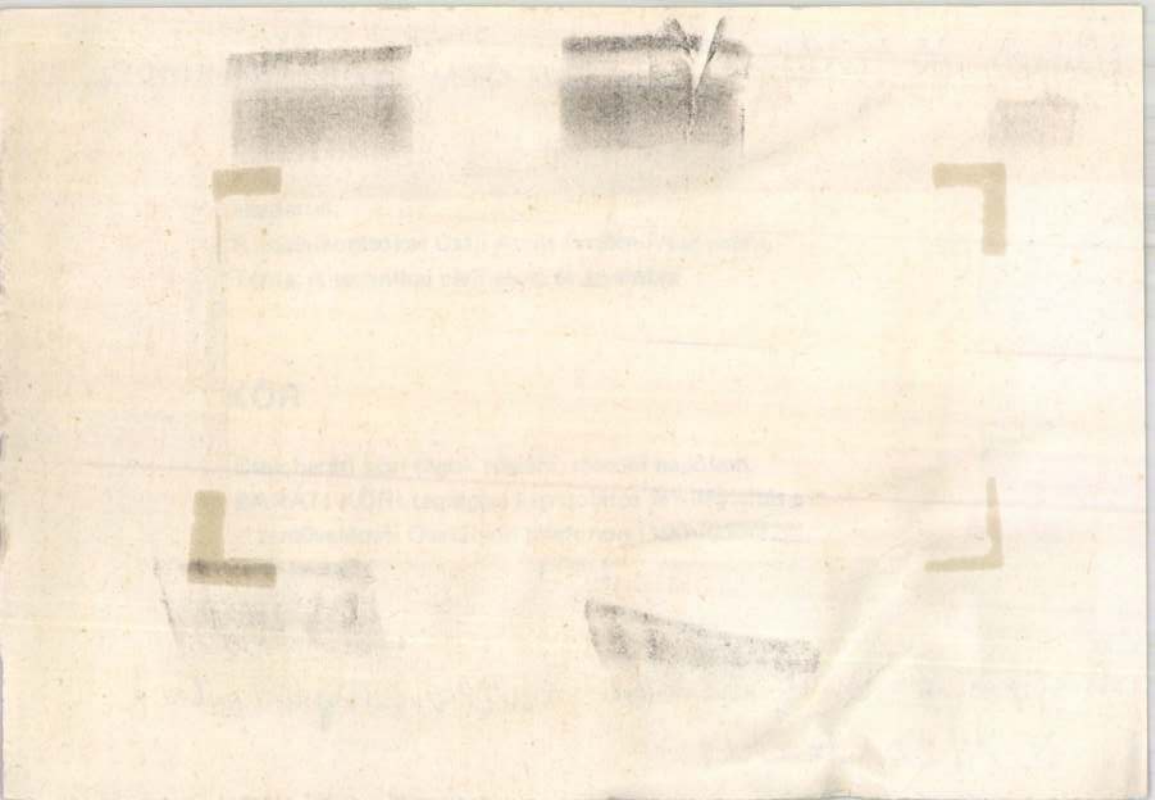

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-742, 34-726

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő- és grafikusművész

VAS NÉPE
1981 NOV 29

1021

Ismerjük meg!

A mai naptól újszerű vállalkozásba kezdünk. Kulturális mellékletünkön vasárnaponként bemutatunk egy-egy jelentős képzőművészeti alkotást. Ezek a művek a leendő Képtárban láthatók majd együtt: valamennyi a múzeum régebbi és legújabb szerzeménye. Miért szép, mit kell látnunk a képen, mit akart mondani vele a művész? Ilyen és hasonló kérdésekre igyekszünk választ adni. A sorozatnak tehát elsősorban ismeretterjesztő jelleget szánunk. Szeretnénk hozzájárulni ahhoz, hogy a nagyközönség a leendő képtári anyagot, annak egy részét már előzetesen megismerje, jobban értse. A közölt reprodukciók persze a legjobb szándék ellenére sem nyújtják azt az élményt, amit az eredeti művek. A színes képekről is sajnos csak fekete-fehér másolatot tudunk közölni. Az ismertetővel együtt azonban közelebb visznek bennünket a befogadáshoz. Ajánljuk tehát a sorozatot mindazoknak, akik a képzőművészet iránt vonzalmat éreznek, s egy-egy képről többet akarnak megtudni, mint amit a képen látnak.

Derkovits Gyula: Téli hajnal

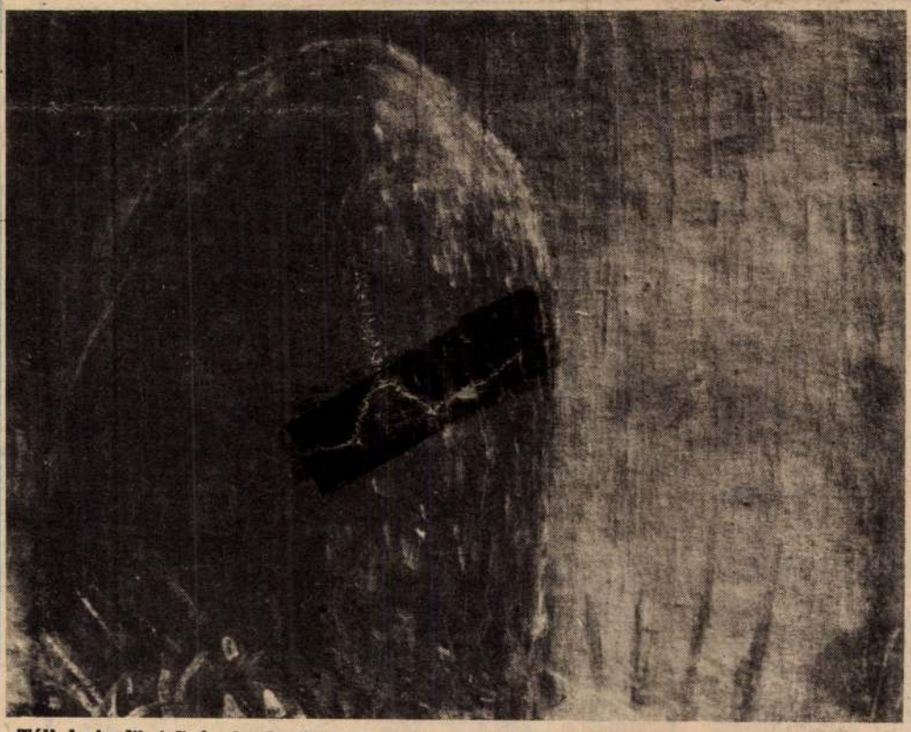

„Téli hajnal" („Szénaboglya") 1930. (vászon, olaj 52×62,2 cm)

Derkovits életének utolsó négy évét méltán tartja a művészettörténet az életmű hasonlíthatatlan, szuverén összegező szándékú remekműveket termő alkotói periódusának, a kiteljesedés időszakának. E korszak egyik karakterisztikus műve a „Téli hajnal", mely első pillantásra kissé kilógni látszik a tragikus mondanivalójú, szimbolikus töltetű, bonyolult kompozíciójú főművek sorából. Eszközeinek zavarbaejtően rafinált egyszerűsége, az élmény s a tükrözés rendkívüli közvetlensége jogossá teszi a kérdést: mindössze egy szuggesztíven megragadott, impresszionisztikus megfogalmazású természeti idillel volna dolgunk?

Bár a kép valóban nem tartozik a tisztán értelmezhető agitatív mondanivalójú, tematikus művek közé, impresszionista tájélménynél itt sokkal többről van szó. A „Téli hajnalt" a párhuzamul előképül kétségkívül felemlíthető festménytől, Claude Monet „Napkelte impressziója" című képétől (az impresszionizmus névadó műve), s a Derkovits életműben is korábban epizódként feifelbukkanó ujjgyakorlatszerű természettanulmányoktól egyaránt megkülönbözteti a csupán néhány elemre redukált téma szűkszavú monumentalitása, a jelenség megragadásának szinte látomásos ereje. A finom ezüstös derengéssel átszőtt szürkés-lila égbolt előtt hatalmas sötét boglya nehézkes, komor tömbje emelkedik. Jobbra az alacsony horizont fölött nagy, vöröslő napkorong fátyolosan szűrt fénye küzd a sötétséggel. E két kerek formájú képelem súlyos ütemezését az előtérben jelzésszerűen megfestett elszáradt, zúzmarás kórók és dülöngélő kerítéslécek játékos ritmusa oldja.

Mindössze ennyi, amit látunk, de nem kell avatott műértőnek lennünk ahhoz, hogy a kép tágabb értelmezési szférája megnyíljon előttünk. A tél ugyanis ebben az időben Derkovits könnyen feloldható jelképi értelmű állandó témája. („Téli viharban", „Éhesek télen", „Híd télen", „Téli ablak" stb.) E szociografikus mondanivalójú, többnyire dramatizált megfogalmazású tél-képek vonulatában bízvást besorolhatjuk a „Téli hajnalt" is.

Az 1980-ban a nevezetes Radnai gyűjteményből vásárolt kép finom festői értékei a fényképezés számára sajnos, úgyszólván reprodukálhatatlanok. A hozzá készült remek színvázlattal együtt a Derkovits Emlékmúzeum állandó kiállításán az eredeti festmény bármikor tanulmányozható.

Várkonyi György

VASÓK FÓ

élő

jukban a *Műsor vagy* émája adta kezembe a

gbecsüléséről kívánok lehet.

t éve működik egy két dió, lemezjátszó és te- állnak a nyugdíjasok a hozzátartozóink is, és dolgozói, tehát kap-

témájú előadást, és itt közi ünnepeket. A vál- enben figyelembe veszi Együtt járunk kirán- balatonfenyvesi üdülő-

vezetőségének javas- rendelkezőknek rend- g lehetőségeihez mér- ık, akik még dolgozni

ezvényeken való rész- gi dolgozói nem akar-

közös találkozó során ményekről és gondok- hiszen így is érezzük, inket.

Hazafi Antal

bbet ér

megelőzzék a komo- ajt.

soha nem hallottam, ugolódtak, ha valaki gyermeke miatt ott- aradt. Pedig vannak elyi vezetők, akik zemmel néznek azok- k gyermekük miatt enek kiíratni magu-

örődés mindenkinek sőt szívvel-lélekkel unkáját, hogy vi- a a vezetők figyel- st. Szerintem ez ér, mint az anyagi . Az ilyen munkahe- jó a hangulata min- k, és szívesebben is munkánkat.

C. L.-né
Kőszeg

gram

anyagilag támogat- vet. A telep lakói a tonalapját készítet-

H-telep dolgozói a úton járdalapokat le, azonkívül vállal- telep környékének elét. A körzeti bi- lul tűzte ki az ipar- tását is.

körzeti pártszer-

Ami szemet szúr

Szombathelyen a Zrínyi utca végén levő park tavasszal és ősszel mindig diákok zsibongásától hangos. Tornaórák zajlanak és lyukas órák telnek el itt. A diákok sétálnak, tanulnak, beszélgetnek, egyszóval kihasználják a szép parkot.

Rajtuk kívül sétálnak itt nagyszülők unokáikkal és kismamák gyermekeikkel. A fák védelme alatt nyugdíjasok „zsugáznak". Talán ez a leglátogatottabb parkja a városnak.

Szeretem ezt a parkot mégis, ha körülnézek, felmegy a vérnyomásom. Az egyik hatalmas gesztenyefa alatt óriási szemétdomb bűzlik. A fűben papírzsebkendők, csokis papírok, konzerves dobozok hevernek. Néhány eldugottabb padról eltűnt a deszka. Az a pár léc, ami még megvan, tele van firkálva nevekkel. A szülés előtt álló kismamák ezekről könnyen választhatnak nevet születendő csemetéiknek...

No, és a mi kedves Gyöngyös patakunk! A vízbe hajló fűzfák igazán regényessé teszik, és a nap is olyan szépen csillog a „jajpiros", máskor spenótzöld vízen. Halak helyett pedig szakadt műanyagtáskát, nylonzacskót és kefires dobozt sodor a víz. A patak különleges színét a takarógyár „produkálja", a benne úszó szemetet pedig a lakosság. Az igazat megvallva szívesebben csodálnánk a víz természetes kékségét. Ez azonban csak szép ábránd nekünk, akik a természetet szeretjük.

A szemétláda rendeltetése még nem jutott el mindenki tudatáig, sokan a parkokat csak szemétlerakónak tekintik. Erről a szégyenleni való rossz szokásunkról ideje lenne véglegesen leszoknunk. Hiszen csak egy kis figyelmesség, jó érzés kell hozzá.

★

A KÖNYV BECSÜLÉSE

A minap a Savaria Könyvesbolt ajtaján három diáklány lépett be. Kellemes meleg, de ami számukra fontosabb, rengeteg könyv várta őket.

Úgy fél órás nézelődés után kiválasztották Benedek István Semmelweis című művét. A fiatal pénztárosnőnek leszámolták az érte járó összeget és vártak. Hogy mire? — a könyv becsomagolására. Várakozásuk hiábavaló volt.

Szép üzlet, a világirodalom remekműveivel teli-tve. A tudomány és műveltség vára, benne olyan dolgozó, aki úgy tud eladni, hogy a könyvet egy darabka papír erejéig sem becsüli. Kit sért meg? — a mű íróját? — a címben szereplő tudóst? — a vásárlót? Úgy érzem, valamennyit együttesen.

★

A Kanizsai Dorottya Gimnázium második osztályos tanulója vagyok. Sok mindent észreveszek, ami nem a legjobb, a leghelyesebb. Az ilyen apró epizódok nem hagynak nyugodni, ezért is írtam le gondolataimat.

Janzsó Tünde
Vassurány

Tegyék lakhatóvá

Harminckét éve lakunk a szombathelyi Kossuth Lajos utca 15. számú házban. Férjemmel együtt túl vagyunk a hetven éven, velünk él a családjával lányom is.

Otthonunk csak némi jóindulattal nevezhető lakásnak. Rosszak az ajtók, ablakok, befúj a szél, a hó a réseken. Egyik szobánk egy nyitott folyosóra néz, onnan télen becsurog a hólé. Tavaly nyáron az Ingatlankezelő Vállalat igazgatójának írt levelünkben felsoroltuk a legnagyobb hibákat, ígéretet is kaptunk a munka elvégzésére. Az idén nyáron

Hogy csak egyet említsek: a konyha ablakát beüvegezték úgy, hogy mozog benne az üveg. Ezen úgy segítettünk, hogy gyufaszálakkal raktuk körbe. Itt van a tél, a konyha külső ablakát nem tudjuk betenni, úgy csinálták meg.

Többször kértük már, hogy tegyék lakhatóvá lakásunkat, mert nem szeretnénk az idei telet is hóval befútt szobában megérni. Mindhiába...

Fehér Ferencné

★

A leírtakról magunk is

Derkovits Gyula

MIÉRT SZÉP?

1021

Derkovits Gyula • Végzés

(1930. TEMPERA, VÁSZONRA FESTVE, 61×51 cm. ALÁÍRÁS NÉLKÜL. MAGYAR NEMZETI GALÉRIA)

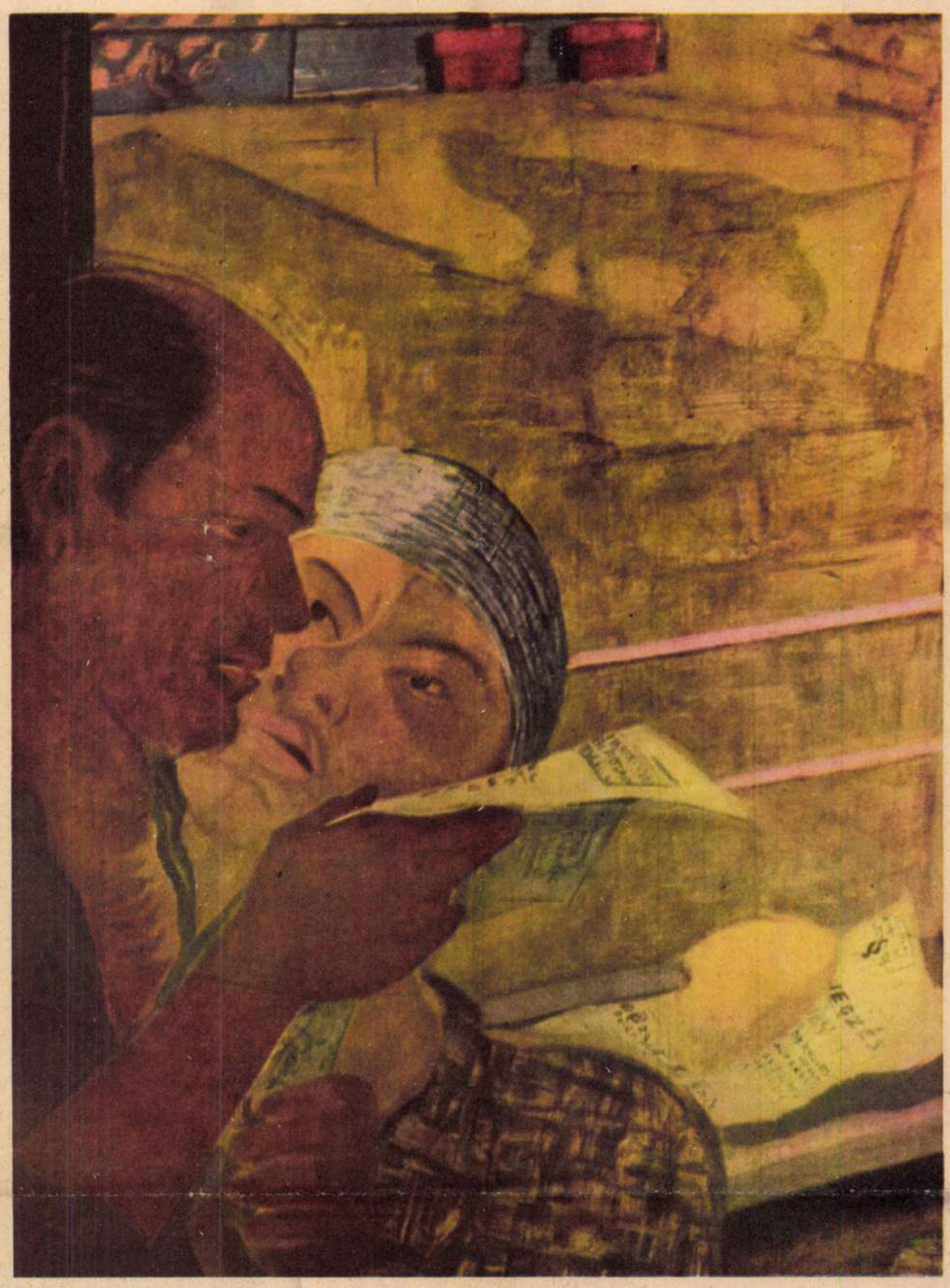

A két világháború közti magyar élet egy darabja ez a kép, amely alá szinte kínálkozik a vele azonos gondolkodású költőnek: József Attilának a szövege. A mindent felőrlő szegénységben összeforrt emberpár: a festő és felesége premier planban tölti ki balra tolódva a kép előterét, Derkovitsra jellemző merész kivágásban. A környező tárgyak aláhúzzák, hangsúlyozzák az ecset beszédét a szürkéskékek és a tompított fényű sárgák kavargásában. Nincs már mit várni a hatalom uraitól, kezükben a hivatalos s a megfellebbezett végzés elutasító diktátuma, mely a padlásszobából is elűzi őket. Mintegy jelképszerűen, a tragikus jelenetet párhuzamosan kísérve a szomszéd ház tűzfalára vetődik egy éneklő madárra vadászó, lopakodó macska árnyéka.

Az esemény parányi zárt térben játszódik le, a Hunyadi téri padlásszobát ablakkeretek határolják körül. A végzés szövegének egyes szavai jól olvashatók, mintha a művész collage-szerűen beragasztotta volna, hogy fokozza a nézőben a realitás érzését. Amit a dadaizmus és a szürrealizmus meghökkentő hatások keltésére használt, azt Derkovits nemes értelmű s mértéktartó beiktatással alkalmazta festői hatások ébresztésére, akárcsak a fémszíneket. (Majd minden képén kever a festékbe ezüst- és aranyport.) Lázító és forradalmi szellemű ez a mű, osztályharcra buzdítja a máról holnapra élőket, az egész életet beárnyékoló szegénység ellen. Földbarna színei, szürkéskékjei, a világító rozsdavörös, a hideg és forró színek viaskodása, a festőnek és feleségének: Viki asszonynak döbbent arca a megrázó pillanat erejét, de ugyanakkor elszántságukat is érzékelteti.

Ez a műve nemcsak szerkezetileg, hanem érzelmi egységében is a kifejező erők egymást támogató összekapcsolódásával, „szinkronjával" kivételes helyet biztosít Derkovitsnak a magyar piktúrában.

Dr. Tóth Ervin

*

„Szövetség ez már, nem is szerelem" — vallja József Attila a szegények szerelméről, a kiszolgáltatottak összetartozásáról. Ugyanezt az érzést fejezi ki Derkovits Gyula festői eszközeivel „Végzés" c. képén — politikai bátorsága, szenvedélyessége József Attiláéval rokon. A kép Derkovits életének azt a drámai pillanatát ábrázolja, amikor kézbe veszi a „végzést", a kilakoltatási parancsot. Élettársa, Viki asszony aggódó szeretettel és kétségbeeséssel figyeli arcát. Az ablakban, szegényes ebédjük, száraz kenyerük alatt már ott lapul az előző „végzés", az első figyelmeztetés. A szegényes padlásszobát is szorongás tölti be — Derkovitsék sorsára úgy kúszik az iszonyat, a kiszolgáltatottság réme, mint a szomszéd háztetőn a madárra leselkedő macska.

Ez a két ember „ember az embertelenségben", a fasizálódó ország egy izolált, de veszélynek kitett kis sarkában. Sorsuk a Horthy-Magyarország sok száz emberének sorsával rokon.

A kép egy kommunista festő saját sorsán átszűrt alkotása, egy proletárcsalád védtelenségének, lidérces életbizonytalanságának kiáltó, lázító, marxista módon tipizált kifejezése.

Bakó Endre

Derkovits Gyula (1894–1934)

Ha köztünk élne, 74. évében járna, de korán megrokkant teste csak négy évtizedig bírta a kilakoltatások, idézések, bírói végzések, árverések s főleg az éhezés szakadatlan sorozatát. Bajjal, betegséggel és örök lázadással teli sorsa a szociális kérdések útjára sodorják, s mindvégig ennek szolgálatában lobog el élete is.

Az ifjú Derkovits kénytelen apja asztalosmesterségét folytatni, amelyből önként vállalt harctéri szolgálattal remélt kivezető utat. Azonban súlyos árat fizet; megsebesül, bal keze megbénul, tüdeje megromlik, s a megrokkant test már nehezen bírja követni rendkívüli akaraterejét. Az autodidakta Derkovits kerülőkön és kísérleteken át jutott el érett stílusához. Munkásból lett festővé, és súlyos betegen is egy új világ teremtéséért hevült. A Tanácsköztársaság művészeti direktóriumának jóvoltából 1919 tavaszán és nyarán a Nyergesújfaluban létesített festőtelepen dolgozik. Legtöbbet talán Kernstok Károlytól tanul. Sorsa egyre nehezebbé válik, következnek a megtorlás évei is. Két esztendeig Bécsben kísérletezik egy jobb élet elérésének lehetőségével. Festészetébe ekkor kerülnek expresszionista elemek, amelyek fokozzák gondolatainak fűtöttségét, nyugtalanságát. Az 1930-as években felhalmozott keserűségét a „Kenyérért" című festményében összegezte. A meggyilkolt munkás utcakövezetre zuhant, vérbe borult teste magasrendű festőiségében s a Derkovitsra jellemző merész képkivágással már korán a megtorló osztályharc jelképévé magasodott. Ebből a proletárkeserűségből következik, hogy minden festményéből és grafikájából kielemezhető a fasiszta állam iránt való gyűlölete. Egymás után kerülnek vászonra sajátos egyéni kolorizmussal rögzített látomásai, mint például a „Vonat mellett" c. művének hideg ezüstje, a „Hajókovács" ízzó vörös színei stb. Nevét maradandóan őrizte meg *1514* című fametszet-sorozata is, ahol óriási körtefadúcokra véste a Dózsa-felkelés döbbenetes jeleneteit. Dózsa népének megmegújuló fájdalmát senki sem tudta a képalkotás ily tömörségével s elhitető erejével megeleveníteni. A *Vihar ban*, *Kivégzés*, *Nemzedékek*, *Hid télen* és utolsó nagy művei: az *Artisták*, *Dunai homokszállítók*, s az *Anya* már stílusban és felfogásban élesen elhatárolható, mindenféle hatástól megszabadult festőt mutat, önálló látással megformált egyedi világában. Művészetét sohasem váltotta fel aprópénzre. Képeinek ára volt akkor is, ha hiányzott a kenyér kettejük asztaláról, sőt egyre érlelődő sértettségében már nem is akart tőlük megválni.

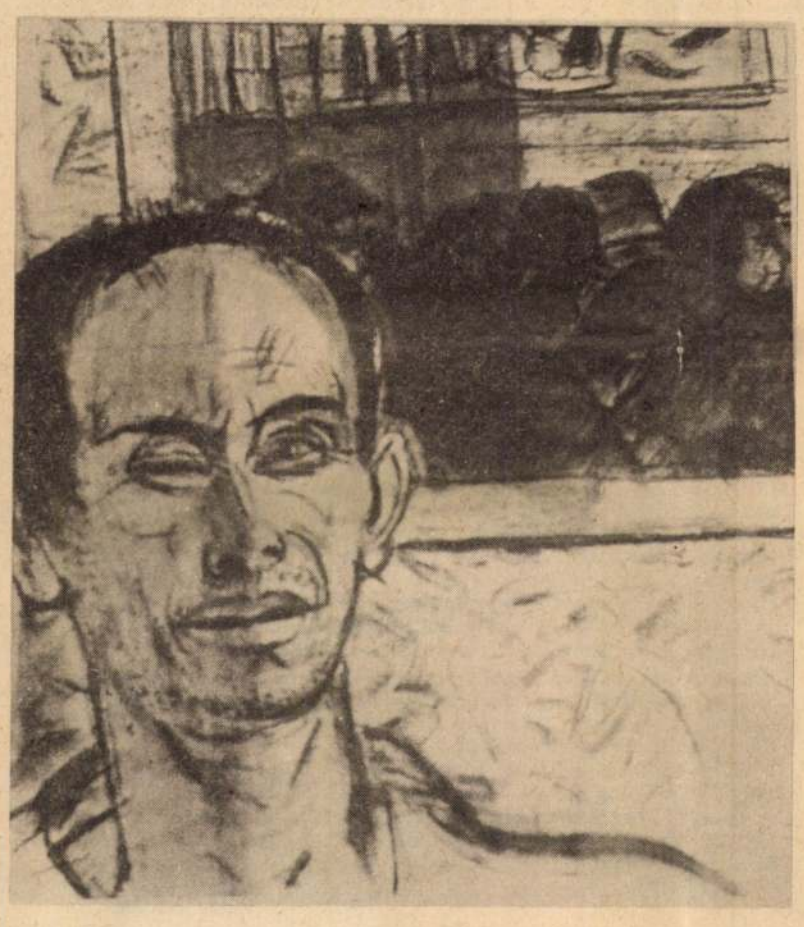

Halála után 14 évvel posztumusz Kossuth-díjat vesz át özvegye, s az ezt követő magyar és külföldi kiállítások sorozata megismerteti a világgal a a nagy proletárfestő művészetét.

Dr. Tóth Ervin

RABINOVSZKY: DERKOVITS

Derkovits élete immár legendássá vált. Miért kellett nyomorban meghalnia? Valóban nem akadt egyetlen nyitott szemű és tárt szívű ember, aki megmenthette volna az életnek? Hallani itt-ott, hogy Derkovits a valóságban a saját túlzott, szinte beteges önérzetének áldozata lett, mivel lehetetlenné tette, hogy barátai, tisztelői segítsenek rajta. Képeitől nem akart megválni, csak olyan magas áron, amire nem akadhatott vásárló. Ha pénze volt, szétfolyt a keze között. Nem volt érzéke a realitás iránt, mondják.

Mi igaz ebben? Hogy Derkovitsot megértsük, tudnunk kell: szocialista hitét komolyan vette. Olyan komolyan, hogy feltette rá az életét. Ha még tíz évig él, nem kétséges, hogy fegyverrel a kezében a partizánok közé áll. Nem akarta, s nem is tudta volna kettéosztani önmagában az „embert" és a „művészt". Ember voltához tartozott világnézete és művész volta, a kettő teljes, töretlen egységben. A marxizmus mélységes bizalmatlanságot ébresztett benne a polgárral szemben. Még akkor is, ha az segítőkész barátként jelent meg a színen. Gyanakvása nem a személynek szólt, hanem a polgáremberben polgár voltának, ami — Derkovits hite szerint — letörölhetetlenül rajta tapadt a tőkés rend minden képviselőjén. Ezért nem adta el szívesen képeit a polgári életformát élő embernek, csak végszükség esetén, s akkor is csak nagy áron. Örült, ha áraival elriasztott valakit a vásárlástól. Nem akarta, hogy művészetén nyerészkedjenek, vagy akárki pénzes ember túl olcsón jusson ahhoz a műhöz, amit a proletárok számára festett.

Egész élete s művészete titakozás volt a társadalmi rend ellen, amelyben élni kényszerült. Ezért nem is titkolta szegénységét, hanem úgy viselte, mint a legszentebb pártjelvényt. Amíg a proletariátus sorsa az elnyomottság és a nyomor volt, úgy érezte, neki ott a helye az elnyomottak s nyomorgók között, de nemcsak rokonszenvével, hanem a teljes valóságban.

(Szabad Művészet 1948. május)

A Dózsa-sorozatot a nép számára alkotta ez a nagy festő. Kötetben akarta kiadni, a magyar munkások és parasztok számára. Általában nekik szánta minden színfoltját és minden ceruzavonását. Nekik dolgozott, értük élt, és értük halt éhen. Sorsának egyik legtragikusabb körülménye volt, hogy nem érhette meg azt az időt, amikor munkái eljutnak a néphez. Amíg élt, az intellektuelekhez is alig jutottak el. Éhen kellett halnia, hogy felfedezzék. Halála után fél évvel „érkezett be", az Ernst Múzeum nagy kiállításán.

. . . Zsenijének legnagyobb teljesítménye, lelki alkatának, világszemléletének legtökéletesebb összefoglalója az „1514", a Dózsa-felkelés fametszetsorozata. A magyar parasztság vértanúsággal végződő hősi megmozdulásának ereje és tragikuma talán még lenyűgözőbben bontakozik ki ezen a tizenegy fehér lapon, mint Eötvös József hatalmas történelmi regényében, mely ugyanerről szól. Dózsa György és elgyötört népe felkelésében és borzalmas, vandál leveretésében találta meg Derkovits Gyula élete legnagyobb témáját. A magyar nép lelkében ma is él a Dózsa-emlék — ezt a soha el nem múló emléket véste fába Derkovits. Ezt tartotta főművének. Most végre teljesül vágya: az „1514" eljut azokhoz, akiknek alkotója szánta.

(Gondolat, 1936. június, II. évf. 4—5. sz. Bálint György.)

1968 DEC 15
Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
HAJDÚ-BIHARMEGYEI
NÉPÚJSÁG

Esthajnal 21

örülök hogy élek
pirulok de örülök
írok beszélek
konok örök

térek fordulok
lassan lassan
kérek koldulok
földön túl láncon

innen
ürkutya
fenn is lenn
haza haza

hitszegő
űrhajós
tegnap hencegő
ma jós

holnap álmos
önhit őserő
néhanap táltos
termelő

boszorkány
mester
tárkány
atya lassan a testtel

legény
sok a szó
inas kell ide vagány
tanuló

figyelmes engedelmes
szorgalmas ifjuság
szerelmes töredelmes
irgalmas szomjuság

pacsirta
fülemüle
csorda
lelked jobbik fele

a töredék a maradék
a nyájasabb a kisebb
a föld dala az ég
dala a nyílt seb a jó seb

a hegedő a gyógyuló
repess csak repeső szem
pirulj csak orca hull a hó
tavaszodik öregszem

Pákozdy Ferenc

Varázslat

A hó arcomhoz bújik
[melegedni,
otthont fürkész ajtómon a jég.
Karodból font lakásomat, szád
[ívét
én hozzád mennék el
[megkeresni.

Köd omlik a hegyre. Megvakít.
Szürkén gomolyogsz, szinte
[látlak a hid
fölött. Már nem számítok
[kegyelemre

Füzessy Mariann

Hadd fájjon ez a nyár!

Zuhog, zeng a fény,
s a fakó, messzi eget
pihés falatra vágyva
körrel metszi át egy héja,
— kemény, rideg a szárnya —

A tengerből s az időből merült
[föl a táj,
e mozgó tükör,
és annyi fény, hő, kalász,
beért tömött öröm után is
[sóvár.
Gyötör a föld szomja,
mégis égetném a nappal
szőke, szelid, buzavilágod,
hadd fájjon ez a nyár,
míg szivünk szakad,
vagy esőkkel hűs könnyeink
[erednek,
mert ez a nyári lángolás csak
[egy hét,
s aztán északon és délen
nézi egy ember saját,
[boldogtalan kezét.

Kertész László

BESZÉLGETÉS

Pesten az öreg, ötemeletes bérházban, ahol lakom, új kéményeket raktak, tetőt cserepeztek, bádogoztak. Három vidéki — tiszántúli, dunántúli és palócföldi — torokban olyan különbözőképpen bugyborékoló szójárás keveredett a téglát pengető csákányok, kalapácsok csengésébe. Az anginás öreg lakók siránkoztak a hangzavar miatt, de én a nyitott ablakú kis udvari szobában, ahol dolgoztam, — az élet hétköznapi hangját szűrtem ki a zajból. Nekem kellemes volt a szemlélődés. Ablakommal éppen szemben a lépcsőházban kis sovány, fekete kalapos ötven-hatvan közötti ember, kék overallos, svájcisapkás, húszon alig túl levő fiúval dolgozott. Jókora és súlyos, de vékony nyelű, mind a két végén négyszögletes és vastagon barázdált kalapáccsal újra verték a csúszósra kopott kőlépcsőket. Az ötödik emeleten kezdték, s én az ablakomból nemcsak rájuk láttam, de a zuhogások szünetében beszédjüket is hallottam. Folyton huzakodtak, illetve a fiú fonákoskodott egyre a fekete kalapos rovására.

Délben zárt alumínium csöbrökben hozták az ebédet. Mindenki meleg ételt evett, csak a fekete kalapos nyitotta ki viharvert faládáját, s fogta marka közé a kenyérszalonnát. Ahogyan ládáján ülve, két térdére támaszkodva élvezettel evett, valósággal kihívta fiatal társából a kajánságot.

— Hallja, még evéskor se teszi le azt a kalapot. Nem hiába hívják magát otthon Varjúnak. Olyan is ebben a rossz fekete kalapban, mint egy varjú.

— Bagoly mondja... — A fekete kalapos csendes derűvel végignézett overallos társán.

— Csakugyan, miért tették a maga neve elé a Varjút?

— A nagyapám — őt is Péternek hívták — csürhés volt, és télen is tudod, sok Csontos nevű van nálunk.

— És tepsiben sütötte, igaz? — A fiú heherészett.

— Hat gyereke volt... De miért sütötte volna tepsiben, főzni kell azt, mint a tyúkot. — Most már a fekete kalapos is elnevette magát. Miután megebédeltek, a kék overallos fiú elment cigarettát venni. Csillogó szemmel, hangos szóval jött vissza, s ebből sejteni lehetett; az italboltba is igencsak ellátogatott.

— Van egy dolog Péter bácsi, amit én nem értek.

A fiú, miközben egy deszkadarab mellett vésővel vonalat karcolt — hogy egyenes legyen az érdesre kalapálandó sáv — a lépcsőre, heccelődésre készen újra a fekete kalaposra sandított.

— Mi az?

— Két ember leél egymás mellett 35 évet. Felnevelnek hét gyereket. És a végén — itt elhallgatott.

— Mondd csak ki: megbolondultnak. — A fekete kalapos letette a kalapácsot és elvette a cigarettát, amit a fiú nyújtott neki. — Kölyök vagy te ehhez, Viktor.

— Értem, ha akkor, annak idején váltak volna el... Sok gyerek, szegénység, veszekedések — ez már nem hecc volt: a fiú komolyan beszélt.

— Ha akkor is ilyen könnyen lehetett volna válni, családot elhagyni... Még a link alakok sem tehették meg, mert kezük-lábuk meg volt kötve. — A fekete kalapos elhajította a cigarettát és újra zuhogott a kalapács. — Nehéz volt, de mégis más volt: az asszonyt lekötötték a gyerekek, én cselédember voltam, igáskocsis. Ez azt jelentette, hogy a nap huszonnégy órájából tizenhatot a lovakkal voltam. Enni és aludni jártam a lakásomra.

— És az asszonyt megsimogatni.

— Ha majd megöregszel, megtudod, kölyök, mit jelent az, mikor már nem kellesz az asszonynak...

Döbbenten figyeltem, füleltem. A fekete kalap alatt a borostás, barna, piros férfiábrázaton indulat és szomorúság látszott. Bizony elég árva a családban — különösen parasztoknál —, ha felnőttek már a gyerekek, az öregedő férj. Érthető: a feleség anya, s gyengédségét a gyerekek, unokák bírják...

— Nehéz természetű asszony a maga felesége. — A fiú hangja komoly volt, mert a fekete kalapos szemében még mindig ott volt a kemény kis fény. Az elutasítását... Ez már majdnem harag.

— ... Mit tehet olyankor az ember, ha a feleségének mindenkihez van azért néha egy jó szava, de az urához szinte soha?

Szétvetett lábakkal, meghajlott gerinccel verte reszelősre a lépcső kövét.

— Azért neki, már mint Olga néninek, a Péter bácsi volt feleségének se jó ám. — Így kezdte a fiú. — Feri is elhagyta a családját, és a nyakára költözött. Tudja, milyen Feri, ha iszik. — A fekete kalapos arcán valami mosolyféle suhant át, de inkább grimasz volt ez: hogyne ismerné a fiát. — Télvíz idején kizavarta az anyját. A holmiját még most is a kocsmában árusítgatja, ha nincsen pénze.

— Neki maradt otthon minden. De nincs rajta szerencse. Ferkó is azért uralhatja, mert a gyerekei nincsenek mellette. — Megint felemelte a kalapácsot. Kaszát kalapálhatott otthon ezzel a módszerességgel. Még a keze is úgy mozgott. Könyöktől csuklóig mereven tartotta, csak a csuklójával emelte és ejtette a kőre a nehéz kalapácsot.

— Attól, ami volt, a válás is jobb. A legnagyobbik lányomék jól gondomat viselik. — Felnézett a fiúra, de a fekete kalap alatt a szemében mégsem a szabadulás örömét, hanem a megvertséget láttam.

Nádasdi Péter

Pszichológiai gyakorlat

Nemrég Kaunas litván városban 2000 ember részvételével tömegpszichológiai kísérletet végeztek, amely lehetővé tette, hogy felbecsüljék az ember heurisztikus (heurisztika: a valamire való rájövés művészete — A ford.) képességeit.

A kísérlet lefolytatóját, a 37 esztendős Ionas Mockust az érdekelte, hogy az ember elhatározási képessége mennyiben függ a műveltségtől, a kortól, a szakképzettségtől; milyen szerepet játszik e tekintetben a temperamentum, az intuíció és a környezet.

A gyakorlat során az iskolásoknak és a mérnököknek, a háziaszonyoknak és az egyetemi hallgatóknak egy sereg feladatot kellett megoldaniuk. Meg kellett határozniuk például, hogy sok-sok pont közül melyik kettő között a legrövidebb a távolság. A lehetséges variánsok száma meghaladta a milliót, de optimális megoldás csak egynéhány létezett.

A válaszokat feldolgozó elektronikus számítógépek igazolták a kaunasiak jó felfogóképességét. A helyes megoldástól való eltérés átlagban 10 százalékos volt.

Az ember heurisztikus képességének ez az értékelési módja mindenekelőtt a mérnöki pszichológia művelőit segíti. A kapott eredmények alapján máris hozzákezdtek olyan tesztek kidolgozásához, amelyeknek segítségével sikerrel válogathatják össze a bonyolult termelési rendszerek szerkesztőit és irányítóit.

Valamire?

„Aztán két »szófogadó« ló engedelmeskedett pusztai csikósok pattogó vezényszavaira" – olvashatjuk egyik napilapunkban.

Az idézett mondatban az tűnik fel, hogy az engedelmeskedik ige mellett nem a szokásos és helyes -nak, -nek ragot találjuk, hanem a -ra, -re végződést. Az általános használat szerint azt mondjuk: engedelmeskedik a szüleinek, a parancsnak stb., ennélfogva helyesebb lenne a mondat ilyen megfogalmazásban: engedelmeskedett pusztai csikósok pattogó vezényszavainak.

Hogyan áll elő mégis ez a ragcsere a fenti mondatban, mi zavarta meg a -nak, -nek ragos szerkezet korábbi „nyugalmát"? Azt hisszük, nem tévedünk, ha magyarázatként arra gondolunk, hogy az engedelmeskedik és a hallgat ige egymás szinonimái, rokonértelmű megfelelői lettek ebben a szerkezetben: engedelmeskedik valaminek; hallgat valamire. Ez a jelentésbeli kapcsolat idézte elő a két különféle raggal szerkesztett kifejezés keveredését, azaz pontosabban a -nak, -nek felcserélését -ra, -re ragra. A folyamatot így ábrázolhatnánk: engedelmeskedik valaminek + hallgat valamire = engedelmeskedik valamire.

Hasonló botlásokat másutt is találunk. Egyik napilapunkban olvastuk: „... elbeszélgetett a veteránokkal, akik megemlékezték a háromszáz francia halott emlékét". A mondanivaló is szebb kifejezést nyert volna, ha a megemlékezik ige mellett a -ról, -ről ragot használjuk, s egy felesleges szóismétlést is elkerülünk (megemlékezték ... emlékét).

A fenti példák is intenek arra, hogy fogalmazásunkban gondosan ügyeljünk az igék mellett állandósult raghasználatra, az ún. vonzatokra (gondoskodik valamiről, bízik valamiben stb.). Különösen olyan igékkel kapcsolatban, amelyekhez többféle rag is kapcsolódhat más-más stilisztikai árnyalat kifejezésére: pl. segít valakinek 'egy vagy több alkalommal hozzájárul, hogy valaki könnyebben megtehessen valamit, elvégzi valaki munkájának egy részét', segít valakin 'könnyít valakinek a helyzetén', segít valamin 'közreműködik, hogy valamely baj, nehézség kisebb legyen, vagy egészen megszűnjék', segít valakit 'anyagi támogatásban részesít valakit' stb.

Kétségtelen viszont az is, hogy a szokásos, az állandósult vagy a gyakori használat következtében megkopott raghasználat (vonzat megváltoztatása a mondanivaló élénkítésére, kiemelésére, fokozására is szolgálhat. Elég talán Radnóti-ra gondolni, aki „Pirul a naptól már az őszi bogyó" című versében nem véletlenül cserélte fel a „bennem hisz" szerkezetet az „engem hisz"-szel: „Szőke, pogány lány a szeretőm, engem hisz egyedül."

Ny. I.

Szépség és költészet

LONDONI LEVÉL

Évről évre november második felében gyülnek össze Londonban a világ legszebb leányai, a „Miss World", a szépségkirálynői cím várományosai, hogy a Lyceum színpadán fényképezőgépek és tv-kamerák kereszttüzében elvonuljanak a szakavatott zsüri előtt, amely aztán eldönti, hogy melyik szépség méltó a koronára és a vele járó 2500 font (6000 dollár) jutalomra. Az idei szépségkirálynő-választást is a szokásos találgatások és fogadások előzték meg (Miss Izrael volt a favorit, tíz az egyhez arányban kötöttek fogadásokat a szőke Mirey Zamir diadalára; a kanadai, a jugoszláv és a svéd szépségkirálynő esélyeit 12 az 1-hez értékelték a szakemberek, Miss Ausztráliáért pedig csak 14 az 1-hez), sőt még egy kis politikai pikantéria is keveredett az előcsatározásokba: Maria Amparo Lorenzo, a 19 esztendős spanyol szépségkirálynő visszalépett a versenytől, mert Spanyolország érdekeinek megsértését látta abban, hogy Gibraltár külön szépségkirálynővel képviselteti magát a vetélkedésben.

Aztán lezajlott a nagy esemény. Eredmény: Ausztráliáé lett a dicsőség, egy 18 éves sidneyi könyvtároslány, Penelope Plummer fejére került a korona, a vendéglátó angoloknak a második hellyel kellett megelégedniük, az izraeli leány harmadik lett, a másik két udvarhölgy pedig a Fülöp-szigetek, illetve Columbia szépei közül került ki.

Tagadhatatlan, hogy érdekes és szívderítő látvány az ötvenegynéhány női csodalény parádézása, s az egyszerű halandó valóban bámulattal adózik a döntő fontosságú adatok és méretek (mellbőség, derék- és csípőszélesség, comb- és lábszárhosszúság) nagyszerű harmóniáinak, pláne ha tudja — és az indiszkrét televíziósok jóvoltából ezen a téren is szemtanú lehet —, hogy a méretek dolgában semmiféle trükknek, hamisításnak nem lehet helye, mert a nyilvános verseny előtti adatellenőrzéseket végző tisztes matrónák mesterdetektíveket megszégyenítő alapossággal ügyelnek arra, hogy minden eredeti és természetes legyen. Ismétlem, mindez roppant érdekes, s még a hidegvérű angolokat is felhevíti egy icipicit (bár én azt hiszem, több örömet találnak egy kutyaszépségversenyben), de az egész mégiscsak a háromnapos csodák sorába tartozik. A versengést követő napon még az foglalkoztatta a pletykarovatok szerkesztőit, hogy vajon tényleg elmegy-e az újdonsült szépségkirálynő David Hemerynek, a 400 méteres gátfutás mexikói aranyérmesének a partijára, a két nappal később megjelenő magazinok meg részletesen felsorolták, hogy milyen toalettekkel szerelte fel magát az ausztráliai hölgy, harmadnapra aztán már lekerült az ügy a napirendről.

Igen ám, de az angolok imádják a választásokat, s mivel az idei év már nem tartogat számukra semmiféle pótválasztást, érdeklődésük az oxfordi egyetem felé fordult, ahol a napokban a poétikai tanszék professzorának megválasztására került sor. Sajátos és hagyományos módja van annak, hogy hogyan kerül valaki erre a nagy tekintélyű katedrára: tizenegy név (többé-kevésbé világhírű költők és kritikusok) kerül a jelöltlistára. Tízet az egyetemi hatóságok jelölnek, egyet pedig a diákság.

S itt robbant az első bomba: a hallgatóság óriási többséggel a szovjet Jevtusenko mellett döntött, és számos hivatalos nyilatkozó is őt találta legméltóbbnak a professzori címre. A hatóságok listáján Enid Starkie, az oxfordi francia tanszék professzora, neves Flaubert-, Rimbaud- és Baudelaire-kutató, az argentin Jorge Luis Borges, a walesi Caradoc Prichard, számos nemzeti fesztivál, ún. Eisteddfod koszorús költője, Alan Bold, a 25 éves edinburghi szocialista szerepelt, s mindenki izgatottan várta az eredményt.

Szavazásra az oxfordi egyetem Magister Artium címet szerzett egykori növendékei jogosultak (a hallgatóság nem szavazhat), ami azt jelenti, hogy papíron legalább 30 000 szavazatra lehetne számítani. Ám a sokéves tapasztalat szerint körülbelül 1000 magiszter él csupán szavazói jogával, a többi nemigen veszi magának a fáradságot, hogy a világ valamelyik másik tájáról az oxfordi Sheldonian Theatre-be zarándokoljon professzort választani. Igaz, az idén egy-két ambíciózus jelölt ugyancsak sok energiát fektetett az agitációba, Caradoc Prichard még autóbuszt is bérelt, hogy híveit a helyszínre szállítsa (a kokárdákkal ékesített busz láttán többen az amerikai elnökválasztási kampányokat kezdték emlegetni).

Ezernyolcvanhatan szavaztak: 385 szavazattal Roy Fuller, az „ügyvédköltő" (egy építőipari tröszt ügyésze) lett a poétika oxfordi professzora, a favorit, Enid Starkie 281 szavazatot kapott, Jevtusenko kétszázhatot.

A hallgatóság — mint mondottam — nem szavazhat. De hallathatja hangját: és máris elment a meghívás Moszkvába, Jevgenyij Jevtusenko címére, hogy tartson előadássorozatot Oxfordban. Az egyetemi hatóságokhoz meg egy memorandum érkezett a diákoktól: avassák az egyetem díszdoktorává a szovjet költőt.

Pálfy István

Derkovits Gyula 821

19[illegible].III.14. 6,00 N.

Reggeli krónika II.

- Negyedszázada annak, hogy 1948 március 14-én először adták ki a Kossuth-dijat, amelyet a Magyar Kommunista Párt javaslatára alapitottak, hogy ezzel jutalmazzák a fizikai és szellemi alkotó munkában legkiválóbb eredményt elért munkásokat, parasztokat, tudósokat, müvészeket. A haladó magyar kultura három, akkor már nem élő klasszikusát Bartók Bélát, József Attilát és Derkovits Gyulát megjutalmazták a népi Magyarország nagy kitüntetésével. Az első kitüntetettek között olyan tudósok szerepeltek, mint Lukács György, Molnár Erik. Szentgyörgyi Albert. Az irók, müvészek között pedig Kodály Zoltán, Bajor Gizi, Bernáth Aurél, Csók István, Major Tamás és Illyés Gyula, aki igy emlékezik vissza arra a napra, az első Kossuth-dij átvételére.

- Emlékezetes nap volt nemcsak ////////// maga a nap, hanem az egész esztendő számunkra. 1948 volt körülbelül az az időpont, amikor a háboru borzalmai már eléggé eltörlődtek az emberek lelkében ahhoz, hogy reménnyel, hittel nézzenek a jövendő felé. Derüs pillanatának lehet mondani ezt a magyar életnek, mert mindnyájan azt hittük, hogy mindazért, amiért éveken át küzdöttünk az végre valahogyan az alkotmány sándain belülről fogja tovább vinni a megvalósitásért már nem is a harcot, hanem a munkát. Ma is előttem van az a beszégetés, amit emlékszem még Ferenczy

C.C.P.

Bénivel, Bernáth Auréllal olytattam és a főgondunk akkor az volt, hogy hogyan lehetne égre egy olyanfajta uj magyar szellemiséget kialakitani, ahogyn az előttünk járó nemzedék, Ady, Babits, nemzedéke fölvázolta és eszinte elvárta tőlünk.

- Szerkesztette: Bereczky Gyula.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1975 MÁR 16

Derkovits Gyula

Népszabadság

1021

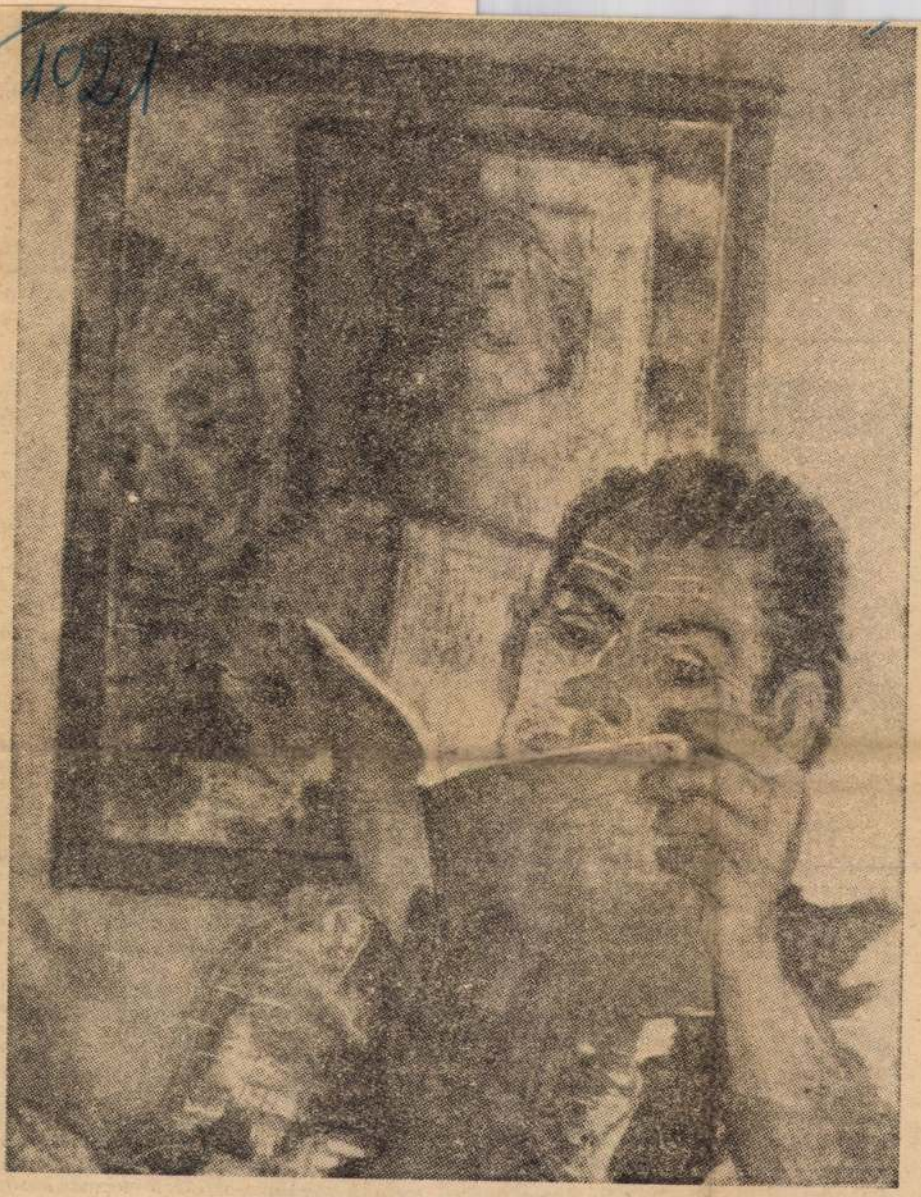

Derkovits Gyula: Nemzedékek (1932).

[illegible] startjában azonban ott volt nemzedékének minden küzdelme, gondja. Erről beszéltünk *Barna Józsefnével* a Ganz Villamossági Gyárban, ahol több ezer dolgozó közül ő az egyetlen színesfémhegesztő nő.

— *Falusi kovács volt az apám, hat gyerekkel, én 4 éves voltam, amikor megözvegyült. Nem örököltem tőle vagyont, annál inkább a szikrák szeretetét.*

Azokban a történelmi időkben, amikor kifutó inasok helyett első ízben nem sokan akadnak, akik 42 éves korukra — nem először vehetnek részt a

Mit tesz a harmadik nemzedék, amely nem lehetett részese a szó ismert értelmében vett hősi korszakoknak? Válaszoljon rá *Marosi János*, a Pénzverő ifjúmunkása, aki Mathejkánét és korának harcait csak könyvekből, visszaemlékezésekből ismeri. Abban az évben született, amikor Barnáné Budapestre érkezett szakmát választani.

— Ahogy Barnáné, úgy én is elégedett lehetek pályaválasztásommal. Hét évvel ezelőtt, amikor az ezüstmíves szakmát kitanultam, hírül adták: jelentkezzék, akinek kedve van a hazánkban eladdig ismeretlen munkához, a gyémántcsiszoláshoz. Külföldi szakemberek ismertettek meg minket a mesterséggel. Azóta már közülünk kerülnek ki az oktatók, ezért lehetek 27 éves létemre az üzemrészemben „idős szaki".

Pecsétes tasakokban érkezik külföldről a nyersgyémánt, egy-egy darabka átlag két milliméter átmérőjű. Erre a morzsára 57 lapot kell csiszolni. Mindig csak 57-et, sorrendben, nagyító és gyémántpor segítségével. Fizikai értelemben könnyebb a hegesztésnél, de vasidegek és jó szem kellenek hozzá. A nagyobb kövek értéke eléri a több tízezer forintot. — Átlagosan egy ember egy óra alatt munkál meg egy követ, így hát *a mi üzemrészünk ifjúmunkásai milliárdokban számolhatják a kezükből kikerülő értékeket.*

Ennyit a gyémántról. S akik csiszolják?

— *Őket még gondosabban kell formálni.* Az üzemrész dolgozóinak átlagéletkora 22—25 év. Kapcsolódva Barnáné elbeszéléséhez: Nyugaton nők nem végzik ezt a munkát, a megrendelők eleinte nem egykönnyen nyugodtak bele, hogy az ifjúmunkások között mind több legyen a lány. Ma már kénytelenek elismerni, hogy itt is indokolt az egyenjogúság. Egyébként a gyémántcsiszolás egyik műveletét az a brigád végzi, amelyet én alakítottam és stílszerűen a Karát nevet választotta. Négy évvel ezelőtt alakult, egyetlen párttag sem volt benne. Hamarosan a negyedik fiatal kaphatja meg a tagsági könyvet. Üzemrészünk KISZ-alapszervezete a legjobb, bizonyára azért, mert *a morzsányi nyersdrágakő szépségéért, értékéért darabonként kell megküzdeni, s ez a megújuló, roppant figyelmet, gondosságot kívánó munka felelősségre, fegyelemre nevel.* Egyébként a gyémántcsiszolás hat műveletéből mindenki csak egyet-egyet sajátított el, márpedig az egyhangúság azzal fenyeget, hogy előbb-utóbb a legcsillogóbb drágakő is kopottnak látszik. Ezért indítottunk továbbképző kommunista szombatokat, amelyeken a fiatalok egy másik műveletet is elsajátítanak.

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1974 SEP. 13

Északmagyarország

Derkovits Gyula

boratóriumán, mutatószere-
léseit és a különböző oktató-
felszereléseit is.

1021

Derkovits-emlékkiállítás-
ra készülnek Szombathelyen,
a nagy proletárfestő szülő-
városában. A szeptember 27-
én nyíló tárlaton a Nemzeti
Galéria és a Savaria Múze-
um anyagán kívül a Mun-
kásmozgalmi Múzeum, a pé-
csi Janus Pannonius Múze-
um és számos magángyűjtő
tulajdonában levő Derkovits-
művet is láthat majd a kö-
zönség.

3. MŰSOR

18.05: Iskolarádió
18.25: Dzsesszfelvételeinkből
18.50: Haydn műveiből
20.18: Christa Ludwig
és Dietrich Fischer-
Dieskau énekel

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Magyar Nemzet

1975 ÁPR 22

Derkovits-napok Szombathelyen

Derkovits Gyula

Nyílt tanítási napot rendezett hétfőn Szombathelyen a Derkovits Gyula Általános Iskola. Az iskola hagyományosan megemlékezik minden esztendőben névadója, a város szülötte, Derkovits Gyula munkásságáról, jelentőségéről. Az idei Derkovits-ünnepségeket április 5-én kezdték meg, a Derkovits-ösztöndíjasok kiállításának megnyitásával. A tegnapi nyílt tanítási napon a szülőkön kívül a város vezetői és az iskolát patronáló Vas megyei Állami Építőipari Vállalat dolgozói is felkeresték az iskolát: megnézték az úttörők munkáját bemutató kiállítást. A Derkovits-napok programja az április 26-i úttörő- és kisdobosavatással fejeződik be.

tagok új hatalmi törekvésével számolni lehetett. A tűz fészke ez alkalommal éppen az a tiszti iskola volt, ahonnan 1967-ben Papadopulosz az ezredesekkel a katonai puccsot elindította.

Az államcsínykísérlet órákon belül hamvába hullt. A zendülők elszigetelődtek, a katonai lázadás nem terjedt át [illegible] Akik azonban

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726

1975 MÁJ

Tolnamegyei Népújság

Derkovits Gyula

1021

Derkovits Gyula: Proletár anya

nűve. A könyvnek, amelyet négy és fél évszázaddal ezelőtt adtak ki, ez az egyetlen megmaradt példánya. A „Közmondások" kiadója — egy bizonyos Stanislaw nevű lengyel nyomdászmester, aki a maga idején komoly hírnévnek örvendett — a könyvet Sevillában nyomtatta ki. A könyv még magán viselte a kéziratos művek egyik jellegzetességét: az impresszum, a kézzel írott könyvekhez hasonlóan, a könyv végén található.

A Moszkvai Történelmi Könyvtár gyűjteménye mintegy hetvenezer kiadványt ölel fel, ezek közül 20 darab kéziratos. Számos, igen érdekes, a XV. és XIX. század között kiadott könyvet őriznek itt, és szép számmal található itt a Régi Moszkvai Nyomda XVI—XVII. századi kiadványaiból is. Nagy a könyvtár francia, olasz, spanyol, belga könyvritkaság-gyűjteménye is. Ugyancsak nagy érdeklődésre tarthat számot a holland Elzevir kiadók munkáinak ritkaságszámba menő gyűjteménye.

(APN—KS)

amelly
megle
a kö
„Gyere
könyvt
álló s
ványok
szakfol
mányo

1

Új jereváni hangszer

A billentyűs, a húros és a fúvós hangszereket tökéletesen utánzó elektromos hangszert készített a jereváni Sz. Saharizjan. Az új hangszer formája az orgonára emlékeztet, felépítése azonban eltér ettől.

A hangszerben a generátorokat több sávos mágneses forgódobok helyettesítik. A forgódobokban a különböző hangszereknek megfelelő szólamok és billentyűzettel működtethető, mozgó, mágneses ütő rendszer van.

Valamennyi sáv egyszerre több hangszer szólamát is megszólaltathatja.

A korallzátonyok albérlői

Érdekes kutatásokat fejeztek be a szovjet Tudományos Akadémia Távol-keleti Tudományos Központjának tudósai: a korallzátonyok biológiai kölcsönhatását vizsgálták. Megállapították, hogy a kör alakzatokban létrejött korallszigetek sajátos és bonyolult természeti-környezeti egységet alkotnak. Megsértésük pótolhatatlan veszteség. A fiatal tengerek koralljai ugyanis megbízható oltalmat nyújtanak számtalan tengeri állatnak és növénynek: életfeltételeiket biztosítják. Ezek között az „albérlők" között egyaránt megtalálhatók az egészen apró növények és állatok éppúgy, mint a több száz kilós ázalékállatok.

A szovjet tudósok megalkották a korallzátonyok természetkörnyezeti rendszerének egy sajátos modelljét. Rendszerezték a világtengerek szennyeződéséről szóló adatokat. A szennyeződés ugyanis nagy kárt okoz a korallzátonyoknak.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-720

1974 APR 13

Új Szó

Derkovits Gyula festőművész

1021

ÚJ SZÓ
1974.
IV. 13.
5

Nyolcvan éve született Derkovits Gyula, a két világháború közti magyar festészet egyik legnagyobb alakja, élet- és művészetszemléletét a munkásosztályhoz való tartozása, az illegális kommunista mozgalomban való részvétele határozta meg. Politikai állásfoglalásából fakadtak agitatív erejű grafikai művei. Képünkön jelenet a Dózsa-sorozatból.

nadou, SSR, Okresný výbor, Gottwaldova 23, Dunajská Streda.
ÚF-5

ADÁSVÉTEL

■ Eladó garázsolt Simca 1300 – 12 000 kilométerrel. Telefon Bratislava: 577-56 18.00—20.00 óráig. Ú-445

■ Eladó öregebb, 4 szobás ház kis kerttel. Ára 70 000 korona. Šamorín, Hrnčiarska ul. 3. Ú-456

■ Eladó Moszkvics 408. Telefon Bratislava: 234-09. Ú-457

■ Eladó olcsón Škoda 1201 STV GJ után. Dunajská Streda, Zápotockého 26, telefon: 3104. Ú-459

■ Eladó 3 kerekű RIKSA új motorral. Dunajská Streda, Zelená ul. 3. Ú-461

■ Eladó liba- és kacsatömő. Jelige: 1 darab 50 korona. Ú-464

■ Eladó fiatal anyákkal 10 méhcsalád. Cím: Nagy Dénes, Kráľovičove Kračany, Lesná č. 14, okres Dunajská Streda. Ú-465

■ Eladó jó karban levő felső vezérlésű Nisa mikrobusz 25 000 koronáért. Luzsicza Ferenc, Dvory nad Žitavou 1426, vasútállomás mellett. Ú-468

■ Eladnám jó karban levő Vikterle 1000 gyártmányú cséplőgépemet és egy önkötöző 7-es aratógépet. Ár megegyezés szerint. Cím a hirdetőirodában. Ú-469

■ Eladó kitűnő állapotban levő garázsolt Renault 8. Érdeklődni lehet 17.00 óra után. Cím: Szegi Károly, Komoča č. 457, okres Nové Zámky. Ú-470

■ Eladó emeletes új ház két család részére melléképületekkel, üvegházzal, 6 ár kerttel 40 000 koronáért. Vétel után azonnal átadom, **Vician Štefan, Nesvady 312,** okres Komárno, PSČ 946 51, telefonszám: 921-40. Ú-471

■ Eladó családi ház kerttel Du-

gratulál, erőt, egészséget kíván felesége. Ú-475

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

■ Ezúton fejezzük ki hálás köszönetünket mindazoknak, akik 1974. március 19-én elkísérték utolsó útjára

KÁLMÁR TITUSZT

a vágai temetőbe. Köszönjük a galántai járási pártszervezetnek, név szerint Molnár elvtársnak, a Galántai Járási Nemzeti Bizottságnak, a helybeli pártszervezetnek, az efsz, valamint a Nemzeti Front tömegszervezeteinek, a Vágai Helyi Nemzeti Bizottságnak, szomszédoknak, munkatársaknak, rokonoknak, a helybeli lakosoknak és mindazoknak, akik virágokkal és koszorúkkal enyhítették mély fájdalmunkat.

A gyászoló család.
Ú-462

■ Ezúton mondunk köszönetet az alsószeli és a komáromi rokonoknak, szomszédoknak, jó ismerősöknek, akik elkísérték utolsó útjára felejthetetlen drága édesapánkat,

CZANIK FERENCET

a komáromi temetőbe, és részvétükkel, valamint koszorúikkal enyhítették nagy fájdalmunkat. Külön köszönetet mondunk dr. Baranek Erzsébetnek, dr. Alexová Máriának hűséges kezelésükért.

A gyászoló család.
Ú-481

1974 ÁPR
SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

VILÁGOSSÁG
Budapest

Dorkovits Gyula

1021

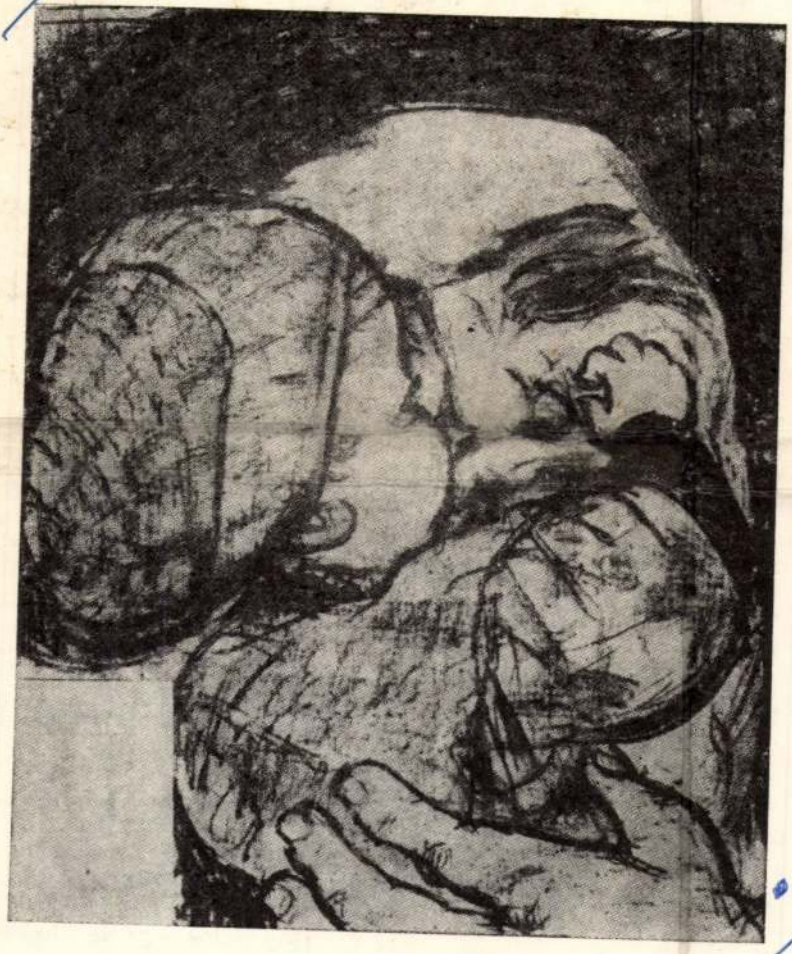

A szerkesztő bizottság
Mátrai László

•

Főszerkesztő:
Lukács József

•

Szerkesztőség:
1361 Budapest
V., Münnich Ferenc utca 26.
Telefon: 110-800*, 117-201

•

Kiadja a Hírlapkiadó Vállalat
1959 Budapest VIII., Blaha Lujza tér 3.
Telefon: 343-100, 142-220

Felelős kiadó: Csollány Ferenc

•

Terjeszti a Magyar Posta

•

Előfizethető bármely postahivatalnál,
a kézbesítőknél, a Posta hírlapüzleteiben,
és a Posta Központi Hírlap Irodájánál
Budapest V., József nádor tér 1. sz.
(postacím: 1900 Budapest)
közvetlenül vagy postautalványon,
valamint átutalással a KHI 215-96 162
pénzforgalmi jelzőszámra

•

Előfizetési díj fél évre 24,– Ft
egész évre 48,– Ft

•

74.0486 Athenaeum Nyomda, Budapest
Íves magasnyomás
Felelős vezető: Soproni Béla vezérigazgató

•

INDEX: 25 871

A címlapon Derkovits Gyula:
Anya (1934)

a hátsó borítón

224 Vilmos József

Emberi szó
232 Hernádi Gyula: Apokrif evan

Meditáció
237 A hölderlini magatartás és ö

Tájékozódás
242 Camus és Marx • Tütő László

Fórum
246 A párválasztás pszichológiáj

Tallózás
253 Randevúzó papok

Fókusz
254 Az amerikai katolicizmus ma

Könyvekről
259 „Az emberi jelenség" margój

Szemle
261 A válás szabályozása a nyug

Versek
209 Marafkó László: A béke győ
215 Bencze József: Utam világjá
223 Hölderlin: Menon panasza D
(Radnóti Miklós fordítása)
226 Hölderlin: A párkákhoz (Sz

Ismerd meg hazádat!

249.

Idegenvezető: TÚRI PÉTER, a Központi Múzeumi Igazgatóság igazgatóhelyettese

Derkovits Gyula — Varga Imre szobrászművész alkotása

A vasi falumúzeum egyik jellegzetes épülete

Múlt századi vízimalom Szentkirályról, és a XVIII. századi fazsindelyes harangláb

Garázsvilágító automata

Nagyon sok garázsban nincs villanyvilágítás. A gépkocsi vezetője a garázsba való beállás után, amíg a garázst elhagyja, többnyire — kézenfekvő módon — az autó fényszóróival teremt világosságot. Szórakozott garázstulajdonosokkal azonban már sokszor előfordult, hogy ilyenkor a fényszórókat égve felejtették. Ez a terhelés pedig néhány óra leforgása alatt annyira kimeríti az akkumulátort, hogy a következő elindulás már nagyon bizonytalanná válik.

Egy egyszerű szerkezet

Az itt közölt egyszerű áramkör mentesíti a feledékeny gépkocsivezetőt az előbb említett kellemetlenségektől. Kezelése egyszerű: a garázsba való beálláskor egy nyomógombot kell megnyomni. Ekkor a gépkocsi országúti fényszórói világítani kezdenek, és kb. egy percig folyamatosan égnek. Ezután a beszerelt áramkör kikapcsolja a világítást. Az egyperces időtartam bőségesen elég a kiszálláshoz, a csomagok összeszedéséhez és a garázs elhagyásához.

A késleltető áramkör kapcsolási rajzát az **1. ábrán** láthatjuk. Egyszerű, néhány alkatrészből álló szerkezet, a barkácsolásban némileg jártasak könnyen elkészíthetik. Egy jelfogót („autórelé"), két tranzisztort, egy diódát, egy ellenállást, egy kondenzátort és egy működtető nyomógombot tartalmaz.

A berendezés — a testvezetéken kívül — két ponton csatlakozik a gépkocsi elektromos hálózatához: ez a fénykürtkapcsoló két vezetéke. (Az ábra felső részén a gépkocsi világítási áramkörének egyszerűsített részletét tüntettük fel.)

A működés röviden a következő. Nyugalmi állapotban a berendezés árammentes, a tranzisztorok nem vezetnek. Kiszállásnál, ha rövid időre megnyomjuk az N nyomógombot, a C kondenzátor feltöltődik és nyitó bázisáramot szolgáltat a T_1 és a T_2 jelű tranzisztoroknak. A tranzisztorok ekkor vezetni kezdenek, és a J-vel jelzett jelfogón át áram folyik. A jelfogó bekapcsolja érintkezőit, azaz „meghúz". A jelfogó által kapcsolt érintkezők párhuzamosan vannak kapcsolva a fénykürt-nyomókapcsolóval, így az országúti fényszórók is világítani fognak.

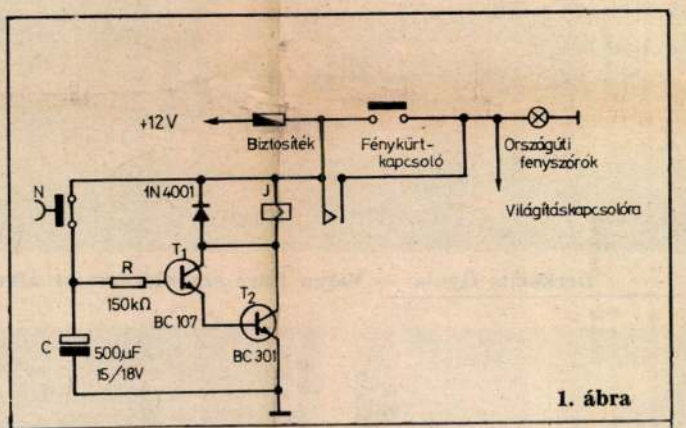

1. ábra

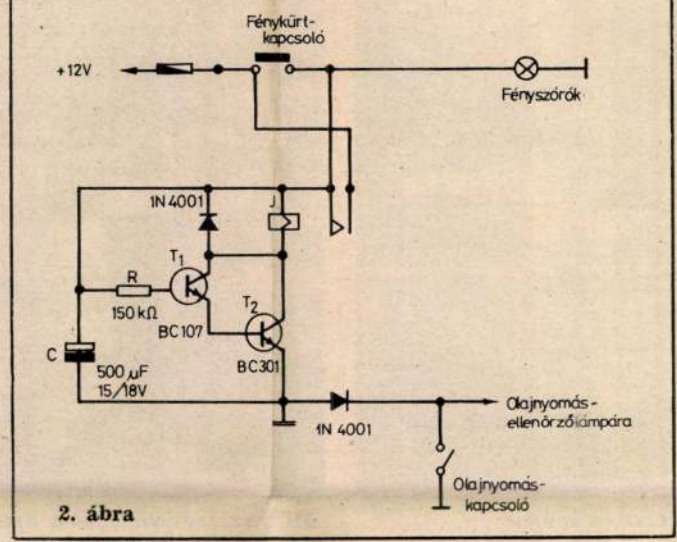

2. ábra

A kondenzátor [illegible] álláson és a tra[illegible] báziskörén keresztü[illegible] kisül. A jelfogó addig marad meghúzva, amíg a kondenzátor csökkenő töltése még elegendő nyitó bázisáramot szolgáltat a tranzisztorok számára. A töltés azonban lassan elfogy — a tranzisztorok kb. egy perc elteltével kikapcsolnak, a jelfogó elenged és a lámpák kialszanak. Újabb gombnyomással a folyamat megismételhető.

A készüléket célszerű nyomtatott áramkörös kivitelben elkészíteni. Az alkatrészek adatait a kapcsolási rajz tartalmazza; KERAVILL- vagy Ezermester-boltokban szerezhetők be. A J jelfogó NDK gyártmányú, „sr 66.2" típusszámú, 12 voltos autórelé. Az elkészített, megszerelt nyomtatott áramköri lapot a gépkocsi műszerfala alatt vagy más alkalmas helyen bárhol elhelyezhetjük. A nyomógombot a műszerfalra szereljük fel.

Fúrás nélkül

A külön nyomógomb felszerelését, a műszerfal megfúrását elkerülhetjük, ha a **2. ábrán** látható kapcsolási rajz szerint készítjük el a berendezést. Ebben az esetben a fénykürtkapcsoló szolgál a „garázsvilágítás" bekapcsolására. Természetesen ez esetben gondoskodni kell arról, hogy menet közben az esetleges fénykürtjelzés ne okozzon tartós, egyperces fényszórózást. Ezért az áramkör eddigi testvezetékét most nem közvetlenül a gépkocsi testpontjára, hanem — az ábrán látható módon — az olajnyomást ellenőrző lámpa kapcsolójára kötjük. Ez a nyomáskapcsoló ugyanis csak akkor kapcsol testre, ha az olajnyomás nagyon lecsökken vagy megszűnik — vagyis, ha a motor áll. Így a késleltető kapcsolásunk is csak álló motor mellett működik, üzemelő motor esetén — forgalomban — a fénykürtjelzés a szokásos módon adható.

Kapcsolásaink 12 V-os akkumulátorfeszültségű, negatív testelésű gépkocsikhoz készültek, de 6 V-os feszültség esetén is működnek. Ebben az esetben 6 V-os autórelét kell alkalmazni.

Kisvölcsey András
okl. villamosmérnök

-AS ÚTRÓL: Szombathely (5.)

Derkovits Gyula Szombathelyen született. Az Isis közelében levő — Vorosilov út 4. — szülőházában emlékkiállítást is rendeztek. A város nagy szülöttének (1894—1934) emlékét méltóképpen ápolják, alkotásait nagy szeretettel gyűjtik és rendezik. A kiállítás hű képet ad a két világháború közötti magyar festészet egyik legmarkánsabb egyéniségéről.

Derkovits Gyula a XX. század egyetemes művészetében is — sajátosan modern formájú, színhatású és egyetemes érvényű, szocialista tartalmú alkotásaival — méltó helyet foglal el.

Elkötelezett művész volt. Karakterizálásaiban a tragikust és a heroikust hangsúlyozta, míg az ellenség, a burzsoázia ábrázolásában a visszataszítást, a mindenképpen ellenérzéskeltőt emelte ki. Életműve hűen tükrözi akkori életünk valóságát.

Kiállított műveinek nagy része időrendi sorrendben látható. Festményein kívül szép grafikái, rézkarcai, s személyes tárgyai (különböző dokumentumok, levelek stb.) is láthatók.

Nem messze innen avatták fel — 1976-ban — Dési Huber István Emlékmúzeumát. Az emlékkiállítást özvegye hagyatékából rendezték meg, aki az igen értékes gyűjteményt a városnak adományozta. A kortárs, Dési Huber István a szocialista képzőművészet teoretikusa, Derkovits méltó művészi pályatársa volt.

Jelentős alkotásain kívül — a IV. Rend c. sorozat, Teréz, Pintérné, Budakeszi vörös kémény stb. — méltó helyet foglal el művészetpedagógai munkásságának bemutatása.

A város összefogott, majd a megye és az ország is csatlakozott ahhoz a nagy jelentőségű kezdeményezéshez, hogy téglajegyek árusításával Szombathelyen képtárat építsenek. Az alapkőletétel már megtörtént, s így méltó és rangos elhelyezést biztosítanak a most még helyszűkében levő kiállításoknak is.

A város északnyugati részén csónakázótó, strandfürdő, étterem és sportpályák létesültek.

Részben a tó partján húzódnak a vasi falumúzeum épületei. Közelében — mintegy kontraszként — a Derkovits-lakótelep modern, sok emeletes épületei láthatók.

A megye legjellegzetesebb népi építészeti emlékeit gyűjtötték itt össze. A házakat és a hozzájuk csatlakozó gazdasági épületeket az adott tájegységre jellemző eredeti tárgyakkal és használati eszközökkel rendezték be. A megye nemzetiségi népi építészetének remekei is láthatók itt, a több mint harminc épületegyüttesből álló vasi falumúzeumban.

A XVIII. századi fazsindelyes harangláb Molnárszecsődről, a múlt századi vízimalom pedig Szentkirályról került ide — most már végleges helyére. De ide került a céki kovácsműhely teljes felszerelésével is.

A tó ellenkező oldalán emelkedik a minden igényt kielégítő impozáns Claudius-szálló.

Csónakázótó **(ALMÁSSY TIBOR felvételei)**

A megye legjellegzetesebb építészeti emlékeit gyűjtötték itt össze

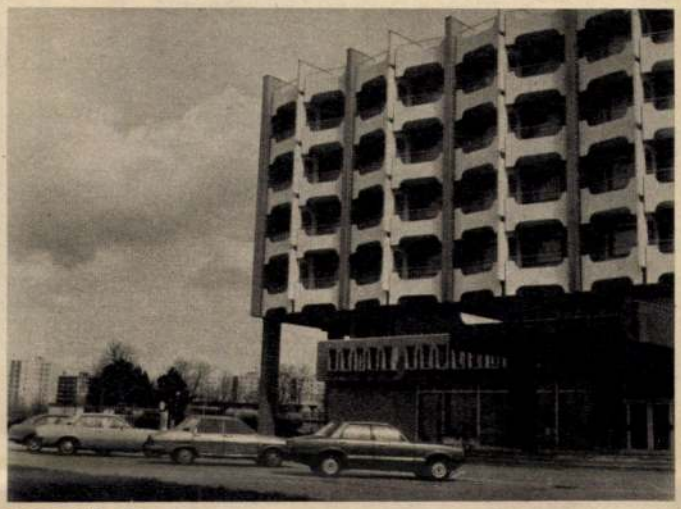

Hotel Claudius

A megyei új Művelődési Központ

BENZIN SZÉNBŐL

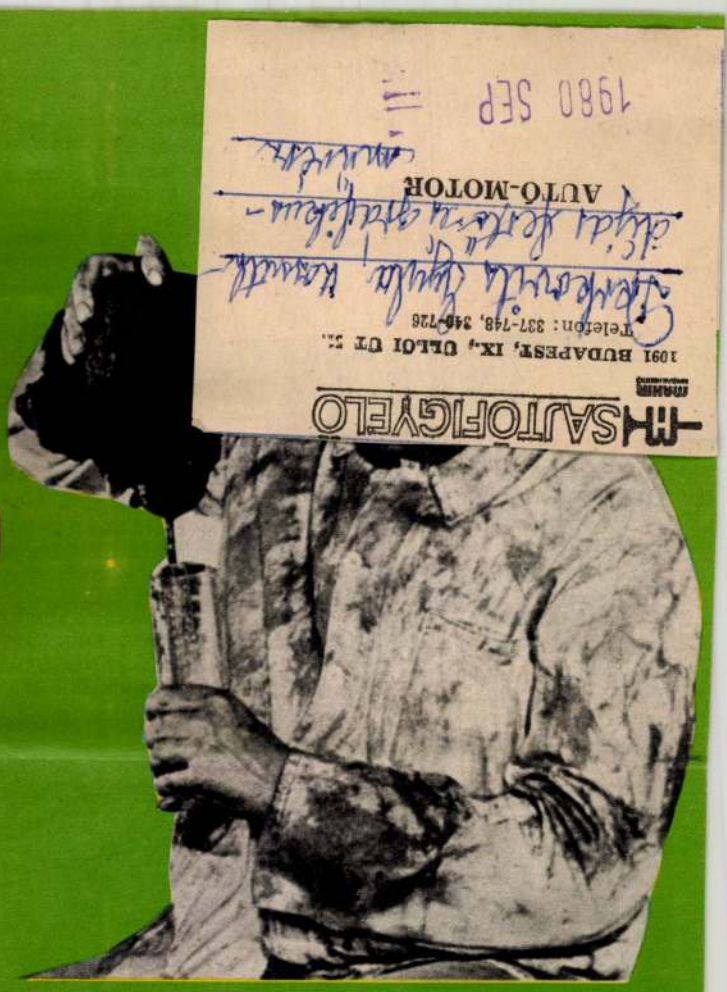

Ha ilyen egyszerű lenne a dolog . . .

A régi rómaiak a NAVIGARE NECESSE EST, VIVERE NON EST NECESSE jelmondattal azt állították, hogy a hajózás még az életnél is fontosabb. Modern korunkban kis módosítással ezt lehetne mondani a közlekedésről és a szállításról, amelyhez olajra és benzinre van szükség. Ez az üzemanyag azonban évről évre egyre sűrűbb időközökben drágul az egész világon. Megindult tehát a felhasználható energiaforrások lázas keresése. Nem is olyan régen már azt kezdtük hinni, hogy a jó öreg szénnek befellegzett, a szénbányákat be lehet zárni. A dráguló és fogyó olaj azonban a szenet új megbecsüléshez juttatta, mert egyrészt pótolja az olajat, másrészt belőle is lehet benzint csinálni. Ez persze nem új gondolat. Friedrich Bergius német vegyész – abból kiindulva, hogy a benzin tulajdonképpen szén és hidrogén vegyülete – már 1913-ban arra a következtetésre jutott, hogy nagy szénmolekulákat kis molekulákra hasítva és hidrogént hozzáadva, az úgynevezett hidrálási vagy hidrogénezési eljárással benzint lehet előállítani. Szabadalmát hamarosan megvette az akkori IG–Farbenhez tartozó BASF cég, s megbízta Mathias Pier vegyészt, hogy a találmányt nagybani ipari felhasználásra tegye alkalmassá. A szénből készült benzinnel 1925-ben tette meg próbaútját az első autó Ludwigshafen és München között. A kifejlesztett Bergius–Pier-eljárásért Friedrich Bergius 1931-ben megkapta a kémiai Nobel-díjat.

Közben a Kaiser Wilhelm Institut szénkutató vegyészei más megoldást kerestek: a szenet elgázosították, s a gázból szénhidrogén-vegyületeket állítottak elő, többek közt benzint. Ez a Fischer–Tropsch-féle szintetikus eljárás. 1933 és 1945 között a náci Németországban 12 hidráló és 9 szintetizáló üzem gondoskodott a birodalom lakosságáról, de főként a hadsereg benzinellátásáról. A háború után a győztes hatalmak megtiltották Németországnak, hogy szénből olajat, illetve benzint gyártson. Az olcsó olaj bőven folyt, szükségtelen volt mesterségesen előállítani.

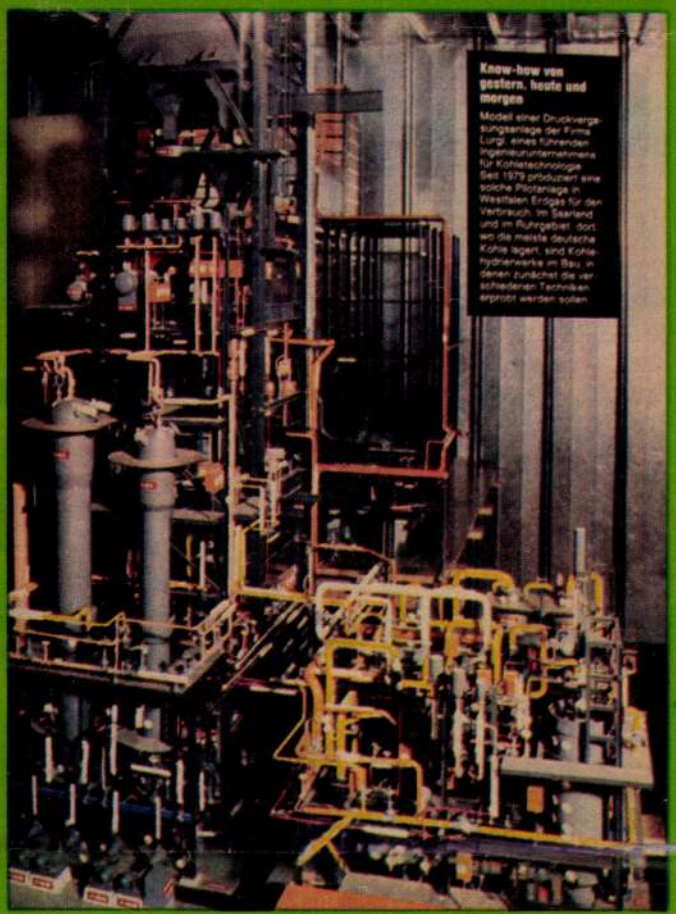

Derkovits Gyula (1894–1934)
A gazdag koporsókereskedő 1928
papír, tempera 50×36 cm
Pécs, JPM Modern Magyar Képtár

MOZGÓ VILÁG 1051 BP. NÁDOR U. 26.

M. Hilap 2008. ápr 12

ÁPRILIS 13.

1894-ben, 114 évvel ezelőtt született Derkovits Gyula festőművész, grafikus. Egész fiatalon kezdett rajzolni, majd egy címfestő festeni tanította. Az első világháborúban bal karjára megbénult. Művészete az expresszionizmushoz áll közel, de élete utolsó éveiben teljesen egyéni formanyelvet teremtett, melyet a merev képszerkesztés, a lírai színvilág és az elvont emberábrázolás jellemzett.

20. oldal

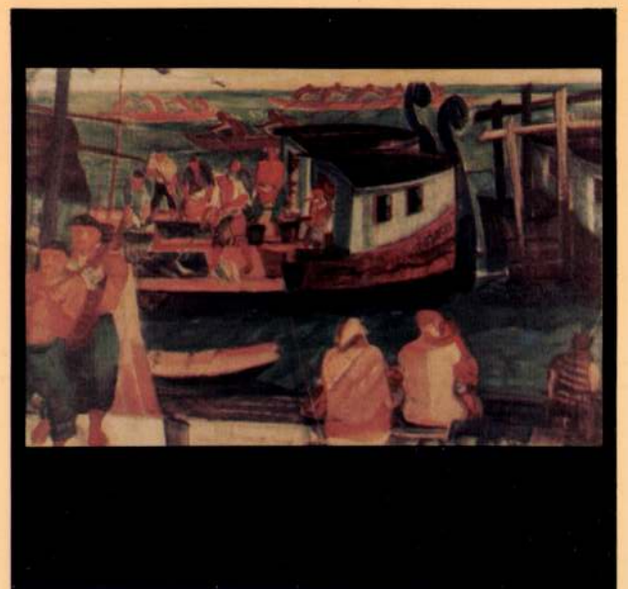

F. k.: Salamon Nándor – Sylvester-Print Kft.

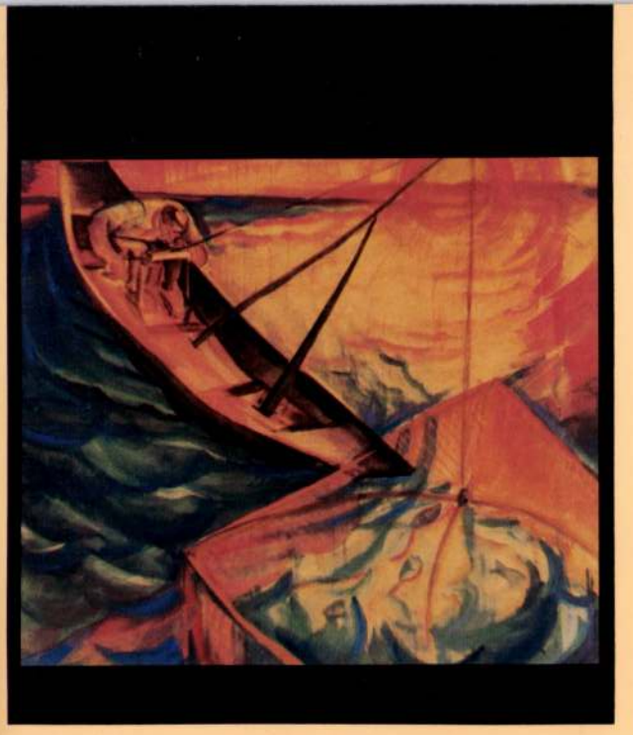

DERKOVITS GYULA
CENTENÁRIUM
Szombathely, 1994.

A Művelődési és Közoktatási Minisztérium, a Magyar Nemzeti Galéria, a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetsége, a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete, az ELTE Művészettörténeti Tanszéke, az MTA Művészettörténeti Kutató Intézete, a Vas Megyei Önkormányzat, Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzata, a Pannon Ősz '94 Szervező Bizottsága, a TIT Szövetségi Iroda Budapest, a Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár, a Vas Megyei Tudományos Ismeretterjesztő Egyesület, a Szombathelyi Képtár és a Képtár Barátainak Köre

Derkovits Gyula születésének 100. évfordulójára

kiállítások, tudományos ülés és egyéb programok rendezésével emlékeznek.

Az emlékév rendezvényei

Koszorúzás

1994. április 13-án 16.30 órakor
a Derkovits-ház emléktáblájánál
(Szombathely, Mátyás király u. 4.)

Tudományos emlékülés

1994. április 14-én a Szombathelyi Képtárban (Rákóczi F. u. 12.)

Program

10.30–12.00-ig:
1. Üdvözlés
2. Körner Éva: Derkovits művészettörténeti jelentősége
3. Passuth Krisztina: Derkovits művészete és a 20-as évek német expresszionista tendenciái
4. Gálig Zoltán: Magyar művészet az expresszionizmus után

Hozzászólások

12.00–13.00-ig: Ebéd

13.00–14.30-ig:
5. Szabó Júlia: Derkovits grafikái
6. Tímár Árpád: A Derkovits-vita
7. Salamon Nándor: Derkovits és Szombathely

Hozzászólások

10 perc szünet

14.15–16.45-ig:
8. P. Szűcs Júlia: Szimbólum és látvány
(A Cirkusz Derkovitsnál és Aba Nováknál)
9. Várkonyi György: Derkovits késői műveinek kompozíciós modelljei

Kiállítások

17 órakor: **Józanság és pátosz**
Képkiállítás Derkovits Gyula és kortársai alkotásaiból
és
Derkovits és Szombathely
(képek és dokumentumok) – című kiállítás megnyitása
(A kiállítások nyitva: április 14.–május 30-ig a Szombathelyi Képtárban.)

1994. április 19–26.

„Tisztelet Derkovitsnak"
a Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola Rajz Intézete hallgatóinak tárlata
(Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ, Szombathely, Ady tér 5.)

1994. május 9–16.

A Vas megyei középiskolások Derkovits-pályázata anyagának kiállítása – a szombathelyi Művészeti Szakközépiskola rendezésében
(Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ, Szombathely, Ady tér 5.)

1994. augusztus 29.–október 30.

Derkovits-ösztöndíjasok (1955–1993) kiállítása
a Szombathelyi Képtárban

Egyéb rendezvények

1994. március 24.

Általános iskolások megyei képzőművészeti vetélkedője Derkovits Gyula művészetéről
(Szombathelyi Képtár)
25 éves a Derkovits Általános Iskola – ünnepi megemlékezés
(Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ)

1994. március 25.

A Szombathelyi Képtár Baráti Körének közgyűlése a Képtárban

A Centenárium alkalmából a Képtár Baráti Kör támogatásával megjelenik Oltványi-Ártinger Imre: Derkovits Gyula című könyve bővített kiadásban.

A rendezvényekre szeretettel várják az érdeklődőket

a jubileumi ünnepségek
rendező szervei

A
Szombathelyi Képtár
tisztelettel meghívja
1994. április 14-én, 17 órakor
a

JÓZANSÁG ÉS PÁTOSZ

(képkiállítás Derkovits Gyula és kortársai)

című
tárlat megnyitására.

A kiállítást megnyitja:
KÖRNER ÉVA
művészettörténész

Egyúttal megnyitjuk:

DERKOVITS ÉS SZOMBATHELY

(képek és dokumentumok)

című
kiállítást.

A kiállítások megtekinthetők: április 14. – május 30-ig

F.k.: Salamon Nándor

MEGHÍVÓ

ERNST
MÚZEUM

DERKOVITS
ÖSZTÖNDÍJASOK

I. ÉVFOLYAM: Batykó Róbert, Cseh Lili, Horváth Dániel, Horváth Tibor, Kis Róka Csaba, Kristóf Krisztián, Loránt Anikó Erzsébet, Pintér Balázs, Szörényi Beatrix Judit, Tarr Hajnalka · II. ÉVFOLYAM: Asztalos Zsolt, Borsos Róbert, Fischer Judit, Follárd Barbara, Király András, Mécs Miklós, Szász Sándor, Tibor Zsolt, Tóth Zsuzsa · III. ÉVFOLYAM: Kelemen Zénó, Kerekes Gábor, Kokesch Ádám, László Dániel, Lendvai Ádám, Lengyel Péter, Mátrai Erik, Németh Hajnal, Szász György, Varga Rita, Vécsei Júlia

A Műcsarnok szeretettel meghívja Önt és barátait az Oktatási és Kulturális Minisztérium Derkovits Gyula képzőművészeti ösztöndíjasainak beszámoló kiállítására az **Ernst Múzeumba, 2009. június 26-án, pénteken, 16 órára.**

A kiállítást megnyitja: FENYVESI ÁRON művészettörténész

A kiállítás megtekinthető 2009. augusztus 30-ig.

Vécsei Júlia: Papírember

H–1065 Budapest, Nagymező utca 8.
www.mucsarnok.hu · www.kunsthalle.hu
Nyitva: kedd – vasárnap 11.00–19.00

Támogatóink:

OKM MMKL

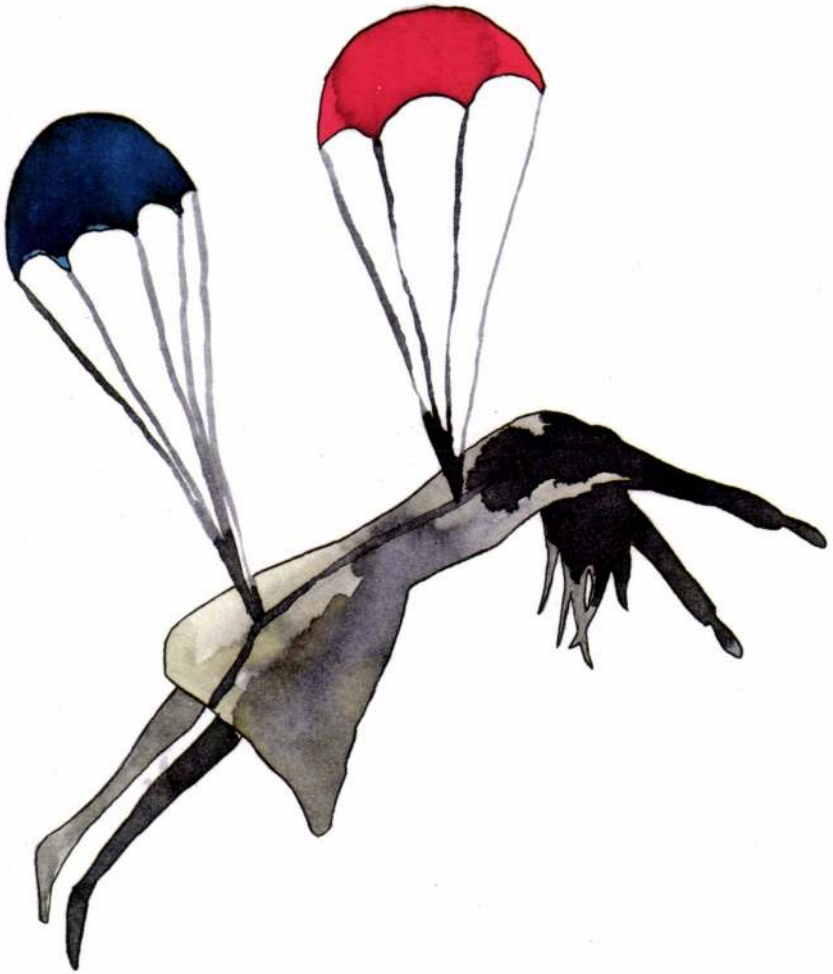

A Szombathelyi Képtár tisztelettel meghívja Önt

2009. szeptember 10-én, csütörtökön
17 órakor

DERKOVITS GYULA

(1894 – 1934)

IGAZI ÉS HAMIS KÉPEK

című kiállításának megnyitójára,
melyet a művész születésének 115, halálának 75. évfordulója alkalmából rendezünk meg.

A kiállítást megnyitja:
TÓTH CSABA
festőművész

A kiállítás megtekinthető: 2009. szeptember 11. – október 11.

SZOMBATHELYI KÉPTÁR
KUNSTHALLE SZOMBATHELY

9700 Szombathely, Rákóczi Ferenc u. 12.
Tel.: 94 508 800, Fax: 94 314 096
keptar@int.szombathely.hu
http://keptar.szombathely.hu

JÁTÉK!
Melyik hamis?

Az eredeti képek közé egy hamis keveredett!
Aki ezt megtalálja, és leadja az adatokat az információnál, az részt vesz a sorsoláson, amin nem hamis vásárlási utalványokat sorsolunk ki.

DUKOVITS
Derkovits

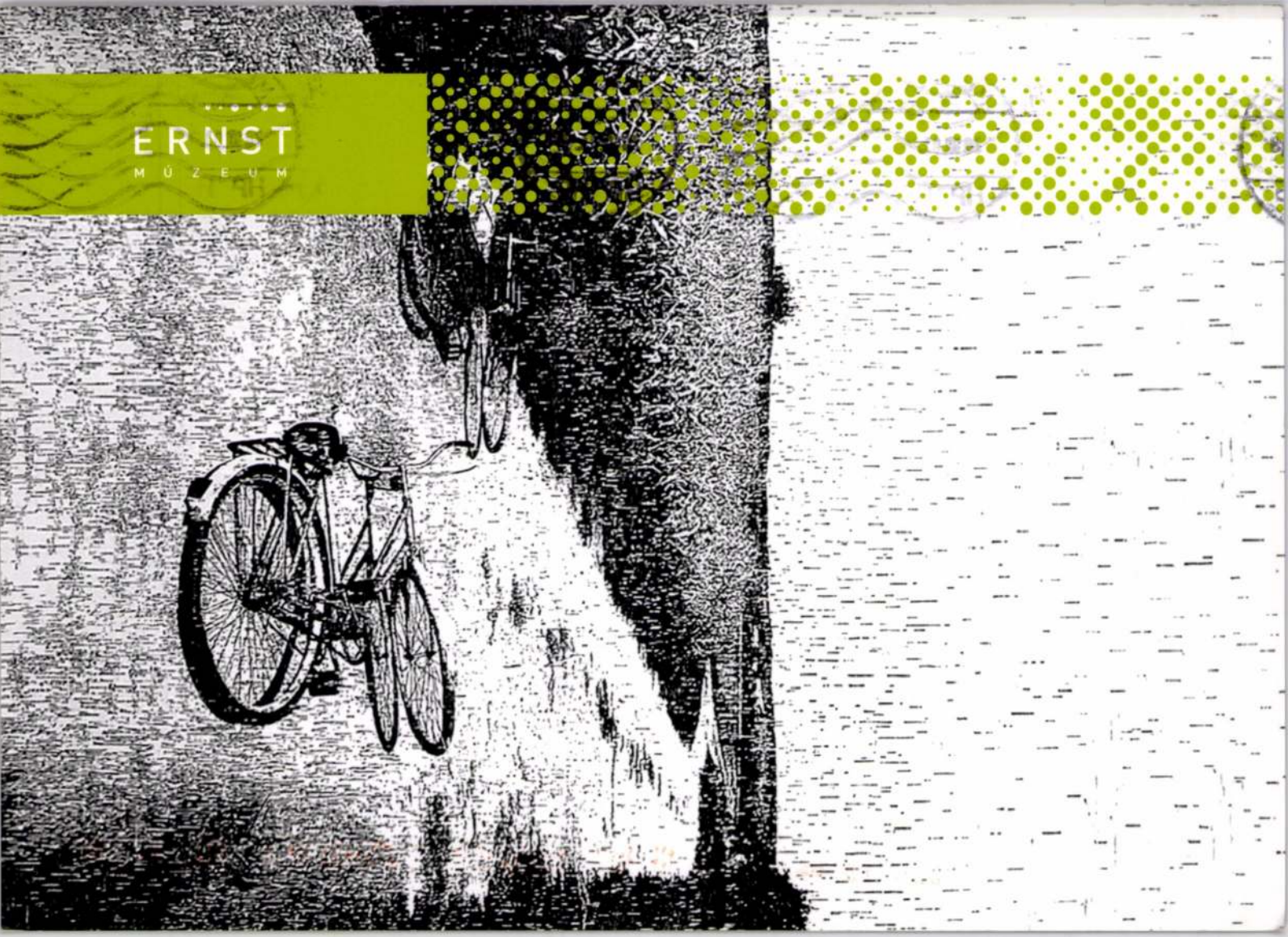
ERNST
MÚZEUM

DÍJ HITELEZVE BP. 72.

ERNST
MÚZEUM

2010.03.10
HP HP

DERKOVITS
ÖSZTÖNDÍJASOK

I. ÉVFOLYAM: Albert Ádám, Czene Márta, Csákány István, Dénes Ágnes Dóra, Esterházy Marcell, Fa Marianna, Fodor János, Fülöp Gábor, Hatházi László, Horváth Roland, Khoór Lilla, Koralevics Rita, Sipos Eszter · II. ÉVFOLYAM: Batykó Róbert, Cseh Lili, Horváth Dániel, Horváth Tibor, Kis Róka Csaba, Kristóf Krisztián, Loránt Anikó Erzsébet, Pintér Balázs, Szörényi Beatrix Judit, Tarr Hajnalka · III. ÉVFOLYAM: Asztalos Zsolt, Borsos Róbert, Fisher Judit, Follárd Barbara, Mécs Miklós, Szász Sándor, Tibor Zsolt

Hornyik Sándor
Úri u. 49.
Budapest
1014

A Műcsarnok szeretettel meghívja Önt és barátait az Oktatási és Kulturális Minisztérium Derkovits Gyula képzőművészeti ösztöndíjasainak beszámoló kiállítására az Ernst Múzeumba, 2010. március 27-én, szombaton, 18 órára.

A kiállítást megnyitja: Mélyi József művészettörténész
Kurátor: Mayer Marianna

A kiállítás megtekinthető 2010. május 2-áig.

Fa Marianna: Amikor... (részlet)

H-1065 Budapest, Nagymező utca 8.
www.mucsarnok.hu · www.kunsthalle.hu
Nyitva: kedd - vasárnap 11.00-19.00

OLK 10. 03.

Támogatóink:

OKM

MKL MAGYAR MŰVELŐDÉSI INTÉZET ÉS KÉPZŐMŰVÉSZETI LEKTORÁTUS

A Szombathelyi Képtár tisztelettel meghívja Önt

2009. szeptember 10-én, csütörtökön
17 órakor

DERKOVITS GYULA

(1894 – 1934)

IGAZI ÉS HAMIS KÉPEK

című kiállításának megnyitójára,
melyet a művész születésének 115, halálának 75. évfordulója alkalmából rendezünk meg.

A kiállítást megnyitja:
TÓTH CSABA
festőművész

A kiállítás megtekinthető: 2009. szeptember 11. – október 11.

SZOMBATHELYI KÉPTÁR
KUNSTHALLE SZOMBATHELY

9700 Szombathely, Rákóczi Ferenc u. 12.
Tel.: 94 508 800, Fax: 94 314 096
keptar@int.szombathely.hu
http://keptar.szombathely.hu

JÁTÉK!
Melyik hamis?

Az eredeti képek közé egy hamis keveredett!
Aki ezt megtalálja, és leadja az adatokat az információnál, az részt vesz a sorsoláson, amin nem hamis vásárlási utalványokat sorsolunk ki.

DUKOVITS
Derkovits

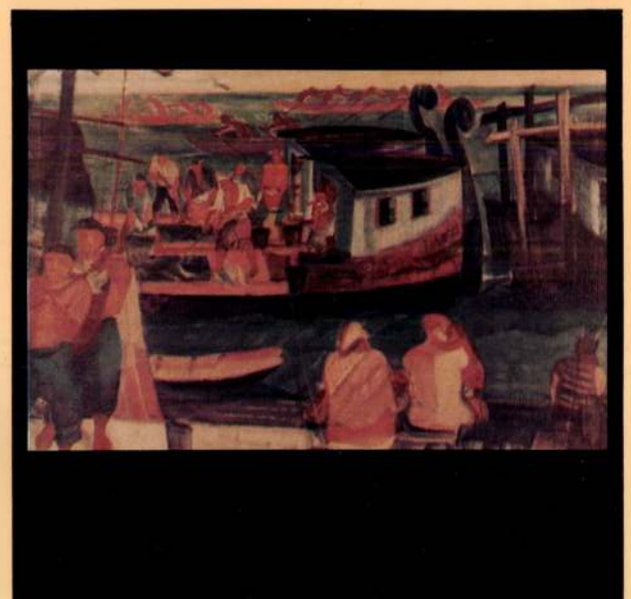

F. k.: Salamon Nándor – Sylvester-Print Kft.

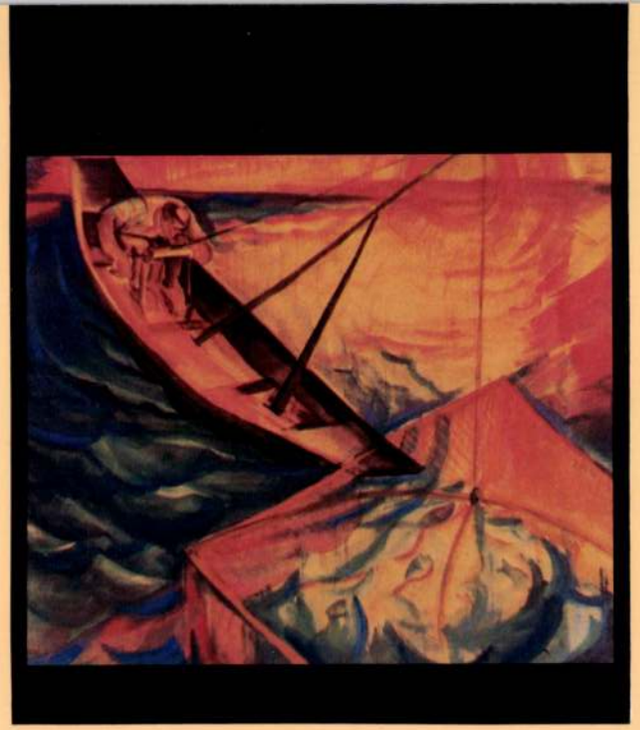

DERKOVITS GYULA
CENTENÁRIUM
Szombathely, 1994.

A Művelődési és Közoktatási Minisztérium, a Magyar Nemzeti Galéria, a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetsége, a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete, az ELTE Művészettörténeti Tanszéke, az MTA Művészettörténeti Kutató Intézete, a Vas Megyei Önkormányzat, Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzata, a Pannon Ősz '94 Szervező Bizottsága, a TIT Szövetségi Iroda Budapest, a Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár, a Vas Megyei Tudományos Ismeretterjesztő Egyesület, a Szombathelyi Képtár és a Képtár Barátainak Köre

Derkovits Gyula születésének 100. évfordulójára

kiállítások, tudományos ülés és egyéb programok rendezésével emlékeznek.

Az emlékév rendezvényei

Koszorúzás

1994. április 13-án 16.30 órakor
a Derkovits-ház emléktáblájánál
(Szombathely, Mátyás király u. 4.)

Tudományos emlékülés

1994. április 14-én a Szombathelyi Képtárban (Rákóczi F. u. 12.)

Program

10.30–12.00-ig:
1. Üdvözlés
2. Körner Éva: Derkovits művészettörténeti jelentősége
3. Passuth Krisztina: Derkovits művészete és a 20-as évek német expresszionista tendenciái
4. Gálig Zoltán: Magyar művészet az expresszionizmus után

Hozzászólások

12.00–13.00-ig: Ebéd

13.00–14.30-ig:
5. Szabó Júlia: Derkovits grafikái
6. Tímár Árpád: A Derkovits-vita
7. Salamon Nándor: Derkovits és Szombathely

Hozzászólások

10 perc szünet

14.15–16.45-ig:
8. P. Szűcs Júlia: Szimbólum és látvány
(A Cirkusz Derkovitsnál és Aba Novákná)
9. Várkonyi György: Derkovits késői műveinek kompozíciós modelljei

Kiállítások

17 órakor: **Józanság és pátosz**
Képkiállítás Derkovits Gyula és kortársai alkotásaiból
és
Derkovits és Szombathely
(képek és dokumentumok) – című kiállítás megnyitása
(A kiállítások nyitva: április 14.–május 30-ig a Szombathelyi Képtárban.)

1994. április 19–26.

„Tisztelet Derkovitsnak"
a Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola Rajz Intézete hallgatóinak tárlata
(Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ, Szombathely, Ady tér 5.)

1994. május 9–16.

A Vas megyei középiskolások Derkovits-pályázata anyagának kiállítása – a szombathelyi Művészeti Szakközépiskola rendezésében
(Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ, Szombathely, Ady tér 5.)

1994. augusztus 29.–október 30.

Derkovits-ösztöndíjasok (1955–1993) kiállítása
a Szombathelyi Képtárban

Egyéb rendezvények

1994. március 24.

Általános iskolások megyei képzőművészeti vetélkedője Derkovits Gyula művészetéről
(Szombathelyi Képtár)
25 éves a Derkovits Általános Iskola – ünnepi megemlékezés
(Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ)

1994. március 25.

A Szombathelyi Képtár Baráti Körének közgyűlése a Képtárban

A Centenárium alkalmából a Képtár Baráti Kör támogatásával megjelenik Oltványi-Ártinger Imre: Derkovits Gyula című könyve bővített kiadásban.

A rendezvényekre szeretettel várják az érdeklődőket

a jubileumi ünnepségek
rendező szervei

Felelős kiadó: Redő Ferenc - 27480/LD05 - Révai. Felelős: Nyáry Dezső

ORSZÁGOS SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM

DERKOVITS GYULA

EMLÉKKIÁLLÍTÁS

1954

A kiállítást rendezte és a katalógust készítette:

SZÉKELY ZOLTÁN

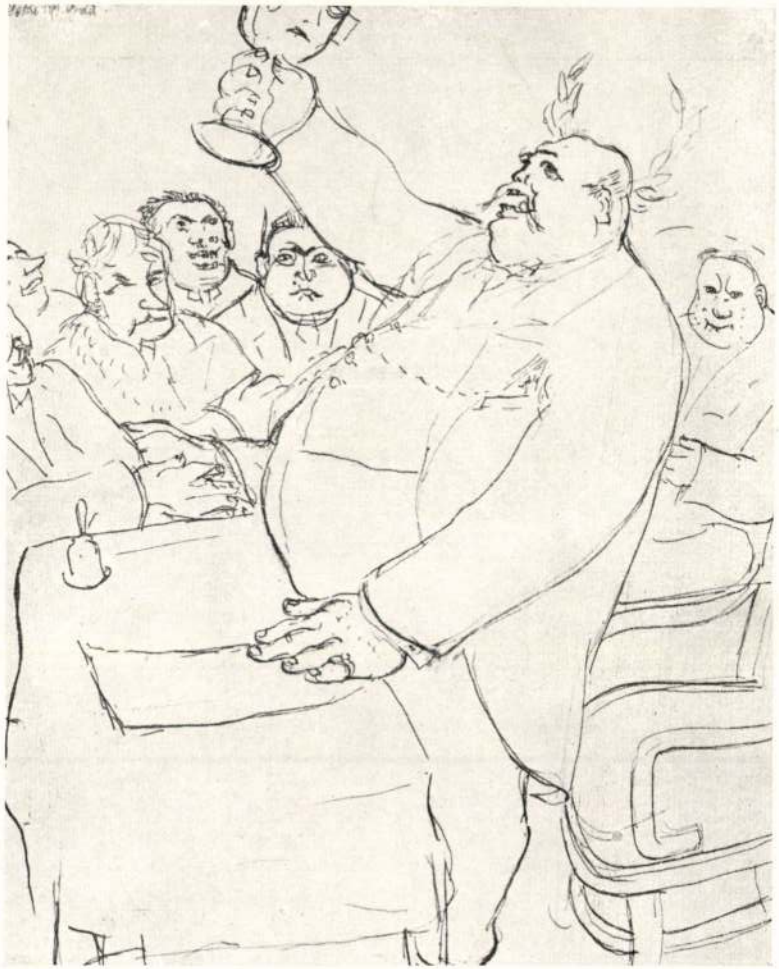

Serlegbeszéd (1932)

ORSZÁGOS SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM

DERKOVITS GYULA

1894-1934

BUDAPEST
1954

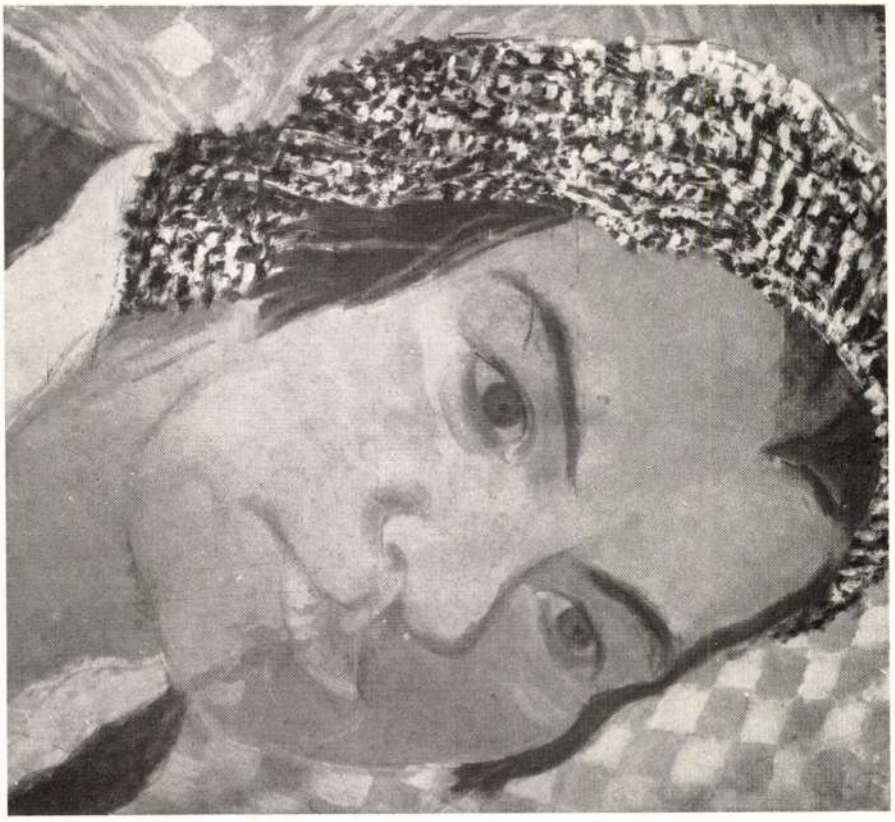

Felesége arcképe (1931)

Kapudöngetők (1933)

Tüntetés (1930)

Derkovits Gyula idén tavasszal töltötte volna be hatvanadik életévét, ha le nem teperi rettentően küzdelmes, szenvedésekkel teli negyven éve, amelynek során eggyéforrott két nagy szenvedélye égette, lobogtatta lelkét: a művészet és a nép szeretete. Számos kortársához hasonlóan ő is itt élhetne s dolgozhatna közöttünk, vezéralakja lehetne szocialista realizmusért küzdő festészetünknek. De, mert lelkében sohasem alkudott meg, semmiképp nem egyezkedett a burzsoá társadalommal és a fasiszta hatalommal, törékeny testét felőrölte a sok szenvedés; utólérte az éhező proletárok tragikus sorsa: a korai halál. Igy hát nem ünnepelhetjük körünkben ez évfordulón harcostársunkként a nagy mestert; de íme, húsz évvel halála után, ezzel az emlékkiállítással is meghajtjuk előtte kegyeletünk zászlaját és tisztelgünk a magyar képzőművészet és a proletárdiktatúra egyik legnagyobb harcosa előtt.

Emlékkiállításunk rövid útmutatójában mindenekelőtt arra a nagy tanulságra és érdemre hívjuk fel a látogató figyelmét, hogy Derkovits művészi törekvései és célkitűzései elválaszthatatlanul összefonódtak emberi sorsával, ez pedig az ellenforradalmi terror, a fasizmus súlyos körülményei közt a felszabadulásáért küzdő proletariátus, a forradalmi munkásosztály sorsa volt. Az osztály elszánt harcra kötelezte minden öntudatos fiát. Derkovits vállalta és végigküzdötte ezt a harcot. Művészetének fejlődése cáfolhatatlanul bizonyítja, hogy amilyen mértékben gyarapodtak személyes élményei és elméleti ismeretei a késhegyigmenő ellentétekről a feudál-burzsoá, fasiszta terrorhatalom és a nép, elsősorban a proletariátus között, olyan mértékben vált művészete is egyre élesebben és céltudatosabban osztályharcossá.

Az utóbbi években gyakran hangoztatták, hogy Derkovits művészetének csupán tematikája és eszmei mondanivalója volt forradalmi; stílusa, ábrázolásmódja viszont a dekadens burzsoá formalizmushoz tapadt. Derkovits műveinek tanúsága szerint az igazság az, hogy művészete bár nem mentes a korabeli burzsoá képzőművészet hatásától; ábrázolásmódján az expresszionizmus és kubizmus, majd a posztimpresszionizmus stílusjegyei felismerhetők, — azonban valóságtükröző és kifejező szándéka, forradalmi eszmeisége arra ösztönzi és teszi képessé Derkovitsot, hogy évről-évre fejlődő művészetében mindjobban áttörje ezeket a

stíluskorlátokat a realizmus irányába. A multban viszont polgári méltatói többnyire kifogásolták, „művészetellenes elemnek" bélyegezték alkotásaiban a proletariátus sorsát feltáró s a burzsoáziát leleplező, tehát pártos valóságtükröző törekvését. Ugyancsak akadtak olyanok is, akik magasztalták festői erényeit és azt állították, hogy érett korszakában (kb. 1930-tól) képeinek agitatív ereje eltűnt, „feloldódott a festőiségben". Ez utóbbi állítások is tarthatatlanok s a kiállított művek meggyőzően tanúskodnak arról, hogy miként és milyen eredménnyel igyekezett Derkovits hozzáidomítani a korában számára adott formát új témáihoz, hogy méltóan fejezhesse ki vele azok forradalmi tartalmát.
Derkovits eszmei és művészi fejlődése törvényszerűen hozta magával az új tartalom és a régi forma egymásraható tendenciáját, s ebben a folyamatban az új tartalomnak olyan nagy volt az alakító ereje, hogy szükségszerűen új, a polgári festészettől lényegében különböző festészet született meg Derkovits keze nyomán. Legfőbb feladatunk, hogy ennek az ellentmondásos fejlődésnek elsősorban pozitív eredményeire hívjuk fel a figyelmet, s így Derkovitsot a szocialista realizmus nagy előfutáraként állítsuk példaképül mai képzőművészeink elé.

*

Derkovits Gyula hétgyermekes szombathelyi műbútorasztalos fia volt. Apja saját szakmájára tanította fiait, Gyulát is, noha ő festő szeretett volna lenni, hisz kora gyermekségétől fogva tehetséggel rajzolt és festegetett. Hivatástudatán kívül a háborúnak köszönhette, hogy végkép festő lett a fiatal asztalossegédből. Ugyanis 1915-ben a keleti fronton bénává lőtték a balkarját. Ettől kezdve még sokszor próbált mesterségéből megélni, amikor a festészetből nem tudott, de béna karjával s közben megbetegedett tüdejével nem bírta a nehéz asztalosmunkát. Igy ezután egész életében a csekély táppénz és hadirokkantsegély volt „biztos" jövedelme; a bizonytalan a nagyritkán adódó képeladásokból került. Vásárlóival szemben — nagyrészt módos polgárok — többnyire bizalmatlan volt, mert részben méltatlannak tartotta őket képeire, részben gyakorta kevesebbet adtak értük, mint amennyit ő méltányosnak tartott. Rossz anyagi helyzete tehát semmivel sem biztosított számára jobb életmódot e válságos években nyomorgó proletárokénál.
Első nagy művészi élményeit Bécsben szerezte, amikor 1915-ben háborús sérülésével néhány hónapig egy hadikórházban kezelték. Itt gyakran látogatta a Kunsthistorisches Museum gazdag gyűjteményét. Az addig csak műkedvelő hadirokkant-asztalos 1917-ben jutott művészeti oktatáshoz. Egyik neves szobrászunk beajánlotta egy pesti magániskolába, ahol nem rendszeres, de igen hasznos — ingyenes — tanításban részesült. Kernstok és Rippl-Rónai tanította itt; Derkovitsnak keveset korrigál-

Lőrincz pap (1929)

Kikötött paraszt (1933)

tak, de a természet utáni alakrajz és a kulturált, haladószellemű — bár zavaros elméletektől sem mentes — művésztársaság termékenyítőleg és nevelőleg hatott rá. A Tanácsköztársaság 1919 áprilisában Kernstok vezetésével képzőművészeti szabadiskolát létesített Nyergesújfalun, ahol a Tanácsköztársaság bukásáig — négy hónapig —, először és utoljára életében, gondtalanul élt és tanult: rajzolt, festett és sokat olvasott. Derkovits ekkor és ezután is állandóan, mohó tudásszomjjal tanult, igyekezett pótolni iskolázatlansága hiányait. Művészettörténeti olvasmányai mellett sok szépirodalmi művet olvasott: a magyar próza és líra nagyjait, a nyugati Klasszikusokat s az oroszokat és a szellemére igen erősen ható kedvenc íróját, a nagy proletár-írót: Gorkijt. A gyermekkorában is sokat betegeskedő Derkovits a három elemit is csak így-úgy végezte el — a helyesírással mindvégig hadilábon állott — de önművelés útján széleskörű műveltségre tett szert. Világnézetét elsősorban osztályhelyzete és a munkásmozgalomban való részvétele alakította ki, de a társadalmi összefüggések felismerésében nagy segítségére voltak olvasmányai is, nem utolsósorban az akkor hozzáférhető marxista ideológiai irodalom tanulmányozása.

A munkásmozgalomba intenzíven a forradalom idején kapcsolódott be. 1918 decemberében belépett a Kommunisták Magyarországi Pártjába, s résztvett a VIII. kerületi szervezet munkájában. Amikor Jenő bátyját követte a bécsi emigrációba és három évet töltött az osztrák fővárosban (1923—1926), a Kommunisták Ausztriai Pártjának is tagja volt, s a XIII. kerületi szervezetben dolgozott. 1928—29-ben az illegális magyar kommunista párt megbízásából Pesten, a Hunyadi-téren bérelt lakást, s Derkovits lakása ebben az időben a párt illegális munkájának egyik központja lett. Ez a néhány adat is mutatja, hogy Derkovits megtalálta a kapcsolatot a munkásosztály élcsapatával a győzelmes harcok idején éppúgy, mint az illegalitás nehéz éveiben, amikor a pártmunka a börtön, sőt a halál veszélyével járt.

*

Festményeket már szombathelyi asztalos-korában is készített, de ezeket nem ismerjük. Festői tehetségének első megnyilvánulásait a nyergesújfalui szabadiskolában, 1919-ben, majd közvetlenül ezután, 1920—22-ben festett képein tapasztalhatjuk. Színei ezeken még többnyire nyersek, de a színek harmonikus összehangolása iránti érzéke máris vérbeli festőre vall. A kezdeti formai bizonytalanságokat hamarosan az expresszív-kubizmus zárt, olykor keményen szerkesztett formavilágával váltja fel. Ötletes és mondanivalója lényegét kifejezni képes komponáló-szerkesztőkészsége ugyancsak már ekkor egyik főerénye Derkovitsnak. Témaválasztására erősen hatott a nyergesújfalui művészkolónia tolsztojánus szelleme, amelyben romantikus népbaráti és a

civilizált modern életből a szabad természetbe menekvő magatartás fejeződött ki. Derkovits 1920—22 között festett képein is mezőn ballagó többnyire fáradt, szomorú parasztokat látunk, vagy meztelen alakokat: anyákat gyermekeikkel, zenélő és békésen éldegélő embereket sátor vagy nagy fa alatt, barmait őrző pásztort vagy az „utolsó vacsora" hangulatát idéző, merengő férfiakat. Melankólia és elíziumi derű váltakozik ezeken a képeken. Ez az elvont érzelmesség és az iskolásan követett kubisztikus stílus korlátozza ugyan Derkovits feszengő indulatait, de már e korlátok között is megérezzük a mélyen érző költői lelket, amely monumentális víziókba sűríti majd egyre konkrétabbá váló mondanivalóját a világról.

Már a bécsi korszak (1923—26) főművei közt is találunk ilyen megrázóerejű monumentális látomásokat, amelyek azonban nagyon is a való világból fakadtak. A háború szörnyűségeit és a levert forradalom tragikus emlékét idézi fel a Halottsiratás (1924) c. festményén s a Menekülők (1925—26) c. kép több változatán és hasonló műveiben. A Halottsiratás, meghökkentő lilára festett férfitetemével a levert proletárforradalmat szimbolizálja, körülötte a magátsirató, jajongó néppel. A Menekülők-be a Kárpátokban szerzett háborús emlékeit sűríti bele és a háború viharától elsodort szegény-nép pokoli szenvedéseit fokozza földindulásszerű vízióvá. A fékevesztett indulat lobogóvá s izzóvá tüzesítteti Derkovitsal a színeket s a felkorbácsolt szenvedély hullámzásba hozza a formákat. Alakjainak arcára és testére kiül a félelem s a kétségbeesés torzsága, de mégsem vetkőznek ki korhoz és helyhez kötött emberi mivoltukból, mint általában a korabeli polgári expresszionista — főkép német — festők képein, sőt: a földhözragadt falusi magyar nép tipikus alakjai ők, kemény vonásaikkal, félelmükben és szenvedésükben is robusztus erejükkel. A valóság szuggesztív erejével hatnak ezek a művek, bárha első látásra szokatlanok és meghökkentők is, mert a pattanó indulat itt mindent sommáz, felfokoz. Azonban mindez a kifejezés tömény erejéért történik, az agitatív indulat pátoszától hevül, valamely közös, nagy mondanivaló érdekében.

Éppen a mondanivaló közérdekűsége okozza, hogy Derkovits nem kalandozik el az izmusok útján egészen az érthetetlenség és az érdektelenség távolába, mint annyi tehetséges polgári kortársa tette. Követi ugyan haladónak vélt stílusukat — annak részleges pozitívumairól itt nincs hely beszélnünk — vallja is művészeti elveiket — de ezekhez egy nagyjenetőségű záradékot fűz, s ez szerencsére lehetetlenné teszi számára, hogy festészeti teoriájához maradéktalanul igazodjék, sőt ez a záradék képesíti arra, hogy polgári kortársaitól gyökeresen különböző realisztikus művészetet hozzon létre. Érdemes szószerint idéznünk az Ernst Múzeum 1927-es XCI. kiállításának katalógusában megjelent, tö-

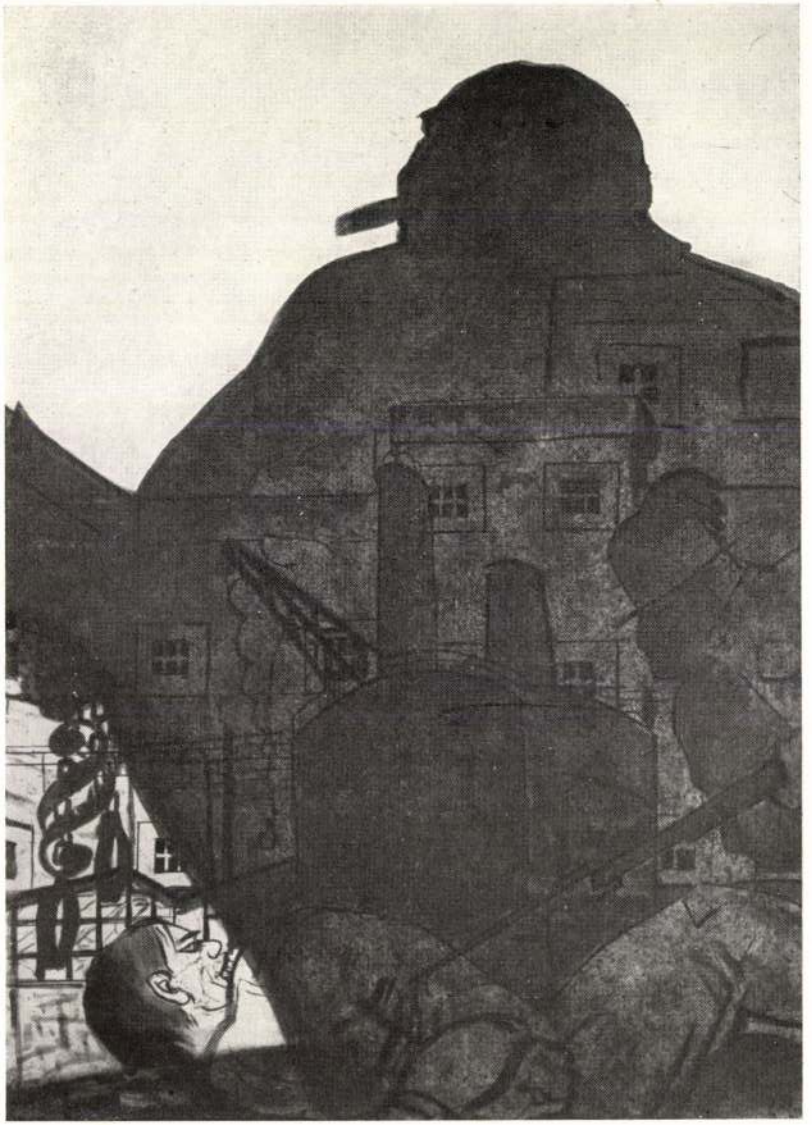

A tőke árnyékában (1930)

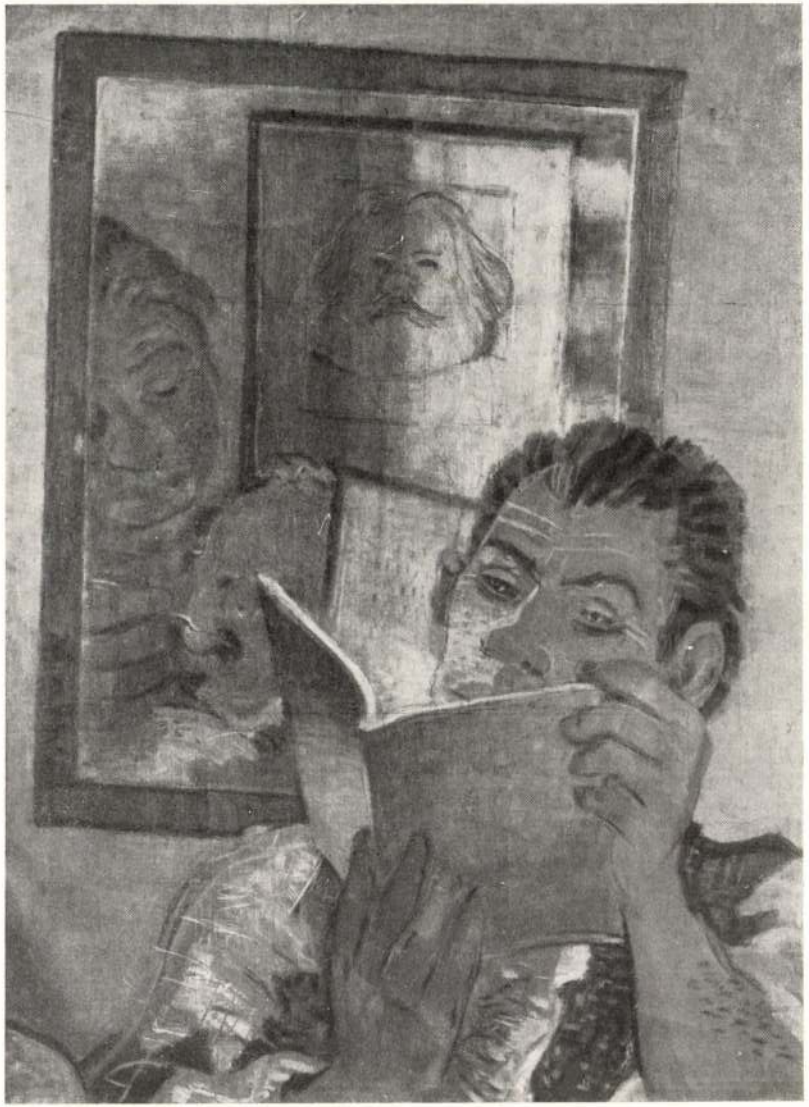

Nemzedékek (1932)

mören megfogalmazott művészeti hitvallását: „Képet festeni annyit tesz, mint egy síkon, tehát két dimenzióban tiszta festészeti elemekkel, vonallal és színsíkokkal, a síkot, mint egyedüli monumentális festészeti formát tiszteletben tartani. Festészetemet minden illuzionisztikus elemtől megszabadítani akarom, mert szerintem csak úgy jöhet létre egy erős festészet, ha tisztára festői formákkal dolgozunk és festjük az élet jelenségeit mindenhonnan, hogy mentül intenzívebben tudjuk magunkat kifejezni. Össze kell kötni a képzőművészetet a mondanivalóval, mert az embernek biztosan van közölni valója. Mint festőnek és mai embernek, érzem, hogy kötelességem az életünk és társadalmunk jelenségeit maradék nélkül kifejezni. Azt hiszem, hogy teljesítem is ezt, mikor az aktualitásokat tudomásul veszem."

Amikor Derkovits ezeket a sorokat írta, szinte egyedül állt a magyar festészetben a maga különvéleményével és annak megfelelő művészi gyakorlatával. Csupán a harmincas évek elején vallott hasonló elveket egy kis művészcsoport, amely kapcsolatban állott az illegális kommunista párttal és amelynek tagjai nagy példaképükként tisztelték Derkovitsot. Az ő művészetelméletének első, a stílusra vonatkozó része az öncélúságot, a szemlélet és az ábrázolás teljesen szubjektív szabadosságát hirdető burzsoá festészeti teóriából ered. A „két dimenzió"-nak „tiszta festészeti elemekkel", „illuzionisztikus elemek" nélküli tiszteletben tartása Derkovits polgári kortársait zsákutcába juttatta, mert ezen stíluselveikkel a gazdag emberi élettől, a társadalmi problémáktól elforduló, elszigetelt, önlelkükben vájkáló magatartás párosult. Állandóan a maguk haladó, „progresszív" mivoltáról beszéltek, hangoztatták, hogy a „modern életet" fejezik ki, de élettől elszakadt műveik lényegében csak a felbomló polgári társadalom lelki ziláltságának, tanácstalan céltalanságának, perspektivátlanságának tükrözői voltak; lelkük és szemük tükréből egy letűnő, zavart és hatósugarában egyre szűkülő világ bágyadt visszfénye verődött vissza.

Derkovits művészetéből ellenben a küzdelmes élet, az ellentétes erők összecsapásából alakuló társadalmi valóság drámai képe tükröződik. Ha Derkovits lelkébe nézett, hogy művet alkosson, önmaga sorsában is milliók keserű sorsára lelt, amelyben összetorlódott a szörnyű múlt feszítő ereje, hogy utat törjön magának a jobb jövő felé. És Derkovits látta a jövőt, s hitt is benne. Ha nem hitt volna, nem harcolta volna végig rettentően nehéz harcát. Mert emberek sorsát és két egymással ellenséges osztály élet-halálküzdelmét festette és rajzolta, — állandóan figyelnie kellett „az élet jelenségeit", hogy tudomásul vehesse az „aktualitásokat". A jelenségek örökös kutatása révén megtalálta a körülötte zajló élet lényeges mozzanatait, eseményeit és mélyen jellemzett tipikus alakjaival ki is tudta fejezni véleményét.

1930 körül festett művei egyként bemutatják a horthysta rendőrterrort s a munkásmozgalom fellendülését Magyarországon, az öntelt burzsoázia ellenszenves típusait éppúgy, mint az elesettségükben is erős, megtörhetetlen proletárokat. Ha munkát ábrázol, a tőkés kizsákmányolás körülményei között is a munka hősiességét dícséri. Lerí a nyomor terhes proletárasszonyairól, s mégis az anyaság himnuszát és a legtépőbb szenvedések közepette is újra és egyre sarjadó élet felmagasztalását sugározza velük. Azonosulását hőseivel úgy is kifejezi, hogy művein lépten-nyomon ott látjuk köztük őt magát is, a nép szenvedése azonos az övével, de forradalmi erejét is a nép erejéből meríti. Például az Artisták c. kép megfestése jó alkalom volt arra, hogy önmagát, mint forradalmárt ábrázolja a „lánctépő erőművész" alakjában. Hősei az életből „ellesett" tipikus alakok s ezért legjobb művein mindig általános érvényűek, a jelkép erejével hatnak. Társadalmi mondanivalójának kifejezését kiapadhatatlan ötletességgel alkalmazott gondolattársító szimbólumokkal is gazdagítja.

Ilyen emberi-művészi magatartás következtében Derkovits nem tarthatott ki következetesen „a tiszta festői elemekkel" való kétdimenziós síkfestés mellett. A polgári festők önkényes esztétikai elveik kedvéért gátlástalanul lecsökkenthették az ábrázolt jelenségek számát, sok mindent kitilthattak az ábrázolható dolgok közül és korlátlan teret engedhettek stilizáló, dekoratív hajlamaiknak, hiszen egyáltalán nem kötelezték magukat az élet sokoldalú tükrözésére. Derkovits ellenben, amikor hitet tett amellett, hogy kötelessége „az élet s a társadalom jelenségeit maradék nélkül tükrözni", akkor ezzel a realizmus legfőbb követelménye mellett foglalt állást. És mert Derkovits az életet festette, amely mérhetetlenül erősebb minden stílusszabálynál és amely a három kiterjedésű térben s a folyton haladó időben zajlik, művészetének stíluskorlátait is mindjobban kikezdik és ábrázolásmódját átalakítják az életnek ezek a tulajdonságai.

Képeinek monumentálisan ható síkformái dekoratív szépségűek, de nemcsak dekoratívak, mert alkotójuk konkrét helyzeteket és lélekkel teli embereket akar és tud jellemezni, ábrázolni velük. Tömör, merész és ötletes kivágású kompozícióin a kifejezés élessége érdekében a teret leszűkíti, de ezen belül csaknem mindegyik művén zavartalanul érzékelteti a dolgok térbeli — mélységi — helyzetét. Rajza összevont, csupán a jellemző formák hangsúlyozására szorítkozik, de ezzel aztán olyan tőmondatszerű tömörséggel beszél, karakterizál, úgy ragadja meg a lényeget, ahogyan csak az egészen nagy művészek képesek. Színvilága 1930-tól kezdve többnyire világos, mindig néhány szín választékosan összehangolt harmóniájára épül, de a néhány színnek csodálatosan finom árnyalataival gazdagítja festői hatásukat. Színei sem csupán szemet-

Proletáranya (1933)

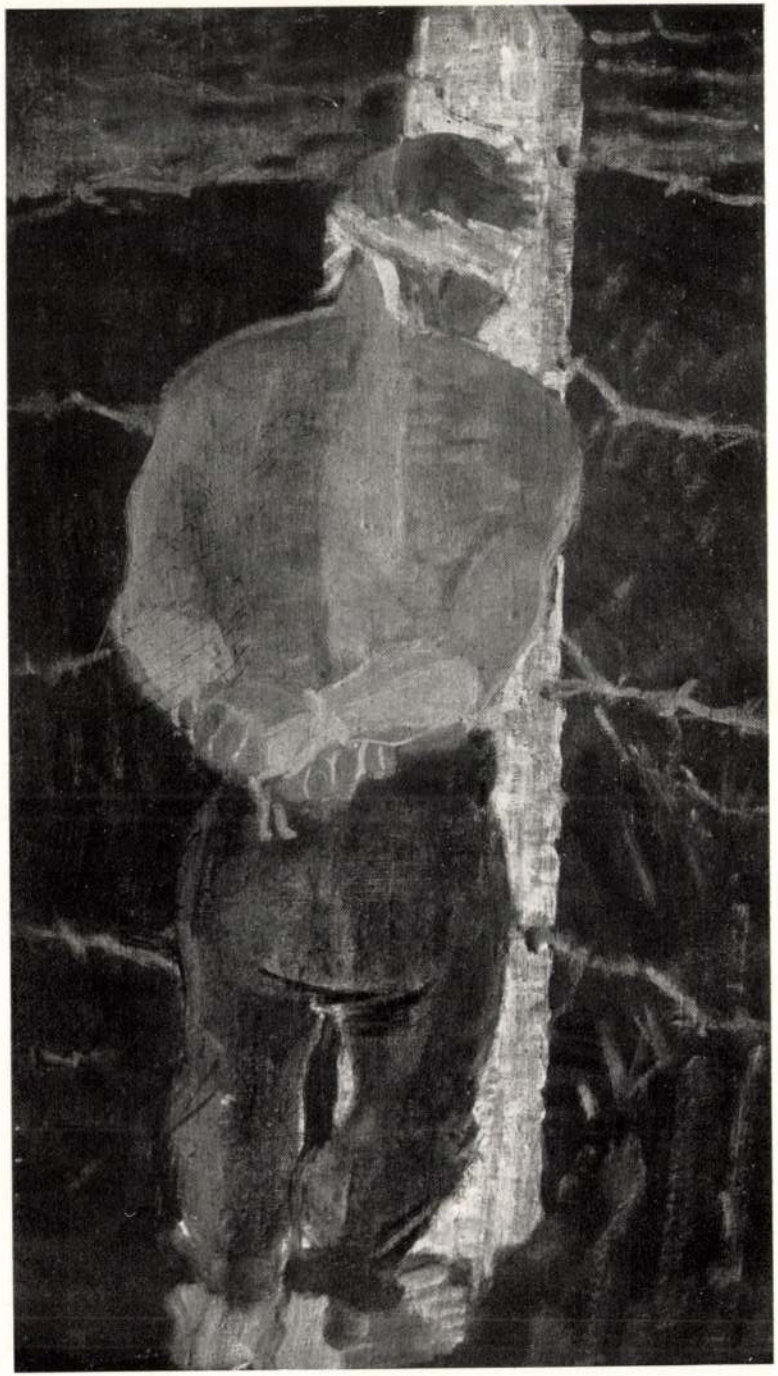

Kivégzés
(1932)

gyönyörködtető célt szolgálnak, hanem mondanivalója legfőbb hangulati, érzelmi kifejezőeszközének szerepét játsszák. Derkovitsnak mély lélekábrázoló ereje mellett nagy — a legnagyobb festőkével vetekedő — színkultúrájában látjuk legfőbb művészi erősségét. Ez a lírai víziót teremtő festői készség ugyan mindig átkölti a valóság színeit, de ez a szín-költészet sohasem önkényesen kiagyalt, hanem mindig a valóság felfokozott élményét adja és ezzel nemesíti, de egyáltalában nem csökkenti, vagy „oldja fel teljesen" művészete eszmei mondanivalóját, — mint ahogy ez utóbbit egyes polgári méltatói állították. Igen, Derkovits 1930—34 között festett képei festői víziók. De a valóság költészete ez. Éppen úgy, mint kommunista költő-társának, József Attilának 1930 körül írt nagyszerű forradalmi versei, amelyek hasonlókép állítottak elnemmúló emléket az elnyomott s egyben az „osztályharcban vasba öltözött" munkásosztálynak, mint Derkovits Gyula festményei, rajzai és grafikái.

Derkovits mint rajzoló- és grafikusművész is a magyar képzőművészet legnagyobbjai közé tartozik. Grafikáin és rajzain hol lehelletfinom vonalakkal, hol egymásnak feszülő vilagos és sötét foltokkal, az érzékeny lírától a maró szatirán át a drámai feszültségig az ábrázolóművészet minden regiszterét nagy tehetséggel szólaltatta meg. Számtalan apró rajza, vázlata is alkotómódszere realista jellegéről tanúskodik. Ahol járt-kelt, mindenütt rajzolt, feljegyzéseket készített, örökké gyüjtötte a tipikus arcokat, figurákat, s egy-egy nagyobb kompozíciójához többnyire számos vázlatot készített.

Így táplálta és növesztette az élet e harcos kommunista festő művészetét. Ezért kering, lüktet a valóság forró vére Derkovits műveiben, s ha nem is maradéktalan, de döntő győzelmet arat bennük a realizmus a burzsoá formalizmus felett. És amilyen mértékben realisztikus az ő művészete, olyan mértékben tekinthetők alkotásai az ábrázolásmód tekintetében is követendő példáknak mai művészeink számára. Emberi-művészi magatartása viszont teljes egészében megfelel a kommunista művészre ma is kötelező követelményeknek, mert a nép sűrűjéből jöve, mindig hű és bátor harcosa volt annak. Mérhetetlenül nagy érdeme ez Derkovitsnak, ha meggondoljuk, hogy — bár valamelyest befogadták maguk közé többé-kevésbbé haladószellemű polgári művészkortársai — végeredményben egyedül állt, magárahagyatva harcolt. A fasizmus terrorja idején inkább a nyomort választotta, de nem alkudott meg ellenségeivel, a nép ellenségeivel. Amikor tehette, együtt küzdött az illegális kommunista párttal, s ha nem, hát magáramaradtan, de mindig következetesen, mert a marxista-leninista osztályharc elveinek szilárd talaján állott. Tudta, hogy művészetével a jövőt szolgálja, azt készíti elő, és vallotta, mint József Attila, hogy a kapitalista korban

„neve, ha van, csak áruvédjegy,
mint akármely mosóporé,
s élete, ha van élte még egy,
a proletár utókoré!"

Derkovits Gyula sírját a Magyar Népköztársaság Kossuth-díjának babérkoszorúja díszíti. Nevét az új magyar kultúra nagy úttörői között említjük és ábrázolóművészetünk legnagyobbjai sorában tiszteljük. A Szépművészeti Múzeum most összegyüjtötte alkotásait, s ez az emlékkiállítás arra hivatott, hogy rövid, küzdelmes élete gazdag művét példaként állítsa dolgozó népünk és érette s vele a szocialista jövőért küzdő művészeink elé. Legyünk méltó utódok. Tanuljunk Derkovits mély humanizmusából, harcos szelleméből és — mint ahogy ő tette — minden bajt, nehézséget legyőzve harcoljunk felemelkedésünkért.

SZÉKELY ZOLTÁN

Ezúton is köszönetet mondunk mindazoknak, akik segítségünkre voltak az emlékkiállítás létrehozásában. Mindenekelőtt Derkovits Gyula özvegyének, aki méltó harcostársa volt a festőnek, ma pedig jelentős munkával járul hozzá életművének feldolgozásához. Fontos és dicséretes munkát végzett a múzeum két kiváló restaurátora, Sárdy Brutus és Vasadi Hermann a sok esetben igen rossz állapotban lévő festmények restaurálásával és az olajfestményeknek főkép színhatását teljesen eltorzító megsötétedett lakkrétegek eltávolításával. A múzeum technikai személyzete is példás ügybuzgalommal végezte munkáját. Végül, de nem utolsó sorban köszönetet mondunk mindenkinek, aki Derkovits-képeit kölcsönadta s ezzel fontos kulturális nevelő és népszerűsítő munkánkban segítségünkre volt.

Proletár család (1932)

Anya (1934)

A képek jegyzékében szereplő
rövidítések

Sz. M. t. — *Szénpművészeti Múzeum tulajdona.* v. F. K. ltsz. — *volt Fővárosi Képtár-i leltári szám.* B. Gy. t. — *özv. Baján Gyuláné tulajdona.* D. Gy. ö. t. — *Derkovits Gyula özvegyének tulajdona.* G. K. P. t. — *Dr. Gegesi Kiss Pál tulajdona.* R. B. t. — *Dr. Radnai Béla tulajdona.* — Olf. — *olajfestmény, olajfesték.* Temp. — *tempera.* a. porf. — *arany porfesték.* e. porf. — *ezüst porfesték.* vízf. — *vízfestmény, vízfesték.* -r. — *-rajz.* rézk. — *rézkarc.* v. — *vászon.* p. — *papír.* lp. — *lemezpapír.* J. l., f. j., b. — *Jelzés lent, vagy fent jobbra, vagy balra.* J. n. — *Jelzés nélkül.* M. — *Méret.*

Az eddigi Derkovits-irodalomban és kiállítási katalógusokban a képek méretei egymásnak ellentmondóan, pontatlanul szerepeltek. Ezért most minden egyes művet — keretből kivéve — pontosan lemértünk.

A KIÁLLÍTOTT MŰVEK JEGYZÉKE

I. TEREM

1. MENEKÜLŐK. 1926. Olf. v. M. 114×184 cm. J. l. j. „Derkovits Gy 1926". (Sz. M. t.)
2. ANYÁK. 1922. Olf. v. M. 125×95 cm. J. l. j. „Derkovits Gyul 922". (Bekarcolva.) (G. K. P. t.)
3. ÖNARCKÉP. 1925. Olf. v. M. 58,5×50,5 cm. J. f. j. „Derkovits Gy 1925". (Földiák Jánosné t.)
4. KONCERT. 1921—22. Olf. v. M. 160×160,5 cm. J. l. b. „Derkovits Gyula 1921 XII. 25 1922 I. 24". (Lóránt László t.)
5. ÖNARCKÉP. 1921. Olf. v. M. 52,8×42 cm. J. f. j. „Derkovits Gy 921". (Sz. M. t. ltsz. 9771.)
6. NAGY FA ALATT. 1922. Olf. v. M. 125×120,5 cm. J. l. j. „Derkovits Gy 1922". (Regős József t.)
7. VÍZPARTI TÁJ ALAKOKKAL. 1920. Olf. lp. M. 69,3×95,3 cm. J. l. b. „Derkovits Gyu 920". (Bekarcolva.) (Dr. Geffert Károly t.)
8. BUDAI TEMETŐ. 1922. Olf. v. M. 75×68 cm. J. j. j. „Derkovits 1922". (Sz. M. t.)
9. ÖREGASSZONY (TANULMÁNYFEJ). 1920. Olf. lp. M. 49,8×34,5 cm. J. l. b. „Derkovits 1920". (Laki Ferenc t.)
10. „UTOLSÓ VACSORA". 1922. Olf. v. M. 150×143,5 cm. J. l. b. „Derkovits Gy". (Sz. M. t.)

11. MENEKÜLŐK. 1925. Olf. lp. M. 51,2×72,7 cm. J. l. b. „Derkovits Gy 1925 Wien". (Bekarcolva.) (Seres Béla t.)
12. HALOTTSIRATÁS. 1924. Olf. v. M. 94,5×190 cm. J. f. b. „Derkovits Gyula 1924". (Sz. M. t., v. F. K. ltsz. 9151.)

II. TEREM

13. HAZAFELÉ. 1920. Olf. lp. M. 95,3×68 cm. J. l. j. „Derkovits Gy". (Bekarcolva.) (G. K. P. t.)
13/a. ÖNARCKÉP. 1922. Olf. v. M. 42×27,8 cm. J. f. j. „Derkovits Gy 922". (Sz. M. t.)
14. TÁJKÉP HÁZAKKAL. 1921. Ol. v. M. 33,7×38,5 cm. J. l. b. „Derkovits Gy 921 VIII 2". (Hátlapján fehér kréta- és barna olajfesték-alapozáson felpréselt (ragasztott?) arany- és ezüst füstlemezek, valamint arany és ezüst porfestékfoltok láthatók, bekarcolásokkal. Ez bizonyítja, hogy D. Gy. — ha nem is éppen 1921-ben, de — már a 20-as évek elején kísérletezett az arany és ezüst festék alkalmazásával.) (Dr. Podoski János t.)
15. HAZAFELÉ. 1920. Olf. v. M. 50,5×34 cm. J. l. j. „Derkovits 920". (Propper Sándor t.)
16. SIRATÓASSZONYOK. 1926. Olf. v. M. 78×68 cm. J. l. j. „Derkovits Gyula 1926". (Bednár Dezső t.)
17. „ÉLET ÉS HALÁL" (FA ALATT. — D. J. ÉS FELESÉGE). 1923. Tus és gouache. lp. M. 88×76 cm. J. f. j. „Derkovits Gyula 1923 Wien". (Sz. M. t. ltsz. 6149.)
18. VÍZPARTON. 1921. Olf. v. M. 55,5×60,5 cm. J. l. b. „Derkovits Gyula 921". (Bekarcolva.) (Népművelési Minisztérium t.)
19. FEKVŐ NŐI AKT. 1920. Olf. v. lp.-on. M. 33,1×48,5 cm. J. f. j. „Derkovits Gy 920". (Bekarcolva.) (Hubert György t.)
20. PÁSZTORFIÚ. 1922. Olf. v. M. 120×85 cm. J. l. b. „Derkovits Gy 1922". (Dr. Pauncz Ernő t.)

III. TEREM

21. TŰZEVŐ VÁNDORARTISTA (TALÁLKOZÁS). 1927. Olf. v. M. 100×80 cm J. l. j. „Derkovits Gyula 1927".
(Sz. M. t., v. F. K. ltsz. 10.112.)
22. TŰZVÉSZ. 1927. Olf. v. lp.-on. M. 38×40,8 cm. J. l. j. „Derkovits 1927". (Dr. Podoski János t.)
23. OTTHONOMBAN. 1927. Olf. v. lp.-on. M. 78×34 cm. J. l. j. „Derkovits Gy 1927". (R. B. t.)

Viharban (1931)

Gond (1932)

24. VIRÁGCSENDÉLET. 1926. Gouache. p. M. 31,5×28,1 cm. J. f. j. „Derkovits Gy 1926". (Pallós Jolán t.)
25. ÉN ÉS A FELESÉGEM. 1927. Olf. v. M. 138×86 cm. J. a könyvön „Szombathely 1894 Budap(est) 1922 Wien 1923 Ujpes(t) Derkovits 1927 —.". (Sz. M. t., v. F. K. ltsz. 6043.)
26. HAJNAL. 1929. Temp. lp. M. 35×36 cm. J. l. b. „Derkovits Gy". (Az azonos c. — elveszett — nagy kép kis változata.) (Medgyesy Ferenc t.)
27. ŐSZ. 1928. Temp. fa. M. 75,6×39,8 cm. J. n. (A jelzés f. j. volt, lekopott!) (Fürst György t.)
28. TÁNCOLÓ CIGÁNYLÁNY. 1924. Olf. v. M. 49,6×33,3 cm. J. l. b. „Derkovits Gy 1924". (Vas Imréné t.)
29. RAKODÓMUNKÁSOK A DUNÁN. 1927. Olf. v. M. 74,7×79,8 cm. J. f. j. „Derkovits Gy 1927". (Bekarcolva és ráfestve.) (Sz. M. t.)
30. SZABAD AZ ÚT (ZUGLÓI RÉSZLET). 1929. Olf. fa. M. 70,5×61,5 cm. J. k. j. a zöld vendéglői cégtábla jobb alsó sarkában: „Derkovits 1929". (Sz. M. t. ltsz. 6367.)
31. ÖNARCKÉP. 1927. Olf. v. M. 47,5×40 cm. J. n. (Dr. Laub László t.)
32. ÖNTÖZŐKÚT. 1928. Gouache. p. M. 54,8×45 cm. J. f. j. „Derkovits Gyul 1928". (ö. Paulik Béláné t.)
33. MÉSZÉGETŐ. 1929. Olf. v. M. 64×55 cm. J. f. j. „Derkovits Gy 1929". (Bekarcolva.) (Dr. Varró Endre t.)
34. NYÁRI ISTÁLLÓ. 1927. Olf. v. M. 65,1×70 cm. J. f. j. „Derkovits 1927 Gy". (Vári-Vindics Dénes t.)
35. ROHANÓ SZEKÉR. 1926. Olf. v. lp.-on. M. 37,8×40 cm. J. l. b. „Derkovits Gy 1926". (Vas Imréné t.)
36. LOVASOK. 1924. Tus és temp., belakkozva. p. M. 55,7×45,8 cm. J. f. j. „Derkovits Gy 1924" (szénnel), J. l. b. „Derkovits Gy 1924". (Bekarcolva.) (Dr. Sáray Gyula t. Szombathely.)
37. BÚCSÚ. 1927. Olf. v. lp.-on. M. 47,6×54,7 cm. J. f. j. „Derkovits Gy 1927". (Bekarcolva.) (G. K. P. t.)

IV. TEREM

38. ÉHESEK TÉLEN (PÉKÜZLET ELŐTT). 1930. Olf. temp. és e. porf. v. M. 76×64 cm. J. l. b. „Derkovits Gy 1930". (Hátul a vásznon D. Gy. írása, vörös krétával: „Éhesek télen Derkovits Gyula 1930.") (G. K. P. t.)
39. TÉLI ABLAK. 1930. Temp. és e. porf. p. M. 45×59,5 cm. J. l. j. „Derkovits Gy 1930". (R. B. t.)
40. HALÁRUS. 1930. Olf., a. és e. porf. v. M. 80×55,5 cm. J. f. j. „Derkovits Gy 1930". (R. B. t.)

41. VÉGZÉS. 1930. Temp. v. M. 61×51 cm. J. n. (Az ablakban lévő papiron többek közt a következő olvasható: „1930 . . . Végzés . . . Derkovits Gyula . . . alperes . . .". (ö. Fruchter Lajosné t.)
42. REGGEL AZ ERDŐBEN. 1929. Olf. és a. porf. lp. M. 62×72,5 cm. J. l. b. a fatörzsön „D Gy 1929". (G. K. P. t.)
43. SZÖLLŐEVŐ. 1929. Olf. v. M. 66,8×50 cm. J. l. j. „Derkovits Gy". (ö. Fruchter Lajosné t.)
44. CUKORKÁS. 1933. Olf. a. e. és bronz porf. v. M. 88,3×62 cm. J. l. b. „Derkovits Gy". (Bekarcolva.) (R. B. t.)
45. AUKCIÓ. 1931. Olf. és a. porf. v. M. 54×61 cm. J. f. b. „Derkovits Gy". (Bakács Sándor t.)
46. VIHARBAN (TÉLI AJTÓ). 1931. Temp. és e. porf., szitav. kartonp.-on. M. 80,6×61,6 cm. J. f. j. „Derkovits Gy 1931". (R. B. t.)
47. ŐSZI ERDŐ. 1929. Olf. és a. porf. lp. M. 49,6×59,2 cm. J. f. b. „Derkovits". (Dr. Steiner Lászlóné t.)
48. ÁLLÓ AKT. 1929. Temp. fa. M. 61×39,2 cm. J. f. j. „Derkovits 1929". (G. K. P. t.)
49. FÁK TÖVE. 1929. Olajtemp. és a. porf. lp. M. 43,8×55 cm. J. f. b. „Derkovits Gy 1929". (G. K. P. t.)
50. HALAS CSENDÉLET. 1928. Montirozott festmény: temp. ezüstpapír, aranypor, kartonpapír, szitavászon és celofán. M. 42×57,5 cm. J. l. b. „Derkovits Gy 928". (Dr. Oltványi Imre t.)
51. DIÓFA. 1923. (BUDAPEST). Olf. és a. porf. v. lp.-on. M. 31,3×25,8 cm. J. n. (Ezen a képén alkalmazta először az arany porfestéket. D. Gy. özvegyének közlése.) (G. K. P. t.)
52. HALAS CSENDÉLET. 1930. Temp. a. és e. porf. és grafit; szitavászon kartonpapiron. M. 48,2×62,3 cm. J. f. b. „Derkovits Gy 1930". (A vakrámát borító lemezpapiron a festő sajátkezű írásával: „*Halas csendélet Derkovits Gyula* VI. Hunyady tér 10. V. 1. Ferencz József díj pályázatára".) (Dr. Liebner Ernő t.)
53. ÖNARCKÉP (hunyorító). 1930. Temp. v. M. 35,5×31,8 cm. J. f. b. „Derkovits Gy 193(?)". (Sz. M. t. ltsz. 6779.)
54. FEKVŐ NŐI AKT. 1929. Temp. enyves aranypor-alapozáson. fa. M. 39,5×61,3 cm. J. l. j. „Derkovits Gy 1929". (G. K. P. t.)
55. MI KETTEN. 1929. Olf. v. M. 60,8×39 cm. J. n. (ö. Fruchter Lajosné t.)

I. TÁRLÓ

50 db különféle ceruzarajz Derkovits két szétszedhető vázlattömbjéből. 1930—32. — Bárhova ment, ilyent mindig vitt magával, hogy kompo-

Igásfogat (1931)

Vasút mentén (1932)

ziciós ötleteit, vagy a számára megkapó jelenségeket s főképp a jellegzetes arcokat gyorsan feljegyezhesse. Így gyüjtötte állandóan az „anyagot" az életből műveihez.

II. TÁRLÓ

a) VÁZLAT A MI KETTEN-HEZ. 1929. Tollrajz. p. M. 20,9×15,9 cm. J. n. (Sz. M. t., v. F. K. ltsz. 9081.)
b) VÁZLAT A VÉGZÉS-HEZ. 1930. Ceruzar. p. M. 18,8×14,7 cm. J. n. (D. Gy. ö. t.)
c) VÁZLAT A VÉGZÉS-HEZ. 1930. Ceruza és vízfesték. p. M. 15,8×20 cm. J. n. (ö. Fruchter Lajosné t.)
d) VÁZLAT A VIHARBAN-HOZ. 1931. Ceruza és tus. p. M. 24,2×19,8 cm. J. n. (R. B. t.)

V. TEREM

56. KENDŐS NŐ. 1932. Temp. p. M. 72,5×50,7 cm. J. n. (Tanulmány a Gond-hoz. A kép jobb alsó sarka a háború idején leszakadt. Itt volt a jelzés: „1932 Derkovits Gy", ld. Oltványi Imre D. Gy. 1934. c. könyvében a 11. sz. képmellékletet.) (R. B. t.)
57. TÉLI HAJNAL (SZÉNABOGLYA). 1930. Olf. v. M. 52×62,2 cm. J. f. j. „Derkovits Gy". (Bekarcolva.) (R. B. t.)
58. VIRÁGZÓ FA. 1931. Olf. és e. porf. v. lp-on. M. 61,5×33,6 cm. J. l. b. „Derkovits Gy". (Bekarcolva.) (Szilágyi Sándor t.)
59. TEMETÉS. 1930. Temp. e. porf. és tus. v. M. 29,2×62 cm. J. f. b. „Derkovits Gy 1930". (Sz. M. t., v. F. k. ltsz. 10.200.)
60. BOLGÁRKERTÉSZ. 1929. Temp. v. M. 70×84,4 cm. J. l. j. „Derkovits Gy". (G. K. P. t.)
61. DINNYEEVŐ. 1932. Olajtemp. p. M. 69,6×50 cm. J. f. j. „Derkovits". (R. B. t.)

I. TÁRLÓ

a) DINNYEEVŐK. 1932. Tusr. p. M. 19,6×24,2 cm. J. n. (R. B. t.)
b) SZÓSZÉKRŐL. 1934. Tusr. p. M. 28,8×22,7 cm. J. n. (R. B. t.)
c) RAVATAL. 1930. Tusr. p. M. 19,6×19,9 cm. J. n. (R. B. t.)
d) SERLEGAVATÁS. 1932. Tusr. p. 24,2×19,7 cm. J. n. (R. B. t.)
62. ÉPÍTŐK (RÉSZLET). 1933. Temp. és e. porf. v. M. 38,5×47,2 cm J. n. (G. K. P. t.)
63. EVEZŐSÖK (VÁZLAT). 1932. Temp. és e. porf. p. M. 55,5×80,2 cm. J. n. (Hátlapján szénvázlat a Cukorkás-hoz. J. f. b. „Derkovits".) (G. K. P. t.)

64. HÍDÉPÍTŐK. 1932. Olf. és e. porf. v. M. 119,2×82,5 cm. J. f. b. „Derkovits" és k. b. a hídtraverzen „Derkovits Gy 1932". (Szilágyi Sándor t.)
65. DUNAI HOMOKSZÁLLÍTÓK (KIS VÁLTOZAT). 1934. Olf. és e. porf. v. M. 55,7×71,2 cm. J. n. (G. K. P. t.)
66. ZSÁKOLÓK. 1932. Olf. v. M. 97×62,8 cm. J. f. j. a csónak orrán „Derkovits 1932 Gy". (Márton Ödön t.)
67. DUNAI HOMOKSZÁLLÍTÓK. 1934. Olf. és e. porf. v. M. 148×144 cm. J. f. j. „Derkovits". (Hátlapján: *Ucca*. 1927. Olf. J. l. j. „Derkovits Gy 1927". (R. B. t.)
68. BÚTORKÉSZÍTŐ (VINKLIS ÖNARCKÉP). 1933. Olf. és e. porf. v. M. 86,2×49,7 cm. J. f. j. „Derkovits Gy". (Szilágyi Sándor t.)
69. CSÓNAKOSOK. 1933. Temp. és e. porf. p. M. 84×71,2 cm. J. a csónak orrán „festette Derkovits Gyul Bp 1933". (Jámbor Alajos t.)
70. TÉGLAHORDÓ. 1932. Olf. v. M. 85,4×48 cm. J. f. j. „Derkovits Gy". (ö. Lessner Manóné t.)
71. „STATÁRIUM". 1931. Temp. és e. porf. p. M. 40,5×33,9 cm. J. l. b. „Derkovits". (A háttérben a gyárépület falán lévő plakáton többek közt ez áll: „OS(T)ROM Á(L)LAPOT . . . MIND(EN)FÉLE . . . CSOPOR-(TOSULÁS) TILOS".) (M. E. t.)

II. TÁRLÓ

a) VÁZLATOK AZ ÉPÍTŐK-HÖZ. 1933. Ceruzar. p. M. 14,7×9,5 cm. J. n. (Vázlatfüzet.) (D. Gy. ö. t.)
b) ÉPÍTŐK. 1933. Ceruzarvázlat. p. M. 15,7×11,1 cm. J. n. (D. Gy. ö. t.)
c) VÁZLAT A DUNAI HOMOKSZÁLLÍTÓK-HOZ. 1934. Ceruzar. p. M. 23,7×31 cm. J. n. (R. B. t.)
d) VÁZLAT A DUNAI HOMOKSZÁLLÍTÓK-HOZ. 1934. Ceruzar. p. M. 14,4×9,3 cm. J. n. (D. Gy. ö. t.)
e) VÁZLAT A TÉGLAHORDÓ-HOZ. 1932. Ceruzar. p. M. 29,8×14,1 centiméter. J. n. (R. B. t.)

VI. TEREM

72. BARKÁS PIACI CSENDÉLET. 1932. Temp. és e. porf. p. M. 50,8×72,6 cm. J. f. b. „Derkovits 1932". (Köves Oszkár t.)
73. GOND. 1932. Temp. p. M. 96,8×72,3 cm. J. f. j. „Derkovits Gy" (a dátum olvashatatlan). (Dr. Fonó Albert t.)
74. ALVÓ NŐ. 1932. Temp. p. M. 72,7×50,8 cm. J. f. j. „Derkovits Gy 1932". (Sz. M. t.)

Kenyérért (1930)

Végzés (1930)

75. RÉZKARCOLÓ. 1932. Olf. és e. porf. v. M. 60,5×50,2 cm. J. l. b. „Derkovits Gy". (Bekarcolva és festve.) (ö. Lessner Manóné t.)
76. SZÖVŐMUNKÁSOK. 1933. Olf. és e. porf. v. M. 97×125 cm. J. n. (Márton Ödön t.)
77. TELEFONÁLÓ. 1931. Temp. a. és e. porf. p. lp.-on. M. 52,7×43,5 cm. J. f. j. „Derkovits Gy". (Sz. M. t., ltsz. 10.035.)
78. FELESÉGE ARCKÉPE. 1931. Temp. p. M. 54×47,3 cm. J. f. b. „Derkovits Gy". (R. B. t.)
79. ARTISTÁK. 1933. Olf. a. és e. porf. v. M. 98×105 cm. J. l. b. a csengőn „Derkovits Gy". (Bekarcolva.) (Szilágyi Sándor t.)
80. ÚRNŐ. 1931. Temp. és a porf. p. M. 48,1×45,9 cm. J. f. b. „Derkovits Gy 1931". (Sz. M. t., v. F. K., ltsz. 10.387.)
81. KOFA. 1932. Temp. p. M. 72,8×51 cm. J. f. j. „Derkovits Gy". (R. B. t.)
82. ZENEKAR. 1932. Temp. p. M. 43,3×54,3 cm. J. n. (Dr. Varró Endre t.)

TÁRLÓ

a) VÁZLAT AZ ANYÁ-HOZ. 1934. Ceruzar. p. M. 7,3×6,9 cm. J. n. (Bedő Rudolf t.)
b) VÁZLAT AZ ANYÁ-HOZ. 1934. Ceruzar. p. M. 11,5×13,2 cm. J. n. (Glüks Ferenc t.)
c) VÁZLAT A NEMZEDÉKEK-HEZ. 1932. Tusr. p. M. 8,6×7,5 cm. J. n. (D. Gy. ö. t.)
d) VÁZLAT A NEMZEDÉKEK-HEZ. 1932. Ceruzar. p. M. 24,1×19,7 centiméter. (Bedő Rudolf t.)
e) VÁZLAT A SZÖVŐMUNKÁSOK-HOZ. 1933. Ceruzar. p. M. 11,9×9,2 cm. J. n. (D. Gy. ö. t.)
f) VÁZLAT A FÁZÓ ASSZONY-HOZ. 1934. Ceruzar. p. M. 15,1×10,6 centiméter. J. n. (Fent D. Gy. írása: „Szobotka Imre Szent Endre Deák Ferenc u 52". (D. Gy. ö. t.)
g) VÁZLAT A FÁZÓ ASSZONY-HOZ. 1934. Ceruzar. p. M. 27×25,9 cm. J. n. (R. B. t.)

VII. TEREM

83. ÖNARCKÉP. 1933. Olf. v. M. 32,2×25,4 cm. J. n. (Szilágyi Sándor t.)
84. IGÁSFOGAT. 1931. Temp. p. M. 36,4×50,8 cm. J. l. b. „Derkovits Gy 1931". (R. B. t.)
85. HÍD TÉLEN. 1934. Temp. és e. porf. p. M. 121×83 cm. J. j. a hirdetőoszlopon „Derkovits Gy". (Sz. M. v. F. K. ltsz. 9982.)

86. KENYÉRÉRT (TERROR). 1930. Temp. p. M. 53,5×46,5 cm. J. l. j. „Derkovits Gy 930". (Sz. M. t. v. F. K. ltsz. 8613.)
87. NEMZEDÉKEK. 1932. Olf. a. és e. porf. v. M. 103×77,8 cm. J. f. j. „Derkovits Gy." (Sz. M. t. ltsz. 6809.)
88. VASÚT MENTÉN. 1932. Temp. és e. porf. p. M. 72,2×101,2 cm. J. l. b. „Derkovits Gy". (Sz. M. t. ltsz. 6544.)
89. HAJÓKOVÁCS. 1934. Olf. és e. porf. v. M. 101×83 cm. J. f. j. „Derkovits Gy". (R. B. t.)
90. ANYA. 1934. Olf. és e. porf. v. M. 64,5×56 cm. J. n. (Sz. M. t. v. F. K. ltsz. 10.477.)
91. PROLETÁRANYA (ANYASÁG). 1933. Temp. és e. porf. p. M. 113,4×44,1 cm. J. f. b. „Derkovits". (Márton Ödön t.)
92. PROLETÁRCSALÁD. 1932. Olf. v. M. 74,5×68 cm. J. f. b. „Derkovits". (ö. Fruchter Lajosné t.)
93. ÖNARCKÉP. 1934. Olf. v. M. 42,2×43,5 cm. J. f. j. „Derkovits". (Sz. M. t. v. F. K. ltsz. 10.335.)

VIII. TEREM

94. KIVÉGZÉS. 1932. Olajtemp. v. M. 47,2×26,2 cm. J. n. (Szilágyi Pál t.)
95. DON QUIJOTE. 1933. Gouache és e. porf. p. M. 33,3×15,6 cm. J. n. (Sz. M. t. v. F. K. ltsz. 2855.)
96. JAZZ. 1932. Gouache és e. porf. p. M. 24,2×19,7. J. n. (R. B. t.)
97. TANULMÁNY A TÉLI HAJNAL-HOZ. 1930. Gouache. p. M. 18,2×20,2 cm. J. n. (G. K. P. t.)
98. GYÜMÖLCSÖT MÉRŐ KOFA. 1930. Goucahe. p. M. 24,1×19,6 cm. J. n. (G. K. P. t.)
99. OTTHON. 1932. Gouache. p. M. 23,5×17 cm. J. n. (Sz. M. t. ltsz. 3225—1937.)
100. ASSZONY A HÓBAN. 1933. Gouache. p. M. 24,2×20 cm. J. n. (Bedő Rudolf t.)
101. LEÖLT BORJAK. 1933. Gouache és e. porf. p. M. 20×24,2 cm. J. n. (Vázlat a Nagyvágók-hoz.) (Sz. M. t. ltsz. 3226—1937.)
102. ÖNARCKÉP. 1929. Színes kréta és gouache. p. M. 45,6×40,8 cm. J. f. b. „Derkovits Gy 1929". (Sz. M. t. ltsz. 3019—1936.)
103. VÁZLAT A KENYÉRÉRT-HEZ. 1930. Gouache. p. M. 25×31 cm. J. n. (Sz. M. t. ltsz. 3021—1936.)
104. VÁZLAT A HAJÓKOVÁCS-HOZ. 1934. Gouache. és e. porf. p. M. 20×16,5 cm. J. n. (R. B. t.)
105. VÁZLAT AZ ÉPÍTŐK-HÖZ. 1933. Gouache és e. porf. p. M. 29×18,8 cm. J. n. (R. B. t.)

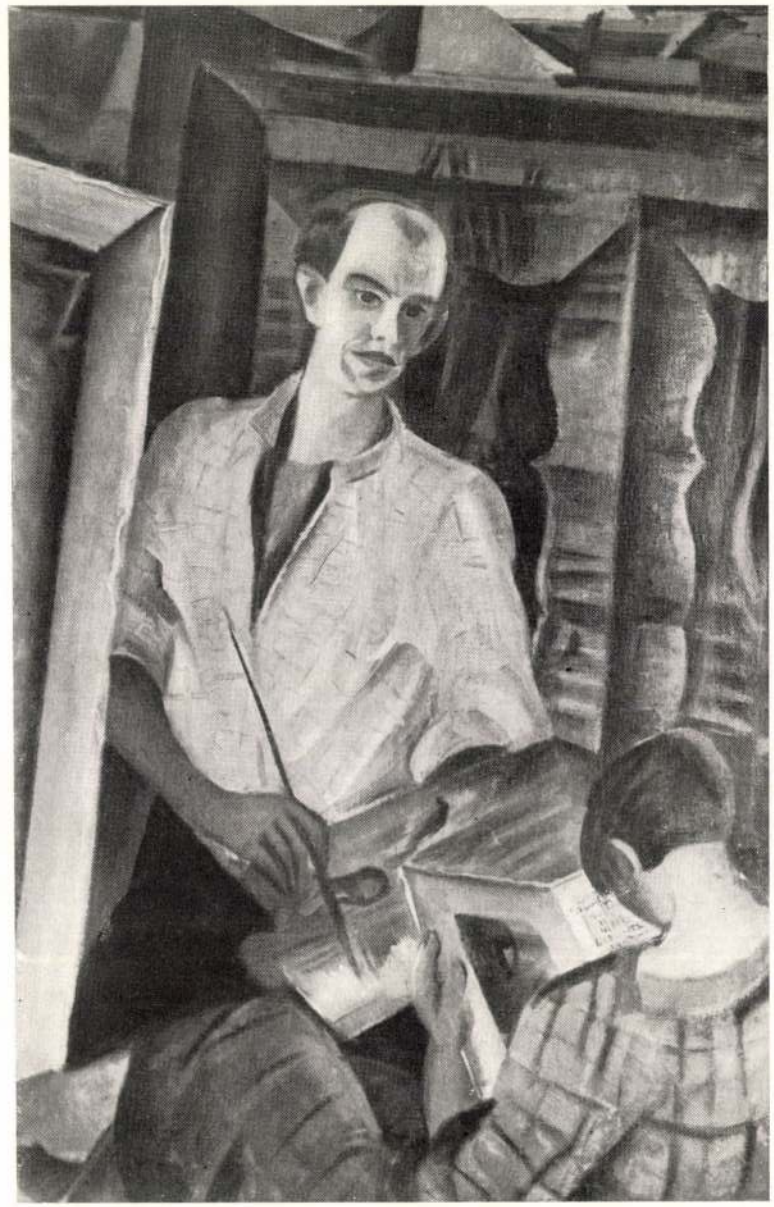

Én és a feleségem (1927)

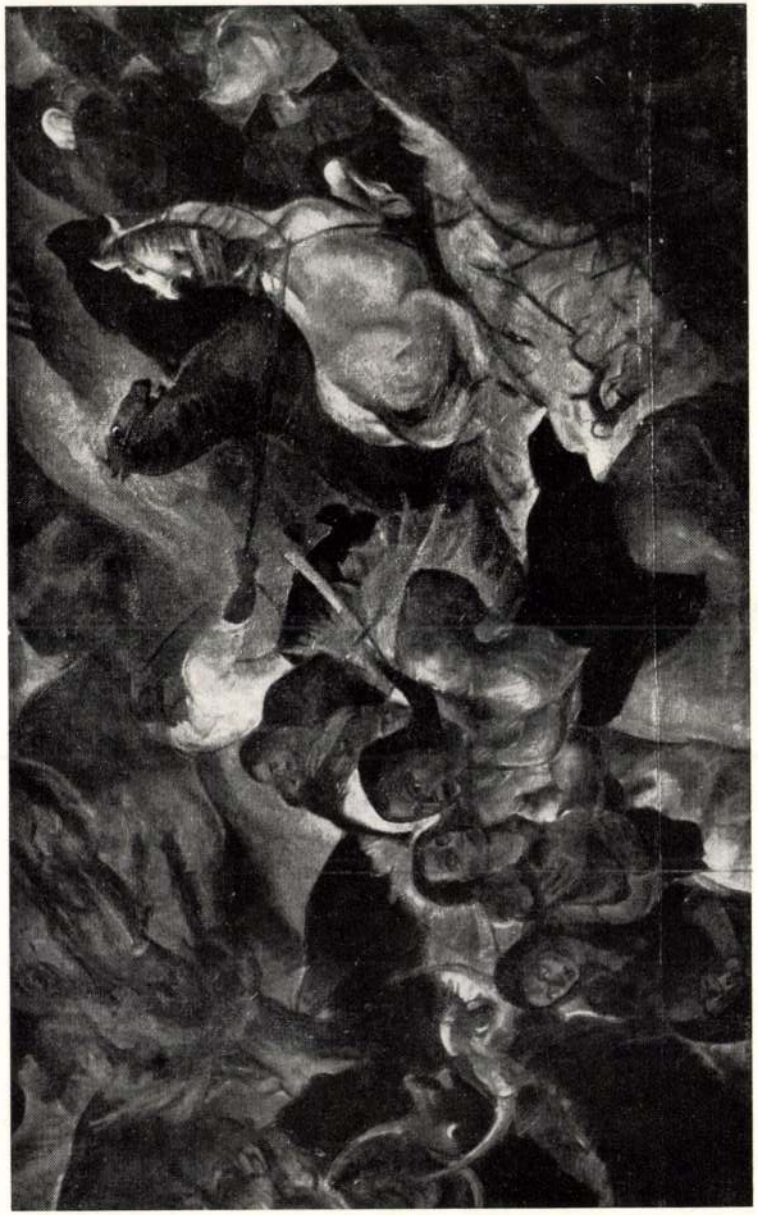

Menekülők (1926)

106. VÁZLAT A DUNAI HOMOKSZÁLLÍTÓK-HOZ. 1934. Gouache és e. porf. p. M. 28,2×27,3 cm. J. n. (Bedő Rudolf t.)
107. BEGYUJTÁS A GYORSFORRALÓBA. 1933. Gouache és e. porf. p. M. 16,3×19,5 cm. J. n. (R. B. t.)
108. HÓBAN ELAKADT KOCSI. 1932. Gouache. p. M. 33,3×32 cm. J. l. b. „Tisztelettel Dr Nádor Henrik urnak Derkovits Gyu 1932 II 12-én". (Dr. Nádor Henrik t.)
109. TANULMÁNY A SZÖVŐMUNKÁSOK-HOZ. 1933. Gouache, e. porf. és színes kréta. p. M. 33,5×25,6 cm. J. n. (Sz. M. t. ltsz. 6993.)
110. HALAS CSENDÉLET. 1929. Gouache és a. porf. p. M. 42,3×50,8 cm. J. f. b. „Derkovits Gy 1929". (Bedő Rudolf t.)
111. GRÁNÁTOK. 1933. Temp. és e. porf. p. M. 19,9×10 cm. J. n. (R. B. t.)
112. TANULMÁNY A KENYÉRÉRT-HEZ. 1930. Gouache. p. M. 47×55,6 cm. J. n. (G. K. P. t.)

TÁRLÓ

VÁZLATOK A HAJÓKOVÁCS-HOZ. 1934.

a) Ceruzar. p. M. 15×14,5 cm. J. n. (G. K. P. t.)
b) Ceruzar. p. M. 9,5×8,8 cm. J. n. (D. Gy. ö. t.)
c) Ceruzar. p. M. 16,5×15,7 cm. J. n. (G. K. P. t.)
d) Ceruzar. p. M. 16,9×12,8 cm. J. n. (G. K. P. t.)
e) Gouache és e. porf. p. M. 20×14,6 cm. J. n. (R. B. t.)
f) Ceruzar. p. M. 17,9×15,1 cm. J. n. (G. K. P. t.)

RAJZOK ÉS GRAFIKÁK

IX. FOLYOSÓ

113. REMETE. 1918. Tusr. p. M. 23,7×20,4 cm. J. f. j. „Derkovits Gy 1918". (B. Gy. t.)
114. ÖNARCKÉP. 1919. Tusr. p. M. 24,2×23,6 cm. J. f. j. „Derkovits Gy 919". (Sz. M. t. ltsz. 1920—629.)
115. RAJZÓRÁN A SZABADISKOLÁBAN. 1919. Lav. tusr. p. M. 18,9×23,7 cm. J. n. (D. Gy. ö. t.)
116. CIGÁNYLÁNY. 1919. Lav. tusr. p. M. 35,3×24,4 cm. J. n. (Sz. M. t. v. F. K. ltsz. 8625.)
117. LEÁNYFEJ. 1919. Szénr. p. M. 42,5×32,1 cm. J. n. (D. Gy. ö. t.)
118. FÉRFI ÉS NŐI AKT. 1918. Lav. tusr. p. M. 34,6×23,4 cm. J. n. (B. Gy. t.)

119. PARASZT KÉT LÓVAL. 1919. Lav. tusr. p. M. 18,6×28,2 cm. J. l. j. „Derkovits Gy Budapest 19". (B. Gy. t.)
120. SZERELMESEK. 1919. Tusr. p. M. 25,7×23,9 cm. J. l. j. „Derkovits 919". (Sz. M. t. ltsz. 1920—630.)
121. PÁSZTORFIÚ. 1920. Szénr. p. M. 35,5×18,5 cm. J. l. j. „Derkovits Gy 920". (Sz. M. t. v. F. K. ltsz. 3670.)
122. KORDÉLYOS. 1918. Tusr. p. M. 49,7×69,3 cm. J. f. b. „Derkovits Gyul 918". (Dr. Krausz Sándor t.)
123. HORGÁSZ. 1920. Tusr. p. M. 31,2×31,9 cm. J. l. j. „Derkovits 920". (Sz. M. t. v. F. K. ltsz. 7666.)
124. HAZAFELÉ. 1922. Lav. tusr. p. M. 46×48,5 cm. J. l. j. „Derkovits Gy 922". (ö. Paulik Béláné t.)
125. NŐI FEJ. 1922. Vöröskrétar. p. M. 31,5×24,9 cm. J. n. (B. Gy. t.)
126. LEGELŐ LÓ. 1921. Tusr. p. M. 20,1×20,9 cm. J. f. b. „Derkovits Gy 921". (B. Gy. t.)
127. FÉRFI FEJ. 1919. Ceruzar. p. M. 23×20,1 cm. J. n. (D. Gy. ö. t.)
128. ÖREG FÉRFI A RAVATALON. 1923. Lav. tusr. p. M. 30,9×34,6 cm. J. f. j. „Derkovits 923". (R. B. t.)
129. DERKOVITS JENŐ ARCKÉPE. 1923. Ceruzar. p. M. 29,9×22 cm. J. n. (B. Gy. t.)
130. KAPÁLÓK. 1921. Tusr. p. M. 20,1×26 cm. J. n. (R. B. t.)
131. LEÁNY ARCKÉP. 1922. Szénr. p. M. 24,7×29,9 cm. J. f. j. „922". (B. Gy. t.)
132. SZOPTATÓ ANYA. 1920. Lav. tus és vízf. p. M. 30,5×31,8 cm. J. f. b. „Derkovits Gy 920". (Sz. M. t. v. F. K. ltsz. 7215.)
133. ÖNARCKÉP. 1921. Ceruzar. p. M. 31×27,2 cm. J. f. j. „Derkovits". (Sz. M. t. ltsz. 4779—1953.)

I. TÁRLÓ

a) VAK KOLDUS. 1922. Ceruzar. p. M. 20×9,8 cm. J. l. b. „Derkovits". (B. Gy. t.)
b) NŐI AKT. 1918. Vöröskrétar. p. M. 29,6×12,2 cm. J. n. (B. Gy. t.)
c) CIGARETTÁT SODRÓ PARASZT. 1919. Tusr. p. M. 18,7×10,2 cm. J. n. (Sz. M. t. v. F. K. ltsz. 9085.)
d) CÖLÖPVERŐK. 1918. Tusr. p. M. 29×39,3 cm. J. l. j. „Derkovits". (Szilágyi Sándor t.).
e) STRANDOLÓK. 1917. Tusr. p. M. 23,3×24,2 cm. J. l. j. „Derkovits Gy 1917". (B. Gy. t.)
134. HAJÁT MOSÓ NŐ. 1922. Lav. tusr. p. M. 49,6×45 cm. J. l. j. „Derkovits". (Lóránt László t.)

Hazafelé (1920)

217. ALAKOK AZ ERDŐBEN. 1919. Víz. p. M. 28,5×41 cm. J. n. (Sz. M. t. v. F. K. ltsz. 8623.)
218. KONCERT (KÉTALAKOS). 1921. Vízf. p. M. 35,1×32,4 cm. J. f. b. „Derkovits Gy 1921". (Cseh-Szombathy László t.)
219. VÍZ MELLETT. 1919. Vízf. p. M. 24,9×30,7 cm. J. n. (Sz. M. t. v. F. K. ltsz. 8629.)
220. VÍZPARTON. 1920. Vízf. p. M. 53,5×38 cm. J. n. (Sz. M. t. v. F. K. ltsz. 8622.)
221. VÍZPARTI TÁJ. Vízf. p. M. 24,5×30,5 cm. J. n. (Sz. M. t. v. F. K. ltsz. 8627.)
222. VÁZLAT A KONCERT-HEZ. 1921. Vízf. p. M. 25,3×29,1 cm. J. l. b. „Derkovits Gy 921 I." (Sz. M. t.)
223. ALAKOK A SZABADBAN. 1920. Vízf. p. M. 28×24,3 cm. J. n. (Sz. M. t. v. F. K. ltsz. 8630.)
224. MI KETTEN. 1927. Vízf. p. M. 29,7×22,9 cm. J. l. j. „Derkovits 1927". (Benkő Ferenc t., Derecske.)
225. HÁZ FÁK KÖZÖTT. 1922. Tus és vízf. p. M. 34,9×39,4 cm. J. l. j. „Derkovits 1922". (Dr. Kelemen Zoltán t.)
226. BÚCSÚSOK. 1929. Gouache. p. M. 29,8×27,3 cm. J. n. (Savaria Múzeum, Szombathely.)

I. TÁRLÓ

a) KALAPOS ÖNARCKÉP. 1920. Rézk. M. 9,5×7 cm. J. n. (Sz. M. t.)
b) NYÁR. 1920. Rézk. M. 8,5×9,2 cm. J. n. (Sz. M. t.)
c) ÖNARCKÉP. 1921. Rézk. M. 12×10,9 cm. J. l. b. „Derkovits 921". (Sz. M. t.)
d) NAGY FA ALATT. 1920. Rézk. M. 9,5×8,5 cm. J. n. (Sz. M. t.)
e) ÖNARCKÉP. 1921. Rézk. M. 8,7×5,9 cm. J. n. (Sz. M. t.)

II. TÁRLÓ

a) EVEZŐSÖK. 1923. Rézk. M. 11,3×9,2 cm. J. n. (Sz. M. t.)
b) HAZAFELÉ. 1922. Rézk. M. 15,3×18,5 cm. J. n. (Sz. M. t.)
c) TEMETÉS. 1921. Rézk. M. 11,5×9,5 cm. J. n. (Sz. M. t.)
d) PÜSPÖKSÜVEGES ÖNARCKÉP. 1922. Rézk. M. 18,2×11,9 cm. J. l. a margón „Derkovits 922" (a dátum nem D. Gy. írásával 923-ra javítva). (Sz. M. t.)

II. TÁRLÓ

a) NŐ BÖGRÉKKEL. 1922. Lav. tusr. p. M. 17,9×14 cm. J. n. (Sz. M. t. v. F. K. ltsz. 9075.)
b) NŐI FEJ. 1918. Lav. tusr. p. M. 20,9×14,9 cm. J. n. (D. Gy. ö. t.)
c) TEMETÉS. 1921. Ceruzar. p. M. 19,8×16,3 cm. J. n. (D. Gy. ö. t.)
d) FÉRFI FEJ. 1921. Ceruzar. p. M. 11×9,8 cm J. n. (Sz. M. t. v. F. K. ltsz. 9084.)
e) „VIKI ÉS DERKÓ". 1922. Lav. tusr. p. M. 18,1×12,3 cm. J. n. (Sz. M. t. v. F. K. ltsz. 9081.)

135. FÜRDŐ NŐ. 1924. Lav. tusr. p. M. 41,4×30,7 cm. J. l. j. „Derkovits Gy 1924". (R. B. t.)
136. FÜRDŐ UTÁN. 1922. Lav. tusr. p. M. 36,6×38 cm. J. l. j. „Derkovits Gy 1922". (M. E. t.)
137. ERZSI HÚGOM A RAVATALON. 1922. Tus és fehér fedőfesték. p. M. 35×35 cm. J. n. (Sz. M. t. v. F. K. ltsz. 3675.)
138. HALÁSZOK. 1920. Lav. tusr. p. M. 31,6×30,4 cm. J. l. j. „Derkovits Gy 920". (Sz. M. t. v. F. K. ltsz. 7668.)
139. KORDÉN UTAZÓ CSALÁD. 1920. Lav. tusr. p. M. 33×42 cm. J. l. j. „Derkovits Gy 920". (Dr. Kelemen Zoltán t.)
140. LOVAKAT VEZETŐ KOCSIS. 1920. Lav. tusr. p. M. 29,1×30,4 cm. J. l. b. „Derkovits Gy". (Sz. M. t., v. F. K. ltsz. 7667.)
141. ÖCSÉM A RAVATALON. 1921. Tusr. p. M. 30×34,8 cm. J. n. (Sz. M. t. ltsz. 3253—1938.)
142. HAZATÉRŐ FAVÁGÓ. 1920. Lav. tusr. p. M. 33,9×33,5 cm. J. l. b. „Derkovits Gy 920". (Sz. M. t.)
143. TALIGÁS. 1920. Lav. tusr. p. M. 27,6×28,1 cm. J. l. b. „Derkovits 920". (Lóránt László t.)

Metszetek és rézkarcok

144. TANÍTÁS. 1922. Fametszet. M. 27,7×27,6 cm. J. n. (Sz. M. t. ltsz. 3674.)
145. MUNKA (KÁBELRAKÓK). 1924. Rézk. M. 27×25,5 cm. J. l. a margón „1924 Munka Derkovits Gyula". (G. K. P. t.)
146. MENEKÜLŐK. 1924. Rézk. M. 29,5×46,5 cm. J. l. a margón „1924 Menekülők Derkovits Gyula". (G. K. P. t.)
147. HALOTTSIRATÁS. 1924. Rézk. M. 26,4×52,3 cm. J. l. a margón „1924 Halot siratás Derkovits Gyula". (Sz. M. t. ltsz. 1928—1967.)

148. KÁRTYÁZÓK. 1924. Rézk. M. 19,5×19,7 cm. J. l. a margón „1924 Derkovits Gy". (Sz. M. t. v. F. K. ltsz. 3673.)
149. MENEKÜLŐ ASSZONYOK. 1927. Rézk. M. 20×23,7 cm. J. n. (Sz. M. t.)
150. ÖCSÉM A RAVATALON. 1926. Rézk. M. 20×21,3 cm. J. n. (Sz. M. t.)
151. ASZTALOS. 1927. Rézk. M. 12,5×10 cm. J. n. (Sz. M. t.)
152. UCCA. 1927. Rézk. M. 29,5×25,5 cm. J. n. (Sz. M. t.)
153. ISMERETLEN KATONA. 1927. Rézk. M. 12,5×10 cm. J. n. (Sz. M. t.)
154. MI KETTEN. 1927. Rézk. M. 29,5×23,5 cm. J. n. (Sz. M. t.)
155. AZ ÚJPEST HÍDFELJÁRÓNÁL. 1927. Rézk. M. 25,2×29,6 cm. J. n. (Sz. M. t.)
156. A DÓZSA-SOROZAT HAT LAPBÓL ÁLLÓ RÉZKARCVÁLTOZATA. 1933. J. n. (Sz. M. t.)

I. Kaszás parasztok. M. 19,9×24,7 cm.
II. Kaszafenő paraszt. M. 24,8×19,9 cm.
III. Felkelők. M. 19,7×25 cm.
IV. Kapudöngetők. M. 24,8×19,7 cm.
V. Kikötött paraszt. M. 25×19,8 cm.
VI. Taposómalom. M. 19,9×24,9 cm.

157. „1514". DÓZSA-SOROZAT. 1929. Fametszet (11 lap). (Sz. M. t.)

I. Kaszafenő paraszt. M. 48,6×44 cm.
II. Menetelők. M. 44×49,5 cm.
III. Fölkelő paraszt. M. 48,7×44 cm.
IV. Összecsapás. M. 44×50,4 cm.
V. Dózsa a várfokon. M. 49,7×44 cm.
VI. Kapudöngetők. M. 44,1×49,4 cm.
VII. Dózsa a tüzes trónon. M. 51,5×44 cm.
VIII. Leveretés. M. 44×49,8 cm.
IX. Verbőczy. M. 51,6×43,8 cm.
X. Máglyák. M. 43,9×51,2 cm.
XI. Lőrinc pap. M. 43,9×51,2 cm.

III. TÁRLÓ

a) ZSÁKOLÓK. 1932. Linóleummetszet. M. 15,3×9,2 cm. J. n. (D. Gy. egyetlen linóleummetszete.) (D. Gy. ö. t.)
b) KASZAFENŐ PARASZT. 1929. Tusr. p. M. 11,2×10,3 cm. J. n. (Vázlat a Dózsa-sorozathoz.) (Sz. M. t. v. F. K. ltsz. 9082.)
c) HALOTTSIRATÁS. 1928. Fametszet. M. 14,2×27,8 cm. J. n. (Fametszet-technikai előtanulmány a Dózsa-sorozathoz.) (D. Gy. ö. t.)

b) FEGYENCEK. 1932. Tusr. p. M. 10,4×13,5 cm. J. n. (R. K. P. t.)
c) „ZSENI". 1931. Tusr. p. M. 24,3×20 cm. J. n. (Sz. M. t. ltsz. 4986—1954.)
d) JAZZ. 1932. Tusr. p. M. 24,2×19,7 cm. J. n. (R. B. t.)
e) SZÓNOK. 1930. Tusr. p. M. 15,5×10,3 cm. J. n. (B. Gy. t.)
f) KÁVÉHÁZ. 1932. Tusr. p. M. 24,2×19,7 cm. J. n. (R. B. t.)

II. TÁRLÓ

a) BESZÉLGETŐ MUNKÁSOK (NÉGYALAKOS). 1932. Ceruzar. p. M. 24,3×20 cm. J. n. (Balra fent Marx Károly képe látható s ez jelzi, hogy szervezkedő munkásokat ábrázol.) (R. B. t.)
b) ÉHEZŐK. 1933. Tusr. p. M. 24,2×19 cm. J. n. (Hátlapján a Tanító c. tusrajz.) (R. B. t.)
c) BESZÉLGETŐ MUNKÁSOK (KÉTALAKOS). 1932. Ceruzar. p. M. 24,3×20 cm. J. n. (R. B. t.)
d) „AZÉRT FELVIRRAD!" 1931. Tusr. p. M. 19,6×24,1 cm. J. n., f. b. ceruzával D. Gy. írása: „azért felvirrad!" (R. B. t.)

XII. TEREM

207. TANULMÁNY A HAZAFELÉ-HEZ. 1920. Vízf. p. M. 26,5×17,5 cm. J. n. (G. K. P. t.)
208. TANULMÁNY AZ ANYÁK-HOZ. 1920. Vízf. p. M. 36×30 cm. J. n. (G. K. P. t.)
209. BIVALYOK. 1924. Gouache. p. M. 36,3×49,7 cm. J. l. j. „Derkovits Gy 1924". (Sz. M. t. ltsz. 1928—1281.)
210. ALKONY A MEZŐN. 1920. Lav. tusr. és vízf. p. M. 36,5×31,5 cm. J. f. j. „Derkovits 920". (G. K. P. t.)
211. TŰZVÉSZ. 1926. Vízf. p. M. 25×27,3 cm. J. l. b. „Derkovits Gy 1926". (Sz. M. t. v. F. K. ltsz. 9841.)
212. TANULMÁNY A MENEKÜLŐK-HÖZ. 1925. Tus és vízf. p. M. 42,2×37,7 cm. J. l. j. „Derkovits Gyula". (Magyar Tudományos Akadémia t.)
213. VÍZPARTI HÁZ. 1926. Gouache. p. M. 30,6×33,3 cm. J. l. b. „Derkovits Gy 1926". (Sz. M. t. v. F. K. ltsz. 9327.)
214. NŐI ARCKÉP. 1923. Tus és vízf. p. M. 41,7×29,3 cm. J. l. b. „Derkovits Gy 1923". (Bedő Rudolf t.)
215. VÍZPARTI TÁJ. 1922. Vízf. és temp. p. M. 28,6×33,6 cm. J. l. j. „Derkovits Gy 1922". (Bedő Rudolf t.)
216. TÁJKÉP FESZÜLETTEL. 1921. Vízf. p. M. 30,6×24,5 cm. J. l. b.

XI. TEREM

191. „ÚRFELMUTATÁS" I. 1932. Ceruzar. p. M. 23,3×15,8 cm. J. n. (Sz. M. t. v. F. K. ltsz. 9076.)
192. „ÚRFELMUTATÁS" II. 1932. Ceruzar. p. M. 27,2×27,7 cm. J. n. (R. B. t.)
193. „POLGÁR VÉDD MAGAD!" 1930. Tusr. p. M. 20×13,1 cm. J. n. (Sz. M. t. ltsz. 4770—1953.)
194. APÁCA. 1930. Szénr. p. M. 62,7×24,9 cm. J. f. b. „Derkovits Gy". (R. B. t.)
195. SZÓNOK. 1931. Tusr. p. M. 28,2×22,8 cm. J. n. (Sz. M. t. ltsz. 4809—1953.)
196. „1914—1818". 1930. Tusr. p. M. 22,1×18,6 cm J. n. (B. Gy. t.)
197. „ÁGYÚTÖLTELÉK". 1930. Tusr. p. M. 24,2×20 cm. J. n. (G. Gy. t.) (A rajzon D. Gy. írásával többek közt ez áll: „Nagy győzelem az északi harctéren . . . Vitéz csapataink tovább nyomulnak előre.")
198. ÜNNEPI SZÓNOK. 1931. Tusr. p. M. 24,1×19,5 cm. J. f. j. „D Gy", f. b. D. Gy. írása: „Ünnepi szónok. „A hazának erős férfiakra van szüksége". (R. B. t.)
199. PIHENŐ MUNKÁS. 1930. Tusr. p. M. 17,1×20,9 cm. J. n. (R. B. t.)
200. SERLEGAVATÁS. 1932. Tusr. p. M. 24,1×19,5 cm. J. n. (Sz. M. t., ltsz. 4771—1953.)
201. MUNKANÉLKÜLI. 1931. Tusr. p. M. 16,5×19,1 cm. J. n. (R. B. t.)
202. SZATIRIKUS SOROZAT. 1930. Lav. tus és fedőfesték. p. (A hét műből álló sorozat négy lapjának hollétéről nem tudunk s ezért eredeti nagyságú fényképmásolatban állítjuk ki azokat.
    I. A törvény nevében. M. 50,9×36,3 cm. (Munkásmozgalmi Intézet t.)
    II. Az elítélt. I. M. 34,5×44 cm. J. l. b. „Derkovits Gy 930". (Fotó.)
    III. Ítéletvégrehajtó. M. 35,5×50 cm. J. f. b. „Derkovits Gy 930". (Fotó.)
    IV. Az elítélt. II. M. 36×50,5 cm. (Fotó.)
    V. Polgár védd magad! M. 36,3×50,9 cm. (Sz. M. t. v. F. K. ltsz. 10.111.)
    VI. Színházban (Vasfüggöny c. is!). M. 36×50 cm. (Fotó.)
    VII. A tőke árnyékában. M. 50,9×36,3 cm. (R. B. t.)
203. TÜNTETÉS. 1930. Tusr. p. M. 18,1×24,2 cm. J. n. (R. B. t.)
204. BÖRTÖNUDVAR. 1930. Tusr. p. M. 24×19,6 cm. J. n. (R. B. t.)
205. CSENDŐR. 1931. Tusr. p. M. 19,5×24,1 cm. J. n. (R. B. t.)
206. TÜNTETÉS. 1930. Tusr. p. M. 23,8×19,4 cm. J. n. (B. Gy. t.)

I. TÁRLÓ

a) NAGYGAZDA. 1931. Tusr. p. M. 24,1×19,6 cm. J. f. j. „Derkovits Gy". (R. B. t.)

d) DÓZSA A TÜZES TRÓNON. 1933. Ceruzar. p. M. 15,6×12 cm. J. n. (Sz. M. t. v. F. K. ltsz. 8787.)
e) UCCA. 1928. Fametszet. M. 17×17 cm. J. n. (Fametszet-technikai előtanulmány a Dózsa-sorozathoz.) (D. Gy. ö. t.)

IV. TÁRLÓ

13 db különféle vázlat 1917—18-ból, köztük három lap a tárlóban lévő vázlatfüzetből; egyik lapján Rippl-Rónai látható, amint korrigál a szabadiskolában. — A vízfestmény expresszionista kísérlet a MA c. aktivista folyóirat szellemében; ilyet többé nem festett. — Bemutatjuk még az 1917-ben készült „Munkanélküli kubikusok" c. tusrajzának, valamint két 1924-ből származó tusfestményének fényképét; hollétükről nem tudunk.

158. GERENDACIPELŐK. 1926. Tusf. p. M. 48,7×28,5 cm. J. l. b. „Derkovits Gy 1926". (Savaria Múzeum t. Szombathely.)
159. TÉLI KIKÖTŐ. 1927. Tusfestmény. p. M. 30×36,6 cm. J. n. (R. B. t.)
160. ÖNARCKÉP. 1926. Tusf. p. M. 30,2×22,2 cm. J. l. j. „Derkovits G(y)" (a dátum kettőbeszelve, olvashatatlan). (Sz. M. t. v. F. K. ltsz. 8133.)
161. NYÁRI VENDÉGLŐ. 1927. Tusf. p. M. 29,8×36,6 cm. J. n. (G. K. P. t.)
162. BÚCSÚ. 1927. Tusf. p. M. 34×36,3 cm. J. n. (G. K. P. t.)
163. KÜLVÁROSI RÉSZLET. 1927. Tusf. p. M. 22,1×26,3 cm. J. n. (Sz. M. t. ltsz. 4776—1953.)

IV. TÁRLÓ

a) FELESÉGE ARCKÉPE. 1932. Ceruzar. p. M. 25,9×18,9 cm. J. n. (B. Gy. t.)
b) SZÖVŐNŐ. 1933. Tusr. p. M. 26,8×11 cm. J. n. (R. B. t.)
c) NŐI FÉLALAK. 1933. Ceruzar. p. M. 24,2×19,7 cm. J. n. (R. B. t.)

V. TÁRLÓ

a) KÉT KAKAS. 1933. Tusr. p. M. 24,3×20 cm. J. n. (R. B. t.)
b) BIVALYOK. 1932. Ceruzar. p. M. 19,2×24,2 cm. J. n. (R. B. t.)
c) HÁROM KAKAS. 1933. Tusr. p. M. 24,3×20 cm. J. n. (R. B. t.)
d) LÓTANULMÁNY. 1919. Ceruzar. p. M. 15,3×23,4 cm. J. l. j. „Derkovits Gy 1919". (D. Gy. ö. t.)
e) GIDÁK. 1932. Ceruzar. p. M. 8,4×9,4 cm. J. n. (D. Gy. ö. t.)

f) KÉT LÓ. 1919. Tusr. p. M. 13,5×11,3 cm. J. l. j. „Derkovits Gy". (Sz. M. t. v. F. K. ltsz. 9077.)
g) LEGELŐ LOVAK. 1932. Ceruzar. p. M. 8,6×9,5 cm. J. n. (D. Gy. ö. t.)
h) LÓTANULMÁNY. 1919. Ceruzar. p. M. 15,2×22,1 cm. J. l. j. „Derkovits". (D. Gy. ö. t.)

164. MOSÓ ASSZONY. 1932. Ceruzar. p. M. 16×12 cm. J. n. (G. K. P. t.)
165. CSIKÓK. 1934. Tusr. p. M. 24,2×20 cm. J. n. (R. B. t.)
166. TÉGLAHORDÓK. 1932. Tusr. p. M. 26,3×9,7 cm. J. n. (Sz. M. t. v. F. K. ltsz. 10.403.)
167. HEVERŐ NŐ. 1932. Tusr. p. M. 24,1×19,6 cm. J. n. (Sz. M. t., v. F. K. ltsz. 3671.)
168. FÁZÓ ASSZONY (VÁZLAT). 1934. Ceruzar. és tusr. p. M. 29×22,9 cm. J. n. (B. Gy. t.)
169. DÖGVIVŐ. 1933. Lav. tusr. p. M. 36×49,5 cm. J. l. j. „Derkovits Gy". (Sz. M. t. ltsz. 4589—1951.)
170. ANYA. 1933. Tusr. p. M. 24,3×20 cm. J. n. (Sz. M. t. ltsz. 3227—1937.)

X. TEREM

171. NAGYVÁGÓK (VÁZLAT). 1931. Tusr. p. M. 19,6×22,6 cm. J. n. (Bedő Rudolf t.)
172. ANYA GYERMEKÉVEL. 1932. Ceruzar. p. M. 17,4×12 cm. J. n. (G. K. P. t.)
173. APÁCA. 1930. Szénr. p. M. 16,6×7,3 cm. J. n. (G. K. P. t.)
174. GOND. 1932. Tusr. p. M. 57×45,3 cm. J. n. (Márton Ödön t.)
175. VÁZLAT A DRÁMÁ-HOZ. 1932. Ceruzar. p. M. 9,4×14,2 cm. (Sz. M. t. v. F. K. ltsz. 9088.)
176. TÉPŐ TIGRIS. 1934. Ceruzar. p. M. 26,9×31,5 cm. J. n. (R. B. t.)
177. ÜVEGCSISZOLÓ MUNKÁS. 1932. Ceruzar. p. M. 10,8×17 cm. J. n. (D. Gy. ö. t.)
178. SZEGECSELŐ HAJÓMUNKÁSOK. 1934. Ceruzar. p. M. 31,6×26 cm. J. n. (R. B. t.)
179. CSÓNAKBAN ALVÓ HALÁSZ. 1926. Lav. tusr. p. M. 44×53,6 cm. J. n. (Sz. M. t. ltsz. 1926—1282.)
180. HAJÓKOVÁCS (VÁZLAT). 1934. Ceruzar. p. M. 31,6×26,6 cm. J. n. (R. B. t.)
181. HAJÓMUNKÁSOK. 1933. Ceruzar. p. M. 21×17,1 cm. J. n. (Sz. M. t. v. F. K. ltsz. 9210.)
182. BESZÉLGETŐ MUNKÁSOK. 1932. Tusr. p. M. 43,3×28,7 cm. J. n. (R. B. t.)

183. VÁZLAT A TÉLI NAP-HOZ. 1932. Tusr. p. M. 15×20 cm. J. l. j. „Derkovits Gy". (R. B. t.)
184. FÁZÓ NŐ. 1934. Szénr. fehér fedőfestékkel. p. M. 62,8×23,4 cm. J. f. j. „Derkovits Gy" (igen elmosódott). (Márton Ödön t.) (Ezen vázlat után készítette D. Gy. ilyen c. utolsó — külföldre került — festményét. Közvetlenül halála után özvegye a lakásuk falára rajzszögezett rajzot lefényképeztette. A rajz jelenleg is azon a papiron van, amelyre D. annakidején rögzítette, ezen sajátkezű (elmosódott, olvashatatlan) feljegyzések vannak. — Ugyanitt az említett fényképet is kiállítjuk.)
185. VÁRAKOZÓK. 1931. Ceruzar. p. M. 20×24,3 cm. J. n. (R. B. t.)
186. ANYA GYERMEKÉVEL. 1933. Tusr. p. M. 54,8×31 cm. J. n. (Sz. M. t.)
187. PROLETÁROK. 1932. Tusr. p. M. 19×16 cm. J. n. (R. B. t.)
187. PROLETÁROK. 1932. Tusr. p. M. 19×16 cm. J. n. (R. B. t.)
188. HÓBAN ELAKADT KOCSI. 1932. p. M. 19,9×24,2 cm. J. n. (G. K. P. t.)
189. FELESÉGEM. 1933. Ceruzar. p. M. 42,2×32,6 cm. J. n. (R. B. t.)
190. VÁZLAT A DRÁMÁ-HOZ. 1933. Ceruzar. p. M. 23,9×31,9 cm. J. n. (R. B. t.)

I. TÁRLÓ

a) UJSÁGOT OLVASÓ NŐ. 1934. Ceruzar. p. M. 26,8×22,4 cm. J. n. (R. B. t.)
b) KŐMŰVES. 1934. Ceruzar. p. M. 30×23 cm. (Védőlapnyílás 16×11,5 cm.) J. n. (Sz. M. t. v. F. K. ltsz. 9209.)
c) KUBIKUSOK. 1933. Ceruzar. p. M. 17×21 cm. J. n. (R. B. t.)
d) ASZTALOSMŰHELYBEN. 1934. Ceruzar. p. M. 25,2×19,6 cm. J. n. (Sz. M. t. v. F. K. ltsz. 8882.)
e) SZÉNSZÁLLÍTÓK. 1933. Tusr. p. M. 19,6×24,1 cm. J. n. (R. B. t.)

II. TÁRLÓ

a) KITARTOTT (HÁTAKT). 1932. Tusr. p. M. 20×24,3 cm. J. n. (R. B. t.)
b) EGY MŰKRITIKUS. 1932. Ceruzar. p. M. 13,5×11 cm. J. n. (Sz. M. t. v. F. K. ltsz. 9087.)
c) KITARTOTT (CIGARETTÁZÓ). 1932. Tusr. p. M. 20×23,4 cm. (R. B. t.)
d) VADŐR. 1934. Tusr. p. M. 20,2×25,8 cm. J. a fa törzsén „Derkovits Gy 1934". (R. B. t.)
e) POLGÁR. 1932. Ceruzar. p. M. 9,8×7 cm. J. n. (D. Gy. ö. t.)
f) PÉNZTÁRBAN. 1931. Tusr. p. M. 19,5×24,1 cm. J. n. (R. B. t.)

DERKOVITS Gyula

Kuntár Lajos: „... európai értékű és hírű nagy művész..."
= Vasi Honismereti Közlemények,
1994/1. 5-12. ll

Pei 1845
Quin., Posonii, 1782-1812

Franciscan.. 1752

A
Szombathelyi Képtár
tisztelettel meghívja
1994. április 14-én, 17 órakor
a

JÓZANSÁG ÉS PÁTOSZ

(képkiállítás Derkovits Gyula és kortársai)

című
tárlat megnyitására.

Gyula

A kiállítást megnyitja:
KÖRNER ÉVA
művészettörténész

DERKOVITS

Egyúttal megnyitjuk:

DERKOVITS ÉS SZOMBATHELY

(képek és dokumentumok)

című
kiállítást.

A kiállítások megtekinthetők: április 14. – május 30-ig

F.k.: Salamon Nándor

MEGHÍVÓ

MEGHÍVÁS

A Szombathelyi Képtár szeretettel hívja

OLTVÁNYI— ÁRTINGER IMRE
DERKOVITS GYULA

című
1934-ben megjelent könyve 2. bővített kiadásának
a budapesti Írók Könyvesboltjában (Andrássy u. 45.)
1994. május 4-én 16 órakor
tartandó bemutatójára.

A kötetet
KÖRNER ÉVA, SÜMEGI GYÖRGY és SALAMON NÁNDOR
ajánlja a közönség figyelmébe.

Oltványi—Ártinger Imre művészettörténeti jelentőségű kismonográfiája az „első"-nek járó ranggal került az egykori Ars Hungarica sorozatba. Régen antikváriumi ritkaság, ez indította az új kiadás gondozóit az ismételt megjelentetésre. Két évforduló, Derkovits Gyula születésének századik és a szerző tavaly ugyancsak hasonló centenáriumát összekapcsolva, választottuk a megemlékezés egyik formájaként e munka „feltámasztását". Közöljük az eredeti tanulmányt, a könyvről megjelent korabeli sajtóvisszhangokat. A mű szerepét, értékét Körner Éva bevezető tanulmánya ismerteti, a sajtóanyagot Sümegi György zárszava tekinti át.

A kötet kiadását a Szombathelyi Képtár Baráti Köre támogatta.
A könyvbemutatót az Írók Könyvesboltja áldozatkészsége tette lehetővé.

Derkovits Gyula

"szépségeszményt" s "a faj szépségtípusát" keresi a képzőművészetben.

A művészet valamikor a szegények bibliája volt, majd a nagyurak kedvelt fényűzésévé vált, de bizonyos értelemben, bizonyos társadalmi rétegek kívánsága szerint mindig közérdeket szolgált. Egyszer az egyház, a papok, másszor a feudális urak, a nemesség társadalomalakító ideáit terjesztette, idealizálta, glorifikálta. Ez a szerep a polgári, azaz a modern társadalmakban megváltozott. Az elvont ideák helyét, melyek a régi társadalmak alapját képezték, a pozitív tudományok foglalták el, az idealista gondolkodást felváltotta a materialista szemlélet, enciklopédikus tudományok, szellemi mozgalmak.

Az életben az a szép, a lebilincselő, de egyben elkábító is, hogy benne minden folyton és szakadatlanul keveredik. A papok, a nemesek társadalma nem tűnt el, nem vált semmivé, csak az irányítást vesztette el. Megmaradt mint szívós ősanyag, mint holt teher, egy szellemi világ, melyet az új tudományok fénye csak lassan hatott át. Ezeknek a principiumai lassan átsugároztak a képzőművészet síkjára is. Körülbelül a XVI. századtól mindinkább e világról és e világnak való képeket kezdtek festeni, a festési mód érzékibb lett, a motívum, a történés világi. (Flamand festészet, később a franciák.) A XVIII. századtól mindenféle görbéken bár, de folyton nyomon követhető út vezet a XIX. század naturalizmusához, (talán ezt lehet leginkább pozitív-vulgáris értelemben vett művészetnek felfogni). Természetesen ez folytonos küzdelmek közt ment végbe, s miként a társadalom vagy a szellem területén akció reakciót szült, a reformáció ellenreformációt váltott ki, a szabad városokat központi királyságok követték, s a polgárság az abszolút monarchiákkal keveredett harcba, úgy itt, a művészet síkján is, vissza-visszatértek a régi nagy stílusok követői, sőt továbbfejlesztői (Claude Lorrain, Poussin, spanyolok). Ott van e kétféle szemlélet határmezsgyéjén, mint óriási elválasztó és összekötő kapocs, Rembrandt, ez a különös zseni, és ott van, jóval később és egész más körülmények közt, de mégis mint rokon tünemény, Goya, ez a nagyszerű, megdöbbentő spanyol, akiben egyszerre él a jövő ígérete és a múlt igézete. Küzdelmükből lassan kialakult az új művészet képe.

Ennek a művészetnek a legfőbb vonása az öncélú kutatás, a műhely, a laboratoriumi munka., miként a tudományokban, úgy itt is kísérletek hosszú során át mérik le az elért eredményeket, és próbálják ki a felmerült lehetőségeket. A művészet az egyéni differenciáltság, differenciálódás eszköze lett: az ember szabadságvágya hajtja, az tör utat neki, s az egyén felfogása, lelkiismerete lesz a döntő faktor. Míg régebben a társadalom írta elő, mit szabad és mit nem, sőt azt is, hogy, most csak utólag döntheti el, tetszik-e vagy se, elfogadja-e vagy se. Különös módon, rendesen nem fogadja azonnal el, és csak a következő generáció ismeri fel benne, kissé megkésve, saját arculatát. Rembrandt, Greco, Delacroix, Van Gogh, Cézanne a nagy példák rá, hogy valóban így van. Az oka ennek körülbelül az, hogy a régi művészetnek szilárd konvenciók s egy töretlen tradició valósággal előre kimérte az útját, megszabta pályavonalát, addig az új művészet előtt és elől épp ezek zárják el az utat és törik meg minduntalan - a föld alól előbukkanó romjaikkal - távlatát. A mai művészeknek valóságos kásahegyeken kell átrágniuk magukat, hogy előbbre juthassanak, sőt újabban még más akadályok is merülnek fel: nagy társadalmi mozgalmak, melyek a fejlődést egyszer hajtani, másszor rögzíteni iparkodnak, megkísérlik újra előírni az egyénnek, a festőnek, mit miért csináljon. Bizonyos társadalmi intézmények szeretnék megkötni az időt, s valami nagy mozdulatlanságot parancsolni az életre: a szellem világa tele van tilalomfákkal, ezt szabad, ezt nem, s a művésznek egyre nagyob árat kell fizetnie függetlenségéért.

Íme, hányféle akarat, törekvés, szándék, egymást diametriálisan metsző irány komplikálja korunk művészetét, töri darabokra műveit. Ezért nincs egyetemesség, s ezért hat még a legteljesebb alkotás is, ha nem önmagában, hanem bizonyos társadalmi vagy politikai, faji vagy pedagógiai vagy pszichológiai törekvések tükrében nézzük, töredékesnek. Végül itt vannak az új eszközök: a fotó, a film, a televízió. Ezek mind kihatással vannak a művészetre. Feladataink egy részét átveszik tőle, bizonyos funkcióitól megfosztják (propaganda, nevelés, közlés). A művészet szűkebb területre szorul, s a világot önmagában fedezi fel.

Nagy vonalakkal, alig jelezve, íme a képzőművészet mai helyzete, s egyben az ok is, miért nem foglalkozhatunk "szépségeszmény", "faji" szépségtípus" keresésével. Az ilyesmit különben sem lehet keresni, nem kereste sem az egyiptomi, sem a görög művészet. Az egyik az állandót, az örökkévalót, a hatalmasat kereste, azt is fejezte ki, a másik a magas értelemben vett emberit, a szárnyaló világosságot hagyta ránk, mint ahogy a művészetünk s a mi korunk és ez nem csak ezt a századot jelenti - a nyugtalan vívódás, a semmitől vissza nem rettenő éber kutatást, az élet teljességére való törekvést (épp töredékes voltunk kényszerít erre) formálja ki. Ez a mi feladatunk, és nem a teljes, eleven, reális és mit tudom én, milyen szépségeszmény festegetése.

Szinyei Majális-a, hogy a kiindulópontra térjek vissza, a múlt századvég magyar úri társadalmának szellemét fejezi ki. Kezdődő urbanizmus és eltűnő vidéki nemesség fogtak egy pillanatra kezet benne. Fölötte ott csillog a nyugati kultúra távoli fénye, s valami halvány természetszeretet. Vasárnapi kirándulás a természetben, mely annyira jellemző volt arra a korra. Neked, az öntudatos, a természettel összeforrt ridegparasztnak persze idegen világ ez, és nincs ínyedre, de azért magyar az is, és nem tagadhatod meg, legfeljebb nem élsz vele. Egyébként, Veled ellentétben, meg kell mondanom, hogy festészetünk feltétlen több, teljesebb, érettebb, mint szobrászatunk, s néhány valóban európai formátumú festőnk van.

Visszatérve a magyar képzőművészetre, egy alapvető dologra kell felhívni a figyelmedet: többféle magyar művészet van. I. hivatalos művészet, II. közönség művészet, III. élő művészet. Ezek nem azonosak, sőt éles harcban állnak egymással. S ezt a harcot az élő művészet nagyon egyenlőtlen fegyverekkel vívja, mert míg a másik kettő sok segédcsapattal rendelkezik, neki nincs senkije. Igaz, van tehetsége és tiszta öntudata. Persze a múzeumokban hiányosan van képviselve, és reprezentatív kiállításokon a hátsó sarokban áll. Aki közelebbről akarja megtekinteni, fel kell kutassa rejtekhelyeit. Viszont ha nem ismered, annyi, mintha az irodalomból kihagynád Ady, Móricz Zsigmond, Juhász, József Attila műveit. Természetesen ez a művészet, bár hibáján kívül épp a most vázolt okok miatt szűk körben mozog. Ha látni akarod, fel kell kapaszkodj a festők műtermeibe, végül - megfelelő összeköttetések birtokában - le kell szálj a múzeum pincéibe, ahol tompa álomba merülve hevernek művészetünk eltemetett kincsei. Ha mind ezt megismerted és megbarátkoztál velük, mert az igazi alkotások, akár az igazi nők, men adják könnyen oda magukat (Carlyle írja valahol, hogy az igazi műalkotások elő pillanatra oly idegesítően hatnak, úgy izgatnak, annyira taszítanak, hogy alig lehet elviselni őket). Szóval ha mindezt megismerted, biztos vagyok benne, hogy nem írod le mégegyszer: "Nincs magyar művészet." Megtudod majd, ki volt Uitz Béla, Nemes Lampérth, szembekerülsz Nagy Istvánnal – mit tudsz róla? –, pedig épp az ő parasztrajzaiban sok örömed telne. Megismered az öreg Tornyai Jánost, az Alföldnek ezt a különös, magányos festőjét, aki körülbelül olyan helyet foglal el a magyar képzőművészetben, mint Juhász Gyula költészetünkben, s aki – Nagy Istvánnal együtt – még ma is felfedezésre vár.

Vagy itt van Derkovits művészete. Mikor kint voltál nálam, kétségbe vontad nagyságát, s hogy kutatni kezdtem, mit ismersz tőle, rájöttem, hogy a Dózsa - sorozaton kívül úgyszólván semmit. Nem ismered ragyogó festményeit, csillogó rajzait, s mégis kész a véleményed. Ezek után igazán nem csodálom, hogy Szőnyi, Egry, Czóbel, Bernáth, Kmetty csak nevek számodra. Pedig ők jelentik a magyar festészetet, s velük még sokan mások, akiket csak azért nem sorolok fel, mert ez levél és nem tanulmány, nem beszámoló. Közöttük Egry József piktúrája sajátosan európai és magyar jelenség. Olyan társtalan, akár a népünk, és tiszta líra. Valamikor bizonyára Adyval, Móriczcal emlegetik együtt, mint a magyar szellem reprezentatív emberét.

Nem folytatom tovább. Ugyan beszélnem kellene még a fiatalokról, az új generációról is, Barcsayról, másokról, de inkább megismétlem azt, amit már mndtam Neked: gyere fel hozzánk a télen, s megismertetlek a modern magyar művészettel. Hiszem, hogy utána megváltozik a véleményed.

Addig is arra kérlek, emlékezz arra, amit a bojkottált írókról mondtál, és gondold meg jól, hogy nemcsak írókat, hanem képzőművészeket is szoktak bojkottálni, és rendesen épp az értékesebbeket. Szükségtelen, s bizonyára Te sem akarod, hogy Te is hozzájárulj az ilyen bojkotthoz. Márpedig az olyan levelek, mint a Te képzőművészetről szóló leveled, ehhez vezetnek.

Köszöntlek (!)

Az Ország útja 1940 augusztusi számában megjelent levél – néhány bekezdéssel rövidítve.

MENTŐAKCIÓ EGY VILÁGHÍRŰ GYŰJTEMÉNYÉRT

(A Barnes Alapítvány kiállítása)

A francia főváros múlt évi művészeti eseményei közül a legnagyobb érdeklődés azt a kiállítást kísérte, mely a világhírű amerikai Barnes-gyűjtemény 72 festmény-remekét mutatta be a közönségnek. A párizsi Orsay Múzeumban 3 hónapos időtartamra megrendezett tárlat nemcsak a kiállított képek kimagasló művészi értéke miatt volt szenzációs esemény, hanem a látogatókat a képek egykori tulajdonosának, Barnes doktornak mesébeillő életútja és a gyűjtemény létrehozásának nem mindennapi története is vonzotta.

Albert C.Barnes (1872-1951), a világ egyik legpompásabb műgyűjteményének megalapítója, egyszerű családból származott. Apja Philadelphiában mészárosként kereste kenyerét és fiának is ezt a mesterséget szánta. A fiatal Albert azonban idejében belátta, hogy többre viheti, ha ökle helyett az eszét használja. Huszonegy éves korában már orvosdoktor, amellett filozófiát és rajzot tanult. Nem nyit rendelőt szülővárosában, hanem Németországba utazik és ott az orvosi gyakorlat mellett a kémiában szerez alapos jártasságot. Egy hasonlóan tehetséges társával együtt feltalálja az Argyrol nevű szemészeti gyógyszert, melyet később saját üzemében állít elő és amelyet nemsokára valamennyi amerikai államban sikeresen alkalmaznak. Ezzel hatalmas vagyonra tesz szert és megkezdi gyűjteménye kiépítését.

Két festőművész-barátja tanítja meg őt a képek látására. A gyűjteni kezdő gyárost már kezdetben sem érdekelték a Raffaellok, Belliniek. Csak néhány középszerű régi kép kerül ezidőben gyűjteményébe.

Van Gogh: Roulin arcképe

Érdeklődése szerencsés módon az impresszionizmus felé fordul és az ábrázoló (figuratív) művészet mellett kitartott haláláig. Egyik barátját 1912-ben Párizsba küldi felderítőként és a vásárlásokhoz 20.000 dollár útravalóval látja el. (A festő ennek az összegnek töredékéből vette meg többek között Van Goghnak Roulin postást ábrázoló vásznát is.) Nemsokára maga Barnes is átkel az óceánon és megkezdi sortűzszerű vásárlásait.

Megismételt útjainak eredményeként 200 Renoir és közel 80 Cézanne-kép kerül gyűjteményébe. Ekkor szerzi meg Cézanne Nagy fürdőzőknek nevezett képét és 1 millió frankot fizetett ki Vollard-nak a Kártyázók első változatáért. (Mindhárom említett kép szerepelt a mostani párizsi kiállításon.)

Az orvos sorra látogatja a műtermeket és barátságba kerül a párizsi művészvilág több kiválóságával. Matisse pannót fest a mecénás otthonába. Soutine-től 60 képet vásárol meg, darabonként mindössze 50 dollárért, mert ezidőben még alig ismerték az orosz származású, fiatalon elhunyt festőt.

Barnest a szakmabeliek egy része nem kedveli - rámenőssége miatt. Mások, mint például a művészettörténész Waldemar George, elragadtatással nyilatkoznak róla: "Soha nem láttam Barnest fáradtnak. Ennek az embernek olyan farkaséhsége van a képekre és szobrokra, hogy képes elfeledkezni még az evésről és az alvásról is." Vollard, az impresszionisták legendás képkereskedője, ezt mondta: "Nincs és nem is lesz a világon még egy ilyen gyűjtemény, amely a 19.század két napjának, Cézanne-nak és Renoir-nak remekeit ilyen mennyiségben tartalmazná". Barnes valóban a műgyűjtés óriása volt, 800 kép, 200 szobor és 120 különleges bútor gyűlt össze Philadelphia külvárosában, Merion-ban levő otthonában.

Gyűjteménye elhelyezésének kérdését is hasonló nagyvonalúsággal és gyakorlati érzékkel oldotta meg. A 20-as évek közepén a nevét viselő alapítvány otthonát egy francia származású amerikai építésszel tervezteti meg. A neoklasszicista stílusú kúriához 900 tonna követ hozat Franciaországból. A helyiségekben a képeket felülről jövő, természetes fény világítja meg, mint alkotóink egykori műtermében. Az épületet pompás park és arborétum veszi körül s a tulajdonos lakását folyosó köti össze a képtárral.

A központi nagyterembe belépve 20 Renoir-kép fogadja a látogatót, mellettük Cézanne-ok sorakoznak, két sorban egymás fölött. Az ehhez csatlakozó 12 kisebb teremben 2-3 sorban egymás fölött függenek a festmények. A képeknek ez a zsúfoltsága a mai tárlatrendezési elveknek bizony nem felel meg. Barnes azonban ezekkel tanítani, nevelni akarta a kortársakat, ezért halmozta fel kincseit. Misszionáriusnak érezve magát, gyakran hangoztatta, hogy képei az egész emberiség tulajdonát képezik. Harminc évvel megelőzve a franciák nagy kultuszminiszterét, André Malraux-t, a kultúra házát nyitotta meg itt Merionban.

Domokos Pál Péter emlékére

A legendák népe

A legendák távolában élő moldvai csángókról szóló tanulmányokat tartalmaz a szép könyv, melyet az áldott emlékű *Domokos Pál Péter* tiszteletére adott ki a Lakatos Demeter Egyesület. A könyv a tudós kilencvenedik születésnapja alkalmából, 1991 márciusában tartott előadásokat gyűjti csokorba. Domokos Pál Péter – nagy elődök nyomdokain járva – a tragikus magányban élő, idegenek szorításában hitét és emlékezetét megtartani igyekvő csángómagyarok legjelentősebb XX. századi kutatója volt. Az előadásokat még meghallgathatta, de a könyv megjelenését már nem érhette meg.

Balassa Iván írja a nagy tudósról köszöntőjében: „Olyan történeti, néprajzi, népköltészeti és elsősorban népzenei kincset tárt fel, melynek nagyobbik részét ma már nem lehetne rögzíteni. 1929-től kezdve rendszeresen kutatja a moldvai csángókat, azok történetéről, népi műveltségéről könyvek, cikkek, tanulmányok hosszú sorát jelentette meg, és számos kész kézirata várja ma is a megjelenést."

Fodor István tanulmánya (Magyar jellegű régészeti emlékek Moldvában) a táj középkori leleteit vizsgálja. *Benda Kálmán*, a közelmúltban elhunyt történész a csángómagyarok történetét foglalja össze, kitérve azokra a román propagandakiadványokra is, melyek „a történelmi tények teljes mellőzésével" próbálják e hányt-vetett sorsú nép históriáját meghamisítani. A nyelv, a népélet – árucsere, halászat, harangok, gyógyászat, ünnepek és búcsújárások –, a hiedelmek és a katolikus hitélet egyaránt témája a könyvnek. *Udvardy Frigyes Lakatos Demeterről*, az egyesület névadójáról, a csángómagyarok egyetlen XX. századi poétájáról közöl eleven visszaemlékezést: a költőről, aki szinte a középkor ízeit őrző nyelven írta műveit, s akinek egy alkalommal – amikor megpróbált „másképp" verseket írni – *Dsida Jenő* tanácsolta: verseljen csak csángómagyarul továbbra is, hisz „másképp" mások is tudnak.

Sz. A. Z.

Kételyek nélkül?

Régi vád, hogy az újságírók csak írnak és nem olvasnak. A baj ott kezdődik, ha épp olyasmit mellőznek, amit saját mondandójuk kifejtése közben váddal illetnek. Hasonló mulasztáson csak akkor lepődik meg igazán az ember, ha olyan kritikuskolléga részéről tapasztalja, akinek szaktudását nagyrabecsüli.

A Magyar Hírlap április 9-i számában ilyen meglepetéssel szolgált számomra Mészáros Tamás cikkének egyik passzusa. Koltai Tamással folytatott beszélgetésében – Nemzeti (kultúr)politika – bukkanok a váratlan fordulatra, miszerint „Bár váltig állítják (mármint a Nemzeti igazgatósága – M. K.), hogy nincsen sajtójuk, mert a független avagy ellenzéki lapok nem szimpatizálnak velük, az igazság mégis az, hogy például az Új Magyarország vagy a Magyar Nemzet kételyek nélkül áll mellettük..." (kiemelés tőlem, M. K.). Tekintélyes kollégámnak, ha már lapunk hasábjain nem kísérte figyelemmel a Nemzeti igazgatóválságával foglalkozó cikkeinket, mindössze rá kellett volna pillantania a Tallózó április 7-i számának 650–651. oldalára, ahol is bal felől Marad a Nemzeti vezérkara címen szerénységem Mádl Ferenc miniszterrel készült interjúja szerepel, jobb felől pedig Mészáros Tamás Nemzeti tragikomédia című jegyzete. Fent jelzett beszélgetésünkben, egyebek közt, a következő kérdést intéztem a művelődési tárca vezetőjéhez: „...az előadások minősége rengeteg kívánnivalót hagy maga után. Másrészt kételyek merülnek föl az emberben, hogy a korábbi vezetés égisze alatt mennyiben remélhető a társulat kívánatos megújulása? Szegődnek-e majd neves művészek a színházhoz, ha eddig nemigen törekedtek rá?" (Kiemelés tőlem, M. K.). Vagy: „Miben látja annak a garanciáját, hogy a korábbi vezetés megerősítésével a társulatépítés, a rendezőkérdés, meg a produkciók minőségének javítása biztosítható?" A „kételyek nélküli" „melléállás" konklúzióját, tehát nem tudni minek alapján vonta le. De hivatkozhatnék Takács István kollégám többrendbéli Nemzeti per- és pályázatügy kommentálására (Nemzeti patt stb.), aki február 28-i jegyzetében például határozottan leszögezi, „hogy a Nemzeti Színháznak nem kellett volna elindítania ezt az egész procedúrát" (Kontra). Színikritikáinkban pedig folyamatosan a józan bírálat hangneme dominál... „Wajda csak egy van – mondám a Menyegzőről – az is múló pillanatig, s a folyamatos „házi" rendezői „neveltetés", a tehetségsugárzó-igénylő, vigyázó szem kontrolljának hiánya, a jelek szerint, ilyenkor is óhatatlanul megmutatkozik." Nem hinném hát, hogy elfogultsággal lennénk vádolhatók. Ahogyan más színházakkal szemben sem. Jogosan várnánk el, hogy kritikustársaink se nyilatkozzanak elfogultan független állásfoglalásunkról...

(metz)

Tragikus sors, egyetemes színvonal

Száz éve született Derkovits Gyula

Az 1894. április 13-án, Szombathelyen született Derkovits Gyula édesapja szakmáját, az asztalosmesterséget tanulta ki. Hogy a nélkülözésektől legalább időlegesen szabaduljon – önként jelentkezett katonának az első világháború kitörésekor. Vesztére! Mert súlyos sebesülést szenvedett, s emellé gyógyíthatatlan tüdőbajt is szerzett.

Budapesten 1916-ban telepedik le, és miközben asztalosként dolgozik, előbb különféle szabadiskolákban megszerzi a művészeti alapismereteket, majd 1918/19-ben *Kernstok Károlytól* tanul a mester Nyergesújfalun létesített művésztelepén. Kernstok hatása végigkíséri egész életét, mind az igazság művészi kimondása, mind a tiszta emberség dolgában. Ezért természetes, hogy kezdetben mestere stílusában fest, de még így is két ígéretes képpel szerepel a Nemzeti Szalon kiállításán 1920-ban. Ezt követően idillikus jeleneteket fest (*Koncert*, 1921–22; *Nagy fa alatt*, 1922), és olyan önarcképek sorát alkotja meg (*Utolsó vacsora*, 1922; *Püspöksüveges önarckép* – rézkarc, 1921), amelyek *Paul Cézanne*, *Hans von Marées* és általában a klasszikus kubizmus hatékony befogadását jelzik. Ugyanakkor egyféle, a német expresszionisták által felvetett messianisztikus idea is tudatosodik benne. Iménti műveinek jelképei által, szinte áttételek nélkül bontakozik ki transzcendens és panteisztikus életérzése, mely – ha később áttételesebb tartalmi-formai megoldásokkal is – végigkíséri gazdag munkásságát. Nem mindennapi eset, inkább sajátságos, hogy 1918-as keltű KMP-tagsága, valamint a későbbi baloldali tematika direktebb megjelenítése mellett sem keríti hatalmába az ateista-materialista sarlatánság. Miként par excelence költőtársát, *József Attilát* sem, aki hasonmód a balos ideológia megvalósításában látta a szociális elesettségből kivezető utat, miközben jócskán ír istenkereső és -hívő verseket. (Ezt tette a polgári radikális *Ady Endre* is.)

1923-ban Bécsbe emigrál. Műveinek misztikáját és általános emberi tartalmát ekkortól kezdi felváltani a társadalom gondjára-bajára koncentráló mondanivaló. 1926-ig tartó bécsi korszaka alatt három tárlatot rendez: Galeria Hagenbund (1924), Galeria Weihburg (1925) és Budapesten a Mentor könyvkereskedés helyisége (1925). Hazatérése után is sikerrel szerepel különféle tárlatokon: a KUT (Képzőművészek Új Társasága) bemutatói a Nemzeti Szalonban, az Ernst Múzeum csoportkiállítása. A Tamás Galériában rendezett gyűjteményes kiállításán (1929) már nemcsak nagy érdeklődést vált ki művészete, de értő magángyűjtők is felfigyelnek rá. Ekkorra tehető érett korszakának kibontakozása, melynek fő ismérve az eszmei tartalom szigorúvá szilárdulása és képei expresszív stílusjegyeinek letisztulása. 1930-tól már egyértelműen kiérlelt komponálás, tartalmi-formai tömörítés, szenvedélyes érzelmek, valamint a jellegzetes hideg és meleg színek ellentéteire, harmóniáira épülő színkészlet hatja át a nincsteleneknek elkötelezett és saját tragikus sorsát feltáró, remekbeszabott képsorozatát. S ami figyelemre méltó: ekkor tér át a temperával való festésre – feltehetően Aba-Novák Vilmos hatására. Temperái közt a legismertebbek és legkifejezőbbek: *Végzés* (1930), *Viharban* (1931), *Nemzedékek* (1932), *Vasút mentén* (1932), *Hajókovács* (1934) stb.

Szőlőevők

Derkovits rajz- és grafikusművészként is a legjelentősebbek közé tartozik. Sok rézkarc készítője, köztük eléggé ismert a hatlapos *Dózsa-sorozat* (1933). Grafikai főműve mégis a néhány évvel korábbi, 12 lapból álló *„1514"* című Dózsa-fametszetsorozat, expresszív ereje, a páratlan komponálás és mesteri technikai megmunkálása révén. Bár mindössze negyven év adatott neki, életműve így is egésznek, hiánytalannak minősíthető. S mégis felötlik a soha meg nem válaszolható kérdés: vajon milyen irányba fejlődhetett volna német karakterű expresszionizmusa, ha csak tíz-húsz évet él még?... Máskülönben halálának is jubileumi éve az idei: hatvan éve, 1934. június 18-án hunyt el Budapesten.

Ecsery Elemér

Gálára készül a Győri Balett

Április 29. a tánc világnapja. Lehet-e méltóbban megünnepelni, mint gálával, bemutatóval, köszöntővel? *Kiss János*, Liszt-díjas balettművész, a Győri Balett igazgatója és az együttes számára sűrű hó vége ígérkezik. A győri táncosok hírnevükhöz híven kívánják emlékezetessé tenni ezt a szépnek ígérkező napot.

– Jelentős nap számunkra a tánc világnapja – mondja az igazgató.

– Az a megtiszteltetés ért, hogy a Táncművészeti Kamara elnöksége engem kért fel a köszöntő megfogalmazására. Ezt a szöveget olvassák föl országszerte a táncpódiumon, például az Operaházban és a Rockszínházban. Győrött magam mondom el a világnapi gálaesten.

– *Hogyan alakul a gálaest programja?*

– Az est a szakma összefogásának szép példája lesz. Az első felvonásban a Budapest Táncegyüttes lép fel, a művészeti vezető *Zsuráwszky Zoltán*. A második felvonásban az Operaház balettegyüttesének szólistái klasszikus pas de deux-ket és szólókat adnak elő, majd a Győri Balett következik. Még nem döntöttünk, mivel lépünk a közönség elé. A harmadik felvonás jelentőségét nem lehet eléggé hangsúlyozni. A Magyar Táncművészeti Főiskola végzősei Paquita címmel etűdöket táncolnak. Az esten adják át a Magyar Táncművészetért életműdíjat.

– *Miről fog szólni a tánc világnapjára szánt üzenete?*

– A leglényegesebb az, hogy a tánc életünk része, akár hivatásszerűen űzi valaki, akár kedvtelésből. Egyébként a magyar táncművészet a legjelentősebb színpadművészeti ág, amely a legmagasabb szinten képviseli a hazai művészetet a nagyvilágban. Ennek ellenére még mindig a művészetek perifériáján szomorkodik. Ez az állapot gyors változtatást igényel.

– *A Győri Balett április 30-án is ünnepel, bemutatót tart.*

– Igen, akkor mutatjuk be *Tolcsvay László* zeneszerző Bábel című művét, amelyet kifejezetten a Győri Balettnek írt, a koreográfus *Bombicz Barbara*. A Bábel táncdráma. A Győri Balett hagyományait követi. Az Izzó planéták óta nem volt ehhez fogható, nagyszabású előadás. *Gombár Judit* jelmezei és díszletei külön élményt ígérnek.

P. M.

Beszédmód és korszakváltás

Egy sokat vitatott, rendkívüli értékű kötet bővített változatban nagydoktori értekezésként került pénteken megvitatásra. *Kulcsár Szabó Ernő* A magyar irodalom története 1945–1991 című dolgozata tavaly jelent meg az Argumentum Kiadó gondozásában, de már szélsőségesen ellentétes véleményeket váltott ki a pályatársakból. A Somogy című folyóirat január–februári számának álnéven publikáló kritikusa bő flekknyi kritikában utasítaná ki ab ovo az irodalomtörténetből a könyvet. Mások *(Poszler György, Szegedi Maszák Mihály, Rónay László)* a rendkívüli szellemi teljesítményt megillető tisztelettel tettek körültekintően kritikai megjegyzéseket, ami természetes. A bizottság elfogadta az akadémiai doktorátust.

Az is nyilvánvaló, hogy egy ilyen markáns teljesítmény, s a belőle készült akadémiai doktori értekezés – Beszédmód és korszakváltás – egy integratív irodalomtörténet lehetőségei a modernségben – bizonyára pro és kontra ítéleteket szül olvasóiban. Ellenérzéseiket többen konkrét nevek sorolásával is alátámasztják: hogyan maradhat ki egy irodalomtörténeti munkából, amely az 1945 utáni magyar literatúrát kívánja mérlegre tenni, teszem azt, *Kodolányi János*, *Szentkuthy Miklós*. Szerintem például alábecsüli *Hernádi Gyula*, *Jókai Anna* jelentőségét. Az viszont egyértelmű, hogy Kulcsár Szabó könyve századunk irodalomtörténetének fontos teljesítményei közé sorolható. Való igaz, stílusa meghökkenti számos olvasóját. Jómagam úgy gondolom: inkább örülnünk kellene a rangos teljesítményeknek. A szerző fölépített egy sajátos rendszert, amellyel nem kötelező egyetérteni. Ő maga sem akart semmiféle hivatalos, kizárólagos szabálygyűjteményt írni. Ilyesfajta értékrend ma már – hála Istennek nincs. Akkor viszont fölösleges a vehemens támadás, annál kívánatosabb a higgadt és szakszerű bírálat. Csak hát erre nem mindenki képes.

Pósa Zoltán

Kritikusi díjak

Mindig jó érzés kollégát köszönteni. Kivált, ha lapunk hasábjain publikált írásaiért kapja a hivatalos elismerést. Ezúttal *Zsugán István* filmkritikus munkatársunk vehette át a Táncsics Mihály Alapítvány díját, melyet a szakbírálók legjobbjainak ítél oda a kuratórium.

Tegnap délelőtt *Buza Péter* elnök a következő szakújságíróknak adta át a jutalmat: színházkritikáért *Zappe Lászlónak*, a Népszabadság rovatvezető-helyettesének; képzőművészeti műbírálatért *Tibori Szabó Zoltánnak*, a romániai Szabadság című magyar nyelvű újság főszerkesztőjének. *Margócsy Istvánnak* az irodalom-, *Csengery Kristófnak* a zenekritikusi díjat ítélték oda. Margócsy István irodalomtörténész, a 2000 című folyóirat alapító főszerkesztője, Csengery Kristóf pedig a Muzsika című lap munkatársa. Idén először adták át különválasztva a tv-, illetőleg a filmkritikusi díjat. *Lőcsei Gabriella*, a Magyar Nemzet kulturális rovatának vezetője tv-kritikáiért, míg Zsugán István, az Új Magyarország munkatársa filmkritikáiért részesült az elismerésben.

Zsugán István átveszi a díjat Buza Pétertől FOTÓ: NAGY BÉLA

AZ ÉSZAKMAGYARORSZÁGI ÁRAMSZOLGÁLTATÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
(3525 Miskolc, Dózsa György u. 13.)
igazgatósága értesíti tisztelt részvényeseit, hogy

a társaság közgyűlésének

az Új Magyarország március 29-i számában meghirdetett napirendjének 3. pontja az alábbiak szerint kiegészül:

3. Vezető tisztségviselők visszahívása és megválasztása

A napirend kiegészítése a Magyar Villamos Művek Részvénytársaság, mint részvényesnek a gazdasági társaságokról szóló, módosított, 1988. évi VI. törvény 274. § (1) bekezdésében lehetővé tett indítványán alapul.
A napirend kiegészítéséről a névre szóló részvények tulajdonosait külön értesítjük.

az Északmagyarországi Áramszolgáltató Rt. igazgatósága

KÁRPÓTLÁS

Termőföld-árverési hirdetmények

A Zala megyei Kárrendezési Hivatal **Nagybakónak** községben, a **Nagyrécsei Mgtsz** által kijelöl termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Nagyrécse, Művelődési Ház
2. Az árverés ideje: 1994. május 16., 10 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Település	Táblaszám	Hrsz.	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
Nagybakónak		0110 A-ból	1 ha 7610 nm	szántó	35,22	
		0110 B	2 ha 4513 nm	rét	8,09	
		0118	7113 nm	rét	10,53	
		0119 C	2 ha 5757 nm	legelő	20,61	
		0126	4409 nm	rét	9,96	
		0142 A	708 nm	szántó	0,16	
		0142 C	3130 nm	legelő	2,50	
		0144	2 ha 3524 nm	rét	59,28	
		0193	3 ha 2327 nm	rét	73,06	
		0196	1547 nm	rét	3,50	
		0200	8302 nm	rét	12,29	
		0202	1 ha 6520 nm	rét	41,63	
		0204	2548 nm	legelő	0,36	
		0256	1706 nm	legelő	0,24	
		0259	4153 nm	legelő	0,58	*
		0363	3 ha 4665 nm	legelő	27,73	
		077 A	2199 nm	legelő	0,62	
		084 B	2 ha 1623 nm	rét	62,51	
		087	1 ha 8764 nm	legelő	5,25	
		088 A	4 ha 8663 nm	szántó	83,63	
		088 C	1 ha 6095 nm	legelő	4,51	
		095	4 ha 538 nm	rét	91,62	
		099 B	1 ha 7698 nm	rét	44,60	
		0124 B-ből	1 ha 4963 nm	rét	33,81	
		0122-ből	2 ha 3958 nm	rét	60,32	
		1841/1	5740 nm	erdő, gyüm.	8,55	
		1872	1246 nm	kert	2,49	
		2036	4417 nm	rét, erdő	7,58	*

* Építési korlátozás.

A Zala megyei Kárrendezési Hivatal **Kozmadombja** községben, a **Zalabaksai Mezőgazdasági Termelőszövetkezet** által kijelöl termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Zalabaksa, Művelődési Ház
2. Az árverés ideje: 1994. május 16., 10 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Település	Táblaszám	Hrsz.	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
Kozmadombja		02	1 ha 2379 nm	legelő	3,22	
		04 A	2 ha 2725 nm	legelő	4,32	
		029 A,B,C-ből	4 ha 5343 nm	szántó	42,13	
		099-ből	1 ha 2170 nm	rét	13,14	

A Zala megyei Kárrendezési Hivatal **Kálócfa** községben, a **Zalabaksai Mezőgazdasági Termelőszövetkezet** által kijelöl termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Zalabaksa, Művelődési Ház
2. Az árverés ideje: 1994. május 16., 11 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Település	Táblaszám	Hrsz.	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
Kálócfa		018 J	7042 nm	legelő	1,34	
		0104/1 C	3 ha 5505 nm	rét	42,48	
		0109/1	2 ha 5869 nm	rét	30,52	

A Zala megyei Kárrendezési Hivatal **Szilvágy** községben, a **Zalabaksai Mezőgazdasági Termelőszövetkezet** által kijelöl termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Zalabaksa, Művelődési Ház
2. Az árverés ideje: 1994. május 16., 12 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Település	Táblaszám	Hrsz.	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
Szilvágy		076 C	5 ha 8953 nm	rét	127,93	
		077/2 B-ből	1 ha 1626 nm	rét	25,23	

A Zala megyei Kárrendezési Hivatal **Nagyrécse** községben, a **Thury György Mezőgazdasági Termelőszövetkezet, Nagyrada** által kijelöl termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Nagyrécse, Művelődési Ház
2. Az árverés ideje: 1994. május 16., 13 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Település	Táblaszám	Hrsz.	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
Nagyrécse		1400 B	1903 nm	szántó	3,81	

A Zala megyei Kárrendezési Hivatal **Pórszombat** községben, a **Zalabaksai Mezőgazdasági Termelőszövetkezet** által kijelöl termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Zalabaksa, Művelődési Ház
2. Az árverés ideje: 1994. május 16., 13 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Település	Táblaszám	Hrsz.	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
Pórszombat		051/1 G	7904 nm	legelő	3,56	*
		055/1 B	5191 nm	legelő	1,35	*
		055/1 C	4630 nm	rét	5,79	*
		055/1 D	7359 nm	rét	9,20	*
		055/1 G	1965 nm	rét	2,46	*
		055/1 H	2342 nm	rét	2,93	*
		055/1 J	2384 nm	rét	2,98	*
		055/1 K	7158 nm	szántó	1,36	*
		067/3	2912 nm	rét	0,96	
		067/4	6241 nm	rét	2,06	
		067/6	799 nm	rét	0,26	
		067/8	294 nm	rét	0,10	
		067/10	1250 nm	rét	0,41	
		067/11 A	1533 nm	rét	0,51	
		069/1	1883 nm	legelő	0,49	
		071/3	1326 nm	rét	1,43	
		071/4	4030 nm	rét	4,41	
		071/5	2072 nm	rét	2,24	
		091 A	4911 nm	legelő	2,21	*
		0138 F	1 ha 1683 nm	rét	14,60	
		0147 B	3472 nm	árok	0,66	*
		0147 C	3038 nm	rét	3,80	*

* Építési korlátozás.

A Zala megyei Kárrendezési Hivatal **Baglad** községben, a **Zalabaksai Mgtsz** által kijelöl termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Zalabaksa, Művelődési Ház
2. Az árverés ideje: 1994. május 16., 15 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Település	Táblaszám	Hrsz.	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
Baglad		067 A-ból	2 ha 8197 nm	szántó	15,79	

A Baranya megyei Kárrendezési Hivatal **Kővágószőlős** községben, a **Vörös Szikla Mezőgazdasági Termelőszövetkezet, Kővágószőlős** által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Kővágószőlős, Kultúrház
2. Az árverés ideje: 1994. május 17., 9 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Település	Táblaszám	Hrsz.	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
Kővágó-töttös		0170 B	5 ha 1587 nm	gyep	161,47	
		0170 C	1 ha 2632 nm	szántó	17,56	
		0170 D	9642 nm	gyep	2,70	
		0170 G	2246 nm	gyep	0,63	
		0176	8 ha 8058 nm	szántó	168,19	
		0195/2	1464 nm	szántó	3,82	
		0195/4	5738 nm	szántó	14,98	
		0195/6	6512 nm	szántó	17,00	
		0197/13	3629 nm	szántó	9,47	
		0197/3	1721 nm	szántó	4,49	
		507	1542 nm	szántó	0,65	
		509	2501 nm	szántó	1,05	
		516	2825 nm	szántó	1,19	
		523 A	2915 nm	szántó	2,54	
		523 B	454 nm	szőlő	1,73	
		563 B	5802 nm	gyep	9,57	
		563 C	6893 nm	szántó	2,90	
		563 D	9655 nm	gyep	15,93	
		563 F	4471 nm	erdő	1,88	
		563 G	1829 nm	gyep	3,02	
		563 H	1517 nm	erdő	0,64	
		701	2193 nm	gyep	3,62	

A Békés megyei Kárrendezési Hivatal **Köröstarcsa** községben, a **Petőfi Mgtsz, Köröstarcsa** által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Köröstarcsa, Polgármesteri Hivatal
2. Az árverés ideje: 1994. május 17., 9 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Település	Táblaszám	Hrsz.	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
Köröstarcsa		065	2841 nm	legelő	2,47	
Az előző árverésekből megmaradt termőföldterületek:						
		0128	1 ha 342 nm	szántó	17,18	
		0130/4	11 ha 6812 nm	szántó	192,74	
		0134	11 ha 2446 nm	szántó	198,38	
		0146/2 A	3 ha 6023 nm	szántó	59,43	
		016 A	9 ha 2727 nm	szántó	108,13	
		0174/2	2966 nm	szántó	9,28	
		0177/7	2 ha 7846 nm	szántó	56,95	
		0189/6	18 ha 6663 nm	szántó	390,13	
		0195	12 ha 1522 nm	szántó	338,69	
		0206/1	33 ha 3506 nm	szántó	833,27	
		0217	2 ha 4516 nm	szántó	54,78	
		025	29 ha 5297 nm	szántó	456,84	
		0295	4027 nm	szántó	5,88	
		0297	11 ha 8597 nm	szántó	168,84	
		0299	15 ha 6324 nm	szántó	179,40	
		030	47 ha 7824 nm	legelő	391,33	
		0360	2 ha 8478 nm	gyep	35,67	
		0361	3 ha 32 nm	gyümölcsös	84,81	
		0363/2	11 ha 4981 nm	szántó	189,72	
		0378	1 ha 3774 nm	szántó	41,46	
		0380/6	47 ha 9697 nm	szántó	1184,98	
		0388	1 ha 4551 nm	gyep	32,89	
		0390	10 ha 1324 nm	erdő	102,38	
		0396	45 ha 3143 nm	szántó	1138,09	*
		0417/11	28 ha 5902 nm	szántó	555,45	
		0435/3	54 ha 7635 nm	szántó	1185,66	279 Ft/Ak+
		0470/81	1 ha 2254 nm	szántó	25,59	279 Ft/Ak+
		0470/82	4 ha 918 nm	szántó	106,99	279 Ft/Ak+
		0510/4	16 ha 8724 nm	szántó	407,34	279 Ft/Ak+
		0557/12	14 ha 5246 nm	szántó	275,34	72 Ft/Ak+

\+ Megtérítendő meliorációs beruházás költsége. * Földmérési jel.

A Békés megyei Kárrendezési Hivatal **Kardoskút** községben, a **Rákóczi Mgtsz, Kardoskút** által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Kardoskút, Polgármesteri Hivatal
2. Az árverés ideje: 1994. május 17., 9 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Település	Táblaszám	Hrsz.	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
Kardoskút		0154/1 J	2 ha 5079 nm	szántó	85,99	–
Az előző árverésekből megmaradt termőföldterületek:						
		0277/1 J	5 ha 7438 nm	legelő	49,97	203 Ft/Ak+
		0277/1 C	31 ha 4568 nm	szántó	923,38	203 Ft/Ak+

\+ Megtérítendő meliorációs beruházás költsége. – Földalap-módosítással érintett terület.

A Békés megyei Kárrendezési Hivatal **Tótkomlós** városban, a **Kossuth Mgtsz, Tótkomlós** által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Tótkomlós, Polgármesteri Hivatal
2. Az árverés ideje: 1994. május 17., 9 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Település	Táblaszám	Hrsz.	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
Az előző árverésekből megmaradt termőföldterületek:						
Békéssámson		0317/1	66 ha 3471 nm	szántó	1776,69	
Tótkomlós		0468/8	5 ha 1027 nm	gyep	8,86	
		0493/1 A	4 ha 5605 nm	szántó	83,00	
		0543/1	14 ha 8929 nm	szántó	173,61	
		0547/1	15 ha 1986 nm	szántó	285,41	

A Békés megyei Kárrendezési Hivatal **Tótkomlós** városban, a **Haladás Mgtsz, Tótkomlós** által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Tótkomlós, Polgármesteri Hivatal
2. Az árverés ideje: 1994. május 17., 9 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Település	Táblaszám	Hrsz.	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
Az előző árverésekből megmaradt termőföldterületek:						
Békéssámson		050/116	4 ha 3197 nm	szántó	101,51	
		050/84	7201 nm	szántó	16,92	
Tótkomlós		0284/4	4345 nm	szántó	15,87	
		0286	4175 nm	szántó	14,53	
		3909/2	852 nm	szántó	3,55	
		3938	3628 nm	szántó	15,75	
		3968/2	2983 nm	szántó	7,01	

A Békés megyei Kárrendezési Hivatal **Tótkomlós** városban, a **Viharsarok Mgtsz, Tótkomlós** által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Tótkomlós, Polgármesteri Hivatal
2. Az árverés ideje: 1994. május 17., 9 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Település	Táblaszám	Hrsz.	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
Az előző árverésekből megmaradt termőföldterületek:						
Tótkomlós		0185/11 A	2 ha 4146 nm	szántó	60,07	
		0356/8	1 ha 4218 nm	szántó	61,70	
		0367/4	3001 nm	szántó	9,94	
		0385/25	1832 nm	szántó	7,95	60 Ft/Ak+
		0390/12	2221 nm	szántó	7,73	60 Ft/Ak+
		0402/1	7081 nm	szántó	26,30	
		05/38	4888 nm	szántó	21,21	
		05/39	6 ha 677 nm	szántó	194,75	
		050/17-4	14 ha 5902 nm	szántó	275,57	

\+ Megtérítendő meliorációs beruházás költsége.

A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Kárrendezési Hivatal **Imola, Kánó, Ragály** községekben, a **Borsodi Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság, Miskolc** által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Imola, Polgármesteri Hivatal
2. Az árverés ideje: 1994. május 17., 10 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Település	Táblaszám	Hrsz.	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
Imola		04/4	91 ha 5005 nm	erdő	219,60	*
		013/A	68 ha 6533 nm	erdő	203,54	*
		013/B	5022 nm	legelő	2,05	
		014/1	88 ha 3861 nm	erdő	212,12	*
		014/3	61 ha 7373 nm	erdő	148,16	*
Kánó		013/2	24 ha 1350 nm	erdő	80,89	*
		067/1	9 ha 1380 nm	erdő	38,37	*
Ragály		0122/2	3 ha 3332 nm	erdő	7,99	*

* Az erdőtörvény előírásai szerint kell gazdálkodni.

A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Kárrendezési Hivatal **Mezőnyárád, Tard, Szihalom, Egerfarmos** községekben, a **Matyó Mgtsz, Mezőkövesd** által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Mezőkövesd, Polgármesteri Hivatal
2. Az árverés ideje: 1994. május 17., 10 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Település	Táblaszám	Hrsz.	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
Mezőnyárád		057/B-ből	1 ha 7092 nm	rét	44,61	
Tard		0126/6	3010 nm	szántó	5,24	
Szihalom		057/5/A	3 ha 2299 nm	rét	67,51	
		057/5/B	3 ha 5108 nm	erdő	10,88	*
Egerfarmos		0160	96 ha 5071 nm	szántó	1915,71	
		0166/A	4 ha 6757 nm	rét	55,24	
		1066/B	21 ha 2563 nm	szántó	343,97	
		0171/A	18 ha 2286 nm	legelő	170,19	
		0171/B	12 ha 3104 nm	szántó	226,99	
		0173/1	3 ha 0956 nm	szántó	48,29	
		0174/3	2183 nm	szántó	3,41	
		0201/6	2 ha 0490 nm	rét	49,79	
		0202/1	1 ha 9604 nm	rét	47,64	
		0208-ból	8685 nm	szántó	23,39	
		0242/2-0244	20 ha 7866 nm	szántó	622,38	**
		0181/1/A	5271 nm	rét	1,84	
		0181/1/B	43 ha 2583 nm	szántó	709,03	***
		0181/1/C	46 ha 6066 nm	rét	507,97	

* Az erdőtörvény előírásai szerint kell gazdálkodni.
** A földrészlet művelés alól kivett területet is tartalmaz. *** Földmérési jel elhelyezését biztosító szolgalmi jog.

A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Kárrendezési Hivatal **Nagybarca, Bánhorváti, Mályinka, Tardona, Sajóivánka, Vadna** községekben, a **Bánvölgye Mezőgazdasági Termelőszövetkezet, Nagybarca** által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Nagybarca, Polgármesteri Hivatal
2. Az árverés ideje: 1994. május 17., 10 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Település	Táblaszám	Hrsz.	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
Nagybarca		036/2-ből	4636 nm	rét	13,67	
		048	8 ha 3423 nm	legelő	23,35	
Bánhorváti		08/8	2 ha 623 nm	szántó	50,10	
		0133/2	3 ha 0235 nm	rét	22,98	
		0133/6	3206 nm	rét	3,56	
		0133/8	5418 nm	rét	6,01	
		0133/10	1 ha 2510 nm	rét	13,89	
		045/5	3928 nm	rét	7,50	
		045/8	1100 nm	rét	2,10	
		045/10	1482 nm	rét	2,83	
		045/12	0873 nm	rét	1,66	
		055/2	2 ha 7360 nm	szántó	19,15	
		055/5	9256 nm	szántó	6,47	
		055/9	1 ha 2245 nm	szántó	4,28	
		055/12	4341 nm	szántó	1,51	
		055/13	6 ha 2935 nm	rét	47,83	
		055/14	7282 nm	rét	5,53	
		055/15	2 ha 2378 nm	rét	17,00	
		055/17	5572 nm	rét	4,23	
		055/25	1 ha 6833 nm	rét	12,79	
		062	4232 nm	legelő	1,18	
		0160/2/A-ból	6 ha 4301 nm	szántó	32,30	
		0267	1131 nm	szántó	1,57	
		06	5054 nm	legelő	1,41	
		08/15	0729 nm	legelő	0,20	
		08/18	1587 nm	legelő	0,44	
		043	2896 nm	rét	2,20	
		0143/8	7175 nm	szántó	13,70	
		0134/22	0988 nm	szántó	1,37	
Mályinka		023/4/B,D-ből	3741 nm	rét	3,05	796 Ft/Ak, *
Tardona		0107/2/B-ből	25 ha 1853 nm	szántó	186,98	
		099/6-ból	9 ha 1723 nm	legelő	12,76	
		039/4/B-ből	3 ha 2543 nm	szántó	22,78	
		041/4/A	7 ha 6192 nm	szántó	26,66	
		041/4/B	1 ha 5339 nm	legelő	2,14	
Sajóivánka		06/15	6 ha 2524 nm	szántó	133,05	
		08/5	1 ha 4424 nm	szántó	36,34	
		08/10	2888 nm	szántó	7,27	
		08/26	2492 nm	szántó	6,27	
		013/10	2009 nm	szántó	4,01	*
		047/6	3419 nm	szántó	4,17	
		0126/3/B-ből	6 ha 8180 nm	rét	142,49	
		033/5	1832 nm	szántó	2,85	
		099/2-ből	3 ha 3732 nm	rét	63,90	* **
Vadna		045/2-ből	5 ha 5357 nm	legelő	23,22	

* A földrészlet művelés alól kivett területet is tartalmaz.
** Földmérési jel elhelyezését biztosító szolgalmi jog. Ft/Ak meliorációs költség.

A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Kárrendezési Hivatal **Nagybarca, Bánhorváti, Dédestapolcsány, Mályinka, Sajóivánka, Tardona** községekben, a **Borsodi Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság, Miskolc** által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Nagybarca, Polgármesteri Hivatal
2. Az árverés ideje: 1994. május 17., 14 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Település	Táblaszám	Hrsz.	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
Nagybarca		0171/3	5516 nm	erdő	0,99	*
Bánhorváti		0146/3	8333 nm	erdő	1,99	*, ***
Dédes-tapolcsány		0102/5	19 ha 7700 nm	erdő	46,74	*
		0120/1	1 ha 3345 nm	erdő	2,26	*
Mályinka		067/3	2 ha 5823 nm	erdő	4,38	*
Sajóivánka		092	1 ha 8278 nm	erdő	3,10	*, **
		093/8	2 ha 8235 nm	erdő	4,79	*
Tardona		026/2	167 ha 4941 nm	erdő	498,99	*

* Az erdőtörvény előírásai szerint kell gazdálkodni.
** A földrészlet művelés alól kivett területet is tartalmaz. *** Földmérési jel elhelyezését biztosító szolgalmi jog.

A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Kárrendezési Hivatal **Trizs** községben, a **Bánvölgye Mezőgazdasági Termelőszövetkezet, Nagybarca** által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Imola, Polgármesteri Hivatal
2. Az árverés ideje: 1994. május 17., 14 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Település	Táblaszám	Hrsz.	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
Trizs		019/1-ből	5 ha 3790 nm	legelő	12,65	*
		038/1/A, D	12 ha 3911 nm	legelő	29,74	
		038/1/B-ből	5 ha 3795 nm	szántó	18,83	
		044/1	2 ha 2864 nm	szántó	8,00	
		044/2	1 ha 6090 nm	szántó	5,63	
		044/3	1 ha 5823 nm	szántó	5,54	
		044/4	9854 nm	szántó	3,45	
		044/5	3 ha 2540 nm	szántó	11,39	
		044/6	1 ha 7334 nm	szántó	6,07	
		044/7	1 ha 0929 nm	szántó	3,83	
		044/8	1 ha 7361 nm	szántó	6,08	
		044/9	1 ha 4397 nm	szántó	5,04	
		09/15	5580 nm	legelő	1,33	*
		09/23-ból	4 ha 7518 nm	legelő	10,83	*
		012/1/B	2 ha 6975 nm	rét	32,91	
		013/1	7 ha 4142 nm	legelő	17,79	
		014	2 ha 1713 nm	legelő	5,21	
		048/4	2 ha 1610 nm	szántó	7,56	
		048/5	1 ha 1720 nm	szántó	4,10	
		048/6	3453 nm	szántó	1,20	
		048/7	3512 nm	szántó	1,22	
		048/8	1 ha 0385 nm	szántó	3,63	
		048/9	9969 nm	szántó	3,48	
		048/10	8286 nm	szántó	2,90	
		048/11	3206 nm	szántó	1,12	
		048/12	1222 nm	szántó	0,42	
		048/13	6872 nm	szántó	2,40	
		048/14	4137 nm	szántó	1,44	
		052/3-ból	2 ha 6222 nm	legelő	4,20	
		06/1	4 ha 2280 nm	szántó	24,37	
		048/3	3 ha 6680 nm	szántó	12,83	
		079/3-ból	3 ha 3534 nm	rét	35,88	
		035/1/A	25 ha 3829 nm	szántó	88,84	
		035/1/B	8069 nm	rét	4,76	
		035/1/C	3131 nm	erdő	0,97	
		035/1/D	4 ha 0932 nm	legelő	9,82	
		036/1	3 ha 8624 nm	legelő	6,18	
		041/55	0525 nm	szántó	0,55	
		042/2	0916 nm	szántó	1,27	
		044/12	6394 nm	szántó	2,20	
		045	2 ha 8978 nm	legelő	4,64	*

* A földrészlet művelés alól kivett területet is tartalmaz.

A Csongrád megyei Kárrendezési Hivatal **Hódmezővásárhely** városban, a **Hódmezővásárhelyi Állami Tangazdaság** által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Hódmezővásárhely, Csúcsi Olvasókör
2. Az árverés ideje: 1994. május 17., 9.30 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Település	Táblaszám	Hrsz.	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
Hódmező-vásárhely		0948	2 ha 0040 nm	szántó, gyep	33,06	
		0980	1 ha 3998 nm	szántó, gyep	18,75	
		01147/4	3777 nm	szántó	6,23	
		01674/4	3165 nm	szántó	11,01	64 Ft/Ak*
		01629/1	12 ha 8132 nm	szántó	346,79	64 Ft/Ak*
		01731/3	5604 nm	szántó	16,53	64 Ft/Ak*
		01742/2	9 ha 4378 nm	szántó	253,72	64 Ft/Ak*
		01745/7	26 ha 9835 nm	szántó, gyep	380,28	64 Ft/Ak*
		0933	2680 nm	erdő	0,88	
		0936	27 ha 0136 nm	erdő	586,23	497 Ft/Ak*
		0941	4 ha 2152 nm	szántó, erdő	51,51	
		01001/3	3812 nm	gyep	3,32	
		0590/6	9045 nm	erdő	8,77	40 Ft/Ak*
		0590/7	1 ha 4742 nm	erdő	14,30	40 Ft/Ak*
		0592/1	142 ha 8085 nm	szántó, erdő	4876,37	40 Ft/Ak*
		0540	69 ha 3205 nm	szántó, erdő	2390,64	40 Ft/Ak*

* Meliorációs költség.

A Csongrád megyei Kárrendezési Hivatal **Pusztamérges** községben, a **Rizling Mezőgazdasági Termelőszövetkezet, Pusztamérges** által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Pusztamérges, Polgármesteri Hivatal
2. Az árverés ideje: 1994. május 17., 9.30 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Település	Táblaszám	Hrsz.	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
Balotaszállás		032/144	4 ha 3349 nm	szántó	20,33	
		032/146	6215 nm	szántó	3,35	
Pusztamérges		052/11	19 ha 0752 nm	szántó	55,77	
		054/9	16 ha 1290 nm	szántó	27,42	
		0217/33	2 ha 9507 nm	gyümölcsös	64,03	
		0217/35	5121 nm	gyümölcsös	11,11	
		0217/36	2 ha 5600 nm	gyümölcsös	55,55	
		0217/37	1 ha 5540 nm	gyümölcsös	33,70	
		0217/38	2 ha 4232 nm	gyümölcsös	52,58	
		0349/1	28 ha 1588 nm	szántó	77,18	

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Derkovits Gyula

Pestmegyei Hírlap

1973 MÁR 29.

naptól!

Szabó Éva

Mandzsettagombnyi

Mini Dózsa-antológia

A Dózsa-évforduló alkalmából 120 oldalas *Dózsa-antológiát* adott ki a szegedi nyomda miniatűrkönyv-klubja. A száz példányban készített kis kötet mandzsettagomb nagyságú — 18x22 milliméteres —, súlya mindössze két gramm. Többek között az 1514-es parasztfelkelés szegedi és a város környéki eseményeit tartalmazza a krónikaírók egykori feljegyzései alapján. Közreadja *Juhász Gyula, Móra Ferenc, Tömörkény István* és mások Dózsával kapcsolatos verseit, illetve prózai írásait. A kötet borítóján és lapjain *Derkovits Gyula* Dózsával kapcsolatos metszeteinek több kicsinyített mása látható. A minikönyvet *Péter László*, az irodalomtudományok kandidátusa, a Somogyi-könyvtár főmunkatársa szerkesztette.

— Minden érintett gazdaságban dolgozik ilyen bizottság, amely 30 napon belül végez helyszíni tennivalóival. Hozzávetőleg április közepe lesz akkor, s ezt követi a javaslatok elkészítése, amelyek alapján *a megyei tanács végrehajtó bizottsága határozatot hoz a veszteség rendezésére.* Ez a pénzügyi rendezés *feltételekhez* kötött. A beruházások mérséklésére, esetleg leállítására, a magasabb vezető állású szövetkezeti tagok munkadíjának mérséklésére, a szövetkezeti munkadíjtömeg meghatározására, az alaptevékenységen kívüli veszteséges munkák megszüntetésére vonatkoznak a kötelező feltételek. Ezenkívül a vb határozatot hozhat új munkadíjazási szabályzat kidolgozására, termelésszerkezeti módosításokra. Az így kimondott feltételek elfogadásáról a termelőszövetkezet közgyűlésének kell majd döntenie — csak ezután juthat a tsz a megállapított pénzekhez.

K. N.

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-728

Derkovits Gyula

Szolnok Megyei Néplap

1973 MÁR 30

Miniatűr Dózsa-antológia

A Dózsa évforduló alkalmából 120 oldalas Dózsa antológiát adott ki a Szegedi Nyomda miniatűr-könyv klubja. A száz példányban készített kis kötet mandzsetta-gomb nagyságú — 18x22 milliméteres, — súlya mindössze két gramm. Többek között az 1514-es parasztfelkelés szegedi és a város környéki eseményeit tartalmazza a krónikairók egykori feljegyzései alapján. Közreadja Juhász Gyula, Móra Ferenc, Tömörkény István és mások Dózsával kapcsolatos verseit, illetve prózai írásait. A kötet borítóján és lapjain Derkovits Gyula Dózsával kapcsolatos metszeteinek több kicsinyített másai látható. A mini könyvet Péter László irodalomkutató szerkesztette.

Mezőtúr. Kunszentmárton—Zagyvarékas.

Május 20. vasárnap

Rákóczifalva—Jászladány. Törökszentmiklós—Jászalsószentgyörgy. Tiszapüspöki—Jászberény. Zagyvarékas—Sz. Vegyiművek. Mezőtúr—Sz. Kilián. Üiszász—Kunszentmárton.

Május 27. vasárnap

Tiszapüspöki—Üiszász. Jászberény—Törökszentmiklós. Jászalsószentgyörgy—Rákóczifalva. Jászladány—Mezőtúr. Sz Kilián —Zagyvarékas. Sz. Vegyiművek —Kunszentmárton

Június 3. vasárnap

Rákóczifalva—Jászberény. Törökszentmiklós—Tiszapüspöki. Kunszentmárton—Sz. Kilián. Zagyvarékas—Jászladány. Mezőtúr—Jászalsószentgyörgy. Üiszász —Sz. Vegyiművek.

Június 10. vasárnap

Derkovits Gyula

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1973 APR 11.

Keletmagyarország

1021

„DICSŐ MÚLTRA EMLÉKEZÜNK" címmel történelmünk nagy eseményeire; 1514-re, 1703-ra és 1848-ra emlékező irodalmi—történelmi előadást tart Szabó Géza, a tanárképző főiskola tanára április 12-én este a borbányai ifjúsági klubban. Az előadást az „1514" című kisfilm vezeti be, amely Derkovits Gyula metszetsorozatát mutatja be.

PARK ÉS SPORTPÁLYA.

OLASZ B-OSZTÁLY

3. Arezzo (13)—Catanzaro (8). Az esélyek kiegyenlítettnek látszanak. Tipp: X.

MK SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HIRDETŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1972 OKT 18

Dolgozók Lapja

Derkovits Gyula

HANGLEMEZ-EST

Október 18-án, szerdán tartják meg az oroszlányi Petőfi Művelődési Központ lemezes előadássorozatának soron következő estjét A zeneтörténeti előadás keretében Dózsa Györgyről is megemlékeznek. Derkovits Gyula Dózsa 1514 címmel kiadott fametszetsorozatát Zámbó Kornél festőművész mutatja be a közönségnek.

nak még nem sok örömük telt a
játékban. Csak az vigasztalhatta
őket, hogy a kapuban Szabó ki-
tűnően védett, a mezőnyjátékosok
hibáiból adódó helyzeteket ő tisz-
tázta. Lélektelenül játszott az el-
ső félidőben a Rákóczi. A vendé-
gek igyekeztek fölényt kiharcol-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1973 APR 3-

Békés m. Népújság

Derkovits Gyula

Mikrokönyv Dózsáról

1021

A Dózsa-évforduló alkalmából 12 oldalas Dózsa-antológiát adott ki a szegedi nyomda miniatür-klubja. A 100 példányban készített kis kötet mandzsetta-gomb nagyságú (18x22 milliméteres), súlya mindössze két gramm. Többek között az 1514-es parasztfelkelés szegedi és a város környéki eseményeit tartalmazza a krónikairók egykori feljegyzései alapján. A kötet borítóján és lapjain Derkovits Gyula Dózsával kapcsolatos metszeteinek kicsinyített másai láthatók.

alább hasonló beosztású, 5 éves gyakorlattal. Fizetés a TOT irányelvei alapján. x

SAJTÓFIGYELŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 310-726

NÉPÚJSÁG TOLNA MEGYE

1972 SEP. 1

Derkovits Gyula

Három kiállítás

1971

Három kiállítást rendez a tamási járási művelődési központ. Az első Nagykónyiban nyílt augusztus 30-án este Szegedi Miklós fotóanyagából, melyet eddig kiállítottak már Tamásiban, Regölyben és Dombóvárott is. Szeptember 2-án Ujiregben, Derkovits Gyula fametszeteinek reprodukciójából és a Dózsáról szóló irodalmi idézetekből összeállított anyagot állítják a közönség elé, a Dózsa-évforduló tiszteletére. Ugyancsak Dózsa-kiállítást rendeznek szeptember közepén Tamásiban.

Balipap Ferenc

ket. Halálos fenyegetés. Fáradhatatlanul. Hitvallása, munkaelve a helytállás, fáradhatatlanság, a nép szolgálatához való hűség.

Mindig azt tette, amit mondott, ahová a párt állította. Szervezte a földosztást, majd a mezőgazdaság szocialista átalakítását. Volt tömegszervezeti vezető és függetlenített pártmunkás. Amikor az ellenség tört a nép államára, fegyverrel a kézben védelmezte a nép ügyét. Váncsa elvtárs a munkásőrségnek alakulása óta tagja. Helytállásáért több ma-

Derkovits Gyula, festő

L: Mazán László

Cs. Patay Mihály: Emlékeim Mazán Lászlóról 55-57

Új Auróra, Békéscsaba, 1982. okt. 1982/1

Derkovits Gyula, festő

megemlítve

és L. Nagy László

Tüskés Tibor: Nagy László (6.) 527-534

Jelenkor, Pécs, 1982. június XXV/6

Derkovits Gyula, festő

l: Jakovits József

Vadas József: Nemigránsok 12

Élet és Irodalom Bp. 1983. kk. 4. XXVII/5

Derkovits Gyula, festő

meg említve

Breuer János: Bartók neve a zászlón 6.

Élet és Irodalom Bp. 1983. ápr. 29. XXVII/17

Derkovits Gyula, festő

l: Bíró Mihály

Vadas József: Nagyapánk, Marx 12

Élet és Irodalom, Bp. 1983. márc. 25 XXVII/12

Derkovits Gyula, festő

L: Varga Imre

Vadas József: hobrok, tedvel

Élet és Irodalom Bp. 1983. dec. 16. XXVII/50 12

Derkovits Gyula, Jestő

L: Réti Ishón

Vadas J: Ferenczy Tól Kondorig 13

Élet és Irodalom Bp. 1983 nov. 11 XXVII/45

Derkovits Gyula, festő

d: Schaár Erzsébet

Vadas József: Fő(mű)utca 12

Élet és Irodalom Bn. 1983. aug. 26 XXVII/34.

Berkovits Gyula festőművész

Heidler László: Képek és arcok

Művészet, 1983. január

Derkovits Gyula festőművész

Bodri Ferenc: Trauner Sándor tárlatának élménye és tanulságai

Művészet, 1982. június

Derkovits Gyula festőművész

Sz. Kurti Katalin: Új nerzemények

Művészet, 1983. március

Berkovits Gyula festőművész

Lóska Lajos: Tisztelgés a következetesség előtt

Művészet, 1983. március

Derkovits Gyula festőművész

Hitler László: Szibilla a XX. században

Művészet, 1983. március

Derkovits Gyula festőművész

Pataki Gábor: Konzervatizmus – hagyományok nélkül
1950-es évek művészete

Művészet, 1982. március

Berkovits Gyula festőművész

R. Bajkay Éva: Bécs 1919-1933

Művészet, 1982. december

Berkovits Gyula festőművész

Weöres László: Vihar után

Művészet, 1982. szeptember

Kirkovits Gyula festőművész

Nagy Zoltán: Program és megvalósulás az
ötvenes évek művészetében

Művészet, 1982. március

Derkovits Gyula

Bánszky Pál: Képtár Kecskemeten

Művészet, 1983. november

Berkovits Gyula festőművész

K. Kovalovszky Márta: Az ötvenes évek

Művészet, 1982. március

Berkovits Gyula festőművész

Sinkó Katalin: Otthonok - képek

Művészet, 1982. február

Derkovits Gyula

Szabadi Judit: Hapyomány és korszerűség

Selenkor, 1984. IX.

Dérczvits Gyula

Hajdu Tibor: Kassák kihagyás nélkül

Valóság, 1984. IV.

Derkovits Gyula

Derkovits Gyula és Uitz Béla alkotásaiból nyílt hétfőn grafikai tárlat a salgótarjáni Kohász Galériában. A kiállítás december 10-ig látogatható.

Magyar Nemzet 1984. XI. 20.

Dobaits Gyula
1984. IV. 15.

Magyar Nemzet

Derkovits születésnapjára

Derkovits Gyula Dózsa-sorozata volt újságírói életem első, megilletődött napjaink egyetlen kapaszkodója. A szerkesztőségi hallt, a folyosók egy részét díszítette; ismerősen felkavaró látvány volt. S ahogyan korábban egy-egy unalmasabb előadás, tanóra elől menekült szemem-fantáziám a Menetelők, a Kapudöngetők, s a többiek felé, úgy fedeztem fel itt a hosszabb értekezletek alatt, mind újabb és újabb részleteket a képeken. Mert elsőre csak a lendület ragadja meg a szemet, a fekete-fehér foltok ritmusa, a tekintetekből sugárzó, egy célra koncentrált akarat csak később válik láthatóvá. A sokadalomból haddá szerveződő parasztтömeg egysége mellett az egyes emberek egyéniségének jelzésére használt apró megkülönböztető jelek csak többszöri olvasásra, vizsgálódásra lesznek érthetőkké. Nehezen megúnható, történelmet, harcokat, romantikus hevületeket és fogcsikorgató küzdelmeket megidéző látvány, vérbeli játék újra meg újra. Derkovits Gyula az expresszionizmus elemeivel, a tömörítés remekét alkotta meg az 1514-ben. S szerkesztőségének, egyetemek, iskolák előadótermeiben, folyosóin nem csak a dekorációt szolgálják. Derkovits művészetének légkörével, lenyűgöző módon segít megértetni a kort és az osztályt. E sorozatban történetesen Dózsa népén át a két világháború magyar proletáriátusának életét, amely neki nem élményt adó művészi ihletője, hanem hús-vér valóság, sorsa, közössége, műveinek tárgya és egyben eszköze is.

A koncentrált szerkesztés, a lényegre törő megfogalmazás nem csak politikai tárgyú képein uralkodik, de a csendéleteken is. (Igaz, van-e egyáltalán politika mentes képe Derkovitsnak?) Másik sokat alkalmazott eszköze az ellenpontozás; a több szemszögű látásmód. A nehézkesen lépegető pár a Vasút mentén, a háttérben robogó vonattal, a Téli ablak, ahol a zúzmarás üvegtábla mögött csendőrök vonulása sejlik, belül a párkány látszik, rajta ételmaradék. A kép ellenpontja, az élet, a valóság ellentétpontjait, valós társadalmi helyzeteket jeleznek, és továbbgondolásra késztetik a nézőt.

„Derkovits művéhez mint minden műhöz, lehet majd másképpen viszonyulni, szereplésének árnyalatai változhatnak, az az ítélet már nem változhat, hogy az ő valóságának, az ő osztálya sorsának, életének lelki, erkölcsi, szellemi világának az ő korában, az ő műve a legjelentősebb művészi kifejezésére, nemcsak nálunk, hanem világviszonylatban" — mondta Fülep Lajos 1955-ben. Harminc évvel később sincs mit hozzátenni.

Derkovits Gyula most lenne kilencven esztendős.

(h. é.)

Magyar Nemzet

...PI KRÓNIK...

— **Országos döntővel** fejeződött be a dolgozók gimnáziumainak és szakközépiskolainak diákjai számára rendezett „Ki tud többet a Szovjetunióról" vetélkedő szombaton, Gyulán.

...S MÁSNAPJÁN

...al; Béla vagyok, a férjed ...

(Brenner György rajza)

Széchenyi István Magyar Játékszínről című írásának reprint kiadását jelentette meg az Állami Könyvterjesztő Vállalat. A Pest

— **Würtz Ádám grafikusművész** munkáiból nyílt kiállítás szombaton Szobon, a Börzsöny Múzeumban.

— **Vándortrombitás** címmel ősbemutatót rendez a Szovjet Irodalom folyóirat Bulat Okudzsava és Vlagyimir Viszockij dalaiból április 16-án és 18-án, 17 órai kezdettel az Almássy téri szabadidőközpont kamaratermében.

— **Kilenc új magyar filmet** mutatnak be a lengyelországi Krotoszynban pénteken kezdődött magyar filmszemlén.

— **A Madách Színház és a Madách Kamara** jegypénztára április 16-án, hétfőn kezdi a májusi és júniusi előadásokra a jegyek árusítását. A pénztárak délután 1 és 6 óra között tartanak nyitva.

— **A Mozgássérültek Budapesti Egyesületének** újpesti klubja (IV., Árpád út 66., Ady Endre Műv. Ház) április 16-án hétfőn 5 órai kezdettel zenés húsvéti műsort rendez, 17-én, kedden pedig ugyanitt 17—19 óra között a IV. ker., népfront és a Használtcikk KTSZ együttműködésével kedvezményes ruházati vásár lesz.

— **HALÁLOZÁS:** A család és a baráti kör szomorú szívvel tudatja, hogy **Lovászy Mártonné, Dolly** 1984. március 21-én váratlanul elhunyt. Temetése 1984. április 18-án, szerdán, 10 órakor lesz a Farkasréti temetőben, ahol hamvasztás után férje sírjába helyezik örök nyugalomra.

— A gyászoló család, a Fűrész-

Derkovits Gyula

Varga Imre rajza

Budapest, 1984/7.

Derkovits Gyula

Derkovits Gyula születésének kilencvenedik évfordulója alkalmából közös emlékünnepséget rendezett Szombathelyen a század nagy magyar festőjéről elnevezett szombathelyi és budapesti általános iskola. Pénteken megkoszorúzták Derkovits Gyula szobrát és szülőházát, amely ma alkotásainak múzeuma. Ezt követően gyermekrajzkiállítást nyitottak meg a megyei művelődési és ifjúsági központban. Szombaton a két iskola diákjai vetélkedőt tartanak.

Magyar Nemzet 1984. IV. 14.

Derkovits Gyula

Séta az új szombathelyi képtárban

Az Isis-szentélyre látni a teraszról. Az épület hosszan elnyúló, fekvő hasábjának sima, dísztelen homlokzata ez; pusztán méreteinél fogva impozáns, de nem előre tolakvó kulissza az Iseum oldalában. A terasz felőli bejáratnál helyezték el a táblát, melyen ez olvasható: „SZOMBATHELYI KÉPTÁR. *Építette Derkovits Gyula szülővárosa a társadalom összefogásával. Rendeltetése, hogy méltó otthona legyen a haladó művészetnek és segítse szebbé, értelmesebbé tenni az életet. Szombathely, 1985. február 20. Szombathelyi Képtárépítő Egyesület.*" A túlsó falon a tervező *Mátis* Lajos Ybl-díjas építészmérnök nevét örökítették meg táblán.

Előtörténet újságcímekben

A Berzsenyi Dánielről elnevezett megyei könyvtár munkatársai az ünnepi alkalomra, a képtár avatására külön kiadványt jelentettek meg a képtár ügyével foglalkozó újságcikkek adataival. Eszerint 1976. május 23-án jelent meg a *Vas Népe*ben az első fontos írás, *Kulcsár* Jánosé: *„Képtárat — összefogással!"* volt a címe, s az alcíme: „Gondolatok, javaslatok Zsennye jubileumán", azaz a zsennyei művésztelep fennállásának évfordulója alkalmából. És már ugyanaz év július 4-én hírt ad a lap arról, hogy országos tervpályázatot hirdettek meg a szombathelyi képtárra. A pályázat eredményhirdetésére (a Magyar Építőművészek Szövetségének székházában, Budapesten) másfél év múlva, 1977. december 15-én került sor; az első díjat a Vas megyei Tervező Iroda kollektívájának ítélték oda.

Közben más oldalról „Megkezdődött a széles körű szervező munka" — miként a *Vas Népe* írja 1976. szeptember 22-én. Riportok következnek két-három havonta, hosszabb-rövidebb beszámolók képzőművészek felajánlásairól, szocialista brigádok rendezte kommunista szombatokról a képtár javára, hímzőasszonyok a képtárért, kisiparosok a képtárért, „celldömölkiek a képtárért" (tehát a környék is megmozdult), sárvári gimnazisták a képtárért, sőt, osztrák felajánlás! Azután Szombathelyen hangverseny a képtárért, gálaest Budapesten is; további helyi ötletek: divatbemutató a képtár javára, rajzpályázat gyermekeknek „A mi képtárunk" gondolatkörében... s 1977. októberében a hír: *„Egyedülálló vállalkozás. Hatmillió forint értékben téglajegyeket bocsátottak ki a Derkovits-képtár építésének támogatására"*. A Képtárépítő Egyesület, mindeme kezdeményezések motorja, még 1976. június 29-én megalakult; „2224 tagot és pártolót tömörít magában". Novemberben Jánosházán is létrejött a „képtárépítők baráti köre".

A munka régészeti feltárással kezdődött — *„Diákok segítik a feltárást a képtár* (leendő) *helyén"* — jelentette 1978. március 15-i számában a *Vas Népe*. „Az ősztől gyorsul a képtárépítés üteme" — biztat a *Vas Népe* július 1-én, és közli, hogy az egyesület tagjainak száma már háromezer-egy...

Derkovits és Dési Huber

Eredetileg, mint olvastuk, Derkovits-képtárat gondoltak létrehozni a művész szülővárosában, de az elképzelés túlontúl lehatárolt, hiszen Szombathely már régóta örököse volt Dési Huber István művei szép gyűjteményének (melyet a művész özvegye a létesítendő képtár javára további jelentős adománnyal növelt meg), ezenkívül kezdetben talán véletlenszerűen, később tudatos gyűjtés eredményeként Szombathelyre kerültek a Szocialista Művészek Csoportja egykori tagjainak, a második világháború előtti és alatti évek bátor és tehetséges művészeinek munkái is, nemegyszer egész hagyatéka (mint például a *Magyar Nemzet* volt szerkesztőjéé, Ránki Józsefé, aki Roxi, Roxy néven lett illegális pártkiadványok sajátos iróniájú rajzolójává, vagy a szombathelyi születésű Reismann János fotóművészé, akinek hagyatékát a képtárépítés hírére ajánlotta fel családja).

A Képtár most szerdán felavatott épületének első szintjén (mely nem a földszint) Szandai Sándor 1938-ban alkotott, terrakotta *Dési Huber-fejszobra* és *Varga* Imre középméretű *Derkovits-emlékműve* fogadja a belépőt, a kis vaskályhával. Ők a kiindulás, a két súlypont.

S örömünkre oly meglepően gazdag anyaggal képviseltetnek azután a második szinten, hogy a látogató szeme-szája eláll. Nem holmi maradék, a Nemzeti Galéria asztaláról lehullott morzsa..., hanem önmagában is helytálló kollekció, amelyet a Galéria jelentős művekkel egészített ki. A számok is beszélnek: *Derkovits száznál több műve van itt*, köztük két ritkán látott kis szobra, *Dési Hubernek több mint nyolcvan!*... Tanulmányozható itt Derkovits minden korszaka, korai *Önarckép*-étől (1921) kezdve a nyugtalan mozaikkockákban vibráló, „kernstokos" korszak főművein át olyan letisztult remekművekig, mint a *Kintornások* (1927), *Halas csendélet* (1930), *Pékűzlet előtt* (1930), *Zsákolók* (1932), *Kávéházban* (1933), *Dunai homokszállítók* (1934), és rajzok, vázlatok is persze, Dési Huber korai festménye, a bűbájos komolyságú *Oroszblúzos diáklány* 1929-ből ugyanúgy itt van, mint *Kéksapkás önarckép*-e 1943-ból, kubista korszakának pompás temperái 1930-ból csakúgy, mint címében is programot adó *Dinamikus táj*-a 1938-ból, s még életrajza is nyomon követhető az 1942-ben viszontlátott dési templommal s a budakeszi tüdőszanatórium kertjének-környékének fájdalmasan diadalmas rögzítésével...

Szocialista törekvések

Az épület felső szintje egyébként — a voltaképpeni képtár — lényegében két külön térfélre oszlik. Egyik oldalon *Szocialista törekvések a XX. század első felének magyar művészetében* összefoglaló cím alatt rendeződött meg az az állandó kiállítás, melynek csupán Derkovits- és Dési Huber-anyagát említettem eddig, jóllehet Dénes Valéria és férje, Galimberti Sándor a szó szoros értelmében példát mutató (és 1915-ben már lezárult) művészeti tevékenységének idézésével kezdődik századunk magyar avantgarde-jának bemutatása. A gyűjtemény alaposabb ismertetése egy újságcikk keretében lehetetlen; inkább csak az olyan futó impressziókról számolnék be, mint a *gazdagság érzése*, amikor egymás közelében jól megférni látjuk Fenyő A. Endre szürke szvetteres *Álló munkás*-át Háy Károly László meleg barna árnyalatokat kipróbáló, absztrakt *Kompozíció*jával, Scheiber Hugó táncoló fényhasábjait Kassák Lajos szigorú képarchitektúráival. Lám, a vitákat, ellentéteket, sőt, ellenségeskedéseket elmosta az idő, az idő, amelynek gyermekei voltak ők mind, s amelyet kizökkenteni, előbbre tolni igyekeztek.

Elmulasztottam említeni, hogy a felső szinten, épp középtájon, Goldman György jólismert kisplasztikái sorakoznak a látogató elé, az *Ülő munkás* (1934), a *Horthy-rendőr* (1936) és a többiek. E Goldman-kamarakiállításhoz — hisz oly kevés alkotó évet engedélyezett sorsa — látszik alkalmazkodni a képtár szobrászati anyaga: *mintha kizárólag kisplasztikákat gyűjtenének* Bokros Birmantól kezdve Vilt Tiborig (és majd a következő nagyteremben a maiakig). A törekvés, ha helyesen ismertem fel, tulajdonképpen akceptálható, különösen azért, mert a kis-, legfeljebb középméret volt századunk hazai szobrászatának nagy százalékarányában a legkedvezőbb méret. Még akkor is, ha ez éppen és elsősorban Goldmanra, vagy Mészáros László ugyancsak tragikusan torzóban maradt művészetére nem vonatkozik: az ő munkáikban benne van a monumentalitás ígérete.

Hogy micsoda tarvágást végzett az 1944-es év e nagy reményekkel sarjadt művészligetben (mert *erdő* azért, sajnos, nem volt), azt a szomorú tény is jelzi, hogy alig ismert nevek tűnnek szemünkbe ezen a tárlaton Hevő Istvántól Weisz (Fehér) Györgyig, s köszönet illeti azokat a műtörténészeket, akik az ő munkáikat is felkutatták. De még a kor népszerű festője, Cserepes István, akit itt szobrászként mutatnak be, is a fasizmus áldozata lett, mert a fasizmus kiszemelt áldozatait próbálta bújtatni műtermében, nem is beszélve Jándi Dávidról, aki nagybányai létére, meglepetésünkre, május elsejei plakáttervvel van jelen 1941-ből — s akit egyenesen Nagybányáról deportáltak. A szombathelyi képtár megnyitása arra is alkalom, hogy lássuk azokat, akik negyven éve hiányoznak.

Az Európai Iskola és a maiak

De elmulasztottam említeni még azt is, hogy a Szocialista Művészek Csoportja mellett méltóan van képviselve az *Európai Iskola* is, Ámos Imre kicsit gulácsys hangulatú korai festményétől *Anna* Margit keserű önirónájú művein át Vajda Lajos mindössze egy, de markáns művéig az utolsó korszakából, Fekete Nagy Béla öt remek rajzáig, Bán Béla különböző technikákkal sikeresen kikísérletezett három aktjáig; nem sorolom tovább, annál kevésbé, hiszen lényegében az Európai Iskola művészeivel nyit a túlsó nagy terem, ahol *Válogatás a szombathelyi képtár kortárs gyűjteményéből* címmel megint tiszteletreméltóan gazdag és sokoldalú kiállítás tárul elénk. Egyetlen körsétával be nem is fogható mennyiség ez, *Bálint* Endre gyönyörű ikonosztázainak egyikétől *Gyarmathy* Tihamér vidám kis kockáiból kibomló látomásain át a még maibbakig — *Hencze* Tamás füsttel festett, égettsegükben is artisztikus vásznaiig, *Lugossy* Máriának az üveg és a szobor régi funkcióját tagadó üvegszobraiig. Lesz mit bámulnia a közönségnek, lesz min vitatkoznia a közönségnek, eleven, mai gyűjtemény ez, nem lábujjhegyen bejárandó „múzsa-templom", hanem a vitázva megismerés, a gondolkozva felismerés helye.

Ember Mária

szerkezetek

sort csak „nyílás"-nak emlegetik...

Hát jó. Ő nem áll le vitatkozni. Ezt az embert legalább zavarba hozta. Épp a legrendesebbet.

Tudta, hogy Hildának, a takarítónőjének van színes televíziója, megkérdezte hát tőle, hogy zavarná-e, ha meglátogatja. Hilda ámult-bámult, de ő csak titokzatoskodott. Végül is kiutazott hozzá Pomázra *azon a napon.*

— Itthon vannak a gyerekek — magyarázkodott Hilda, amikor a kutyát távol tartva meg kellett kerülni a nagy sárga Mercedest, hogy lejussanak az asszony minden kényelemmel berendezett alagsori fáskamrájába. Egy — az ő számára ismeretlen típusú — tévé csakugyan állt ott a polcon, és ő remélte, hogy nemcsak kívülről színes.

— Csak nem tévét akar nézni nálam? — álmélkodott Hilda, amikor egyre félreérthetetlenebb célzásokat tett arra, hogy be kellene kapcsolni a készüléket. Utolsó érvként előadta, hogy ő maga is színesre akarja cserélni a magáét, de a képminőség ellen eddig kifogásai voltak, és így tovább, mire Hilda — a kritikus pillanat előtt vagy tíz perccel — benyomta a gombot. Akkor meg magára akarta hagyni, hogy készít valami harapnivalót...

De aztán összejött minden. Kivilágosodott a képernyő, és megjelent ő. Mint annak idején a monitoron. De most a fehér háttérfalat megtörte egy (szintén fehér) ajtó és ablak.

Ő mélyen a nézők szemébe nézett. Ő, aki Hilda síri elnémulásából már mérhette is a hatást, ami döbbenetesnek mutatkozott. Egyszerre meg is szólalt:

— „A most bemutatásra kerülő műanyag alapanyagú nyílászáró szerkezetek precízségét, ezzel együtt energia-elszökésgátló hatékonyságát semmiféle más, eddig alkalmazott hasonló nyílászáró szerkezet nem szárnyalja túl. Kezelése ugyanakkor egyszerű, takarékos mozdulatokra célirányzott."

Újra a nézők szemébe mélyedt holló tekintete. Az emberiség szégyellhette magát ettől a mélyen megbántott, borongós bölcsességét évezredek óta erre a percre, a megvilágosodás percére tartalékoló tekintettől.

nap kifényesítette a cipőjét, egyetlen kabátjához egy kissé feltűnő, mintás selyemsálat illesztett a nyakába, zsebébe két golyóstollat és számolócédulákat csúsztatott. A Belvárosban sétálgatván néhányan bizonytalanul ugyan, de rámosolyogtak, amolyan „hol is látam ezt a kedves embert?" kérdéssel arcukon.

Egy prémbundás hölgy végre (ragyogó szemmel) megállította, és egy cédulát nyomott az orra elé. „Gdie to jest?" bökdösött a cédulára, amelyen ez állt: KLAUZÁL TÉR 14. FSZT 2. Föléírta a nevét, és rámosolygott a hálálkodó idegen asszonyra.

A nézettségi index amúgy 36 százalék volt.

A tetszési index 17.

Lepcsák írt egy levelet a tévé elnökségének, miszerint a mi emberünket régről ismeri, s akinek nacionalista-soviniszta beállítottságáról régóta tudomása van, s ő megjósolhatja, hogy hova jut hamarosan az a rendszer, amelyik az ilyen leszerepelt csökevényeket ajtónyitogatóként reklámozni kezdi.

Ő azonban boldog volt.

Miután megismételték néhányszor a műsorát, levelek áradata öntötte el. Fél év leforgása alatt 114 569. A levélírók „Kedves Professzor Úr"-nak szólították, és benne tisztelték az ajtó és ablak magyar feltalálóját. Mind az iránt érdeklődött, hogy hol kapni ezeket a csodálatos szerkezeteket, mert azt elfelejtették közölni az adásban. A levelek hamarosan megtöltötték a lépcsőházi fordulót is. Végre felhívta telefonon Pálost.

— Páloskám, itt Nyílás. Már a padlás is tele van levelekkel, honnan az ördögből tudják ezek a címemet?

— Nálunk mindenki mindent tud. Milyen fűtés van ott?

— Központi.

— Tüzeltesse el őket. Egynapi ingyenmeleg.

— Mind azt akarja tudni, hogy hol kapható ez a... Szóval a *dolog.*

— Ja, nem tudja? Csak külföldre gyártjuk. A piackutatók szerint itthon nincs rá kereslet.

„Igen, Pálos!" döbbent rá. Jól sejtette: Pálos elvállalta, ő lett egyik esküvői tanújuk Hildával kötött házasságánál. Nyikhaj-Barkó is megjelent, és videóra vette a házasságkötő teremből kilépő boldog párt, ahogy a sárga Mercedeshez lépnek.

— Ahogy megfogta a kilincset, merevedjen bele a kamerába, nyilaskám — utasította Barkó. — Most mosoly! Úgy! Az asszonyka is! Remek.

A képernyőn ez úszott a jelenet alá: CORSO CIPŐBEN JÓL JÁR!

Ja, Lepcsák? Ő külföldre távozott. Hírek szerint az albán rádió magyar adásánál talált munkát.

— Ah, so! — jegyezte meg ő, amikor meghallotta a hírt. De ezt a kis jelenetet nem lehetett használni semmire sem.

Apáti Miklós

KÖSZÖNHETEM A KERTET

Köszönhetem a Kertet: anyámnak, hogy őt elhagyni oly gyorsan késztetett, hogy belenősültem egy cselédszobába, hol is két — mára már — felnőtt gyermeket fabrikáltam, hat-hét lakásban próbáltam jobbra forgatni sorsom, de nem ment, váltam, s háltam az utcán no meg albérletekben, vagyishogy főként Brassóba jártam aludni, s persze, udvarolni, majd hozzámcsapódott egy-két maréknyi hölmi, velük költöztem Békásmegyerre, de ötven négyzetméteren se találtam helyet magamnak, mert jött az Asszony, fél évre rá az Ikrek — a mondott személyeknek is csupáncsak hála, köszönet — majd egy falragasz következett, az adta igazán e házat, meg Bella István, a pénzén foglalóztam, és néhány öreg barát, énekes-színésznő, sikeres bankkölcsönhöz is folyamodtam, hány és hány ember össze-fogása kellett! Kellett, mihez is? Hogy megvehessem? Ez lesz az első vagyontárgy, amit a nevemre (is) írnak. (Talán.) De ki írja nevemre a zölden bujálkodó lombot, a fölnevelt gyümölcsöt, a boldogságot, hogy lennem végül lett hol. Hogy hol lennem lehet! És most kávészünet. Vissza a ház hűvösébe. Már-már magamra is irigykedem. „Eljön a böjtje..." jöjjön, csak most ne, csak még ne, csak ne...

MÉG NE, CSAK NE

Még ne, csak ne — kávé után már dehogy
kellenek pontos, netán: kettőspontos
mondatok. Csak szavak. Csak szó, szó, szó.
Fél fülemre már világtalan vagyok, hallani
nem vágyok mást, csak szélzúgást. Másik
fülem kinyitva, s érteni vélem, hogy mivégre
van e sok-sok hiánytalan mozgás, s a keltett
zajok, feledt és önfeledt dalok e szárnyszegett
világban. Mondjam még? „Még, ne, csak, ne..."
Nekem is könnyebb, ha befelé beszélek, eképp
beljebb jutok e szélzúgásos kertből más
kertekbe át, oda, hol dolgosabb kezek most se
verseket írnak, de permeteznek, metsznek, hogy
aztán — ők is ugyanígy üldögélhessenek,
íly elégedetten, mint én egy kávé s egy félig-
meddig (?) befejezhetetlen költemény után.

KÖLTEMÉNY UTÁN

Költemény után vagyok, és előtte is, persze.
Ahogy negyven előtt vagyok, és utána is, épp úgy.
És: „előre-hátra emlékezem". Ha megmondható az,
hogy mi jogosít fel a megmondásra, a szavak
átlagosnál gyakoribb, s rögzítettebb használatára,
hát csak ennyi. Hogy koravén voltam, s most vagyok,
egyszóval: korafiatal. Hogy igyekeztem nem csak
úgy, egyfolytában, de össze s vissza lenni.
Hogy mertem bányász fiúknak szonettet szavalni,
és lírai versbe bányászokat rakni. Talán ez...
Hallgattak-e rám fenn is és lenn is: talány ez.
Nem lettem mániákus. És nagyon nagy szívem volt!
Szerettem a nőket: a lányokat, az asszonyaim,
és tudtam a legnagyobb érzést is kívül abbahagyni.
Azon vagyok, hogy mást is megtanítsak erre,
azon vagyok, hogy más is megtanítson arra,
hogy végül is mi történt itt negyven év alatt,
míg én oly másokfeledten éltem, oly botrányosan,
hogy versbe már meg se írható — és mégis, csak
egyre ilyesmin fáradok, és énvelem fárad az mind,
ki olvas, és nem tenyérjósi szinten. De az
meg úgyis tudja, hogy mi a franckarika az, mit
sehogy se tudok le, föl és kimondani.

Derkovits Gyula, festő

L: Mátlis Teutsch János

Vadas József: Egyszemélyes expressionizmus 13

Élet és Irodalom. Bp. 1983. szept. 9 XXVII/36

Derkovits Gyula
Benkő Erzsébet műhelyében

Magyar Nemzet 1985. III. 20.

Derkovits Gyula

Kossuth-díj

Magyar Nemzet 1985. IV. 3.

Derkovits Gyula, festő

L: Kassák

Kristóf Károly: Hét tétel Bartók csillékére 2.

Esti Hirlap Bp. 1931 szept. 23.

Derkovics Gyula, festő

L: Kondor Béla

Vadas József: Az utolsó klasszikus

13.

Élet és Irodalom Bp 1984 ápr 27. XXVIII/17.

Derkovits Gyula, festő

L. Ék Sándor

Székely A: Az „ötvenes évek" művészetéhez 23-38

Mozgó Világ, Bp. 1984. máj. X/3

Derkovits Gyula, festő.

L. Deim Pál

Vadas József: Történelmi leche festőknek 13.

Élet és Irodalom Bp. 1984. febr. 10 XXVIII/6

Derkovits Gyula festőművész

Kékely András: Egy szelíd aktivista Schönberger Armand emlékkiállítás

Népszabadság, 1985. X. 4

Dercsényi Gyula

Magyar Családi Kalendárium
1986

Magyar Nemzet 1985. IX. 4.

Derkovits

A művészet szolgálatában
kiállítás a Galériában

Magyar Nemzet 1985. VII. 5.

Derkovits Gyula

Koniss Dezső műtermében

Tiszatáj 1984/1

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő- és grafikusművész (1894-1934).

Tóth Menyhért négy éve halt meg, mostanában ün-~~nepelte~~ nepelhette volna 80. születésnapját. — Szalay Lajos nyilatkozata úgy szól, miszerint pikturánknak három orma van: Csontváry, Derkovits, Tóth Menyhért.

A: Szabó János: Várnak Tóth Menyhért „violái".
Fejérmegyei Hírlap, 1984. febr. 25.

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő- és grafikusművész (1894–1934).

Dörömyi Iván gyűjteményét az esztergomi Balassi Bálint Múzeum mutatja most be. A kollekció igen nagy értéke, hogy egy-egy vagy néhány művel a szinte mind jó néhány jeles alkotójának munkásságából ízelítőt ad, pld. Gantner, Derkovits, Nagy Balogh János, Egry József.

P. Szabó Ernő: Tisztelet a gyűjtőknek.
Magyar Ifjúság, 1983. júl. 29. 31–33-old.

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész (1894–1934).

Elérkezett a várva várt idő, amikor most először a teljes egységet és folyamatot láthatjuk művészetünk eredményeit, fejlődését a középkortól máig a Magyar Nemzeti Galériában. – Amilyen helyes törekvés Farkas István értékeit megmutatni végre a maga szuggesztív valóságában, ugyanúgy akaratlanul bár, de tényleges en Derkovitsot egy kicsit elbújtatta a rendezés – és mindössze egy Ilincz-kép látható, nem is jellemző korszakából. (említve).

Új állandó kiállítás a Nemzeti Galériában.
Vas Népe, 1983. okt. 8.

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész (1894-1934).

A Magyar Nemzeti Galériában megnyílt a XX. sz.-i festészet és szobrászat c. új állandó kiállítás. — akaratlanul bár, de tömegesen Derkovitsot egy kicsit elbújtatta a rendezés.

L.M.: XX. századi festészet és szobrászat.
Dolgozók Lapja, 1983. okt. 9.

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész (1894–1934).

Simon Magdolna művészettörténész a XIX–XX. sz. i magyar képzőművészetet bemutató, állandó kiállítás rendezője. A múlt század elejétől az 1960-as évek végéig átfogja a magyar képzőművészet legjellegzetesebb irányzatait. – Figyelmet érdemel az a terem, ahol a modern magyar piktúra olyan klasszikusainak a művei láthatók, mint Derkovits, Dési Huber István, Egry József, Ámos Imre, Kondor Béla, Korniss Dezső.

Heltai Nándor–Koloh Elek: a rendezők véleménye.
V. M.: Képtár a Cifrapalotában.
Petőfi Népe, 1983. okt. 9.

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész (1894–1934).

Új, állandó kiállítás nyílt a Magyar Nemzeti Galériában, művészetünk eredményeit, fejlődését a középkortól máig bemutató kiállítás. – Amilyen helyes törekvés Farkas István értékeit megmutatni végre a maga szuggesztív valóságában, – ugyanúgy, akaratlanul bár, de tényleges Derkovitsot egy kicsit elbújtatta a rendezés.

Losonczi Miklós: XX. századi festészet és szobrászat.

Nógrád, 1983. okt. 11.

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész, /1894-1934/.

dr. Bándi Gábor, a Vasmegyei múzeumok igazgatója a készülő képtár terveiről mondja: „... az anyag, ha csak a felszabadulás előtti alkotásokat tekintjük, véges, behatárolt, Derkovits-kép nem lesz több, Dési Huber István is befejezett, a Szocialista Képzőművészek Csoportja legtöbb tagjának rövid, tragikus végű élet adatott..."

„Nemzedékek" c. /repr./.

b. r.: Készül a képtár kiállítási terve.

Vas Népe, 1984. ápr. 1.

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész (1894-1934).

6. „Barkás csendélet," karton, tempera, 52×73 cm, 1932.
(repr.)

Művészet, 1984. júl. 38-old.

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész (1894-1934).

A Varga-múzeum, kiállítóház, a Főváros ajándéka. Méltó az alkotóhoz, a mecénáshoz, a magyar művészethez. — Látjuk itt Derkovits szobrát, háttal áll az ablaknak, a világnak, melyet a maga törvényei szerint hordoz önmagában. (repr.)

Jávor Ottó: A Varga-ház.
Budapest, 1984. júl. 16-17-old.

Derkovits Gyula, festő-grafikusművész, (1894–1934).

Svaby Lajos 1960-ban végzett a Főiskolán. Azokban az években – mondja a művész – egészen jó magyar gyűjtemény volt, egészen jó helyen, a Szépművészeti Múzeumban. Ott egyjütt kitek Kmetty-Bernáth-Derkovits-képek. És Nemes Lampertt-Nagy Béla-képek, a múzeum egyéb lakóival, Grecoval, Rembrandtal, Vermeerrel.

Studió 84

1984. VII. 17. TV 1-műsor, 21.25 (Zné).

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész (1894-1934).

A VI. balatoni kisgrafikai biennálé megnyílt Tihanyban. – Derkovits Gyula metszetei, karcai, az ő művei figyelmeztettek: a grafika lehet tűz, lehet fegyvér, lehet világot változtatt erő, függetlenül a méretétől. Az ő szomszédságában a még oly finom ötlet, a virtuóz technika csupán szépelgés, kisdedjáték, ha az eszme, melyért mindez létrejön, nem erős és nem világos.

Heitler László: Kisgrafikák Tihanyban.
Népszava, 1981. szept. 11. 6. old.

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész (1894–1934).

Cs. Uhrin Tibor e beszélgetésben elmondja, hogy nagyon hatott rá a barbizoni iskola, különösen Paál László, azután rajongott a nagybányaiakért, pld. Ferenczyért. Főiskolás korában Cezanne és Derkovits hatása ejtette meg, aztán a konstruktivizmus, Kassák Lajos bűvkörébe került, Hincz Gyula iskolája is vonzotta, majd Fónyi mester lírai koloriznusának halkszavúságát becsülte sokra.

Bakó Endre: Cs. Uhrin Tibor.
Hajdú-Bihari Napló, 1983. máj. 14.

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész (1894–1934).

A Szocialista Képzőművészek Csoportjának tagjai, mire a felszabadulás elérkezett, halottak voltak. Mártírok, hősi halottak, áldozatok. Az élelbenmaradók, akik valamikor Derkovits szellemiséget vállalták, sem úrzták meg veszteségek nélkül. Most 1945 után jött a szocreál nevében a sematizmus.

(h. 2.): Felkínált szobrok tárlata.

Csepel, 1983. aug. 26.

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész /1894-1934/.

A Kecskeméti Képtár gyűjteménye a XIX-XX. sz. magyar művészetét mutatja be. – A termekben sorakoznak Ferenczy Károly, Rippl-Rónai, Gulácsy, Tornyai, Derkovits, Dési Huber, Egry, Ámos Imre művei.

P. Szabó Ernő: „Naparcúnak kell lennie..."
Magyar Ifjúság, 1983. dec. 30. 31-old.

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Gyula Berkovits

BUDAPESTER RUNDSCHAU

1984 JAN 6

F1027

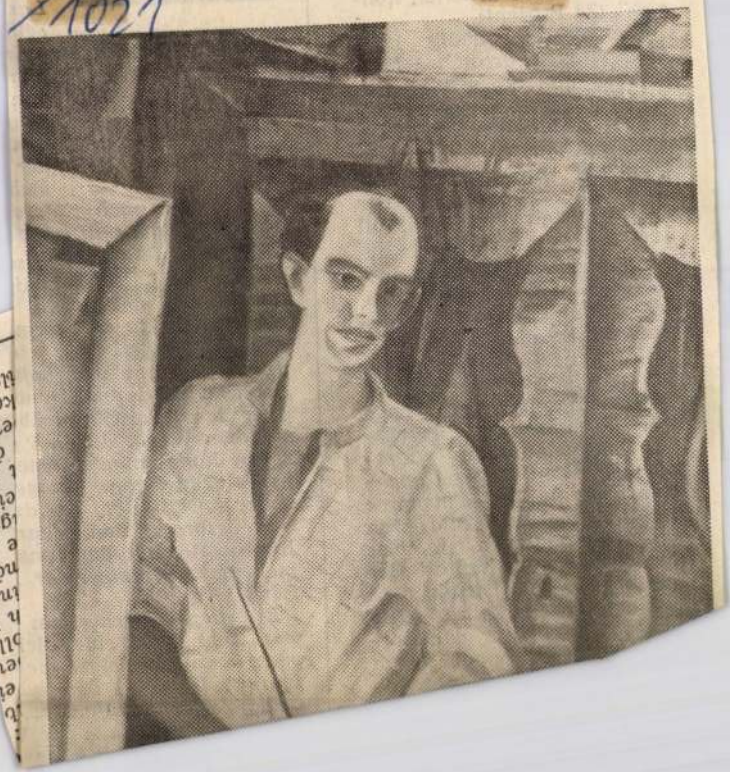

sie nicht
nen" (38
Die ve
Zahl wic
nungen
Erfahrun
die alten
plex beu
Mehrheit
schädlich
Öffentlic
und geduldig begegnet.

Hauptziel der Meinur
umfrage war zu ergrü
wie die ungarische P
rung über die L
hältnisse der alter
denkt, wie sich
ven Bedingun
und Lebens
sein der
spiegeln
nete n
und
de

Gyula Derkovits (1891—19
Kunst des 20. Ja
Allen mit einer s
Vereini
ne Frau
der Nationalgalerie

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész (1894-1934).

A Szocialista Képzőművészek csoportjának tagjait – Fenyő A. Endre is tagja volt – a világnézeti azonosság kapcsolta őket egymáshoz. A világot a munkásság álláspontjával ítélték meg. Festészetük is ezt tükrözte. A festői megjelenítésében Derkovits Gyula ábrázolásmódját követtek, később a hazai nemzeti hagyományokat felhasználva.

Brestyánszky Ilona: Nyolcvan éve született Fenyő A. Endre, Csongrád Megyei Hírlap, 1984. febr. 25. 7.-old.

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész (1894-1934).

A hatvanas évektől kezdve kibontakozó, egymásba torlódó avantgarde kísérletezések közepette kevés szó esett a Derkovits Gyula nyomán, szilárd világnézeti egységbe, szervezett formában, az illegális Kommunista Párt irányítása alatt 1934-től a felszabadulásig működő Szocialista Képzőművészek Csoportjának tevékenységéről. – A csoport festői tagjai megjelenítésben Derkovits Gyula ábrázolásmódját követték.

B. Y.: Nyolcvan éve született Fenyő A. Endre.

Vas Nepe, 1984. febr. 25.

DERKOVITS Gyula (festő)

"...Gondoljuk meg Csontváryt vajon megértette-e a nagy tömeg a mai napig? Nem értette meg. Vagy Derkovitsot, aki szerintem példaképe annak a művészetnek, akit un. szocialista művésznek lehet mondani. Megértették őket? Nem a formáinak a külsőségeit, hanem a belső szerkezetét és a mondanivalóinak ujdonságát."

Bálint Endre nyilatkozata. In. Életünk, 1986/6.sz. 551.p.

DERKOVITS Gyula

DERKOVITS

Holdas ezüst didereg a vasút sine mentén,
mint óntányéron pikkelyes árva halak.
S mint hal a parton, ráng az ecset: barnás szinü halfark
s verdes a szív az Idő kékre fagyott tenyerén.

SZILÁGYI Ferenc: Magyar képirók (vers)
/Derkovits, Egry, Kondor, Kohán, Kornis/
Somogy, 1986/1. 42.p.

Derkovits Gyula, festő

L: Kondor Béla

Vadas József: A Darázskirály udvarában 13.

Élet és Irodalom Bp. 1986 jún. 27 xxx/26

Derkovits Gyula, festő

L: Bak Imre

Bán András: Magyarok Velencében 12

Élet és Irodalom Bp. 1986. aug. 8. XXX/32

Derkovits Gyula, festő

L: Egry József

3

–: Keti ajánlat

XXIV/11

Új Tükör, B p. 1986. márc 16.

Derkovits Gyula, festő

L: Gruber Béla

-: Heti ajánlat

3.

Új Tükör Bp. 1986 dec. 14.

XXIII/50

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő- és grafikusművész (1894–1934)

Fenyő A. Endre 80 éve született, 1904. febr. 24.-én. A szocialista Képzőművészek Csoportjának munkájában vett részt amely az új, realista művészetért küzdött. Báz Béla, Sugár Andor, B. Juhász Pál, Kondor György, Hány Károly László, Schnitzler János, Berda Ernő tartoztak a csoport festői közé. – A festői megjelenítésben Derkovits Gyula ábrázolásmódját követték.

Brestyánszky Ilona: Fenyő A. Endre.
Népújság (Tolna), 1984. febr. 25.

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész (1894–1934).

Mikus Gyula festőművész kerzthelyi műtermében dolgozik, immár hetven éve. Legutóbb az NDK-beli Hallében és Tapolcán rendeztek kiállítást, szép sikerrel. Kérdésünkre, hogy kik a kedvencei, válaszol: Gulácsy, Egry, Szőnyi, Derkovits... ez az "ő világa.

Magyar Hajnalka: A festő és a Balaton.
Zalai Hírlap. 1984. máj. 5.

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész (1894-1934).

Hatalmas, szinte monumentálisnak mondható Majthényi Károly szobrászművész műve, a Derkovits-sztélé, amely a nagy festőről elnevezett városrész dísze Szombathelyen. (említve).

Pós fai János: Majthényi Károly, szobrai között.
Vas Népe, 1984. jún. 30. 8.-old.

Deckovits Gyula

- nevi megmelétve a „Basta Ekmő intenkonti-
nentális festői munkássága" c. cikkben

Heveri Szemle

1983. dec.

Derkovits Gyula

Lukácsy Sándor: Vidék Bpesten
Kiállítás tanulságok-
kal

Magyar Hírlap, 1985. V. 21

Derkovits Gyula

P. Szücs Juliánna: A rendhagyó rendtörténető Papp Oszkár kiállítása

Népszabadság, 1986. III. 5

Derkovits Gyula (1894–1934)
Barkás piaci csendélet 1932
papír, tempera, 52×73
A Köves gyűjteményből származik
BTM Fővárosi Képtár
Fotó: Bakos Ágnes

MOZGÓ VILÁG 1051 BP. NÁDOR U. 26.

DERKOVITS Gyula

R. Gy. [Rózsa Gyula] XLII. 13.

Derkovits Jubileumi
kiállításának kilencvenedik évfordulóján

Népszabadság, 1984. ápr. 13. 7. l.

ll

ıelyben mindent (a postai kommunikációt pedig kü-
nösképpen) agyonellenőriztek, ez a kiállítás a kaján
ndörködés, a politikai hatalom kis lépésben történő
egyverzését megkísérlő szándék eszköze lett. A bé-
gművészet szakmabelijein kívül (a *Király Józsefből,*
lin Beloiescuból és *Pavel Veresből* álló temesvári cso-
rt) nagy számban jelentkeztek olyan résztvevők, akik
„magától értetődő" postai cenzúrát kikerülve a kéz-
l-kézbe postázás abszurd levelezési formájához fo-
modva, személyesen kézbesítették ki a címzettjeik-
k küldeményeiket. (A szervezők: *Dan Mihaltianu*
pzőművész, *Mircea Florian* rockzenész és *Andrei Ois-*
nu szürrealista költő.)
Ez a szöveges/képi művészi kommunikáció kiterjesz-
ét kedélyesen megcélzó (és ekképpen az Írás című
llítást eszünkbe juttató) kiállítás azonban nem vezet
t el a postával szembeni tényleges agresszióig. Gya-
m szerint erre, netán sokkal hevesebb formában,
g sor kerülhet ezután; egyrészt tiltakozásként a leve-
és-ellenőrzés magánszférát sértő fenntartása ellen,
srészt – és főként – azért, mert lehetetlenség érdem-
es kiutat találni a cselekvés és kommunikáció helyett
szta tervezgetésre ítélt állapotból.
A hetvenes évek folyamán Romániában említésre
ltó sikerrel alkalmazták az installáció, a performan-
és a happening kínálta módszereket. A következő
izedben pedig további radikalizálódás ment végbe,
ilyen rendezvények határozottabb politikai célzatos-
gal telítődtek, de paradox módon egyúttal margina-
lódtak is. Hiszen kis közösségek előtt zajlottak le,
sak fotók maradtak róluk. Emlékezetes maradt a
beni műhely teljesítménye (1986), melynek „sztár-
" (*Teodor Graur*, Dan Mihaltianu, *Antik Sándor,*
ucsán Miklós, Constantin Petraschievici) a helyi

Derkovits

Lőrincz Gyula: Dózsa – Derkovits. (1936)
= Szlovenskói kildetés: Csehszlovákiai
magyar emérik 1918–1938. Omcáll
Szeberényi Zoltán. Bp; ~~Pozsony~~ Bratislava; Szepszód; Madách
1984 334–336 p

DERKOVITS Gyula

NÉMETH Lajos: Derkovits évforduló. = A M. Képző- és Iparművészek Szövetségének Tájékoztatója 1984 3/4. 7.p.

Derkovits Gyula.

KOLTHA Sándor: A szocializmus festője Derkovits Gyula születésének és halálának évfordulójára. = Népszava, 112. 88. 1984. ápr. 14. 9. p. ill.

b/ A Kutatócsoport gyüjteménye
ellátás folyamatosságát különö
fejlesztése érdekében biztosit
elsősorban
forrása a házi fotolaboratóriu
bizonyos megszoritásokat és kö
utóbbi /a könyvárak hazai és n
egyre növekvő ráforditást igén
fontos forrása a saját kiadásu
ráforditás rendszerint többszö
seket is kiváltó forrás.

A könyvtári beszerzések átteki

év	vásárlásra	cserér
1986	281	6,7
1987	234	19
1988	368	8
1989	568	23
1990	481	51

Igen visszaesett az öt éve
és az Adattár, számára/ vásárlásár
együtt 240.340 Ft/, ami a lexi
állandó módositását igén yelte

DERKOVITS Gyula

[Harangozó Máté]

(hm): Derkovits saját portréja. =

Esti Hírlap. XXIX. 90. 1984. ápr. 16. 2. p.

nement : c'est là proprement la besogne du critique.

Il ne faut pas, comme je vois faire à quelques jeunes et vivantes revues contemporaines, perdre de temps à discuter la légitimité de cette besogne. Il existe entre les poètes et les critiques, entre tous les artistes et tous les critiques, un antagonisme aussi vieux que la critique, sinon aussi vieux que l'art. Platon est le premier grand critique, lui qui non seulement entreprend comme les rhéteurs d'analyser les procédés de l'art verbal, et d'en transmettre les préceptes, mais de révoquer en doute la légitimité de toute poésie. Il ne sert à rien de nier cette hostilité ancienne. Il faut, elle aussi, la comprendre. Elle me paraît inévitable et fondée en nature. L'intelligence même qu'on aura de ce qui la rend nécessaire, nous élèverait à une critique moins naïve, incapable de se jeter tête baissée dans une mêlée qu'elle dominerait. Il y a, dans la faune intellectuelle, des espèces naturellement ennemies. En toute rencontre, c'est de l'une à l'autre

*L'exclusion de Rostand, parce que *épigone de Victor Hugo*, nous semble arbitraire; les citations allemandes, françaises et anglaises auraient dû être traduites; I. 192 écrire: sentimentale, p. 307 Meilhac, p. 347, il y a deux fautes dans la citation française; II. p. 285, écrire Varennes.

Vörös Géza: Fekvő nő, olaj, vászon, 50×70 cm

demes lett volna az oeuvre-katalógus összeállítóját, Körner Évát megkérdezni, szakvéleményét a katalógusban rögzíteni.

Hasonló problémát vet fel *Martyn Ferenc Két alak* című képe, amely az aukciós katalógus tanúsága szerint Hárs Éva: Martyn Ferenc életmű-katalógusában szerepel, aki viszont figyelmesen kezdi keresni az illusztrált képek között, azt csalódás éri. Nincs sehol. Elég lett volna a figyelmes aukcionálóknak csupán a számot megadni, hiszen a Martyn oeuvre-katalógus 1-től 2676-ig van beszámozva, ha a felkínált mű ezek egyike. Ez a gesztus bizalmat keltett volna a vásárlókban. Így az elnagyolt megfogalmazás inkább a felületesség látszatát keltette. Meg kell azonban jegyezni azt is, ha az oeuvre-katalógusban nem szerepel egy mű, az még nem teszi egyértelműen kétségessé eredetiségét.

Hasonló problémákat lehetne felvetni, ha a katalógust, vagy az aukció lebonyolítását vesszük szemügyre. A BÁV a múlt évtől kezdve új formátumú katalógussal rukkolt elő. Feladta a hosszúkás, árverési szándék jelzéseként is felmutatható alakzatot, amely az évek során furcsaságával immár hagyományt teremtett. Az új külalak azonban nem sok örömet hozott, mert az illusztrációk színvonala mélyen a kelet-európai átlag alá zuhant. A régi, hosszúkás katalógusból még fel lehetett ismerni a képeket, az újból csupán az aláírás igazít el, mert kénytelenek vagyunk sejtéseinkre hagyatkozni, ha a fekete festék alól valamit megpróbálunk kivenni.

Talán még sajnálatosabb az árveréseken egyre jobban elharapódzó komolytalan licitálások gyakorlata. Itt nem egyszerű felelőtlenségről van szó, vagyis arról, hogy valaki nincs tisztában anyagi helyzetével, és akkor is licitál, amikor már fizetésképtelen, hanem sokkal inkább arról, hogy vannak olyan személyek, akiknek érdekében áll, hogy az árakat felverjék. Az árverésen nincsenek megfigyelők, akik ezeket a személyeket lelepleznék, és a felvert árak megfizetésére kötelezneék. Így nyugodtan tűnhetnek el a tömegben, szélhámoskodásuknak nincs sem erkölcsi, sem anyagi következménye.

Néhány példát emeltem ki az árverési rendezvényről, amely a gyűjtők igazi ünnepévé válhatna, ha a körülményeket megteremtenék hozzá. Ebben a *Műgyűjtők Galériája* jár élen, amely komolyan veszi a konkurenciaharcot, elegáns környezetben, profi külföldi árverési szakemberrel vezetteti le aukcióját, és nem utolsósorban gyönyörű, színes nyomású katalógust ad ki a vársárlók tájékoztatására. Érdemes lenne megfontolnia a BÁV vezetőinek is, hogy egy-egy aukcióban a képek eladásán kívül mennyi lehetőség rejlik, a vállalati presztízs növelésének számtalan eszközét kínálja egy ilyen esemény, de ehhez szakszerű menedzseri munkára lenne szükség. *Sinkovits Péter*

Derkovits Gyula: Kábelfektetők, vegyes technika, 38,5×42 cm

Karácsonyi BÁV-aukció – hiányosságokkal

Gerrit Lundens: Kártyázó fiatal pár, XVII. század, olaj, fa, 43×60 cm

Már az előrejelzések is nagy vásárt ígértek. Jelentős régi nagymesterek munkáit kínálták fel vásárlásra. Hónapokkal előbb megindult a beérkezett művek szelektálása, hogy a jól megválogatott és előkészített anyag valóban ünnepi alkalmat teremtsen a gyűjtők legszélesebb körének. A régi, klasszikus képek kedvelői ritkán találkoznak kiemelkedő mesterek munkáival, a magyar műtárgypiacra ritkán kerülnek be a legnagyobbak.

Gerrit Lundens XVII. századi amszterdami festő kocsmajelenete, a *Kártyázó fiatal pár* igazi csemegének számított, még a védettség sem tudta visszariasztani az elszánt gyűjtőt, hogy a 440 000 Ft-ot megfizesse. Nem ért el ilyen magas leütési árat a *Judit Holofernes fejével* című kompozíció, amelyet *Fede Galizia* XVII. századi bolognai festőnő tevékenységével hoztak kapcsolatba. 80 000-ről csupán 100 000-re emelkedett, talán a restaurálás miatt. Hasonlóan mérsékelt áron kelt el egy XVII. századi olaszfestő szenvedélyes, drámai hangvételű *Kleopátra* képe – az olasz barokk festészet jellegzetes témáját variálva –, csak nehezen tudták a 120 000 Ft-os kikiáltási árról a leütésig 200 000-re feltornászni.

Északolasz festő, XVII. sz. Kleopátra, olaj, vászon, 96×74,5 cm

A magyar anyag már nemcsak közép- és kismesterek munkáit, hanem valóban jelentékeny, vezető művészek kiváló alkotásait is felvonultatta. Itt legelsőként *Szinyei Merse Pál Sárguló lombok* című festményét kell kiemelni, amely árverési csúcsot döntött 950 000 Ft-os leütési árával. Noha a kép nem tartozik a főművek közé, a szokatlanul nagy érdeklődést az váltotta ki, hogy a Magyar Nemzeti Galériában tavaly márciusban nagyszabású Szinyei életmű-kiállítást rendeztek, ahol kül- és belföldi kortársai körében mutatták be a magyar plein air festészet első nagy mesterét. E tárlathoz katalógus, monográfia és dokumentumválogatás is készült egyidejűleg, s a monográfiában szerepelt az eladásra kínált mű is. Ez a tudományos előkészítés alapozta meg az árverési sikert.

A Szinyei-kortárs *Mednyánszky László* képeiből most is kerültek elő újabb darabok. Nem a legkiválóbbak közül, de a *Havas fasor* című kis olajkép így is 25 000 Ft-ról felment 120 000-re.

A magyar avantgárd festészet első generációja nagy mesterének, *Berény Róbertnek* egészen korai művét, a *Női aktot* kínálták eladásra. A kép a Nyolcak csoportjának megalakulása előtti időből való, amikor Berény Párizsban, az akadémián tanult, hamarosan komoly sikereket ért el, kiállított a Salon d'Automne-ban, majd a Salon des Indépendants-ban. A kép ebben az időben készült, lehet, hogy valamelyik párizsi kiállításon szerepelt is. Ha a BÁV komoly előkészületeket tenne egy-egy aukcióra, akkor kutatással kideríthette volna ezt a körülményt, amely a kép eladásánál jelentős értéknövelő tényező lett volna.

Hasonlóan érdekes volt a két, árverésre felajánlott Derkovits-mű sorsa is. A 80 000 Ft-os kikiáltási árral meghirdetett, elnagyolt kompozícióvázlat, a *Látogatás (Búcsú)* című, 1927-es olajkép *Körner Éva Derkovits-monográfiájában* szerepelt, így gyorsan felkúszott a 170 000 Ft-os leütési árra, míg a rendkívül izgalmas, expresszív mozgással lüktető *Kábelfektetők* című korai grafikája, amely a katalógusban nem volt ilyen pedigrével ellátva, 35 000-ről csupán 95 000-re emelkedett. A kép a Körner-monográfiában nem szerepel. Ér

Táncosok és kézművesek

Győri Nyár '93 (IV.)

A magyar és a környező európai népek folklórjának kedvelői július 3–4-én népviseletbe öltözött lányokat, fiúkat láthat táncolni, énekelni, zenélni. Szombat reggeltől benépesítik majd a Széchenyi teret a Franciaországtól Hollandián át Törökországból érkezett fiatalok, hogy életük egy apró szeletét bemutassák az itt élő embereknek. Táncház, vendégcsoportok fellépése, valamint kézműves vásár és bemutató helyszíne lesz a tér. A testvérvárosokból aranyműves, kéziszövő, selyem és fafestő érkezik, de a palettát a hazai kézművesek munkái fogják meghatározni. Fafaragók, fa- és textiljáték-készítők, ékszerkészítők és hangszerkészítők, bőrművesek, üvegművesek, díszkovácsok sőt egy szarumüves munkáit és röglönzött műhelyét is megnézhetik. A vásárt győri alkotók egészítik ki. A programokat színesítendő és a hangulatot hevítendő egész nap népi zenekarok, a Bekecs Együttes, a Malév Kamarás Együttes és valószínűleg a Hegedős Együttes zenészei fogják nyűni a hangszereket.

Nyolc év új szerzeményei a Nemzeti Galériában

Hétezer-ötszázötven műtárggyal gyarapodott az utóbbi nyolc évben a Magyar Nemzeti Galéria gyűjteménye. Középkori, reneszánsz, barokk és 19–20. századi művekkel. Szobrokkal, táblaképekkel, festményekkel, grafikákkal, rajzokkal, érmekkel, plakátokkal. Köztük sok igen jelentős alkotással.

Ezért is döntött úgy a múzeum vezetése, hogy kiállításon mutatja be az új szerzeményeket, amelyek 1985 és 1992 között kerültek a Nemzeti Galéria tulajdonába. Ajándékozással, vásárlással és cserével. *A magyar művészet századai a múzeumi gyűjtés tükrében* cím a gyűjteménygyarapítási koncepcióra utal, a magyar és a magyarországi képzőművészet egészét az államalapítástól napjainkig terjedően jelölve ki az intézmény gyűjtőkörét. A Nemzeti Galéria feladata, hogy a kvalitás-kiválasztás és a művészettörténeti dokumentálás szempontjainak egyeztetésével minden korról megfelelően árnyalt és lehetőség szerint hiánytalan képet tudjon adni. A kiemelkedő mesterek éppúgy képviselve legyenek, mint a kisebbek.

Vajon vannak-e még rejtett kincsek Magyarországon? Vajon lehet-e még pótolni egyes gyűjtemények hiányait? Árnyalni a korszakokról, egyes alkotókról kialakult (múzeumi) képet? A kiállítás tanúsága szerint mindhárom kérdésre igenlő a válasz. Bár a lappangó, hiányzó műveket egyre nehezebb megtalálni.

S hogy hol bukkannak fel a művek? Nos, hazai és külföldi aukciókon, antikváriumokban, műkereskedőknél, magángyűjteményekben, hagyatékokban. És akkor már csak a megszerzés lehet a cél. Szerencsére még pénz is jut(ott) a Galéria gyűjteménygyarapítására. Sok újonnan szerzett kép, szobor felirata jelzi, vásárlás útján került a múzeumba. De fontos és kvalitásos munkákat kapott a Galéria adományként, ajándékba, műgyűjtőktől, művészektől vagy örököseiktől, mecénásoktól. Itt van pédlául a dr. Véghelyi Péter hagyatékából származó három gyönyörű Rippl-Rónai festmény. (Véghelyi Péter a Szépművészeti Múzeumra hagyta pazar gyűjteményét, de a Galériának is jutott néhány műkincs.) A Fruchter örökösöktől kapta meg a múzeum Derkovits Gyula egyik főművét, a Szőlőevőt. Sréter Ferenc egy Barabás-portrét, Lőrincz Lászlóné egy Brocky arcképtöredéket, Jashik Sándorné három Jashik Álmos-képet, Benkő Lászlóné két Aba Novák Vilmos-olajképet, Markos Annamária egy Marastoni Jakab-vásznat, Károlyi Judit egy id. Markó Károly-festményt, Lugossy Istvánné egy Mednyánszky László képet-ajándékozott. Szomoroczy Ida hagyatékából két Székely Bertalan-mű, dr. Szondy Lipót hagyatékából Ferenczy Béni egyik korai remeke, Dániel Ervinné ajándékaként Kaunitz András hagyatékából egy Kondor Béla-festmény került a múzeumba. A Magyar Külkereskedelmi Bank vásárolta meg Barabás Miklós Vásárra induló román család című vásznát, és adta tartós letétbe a Nemzeti Galéria állandó kiállítására.

Barabás Miklós: Vásárra induló román család

Kiállításra a hét és fél ezer új szerzeményből alig félezer került. Gertrudis királyné síremléktöredéke Pilisszentkeresztről. Reneszánsz kőfaragványok – közülük néhány a Belvárosi Plébániatemplom ajándéka – középkori Madonna faszobrok, Mányoki Ádám két arcképe (1713, illetve 1732 körül), Ferenczy István VII. Piust ábrázoló aranyérme (1823), és igen gazdag anyag a 19–20. századból, valamint kortárs művészek munkáiból.

Az új szerzeményi kiállítás, érintve az egész magyar művészet történetét, igazi élményt nyújt a látogatóknak. A tárlat június 27-ig tekinthető meg a Galéria C épületének földszinti termeiben.

(kádár)

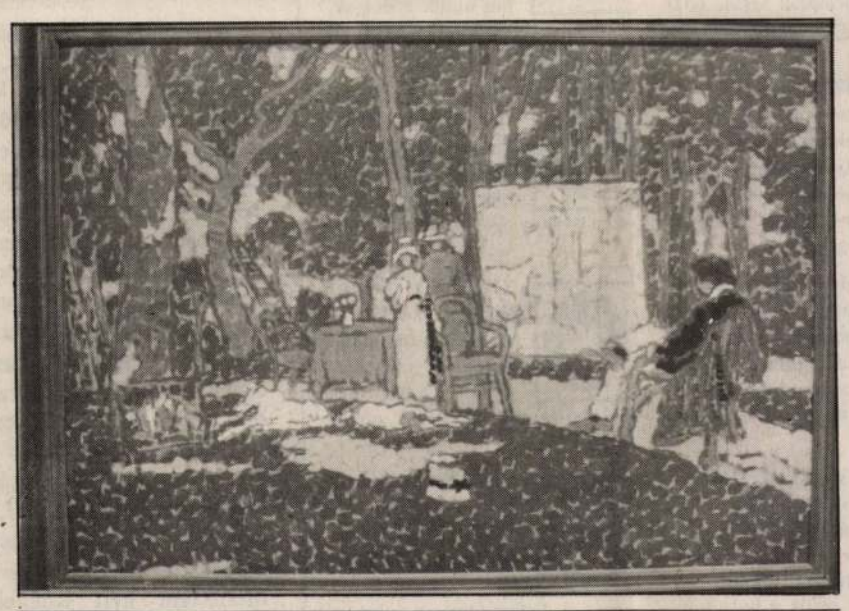

Rippl-Rónai József: Parkrészlet

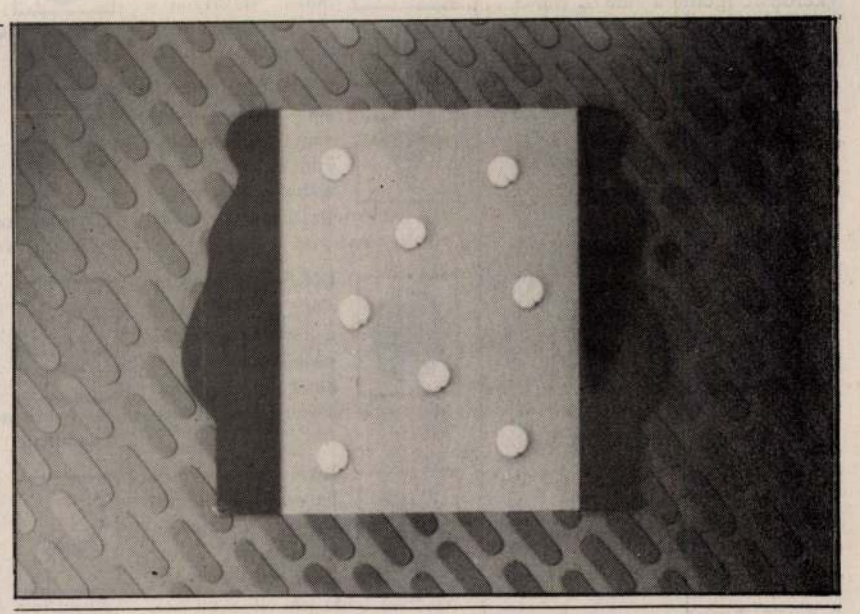

Deim Pál: Magőrzők

Nagyobb meleg, több hurrikán

Gyakoribbakká válnak a nagy trópusi forgószelek, ha tovább melegszik Földünk légköre. Újabb riasztó prognózis a globális felmelegedés már amúgy is sok megjósolt fenyegető hatása mellé. Emelkedik a világóceán vízszintje, olvadnak a jégsapkák, felgyorsul a sivatagok térhódítása, csökkennek a termőterületek, kipusztul sok állat- és növényfaj, és még hosszan sorolhatnánk. Most pedig még a szaporodó, rombolóbb hurrikánok is! Pedig a New Scientist és több más lap is ezt ígéri – ausztrál kutatók szimulációs vizsgálatai alapján.

Modelljükben abból indultak ki, hogy légkörünk széndioxid-tartalma belátható időn belül a jelenleginek kétszeresére emelkedik. Ennek következtében 4,8 fokkal nő az átlagos hőmérséklet. A komputeres vizsgálatok azt mutatják, hogy ennek következtében a tornádók, ciklonok és hurrikánok száma, gyakorisága a mainak kétszeresére emelkedik.

Hurrikánok akkor keletkeznek, ha egy meleg vízréteg hőmérséklete még hatvan méter mélységben is túllépi a 26 °C-t. A meteorológusok azonban nagy meggyőződéssel állítják: Földönk felmelegedése oda vezet, hogy mind több helyen emelkedik majd a vízhőmérséklet a kritikus érték fölé.

TV1

5.40 Falutévé – profittal
6.00 A Reggel
8.30 Közjáték
8.35–
12.05 Napközi
Benne:
9.00 Befogás
Angol ismeretterjesztő film (ism.)
9.50 Lottósorsolás
10.00 Dallas
Amerikai filmsorozat
A pók hálójában
10.50 Játék
11.05 Sorstársak
11.20 Fűben-fában
11.30 Telis-televideo '93 (ism.)
12.00 Hírek
12.05 Képújság
16.00 Délutáni egyenleg
16.10 Évgyűrűk
16.40 Ray Bradbury színháza
A Toynbee időgép
Kanadai tévéfilm (ism.)
17.05 Képújság
17.10 Pingu
Német–svéd rajzfilmsorozat
Múmin
Japán rajzfilmsor.
Múmin és Pöttöm kalandjai
17.45 Pénzvilág
18.00 Ablak
18.55 "Maradjatok meg szeretetemben!..."
19.00 Szeszélyes évszakok
20.00 Híradó
20.30 Telesport
20.40 Dallas
Amerikai filmsor.
A pók hálójában (ism.)
21.35 Panoráma
22.40 Ingmar Bergman képei
Suttogások és sikolyok
Svéd film
0.10 Híradó
0.15 Közjáték (ism.)
0.20 BBC-híradó

-2-

6.00–
9.00 Napkelte
14.10 Műsorismertetés
14.15 Drehscheibe Europa
14.45 Cigánykerék (ism.)
15.13 Garfield
Amerikai rajzfilmsorozat
Garfield karácsonya
15.40 Helikopter
16.05 Híradó – Időjárás
16.10 Női öttusa-EB
Lovaglás
Közvetítés Győrből
17.10 Nagylátószög
18.00 Híradó
18.10 Regionális híradó
18.25 Műsorajánlat – Időjárás
18.30 Produkció!
Tini sztár kerestetik '93
18.55 Csipegető
19.05 Orbán Balázs nyomában
Háromszék 1.
19.50 Műsorajánlat
20.00 Jókedvet kívánunk!
20.55 Nyitott stúdió
Egyszólam
21.15 Ünnepi Könyvhét, 1993
21.25 Megáll az ész!
22.00 Esti egyenleg
22.20 Időjárás
22.25 Napzárta előtt...
22.45 Aréna

OSZTRÁK 1

9.00: Hírek / Santa Fétől nyugatra (ism.) – 9.30: Kulturális magazin – 10.00: Régészeti magazin – 10.30: Intrikusok (film) – 12.15: Belföldi tudósítások – 13.00: Hírek – 13.10: Rólunk van szó (ism.) – 13.35: Sinha Moca (sor.) – 14.00: Örökölt szerelem (sor.) – 14.45: A holnap mesterei – 15.05: Heidi (sor.) – 15.30: An-tan-tánusz – 15.50: Ketchupvámpírok (sor.) – 16.30: VIF-Zak – 17.00: Minihírek – 17.10: Wurlitzer – 18.00: Hírek – 18.05: Rólunk van szó – 18.30: Testestül, lelkestül (sor.) – 19.30: Híradó – 20.00: Sport – 20.15: Európai zsaruk – 21.20: Vakáció hármasban – 22.45: Sport – 23.05: Hírek – 23.10: Salem végzete (am. film)

OSZTRÁK 2

12.00: Sport – 17.30: Természetfilm – 18.00: Alf (sor.) – 18.30: Nyereményjáték – 19.00: Tartományi élet – 19.30: Híradó – 20.00: Kulturális magazin – 20.15: Dokumentumfilm – 21.00: Tudomnyos magazin – 21.15: Schilling – 22.00: Hírek – 22.30: Spike Jones-show – 23.15: Made in USA – 23.40: Ostbahn Kurti

RTL PLUS

6.00: Híradó – 7.00: Halló, Európa – jó reggelt, Németország! – 9.00: A reggeli show-ja – 10.00: Gazdag és szép (am. sor.) – 10.30: Forró nyeremény – 11.00: Rizikó – 11.30: Családi párbaj – 12.00: Magazin – 12.30: A Springfield-sztori (am. sor.) – 13.20: Kalifornia klán (am. sor.) – 14.10: Baleseti osztály (am. sor.) Kis halak – 15.00: Gyilkosság a hobbija (am. sor.) Vörös szegfű – 16.00: Beszélgetés – 17.00: Ki itt a főnök? (am. sor.) Sam és az ügynökség – 17.30: Borzasztó kedves család (am. sor.) Minden jó, ha jó a vége – 18.00: Fiatalok magazinja – 18.45: Híradó – 19.15: Robbanékony – 19.45: Jó idők, rossz idők (német sor.) – 20.15: Hazai dallamok – 21.15: Sylter-történetek (német sor.) A betörés – 22.15: Forró rágógumi (sor.) – 24.00: Tinik (olasz erotikus film) – 1.30: Desieria (német szexfilm) – 3.20: Tinik (ism.) – 4.45: Baleseti osztály (ism.) – 5.30: Rajzfilm

SAT 1

10.00: Apának feleség kell! – 11.40: Szomszédok (ism.) – 12.05: Szerencsekerék (ism.) – 12.45: Bosszúállók (ism.) – 13.35: Fiatal és nyugtalan (am. sor.) A titok nyomában – 14.20: Szomszédok (ausztrál sor.) Döntések – 14.50: Kaliforniai nap alatt (am. sor.) Dráma a tengeren – 15.45: A bosszúállók (am. sor.) Valóra vált rémálom – 16.45: Kockáztass! – 17.20: Mindent vagy semmit – 18.30: Hírek – 18.50: Sport – 19.00: Pénz, halál, szerelem – 19.30: Szerencsekerék – 20.15: Tűzmadár-akció (am. akciófilm) – 22.00: A rend urai (am. film) – 23.55: Madame O. lovaglóiskolája (erotikus film) – 1.05: A bosszúállók (ism.) – 2.00: Beszélgetés (ism.) – 3.20: Tiltakozás (ism.)

EUROSPORT

8.30: Aerobic – 9.00: Kosárlabda – 11.00: Labdarúgás – 12.00: Tenisz – 19.30: Eurosport-hírek – 20.00: Honda-magazin – 21.00: Jégkorong – 22.00: Tenisz – 23.00: Ökölvívás – 24.00: Kosárlabda

GYŐRI KÁBELTELEVÍZIÓ

A TV4 műsora 20.00–24.00

HBO

17.30: Babar: Robotőrület (fr. rajzfilm) – 18.00: A leghosszabb nap (am. kalandfilm) – 21.00: Fényes nyergek (am. westernparódia) – 22.30: Kiszemelt áldozat (am. dráma) – 0.05: Dollman (am. sci-fi)

MAI AJÁNLATUNK

SZÍNHÁZ

Győri Nemzeti Színház (312-044), 19 óra: Nem élhetek muzsikaszó nélkül. Ódry-bérlet.

Soproni Petőfi Színház (338-888), 19 óra: A kölyök – édesbús musical Chaplin emlékére.

ÜNNEPI KÖNYVHÉT

Győr, *Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár*, 10 óra: A Tekintet című folyóirat bemutatója. Vendégek: Cs. Gerencsér Ildikó szerkesztőségvezető és Páll László országgyűlési képviselő.

FIATALOKNAK

Győr *Petőfi Sándor Ifjúsági Ház (327-466)*, 17 óra: A '60-as évek szellemében játszik a Capitan Kinley and the Miser's. majd Rock and Roll party.

Sopron, *Liszt Ferenc Művelődési Ház (314-170)*, 21 óra: Tanévzáró micsoda buli.

ELŐADÁS

Sopron, *Liszt Ferenc Művelődési Ház (314-170)*, 17 óra: A Kaszinó jubileumi év programja – dr. Tölgyesi József irodalomtörténész előadása Dorosmai János soproni íróról.

Dallas

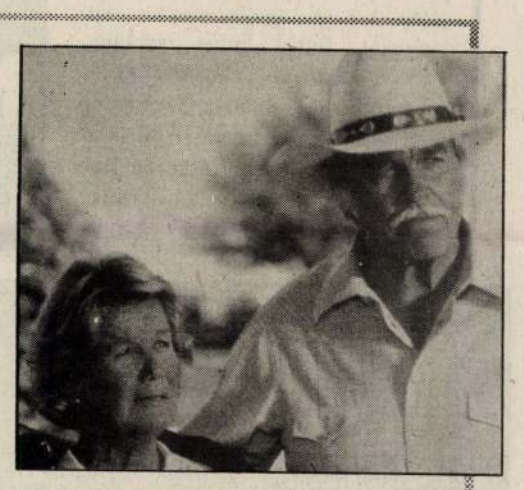

TV1 – 20.40

Jockey ugyan egy kis leckét kap a kubai Perez úrtól, de végül is eléri a célját, mert a külföldiek kifizetik az adósságukat. A Pamela és Mark közötti vonzalom elmélyül, bár az asszony nem akar róla tudomást venni. Amikor franciaországi kirándulásukon véletlenül összefutnak régi barátaikkal, Wolkerékkal, Pamela reméli, hogy nem lesz pletyka a dologból. Bobby tudja, hogy kanadai olajüzletéhez szüksége van új olajfúró gépre, amely Cliffnek és testvéreinek a tulajdonában van, de Cliff csak a saját üzleti érdekeit tartja szem előtt.

Suttogások és sikolyok

TV1 – 22.40

Három nővér, valamikor a századforduló táján: Agnes, Karin és Maria. A nővérek jellemének alakulását – a súlyosan beteg Agnes naplója és néhány múltba pillantás segítségével – gyermekkoruktól kísérhetjük figyelemmel. Anyát és lányát nem véletlenül játssza egy színésznő: Liv Ullmann. A karakterükben van hasonlóság. Az anya őt kényezteti, Agnes – aki már ekkor is betegeskedik – gyakran figyeli meg az anya és Maria önfeledt sugdolózását, ami ebben a filmben a legmagasabb rendű összetartozás kifejezése. Agnes és Karin befelé fordulva egyfajta lelki elhagyatottságban nő fel. A halála előtt álló, felnőtt Agnes az igazi gondoskodást és szeretetet nem nővéreitől, hanem Annától, a szolgálójuktól kapja meg.

Ingmar Bergman remekműve az életről és a halálról, az önzésről és az önzetlenségről, a kegyelem, az egymásra találás ritka pillanatairól, sikolyokról és suttogásokról beszél, kivételes formai szépséggel, a komponálás és sűrítés tökélyen túli fokán.

Képünkön: Jelenet a filmből.

Jókedvet kívánunk!

TV2 – 20.00

A TV 2 szórakoztató műsorának sikeréhez nagymértékben hozzájárul, hogy a népszerű komikus, Mikó István a műsorvezető. A szereplők között megtalálható: Bajor Imre, Balázs Péter, Csala Zsuzsa, Pécsi Ildikó és Szombathy Gyula is.

Horoszkóp

KOS: Határozottsága jó benyomást keltett valakiben, akinek tervei vannak önnel. Vigyázzon a pénzére, ma hamar kiürülhet a tárcája, ha nem vigyáz.

BIKA: Úgy temetkezik gondolataiba vagy alkotómunkájába, mint akit homlokon csókolt a múzsa. Estére teljesen kifárad, kimerül. Nézzen tévét!

IKREK: Nem árt, ha előre megtervezi napját, odafigyel az eseményekre. Valakinek ma nagy szüksége lesz az ön segítségére, tudására.

RÁK: Ha továbbra is csak önmagával foglalkozik, mindenki elfordul öntől. Lassan azt veszi észre, hogy senki sem áll ön mellett, nincs barátja.

OROSZLÁN: Ez a nap pontosan olyan, mint a többi. A mindig derűs, vidám oroszlán vígan sétál alattvalói körében. Lakmározzon egy józűt!

SZŰZ: Ne hivatkozzon ma betegségre, hiszen csak ezért ilyen nyűgös, mert későn került ágyba. Ha teheti, most aludja ki magát, ne menjen dolgozni.

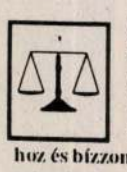

MÉRLEG: Csak önmagára számíthat, csak saját tudását használhatja. Maradjon hű önmagához és bízzon megszerzett tapasztalataiban.

SKORPIÓ: Ma fogékony a pozitív változásokra. Ne idegesítse magát feleslegesen, inkább fordítson időt és pénzt a teste karbantartására.

NYILAS: Váratlan ötletként teljesen új pénzszerzési lehetőségre bukkan. Járjon utána a dolgoknak, ellenőrizze a feltételeket, mi előtt döntene.

BAK: Egy csepp akaratereje sincs? Próbálja meg újra a fogyókúrát, vegyen erőt magán. Nem szép látvány egy túlsúlyos emberke.

VÍZÖNTŐ: Mielőtt bármit is cselekedne, mindent fontoljon, gondoljon meg alaposan. Kellemes flörtre van kilátás, csak utóbb meg ne bánja!

HALAK: Ön ma nagyon szeleburdi. Nem tudja, hol áll a feje. Mindenbe belekap, de semmit sem végez el. Estére lemerül, mint az elem.

Kopernikusz, a 450 éves mártír

A lengyel matematikus, asztronómus és orvos, Kopernikusz nem tett kisebb dolgot, mint megdöntötte a Ptolemaiosz óta érvényes nézetet, mely szerint a Föld a világegyetem központja. Megingatta a Föld kozmoszban elfoglalalt különleges helyzetéről szóló elgondolásokat, ezáltal Isten teremtményeként az ember nagyszerűségét is megkérdőjelezte. Üldözte is ezért az egyház rendesen. Kidolgozta elméletét a bolygók mozgásáról, de hiába ajánlotta III. Pál pápának 1543-ban máglyán megégették. A 450 éve mártíromságra ítélt lengyel tudósnak hazájában máig nagy kultusza van.

MOZI

Beled: Több mint testőr* The Bodyguard (amerikai) 19; – Bezenye: Az utolsó mohikán (amerikai) 18.30; – Csorna: Orlando (angol) 19; – GYŐR Csillag: Fenegyerekek (amerikai) 18, 20; – Csillag No-Co: 1/2 álom (magyar) 17, 19.30; – Fenyves autós: Nincs bocsánat (amerikai) 21; – Rába: Bambi (amerikai) 15.30, 16.45; A kéz, amely a bölcsőt ringatja... (amerikai) 18, 20; – Rába Kamara: 1984 (angol) 17.30, 19.30; – Kapuvár: A tanú teste* (amerikai) 18.30; – Mosonszentmiklós: Patrick Swayze: Puszta acél (amerikai) 19; – Mór-vár Dózsa: Élő pajzs (amerikai) 19; – Pér: Öböl – akció (amerikai) 19; – SOPRON Huszárik: Káin ébredése* (amerikai) 16.30, 19; – Szabadság: Kőbunkó (?) (amerikai) 15, 17.15, 19.30; – Szany: Fehér sivatag (amerikai) 18; – Töltéstava: A bérgyilkos * Hitman* (amerikai) 19 óra.

• **A Derkovits Gyula** képzőművészeti ösztöndíjasok kiállítását február 29-én 11 órakor nyitják meg az Ernst Múzeumban. *(mh)*

jos ref. lelkész úrnak Zengővárkony U.p. Pécsvárad

iáksága, a polgári iskola, a gimnázium és a
nárai, továbbá a debreceni egyetem teológus
nféle iskolai juttatásaikról való lemondással
k 4ooo pengőt, amiből egy sokgyermekes tiszán-
on házat vettek, s tervezték egy másik, matolcsi
ól a Debreczen, a Debreczeni Ujság - Hajdúföld, a
c. lapok megemlékeztek, s hírt adott róla a
) is. Nyilvánvalóan ezzel kapcsolatosan küldtek

Derkovits Viktória

Megrendülten tudatjuk, hogy

Derkovits Viktória

a Szocialista Hazáért érdemrend tulajdonosa,
Derkovits Gyulának, a magyar szocialista festőművészet kiemelkedő alkotójának özvegye,

egykori segítő és harcostársa, 78 éves korában 1976. augusztus 22-én elhunyt.

Hamvasztás utáni búcsúztatása 1976. szeptember 7-én, kedden du. 3 órakor lesz a **Farkasréti temetőben.**

EMLÉKÉT KEGYELETTEL MEGŐRIZZÜK!

MSZMP II. kerületi Bizottsága

Magyar Képzőművészek Szövetsége

Magyar Népköztársaság Művészeti Alapja

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész (1894–1934).

Gerson Pál képeivel legjobb Cézanne, Picasso és Matisse vonzatban, a hazaiak közül pedig Derkovits és Egry munkásságát.

Brestyánszky Ilona: Gerson Pál művészete.
Somogyi Néplap, 1984. dec. 1.

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész (1894-1934).

A magyarországi művészet története kézikönyv-sorozat legújabb hetes számú két kötete már a nyomdában van. E sorozatot a M.T.A. művészettörténeti kutatócsoportjának irányításával Kontha Sándor szerkesztette. – A fejezetek ismertetik a kor legnagyobb művészei munkásságát: Kassák Lajos, Uitz Béla, Mednyánszky Ferenc, Egry József, Szőnyi István, Bernáth Aurél, Derkovits Gyula, Ferenczy Béni és Noémi, Kozma Lajos, Kovács Margit.

Magyar művészet, 1919-1945.

Somogyi Néplap, 1984. márc. 27.

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő- és grafikusművész (1894-1934).

Három évvel ezelőtt Portugáliába és Spanyolországba bemutatkozott a magyar XX. század művészete, a 14 alkotóművész között Derkovits és Egry sorában, már ott volt Tóth Menyhért, mert a magyar művészettörténet ma már világosan látja Tóth Menyhértnek azt a helyét, amit az egyetemes művészet rangjára emeli.

Kapcsoljak a Szolnoki Stúdiót.

1984. III. 22. Petőfi 13.00 (Sz. Lné.)

DERKOVITS GYULA

emlitve ld. Czumpf Imre

P.Szabó Ernő: C.I. kiállitása;Szentendre,Művelődési Központ
UJ NÉPSZ 1981/XXXII/28.sz.3.o.

nem más, mint Babits
reménye a háború tű
emberi lét, a lét, az
vetett, szorongó bizalo
jut arra a gondolatra,
tencia paradox, érték
hányszor, már kezdet
lépéssel kijusson a szo
módon fordítva át a k
tott." Hallgatott. Ez
a kudarc után, mégs
Talán nagyobb igéin
költői-emberi mégis-r
ként a babitsi versíve

Akár úgy is mon
egyáltalán nem játékr
rülési esélyének mérl
konfliktus-helyzet, mó
esély lebeg a Jónás-k

Babitsnak – blasz
rú. Fölrántja halálos
hatalmas kiáltásra in
len", egy más dimen

1854

DERKOVITS GYULA

,

emlitve ld. Mihályfi Ernő

, ,

Nagy Zoltán:M.E. hagyatéka.Szécsény,Kubinyi Ferenc Muzeum
UJ TÜKÖR 1981/XVIII/34.sz.3.o.

ZŐDÉS
yéb jogviszony létesitéséhez

szettörténeti Kutató Csoport (Bp. I. Uri

sorolás

DERKOVITS GYULA

emlitve ld. Bokros Birman Dezső

Heitler László: Szocialista szobrászat. Szombathely, Savaria (sic!)
UJ TÜKÖR 1981/XVIII/7.sz.3.o.

Mindenkinek ajánljuk !

Ortutay Gyula

MAGYAR NÉPKÖLTÉSZET
NÉPBALLADÁK - NÉPMESÉK

Ortutay Gyula utolsó szövegválogatása ez a kötet. Nagy anyagismerete és közismerten jó ízlése e művében is megmutatkozik: művészien megformált balladákat, szépen elmondott népmeséket ad kezünkbe. A kötet száz balladaszöveget - klasszikus és újabb stílusú népballadákat - és harminc népmesét tartalmaz.
A gyüjteményt szervesen egészíti ki Szántó Tibor archaikus fotókból közzétett válogatása.

Kb. 400 oldal - mellékletként 40 oldalon 48 fotó
Ára kb. 90,- Ft.

Megrendelhető az AKADÉMIAI KIADÓ Kereskedelmi Osztályán
BUDAPEST 1363 Pf. 24.

DERKOVITS GYULA

említve ld.Koffán Károly

Székely András: K. arcai.

UJ TÜKÖR 1980/XVII/29.sz.10-11.o.

DERKOVITS GYULA

emlitve ld.Karacs Ferenc

Székely András:Művész hazája az egész világ...
UJ TÜKÖR 1980/XVII/28.sz.5.o.

DERKOVITS GYULA

emlitve

ld.Zalai Tóth János

Bárdosi Németh János: Kós Károly vallomásai /1980/4.sz./

UJ TÜKÖR 1980/XVII/16.sz.45.o.

kat fejükre húzott nylonharisny
alá rejtik. Jönnek a véres szemű é
kezű, összenőtt szemöldökű könyör
telen bűnözők, és nyomukban a tár
sadalmi igazságszolgáltatás katonái
a snájdig felügyelők. Ők már a m
zsebeinket és bankbetéteinket őrzik
tiszteletet és komolyságot követel
nek. Legfeljebb egy gyűrött ballon
kabát vagy kopasz fej engedtetil
meg.

Székely Gabriella

GENGSZTEREK SOFŐRJE

Színes, angol film

Ha kaszkadőroktató filmnek fogjuk fel Walter Hill krimijét, egy szavunk sem lehet. Ryan O'Neal, a gengszterek sofőrje fantasztikus mutatványokkal káprázta el a volán mellett. Egymásnak ugrasztja az ül-

DERKOVITS GYULA

emlitve ld.Szilágyi Imre

Losonci Miklós: Sz.I' metszetei.Vác,Madách Galéria

UJ TÜKÖR 1983.XX.évf.3.o.

DERKOVITS GYULA

Gyűjteményének gerincanyaga a Savaria Múzeumhoz tartozó Derkovits Gyula és Dési Huber István emlékmúzeumban őrzött mintegy ezerkettőszáz festmény és grafika; gyűjti továbbá a két világháború közötti (1934—1944) Szocialista Képzőművészek Csoportjának munkáit, valamint a kortárs képzőművészetet (különös tekintettel a zsennyei művésztelepen alkotókra).

Ónody Éva: Képtár, közadakozásból

UJ TÜKÖR 1982.XIX.évf. 13.sz.7.o.

4./ A jogviszony időtartama:

Engedélyük esetén a szerződés

DERKOVITS GYULA

emlitve, mint akinek rézkarcait Miskolczy Erzsébet kivitelezte ld.ott

Losonci Miklós: Első Magyar Rézkarcnyomó Mühely. Nagykőrös, Arany János Muzeum

UJ TÜKÖR 1983. XX. évf. 16. sz. 3-4. o.

munkavégzésre irányuló egyéb jogviszony létesitéséhez

mely létrejött egyrészről a MTA Müvészettörténeti Kutató Csoport (Bp. I. Uri u. 62.), másrészről

név:

főállásu munkahelye:

állandó lakcime:

szem.ig.száma:

megbizott között az alábbi feltételekkel:

1. Az elvégzendő feladat részletesen:

2. A dijazás összege: Ft.
A dijazásnál alapulvett munkaköri besorolás

TÉVÉFILM DERKOVITS GYULÁRÓL

Tévéfilm készül Szombathelyen Derkovits Gyuláról. A mintegy harmincperces mű elemezve mutatja be a festő alkotásait, összefoglalja életművének jelentőségét. Rendező Radó Gyula. Képünk a forgatás egyik helyszínén, a Savaria Múzeumban készült.

UJ TÜKÖR 1983.XX.évf. 26. sz. 43.

:ŐDÉS
véb jogviszony létesitéséhez

zettörténeti Kutató Csoport (Bp. I. Uri

:sorolás

DERKOVITS GYULA

EMLÍTVE

Losonci Miklós: Halászat a képzőművészetben. Baja, Türr István Múzeum

UJ TÜKÖR 1982. XIX. évf. 28. sz. 4. o.

A kifizetésre kerülő dijból progressziv jöv.adó és községfejl. hozzájár. kerül levonásra.

Budapest, 197.....

.....
megbizott

.....
megbizó

DERKOVITS GYULA

emlitve ld. Márffy Ödön

Salamon Nándor: Dévényi-gyűjtemény. Esztergom, Balassa Bálint Museum

UJ TÜKÖR 1983. XX. évf. 29. sz. 4. o.

DERKOVITS GYULA

emlitve ld. Miskolczy Erzsébet

Sáfrán Györgyi: A műhely és alapitója
UJ TÜKÖR 1983.XX.évf.29.sz.16-17.o.

Derkovits Gyula

Említve
Id. Klosvai Varga István

Losonci Miklós: I.V.I. emléktárlata. Mácsova, Árpád Muzeum
UJ TÜKÖR 1983. XX. évf. 32. sz. 4. o.

Derkovits Gyula

említve Id. Barabás Miklós

LOsonci Miklós:Kétszáz év magyar festőszete.Miskolci Képtár

UJ TÜKÖR 1982.XIX.évf.51.sz.4.o.

kulcsszám, megnevezés:

havi törv. munkaidőnek megfelelő szem. alapbér:

3. A dijazás számitásánál alapulvett munkaidő: hónap.

4. A jogviszony tartama: -tól -ig.

5. A feladat irányitója:

6. A szerződéshez szükséges előzetes engedély kelte, száma:

A kifizetésre kerülő dijból progressziv jöv. adó és községfejl. hozzájár. levonásra.

Budapest, 197.....

....

megbizott megbizó

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész

az új Fővárosi Képtár premierje.

Népszava,
1983. nov. 25.

Derkovits Gyula

festő - grafikus művész

a Kiscelli Múzeum kiállításáról

Művészet (Tolna)

1983 évf. 6.

(10. old.)

Derkovits Gyula

festő-grafikusművén

„Műrei képtivágásos, átlós nevezetűek..."

(Szuromi Pál cikke)

Műrénet

88/6

Derkovits Gyuld, Kossuth-díjas festő-grafikusművész
képző-ipar-fotó-és filmművészet.

Hid télen, 1934. 2/B. III.
Festmény, /említve/.

Budapest folyóirat, 1988., 2., 41-old.

Derkovits Gyula

Érdemlegesen először Oltványi Imre írt róla az Ars Hungarica-tanyusorozatban. (13. l.)

1948-ban posthumus Kossuth-díjat kapott. (300. l.)

Tolnai Gábor: Szóbeli jegyzet (Tényet és tanut) Bp. 1987. 13. l, 300. l.

Derkovits István

245 alkotását reprodukálja a 326 lapos Derkovits-album, amely a KMP megalakulásának 50. évfordulóján megjelent legszebb könyv.

Rekonstruálták a Kner nyomdát (A nap kérdi)

Magyar Hírlap, 1968 október 27. 8. l

Dechovets József

Méltatás,

Összeállitotta:
Ásziás Erzsébet: Kritika tükrében.
Müvészet,1976. március - 19.oldal.

DERKOVITS Gyula

emlékei arról,hogyan támogatta apja Derkovitsot

SINKOVITS Péter: Beszélgetés Nagy Tibor
New-York-i galériással. = Uj Müvészet, I.évf.3.sz.1990
3.p.

DERKOVITS Gyula

Bármilyen kitünő alkotók, de nem ismertek külföldön.

HEGYI Lóránd: Bécsből nézve /Forgács Éva interjuja/. = Jelenkor, XXXIV.évf.3.sz. 1991 142-143.p.

DERKOVITS Gyula

az MSZMP-tulajdonában
levő lépe

= Reform, 1991. 11. sz. 4-5. p.

DERKOVITS Gyula

Petrovics Elek magánvéleménye
D.-ről Gombocz Zoltánnal.

l. Bálla L: Válogatott tanulmányai
Bp. 1966. 1021-1022. p.

Új Magyarország
1991. máj. 8. 2. o.

I-cs/1.10.

KONTHA SÁNDOR

Mi az, ami kell?

A Hatvanas évek című, nagy munkával előkészített, jóelőre beharangozott, ám mégis mérsékelt érdeklődést kiváltó Galéria-kiállítás igen tartalmas, mi több: pompázatos és *roppant ügyesen* szerkesztett, az igazságosztás szerepét is fölvállaló, a már üdvözültek és a már kárhozottak hadát szétválasztó katalógusában olvashatjuk az egyik művész *keserű* kifakadását a megélhetéssel és a könyvillusztrálással kapcsolatban: „Nem volt épkézláb módja az embernek ahhoz, hogy meg tudjon élni. Állandóan hülyeségekkel kellett foglalkozni, bocsánat, hogy így nevezem a könyvgrafikát, nekem végül is teher volt, de mást nem tudtam kitalálni."

Végtelenül szomorú, ha egy művész méltatlan munkákra kényszerül. Sok ilyen eset van a művészet egyetemes és hazai történetében. Erről szól Madách példázata Az ember tragédiájában; ott Michelangelónak széklábakat kell faragnia; de tudjuk, ő „a borsón is szépet álmodott".

Konkrétabb példaként hamarjában Derkovits jut az eszembe, aki egy gyűjtő megrendelésére erotikus sorozatot készített, hogy átmenetileg megmeneküljön az éhhaláltól, esetleg festéket is tudjon vásárolni. De utalhatok egészen friss példára, ami a napokban hangzott el a rádióban: az elmúlt évtizedek szombathelyi textilbiennáléinak világszerte feltűnést keltő kísérletezői ma a butikok számára dolgoznak. Hogy ők mit álmodnak, arról nem szólt a híradás.

Ha művészünk kevésbé *keserűen*, mérsékeltebb indulattal nyilatkozik, talán nem mond ilyet. Nem is neki szólóan, inkább a kevéssé tájékozott, így könnyen megtéveszthető olvasónak mondom, neki is csupán megfontolás végett: a könyvgrafika, a könyvillusztráció aligha sorolható a méltatlan feladatok közé. A könyvművészet — nagy művészet. A könyvművészet sok évszázados története alatt múlhatatlan és pótolhatatlan remekművek sorával gazdagodtunk.

A középkori kódexek scriptorai, miniátorai és illuminátorai, az ősnyomtatványok fametszői, a rézmetszők, litográfusok névtelenjei mellett és után a művészet mindenkori nagyjai, sőt legnagyobbjai közül is sokan tevékenykedtek ebben a kétségtelenül kötött, mégis szinte korlátlan lehetőségeket kínáló műfajban. Botticelli, Dürer, Delacroix, Doré, Zichy, Maillol, Ferenczy Károly, Derkovits Gyula és Ferenczy Béni csupán kiragadott példák ezen művészek végtelen sorából.

Ferenczy Bénit azért is említem, mert ő mondjuk így: szintén — rákényszerült az illusztrálásra. Eltekintve a számos bosszúságtól (amiket a a Szántó Piroska Az ördög nem ilyen! című remek írásában megörökített szerkesztőnő okozott), Ferenczy Béni számára gyönyörűséget, vigaszt is nyújtott ez a tevékenység. Amit ezen a téren alkotott, maradandó része az életműnek.

Az ötvenes évek végén — amikor a kiállítás rendezőinek koncepciója szerint a „hatvanas évek" elkezdődött — különleges szerepe lett az illusztrációs grafikának; alkalmat, lehetőséget nyújtott új megoldásokra, új utak keresésére, új érzések, új világkép felrajzolására, előkészítve a talajt a többi műfaj számára és a közízlés gyökeresebb megváltoztatására is. Az 1958-as versillusztrációs pályázat és a Petőfi Irodalmi Múzeum azt követő kiállítása ezért főleg Kondor Béla kiemelkedő szerepének köszönhetően, jelentőségében talán túl is mutat a határkőként emlegetett 1957-es Tavaszi Tárlaton; mint ahogy a szívós aprómunka, a kitartó akarás, a kimunkált gondolat többre vezethet, fontosabb szerepű lehet az egyszeri, eleve szűk körnek szánt, elzárkózó, ezoterikus akcióknál. (Ezzel természetesen nem a nevezett tárlatra utalok.)

Mindezek után azt remélem, hogy az egyre csökkenő lehetőségek ellenére a könyvművészet, könyvillusztrálás az idők változásával sem sorvad el, és művészeink nem csupán jobb híján művelik majd. Annak a festőnek pedig, akit fentebb idéztem, kívánom azt, amit ő kívánt magának; valaki mondja neki: „Ez nagyszerű, tessék, itt van pénz, tessék dolgozni, ez az ami kell fessen még ilyet tizenkettőt, huszonnégyet, folytassa a munkáját!"

Csak azon töröm a fejem, miért éppen két tucatot?

PARDI ANNA

A szellemi négyszer London

Solymáron jártam, a brit katonai temetőben. A második világháborúban megsemmisített repülőgépek pilótái álmodják itt örök álmukat. Valamennyien fiatalon pusztultak el, huszonvalahány évesen.

A sírok itt nem domborulnak, földdel egyenlő a föld. Az apró kőlapokon angol nevek. És: Know unto God.

A gondosan ápolt zöld pázsit, a szigorú geometriai négyszöget formázó temető közepén kereszt áll. Nem függ rajta corpus, de nem is üres. Kard van belevésve. „A béke — kölcsönös rettegés" — írja Az emberi lényeg című versében William Blake angol költő, úgy 1794 tájékán.

Különös sorai, prófétái, mint szorgos méhek dongnak a fűszeres tavaszi levegőben, „Fű, fa, virág, bokor, minden forrás, berek / mind messzi emberek" — milyen igaz a solymári temetőben botladozva e berepülő pilóták, lokátorkezelők távoli Londonára, s a szigetországra gondolva.

Emlékszem, mennyire érthetetlennek találtam valamikor a költő egy kifejezését, *a szellemi négyszer Londonét*, Rabság és szabadulás című verséből. Most itt, a csendben, az egyszer élt, egyszer halt katonák és a keresztbe foglalt kard előtt, mintha világosodna.

A romboló kard túlságosan nagy darabjai a végtelenségnek, sehogyse férnek az ember szemébe — fordulok ismét csak Blake-hez a magam köznapi látásmódjával. A szellemi négyszer London nem más, mint a létezés négy szintjéhez kapcsolódó négyféle látásmód.

Blake szerint az egyszerű látás csak a külső, testi világot veszi észre. Benne az anyagi elv diadalmaskodik. És már ez is nagyszerű. Az agy huszonötmilliárdnál több sejtje, s az az elképesztő tudás és tevékenység, ami egy-egy sejten belül feltárul a vizsgáló mikroszkóp előtt.

A költő megelőzte kora tudományos felfedezéseinek jó részét, amikor például egy légyről, egy homokszemnél apróbb rovarról is azt írja, hogy *„agya nyitott pokolnak, égnek: — Bévül csodásan táguló"*

Ám az emberi lét zsugorodása érhető tetten a földön. Mert az ember azzá válik, amit lát, és csak keveset, csak részletet lát. Morális elkülönülésben él, szűkös kenyérért robotolva. S ha a szeretet nem egyesíti másokkal, szétdúlja a diffúz gyűlölet, hisz az éltető energiát élőlények meg nem tagadhatják, csak pozitív vagy negatív előjellel gyakorolhatják.

A kettős látás Blake asztrológiával kevert evilági receptúrájában már felfedi a fizikai létezés szellemi értelmét. Az anyag a szellem felé tör, az ember az igazságért küzd. A beszorult, gyönge utas nem tekintheti át a végtelen ellentmondások szövevényét. Blake ritkán használja az *egyenes* szót, nála nincs egyenes út, egyenes jellem. Ha a légyben, ha egyetlen sejtben vegyi gyárak dolgoznak, kromoszómák, gének (DNS), hormonok, enzimek — bévül csodásan tágulva —, akkor ez a mozgás fonákjáról nézve örvénylés. A végtelen természete olyan, hogy mindennek önnön örvénye van, és amidőn az öröklétnek utasa ez örvény mellett elhaladt, látja, hogy ösvénye mögött az visszagombolyul gömbbé, mint holmi nap — vezet át Blake e kozmoszi önmozgással a törvény ellenében a hármas látás birodalmába.

Mert az ember lázad a rossz törvények és rossz harmóniák ellen. A hármas látásban már megszűnnek a kardok és a homályos balhitek, mindenféle tudás uralkodik, ami egyúttal a legfőbb jó is.

A látszólagos ellentétek kiegyenlítődnek. A halott költők és a halott katonák imára illesztik karcsú csontjaikat: Az Úr az egyetemes ember. A szentlélek: az igazság szenvedélyes szeretete.

Mert igazságot nem lehet mondani úgy, hogy megértsék és mégse higgyék el — mondja William a Pokol közmondásaiban. Ha csak értik, de nem hiszik, akkora baj, mintha csak hiszik, de nem értik.

A négyes látásban az ember az Édent szemléli. Teljes egység, rend valósul meg a létezés legfelsőbb szintjén, barátság, testvériség.

Barátság, testvériség — ami nélkül az ember elveszett.

A béke örökös rettegés ma is. De a *szellemi négyszer London*, a képzelet új és újabb világa nagy ígéret hazafelé tartva, egy Esztergom—Budapest távolsági sárga buszon, a tömegben állva, szorongva.

DERKOVITS Gyula

DERKOVITS Gyula

NUMAN István: Derkovits Gyula: Hid télen. =
Művészet, 26, 1985, 4. 16 - 17., ill.

und H.Hoffmann leitet seine Darstellung der "Barockstukkatur in Zürich" programmatisch mit den Worten ein: "Wer Stuckdecken beurteilen will, muss sich vor Augen halten, dass jede Stilphase nicht allein durch bestimmte Motive, sondern deutlicher noch durch das bestimmte Schema ihrer Zusammenordnung charakterisiert wird" (Ztschr.f.schweiz.Arch.u.Kunstg., Bd.10, Basel 1948/49, S.155).

Diese Forderungen, die erst seit etwa 15 Jahren bewusst forciert werden, haben sich in der kunstgeschichtlichen Arbeitspraxis bisher nur vereinzelt durchsetzen können. Der vorliegende Versuch möchte dazu beitragen, die Fruchtbarkeit solcher Gedanken zu demonstrieren, indem für die Darstellung der Barockdekorationen in konsequenter Fortführung der zitierten Leitlinien eine Betrachtungsweise gewählt worden ist, die Architektur und Stuck und Fresko als untrennbares Ensemble respektiert. -

Dankbar gedenke ich vielfacher Unterstützung, die mir während meiner Reisen von kirchlicher, staatlicher und privater Seite gewährt worden ist; insbesondere sei auch auf diesem Wege ergebenster Dank übermittelt an Frau Dr.Erika Doberer, Linz,

DERKOVITS GYULA

A MŰVELŐDÉSI ÉS KÖZOKTATÁSI MINISZTÉRIUM ÉS A MŰCSARNOK MEGHÍVJA ÖNT A

DERKOVITS-ÖSZTÖNDÍJASOK BESZÁMOLÓ KIÁLLÍTÁSÁRA

1994. SZEPTEMBER 7-ÉN, 17 ÓRÁRA

MEGNYITJA: **TÖRÖK ANDRÁS** HELYETTES ÁLLAMTITKÁR

MŰCSARNOK, KIÁLLÍTÁSI CSARNOK, BUDAPEST XIV. OLOF PALME SÉTÁNY 1.

MEGTEKINTHETŐ: SZEPTEMBER 25-IG, HÉTFŐ KIVÉTELÉVEL 10-18 ÓRÁIG

A MEGNYITÓT TÁMOGATJA A HUNGAROVIN RT.

DERKOVITS GYULA
1894 - 1934

Festőművész, posztumusz Kossuth-díjas. Az első világháborúban megsebesült és megbetegedett. Nehéz anyagi körülményei miatt művészeti tanulmányokat csupán esti tanfolyamokon végezhetett. 1923-tól néhány évet Bécsben élt. Az Ernst Múzeum 1927-ben megrendezte első gyűjteményes tárlatát. 1960-ban a Velencei Biennálén és Amszterdamban, 1961-ben Rómában állították ki műveit. Festményeiben jól kiérezhető együttérzéssel, de hangsúlyos drámai erővel elevenítette meg az egyszerű, kétkezi munkások sanyarú, kilátástalan életét.

TÉGLAHORDÓ
papír, olaj, tempera, 85x47 cm.
j.b.f.: Derkovits
Ltsz.: K. 85.32.1.

"A művészet az ő számára nemcsak szín- és formaproblémák, hanem emberi problémák megoldását is jelentette. A fény és árny festői küzdelme nála a társadalmi fény és árny emberi küzdelmévé szélesedett. Az elnyomottak és megalázottak, az éhezők és fázók, az ellenállók és harcba indulók testi és lelki világát elevenítette meg, rácáfolva a nyárspolgárok előítéleteire, hogy magasrendű képzőművészet és mondanivaló nem fér össze. Derkovits piktúrája olyan légiesen átszellemült, mint a zene és mégis tele van valósággal, éles és kegyetlen igazsággal" -

Bálint György

IRODALOM

Robinovszky Máriusz: Derkovits. Szabad Művészet. 1948. II. évf., 5. sz., 162-165.o.

Dési Huber István: Derkovits Gyuláról. Szabad Művészet. 1949. III. évf., 7-8. sz., 306-309.o.

Mihály Mária: Derkovits Gyula utóélete... Művészet. 1969. X. évf., 10. sz., 8-9.o.

Haulisch Lenke: Derkovits Gyula... Művészet. 1972. XIII. évf., 3. sz., 16-18.o.

Körner Éva: Derkovits Gyula. Corvina Kiadó, Budapest, 1974.

Kovács Gyula: A pillanat valósága. Művészet. 1980. XXI. évf., 3. sz., 38-39.o.

XXX: Vallomások Derkovits Gyuláról. Művészet. 1980. XXI. évf., 3. sz., 40-43.o.

Derkovits Gyuláné: Mi ketten. Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, Budapest, 1977.

Derkovits Gyula centenárium. Tanulmánykötet Lőrincz Zoltán szerkesztésében. Szombathely, 1994.

Tégla

ALMÁSI TIBOR

A PATKÓ IMRE GYŰJTEMÉNY

XÁNTUS JÁNOS MÚZEUM
GYŐR, 2000

Derkovits Gyula

96. jún. 3. Nemzeti hegy

NAPRA-FORGÓ

Méltó helyen az akvarellek

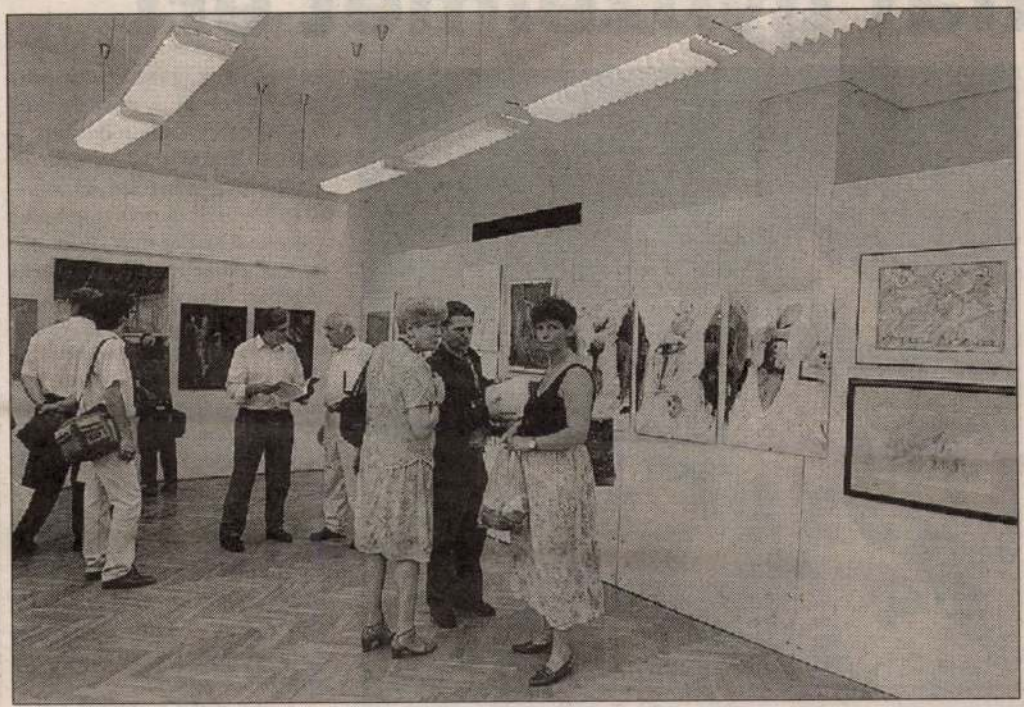

Olasz és ír festők is bemutatkoznak az idén tizenötödik alkalommal megrendezett Országos Akvarell Biennálén, Egerben, a nemrégiben felújított Tábornok-házban. Az egy hónapig nyitva tartó kiállításon száznegyvenhét művész kettőszáznegyven alkotása látható. Ezzel egyidőben az Ifjúsági Házban a Magyar Nemzeti Galéria a magyar vízfestészet 1925-től 1950-ig című válogatását – többek között Derkovits Gyula és Aba-Novák Vilmos műveit – tekinthetik meg a látogatók.

FOTÓ: GÁL GÁBOR

ERÜLT

álat győzelmet ért

Casiraghi a földön, Balog ugyan talpon van, de nem ő a helyzet ura

nem vagyok igazán elégedett, bár 70 percig az elvárásaimnak megfelelően teljesített a csapat. A támadást próbáltuk erőltetni, gyakorolni, és az első gól ennek ékes bizonyítéka volt. Ez a találat már önmagában is győzelmet ért. Összességében annyit, hogy előre ugyan nem léptünk, de vissza sem, az Európa-bajnoki jó szerepléshez vezető úton haladunk továbbra is.

Csank János így vélekedett az újabb vereségről: – A negyedik vereséget is elkönyvelhetem, de az ellenfelek ismeretében ez tulajdonképpen nem is különösebb meglepetés. Valamennyi feladatát ugyan egyik játékos sem oldotta meg tökéletesen, de néhány megmozdulást értékelhetőnek tartok.

A szövetségi kapitányi poszt további betöltéséről, esetleges lemondásáról az következőt mondta.

– Ebben a pillanatban úgy gondolom nincs értelme erről beszélgetni. A szövetség elnökségi ülés előtt áll, nekem is át

DERKOVITS Gyula

rézkarcok

HAULISCH Lenke: Az 1980-85 közötti uj szerzemények kiállítása Kiscellben. = TBM XXIV. Bp., 1991 236.p.

une puissance accrue...

Ce ne sont pas les grands créateurs de l'avant-garde historique de l'après-guerre que nous mettons ici en cause, ni non plus les indépendants inspirés qui poursuivent isolément leur chemin, mais la cohorte de suiveurs sans originalité qui ne voient aucun salut en dehors du strict respect, sinon de la forme du post-sérialisme, du moins de son esprit. C'est à ces pâles épigones que l'on doit en grande partie l'image terne et grisâtre que fait naître aujourd'hui, en bien des esprits, le seul énoncé du terme «musique contemporaine». Leur tort est d'avoir cru que les excès de la modernité, fascinants par leur force de provocation dans le contexte d'une époque donnée, pouvaient être érigés en principes immuables. Tant est grande leur soumission que jamais ils n'envisageront l'existentiel «meurtre du père» à l'encontre de leurs glorieux aînés qui, eux, sont justement si fiers d'avoir accompli en leur temps cet acte libérateur...

Le majeur et le mineur

Bien sûr, l'atonalisme et la discontinuité rythmique ne sont sûrement pas condamnables en soi : les chefs-d'œuvre de Webern, pour ne citer que ceux-là, sont là pour le démontrer. Simplement, il nous apparaît aujourd'hui que ce territoire est plus limité, moins fertile qu'on pouvait le croire autrefois dans l'enthousiasme de la découverte. Certes, la création y reste possible, mais de la manière dont on relève un défi devenu presque insurmontable. Le propos n'étant pas d'aligner des notes mais d'intéresser l'auditeur en alignant ces notes, ce qui est

choix entre deux possibili
tif très élevé et tenter de
autrefois, par exemple,
allemand — et c'est le ca
ou bien se situer dans un
aller beaucoup plus loin q
promis, et nous pensons,
rock. De Kafka (1) à Bec
Koltès en passant par la
du *Pierrot Lunaire* de S
rues *Lulu* et le laissé-p
immortalisés par Alban
pour une large part, la ges
cle a stigmatisé la sélect
toute l'histoire de la mus
montre la vacuité de l'é
tière infranchissable en
mineur, l'un se nourrissa
versa. De plus en plus, a
ciens de premier plan se p
contexte dit mineur : ai
préfère-t-elle le climat
l'atmosphère guindée de
Mais d'autres, en revanch
minimalistes et des p
s'interdisent pas de faire
de leurs œuvres «différen
consacrés à la musique
devant un public divisé.

Une comparaison avec l'
Car si le terme de «musiq
vent employé par les m
guer cette dernière de for
mineures, il n'en va pas du
domaine de la peinture.
pensant et réducteur, le t
ture sérieuse» prêterait à

DERKOVITS Gyula

SINKOVITS Péter: Gyarmathy Tihamér. Bp., Uj Művészet Alapítvány, 1991

8.p.

arany koronával és királyi
lozása, a testnek a Tót Lő-
lót követő menetben való
a király címereit viselő
épviseli a királyt, három-
tormentalibus..., ad has-
licis/. Ez effigiesek tes-
urhoz voltak hasonlatosak.
előtt az arany, a bibor kirá-
heraldikai elemek birtok-
zélés kritikával illeti a
at /abusiva consuetudo/, ame-
letakart arccal /velata
Károly Róbertet helyesen
s praesentibus, facie ad
bus. Itt az azonosság, a

133

radt, több száz gyönyörű felvétel olyanoktól, mint Botta Ferenc, Haár Ferenc vagy

Rákosi-plakát készül 1947 áprilisában Rév Miklós felvételén

1947 októbere: a belügyminiszter Rajkot keresztapának kérték föl

DERKOVITS GYULA

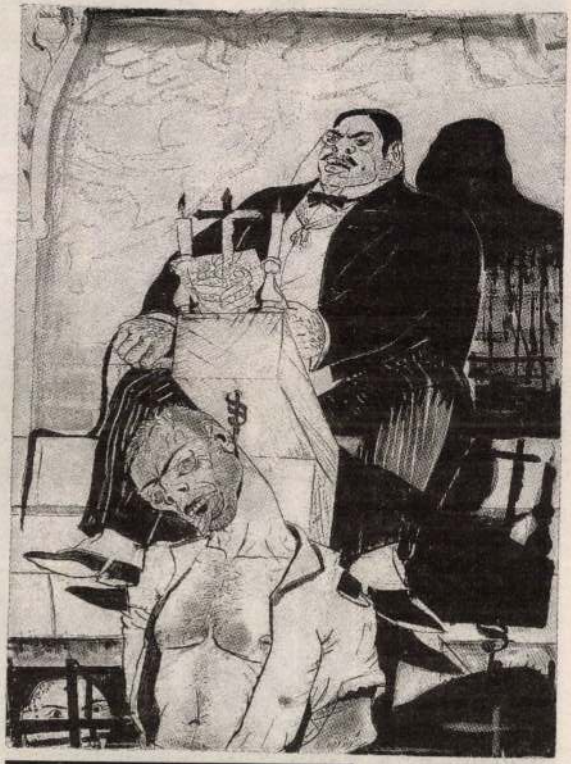

Modernizmusok – Derkovits Gyula:

Az ítéletvégrehajtó [1930]

Magyar Bírlap 2004. nr. 26-27. 23. l.

Dobrovits Ferenc

Betegágyon

Népszava, 1977. március 12.
6. oldal.

Dobrovits Ferenc:
Betegágyon

Derkovits Gyula Új Iras 1964. 11.

tükrözés és az avantgarde között a morális indítékú egyszerűséget választották, úgy most a létezés egyszerű méltóságából kimozdulva a cselekvés felé kellene fordulniuk: egy kicsit avantgarde-nak lenni önmaguk világán belül.

Mindez tulajdonképpen olyan motívumokon múlik, mint a játékosság, az irónia, az ihletett gondolattársítások — vagyis azokon a tényezőkön, amelyek a művészi munka állandó elemei, és csak a rutin, vagy a dogmatizmus sorvaszthatja el őket. Szabad ilyesmiről Vásárhelyről szólva beszélni? Ma még nem, de félteni azokat lehet, akiknek van vesztenivalójuk. Vásárhely határa gazdag alkotóerőben és ha valami mégis marasztalólag hatna, az nem a „Tisza iszapja", hanem az eddig eredmények jó szándékú, de előbb-utóbb bénítóvá váló tisztelete. Ami tegnap jó volt, az ma elég, és holnapra már kevés. A vásáhelyiek kiállítása az utolsó év munkájából alig adott ízelítőt, csak alkalom volt arra, hogy felívelő pályájuk indulópontját és zenitjét meghatározzuk. Hogy a következő években csillaguk tovább emelkedik-e, az attól függ, hogy most, tíz évi munka lezárása után mit festenek műtermeikben.

POGÁNY Ö. GÁBOR

DERKOVITS GYULA ÚTJA

Harminc esztendeje halt meg Derkovits Gyula, s úgy látszik, ez a három évtized elegendő volt életműve általános elismertetésének biztosítására, az utókor széles körű megbecsülésének kivívására. Itthon, hazánkban, tisztelettel emlegetik nevét, a szakmában és a közönség körében tekintélye vitathatatlan, a szocialista művészet további fejlődését pedig senki sem tudja elképzelni példamutató hagyatékának figyelembevétele nélkül. Híre külországokban is terjed, a világnyelveken megjelenő lexikonok elég részletesen ismertetik munkásságát, különböző szempontú retrospektív tárlatokra kölcsönkérik egyik-másik képét, s a Magyar Nemzeti Galéria által rendezett emlékkiállítások során még részletesebb tanulmányok is napvilágot látnak a határokon túli sajtóban, művészeti folyóiratokban.

Persze, „Vannak hamis próféták, akik Azt hirdetik nagy gonoszan, Hogy már megállhatunk, mert itten..." már minden megtörtént Derkovits nagyszerű örökségének feldolgozására, társadalmi hasznosítására. Sajnos, erről nincs szó. A Derkovits-oeuvre népszerűsítése terén még igen sok a tennivaló, a szocialista Magyarországon kevesebb helyet foglal el a lakosság tudatában, mint József Attila, de még annál is kevesebbet, mint amennyit az irodalom és a képzőművészet tömegbefolyása közötti különbség indokolna. Külföldön se vetekszik József Attila költészetének ismeretével, holott a képeket még le se kell fordítani, a festett, rajzolt, karcolt, metszett ábra nem igényel tolmácsot.

Mégsem a mennyiségi lemaradás a problematikus Derkovits Gyula utóéletében; ezen nem is olyan nehéz segíteni, de ha el is maradna az ügyesebb propaganda megszervezése, a szocialista művészet ez óriásának megnyilatkozásai egyre többeket fognak meggyőzni a szépség és igazság elválaszthatatlanságáról.

Derkovits Gyula életművének mai méltánylásában a tartalmi tényezők mellőzése sokkal veszélyesebb hiányosság, mint amennyire a rávonatkozó ismeretterjesztés kvantitatív kiterjedése problematikus. Tudományos tény, hogy művészetében az eszmeiség primátusa a döntő, képei egy következetesen kommunista mester ideológiai állásfoglalásai, s mert alkotásai remekművek, azért nézetei szuggesztívan, meggyőzően érvényesülnek munkásságában.

Ezzel kapcsolatosan a szakmabeliek, beavatottak, vélt hozzáértésükre büszkék,

intellektuális tájékozottságot mímelők, megátalkodott sznobok körében nem sokkal jobb a helyzet, mint a harmincas évek folyamán. Azidőtt bennfentes műítészek és esztétizáló festők Derkovits műveinek politikai tendenciáját a képzőművészettől idegen anyagnak bélyegezték, s tehetségének nagyságát azzal hangsúlyozták, hogy az irányzatosság e tehertétele mellett is jók a képei. Az antikomintern paktumok korában a maradiak nem is tehettek egyebet, mint hogy tagadták a haladó szemlélet és a művészi minőség szerves összetartozásának a szükségességét. A fasisztáktól, ultrareakciós konzervatívoktól a burzsoá finomistákig mindenki elítélte akkoriban Derkovits művészi pártosságát, alkotótevékenységének proletár céltudatosságát. Igaz, a kifogások más és más hangnemben hangzottak el; a durva hangú agresszív tetemrehívástól a fontoskodó fanyalgásig a nehezményezést egyöntetűen a munkásosztály forradalmi világnézetével szembeni felfogás diktálta.

Már a két világháború között kialakult a progresszív szellemű irodalom, művészet hatálytalanításának amolyan finomabb módszere. A napot nem lehetett letagadni az égről, az üstökösöket nem volt mód lefátyolozni a felhőtlen éjszakai mennybolton. Ady Endre értékelésében érvényesült akkortájt mind általánosabban a félremagyarázás, a hamisítás, a másról beszélés; a magyarországi hitleristák a fajmítosz hirdetőjének, antiszemitának igyekeztek őt beállítani, a Nyugat litterátus széplelkei pedig demagógnak, közéleti tiszavirágnak, a politikai szerepelni vágyás nagyhangú pozőrjének. Derkovits működésének korabeli vizsgálatakor is szóhoz jutottak az efféle torzítások. A szélsőjobb felől jövő otromba ferdítések hatástalanok maradtak, de a tehetség megértésének és megbecsülésének álarcában kinyilvánított inszinuálások, sajnálkozások, álmagyarázatok bizony hogy elhomályosították egyébként oly egyenes vonalú, világosan kirajzolódó pályaképét. Osztályharcos eltökéltségét társasági összeférhetetlenségnek állították be a pletykálkodók, a szociális mondanivalójának megfelelő témaválasztást művészi motívumkereséssé enyhítették a kommentátorok, a proletárforradalmi indulatot képszerkesztő bravúrnak hirdették az apolitikus stílanalizátorok. Volt, aki a fémszínek használatát kifogásolta piktúrájában, más meg képkivágásait tartotta modorosnak. Egy pályatársa nem átallotta az „1514" fametszet-sorozatot illusztratívnak kikiáltani, az is előfordult, hogy emberábrázoló karakterérzékét valaki a festészethez méltatlan szatirizáló tulajdonságnak vélte. A legőszintébbek mégis azok voltak, akik egyértelműen leszögezték, be kár, hogy egy ilyen kiváló képességű festő politikát kever a művészetébe.

A felszabadulás után Derkovits Gyula értékelése igencsak érdekes fordulatokat vett. A koalíciós időkben a kommunisták harci lobogóként mutatták fel művészetének tanulságait, a polgári demokraták tovább fanyalogtak, a teljes tagadás viszont nem lépett fel nyíltan. Ismeretes, hogy az ötvenes évek elején — a realizmus szűkös értelmezése idején — feszengő tartózkodás volt tapasztalható Derkovits Gyula műveivel kapcsolatban. 1954-es emlékkiállítása oldotta fel azután ezt a feszengést, s azóta megbecsülése fokozatosan hivatalos programmá vált, művészete aktív hagyománnyá éledt.

Valami mégsincs rendben mai értelmezése körül. Mintha az egykori álcázó hadmozdulatok korszerű újjászületésének lennénk a tanúi, alkotó munkája lényegéről mind kevesebb említés történik. Pedig megbecsülésének indítéka, forrása, értelme mindenekelőtt a proletár világnézet megjelenítésének tudomásulvétele lehet csak, annak a művészettörténeti tettnek az elismerése, hogy Derkovits Gyula életművében a munkásosztály forradalmi pártjának felfogása kapott képi megfogalmazást, a nép érdeke a maradandó művészet szférájában méltó kifejezéshez jutott. Derkovits műveinek formai megoldásai ebből az aspektusból nézvést méltányolhatók csak igazán, festői és grafikai találatai csupán jelentésük tartalmi erejével mérhetők hitelesen.

Az újsütetű Derkovits-kutatók már nem fintorognak mesterünk ideológiai makacssága miatt, a szocialista Magyarországon az ilyetén előkelősködés óvakodik nyíltan megmutatni magát. A művészet pártosságának ilyen-olyan vitatói viszont igyekszenek elhallgatni azt, hogy Derkovits képei művészi minőségének elemi fel-

tétele a képek tendenciózus tárgyválasztása, proletárforradalmi pragmatizmusa, alkotójuk ideológiai elfogultsága. A képzőművészet eszmei elkötelezettségét manapság ugyanis akként vélik egyesek letagadhatónak, hogy nem beszélnek róla, s a képek, szobrok társadalmi létjogosultságának firtatása helyett az egyoldalú alaki elemzések végtelen szövevényébe fullasztják a műbarátok egészséges érdeklődését. Terméketlen szószátyárkodás árasztja el a legbecsesebb hagyományokat, áltudományos verbalizmus vizezi fel legprogresszívabb mestereink példamutatását. Művészetünk közéleti velleitása így oldódik fel némelyek mellébeszélése nyomán grafomán esztétizálásban.

Nem túlzás azt állítani, hogy költészetünk volumenben, a közönségre gyakorolt hatást, a minőség aritmetikáját tekintve politikus költészet. S bár a költők többsége a nők magatartásával se lehetett elégedett, a halál gondolatával is sokat vívódott, de legtöbb baja általában a közállapotokkal volt, legszenvedélyesebben a haza helyzetén, a nép megpróbáltatásain kesergett. Ez a politikai meghatározottság nem hiányzik a magyar képzőművészetek történetéből sem, a haladás, a forradalmiság hangsúlyozott jellegzetessége festészetünknek, szobrászatunknak, grafikánknak — mépedig világnézeti, társadalmi értelemben. A par excellence formai kísérletek mögött is ízlésbeli ellenzékiség, a maradisággal szembeni tudatos fellépés, a feudális-klerikális megrekedtség ellen tüntető intellektuális lázadás rejlett. Tiszteletre méltó képzőművész-elődeink legtöbbje véleményt nyilvánított műveiben a kor legégetőbb történeti kérdéseiről, a tömegek dolgáról, az időszerű közügyekről. Ennek a progresszív, forradalmár képzőművész típusnak volt legkonzekvensebb s talán legtudatosabb képviselője Derkovits Gyula. Műveivel a társadalmi fejlődést akarta szolgálni, mozgósítani kívánta a proletariátust az urak hatalmának megdöntésére. Ez a mozgósítás — mondani se kellene — nem egy adott tüntetésre, újabb sztrájkra vagy fegyveres felkelésre vonatkoztatandó, bár 1930. szeptember elsejei transzparense azt bizonyítja, hogy ilyen feladatot is szívesen vállalt. Mozgósító szándékát a propaganda legfennköltebb, legáthatóbb értelmezése szerint kell felfogni, a lelkek nevelésének, a politikai érzékenység kimüvelésének, a kérlelhetetlen osztályharc felismerésének a szellemében.

Derkovits Gyula oly annyira osztályharcos művészetéről mostanság mind gyakrabban olvashatók illedelmes, tudálékos publikációk, nagykomolyan megszerkesztett morfológiai, ikonográfiai stúdiumok. Szaporodnak az olyan elmefuttatások, melyek a modernista irányzatok egyik-másik ágához kapcsolják Derkovits képeit, l'art pour l'art-os fontoskodással semmitmondó műkereskedelmi cikkekhez mérik izzó szavú toborzóit, a proletár szolidaritás szívhez szóló vallomásait. Fonák látvány, amint éppen magyar szakemberkék próbálják gyufaszál felsercentésével a lángoszlopot megvilágítani.

Akiket ingerel a művészet pártossága, azok úgy tesznek, mintha a könyökükön jönne ki a kommunista eszmeiség példázatának emlegetése. Közhely — mondják, s szólamnak nevezik a szocialista kultúra világátalakító proletár humanizmusát. Csakhogy az igazság sohasem lesz közhellyé, akárhányszor emlegetik is, mert az igazság mindig felemelő, megrendítő, lelkesítő, s különösen az a proletár világnézet igazsága, a munkásosztály történelmi küldetése, a művészet tudatformáló hivatása. Az integrálszámításban a kétszer-kettő-négy igazsága is benne van, a kvantumelmélet se teszi feleslegessé az alapműveleteket, de egyetlen matematikai képlet se hígul közhellyé, csak azért, mert alkalmazása bevett gyakorlattá válik, legyen az akár egyszerű, akár bonyolultabb tétel felállításának az eszköze.

Derkovits Gyula művészetének forradalmisága, műveinek osztályharcos telítettsége esztétikai axióma, melynek tudomásulvétele, figyelembevétele nélkül minden műtörténészi serénykedés körülötte — csak zengő érc és pengő cimbalom, egyfajta okoskodó selypegés, szomjat oltás desztillált vízzel, lábujjhegyre állás a Kilimandzsáró tövében azzal a csalfa reménnyel, hátha átlát a csúcs mögé az ágaskodó. Kár a fáradságért! A történelem viharát nem lehet lecsillapítani kenetes nagyképűséggel, a munkásosztály vasba öltözött, festője Dózsa unokáival lépett egysorba.

Még azt is megmondták az ezoretikusok, hogy elmúltak már azok az idők, amikor Derkovits Gyula élt, művei mögül eltűnt a történeti háttér, mondanivalóját mostanság idézni széptani anakronizmus, a győzelmes szocializmus országában minek a fasizmus kényszereiről értekezni, hová lett a tavalyi hó, céltalan az akkori áldatlan körülmények kultúraellenes kísérteteit élesztgetni. Pedig az ideológiák kibékíthetőségéről csak azok szavalnak, akik az ellenvéleményt le szeretnék fegyverezni. Derkovits művészetét a világrendszerré terebélyesedett szocialista táborban is eszmei tisztasága, megalkuvástalan proletár szellemisége teszi ma követendővé, halála után harminc esztendővel — gyökeresen megváltozott társadalmi viszonyok között is — minden tekintetben aktuálissá. Tudvalevő, hogy a világméretű osztályharc nem szűnt meg — ha sokak szerint formái differenciálódtak is. Nemcsak ama „vasfüggöny" két oldalán néz farkasszemet két világ (ám a nyugati publicisták szerint sem ilyen leegyszerűsítetten), de a kapitalista és a szocialista országokon belül is, a társadalmi igazságot igenlő emberek eszméletében, idegrendszerében is. Senki sem vonja kétségbe, hogy a békés egymás mellett élés programjában az imperialisták is remek lehetőségeket látnak maguk számára a szocialista tömb belső fellazítására, ideológiai megpuhítására. Nem lenne helyes belemenni a kommunista munkásmozgalom legátütőbb művelődési vívmányainak megszelídítésébe.

A jobb hiszemű műértők még azzal is szoktak érvelni, hogy Derkovits — pályája delelőjén — a festői gyengédség megteremtőjévé fejlődött, korai képeinek ridegebb szerkezetessége, harsányabb szókimondása lebegő violák decens árnyalataiban oldódott fel. De hát a gyöngyházasan vibráló színek a külvárosi híd téli dermedtségét bontották vízióvá, egy halálra ítéltnek a kivégzés előtti utolsó hajnalára emlékeztettek. A finom harmóniák nyugalmas monumentalitása — az Anyában — az „örök emberi"-t osztálytartalommal ruházta fel. A térileg rétegesen felépített képszerű remeklés, a „Nemzedékek", fényitatta koloritjában a marxista munkás alakját tette jelképes érvényűvé, és ábrázolta konkrét jelleművé. Kinek jutna eszébe József Attila bársony neszeit, szellőzködő, lágy melegben tapsikoló jázminjait az ezer évig kizsákmányolt nép súlyos végzetének lélektipró dübörgésével szembeállítani?

Úgy emlékezünk Derkovits Gyulára — nehéz életéhez, sugárzó művészetéhez — méltóan, ha tántoríthatatlanul ragaszkodunk műveinek csonkítatlan szellemiségéhez. Ne hagyjuk „fellazítani" Derkovits örökségét, tanuljunk tőle eszmei hűséget, kommunista igényességet.

Szőnyi István rajza

A fel nem robbant atombomba is veszélyes

Angol orvosi szaklap az atombombarakománnyal lezuhanó repülőgépek okozta veszedelmekről

London, január 25. (MTI)

A *British Medical Journal*, Anglia vezető orvosi szaklapja bírálja Macmillannak azt az állítását, hogy a hidrogénbomba-rakománnyal repülő amerikai repülőgépek lezuhanása nem vezetne az atomfegyverek felrobbanásához, amint ez a közönséges robbanóbombák esetében történnék. Az orvosi szaklap ezzel szemben utal a következőkre:

1. Az egyik fő veszedelem az apró rádióaktív törmelékek szétszóródásában rejlik. A veszedelem nagysága jórészt a bomba típusától, a lezuhanás körülményeitől, a terület népsűrűségétől és az időjárástól függ. Mindenesetre nagyon veszedelmes a fegyver kemény magja, amelynek rádióaktivitása igen erős és a lezuhanás helye körül nagyobb területet kellene kiüríteni.

2. Még ijesztőbb a kiszivárgás veszedelme, amit kisebb atomreakció idézhet elő, amely annyi rádióaktív részecskét szabadít fel, hogy igen nagy területet veszélyeztetne a lezuhanás pontja körül.

3. A nagyobb uránmennyiség mérgező hatású és a sérült bomba ilyen részeket szór szét.

Indonézia népe képes arra, hogy felszabadítsa Nyugat-Iriant

Indonéz szakszervezeti vezető nyilatkozata az MTI pekingi tudósítójának

Peking, január 25. (MTI)

Az MTI pekingi tudósítója több kérdést tett fel az indonéz általános szakszervezeti szövetség Pekingben tartózkodó képviselőjének az indonéz belpolitikai helyzetről. Mardjoko, az indonéz általános szakszervezeti szövetség országos tanácsának tagja a többi között az alábbi válaszokat adta tudósítónk kérdéseire:

Hogyan értékeli Indonézia jelenlegi belpolitikai helyzetét?

Hatalmas nemzeti demokratikus és népi egység van kialakulóban. Az ország minden részében gyors ütemben törnek előre a demokrácia és a nemzeti függetlenség erői és kövezik ki azt az utat, amely vitathatatlanul Nyugat-Irian felszabadításához és a holland imperialista gyarmatosítás még meglevő maradványainak teljes felszámolásához vezet. Ennek a szépen fejlődő és erősödő népi nemzeti egységnek a kifejezője Szukarno elnök azon terve, amely nemzeti tanács létrehozását célozza és azok a lépések, amelyeket Dzsuanda miniszterelnök kormánya tett megalakulása óta.

Hogyan reagál a belső és a nemzetközi reakció arra a folyamatra, ami Indonéziában jelenleg végbemegy?

A belső és a külső reakció nem válogat a módszerekben. A politikai felforgatástól kezdve a gazdasági aknamunkáig és a gyilkosságokig mindent igénybe vesz, hogy megakadályozza a demokratikus erők növekedését. Igyekszik a politikai terror légkörét meghonosítani, mint azt a Szukarno elnök elleni fegyveres merénylet is mutatja, támogatja az országunk darabokra szaggatását célzó szeparatista mozgalmat Szumátrán és több más szigeten.

A reakció *igyekszik megvásárolni a hadsereg tisztjeit*, hogy azután a kezébe kaparintsa a fegyveres erőket Indonézia törvényes kormányának megdöntésére. *Ezért támogatják a neptömegek Indonézia KP főtitkárának azt a kijelentését, hogy bárki, aki a kormány megdöntésére tesz kísérletet — áruló.*

Mi a helyzet Nyugat-Irian felszabadításának kérdésében?

Mi megpróbáltuk visszaszerezni Nyugat-Iriant, országunk szuverén területét az ENSZ segítségével. *Az ENSZ azonban megtagadta a segítséget.* Ezért most saját eszközeinkkel szabadítjuk fel Nyugat-Iriánt a holland gyarmatosítók uralma alól.

A felszabadításhoz vezető út egyik lépésének tekintjük az Indonéziában működő holland vállalatok indonéz ellenőrzésének megvalósítását.

Véleményem szerint a kormány e politikája teljes mértékben helyes és támogatásra talál országunk néptömegeiben. Ez a politika arra mutat, hogy mi hajlandók vagyunk a kérdés békés módszerekkel való rendezésére.

Valószínűnek tartja-e egy Indonézia elleni holland agressziós lehetőségét?

Egy holland imperialista támadás valószínűsége nincs kizárva, következményei azonban gyászosak lennének a támadóra nézve.

Egy ilyen támadás eredménye az lenne, hogy még jobban megerősödne népünk egysége, ugyanúgy, mint ahogyan a magyar nép egysége is hatalmas mértékben megszilárdult az ellenforradalom levetése után, valamint az, hogy az angol—francia imperialisták egyiptomi kudarcához hasonlóan, a holland imperialisták is csúfos vereséget szenvednének Indonéziában.

Egy holland fegyveres kaland ellen szól az is, hogy maga a holland nép nem támogatja a monopolisták gyarmatosító céljait és minden bizonnyal nem lenne hajlandó vérét ontani ilyen célokért.

Hogyan kommentálja Szukarno elnök ázsiai és európai körútját?

Szukarno elnök, az indonéz nemzeti függetlenség kiemelkedő harcosa, természetes tehát, hogy miközben a nemzeti politika olyan nagyfontosságú személyiségeivel találkozik, mint *Nehru, Nasszer, Tito* és *Kuatli*, megvitatja velük országunk és a nemzetközi helyzet legfontosabb problémáit. Ezért mi, indonézek igen nagy jelentőséget tulajdonítunk Szukarno elnök körútjának.

Mi a véleménye arról a fejlődésről, ami az elmúlt évben ment végbe a Magyar Népköztársaságban?

A Magyarországról érkező hírek alapján az a véleményem, hogy

a magyar nép és a magyar forradalmi munkás-paraszt kormány nagyszerűen dolgozik.

Nemcsak az ellenforradalom okozta sebeket gyógyítja be, hanem a gazdasági, politikai és kulturális élet minden területén szép eredményeket ér el. Meggyőződésem, hogy *a magyar kormány és a magyar nép jó úton halad, azon az egyetlen helyes úton, amely a szocialista Magyarország felépítéséhez vezet.* Kívánom, hogy a magyar nép sok sikert érjen el ezen az úton, s mielőbb váltsa valóra nagy célját: a szocializmus felépítését Magyarországon.

További tüntetések Venezuelában

Lemondott a kormányjunta két tagja — A katonaság elfoglalta a rendőrség épületét

Az MTI jelenti: Pénteken délután folytatódtak a tüntetések Caracasban. A hadsereg védelme alatt diákcsoportok mentek ki az utcára, hogy megnyugtassák a főváros több negyedében tüntető tömeget.

A venezuelai fegyveres erők a rendőrség főhadiszállásának környékén tüntető lakosság követelésére pénteken délben elfoglalták az épületet.

A kormányjunta elrendelte a közbiztonsági rendőrség politikai osztályának megszüntetését, amely a Jimenez-rendszerben hirhedtté vált szigorú intézkedései miatt.

A junta bejelentette azt is, hogy bíróság elé állítják és megbüntetik azokat, akik felelősek a politikai foglyokkal szemben alkalmazott kegyetlen bánásmódért.

A venezuelai államok kormányzói utasítást kaptak, hogy azonnal bocsássák szabadon az összes politikai foglyokat.

A Junta Patriotica pénteki ülésén követelte a kormányjunta két katona-tagjának lemondását. *Roberto Casanova és Abel Romero Vilate ezredes benyújtotta lemondását, amelyet a kormány elfogadott.*

A TASZSZ kommentárja

Január 23-án Venezuelában a néptömegek általános mozgalmának eredményeképpen megdöntötték Perez Jimenez diktatúráját. Önmagában az a tény, hogy a nép döntő részvételével buktatták meg a diktatúrát, pozitív jelentőségű az ország szempontjából. Amint azonban amerikai sajtójelentésekből megítélhető, Jimenez diktatúrájának bukása egyáltalán nem jelent azonnali demokratikus átalakulásokat az országban. *A felkelés küszöbén létrehozott és a népi mozgalmat irányító „hazafias junta" és az országban hatalomra jutott katonai junta között éppen abban a kérdésben támadtak komoly nézeteltérések, milyen irányban és milyen arányokban fogják megvalósítani ezeket az átalakításokat.*

Sajtójelentések szerint *a katonai junta igyekszik gyengíteni a népi mozgalmat, szűk keretek közé szorítani a demokratikus átalakulásokat és elsősorban — kirekeszteni az ország irányításából azokat, akik a felkelést irányították.* Ebből a célból a junta a fenyegetésektől sem riadt vissza. Vezetője, Larrazabal ellentengernagy a hatalomrajutása után mondott első beszédében nyíltan kijelentette, hogy *„a junta türelmességet tanúsít a tüntetésekkel szemben, de kérlelhetetlen álláspontra helyezkedik, mint az ország fegyveres erőinek képviselője minden olyan akcióval szemben, amely hatalmának aláaknázására irányul".*

A katonai junta reakciós jellegéről tanúskodik az a tény is, hogy három tagja annakidején tevékenyen együttműködött a megdöntött diktátorral. Ez az egyik oka annak, amiért a katonai junta nem élvezi a néptömegek és a *„hazafias junta"* támogatását.

Caracasból érkező jelentések szerint a fővárosban *tömeggyülések vannak, amelyeken a „hazafias junta" képviselői arra hívják fel a népet, hogy vigyázzon sorainak egységére, törekedjék teljes szabadságának visszaszerzésére, a haladéktalan és valóban demokratikus parlamenti választásokra és elnökválasztásra.* A New York Times tudósítójának caracasi jelentése szerint a „hazafias junta" négy párt képviselőiből áll. Ezek a következők: a *Köztársasági Demokrata Unió*, a *Kommunista Párt*, a *Demokratikus Akció Párt* balszárnya és a *Keresztény Szocialista Párt.*

A néptömegek harca oly erősen fellángolt, hogy a katonai junta *kénytelen volt engedményeket tenni.* Közölte, hogy kirekesztett tagjainak sorából két ezredest, akik együttműködtek Jimenez rendszerével. Közhírré tette, hogy feloszlatja a titkosrendőrséget és az egész városi rendőrséget katonai egységekkel váltja fel. Ezt az intézkedést azonban csak akkor tette meg, amikor a néptömegek már körülvették a rendőrség caracasi épületét, ahol körülbelül ezer rendőr fészkelte be magát. A néptömegek már arra készültek, hogy rohammal foglalják el az épületet. A katonai junta megígérte, hogy minden munkásnak és alkalmazottnak kifizetik azt a munkabért, amely a kormányellenes sztrájk egész idejére jár nekik, s kizárja a kormányszervekből azokat a személyeket, akik tevékenyen támogatták Jimenez diktatúráját. A katonai junta kijelentette végül azt is, hogy általános kegyelemben részesíti a politikai foglyokat és bíróság elé állítja megkínzóikat.

A katonai juntának mindezzel az volt a célja, hogy lecsillapítsa a néptömegeket, s közben arra készül, hogy szétzúzza a népi mozgalmat. Larrazabal, a katonai junta vezetője rendeletet adott ki, hogy *a tartalékosok azonnal vonuljanak be a hadseregbe. Caracasban kijárási tilalmat rendeltek el.* A katonai alakulatok tűzfegyvert használnak a tüntetők és a sztrájkolók ellen. Mióta a katonai junta hatalmon van, már körülbelül 160 ember vesztette életét.

A *New York Herald Tribune* egyik cikkében fenyegető hangnemben figyelmezteti az új venezuelai kormányt, hogy ne is gondoljon az amerikai olajtársaságok Venezuelával kötött szerződéseinek felülvizsgálására. Az amerikai monopóliumoknak azonban szemlátomást nem kell tartaniok ettől. A junta egyik első külpolitikai lépése az volt, hogy biztosította a caracasi amerikai nagykövetséget: baráti érzelmekkel viseltetik az Egyesült Államok iránt és tiszteletben fogja tartani minden nemzetközi kötelezettségét.

A csehszlovák munkások békefelhívásai a nyugati országok dolgozóihoz

Egész Csehszlovákiában folynak az előkészületek a január 27-én Prágában összeülő országos békeértekezletre. Az üzemek, hivatalok, falvak dolgozói békegyűléseken választják meg küldötteiket. A plzeni Lenin-művek elektrotechnikai gyárának munkásai békegyűlésükről levelet intéztek az osztrák, olasz, belga, holland, angol és svéd testvérüzemek dolgozóihoz. Ebben felszólítják őket, hogy minden erejükkel harcoljanak az imperialisták háborús tervei ellen.

Az olomouci vasutasok üzenetükben a szovjet békejavaslatok és az atomfegyvermentes övezet tervének támogatására hívták fel St. Nazaire-i társaikat.

Hasonló üzeneteket küldtek a Csehszlovák Ifjúsági Szövetség szervezetei is a nyugati országok fiatalságához.

Nehru és a malájföldi miniszterelnök válaszolt Bulganyin levelére

Nehru indiai miniszterelnök szombaton reggel válaszolt Bulganyin marsallnak a csúcsértekezletre vonatkozó levélre. Tudni vélik, hogy Nehru támogatja a csúcsértekezlet gondolatát.

Pénteken a malájföldi kormány nyilvánosságra hozta *Abdul Rahman* miniszterelnök válaszát Bulganyin marsall legutóbbi levelére.

„A malájföldi kormány kész támogatni a legmagasabb szintű tárgyalások gondolatát — írja Rahman. — De a félreértések és kellemetlenségek elkerülése végett az értekezletet előzetes tárgyalásokkal a lehető legjobban elő kell készíteni."

—■●■—

Komszomol-küldöttség utazott Belgrádba január 24-én, hogy részt vegyen a Jugoszláv Népi Ifjúság VI. kongresszusán. (TASZSZ)

Hazautazott Damaszkuszból a jemeni trónörökös (AFP).

Selwyn Lloyd angol külügyminiszter pénteken Ankarába érkezett (Reuter)

A nyugatnémet parlament külügyi vitája után

Az MTI berlini tudósítójának kommentárja

Csütörtökön a késő éjszakai órákban véget ért a bonni parlament külügyi vitája. Az álláspontok a 16 órás vita során megütköztek egymással — a vita eredménye azonban ennél nem is sokkal több. Az Adenauer-kormány és az ellenzéki pártok, bár különböző meggondolásból és különböző célok érdekében, annyiban egyetértettek, hogy a Szovjetunióval való közvetlen tárgyalásokra szükség van, sőt lényegében azonos a véleményük arról is, hogy e tanácskozásokat milyen szinten kell végrehajtani. Ettől kezdve azonban az utak szétválnak egymástól, mégpedig éppen a legfontosabb kérdésben, a tárgyalásokon érintendő témák tekintetében.

A kormány *„általában"* tanácskozni akar, mert erre kényszeríti a közhangulat. De a kormány csak tárgyalni és nem megegyezni akar, csupán alibire van szüksége. Hiszen a csütörtökön felolvasott kormánynyilatkozat mindent elutasít, mindent lesöpör az asztalról, aminek alapján tárgyalni lehetne. Elutasítja a kormányfők értekezletét, veszélyesnek és elfogadhatatlannak bélyegzi a Rapacki-tervet az európai atomfegyvermentes övezet létrehozásáról. Hallani sem akar Kennan javaslatairól, nem hajlandó tárgyalni a megszálló csapatok kivonásáról, elveti a két német állam konföderációját. Mi marad hát? Csakis a tárgyalás a tárgyalásért — az alibi elnyerésére való törekvés.

Ezzel szemben az ellenzék a tárgyalások útján nemzetközi enyhülést, általános leszerelést szeretne elérni és kiinduló pontnak a Rapacki-terv megvitatását, első lépésnek egy ilyen atomfegyvermentes övezet létrehozását, az atom- és rakétafegyverekről való lemondás kinyilvánítását javasolja.

Adenauert és pártját abszolút parlamenti többsége ellenére is engedményekre, visszavonulásra lehetne kényszeríteni. De ezt csak harc útján és nem parlamenti szócsatákkal lehet elérni. Sajnos az ellenzék, elsősorban a Szociáldemokrata Párt, amely mostani javaslatai esetében a német nép nagy többségének teljes támogatását élvezhetné, *nem hajlandó egy atomháborúellenes népmozgalom élére állni, nem hajlandó parlamenten kívüli harci eszközökkel nyomást gyakorolni az Adenauer-kormányra.*

Újabb sztrájkhullám Argentínában

Buenos Aires, január 25. (AP)

Pénteken újabb sztrájkhullám sújtotta Argentínát, aminek következtében ideiglenesen megbénult a vasutak, a villamos erőművek, valamint a bankok munkája.

A vasutasok pénteken reggel a csúcsforgalmi időben két órára szüneteltették munkájukat, nyugdíjuk felemelését követelve. A vasutasok szakszervezete még több sztrájkot tervez követeléseinek előmozdítására. A legközelebbi sztrájkot hétfőre tűzték ki, és amennyiben erre sor kerül, megbénul az egész reggeli forgalom.

Pénteken két óra hosszat a bankokban is szünetelt a munka. A bankalkalmazottak általános fizetésemelést követelnek. A villamos erőműveknél dolgozók 24 órás sztrájkot kezdtek, az építőipari munkások viszont a sztrájk kilencedik napjába léptek.

Gondolatok egy kiállításról

Az ellenforradalom egyik legveszélyesebb és leghazugabb fogása az volt, hogy megpróbálta mozgalmunkat (a ma lehetséges egyetlen nemzeti mozgalmat mi-nálunk) megfosztani a maga hazai történelmi beágyazottságától. Szervetlen „átültetésnek" akarta bemutatni a szocialista építést, népünktől idegennek. Azóta nem kevés történt a hazugság hiteles cáfolatára. Ennek a jegyében ünnepeltük 1957. november 7-ét; ebben segítettek az Ady, József Attila, Gábor Andor évfordulók. És ezt szolgálja a Műcsarnok *Magyar forradalmi művészet* kiállítása. Nem tudom, ez adta-e az indítékot, de mindenképpen nagyon jól szolgálja ezt a célt. Tartalma és színvonala érdemessé is tenné, hogy nagyobb eseménnyé váljék közéletünkben, mint amilyen. (Azt hiszem, itt mindenekelőtt a Hazafias Népfront szervezetei tehetnének, egyet és mást; a népfront programja ennek a kiállításnak mintegy megfogalmazott vezérfonala. Ha a rendezők szándékán kívül, akkor sem véletlenül!)

Néhány évvel ezelőtt ennek a kiállításnak anyagát bizonyára nem így állították volna össze. Több lett volna, uralkodott volna a történelmi kompozíció; bizonyára hiányzott volna a tájkép, az interieur és csendélet, jóval kevesebb lett volna a portré és a zsánerkép. Én teljes szívvel üdvözlöm ennek a kiállításnak a válogatási elvét (ha talán néhány kép esetében kétségesnek érzem is az elv alkalmazását).

A kiállított anyag köré: a *szocialista* forradalom képzőművészeti előkészítése. Helyet kap benne tehát a polgári radikalizmus és a nemzeti felszabadító harc gondolata is — *amikor és amennyire ez már a szocialista forradalom indulását jelenti.* (Nincs itt tehát a millennium nemzetieskedő történelmi panorámája, sem a századforduló vegyes tartalmú ellenzékisége, de itt van Madarász „Hunyadi László siratása".) Az uralkodó téma: a nép, a nép munkája, elesettsége, gondja, elnyomottsága, mindennapi élete, csekély öröme. Igen jó dolog, hogy a rendezők ellenálltak a hamis, lakkozó népábrázolás (régi és újkeletű) tematikai kísértéseinek; viszont helyet adtak azoknak a „semmitmondó" falusi és tanyai tájképeknek, amelyekkel festőink — például, a szolnokiak — messze megelőzve az író-szociográfusokat, *igen sokat mondtak.* Ismétlem: részleteken tudnék vitatkozni: kevesellem, például, a karikatúrát, különösen a századeleje Habsburg-ellenes, nyárspolgárellenes, háborúellenes karikatúráját; valamivel azért több történelmi képet hozhattak volna, s ha a figurális képeken — helyesen — kiszűrték az álnépi idillt kényesebben megnézhették volna ebből a szempontból egyik-másik csendéletet, tájképet, sőt mezei munkaképet is. Egészében azonban nemcsak nagyon egyetértek a válogatás kritériumaival, hanem sok tekintetben példának, programnak, más művészetekre is általánosítható tanulságnak érzem ezt a kiállítást.

A kiállított képek nemzeti értékét éppen az adja meg, hogy olyan emberi mondanivalót keresnek, amely a nemzetközi forradalmi gondolattal is összecseng. (Milyen tanulságos lenne egyszer egy tárlaton szembe állítva bemutatni: mennyire lekicsinyli, egzotikummá züllleszti a nemzetet, mennyire — valójában tehát — nemzetáruló az öncélú magyarkodás; sehol olyan világosan nem bizonyítható ez talán, mint éppen a képzőművészetben.) Példázza ez az anyag azt a szerepet is, amit a mi forradalmunk az emberiség felszabadításában betölt. (Pór, Ék, Szilágyi és mások orosz, német, francia, spanyol plakátjai, grafikái; Makrisz négerportréja stb. Ilyen vonatkozású anyagot még többet adhattunk volna. Különösen, ami a szomszéd népekkel való testvériségünket illeti; ezt jóformán csak Mednyánszky képviseli.

A másik tanulság, hogy művészetünknek gerincét jelenti ez a fogalom: „forradalmiság". Érdemes elgondolkodni rajta: ki maradt ki erről a kiállításról? A nagyok közül csak egynéhány, a legnagyobbak közül alig valaki. A *csak* formaújítók, mind, a forma igazi forradalmárai közül talán csak az egy Szinyei. És a kiállított anyag érvelése ebben a kérdésben annyira meggyőző, hogy csak nagyon is *tendenciózusan* esztétizáló műkritikussal volna — súlyosabb, kompromisszum nélkül meg nem oldható — vitánk arról: reprezentálhatja-e vajon ez a kiállítás az utolsó két nemzedék magyar képzőművészetét? S ha így áll a dolog a századforduló „aranybékéjének" vagy az elég tartósan mocsár-állóvízzé konszolidált ellenforradalomnak korára, mennyivel inkább a mi — hazai és világviszonylatban egyaránt — par excellence izgalmas politikus-korunkra?! Lehetséges-e — és mennyiben alkothat tartós értéket — a forradalmi állásfoglalást megkerülő művészet ma?... Egyébként ami a bizonyító anyagot illeti: ez a kiállítás, a maga tizenhárom termével, távolról sem teljes, nagyon is éppen csak reprezentatív; hozhatott volna még egész sor jeles művészt és a szereplőktől is egész sor képet. De azzal is hat, amit még az eszünkbe juttat!

A csendélettől a plakátig — nagyon sokféle az a művészet, amit mi forradalminak elfogadunk, mint ezt a kiállítás összeállítása tanúsítja.

Van itt plakát is. Nem is kevés. És azok a plakátok nem ütnek ki a kiállítás egészéből; a maguk nemében esztétikai szempontból sem alábbvalóak, egyikmásik már klasszikus számba megy (Berény vagy Biró híres 1919-es grafikái). Kell az irodalomban is az agitáció sok-sok műfaja. Műfajok, amelyeket nálunk az aczéltamások nagyon lejáratták ugyan, de amelyeket igazi művészek igazi meggyőződése újra a maguk rangjára emelhet. A művészek egy része — akárcsak a lakatosok egy része — *elsősorban* forradalmár: kommunista párttag. Ez a vállalás nem kötelező és nem ad előjogokat, de aki megérett rá, az nem tehet mást, *viselnie kell terhét — vagy a vállán vagy a lelkiismeretén.* És tőlük nem a személytelen „párt" követeli, hanem a saját bensejükből fakad, hogy — mint művészek — elsősorban agitátorok legyenek. Annyira erős ez a belső követelés, hogy eszükbe sem jut számolni vele: „leértékelik" magukat az alacsonyabb műfajokkal. Már maga ez az „alacsonyabb műfajok" megjelölés — többnyire — korlátoltság. Nemrégiben egy kiváló novellistánk a szemünk láttára leértékelte magát egy — trilógiával; nem nőtt az írói becsülete a „nagyműfajtól", hanem csappant. Ugyanakkor — itt a kiállítás bizonysága — sem Derkovits, sem Dési Huber nem vált kevesebbé az „agitká"-tól; éppen azt mondaném: a teljesen vállalt meggyőződés ereje sugárzik, az ad meglepően új elemet, esztétikai szempontból is többet az egyéb alkotásaikban. Szükséges bizonyítanom, hogy a tehetség — erkölcs is? Hogy az emberi és művészi mélység nem elválasztható?

Erőltetni, parancsolni ezt nem lehet, nem is szabad. Nem lehet a Horthy-hadsereg vezényszavára: „I-má-rrra!" Képeket festeni vagy verseket írni. A művészet — szolgálat, és akik ilyen vezényszóra szolgáltak, azok csak magukat tudták szolgálni.

Majd rájönnek az arra érdemesek — és ez mindenekelőtt a kommunista művészek példáján múlik: önnön örökkévalóságát senki sem szolgálhatja jól, ha azt akarja szolgálni. Dilettánsok, Diana-templom gyújtogatói, fánguggolás rekorderei, Hazafi Verai Jánosok, vagy elmebetegek lehetnek, de művészek — így — nem. És a „szent művészet önmagáért" szolgálata sem elégítheti ki azt, aki egyszer ráébredt, hogy a teknősbékának is állnia kell valamin: az a művészet is valamitől és nem önmagától vált szentté! Az ember szolgálata, a nép szolgálata, korunkban: az embert leginkább kifejező munkásosztály, a forradalom szolgálata a legméltóbb a művészetet valóban megszentelő szolgálat. Szolgálat, amely minél alázatosabb, minél önfeláldozóbb, annál inkább felmagasztosít.

Mesterházi Lajos

Petőfi – Krieger módra

Arnold Krieger német író *Élete szerelem volt* című Petőfi-életrajzát még 1956-ban bocsátotta ki a Pegasus Verlag (Wetzlar, Nyugat-Németország). Úgy látszik nem siker nélkül. Hozzánk már a stockholmi Wahlström és Widstrand kiadónál néhány hónapja megjelent svéd fordítás jutott.

Különös könyv ez. Már a címlap ijesztően, sőt riasztóan hat: egy lila fürdőköpenyes rongyosgárdista mereng a nagy semmibe, s elnéz egy hatalmas tomporú női akt fölött. A háttérben, pontosabban a felhők közt vágtató három lovassal szemlátomást nem törődik.

Ismétlem, különös könyv ez. Hatalmas anyaggal dolgozik, s egyes fejezeteiben tagadhatatlanul van bizonyos költészet is. De torzításai oly durvák, hogy bátran beszélhetünk *gyalázkodásról.* Magyarországon senki sem hiszi el, hogy Petőfi selyemfiú volt, egy nálánál tizennégy évvel idősebb nő kitartottja. Kell, hogy az életrajz-regény esztétikai sorompója lezáruljon a becsületbevágó hamisítás előtt. Macaulay *Anglia története* című művében jogosan ítélte el a *csakugyan* becstelen angol királyokat, s ha Arnold Krieger német író szívesen foglalkozik a jellem nyomorékjaival, sok helyütt megfelelőbb mintákba botolhatott volna, akár nálunk, akár saját hazájában. Nekünk, magyaroknak szinte hihetetlen, hogy ez a Krieger éppen Petőfinek, ennek a sugárzóan nagy költőnek és sugárzóan tisztalelkű embernek esett neki. Nemcsak az első fejezet hangvétele hamis, Szendrey Júlia beállítása sem sokkal igazabb. Tudjuk, hogy Szendrey Ignác lánya roppant gögös kisasszony volt, s egy egyszerű országúti vándor hiába hivatkozott volna Arany Jánosra; ez az ünnepelt szépség nem fogadta volna be hintójába a szavalót. Az olvasó általában rengeteg lélektani lehetetlenségbe ütközik, például a koltói nászéjszaka leírásakor. Ennek ismertetésére a jóízlés tilalma miatt nem térek ki.

Annál elítélendőbb Petőfi alakjának elferdítése, mert a szépen komponált részek elárulják, hogy Krieger úr *tudatosan* hajhássza a szenzációt.

Arthur Schopenhauer, egy másik, de Arnold Kriegernél mérhetetlenül különb német, valamikor megállapította, hogy a rossz ismertetés is hasznosabb az elhallgatásnál. Ez okvetlenül igaz. De az *ilyen* népszerűsítésből nem kérünk. Ha a szerző lepocskondiázta volna Petőfit, a világirodalom egyik legcsodálatosabb lírikusát, azt mondanók: lelke rajta, ha ilyen az ízlése és a szakértelme. De ha valaki annyira elismer egy lángelmét, hogy évekig foglalkozik vele, s eltelik zsenijével, azután igaztalanul belehempergeti a legförtelmesebb mocsokba, ez több, mint érthetetlen. Szégyenletes és sajnálatos.

Hajdu Henrik

Gyermekvédelem-Gyermekváros

Lassan egy éve, hogy megindult a társadalmi mozgalom a Gyermekvárosért, és nemsokára fél esztendeje, hogy a Gyermekváros működik. A mozgalom iránti nagy érdeklődés, az áldozatkészség száz és száz megnyilvánulása szimbólum is, hiszen a megértés és a segíteni akarás nemcsak a Gyermekvárosnak szól, hanem általában a gyermekvédelemnek. Az akció

nagy sikere jelzi

a társadalom fokozódó felelősségét, talán úgy is mondhatnánk, önkritikáját. A társadalom pótolni akarja a mulasztásokat és az eddiginél nagyobb részt vállal a gyermekek neveléséből, az elhagyott gyermekek gondozásából. A Gyermekváros azért keltette fel a társadalom széles rétegeinek figyelmét, mert olyan gyermekek helyzetének megjavításáról van szó, akik szociális, vagy erkölcsi okok miatt elhagyatottak. E mozgalmon keresztül éli át és tanulja meg sok-sok egyszerű ember a mások gyermekéért való felelősséget, a társadalomért végzett önzetlen munka örömét és felemelő érzését.

A Gyermekvárosban új elgondolásokat kívánnak megvalósítani a gyermekvédelemben. Jelenleg azonban még csak nevében város a Gyermekváros. Az az elképzelésünk, hogy az állami gondozásra szoruló gyermekeknél megszüntetjük a vándorlást, a helyezgetést egyik intézetből a másikba, hogy idővel hároméves kortól 18 éves korig folyamatosan a Gyermekvárosban nevelkedjenek, tanuljanak a gyerekek. Főnos iskolai és 240 11 éven felüli gyermek számára akarunk otthont biztosítani. Ezek az intézmények a megfelelő feltételek biztosításával megvalósítják a fiúk és a lányok együttes, egészséges nevelését. Ennek a tervnek a megvalósítása során négy év alatt a jelenlegi épületek mellé több száz gyermeket befogadó újabb épületeket kell emelni, sőt általános iskolát is kell építeni. Csak így lesz igazán várossá a Gyermekváros.

A terv megvalósításához nagyban hozzájárul, hogy az Országos Nőtanács téglajegyeket bocsátott ki, s ennek eredményeként az ország megyéi önállóan, vagy két-három megye összefogva — túlnyomórészt társadalmi erőkre támaszkodva — tízóvodás pavilont épít ahová már a jövő őszszel, 200 három-hatéves korú, állami gondozásra szoruló gyermeket lehet elhelyezni. Biztosak vagyunk abban is, hogy a Gyermekváros kialakításához

sok fiatal ajánlja fel

társadalmi munkáját és az ország minden részéről árad majd az önzetlen segítség.

De ha ilyen jelentős, értékes és minden szempontból indokolt a Gyermekvárosért folyó mozgalom, miért minősítik egyesek túlzásnak, ami ezen a területen történik, miért tartják egyes intézmények igazságtalannak és veszélyesnek a Gyermekváros körül folyó nagy propagandát? Történtek-e ezzel kapcsolatos hibák?

Úgy vélem, két vonatkozásban igenis történtek. Az egyik, hogy nem mindig volt helyes, megfontolt, a következményeket is figyelembe vevő a Gyermekváros körüli propaganda. Valóban könynyen keletkezhetett olyan látszat azok előtt, akik a Gyermekvárosban folyó munkát és az ottani hosszú ideig tartó nehézségeket közelről nem ismerik, hogy ott túlzott mértékben, minden földi jóval ellátják a gyermekeket.

A másik, nézetem szerint ennél lényegesebb hiba, hogy megfeledkeztünk róla hazánkban százznál több olyan intézmény van, amely több mint tízezer gyermek intézeti neveléséről gondoskodik. Ezek nagy része nehéz körülmények között végzi munkáját. De mialatt folyt és folyik a nagy megmozdulás a Gyermekvárosért — és erről ország-világ tudomást szerzett — ezalatt egy sor más, fontos intézmény is született. Az ellenforradalom utáni hónapokban a pedagógusok forintjaiból, a pedagógusszakszervezet támogatásával újra megnyitotta kapuit a pedagógusgyerekek kecskeméti otthona, Berettyóújfalun egy nagy intézmény létesült, ahol újabb 200 gyerek részesül intézeti nevelésben, s az ország más területein, mint például Vácdukán, Eleken, Sopronban, Gencsapátiban is nyílt új otthon. Régen működő intézményeink felújítására, korszerűsítésére a megyei tanácsok végrehajtó bizottságai a legtöbb helyen sok pénzt,

százezreket költenek.

És ami a legjelentősebb: a legtöbb ilyen intézmény mellett üzemek, vállalatok, társadalmi szervezetek patronáló munkát végeznek.

S az újságok ezekről alig-alig írtak. Mialatt nagyon szépen hírül adták a Gyermekváros első karácsonyát, örömteli új esztendejét, elfeledkeztek arról, hogy csendben, szerényen létezik egy sor más intézmény, sok helyütt a Gyermekvárosnál nagyobb mértékben élvezte a társadalmi törődést, gondoskodást. Például a budapesti Hárshegyi úton levő Béke Gyermekotthonnak a vasasszakszervezet televíziós készüléket juttatott, s a patronáló Klement Gottwald-gyár egy-egy gyermeknek több mint 200 forint értékű ajándékot adott. És még sokáig sorolhatnók a példákat.

A Gyermekváros-akciónak, mint országos mozgalomnak, meg kell kapnia helyét a gyermekvédelemben, de nem szabad megfeledkezni a gyermekvédelem egyéb problémáiról, fel kell figyelni a helyi kezdeményezésekre, a sok kicsi, de összességükben igen jelentős társadalmi munkákra is. Több ezer gyerek vár elhelyezésre, a Gyermekváros ebből csak ezer gyerek részére biztosíthat majd intézeti nevelést.

Gyermekotthonaink nagy része korszerűsítésre, felújításra szorul. Zömükben régi kastélyépületek, amelyekben túlzsúfolva vannak a gyerekek, s a foglalkoztatótermek, a tanműhelyek, az esztétikai és a kulturális nevelést elősegítő kultúrtermek és klubszobák túlnyomó részben hiányos felszerelésűek. Ezen is változtatni kellene.

Az új intézményekben, de a régiekben is, korszerű szocialista nevelést kell biztosítanunk, amely a gyermekotthoni nevelők áldozatos munkájától, az intézmények megfelelő felszerelésétől, és nem utolsósorban a társadalom, az üzemek, az intézmények, egyszóval a dolgozó emberek közvetlenül nyújtott politikai, erkölcsi, anyagi segítségétől függ.

A Gyermekvárosért-mozgalom váljék az egész gyermekvédelem további fejlődését, felvirágzását segítő, széleskörű társadalmi megmozdulássá.

Járó Dóra

1021 Derkovits Gyula

Feljegyzés - 1 -

1983.IV. . Televízió 1. 2o,5o/Rézbányayné

Stúdió '83

Jóestét kívánok, ebben az évben 14. alkalommal jelentkezik a Stúdió '83.

- 35 éve osztották ki először a Kossuth Díjat.. A törvényjavaslatot Andics Erzsébet terjesztette az Országgyülés elé.

- A Költészet Napja előtt József Attilára emlékezünk.

- Kassák Lajos: Angyalföld. Bemutató a József Attila Színházban.

- Uj Múzeum Vácott. Hincz Gyula és a modern képzőművészet.

- Derkovits ösztöndíjasok a Műcsarnokban.

- Bemutató a Madách Kamara Színházban. Hofélia és kiállítás a Madách Színházban.

- Az Ember tragédiája.

- Uj mű a Thália Színpadán..

- Elsőként Kossuth Díj 1983.

1983.IV.5. Televízió 1. - 2o,5o/Rézbányayné

Stúdió '83

Elsőként Kossuth Díj 1983. A díjazottak már néhány napja közismert. Azt azonban talán nem mindeki tudja; mikor és hogyan jött létre a különleges értékü és rangú kitüntetés. 1948. centenáriumi év volt. Március 15.-ét, a forradalom kirobbanásának 1oo. évfordulóját nagyszabású előkészületek előzték meg; a háborút éppen túlélt, jórészt még romokban heverő ország felszabadultan készült az ünnepségre. 1948. februárjában a Magyar Kommunista Párt nevében és megbízásából Andics Erzsébet, parlamenti képviselő törvényjavaslatot terjesztett az akkor még sokféle pártból álló Országgyülés elé. Kossuth Díj elnevezéssel kimagasló kitüntetés létrehozását javasolta az alkotó munka állami elismerésének jutalmazására.

- "Mindenekelőtt az volt érdekes, hogy a Parlamentben ellenzéki pártok voltak, noha a pártok közöttu ellentétek éppen a 47-es választásokkal kapcsolatban és azt követően igen kiéleződtek, a Kossuth Díjra vonatkozó törvényjavasla-

Derkovits Gyula
festő - grafikus műszi

MH SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

NÓGRÁD

1983 MÁJ 1

1021

Örök május

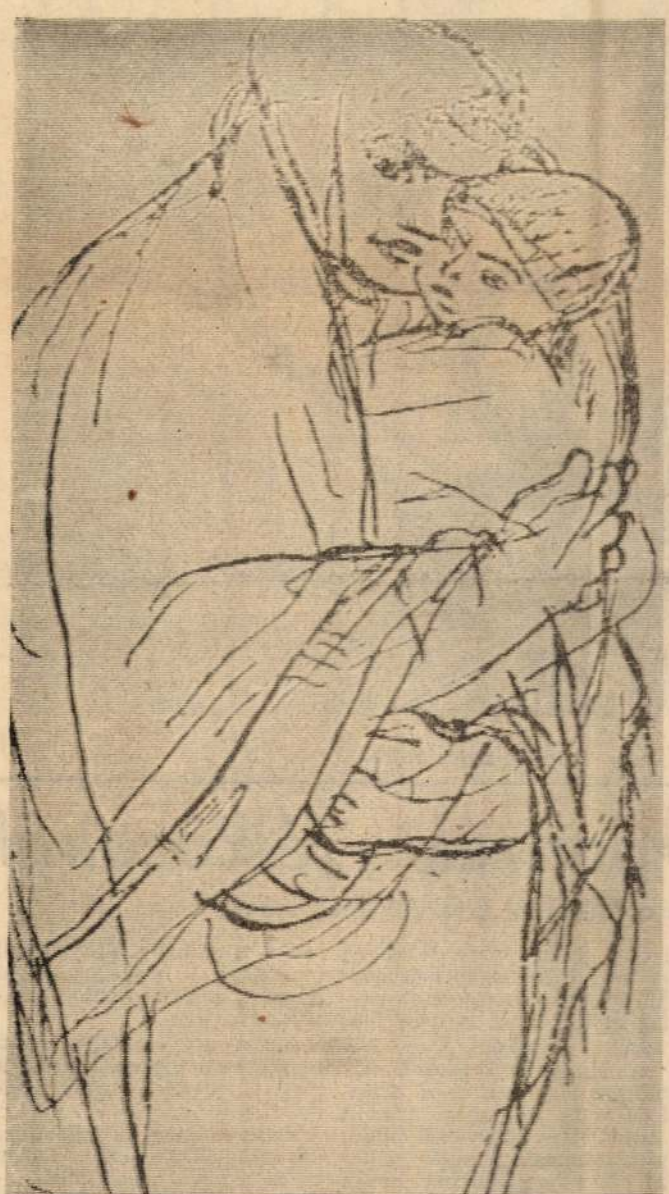

Derkovits Gyula: Proletár anya — Májusi emléklap, 1938.

„Május piros harangjai lázadó dalt énekelnek. Erőt a harcolóknak, bízást a csüggedőknek és szent parancsot mindazoknak, akik még némán nézik, mint hull a vér, amelyet a gazok öntenek, akik a piros katonákkal szemben állnak... Május piros harangjai konganak, s ez a kongatás végigdörög a véráztatta földön. Felrepül az égre a vörös sugár, s elkergeti a szörnyű éjszakát, amely uralkodik ezredévek óta a világ felett, s összegyűjti a forradalmár milliókat, akik letiporva a múltat, megteremtik a Munka szabad, boldog hazáját..."

(Ligeti Károly)

A munkásmozgalom sorsfordulóit május 1-e gazdag irodalma, képzőművészete 1889 óta, a munkásünnep meghirdetésétől napjainkig hűen tükrözi. A korabeli sajtó számos hasonmást és művészi grafikát őrzött meg az utókornak.

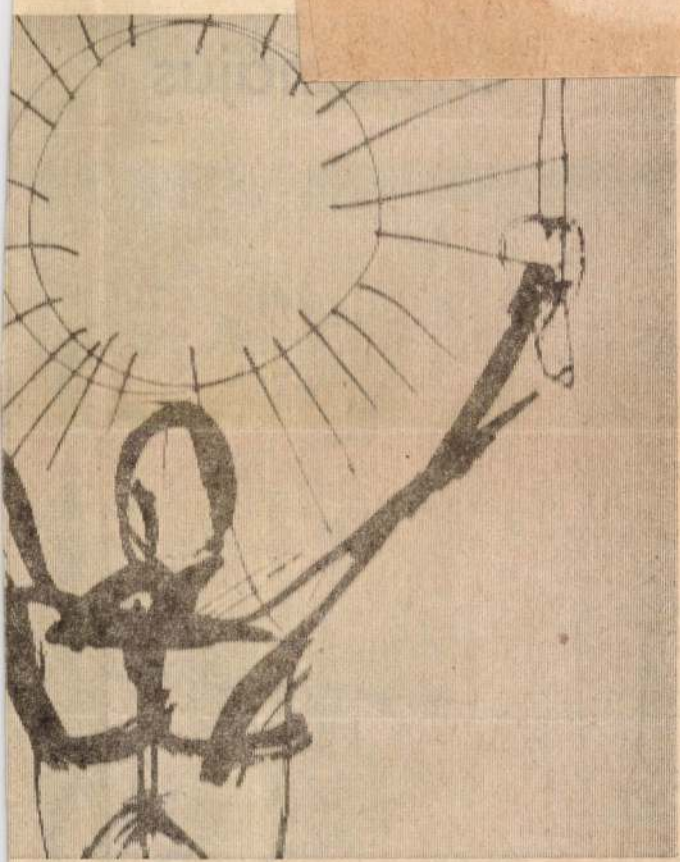

Kondor Lajos rajza

i portrék — félközelről

nt a Múzeumi Értekező első száma

adják. S van olyan lehetőség is, hogy a korábban már megjelent témák összegezését, esetleg átértékelését is megjelentessék a szerzők.

A Múzeumi Értekező, természetesen, nem teszi fölöslegessé az évenként kiadott *Múzeumi Évkönyv*eket. Ezek megmaradnak, némileg változó, más szempontból éppen gazdagodó tartalommal. Nagyobb lélegzetű tanulmányok helyett a jövőben inkább több apróbb, muzeológiai kutatásokkal összefüggő tanulmány, közlemény jelenik meg benne, s a muzeológiai rovat is erősödik úgynevezett módszertani írásokkal (kiállításkészítés, kiállítási forgatókönyv, restaurálás, közművelődési felmérés stb).

A Múzeumi Értekező első száma *Horváth István Nemzedékek* című tanulmányát adja közre, azaz portrékat Nógrád megye XIX. és XX. századi történetéből. A sorozatszerkesztő, *Szvircsek Ferenc* szerencsésen választott, hiszen a szerző e *tanulmánya* sen a tanulmány XX. századi portréinak megrajzolásával *hiányt pótol*, s újabb kutatásra ösztönöz.

Amint azt Horváth István tanulmánya bevezetéseként meg is jegyzi: „Többségük hétköznapi ember volt, aki a maga módján, és lehetősége szerint élte az életét. Ebben az értelemben tehát nincs bennük semmi különleges. Életüknek azonban egybehangzóan magasabb minőséget adott — és így az »átlag« fölé emelkedett sorsuk — a közösségben gondolkodás és cselekvés képessége. A politikumhoz azonban természetszerűen kapcsolódott a társadalmi haladás gondolata, amelyről az életkor, a képzettség, a történelmi kor eltérése ellenére hasonlóan vélekedtek... Sorsuk példa arra, is, amikor hősöket keresünk, ne gondoljunk kizárólag túlvilági angyalsuhogású eszményképekre; sorsuk példa abban is, hogy megszenvedett életük emberségüket erősíti." Az életrajzok gazdagon föl-

Devecseri Gyula

ÉLET ÉS TUDOMÁNY

1021 fotó m.

32. szám 1983. VIII. 12. Ára: 6 Ft

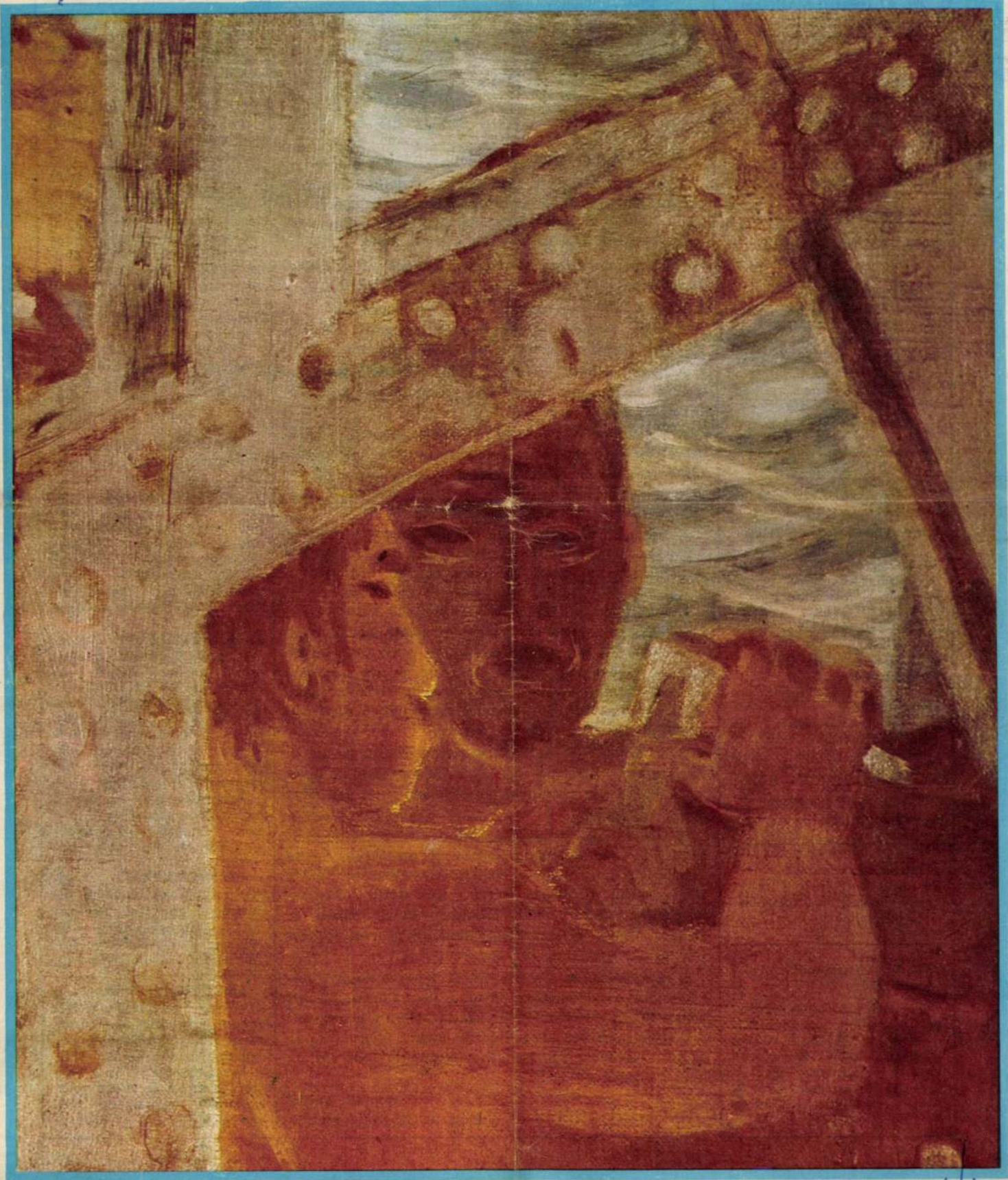

Tartalom

XXXVIII. évf.
32. szám
1983. VIII. 12.

995 **AZ ÚRKÚTI MANGÁN**
Forbáth Róbert
998 **A PÁPASÁG ÉS AZ EGYHÁZ – SZÁZADUNKBAN BESZÉLGETÉS GERGELY JENŐVEL**
Daniss Győző
1000 **A BALATON SZABÁLYOZÁSA**
Dr. Baranyi Sándor
1002 **NYELV ÉS ÉLET: TESTÜNK ÉS A NÖVÉNYEK**
Sámbokréthy Péter
1002 **MIRE JÓ AZ EDZÉS?**
Dr. Pucsok József–dr. Malomsoki Jenő
1004 **MENNYIRE VESZÉLYES EGY SZÖKÖTT PUMA?**
Dr. Holdas Sándor
1005 **DERKOVITS GYULA: HÍDÉPÍTŐK**
Ádám András
1007 **A TERJESZKEDŐ FENYŐRIGÓ**
Dénes János
1010 **ÚJRA A TÖRÖKORSZÁGI „MAGYAROK" KÖZÖTT**
Dr. Ispay Ferenc
1013 **KEDVES ÁGI ÉS ZOLI!**
Tamás Tibor
1014 **CSINÁLJUNK DÉLIBÁBOT!**
Dr. S. Tóth Sándor
1016 **REJTVÉNYEK**
1019 **A TUDOMÁNY VILÁGA**
1022 **EGY KÜLÖNLEGES NAPÓRA**
Dr. Zétényi Endre
1023 **EGY KIS KÖZGAZDASÁG: A FOGYASZTÓI ÁR**
Jánossy Dániel
A HÁTLAPON: NYERSVASÚST – FILLÉRES ÖTLETBŐL
Juhász Béla

Címképünk:

Részlet a Hídépítőkből („Derkovits Gyula: a Hídépítők" című cikkünkhöz)

A következő számunk tartalmából:

István király a történelemben ● „Másfél tonna gabona személyenként" ● Élet a ködből ● Régi címereink ● Hol van hazánk hidegpólusa? ● Rost és tér ● Srí Lanka-közelről ● A cukorbaj diétás kezelése ● A májgyulladásról

Kedves Élet és Tudomány!

Lapjuk ez évi 26. számában egy szép posztert közöltek a *lovakról*, s ugyanabban a példányukban egy angol királyi *lovas* testőrnek a fényképét is kinyomtatták a hátoldalon.

Az Élet és Tudomány olvasói bizonyára hosszan elgyönyörködtek e paripák látványában, ám arra a kérdésre nyilván csak kevesen tudtak volna felelni, hogy voltaképpen

MILYEN SZÍNŰ IS EGY LÓ.

Ezt ismertetem az alábbiakban.

A lovak színét a bőr és a szőr színe alapján határozhatjuk meg, mégpedig a ló testét borító rövid *fedőszőrök*, a sörény, a farok és az üstök szőrei, az úgynevezett *hosszú szőrök* és a ló *bőrének a színe* alapján.

A lovak *alapszínei* a következők: fehér, fekete, pej, sárga és fakó.

Kevert színeik: a deres, a szürke és a tarka.

A *fehér ló* fedő- és hosszú szőrei fehérek, bőrében nincsen festékanyag, hússzínű, patája viaszsárga.

A *fekete ló* fedő- és hosszú szőrei feketéek, bőre palaszürke. Változatai: hollófekete, koromfekete, bársonyfekete és nyári fekete.

A *pej ló* hosszú szőrei és a lábvégei feketéek, a fedőszőrei barna árnyalatúak, bőre palaszürke. Változatai: világospej, aranypej, pirospej, meggypej, gesztenyepej, sötétpej, s ha a lábvégek is vörösesbarnák, zöld lábú pej.

A *sárga ló* hosszú és fedőszőrei a világos sárgától a feketésbarnáig váltakoznak. Bőrük mindig palaszürke. Árnyalatai: világossárga, aranysárga, vörössárga, agyagsárga, sötétsárga, bronzsárga és szénsárga.

A *fakó lovak* közül *közönséges fakó*nak mondjuk azt a lovat, amelynek hosszú szőrei és a lábvégei feketéek, bőre és patája palaszürke, fedőszőrei pedig fakó sárgás színűek. Árnyalatai: a zsufa-, a gerle- és a rozsdafakó. Az *izabellafakó* lovak hosszú szőrei is olyan színűek, mint a fedőszőrei. Bőrükben és szarujukban pigmentanyag nincs.

A *deres ló* fejét és lábát egyszínű szőr fedi, míg a nyakán és a törzsén a színes szőrök között több-kevesebb fehér szőr van. Ennek megfelelően lehet pej-, sárga- és feketederes.

A *szürke lovak* színesen születnek, de szőrzetük életkoruk előrehaladtával fokozatosan megőszül. Színes szőrük alapján megkülönböztetünk acélszürke (fekete színes szőrű), mézszürke (sárga színes szőrű) példányokat. Ha a színes szőrök foltokban helyezkednek el, szeplős- vagy legyesszürkének mondjuk a lovat. Ha foltokban kezd őszülni, almázott szürkének.

A *tarka lovak*on a színes foltok fehér foltokkal váltakoznak. A párductarka lovak testén alma nagyságú színes foltok sorakoznak. Az agáttarkákon a színes foltok szélén szürkés keret látszik, míg a habostarka ló ágyékán és farán elmosódott határvonalú fehér foltok mutatkoznak.

Hecker Walter
a Pegazus GT irodavezetője

Kislexikon

Cikkeinkben csillag jelzi azokat a kifejezéseket és neveket, amelyek a kislexikonban szerepelnek.

ELEKTROLÍZIS: ama jelenségek összessége, amelyek akkor indulnak meg, ha valamilyen elektrolit oldatába két, egymással fémesen nem érintkező elektródot mártunk, s azokat áramforrás sarkaival kötjük össze. Az ∼ folyamán az elektrolit ionjai az ellentétes töltésű elektródhoz vándorolnak, s azon kiválnak. (Az úrkúti mangán)

ELHABOLÁS: a lankás partok rombolása egyik formájának régies, ám szakmai körökben ma is használatos megnevezése. Az ∼os partszakaszon a víz elmossa a part anyagát, ezáltal terjeszkedik, a part pedig mind sekélyebbé válik. (A Balaton szabályozása)

KONVEKCIÓS ÁRAMLÁS: hőmérsékleti különbség hatására létrejövő, függőleges irányú, többnyire örvényléses légáramlás. (Csináljunk délibábot!)

KVADRÁNS: a távcső feltalálásáig az egyik legfontosabb csillagászati műszer. Forgatható, irányzékkal ellátott karból áll; ezt a mérendő égi objektumra (csillagra) állítják be. A kar hajlásszöge egy beosztással ellátott negyedkörön (innen származik a ∼ név is) olvasható le. (Egy különleges napóra)

MITOKONDRIUM: kettős hártyával határolt, átlagosan 1 μm (mikrométer) hosszú és 0,5 μm átmérőjű, pálcika, gömb, tojásdad vagy korong alakú sejtszervecske. Főképp fehérjékből és lipidekből (zsírszerű anyagokból) épül fel, de DNS is van benne. A szénhidrátok és a zsírok oxidációját segítő (katalizáló) enzimjei miatt a sejt „energiaközpontjá"-nak nevezik. (Mire jó az edzés?)

POLIMETAKRILÁT: víztisztán átlátszó, illetőleg átlátszóan vagy fedetten színezett, viszonylag kemény és mintegy 90 Celsius-fokig hőálló, hőre lágyuló műanyag. (A tudomány világa)

SPIROERGOMETRIA: a sportolók terhelésének műszeres vizsgálata. A munkavégző képességet (a munkakapacitást, a testi teljesítőképességet stb.) és a vele járó lélegzési és vérkeringési mutatókat egyidejűleg mérik vele. (Mire jó az edzés?)

Miért szép? DERKO

„Derkovits Gyula, a festő csendben, szerényen és nyomorban halt meg — pontosan úgy, ahogy élt. Ne szépítsük a dolgot: Derkovits Gyula éhenhalt" — így kezdte nekrológját a *Pesti Napló* 1934. július 24-i számában *Bálint* György. Derkovits Gyuláné *Mi ketten* című emlékezéseiben leírja az előzményeket. Mivel a Hunyadi tér 10. szám alatt levő lakásukra — amelyet a Kommunista Párttól kaptak, hogy titkos összejövetelekre is használják — 1930 tavaszán felfigyelt a rendőrség, s a pártkapcsolatot meg kellett szakítaniuk, lakbérfizetési gondjaik támadtak. Sok zaklatás után 1931. augusztus 19-én kilakoltatták és letartóztatták őket. Minthogy a karhatalom felszólítására nem mozdultak, a hatóság elleni erőszak címén Derkovitsot hathónapi felfüggesztett börtönbüntetésre, feleségét ötnapi elzárásra átváltható ötven pengő pénzbírságra ítélték. Három nap múlva szabadlábra kerültek, albérletbe költöztek, de még az év december 15-én onnan is kilakoltatták őket. Éjjel 1 órakor kopogtattak be az asszony újpesti nővéréhez, az befogadta őket, mígnem egy tűrhető műhelyhelyiséget bérelhettek Újpesten, a Török Ignác utca 6. szám alatt. De alig melegedtek meg az új helyen, jöttek a rendőrök Derkovitsnéért, hogy töltse le ötnapos börtönbüntetését. Ez alatt az öt nap alatt fejezte be Derkovits a *Hídépítők* című képét.

A körülmények ismeretében mi is csak ámulhatunk — mint az *Újság* kritikusa — azon a nyugodt derűn, amely a képből sugárzik. *„Nem tudjuk* — írta Derkovitsról a kritikus 1932 őszén a *Tamás Galériában* rendezett kiállítása kapcsán, amelyen a Hídépítők fő helyet kapott —, *hogyan jutott vergődő útján idáig, de mintha mássá lett volna belőle a sötét pesszimizmus és kétségbeesés, ami eddigi művészetét annyira elkomorította... A színekkel való ilyen bánás teljesen új jelenség... Először cselekszi benne a szín azt, amire való, hogy a szemnek enyhülést és gyönyörűséget szerezzen lágyan olvadó átmeneteivel és finom tónusaival. Sejtelmünk sem volt, hogy Derkovitsban a színes beszédnek ilyen képességei vannak."*

Ez a látszólag hirtelen változás nyilvánvalóan a harmincnyolc éves festő belső érésének következménye: tisztázta magában festői problémáit. Olyan alkat volt, akinek lelki életét, alkotókedvét nem zavarták, sőt helyenként furcsa módon még fel is szabadították a társadalmi környezetével támadó konfliktusai.

De kíséreljük meg azt elemezni, hogy miképp is jelennek meg a Hídépítőkön ezek a festői problémák. Látszólagos könnyedségük, lendületességük ellenére a lágyan olvadó átmenetek olyan szilárd szerkezetre épülnek, amelyet Derkovits — minden bizonnyal — alaposan kiérlelt. Erre vallanak az azonos időszakban készült, itt bemutatott vázlatok is.

Ennek a szerkezetnek az alapja a *szimmetria*. Ez a görög eredetű szó (lefordítva: azonos mérték) többféle értelemben is használatos. Az ókori görög szobrászok vagy *Dürer*, a reneszánsz kori német festő és grafikus tágabb értelemben használták: az emberi test egyes részeinek *arányát* is szimmetriának nevezték. Vagyis ebben az értelemben a szó *összhangot* (harmóniát) és *kiegyensúlyozottságot* is jelent. A szónak az újabb időkben meghonosodott jelentéséhez, a *kétoldali szimmetriához* a *mérleg* képzete ad fogódzót. Eszerint egy valóságos vagy képzelt *tengely* két oldalán azonos, de *tükröződő* elemek helyezkednek el. (Ilyen nagyjában az emberi test is, de számtalan példát találunk a mértanban, a növények világában stb.) A mérleg serpenyői akkor is *egyenlő távolságra* maradnak a függőleges tengelytől, ha kibillennek egyensúlyi helyzetükből.

Egy ilyen „mérlegszimmetriát" látunk az *Építkezők* című rajzon. (Külön

VITS GYULA: HÍDÉPÍTŐK

ábrán feltüntettük a fejek, ezek, lábak eltolódásából dódó, *átlós* irányú helyzeeket, hogy megfigyelhesük: e vonalak egymástól való távolsága is szinte gyenlő.) Mennyi szabáyossság van egy ilyen, a estő vázlatkönyvéből való elyszíni rajzon! Erre nyilán a munkafolyamat ritusa is kényszerítette a estőt.

Szimmetria akkor is keletkezhet, ha egy elemet (például virágmintát, hatszöget, négyszöget) egymás mellé helyezve bizonyos irányban *eltolunk*. Egyirányú eltolódás esetén szalagdíszt (sordíszt), *több irányú* eltolódás esetén *rácsszerkezetet* alapunk. (Ilyen a méhkas épje, a halász hálója, ilyenek a kristályszerkezetek.) Az *Építőmunkások* című színes vázlaton ez a szerkeeti háttér téglákból és létafokokból alakul ki, a Hídpítőkön vastraverzekből, a Duna vizének fodraiból pül párhuzamosoknak és tlósoknak szövevényes endszerévé. De hogy e rend nerevségét enyhítse, a fes mind a három művön negtöri a fő tengelyt.

Külön figyelmet érdemel z a két irányban is megört hídpillérelem, amely mellett — mint szimmetatengely mellett — *egyen* *arányban* helyezkedik el két-két munkás. Derkoits e tonnányi súlyú vasarabokat ezüstporral festette meg, s ezáltal könnyebbnek hatnak az emberi lakoknál, már csak azért , mert a meztelen felsőstek meleg színe sötétebb nusértékű a hidegebb késszürkéknél.

Derkovits egyébként szándékosan kerülte ebben az időben az erős térátást. Ő maga írja jegyzeiben: *„Képet festeni anyit tesz, mint egy síkon, hát két dimenzióban tisz festészeti elemekkel, valakkal és színsíkokkal a kot mint egyedüli monuentális festészeti formát szteletben tartani."*

Ember és környezete vamiféle harmóniában olódik fel a Hídépítőkön, s Dunát átszelő hídkorlátok merész ívben vezetnek át a túlsó partra. E kép valójában egy új korszak nyitánya volt Derkovits művészetében: a derűs jövendőt sugalló művek hosszú sorának *(Hajókovács, Dunai homokszállítók, Három nemzedék, Anyaság)* korszakáé.

S még folytatódhatott volna e sor, hiszen a festő az utolsó percéig tele volt tervvel, miközben testi ereje a nélkülözések, a tüdő- és gyomorbaj következtében egyre fogyott. Műve így is kerek és nagy hatású, festői nyelve pedig még ma is újnak hat.

Ádám András

A Hídépítők szerkezeti vázlata

Az Építkezők szerkezeti vázlata

Miért szép?

DERKOVITS GYULA: HÍDÉPÍTŐK

Derkovits Gyula, a festő csendben, szerényen és nyomorban halt meg — pontosan úgy, ahogy élt. Ne szépítsük a dolgot: Derkovits Gyula éhenhalt" — így kezdte nekrológját a *Pesti Napló* 1934. július 24-i számában *Bálint* György. Derkovits Gyuláné *Mi ketten* című emlékezéseiben leírja az előzményeket. Mivel a Hunyadi tér 10. szám alatt levő lakásukra — amelyet a Kommunista Párttól kaptak, hogy titkos összejövetelekre is használják — 1930 tavaszán felfigyelt a rendőrség, s a pártkapcsolatot meg kellett szakítaniuk, lakbérfizetési gondjaik támadtak. Sok zaklatás után 1931. augusztus 19-én kilakoltatták és letartóztatták őket. Minthogy a karhatalom felszólítására nem mozdultak, a hatóság elleni erőszak címén Derkovitsot hathónapi felfüggesztett börtönbüntetésre, feleségét ötnapi elzárásra átváltható ötven pengő pénzbírságra ítélték. Három nap múlva szabadlábra kerültek, albérletbe költöztek, de még az év december 15-én onnan is kilakoltatták őket. Éjjel 1 órakor kopogtattak be az asszony újpesti nővéréhez, az befogadta őket, mígnem egy tűrhető műhelyhelyiséget bérelhettek Újpesten, a Török Ignác utca 6. szám alatt. De alig melegedtek meg az új helyen, jöttek a rendőrök Derkovitsnéért, hogy töltse le ötnapos börtönbüntetését. Ez alatt az öt nap alatt fejezte be Derkovits a *Hídépítők* című képét.

A körülmények ismeretében mi is csak ámulhatunk — mint az *Újság* kritikusa — azon a nyugodt derűn, amely a képből sugárzik. *„Nem tudjuk* — írta Derkovitsról a kritikus 1932 őszén a *Tamás Galériában* rendezett kiállítása kapcsán, amelyen a Hídépítők fő helyet kapott —, *hogyan jutott vergődő útján idáig, de mintha mássá lett volna belőle a sötét pesszimizmus és kétségbeesés, ami eddigi művészetét annyira elkomorította... A színekkel való ilyen bánás teljesen új jelenség... Először cselekszi benne a szín azt, amire való, hogy a szemnek enyhülést és gyönyörűséget szerezzen lágyan olvadó átmeneteivel és finom tónusaival. Sejtelmünk sem volt, hogy Derkovitsban a színes beszédnek ilyen képességei vannak."*

Ez a látszólag hirtelen változás nyilvánvalóan a harmincnyolc éves festő belső érésének következménye: tisztázta magában festői problémáit. Olyan alkat volt, akinek lelki életét, alkotókedvét nem zavarták, sőt helyenként furcsa módon még fel is szabadították a társadalmi környezetével támadó konfliktusai.

De kíséreljük meg azt elemezni, hogy miképp is jelennek meg a Hídépítőkön ezek a festői problémák. Látszólagos könnyedségük, lendületességük ellenére a lágyan olvadó átmenetek olyan szilárd szerkezetre épülnek, amelyet Derkovits — minden bizonnyal — alaposan kiérlelt. Erre vallanak az azonos időszakban készült, itt bemutatott vázlatok is.

Ennek a szerkezetnek az alapja a *szimmetria*. Ez a görög eredetű szó (lefordítva: azonos mérték) többféle értelemben is használatos. Az ókori görög szobrászok vagy *Dürer*, a reneszánsz kori német festő és grafikus tágabb értelemben használták: az emberi test egyes részeinek *arányát* is szimmetriának nevezték. Vagyis ebben az értelemben a szó *összhangot* (harmóniát) és *kiegyensúlyozottságot* is jelent. A szónak az újabb időkben meghonosodott jelentéséhez, a *kétoldali szimmetriához* a *mérleg* képzete ad fogódzót. Eszerint egy valóságos vagy képzelt *tengely* két oldalán azonos, de *tükröződő* elemek helyezkednek el. (Ilyen nagyjában az emberi test is, de számtalan példát találunk a mértanban, a növények világában stb.) A mérleg serpenyői akkor is *egyenlő távolságra* maradnak a függőleges tengelytől, ha kibillennek egyensúlyi helyzetükből.

Egy ilyen „mérlegszimmetriát" látunk az *Építkezők* című rajzon. (Külön ábrán feltüntettük a fejek, kezek, lábak eltolódásából adódó, *átlós* irányú helyzeteket, hogy megfigyelhessük: e vonalak egymástól való távolsága is szinte egyenlő.) Mennyi szabályosság van egy ilyen, a festő vázlatkönyvéből való helyszíni rajzon! Erre nyilván a munkafolyamat ritmusa is kényszerítette a festőt.

Szimmetria akkor is keletkezhet, ha egy elemet (például virágmintát, hatszöget, négyszöget) egymás mellé helyezve bizonyos irányban *eltolunk*. Egyirányú eltolódás esetén szalagdíszt (sordíszt), *több irányú* eltolódás esetén *rácsszerkezetet* kapunk. (Ilyen a méhkas lépje, a halász hálója, ilyenek a kristályszerkezetek.) Az *Építőmunkások* című színes vázlaton ez a szerkezeti háttér téglákból és létrafokokból alakul ki, a Hídépítőkön vastraverzekből, a Duna vizének fodraiból épül párhuzamosoknak és átlósoknak szövevényes rendszerévé. De hogy e rend merevségét enyhítse, a festő mind a három művön megtöri a fő tengelyt.

Külön figyelmet érdemel az a két irányban is megtört hídpillérelem, amely mellett — mint szimmetriatengely mellett — *egyenlő arányban* helyezkedik el a két-két munkás. Derkovits e tonnányi súlyú vasdarabokat ezüstporral festette meg, s ezáltal könnyedebbnek hatnak az emberi alakoknál, már csak azért is, mert a meztelen felsőtestek meleg színe sötétebb tónusértékű a hidegebb kékesszürkéknél.

Derkovits egyébként szándékosan kerülte ebben az időben az erős térhatást. Ő maga írja jegyzeteiben: *„Képet festeni annyit tesz, mint egy síkon, tehát két dimenzióban tiszta festészeti elemekkel, vonalakkal és színsíkokkal a síkot mint egyedüli monumentális festészeti formát tiszteletben tartani."*

Ember és környezete valamiféle harmóniában oldódik fel a Hídépítőkön, s a Dunát átszelő hídkorlátok merész ívben vezetnek át a túlsó partra. E kép valójában egy új korszak nyitánya volt Derkovits művészetében: a derűs jövendőt sugalló művek hosszú sorának (*Hajókovács, Dunai homokszállítók, Három nemzedék, Anyaság*) korszakáé.

S még folytatódhatott volna e sor, hiszen a festő az utolsó percéig tele volt tervvel, miközben testi ereje a nélkülözések, a tüdő- és gyomorbaj következtében egyre fogyott. Műve így is kerek és nagy hatású, festői nyelve pedig még ma is újnak hat.

Ádám András

A Hídépítők szerkezeti vázlata

Az Építkezők szerkezeti vázlata

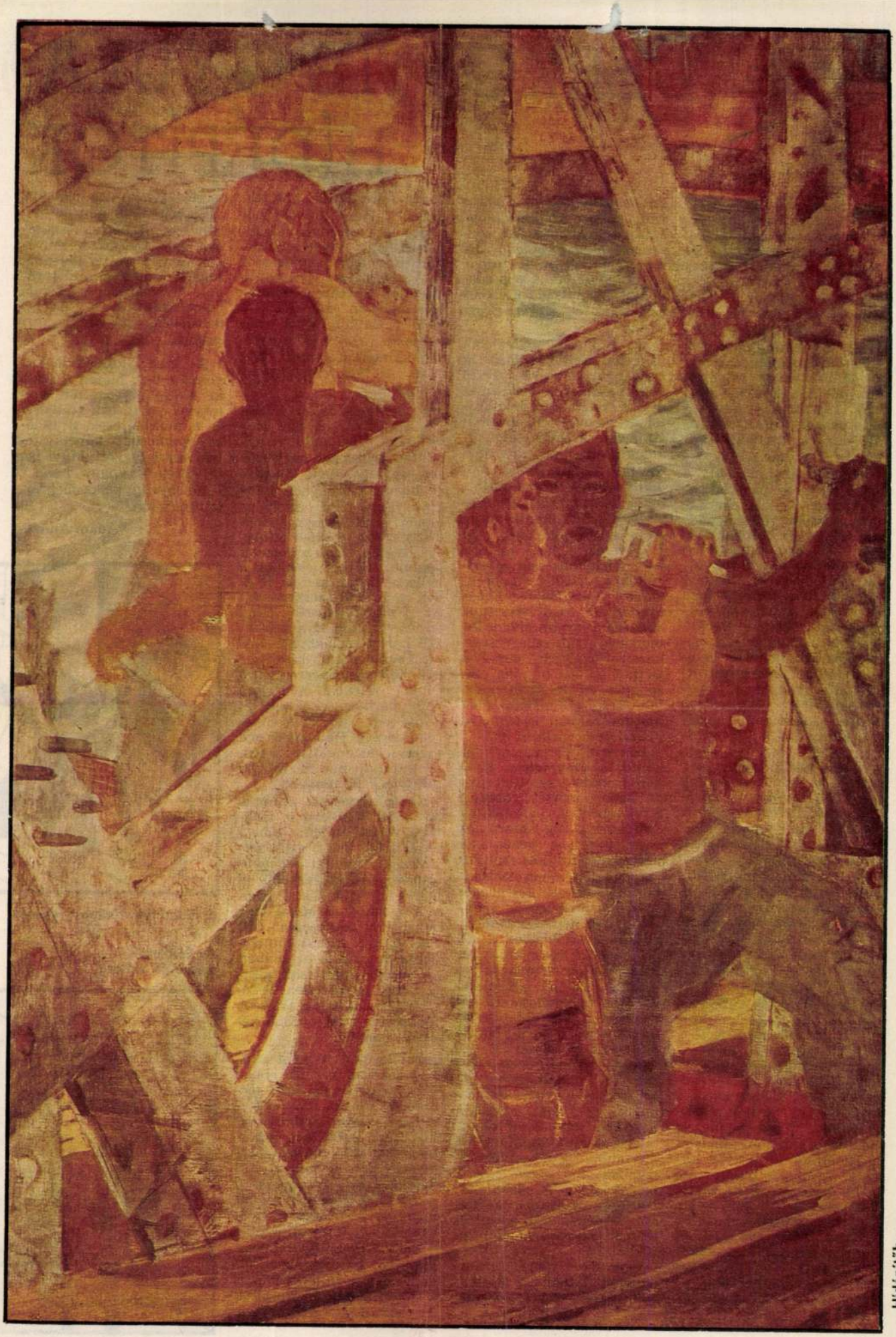

Hídépítők

Derkovits Gyula

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ

1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Festőművész

BUDAPESTER RUNDSCHAU

1981 DEC 71

1021

BEIM TRAUBENESSEN (Öl auf Leinwand, 1929). Ein Gemälde von **GYULA DERKOVITS** (1894—1934) mit bravouröser Komposition. Derkovits kommt in der ungarischen bildenden Kunst eine ähnliche Rolle zu wie Béla Bartók in der Musik oder Attila József in der Literatur Kunstschätze in Privatbesitz

früh um für
der Wohnun
sters und
herauskam,
die Miete n
zahlen. Von
Geld kaufte sie eine
schachtel mit Fruchtmarme-
lade, ‚Hitler-Speck', wie man
sie damals nannte, und die
aßen sie und ihr Bruder den
ganzen Monat lang.

Man fragte mich vergeb-
lich, wer und warum Wilma
anhängte, sie sei närrisch,
ich weiß es nicht. Vielleicht
wegen ihres Bruders, viel-
leicht, weil sie Bauernlieder
sang, die bisher niemand in
unserer Gegend gehört hat-
te. Auch mir gab sie selt-
same Rätsel auf:

‚Herr Henrik, was ist das:
Vom Himmel schweben tau-
send Schmetterlinge ohne
Flügel herab, und ein alter
Wolf ohne Maul verschlingt
sie alle?' ‚Das, Wilma', so
meine Antwort, ‚bin ich,
wenn ich schon alt bin, mich
die Mädchen aber noch im-
mer mögen'. Das stimme
nicht, sagte sie, denn sie ha-
be an die Sonne und die
Schneeflocken gedacht.

Doch ich glaube, das
war nicht der ausschlag-
gebende Grund, weshalb
man sie für närrisch hielt,
sondern vielmehr die Art,
wie sie mit Männern um-
ging. Obwohl ihr viele Zäh-
ne fehlten, schien sie doch
nicht häßlich. Trotz der
hundert Röcke sah man, daß
sie gut gebaut war, hätte sie
einen Mann gefunden, es
stellten ihr vierzig- oder
bekamen den Krieg zu spü-
ren, viele von ihnen mußten
in Rüstungsbetrieben arbei-
ten, und so stieg der Wert
der verbliebenen. Alle mög-
lichen Leute versuchten,
Wilma für sich zu gewinnen,
am raffiniertesten aber war
Frau Bodzsár, die Frau eines
Zigeunerprimas. Zu ihr ging
Wilma regelmäßig waschen,
denn die Zigeunerin sprach
mit ihr über Tóni, wie sehr
er Wilma geliebt habe, es
nur nicht zeigen wollte, weil
er so schamhaft war, aber
wenn er aus dem Krieg
heimkehre, werde er sie hei-
raten. Wenn ein Flugzeug
über ihnen dahinflog, rief
sie: Schau Wilma, das Flug-
zeug winkt dir mit den Flü-
geln, sicher sitzt der Tóni
darin.

Nun sind, meine Herren,
die Menschen so süß wie
Salzbrezeln. Als die Sache
bekannt wurde, begannen
auch andere, Wilma zum
Besten zu halten. Fand je-
mand einen alten Messing-
ring auf der Straße, brachte
er ihn zu Wilma: Tóni
schickt ihn dir als Verlo-
bungsring; oder man band
ihr aus vertrockneten Blu-
men einen Kranz, sie soll
ihn bis zur Hochzeit auf-
heben. Man lag Wilma so
lange damit in den Ohren,
bis sie selbst glaubte, Tó-

A „ragadozó" Danton

IRODALOMRÓL

vagy más ily fontos

emberi lomról

Az érzelmes a nagylelkű, az emberi Danton

AZ EMBERISÉG NAPSZÁMOSAI

Valamikor, a dogmák uralma idején, magyar, francia és más történészek, publicisták egyenesági rokonságot teremtettek a párizsi forradalmi törvényszék és az úgynevezett koncepciós perek áldozatai között: abból indultak ki, hogy a vádlottak itt is, ott is, mindannyian árulók voltak. A forradalom százötvenedik évfordulójára készült, Thorez előszavával fémjelzett, nálunk 1949-ben kiadott cikkgyűjtemény *(Tanulmányok a francia forradalomról)* klasszikusan megtestesítette ezt a felfogást.

Maga Thorez „népfrontos" előszavában rokonszenves alapelvet ajánlott a forradalmárok értékeléséhez: „Különböző mértékben mindannyian a haladás szószólói, népünk nagyszerű eposzának éltetői voltak." E szellemben hajtotta meg lobogóját az alkotmányos monarchista Mirabeau, a (tévesen girondistának nevezett) mérsékelt polgári politikus, Barnave, és persze főleg Danton és Robespierre előtt.

Ez a megközelítés Lamartine felfogására emlékeztet engem. Szemben azokkal a „pártos" forradalomtörténetekkel, melyek egyetlen irányzat, gyakran csak egy ember igazolására törekedtek, ez a költő-történész tett először kísérletet a forradalom magasabb rendű szemléletére, abból indulva ki, hogy e forradalmárok „mindannyian az emberiség napszámosai voltak".

Tudta-e Thorez, hogy voltaképpen Lamartine-t követi? Nem tudnám megmondani. De azt sajnos megállapíthatjuk, hogy az általa bevezetett kötet szerzői többnyire nem az ő ajánlását követték: akik 150 évvel azelőtt Robespierre ellenfelei voltak, mindannyian rossz bizonyítványt kaptak tőlük. A Megvesztegethetetlen e kultusza tudományos tekintetben az érdemes, de rettenetesen elfogult Mathiez munkásságára támaszkodott, politikailag pedig a leendő Generalisszimus már szépen kifejlett kultuszát szolgálta: Robespierre-rel is Sztálint dicsőítették, még a nevéhez fűződő perekben is. Kivált Duclos fejtegetései erőltették ezt a kapcsolódást. „Néhány hazaáruló szovjet tábornok kivégzését" egyenes párhuzamba állította a lenyakazott francia generálisok perével, s lelkesen bizonygatta, hogy a szovjet „árulókat ugyanazzal a határozottsággal és tetterővel tették ártalmatlanná, mint amely a nagy francia forradalom jakobinusait lelkesítette".

Tuhacsevszkijék és sok más „civil" forradalmár rehabilitálása után nem kell magyarázgatni e párhuzam hamisságát. S azt sem, hogy a girondi Vergniaud-nak igenis igaza volt Saint-Justtel szemben, amikor annak veszélyére figyelmeztetett, hogy a forradalom Saturnus istenhez hasonlóan felfalhatja a saját gyermekeit. Bár nálunk még jó tíz éve vitázni kellett annak elismertetéséért, hogy a francia forradalomban is voltak részben vagy egészében hazug perek és ártatlan áldozatok, ma már csak arról van szó, hogy a forradalmárok miként ölték egymást...

Vagyis egyszerűen megfordították a dogmatikusok taktikáját: míg azok Robespierre pereinek igazolásával is Sztálin pereit akarták igazolni, most a francia Forradalmi Törvényszékkel az úgynevezett „személyi kultuszt" csepülik.

DANTON ÉS RAJK

A művelet gondolatilag sekélyes. A dogmatizmust nem megfordítani, hanem megsemmisíteni kell. Mégpedig a saját társadalmi feltételeinek kritikájával, ködös analógiák helyett elemzéssel.

Ez esetben azonnal kiderülne például az is, hogy Danton — nem Rajk. Ez utóbbi kész volt vádolni magát az előírt forgatókönyv szerint, Danton ellenben az utolsó pillanatig támadta, átkozta vádlóit. Rákosi és Rajk között volt összekötő szál, egyfajta *hit*azonosság, amit a két férfi mélységes jellemkülönbségei sem feledtethetnek el. Danton viszont, a materialista, világnézetileg is szemben állt a Legfőbb Lénynek hódoló Robespierre-rel. Ez és több más tényező eleve kizárta volna a vádlott és vádló közösségét, még akkor is, ha a Megvesztegethetetlen ezt kívánta volna. De nem kívánta. A francia forradalom egyetlen jelentékeny perében sem erőszakolták ki a vádlottak önmagukra hamut szóró színjátékait. Egyáltalán: nincs nyoma annak — legalábbis a híres perekben —, hogy a vádlottakkal szemben kínzáshoz folyamodtak volna. Lehetetlen meg nem látni, hogy a különböző országok minden oldalról fenyegetett forradalmainak történetében vannak hasonló típusú fordulatok, de épp a pereket illetően lényegi eltérések is akadnak, melyek eleve leértékelnek minden felszínes analógiát.

SOHA?

A Danton-ügy tehát nemcsak a mostani zanzásított beállításban, de történelmileg hiteles ábrázolásban sem vinne közelebb az önmagát vádoló *Rajk ügyének* megértéséhez. Ez utóbbihoz túl közel vagyunk még, nyilván ezért is halad oly kevéssé előre a szomorú események tudományos elemzése s művészi ábrázolása (de épp eléggé messze vagyunk már tőlük ahhoz, hogy ne ezt tekintsük napjaink központi művészeti feladatának). A „kultusz" kritikájának felületességét lehet korholni, lehet átmeneti belenyugvással is szemlélni, csak egyet nem érdemes: azzal áltatni magunkat, hogy 1980-ban Przybyszewska vagy Hochwälder segítségével megvilágíthatjuk századunk szörnyűségeit. A fasizmus ellenforradalom, melyet a forradalom felől nem közelíthetünk meg, a szocializmus torzulásait pedig csak saját társadalmi okozóinak feltárásával elemezhetjük. Az olcsó történelmi analógiák gyártása csupán a feladat — veszélytelen s egyre érdektelenebb — megkerülése.

Przybyszewska Robespierre-je így vívódik Saint-Just előtt: „A forradalom nem jut célba soha." Ha jól figyeltem, a tévés változat még nyomatékosabbá tette és végtanulságnak tüntette fel e jóslást. Nézzük hát, mi is volt itt a „cél"? *A* forradalomnak nem volt *célja*, minden párt, sőt azon belül szinte minden számottevő vezető más és más célt tűzött maga elé — a forradalomnak szükségszerűen kibontakozott *mozgása* volt.

Egészen pontosan ismerjük a Robespierre-hez sokáig legközelebb álló Saint-Just célját, a *Köztársasági intézmények* című kéziratából: ebben kirajzolódik az erény eszményi állama. Az állam, amelyben a gyermekek csak ötéves korukig maradnak az anyjuknál, „azután halálukig a köztársaság tulajdonát alkotják". Az állam, amelyben az ifjak nevelése „tíztől tizenhat éves korig katonai és földművelési irányú". Amelyben minden huszonegy éves férfi a templomban tesz vallomást arról, kik a barátai. Amelyben a részeget, ha „rosszat cselekszik, vagy *mond*, száműzik". S amelyben minden felnőtt egyforma ruhában jár...

Ne folytassuk. Nincs olyan emberi közösség, amely *tartósan* elviselné ezt az államot. Sőt, *hosszú ideig* azt sem bírja el a társadalom, ha ilyen eszmékért lelkesülő emberek irányítják. De Saint-Justéknak nem is az volt a szerepük a történelemben, hogy tartósan fáradozzanak álmaik megvalósításán. A fejlődés nem is a *kistermelők* antik és pásztori mintára gyúrt katonai demokráciája felé tartott, hanem a kistermelés szétzúzása, a hatalmas termelői központok megteremtése, az ipari burzsoázia uralma felé: a rousseau-i álmodozások szöges ellentéte készült valóra válni.

Vergniaud, ki jobban sejtette, mi készül a jövő műhelyében, megvető gúnnyal csúfolta ki az ilyen ábrándokat: „Végre a francia népből oly népet akarnak önök alkotni, mely csak földműves és kereskedő legyen, és William Penn pásztori intézményét akarják alkalmazni rá?" Vergniaud olyan rendszert akart, amelyben csak a jog egyenlő, de a tulajdon különbözik, „miként a tehetség és a termet".

Mint tudjuk nem Saint-Just álma valósult meg, hanem Vergniaud polgári demokráciája. Igaz, kellett győzelméhez még egy-két pótforradalom, de valósággá, meglehetősen tartós valósággá lett. Míg az egyenruhás földművelő gyerekek mintaállama — szerencsére — ábránd maradt Európában.

És mégis, mindebből nem vonhatjuk le a következtetést, hogy Saint-Just tévedett, és Vergniaud-nak volt igaza. Egyik sem érthette a másikat, s főleg a történelmet sem. Amit Saint-Just akart, megvalósíthatatlan volt. de miközben az erényállam álmát hajszolta elvbarátaival együtt az önfeláldozásig, megteremtette — Vergniaud demokráciájának alapjait. Amikor pedig Vergniaud Saint-Justék ellen harcolt az önfeláldozásig, nem vette észre, hogy azok ellen küzd, akik egyedül képesek megsemmisíteni az ellenforradalmat, s ezzel az ő „jogi demokráciáját" is lehetővé teszik. Vergniaud jobban látta, hogy a jövőben hol állapodik majd meg a polgárság forradalma, de képtelen volt felismerni a jelen szükségletét. Saint-Justék teljesen félreismerték saját forradalmuk jövőbeli kibontakozásának irányát, de pontosan megértették az adott jelen követelményét.

A történelem ilyen mozgásán érdemes meditálni s nem azon siránkozni, hogy „a forradalom" sosem éri el célját. Mert ez utóbbi elnyűtt, felszínes közhely, amely csak a forradalmak ellenzőinek szállít akart-akaratlan érveket, míg a valóságos történelemből levont reális következtetés a forradalmak permanens korrekciójában segíthet bennünket.

ESÉLYEK ÉS VESZÉLYEK

Jó tíz éve már, hogy az ifjúság számára könyvet írtam a francia forradalomról. A szaklektor elutasította munkámat, mert „túl sokat" foglalkoztam a perekkel, s nem emeltem ki eléggé „a pozitív eredményeket". Akkoriban havi kétezer forint volt a fizetésem, s egyéb jövedelmeim sem buzogtak bő forrásokból. Mégsem engedtem a lektornak, mert egyebek közt épp azért írtam könyvemet, hogy a dogmatikusok által hazug módon eszményített perekről kritikailag szólhassak. (Végül aztán a *Képes Történelem* szerkesztője kivívta, hogy új lektor nézze meg a könyvet, mely meg is jelent.)

Elégedetten nyugtázom, hogy míg egy évtizede a terror építő kritikája is nehezen tört utat magának, ma már a forradalom befeketítésének sincs akadálya. Nem ironizálok, a szólás megnövekedett lehetőségeit érzékelem — *és helyeslem* — ebben is.

Sajnos kevésbé lehetek elégedett, ha arra gondolok, hogy az utóbbi idők jó néhány forradalmi tárgyú produkciója — kevés kivételtől eltekintve — jórészt kritikátlan kritikai fogadtatásban részesült. Ha ugyanis a kritika nem tölti be kritikai hivatását, annak előbb-utóbb veszélyes következményei támadhatnak.

Mivel az *Új Tükör* szerkesztői — a külső és belső körülmények szabta keretek között — szeretnék *tovább* erősíteni az építő bírálat esélyeit, hallgatásukkal nem statisztálhatnak azoknak, akik pusztán a kulturális politika tűrőképességét kívánják próbára tenni, de például a felszínes „forradalomkritika" divatja ellen nem lépnek fel, vagy éppen elöljárnak annak terjesztésében. A forradalmat végtére is lehetsen sokféleképpen eljátszani a színpadon. De a társadalombírálat esélyeit lehetőleg ne játssza el — a kritikátlan kritika.

FEKETE SÁNDOR

HALOTTSIRATÁS

Belőled nem csordult ki vér
csuklódon bokádon kötél
körébed gyűl mind aki fél
bár most gyávább vagy bárkinél
aki csak él

Mint magok nélkül a kalász
miként liszt nélkül a kovász
hasztalan vagy – hát jól vigyázz
mert holtodban is megaláz
a gyáva gyász

Ne feledje a kint a kar
hurcolásodat az ugar
vagy ki csak zokogni akar
hisz csupán koldus és magyar
hát kitakar

Nekik lettél ily egyszerű
mint kisded bőrében a rüh
mint szajhák ujján a gyűrű
és hülyék nyálán a derű
Te gyönyörű

HÍDÉPÍTŐK

Ne rohanj most folyam
egedből hadd igyunk
A partok mosolya
fölötted mi vagyunk:
két domb között a szél
két bolygó közt az űr
A vasnak hús feszül
az acélnak acél
Hinnéd folyam: az ember
feledi igazát
a vastraverz-kaszát
amikor hidat ver
vére vízen s a jégen
s fölötte általusz
a bölcsebb Ikarusz
valami égi kéken?
Ki sikoltva leestél
hidd el csupán olyan
az életünk is testvér
mint híd nélkül – folyam

VERESS MIKLÓS VERSEI

DERKOVITS GYULA KÉPEIHEZ

A VIHARBAN

Az ajtó mögött egy poronty
kit nem véd csak családnyi rongy
és előtte az udvaron
az egész ország már szurony
Hiába szól a megafon
hiába csattan a pofon
lehajol isten: alacsony
a haza és a rossz plafon
Forogjon hát a portorony

CSENDÉLET

Lét meg a pohár összetört
Maradt csak a csupor
– a mélyén csipet só cukor
amit itt csuporgat a kor –
s a hal: a kereszténvi böjt
Alatta fillért sem feled
s hónap közepén még kibír
talán néhány hitelnyi pengőt
az összefirkált zsírpapír
Ki gyűri össze a teret
ezt a kékcsíkos asztalkendőt
ki nyalja tisztára a tányért
ha majd fizet a szabadságért
akár füstért a semmi gyára
– feledve cégért meg az éhbért –
Proletár kérdezd ki mit ígért
Van asztalod és csuporod
ezért korod is elbírod
habár az időd oly kevés
De mire való így a kés?

IGÁSFOGAT

Nyakunk lehúzza járom
de túlsegít a sáron

s találnánk-e vigaszra
ha nem suhint a gazda

ki tud előre menni
hogyha nem hajtja senki

ha elnémul az ostor
nem szól hang a magasból?

Ha széttörik a járom
ki vezet át a sáron

hiszen meghalt az isten
és farkashorda lesben

keselyűk a magasban
hova jutsz ilyen lassan

Ha széttörik a jármod
a véget jobb bevárnod

mozdulatlan a hordát
S hogyha nem jön: a baltát

DERKOVITS GYULA

UJ TÜKÖR 1980/XVII/45.sz.

Kultúránk a világban

Olasz kutató műve az ugor népekről

Sok külföldi kutató érdeklődik nyelvünk és kultúránk iránt, de ritka köztük az olyan sokoldalú hungarológus, mint a fiatal olasz tanárnő, Carla Corradi. Tanulmányt írt a magyarok észak-itáliai kalandozásáról, a középkori magyar zsoldoscsapatok ottani szerepéről, humanista kapcsolatokról; megfejtette a Reggio Emilia tartománybeli Zurco falu különös tájszólásának rejtélyét: levéltári kutatással kiderítette, hogy az őslakosság magvát valamelyik csapatból ott rekedt magyarok alkották. Gazdag elemzést közölt a budapesti egyetemisták nyelvéről. *Párma és Magyarország* című könyvében, melyet már ismertettünk, összefoglalta városa és hazánk kapcsolatának történelmi és személyi vonatkozásait. Mint fordító pedig bevezető tanulmánnyal kiadta olaszul Berczeli A. Károly válogatott költeményeinek kötetét.

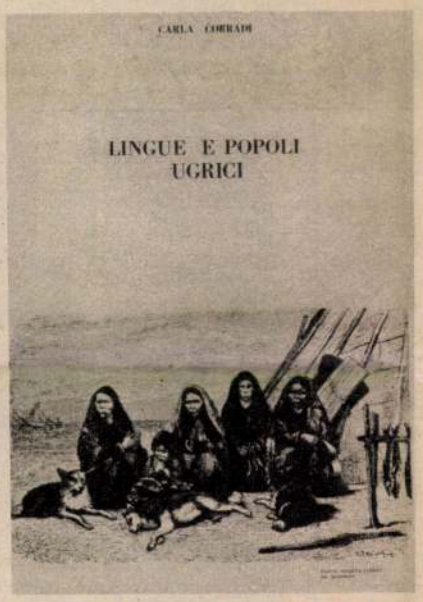

Corradi könyvének címlapja. A rajz osztják asszanyokat ábrázol a sátruk előtt

E gazdag és lelkes munkásságnak két intézet ad ösztönző támogatást: a bolognai egyetem magyar—finnugor tanszéke — amely G. Capacchi professzor irányításával az *Olasz—magyar füzetek* sorozatát adja ki — és a pármai Taddeo Ugoleto olasz—magyar művelődési egyesület. Tevékeny segítségük azt bizonyítja, hogy honfitársaink vonzódása Olaszország iránt nem „egyoldalú szerelem".

C. Corradinak *Ugor nyelvek és népek* címmel megjelent legfrissebb munkája érdeklődésének újabb oldalát mutatja. A könyv négy nagy fejezetéből legterjedelmesebb az ugor népek (vogul, osztják és magyar) történetének és néprajzának összefoglalása, olyan témakörökkel, mint az obi-ugor népek ősi életmódja, családi és társadalmi szervezetük; a különféle történeti forrásokból kibontakozó képük és mai helyzetük; továbbá a magyarság az európai művelődési környezetben és a magyar paraszthaz.

A második fejezet az ugorok hitvilágát és a sámánizmus jellemző vonásait mutatja be (medveünnep, vadász-rítusok, őstisztelet stb.), s azt, hogyan élnek e pogány mitológia nyomai a magyar néphagyományban. A nyelvészeti részben képet kapunk a vogul, osztják és a magyar nyelvjárásokról, e nyelvek fejlődéstörténetéről, összehasonlító nyelvtanáról és a magyar szókincs ősi rétegének indo-uráli kapcsolatairól.

A befejező rész az ugor népek irodalmát tekinti át, bő szemelvényanyagot adva a vogul—osztják epikából, ünnepi énekekből és a magyar népdalokból, balladákból. Ismerteti szibériai rokonnépeink csak a húszas években megszülető „írott" irodalmát is. A magyar irodalomtörténet természetesen jóval nagyobb anyagot és távot ölel föl; az időrendi áttekintés azonban fejlődésrajz helyett jobbára neveket és műveket sorol fel, rövid jellemzéssel. Ez általában helytálló, de a lexikonok és kézikönyvek nyomán összeállított névsor — főként az újabb korszakot tekintve — nem mindig felel meg mai, korszerű értékelésünknek.

A néprajzi képekkel és bőséges, 21 lapos bibliográfiával kiadott kötet bizonyára érdeklődést kelt Olaszország szakköreiben az „egzotikus" téma iránt, s kitűnő segítséget a finnugrisztika ottani egyetemi oktatásában. De nemzetközi figyelmet is érdemel, mert az ugor népekre és nyelvekre vonatkozó ismeretek valóságos enciklopédiája.

KOVALOVSZKY MIKLÓS

Túl a virtuozitáson

Fábián Márta

FEJES LÁSZLÓ FELVÉTELE

Fábián Márta nevét azok közül is sokan ismerik, akik nem hívei a mai magyar zenének. Repertoárján a kortárs zene mellett klasszikusokat is szerepeltet, de népzenét is játszott már Sebőékkel. Külföldön legalább olyan népszerű, mint idehaza, lemezeiről, koncertjeiről a legnagyobb elismeréssel ír a kritika. „A kortárs szerzők hangversenyén a legegzotikusabb felfedezés Fábián Márta cimbalma volt. Az előadó-művésznő a hangszer hagyományos dinamizmusát, hangzásvilágát kitágítva, szinte inspirálja a mai szerzőket, hogy darabokat komponáljanak neki..." — írja a *Times*. „Ezen a koncerten a magyar művésznő virtuóz kisdarabokat játszott, miközben a cimbalom teljes terjedelmét kihasználta. A fakopogástól glissandoszerű futamok íveltek a legfinomabb trillázásig..." — így a *Die Welt*. „... Túl a virtuozitáson olyan hangzásokat, effektusokat képes produkálni, amilyeneket eddig még nem hallottunk." *(Detroit News)* „Elragadó szépséggel szólnak Bach, Vivaldi és Scarlatti művei a cimbalmon. Szinte hihetetlen, hogy Fábián Márta milyen precíz, invenciózus muzsikus..." *(Wuppertaler Nachrichten)*.

Aznap érkezett haza Berlinből, a Magyar Kulturális Intézet évadjának nyitóhangversenyéről triójával, amikor az interjú készült.

*

— Sokszor olvastam az „egzotikus" szót a kritikákban... Egy genfi ítész egyenesen az Ön „paprikás cimbalmáról" és zenéjének „különleges zamatairól" ír. Nem gondolja, hogy a dicséretek, tapsok legalább annyira szólnak a hangszer egzotikumának, mint az előadóművész virtuozitásának?

— Nem. Legalábbis nagyon remélem, hogy nem így van. Rácz Aladár óta a cimbalom pódiumhangszer. Ő volt az, aki minden előítéletet lerombolt, s amikor Genfben találkozott Sztravinszkijjel, a zeneszerzőre olyan hatást tett, hogy darabot komponált neki. A hetvenes években a kortárs szerzők kedvelt hangszere lett a cimbalom és nemcsak idehaza, hanem külföldön is. Az idei Ljubljanai Fesztiválon például Ivo Petrič jugoszláv komponista cimbalomdarabját adtam elő, melyet a szerző nekem dedikált. A nyáron Bécsben jártam. Van a Bécsi Filharmonikusoknak egy Ensemble Bella Musica elnevezésű kamaracsoportja. Ennek a vezetője, Michael Dittrich, előzőleg felkeresett és elmondta, hogy szerinte Haydn egészen biztosan ismerte a cimbalmot, hiszen Magyarországon már az idő tájt is divatos hangszer volt a cigánymuzsikusok körében. Miért ne próbálhatnánk ki Haydn egynémelyik kamaraművében? A felvétel a Harmonia Mundinál elkészült, rövidesen lemez lesz belőle, remélem, hogy ezzel az együttessel máskor is fogok még dolgozni.

— Peter Kusár írja a Dnevnik című napilapban a ljubljanai szereplésről: „Fábián hisz abban, hogy a zenélés során mindent véghezvihet", illetve, hogy: „... a zene tisztán és egyszerűen emberi tulajdonság..." Mi a véleménye erről?

— Az idézett mondatok számomra nem eléggé világosak, de ha Kusár azt akarta mondani, hogy hiszek a cimbalom majdhogynem korlátlan lehetőségeiben, akkor egyetértek vele. Minden zenét a magaménak érzek, csak az a kérdés, hogy milyen lélektani pillanatban nyúlok ehhez vagy ahhoz a darabhoz. Amikor Bachhot kezdtem játszani, sokan azt mondták: minek? „Akinek ilyen jól jár a keze a modernekre, az miért nyúl vissza a barokkhoz?" Micsoda hamis érvelés! Nemrég fejeztük be Szakály Ágnes kolléganőmmel Bach *Francia szvitjei*nek lemezfelvételét. Nagyon boldog vagyok, mert két cimbalommal most készült belőle először felvétel a világon... Különben is, a barokk olyan kor volt, amikor a szerző a hangszerek mellé sokszor a „vagy" szócskát is odaírta és felsorolta az egyéb, lehetséges hangszereket. Aki a zenészek közül alkalmasnak találtatott, vagy, aki ezt egyáltalán le tudta játszani, azé lett ez a bizonyos rész, vagy szóló. Úgy gondolom, az emberek megérzik azt, hogy valaki hisz-e abban, amit csinál, s ha igen, akkor rendszerint el is fogadják. Nem évszázadok, korok, stílusok kérdése a muzsika.

— A sok siker közepette előfordulhat kudarc is... Van-e valamilyen, zenével kapcsolatos, beteljesületlen vágya?

— Ezen a nyáron életem egyik legszebb városában, Párizsban jártam. Előtte egy hétig dolgoztam Kurtág Györggyel, aki nagyon-nagyon fontos szerző számomra. Új művet írt az *Ensemble Intercontemporain* számára, most már nem emlékszem, hogy Boulez vagy Eötvös Péter meghívására. A *Théâtre de la Ville*-ben lett volna a bemutató, de menet közben kiderült, hogy hat próba kevés... Maga Kurtág kérte, hogy így ne mutassuk be a darabot. Nagyon remélem, hogy a vele kapcsolatos, legközelebbi külföldi utam nem így végződik. Nagyon nehéz ez a mű, de úgy néz ki, hogy januárban ugyanott, ugyanazzal a zenekarral mégiscsak be fogjuk mutatni, s ha több próbánk lesz, a siker nem maradhat el.

HORVÁTH TAMÁS

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 5
Telefon: 138-068, 337-748, 340-72

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész
(1894-1934).

EGYETEMI ÉLET

1984 APR 03

1021

DERKOVITS GYULA: KAPUDÖNGETŐK

ESZMECSERE

Közélet, politizálás, aktivitás

Sorozatunkhoz most a DOTE marxizmus—leninizmus intézetének gyakornoka csatlakozik írásával. Ő elsősorban az ideológia felől közelít témánkhoz, annak apropóján, hogy a KISZ KB nemrégiben foglalkozott a szervezet ideológiai munkájával.

Melyek a legfőbb okai a negatív jelenségeknek? Mi okozza az értékbizonytalanságot, a passzivitást, a cinizmust, a kétkedést, a távlatvesztést, az individualizmust, az apolitikusságot, a nacionalizmust, vagy éppen a kozmopolitizmust, a Nyugat-szimpátiát? Távol álljon tőlem a szándék, hogy egyetlen eredőre vezessem vissza ezeket. Most mégis kiemelek egy, az ideológiai munka szempontjából különösen fontos ellentmondást, amely, mint később kiderül, egyáltalán nem feloldhatatlan. Manapság a közgondolkodás mélyen meghúzódik (többnyire kimondatlanul) a **„vagy a nemzeti érdek, vagy a szocializmus érdeke"** hamis alternatívája. Mi ennek a lényege? Nemzetünk létérdekévé vált — és ezt ma világosan látjuk — a fejlődésokkal operál. Ezek közül való az az eljárás, amely egyes jelenségeket úgy próbál elfogadhatóvá tenni, hogy eléjük biggyeszti a szocialista jelzőt, mondván: szocializmusban van, tehát szocialista! Az ilyen és ehhez hasonló konstrukciók semmi másra nem jók, mint annak az igazolására, hogy az adekvát válaszoknak szűkében vagyunk. Mostanság mind a két fentebb vázolt álalternatíva veszteségeket szenved. Sajnos nem dialektikus tagadással, hanem gazdasági nehézségeink miatt, hiszen a reform lépései tovább rombolják az elvont szocializmusképet, az életszínvonal stagnálása pedig a nemzeti megrekedtség képzetét keltheti. Napjainkban fennáll annak a veszélye, hogy mind a két szélsőség a másik támadásával próbálja meg a pozícióit erősíteni. Az egyik a reformfolyamatot veszi célba, a másik a szocializmus értékeit. A szélsőségesek felülkerekedése elleni legfőbb biztosítékot a demokratizmus szélesítésében látom. A kompromisszumokat ugyanis, amelyekre oly nagy szükségünk van, elsősorban nem brosúrákból, tankönyvekből és ünnepi beszédekből le-

59

59 ▪ ZIFFER SÁNDOR (1880–1962)

Napraforgós csendélet

50 x 60 cm
Olaj, vászon
Jelezve jobbra fent: Ziffer Sándor 1955

Kikiáltási ár: 500 000 Ft

60 ▪ ZIFFER SÁNDOR (1880–1962)

Nagybánya látképe a Zazar-part felől

106 x 70 cm
Olaj, vászon
Jelezve balra lent: Ziffer Sándor

Kikiáltási ár: 2 000 000 Ft

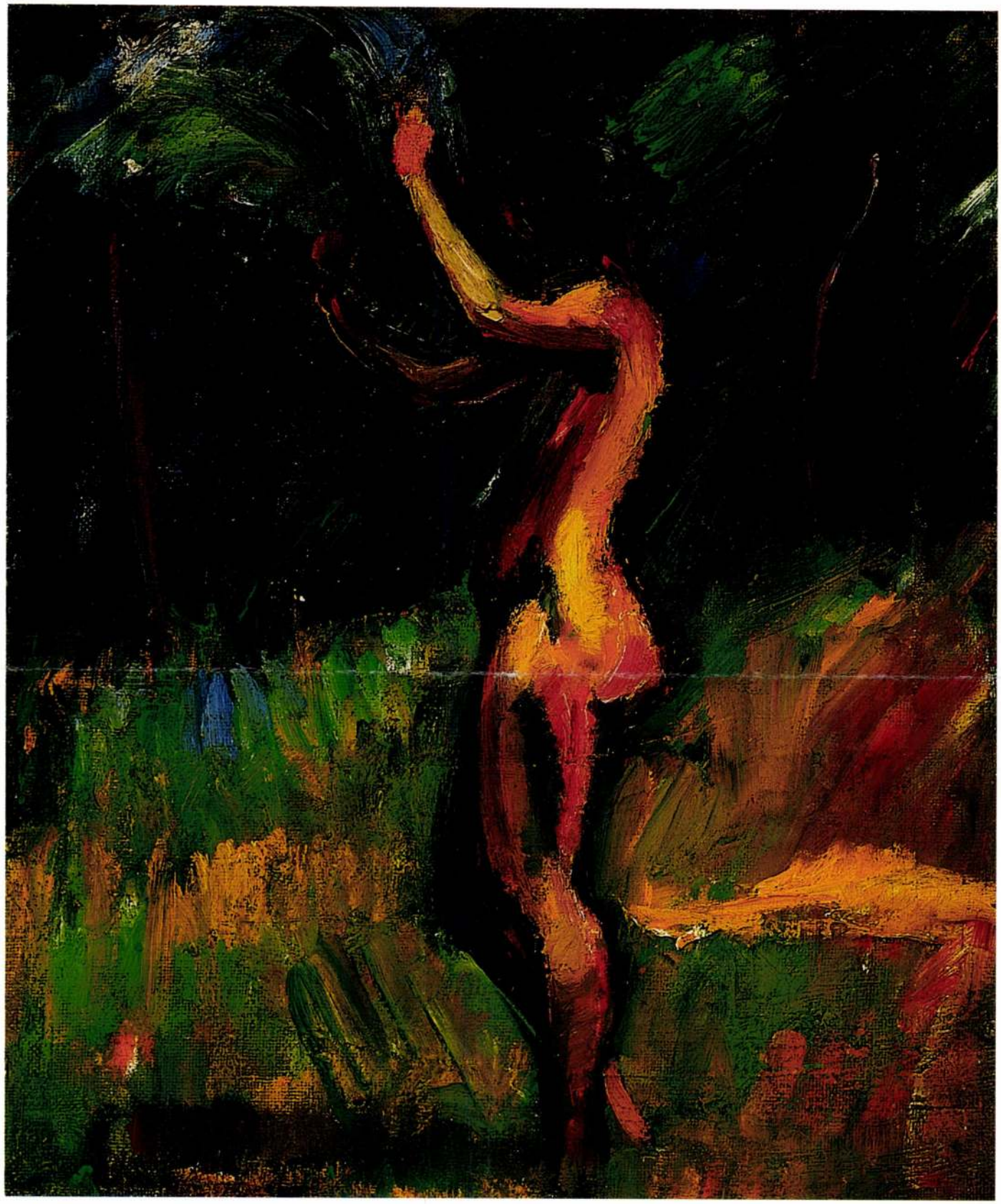

58

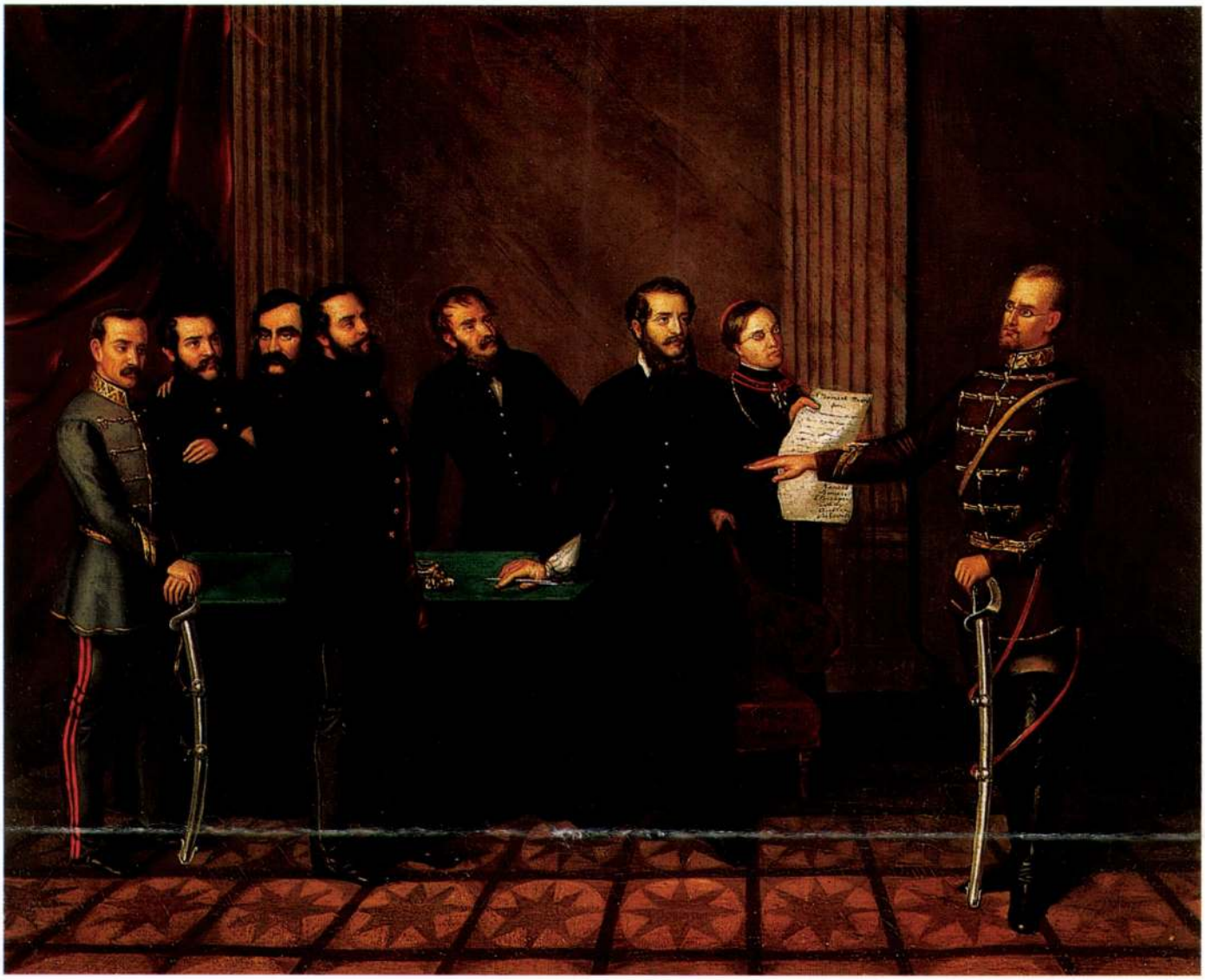

57

57 ▪ ISMERETLEN MAGYAR FESTŐ, 19. század közepe

A nemzet nevében Kossuth átadja Görgeynek a hatalmat

51 x 63,5 cm
Olaj, vászon
Jelzés nélkül

Kikiáltási ár: 340 000 Ft

58 ▪ DERKOVITS GYULA (1894–1934)

Akt szabadban, 1919 körül

50,5 x 43,5 cm
Olaj, vászon
Jelzés nélkül

Kikiáltási ár: 1 500 000 Ft

IRODALOM

Kortársak szemével. Írások a magyar művészetről 1896-1945. Bevezető tan. és összeállította: Perneczky Géza. Bp. 1967.
Körner Éva: *Derkovits.* Corvina, Bp., 1968.
Derkovits Gyuláné: *Mi ketten. Emlékezés Derkovits Gyulára.* Bp. 1977.

1919 nyara Derkovits életének egyik meghatározó időszaka volt. A tanácskormány művészeti intézkedései közé tartozott többek között, hogy tehetséges fiatalok számára nyári szabadiskolákat rendezzenek be. Derkovits már előzőleg látogatta Kernstok Károly Haris-közi szabadiskoláját, ahová egymástól függetlenül Kassák Lajos és Vedres Márk irányította a fiatal festőt. Bár Derkovits érdeklődése és témái már ekkor is határozott irányba mutattak – a külváros és lakói, a rakpart és grundok –, szisztematikus oktatásban és útmutatásban Kernstok iskolájában részesült először. *„Ezekben megvívta harcát az emberi test felépítésének, legfontosabb mozgásfunkcióinak ábrázolásával. Nincs a tanulmányok között egy sem olyan, amely egy-egy forma pontosabb naturalista megfogalmazására, kidolgozására vagy szép megmunkálására irányulna."* – írja Körner Éva monográfiájában Derkovits korai korszakáról. Kernstok már ekkor legtehetségesebb tanítványai között tartotta számon, s így került a nyergesújfalui nyári művészkolónia tagjai közé. Derkovits számára Nyerges jelentette a betegségből, a szűkös, fővárosi viszonyokból való kiszakadást, s ez az élménye tematikus, hangulati és technikai változást is hozott piktúrájába. Alakos tanulmányokat rajzoltak, értelemszerűen tájban, szabad ég alatt, és ebben az idilli környezetben szinte azonos volt „vágyott" idilli világ képzete, és a stúdiumoknak ténylegesen helyet adó természeti környezet. Derkovits vázlatfüzeteiben ekkoriban megszaporodnak a *Nyár, Alakok az erdőben, Alakok a szabadban, Szonáta az erdőben, a Nagy fa alatt* stb. című rajzok. A téma szinte mindig ugyanaz: fák, aktok, vízpart, állatok, a természetben, az időből kiszakítva létező ember árkádikus megjelenítései; az *Akt szabadban* akadály nélkül illeszkedik ebbe a tematikus egységbe.

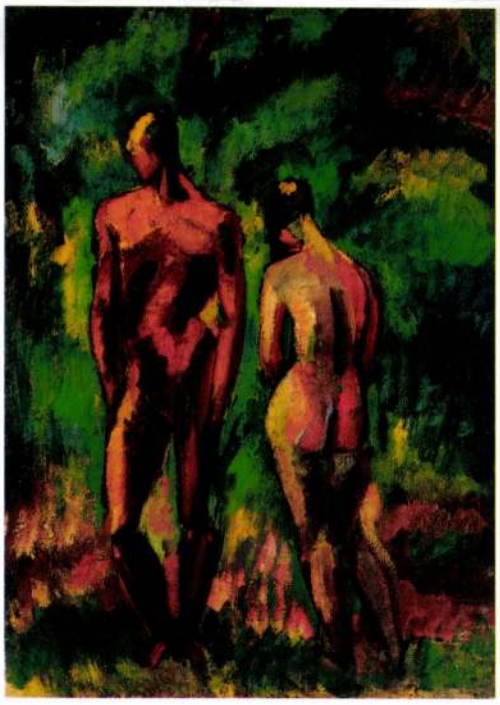

Derkovits Gyula: *Férfi és női akt, 1920*
64 x 47 cm
olaj, vászon
magántulajdon
Reprodukálva: Körner Éva: Derkovits Gyula, 27. kép

Derkovits ekkor még vastagon viszi fel a festéket a vászonra, pasztózusan, jellegzetes, szálkás ecsetjárással fest. (A datáláshoz közelebb visz, ha tekintetbe vesszük, hogy a Derkovitsról írt életrajzi „regényében" felesége feljegyzi, hogy 1919 végén, többek között Van Gogh festészetét tanulmányozva a *„vastagon festésről áttér a vékony kezelés technikájára".*) A felemelt karú, fák előtt álló női aktra oldalról látunk rá, teste lágy s-vonalban hajlik, jobb lábát kissé kitámasztja. Egyedül a beállítás módja tanulmány-jellegű, az alak felépítése, a színek kezelése és a természeti környezet megfestése a Nyolcak szemléletével rokonítja, és Uitz, Nemes Lampérth Szőnyi festészetével állítja egy sorba Derkovits ekkori képeit, vázlatrajzait. A modell alakját – Nemes Lampérthoz hasonlóan – a különböző színértékek és valőrök viszonyával „testesíti", s ugyanígy jár el a természeti elemek visszaadásával is. Nemigen használ kontúrokat, a zöld-rózsaszín, sárga-kék színviszonylataival teremti meg a képi egységet. A lány megnyújtott alakja, és a mozdulat hangsúlyai, az erőteljes sötét árnyékok Kernstok tanítását visszhangozzák: egy-egy részlet, mozdulat, vonal hangsúlyozása nem mond ellent a kifejezésnek a kívánt egyensúly megteremtésének. Az Akt szabadban legközelebbi analógiája az 1920-ban festett Férfi- és Női akt, amelyen formailag hasonló megoldásokkal él Derkovits.

Az 1919-ben készített képek, rajzok alakjai többnyire folyóparton, erdőben álló aktok: akvarellek és tusrajzok variálják a témát. E kép a kevés ekkor festett olajképek egyike és jól példázza, hogyan szerez a festő egyre nagyobb biztonságot az olajfestésben is.

A. K.

Derkovits Gyula

Kultúránk Ausztriában

Hogy öt esztendővel ezelőtt a Mária Terézia halálának és József császár egyedüli uralkodása kezdetének két évszázados évfordulóján magyar kutatók is közreműködtek a melki apátságban és a schönbrunni kastélyban rendezett nagyszabású emlékkiállítások összeállításában, s magyar múzeumok kölcsönadott műtárgyai éppúgy szerepeltek e két tárlaton, mint a burgenlandi Féltorony kastélyának kiállításán, természetesnek számít. Nagy szolgálatot tett a magyar kultúra és történelem megismertetésének, közvetítésének az a

Mátyás király és a magyarországi reneszánsz

című kiállítás is, amely 1982-ben volt látható az alsó-ausztriai Schallaburgban (aztán Budára költözött egy időre a Nemzeti Galériába). A visszhangból ítélve — s erről nemcsak a nemzetközi sajtó, hanem a látogatók ezreinek vendégkönyvi bejegyzései is tanúskodtak — nem csupán csodálatot, sokakban inkább rácsodálkozást váltott ki a tárlat, amelyet több Duna-medencei ország, elsősorban persze Ausztria és hazánk tudósainak gondos munkájával, példás együttműködésével állítottak össze. De 1983-ban, amikor Bécs utolsó és szerencsére sikertelen török ostromának háromszázadik évfordulóját ünnepelte az osztrák főváros, a számos kiállító között ismét ott voltak a magyarok — végtére is a nagy jelentőségű hadi esemény Magyarország felszabadításának is nyitánya lett.

A két szomszédos nép kulturális kapcsolatai a Mohácsot követő küzdelmes és viharos évszázadok folyamán igencsak szorosak voltak — mégha ezt elfedték is a Habsburg-dinasztia elleni rendi-függetlenségi küzdelmek. De például az örökös tartományokban — és még távolabb — tanulmányúton járó vándorló mesterlegények bizonyára nemcsak szakmájuk fortélyait lesték el, tökéletesítették, hogy csak egy köznapi példát említsünk, de sorolhatnánk az osztrák — kiváltképp a bécsi — német számtalan magyar jövevényszavát vagy a magyar konyhaművészet ausztriai továbbélését.

Bécs szívében, a Volkstheater mögött, a Museumsstrasséban áll a Fischer von Erlach tervezte impozáns Trautsonpalota. Itt voltak elkvártélyozva Mária Terézia magyar nemesi testőrei, a bejárat felirata máig tanúsítja ezt: *Palais der Ungarischen Garde.* Nemcsak a XVIII. századi császárváros pompáját bámulhatták meg e derék ifjak, ízelítőt kaptak a korszak európai kultúráiából is. Nem kevesük — például Bessenyei György vagy Barcsay Ábrahám — számára meghatározó élményt jelentett Bécs, s hazatérve azon munkálkodtak, hogy hasonló színvonalú kultúrát teremtsenek magyar földön. A hazai

felvilágosodás, a reformkor

valamennyi vezető alakjának életében szerepet játszik a birodalmi főváros az elkövetkező évtizedekben, miként közvetítőként is hat az osztrák kultúra: a magyar reformnemzedék tagjai, köztük Vörösmarty is többnyire német nyelven — Ausztriában megjelent kiadásokban — olvasták a francia írókat, filozófusokat, de Shakespeare-t is.

A magyar kultúra is jelen volt Ausztriában, a számtalan kölcsönhatást, érintkezési pontot még felsorolni is nehéz. Mind a magyar, mind az osztrák nép magáénak vallja Nikolaus Lenau költészetét, Liszt Ferenc művészetét — méghozzá jogosan. De nincs ez másként Lehár Ferenccel sem, Franz Lehárral, vagy ahogyan az anekdota szerint a bécsiek a maguk „gemütlich" módján emlegették: „der Ferenc Batschi"-val, és Kálmán Imrének is van tőzsgyökeres osztrák neve: Emerich Kálmán. De vajon nem igazi bécsi operett a *Cigánybáró*? Jókai Mór librettójából készült, az író maga is jelen volt a Theater an der Wien-beli bemutatón, a közönség viharos tapssal követelte, hogy kituszkoltassék a színpadra. Ám említhetnénk Franz Grillparzer nevét, aki Katona Józseffel csaknem egyidejűleg írta meg Bánk bán történetét, igaz, az ő művének főhőse az alattvalói odaadás mintaképe, miként ezt a dráma címe is jelzi: *Urának hű szolgája.* Amiként összekötő kapocs Ödön von Horváth életműve is, a Fiumében született német nyelvű, magyar nevű íróé, Hatvany Lajos barátiáé, aki magyar állampolgárként menekülhetett el Ausztriából a fasizmus elől.

Az osztrák fővárosban talált menedéket

a Tanácsköztársaság bukása után

a magyar emigráció nem jelentéktelen része, a bécsi kávéházak történelmi jelentőséget nyertek, egyaránt szolgáltak nappali menedékül, fórumul és valóságos parlamentként. Kassák Lajos Bécsben folytatta folyóiratának, a *Ma*nak kiadását, itt jelent meg Gábor Andor szerkesztésében a *Bécsi Magyar Újság;* élt és dolgozott itt Derkovits Gyula, Balázs Béla, Lengyel József, a két Korda, Sándor és Vince, s megpróbálta Bécsben folytatni tanulmányait József Attila. De nemcsak az irodalom, a képzőművészet és a film területén, hanem a színház világában is sok az érintkezési pont: Budapesten született a két világháború közötti osztrák színjátszásban fontos szerepet játszó Paul és Attila Hörbiger, s Max Reinhardt híres színiiskolájába járt például Bulla Elma.

Napjainkban is állandó Ausztriában a magyar kulturális jelenlét, élénk a szomszédolás. A két ország kormánya közötti kulturális, tudományos és oktatási munkaterv keretében rendezik meg immár a rendszeressé vált magyar kulturális napokat. Az idei Stájer Őszre például kortárs magyar képzőművészeti kiállítást küldünk, a gráciak ezt hasonlóval viszonozzák az 1986-os budapesti tavaszi fesztiválon. A Renner Intézettel közösen állítják össze Bíró Mihály életművének legteljesebb tárlatát, sokféle gyűjteményből és a Magyar Munkásmozgalmi Múzeum gazdag anyagából. Legutóbbi Innsbruck adott otthont magyar kulturális hétnek, idén novemberben Felső-Ausztria tartomány fővárosa, Linz várja a magyar kultúra követeit. Kiállítások, zenekarok, népi táncegyüttesek, irodalmi estek, de még vendéglői kóstolók is a két nép kölcsönös megismerését szolgálják ezeken a rendezvényeken. Jövőre a magyar főváros vendégeskedik Bécsben, azt követőleg a bécsiek viszonozzák e vizitet, megkísérelve minél teljesebben áttelepíteni az egyik város hangulatát, szellemét, kedélyét a másikba.

Oktatási téren is gyümölcsözőek a kapcsolatok, a szakoktatás tapasztalatainak cseréjét szolgálja a közeljövőben az *Iskola és üzem* című kollokvium. A hungarológiát művelik Ausztriában is,

a bécsi egyetem finnugor tanszékén

hazai oktatók is működnek, s nemcsak nyelvészet és irodalomtörténet tanítására törekednek, hanem ennél szélesebben a néprajz, a történelem, a földrajz, általában az országismeret oktatására is. Jövőre Bécs ad otthont a Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság második kongresszusának, ami remélhetőleg újabb lendületet ad a hungarológia ügyének Ausztriában.

Kulturális jelenlétünk fontos otthona a bécsi Collegium Hungaricum (testvéreként Budapesten is működik az Osztrák Kulturális Intézet). 1948-ig a már említett Trautsonpalota adott otthont az intézménynek, húsz esztendeje viszont modern épületet emeltek számára a Duna-csatorna túloldalán. Kiállító és színháztereremmel, könyvtárral, kamarateremmel várja látogatóit, rendezvényei sokoldalú képet nyújtanak országunkról. Irodalmi estjei törzsközönségre számíthatnak, s igen kedveltek a filmbemutatók — filmeket egyébként szívesen kölcsönöznek bárkinek. A magyar film ázsiója pedig igen megnőtt, hiszen a Burgtheater sztárjának, Klaus Maria *Brandauer*nek nem kis része volt a *Mephisto* sikerében, a *Redl ezredes* pedig már osztrák részvétellel is készült.

Nemrégiben magyar kortárs írók prózai antológiája látott napvilágot a Bundesverlag gondozásában — de a Corvina hathatós támogatásával —, a válogatást a Bécsben élő *Sebestyén* György és Alois *Brandstätter* végezte. A tervek között szerepel természetesen egy lírai antológia is. Megemlíteni végezetül a burgenlandi Magyar Kulturális Egyesületet, amely a tartományban élő magyar nemzetiségűeket fogja össze, s igen jó kapcsolatot tart a hazai — országos és szomszédos megyei — intézményekkel.

(J. gy.)

NAPI KÉ

Halló!

Fél három: az interurbán központtól kérem egyik pincegazdaságunk ásványvízüzemét, háromszoros díjra. A hölgy tájékoztat: harminc percen belül kapcsolják. Sürgetem, mert félő, hogy az üzemben hamarosan vége lesz a munkaidőnek. Újabb félóra múlva kapcsolják a közeli város italboltját... A központtal még egyszer tisztázzuk, kivel is akarok beszélni. — Akkor jó — feleli a telefonos kisasszony —, tehát nem kéri töröltetni? Biztosítom szándékom komolyságáról. — Akkor hívjuk — így ő.

Hívják. Hat óra előtt tíz perccel, amikor meglepetten közli, hogy a szám már nem felel. — Halló! Akkor kéri a törlést? — kérdi. — Kérem. — Akkor jó...

De kinek?

(—ó)

— **Nemzetközi eszperantó barátsági hét** kezdődött hétfőn Pécsett a Magyar Eszperantó Szövetség és a Hazafias Népfront helyi szervezetei rendezésében. A programban lengyel és jugoszláv vendégek, valamint több magyar város és község eszperantistái vesznek részt.

— **Kardos G. György** szerepel legközelebb, 1985. február 24-én, vasárnap, este 6 órakor a népszerű Irodalmi Kávéházban. A műsort az Új Tükör rendezi, a Hungária Kávéház különtermében. „Főúr", azaz az est házigazdája: Galsai Pongrác. Az „irodalmi törzsasztalnál" más ismert írókat, művészeket is vendégül látnak. Az emléklapokat Kaján Tibornak az est főszereplőjéről készült grafikája díszíti. Jegyek a helyszínen kaphatók.

— **Harry Seidler** ausztrál építész kiállítását Jantner Antal ÉVM-miniszterhelyettes nyitotta meg hétfőn a Magyar Építőművészek Szövetsége székházában. Az ausztrál építész nemzetközi elismerést szerzett korszerű lakóházaival és más alkotásaival. A tárlat február 28-ig tekinthető meg.

— **Élő agrártörténet** címmel nyílt kiállítás hétfőn a nádudvari Ady Endre Művelődési Házban Kunkovács László fotóművész felvételeiből. A tárlaton látható képek a magyar falu életének olyan korszakát ábrázolják, amely ma már múlt és történelem.

— **Megjelent A haza szolgálatában** című kötet, amely a Zrínyi Katonai Könyv- és Lapkiadó, valamint a Néphadsereg szerkesztősége által a nyugállományú tisztek részére meghirdetett pályázat legjobb visszaemlékezéseit tartalmazza. A tizennyolc pályamunka néphadseregünk négy évtizedes történetét egyéni sorsokon keresztül tükrözi. A kötetet Szepesi Ferenc szerkesztette.

— **Súlyos károkat okozott a fagy** a dél-balatoni borvidék legnagyobb szőlőtermelő üzemében, a Balatonboglári Mezőgazdasági Kombinátban.

— **Húsz százalékkal olcsóbban kirándulhatnak** a Magyar Nemzet olvasói a Budapest Touristtal március 3-án a Keleti Mecsek vidékére. Utazás autóbusszal. Útvonal: Budapest—Dunaföldvár—Mecseknádasd—Zengővárkony—Pécsvárad—Pécs—Mánfa—Komló—Magyaregregy—(Mázaszászvár)—Bonyhád—Dunakömlőd—Budapest. Program: Mecseknádasdon és Ófalun a német nemzetiségi tájházak. Zengővárkonyban a Fülep Lajos-emlékszoba meglátogatása. Mecseknádasdon a Szt. István-kápolna.

— **Hungarica—Bulgarica** elnevezéssel új sorozatot indított a magyar bulgaristák munkájának segítésére a budapesti Bolgár Kulturális és Tájékoztató Központ. A sorozat első előadását — amelyen a két ország történészei, nyelvészei számolnak be a legújabb kutatási eredményekről — hétfőn Bödey József nyelvész tartotta „A magyar népnév új etimológiája" címmel.

— **Jelena Koszova szobrász** és Osváth Miklós grafikusművész alkotásait bemutató kiállítás nyílt hétfőn Budapesten, a Szovjet Kultúra és Tudomány Házában. A Semmel-

— **Egyetemi katedra és baranyai szószék** címen a száz éve született Fülep Lajos tudós professzorra és zengővárkonyi református lelkipásztorra emlékeznek február 21-én, csütörtökön, hat órakor, a pasaréti református templomban (II., Torockó tér 1.), tartandó Ráday-kollégiumi esten.

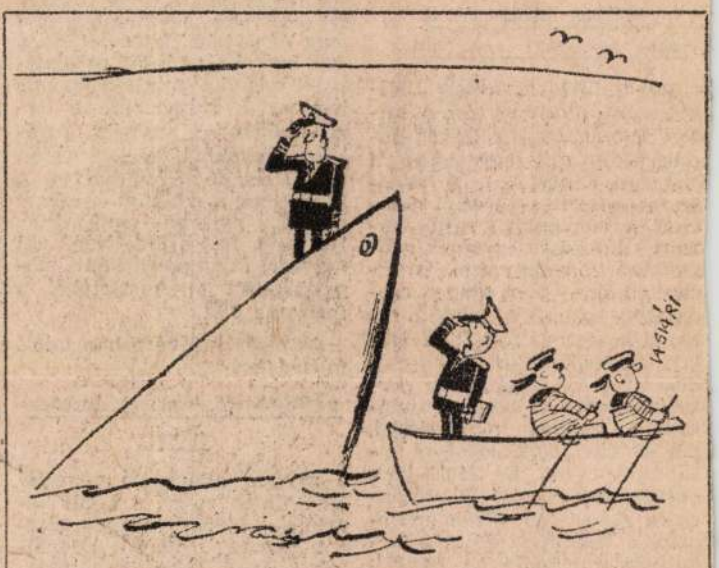

— Megjött a váltás, kapitány úr!

(Vasvári Anna rajza)

— **Ifjúsági Zrínyi Miklós-díj** elnevezéssel alapítványt tett a Szigetvári Várbaráti Kör. Az egyesület egyébként nemrég ünnepelte negyedszázados jubileumát. A Hazafias Népfront kezdeményezésére és támogatásával alakult kör ma az ország legnagyobb helytörténeti-honismereti célú egyesülete, tagjainak száma megközelíti a kilencszázat.

Számok, tények

A trachoma — ismertebb nevén egyiptomi szembetegség — a szem kötőhártyájának ragályos, idült gyulladása, amely az esetek jelentős hányadában vakságot okoz. A betegek számát ma a világon mintegy 500 millióra becsülik, azaz napjainkban a Föld csaknem minden tizedik lakosa trachomás. A trachoma szövődményeként megvakult betegek száma megközelíti a 200 milliót. A súlyos betegség elsősorban Észak-Afrika, a Közel- és Távol-Kelet, valamint Dél-Ázsia országaiban szedi áldozatait. Néhány évtizede még Türkméniát is a trachomás járványövezetek közé sorolta az Egészségügyi Világszervezet. Az ötvenes évektől azonban a szovjet köztársaságban jól megszervezett harcot indítottak a trachoma ellen. 1962 végére már csak szórványosan fordultak elő megbetegedések a köztársaságban, öt év múlva pedig teljesen felszámolták a trachomát. A három millió la-

HIDEG, SZ

Hideg reggelre ébredtünk, a hőmérők az ország nagy részén mínusz 14, mínusz 21 fok közötti értéket mutattak, de Zalában és a Nyírségben mínusz 22, mínusz 25 fok is előfordult. Hajnalra kisebb mértékben bepárásodott a levegő a Bakony és a Villányi-hegység térségében, valamint a Nyírségben. A ködfoltok azonban napkelte után pár órával már meg is szünnek. A hőmérséklet csak lassan emelkedik. A déli órákra az Alföldön csak mínusz 4, mínusz 8 fokot mérnek. A Dunántúlon kissé enyhébb az idő, de ott is mindenütt még délutánra is fagypont alatt marad a hőmérséklet. Hazánk nagy része felett ugyan több órán át süt majd a nap, de mégis sokkal hidegebbnek érezzük a levegőt, mert meglehetősen erős lesz az északi szél. Egyes széllökések erőssége a Dunántúlon eléri a 40—85 kilométer/óra sebességet is, az Alföldön mérsékeltebb lesz a légmozgás. Északkeleten, a Bodrog-közben és a szatmári síkságon, valamint a

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Gyula Derkovits,

DAILY NEWS

1983 MÁJ 5

1021

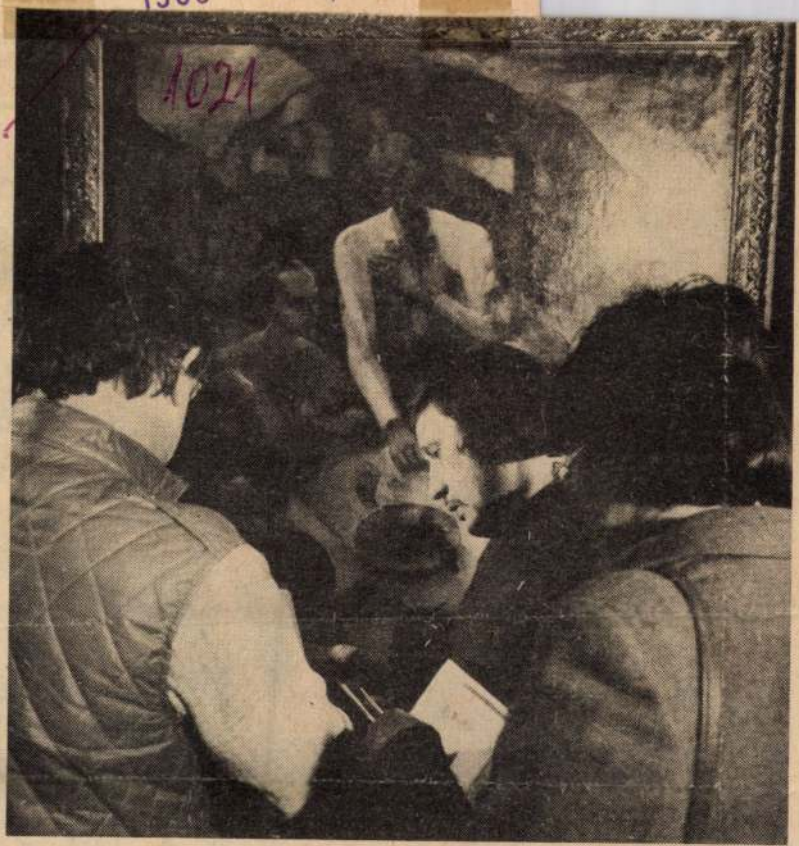

FOTO MTI — LÁSZLÓ CZIKA

Einen Dokumentarfilm über Leben und Schaffen des Malers Gyula Derkovits (1894—1934) dreht das Ungarische Fernsehen. Unser Foto entstand bei Dreharbeiten im Savaria-Museum von Szombathely (Westungarn). Im Hintergrund ein Gemälde von Gyula Derkovits.

3. Julian Gorospe
69.59,58, 4. Marino Lejc
nien) 70:00,53, 5. B
nault (Frankreich) 70:0

**Mit einem 5:1-Sieg über Las Palmas sicherte sich Athletic Bilbao d
Tausende Fans feierten die „Helden" während ihrer Triumph-Fahrt a**

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068. 337-748. 340-726

Derkovits Gyula Kossuth díjas festő grafikusművész

TÁRSADALMI SZEMLE

1984 AUG

[1894-1934].

1021

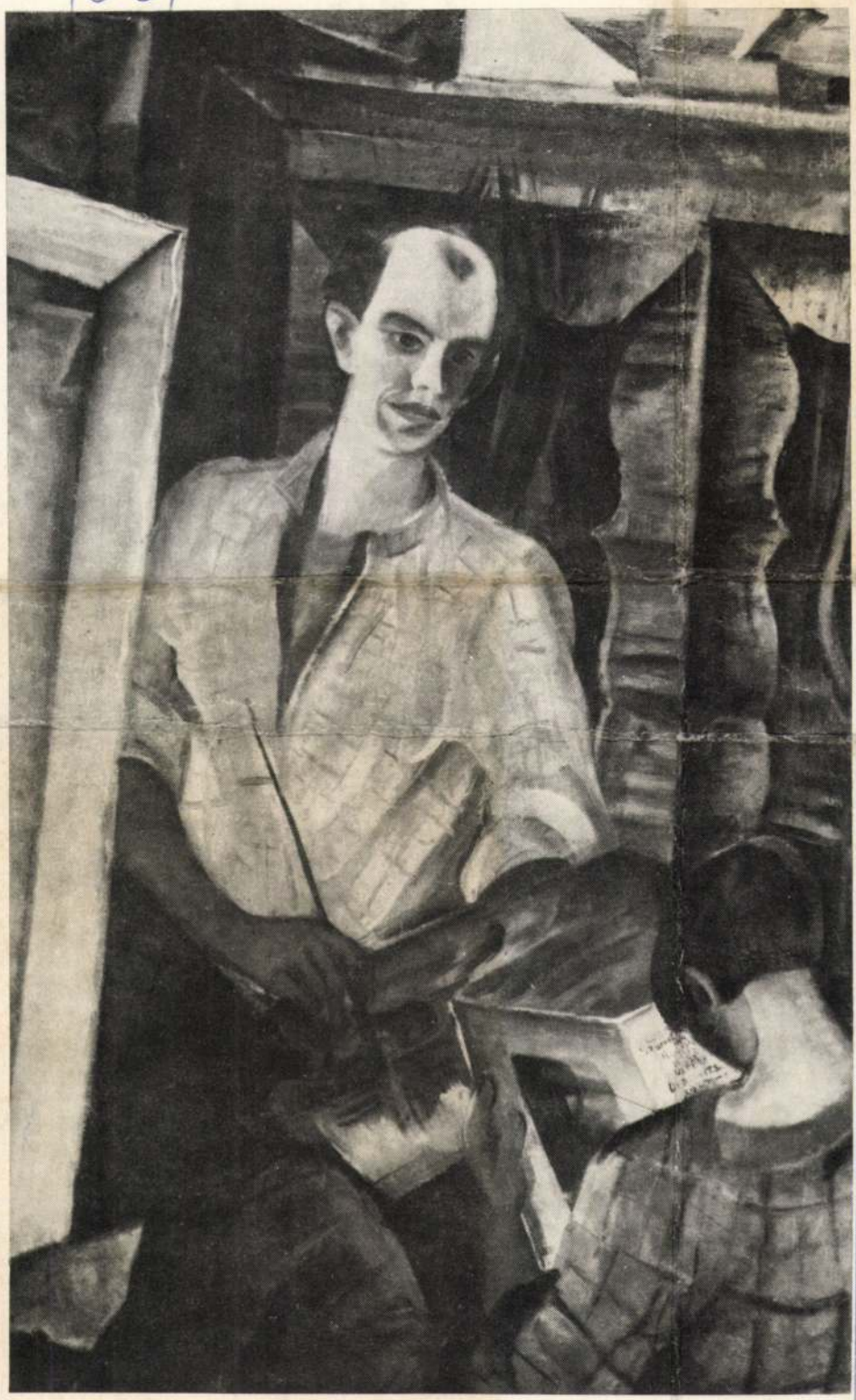

Derkovits Gyula: Én és a feleségem

TÁRSADALMI SZEMLE

VILÁG PROLETÁRJAI, EGYESÜLJETEK!

A MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT ELMÉLETI ÉS POLITIKAI FOLYÓIRATA

7–8

XXXIX. ÉVFOLYAM,

1984. JÚLIUS – AUGUSZTUS

1021

1984. IV. 13. 19.30 TV-1

Tv-hiradó 1.

- 90 éve született és 50 éve halt meg Derkovits Gyula

Derkovits Gyula,
Kossuth-díjas festő-grafikusművész (1894-1934).

•/.

festő, akinek nevét őrzi a Lenin krt-i kiállitó terem a fővárosban, de művészeti alkotóközösség, vagy ifjuságí ház is. Autodidaktaként indult a XX. század képzőművészeti életében, önönfeje, esze és tehetsége tette, a két világháboru közötti nemzedék kimmelkedő művészévé. Gyakori témája volt a szegény ember. A megnyomoritott és megalázott, akit kezdetben szentimentális és idealista módon ábrázolt. Majd mindinkább a művész világmegváltó próféciája hatott át munkáin, 1927 után már a magyar és a világproletár élet-halál harca lüktet képeiből. Festészete nagy hatással volt a magyar szocialista szemléletű festőkre.

Derkovits Gyula

Magyar Nemzet
1985. 11. 21.

Goldmann Györgytől Kondor Béláig

Kiállítások Vas megye székhelyén

Szerdán felavatták Szombathely jelentős társadalmi összefogással létrehozott képtárát.

Derkovits Gyula szülővárosa — Szombathely — 1976-ban Képtárépítő Egyesületet alapított azzal a céllal, hogy nagy fia életművének, továbbá Dési Huber István hagyatékának és a modern magyar képzőművészet más alkotóinak, alkotásainak illő és méltó környezetet biztosíthasson. A felemelő célra magánszemélyek ezrei, szocialista brigádok, különböző közösségek áldoztak kisebb, nagyobb összegeket: együttesen mintegy negyvenmillió forinttal járultak hozzá a nemes gondolat megvalósításához.

A szocialista művészet otthonának szánt képtár avató ünnepségén *Aczél György*, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, a Központi Bizottság titkára mondott beszédet.

Bevezetőben méltatta a képtár jelentőségét, s annak a művészetpártoló társadalmi mozgalomnak a fontosságát, amely létrehozta, majd *a szocialista képzőművészcsoport emlékét* idézve így folytatta:

— A szocialista képzőművészcsoport egyik legjelentősebb tette az volt, hogy körükben először folytattak tisztázó művészeti vitákat a szociallizmus szellemében. S erre nagy szükség volt. Mert hogyan is tanította Bálint György a „kezdő felháborodókat", mindazokat akik egyekké váltak a fennálló viszonyok elutasításában? „A ti felháborodásokhoz elvi alap kell, sőt, bizonyos fokig elméleti alap. Nincs magas rendű felháborodás elmélet nélkül. Tudni kell bizonyos dolgokat: csakis így háborodhattok fel egy hazug ember, egy csúnya szobor, egy pongyola gondolat, vagy egy hazug, csúnya és pongyola társadalom ellen."

A szocialista művészcsoport keretei között *először valósult meg stílusok, tendenciák sokfélesége, a szocializmusért való egység érdekében, az egyéniségek, felfogások öntudatos versenyése a közös és nem vitatott cél érdekében.* Igaz, hogy a mozgalom akkori hibái, a gyakorlati munkát bénító illegalitás körülményei, az egyetemes marxista esztétika akkori kiérleletlensége nem tette lehetővé a polémiák megnyugtató lezárását, mégis: az ő eszmei-szakmai vitáik szolgálhattak volna tanulsággal az utókornak, és következetes vállalásuk esetén a tévedések sorát takaríthatták volna meg.

A csoport azonban egyéb tevékenységében is *példát mutatott és utat tört*, végzetesen nehéz, ma már alig elképzelhető körülmények között. A vizuális kultúra, a művelődés mai kutatói vajon tudják-e, hogy a kiállításukon kérdőívet osztottak a munkásközönség ízlésállapotának és érdeklődésének megismerése céljából? S nem is csak kérdőíveket osztogattak. A csoporttagok a világháború idején is munkásrajziskolákat működtettek, a kiállítási és tárlatvezetést a kezdetektől egyik legfontosabb feladatuknak tekintették. Vajon hányszor gondoltak arra a tevékenységre „a" közönségízlés állapotának későbbi abszolutizálói és azok, akik csupán reménytelen hangsúllyal képesek beszélni ugyancsak „a" közönségről? Arról a közönségről, melynek ők nem kiszolgálói, nem is elutasítói, hanem *felemelői* akartak lenni.

Beszédének befejeztével Aczél György átvágta az előtéri feljárónál kifeszített szalagot, s ezzel a magyar művészet szombathelyi otthona megnyílt a közönség előtt.

A nyitás napján egyszerre *több kiállítás* is várta a látogatókat. A hatalmas termeket egybefűző előtérben Goldmann György szobrai állnak. A kapcsolódó termekben — Derkovits Gyula és Dési Huber István életműve köré csoportosítva — láthatók, tanulmányozhatók az 1919 és 1948 közötti időszak szocialista tendenciákat tükröző aloktásai. Áttekintést kapnak a képtár látogatói képzőművészeink felszabadulás utáni munkásságáról, s kiállították azokat a műveket is, amelyeket kortárs művészek ajánlottak fel a képtárnak. A látnivalók gazdag sorát Kondor Béla életműkiállítása zárja.

Az új képtár ez évi programjában szerepel Vasarely-bemutató, észak-dunántúli tárlat, s itt kerülnek majd közönség elé a luganói Bornemissza-Thyssen alapítvány gyűjteményének legszebb darabjai is.

Mihálynétól, valamint a Sorbonne-ról kapott ösztöndíj tette például lehetővé, hogy Magyarországon kívül is megismertethessem az emberekkel a vérbíró történetét.

— *Honnan ez a tökéletes francia és angol nyelvtudás?*

— Franciául egy gyermekkori barátom révén tudok. De az angolt még alig kapiskáltam, amikor hozzáláttam a fordításhoz. Csak az volt a támaszom, hogy nagyon jól ismerem a biblia és a Shakespeare-művek szövegét. Tehát mikor ezeket angolul olvastam, mindig sejtettem, hol tartok. S tudtam, milyen mondatokra kell vadásznom. Amikor pedig megtaláltam ezeket, legfeljebb a szavakat kellett kicserélnem bennük, s máris készen volt Jakab-korabeli nyelven a fordítás.

— *Magyarországon mikor hallhatjuk legközelebb a vérbíró történetét?*

— Február 20-án az első, 21-én pedig a második részt adom elő a Fővárosi Művelődési Házban. Kora nyáron Újgécen lépek föl, s lassan haladok Pest felé. Közben itt is, ott is előadást tartok és lefordítom a harmadik részt. Majd pedig újra útra kelek. Ázsiába, Afrikába és Dél-Amerikába is el fogom vinni a mítoszt.

(m. zs.)

[illegible] például a fusi és a kontármunkából származó jövedelem, vagy az ingatlanok bérbeadásából származó pénz (*a hivatalos kereseteket korrigáló* jövedelmek) borravaló, hálapénz); *a piaci értékítéletet önkényesen korrigáló* jövedelmek) csúszópénz, súlycsonkítás, árdrágítás); és *az illegális, teljesítmény nélküli* jövedelmek.

A népfrontvita során felszólalók hangsúlyozták, hogy az egész összetett problémakört *pontosan meg kell vizsgálni.* Precízen meg kell határozni, milyen tevékenységet, milyen kategóriába soroljunk, s az sem biztos, hogy az eddigi kategóriák nem egészíthetők ki újabbakkal. Elhangzott az ülésen: a türelem e téren egyáltalán *nem indokolt,* sőt az aránytalan, teljesítmény nélküli jövedelmek növekvését tekintve még a társadalom türelmetlensége is indokolt. Egy biztos: a harmadik gazdaság anomáliáit meg kell szüntetni s ehhez mihamarabb szükséges *megfelelő közgazdasági, jogi, szociológiai* módszereket találni.

(k. g.)

MAHIR
MAGYAR HIRDETŐ
SAJTÓFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő- és grafikusművész

VAS NÉPE
(1894-1934),
1984 MÁJ 26

1021

„A Derkovits-halál"

Derkovits Gyula: Éhesek télen (1930). (A felvétel a nemrég bezárt Derkovits Emlékmúzeum kiállításán készült.)

- emelte ki
- A népfront
unkban
rdekképvisele
ítő feladatai
zért azirán
ünk, érzik-e
erek mindaz
ést, ami hel
át célozza.

A fórumok
társadalmi
rt elismerése
at és kérésel
5kben összegezte a beszá-
ıoló. Ezeket erősítették
ıeg, egészítették ki a hoz-
ászólások is.

Élénken érdeklődnek az
lős emberek a közéleti
érdések, események iránt.
sepregen például elisme-
essel szóltak arról, hogy
rszágos szinten foglalkoz-
ak a falvak sorsával, a
astélyok felújításával, a
űemlékvédelemmel. Szin-
mindenütt figyelemmel
sérik a helyi fejlesztési
olitikát, s szeretnék ebből
pasztalataik, véleményük
fejtésével is kivenni a

nyilvánul. A káldiak az öre-
gek napközijét méltatták,
ahol valóban otthonra lel-
tek. Nyugalom, biztonság,
féltő törődés veszi őket kö-
rül. Több helyen méltatták
a megyei tanács vb pénzbe-
li segítségét, amit az alapító
tsz-tagoknak juttat. Meg-
állapította a beszámoló,
hogy megyénk idős állam-
polgárainak politikai han-
gulata jó, szocialista ha-
zánkhoz való ragaszkodá-
suk, hűségük példamutató
a fiatalabb generációk szá-
mára. Ezt erősítette meg
felszólalásában a KISZ me-
gyei bizottságának képvi-
selője is.

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész (1894-1934).

DUNÁNTÚLI NAPLÓ
1984 APR 14

1021

Derkovits Gyula: A gazdag koporsókereskedő

Múzeumi értékeink

Derkovits Gyula 1984. április 13-án lett volna kilencvenéves, de ugyanebben az évben már halálának is ötvenedik évfordulójára emlékezünk. Rövid, hányatott élet, mindössze két és fél évtizednyi alkotói pálya; életében nyomor, magány, megalkuvást nem ismerő elkötelezettségét mindkét pólusról övező értetlenség, halála után ugyancsak kétoldalú gyanakvás, félreértés és fanyalgó félremagyarázás: — ez volt osztályrésze a modern magyar művészet egyik legkövetkezetesebb belső fejlődésű, és legegyértelműbb minőségű életművét létrehozó Derkovits Gyulának. Egy, a pécsi Modern Magyar Képtárban látható jellegzetes művének rövid bemutatásával tisztelgünk most emléke előtt.

1930-tól 1934-ben bekövetkezett haláláig tartott Derkovits késői, érett korszaka. Ekkor kifejezőeszközeinek teljes birtokában alkotta meg főműveit, építette fel remekbe sikerült portrék és jelenetek sorából az ellentmondásoktól terhes társadalom tablóját, oly módon, hogy — témájától függően — hol az együttérzés és azonosulás, hol a gyűlölet és irónia vezette kezét. „A gazdag koporsókereskedő" jól reprezentálja e végső periódus erényeit. Derkovits itt is alkalmazza sajátos kompozíciós leleményét, a vászon síkjával s a néző homloksíkjával párhuzamos optikai síkok beépítését a kép terébe, melyek összekötő és egyszerre elválasztó funkciójukat tükröző vagy átlátszó mivoltuk révén töltik be. E képen azonban a portál kirakatüvegének más, jelképes funkciója is van: beiktatása áruvá minősíti a mögötte megjelenített tárgyakat.

E polarizált világban az eladó mindig ellenségként, s az áru gyakran áldozatként jelenik meg Derkovits értelmezésében. A piaci kofa épúgy osztályellenség, mint a „Halárus", mint az „Aukció"-n árverező nagypolgár, vagy mint képünkön a koporsókereskedő; az eladni szánt baromfi, a hal, a „Leölt borjak" nyilvánvaló áldozatszerepe pedig a viszonyok brutalitására, a társadalmi méretű kiszolgáltatottságra utal. Ez az életműben ikonográfiai példatárrá szélesíthető „árumotívum" bemutatott képünkön még sajátosabb felhangot kap: csak a mindent árucikké züllesztő világ felé vágott groteszk fintorként értelmezhető a külsőséges végtisztesség üzletének portálját, „megtisztelő" kiskutya félreérthetetlen mozdulata.

Derkovits a nagyon is konkrét rajzi eszközökkel gyűlöletessé tipizált polgár gyilkos iróniájú bemutatása érdekében attól sem riad vissza, hogy az általa korábban mindig igaz pátosszal és mély mearendüléssel kezelt halálmotívumot nyers humorral fűszerezze. A morbid világhoz különösen illik a késői temperaképek tompább, fátyolosabb színvilága, melyben a szűkre szabott határok közt végtelen gazdagsága tárul fel az ezüstös szürkék, feketék és fehérek finom árnyalatainak.

V. Gy.

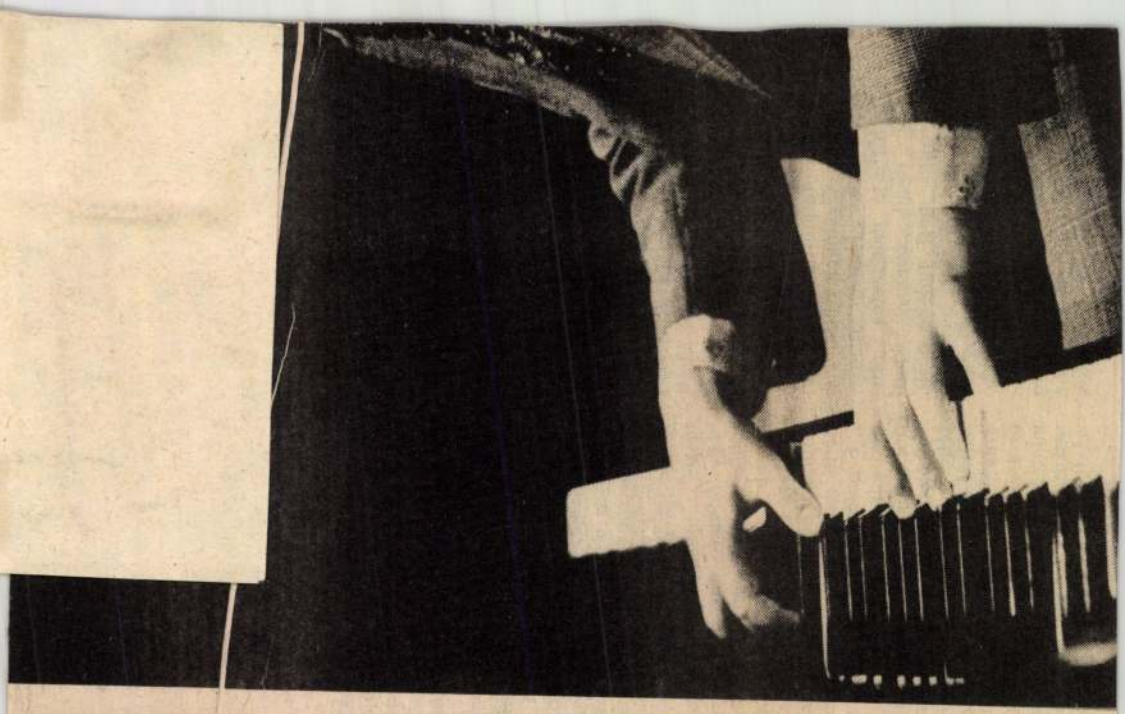

SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR MAGYAR HÍRLAP
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Derkovits Gyula Kossuth-díjas
festő-grafikusművész /1894-1934/.

KELET-MAGYARORSZÁG

1984 APR 1 7

1021

Kaszafenő paraszt. [A 90 éve született Derkovits Gyula műve]

rült a sor, maguk álltak be
betanítani négy—hat—nyolc
ztottjukat. Ez a tipusú mun-
lett volna a terv annak ide-
sőfokú technikumokban vég-
ezt a szerepkört, de ezeket
tet aztán elnevezték főisko-
nyíregyházi mezőgazdasági
felsőfokú technikusból üzem-
ki korántsem a régi techni-
kérdés, hogy sajnos nem is
kevés a képzési idő ahhoz,
öki szemlélet, gondolkodás-
n — nem véletlenül mond-
nöki precizitás . . .

ısképzést tehát megszüntették,
r az üzemeknek szükségük
. Megkezdődött a képzé-
őttoktatás keretében. Milyen
okat szereztek ezzel kapcso-

usminősítők szervezése az or-
ők között nálunk is megkez-
n, a gépjárműves szakon, 79-
épész és villamos vonalon is.
at, aztán a két szerviz, a 13-as
ettségizett szakmunkásai jöt-
ztán más vállalatok, tsz-ek
olyanok, akik vagy saját jó-
ezni akarták magukat, vagy
kényszer hatott rájuk. A
eteken túl nagyon lényeges,
vezetéselméleti, munkajogi és
ereteket is tanulnak, így kel-
ggel távozhatnak, hogy egy-
nkaterületet elláthassanak.
tszázötven technikus végzett
g kilenc csoportban kétszáz-
munka mellett. Jellemző,
hely támogatja dolgozóit, a
geit átvállalják, ami maxi-
el ezer forint. Annak örülünk,
ulók belső késztetésre jelent-
kor nekik is könnyebb a dol-
. Olyan szakembereket kép-
lmasak a rájuk bízott dolgo-
ítására, és arra is képesek,
az ipar termelési szerkezete
gy — tehát egy ilyen nyitott
tén, ahogy a mai piaci hely-

házi gy
is egyre
nyolcva
lánkban
akik be
a többi
helyezk

Kö
gy
amelyek a technikusképzés
sát indokolják?

— Tipikusnak tűnt egy darabig, hogy sovány a gyakorlati alap, aztán kiderült, hogy hat-nyolc hónap alatt „befogták" utolérték a szakmunkásképző intézetekben végzetteket. Az üzemekben szinte minden egyes új munkakezdőnek szembe kell néznie azzal, hogy összehasonlítják; ha nálunk végzett azért, ha szakmunkásképzőben, akkor azért. Ebből a kérdésből nem csinálunk problémát, mert ha mi vagyunk az üzemben, a mi fiaink tudását dicsérik, ha a szakmunkástanulók, akkor az övékét. Az igazság valahol a kettő között van. Igen komoly baj, hogy a fiatalok zöme nem akar többre törekedni, megelégszik, nem vállalja az önképzést, mert nem becsülik a tudást. Tegyük hozzá a tudás nincs is megfizetve. A mai diák nem töri magát, „csak a kettesért érdemes tanulni" — ez a jelenség ma a domináló — ezen kellene változtatni, dehát az ifjúságot nem okolhatjuk önmagában, hiszen mi neveltük őket . . .

— Indokolja a technikum visszaállítását az is, hogy sok jól felkészült szakemberre van szükségünk, olyanokra, akik nem szégyellik fölvenni az overallt és bemászni az autó alá, de akik fehér köpenyben is megállják a helyüket, irányítani is tudnak. Csakhogy — egy óriási ellentmondással kell szembenéznünk. A gyár, az üzem, a vállalat lehetőségei korlátozottak, — a fejlesztési alap esetleg a nyereségből venne el stb. — az üzemek csak a mában érdekeltek. Ugyanakkor az egész ipar, a népgazdaság a jövőben érdekelt, s az iskolának nem a ma számára kell képeznie az ifjúságot, hanem az ezredfordulóra. De ki tudja azt megmondani, mire lesz akkor szükség, amikor öt évre sem látunk előre. Az üzemek azt sem tudják megmondani, hány technikus hiányzik náluk . . .

ről még j
A jövő hé
ban lesz e
hogy benn
mokra, vé
— Felbo
klasszikus
most erről
ges, mert
az osztály
más-más
méljük, m
tatóbb int

Milye
a jele

— A te
csoportok
hat első c
mincöt kö
hogy gépj
ink leszne
szak indít
Ha kedve
lamilyen
délyt — e
nikai műs
tani elkép
hetven te

Mi a
peda

— Arra
a technik
kolaiban
vagy aláb
velük, ho

Kösz

MAHIR
MAGYAR HIRDETŐ
SAJTOFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész

NÉPSZAVA (1894-1934).

1984 APR 14

1021

Derkovits Gyula KASZAFENŐ (1930)

A fé
mény
el. M

aznap, szakadt róla a ve-
ríték, a haja megnedvese-
lett. Bent ült a kis fabódé-
ban, összegörnyedt. Fújt az
áprilisi szél, becsapott a vé-
kony deszkafalon, most alig
érezte a hidegét.

— Csak belépek az orvos-
hoz — döntött magában,
amikor enyhült valamit a
görcsös szorítás. Már teg-
nap is, tegnapelőtt is jelent-
keztek, nem vette komolyan.
Soh'se volt beteg, egyszerű-
en nem hitte el, hogy neki
is lehet valami baja. Évek
óta kinti munkán dolgozott,
felüljárókat csináltak az új
négyesen. Főleg az átívelő
szakaszokat a határban hur-
kolódó vasúti sínek fölött.
Csak péntek délutánonként
járt haza motoron, az idő-
járás, a mostoha körülmé-
nyek megedzették. Pedig túl
volt már az ötvenen. A két
lány férjhez ment, az asz-
szony egyedül várta a hét-
végeken. Otthon megfürdött,
majat mosott, szótlanul et-
te az eléje készített ételt,
nem sok beszédjük volt egy-
mással. Szikáran, szinte kö-
nyörgésen éltek egymás mel-
lett. Pedig az asszony még
most is szép volt, szemre-

magáról el se tudom hinn
hogy beteg is lehet.

— Én se, doktor úr –
próbált mosolyogni, de
fájdalom ugyancsak darab
jaira törte.

— Panaszok? — kérdezt
az orvos és felhúzta az ir
get. Végigtapogatta.

— Ott, mondta hörögve,
a kín könnyet préselt
szemébe.

— Be a kocsiba — rende
kezett az orvos. Vakbél, mi
teni kell, mielőtt perforáln

— Valami fehérneműt -
szólt az asszony, de az o
vos leintette. Ráér holna
is, most nincs időnk ilyes
mire.

Az asszony nézett az aut
után, szinte hihetetlen vo
a számára, hogy a férjét

Boda István A

kórházba viszik. Nem fo
ta a munka, tett-vett a ker
ben gereblyézte a tava

MK SAJTOFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Derkovits Gyula
Kossuth-díjas festő születésének 90.
BUDAPESTER RUNDSCHAU
1984 JUL 2

1021

Gyula Derkovits (1894—1934): Skizze zum Interhafen, 1928
Gombosi-Album

UND STELLE ODER IN UNSEREM SOFTW

METRIMPEX
Ungarisches Außenhandelsunternehm
der Instrumente
H-1391 Budapest P. O. B. 202.
Telefon: 125-600
Telex: 22-5451

DERKOVITS Gyula

Életünk, 1986/6.

KUNTÁR LAJOS

Ötven éve "fogadta fiává„ Derkovits Gyulát szülővárosa

1936-BAN SZOMBATHELYEN RENDEZTÉK AZ ELSŐ DUNÁNTÚLI KÉPZŐMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁST

Szombathely szellemi életének összefogója, az alkotói munka szervezeti kerete, a századforduló előtti évtől kezdve, a Vasvármegyei Kultúregyesület, későbbi névvel: *Vasvármegye és Szombathely város Kultúregyesülete*. Az egyesület 1908-ban felavatott, csak Kultúrpalotaként emlegetett székháza színháztermével, könyvtárhelyiségeivel, múzeumi szobáival méltó hajléka a megnövekedett gazdasági szerepe folytán lakosságában is gyorsan gyarapodó város pezsgő művelődési életének.

A szakosztályokra tagolódó egyesület élén neves és tekintélyes személyek állnak. A megye és a város anyagi helyzetéhez képest nyújtja évenként támogatását, s ezek a közpénzek soha nem elegendőek az egyes szakosztályok igényes működtetéséhez. A szellem emberei nagy leleménnyel, a lakosság művelődését hittel szolgáló munkával igyekszenek biztosítani a színvonalas szellemi élet feltételeit. Az ő erőfeszítéseiknek köszönhető, hogy alig túljutva a nagy gazdasági válság éveinek nehézségein, Szombathelyen a jóval nagyobb városokat is megelőző művelődési viszonyok, s ezzel eredmények teremtődnek. Csak utalásul: a legnagyobbrészt önerőből gyarapodó múzeumi könyvtár a húszas-harmincas években Dunántúl egyik legnagyobb *közkönyvtárává* fejlődik,[1] a tudományos élet igénye alapján 1933-ban megindul a *Vasi Szemle*,[2] az íróknak nyilvánosságot biztosító *Írott Kő* irodalmi és művészeti folyóirat első száma 1936 januárjában hagyja el a nyomdát,[3] a képzőművészek ugyanez év elején — január 26 és február 4 között — szervezik meg *Az Első Dunántúli Képzőművészeti Kiállítást*.

Derkovits Gyula visszatér Szombathelyre

1936, tehát a félévszázaddal ezelőtti esztendő eleje egyszerre két jelentős eseménynyel gazdagítja Szombathely művelődéstörténetét. A város lokálpatriótáitól származó jelzővel „Nyugat királynője"-ként emlegetett Szombathely ekkor valóban az ország nyugati vége kulturális központjának számít. Az *Írott Kő* az indulásakor Dunántúl egyetlen irodalmi folyóirata, a képzőművészeti kiállítás nevében is hordozza a több megyére ható szerepét és elsődlegességét. E megállapítás valós alapját erősíti az a körülmény, hogy Szombathely elsőként teremt fórumot a Dunántúlon élő művészeknek alkotásaik együttes bemutatására, és ami még ennél is jelentősebb: *a szülőváros ez alkalommal ismeri el hivatalosan szülöttének, tehát fiának, Derkovits Gyulát.*[4]

Két világháború közti festészetünk egyik legnagyobb alakjának a vasi megyeszékhely földje, terei, utcái, vizei, mezei, legfőképpen pedig lakói adják alkotói szemlélete alapjait. Az apja és bátyjai foglalkozását kényszerből követő Gyula, mint később vallja, az asztalosműhely rabszolgájává válik, de szabad idejében rajzol, fest deszkára, falra.

A népes és állandó anyagi gondokkal terhelt család sokat költözik. Utolsó lakásuk a Nagykar utca 3. számú ház. A már lebontott Tárnoki-ház Perintre támaszkodó kertje és udvara, az itteni lakás és műhely Derkovits Gyula szombathelyi életének utolsó színhelye.[5]

Az anya nélkül maradt család hamarosan szétesik. Az apa és gyermekei, de a fivérek között is állandósult az ellentét. A családi viszály elviselhetetlenné teszi Gyula számára az otthon levegőjét. A húszéves fiatalember önkéntes katonai szolgálatra jelentkezéssel próbál menekülni hazulról: *1914 tavaszán el is hagyja Szombathelyt.*[6]

A fronton kétszer megsebesült művészt 1916-ban hadirokkantként leszerelik. Bátyjai ekkor már egy éve budapesti lakosok. Gyula is a fővárosban telepszik le. A bécsi emigráció éveivel megszakított fővárosi élete majdnem annyi, mint a szülővárosában eltöltött idő: húsz év. Annak ellenére, hogy — eddigi ismereteink szerint — Derkovits Gyula nem jár többé Szombathelyen, távolléte nem jelenti a gyermek- és ifjúkor gyökereinek elszakítását. Van tudomásunk Szombathelyen élő rokonokkal történt levélváltásokról, személyes találkozásokról ismerősökkel, és a művész vágyódásáról maradandó emlékei színtereinek felkeresésére. Az 1948-as nagyszabású Derkovits-ünnepség és kiállítás megnyitása előtt erről a hűséges élettárs, Derkovits Gyuláné így emlékezik:

„...A Ferenc József-rakparton fáradtan ültünk le a dunaparti lépcsők alsó fokára... Beszélni kezdett. Szülővárosáról. Szombathelyről, a Gyöngyösről, meg a Perint partjáról, ahol ő sokat bolyongott.

— Egyszer majd elviszlek Szombathelyre — mondta —, és megmutatom neked, milyen más a Gyöngyös meg a kis Perint, mint a Duna. Azok ott megnyugtatóak. Jó a partjukon sétálgatni. Szeretnék egyszer egy kollektív kiállítást rendezni a kultúrházban. ... — De sohase láthatta viszont Szombathelyt, 1934. június 18-án este 8 órakor látó szemei örökre lezárultak. 1936 januárjában a szombathelyi képzőművészek meghívására én vittem el a Kultúrházba képeit. Senki sem emlékezett Derkovits Gyulára, nem értették meg szavait.

Azóta sok év telt el, sok víz folyt le a Gyöngyösön meg a Perinten. Derkovits Gyula most visszatér, és a Gyöngyös partján álló kultúrház falairól, képein keresztül szól Szombathely és az emberiség felé."[7]

A Vas vármegye és Szombathely város Kultúregyletének Képzőművészeti Szakosztálya, a Szent Márton Céh rendezésében 1936-ban létrejött kiállítás — a ránkmaradt katalógus szerint[8] — fővédnöke: „*Vitéz leveldi Kozma Miklós* belügyminiszter", Szombathely országgyűlési képviselője, „védnökei: *nemes Suhay Imre altábornagy*, vegyesdandárparancsnok, *dr. Ostffy Lajos*, Vas vármegye, Sopron vármegye és Sopron város főispánja, *Zichy István gróf*, az Országos Történeti Múzeum igazgatója, *Erdődy Ferenc gróf* nagybirtokos, *dr. Liber Béla* tanker. kir. főigazgató, *dr. Waltner József* püspöki helynök, *Végh Gyula*, az Iparművészeti Múzeum igazgatója, *dr. Újváry Ede* polgármester, *dr. Náray Szabó László* felsőházi tag, az Ügyvédi Kamara elnöke, *dr. Pető Ernő*, a Közkórház igazgatója, *Kintzig Ferenc* min. osztálytanácsos, MÁV üzletigazgató."

E névsor a címoldal hátlapján olvasható, vele szemben pedig az előszó: „Vasvármegye és Szombathely város Kultúregyesületének Képzőművészeti Szakosztálya, a Szent Márton Céh kezdeményezett először Dunántúlon olyan képzőművészeti kiállítást, melyen a Magyar Nyugat művészei együttesen vesznek részt s így egységesen mutatják be a legkulturáltabb magyar vidék — országrész — művészeti fejlettségét. Örömmel üdvözli a Céh a kiállítás látogatóit és résztvevőit, mert úgy érzi, hogy ezzel a nagy anyagi áldozattal járó kiállítással Szombathely kultúráját előbbre lendíti.

Köszönettel adózik a Céh *vitéz leveldi Kozma Miklós* belügyminiszternek, a kiállítás fővédnökének, *dr. Hóman Bálint* vallás- és közoktatásügyi miniszternek, továbbá a kiállítás *védnökeinek*, hogy a kiállítás létrehozását erkölcsileg és *Vas vármegye főispánjának, alispánjának, Szombathely város polgármesterének*, továbbá a *helyi pénzintézeteknek*, hogy a kiállítás megvalósítását anyagilag támogatták. Végül köszönetet mond *Alföldi János* festő- és ötvösművésznek a kiállítás értékes díjainak, a céh plakettjeinek önzetlen és áldozatos megalkotásáért.

Maga a kiállítás folytatása annak a programnak, melyet a Céh az elmúlt évben állapított meg s a Sterio hagyatéki kiállítással kezdett megvalósítani. A kiállítás

keretébe kapcsolta be a Céh *Derkovits Gyulának*, a szombathelyi származású, oly korán elhunyt európai értékű és hírű nagy művész művészi hagyatéka egy részének kiállítását is. Ez az anyag azt bizonyítja, hogy Derkovits minden iránytól, minden elődjétől és kortársától függetlenül alkotta meg a maga sajátos, nagyvonalú művészetét, és eljutott kora halála ellenére a legmagasabbrendű művészeti beteljesülésig: önmagát tökéletesen, a maga nyelvén fejezte ki, talán azért, mert majdnem teljesen önmaga volt a maga tanítómestere, akadémiák, mesterek közbejötte nélküli.

Nagy örömmel bocsátja a Céh útjára katalógusát, és jószívvel köszönti a kiállítás látogatóit abban a reményben, hogy jó munkát végzett. *Szent Márton Céh.*"

A Céh, vagyis a képzőművészeti szakosztály elnöke ekkor Herényi Gotthard István orvos-festőművész. *A kiállítás főszervezői: Tóth János mérnök és Radnai Rezső rajztanár, mindketten festőművészek.*[9]

A megye és a város anyagilag támogatja a kiállítást

A katalógus előszavában kifejezett köszönetből tehát a helyi pénzintézeteknek is jut. Hogy e szervek melyek és mekkora az általuk nyújtott támogatás, ma már nehéz megállapítani. A főispáni támogatásnak sincs megtalálható dokumentálása.[10] Annak azonban van nyoma, hogy a polgármester és az alispán mekkora támogatást nyújt a költségekhez.

A Céh elnöke, dr. Herényi Gotthard István január 9-én keltezett beadványa a polgármesterhez:

„Nagyságos Polgármester Úr! Vasvármegye és Szombathely város Kultúregyesületének Képzőművészeti Szakosztálya, a Szent Márton Céh folyó hó 26-i kezdettel rendezi első dunántúli képzőművészeti kiállítását, melyen Pécs, Székesfehérvár, Kaposvár stb. városok művészcsoportjai is részt vesznek a Vas megyei művészeken kívül. Ezen kiállítás legjobb kiállítói egy nagyméretű bronz plakettet nyernek el, s ennek az előállítása s általában az egész kiállítás megrendezése oly nagy költségeket ró a társaságra, amelyeket az a rendelkezésre álló kultúregyesületi költségvetés keretén belül előállítani nem képes.

Tisztelettel kérjük Nagyságodat, hogy fent írt költségeink fedezése céljából legyen kegyes egy bizonyos összeget a város részéről rendelkezésünkre bocsájtani a kiállítás sikere érdekében."

A január 10-én iktatott ügyiraton kézírással olvasható: a Véghatározat szerint dr. Újváry Ede polgármester „a dunántúli képzőművészeti kiállítás költségeihez való hozzájárulás címén a f. évi házipénztári költségvetés III. csop. II. fej. V. cím 11. rovat terhére 50, azaz ötven pengőt" utal ki 15-én. A támogatás kifizetése 18-án van feljegyezve.[11]

Az alispánhoz 10-én keltezett felterjesztésben Gotthard István a kérelem indoklásához hozzáteszi: „Arra kérjük Méltóságodat, legyen kegyes odahatni, hogy mint Szombathely város polgármestere a város részéről már kilátásba helyezte egy nagyobb összegnek a kiállítás céljára való rendelkezésre bocsájtását, úgy Vasvármegye törvényhatósága is legyen kegyes kiállításunk sikerét anyagilag előmozdítani."

Az alispán 60 P „törvényhatósági segélyt" engedélyez, egyben felhívja a rendező szervet: a kiállításról jelentést vár.[12]

A hatóságok nyújtotta erkölcsi és anyagi támogatás értékét nem lehet kétségbe vonni, sőt annak bizonyságául kell felfognunk, hogy a megye és a város politikai vezetői annak tudatában állnak a kiállítás ügye mellé, hogy abban *jelentős szerepet kap Derkovits Gyula személye, művészetének értékelése.* E megállapítást a védnökökre is kiterjeszthetjük, hiszen amikor felkérték őket szerepükre, tájékoztatást kaptak, hogy mihez adják nevüket. Egyébként a sajtó is tudatosítja a kiállítás Derkovitscsal kapcsolatos szerepét, jelentőségét. Radnai Rezső, az egyik rendező, beharangozó cikkében miután felsorolja a védnököket, ezeket írja:

„Folytatni akarjuk azt a megkezdett utat, melyen Szombathely elindult, mikor megrendezte az »Ünnepi hetet«. Akkor is a művészi vonatkozásban állotta meg a helyét a legjobban városunk. Egy csapásra magára terelte az országos érdeklődést

és osztatlan sikert is aratott, (!) így Szombathely neve művészi kérdésekben első helyen áll.

Az értékes művészi anyagban hagyatéki képeivel pedig nem kisebb név szerepel, mint az európai hírű, tragikus sorsú szombathelyi születésű Derkovits Gyula, progresszív irányú nagymesterünk. Tekintettel erre az első magyarországi hagyatéki gyűjteményes kiállításra, máris olyan nagy az általános érdeklődés, hogy a fővárosi műbarátok és műgyűjtők közül sokan jelezték érkezésüket a kiállítás megtekintésére."[13]

A kiállítás előtt megjelent *Írott Kő* első számában Oltványi-Artinger Imre elemzi Derkovits művészetét, Tóth János pedig a főváros és a vidék ellentétét fejtegetve domborítja ki a kiállítás jelentőségét, melyet megnövel *Derkovits hazatérése.*

A január 26-i megnyitón „nemes Suhay Imre altábornagy, vegyesdandár parancsnok nagy tiszti küldöttséggel" jelenik meg, s a kultuszminisztert dr. Liber Béla tankerületi főigazgató képviseli. Az összesereglett művészek és érdeklődők előtt bevezető szavaiban dr. Gotthard István szakosztályi elnök az üdvözlések után köszönetet mond a kiállítás létrejöttén legtöbbet fáradozó „Tóth János főmérnöknek, aki a kiállítás összehozása körül és Radnai Dezső festőművész tanárnak, aki a kiállítás rendkívül sikerült rendezése körül időt és fáradtságot nem kímélve munkálkodott". Hangsúlyozza, hogy „ennek a dunántúli egyetemes kiállításnak az anyaga szerencsés módon felöleli a képzőművészet konzervatív és modern irányát egyaránt."[14]

Ostffy főispánt hivatalos ügyei akadályozzák a megnyitóbeszéd elmondásában, megbízásából ezt a tisztet dr. Újváry Ede polgármester látja el. Ő is méltatja a kezdeményezés jelentőségét és kijelenti: „Büszkeséggel tölt el, hogy az irodalmi fellendülés után a dunántúli képzőművészet is Szombathelyen keresett hajlékot magának." Beszéde végén „meghatott szavak kíséretében a Szent Márton Céh bronzplakettjét — Alföldy János szépen sikerült alkotását — özvegy Derkovits Gyulánénak, valamint Rajki Istvánnénak, a szobrászat vasi büszkeségének" adja át.

Tóth János egy későbbi írásában olyan kitétel van, melyből gyanítható, hogy a megnyitón akadtak olyanok, akik nem szívesen vették Derkovits jelenlétét. Ezt írja: „A kiállítás gyújtópontjában Derkovits Gyulának külön teremben rendezett, válogatott munkái állottak. Szinte megható volt az az érdeklődés, mellyel a szombathelyiek nagy szülöttjük remekműveit szemlélték. Természetesen voltak ünneprontók is, de minden szenvedélyes hangot lecsillapított a város polgármestere, amikor a város nagy halottja művészetének méltatása után az özvegynek meghatott szavak kíséretében átnyújtotta a Szent Márton Céh plakettjét."[15] Hogy az ünneprontás miben nyilvánult meg, nem sikerült felderíteni. Évtizedek elmúltával maga Tóth János sem tud rá visszaemlékezni. Az bizonyos, hogy *a város vezetése is hivatalosan elismeréssel értékeli Derkovits Gyula művészetét,* ennek bizonysága a szavak mellett, hogy *a Gerendavivők című képet megveszi* és a vételárról szóló nyugtát az özveggyel a helyszínen alá is iratják. Az összeg kifizetése természetesen nem történhet azonnal, hiszen ennek útja a számvevőségen keresztül vezet a pénztárig.

Derkovits Gyuláné nyugtája is a városi főszámvevőséghez kerül, innen azonban nem a pénztárba küldi a főszámvevő, hanem vissza az átadónak, vagyis a polgármesternek.

„Polgármester Úrnak, Helyben. A csatolt utalványt visszaterjesztem azzal, hogy a város súlyos anyagi helyzetére való figyelemmel nem áll módomban, hogy a Gerendavivő tusfestmény megvásárlásához hozzájáruljak, annak 66 P. vételárát érvényesítsem és kifizetésre előterjesszem.

Ezidőszerint a pénztárban cca. 100 000 P hiány van, a március 1-i illetmények és egyéb határidős kifizetések összege egyáltalában nem áll rendelkezésre, a kiutalt számlák és kereset kimutatási összeget nem tudjuk fizetni, miért is fenti vásárláshoz felelősségem tudatában hozzá nem járulhatok.

Tisztelettel kérem végül Polgármester Urat tekintettel pénztárunk katasztrófális helyzetére méltóztassék utasítani előadóit, hogy a már kiadott 184/1936. sz. határozatának különösen azon részére, amelyben el van rendelve a pénztárfizetőképességének előzetes figyelembe vétele, mindenkor betartassék."[16]

Az olvashatatlan aláírású főszámvevő a hivatali ügyintézésben valószínűleg egyedülállónak minősülő eljárásából arra következtethetünk, hogy Derkovits elfogadásának a polgármesteri hivatalon belül is vannak ellenzői. Újváry polgármester azonban határozott s egyenes jellemű ember. Beosztottjának ellenvetését arra sem méltatja, hogy maga válaszoljon rá: helyettese útján utasítja a számvevőséget a Gerendavivők árának azonnali utalványozására.

„Tárgy: néhai Derkovits Gyula »Gerendavivők« című művének megvásárlása. Véghatározat. A dunántúli képzőművészeti kiállításon a szombathelyi származású Derkovits Gyula festőművésztől megvásárolt „Gerendavivők" című kép ára fejében 66 (Hatvanhat) pengőt a f. évi házipénztári költségvetés III. csoport II. fejezet IV. cím 1. rovat terhére özv. Derkovits Gyulánénak a számvevőség észrevétele ellenére kiutalok és utasítom a számvevőség útján a pénztárt, hogy a kiutalt összeget, a mellékelt nyugta alapján, özv. Derkovits Gyulánénak Budapestre postautalványon az ő költségére küldje el.

A számvevőséget értesítem, hogy a kép megvásárlása előtt a számvevőséget meghallgattam a fedezet kérdésében s miután arra fedezet a költségvetés szerint mutatkozott, a számvevőségnek akkor észrevétele nem volt. Az utólagos észrevételeket nem áll módomban már figyelembe venni, mert a számvevőséggel való szóbeli tárgyalás óta a fedezetben változás nem állott elő.

Utasítom a számvevőséget, hogy ezt a kiutalást a hitelnyilvántartásba is jegyezze fel. Erről a számvevőség útján a pénztárt 1 drb. nyugta kapcsán értesítem. Szombathely, 1936. február 26."[17]

A polgármester tiszteletre méltó határozottságának eredményeképpen a Derkovits kép vételárának utalványozása megtörténik.[18]

A rendezők jelentése a kiállításról

A kiállításnak elég szegényes a sajtója. Bár a megjelent beszámolók hangja tárgyilagos, az alispán mégis várja a Kultúregyesület hivatalos jelentését. Sürgetése március 19-re van keltezve. A rá adott felterjesztést a Kultúregyesület főtitkára és a szakosztály elnöke írja alá.

„Méltóságos Alispán Úr! Egyesületünk és Képzőművészeti Szakosztálya, a Szt. Márton Céh vezetősége nevében mindenek előtt tisztelettel és köszönettel nyugtatjuk a Méltóságod által f. év január 12-én 784/1936. sz. alatt utalt 60 pengőnyi rendkívüli törvényhatósági segélyt, amelynek rendeltetése az 1936. jan. 26-tól február 4-ig általunk rendezett »Első Dunántúli Képzőművészeti és Derkovits Gyula hagyatéki kiállításnak« támogatása volt, s a fent idézett határozat értelmében a kiállításokról az alábbiakban van szerencsénk beszámolni.

A 10 napon át nyitva tartott kiállítás fáradságos és gondos előkészítés után valóban Dunántúl reprezentatív képzőművészeti megnyilatkozása volt, mert Pécs, Sopron, Kaposvár, Székesfehérvár, Celldömölk művészeinek legjobbjai küldték el munkájuk legjavát. Vasvármegye és Szombathely város művészgárdája is szép számban vonult fel. — A kiállítás anyaga gazdag, változatos és minden művészi hitvallást képviselő volt. Külön teremben állította ki a Szakosztály kegyeletének és elismerésének kifejezéseként a korán és tragikus körülmények közt elhunyt Derkovits Gyula, vármegyénk szülöttének nagyértékű művészi hagyatékát.

A kiállítás iránt a szokottnál nagyobb érdeklődés nyilvánult meg. Erkölcsi sikere kielégítőnek mondható. Sajnálatos egyrészt, hogy a szép anyag az eredeti elgondolásnak megfelelően nem jutott tovább Dunántúl nagyobb kultúrközpontjaiba vándorkiállítás formájában, mert folytatólagos megrendezését a testvérközületek egyike sem vállalta, másrészt hogy az erkölcsi sikernek nem volt kísérője anyagi eredményesség. — A kiállított műtárgyak közül keveset vásároltak, s a bevételek nem fedezték a rendezés kiadásait, amennyiben 385.70 P-t kitevő, különböző címeken (belépődíj, katalógus, kifüggesztési járulék, segélyek) befolyt bevétel mellett a kiadások 462.20 P-re rúgtak. E kiadási többlet főképpen a Derkovits-hagyaték lehozatalából származott, amelynek minden költségét (kb. 100 P-t) a kegyeletes megbecsülés címén a Szakosztály vállalta.

Fenti beszámolónk szíves tudomásulvételét tisztelettel kérve és a támogatást újból köszönve, vagyunk Méltóságod legtisztelőbb hívei. Szombathely, 1936. március 27-én."[19]

A fáradságos és gondos munkával készült kiállítás tehát csak erkölcsi sikert hoz, az anyagi eredmény elmarad. A katalógus ára 30 fillér. Négyszáz kel el belőle. Ennyi tehát a fizető látogatók száma. A ráfizetés pontos összege: 79.50 pengő. Mint a jelentés mondja, az egyenleg negatívumát a Derkovits-képek lehozatalának költségei okozzák. *Nemes gesztus a rendezők részéről, hogy a Derkovits-hagyaték jelenlétével kapcsolatos minden költséget a szombathelyi művészek „kegyeletes megbecsülés" érzésével vállalják.*

Tóth János a *Magyar Művészet* 1936/4. számában a kiállításról írt cikkében kifejezi meglepetését amiatt, hogy elmaradtak a műgyűjtők, a mecénások. Mindössze két kép kel el. Mindkettő Derkovitsé. Egyiket a szülőváros, másikat a múzeum veszi meg, így a „Dorongvivők" és az „Önarckép" marad Szombathelyen.[20] Az eredménytelenség a rendezőséget, elsősorban azonban Tóth Jánost, a főrendezőt keseríti el. Érzésének cikkében és leveleiben is kifejezést ad. Oltványi-Artinger Imre próbálja vigasztalni: „Ne keseredjék azért le a kiállítás alkalmával szerzett tapasztalatain. Alapjában véve, természetesen méretkülönbséggel, nálunk Pesten is ugyanolyan részvétlenséggel kell a modern művészetnek megküzdenie, mint Önöknél. A fő különbség, hogy itt mégis mindig sikerül egypár tehetős és lelkes embert az ügy szolgálatába állítanunk, ami persze vidéken sokkal nehezebb."[21]

Derkovits Gyulánét sem lepi meg az eredménytelenség. Ő is nyugtatja Tóth Jánost: „Szomorú, hogy anyagi sikerünk ilyen sivár volt, de én már meg vagyok edzve."[22]

Jó talajba hull a mag

A Szent Márton Céh szervezésében 1936-ban lebonyolított *Első Dunántúli Képzőművészeti Kiállítás* és ezen belül a Derkovits-hagyaték egy részének közönség elé állítása tehát nem hozza meg a várt anyagi sikert, ám a kiállítás megrendezése erkölcsileg nagyban emeli a rendezők szándékának értékét, hiszen elismerés tükröződik abból a tényből, hogy sikerült biztosítaniok a dunántúli jelleget, vagyis hogy e tájegység majdnem minden nagyobb városának művészei megtisztelik Szombathelyt műveik elküldésével. Az 1936-os kiállításnak ezen kívül az is fokozza a jelentőségét, hogy vele kezdődik — bár csak két évvel halála után — a nagy proletár művész, Derkovits Gyula „szombathelyivé" válása.

Szombathely történetének ismerői tudják, hogy nem véletlen és egyedi esemény a képzőművészek vállalkozása a dunántúli és a Derkovits-kiállítás megrendezésében. Szerencséje Szombathelynek, hogy haladó szellemű polgári humanisták állnak ekkor több helyütt is a vezető posztokon, s ezek a ma is tisztelettel emlegetett személyek nem szűk réteg, hanem az egyetemes kultúra érdekeit szolgálták. Az alkotók kezdeményező, haladó szellemű törekvései bizonyosan falba ütköznének, ha a hatalom urai közt nem akadnának liberális gondolkozásúak. Az bizonyos, hogy az írókat tömörítő Faludi Ferenc Irodalmi Társaság nem szerepeltethetné a harmincas években Kosztolányit, Móriczot, Zilahyt, Mórát, Tamásit, Illyést, Féját, Bajcsy-Zsilinszkyt és másokat, ha a város politikai vezetői ellenezték volna Szombathelyre hívásukat.[23] A zeneművészek hangversenyein is gyakoriak ezekben az években az országos hírű — közülük többen baloldali érzelmű — előadóművészek. A dalosok is a viszonylagosan szabadabb légkörben vállalkozhatnak *az országos munkás-dalos találkozó* megrendezésére. Így történhet meg, hogy a szélsőjobb térhódítása idején Magyarország nyugati végvárában 2000 dalos egyszerre énekelheti nyilvánosan az Internacionálét.

Szombathely szellemi életének harmincas évekbeli pezsgése, a múlt gyökereiből táplálkozva, minden művészeti ágban az országos átlagnál magasabb színvonal elérésére kötelez ma is bennünket.

JEGYZETEK

1. Szombathely már a Kultúregyesület megalakulása előtt létrehozta és működtette közkönyvtárát. Az évtizedek során váltakozó mértékben fejlesztett könyvtár az első világháború után alig élt. Változás akkor következett be, amikor 1924-ben dr. Pável Ágostont állították az élére. A tudósként és költőként is neves Pável nagy leleményességgel gyarapítja az állományt és növeli az olvasók számát. Vö. Kuntár Lajos: *A közkönyvtárügy fejlődése Szombathelyen.* I—II. *Vasi Szemle* 1972/2. 262—277. és 1972/3. 358—373.
2. Az 1933 márciusában induló folyóirat 1. száma *Folia Sabariensia* néven, a második azonban már *Vasi Szemle*ként lát napvilágot. 1941-től Veszprém és Zala megyék is magukénak vallják, így neve *Dunántúli Szemlére* változik. Dr. Pável Ágoston szerkesztésében 1945-ig él. 1958-ban történt feltámasztása óta ismét *Vasi Szemle*. Lásd: *Vasi Szemle Repertóriuma 1933—1976.* Szombathely 1978.
3. „. . . miért Szombathelyen jelent meg ez a jelentős irodalmi lap? Szombathely a 30-as években elég jó »írói talaj« volt. Nevek nélkül mondom, hogy a »Vasi« és a Vasba sodródott írók, költők közül nem egy: országos nevű volt. S mivel a kultúrát se a gólyamese alapján kell megítélni: érthető, hogy ezek az írók, költők elsősorban ott csaptak zajt, ahol éltek, s ott akartak fedelet biztosítani maguknak. (. . .) a szellemi élet olyan forrongását hozták létre, hogy ez végre saját otthont kívánt" — írja visszaemlékezésében a folyóirat első szerkesztője, Bárdosi Németh János, az 1957-ben megjelent *Vasi élet és irodalom* című antológiában. (182—185) Ugyanez a kiadvány közli Kiskerti Károly összeállításában a folyóirat tartalmi ismertetését. — Az *Irott Kő* 1936-ban megjelent első számában Oltványi Artinger Imre elemzi Derkovits Gyula művészetét (24—27.), és közli a művész három képét: az *Önarckép*, a *Szövőmunkások* és a *Mi ketten* címűeket. E három mű kerül tehát elsőként a vasi olvasók kezébe. A folyóirat egyébként a kiállításról is részletesen beszámol, és rendszeresen foglalkozik művészeti kérdésekkel.
4. A helyi sajtóban csak a halála után tűnik fel az első híradás róla. A liberális szellemű *Nyugat-Magyarország* 1934. november 5-én *Az éhenhalt Derkovits festőművész kálváriás útja a Zanati úti asztalosműhelytől a Szépművészeti Múzeumig* címmel ismerteti Derkovits életrajzát abból az alkalomból, hogy megnyílt az Ernst Múzeumban „korlátlan sajtósikerű" kiállítása. A kéthasábos közlemény ezekkel a szavakkal fejeződik be: „ismételt büszkeséggel kell regisztrálnunk: Vas megye, Szombathely ajándékozta a művészetnek". Ez a hetilap a továbbiakban is többször foglalkozott Derkovitscsal és művészetével.
5. A Derkovits Gyula visszaemlékezéseit és írásait is tartalmazó *Mi ketten* című könyv több részletet közöl a művész családjáról és szombathelyi éveiről. Az adatok azonban néhol pontatlanok és hiányosak. — A szülőváros 1948-ban ünnepélyesen emléktáblával jelöli meg a művész szülőházát. 1959-ben nagyszabású Derkovits-ünnepség és -kiállítás erősíti a „honosítást". A *Vasi Szemle* közli a beszédeket, beszámol az eseményekről, és felsorolja a kiállított Derkovits-műveket. Ebben a számban jelenik meg Kuntár Lajos *Derkovits Gyula szombathelyi évei* című kisebb tanulmánya, néhány adattal kiegészítve ismereteinket a művészről és családjáról.
6. Derkovits Gyulának és családjának szombathelyi kapcsolatairól 1974-ben két tanulmány jelent meg Kuntár Lajos tollából. *Derkovits és Szombathely. Életünk*/2 151—169.; *Derkovits és szülővárosa. Vasi Szemle*/3. 422—433. A tanulmányok foglalkoznak az 1936-os kiállítással is, közölve ezzel kapcsolatban Tóth János és Derkovits Gyuláné, valamint Oltványi-Artinger Imre levelezését is.
7. Derkovits Gyuláné: *Derkovits Gyula visszatér. Szabad Vasmegye*, 1948. február 13.
8. A félíves kiadvány karton borítója és belső címlapja azonos szövegű: „Az Első Dunántúli Képzőművészeti Kiállítás TÁRGYMUTATÓJA, 1926. január 25—február 4. Vasvármegye és Szombathely város Kultúregyesületének Képzőművészeti Szakosztálya, a Szent Márton Céh rendezése (Szombathely, Kultúrpalota). Szombathely, 1936. Martineum Könyvnyomda RT."
9. Az utóbbi időben Szombathelyen több sajtótermék Fábián Gyula rajztanár-író-festőművésznek tulajdonította a Derkovits-kiállítás rendezését. Ezeknek az állításoknak semmilyen dokumentálása sem található, annak azonban igen, hogy az 1936-os kiállítást Tóth János szervezte, és Radnai Rezső rendezte.
10. A Vas megyei Levéltár *Főispáni iratok*gyűjtőjében csak az iktatóban található bejegyzés. A 40. szám alatt a főispáni hivatalba január 9-én érkezett beadvány tárgya: „Dunántúli Képzőművészeti kiállítás védnökségére Kozma Miklós B. M. és Ostffy Lajos főispán felkérése". A beadvány és elintézési módja nem található, így az sem tudható, hogy a főispán juttatott-e anyagi támogatást.
11. Vas megyei Levéltár (továbbiakban: (VamL.) Polgármesteri iratok. 610/1936. sz.
12. VamL. Alispáni iratok. 784/1936. sz.
13. Radnai Rezső: *A képzőművészek „Szent Márton Céh"-e nagyszabású dunántúli reprezentatív kiállítást rendez. Vasvármegye* 1936. január 21.
14. *Megnyílt a Szent Márton Céh dunántúli képzőművészeti Kiállítása. Vasvármegye* 1936. január 28.
15. Tóth János beszámolója a kiállításról a *Magyar Művészet* 1936/4. számában.
16. VamL. Polgármesteri iratok. A város főszámvevőjének D 2534/1936. sz. felterjesztése.
17. VamL. Polgármesteri iratok. 3086/1936. sz.
18. Derkovits Gyuláné március 13-án kelt levelében értesíti Tóth Jánost: „A Gerendavivőkért járó 65 P-t a héten. Március 11-én délelőtt megkaptam."
19. VamL. Polgármesteri iratok. 296/1936. sz.
20. Szepesházy Róbert, a polgármesteri hivatal tisztviselője által összeállított és 1937-ben kiadott *Szombathely cím- és névtára* című kiadvány a múzeumi képtár anyagának ismertetésekor a vasi művészek és alkotásaik felsorolásában Derkovts műveként egyedül a *Körmenet* címűt említi. E mű megvétele nem szerepel a kiállításról szóló dokumentumokban, valamint az sem, hogy kicserélték volna az *Önarcképpel*, pedig ez valószínű, hiszen az 1959-es Derkovits-kiállítás beszámolójában a Savaria Múzeum tulajdonaként „A *Körmenet*, akvarell, *Rudakat cipelő munkások*, tus ecsettel" szöveg olvasható. *Vasi Szemle*, 1959. II. köt. 67.
21. Oltványi-Artinger Imre február 13-án kelt levele Tóth Jánoshoz.
22. Derkovits Gyuláné február 15-én kelt levele Tóth Jánoshoz.
23. Lásd: Bárdosi Németh János: *Utak és útitársak*. Szombathely 1975.

SÜMEGI GYÖRGY

Cseh Gusztáv kolozsvári képíró

Ilia Mihálynak

A tavalyi hideg tavaszvégen, a szinte deres nyárelőn — rossz szokásom szerint — hetekig hordoztam magammal táskámban a megírandót: Cseh Gusztáv kolozsvári grafikusművész legutóbbi sorozatáról, a *Jeles házak*ról. A rajzoló azidőtt Budapesten is volt orvosi kezelésen s már-már betegsége jobbrafordulásában lehetett bizakodni hazamenetele után; az utolsó hírem szerint elment vidékre dolgozni. A hír mögötti olvasat szerint: talán jobban van, talán fölépül. Aztán váratlanul hasított a reménykedésbe a halálhíre: Meghalt Cseh Gusztáv grafikusművész (*Magyar Nemzet*, 1985. június 22.). Csak a július 1-én megkapott gyászjelentésből tudom, hogy nekrológja itteni megjelenése napján kísérték utolsó útjára a június 19-én meghalt 51 éves grafikust „a rézkarcain megörökített főemberek közé".

Írni, üzenni, a hátrahagyott művet mérlegelni már csak az utókorából lehet. A címzett végérvényesen a Házsongárd árnyas fái alá költözött, Erdély szívszorítóan gazdag pantheonjába. Oda üzenem-üzenjük utánad: legyen könnyű Neked az a föld . . .

Főember volt ő maga is; nemcsak a mutatósnak tetsző stílfordulat miatt írom így; valóban az volt, az erdélyi képzőművészet, pontosabban a grafika egyik főembere. Munkássága majdnem teljes értékelését adja Kántor Lajos kismonográfiája (*Cseh Gusztáv*. Kriterion Könyvkiadó, Budapest, 1983. Korunk Galéria), amit alig-alig kell majd új vonásokkal, csupáncsak az utóbbi két éve termésével kiegészíteni.

A két és fél évtized alatt gyarapodott életmű, a sokágú rajzolói, tipográfusi, könyvtervezői, grafikusi és tanári munkásság lezáródott és befejeztetett — csupán néhány ponton maradt töredékes. Szép szándéka volt pl. a *Hatvan főember* (1977—1980) és a *Jeles házak* (1982—1984) rézkarc sorozatát hármaskönyvvé bővíteni. Rajzos hármaskönyvével a neki is példaadó Kós Károly irodalmi *Hármaskönyv*ének képekkel teremtett párdarabját szerette volna talán létrehozni.

A szándék, a főembereket s jeles házakat képpé teremtő igyekezet benne gyökerezik Erdély történeti és művészeti múltjában. Elég csak visszagondolnunk Barabás Miklósra (1810—1895), Sikó Miklósra (1818—1900), Szathmáry Pap Károlyra (1812—1887), s az őket megelőző, majd követő vándorfestőkre, akik számos erdélyi nemes, főember, köznemes, művész és szellemi ember arcmását elkészítették. A 20. századi erdélyi képzőművészetben, több életműben is fölerősödött főleg a kortársak (írók, tudósok, színészek és más múzsát szolgáló művészek) képi megrögzítésének a gyakorlata. E terrénum különösen gazdag része, ha úgy tetszik, aranyága az erdélyi szépművészetnek, még akkor is, ha gyakorta mechanikus lerajzolások, aprólékoskodó modell-fényképezések is az elkészült arcképek. Ide tartozik Nagy István arcképgalériája ugyanúgy, mint Márton Ferencé, Zsögödi Nagy Imréé (Dsida Jenőtől Tamási Áronig, Sütő Andrástól Németh Lászlóig, Illyés Gyuláig), László Gyula *Kortársaim* sorozatának egy része, Gy. Szabó Béla fametszet-arcmásai (Kós Károly, Kelemen Lajos stb.), Kós Károly történelmi képmásai, a kortárs Plugor Sándor ceruzarajzai (Szilágyi Domokos, Farkas Ádám stb.), — hogy csak a legismertebbeket, az emlékezetből gyorsan összefűzhetőket említsem.

Cseh Gusztáv két sorozata inspirációjának lehet egy ilyen közvetett, az edélyi rajzművészet ismeretéből-ösztönzéséből adódó, százalékosan sem jelentéktelen hányadú eleme. Erősebb lehet persze a felnőttként fölismert szülőföldhöz (apja szülőfalujához, Alsócsernátonhoz és a tágabban Erdélyhez) való ragaszkodásból adódó elhivatottság és ugyanezen a fonálon a személyére-tehetségére vonatkozó feladat-meg-

Derkovits Gyula

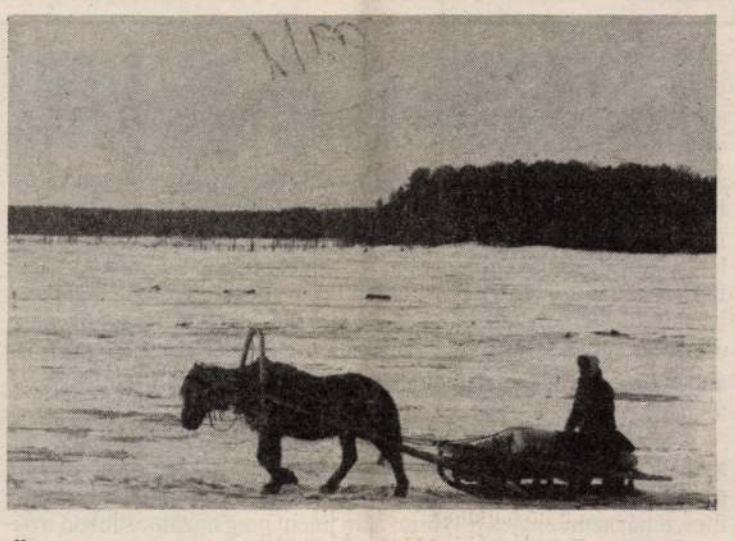

„Ó mily csodás, szép tengerünk, a Bajkál..."

Az úton levés gyönyörűsége

„Északon nem azt mondják, hogy út.

Északon azt mondják — az útvonal.

Szeretettel beszélnek róla és méltósággal, ahogy a szívükhöz közel álló emberről. Hát hogyne! Hiszen ha nincsen ez az útvonal, megdermed a tajga, kialusznak a tüzek, elhallgatnak a gépek, elmennek az emberek..."

(Jurij Tyeljakov: Az útvonal)

Bajkál-körüli útvonalról érkezett haza a minap egy székesfehérvári ifjú, *Szabó Zoltán*, a gödöllői egyetem diákja. A szibériai tó rajongója ezúttal szerelme téli arcát tanulmányozta, fotózta. Már harmadszor leste meg ezt a félelmetes és lenyűgöző természeti csodát, a világ legmélyebb, legrejtelmesebb tavát, amit a környékén élők tengerként tisztelnek, félnek. Hatszáznegyven kilométer hosszú, 1940 méter mély, partjait hegyláncok övezik.

— Vize rendkívül tiszta, átlátszó, inni lehet belőle. Egyik élőlénye az omul nevű hal, amely csak ott található, miként a nyerpa, az édesvízi fóka. Fő táplálója a Szelenga, vízét az Angara viszi a Jenyiszejbe. Három-négy hónapig jég borítja. Amikor zajlik, akkor is megpróbálnak átkelni rajta a teherautók, van úgy, hogy nem sikerül ... — meséli az ifjú, aki barátaival hol gyalog, hol vonattal, hol más járműre szállva tették meg útjukat, amelynek egyik célja, hogy fotókat készítsenek az ott élő emberekről, s a természetről. Az idegennel, az úton levővel nagy tisztelettel bánnak. Aki például téli útra indul, annak a menetlevelét elsőként állítják ki. A büfében előreengedik, a boltot kinyitják, még akkor is, ha zárva van. Soron kívül tankolhatnak. Bármilyen hosszú a sor senki sem szól egy szót sem, sőt baráti biztatásokat kapnak.

— Nyáron szeretnék visszamenni és a táj , a természet nyári színeit, fényeit, árnyait, hangulatait megörökíteni. Ezzal kész és kerek lesz az anyag, albumba, kiállításra való.

— *Úgy tudom, a hűségesebb, pontosasbb fotózás érdekében még az ELTE antropológiai szakára is beíratkozott.*

— Igen. Fontosnak tartom, hogy ne csak az igazat, a valódit örökítsem meg. Ma sokféle nép él azon a vidéken, de eredetileg nomád állattenyésztő burjátok lakták, akiknek legősibb törzse már Dzsingisz kán birodalmának megalapítása előtt a Bajkál környékén élt. Van egy olyan legenda is, hogy az Amerikába vándorolt indiánok valahonnan a Bajkál mellöl származnak. Egyáltalán csodálatos ennek a vidéknek a folklórja, a legenda-világa. Bulgakov is merített belőle A Mester és Margarita című regényében.

Jegyzeteit előkapja és felolvassa: *„Ó mily csodás, szép tengerünk, a Bajkál / Mint himbálják hullámai a sajkát, / Hej, barbuzin-szél kavard a vizet / Utunk messzire immár nem vezet..."* Nem csodálkozom, hogy az irodalomban is jártas, amikor meglátta nálam Kundera most megjelent regényét, A lét elviselhetetlen könnyűségé-t, kiderült, hogy Kundera is az egyik szerelme. Nem tudom, marad-e ideje a „Bajkálon inneni" szép szőkékre, netán kedves feketékre, remélem igen, bizonyára őket is nagyon tudja szeretni.

— *Ha végez, mit kezd agrárközgazdász diplomájával?*

— Barátaimmal azt tervezzük, hogy vállalkozunk, ökoturizmust szervezünk, főleg keletre. A turistáknak van egy rétege, akiknek egyrészt nincs sok pénze, másrészt őket nem a városok kirakatai és a szállodák komforfokozatai érdeklik, hanem az emberek, a szokások, a természet.

— *Az egyetem mennyire tűri fotó-kirándulásait?*

— Nem csak tűrik, segítik is. Többek között sokat köszönhetek Kresz Albertnek, az egyetemi fotószakkör vezetőjének. Bajkál-képeimből már rendeztem kiállítást, most pedig az a vándor-kollekció lesz látható az egyetemen, amelyet a Galga-mentén készítettünk. Ez néprajzi, szociológiai feladat volt, én magam egy családnál éltem, s örökítettem meg hétköznapjaikat, ünnepeiket. Mások a népviseleteket, a temetőket fotózták.

Szabó Zoltán tehetséges ifjú, kincseivel jól sáfárkodik. Jó utakra indul, vállalja az úton levések gyönyörűségei mellett annak gyötrelmeit is. Nehéz vagy könnyű lesz életútja? Erre még a legnagyobbaktól sem remélhet választ. Kundera azt állítja: a nehéz-könnyű ellentét a legtitokzatosabb a legsokértelműbb az összes ellentét közül. Egy biztos, az ő élete nem lesz elviselhetetlenül könnyű. *(A fotókat Szabó Zoltán készítette.)*

Zágoni Erzsébet

Derkovits Gyula 1894-1934

Derkovits Gyula 1894. április 13-án született, Szombathelyen — a századik évfordulón közöljük Kassák Lajos remek portréját a Képzőművészetünk Nagybányától napjainkig címen, 1947-ben megjelent kötetből.

Autodidakta, aki az asztalos műhelynek fordított hátat, miután felbuzgott benne a szellem, amely nem a mechanika szolgájául rendeltetett, hanem arra való, hogy alkotó erőként teljesítse hivatását. Első mesterei Uitz Béla és Kernstok Károly voltak. Később Bécsbe került és ott oldódtak fel múltjának bénítóan ható emlékei, és megismerkedhetett az új festői irányzatokkal.

Az expresszionizmus volt rá a legnagyobb hatással. Festészetének nemcsak indító lökését, hanem gátló határait is megadta. Kompozíciós kísérletei belefulladtak az érzelmes pátoszba, s amit a megjelenítés lényegének vélt, nem volt több egy iskola formalizmusánál. Nagyszerű grafikai tehetsége segítette ki ebből a zsákutcából. Mindmáig legszebb munkái közé tartozik az akkori időkben készült Dózsa-metszetek sorozata. Ekkor kezdődött el kemény emberi énjének adekvát művészi kifejeződése. Lírikus volt s ez a nyersen feltörő líra a magyar proletáriátus érzelmi magatartásának, forradalmi elképzeléseinek is színeket és formákat adott képzőművészetében. Osztályos társai közül ő volt az első festő, aki ráeszmélt, hogy a művész mondanivalóit a művészet legigényesebb formanyelvén kell megfogalmazni, ha általa a maga hivatását be akarja tölteni, és hatni szeretne vele közönségére.

Fejlődésének vonala rövid idő alatt különös magasságokig emelkedett. Tele volt energiával, tanulni vágyással, kifejező készséggel. Formáit konstruktívan összefogja, nem érdekli a részletező pepecselés, síkban komponál, és elementáris hatásra törekszik, de érzékeny mértéktartással. Szürkés, zöldes, szolidan vegyülő rózsaszínei egymást vonzó gyengédséggel csengenek össze. Túljutott az úgynevezett tendenc művészet csábításain, és olyannyira, hogy már nem témáinak politikai igazságaival, hanem a festői elképzelés, a mű komponált megjelenítésének hatóerejével érte el a szemlélők feltétel nélküli rokonszenvét. A helyesen felismert út, az alkotás nemes láza ösztönzésül szolgálhat az utána következőknek.

Kassák Lajos

POLITIKAI HIRDETÉS

EGYÜTT MEGOLDJUK!

Kedves Olvasó!

Ezzel a játékkal mától még 2 hétig találkozhat. A VÁLASZTOTÓ kérdéseit a hétköznapok vetik fel, a megoldást az SZDSZ kínálja. A játék legfontosabb nyereménye maga az információ, de ha összegyűjti mind a 13 ellenőrző szelvényt, és felragasztva 1994. április 25-ig elküldi címünkre (SZDSZ-VÁLASZTOTÓ, 1537 Budapest, 114. Pf., 453/408.), sorsoláson vesz részt.
Főnyeremény: egy Volkswagen Golf személyautó, ezenkívül 30 további értékes nyeremény.
A sorsolást 1994. április 30-án tartjuk Budapesten. A nyerteseket levélben is értesítjük az eredményről. Jó szórakozást, tanulságos játékot és sok szerencsét kívánunk!

INFRASTRUKTÚRA, KÖRNYEZETVÉDELEM

1. Az 1846-ban átadott első magyar vasútvonalon kb. egy óra alatt jutottak el Pestről Vácra. Hány perccel rövidült az átlagos menetidő az elmúlt 148 év alatt?
   1. 30–35 perccel 2. 20–25 perccel X. 10–15 perccel ☐
2. A hazai települések hány százalékában nem volt vezetékes ivóvíz 1992-ben?
   1. 11,3%-ban 2. 8%-ban X. 4,5%-ban ☐
3. 1993-ban hány millió Ft-os beruházást fordítottak a hulladékból történő nyersanyag visszanyerésére?
   1. 235 milliót 2. 23,5 milliót X. 1 milliót ☐
4. Iható-e közvetlenül a Balaton vize?
   1. csak nyáron, mivel telente befagy
   2. természetesen, hiszen ma még folyékony X. iható, de csak egyszer ☐
5. Melyik volt az elmúlt évtizedek legkörnyezetsértőbb nagyberuházása?
   1. a Tisza tó 2. a Gagarin-hőerőmű X. a bós–nagymarosi vízlépcső ☐
6. A vízminőség védelmére 1994-ben a KHVM 1160 millió Ft-ot kért. Hogyan módosította a kormány ezt az igényt a költségvetés benyújtásakor?
   1. növelte 2. elfogadta X. 60%-kal csökkentette ☐
7. A telefonhelyzet ugrásszerű javulása mellett miből van több a lakásokba felszerelt állomások közül: fővonalból vagy ikerállomásból?
   1. fővonalból 2. fele-fele X. ikerállomásból ☐
8. Hány km/ó sebességgel közlekednek átlagosan a magyar személyszállító vonatok napjainkban?
   1. 70 km/ó fölött 2. 60 km/ó fölött X. 50 km/ó alatt ☐
9. Hány km-rel változott a vasútvonalak építési hossza hazánkban 1990 és 1992 között?
   1. 158 km-rel nőtt 2. 42 km-rel csökkent X. 0 km-rel ☐
10. Hogyan alakult az autóbuszok száma 1990 és 1992 között?
    1. kb. 1000-rel nőtt 2. kb. 1000-rel csökkent X. szinten maradt ☐
11. Két évvel az Expo előtt hány ötcsillagos szállodánk van Budapesten kívül?
    1. megyénként egy 2. régiónként egy X. egy sincs ☐
12. Hol kék a Duna napjainkban?
    1. a Fekete-erdőnél 2. Bősnél X. csak a Strauss-keringőben ☐

FORDÍTS!

VÁLASZTOTÓ

VÁLASZTOTÓ 12. ellenőrző szelvény

POLITIKAI HIRDETÉS * POLITIKAI HIRDETÉS

Hol kezdjük a spórolást?

Kuncze Gábor válaszol

A kormányon.

Csökkentjük
- a hivatali apparátust,
- a bürokráciát,
- a minisztériumok kiadásait.

Megszüntetjük
- az állami presztízskiadásokat,
- a felesleges hivatalokat.

Alapelvünk, hogy a kormány ne költse el könnyebben az adóforintokat, mint ahogy az adófizetők megkeresik.

Szabad Demokraták Szövetsége

Költészet napja, 1994

Megfakult, megfáradt volna a versnek ez a szép ünnepe, József Attila születésnapja? Vagy csupán a mai magyar költészet élné szürkébb éveit-évtizedeit? Vagy az olvasó vált volna másmilyenné, sem a klasszikusokra, sem a maiakra kellőképpen nem figyelővé?

A panasz, az aggodalom csak látszólag újkeletű. A mi líránk legutóbbi kétszáz évének története szinte csak lelkesedő és túlzottan rezignált szakaszokból áll a fogadtatás felől szemlélődve. A befejezett múlt rendre szebbnek látszott, nemegyszer aranykornak (s nem is túlozva), a jövő is ígéretesen csillogott, de a jelen...? Csokonai lírai hőse a huszadik századról ábrándozott, mint a méltó megértés koráról. Tóth Árpád pedig azt kérdi önmagától a húszas években: „Minek a lélek balga fényűzése / Aludjunk. Másra kell ideg s velő. / Józan dolgokra. Friss tülekedésre. / És rossz robotos a későnkelő", s arra szólítja föl szelíden önmagát, hogy „Aludjunk vagy száz évet csöndben át". Abból a száz évből van még hátra éppen harminc, mégis, voltak közben olyan szakaszok is, amelyekben kevesebb joggal nevezhette volna a költészetet az alkotó a lélek balga fényűzésének. Ámde még a költő öniróniája, keserűsége sem semmisítheti meg azt a ragyogást, amelyet a lélek fényűzése kifejezés sugároz. Mert hiszen valóban erről van szó minden igazi művészeti alkotással kapcsolatban, mint az alkotó, mind a befogadó esetében, s megteheti-e a lélek, hogy lemond ünnepi pillanatairól? S ne feledjük azt sem, hogy ezt a fajta fényűzést a legszegényebb ember is megengedheti magának, bármifajta élethelyzetben, s hogy az a jó mű, amelyet a magunkénak érezünk, nemcsak gazdagabbá teszi személyiségünket, de segít is annak megőrzésében, nemegyszer éppen a legnehezebb élethelyzetekben.

A líra haláláról, pangásáról, érdektelenségéről értekezhetnek sokan, másrészt hangozhat nem fogyóan a panasz, hogy nincsenek olvasók. Talán soha annyi szépirodalmi jellegű és olvasásra is érdemes, tehát színvonalas folyóirat nem jelent meg huzamosabban irodalmunkban, mint manapság. S ezek sorra közlik a megjegyzésre is érdemes költői műveket. Az utóbbi két esztendőben több mint száz mai magyar költő verseskönyvét olvastam gondosan végig, nem is egyszer, hiszen írtam róluk. S mindinkább meggyőződhettem arról, hogy bizony költészet a javából az, amit kezünkbe adnak a kiadók.

A bőség zavara is okozza, hogy értékítéletünk bizonytalanabbá válik. S az is, hogy új szemléletmódok erőteljes betörése után vagyunk éppen. A „posztmodern" a költészetben is megjelent. Egyesek szerint lesöpörve mindent, ami nem hozzá válik hasonlóvá. E felfogás alapján a mai líra 80-90 százaléka érdektelen lenne. A termés azonban cáfolja az elméletet. *Ismét bebizonyosodik, hogy a magyar költőnek van egy kimeríthetetlenül gazdag eszköze: maga a magyar nyelv*. S ez a ritmuslehetőségekkel, a zeneiségével, elementáris képiességével mindenféle modernizmus után is vissza-visszahajlítja, klasszicizálóvá teszi, a költői törekvéseket, s őrzi például a kétezredik év küszöbén is a kötött ritmusokat és a rímelést is akár, nem törődve azzal, hogy hány nagy nyelv költészetében vált ez lehetetlenné. A költészet a legnemzetibb művészet, hiszen lényege szerint egyenértékűen lefordíthatatlan. Nagy fényűzés tehát, ha egy kis népnek terem nagy költészete. A lélek fényűzése, s ezért többszörösen szép.

Vasy Géza

André András

József Attilának

Várj meg.
Ne gyere vissza.
Még mindig teljes gőzzel öldösik felnőttben
az okos, komoly kisfiút.
Hogy nem szakad le az ég! — még mindig azt fröcsögik
hogy hülye, idegbeteg őrült voltál. Mintha nem ismernék
verseid! Mintha nem ismernének Téged.

Várj meg.

A vonatkerekek ugyanúgy verik a taktust.

Pásztohy Domokos

Szelíd nyugalma békít

Hajlékunk öreg házikó.
Megtört testünket védi.
Köröttünk kusza, sok bokor,
a kertünk csak tenyérnyi.

Tavasztól őszig jó nekünk:
víg rigó füttye ébreszt.
Arra még nem is gondolunk,
hogy újra hideg tél lesz.

A mának élünk, boldogan,
de évelő a kedvünk.
Nem bírunk szinte semmivel,
amit elveszítsünk.

A pannon táji kék egek
szelíd nyugalma békít.
Szívünkben minden lappangó
foltocskát kifehérít.

Napközben vidám angyalok
barokk felhőkön ülnek.
Egyszer a lantot pengetik,
másszor meg hegedülnek.

Lírai hangok — a helyi ég alatt

A széttagolódások idejét élve, nagy a kísértés, hogy az irodalom is „önmagát önmagával mérje". Különösen áll ez a versre, mely kéretlen is megterem, ha kell, ha nem kell. A rendszerváltás óta teli vagyunk önjelölt poétákkal, akiknek tehetségük kevés, elhivatottságtudatuk annál nagyobb. S a könyvkiadás útvesztődiben — sem pénzt, sem időt nem kímélve — megtalálják a kiadás útját-módját. S ettől hiszik el maguk magukról, hogy költővé váltak. És makacsok és lerázhatatlanok, nem győzhetőek meg semmiféle érvvel. Könyveikre apellálnak — sebeikre mutogatnak — és magánsirámaikat összetévesztik a köz bajával. Egyszeriek, kivételesek akarnak lenni, holott a magyar líra is: folyamat, amelyben pontról-pontra kimutathatóak a kapcsolódások. „Az ember annyi sivatagra jut..." — írta Petőfi, s József Attila pedig így intonált: „Az ember végül homokos / szomorú, vizes síkra ér..." Bizony, vannak előképek, vándormotívumok, s a jelen írástudói gyakran visszahajlanak a múlt irodalom virágosmezőire, hogy onnan kimentsenek egy-egy költői képet, kifejezést, ritka szóleleményt. No, hát ezt nem értik a makacs perlekedők, a meggyőzhetetlenek, a versiparosok. Akik szakmányba gyártják műveiket, az eladhatóság reményében. Pedig a valódi tehetség nem hivalkodó, nem ilyen orcátlanul kitárulkozó; az első közlésig, egy pályatárs figyelméig, az olvasók megbecsüléséig. S végül: szeretetéig. Mit is mondott J.A.? „Csak az olvassa versemet, / ki ismer engem és szeret..." A költészet (ma sem) árucikk a tömegtermékek piacán — érzelmi kapocs. A mindenkiben létező líraiság megszólítása, megzendítése. S ebben a kölcsönös rezonanciában történik meg a költészet mindenkori csodája. Még a helyi (érdekű) ég alatt is.

Péntek Imre

Kemény Dezső

Irodalmi kétsorosak

Olvasd Heinét: a romantik´ kora.
Német-zsidó — ettől lett ekkora.

Ez itt Goethe. Én nem tudom szeretni.
Költőkirály. A pokolra kell vetni!

Eltelt azóta vagy öt emberöltő,
s Petőfi mégis a legnagyobb költő.

No és Ady? Csak mértéken felül
summázhatod: Parnasszuson belül.

Ó, drága Szaffó — szégyellem magam,
hogy csak idézlek, folyton-untalan.

Hazudsz, pimasz vagy, s mekkora zseni!
Kötéltáncot jársz, gyermek-Jókai.

William Blake. Blake és az állatok.
Ismerte őket, jobban nálatok.

Milton. Vak költő — tétova gyerek,
rólatok írt, magányos emberek.

Durrell. Körme piszkos, ágya vetetlen,
de Korfuban semmi sem lehetetlen.

Remélem, rímem jól alliterál
ravasz rovásodhoz, Babits Mihál´.

Neményi Zsolt

SZTRÁDA

Vaskosodik a háj
emelők égig emlők
földig nyúlnak

Semperit abroncsok
szanaszét gurulnak

a reszkető szélben
visszafelé összerendezetlen
homályként az abroncsok
mintázata
Valami mutatkozik valami
felvilággik

Simek Valéria

TEKINTETED

Ünnepélyes volt szobád
homálya és mély csendje.
Elcsöndesedve ifjúságom
fölé hajoltál, mint az öreg
fák. Szegénység titkait őrizted,
mint örökölt imakönyved.
Szíved szorította szeretett
arcok távolléte, kik észrevétlenül
elsorakoztak az időben.
A nélkülözés bőkezű volt hozzád.
Porral jóllakott
homályban megszépült arcod.
Nem ismertél gyengeséget,
keménnyé edzett a rontó
idő. Megküzdöttél napjaidért.
Érett megfontolással óvtál
a jövő kiszínezésétől.
Tekinteted követ odaátról.
Édes gyermeki hízelgéssel
dajkál képzeletem.

Balajthy Ferenc

Sár fölé emelkedsz
(Avagy a Nagy Macera)

Sár fölé emelkedsz
mint a táltos paripa
bár
szikrázó üveggömböd
darabokra törik
sorsoddal kenyered
megfelezted
s végigjátszottad az élet
összes nagy szerepeit

végül

temetésedre elmész még
űrberezegnek húrjaid
mint a templomi
citera
s már nem
gondolkozhatsz azon,
hogy békén hagynak-e
végre, vagy csak most
kezdődik a Nagy Macera.

Miklós Gábor

Kabátom zárójelében

Kidagadt erekkel
megyek át a téren.
Kabátom zárójelében
üresen kongó test vagyok.
Alattam ólomnehéz út szalad,
szélkezével átölel a táj. Nem hagy
magamra.

Hangulatom, mint mindig: semmilyen.
Meztelen csuklóm hangokat kutat.
Cél nélküli sétám itt véget ér,
otthon-szagú lakásba lépek:
beszédfoszlányok, vacsora...

POLITIKAI HIRDETÉS

A TELITALÁLAT:

1. X 2. 1 3. X 4. X 5. X 6. X
7. X 8. X 9. 2 10. 2 11. X 12. X

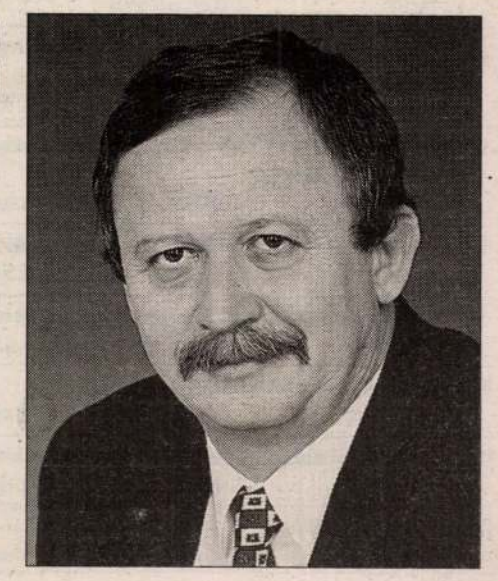

Kuncze Gábor, az SZDSZ miniszterelnök-jelöltje:

„A modern Magyarország csak jobb utakkal, több telefonnal, korszerűbb közlekedéssel teremthető meg. A korábban elmaradt beruházások pótlása jóval több pénzt hozhat az országba, jóval több munkahelyet eredményez. Jobb levegőt, ihatóbb vizet, tisztább környezetet szeretnénk. Ha a szabályozás végre összhangba kerül az érdekekkel, a környezet védelme elősegítheti a gazdasági felemelkedést, az élet minőségének javítását."

SZDSZ

MŰVÉSZET és BARÁTAI

■ A Művészetbarátok Egyesületének (alapítva 1973) füzetei/14 ■ Ára: 40 Ft ■
■ IV. évfolyam, 2. szám. ■ 1994. március – április ■ Tagoknak tagdíj ellenében ■

Telepy Katalin

Emlékezés Benczúr Gyulára születésének 150. évfordulóján

Az 1994-es esztendő a magyar művészettörténet számára jelenős dátumokat tartogat. Egyetlen esztendőben, 1844-ben született három olyan festőnk, Benczúr Gyula, Munkácsy Mihály és Mészöly Géza, akik bár különböző festői utakon járva, kimagasló eredményekkel gazdagították festészetünk krónikáját. Közülük elsőként Benczúr Gyula január 28-án, Nyíregyházán látta meg a napvilágot. Az ünneplő megemlékezések sorát tehát ő indítja meg. Olyan mester ő, aki kora ifjúságától kezdve kizárólag művészetének élt. Rendkívül gazdag oeuvre-je tanúskodik festészete fejlesztésének szolgálatáról. Kiváló művei a magyar történelem jelentős korszakait elevenítik fel: Hunyadi László búcsúja, II. Rákóczi Ferenc elfogatása, Vajk megkeresztelése, Budavár visszavétele, a két Mátyás kompozíció a magyar historizmus jelentős alkotásai.

Történeti festészetével egyenrangú portréművészete.

Ebben a műfajban volt talán a legnépszerűbb, a polgári osztálytól az uralkodóig a hivatalos Magyarország minden rétegének sokat foglakoztatott arcképfestője lett. A megrendelésre készült számos arckép között azonban családjának tagjairól készültek a legbensőségesebb ábrázolások.

A XIX. század közepétől pályája töretlenül felfelé ívelt. Tudása, termékeny működése, díjnyertes képeinek sora biztosította számára az elismerést, a század végére festőfejedelemként tisztelték. Nincs még egy magyar festő, akit annyi megtiszteltetés ért volna, aki annyi hazai és külföldi aranyérmek sorát tudhatta magáénak, mint ő.

Egész életében elhalmozták a magán- és közélet szereplői, hol óriási történelmi ábrázolásokkal, hol arcképmegrendelésekkel. Lelkiismeretessége köztudott volt, ha megörökítésre váró témát vállalt, rendszerint megadott időre be is fejezte azt. Mint ember és művész szerény, korrekt, megbízható volt, mint a Mesteriskola vezetője, jóindulatú és segítőkész. Tanítványai mindig szeretettel emlékeztek róla.

Tehetsége igen fiatalon megnyilvánult. Amikor szüleivel és testvéreivel Nyíregyházáról az anyai szülőkhöz Kassára költöztek, a gimnázium és reáliskola elvégzése után az ismert, jóhírű Klimkovics festőfivérek irányították kezdeti lépéseit. Apja eredetileg mérnöknek szánta, de tanárai tanácsára a Müncheni Akadémiára irányították, ahol a 70 jelentkező előtt elsőként került a felvett hallgatók sorába. Majd később tehetsége folytán a vele tanuló Szinyeivel együtt Európa-szerte elismert Karl von Piloty frekventált osztályára is kiérdemelte a felvételt, 1875-ben fejezte be tanulmányait.

Benczur Gyula: 50 éves koromban

Ekkorra már remekművekkel is bizonyította felkészültségét. Első nagyjelentőségű történelmi ábrázolása – Hunyadi László búcsúja barátaitól – amely 1866-ban készült, s nem sokkal később már állami tulajdonba került. Két évvel későbbi a szeretett fejedelem, II. Rákóczi Ferenc elfogatását ábrázoló műve. Ezt a képet két példányban festette meg, az egyiket a román király vásárolta meg, ma is Bukarestben van, a másik amerikai gyűjtőhöz került, aki ragaszkodott a mű megismétléséhez. Itt tapasztalhatjuk először a barokkos színkezelést, az anyagok bravúros visszaadását, amely egész további munkásságára rányomta bélyegét. Az itáliai utak idején szívesen tanulmányozta és másolta az olasz barokk mesterek műveit, Párizsban pedig Rubens: Medici Mária sorozatának bűvkörébe került.

Időközben az Eötvös József kultuszminiszter által 1869-ben hirdetett pályázaton Vajk megkeresztelésének

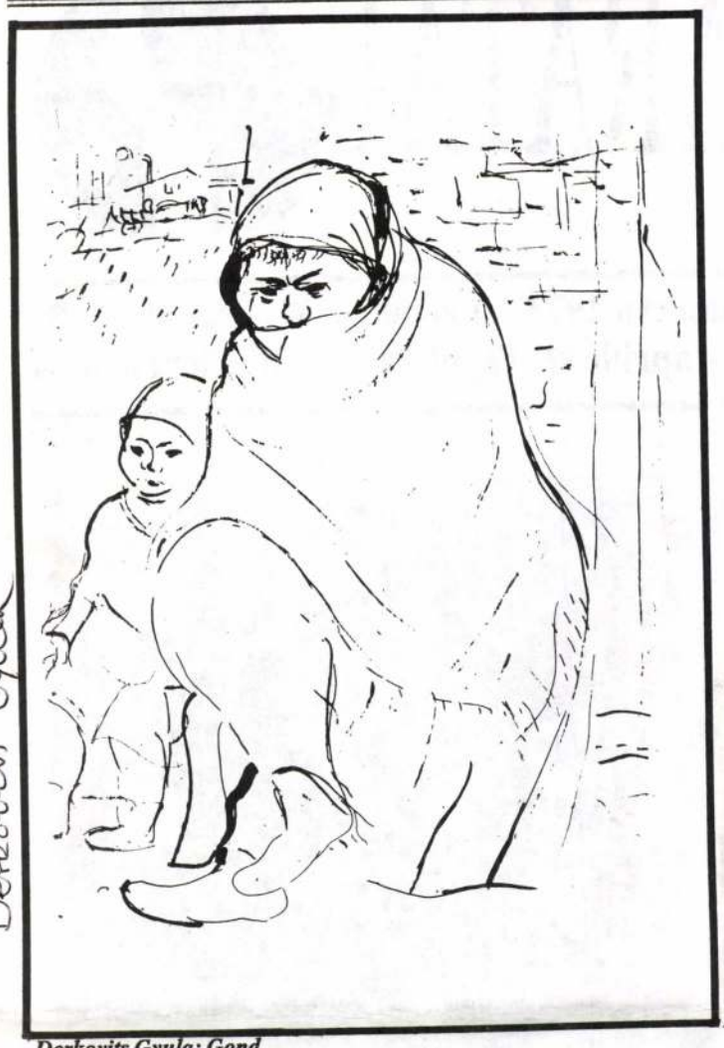

Derkovits Gyula: Gond

Derkovits Gyula, 1894 – 1934

Autodidakta, aki az asztalos műhelynek fordított hátat, miután felbuzgott benne a szellem, amely nem a mechanika szolgájául rendeltetett, hanem arra való, hogy alkotó erőként teljesítse hivatását. Első mesterei Uitz Béla és Kernstok Károly voltak. Később Bécsbe került és ott oldódtak fel múltjának bénítóan ható emlékei és megismerkedhetett az új festői irányzatokkal. Az expresszionizmus volt rá a legnagyobb hatással. Festészetének nemcsak indító lökését, hanem gátló határait is megadta. Kompozíciós kísérletei belefulladtak az érzelmes pátoszba, s amit a megjelenítés lényegének vélt, nem volt több egy iskola formalizmusánál. Nagyszerű grafikai tehetsége segítette ki ebből a zsákutcából. Mindmáig legszebb munkái közé tartozik az akkori időkben készült Dózsa-metszetek sorozata. Ekkor kezdődött el kemény emberi énjének adekvát művészi kifejeződése. Lírikus volt s ez a nyersen feltörő líra a magyar proletáriátus érzelmi magatartásának, forradalmi elképzeléseinek is színeket és formákat adott képzőművészetünkben. Osztályos társai közül ő volt az első festő, aki ráeszmélt, hogy a művész mondanivalóit a művészet legigényesebb formanyelvén kell megfogalmazni, ha általa a maga hivatását be akarja tölteni és hatni szeretne vele közönségére. Fejlődésének vonala rövid idő alatt különös magasságokig emelkedett. Tele volt energiával, tanulni vágyással, kifejező készséggel. Formáit konstruktívan összefogja, nem érdekli a részletező pepecselés, síkban komponál és elementáris hatásra törekszik, de érzékeny mértéktartással. Szürkés, zöldes, szolidan vegyülő rózsaszínei egymást vonzó gyengédséggel csengenek össze. Túljutott az úgynevezett tendenc művészet csábításain és olyannyira, hogy már nem témáinak politikai igazságaival, hanem a festői elképzelés, a mű komponált megjelenítésének hatóerejével érte el a szemlélők feltétel nélküli rokonszenvét. A helyesen felismert út, az alkotás nemes láza ösztönzésül szolgálhat az utána következőknek.

Kassák Lajos

Derkovits Gyula 1894 április 13-án született, Szombathelyen – a századik évfordulón közöljük a magyar képzőművészeti örökség nagy mesterének rajzát és Kassák Lajosnak róla írt, remek portréját a Képzőművészetünk Nagybányától napjainkig címen, 1947-ben megjelent kötetből.

vázlatával az első helyezést nyerte el. A vázlat nagyméretű, teljesen átalakított változata 1875-re készült el, és osztatlan sikert aratott. Ezzel a képpel első aranyérmének birtokosa lett, amellyel 1878-ban Párizsban tűntették ki.

Tehetségét Münchenben évek óta II. Lajos bajor király is igénybe vette. A tékozlóan pompakedvelő uralkodó az akkor épített díszkastélyaiban Benczúrt több, ma is ott látható jelenet készítésével bízta meg.

Benczúr gyakorta látogatott haza, de feleséget Münchenből hozott. 1873-ban nősült, barátja, az ismert német festő, Gabriel Max hugát, Karolinát vette feleségül. 1883-ban azután megvalósul a hazai művésztovábbképzést szolgáló intézmény felállítása is. A Mesteriskola élére őt nevezte ki a király, így családjával hazatelepült.

A legnagyobb hatású művét, Budavár visszavétele 1686-ban, a diadal kivívásának 200-ik évfordulójára, késve rendelték meg, így a sok problémát jelentő alkotás végülis 1896-ban a milleniumi kiállításra készült el. A kép ma is a volt királyi vár kupolatermében, a Magyar Nemzeti Galériában hírdeti Benczúr kivételes kompozíciós képességeit. A csoport összefűzés- és elosztás iskolapéldája a mű, érzékletes festőiségű előadással párosulva. Ekkor kapta Benczúr a Szent István Rend Kiskeresztjét. Bár történelmi tény, hogy a győzelem nemzetközi összefogásból született, Benczúr mégis kiemelt szerepet biztosított képén a magyar hősöknek. Így Tüzes Gábor, Petneházy Dávid és a bravúrosan ábrázolt lovas-kürtös hangsúlyosan érvényesülnek.

Az ezeréves fennállásunkat ünneplő parlamenti Alsó- és Felsőháznak a több mint 60 személyből álló, hatalmas csoportképén 10 évig dolgozott. A késve kapot felkérés miatt csak 1909-ben állíthatták ki a Milleniumi hódolat-ot a Műcsarnokban, majd Berlinben is, ahol aranyéremmel tüntették ki. A kép Budapest ostromakor 1944-ben megsemmisült. Vázlatát a Nyíregyházi Jósa András Múzeum őrzi. A tisztességgel teljesített feladatot festői emlékműnek tarthatjuk, de azokat a bravúrokat már nem csillogtatja, mint előbbi nagy művei. Oeuvrejében több száz műve tanúskodik festői eredményeiről. Vallásos festészete is számottevő. Gyönyörű a ma is dús színekben pompázó oltárképe a Bazilikában, és a fasori evangélikus templom főoltárán a Három királyok imádása.

Benczúr "fejedelmi" sikereit a század végén disszonáns hangok zavarták meg. Az új festői áramlatok mozgása folytán a mester festészetének konzervatívizmusát bírálták, élen Hock Jánossal. A dilettáns-műértő kispesti plébános zavaros "művészeti reformjával" állt az élen, Benczúr mesteriskolai működését is bírálta. Támadásait a sajtóban éppen tanítványai utasították vissza. 1958 augusztus 20-án a nagyarányú Benczúr kiállítás megnyitásán egykori tanítványa, Pór Bertalan, meleghangú szavakkal emlékezett tanáráról, aki nemhogy gátolta, de segítette növendékeit az új utak keresésében is. Példa erre Kernstok Károly, Fényes Adolf, Koszta József és mások működése. Festészetének megítélése művei ismeretében a politikai konstellációkat mérlegelve, tárgyilagos, körültekintő tanulmányozást kíván. Annak a XIX. századi festőgárdának kimagasló tagja volt, amelynek alakjai festészetünk hírét-rangját szerte a világban is kivívták. Impozáns életműve figyelmeztet a művészi hitvallás következetes ápolására, és a művészet szolgálatának fanatikus elkötelezettségét sugallja.

Derkovits Gyula

„Vetkezik egy olcsó kis-világ..."

Pék Pál szerzői estje Kanizsán

Sokáig feledhetetlen élmény marad* Pék Pál *szerzői estje mindazok számára, akik ellátogattak a Helyőrségi Klub tükörtermébe, hogy* Tóthné Hegedűs Erzsébet, Fülöp Réka, *illetve a Radnóti-díjas* Horváth István *avatott tolmácsolásában szembe találják magukat* Az idő metszetei*vel. A „gyökér-labirintban elvermelt álmok" poétája, a fantasztikus képsűrűségű állapotversek mestere remekül szerkesztett irodalmi műsorral lepte meg a költőtársakat és a versbarátokat.

A tovasuhanó idő egyik metszetének fogható fel az a pillanat is, amikor a Szemere utca 4-ben született *Szakolczay Lajos* irodalomtörténész köszöntötte a költőt, aki gyermekkorát két házzal arrébb töltötte és vallja, hogy a Szemere utca 8-ban *„a házad, csapdákkal vakon kitárul még,/ és bent az udvaron alva? ébren?/ mondod a szabályt:/ jelen és múlt ma újra EGY világ."* Szakolczay Lajos bevezetőjében *Illyés* szellemében tovább tagolta a magyar irodalom ötágú sípját és örömmel hallottuk, hógy az olyan fontos műhelyek mellett, mint Kolozsvár, Szeged vagy Pécs, immár Nagykanizsa is műhellyé nőheti ki magát és a dél-zalai város poétái egyre figyelemre méltóbb művekkel jelentkeznek irodalmunk térképén.

Pék Pál legújabb kötetéről az irodalomtörténész megállapította, hogy a kanizsai költő három évtized terméséből — nagyon összefogott szerkesztésben — önálló arcot tudott felmutatni. A versekben alig vannak konkrét életélmények, a költő teljesen átlényegíti azokat. Teszi mindezt némi szomorúsággal, egy kicsit *Pilinszky* csillagmagányára utalva: *„Szitokszavad fuldoklik csak./ Pedig zuhog rád a fény,/ ahogy itt állsz, szárnyat bontva,/ az űr tömlöc-közepén."*

Pék Pál a kitűnő szerkesztéssel úgy állítja ciklusba a mintegy félszáz verset, hogy némelyik költemény akár tematikájában, akár képeiben visszafelel a másiknak. Jó példa erre, hogy a kötetben egymást követi az 1980-ban íródott *Fényüres*, valamint az 1988-ban keletkezett *Futás* című vers. A *„zsibbadt menny ez, fényüres"* képet erősíti fel a nyolc esztendővel későbbi *„csillagüres virradat"*, arra utalva, hogy Pilinszky űrhideg élménye a fiatalabb nemzedékek élményvilágában is fellelhető. Csak egyetérthetünk Szakolczayval, hogy Pék Pál költészetét az erős metafórák az *Utassy* nevével fémjelzett *„elérhetetlen..."* költők nemzedékéhez sorolja. Ezek a merész összetételű szóképek szinte képzőművészeti metszetekhez hasonlítanak — ahogy például azt mondja az erdőről: *„madarak dómja/ szél tenyerében alvó/ zöld palotám"*. Az idő metszeteiben nagyon szépen bemérhetők a költő szellemi tájai: ha figyelembe vesszük a vershívókat, a mottókat vagy a verssel megtisztelt költőket, akkor ezek a „tájak" a magyar irodalom klasszikusaitól a pécsi *Csorba Győzőn* át a Londonban élő *Határ Győzőig*, a Kolozsvárott alkotó avantgárd-költőtől, *Szőcs Gézától* a dunántúliakig *(Fodor András, Tüskés Tibor, Kiss Dénes)* tartanak. Pék Pál verseiben fontos rétegnek tekinthető a Biblia, melyhez ez a belülről megszenvedett poézis bizonyos motívumkincsekben és hangulatokban kapcsolódik.

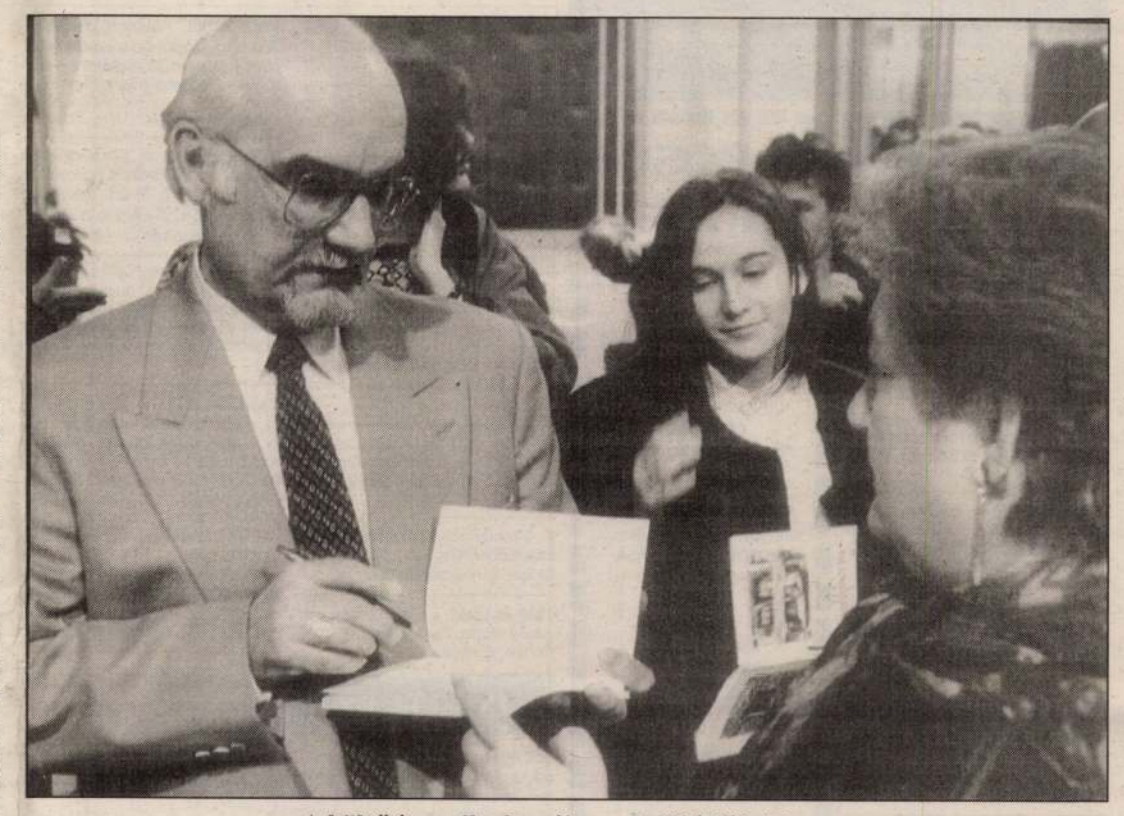

A költő és egyik olvasója — dedikáció közben.

A szerzői esten az egyes „metszeteket" (*Víz és szél beszéde, Édentől keletre*, valamint *Arccal a semminek*) kellemes muzsikaszó és ének kapcsolta egymáshoz: *Faragó Laura* alföldi, erdélyi, nemkülönben archaikus moldvai csángó népdalokat adott elő, a helyi zeneiskola Fúvósötöse pedig Hidas-, Debussy- és Bach-műveket szólaltatott meg.

Érdekelt bennünket az is, hogy Pék Pál mit tart a legfontosabbnak most megjelent, és e sorok írója szerint eddigi talán legsikerültebb kötetéről.

— A szerzői esten elhangzott versek bizonyára jól mutatták, hogy máig tartó rosszkedvem telének két oka van: nemzedékem hittel vallott forradalmának három évtizednyi sárba tiprása és az ország csődbejutásának problémaköre, vagyis az, amit az Édentől keletre című hosszúversben kérdeztem: „Miért a törvény lett út/ a hazugságig?" Máig érzem a „pestissel-vert kertek csöndjét" és — hogy máshonnan is idézzek — azt, hogy forradalmunk és emberei hitványodnak. Azt hiszem, érzékelhető a versekben is, hogy a mi ötvenhatos nemzedékünk se ide, se oda nem tartozó köztes állapotban vergődik. De hogyan is lehetne másként, ha „vágóhidak köptek ki" s mára üres terepre tévedtünk?

A könyv vége felé helyeztem el a Fut a hajó című verset, mely érzékelteti, hogy csak utazunk egy elképzelt, teljesebb világ felé, de nem érkezünk oda, mert rengeteg ballaszt tartja vissza a hajó futását. A magyar irodalom és irodalmi élet meglehetősen szomorú az utóbbi időben. Az enyém nem azért ilyen, hogy összhangban legyen vele, hanem a megélt, valamint a közvetlen környezetben és a tágabb hazában tapasztaltak mondatják velem mindezt. Persze azért a remény ott van — a szárnyak, melyek felemelhetnek akár Harmadnapon is. Úgy gondolom tehát, hogy nem csak önbiztatásként, de mindenkihez szólóan írtam: ha művészként itt és most akarsz létezni, akkor „Tanulj meg a vízen járni./ A csodatévő megmarad!" — figyelmeztetett végszóként a költő.

Gelencsér Gábor

Az est szereplői: Pék Pál, Szakolczay Lajos, Faragó Laura, Tóthné Hegedűs Erzsébet, Horváth István, Fülöp Réka.

(Szakony Attila felvételei)

Kassák — Derkovitsról

***Derkovits Gyula* 1894. április 13-án született Szombathelyen — az évfordulón közöljük Kassák Lajos portréját a Képzőművészetünk Nagybányától napjainkig címen, 1947-ben megjelent kötetből.**

„Autodidakta, aki az asztalosműhelynek fordított hátat, miután felbuzgott benne a szellem, amely nem a mechanika szolgájául rendeltetett, hanem arra való, hogy alkotó erőként teljesítse hivatását. Első mesterei *Uitz Béla* és *Kernstok Károly* voltak. Később Bécsbe került... és megismerkedhetett az új festői irányzatokkal.

Az expresszionizmus volt rá a legnagyobb hatással. Festészetének nemcsak indító lökését, hanem gátló határait is megadta. Kompozíciós kísérletei belefulladtak az érzelmes pátoszba, s amit a megjelenítés lényegének vélt, nem volt több egy iskola formalizmusánál. Nagyszerű grafikai tehetsége segítette ki ebből a zsákutcából. Mindmáig legszebb munkái közé tartozik az akkori időkben készült Dózsa-metszetek sorozata. Ekkor kezdődött el kemény emberi énjének adekvát művészi kifejeződése. Lírikus volt s ez a nyersen feltörő líra a magyar proletariátus érzelmi magatartásának, forradalmi elképzeléseinek is színeket és formákat adott képzőművészetében. Osztályos társai közül ő volt az első festő,

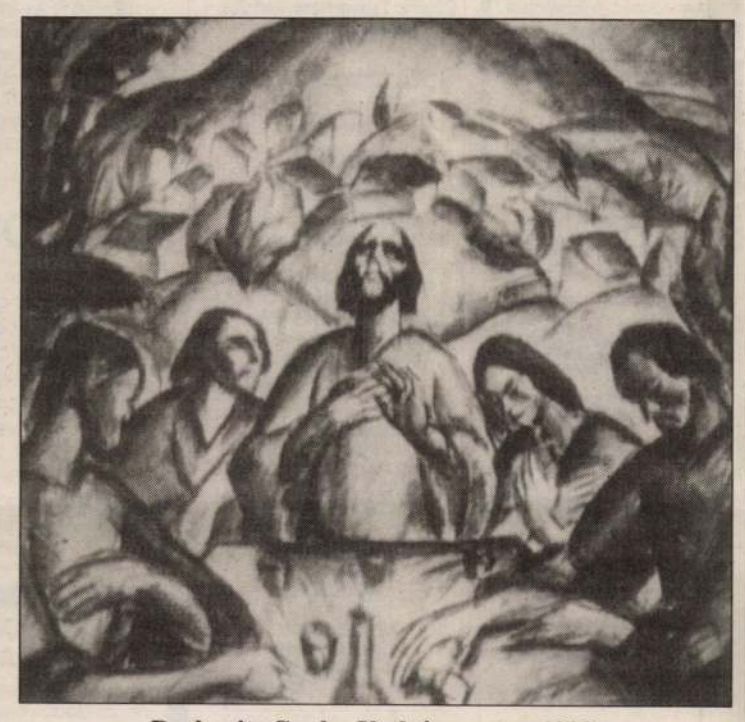

Derkovits Gyula: Utolsó vacsora, 1922.

aki ráeszmélt, hogy a művész mondanivalóit a művészet legigényesebb formanyelvén kell megfogalmazni, ha általa a maga hivatását be akarja tölteni, és hatni szeretne vele közönségére.

Fejlődésének vonala rövid idő alatt különös magasságokig emelkedett. Tele volt energiával, tanulni vágyással, kifejező készséggel. Formáit konstruktívan összefogja, nem érdekli a részletező pepecselés, síkban komponál, és elementáris hatásra törekszik, de érzékeny mértéktartással. Szürkés, zöldes, szolidan vegyülő rózsaszínei egymást vonzó gyengédséggel csengenek össze. Túljutott az úgynevezett tendenc művészet csábításain, és olyannyira, hogy már nem témáinak politikai igazságaival, hanem a festői elképzelés, a mű komponált megjelenítésének hatóerejével érte el a szemlélők feltétel nélküli rokonszenvét. A helyesen felismert út, az alkotás nemes láza ösztönzésül szolgálhat az utána következőknek."

A megyei fotókiállítás ürügyén

Zárszó helyett...

*Nem egész két hét állt az érdeklődők rendelkezésére, hogy (máig) szemügyre vegyék a megyebeli fotópályázat képeit az egerszegi Megyei Művelődési és Ifjúsági Központban. A pályázatot az MMIK mellett a Magyar Amatőr Fotóklubok és Szakkörök Szövetsége írta ki, s jöhetne akár a parttalan polémia — de inkább ne... A kiállítók javarésze, s méginkább munkáik nem nevezhetők amatőrnek. A pályaművek megyebelisége is csak szűken értelmezhető, hiszen a kiállítás gerincét adják a kanizsai fotóklub méltán elismert köréhez sorolható alkotók (*Kotnyek István, Petermann Károly, Pichler József, Szakony Attila *és* Zágon László*) nívós képei, kiegészülten* Nyilas Ilona, *a zalaegerszegi* Hír Mihály, Zavilla András, Zóka Gyula *és lenti alkotók* (Kovács Zoltán, Pintér József, Michalovitsné Sinkovits Veronika) *munkáival. Két megmutatkozás pedig akár önálló kiállítás-szeletként is értelmezhető (így Zóka Gyula igényes színes tájleletei és fotós kollégánknak, Szakony Attilának meglehetős eklektikával szerepeltetett élet- és sportképei). Újdonság tán* Badacsonyi Tamás *és* Bálint László *neve és egy-egy alkotása... Nagy meglepetés nem született, díjak azért igen. Ismert alkotók izgalmas képei mellett olvashattuk az egyéni és kollekció-díjakat. Bár lehet, a kevesebb több lenne...*

Volt (s ma még van) egy megyei fotótárlat, várhatjuk a következőt: ismert nevekkel, új reményességekkel. Talán nem is díjért, de a látható *részvételért.*

— hujber —

Szakony Attila: Cérna.

APRÓHIRDETÉS

ZALAI HÍRLAP REKLÁMIRODA, Zalaegerszeg, Kossuth u. 45-49. Tel.: (92) 312-575, fax.: (92) 312-580, Nagykanizsa, Király u. (93) 311-150 Tel/fax: (93) 310-226, Keszthely, Kossuth u. 33., Tel.: (83) 312-360 (83) 314-283

JÁRMŰ

PEUGEOT 405 GLD, fehér, 1991-es 870.000,- Ft-os Irányáron eladó. Telefon: 94/370-467. (189274/2K)

1984-es TRABANT Speciál jó állapotban, friss műszakival, zöldkártyával eladó. Irányár: 55 ezer forint. Érdeklődni: Nagykanizsa, Csokonai út 6/a. III. lépcsőház földszint 2. Megjelenés napján egész nap. (189522/1K)

Fehér Moszkvics Aleco, 4 éves, eladó. Érdeklődni: munkaidő után a 93/316-466 telefonszámon. Irányár: 250.000,- Ft. (189539/3K)

Polski Fiat 126-os, 1983-as, jó állapotban, 75.000,- Ft-ért eladó. Érdeklődni: Nagykanizsa, Kodály út 7. IX/57. (189549/1K)

Fiat UNO 1,1 jó állapotban eladó. Irányár: 270.000,- Ft. Érdeklődni: Steinhardt, Nagykanizsa, Berzsenyi 12/A., 18 óra után. (189559/2K)

VW Jetta 1,6-os, benzines, 1986-os évjáratú eladó. Irányár: 460.000,-Ft. Ugyanitt autóba szerelhető CD, erősítő,, hangfalak eladók. Érdeklődni: 92/321-075-ös telefonon. (189608/1T)

Opel Ascona 2,0 13 éves jó állapotban, sürgősen eladó. Irányár: 170.000,-Ft. Érdeklődni mindennap 16 órától, Zalaszentlászló, Kossuth út 1-12. (189620/1K)

250-es ETZ, sportosított, műszakival, 30.000,-Ft-ért eladó. Zalaegerszeg, Sas u. 18. Lőrincz (189643/1K)

Eladó Volkswagen Golf dízel üzemű, 1,6-os személygépkocsi felújított állapotban, friss műszakival, igényesnek. Irányár: 300.000,- Ft. Telefon munkanapokon 92/378-004 hétvégén és 16 óra után 92/378-134. (189674/1K)

LADA 2105 (kocka) 11 éves, friss műszakival, vonóhoroggal eladó. Irányár: 127.000,- Ft, személygépkocsit kb: 50.000,-Ft-ig beszámítok. 92/317-425 naponta: 12—16-ig. (189689/1K)

FIAT TIPO 1.6 I, benzines, 3 éves eladó. Irányár: 599.000,-Ft. Telefon: 92/320-515. (189696/1K)

VW GOLF 1985-ös, 1,6 dízel, 1988-as FIAT REGATA dízel eladók. Irányárak: 385.000,- Ft, illetve: 360.000,- Ft. Érdeklődni: Zalaegerszeg, Balatoni út 21. (189709/1K)

VW LT 31 1986 dízel, platós kistehergépkocsi, VW GOLF 1979-es 1,1-es eladók. Irányárak: 495.000,- Ft, illetve: 129.000,- Ft. Érdeklődni: 92/316-949. (189711/1K)

Eladó Ford Fiesta 1,3, „91. decemberi extrákkal. Irányár: 580.000,- Ft. Telefon: 92/313-889. (189717/1T)

LADA 1200 COMBI, vonóhoroggal 64.000,- Ft-ért eladó. Telefon: 92/310-491. (189716/1K)

Dízel 205-ös Peugeot, 89-es extrákkal 560.000,- Ft-ért eladó. Telefon: 92/353-428. (189722/1T)

13 éves 1200-as LADA friss műszakival 95.000,- Ft-ért, 4,5 éves 1,3-as WARTBURG 260.000,- Ft-ért, és 84-es VW TRANSPORTER 6 személyes duplakabinos 440.000,- Ft-ért eladók. Telefon: 92/318-134. (189807/1K)

6 éves, 2105-ös LADA eladó 300.000,- Ft-os irányáron. Érdeklődni: 17 óra után 92/364-474-es telefonon. (189809/1K)

PLATÓS BARKAS, 85-ös kiadású, 4 éves motorral, felújított, garanciális váltóval, ponyvával 130.000,-Ft-ért, MAZDA 323-as 82-es évjáratú friss műszakival 180.000,- Ft-ért eladók. Érdeklődni: Kámán Péter Bak, Kossuth 61. Telefon: 323-468. (189828/1K)

S/51/B segédmotor 3 éves, kevés kilométerrel, jó állapotban eladó. Irányár: 45.000,- Ft. Érdeklődni: Miklósfa, Húsbolt. (189836/1K)

7 éves Trabant 67.000 kilométerrel, érvényes műszaki vizsgával eladó. Irányár: 48.000,- Ft. Érdeklődni: Nagykanizsa-Bajcsa, Törökvári út 24. Naponta 17 után. (189858/1K)

Zsigulit kockalámpást és Kombit vennék 12 évesig. Tel.: 06/88/420-807. (188249/3H)

PEUGEOT 405 GRD 1991-es eladó. Esetleg Transporter csere értékegyeztetéssel érdekel. Gyenesdiás, Tanácsház u. 19. Telefon: 06/83/316-014, 06/60/398-364. (189148/2K)

TOYOTA Corolla Liftback 1.3-as, 88-as személygépkocsi eladó. Telefon: 92/371-260. (17 óra után) (189270/1K)

10 éves Wartburg jó állapotban eladó. Miklósfa, Bocskai út 3. (189304/1K)

LADA 1200 S, 9 éves, kitűnő állapotban eladó. Nagykanizsa, Rózsa út 19/C. I/7. 16 óra után. (189305/2K)

Eladó Terra utánfutó és egyéb tartozékok. Zalaegerszeg, Ebergényi út 40. Telefon: 92/320-536. (189510/2H)

BMW 520 i. kitűnő állapotban eladó, vagy egyéves korig jó állapotban lévő LADA NIVÁRA cserélhető. Nagykanizsa, Miklósfa, Miklósfai út 79. (189537/1K)

BOSCH

Minden típusú
DIESEL ADAGOLÓ
javítása, felújított
ADAGOLÓK ELADÁSA,
cseréje,
Diesel KÖRNYEZETVÉDELMI VIZSGA,
MOTORDIAGNOSZTIKA,
BOSCH alkatrészek értékesítése nagykereskedelmi áron.

HENGERFÚRÁS, FŐTENGELYKÖSZÖRÜLÉS,
személy- és tehergépkocsi
MOTOROK FELÚJÍTÁSA GARANCIÁVAL.

BOSCH Márkaszerviz és Nagykereskedés, motorfelújítás

Péter György
8900 Zalaegerszeg,
Borbély György u. 3.
Tel.: 92/314-430
Tel./fax: 92/320-697.
(188044/1K)

Használt autók
legnagyobb választékával
várjuk kedves vásárlóinkat.
TANDEM AUTÓKERESKEDÉS,
Nagykanizsa, Király u. 1.
(189844/1K)

Eladásra szánt gépkocsiját
a legkedvezőbb feltételek
mellett árusítjuk
Nagykanizsa belvárosában.
TANDEM AUTÓKERESKEDÉS,
Nagykanizsa, Király u. 1.
(189845/1K)

ALFA ROMEO 1,8 TD reális áron eladó. Miháld, Fő utca 104. (189554/3K)

Volga személygépkocsit és Latvija kisbuszt készpénzért veszek. Telefon: 52/343-513. (189590/1H)

Ford Escort XR 3-as sportkocsi, 9 éves, kitűnő állapotban eladó. Sármellék, Barátság ltp. 36. 1/8. (189601/1K)

Eladó egy 4 éves, 4 ütemű Wartburg újszerű állapotban. Érdeklődni a 85/376-581-es telefonszámon. (189607/1T)

FIAT UNO 900-as piros, háromajtós, jó állapotban eladó. Zalaegerszeg, Köztársaság út 50/C Telefon: 92/321-313. (189609/1K)

SKODA FAVORIT eladó. Érdeklődni napközben: 92/313-090, 17 óra után: 92/313-894. (189616/1K)

SAMARA 1300-as, 4 éves, 5 ajtós eladó, Zalaegerszeg, Bazital u. 46. Megtekinthető: 18 óra után. (189624/1K)

DOBOZOS BARKAS felújított motorral eladó. Zalaegerszeg, Gyimesi út 22/2. (189627/1K)

MTZ-82 panorámás + 1 db 3-as eke eladó. Petőhenye, Dózsa Gy. u. 17. Telefon: 92/364-645. (189634/1K)

MAZDA 323 1,7 D, 1989 évjáratú eladó. Zalaegerszeg, Muskátli u. 4. Telefon: 92/319-260. (189638/1K)

Jó állapotban lévő ZASTAVA kevés kilométerrel reális áron (piros) eladó. Zalaegerszeg, Landorhegyi u. 3. III/1. (189641/1K)

SIMSON S-51 enduro négysebességes kismotor kitűnő állapotban eladó. Érdeklődni: Gutorfölde, Jókai u. 29. (189649/1K)

126-os Polski reális áron eladó. Telefon: 93/313-529, Nagykanizsa, Kinizsi út 94. (189650/1T)

Fiat Uno 1000 köbcentis, 91-es évjárat, bordómetál, 5 ajtós, 5 sebességes eladó. Érdeklődni: 85/377-978-as telefonszámon. (189664/1T)

RENAULT CHAMADE 19 TXE 3 éves, gyári extrákkal, igényesnek reális áron eladó. Bagod, Sport u. 2. Telefon: 92/360-031. (189672/1K)

Eladó: Autóbianchi 5 sebességes, 5 személyes, benzines, Olivetti pénztárgép, vitrines hűtő. Érdeklődni: 92/317-268. (189677/1K)

250-es ETZ felújított, 95-ig érvényes műszakival eladó. Érdeklődni 92/368-225-ös telefonszámon. (189687/1T)

R-5-ös vámkezelt személygépkocsi eladó. Zalaegerszeg, Csácsi út 20. Telefon: 92/316-640. (189707/1K)

Eladó Ford Sierra benzines, 2000-es, ötsebességes vagy olcsóbb cserét beszámítok. Keszthely, Csák György út 1. Telefon: 06/60/398-232. (189714/1T)

2107-es LADA piros, 5 éves eladó. Pusztamagyaród, Kossuth u. 59. (189738/1K)

VW JETTA GL 1,6-os benzines, megkímélt állapotban eladó. Zalaegerszeg, Helikon u. 12. (Ola) (189767/1K)

Opel Astra 1,7 D 8 hónapos fehér, extrákkal eladó. Telefon: 92/311-781. (189784/1T)

1986-os RENAULT 5-ös kitűnő állapotban eladó. Zalaegerszeg, Kutilapi u. 39. (Besenyő). (189808/1K)

TOYOTA LITE-ACE dízel zárt furgonok eladók. Érdeklődni: 92/320-803 szerdán 16 után, szombaton egész nap. (189813/1K)

3,5 éves Lada Combi eladó. Érdeklődni lehet: 17 óra után, Nagykanizsa, Kőrisfa út 48 alatt. (189834/1K)

4,5 éves Daihatsu Charade 1,3 i. 16 V, eladó. 93/313-552. Cserét beszámítok. (189839/1K)

TOYOTA COROLLA HATCHBACK 1,8 D. 1991-es, haszongépjárműnek minősülő autó eladó. Telefon: 92/368-283. (189862/1K)

4 ütemű Trabant Combit vennék. Érdeklődni: Nagykanizsa, Berzsenyi út 3/A. II/7. Garai (189869/1K)

1200-as Lada, 1,5 év műszaki vizsgával eladó. Polányi Mihály, Petőhenye, Hunyadi 12.

INGATLAN

Zalaegerszeg, Csácsi hegyen 260 négyszögöl terület szőlővel, hétvégi házzal eladó. Irányár: 800.000,- Ft. Érdeklődni: 83/314-508 vagy 60/397-188-as telefonon. (189563/1T)

Vennék vagy elcserélném zalaegerszegi 2 szobás OTP lakásomat 3 szobás zalaegerszegi lakásra vagy környéki családi házra 2 millió forintig. Ajánlatokat „Május 189605" jeligére a Zalai Hírlap Reklámirodájába kérek. (189605/1K)

Balatonberényben 522 négyzetméter üdülőtelek építési engedéllyel eladó. Irányár: 1.800,- Ft/négyzetméter. Érdeklődni: 94/314-971. (189681/1H)

Zalaegerszeg-Gálafejen 464 négyszögöl zártkert hétvégi házzal, termő gyümölcsössel 850.000,- Ft-ért eladó. Telefon: 92/320-358. (189713/1K)

Négyszoba-hallos családi házat vennék Zalaegerszegen vagy környékén 3,6 millió forintig. Gázfűtéses előnyben. Leveleket „Szép környezet 189752" jeligére a Zalai Hírlap Reklámirodájába kérek. (189752/1K)

Családi ház 250 négyzetméter, 8 éves, 260 négyszögöl telekkel eladó. Irányár: 22.000,- Ft/négyzetméter. Érdeklődni: Nagykanizsa-Miklósfa, Iskola u. 12., 18 óra után. Telefon munkaidőben: 93/311-978. (189842/1K)

Vonyarcvashegyen központi helyen a vasúti átjáróval szemben 600 négyzetméteres telken 400 négyzetméter üdülő eladó. Panzió, vendéglátásra is alkalmas. 06/1/250-2122. (186808/5K)

Hévízen, a központban 4 szobás—manzard összkomfortos épület külön feljáratú emeleti része nyaralónak vagy lakóépületnek eladó. Hévíz, Jókai út 10., emelet. Megtekinthető előzetes megbeszélés alapján, telefon: Budapest 06/1/1835-630. (188147/2H)

PIPA-HEGYEN szőlő hétvégi házzal eladó. Érdeklődni a 92/316-429-es telefonon. (188721/2K)

KESZTHELY-KERTVÁROSBAN 777 m² víz, villany gáz ellátottságú lakótelek eladó. Érdeklődni délelőtt 10 óráig naponta 85/353-129. (188746/2K)

BALATONBERÉNYI zártkerben panorámás telek megosztva is eladó. 85/353-129. (188744/2K)

Balatongyöröki telek eladó. 125 négyszögöl, összközműves, építési engedély van. Érdeklődni: 06/87/311-352. (189123/2K)

Kertváros zöldövezeti, egyedi gázfűtéses, kétszobás, teljesen felújított lakás olcsón eladó. Esetleg zalalövői vonalon nagy családi ház csere érdekel. Zalaegerszeg, Hegyalja u. 9. Csuka, 20 óra után. (189150/2K)

Családi házat keresek Zalaegerszeg területén megvételre. Ajánlatokat 92/320-763 telefonszámra kérem. (189355/3T)

Eladó Zalaegerszegtől 18 km-re 140 négyzetméteres új, összkomfortos, telefonos családi ház, 3 szobás, plusz tetőtérbeépítési lehetőséggel. Minden megoldás érdekel. Érdeklődni: Söjtör, Kossuth u. 19. Délután 2 órától. (189391/1K)

Homokkomáromban, a Nagyhegy nyugati lejtőjének alsó részén 746 négyszögöl terület felújítható pincével eladó. Érdeklődni: Tihanyi Csaba, Nagykanizsa, Muraközi út 10. Telefon: 93/312-922. (189524/2K)

Zalakaroson, a központban építési telek faházakkal sürgősen eladó. Telefon: 93/313-140/16-56 mellék, 17 óra után. (189551/1K)

Lentihegyen zártkertben (bekötőút a máhomfai homokbányánál) 600 négyszögöl szántó panorámával, új téglaépülettel (gazdasági és hétvégi háznak egyaránt alkalmas) sürgősen eladó. Víz és villany a közelben. Érdeklődni: 8394 Alsópáhok, Fő út 184., este 17 óra után. (189603/1K)

Aranyoslapi forrás felett telek és a tejipar mögötti garázssorban garázs eladó. Érdeklődni: 92/315-237-es telefonon.

Egy, másfél szobás lakást vásárolnék Keszthelyen. Ajánlatokat naponta 18—20 óráig kérek. Telefon: 83/316-503. (189613/1K)

Keszthelytől, Hévíztől 8 km-re 600-700 négyszögöl építkezésre alkalmas telek eladó. Balatoni panorámával, erdei környezetben. Buszjárat, víz, villany van. Cím: Cserszegtomaj, Rezi út 294. (189617/1K)

BUDAPESTEN, a Körönd nél II. emeleti, másfél szobás, hallos lakás eladó, 3 millió Ft-ért. Leveleket „Sürgős 189619" jeligére a ZH Reklámirodájába kérem. (189619/1K)

DIÁKOKNAK, háromfős csoportnak lakás kiadó Budapesten a Körönd nél, 24.000,- Ft + rezsi. Leveleket: „Sürgős 189622 " jeligére a ZH Reklámirodájába kérem. (189622/1K)

ZALAEGERSZEG külvárosban, panorámás helyen 4 szoba nappali, ebédlős, telefonos, összkomfortos lakás + három garázs és 300 férőhelyes modern sertéshízlaldával (ami más célra is használható) eladó. Leveleket „Nyár 189635" jeligére a ZH Reklámirodájába kérem. (189635/1K)

BELVÁROSI, 1 + 2 fél szobás, IV. emeleti, telefonos lakás eladó. Érdeklődni: 92/310-289. (189647/1K)

Keszthelyen, Esze Tamás út 17. sz. alatt családi ház eladó. Érdeklődni: Keszthely, Bercsényi út 51. (189651/1H)

ELADÓ: BOTFÁN szőlő, pince felszereléssel. Érdeklődni: 92/317-268. (189679/1K)

KESZTHELYHEZ közel, kb. 14 km-re felújításra szoruló falusi ház nagy gazdasági épületekkel, területtel eladó. Bármilyen célra lehet alakítani. Villany, víz van. Leveleket „Sürgős 189735" jeligére a ZH Reklámirodájába kérjük. (189735/1K)

ELADÓ: ZALASZENTIVÁN központjában falusi családi ház 4400 m² telekkel. Vállalkozásra kiválóan alkalmas. Érdeklődni: 06-87/313-323 16—18 között. Levélcím: Böröndy 8300 Tapolca, Darányi u. 2. (189736/1K)

Lentiben 2 szobás, IV. emeleti lakás eladó. Telefon: 92/351-498-as telefonon. (189754/1K)

GARÁZST vennék vagy bérelnék Zalaegerszegen, az Olajmunkás utca környékén. Zalaegerszeg, Olajmunkás út 5. A lépcsőház fszt. 1. (189778/1K)

Eladó ZALAEGERSZEGEN 2 + 1/2 szobás lakás. Érdeklődni a helyszínen, egész nap. Berzsenyi D. út 28. I/4. Salamon (189787/1K)

BEZERÉD, Hősök u. 18. szám alatti ház, telekkel eladó. Érdeklődni: Nagykapornak, Ország u. 1/C, egész nap. (189812/1K)

Házhely eladó Teskándon. Érdeklődni: Zalaegerszeg, Landorhegyi út 14/A. „A" lépcsőház 4/18., 18 óra után. (189825/1K)

2,5 szobás, 67 négyzetméteres, egyedi központi fűtéses, ebédlős lakás eladó. Érdeklődni: 17 óra után, Nagykanizsa, Irtás 32. I/3. Gaál (189830/1K)

Családi ház eladó. Kiskanizsa, Szepetneki út 41., egész nap. (189831/1K)

Nagykanizsán, Szekeres József 57. szám alatt családi ház eladó. (189833/1K)

1 + 3 fél szobás, egyedi fűtéses lakás eladó. Érdeklődni 17 óra után, Nagykanizsa, Irtás út 3. földszint 1. (189848/2K)

Zalakomárban, benzinkúttal szemben rendezett ház eladó. Érdeklődni: egész nap a benzinkúton vagy a 06-60/399-344-es telefonon. Cím: Tavasz út 33. (189849/1K)

Zalakomár, II. Fő út 47. számú felújított ház gazdasági épületekkel, teljes közművesítéssel, nagy telekkel eladó. Érdeklődni: Nagykanizsa-Miklósfa, Csiky Gergely 6. (189854/1K)

Nagykanizsa belvárosában, a Centrumban lévő üzletnek is átalakítható földszinti 50 négyzetméteres lakásomat eladnám. Érdeklődni: Peszleg, Nagykanizsa, Múzeum tér 1. fszt. 3. egész nap. (189872/1K)

VEGYES

RG 6-os KOAX kábel eladó. 1 tekercs (250 m.) 28,- Ft. Métere 250 méter felett 25,- Ft. Telefon: 93/311-600. üzenetrögzítő. (189534/1K)

REDŐNY, RELUXA REKLÁMÁRON! Telefon: 92/322-325. (185894/8H)

FÜRDŐKÁDFELÚJÍTÁS JELENTŐS KEDVEZMÉNNYEL! FÜRDŐKÁDFELÚJÍTÁS JELENTŐS KEDVEZMÉNNYEL! MOSOGATÓK IS! TELEFON: 94/321-765. (187197/3H)

Kárpótlási jegyet vásárolunk. Ár megegyezés szerint. Telefon: 92/310-792. (187260/8H)

Munlitinacionális cég Zala megyében korlátozott számú területi vezetőt keres másodállásba. Csak szorgalmas, ambiciózus értelmiségiek jelentkezzenek. Érdeklődni ma 15—19 óra között. Telefon: 83/313-722. (186805/2K)

Olasz (FROGOMAT) lágyfagylaltgép eladó. Érdeklődni: Balatongyörök, Kossuth út 68. Presszó minden nap 15 órától. (188315/2H)

Tartályok, medencék, beton zuhanytálcák, pultok sav-, lúg-, hőálló átfestése garanciával. Telefon munkanapokon: 83/343-454. (188556/2K)

Szeretne napi 900,- Ft-ot keresni otthonában? Kérje ingyenes tájékoztatásunkat válaszborítékért. Budapest 1751 Pf: 200/54. (188600/2H)

Csapágy-Ékszíj Bolt. Keszthely, Skála-tér. (188616/4K)

KANIZSA REDŐNY 1.600-tól, RELUXA 1.200-tól, HARMONIKAAJTÓ. RÉSZLET. Telefon: 93/314-564, 92/352-737. (188831/4H)

Hölgyet középkorú házaspár családi házába befogad. Egy gyermek nem akadály. Leveleket „Megbízható" jeligére Nagykanizsa, Ady u. 26. hirdetőbe kérjük. (189012/1K)

Dagasztógépek , paprikaőrlők és kisközlőművek most kaphatók. Gálos Zsolt, Zalaegerszeg, Kossuth 33. (189135/3H)

DIÓFÁT VÁSÁROLOK KÉSZPÉNZÉRT, LÁBON ÁLLÓT, ILLETVE RÖNKÖT IS! TELEFON: 92/321-687 VAGY 92/313-934. (189184/3K)

Utazási irodánk keres a Balatonnál vízközeli, önálló, igényesen berendezett nyaralókat. Tel.: 269-6400 Happy Tours Kft. (189194/2H)

Kárpótlási jegyet veszek napi ár felett készpénzért. 93/313-180.

PAJAZZO 4000, ROYAL DART, F-14, MILLIONAIRE, GULLIGANS ISLAND játékgépek eladók. Részletfizetés lehetséges. Telefon: 06/60/377-582.

Franciaágy két puffal, 4 db konyhai ülőke eladó. Telefon: 92/312-731. (189444/2K)

Új 500-as szalagfűrészgép, ugyanitt 4,5 kW-os villanykályha eladó. Érdeklődni: Gelsesziget, Fő út 55.

Eladó fogatos eke, borona és lókapa. Zalavár, Kossuth utca 42.

Gumijavító műhelyfelszerelés eladó! AMR-2 típ. kerékcentírozó, PG-1060 gumiszerelő, HIDROMONT-02 gumiszerelő, WAN-ES légsűrítő, EVP-5 vulkanizáló, FRC-S levegőszűrő. Érdeklődni: 8710 Balatonszentgyörgy, Berzsenyi út 63. vagy 85/377-234-es telefonon. (189600/1K)

AKCIÓ
Raktáráruház
Zalaegerszeg, Hock J. út 92.
Tel./fax: 318-576.
Nyitva tartás:
hétfőtől péntekig 8—18 óráig,
szombaton 8—12 óráig.

AJÁNLATA lakosság részére:

Házikenyér 1 kg	**54,- Ft**
Félfehér kenyér 1 kg	**45,- Ft**
Kristálycukor 50 kg	**72,50 Ft/kg**
Kristálycukor 1 kg	**74,- Ft**
Finom liszt 5 kg	**165,- Ft**
Rizs „B" 1 kg	**47,- Ft**
Finom só 1 kg	**21,- Ft**
Garden alma, szőlő 1/1	**54,- Ft**
Különleges vagdalt 140 gr.	**44,- Ft**
Papírzsebkendő 100-as	**47,- Ft**
WC papír 4 tekercs	**46,- Ft**
Textilöblítő 4,3 l	**219,- Ft**
Kel mosópor 5 kg	**635,- Ft**

Várjuk kedves vásárlóinkat!
(189827/1H)

Kikapcsolódást, jó szórakozást nyújt Önnek a **CASA BIANCA ÉTTEREM**
ZALAEGERSZEG, KASZAHÁZI ÚT 29.
Telefon: 323-135,
Nyitva: 10—22 óráig.
Péntek—szombat 18-tól
Nosztolgia zene! Házias ételek, gyönyörű környezet várja Önt! Ballagási ebédek, rendezvények lebonyolítását vállaljuk.
***Szeretettel várjuk kedves vendégeinket!* Ne hagyja ki!**

Novi-épker KFT
kínálatából:

— sarokkád	25.500,- Ft-tól
— olasz burkolólapok	738,- Ft/m²-től
— olasz lépcsőelem	125,- Ft/db
— falburkolócsempék	480,- Ft/m²-től
— fagyálló burkolólap-ragasztó	900,- Ft/25 kg
— tükörcsempék	
— csaptelepek	
— fürdőszobaszekrény	39.900,- Ft.

AKCIÓS AJÁNLAT:

— fehér fürdőkád	9.500,- Ft helyett 9.050,- Ft
— színes fürdőkád	10.350,- Ft helyett 9.800,- Ft
— zuhanytálke	16.200,- Ft helyett 13.500,- Ft
— fehér zuhanytál	4.025,- Ft helyett 3.800,- Ft

Fürdőszoba-berendezések (WC, mosdó) április 20-ig még a régi áron.
Zalaegerszeg, Báthory 2/F. (Gyantagyár utcája) Tel.: 317-906.
Nyitva: hétfő—péntek 9—17 óráig, szombat 9—12 óráig.
(189743/1K)

KFT. alkalmaz
B, C kategóriával rendelkező
TRAKTORVEZETŐKET
kötetlen munkaidőben.
Fizetés megállapodás szerint.
Érdeklődni a 92/371-121-es telefonon, az esti órákban.
(189495/2K)

BONTÁSBÓL tégla, deszka, fenyőgerenda, tetőcserép eladó. Neszele, Gébárti u. 99. (189612/1K)

Jó állapotú SPC 4 soros kukoricavetőgép és krumplipörgető eladó. Érdeklődni: Alsópáhok, Dózsa György út 80. (189618/1K)

126-os kis Polski (új tipús), 600-as szalagfűrész, forrasztó eladó. Zalaegerszeg, Csapás u. 8. (Ságod). (189625/1K)

2 szobás lakás a Landorhegyen kiadó. Érdeklődni: Zalaegerszeg, (Pozva) Vasút u. 1/a., 16 óra után. (189628/1K)

Szekrénysor, mélybarna, jugoszláv, jó állapotban sürgősen eladó. Telefon: 94/325-785. (189632/1H)

Eladó: HORGÁSZTANYA Vonyarcvashegy-Szentmihály kápolnánál épülettel, stéggel, 4 személyes leveles csónakkal, horgászfelszereléssel, 2 db szőrffel, valamint 25.000,- Ft-os Ford autóvásárlási kötvény, 2x3 m-es szőnyeg, előszobafal cipősszekrénnyel (egyenként is). Érdeklődni 16 órától: 92/366-139-es telefonon. (189639/1T)

42 éves férfi felsőfokú vámügyintézői végzettséggel állást keres. Cím a Zalai Hírlap Reklámirodájában. (189645/1K)

ELADÓ: jó állapotban lévő, 3 részes, világos szekrénysor, 1 db egy személyes heverő, 1 db 160 literes Lehel hűtőszekrény, 1 db centrifuga és 1 db mosógép (Hajdú). Érdeklődni: 8 órától 20 óráig. Zalaegerszeg, Platán sor 23/A I/1. Telefonszám: 92/312-372. (189652/1K)

VÁSÁROLJON AZ IDEA DISZKONTNÁL. KEDVEZMÉNYES HITELVÁSÁRLÁSI AKCIÓ!! IS!!

ORION 51 cm tv	33.990,- Ft
FUNAI 55 cm tv	38.990,- Ft
VIDEOTON 65 cm tv	52.640,- Ft
VIDEOTON 65 cm TXT tv	59.000,- Ft
FUNAI 51 cm tv	34.990,- Ft
SONY 55 cm tv	66.990,- Ft
PHILIPS video	36.990,- Ft
ORION video lejátszó	24.500,- Ft
FUNAI video lejátszó	23.500,- Ft
TOSHIBA video	33.990,- Ft
17 l-es mikrohullámú sütő digitális	21.500,- Ft
17 l-es mikrohullámú sütő	18.900,- Ft
28 l-es digitális mikrohullámú sütő	28.100,- Ft
23 l-es grillezős mikrohullámú sütő	33.000,- Ft
28 l-es mikrohullámú sütő	26.500,- Ft
23 l-es grillezős digitális mikrohullámú sütő	35.600,- Ft
DELONGHI forgókosaras olajleeresztős olajsütő	12.990,- Ft
Páraelszívó	7.300,- Ft
Parabolaantenna	18.000,- Ft
TEFAL olajsütő	4.990,- Ft
Elektromos húsdaráló	10.490,- Ft
Gőzvasaló	3.990,- Ft
Kenyérpirító	3.990,- Ft
Kávé-tea főző	3.650,- Ft
Elektromos kés	3.250,- Ft
Kézimixer	2.800,- Ft
Konyhai robotgép	15.900,- Ft
Kisrádió	4.100,- Ft
Autós rádiómagnó	9.990,- Ft
Videoátjátszó szett	850,- Ft
Takarítógép	26.500,- Ft
Négylángos gáztűzhely	24.800,- Ft
Automata mosógép	33.500,- Ft
Kávéfőzőgép	4.990,- Ft

Címünk: Zalaegerszeg, Kert út 8. Telefon: 92/319-185.
(189357/1H)

NAGYKANIZSÁN
SVÁJCI KILÓSRUHA-,
VALAMINT
BLÉZER- ÉS SZANDÁLVÁSÁR
friss tavaszi áruszállítmányból
a
HEVESI SÁNDOR
Művelődési Központban
ÁPRILIS 14-15-én
(csütörtökön és pénteken).
Nyitva: 8—18 óráig.
(189586/1H)

Zalaegerszegen, a
ROBERTO HASZNÁLTRUHA-DIVAT EXTRA MINŐSÉGŰ HASZNÁLTRUHA-,
valamint
ING- és BLÚZVÁSÁRT
tart az
ADY MOZI
emeletén
ÁPRILIS 14-ÉN
(csütörtökön).
Nyitva: 9—17 óráig.
(189584/1H)

TOM BÁLA
Akciós holland ruha- és cipővásár
Zalaegerszegen, az MMIK-ban (Kisfaludy út) a **KIÁLLÍTÓTEREMBEN** április 13-án (szerdán) **CSAK 1 NAPIG. VÁROM KEDVES VÁSÁRLÓIMAT.**

TESTŐR TANFOLYAM INDUL!
A tanfolyam 3 hónapos.
A tanfolyam alatt a hallgatóknak munkát biztosítunk.
A képzés díja:
14.000,- Ft (3 részletben).
Jelentkezni lehet:
Nagykanizsán a Hevesi általános iskola tornatermében 14-én, illetve 18-án, 19-én 18—19.30 óráig.
Letenyén, Kossuth utcai általános iskola tornatermében 13-án, 18—19 óráig.
Telefon: 06-60/399-203.

Szikvíztöltőgép kompletten, palackokkal, üvegekkel együtt eladó. Érdeklődni telefonon: 85/377-847. (189654/1H)

Keszthelyi városi strandon büfé-fagyizó berendezés nélkül eladó vagy bérbe adó. Telefon: 85/376-622. (189656/1H)

Faipari másoló eszterga, vastagsági gyalu és egyetemes marógép áron alul eladó. Telefon: 85/314-824. (189658/1H)

Póker, gyümölcs- és játékgépek eladók, illetve bérbe adók. Telefon: 85/376-620. (189660/1H)

Új sörözö berendezés áron alul eladó. Német nyelven középfokon beszélő munkatársat felveszek. Érdeklődni 10—12 óráig 83/343-377. (189661/1H)

MALACOK eladók. Érdeklődni: Nagypáli, Petőfi u. 31. a délutáni órákba. (189667/1K)

HOOVER szárítóprogramos automata mosógép 1 év garanciával, újszerű állapotban eladó. Ugyanitt 400 literes mélyhűtőláda és normál hűtők eladók. Érdeklődni: 92/362-101-es telefonon. (189673/1K)

500.000,- Ft-ot kérek kölcsön 1 évre, a kamatot Ön határozza meg. Fedezet van. Ajánlatokat „Vállalkozás 189682" jeligére a ZH Reklámirodájába kérek. (189682/1K)

Hitelszövetkezetbe tagokat, üzletrésztulajdonosokat keresünk. Telefonszám: 06/60/396-619, 06/88/371-744/30-as. (189718/1T)

LAKÁS hosszabb időre kiadó. Zalaegerszeg, Munkácsy út 2. Horváth Valéria (189723/1K)

ROTTWEILER kiskutyák április végi elvitellel kaphatók. Bognár Gábor Zalaegerszeg, Arany J. 69. Telefon: 92/311-694 17 óra után. (189727/1K)

UTAZÁS TRIESZTBE április 20-án!!
JELENTKEZÉS
és bővebb felvilágosítás:
92/316-228-as telefonszámon.

PRÍMA!
NYUGATI KG-OS CIPŐVÁSÁR
Zalaegerszegen
április 14-én,
csütörtökön
az MMIK kistermében
8—15 óráig.
(189234/1K)

Idősek Háza nyílik
Hévíz, Egregyi út 41. szám alatt
1994. június 1-jén.
Elhelyezés apartmanokban, teljes ellátással.
Érdeklődni: 86/342-229, levélben: Balatonfüred, Bajcsy-Zs. út 14.
(188349/3K)

MŰHOLDVEVŐ-VÁSÁR A TRANS-SAT BT-nél!
56 csatornás sztereó szett:
17.500,- Ft
100 csatornás sztereó szett:
17.900,- Ft
Koaksz kábel:
30,- Ft/m ÁFA-s árak!
Antennaerősítők és hozzá való alkatrészek kaphatók!
Felszerelést azonnal vállalunk!
TRANS-SAT BT.
Nagykanizsa, Csengery út 33.
Tel.: 93/313-013.
(188646/1H)

SAIGON
színes pólók,
nyári mintás ingek,
alkalmi ingek, shortok,
vászon- és sportcipők,
szabadidőruhák,
felnőtt és gyermek
zoknik, alsóneműk
stb.
Nagykanizsa, Vár út 6.
Csak viszonteladókat szolgálunk ki.
(189527/1K)

BEMUTATKOZIK A LONGMAN!
A legnagyobb angol kiadók egyike a **LONGMAN** a Zrínyi Könyvesház szervezésében bemutatja könyveit április 13-án 14 órától a Batthyány gimnáziumban *(Nagykanizsa, Sugár út 9).*
A tájékoztató előadásra és a bemutatóval egybekötött árusításra szeretettel várunk minden kedves érdeklődőt.
A vásár után a könyvek folyamatosan kaphatók, illetve megrendelhetők a Zrínyi Könyvesház GALÉRIÁJÁN.
(Nagykanizsa, Bazárudvar).
(189342/1K)

MÉZPERGETŐ és kaptárak eladók. Csákány-oroszló, Vasút u. 60. (189732/1K)

5 t teherbírású billenős pótkocsi (bontott) és MÉLÁDER (silótakarmány-betakarító) eladók. Pusztamagyaród, Kossuth 59. (189737/1K)

ÖT HÓNAPOS ROTTWEILER szuka kutya eladó. Érdeklődni: 06/60-377-813-es telefonon 9—18-ig.

Tok nélküli erkélyajtók és ablakok eladók. Érdeklődni: Sárhida, Arany J. u. 7. (189742/1K)

HELLO szénsavas üdítőitalok kaphatók már 58,- Ft + ÁFA/2 l-es áron. Érdeklődni: 06/74/340-012, 06/60/363-296. (189745/1H)

4 elemes, barna VERONA típusú szekrénysor és 8 részes ülőgarnitúra asztallal olcsón eladó. Telefon: 92/360-085, egész nap. (189748/1T)

Főútvonal m

Az egész országnak jutott a hétfői nagy esőkből

Kedvez a gabonaérésnek a hűvösebb, csapadékos időjárás Szárazabb, csendesebb időszak következik

Az utóbbi két hét időjárását az ismétlődő záporok, zivatarok jellemezték. Bár a hőmérséklet mindvégig nyárias szinten maradt, sőt az ország középső és keleti vidékein a maximumok ritkán maradtak 30 fok alatt, a bőséges csapadékot kapott vidékeken felfrissültek a mezők: haragoszöldre váltak a korábban ittott már fonnyadozó kukoricák, a répa és burgonyatáblák, új erőre kaptak a tavaszi gabonafélék, az őszi kalászosok érése pedig — ahol a tartós kánikulai hőség hatására még nem következett be kényszerérés — meglassúdott, normálisabbá vált. Sajnos, egyes tájak sokáig kimaradtak az esőzésekből — főleg a Tiszántúl középső és északi vidékei, továbbá a Nyírség, a nógrádi, borsodi, hevesi tájak — s így az aszály okozta kárt a legutóbbi esők már csak részben ellensúlyozzák.

A Földművelésügyi Minisztérium növénytermesztési igazgatóságán *Bajcsy* Ede főigazgatóhelyettes tájékoztatásul közölte, hogy a hétfőn szinte országos méretűvé vált zivataros esőzés az őszi gabonák zömét az érés legkritikusabb időpontjában érte, amikor a viasz-, illetve teljesérésig már csak napok vannak hátra. *Az esők és a nyomukban jött kisebb lehűlés elősegitik a gabonaszemek kitelését és módot adnak arra, hogy acélos keményre érjen a búza.* Tehát a hozamnövekedéssel párhuzamosan *minőségi javulásra is számithatunk.* A zivataroknak azonban »hátulütője« is van. Elsősorban az, hogy *a dőlt gabonák aránya sok helyütt tovább nőtt,* s például Bács-Kiskun megyében elérte a 40 százalékot, másrészt a sorozatos és rájánként kiadós esők akadályozták a rétek első és a lucernatáblák második termésének betakarítását. Az új helyzetnek megfelelően most *a tervezettnél is nagyobb munka vár a kézi aratócsapatokra,* másrészt szükséges, hogy a termelőüzemek — a jó idő minden percét kihasználva, s még az aratás kezdeti szakaszában — *minden nélkülözhető munkaerőt mozgósitsanak a szénabetakarításra,* maximálisan használják ki a hideglevegős szárítóberendezéseket.

A Meteorológiai Intézet központi előrejelző osztályára érkezett jelentések szerint a hétfői nagy zivatarfront *gyakorlatilag az egész országra kiterjedt,* s a jelentő állomásoknak csupán 15 százaléka mért 10 milliméternél kisebb csapadékot. Az aszálytól leginkább szenvedő tiszántúli és északkeleti vidékek, valamint a Dunántúl északnyugati csücske, továbbá Zala megye nagy része viszont ismét kimaradt a bőséges csapadék zónájából.

30—60 milliméteres nagy esők voltak a Bakony környékén, továbbá Somogy megyében, a Duna-kanyartól Dunaújvárosig a folyó mindkét partján körülbelül 100 kilométer széles sávon, a Duna—Tisza közén, a Mátrától északra fekvő területeken és Miskolc környékén. Kunszentmiklósról 65, Cserépfalváról 69, a Nógrád megyei Tar és a Bács megyei Tompa község határából 80, illetve 84 milliméter csapadékot adó felhőszakadást jelentettek a megfigyelők. A fővárosban zajlott zivatarok hétfőn 37 milliméter csapadékot adtak. Számos vidéken a nagyobb zivatarok »jégmagos« záporral indultak. A széllökések Siófok és Keszthely vidékén elérték a 75—90 kilométeres óránkénti sebességet.

Nagyobb arányú *jégkárról* érkezett jelentés Zala, Somogy, Szabolcs-Szatmár és Fejér megyéből. Zalában hétfőn délután 4—5 perces jégverés ért harmincegy községet. A jég egyes területeken valósággal letarolta a termést, a kalászosokat, a kapásnövényeket és a szőlőket egyaránt. Összesen 40 000 hold területet ért jégverés a megyében.

Borsod megyéből ugyanekkor hazánkban eléggé szokatlan elemi csapásról, *sáskajárásról* adtak jelentést. A megye két, egymástól 30—35 kilométerre fekvő községében — Legyesbénye és Hejőszalonta határában — olasz sáskák lepték el a lucernát. Legyesbényén, mire észrevették a hívatlan vendégeket, száz hold lucernából hatvanat teljesen letaroltak. A megye vezetői azonnal riadóztatták a növényvédő állomást, amelynek segítségével elejét vették a további kártevésnek.

A hétfői hőmérsékleti maximumok északnyugaton 23—27, másutt 28—30 fokig emelkedtek, a keddiek azonban már megmaradtak a mérsékeltnek számító 23—28 fokos szinten. A Balaton feletti levegő kedden délelőtt 22 fok volt, a víz azonban tovább tartotta a 25 fokos melegét.

A következő 36 órában — a Közép-Európa felett kialakulóban levő kisebb anticiklon hatására — csendesebb és kissé szárazabb lesz az időjárás. A nappali felhőképződést már csak szórványosan kísérik kisebb záporesők, zivatarok. A szerdai maximumok előreláthatólag 23—28 fok között alakulnak ki országszerte.

Elutazott a Francia Kommunista Párt küldöttsége

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának meghívására Georges *Marchaisnak*, a Francia Kommunista Párt Politikai Bizottsága tagjának, a Központi Bizottság titkárának vezetésével öttagú francia pártmunkásküldöttség kéthetes látogatást tett hazánkban. A küldöttség magyarországi tartózkodása során megismerkedett hazánk életével, megtekintett több ipari létesítményt, látogatást tett egy állami gazdaságban és egy termelőszövetkezetben, találkozott pártunk több vezetőjével. A francia küldöttséget elutazása előtt fogadta *Kádár* János, az MSZMP Központi Bizottságának első titkára. A küldöttséget keddi elutazásakor a Ferihegyi repülőtéren *Komócsin* Zoltán, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja és *Puja* Frigyes, a Központi Bizottság osztályvezetője búcsúztatta.

Száz „fehér folt" Budapesten

Intézkedések a zöldség- és gyümölcsellátás javítására

A főváros zöldség- és gyümölcsellátásáról sajtótájékoztatót tartott Sásdi Sándor, a fővárosi tanács kereskedelmi osztályának vezetője. Elmondotta, hogy paradicsomból az idén jó termés ígérkezik, szabadföldi uborkából néhány napon belül nagy mennyiség kerül piacra. Kevés a meggy, a málnatermés jó közepes. Nyári alma, körte, szilva előreláthatólag lesz elég, őszibarackból csak Szeged környékén számítanak jó termésre.

A szállítás a tavalyihoz képest nem fejlődött jelentősen. A vasúti szállítást lassítja, hogy későn állítják be a vasúti kocsikat, s ez akadályozza a korai rakodást, pedig az áruval teli teherkocsik hajnali öt órakor kint vannak már a rakodóhelyen. Az átadó és átvevő szervek közötti minőségi viták hosszú ideig tartanak, hosszadalmas még a számlázás. A Nagyvásártelepen, az ellenőrzés tapasztalata szerint egy-két óráig tartózkodnak a kocsik, így az áru később kerül az üzletekbe, mint kellene. Egy gépkocsin 15—16 üzlet részére szállítanak árut, s előfordul, hogy az utolsóba a déli órákban érkeznek. A sajtótájékoztatón elmondották, hogy ezentúl a tsz-ek maguk szállítják az árut Budapestre. A Belkereskedelmi Minisztérium intézkedett, hogy az átadó-átvevő szervek közötti tárgyalások meggyorsítására a minősítésnél a KERMI szakemberei is részt vesznek. Ezenkívül a vállalati ellenőrök mellett a KERMI munkatársai is ellenőrzik ezentúl, hogy az üzletekben a másodosztályú árut nem első osztályú áron értékesítik-e. Az eddigi ellenőrzések szerint a boltokban még sok a visszaélés: gyakran az előző napi áron adják a régi, fonnyadt zöldséget, gyümölcsöt, vagy az első osztályút összekeverik a másodosztályúval. A fővárosi tanács kereskedelmi szervei, a KERMI és az Állami Kereskedelmi Felügyelőség szakembereivel együttműködve, havonta kétszer ellenőrzik az üzleteket Budapest egész területén.

Az ellenőrök véleménye szerint kevesebb a panasz, hogy a friss árut raktárban tartják addig, amíg a régit el nem adták.

A SZÖVOSZ vállalatain kívül az őstermelők is sok árut hoznak, ezen belül növekszik a tsz-ek aránya.

Korszerűsítik a csarnokokat, piacokat. Tovább bővítik az üzlethálózatot. Az 1960-as vizsgálat idején 83 kereskedelmi »fehér foltot« találtak Budapesten. Ötszáz méter sugarú körzetek ezek, amelyekben még élelmiszerbolt sincs. 43-at azóta már megszüntettek, de az új városrészek, lakótelepek épülésével a »fehér foltok« száma ismét megszaporodott: több mint százra. A tervek szerint az idén is építenek új üzleteket ezeken a területeken, jövőre pedig 26-ot terveznek.

Illetékesek nyilatkozata

a kismotorok közlekedéséről

A Belügyminisztérium közlekedési csoportfőnöksége és a Közlekedés- és Postaügyi Minisztérium hatodik főosztálya szabályozta az 50 köbcentiméternél kisebb hengerűrtartalmú járművek közlekedését. Ezzel kapcsolatban az illetékesek elmondták:

— A segédmotoros kerékpárokra vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni azokra a motorkerékpárokra (kismotorokra), amelyeknek hengerűrtartalma legfeljebb 50 köbcentiméter, s óránként 40 kilométernél nagyobb sebességgel képesek haladni, de az 50 kilométeres sebességet konstrukciójuknál fogva nem léphetik túl.

— Azok a legfeljebb 50 köbcentiméter hengerűrtartalmú motorkerékpárok, amelyek 50 kilométernél nagyobb sebességgel haladhatnak, átmenetileg a jelenlegi vizsgáztatásoknak megfelelően közlekedhetnek. 1966 január elsejétől kezdődően azonban csak motorkerékpárként vehetnek részt a közúti forgalomban. Ez a kedvezmény vonatkozik azokra a motorkerékpárokra is, amelyeket ez év végéig — a korábbi gyakorlatnak megfelelően — segédmotoros kerékpárként vizsgáztattak le.

— Azok a motorkerékpárok, amelyek konstrukciójuknál fogva két személy szállítására alkalmasak, mindenképpen motorkerékpárként közlekedhetnek — rendszámtáblával és forgalmi engedéllyel ellátva —, ha üzemben tartójuk két személyre kívánja levizsgáztatni. Ha azonban csak egy személyre vizsgáztatja le, akkor segédmotoros kerékpárként kell elbírálni.

KGST-bizottsági ülés Szófiában

A KGST tudományos és műszaki kutatások összehangolásával foglalkozó állandó bizottsága június 16-tól 22-ig Szófiában tartotta meg hatodik ülésszakát. A KGST-tagállamok küldöttségein kívül megfigyelőként Kuba képviselője is részt vett az ülésszakon.

A bizottság megvitatta, hogyan hajtják végre a KGST-tagállamok az 1964—1965. évi tudományos és műszaki kutatások összehangolására vonatkozó tervet, s hogyan áll az 1966—1970 közötti időszakban végzendő kutatások összehangolására irányuló tervek előkészítése.

A Veszprém megyei népfrontbizottság ülése

Kedden ülést tartott a Hazafias Népfront megyei elnöksége Veszprémben, Dr. *Bakos* Istvánnak, az MSZMP Veszprém megyei bizottsága első titkárának bel- és külpolitikai tájékoztatója után megbeszélték a második félévi tennivalókat.

A Hazafias Népfront megyei vezetői továbbrá is a mezőgazdasággal kapcsolatos tevékenységet tartják a legfontosabbnak. Megállapították, hogy már több mint száz kiváló mezőgazdasági szakember tevékenykedik rendszeresen a különböző akcióbizottságokban. Az ő érdemük a 36 kihelyezett mezőgazdasági technikum létrehozása a szakmunkás-tanfolyamok ellenőrzése és a különböző tanfolyamok szervezése is. 1965 januárjában újabb technikumi kihelyezett osztályt indítanak az állattenyésztési, a növénytermesztési és a kertészeti szakmában. A termelőszövetkezetekben különböző szakkörökben biztosítják a tagok továbbképzését. A nyugdíjas mezőgazdászok vállalták, hogy társadalmi munkában ez év végéig mintegy 1000 hold talajelőkészítési és telepítési munka irányítását és ellenőrzését végzik el.

Kitüntetés

A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Takács* Sándornak, a Vegyipari Dolgozók Szakszervezete elnökének, több évtizedes eredményes mozgalmi munkásságáért a Munka Érdemrend arany fokozatát adományozta.

A kitüntetést kedden délután *Brutyó* János, a SZOT főtitkára adta át a vegyipari szakszervezet székházában.

Újabb ötszáz magyar ösztöndíjas megy külföldre

Összel újabb ötszáz magyar ösztöndíjas kezdi meg tanulmányait külföldi felsőoktatási intézményekben, a Művelődésügyi Minisztérium tavalyi év végén meghirdetett pályázatára jelentkezett 2500 fiatal közül. Az ösztöndíjasok nagyobb része a műszaki tudományok különböző szakterületein, kisebb része pedig agrár- és társadalomtudományi szakokon végzi majd tanulmányait. A fiatalok, diplomájuk megszerzése után itthon a népgazdaság igényeinek megfelelően, előre meghatározott szakterületeken dolgoznak majd.

Megkezdték az Erzsébet-híd utolsó pályaelemeinek beemelését

Kedd reggel megkezdték az épülő Erzsébet-híd utolsó pályaelemeinek beemelését. Délelőtt fél tízre a híd 27 merevítő tartójából már a 19-et függesztették fel a kábelekkel s kapcsolták a meglevő pályatesthez. A hátralevő tartók és a már uszályokon nyugvó pályaelemek végleges elhelyezése, beépítése körülbelül egy hónap múlva fejeződik be. Az utolsó tartó beillesztésével kerülhet sor a parti- és a felfüggesztett hídszerkezet összekapcsolására, majd hosszadalmas munkával többek között a sínek, kábelcsatornák, gyalogjárók elhelyezésére.

Felbocsátották a Szovjetunióban a Kozmosz—33-at

A Szovjetunióban a kozmikus kutatási programnak megfelelően kedden pályájára bocsátották a Kozmosz—33 mesterséges holdat. A mesterséges hold fedélzetén tudományos berendezést helyeztek el.

A szputnyik pályájának főbb adatai:

— kezdeti keringési idő 89,38 perc;

— a Földtől való maximális távolsága (apogeum) 293 kilométer;

— minimális távolsága (perigeum) 209 kilométer;

— pályájának az egyenlítő síkjával bezárt hajlásszöge — 65 fok.

A tudományos berendezésen kívül a szputnyikon elhelyeztek egy rádióadót, amely a 19,995 megahertz frekvencián működik és egy rádió-távmérési rendszert, hogy adatokat továbbítson a Földre a műszerek és a tudományos berendezés működéséről.

A mesterséges holdon elhelyezett berendezés normálisan működik. A koordinációs számítóközpont feldolgozza a szputnyikról érkező adatokat.

Szovjet és amerikai szakemberek újabb együttműködése

Moszkvából jelenti a *TASZSZ:* Moszkvában hivatalosan bejelentették, hogy július 14—15-én *szovjet és amerikai szakemberek találkoznak* Washingtonban, hogy megállapítsák, *milyen lehetőségek vannak* a tenger vizének nukleáris energia segítségével *ivóvízzé való változtatására.*

A szovjet állami atomenergiabizottság rámutatott arra, hogy a Szovjetunióban évek óta folynak kísérletek, amelyeknek célja hatékony módozatok kidolgozása a tengervíz ihatóvá tételére a nukleáris energia segítségével. Az Egyesült Államokban is végeznek hasonló kísérleteket.

A közlemény rámutat a tengervíz ihatóvá tételének nagy népgazdasági jelentőségére. Köztudomású, hogy az iparilag fejlett országokban ugyanúgy, mint a fejlődésben levő országokban egyre növekszik az ivóvízszükséglet. A legutóbbi tudományos és technikai eredmények alapján feltételezhető, hogy a nukleáris energia segítségével sikerül megoldani ezt a problémát.

*

Nyugati hírügynökségi jelentések szerint Washingtonban *Johnson* elnök sajtóértekezleten jelentette be a szovjet és amerikai szakemberek említett összejövetelére vonatkozó megállapodást.

A népi ellenőrök javaslata:

Telepítsék vidékre a tanács vasipari vállalatait

A budapesti népi ellenőrök egyik legutóbbi vizsgálata arra hívta fel az illetékesek figyelmét, hogy a tanács vasipari vállalatainak többsége lakóházakban, vagy lakóházak közé ékelt helyeken dolgozik. Fejlesztésükre, bővítésükre így nincs lehetőség, ráadásul a pincékben és az udvarokon dolgozó gépek zaja több ezer ember nyugalmát zavarja. A vállalatok pedig jónéhány esetben olyan munkákat végeznek, amelyek túlnőnek a tanácsi ipar feladatain, keretein.

Ezért indítványozták, hogy az érintett szervek — a Fővárosi Tanács, a Kohó- és Gépipari Minisztérium, a Kisipari Szövetkeztek Országos Szövetsége és az Országos Tervhivatal — készítsenek összehangolt, hoszabb időre szóló tervet a helyzet rendezésére, a visszásságok megszüntetésére. Egyes termékek gyártását telepítsék vidékre és bízzák az erre alkalmas állami vállalatokra, másokét pedig a leggazdaságosabban dolgozó üzemekben összpontosítsák. Az ésszerű átszervezés arra is lehetőséget adna, hogy a rendelkezésre álló fejlesztési és felújítási keretet az eddiginél jobban kihasználják, hatásosabban kamatoztassák.

Közvetlen autóbuszjáratok Magyarország és Csehszlovákia között

Magyarország és Csehszlovákia között az átmenő utasforgalom további könnyítése érdekében, a két állam között létrejött megállapodás alapján, menetrendszerű autóbuszforgalmat indítanak. A KPM Autóközlekedési Vezérigazgatóságon kedden tájékoztatták a június 29-én meginduló új autóbuszforgalomról a sajtó képviselőit. A menetrendszerű magyar—csehszlovák autóbuszjáratokat egyelőre hat vonalon járatják. Az útvonalak a következők:

1. Komárom—Komarno, napi öt helyi járatpárral.

2. Budapest—Komárom országhatár—Nyitra, napi 2 járatpárral. A viteldíj 70,40 forint.

3. Salgótarján—Somoskőújfalu országhatár—Losonc, napi egy járatpárral. A viteldíj 15,80 forint.

4. Miskolctapolca—Miskolc—Kassa, napi két járatpárral. A viteldíj 40,50 forint.

5. Pozsony—Rajka országhatár—Győr—Veszprém—Keszthely, hetente háromszor egy-egy járatpárral. A járatok hétfőn, szombaton és vasárnap közlekednek. A viteldíj 109,60 forint.

6. Győr—Rajka országhatár—Pozsony, napi négy járattal. A viteldíj 34,70 forint.

Salgótarján—Losonc között kizárólag magyar, Pozsony—Keszthely között kizárólag csehszlovák autóbuszok közlekednek. A járatokat csak átmenő utasok vehetik igénybe. A magyar—csehszlovák nemzetközi autóbuszjáratokra a menetjegyet az autóbuszok jegykezelői, elővételben az autóközlekedési vállalatok jegypénztárai és a kijelölt IBUSZ-irodák árusítják. Elővételben vásárolhatók visszautazásra szóló menetjegyek is, üljőhely-biztosítással. A Hivatalos Autóbusz Menetrend pótlásaként megjelenik ezeknek a nemzetközi átmenő autóbuszjáratoknak a menetrendje is.

Divatirány: a kényelem

1200 cipőmodellt mutattak be a kereskedelemnek

Hat cipőgyár tervező részlegei kedden a Városligetben, a vásár könnyűipari pavilonjában tárták a szakértők elé a jövő évre szánt kollekciójukat. 1200 cipőmodellt mutattak be. A női cipők sarka alacsonyabb, az orrforma szélesebb. Sok cipőbe a járást könnyítő laticelbetétet tettek. Nappali viseletre újszerű, sportos cipőket terveztek és talpbéléssel egybedolgozott, könnyű, teljesen összehajtható mikroporózus talpú cipőket. Újdonság a talppal egybeépített külső gumirámás cipő, amely a latyakos időben is biztos védelmet nyújt a lábnak.

A gyermekcipőknél minden korosztály részére az évszaknak és a láb egészségi követelményeinek megfelelő modelleket terveztek. A bemutatott cipőmodelleknek 60—65 százalékát választotta ki a kereskedelem, ezek kerülnek a jövő évben sorozatgyártásra.

A TeleVízió műsoráról

A *labdarúgás* rajongói nem panaszkodhattak az elmúlt héten — a Televízióra. Három mérkőzés — ebből kettő 120 perces — egy hét alatt, mind a három az esti vagy késő délutáni órákban, mint tv-műsor, a vérmes szurkolókat is kielégíti. Emellett közvetítették a vasárnapi, nemzetközi atlétikai viadalt, valamint kétszer másfél órában a teke Európa-bajnokságot. Ennyi sportesemény mellett természetesen kevesebb idő jutott a műsor művészi részére. Többnyire a szokásos sorozatok szerepeltek a programban, a szokásos színvonalon.

A TV Olvasóterme

Eltért, viszont méghozzá jó irányban tért el a sorozat rendjétől a *Televízió Olvasótermének* műsora. *Bárány* Tamás a bírósági tárgyalás formáját alkalmazta *Flaubert Bovaryné* című regényének elemzésére. Az »irodalmi törvényszék« ötlete már több ízben is bevált, de még nem járt le, sok jó lehetőség rejlik még ebben a módszerben. A bírósági keretjáték segítségével drámaibb, mozgalmasabb a műsor, szórakoztatóbban közli az irodalmi ismereteket. A regényből bemutatott, dramatizált részletek gondos tolmácsolása *Horváth* Tibor rendező, *Czóbel* Anna vezető operatőr és a színészek, elsősorban *Szemes* Mari és *Pándy* Lajos tehetségét dicséri. A játékot *Szakáts* Miklós vezette szokott, könnyed eleganciájával. *Ungvári* Tamás ezúttal mint szakértő szerepelt, színes, fordulatos csevegéssel »védte meg« a törvényszéken az írót.

Ezzel a jó módszerrel sem sikerült megoldani a sorozat súlyos gondját; a vetélkedőt. Most a versenyzők tartalmasabb feladatot kaptak, nem adatokat, neveket és számokat kérdeztek tőlük, mint általában szokásos. Ebben a szerkezetben konstruktív részt képviselt volna a vetélkedő, ha sikerült volna. Csakhogy a televízióban szerepelni, közvetlenül, folyamatosan és szellemesen beszélni, különösebb felkészülés nélkül, nem könnyű. A színvonalas, hatásosan felépített törvényszéki tárgyaláshoz rendkívül gyenge vetélkedő csatlakozott s ez rontotta az egész műsort. Kérdés, szükség volt-e rá, van-e ebben a műsorban egyáltalán nyilvános vetélkedőre alkalom, s vajon nem jártunk-e volna jobban, ha Bárány Tamás írja meg és színészek mondják el a nézők »esküdt-szövegét« is. Az *Olvasóterem* célja irodalmi ismeretterjesztés, szórakoztató módon. A nyilvános vetélkedő is egy módszer a sok közül, őszintén szólva már kissé megúnt módszer. Nem kell tehát mindenáron ragaszkodni hozzá.

Röviden

Érdekes riportot készített *Demeter* Imre az Operaház művészeivel a balettegyüttes skandináviai turnéjáról. Tetszett a közvetlen beszélgetés. Kár, hogy a művészeket kísérő fotoriporter, *Keleti* Éva fényképeit — magyarázat nélkül — csak a beszélgetés kényszerszüneteiben mutatták be.

A *TV Híradóból* kitűnt a *fajszi tragédiáról* készített riport. A községben három gyermek és a segítségükre siető felnőtt a Dunába fulladt. A televízió munkatársai a temetésről készített riportba tömörítették, minden különösebb dokumentum nélkül, az egész tragédiát, feleleventették magát az eseményt.

A *Vidám illemtan* megint játékosra, szórakoztatóra sikerült. — Érdekes, színes volt *Boldizsár* Iván most már jól illusztrált dél-amerikai útijegyzete. — A *Kábelgyárban* készített riport sem nélkülözte a látványosságot. — Lelkiismeretes szerkesztői, riporteri munkát tükröz a *Mikroszkóp alatt az építőipar* című sorozat, a műsor formája azonban még nem bontakozott ki teljesen.

Vilcsek Anna

Vágy a szilfák alatt

O'Neill tragédiája Kecskeméten

Élet és életmű: a monográfiák kedvelt vadászterülete az a határmezsgye, ahol a kettő érintkezik. Ahol az életrajzi valóság a műben s a mű születéstörténete az életrajzban tetten érhető. Nem mindig tiszta munka az életrajzírók e lelkes portyázása — a kombinációs lehetőségek, a kiagyalt összefüggések, a tetszetős elméletek között nemegyszer önkényesen és túlzott gusztussal válogató utókor gyakran esik a bálványozás és a pletykaéhes kisszerűség kettős bűnébe. Eugene *O'Neill*, az amerikai irodalom mindeddig legnagyobb drámaíróját, e nyomozásokat és verejtékes kombinációkat maga tette fölöslegessé, oly pőrén és védtelenül állt az életrajzírók és irodalomtörténészek lencséje elé. Élete, legszemélyesebb élmény-anyaga szakadatlanul és szinte végzetesen áradt életművébe, legnagyobb darabjaiban egy nyomasztó kényszer hatása alatt írta meg mindazt, amit legpregnánsabban, életre szólóan családja történetében látott és érzékelt. Zsenije és e szenvedésekkel zsúfolt élet tragikus szerencséje — vagy mondjuk így: az író szerencséje és az egyén tragikuma — emelte a legszemélyesebbet a nagy művészet régióiba. Hiszen az életrajzi valóság ennyire leplezetlen átáramlása a műbe csupán a világirodalom ritka pillanataiban teremt ilyen nagyszerű, az általános emberit érintő művészi eredményt. A dilettáns is azzal igazolja tevékenységét, hogy *vele* mindez *valóban* megtörtént.

Csakhogy O'Neill e kínzóan személyes élményeiben meglátta egy kor, egy társadalom, egy életforma ábrázolásának lehetőségeit. Legtöbb művének főszereplője: az emberi szenvedés és az emberi konfliktusok szinte misztikus teste, a család. Ebben a mikrokozmikus egységben jelenik meg a teljes élet, minden bonyolultságával, szépségével és szörnyűségeivel. De a család misztérium-rejtélyeit boncolva, a lélek mély-rétegeit kutatva, a megfoghatatlannak látszó végzet után nyomozva az elgyötört lelkek sorsközösségében meglátja a család zárt egységében a miniatűr társadalmat is. Még az *Amerikai Elektra* előtt írja egyik levelében: »*... szimbolikus és tényszerű életrajz, hogy mi megy végbe Amerika (és nemcsak Amerika) egy széles rétegének lelkületében éppen most. Tulajdonképpen első darabja egy trilógiának, mely napjaink betegségének gyökeréig hatol...*«. Tehát a kor *betegségét* kutatta, ezért találkozunk műveiben annyi patologikus esettel és alakkal: nem *l'art pour l'art* érdekelték a lélektani végletességek — amint egy időben divatos volt szemére vetni, hogy nem tud szabadulni a freudizmus bűvöletéből —, hanem az egyén betegségében kereste a kor betegségének magyarázatát. De vajon ezek a betegségek — mint például a harácsoló vagyonteremtés könyörtelensége, a földéhség — nem mutatnak többet az egyén lelki eltorzulásainál? »Mi megy végbe Amerika (és nemcsak Amerika) egy széles rétegének lelkületében« — az egyéni röntgenkép egy társadalom látleletét is elénk tárja.

1924-ben keletkezett tragédiája, a *Vágy a szilfák alatt*, szintén a család zárt, beteg testében keresi a kórt. O'Neill egy broadwayi szállodaszobában jött a világra, gyermekkorát turnézó szüleivel szintén szállodaszobákban töltötte, majd internátusokba került és később sem kapta meg a »boldog otthon« élményét. A *Vágy a szilfák alatt* is az otthon után való sóvárgás drámája. Tulajdonképpen a darab minden szereplőjét ez az alapvetően emberi vágy hajtja. Az otthon jelenti a biztonságot és a szeretetet. De a természetes emberi vágy beteljesülésének embertelenek a feltételei: eltorzul a vagyonteremtés, a földszerzés kényszere alatt. S amikor a szeretet és a szerelem áttörné a korlátokat, már csak torz lelkeket talál, még gyilkol is, holott az életet akarná. A tragédia elkerülhetetlen, mert a boldogságkeresés eszközei embertelenek.

A kecskeméti Katona József Színház előadását *Seregi* László rendezte. Nagy darabhoz méltó felkészültséggel, elmélyült intuícióval. A történet a múlt század derekán játszódik: Seregi csupán arányira hangsúlyozza ezt, amennyire az időbeli elhelyezés a legszükségesebb történeti realitást adja, egyébként nem törekszik fölöslegesen retrospektív korszerűségre. Inkább — drámaibb módon a váltakozó nyomású atmoszféra megteremtésével támaszt a színpadon rendkívül nyomasztó, minden pillanatban robbanásig feszült és a korhűséget is jobban szolgáló világot (Csupán az első kép sejtelmes, tömör, sokatmondó expozícióját éreztem lazának, nem eléggé sűrűnek. Simeon és Peter darabos mondatainak itt olyan súlya van, mint egy-egy kimunkált verssornak: nyomasztó évtizedek vonulnak előttünk.) Seregi keze nyomán teljes monumentalitásában látjuk a darab építkezését: O'Neillnél sohasem találkozunk csevegő dialógusokkal, minden mondat tovább építi a drámát, pontosan kinyomozható helye és funkciója van. A rendező is így dolgozott, hangsúlyaival, kiemeléseivel úgy bánt, hogy mindig éreztem a darab belső folyamatosságát, roppant összefüggéseit — de a konstrukció sohasem nyomta el a fojtogató érzelmi telítettséget. Rendezői *trouvaille*-ai — mint például Abbie mohó és boldog mosogatása, ahogy ezt a birtokbavétel már-már rituális szertartásává növesztette, vagy a hálószoba falán átizzó szerelmi jelenet — mind az írói gondolat szerves és ihletett megvalósítása.

Vendégművészként *Gordon* Zsuzsa játszotta Abbie szerepét. Egy tízegynéhány éves színészi pálya kiemelkedő pillanatának lehetünk tanúi. Minden művész életében vannak a standard-teljesítményeket felülmúló nagy találkozások: Gordon Zsuzsával, ha nem is először életében, ez történt. Átgondolt, tudatosan kimunkált alakításában — ez sem lenne kevés — azt a bizonyos többletet érezni, ami már nem elhatározás és művesség, hanem valamely ritka erősségű belső rezonálás, értelem és ösztön közös intuíciójának kérdése. Minden mozdulata, hangsúlya és hangváltása, feszülése és feloldódása e bonyolult és rendkívül nehéz színészi feladatot jelentő nőalak érzelmi rezdüléseiről olyan szuggesztív és pontos »híradást« nyújt, mely valóban ritkán adatik meg színész és szerep találkozásakor. Egy karakter egységében meg tudta oldani, lélektani zökkenők és erőszakolt váltások nélkül, a legvégletesebb tulajdonságok, az egymást tragikusan feltételező jó és rossz megragadó folyamatosságát, belső összefüggéseit. A legemberibben megmutatta a szörnyszülöttet és a szörnytettben az emberit — törés nélkül, megrendítő hitelességgel.

A bibliai erejű, kemény és kíméletlen Ephraim alakját *Jánoky* Sándor formálta meg. Szép, következetesen kidolgozott alakítás, különösen a fináléban érik tragikusan komorrá. Jánoky egy tiszteletre méltó, nagymúltú, de ma már egyre inkább kiveső játékstílus pátoszát hozza a színpadra, s ez Ephraim alakjától nem idegen, hatásos, erőteljes és valóban biblikusan pátriárkális. A nagy hálószobai vallomás jelenetében azonban még egyszerűbbnek, emberibbnek képzelem a figurát: itt felodódik, pőrén kiadja magát ez a kőkemény öreg ember, talán először és valamindenesetre utoljára életében.

Eben: *Fekete* Tibor. Érezhetően kemény küzdelemmel kivívott alakítás, de ez a viaskodás nem visszahúzó erőként, hanem a figurát robbanásig töltő energiafeszültségként jelentkezik. Nem csökkenti, hanem izgalmassá teszi a művészi eredményt. Olykor vannak elcsukló pillanatai, mintha egy percre elfáradna ebben a küzdelemben — de nyomban felülkerekedik gyengeségén, s még nagyobb és meggyőzőbb nevülettel teremti tovább a figurát. Fiatal színész nagy erőpróbája ez a szerep és Fekete Tibor nemcsak állta a próbát, hanem néhány nagy jelenettel is megajándékozta a közönséget.

A két idősebb testvért *Bárdy* György és *Major* Pál formálta meg. Bárdy a nyers darabosságából is valami groteszk, kétségbeesett lírát teremt — ez a jó és eredeti hangvétele. Egyszer-kétszer azonban enged a könnyebb megoldást jelentő karikírozás csábításának. Major alakítását bizonytalannak éreztem, darabosságában túl sok az »eszköz«.

Csinády István díszlete kifejező légkört teremt és — nem utolsósorban — rendkívül ötletesen pratikus. Csak a darab két fontos szereplőjét, a házra nyirkos burjánzással, fojtogatóan ráboruló szilfák érzékletesebb, nyomasztóbb jelenlétét hiányoltam. *Benedek* István és *Zeke* Zoltán fordítása jó, plasztikus színpadi szöveg.

Görgey Gábor

Szabó Lajos festőművész kiállítása

A Fényes Adolf-teremben nyílt meg *Szabó* Lajos festőművész tárlata. Bemutatott képei nagyrészt a legutóbbi négy esztendőből valók. Témái közt munkaábrázolásokat, néhány portrét és tájképet találunk.

A művész legfőbb törekvése a közérthetőség. Festményein a kompozíciót, a felületek kidolgozását ennek rendeli alá. Nem változtat a látott világon, hanem a legapróbb részletekig hiven igyekszik azt visszaadni. Az utóbbi évek, sőt évtizedek, művészi újat keresése távol áll tőle. Úgy tűnik, hogy így elkerülhet sok buktatót, ámde az igazi előrehaladásért gyakran vállalni kell a tévedések kockázatát is.

Szabó Lajos piktúrája most egyhelyben topog. Munkásságát az eddigi irányban már kiteljesítette. További fejlődése érdekében fel kell kutatnia azokat az eszközöket, amelyekkel mondanivalóját — és művészi egyéniségét —, korszerűen fejezheti ki. Adottsága megvan hozzá; megfigyelő készsége, emberszeretete, hivatástudata a zálog erre.

S. M.

A berlini Humboldt egyetem hét harmadéves történelemszakos diákja elhatározta, hogy megírja az egykori nordhauseni Dora koncentrációs tábor történetét. Ha valaki Magyarországról — akár személyes élmény alapján, akár más módon — részleteket ismer az egykori nordhauseni tábor foglyainak életéről, sorsáról, arra kérik, közölje adatait a berlini Humboldt egyetem német történelmi tanszékével.

NAPLÓ

Június 24

Hétfőn délután Bukarestben megnyílt a szocialista országok műszaki könyvkiadóinak második tanácskozása.

♧

»Szonya professzor«, Kertész Erzsébet könyve — Szonya Kovalevszkájának, a világ első női egyetemi tanárának életregénye —, amely tavaly a Móra Könyvkiadónál jelent meg, ez évben a lengyel Nasza Ksiegarnia kiadásában is megjelenik.

∞

Jégrevühöz szerződött Sjoukje Dijkstra, a sokszoros világbajnoknő. A holland műkorcsolyázónő, akinek az édesapja gazdag orvos, sokszor nyilatkozott: nem lesz profi. Most mégis megváltoztatta szándékát, és évi 90 000 dollár gázsiért a Holyday in Ice nevű amerikai társulatnak lett a primadonnája.

#

Szenes Annát, Szenes Bélának, a húszas évek népszerű vígjátékírójának leányát, aki 1944 őszén palesztinai támaszpontról elindulva, ejtőernyővel Magyarországon leugrott, a náci vérbírák halálra ítélték és kivégeztették. Életéről és mártírhaláláról most egymillió dolláros költséggel filmet készítenek. Szenes Anna családja kikötötte, hogy a filmvállalkozó német tőkét nem vehet igénybe és német verziót nem készíthet a filmből.

⊙

A Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata gondozásában megjelent Az én múzeumom népszerű sorozat 4. füzete: Végvári Lajos: Hals, Rembrandt, Vermeer című munkája, valamint Szalay Imre: Balatonfüred című kiadványa. A kiadó az olvasóközönség kívánságára, Az én múzeumom sorozat egyes számait, a jövőben nagyobb, 40 ezres példányszámban jelenteti meg.

#

A Német Szocialista Művészet című kiállítás június 28-án zárul az Ernst Múzeumban.

♥

Tokióban épül a világ legmodernebb színháza. Az 1350 ülőhely mindegyikét fülhallgatóval szerelik fel, hogy a nézők a darab angol, francia, és német nyelvű szimultán fordítását hallhassák.

⊙

Margot Fonteyn, a világhírű angol ballerina minden fellépését lemondta. Ebben a szezonban már nem táncol, a nyári ünnepi játékokon sem vesz részt. Hosszabb időre Panamába utazott, férjének, Robert Arias diplomatának beteggyához. Arias ellen merényletet követtek el, állapota igen súlyos.

∗

A nemzetközi ifjúsági díjat odaítélő televíziófesztivált első ízben Münchenben rendezték meg. A versenyben díjat kapott egy szovjet-, egy NDK- és egy csehszlovák televíziófilm.

♧

A Nagy Honvédő Háború története első kötetének megjelenésével a Zrínyi katonai kiadó megkezdte a Szovjetunióban már több kiadást megért hatkötetes munka magyar nyelvű közreadását.

#

Az NDK televíziója több magyar művet is bemutat a napokban. Sugározzák a Szegény gazdagok és az Esős vasárnap című filmet, stúdióelőadásban bemutatják Kertész Imre—Fényes Szabolcs vígjátékát Házasságból elégtelen címmel.

DERKOVITS GYULA EMLÉKÜLÉS a Nemzeti Galériában

Derkovits Gyula halálának 30. évfordulója alkalmából ünnepi ülést tartottak a Magyar Nemzeti Galériában.

Pogány Ö. Gábor főigazgató megemlékezésében Derkovits életműve elemzésének problémáiról beszélt. Egyre több olyan tanulmány jelenik meg — mondotta —, amely formai ismertetések végtelenébe fullasztja művészetét a történelmi és társadalmi elemzés helyett. Pedig Derkovits munkásságára *az eszmeiség primátusa a jellemző*, műveinek osztályharcos telítettsége esztétikai axióma. Enélkül nem lehet közelférkőzni alkotásainak lényegéhez, melyekben a munkásosztály pártjának elmélete kapott képi megfogalmazást.

A megemlékezés után *Oelmacher* Anna tartott előadást Derkovits Gyula és a szocialista képzőművészek csoportja címmel.

Bevezetőjében elmondta, hogy Derkovits *nem magányos üstökös*. Művészetének közvetlen előzményeit a Nyolcak munkásságában kereshetjük, követői pedig a szocialista képzőművészek csoportjának fiataljai, akik talán még nehezebb körülmények között dolgoztak mint Derkovits. S ez nemcsak az anyagi viszonyokra vonatkozik, hanem a szellemi magukrahagyatottságra is. Derkovits zsenije messzebbre látott, mint a csoport bármelyik tagja, konkrét hatása szinte képről képre kimutatható.

Ezután *Szabó* Júlia felolvasta Derkovits Gyula önarcképei című tanulmányát.

Az ünnepi ülésen felszólalt Derkovits Gyuláné is, aki néhány történetet elevenített fel férje életéből, alkotó munkásságából.

A velencei Biennale díjnyertesei

Kiosztották a 32. velencei Biennalé díjait. Az idegen művészek számára alapított első díjat Robert *Rauschenberg* amerikai festő és a magyar származású *Kemény* Zoltán svájci szobrász nyerte. Rauschenberg képeinek az a jellegzetessége, hogy fotókat és háromdimenziójú testeket illeszt festményeibe, Kemény Zoltán pedig gépalkatrészeket használ fel erdők, fák, virágok, s általában a természet illúziójának felidézésére. Mindketten az olasz állam kétmillió lírás díját kapták.

Velence városának ugyancsak kétmillió lírás díját Andrea *Cascella* és Arnaldo *Pomodoro* nyerte, a francia Roger *Bissiere* pedig a Biennaléhoz való művészi hozzájárulásáért dicséretet kapott. Fametszeteiért 500 000 lírát nyert a nyugatnémet Joseph *Fassbender*, a Bright-alapítvány ugyancsak 500 000 lírás díját szobraival a jugoszláv Bronco *Ruzic*, festményeivel a venezuelai Raffael *Soto* és a francia Jean *Ipousteguy* szobrász nyerte.

LEHEL HŰTŐSZEKRÉNY TULAJDONOSOK FIGYELEM!

KÖZPONTI HŰTŐGÉP SZERVIZÜNK HIBAFELVÉTELÉNEK TELEFONSZÁMAI:

382—336 388—192

Bejelentések: reggel 8-tól 15 óráig, szombaton: 8-tól 11 óráig

Bejelentéskor a gyártási szám szükséges

ÉRTESÍTÉS

A

FŐVÁROSI KÖZÜZEMI DÍJBESZEDŐ IGAZGATÓSÁGA

ezúton értesíti a lakosságot, hogy

1964. JÚLIUS HÓ 1-TŐL

A VÁLLALAT VALAMENNYI KIRENDELTSÉGÉBEN

HÉTKÖZNAP 9—18 ÓRÁIG,

SZOMBATON 9—11 ÓRÁIG

TART ÜGYFÉLFOGADÁST

ÉRTESÍTÉS

AZ OGV PALMA GYÁREGYSÉG VÁCI TELEPE

Vác, Derecskedülő

közli, hogy 1964. június 30-án, július 1-én és 2-án

PNEU JAVÍTÓÜZEME

LELTÁROZ

Az áru átvétel és kiadás ez idő alatt szünetel

Derkovits Gyula

ACZÉL GYÖRGY:

Vállalnunk kell korunkat

Most, amikor Derkovits Gyula, Dési Huber István, Goldman György és az egész Szocialista Képzőművész Csoport emlékét idézzük, az általuk képviselt ügyet méltatjuk.

A Szombathelyi Képtár felépítése szellemük továbbélését bizonyítja, terjesztését szolgálja, adósságunkból törleszthettünk ezzel.

Hálásan a művészi élményért, és tanulásvágyó kíváncsisággal tekintünk vissza e csoportra, mint társadalomtörténetünk egyik fontos mozgalmára, mai szocialista művészetünk előtörténetére és sok tekintetben példájára.

Művészi alkotó tevékenységükkel összefonódó jelentős tettük volt, hogy körükben először folytattak tisztázó művészeti vitákat a marxizmus szellemében.

A szocialista művészcsoport keretei között először valósult meg stílusok, tendenciák sokfélesége a szocialista egység érdekében, az egyéniségek, felfogásuk öntudatos versengése a közös és nem vitatott cél jegyében. Az ő eszmei-szakmai vitáik szolgálhattak volna tanulsággal az utókornak és következetes vállalásuk esetén a tévedések sorát takaríthatták volna meg.

A csoport azonban egyéb tevékenységében is példát mutatott, és utat tört, nehéz, ma már alig elképzelhető körülmények között. A vizuális kultúra, a művelődés mai kutatói vajon tudják-e, hogy kiállításaikon kérdőíveket osztogattak a munkásközönség ízlésállapotának és érdeklődésének megismerése céljából? S nem is csak kérdőíveket osztogattak. A csoporttagok a világháború idején munkásrajziskolát működtettek, a kiállítási és tárlatvezetést a kezdetektől egyik legfontosabb feladatuknak tekintették. Vajon hányszor gondoltak erre a tényre „a" közönség ízlésállapotának későbbi abszolutizálói, és azok, akik csupán reménytelen hangsúllyal képesek beszélni ugyancsak „a" közönségről? Arról a közönségről, melynek a csoport tagjai nem kiszolgálói, nem is elutasítói, hanem *felemelői* akartak lenni.

A művészeti kapunyitásban, ha úgy tetszik, a képzőművészeti népfrontpolitikában is példaadó elődünk e csoport. A mozgalmon kívüli művészeti baloldal megnyerésére tett állandó kísérleteikre és eredményeikre nem térünk ki, elég, ha most csak egyetlen akciójukra, a ma már közismert Magdolna utcai, Vasas székházbeli kiállításukra emlékeztetünk. Haladó művészeink java és a csoport közösen és kölcsönösen vállalta akkor a kockázatot, hogy Ámos Imrétől, Kmetty Jánostól és Perlrott Csaba Vilmostól Borbereki-Kovács Zoltánig együtt vonuljanak fel. Egy olyan kiállításon, amelyre a korabeli szélsőjobboldali sajtó nem vételenül úgy reagál, hogy „mialatt a magyar katona a keleti fronton harcol a bolsevizmus ellen, az ország fővárosában egy kiállításon vígan lobognak a vörös zászlók", s amelyet a belügyminiszter harmadnapra be is tiltott.

Ebben a művészeti mozgalomban minden humánus, szabad művészetet akaró alkotó helyet kaphatott. Leküzdötték a klikkszellemet, a zártságot. A stiláris sokszínűség nem állta útját annak, hogy felismerjék: a művészeti és a társadalmi-politikai aktivitás összekapcsolása nélkülözhetetlen. Nem ismerték az öncélú önmegvalósítást, csakis a közösség számára és érdekében végzett művészeti munkát. Mondhatnánk úgy is; az ő önmegvalósításuk a szocialista magyar művészet megteremtése volt.

Meg akarták változtatni az országot, a kizsákmányolás és elnyomás rendszerét. A két világháború közötti évtizedek művészeinek többsége egyébként is szemben állt az akkori rendszerrel. Ha megrajzoljuk a harmincas évek hivatalos Magyarországával valamiképpen szembehelyezkedő művészet keresztmetszetét, az gazdagabb képet mutat, mint a magyar művészet bármelyik megelőző szakasza. Mert lehet, hogy sok minden választotta el Bernáth Aurélt a „szentendrei" Vajda Lajostól, Farkas Istvánt Tornyai Jánostól, de egy dologban biztosan megegyeztek. Abban, hogy távol tartották magukat attól az ideológiától, amely elvárta a szolgáló művészektől a retrográd eszmék kifestését, megmintázását, hamis-hazug formák felújítását, alkalmazását.

És maradandó értékek a zenében, irodalomban is a baloldali vagy a baloldallal rokonszenvező művészek műhelyeiből kerültek ki. Ez a nemzeti hagyomány. Legnagyobb művészi példaképeink a fasizmus térnyerése idején, a fogyó levegőben, a nyomasztó korban egyre erősebb szóval tettek hitet az ember tisztaságának, a szépségnek az eszméje mellett: az irodalomban József Attila, a zenében Bartók Béla, a képzőművészetben Derkovits Gyula.

Derkovits Gyula nehéz küldetést vállalt. Forradalmi művészetet akart és teremtett a világháborúk közötti forradalmi apályperiódusok idején az ellenforradalmi Magyarországon. Közösségi művészetet kellett alkotnia olyan feltételek között, amikor az ő közösségét egyrészt terrorral szétszórták, másrészt halálra üldözték, aztán megmaradt töredékeit a föld alá kényszerítették. Proletárszocialista életművet kellett létrehoznia egy olyan hisztérikusan reakciós légkörben, amely nemhogy a forradalmian elkötelezett, hanem a provinciálistól némiképp eltérő klasszicizmusra is rásütötte a „kultúrbolsevizmus" bélyegét.

Derkovits pedig, akit emellett egyaránt sújtott a brutális proletárnyomor és az, hogy alkotószellemét csak kevesen tudták követni, mindezek ellenére a nemzeti és egyetemes művészet legmagasabb fokára jutott, „küldetését" tökéletesen betöltötte.

Fülep Lajos világosan ismeri fel, hogy Derkovits nagysága a vállalt üggyel való teljes azonosságában rejlik. „Derkovits a szocializmus művésze — írja —, a szocializmus világtörténeti jelentőségű és az egész emberi létet módosító történeti mozgás; (...) Derkovits a szocializmust reprezentálja, azonos vele, mindaz, ami a szocializmusra, őrá is vonatkozik."

Aki Derkovitsot akarja megidézni, a teljességet kell, hogy megidézze; az alkotói, emberi, nemzeti, kommunista teljességet. Esztétikumnak, humánumnak, hazafiságnak és proletár elkötelezettségnek olyan egységét, amely egyszeri példájával egyetemes jelentőségű. Ezért hasonlíthatta André Malraux Derkovits jelentőségét — éppen egyszerre magyar és egyetemes voltában — Bartókéhoz.

Nem csupán „a máról — a mának" szólt az ő művük, hanem a történelem folyamatáról, múltról, jelenről, jövőről — jelennek és jövendőnek. A Derkovits-mű — például a Hajókovács — számomra ugyanolyan szimbolikus erővel igaz, mint József Attila munkása, aki „majd a sötét gyárra / szegzi az Ember öntött csillagát!".

A mozgalmi tudatnak, a nemzet jobbjai gondolkodásának tehát már a felszabadulás előtt, már az ő művében is rendelkezésére állt a példa, hogy a proletáron keresztül láttatni lehet az egész emberiséget; a proletártragédián át a világtragédiát, a proletárharmóniával pedig a lét kiküzdhető harmóniáját lehet megidézni. Derkovits komor képein az ablak nemcsak a tájra, hanem a jövőre is nyílik. Önarcképeiről szigorú tekintet néz szembe a világgal — és néz a mi szemünkbe is.

„Szenvedéseiből, s akikkel egynek tudta magát, a kisemmizettek gyötrelmeiből, akárcsak költészetében József Attila, új dalt teremtett. Új lírát, új melódiát, melynek tiszta szólamában ott él a múlt bánata, a jelen küzdelme, de a jövő reménye is." Ezt a pontos-szép, értő jellemzést *Dési Huber István* fogalmazta meg. Ő a másik proletár mester, akit egyébként a marxista művészeti gondolkodás, a tudományos igényű elvi műkritika nagy alakjaként is számon tartunk.

Dési Huber anyakönyvi adatai szerint ugyan csak egy esztendővel fiatalabb példaképénél, mégis Derkovits örökösének is tudjuk. Tudatosan vállalta ezt az örökséget írásaival és piktúrájával egy Derkovits halála után lényege szerint nem változó — legfeljebb ha mindinkább sötétedő — korban. Dési Huber István öröksége egy olyan intellektusé, aki a demokráciát annak a „negyedik rendnek" küldöttjeként vállalta, amelynek a művészetéért és a kultúrájáért oly sokat tett korai haláláig.

„A sorsod ellenére voltál mester / és példakép. Hivő, igaz, okos;" — írta meghaladhatatlan pontossággal Dési Huberről, a nagyszerű emberről, forradalmárról, jelentős művészről a gyászoló költő barát, Radnóti Miklós — negyvennégy februárjában. Öröm és egyszersmind történeti-művészettörténeti méltányosság, hogy Dési Huber múzeuma is a Szombathelyi Képtár.

A Szocialista Képzőművész Csoport története nem csak művészettörténet vagy csak mozgalomtörténet. Ez a történet az illegális pártmunka segítését célzó tömörüléssel kezdődik 1934-ben; akkoriban a haladó szellemű művészek közösséggé szervezésének szándéka még másodlagos.

Goldman György, a nagyszerű szobrász, akkoriban elsősorban pártvezető, az illegális pártmunka szervezője, oktatója, tanítója. Ezért életműve mennyiségében csak szerény lehetett, minőségében azonban kiemelkedő és teljes. Miként a csoport többsége, ő is túllépett a röpcédula-készítés, a plakátrajzolás, a mozgalmi dekoráció fontos és kockázatos, becsülettel elvégzett feladatain. Volt tehát Magyarországon festészeti-grafikai-plasztikai antifasiszta szellemi ellenállás, és a magyar ellenállásnak a legriasztóbb években is volt önálló eredményekre törő nagy képzőművészete. Mindenekelőtt ezt köszönhetjük ennek a csoportnak, mely egy jobb, szocialista hazáért alkotott, harcolt — élt és ha kellett, meg is halt.

Ez azt jelenti, hogy a művészet világa, amely az új korszakért mártírok sorát adva meghozta a maga véráldozatát is, készen várta a felszabadulást; készen, mert a stiláris, szemléletbeli különbségek ellenére, azokat nem tagadva, szolgálni akarta az új kor emberét.

Jóllehet Derkovits, Dési Huber, Goldman György, Kondor György, Sugár Andor és elvtársaik nem érhették meg a felszabadulást, mert elpusztította őket a nyomor, vagy mártírhalált haltak, olyan elméleti tudást és élő örökséget hagytak ránk, mely az 1945 után vállalt feladatok megoldásának garanciája lehetett volna.

A felszabadulás utáni szellemi újjáépítés az igazságtétel és az igazság megismerésének jegyében valóban velük, mellőzött és félreismert nagy elődeinkkel kezdődött. Az első szabad évek mámorában, sugárzó lelkesedésében sorra nyílnak az emlékkiállítások, jelennek meg kiadványok, hogy azután az új Magyarország legmagasabb alkotói elismerésének erkölcsi rangot, e művészetnek pedig történelmi elégtételt Derkovits Gyula posztumusz Kossuth-díjával adjon, 1948-ban.

E boldog, feszültségteli várakozást, alkotói tettrekészséget azonban fokozatosan olyan inzultusok érték, amelyeknek következményei jó néhány évre kihatottak. Pedig a képzőművészek körében valóban létrejött egy olyan, demokráciára, humanizmusra, antifasizmusra támaszkodó *népfront*, amely csak a felszabadulás hívó szavára várt, hogy újra megmutassa erejét.

Bizonyos, hogy akik 1945-ben a Képzőművészek Szabad Szervezetének székházában kiállítottak, a társadalmi haladást különféleképpen képzelték el. Különféleképpen viszonyultak 1918—19 forradalmas eszméihez, és különféleképpen alkalmazták a háború és szenvedés teremtette új vizuális szótárt. De megegyeztek a „felháborodásban", egy embertelen korszak tagadásában, és megegyeztek abban is, hogy a formálódó új világnak humánus értékekre van szüksége.

Ma már azt is tudjuk, kár volt nem jobban építeni erre a spontánul létrejött, ösztönösen baloldali egységfrontra. „A közösségi művészet felé" önként haladó művészetet inkább segíteni, értő kritikával támogatni kellett volna, s várni türelemmel, hogy egy jobbára a nem-et mondás, a tiltakozás jegyében létrejött művészet hogyan tanul meg igen-t is mondani egy változott korban. S kiváltképpen kár volt nem tisztelni ennek az ösztönös baloldali frontnak az előzményeit, súlyos hiba volt Derkovits osztályharcos látomását mesterségesen szembeállítani egy XIX. század után sóvárgó festészeti igénnyel, és a szocialista művészcsoport szenvedélyes világlátását a kapitalizmus „torzító hatásának" tekinteni.

A hajdani harc letéteményesei és közvetlen szövetségeseik az ötvenes évek elejére mindinkább kisodródtak a képzőművészeti élet centrumából. Először talán csak a nemtörődömség, a politikában, művészetpolitikában megbocsáthatatlan képességpazarlás, majd mindinkább egy felismerhetően tudatos félreállítás tette helyzetüket bizonytalanná.

Döntő hibának bizonyult, hogy visszaéltek az embereknek, a művészeknek a szocializmus eszméje iránti mély tiszteletével, várakozásával és tiszta hitével, s hogy nem került sor igazi, őszinte, tisztázó célú vitára arról, miként alakuljon a felszabadult ország művészete, mi itt a művész, a művészet szerepe és küldetése.

Részben ezzel függ össze a másik nagy hiba: az a szemlélet, hogy mindazt, mit a művészek korábban csináltak, abba kell hagyni.

A viták kizárása, a vitázni kívánók erőszakos elhallgattatása, a nemzeti hagyományok, benne a szocialista művészet előzményeinek lebecsülése az ötvenes évek torz művészetpolitikai gyakorlatába torkollott, szegényítette kultúránkat, művészetünket. A legjobb művészek kirekesztésével, Derkovits és Dési Huber „torzítónak" minősítésével, „mellékúttá" nyilvánításával a szocializmus saját fiait, természetes szövetségeseit taszította el magától.

Mégis vissza kell utasítanunk azt a képtelen állítást, mely szerint az akkori kultúrpolitika által inspirált és irányított szűk látókörű naturalizmus, amire gunyoros értelemben használják a „szocreál" kifejezést, csupán részben is azonos lenne, lehetne akár a szocializmussal, akár a realizmussal.

De vissza kell utasítani azt a nézetet is, hogy a kor hibái megölték a művészetet. A szocializmus, a kultúra erejét, az értékek melletti kiállás lehetőségét olyan maradandónak bizonyult művek hirdetik, mint például Domanovszky Endre dunaújvárosi freskója, Somogyi József „Martinász"-a; s olyan humanista szellemű művek sora, mint Szőnyi István festményei, Kerényi Jenő plasztikái. Másoknak, s ők sem voltak kevesen, a nyilvánosság lehetőségétől megfosztva kellett várniuk a jobb, tisztább időkre.

Az újjászületés, melyben a nagy, össztársadalmi megújulás mellett a művészet is szükségképpen „megújhodott", nem késhetett sokáig.

Az MSZMP művészetpolitikája nemcsak torzulásokat korrigált, hanem egyszersmind a szocialista és humanista művészeti hagyomány elejtett-elrejtett *folytonosságát* is helyreállította, arra is épített s épít mindmáig. Amikor 1956 után meghirdettük a „nyitás" politikáját, Derkovitscsal, József Attilával — és Bartókkal is! — balra nyitottunk.

Vissza kellett nyúlni az 1945 előtti képzőművészet tiszta forrásaihoz is. Az első nagy lépést az 1957. évi Tavaszi Tárlat tette meg, mely már az 1958-as művelődéspolitikai irányelvek szellemét előlegezte. Azt, hogy a társadalom és a politika a művészettől elsősorban az értéket, az igazmondást, a mély és őszinte humánumot, a szépséget, a közösség gazdagodó szükségleteinek szolgálatát várja.

Ez a folyamat — akkor sem képzeltük, ma sem hirdetjük az ellenkezőjét — még így sem ment végbe könnyen. Az 1957-es tárlat úgy fog bevonulni a magyar művészet történetébe, mint a sokszínűség jele. S bár a kiteljesedés folyamata nem volt sima, ha nem haladhatott másként, csak ellentmondások, végletek, újabb fel-fellobbanó türelmetlenségek árán — mégis: feltartóztathatatlanul haladt előre.

Nem akarjuk azt állítani, hogy ettől kezdve minden kérdés könnyen megoldódott; azt sem, hogy mindent és mindenkit érdeme szerint becsültünk meg. Tudjuk, hogy vannak adósságaink, de hisszük, hogy az 1957 utáni időszak hibáit az élet kijavította és kijavíthatja.

Senkinek nem kellett megaláztatásokat tűrnie, senki előtt nem zárultak be az alkotó lehetőségek. Előfordult, hogy nem értettük meg idejében a kibontakozóban levő új értékeket? Biztosan! De mindig igyekeztünk szélesre tárni a kaput.

Ám a kapukat nemcsak szélesre tárni szükséges, hanem ha kell, csukni-zárni is; s ebben nem voltunk elég következetesek. E kapukon az igaz értékek mellett besurranva teret nyertek kétes irányzatok rossz megnyilatkozásai is, melyek célja a humánus értékek tagadása, az új világot építő, sokszor nem ráméretezett nehézségekkel küzdő-küszködő ember lealacsonyítása; következménye esztétikai értéktelenség, epigonizmus. Akik ma az ötvenes évek elejének diszkriminációi szerint — csak éppen fordított előjellel — „zárnak ki" alkotó művészeket és életműveket a művészettörténetből, illetve visszamenőleg „emelnek be a halhatatlanságba", azok értelemszerűen ugyanazzal próbálkoznak, mint azok a bizonyos elmarasztalt „esztendők", s az eredményességük sem lesz különb azokénál. Ezen a téren öntudatosan és céltudatosan vállaljuk a határozottságot: szembefordulunk az értékpusztítókkal, értékvédők vagyunk és maradunk!

Mi: ez a többes szám első személy nem azt jelenti, hogy mi, a művészetpolitika szolgálatosai, a szakmai irányítók, a kritikusok. Ez a többes szám első személy közönség, szövetséges közvélemény nélkül soha nem lehet teljes. A termékeny művészeti élet éppoly kevéssé képzelhető el közönség, mint alkotó nélkül. Eszményünk a művészet és a közösség egymásra találása. Eszményünk, de még korántsem elért eredményünk.

A művészetnek, a művészeti nevelésnek pótolhatatlan szerepe van abban, hogy lehetőleg minél több ember legyen képes nemcsak nézni, hanem látni és meglátni; abban, hogy ne csak halljon, hanem meghalljon, és legyen „belső hallása" is; ne csak olvasson, hanem megértsen; tudjon és akarjon is élni a művészettel. Vagyis: előbb legyen művészi igénye, majd pedig tudjon a mélybe hatolni, s legyen képes a kultúra kínálatából a valódi értéket kiválasztani. Hiszen amikor értéket választunk, egyúttal életideálokat is meghatározunk, az élethez való viszonyunkon változtatunk.

Ehhez eleve két fél kell. Az, amelyik érthetőt, mert értelemmel teltet, s érthetőt, mert értésre érdemeset alkot; s a másik fél, amelynek érdeklődése, kultúrája, az alkotás iránti tisztelete és kritikai igényessége egyaránt megvan.

„Vállalnunk kell a korunkat" — egy ajtó fölött ez a felirat volt látható a csoport egyik kiállításán, 1941 októberében. A szocialista művészek és társaik vállalták korukat, vállalták nemes elhatározásaik következményeit, emberi, emberfeletti erővel állták a kor embertelen konzekvenciáit is. Ezért öröm számunkra, hogy az ország első korszerű, e célra épített képtára olyan intézmény, amely éppen Derkovits, Dési Huber és a szocialista művészcsoport örökségének őrzésére is vállalkozott, s szándéka szerint a század képzőművészetét e nagy alkotásfolyamat fényében kívánja bemutatni.

Az ember nagyszerűségét korokon át eleven hittel hirdető művek méltó fizikai és szellemi őrzőhelyét, a képtárat — az érte cselekedni, gondolkodni, áldozatot is vállalni kész őrzőket tisztelettel köszöntve — megnyitom.

Derkovits Gyula: Vásár.

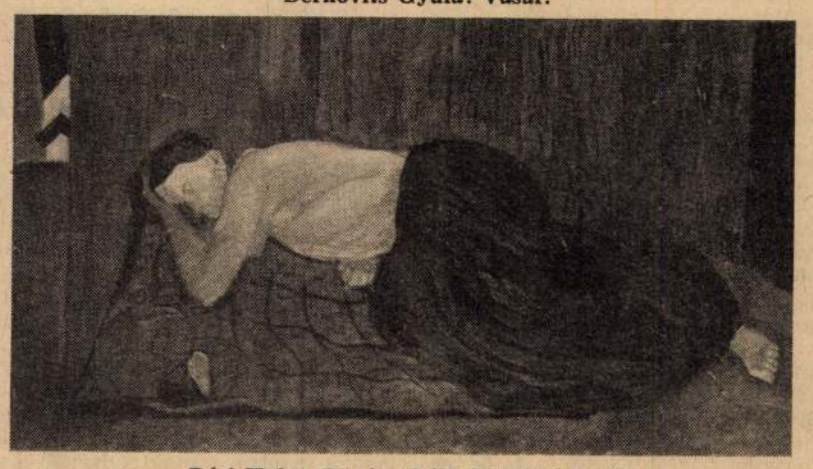

Dési Huber István: Déli pihenő (részlet).

Részletek a Szombathelyi Képtár megnyitása alkalmából február 20-án elhangzott beszédből.

SÁSDI SÁNDOR:

Rég letűnt faluról beszélek

Révai Nagy Lexikonában mindössze másfél sor a szülőfalumról: „Varga kisközség Baranya vm hegyháti járásában, 465 magyar lakossal." Isten háta mögötti falu, elrejtőzik a hegyek kötényében, nyáron, ha kibomlottak az akácok, csak akkor látható, ha a temető melletti keskeny úton lépkedve eljutottál az első házig. Az a ház pedig nevezetes a két ablaka között ékeskedő feliratról:

Hol szeretet, ott béke,
Hol béke, ott Isten,
Hol Isten,
Ott szükség nincsen."

A házak vályogból épültek, legtöbbje zsúptetejű, sikált padozatú, az ablakok télen át szorosan bezárva, húsvéti meszeléskor nyitják csak, amíg a falak megszáradnak. A sarokban hordóskáposzta, az ágy alatt a vesszőkosárban megültetett kotlós; hiába az ablakdeszkán a két cserép bazsalikom, annak az illata nem érződik. A nedves falú lakásban egészségtelen életmód: a gyümölcs, a tehénhaszon a piacra kerül. Nyáron nem érnek reá, télen rövid a nap, nem érdemes főzéssel veszkődni: nagy karéj kenyérhez kevéske szalonna, naponta kétszer. Ha beszélek róluk, közéjük tartozó gyerekkori pajtásaimról — némelyikkel életreszóló a barátságunk —, megcsúfolni nem akarnám őket, és ha mégis megemlítem, legtöbbje egész életén át nem fürdött (ha némelyik menyecskéről ez kitűnt, ledérnek tartották), csak azért teszem, hogy még egy okot keressek korai halálukra. Az ecetfás temető keresztjein siralmas olvasni: „Élt 14 évet..." „Élt 16 évet..." Nyáron por, télen sár temette be a falut. Ősztől tavaszig tengelyig süllyedt a kocsi a pocsolyában; az elzártság setétjében csak rövid időre világosodtak meg az ablakok, mert drága a petrol, és a nyár szörnyű robotjában megkínzott testek szívesen bújtak a dunna alá. Letűnt világ, amelyről beszélek, a mai Vargát országút köti össze a szomszéd településekkel, városokkal, autóbusz — és nem kevés magánautó — robog a gyalogjárókkal szegélyezett, gondozott úttesten, a zsúptetejű kunyhók helyén ízléses, kényelmes, villaszerű házak épültek, fürdőszobával, amelyet használnak is. Mindenütt rádió, televízió, a régiek helyén épült otthonok nyitott ablakán muzsika árad kifelé, holott Balog Panni néni valamikor — meghallván a mi gramofonunkat — keresztet vetett, mondván: „Az ördög dalol belőle, nem hálnék vele egy szobában..."

Abban a régi faluban eseménynek számított, ha sánta Zsigáék udvarán kutat ástak, ha gazdag Panta drótkerítést húzatott a háza köré, ha Piszer, a lóherélő járt a csizmaszárig érő pocsétában, ha a vándorköszörűs kordéja nyikorgott, vagy a félszemű, felvidéki Jabuka kiáltozta: „Van-e óra csinánovaló...ó...ó?"

Ebben a részint hajszolt, részint tunyaságra késztetett életben miféle szórakozás akadt? Java nyárban a munka tempóját meg-megszakító búzahordás, cséplés, délben, este nagy lakomával. Ahogyan úri kisasszonyok bálban ismerkedtek jövendőbelijükkel, úgy kovácsolódott össze a lány a legénnyel kévékért induló szekér ülésdeszkáján — néha előre kiszámítottan —, aminthogy a cséplőgép dobján az etetőnek az az Ajka Gizi adogatja kézre a kévét, akivel majd farsangjöttén az esküvőjét tartja. A fukaron mért alkalmakat próbálják felnagyítani, jelentőssé tenni. A süldő lányok, legénykék jó előre készülnek a Szent János-napi „komázásra". Alkonyatkor ünneplőbe öltözve sietnek a falu határában levő Töröksűrű-partra, ahol már meggyújtásra kész a fakéregből, ágakból felhalmozott máglya. Mindenkinek a kezében a komafa, amelyet odahaza úgy kötnek, hogy abban hely jusson a szezon valamennyi gyümölcsének. A készítésben bizonyos ízlés mutatkozik, rögtönzött zsüri díjazza a legszebbet. Este kigyúl a máglya, annak fényénél cserélik a komafát. A különböző nemek között párválasztási, az egyneműek között barátkozási céllal. A kezdeményező, kínálva a maga készítettjét, mondja:

Komafát hoztam,
Meg is aranyoztam,

a másik ráfelel:

Koma, koma komázzunk
Míg élünk, míg halunk
Mindig komák maradunk
Egymás apját-anyját
Meg ne szidogassuk
Míg élünk, míg halunk
Mindig komák maradunk

Kisasszonykor, szeptember 8-án a búcsú napja. Zsírszagú a falu, minden háznál sütnek, főznek, némelyiknél tucat vendéget ültetnek a hosszú asztalhoz. A lányok új ruhát csináltatnak, azok is, akik feles földön vagy keserves napszámolással keresik meg az érte járót. Muzsika a kocsmában, kivilágos kivirradtig. A kisasszonynapi mulatság arról is híres, hogy ezen számolnak el egymással az ellenségek. Amikor az ital már megtette a magáét. Bucsi Gergő fél szemével fizetett, mert két fordulót valamikor elszántott a szomszédja földjéből, a Török ikrek volt sógorukat verték félholtra, holott az már évekkel ezelőtt vált el a nővérüktől. Rokonok verődtek bandába, vélt vagy valódi sérelmeket intézve el furkósbottal, néha azért, mert valamikor nem hívták meg őket „egy bizonyos" lakodalomba.

Keresztelőnek inkább csak akkor van jelentősége, ha az újszülött „gazdag házban" látja meg a napvilágot. Nemcsak annak fut híre, miféle díszes pólyát ajándékozott a keresztanya, de meglesik, hogy ünneplőbe öltözve, egy héten által, miféle nagy kosárban hordozza a fiatal anyának a „paszitot". Az se sértés, ha valaki fellebbenti a szőtt vászontakarót, kikémlelve, miféle jókat rejtettek alája.

Sok mindenről, jelentéktelen semmiségről híres lehet valaki, olyannyira, hogy az ragadványnévként rajta marad. Dicső Miskáné híres a munkásságáról, „Jókapásnak" nevezik, két leánya, habár földet nem jussol, könnyen megy férjhez. „Olyan lett a kanyere, mint »Kormosfenekűé«"; értődik alatta Mánfai Katica, aki nem tud kenyeret sütni, rétestésztát kihúzni. A fiára ráfogják: „Mazna, mint az anyja." Bucsi Géza „Lúdkergette". Szép lány, messzire való legény vette el, azért, mert a faluban „megcsúfolták": sziszegő, repdeső gúnár végigkergette az utcán. Csike Matyi üsző helyett bikaborjút vezetett haza a mágocsi vásárról, ezért nevezik „Tököstehénnek". „Kívánós Petrócz" fia megkérette Hajduskáék lányát, Rozika kikosarazta: „Bolond lennék hamvazószerdán fánkot sütögetni..." Czibor Jóska bácsi, melléknevén „Paptojás" viszi gyüdi búcsúra menet a máriás lobogót, Csitár Vendel „Aranygégés", öreg korán is felviszi az áriát úgy, hogy öröm hallgatni. Tőle tanultam, 86 éves korában:

Igyál betyár, múlik a nyár
Úgyse soká betyárkodsz már
Lehullik a nyárfalevél
Hova lesz a betyárlegény
Kisvargai hármas-határ
Érted lettem rózsám betyár
Viselem a betyárnevet
Szenvedek érte eleget.

December elején, ha az itatóvályúban befagy a víz, kezdődik a disznóölés. Akad, akinél kettő kerül a forrázóteknőbe, de aki vádolt földön termett kukoricán hizlalja, örül, ha egynek a kevéske zsírját bödönbe szűrheti. Ilyenkor járnak a „maszkák"; lányok, legények cigánynak öltözve, majd a nyársdugók pálcája surran be az ablakrésen, rajta cédula:

A házigazdát tiszteli
Egy százhúsz éves szőke kislány
Foga nincs már
Barna legény arra kéri
A ház tisztelt asszonyát
Tűzze nyársunk végére
A leghosszabb kolbászát.

Karácsony másnapján, Szent István vértanú ünnepén a regősök veszik birtokukba a falut. Házasulandó legények, vastag karóra láncot csavarnak, a pitar kövére azzal verik a taktust, énekelvén:

Ne fuss gazda, ne fuss
Mink is vagyunk Szent István szolgái

Istennek áldása
Szálljon eme házra
Hej regő rajta
Bakusnak a bajsza
Adjon az Úristen
A házigazdának
Négy kis ökröt
Négy kis bérest
Aranyekét a földjébe
Aranyostort a kezébe
Haj regő rajta
Bakusnak a bajsza...

Versbe szedve a család minden tagját összepárosítják, gyakran azzal, akivel a pletyka amúgy is elkezdte. Néha kellemetlen bonyodalom származik ebből, nemegyszer egész életre kiható féltékenységre ingerli, akár a férjet, akár a feleséget.

Február legelejére, Ágota-napra esik a híres, néha hírhedtté váló „Bába-áldomás". Kizárólag azok vehetnek részt benne, akiknek Bába-Áglis háromnál több gyerekét segítette világra.

Ha az asszony elmegy férjéért a kocsmába, és az megkínálja borral, húzódozva veszi kezébe a poharat, és éppen csak megkóstolja, az illem követelményeként állva marad, türelmetlenül toporog az ajtó előtt, kivárva, amíg a „tág torkú, vagyontpusztító" kegyeskedik elindulni. Bezzeg Ágota-napkor! Övé és a többi asszonyé a kocsma, a hosszú asztal köré telepednek, literszám rendelik a bort, Cigány Zsiga nekik citerázik, és dalolnak vele olyan nótát, hogy férfiszájból is botránkoztató. A borosüvegek mellé, kirakva a magukkal hozott, kemence fenekén sült rétes, kőtt kalács. Éjfél felé egyre emelkedőbb a hangulat, összefogózva mártogatóst táncolnak, akinek cipő a lábán, kiveri a kanászosat, rikogatva, féktelenül, mert ez egyetlen alkalommal mindent szabad, az ájtatosoknak is, akik temetéseken együtt éneklik a kántorral a búcsúztatót. A szokatlan mennyiségű italtól csillog a szemük, némelyek megjátsszák a részeget, azért, hogy gátlástalanul dicsérjék — vagy ócsárolják — a férj bizonyos teljesítőképességét. A tavaszt sejtető februári éjszakában hazafelé dülgögve, elfogy a nótázó kedvük, eszükbe jut a párló sajtárba áztatott, nagymosásra előkészített fehérnemű, a sütőteknőbe szitált liszt, a riblivel készült, ragadós kovásszal, és a küszöböt már az lépi át, aki éppen csak megmártja nyelvét a feléje nyújtott pohár borban, és szélesezvilágért nem melegítené feneke alatt a kocsmaszéket.

SZKLENÁR ANDRÁS RAJZA

HALLAMA ERZSÉBET:

KITÉRŐ

Sátor

A sátor karácsony előtt tűnt fel a város főterén, az úgynevezett történelmi belvárosban, melynek látképe — persze a sátor nélkül — képeslapok, albumok megszokott témája. A sátor lehorgonyzott a tér sarkán, a szó valódi értelmében, hiszen ki kellett pányvázni a szél ellen. Erre a célra egyebek közt az odébbtaszigált utcai virágedények szolgáltak. A járókelők a továbbiakban a házfal és a sátor közti szűk szoroson kényszerültek közlekedni, de ezt csak mellesleg említem.

Első pillanatban azt hittem, talán könyvsátor lesz, ha a szokottnál nagyobb is. Aztán azt hittem, valami karácsonyi dekoráció alakul majd itt, egy áruház díszes, vevőcsalogató kivonulása az utcára. Vannak a világnak tájai, ahol a külsőségekkel is megadják az ünnep módját, karácsonykor például színes villanygyertyákkal, fenyőággal, csillogó üvegdíszekkel, földíszített kapukkal, szóval mindennel, amit az ízlés, a találékonyság és persze az üzleti érdek kitalál. Hátha ez a sátor ennek a gyakorlatnak valami honi viszonyokra adaptált változata kíván lenni? Még meg is örültem neki.

De a sátorra egy szál nem sok, annyi fenyőág sem került. Ott állt a maga szürke és csúf monumentalitásában, kopott ponyváját legföljebb a téli szél díszítette föl némi rádordott szeméttel. Elöl a pultja azonban maga volt a pompa — „hogy nézni is tereh!" Teli volt giccsekkel. Festett üvegpoharakkal, otromba műanyag játékokkal, drága és ronda bizsuval. Vagyis hát közönséges vásári sátor volt, maszek vásározó közismert portékáival.

Azt már rég tudom, hogy ünneplésben gyengék vagyunk. Végig kéne egyszer gondolni; a „fenn az ernyő, nincsen kas" országa hogyan felejthette így el, milyenek is a külsőségek. Hát persze, a külsőségeknek igazában méltóság dukálna, sőt — jobb sorsra érdemes szóval — elegancia. Ha marslakóként a magyarországi karácsonyi szokásokat akartam volna megismerni, úgy vélhettem volna, a karácsony olyan ünnep, amikor a szokásosnál is többen dülöngélnek az utcákon, megzenésített és prózai szövegeket kiáltozva, s a városok főterén elhelyezett ponyvasátorban Szeretlek föliratú emlékpoharakat árulnak.

A sátor, meglehet, szót sem érdemelne — hisz a helyét azóta belepte a hó, majd a sós latyak —, ha nem lenne egyenes folytatása például a trafiknak. Helyesebben a volt trafiknak. A trafikban hajdan pipadohányt, bélyeget, bejelentőlapot árultak, továbbá képeslapot, apró emléktárgyakat a betérő turistáknak. A dohányillatú trafikok rohamos pusztulását egyébként is tapasztaljuk. Magamban már többször elsirattam őket. Hangulatuk volt. Nélkülük megint szegényebbek leszünk valamivel. A modern életritmus viharos szele — amit némelyek hajlamosak azonosítani a fejlődéssel — ezeket is úgy szippantja fel, hogy nyomuk se marad.

De ez a trafik a sátortól pár lépésnyire egészen szemérmetlen módon szívódott fel. A cigaretta, bélyeg, miegymás előbb a bolt egyik sarkába, majd valahová egy fiók zugába szorult. A kis üzlet tele lett lengő ruhadarabokkal, azokkal a pelenkából, zsákból, ágyneműanyagból készült újmódi viseletekkel, melyeknek nem a léte, hanem inkább a tolakodása a bosszantó. Vakulj, tinédzser — fizess, szülő! A jámbor turista meg képeslap helyett legfeljebb csatos-gombos magyar gatyát vehet az úgynevezett történelmi város egykori történelmi főterén.

Vajon törvényszerű-e, hogy összetévesztjük a karácsonyt havi búcsúval, a belvárosi vásártérrel, a trafikot butikkal? Törvényszerű-e, hogy összekeverjük a dolgokat?

Vajon maguk a dolgok nem állnak-e bosszút rajtunk, akik összekeverjük őket? Akik nem nevezzük nevükön őket? Akik megfosztjuk őket eredeti lényegüktől?

Idővel egy ócska ponyvasátor is azt hiheti, azok az évszázados házak, terek mind csak őérette vannak. Önbizalma mértéktelenül felduzzadhat, arcátlansága elviselhetetlenné válhat.

Csak egy sátor, ártatlan, mert élettelen dolog — figyelmeztetem magamat. Nem az a megoldás, hogy őt égessük fel.

Különben is csak szimbólum, csakis ezért hoztam elő. És azért, hogy legalább a nevén nevezzem. Hogy talán mégsem a karácsony szimbóluma, hanem egy közönséges vásári ponyvasátor, amelyet valaki valamiért oda engedett, ahová nem való.

Kérdőív

Beszélgettünk a főorvossal az irodájában. Megkérdeztem tőle, hogy van, s a kérdést mindketten komolyan vettük. Elmondta, hogy nem valami jól, nagyon nyomasztóak a „szűk keresztmetszetek", pontosabban kevés a pénz, a gyomorszonda és az injekciós tű. Neki meg nincsenek eszközei, hogy hatásosan jutalmazhassa a jobb munkát. Így aztán nem is mennek úgy a dolgok, ahogy menniük kellene.

Közben halkan kopogtattak, bejött egy középkorú nő fehér köpenyben, bocsánatot kért, letett a főorvos elé egy paksamétát, s megjegyezte, hogy a hiányzók is megleszenek a jövő héten.

Az orvoson látszott, hogy valami olyan dologról van szó, ami izgalomba hozza. Megjegyeztem, hogy ideje távoznom, de marasztalt. Közben bele-belepislogott a lapokba. De hát látom, valami sürgős tennivalója akadt — mondtam. Nem sürgős, csak neki nagyon fontos, s ha megengedem, belenéz, mondta, és föltette a szemüvegét.

Ezek a lapok ugyanis kérdőívek. Helyesebben egy kérdőívre kapott válaszok. Ő találta ki a dolgot, írásban felkérte a nővéreket, közöljék a véleményüket, mivel nincsenek megelégedve, mit kellene javítani az osztály munkáján. Név nélkül kérte a véleményeket, nehogy esetleg ne merjék őszintén elmondani, amit gondolnak. Már itt van a kérdőívek nagy része. Ha meglesz mind, szortírozzák, elemzik a véleményeket, a helyetteseivel elosztják egymás közt a feladatokat, amit lehet, azonnal megoldanak, amit meg nem, hát avval megpróbálkoznak, hogy...

Abbahagyta a magyarázatot, olvasott. Lapozgatott. Őszülő haja ellenére most úgy festett, mint egy kamasz fiú, aki megnyerte a százméteres síkfutást. Ragyogott.

Na, nézett fel, sürgetően, hát nem jó ötlet? Egy életen át dolgozunk együtt, és nem látunk be a fejekbe: ők hogy gondolják. A bizalom erősítésének sem lehet rossz módszere, ha az emberek látják, hogy véleményüket megszívlelik, értékelik.

És miket írnak? — kérdeztem egyetértő kíváncsisággal.

Panaszolják, hogy nincs megbecsülve a jó munka, olvasta a főorvos, kevés a pénz is, de az erkölcsi megbecsülés sincs meg. „Nem tudok róla, hogy egy egyszerű nővér, aki szakmailag magas fokon végzi a munkáját és mindig türelmes a betegekkel, ezért valaha is kitüntetést kapott volna. Egy nővérről hallottunk, de akkor ő már nem dolgozott a betegágy mellett, kiemelték."

A főorvos töprengve nézte a papírlapot. Egy kicsit hallgattunk. Aztán magához tért, tovább lapozott, és energikusan olvasta: „Nagyon nehezíti a munkát, hogy nincsenek eszközök, a múltkor az egyetlen gyomorszonda elromlott, és hetekig javították, és hiába kérünk több tűt, mindig kevesebb van, mint amennyi kell."

Fölnézett, a tekintetünk találkozott. Én arra gondoltam, milyen fáradtnak látszik ez az ember. Ő nem tudom, mire, de aztán azt mondta: a nővérek hívták fel a figyelmet arra is, hogy a mosdókból kifelejtették a kapaszkodókat, amik az idős betegek számára életfontosságúak. No látja, ebben az ügyben máris intézkedtünk.

Ez is valami, mondtam gyámoltalanul.

Hát igen, mondta ő, és elnézett valahová a távolba. De közben a kezei mozogtak, gyengéden egymásra igazították a kérdőíveket, és rájuk csukták a dosszié tetejét.

Kamat

Áll a sor a takarékpénztár pultja előtt. A barna cirmos horgolt sapka mozog, himbálózik ott elöl, behajolva a takarékkönyveket intéző kisaszszony keze fölé. A sor ideges, fészkelődik, morog. Végre fölemelkedik a horgolt sapka, egy idős nő válik láthatóvá, arca élénk, enyhén pirosas. A barna cirmos sapkához illő, bár kopott barna kabátot visel, szorongatja a cédulájáját, körülnéz, megvizsgálja, tiszta-e a párnás pad, s végül letelepszik.

Mindig annyit kell itt várni, hallom egyszer csak a hátam mögül. Ő az. Egy kövér úr ült melléje, avval társalog.

A kisasszonyt történetesen ismerem kissé, ez feljogosítja, hogy nekem öntse ki a szívét. Úgyis én állok ott előtte. Diszkréten és halkan, de nem minden indulat nélkül azt mondja: mindig ezt csinálja! Föltartja az embert a vacak kamataival, aztán még ő panaszkodik!

Nagyon lassú itt az ügyintézés, mondja a horgoltsapkás társalgási hangon a kövér úrnak. Az csak szuszog, bólogat.

A kisasszony fancsali képpel szisszegi: és mindez tizenegyötvenért.

Ezek után már megkérdem a kisasszonyt, hogyan érti ezt. Mire ő készségesen elmagyarázza: az idős hölgy havonként be szokott jönni, hogy kiszámolják a betétkönyvére a kamatot, s ha nem jön ki kerek összeg, kiegészíti. Most például tizenegyötvennel.

Ilyet még soha nem hallottam. Nem is értem teljesen.

No de miért csinálja? — kérdezem a kisasszonyt.

Mit tudom én, mondja ő, talán szereti nézegetni. Vagy szeret idejárni! Utóbbi megjegyzése el is gondolkoztatja, mert indulatosan meglöki a számológépet és hozzáteszi: úristen, ha én egyszer nyugdíjba mehetek!

Elindulok az idős hölgy felé, magam sem tudom, miért. Talán hogy leüljek mellé, és hagyjam magam megszólítani. De félúton megtorpanok a tekintetétől. Olyan szigorú, olyan elítélő.

Látja, mondja halkan, de azért jól hallhatóan a szuszogó kövér úrnak, egyesek magánbeszélgetéseket folytatnak a személyzettel, azért kell itt olyan sokat várni! És feddőn végigmér.

Ó, ezek a mesterkedések egy cseppnyi diadalért!

S mint akire teljes joggal rápirítottak, bűntudatosan lesütöm a szememet.

Az öreg hölgy már nem is néz rám, én még mindig ott állok talpig bűntudatban.

1021

1934.IV.15. 17,35 Tvl. Idősebb Kiss Jánosné

Derkovits

- Derkovits Gyulának kemény sorsban volt része. Szűkös viszonyok, betegségek, nélkülözések nyomorították. Örökös elégedetlenség s valami lázas, soha nem szűnő belső nyugtalanság hajtotta. Ő volt első és sokáig egyetlen szociális festőnk. A művészet az ő számára nemcsak szin és formaproblémák, hanem emberi problémák megoldását is jelentette.

- Előfutára ő egy új vallásos művészetnek, amelynek világszemlélete a lirai közvetlenség. Mert a közösséget emberi tulajdonsággá és az egyént egyetemessé avatja.

- Derkovits Gyula, akinek látása izig-vérig realista idegzetü volt, ezt a realizmust életmüveiben egyreninkább elmosta szétszövögette a finom árnyalatokban dúskáló szin kedvéért.

- Csodálkozva látom, hogy ennek a darabos, mogorva embernek a kezében, milyen gyöngéden engedelmeskedik az eszköz, a lehellet könnyü vonalak szintézise. Milyen tökéletes tükörképe a léleknek.

- Alapjában véve a passzivitás volt az, ami politikai ideológiákba hajtotta s a politikai tettvágy az, amit festészetébe vitt.

- Derkovits a szocializmust reprezentálja, azonos vele mindaz, ami a szocializmusra, őrá is vonatkozik.

- Lázas álom, ez Derkovits művészete.

- /vers/

- Szombathelyen és máshol is 1894 április 13-at irtak, mikor erre a mais tapasztalható világra jöttem. Erre az egész fiatal koromra nemigen tudok visszaemlékezni. Később aztán derengeni kezd körülöttem. Látom az ablakon keresztül előttem elvonulni a mindennapi életet, emberek jönnek-mennek, majd szekerek zörögnek tovább és nagy az örömöm, ha egy kiscsikót látok ugrándozva futni. Meggörnyedve asszonyok jönnek és nehéz bugyrokat cipelnek a hátukon. Az ablakon belátszik egy-egy parasztasszony profilja kosárban ülő csirkékkel és kakassal a fején. A zuhogó eső lecsurog az ablaküvegén és én belülről kedvet kapok az esőhöz és odanyomom az orromat az ablak üvegére, mire az elhomályosul. Mint homályos ködkép vonulnak el gyermekkorom emlékei. Házak és ablakok, más és más utcák, mint ahogy szüleim hurcolkodtak évről-évre más és más házba.

- /zene/

- A képein kifejeződő lélek gazdagabb és teljesebb volt alkotásainál is. És éppen ebben az emberi lélekben, ebben a lirában rejlik Derkovits sajátos nagysága. Lelki magatartása emeli ki többi, festőileg vele egyenrangu, sőt talán nálánál e téren még különb kortársai közül.

- Mindent a vérbeli festő szemével látott. S a megbizható mesterember kmmolyságával iparkodott müvészetének anyagait alaposan megismerni. A képszerkesztésben veleszületett helyes érzék vezette. Bonyolultabb mérlegelésre csak jóval későbbi időben került a sor. Szinskálája kezdetben szerény volt, alig egy pár szint használt. De erejüket és értéküket izig-vérig kitapasztalta. Tulnyomórészt emlékezetből rajzolt és festett eleinte is, utóbb is. Képötleteit azonban megfestésük előtt számtalan rajz és szinpróbán át érlelte. Rajzvázlatait könnyed biztonsággal vetette papirra.

- Derkovits nem nyomorfestő és nem is agitátor. Nála az ember elválaszthatatlanul egy az alkotásával. Mindig azt festi, amit hittel és ösztönnel, a legfontosabbnak az egyetlen fontosnak érez saját életében. Szánalma és szeretete felmagasztosul önérzetében. Mindig a nincstelenek szenvedését festi, de önmagát éli át minden nincstelenben. Mindig önmagát festi, mert benne élnek és szenvednek mind a kisemmizettek. Ez a sokat kinlódott, boldogtalan ember tulajdonképpen gőgös nagy úr, mert otthonos a saját világában és magában hordja a mindenséget. Ez volt az őrülettel határos gazdagsága.

- A fametsző Derkovits együtt lázad a lázadókkal. Együtt dühödik és lendül velük az elnyomók ellen. És együtt szenvedi el velük a leveretés szörnyűségeit. Ősi hatalmi indulatok, fékeveszett gyilkos elszántsága hasitja, tépi vagdossa a formát szilánkos cafatos darabokra. A fekete-fehér ellentétéből csupa hirtelen összecsapás robban. A látomás drámai izgalma annyira heves, hogy a történelmi esemény képei véres jelenné váltan döngetik szivünket. De hát kell-e, szabad-e ggyáltalán ezeket a fametszeteket tovább méltatni, magyarázni? Minden további esztétikai hozzászólás fölösleges fontoskodás volna. Vétkeznék, aki ezekkel a véres valóságot idéző látomásokkal finomkodó kritikai légtornász mutatványokra lenditené magát. Itt egészen másról van szó. Nem esztétikai inyenckedésről. Hogy miről? Azt a Dózsa fametszetek elég világosan példázzák.

- Nem individualizmust hirdetett, hanem közösséget. Nem egy sajátos szubjektiv érzelem számára keresett pillanatnyi megértést, hanem a tömegszenvedést felérző tudat állandó nyugtalanitására tört. Ettől a nyugtalanitástólvárta a magára döbbenő részvét fellángolását és azt az aktivitást, amely a társadalom védtelen tömegeinek szenvedését enyhiteni hivatott. Valami vallásos aszkétizmus és passzivitás keveredett benne a politikai agitátor világias tettvágyával. Hallatlan gőggel képviselt művészi hitvallása ennek következtében a téma kizárólagos fontosságából indult ki. Úgy hitte, hogy a témának kell a festészetben is annak a riadónak lennie, amely felrázza az emberek lelkiismeretét. Ezért meritette témáit majdnem mindig a munkások, nyomorgók, elhagyottak, szenvedők, éhezők és fázók világából. A téma konok ismétlése azonban vallomás is volt az ő részéről és a maga lelki itélőszéke előtt egyuttal politikai tettnek is számitott.

-/Vers/

- Hosszú ideig tartott, amíg Derkovits rájött, hogy a tárgykör célzatos kidomborítása, a festői szemlélet és a festői előadás teljessége hiján csupán illusztratív ábrázolásra vezet. Festményeiből sugárzik a festői érzés és az átélés őszintesége. Azok a festészet-ellenes szándékok, amelyekért szóval legjobban kardoskodott a képeken nagyon ritkán ütöttek ki. Nemcsak azért, mert a kép szuverén törvényei nem tűrnek meg társadalomelméletből folyó alakitási megkötést, hanem azért is, mert a festői felfogás felülkerekedtével egyidőben Derkovits tárgykörével is szemben is megtalálja a logikus érzelmi távlatot. A Derkovits képek értéke nem a tárgykörben rejlik, hanem a festői előadás páratlan szépségében.

- Vannak alkotások, melyek fenntartás nélküli képi értéket jelentenek. Gondoljunk a hidegszürke tónusokkal megfestett vászonra a vonattal és a dűlőben botorkáló két emberrel, akik lemaradtak az élet száguldó vonatáról. Ez nem politika, nem agitáció, de minden prédikáción túl elven sorstragédia. A festő tragédiája. És a világ sorsa. Ahogy ez a festő látja.

- Derkovits szinhatásai választékosan szépek. Sehol egy kiáltó szinellentét. Csupa diszkrét tompitott fokozás és keverés. Derkovits gyönyörködött a szinben, a szinanyag festőiségében. Semmi szépség, semmi finomság és választékosság sem volt számára eléggé becses, amikor a proletársorsot ábrázolta. Ahogy a régi festők aranyba ágyazták képeiket a "megváltó" és a szentek dicsőségére, úgy mártotta Derkovits az ecsetjét az ezüstbe. A proletár felmagasztalására. Képei egy során az ezüst előkelő tompa finom fénnyel szövődik a válogatott szinek csalhatatlanul összehangolt együttesébe.

- /vers/

- Mindent a maga képére formál. A dolgok csak arra jók, hogy önmagát szemlélje bennük, de önmagában az egész világot egyesiti. Talán ezért hat vallomásnak, ezért lirai. Szerette az átvágásokat a sik merész tagolását, a képrészek elvont ütemezését. De az igy keletkezett szerkezetet dús valóságrészekkel töltötte meg. Kezek, fejek, testek kerültek egymás mellé, fonódtak különös rendbe, belesimulva a képtér eresztékeibe vagy kiemelkedve belőlük. Ahogy a kép belső rendje vagy a festő szemlélete vagy az élmény hevessége megkivánta. Rajzában szigoru volt. Éles, majdnem könyörtelen, de szinben rendkivül finom. Coloritja sokrétü, dúsan árnyalt, már-már álomszerü, de képeinek épp ez a kettősség adott valami különös fanyar bájt, ami nem lehetett elfelejteni. Az Anya Derkovits utolsó festménye. Megrendítő anélkül, hogy tökéletes lenne. Minden túlzott benne, felizgató és zavaró, mint valami kisérteties vizió. Szédület van benne, az élet és halál szédülete, amelyben a véges és az örök egymásba örvénylik. Derkovits ezt a képet valóban csak a halál szomszédságában festhette.

- /vers/

- Az osztálytudat osztálygőggé alakult át benne. Azt mondhatnám gettó-ember lett belőle. Aktivitása passzivitássá ko-

MAHIR
MAGYAR HIRDETŐ
SAJTÓFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Gyula Derkovits

DAILY NEWS

1984 APR 15

1021

Der Leidensweg von Gyula Derkovits

„KÜNSTLER AUF DER STRASSE"

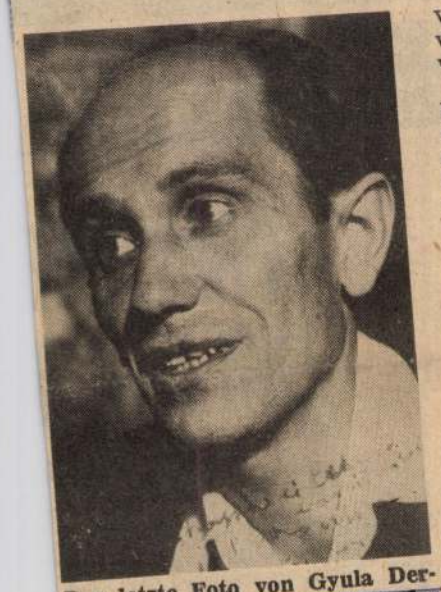

Das letzte Foto von Gyula Derkovits, aufgenommen 1931 in der Redaktion „Magyarország".

Der ungarische Maler und Grafiker Gyula Derkovits wäre heute 90 Jahre alt. Ihm war jedoch nur ein kurzes Leben vergönnt (1894—1934), in dem er viel Leid tragen mußte.

Er wurde als Sohn eines Tischlers in Szombathely (Westungarn) geboren. Obwohl sich sein Talent sehr früh zeige, mußte er das Tischlerhandwerk erlernen. Im Ersten Weltkrieg erlitt er eine schwere Verletzung, die seinen linken Arm lähmte, auch erkrankte er an Tuberkulose. Da er hartnäckig von seiner Kunst überzeugt war, wollte er sich ganz dem Malen und Zeichnen widmen und seinen Lebensunterhalt mit seinen Werken verdienen. Trotz früher Anerkennung gelang ihm das nur sehr schwer, weil sich seine Kunst, in der er vor allem das Leben des Proletariats und der Vorstädte darstellte, bei den wohlhabenden Bürgern kaum verkaufen ließ.

Da Derkovits in der Zeit der Räterepublik Mitglied einer von der „roten" Regierung unterstützten Künstlerkolonie in Nyergesújfalu war, mußte er nach der Niederschlagung der Räterepublik nach Wien emigrieren. Zwar hatte er anfangs in der österreichischen Hauptstadt einen Mäzen, der ihm einen notdürftigen Unterhalt sicherte, doch fühlte er sich in Wien immer fremd, und auch der Mäzen ließ ihm im Stich. 1923 nach Budapest zurückgekehrt, erlebte er die nationale Katastrophe und das Ausgeliefertsein seiner Klasse aus unmittelbarer Anschauung. Tod und Flucht waren damals die Hauptthemen einer pessimistischen Schaffensphase, die etwa 1926 durch die Suche nach individueller Harmonie und die Beschränkung auf kleine Lebensbereiche — das eigene Heim, die Vorbezirke der Hauptstadt — abgelöst wurde. Aus dieser Zeit stammt allerdings auch eines seiner bedeutendsten Werke, die Holzschnittfolge „1514", die Stationen des Bauernaufstands unter György Dózsa darstellt. Darin wurden Parallelen zur Gegenwart — zur Unterdrückung durch das Horthy-Regime — erkennbar. Noch in der Wiener Emigration war Derkovits der Kommunistischen Partei beigetreten, die ihn, solange es ging und die Führer nicht verhaftet wurden, auch materiell unterstützte. Diese Verbundenheit mit den kommunistischen Ideen tritt auch in der Dózsa-Folge zutage.

In der Zeit von 1930 bis zu seinem Tode (1934) vertieften sich die tragischen Züge im Schaffen von Derkovits. Auch sein persönliches Schicksal trug dazu bei: nachdem er die Unterstützung der Kommunistischen Partei infolge des Horthy-Terrors verloren hatte, war er wieder bitterster Existenznot ausgesetzt. Wegen Mietschulden wurde er sogar von der Polizei aus seiner Wohnung ausquartiert. Am 26. August 1931 erschien in der Budapester Tageszeitung „Magyarország" der berühmt gewordene Artikel von Ernő Mihályfi „Künstler auf der Straße", in dem Derkovits' Bericht dieses Vorfalls wiedergegeben wurde. An diesem Tag machte Károly Escher in der Redaktion „Magyarország" das letzte Foto von Derkovits.

Er galt als ein sehr verschlossener Mensch. Nur seiner Frau Viki — die später ein sehr schönes Buch „Wir beide" über ihr Zusammenleben schrieb — und seinen engsten Freunden schloß er sich auf. Einer dieser Freunde war Ernő Mihályfi, der, wie es ihm seine Mittel erlaubten, immer wieder Bilder von Derkovits kaufte.

Ein Blatt aus der Holzschnittreihe „1514".

Neueste

der Ungarischen Nachrichtenagentur MTI
BUDAPEST

DAILY NEWS

Kádár, Losonczi empfingen Craxi

Ungarn, Italien wollen Zusammenarbeit erweitern

Budapest, 13. April (MTI) — Am Freitag wurde der italienische Ministerpräsident Bettino Craxi, der zu einem offiziellen

Ausweitung des Zusammenarbeit ausgesprochen.

Zum Abschluß seines Ungarn-Besuchs traf Bettino Craxi im Budapester Hotel Hilton mit Vertretern der ungarischen und der internationalen Presse zusammen. Auf der Pressekonferenz, die Staatssekretär Zsolt Bajnok eröffnete, summierte der italienische Regierungschef die Eindrücke seines Besuchs und betonte u. a., die Budapester Gespräche hätten in herzlichem und freundschaftlichem Klima stattgefunden, und es sei der gemeinsame entschiedende Wille zum Ausdruck gekommen, die bilateralen Beziehungen weiterzuentwickeln und zu erweitern.

Italien nimmt unter den westlichen Handelspartnern Ungarns den dritten Platz ein, beide Seiten vertreten jedoch die Ansicht, daß sich weitere noch nicht genutzte Möglichkeiten für die engere Zusammenarbeit in Wirtschaft, Handel und Kultur ergeben.

In bezug auf die internationale Lage hob Craxi hervor, bei den aufrichtigen Gesprächen mit der ungarischen Führung seien

ausgetauscht worden. Man habe festgestellt, unabhängig davon, daß beide Länder in einzelnen weltpolitischen Fragen unterschiedliche Standpunkte vertreten, müsse ein Ausweg gesucht werden, um eine weitere Zuspitzung des Ost-West-Verhältnisses zu verhindern.

Ministerpräsident Craxi und seine Begleitung reisten am Freitagabend aus Budapest ab.

PARLAME
ZUR UNTE

Rat für

Budapest, 13. April (MTI) — Am Freitag billigte die ungarische Nationalversammlung nach Abschluß der Debatte des Entwicklungsprogramm für das Mittel- und Hochschulwesen einstimmig. Am gleichen Tag wurden die Mitglieder des Rates für Verfassungsrecht gewählt. Vorsitzender wurde Akademiemitglied Prof. Dr. Rezső Bognár,

Auch Kongreß gege
Lateinamerika-I

SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 334-743, 340-726
Derkovits Gyula,
Kossuth-díjas festő-grafikusművész (1894-1934).
1984 APR 11 4
DÉL-MAGYARORSZÁG
1021

90 éve született Derkovits Gyula

Derkovits Gyula életműve a magyar szocialista képzőművészet máig élő, elevenenható öröksége. A magyar szocialista realista művészet úttörője *most lenne 90 éves. 1894. április 13-án született Szombathelyen. Apja 13 éves korában szerződéssel magához vette asztalosinasnak. Az inas évek után segédként dolgozott közben szüntelenül rajzolt, festett. Vonzódott a tárgyakhoz, színekhez, hangulatokhoz. Alkotói tevékenysége körülbelül 1918-as és 1919-es években kezdődik, de csak a 20-as évek közepén érik művésszé. Munkássága három korszakra bontható: mitológikusra expresszionistára és realistára. A lényeges eltérések ellenére is ez a három periódus szerves egységet alkotott művészetében.*

Derkovits festészetére sorsdöntő hatású volt az 1919-es forradalom. Az ellenforradalmi terror elől 1923-ban Bécsbe emigrált, csak 1926-ban tért vissza Magyarországra. Ebben az időszakban készült a *Dózsa-fametszetsorozat*, amellyel megteremtette a modern magyar fametszés művészetét. Az 1930—34-es esztendőkben a gazdasági válság, az erőteljes fasizálódás tragikus élményei, értékrendszerét, világképét tovább formálták, *megerősítették a szocialista elkötelezettségét.* Művészetét mindvégig társadalomközpontúság, forradalmi agitativitás jellemezte. Mindössze 39 évet élt szegénységben, nyomorban de *meg nem alkuvó, kétértelműséget nem ismerő festészete megmaradt az utókornak.*

— *S mi lett a textilgyárral?*

— Ma már hihetetlen az ese-
m, de három hónap alatt let-
m szakmunkás. Akkor hat hó-
p volt a képzés, de engem a
ég „gyorsítottabb" átképzésre
ztottak. Piszkei Erzsébet szta-
novista mellett dolgoztam. Ki-
nően kezeltem a szövőgépet.
ig telt el néhány hónap, már
űvezetői tanfolyamra irányítot-
k. Ezerkilencszázötvenegy ta-
szán munka közben hívattak a
ár személyzeti osztályára, és
zölték, hogy szakérettségire je-
tek, és reggel nyolcra igent,
gy nemet kell mondanom.

— A győri Révai Miklós Gim-
ziumban volt a fölvételi. Egy
nerős tanár vizsgáztatott. „Te,
nő, eddig se szeretted a zárt-
got, mi akarsz lenni?" Erdész,
laszoltam határozottan. „Rend-
n van." Szeptemberben már a
toraljaújhelyi kollégiumban
lytattam. Jó életem volt, 125
rint ösztöndíjat kaptunk, jó el-
lyezést, élelmet és tanszereket.
váron megkerestem a ruhára
lót. Ötvenkettő őszén beírat-
ztam a soproni egyetemre.

— *A soproni egyetemnek igen
híre volt, magas követelmé-
eket támasztottak a hallgatóik
. Bírta az iramot?*

— Valóban nagyhírű egyetem
lt, Közép-Európa egyik legré-
b tanintézetei közé számított,
a legsokoldalúbb képzést ad-
a jónevű tanárok. Amire egy
lész szakembernek szüksége
etett az életben, a gyakorlat-
n, azt mind tanították. A he-
drótkötélpálya és a völgy-
ógát építésétől a csemeték ne-
éséig, a fák kitermelésétől a
dolgozásig. Mivel szerettem és
nnyen is tanultam, már az el-

Ferenc. Rauftetett a
három napig jártuk
hektáros erdőterüle
képről jól ismerte
helyszíni tapasztala
szetben is kétféle f
rület van: az erdőr
fagazdálkodás. A m
csemetetermelés, -
sítés, erdőápolás,
Én a fahasználati v

— *Milyen fák*
felé?

— Zömmel akác,
nyő. Az akácfát a
zőgazdaság, szőlésze
jorságok használják
A nyárt papírgyár
üzemek, gyufagyárak. Ásotthalom
után a sándorfalvi erdészet kö-
vetkezett, majd a jelenlegi mun-
kakör. 1968-ban szervezték a
MÉM Erdőrendezőségét, és hív-
tak. Kecsegtető volt, hogy lakást
adtak és a feleségemnek kép-
zettségének megfelelő állást.

— *Mit csinál egy erdőmérnök
ebben a hivatalban?*

— Üzemtervezést például.
Ügyelünk arra is, hogy a válla-
latok érdeke és a népgazdasági
érdek ne kerüljön messzire egy-
mástól.

— *Ez megtörténhet?*

— Elképzelhető, hogy egy har-
mincéves fenyőállományt kiter-
melnek, mert éppen jó a piaci
ára a rúdfának. De a hatvanéves
fenyőből fűrészáru lehet, ami
népgazdasági érdekből sokkal
fontosabb.

— *Ha szabad ideje engedi, ho-
va jár kirándulni? Erdőbe?*

— Nem, hanem a hétvégi ker-
tembe, ahol szőlőt és gyümölcs-
fákat nevelek, erdei fenyők és
akácok helyett.

GAZDAGH ISTVÁN

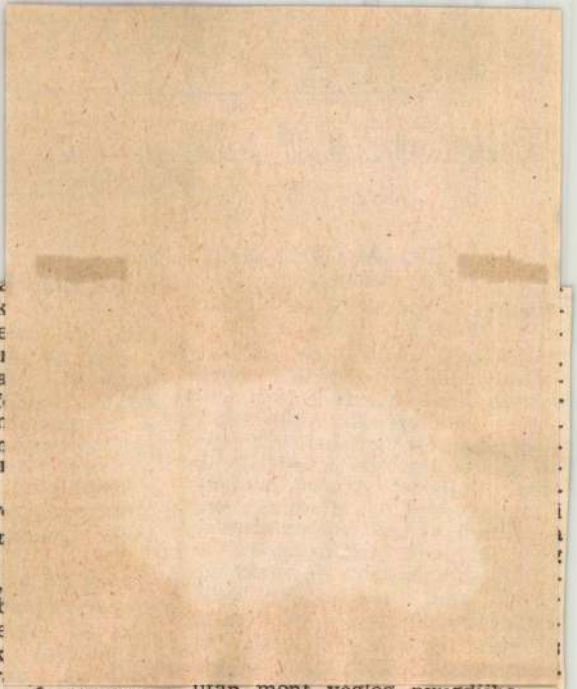

után ment végleg nyugdíjba.

•

Műszaki alkotói munkássága a villamosvasútnál kezdődött. Tervei szerint készültek 1912-ben a BESZKÁRT hóseprőgépei, és igen jelentős mértékben vett részt a korszerű motoros járművek gazdaságos kialakításában. Ő alkalmazta először a lánc helyett a fogaskerék-meghajtást. Ezek a szerkezetek több mint hat évtizedet működtek. *A kocsik és a meghajtás után a felsővezetéket vette sorra, és tervei szerint készült el a világon elsőnek a pesti villamosvonalak vas felsővezetéke, amelynek áramvesztesége nem nagyobb, mint rézvezetéké.* E munkájával, 1925-től kezdődően évente egymillió forintnyi pengőt takarítottak meg.

A főváros vízi útjainak hasznosítása érdekében, a kikötés

SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR MAGYAR HIRDETŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

KISALFÖLD
1984 ÁPR 14

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész (1894-1934).

/1021

Portré

Kaszafenő paraszt

Kilencven éve született

Derkovits Gyula

Derkovits Gyula életműve a magyar szocialista képzőművészet máig élő, elevenenható öröksége. A magyar szocialista realista művészet úttörője most lenne 90 éves. 1894. április 13-án született Szombathelyen. Apja 16 éves korában szerződéssel magához vette asztalosinasnak. Az inas évek után segédként dolgozott, közben szüntelenül rajzolt, festett. Vonzódott a tárgyakhoz, színekhez, hangulatokhoz. Alkotói tevékenysége körülbelül 1918-as és 1919-es években kezdődik, de csak a 20-as évek közepén érik művésszé. Munkássága három korszakra bontható: mitológikusra, expresszionistára és realistára. A lényeges eltérések ellenére is ez a három periódus szerves egységet alkotott művészetében.

Derkovits festészetére sorsdöntő hatású volt az 1919-es forradalom. Az ellenforradalmi terror elől 1923-ban Bécsbe emigrált, csak 1926-ban tért vissza Magyarországra. Ebben az időszakban készült a Dózsa fametszet-sorozat, amellyel megteremtette a modern magyar fametszés művészetét. Az 1930—34-es esztendőkben a gazdasági válság, az erőteljes fasizálódás tragikus élményei, értékrendszerét, világképét tovább formálták, megerősítették a szocialista elkötelezettségét. Művészetét mindvégig társadalomközpontúság, forradalmi agitativitás jellemezte. Mindössze 39 évet élt szegénységben, nyomorban, de meg nem alkuvó, kétértelműséget nem ismerő festészete megmaradt az utókornak.

Tízéves

a Győri Ütőegyüttes

A ritmus varázsában

SAJTÓFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

VAS NÉPE
1984 ÁPR 14

Derkovits Gyula,
Kossuth-díjas festő-grafikusművész
1894-1934.

1021

A festészet értelme és célja: az ember

90 éve született Derkovits Gyula

Ha azt mondjuk, szocialista festészet, Derkovits Gyulára gondolunk. Azonnal és elsőként. Ahogy a munkásosztály költőjére rávágjuk József Attila nevét, a forradalom poétájára Petőfiét. Derkovits életművét Fülep Lajos egzisztenciális jelentőségűnek ítélte. „A közösségnek szüksége van arra a művészetre nélküle nem élhet, vagy nem olyanként élhet, amilyenként vele élhet, ami ugyanaz. Amikor Derkovits művészetét egzisztenciálisnak mondjuk, ezt mondjuk róla. A legfontosabbat, ami művészetről mondható."

Születésének 90. évéhez érkeztünk. 1894. április 13-án Szombathelyen indult az az élet, amelynek szinte minden napját, keservét, jó és rossz fordulatát számon tartják már könyvek, tanulmányok, feljegyzések. A megbecsülés, az elismerés jeleit ma szinte összegyűjteni sem tudjuk. A Kossuth-díjat Bartókhoz, József Attilához hasonlóan posztumusz kapta meg. Évente 10 fiatal képzőművészt jutalmaznak a róla elnevezett ösztöndíjjal. Életművének mind teljesebb anyaga a szombathelyi szülőházban kialakított emlékmúzeumban látható. Iskolák, brigádok választották névadóul, Szombathely legnagyobb új városrésze a Derkovits, Varga Imre megrendítő Derkovits-szobrát kapta. A képtárt építő Szombathely gondoskodik műveinek méltó bemutatásáról.

Életében az elismerésből alig jutott valami. Nem mintha kortársai nem tudták volna, mekkora tehetség, milyen különleges érték Derkovits Gyula. Minden kiállításon felfigyeltek rá a kritikusok. Bécsben is, Clevelandban is, Budapesten is. „Rendkívül tehetséges művész. Derkovits Gyula nevét hamarosan meg fogják tanulni mindazok, akik a modern magyar piktúra legigazibb értékeit számontartják" — írta róla a Pesti Napló 1922-ben. Az elismerő szavak szaporodtak. Képeit azonban nem fogadták be a múzeumok. Alkalmi vásárlóitól annyi pénzt kapott, amennyi a további munkához kellett vászonra, festékre, rézlemezre. Az egyetlen hivatalos elismerést 1933-ban a Szinyei Társaságtól kapta: a Vasút mentén című képéért 100 pengőt vehetett át, a Szinyei Merse-díjat.

Dózsa-sorozatát, amelyet ma a legtöbben ismernek, 1929-től, a KMP vezetőinek biztatására csinálta. Nem érte meg, hogy sokszorosítva lássa, hogy azok elé kerüljön, akiknek szánta, a munkások, a parasztok, a magyar nép elé.

Művészetpártolók helyett alamizsnaosztó gazdagokkal találkozott. Egyre nehezebben fogadta el a „segélyt." Felesége írta: elterjedt a híre, hogy Derkovits nem akar megválni képeitől. Pedig csak azt szerette volna, ha együtt maradnak, közkinccsé válnak a művei.

Kaszafenő paraszt. Részlet a Dózsa-sorozatból.

Beteg volt. Az első világháborúból béna, csak a paletta tartására alkalmas kézzel, legyengült, tbc-s tüdővel került ki 1916-ban. Fűtetlen lakások, nélkülözés következett. Egy elhibázott kezelés a szívét is tönkretette.

1934 nyarán meghalt. Derkovits Gyula éhen halt — a kíméletlen igazságot mondta el Bálint György A festő halála című írásában: „Derkovits Gyula, a festő, csendben, szerényen és nyomorban halt meg pontosan úgy, ahogy élt. Ne szépítsük a dolgot: Derkovits Gyula éhen halt. Az utóbbi időben hetenként három pár virslit fogyasztott el, feleségével, némi kenyérrel és pár darab burgonyával. Festett néhány képet, melyeket soha nem felejt el az, aki látta, magát a festőt azonban meglehetősen elfelejtették. Szín- és formamegoldásait méltányolták, de kalória-megoldásait nem tartották fontosnak. Naponta egy fél virsli még a legnagyobb tehetségű művésznek is kevés."

A kortársak tudták, kit veszítettek el. Alig fél évvel temetése után hatalmas érdeklődés, siker (anyagi is) fogadta életművének Ernst múzeumbeli bemutatóját. 1936-ban pedig megjelent „zsenijének legnagyobb teljesítménye, lelki alkatának, világszemléletének legtökéletesebb összefoglalója az 1514, a Dózsa-felkelés fametszet-sorozata" (minősítés Bálint Györgytől).

Derkovits Gyula születésének 90. évfordulóján Bálint György gondolataival ajánljuk a közönség figyelmébe a festő életművét:

„Nagy tömegei csak akkor lesznek ismét a piktúrának, ha megint valami nagy, emberi eszme hordozójává lesz. Derkovits Gyula kezdett elindulni ezen az úton. Képein érezni lehetett, hogy festés közben más is érdekli, mint szín- és vonalproblémák. A kilakoltatás, az éhezés, a nyomor, a mai művészek mindennaposnak induló tömegtragédiája lehengerelte, és megakadályozta, hogy végigjárja útját. Más művészeknek kell nyomába lépniük. A festészetnek — a fény, az árnyék és a perspektíva problémáinak kutatása és megoldása után — most fel kell fedeznie mindennek értelmét és célját: az embert."

Budai Rózsa

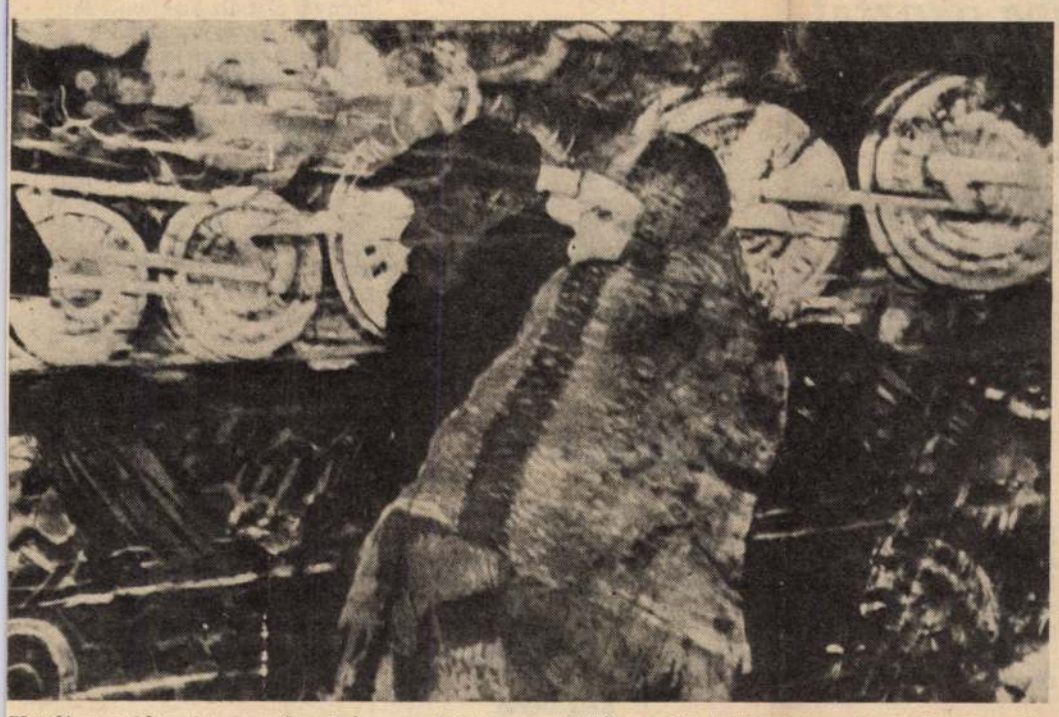

Vasút mentén. Az egyetlen kép, amelyért még életében díjat, hivatalos elismerést kapott a festő.

VASÓK F

vosra –6 ezer beteg jut

Ildikó fő-
egyei Ren-
sét, lyukas
ni. Az am-
ta a fogai-
április kö-
jegyezni.
ozási időt,
nkhöz, tő-
reális-e a

a Rendelő-
Andor me-
kező tájé-

mind az
, a fogke-
betegeket
ótlási és
ökértömés)
a miatt —
általában
dést nehe-
ge a kora
t.

, kellemet-
mert ami-
ai rendbe-
Ismerve a
a fogorvos
ást a kö-
em vélet-

len, hogy a fogszuvasodás megelőzésére hívják fel a figyelmet minden országban. Megyénkben jelenleg 58 fogorvos dolgozik, akik 74 munkahelyen kezelik a betegeket.

Legzsúfoltabbak a városi szakrendeléseink, különösen Szombathelyen, ahol a Rendelőintézet szakrendelésén tavaly majdnem 70 ezer beteg jelent meg. Az itt dolgozó fogorvosokra évente 5—6 ezer beteg kezelése jut. Ez a szám nagyon magas, az ideális 3 ezer körüli lenne. A községi fogászati rendeléseink ennyire nem kihasználtak, ugyanez vonatkozik az üzemi fogászati szakrendelésekre is. Ha ezeket a rendeléseket keresnék fel az ott lakók és az üzemi dolgozók, gyorsabban ellátnák őket, és ezzel tehermentesítenék a városi rendeléseket.

Említést érdemel még, hogy a betegek saját helyzetüket könnyítenék, ha nem várnák meg, amíg a foguk elromlik (arra hivatkozván, hogy még sose fájt), hanem időben kérnének előjegyzést ellenőrző vizsgálatra. Számukra, de a kezelő fogorvosnak is megnyugtatóbb lenne. Mindettől függetlenül, lehetőség nyílik az előjegyzési idő rövidítésére, ha a beteg nem ragaszkodik a délutáni órákhoz. Sokszor előfordul, hogy a berendelt beteg nem jelenik meg, ilyenkor a soron kívül jelentkezők számára — főleg a rendelések végén — kisebb várakozási időt követően megtörténhet a fogkezelés."

Szeretném elhinni...

n a hiba a történelem ok-
tásunkban. Magam részé-
l annyit mondhatok, hogy
r negyvenkét évvel ezelőtt
ettségiztem, egyszerű nyug-
jas vagyok, de még min-
g többet tudok a törté-
lmünkből, mint a meg-
rdezettek.
Április 3-án ugyancsak a
dióban faggatott a ripor-
r középiskolásokat arról,
gy mi a március 15-i ün-
p lényege. — Valami fel-
lés volt... — mondta a

kérdezett diák. Szinte fizikai fájdalmat éreztem ekkora tudatlanság hallatán.

Ezek után felüdülésként hatott lapjuk április 4-i számában a *Nyílik a rózsa* című írásuknak a fiatalságra vonatkozó sorai: „Nekik is kell valami, ami mélyebben átjárja őket, valami, ami az ősökben is leledzett, ami talán védelem is és valami ősi dicsőség, emberség, családiasság, amit nem lehet kikerülni."

Szeretném hinni, hogy nagy többségükre ez igaz.

Nyiri Oszkárné
Szombathely,
Bem József u. 4

Tervezői vagy kivitelezői hiba okozta?

Csak mérnek — írta Merklin
ászló szentgotthárdi, Árpád út
szám alatti olvasónk —, en-
k ellenére, a januárban tör-
nt beköltözésünk óta fagyos-
dunk a távfűtéses OTP-laká-
nkban.
A Vas megyei Távhőszolgáltató
állalat igazgatójától kaptunk
laszt a panasszal kapcsolatban.
egtudtuk, a lépcsőházban még
y lakónak is hasonló a gond-
. A vállalat dolgozói többször
rtak a két lakónál, így tudták,
m kielégítő a fűtés. Tervezői
gy kivitelezői mulasztások

miatt, ezeknél a fogyasztóknál csak az épület nagymértékű túlfűtésével voltak biztosíthatók az előírt hőfokok.

A panasz megszüntetése érdekében, a VASÉP, mint az épület kivitelezője, ígéretet tett arra, hogy a lakószobák hőleadóinak a felületeit bővíti.

Ennek megtörténtéről a vállalat igazgatóját a panaszos Debrecenben élő lánya tájékoztatta, ugyanis időközben ő is kéréssel fordult a vállalathoz szülei ügyében. Egyben megköszönte gyors segítségüket.

Nincs gazdája

Április 5-én, csütörtökön délután háromnegyed kettő tájban találtam egy pénztárcát, benne 4600 forinttal Szombathelyen, a Szabadságharcos utcában. Bevittem a cipőgyárba, a hangosbemondóban a műszakok kezdetekor többször is bemondták a hírt, de senki nem jelentkezett érte.

Jogos tulajdonosa átveheti a Sabaria Cipőgyár rendészeti irodáján, naponta 7-től délután fél 4-ig.

Réti Dezső
a cipőgyár dolgozója

Az általánosítás zavar

A Ferrum Színpad premierjén, a közönség soraiból hiányolta munkatársunk a népművelőket. *Ha a népművelő közömbös...* című glosszájában kifejtette, azoknak kell először látni az előadásokat, akiktől függ, hogy a közönség megnézheti-e.

Horváth György, a körmendi művelődési központ igazgatója így reagált írásunkra: «A cikkben az általánosítás zavar. Az igazság az, hogy több okból is, én a másnapi előadáson voltam jelen. Mindenképpen szükségesnek tartottam az előadás megtekintését, mert Török Gábor korábbi darabjait is megnéztem s tudom, hogy mit veszítek elmulasztásával. Sőt, tele mikrobusszal mentünk, mert magammal vittem a Kalamajka Színpadunk tagjait.

Valóban tetszett az előadás, és megállapodtunk, hogy fogadom a műsort, esetleg több alkalommal is. Annak idején a *Légy jó mindhalálig* premierjén is ott voltam, és kilenc előadást szerveztünk több mint háromezer ember részvételével.

Azzal kezdtem, hogy az általánosítás zavar, de az is igaz, hogy egy fecske nem csinál nyarat. A tendencia sajnos igaz (mármint a népművelők közömbössége egymás munkája, intézménye iránt — a szerk. megjegyzése). A mundér becsületét védve, szívesen felhívnám szombathelyi kollegáim figyelmét arra, hogy néhanapján figyelemre méltó dolgok történnek „vidéken" is.»

Simson motorkerékpár= ismeretség

A motorozó fiatalokról kérdezték az olvasók véleményét a múlt szombati lapjukban. Az egyik megkérdezett arról panaszkodott, hogy amikor bejön a jó idő, a motoros gyerekek zajától nem tudnak nyugodni az utca lakói.

Csak azt nem értem, hogy a tizenéves gyerekek szülei hol szerzik be a legkedveltebb motortípust, a Simson motorkerékpárt? Néhányat ugyan megkérdeztem, őszintén mondták, „a papa ismerőse szerezte". Amikor a szakboltokban érdeklődtem, vállvonogatás volt a válasz. Tudom, velem együtt sokan keresik, méghozzá azért, hogy munkába járhassanak vele.

Lehet, ez ügyben elfogult vagyok, de nekem az a véleményem, hogy a tizenéves gyerekek a tanulásban vegyék fel egymással a versenyt, nem a parkírozókban és a háztömbök között száguldozva hívják fel magukra a figyelmet.

Csőre József
Sárvár, Alkotmány u. 10.

Ezért lenne bürokrata?

A minap a szombathelyi Jáki
i temetőben a szertartás csend-
t motorberregés verte fel. Mint
ólag kiderült, egy rokkant
rfi felnyitotta a főbejáratnál
vő sorompót és a halottasház-
oz hajtott.

Amikor az igazgató szóvá tette
elytelen cselekedetét, az illető
nézés kérése helyett őt bürok-
ának nevezte. Erre a vállalat
azgatója csak annyit mondott:
Kérem, az emberi tisztesség
gy kívánja, hogy a temetőben
end és rend uralkodjék."

Ha a férfi meghallgatta volna,
kor azt is megtudja, hogy aki
éri, az rokkantkocsival is köz-
kedhet a temető területén. So-
n rendelkeznek már állandó

engedéllyel, ezért is tartják nyitva a hátsó kaput, mert onnan vezet a legrövidebb út a szertartások színhelyére. Természetesen az engedéllyel rendelkezők tiszteletben tartják a temető rendjét, és idejében érkeznek a szertartásokra. Ez az eset kivétel volt, csak a másik fél „hozzáállása" volt nagyon helytelen.

A temetővel kapcsolatban érdemes megemlíteni a rend kérdését. Mint az igazgató megjegyezte, ők annak megtartására törekednek, sajnos kevés sikerrel. Mert hiába van a sok hamutartó és a negyven konténer kitéve, sokan még a néhány méter út megtételére is lusták. Szétszórják a csomagolópapírokat, az elhervadt csokrokat, az előzőleg öntözéshez használt nylonzacskókat. Úton-útfélen eltapossák a cigarettavégeket. Bár az még hagyján, hogy eltapossák. Vannak, akik rádobják a parázsló cigarettát az örökzöld növényzetre. Még szerencse, hogy eddig nem volt a temetőben tűz, de nagy szárazságban könnyen előfordulhat.

A temető látogatóinak jobban kellene méltányolniuk a vállalat vezetőinek és dolgozóinak a törekvését, hiszen nemcsak az ő érdekük, hogy a temetőkben rend és nyugalom legyen. Mint minden, ez is csak közös akarattal valósulhat meg.

(takács)

HATVAN ÉVES LENNE DERKOVITS GYULA...

— ... Igen, hatvan éves lenne... Április 13-án született, 1894-ben Szombathelyen — mondja a kis, őszhajú asszony, Derkovits Gyuláné, a nagy magyar proletárfestő élettársa. Rákoscsabán vagyunk, szerény, parányi házában. Amikor a halott Derkovits Gyulát 1948-ban Kossuth-díjjal tüntették ki, Derkovitsné magának csak egy száras cipőt vett s a pénz nagy részét a férje nevét viselő kollégiumnak adományozta. Itt él Rákoscsabán, tanácstag és pártmunkás s szüntelen viaskodik lelkiismeretével, amikor a hétköznapok kisebb teendői közül kiszakítja magát, hogy a Derkovits-könyvvel foglalkozzék.

Mert könyvet ír Derkovits Gyula életéről, ő, aki legjobban ismerte ezt az életet. Derkovits Gyula sorsa az igaz lelkiismeretű művész pályájának sokakat elrettentő, de messzire világító példája volt Horthy-Magyarországon. Fojtogató nyomor — mondaná az ember arra a tizenöt esztendőre, amit ez az asszony Derkovitscsal élt le. De a nyomorúság nem fojthatta meg Derkovits művészetét. »Össze kell kötni a képzőművészetet a mondanivalóval, mert az embernek biztosan van közölnivalója. Mint festő és mai ember érzem, hogy kötelességem életünk és társadalmunk jelenségeit maradék nélkül kifejezni,« — vallotta a festészetről.

És a nyomor nem fojtotta meg Derkovitsné mélységes emberszeretetét, nagyszerű egyéniségét sem. A festő éhenhalt 1934-ben, az asszonyt ma is kínozza a szörnyű években szerzett betegség. De dolgozik. A Derkovits Gyuláról szóló könyv első fogalmazása elkészült. Ebből közlünk néhány lapot, a fehérterror első esztendeit idéző részletet.

Hosszú ideig hiába jártam munka után. Egy nap megtudtam, hogy Kernstock Károlyt* szabadonbocsátották és családjával felköltözött Budapestre, Falk Miksa-utcai lakásába. Megkerestem Kernstockot és ismertettem vele Derkovits Gyula jelenlegi sorsát. Töprengve bólogatott — tenni kéne valamit ezért az emberért... Ha találkozik vele, mondja meg néki, hogy szívesen látjuk őt, jöjjön fel. Itt rajzolhat is, be van fűtve. Szívesen tettem eleget Kernstock kérésének és másnap felkerestem Derkót. A Népszínház-utca 18. III. emeletének egy kicsike szobájában lakott. Nem volt otthon. Szállásadónője elmondta, hogy Derkovits úr már hajnalban elmegy hazulról és csak késő este, aludni jár haza. Kérdésemre, hogy hova jár dolgozni, megtudtam: a rákoskeresztúri erdőben, fakitermelési munkán van. Nagyon le van égve szegény — mondta a néni —, már a havi lakbérrel is adósom maradt. Üzenetet hagytam és vártuk Kernstockékkal, de Gyula nem jött. Munkám végeztével egy este újból felmentem. Várnom kellett rá. Negyed óra múlva a lépcsőházból hallottam köhécselését. November volt, nyirkos, ködös, hideg este. Sápadtan, fáradtan lép be az ajtón, karján üres hátizsák lóg. Meglepődve néz rám és bemegyünk a szobájába. A karján lógó hátizsákot kedvetlenül a sarokba dobja és hellyel kínál. Egy szék van a szobában. Ő az ágy szélére ül. Az ágya vetetlen. Az ablak felső része nyitva és a padlóra téve, egy lavorban ázik a priznice. Hűvös van a szobában. Megrázkódik, és látom, hogy reszket. Tehetetlenségemben a padlót nézem és a bakancsát a lábán. A ballábán lévő át van kötve spárgával, a talp a felsőrészhez erősítve. Mindent megértettem. Segítettem megvetni az ágyát, teát főztem és feladtam rá a priznicét. Beburkolódzott és én siettem haza. Másnap magamhoz vettem tartalék 25 koronámat és Kernstockéknál elmondtam, hogy mit láttam Gyulánál. Kernstock fia behívja apját a másik szobába, rövid idő múlva visszajönnek és a fiatal Kernstock egy névjegykártyát ad a kezembe, azzal a megjegyzéssel, hogy azt okvetlenül juttassam el Derkónak. A névjegyen ifj. Kernstock Károly neve áll, pár sor Reiter Lászlóhoz. Nyomatékosan mondja, hogy ezt az urat Derkó okvetlenül keresse fel, ez műpártoló, akinek egy sorozat kőrajz kell. A megrendelést Kernstock fia kapta, de ezt a munkát átengedi Derkovitsnak, aki megszorult helyzetben van. Még aznap felmentem Derkóhoz. Lázban feküdt. Háziasszonyával mindent megbeszéltem és elrendeztem. Még tüzelőre és harapnivalóra, teára is maradt némi pénzem. Rendet teremtettünk és meleget a szobában.

Derkovits felkereste a műpártolót, hiszen a rákoskeresztúri fakitermelő munkát tüdőbaja már úgysem bírta. Esténként felnéz a szabadiskolába és részt vesz az esti rajzolásban is. De állandóan levert és szomorú, nem megy a rajzolás. Keserű megjegyzéseket tesz, és rajzol a műpártolónak. Mikor kérdem, mit csinál, kitérő választ ad és panaszkodik, hogy bagóért dolgozik. Kernstock kérdésére, hogyan megy a munka Derkónak, elmondom a tőle hallottakat. Amire azt mondja — miért nem költöznek maguk össze? Együtt keresnének annyit, hogy szűkösen, de megélnének belőle. Igazat adtam Kernstocknak és elhatároztam, hogy Derkovits Gyula mellé állok. Elhatározásomat szüleimmel is közöltem. Ellenezték. Szabadfoglalkozású ember, beteg is, nem való családalapításra. Közben bátyám már hazajött, aki szintén fakitermelő munkát végzett Hűvösvölgyben. Az ő keresete és apám betegsegélye hármojuk megélhetését biztosította. Lépésemet mások is meggondolandónak tartották. Akadt olyan, aki azt mondta, öngyilkosságot követek el, ha megteszem. Ennek ellenére, egyik este, nagy nekibátorodással és kis útikosarammal fölmentem Gyulához.

— Eljöttem hozzád — mondtam.

— Hozzám? — kérdezte s elképedve nézett rám.

— Igen — feleltem elszántan — segítségedre akarok lenni.

— Te? — csodálkozott rám. — Hogyan?

— Megosztom véled a keresetemet. — Gyula elkomolyodva nézett rám. Felém jött és két tenyerébe vette arcomat.

— No, jó, maradj itt. De semmi jóra ne számíts, mert az én szemem is kopog az éhségtől. — Boldogan nyitottam fel kis kosaramat, s öt pár virslit tettem az asztalra. A kiskarikás vaskályhára vízzel telt kannát állítottam. Nagy csend volt a szobában. Gyula a kályha mellett állt, jóleső érzéssel melengette a kezeit. Hallgatott. A tűzön a teavíz zümmögni kezdett. Mikor vacsorához ültünk, Gyula mind a két kezem megfogta és tenyerembe hajtotta a fejét. Két könnycsepp maradt a kezemen. Szótlanul ettünk. Gyula a kenyérkendőt nézte. Amikor később kosaramban valamit keresgéltem, két szegetlen konyharuha akadt a kezembe. Tudtomon kívül, anyám ajándéka.

— A hozományom... — mondtam mosolyogva. És Gyula az ujjai között szakértelemmel dörzsölgetve, mondotta:

— Majd föstök rájuk. A mi konyhánkba egy is elég...

Egy héttel később az egyikre a »Papagájos ember«, másikra a »Dögvivők« került. Ezzel a két képével szerepel a Nemzeti Szalon tavaszi tárlatán, 1920. áprilisában. Képei témáját mindig az életből vette, így a »Papagájos ember« is a józsefkörúti Technológia előtt készült. A papagájos ember ott működött, onnan vette a kép témáját. Gyakran járt arra sülttököt venni, mert ebben az időben ez helyettesítette nálunk a kenyeret. Hogy közelebb kerüljön a papagájos emberhez, planétát huzat. Nevetve mutatja nékem. A planétán ez áll: »Nemsokára nagy tengeri utat tesz meg és szép jövő vár rá...« A planétás embert lerajzolta a papagájjal együtt, az általa képzelt tengerparton. Élete folyamán még a Balatont sem látta. A hullámok játékát a pesti Dunapart lépcsőjén ülve tanulmányozta és festette meg hozzá.

Derkovits Gyula (1894—1934): Önarckép. Ceruzarajz 1934-ből

Mi ketten (1929, olajfestmény)

* Kernstock Károly festőművészt (1873—1940) a Tanácsköztársaság alatt folytatott tevékenységéért a fehérterror bebörtönözte.

Nők Lapja. 1954. IV. 15.

1984. IV. 13. Kossuth 4.25

1021

Derkovits Gyula, Kossuth díjas festő- grafikusművész (1894–1934)

Jó reggelt!

- Lilekovai évei, párizsi tanulmányai, családja, életének főbb állomásai, Derkovits-monográfiájának írója, Körner Éva művészettörténész beszél Szatmári Ilona mikrofonja előtt.

- Az 50-es évek pro és kontra művészeti vitáinak középpontjában áll Derkovits Gyula. A dogmatizmus szószólói Derkovitsot formalizmussal vádolták, bár elismerték szocialista elhivatottságát, majd amikor kezdett helyreállni egy elfogulatlanabb értékrend a magyar művészet múltját illetően, akkor Derkovits alakjáról próbáltuk lehántani mindezt a bélyeget, mind pedig a 30-as években kialakult képet róla, amikor is a művészeti kritika Derkovits szép formai teljesítményét dicsérte, de elmarasztalta politikai tematikáját. Azt a Derkovits alakot próbáltam, én magam is próbáltam, próbálták mások is megéleveníteni, akiben ez a kettő egymást szerosan feltételezte. Tehát a témakör és a formanyelv.

- Nagyon sokat tudunk az életéről, szinte mindent. Szombathelyen született, édesapja asztalos volt. Ő asztalosnak tanult. Később megismerkedett a festészettel, grafikával.

- Derkovits valóban munkás volt és autodidakta. Már elismert művész korában is, a 20-as években még gyakran kötkezi asztalos munkával kereste kenyerét, annak ellenére, hogy tüdőbeteg volt és balkezére bénа. Ez a nehéz élet nemcsak az ő személyes anyagi helyzetének volt a következménye, hanem azért is, mert Derkovits valójában egy volt a 20-as, 30-as évek nagyar történelmével. Mégpedig olyan módon volt egy, hogy éppen annak a legnyomorúságosabb feltételeit szinte megszenvedte. 1923-ban kiment Bécsbe. Követte politikai emigráns bátyját, Derkovits Jenőt. Elkeseredett elszántsággal és odaadással dolgozott. Kialakította azt a formanyelvet és azt a szimbólikus tematikát, amellyel az ellenforradalmi évek üldöztetéseire reagált. Egy szimbólikus témát, témában még Sonogyi Béla újságíró meggyilkolását is a Halottsiratásban megalkotta. Bécsben megismerkedett néhány emigráns magyar kommunistával is, akik felhívták a figyelmét a Dózsa téma fontosságára.

- Végülis tizenkét lapból álló 1514, azaz Dózsa sorozata mikor jelent meg?

- 1927-ben tört haza, 1928-ban készítette ezt a fametszet-sorozatot. A rézkarc-sorozatot valamivel később. A rézkarc-sorozatban már a nagy, 1936-os tüntetés élményei is a Felkelők című lapban megfogalmazódott. A tüntetésről készített egy rajzot és ennek az áttétele fedezhető fül a rézkarc-sorozatban. Sajnos azonban a sokszorosítására nem került sor életében, csak 1936-ban. Halála után a Gondolat Kiadó sokszorositotta a fatmetszet-sorozatot. Így Derkovits művészete életében elszigetelt volt attól a rétegtől, amelyhez pedig legigazabban szólt. Hatalmas tagadás és csodálatos igenlés a művészete, amely Derkovits és amely összehasonlithatatlan és teljesen egyedülálló a korabeli magyar művészetben, valamint az európaiban is.

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR TÁVIRATI IRODA
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 237-749, 340-726

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő- grafikusművész (1894-1934).

NAPLÓ (VESZPRÉM)

1984 ÁPR 1. 4

IRO

Igásfogat

90 éve született

DERKOVITS GYULA

Derkovits Gyula életműve a magyar szocialista képzőművészet máig élő, elevenen ható öröksége. A magyar szocialista realista művészet úttörője most lenne 90 éves. 1894. április 13-án született Szombathelyen. Apja 16 éves korában szerződéssel magához vette asztalosinasnak. Az inasévek után segédként dolgozott, közben szüntelenül rajzolt, festett. Vonzódott a tárgyakhoz, színekhez, hangulatokhoz. Alkotói tevékenysége körülbelül 1918-as és 1919-es években kezdődik, de csak a 20-as évek közepén érik művésszé. Munkássága három korszakra bontható: mitologikusra, expresszionistára és realistára. A lényeges eltérések ellenére is ez a három periódus szerves egységet alkotott művészetében.

Derkovits festészetére sorsdöntő hatású volt az 1919-es forradalom. Az ellenforradalmi terror elől 1923-ban Bécsbe emigrált, csak 1926-ban tért vissza Magyarországra. Ebben az időszakban készült a Dózsa

tametszet-sorozat, amellyel megteremtette a modern magyar fametszés művészetét. Mindössze 39 évet élt szegénységben, nyomorban, de meg nem alkuvó, kétértelműséget nem ismerő festészete megmaradt az utókornak.

– csik

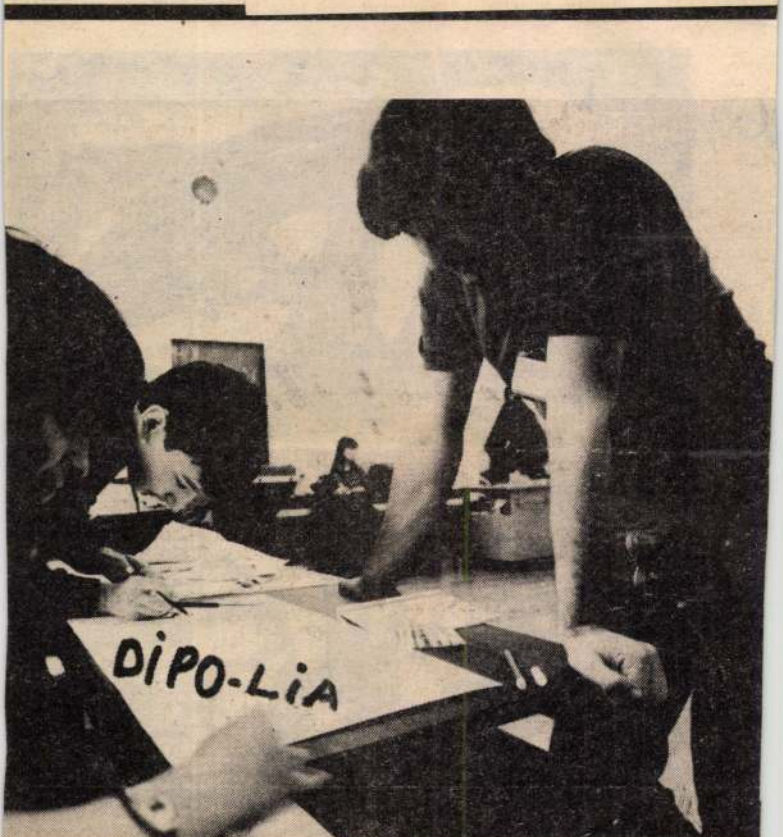

köztársaság címere

leti szereplés gyakorlóterei

az iskolanapoknak.
alkodik egy teljes na-
ló. Bulinak remek. Já-
öbbet nem várhatunk
lája a közéletnek, hi-
szabályokkal megkö-
A diákrektor hatalma
ákok demokratikus al-
etlen napra érvényes.
a diáknapok, s az ef-
a közéleti nevelés fő
közéleti szereplések

s. Főleg akkor, ha jól
dús rendezvényről van
smereteit is gyarapít-
nben a Hazám állam-
országos vetélkedő,
nulók kategóriájában
Ipari Szakmunkásképz
legjobbnak.

Csendélet
a fogadóirodában

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész
(1894-1934).

DUNAÚJVÁROSI HÍRLAP
1984 APR 13

1021

90 éve született Derkovits Gyula

Eleven örökség

Derkovits Gyula életműve a magyar szocialista képzőművészet máig élő, elevenenható öröksége. A magyar szocialista realista művészet úttörője most lenne 90 éves. 1894. április 13-án született Szombathelyen. Apja 16 éves korában szerződéssel magához vette asztalosinasnak. Az inasévek után segédként dolgozott, közben szüntelenül rajzolt, festett. Vonzódott a tárgyakhoz, színekhez, hangulatokhoz. Alkotói tevékenysége körülbelül 1918-as és 1919-es években kezdődik, de csak a 20-as évek közepén érik művésszé. Munkássága három korszakra bontható: mitológikusra, expresszionistára és realistára. A lényeges eltérések ellenére is ez a három periódus szerves egységet alkotott művészetében.

Kaszafenő paraszt

Derkovits festészetére sorsdöntő hatású volt az 1919-es forradalom. Az ellenforradalmi terror elől 1923-ban Bécsbe emigrált, csak 1926-ban tért vissza Magyarországra. Ebben az időszakban készült a Dózsa fametszetsorozat, amellyel megteremtette a modern magyar fametszés művészetét. Az 1930—34-es esztendőkben a gazdasági válság, az erőteljes fasizálódás tragikus élményei, értékrendszerét, világképét tovább formálták, megerősítették a szocialista elkötelezettségét. Művészetét mindvégig társadalomközpontosságú, forradalmi agitativitás jellemezte. Mindössze 39 évet élt szegénységben, nyomorban, de meg nem alkuvó, kétértelműséget nem ismerő festészete megmaradt az utókornak.

— csik —

TELEVÍZIÓ

198

Péntek

BUDAPEST TV I

8.05: Tv-torna. (Ism. Sz)
8.10: Iskola-tv
9.50: Hegy a tengerben. A Mont Saint Michel. Francia rövidfilm. (Sz)
10.20: Ékes tárgyak. Román rövidfilm. (Sz)
10.30: Kiáltás a víz után. NSZK film. (Sz)
11.20: Képújság
15.00: Iskola-tv
16.45: Hírek
16.55: Bors. Kalandfilmsorozat. XV/14. rész: A különleges osztag. (Ism.)
17.45: Képújság
17.50: Reklám
17.55: Kertünk — udvarunk. Riportfilm
18.15: Az Országházból jelentjük. (Sz)
19.00: Reklám
19.10: Tv-torna. (Sz)
19.15: Esti mese. (Sz)
19.30: Tv-híradó. (Sz)
20.00: Szeszélyes évszakok. Szórakoztató magazin. (Sz)
21.10: Dalok, táncok a Szovjetunióból. (Sz)
21.20: Péntek esti randevú. (Sz)
22.20: A hét műtárgya. (Sz)
22.25: Az Osztrák Tv könnyűzenei sorozat. (Sz)
22.55: Tv-híradó 3. (Sz)

BUDAPEST TV II

18.00: Még egyszer gyerekeknek! Egyszer volt, hol nem volt... Francia rajzfilmsorozat. XXII/2. rész: A Neandervölgyi ember. (Ism. Sz) Magyarország állatai. A vaddisznó. (Ism. Sz)
18.40: Képújság
18.45: Postafiók 250. (Sz)
19.00: Keresztkérdés. (Sz)
19.30: Siegfried Thiele: Énekek a Naphoz.
21.30: Vagy-vagy. Szórakoztató vetélkedőműsor
22.10: Ez történt 24 óra alatt
22.25: A velencei kalmár. Shakespeare színművének tv-változata

Szombat

BUDAPEST TV I

8.00: Tv-torna. (Ism. Sz)
8.05: Szerb-horvát nyelvű nemzetiségi műsora. (Ism.)
9.55: Az ördöghegyi gazda. Lengyel filmsorozat VI/2. rész. (Ism. Sz)
10.35: Kengyelfutó gyalogkakukk. Amerikai rajzfilmsorozat. XIII/11. rész: A szikla átka. (Ism. Sz)
10.55: A Laurent család. NSZK tv-filmsorozat
11.45: Autó-motorsport. (Ism. Sz)
12.05: Keresztkérdés. (Ism. Sz)
12.35: Képújság
14.40: III. ökölvívó úttörő olimpia
15.15: Cimbora különkiadás. (Sz)
16.05: Reklám
16.10: A látogatók. Francia sci-fi sorozat. (Sz)
17.00: Hírek
17.05: Műsoron a számítógép. Angol ismeretterjesztő filmsorozat. X/2. rész. (Sz)
17.35: Mafilm-magazin
17.45: Objektív. Tények a szocialista világról. (Sz)
18.30: Képújság
18.35: Diagnózis. Riportműsor. (Sz)
18.55: Reklám
19.10: Tv-torna. (Sz)
19.15: Esti mese. (Sz)
19.30: Tv-híradó. (Sz)
20.00: Vers — mindenkinek. (Sz)
20.05: A Telepódium bemutatója. Katajev: A kör négyszögesítése. Vígjáték. (Sz)
17.30: Hét tv-nap
18.05: Tv-naptár
18.15: Kis koncert
18.30: Adás a kultúra köréből
19.30: Tv-napló
20.00: Sugarland Express. Amerikai játékfilm
21.45: Tv-napló

SZLOVÁK TV I

14.55: Bűvös erdő. Román ifjúsági műsor
16.10: Tv-torna
16.15: A tavaszi dalok vadászai. Dokumentumfilm. (Ism.)
16.50: Szóval és kamerával. Külpolitikai magazin
17.50: A komikus és világa
18.30: Esti mese. (Ism.)
18.50: Gyerekek a pipázó hegyekből. Új-zélandi filmsorozat
19.30: Tv-híradó
20.25: Igaz történetek az életből. Tv-jelenetek.
21.45: Gólok, pontok, másodpercek
22.00: Ricchi, e poveri. Olasz együttes koncertje
23.05: A szép Zoli. Bűnügyi tv-játék

Vasárnap

BUDAPEST TV I

7.50: Tv-torna. (Ism. Sz)
7.55: Óvodások filmműsora. Gedeon. Francia rajzfilmsorozat(XIII/4. rész: Vadkerti, a vadorzó. (Sz) Erdei csibészek. Csehszlovák bábfilm. Tűz az erdőben. (Sz) A mesék éjszakája. Román rajzfilm. (Sz)
8.15: Kengyelfutó gyalogkakukk. Amerikai rajzfilmsorozat. XIII/12. rész: Enni, vagy nem enni. (Ism. Sz)

Megnyílt a Derkovits Gyula emlékkiállítás

Szombat délben az Országos Szépművészeti Múzeum *Új Magyar Képtár*-ban megnyílt a Derkovits-emlékkiállítás. A nagy magyar proletárfestő életművét, évekkel halála után, 1948-ban a felszabadult magyar nép állama Kossuth-díjjal tüntette ki. A megnyitó ünnepségen *Redő* Ferenc, az Országos Szépművészeti Múzeum főigazgatója mondott megnyitóbeszédet, melyben megemlékezett arról, hogy Derkovits Gyula ebben az évben töltötte volna be 60. esztendejét. Majd arra hívta fel a figyelmet, hogy *Derkovits tiltakozó, a kapitalista rend, az elnyomás rendszere ellen lázadó művészete ma is élő, elevenül hat s életműve nem zárult le.* Tanuljunk tehát belőle, hasznosítsuk tanulságait új képzőművészetünk felvirágoztatására és egész népünk életének szebbétételére.

Népszabadság. 1959. október 22. csütörtök

Megtalálták Derkovits Dózsa-sorozatának hiányzó metszetét

Megtalálták Derkovits Gyula Dózsa György sorozatának 12. metszetét. Derkovits Gyula „Dózsa György" sorozatának 11 metszete van a Nemzeti Galéria tulajdonában. Tudták, hogy a sorozat 12 metszetből áll, de az utolsót nem találták. Nemrég az egyik metszet hátlapján, a falemez borítólap helyén felfedezték a sorozat 12. metszetét. Igy most teljessé vált a

Egy bosszantó plakát

A pesti utcakép zűrzavarában már elég hosszú ideje magas művészi rangot vivtak ki maguknak a Szépművészeti Múzeum kiállításait propagáló művészi és az intézményhez méltó plakátok. Annál inkább meglepetés, még hozzá bosszantó és kellemetlen meglepetés a Derkovits-emlékkiállítást beharangozó, legújabban utcára került plakát, mely véleményünk szerint legkevésbbé sem ébreszt kedvet a tragikus sorsú magyar proletárjestő életművének megismerése iránt. Sőt, inkább riasztóan hat. A Kendős nő, a nyomornak, elesettségnek s a reménytelen kétségbeesésnek e döbbenetes mestermüve a plakáton komikusan, szinte Mikulásként hat, viszont egészen más a kicsengése festmények társaságában, a galéria meghitt légkörében. De így méretében megcsonkítva, színek nélkül rányomni a plakátra, határozottan ügyetlen propagandistára, s mi több, rossz ízlésre vall. Derkovits bármely grafikája alkalmasabb lett volna művészetének népszerűsítésére, mélyebben kifejezte volna törekvéseinek lényegét, pl. a Bútorkészítő című festménye, mely egyszersmind önportré is. Hiba az is, hogy ez a plakát Derkovitsot hangsúlyozottan formalista oldaláról mutatja meg, ami ilyen formában nem is és nem is így igaz. Mindent összevetve, a plakát tiszteletlenség Derkovits életműve, s tapintatlanság az utcán járókelők iránt.

(D. M.)

Magyar Nemzet
1954. XI. 25.

A magyar munkásosztály nagy festője

*Derkovits Gyula 1894—1934**

1514. Óriás gerendákkal döngetik a vár vaskapuját a rongyosok, vértespáncélos nemesekkel, zsoldosokkal vívnak életre-halálra. Az égő vár bástyáján áll a vezér, a véres és legigazabb csaták vezénylője. Majd ott látjuk tüzes trónon ülve: fejére izzó vaskoronát feszítettek, mellére sütötték, hogy „büdös paraszt", és ő büszke-gőgösen pusztul rettentő halálában. A zsinóros úri köntösbe öltözött, utálatosan vigyorgó Werbőczi a parasztok nyakát szorító kalodára súlyosodik; még rettenetesebb, sok évszázados rabságra ítélték a megmaradottakat, miután harcostársaik nyársrahúzott testét nyaldossa a perzselő láng. Kínjuk üvöltve száll egekig és kegyes püspökök, kegyes imát mormolva, tömjénnel szentesítik borzalmas pusztulásukat.

A nagy gazdasági válság, a növekvő nyomor évében, 1929-ben készítette a nagy proletárfestő e megrázó fametszet-sorozatát. Petőfi és Ady szenvedélyes hangján idézi a mindinkább szuronyok mögé búvó urak elé a Dózsa-forradalom számukra rémisztő képét, s véle, a népben rejlő, mindent eltipró erő nagyszerű példájával hívja harcba a munkásosztályt az egész magyar nép felszabadításáért. E szűkszavú, de fehér-feketéivel megrendítő erejű képekből megújuló hitet, erőt merítettek a proletárok.

Derkovits Gyula közülük jött, köztük élt, sorsa ezernyi szállal eltéphetetlenül összefonódott az övékével. Dideregve burkolózik szakadt, foltos kendőjébe a *Fázó asszony:* Derkovits Gyula a fűtetlen hónaposszobákban szerezte tüdőbaját. Az éhezés értette meg vele a *Dinnyeevő* korgó gyomrának kínját, az ételt markoló fekete kéz reszkető mohóságát. Amikor saját kilakoltatásának élményét viszi vászonra (*Végzés*), ezer és ezer utcára dobott proletárcsalád mindennapos tragédiáját kiáltja világgá. Az akasztófa-politika, a *Statárium* idegeket feszítő, életet fenyegető légkörét ki tudná jobban átérezni és kifejezni, mint ő, aki maga is résztvesz az illegális munkában, kinek lakása egyik központja a Kommunisták Magyarországi Pártjának, s ki hitvallását műveivel bátran közszemlére állítja.

Ez az élet súlyos, minden lélegzetvételt megnehezítő, minden vágyra, érzésre rátelepedő gondoktól terhes. És ki érezné mélyebben a nincstelenség, a börtön súlyát, mint a megkínzottak élettársa, az árvánmaradt gyermekek anyja. A *Gond* is az ő alakjával beszél. Az asszony hatalmas teste majd egészen betölti a kép síkját. Sötét kendője ráborul fázósan összehúzódó testére. Hozzábúvó, sápadt, ragyásarcú gyermeke, amint rongyokba burkolt testtel, szomorúan, az életet még nem értő szemekkel, gyanakvó félelemmel néz ránk, még csak fokozza a kép drámaiságát.

A töltés mellett egy munkás és asszonya bandukolnak. Szinte egyetlen test a kettő, sanyarú sorsuknak közösen viselői. Zakatolva száguld el felettük az ezüstkerekű gyorsvonat, mintegy agyukon keresztül kattogva, kétségbeesés szülte gondolatokat csihol a nyomortól megkínzott emberek szívébe. (*Vasút mentén.*)

Ez a teljes azonosulás a munkásokkal, életüknek, lelküknek és gondolataiknak ez a mélységes ismerete adja Derkovits műveinek döbbenetes — alkotásai formalista nyelvén is átütő — valóságerejét. Szívében egy nép szenvedése, gyűlölete és lázadása rezdül meg, s kap megragadó kifejezést alkotásaiban. A nagy művészek mindent megismerő, látni tudó képességével rajzolta meg kora embereinek életét, hazája akkori társadalmának összképét. Kőművesek, hajógyári munkások, görnyedő parasztok, koldusok, munkanélküliek, aszszonyaik, kietlen otthonuk az egyik oldalon — a másikon az öntelt burzsoá gyűlöletet és megvetést keltő képe, a kávéházak ingyenélő parazitái, a nyomor hízott vámszedői, utcalányok, a falu nagyhasú kulákja, álszent papok és apácák, hazugság, kapzsiság és züllött dőzsölés. S köztük az engesztelhetetlenül dúló osztályharc, a munkásosztály hősies erőfeszítése szabadsága kivívására: életveszélyes szervezkedések, vérbefullasztott tüntetések, kegyetlen terror: lovascsendőrök rohama, börtön, sortűz és akasztófa. Derkovits életműve eleven történelemkönyv!

A párt katonája volt. Osztályhelyzete és embersége egyszerre vezették az élcsapat soraiba, a párt tanítása segítette ahhoz, hogy élményei és a látott valóság jelenségei között biztosan eligazodjék. Egész szívével, gondolata minden rezdülésével a munkásosztály ügyének szentelte magát és művészetét is, amely hallatlanul meggazdagodott e szent cél szolgálatában. Éppen az 1929—1933-as gazdasági válság körüli években, amikor az osztályharc fellángolt, ível művészete a mind gazdagabb, mind teljesebb forradalmi társadalomábrázolás felé, ekkor festi legszebb, legmegrázóbb műveit.

Kiváló ismerője volt az emberi léleknek, művei tartalmi gazdagságának ereje a mondanivaló drámai sűrítésében gyökerezik. A *Viharban* című kép azt a jelenetet örökíti meg, amikor a csendőrök elhurcolnak egy munkást. A nyitott ajtón épp most viszik el a letartóztatottat. Csak meggörnyedt hátát látjuk, hátrakötött kezeit, s válla fölött az arcát, amelylyel búcsútekintetet vet családjára. A két csendőr alig látszik. A baloldalinak csak arcéle, szuronyos puskát tartó karja és durva csizmája. A másikat egészen eltakarja az ajtó, csak sapkája karimáját, kövér, durva állát mutatja meg a festő. Előreugró szája fölött hetyke bajusz, mint egy tőr mered előre. A jégvirágos üveg és a kendőbe burkolózó aszszonyok a szoba fűtetlenségét árulják el — akárcsak a telet a szélfútta hó, s a külváros házainak fehér párába burkolt falai. Az ajtó ferde éle mintegy kettévágja a képet: az elhurcolás mozgalmas jelenetével szemben a jobboldalon a mozdulatlan család áll. A várandós asszony nagy hasára teszi kezét, kendője csücskét meglobbantja a szél, arcán a fájdalom kifejezése, szeméből két könnycsepp gördül le. A másik, arcán a *Gond* asszonyának már mindenbe beletörődő, révedező kifejezésével némán néz a földre. Köztük a gyermek, amint ijedt kíváncsisággal bámulja a szuronyosokat.

Derkovits emberábrázolásában van valami férfias tartózkodás. A nyomor ütötte sebek, a fájdalom mindig csak asszonyaiban kap kifejezést, ott is rejtetten, csak jelezve: síró asszonyai is némák, arcukat legtöbbször kendőjükbe rejtik. Embereik sohasem panaszkodnak, a nyomort ábrázoló képeken inkább csak családjukat látjuk. Ők tüntetnek, majd összeszorított ajakkal, heroikus erőfeszítéssel végzik rabszolgamunkájukat, vagy elszánt arccal állnak a bíró, a csendőr, a hóhér elé. Máskor a forradalmi düh, gyűlölet torzítja arcukat. Csak magyar művész érezhette meg ilyen mélyen a magyar

* Halálának 20. évfordulója alkalmából emlékkiállítás nyílt az Új Magyar Képtárban (Egyetem u. 6).

Szabad Nép - 1955. I. 12.

nép e legbensőbb jellemvonását, a forradalmár öntudata formálja keménnyé ezt a szemérmes, tartózkodó férfiasságot.

Mélységes meggyőződéssel hirdette a nép igazát, a proletariátus legyőzhetetlenségét. Az egyszerű néző mégsem tud egykönnyen azonosulni sok alkotásával, elvontnak, távolinak érzi. Ennek oka abban van, hogy művei mondanivalójának realizmusa a kifejezőeszközök formalizmusa miatt nehezen válik közérthetővé. Elrajzolások miatt alakjait torznak érezzük, az arcok gazdag plasztikáját néhány vonásra, foltra leegyszerűsíti, nem reálisan érzékelteti a teret, merészen elvágja alakjai testét. Az ellenséget karikatúraszerű vonásokkal ruházza fel, de munkásalakjainál is eltúloz egy-egy jellemző vonást, tulajdonságot (például a munkásasszonyok zömök lábai, vagy a Dózsa-sorozat jobbágyainak nehézkes végtagjai) és a valóság színeit is egészen átalakítja. A valóságnak ilyenfokú átformálását nála a mondanivaló sugalja, a kifejezés érdekében fokozza fel a színeket, használja az ezüstöt a híd traverzeinek festésénél, s a szenvedély irányítja kezét, amikor alakjainak testét önkényesen átrajzolja. Abban, hogy a formai torzításokat *alárendeli* a mondanivalónak, jelentősen különbözik a burzsoá formalistáktól, akik tagadják a művészet társadalomtükröző szerepét, társadalmi mondanivalójuk nincs, a művészetet öncélú forma-, vonal- és színjátékká alacsonyítják. De végsősoron Derkovits formai eszközeit mégis a formalizmus szótárából kölcsönzi. Ha megnézzük 1920-ban készült öregasszonyfejét, ha megfigyeljük, hogy milyen jól meglátta a mozdulatokat, a jellemvonásokat, nyilvánvaló, hogy nem a realista nyelv iránti érzéketlenségről van szó nála, hanem arról, hogy tudatosan mellőzi a realista nyelvet, szándékosan használja a formalista kifejezőeszközöket. A kor nyelve volt ez, amelyet Derkovits is átvett. Ő maga művészete formavilágának forradalmi voltában éppúgy hitt, mint ahogy mondanivalója igazságában. Egy monumentális, a nép nagyságát és erejét kifejező stílust keresett — formalista módon. Ez volt a nagy tévedése. Azonban annak arányában, ahogy mind mélyebben hatolt kora valóságába, ahogy művei mondanivalója mind reálisabbá vált, formavilága is erősen közeledett a realizmushoz.

Művészete még így is, formalista korlátok torzításai ellenére, nagyértékű erényekkel gazdag. Tömondatokban beszél, kevés, de a mondandó lényegét kifejező szóval, innét képeinek szuggesztív, erőteljes hatása. *Kenyérért:* piszkos, havas utcaköveken egy karéj kenyér hever, fölötte hullaszínű halott fej. Szemei lehunyva, ajka nyitva, orrán dől a vér, megfagyott nyomai ott pirosla-nak a hátraesett feje körül. Mellette a másik sarokban két otromba csizma, köztük puska tusa. Cím sem kell a kép alá, magáért beszél az.

Lehetséges, hogy ezt a ragyogó művészi gondolatot, formai összpontosítást más sugalja, mint az izzó vágy egy embertelen rémtett tagadására? Nem nevetséges-e Derkovits Gyulánál a mondanivaló „művészetellenes elemeiről" beszélni, ahogy a korabeli esztétikusok tették, akkor, midőn éppen a mondanivaló, a közlés vágya szüli a megformálás — mégannyira formalista — gondolatait is? Amikor még a csendélet is súlyos társadalmi mondanivalót fejez ki: a *Téli ablak* üvegén innen parányi kenyérszelet, a jégvirágos ablakon túl pedig a kakastollas járőr szuronya villan: az éhség és terror jelképei. A *Viharban* nagyszerű kompozícióját nem a mondanivaló sugalta-e? A *Gond* komor színskálája nem a tartalom súlyosságának a tolmácsa? Derkovits művészete nemhogy el nem választható a mondanivalótól, hanem csakis ebből érthető meg. Művészi állásfoglalásában és gyakorlatában rokon ő a legnagyobbakkal: a nép szenvedéseit, a francia hódítók kegyetlenségeit világgá kiáltó Goya-val, a burzsoá társadalom embertelenségét, hazugságait keményen bíráló Daumier-vel.

Derkovits Gyula művészete a munkásosztály harcának magasrendű fegyvere volt. Tudatosan tette azzá. Minden művészi erényének forrása a szenvedélyes agitációvágy, amely belülről fűtötte. Pártos volt nem csupán drámai kompozícióiban, de portréművészetében is. A *Telefonáló* tőkés hízott-zsíros nyakát festve is gyűlöletet fakaszt, a *Halárusban* nem csupán a látvány érdekessége ragadja meg, hanem elsősorban a súnyiszemű, aprópénzben csaló ételárus jellemének a leleplezése a célja. Megigézte őt is a táj szépsége, de ebbe is belevitte szenvedélyét, drámai érzéseit. *(Szénaboglya.)* Az egyik tárlóban odavetett ceruzarajzok sorát látjuk: lovak, görbeszarvú bivalyok, kedvespofájú kecskegidák, kukorékoló kakasok vázlatait. Az élet, a világ számtalan érdekes látványa megragadta őt is — hogyne, hiszen annyira művész volt! — de emberi hitvallása eggyéforrt művészetével és nem tudott, nem akart mást festeni, mint amit osztályharcos szíve diktált.

Önarcképeire mind több keserű vonást vésett a nélkülözés, de ezek a ráncok mind keményebbek is lesznek egyben. Szinte emberfeletti munkát végzett, a művészet megszállottja volt. Szűk, fénytelen mosókonyhában lakott, s ha készülő művét párméternyi távolságból meg akarta tekinteni, le kellett akasztania a kuckó ajtaját. Sokszor fanyalodott arra, hogy egyszerű ujságpapírra rajzoljon, fessen, vagy már kész festményei hátlapjára. Kevés szépség volt életében, az ő öröme a harc volt. Hű élettársának szeretete, gondoskodása, biztatása enyhítette nehézségeit, erősítette az egyre betegebb embert. Iránta való szeretetének és hálájának a gyümölcse egy sor gyönyörű arckép *(Alvó nő, Felesége arcképe)*, barátságuk és szerelmük meghatóan bensőséges kettős portrékban kapott örök emléket *(Mi ketten)*. A szenvedések csak testét gyöngítették, akaratát, hitét megtörni nem tudták. A hivatalos körök többször megkörnyékezték: olaszországi, majd párizsi ösztöndíjjal akarták megvásárolni. De ő nem alkudott, a nyomort választotta és hű maradt. Hű maradt a párthoz, s e hűsége legszebb vallomása a *Nemzedékek* című festménye, ahol — ragyogó művészi gondolat! — a vörösfedelű könyvet elmélyülten olvasó munkás mögötti tükörben a gyermekét etető anya, s fölöttük a falon Marx Károly képe látszik. A mult, a jelen és a növekedő jövő költeménye.

Erősen hitt a munkásosztály eljövendő győzelmében. A harmincas években egymásután születnek monumentális munkaábrázolásai, ahol a dolgozó ember már nem rabszolga, hanem a hajók, hidak, gyárak és gépek diadalmas parancsolója, a holnap uraként jelenik meg. *(Hajókovács, Csónakosok, Építők, Zsákolók* stb.) A munka diadalmas pátosza és az ember nagysága sugárzik ez ábrázolásaiból. Kifejezőeszközeiben azonban mind nehezebben küzd meg a valóságot kifejező tartalom, s ennek érvényesülését gátló formalista nyelvezet ellentmondásával. Művei éppen formájuk miatt nehezen érthetők, de érdemes figyelmünket a mondanivalóra összpontosítva, elmélyedten, hosszasan nézni őket és akkor a forma torzsága ellenére is ragyogó élményt nyújt minden egyes alkotása.

Művészetén végigvonul az anyaság dicsérete. A legnyomorultabb otthonban, a legdrámaibb ábrázolásban is ott van a gyermek: anyja karján vagy mellette, de igen sokszor szíve alatt a biztos jövő ígéretének zálogaként. Értük harcolt, a holnapiakért, értünk, a mi szabad életünkért halt meg a legsötétebb elnyomás éveiben.

Artner Tivadar

EMLÉKEZÉS DERKOVITS GYULÁRA

Ma, április 13-án volna hatvan éves s két hónap híján 20 éve, 1934 júniusában halt meg Derkovits Gyula. Rövid élete mindvégig küzdelmekkel teli, meg nem alkuvó, példaadó élet. Festő és asztalossegéd; akárcsak Munkácsy és Fadrusz, az ipari munka szerszámaival indul s egész életében hű is marad ezekhez a szerszámokhoz. Szinte csak félkézzel áldoz a művészet oltárán s mégis meglepő eredményekkel gazdagítja nemzeti kincsestárunkat. Festői látása csalhatatlan volt kezdettől fogva, művészi nyelvezetét önmagából, nehéz körülményeiből, szenvedéseiből alakította ki, képszerkesztési leleményességével, megragadó egyéni színvilágával új, eredeti, kortársai egyikéhez sem hasonlítható festészetet teremtett.

Az első világháborúból sebesülten tér vissza, egész életére betegen, félkarja megbénul, de mindjobban odaadja lassan sorvadó életét a művészetnek. 1918-ban beiratkozik Kernstock Károly szabadiskolájába, melynek vezető mestere művészi pályája teljén mindjobban átadja magát a kor expresszionista áramlatának. De Derkovits Gyula sokkal erősebb egyéniség annál, hogy bármily divatos áramlat, vagy stíluskeresés kizökkenthetné művészi meggyőződéséből. Éppen művészi meggyőződése az az érték, amely művészi módszereivel, témalátó érzékével párosulva hozzánk időben legközelebb álló haladó hagyományunkká avatja életművét. Míg kora kötetlen líraiságra hajló expresszionizmusa szubjektív érzelmi megnyilatkozásokban fejezi ki magát, Derkovits azt vallja, hogy a művészetnek nem az egyén kiteljesedése s a gyönyörködtetés csupán a célja — hanem elsősorban világnézeti állásfoglalás. *»Össze kell kötni a képzőművészetet a mondanivalóval* — írta naplójában —, *mert az embernek biztosan van közölnivalója. Mint festőnek és mai embernek érzem, hogy kötelességem életünk és társadalmunk jelenségeit maradék nélkül kifejezni. Azt hiszem teljesítem is ezt, mikor az aktualitásokat tudomásul veszem.«* Nemcsak a saját szenvedését, nyomorúságát, érzelmeit akarja tehát rögzíteni, hanem az embert látja, a verejtékező, elnyomott, kizsákmányolt dolgozó és szenvedő embert, az éhezőket, fázókat, nyomorgókat. A nincsteleneket. Szemlélete sohasem semleges. A társadalmi valóság élesszemű felismerője, kritikusa ő — mindig az igaz művészet eszközeivel agitál a eszközzel igyekszik kifejezni különállását a Horthy-Magyarország hivatalos művészetének akadémizmusától. Eszmei mondanivalójához egy új, az expresszionizmussal rokon, de egyéni célját és agitációs erejét *teljesebben* kifejező alkotó módszert formált a maga számára. Ez az alkotó módszer kevés színnel, néha realisztikusan, sokszor azonban a reális formákat felduzzasztó, a torzítás túlzásaitól sem visszariadó erővel — a huszas-harmincas évek Magyarországának sajátos helyzetében — fejezi ki az emberi szenvedésekkel szolidáris művész elkeseredését, de erős meggyőződését, hitét is egy derűsebb, igazabb élet eljövetelében. Ez az elnyomott milliók érzelmeit kifejező művészet tartalmában és alkotó módszerének eszmei telítettségében ad példát és nemesíti Derkovits Gyula életművét hagyományunkká. Ezért emlékezünk most születésének 60. évfordulóján életére és a művészetéből kisugárzó tanulságokra.

Művészetének bátorítója és első monografikus értékelője, *Oltványi* Imre találóan írja róla: »Művészetét a *modern szegények bibliájának szánta*, melyben az elnyomott tömegek saját sorsuk elviselhetetlenségét *látják* és *felismerik.«*

A meg nem alkuvó művész rettentő nélkülözések közepette a legváltozatosabb módon iparkodik sorsán javítani. Vállal asztalosmunkát, modellt áll, zacskót ragaszt, életének egyetlen vigasztaló, derűs napsugara, hűséges hitvese és modellje, Viki, nehéz sorsának osztályosa próbál jobb napokat varázsolni a tüdőbaja miatt sokszor hónapokig munkaképtelen művész számára. Derkovits vállal mindent, de művészi meggyőződésében nem alkuszik meg. Akkor sem, mikor művészetének nem kisszámú bámulói és megértői is próbálkoznak propagatív politikai tematikáját a kor öncélúságába csalogatni. Ő hű marad a rakodómunkások, téglahordók, az elégedetlen hajósok, munkanélküliek, hídépítők világához, melyben az erőkifejtés jelképessé nő, a dolgozó ember s a szegény proletárasszony monumentálissá magasztosul, s a mélységes humanizmusé a döntő szó.

Ennek a biztos látású és eredeti módszereket kidolgozó nagy festőnek, aki rövid 40 éves életében kiteljesítette művészete legtöbb mondanivalóját — sajnálatosan csak néhány műve látható a Szépművészeti Múzeumban. S nem akadt fiatal műtörténészeink között egy sem, aki Derkovits Gyula életműve mai értékelésű monografiájának megírására vállalkozott volna. Művészete még nem eléggé közismert, kivéve az *1514* című Dózsa-fametszetsorozatát, a magyar grafika legmonumentálisabb alkotását. Az idei kettős évforduló is arra figyelmeztet: itt van az ideje, hogy Derkovits Gyula műveiből nagy kiállítást rendezzenek, s hogy életműve megkapja méltó helyét haladó hagyományaink pantheonjában.

Dutka Mária

HATVAN ÉVVEL ezelőtt, 1894. április 13-án született Derkovits Gyula festőművész, aki küzdelmes élete végéig — 1934-ben halt meg — hű maradt a dolgozó néphez. Ahhoz a kis művészcsoporthoz tartozott, amely a Horthy-fasizmus idején harcosan és következetesen állt a munkásmozgalom mellé

Képünk: Vázlat a »Téglahordó« c. képhez

(Béke és Szabadság)

Derkovits Gyula

irs és küzdőtárs szemével írja meg Nagybánya történetét és gybányán járt művészekről. Ferenczy Károly életéről és egyéni- n fiának, Valérnak róla írt könyve (Bp. 1934.). A haladó szellemű erejével vázolja Ferenczy Károly munkásságát Petrovics Elek j magyar festőművészet története című könyvében (Bp. 1934.) zgalmat a magyar festészet történetének egészébe. Nagybánya rázolja Lyka Károly legújabb, A magyar festészet története a g című művében (Bp. 1953.). A nagybányai hagyomány továbbnnak harcairól kortörténeti jelentőségű tanulmányokat tartalmaz ről című könyve (Bp. 1947.). Az első olyan írás, amely példát i mai művészet feladatai szempontjából történő értékelésére nésznek, volt Hollósy-tanítványnak a magyar festőkhöz intézett . 20) és Hollósyt méltató cikkei (Szabad Nép, 1954. I. 25.) és

DERKOVITS GYULA FESTÉSMÓDJA

TANULMÁNYOK EGY ÉLETRAJZHOZ

Írta: BORECZKY LÁSZLÓ

Várható-e valamilyen eredmény néhány formai kérdés vizsgálatától? Élményszerűbbé teszi-e a művész munkáinak hatását, vagy lehetővé teszi-e jelentőségüknek biztosabb értékelését ez a munka? Vagy néhány, esetleg érdekes adatot szolgáltat majd, melyek bővítik a művészre vonatkozó ismereteinket, de lényegében nem befolyásolják a művész értékelését?

Amennyiben a művész festésmódja, festészeti tehnikája a művész alkotó munkájának kizárólag mesterségbeli eleme, melyet önmagában vizsgálhatunk anélkül, hogy szükségszerűen eljutnánk ennek a tartalommal való összefüggéséhez, úgy valóban csupán a művész mesterségbeli jártasságára vonatkozó adatokat várhatunk munkánktól. Ha azonban forma és tartalom között mélyebb kapcsolatot látunk, akkor a formai elemek vizsgálata is közelebb fog vinni a mű teljesebb megértéséhez.

A művészet a megismerés képszerű formája. Képszerű, tehát a műalkotásnak anyagban kell jelentkeznie. A művész feladata, hogy az anyagból formát teremtsen, úgy kezelje azt, hogy eszmei mondanivalóját kifejezze. Az eszmei tartalom nem kaphat hangot forma nélkül, sőt megnyilvánulásának ereje, intenzitása, a művész szava csengésének tisztasága attól függ, mint kezeli az anyagot, hogyan tudja azt mondanivalója számára formává alakítani. «A művészi jelleg abban áll, hogy a forma megfelel az eszmének... Ha az eszme hamis, művészi jellegről szó sem lehet, mert a forma szintén hamissá, értelmetlenné válik. Csak az az alkotás művészi, melyben igazi eszme testesül meg, s amelyben a forma tökéletesen megfelel az eszmének» — idézi Cserniszevszkijt V. Razumnij, hozzátéve: «Tehát a realista művészi alkotás tartalma sohasem független formájától, mint ahogy nem létezik egyetlen formai elem, mely nem a tartalom feltárását, kifejezését szolgálja.»[1] A forma és az eszmei tartalom szoros összefüggése tehát nemcsak lehetőség, hanem feltétele a művészi alkotásnak.

«A szép művészi ábrázolásban a forma, az árnyalatok, az ecsetvonások, a legapróbb részletekig, minden azt szolgálja, hogy a művészi tartalom, a szerző alapgondolata, alapeszméje kifejezésre jusson, megnyilatkozzék»[2] — írja a továbbiakban V. Razumnij. Itt már egész világosan rámutat arra, hogy a formának valamennyi összetevőjével, tehát a tehnikával, festésmóddal együtt a tartalom kifejezését kell szolgálnia.

Az eszköz, a tehnika jelentőségére mutat rá Réti István is. «A motívum és az eszköz, a képlátvány és az előadás tehnika egymást feltételezik, egymásért és egymás által vannak... A művész képzeletét mindig a saját eszköze, tehnikája, stílusa formálta, ezen keresztül látott és képzelt, mert ez a kettő nála

alapjában egyet jelent.»[3] A kitűnő művész és pedagógus azonban csak a festésmód és a festői képzelet kapcsolatát látja meg, nem vesz tudomást arról, hogy mindkettő egy felsőbb alakító elv, az eszme, a tartalom szolgálatában áll, az eszme számára keres a művész képzelete formát.

Ha ilyen mély kapcsolat áll fenn forma és tartalom között, akkor semmiképpen nem lehet eredménytelen egy művész festésmódját elemezni. Nem állíthatjuk, hogy ilyen módon érthetővé tesszük azt, ami végső fokon csak érzékelhető, de egyes jelenségekre felhívva a figyelmet, jelentős mértékben elősegíthetjük a művekben rejlő tartalom mélyebb felfogását. Fény derül arra a kapcsolatra, mely a művészt anyagához fűzi, megfigyelhetjük, mint választja meg, alakítja, teszi eszméinek engedelmes kifejezőjévé azt. Esetleg — és ez szintén igen tanulságos — meglátjuk, milyen küzdelmet vív azzal.

Felmerülhet még az az aggály, hogy egyes formai összetevőket kiemelten vizsgálva a forma öncélú kultúráját szolgáljuk, tehát formalista szemléletbe tévedünk. Rámutattunk már a forma, előadásmód, tehnika és az eszmei tartalom szoros összefüggésére, egymásrautaltságára. Ha ezt az egységet nem tévesztjük szem elől, vagyis a formai elemeket nem ragadjuk ki a tartalommal való összefüggésükből, nem tévedhetünk egyoldalú, formalista szemléletbe. Ellenkezőleg — ezt a módszert követve megállapításaink a tartalom többoldalú, alaposabb megismerését fogják elősegíteni.

Derkovits festésmódjának egyes sajátságait vizsgálva is azt kell tehát keresnünk, hogy ezek minden esetben a tartalom jobb kifejezését szolgálják-e.

A fémszínekről

Derkovits festésmódjának egyik legjellegzetesebb vonása a fémszínek használata. E szempontból a magyar művészetben társtalan jelenség. Sem jelentősebb elődei sem utódai közt nem akad senki, aki — áttörve a kialakult konvenciókat — olyan módon, mint ő, fémszíneket használt volna.

A fémszínek az arany, ezüst, bronz és ezek különböző árnyalatai. A fémszínek használata azt jelenti, hogy a művész ilyen színű *festékanyagot* használ. Mert az arany, ezüst és más fémek hatását fényt vissza nem verő festékek használatával is el lehet érni, ilyenkor azonban csak a fém ragyogásának illúzióját kelti a művész. A fémszínek a többi festékanyagoktól eltérő sajátságokkal rendelkeznek. Legfontosabb tulajdonságuk, hogy — bizonyos szög alatt verve vissza a fényt — a fémszínnel bevont felület élesen csillog, más fényvisszaverési szög mellett azonban elnyeli a fényt, szinte bársonyosan mély, üregszerű hatást kelt.

Tekintve, hogy a többi festékanyag megközelítően egyforma módon veri vissza a fényt, a fémszínekkel bevont felület a kép síkján belül külön fizikai törvényszerűségeknek alárendelt világot jelent. Ezért a fémszínek alkalmazása a képfelület megbontását eredményezheti. Meg kell jegyeznünk, hogy a fémszínek anyaga fizikailag is eltér a többi porfestékétől. «A bronzporok (ezekből készítik a fémszíneket) viselkedése a kötőanyagukkal szemben egész más, mint a többi porfestékeké. Míg a porfestékek legapróbb egyedei végtelenül kicsinyek, de szemcsék, addig a bronzporoknak lapocska vagy lemez formájuk van. A lapocskák vastagsága rendszerint 1/1000 mm-nél kisebb. Szél és hossziránti kiterjedésük azonban jóval nagyobb ennél és a porfestékénél.»[4] Ezek a festékek tehát lényeges módon különböznek az általában használt többi festékanyagoktól. De hogy a fémszínek használata nem vezet szükségképpen a képelmény egységének teljes széthullására, azt éppen Derkovits

művészetének vizsgálata során figyelhetjük meg. Derkovits büszkén vallja, hogy ő alkalmazta először a fémszíneket, s kétségtelen, hogy olyan módon, mint ahogy ő használta azokat, sem a magyar, sem a külföldi művészetben nem élt azokkal egy művész sem. Maga a festékanyag és annak használata azonban nem új a művészetek története során.

A bizánci mozaikoktól kezdve Giottóig bőségesen alkalmazott fémszíneknél az arany csak a háttéren ragyog fel, dekoratív célt szolgál. A pompa, gazdagság élményét kelti, és egyben hatásosan emeli ki az ábrázolt alakok sápadt testszerűségét. A fémszínek használata ezután hosszú időre feledésbe merül és csak a szecesszió művészete idején, a 19. század végén kerül elő megint a művészet kelléktárából. Erősen dekoratív hatású művészetében az osztrák Klimt gyakran alkalmaz fémszíneket, de a szecesszió magyar képviselőinek műveiben is megjelenik.

A szecesszió legjellegzetesebb magyar képviselője, Körösfői Kriesch Aladár a Zeneakadémia számára készített Művészet forrása c. faliképén «a háttéri aranyozás felrakásánál, hogy az ne a sugarak szélességében tükrözze a fényt, a hullámos sugarak helyének felvázolása után azok nyomába a vakolat alapba belehúz. Az arany hengeres felületre kerül, miáltal a fény törése megfinomodik. Viasszal áthúzva még selymesebb felületet ér el. A legalsó medencébe csorgó erecskébe valódi ezüstszálat húz.[5] »A művész tehát nem egységes felületet képez a fémszín segítségével, mint ezt a régibb korok művészei tették. Lágyítja, megtöri a fényes felület csillogását, olyan megoldást keres, mely lehetővé teszi a fény játékának kihasználását. A századforduló körül kialakult elvont és félig elvont művészeti irányok sokszor egész különös formában alkalmazták a fémszíneket. Néha már nem is beszélhetünk fémszínekről, mert például a hannoveri Schwiters által kezdeményezett «merzizmus» jegyében készült képeken maga a fém jelenik meg. Ennek az eltévelyedésnek nyoma Derkovits művészetében is jelentkezik, mert Halas csendélet c. képén sztaniolból vágta ki és ragasztotta fel a képre a hal alakját.

Azonban nem ez az egyébként is csak átmeneti jellegű túlzás jellemzi a fémszínek szerepét Derkovits művészetében. A fémszíneket a húszas évek végétől kezdődően Derkovits egész egyéni módon alkalmazza. Művein a fémszínek nem a képfelület egy körülhatárolt részén jelennek meg, egyenletesen befedve ezt a felületet, hanem a fémszínű festékanyagot más festékanyagokba keveri bele. Így segítségükkel sejtelmes csillogásától a teljes ragyogásig terjedő gazdag színskálát teremt. E módon képei különös feszültséggel telítődnek, de egyúttal meglepően dekoratív hatást is keltenek. Világosabban fogjuk látni, mit jelent Derkovits művészetében a fémszínek használata, ha azt néhány képén részletesebben megvizsgáljuk A Három nemzedék c. festmény (4. kép) 1932-ben készült, Híd télen c. képét (7. kép) pályája végén, 1934-ben festette. Bár a két kép keletkezése közt csak két esztendő telt el, azokat vizsgálva megállapíthatjuk, mint alakult a fémszínek használata Derkovits művészetében.

A Három nemzedék c. festményen arany és ezüst szerepel, azonban mindkét fémszín csak a képfelület egy részén, a kép hátterében lévő tükör keretén és azon belül jelenik meg. Az üvegtükör és annak aranyozott kerete a valóságban is olyan anyagokból készül, melyek fémesen csillognak, visszaverik a fényt. A fémszínek használata tehát objektíve indokolt. A művész az ábrázolás tárgyában is keresi az alkalmazott tehnika igazolását. De emellett a színek néha belekeveredve más festékanyagba, alig észrevehető szemcsés csillogást kölcsönöznek annak. Hol valami félig fémes, félig festékszerű felületet képeznek, hol teljes tisztaságukban ragyognak fel. Megint másutt

A.D., Lettres à Vlaminck, Paris 1955; D. Henry, A. D., Paris 1920; J.Leymarie, A.D., Genf 1948.

Derby ['də:rbi], Ort in England mit Porzellanmanufaktur. Deren Gründungsjahr ist unbekannt, 1756 arbeitete sie bereits. 1770 ging die Manufaktur von Chelsea in die von D. ein. Vorrangig war in D. die Figurenproduktion, die bes. in den Anfängen beachtliche Leistungen aufwies. Bald wurde der Einfluß Meißens sehr stark. In der Chelsea-D.-Periode (1770–1784) siegte der Klassizismus über das Rokoko. D. führte nach dem Vorbild des Sèvres-Porzellans die Biskuitfigur in England ein. Die Marke von D. zeigt zwei gekreuzte Stäbe mit einem D und der Krone.

Dêr el-Bąḥari, ein Felsenkessel in Westtheben (Oberägypten), der v.a. durch zwei auf Terrassen angelegte Grabtempel altägypt. Könige bekannt ist. Der Mentuhoteptempel (11. Dynastie) war von einer Pyramide bekrönt, die auf einer von Pfeilerreihen umgebenen Basis stand. Dahinter lag ein Hof (mit Zugang zum Grabe) und ein Pfeilersaal, im Fels das Allerheiligste. Der ebenfalls stark beschädigte und heute teilweise restaurierte Amuntempel der Hatschepsut (18. Dynastie) enthält an der Vorderfront seiner durch Pfeilerreihen abgeschlossenen Terrassen wertvolle Reliefs, die u.a. die Expedition nach Punt und die Geburt der Königin behandeln. Auf der obersten Terrasse lag ein Säulenhof, dahinter wieder das Allerheiligste im Fels. Bei diesem Tempel wurden vier-, acht- und sechzehnkantige Pfeiler verwendet.

Egypt Exploration Fund (Mem. 12.–14., 16., 19., 27.–30., 32); H.E.Winlock, Excavations at Deir el Bahri 1911–1931, New York 1942; M.Werbrouck, Le Temple d'Hatschepsut à Deir el Bahari, Brüssel 1949.

Derkovits, Gyula, ungar. Maler, * 13.4.1894 Szombathély, † 18.6.1934 Budapest. Aus ärmsten Verhältnissen und als Schwerbeschädigter des 1. Weltkriegs gelangte D. unter schwierigen Umständen zur Kunst. Sein anfängliches selbstgenügsames Trachten nach idyllischer Harmonie wurde in den Jahren der Wiener Emigration (1923–1926), die auf den Sturz der Räterepublik 1919 folgten, unter dem Einfluß des dt. Expressionismus von einer neuen Formensprache abgelöst, die weitgehend auch vom kommunist. Aktivismus des Künstlers bestimmt ist. Nach der Heimkehr wurden, angeregt vom Konstruktivismus, die Kompositionen disziplinierter. Die nun beginnende Reifeperiode von D. wurde eingeleitet durch die von Dramatik erfüllte Holzschnittfolge (1929), die dem Bauernaufstand von 1514 unter György Dózsa gewidmet ist. Daneben beschäftigte sich D. immer wieder mit dem Leben

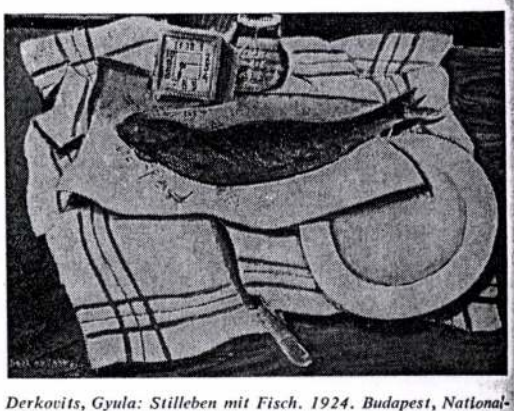

Derkovits, Gyula: Stilleben mit Fisch. 1924. Budapest, National-Galerie

des Proletariats, das er mit einfühlsamem Humanismus und expressiver Bildphantasie zu gestalten wußte (Um Brot!, 1930; Brücke im Winter, 1934; Am Bahndamm, 1932; Hinrichtung, 1932, alle Budapest, Nat.gal.). Dank zielstrebiger Komposition sind selbst Ausschnitte aus dem Alltagsleben von einer sinnerfüllten Spannung (Generationen, 1932, Budapest, Nat.gal.). Kolorit und Formgestaltung knüpfen an den ungar. Postimpressionismus an, doch wandeln sich die zarten Rosatöne und Silberharmonien bei D., kombiniert mit eisigem Blau und futurist. Formbewegung, zu einprägsamen Ausdrucksmitteln der durchlittenen sozialen Spannungen. D. hinterließ viele Selbstbildnisse, die alle Züge des Verantwortungsbewußtseins eines Künstlers für seine Zeit tragen. Hunger und Schwindsucht rafften in ihm einen der bedeutendsten proletar.-revolutionären Maler Europas hinweg.

G.Ö.Pogány, D., Berlin 1961.

Deruta-Ware ↗ Lüsterfayence.

Desiḍerio da Settignạno [-sɛti'nja:no], eigentl. Desiderio di Bartolomeo di Francesco detto Ferro, ital. Bildhauer der Frührenaissance, * 1428 Settignano b. Florenz, † 16.1. 1464 das., bildete sich wahrscheinlich in der Werkstatt Bernardo Rossellinos und lernte von Donatello wie von Luca della Robbia. Desiderios Kunst erlangte nicht die Dramatik und Größe der Werke Donatellos, aber sein Empfinden für Zartheit und natürliche Eleganz und sein Interesse an psychologischer Verfeinerung ließen ihn, der das Handwerkliche hervorragend beherrschte (er bevorzugte Marmor, dem er durch Wachsbäder besondere Glätte verlieh), neben anderen Werken reizvolle Kinderporträts sowie Bildnisbüsten anmutiger junger Mädchen und Frauen hervorbringen. Mit dem Grabmal des Carlo Marsuppini (nach 1455, S.Croce) schuf D.d.S. eines der bedeutendsten Denkmäler dieser Art in Florenz. Schöne Beispiele seiner Kinder- und Frauengestaltung bieten der an Donatello gemahnende, in sich gekehrte Johannesknabe des Bargello, Florenz (zwischen 1450 und 1454),

Desiderio da Settignano: Porträt einer Prinzessin von Urbino. Mitte 15. Jh. Berlin, Staatl. Museen

bzw. die selbstbewußt-lebensvolle und zugleich zurückhaltende «Prinzessin von Urbino» der Staatl. Mus., Berlin. Weitere Werke sind der Cherubimfries der Pazzikapelle, Florenz, das Sakramentstabernakel in S.Lorenzo, ebenda, sowie die Bildnisbüsten des «Lachenden Knaben» und der Marietta Strozzi, Staatl. Mus., Berlin-Dahlem.

W.v.Bode, Florentin. Bildhauer der Renaissance, Berlin 1921; L.Planiscig, D.d.S., Wien 1942; J.Pope Hennessy, Italian Renaissance Sculpture, London 1958.

Dési Huber, István, ungar. Maler, * 6.2.1895 Nagyenyed, † 25.2.1944 Budakeszi. Nach einer entbehrungs-

foltját, így a festésmód eltérésével is érezteti a művész a két sík térbeli különbségét. A kompozíció itt is érdekes kivágást mutat. A művész enyhe felülnézetben ábrázolja a sínek mentén haladó emberpárt. A mozdony kerekei a kép felső részére kerülnek, ebben az irányban lezárva a kompozíciót. A néző is abban a látványban osztozik, mely az ábrázolt alakok elé tárul, maga elé, a sínekre a mozdony kerekei közé lát. A gondba merülten, lehajtott fejjel gyalogló ember látja így környezetét, melyre különösebb figyelmet nem fordít, melynek motívumai éppen csak felvillannak szemében, mint a háttér nyugtalan csillogó foltjai. A kompozíciónak, melyről első pillanatban azt gondolhatjuk, hogy elsősorban dekoratív célt szolgál, itt is mélyebb jelentősége van. Segítségével élményszerűbbé válik az eszme — a gondba merült emberpár iránti együttérzés — kifejezése.

Derkovits műveinek kompozícióját elemezve, nem kerülheti el figyelmünket a méretarány kérdése. Több művén (Alvó nő, Anya, Telefonáló), melyek egy emberi fejet ábrázolnak, feltűnik az életnagyságnál nagyobb hatást keltő méret alkalmazása. Teljesen közelünkbe hozza ezeket az arcokat a művész, szinte rá kell tárni szemeinket azokra. Betöltik az egész képfelületet, majdnem szétvetik a kép keretét. Milyen hatást szándékozhatott ezzel a kompozíciós eljárással kelteni a művész? Vagy csupán valamifajta különcködő átvétele ez az eljárás a moziban látott «premier plan» felvételeknek? Azt láttuk, hogy Derkovits a dekoratív hatást nem kerüli, és kétségtelen az is, hogy a méreten felüli ábrázolás alkalmas monumentálisan dekoratív hatás keltésére. De feltehető-e Derkovitsról, aki olyan nagy jelentőséget tulajdonít — saját szavai szerint — a «mondanivalónak», hogy kizárólag a dekoratív hatás fokozása érdekében élt volna ilyen — a mű megjelenését nem kis mértékben meghatározó eszközzel? Ez a méret szinte türelmetlenül követeli, hogy minden mellékkörülmény elhagyásával összpontosítsuk figyelmünket az ábrázolt arcra, nem tűri a figyelem megoszlását, majdnem azt mondhatnám, kényszerít, hogy tágra nyitott szemmel figyeljük a képet. Ezzel pedig, ha nem is fejez ki közvetlenül eszmei tartalmat, de fokozza érzékenységünket annak befogadására, tehát végeredményben annak intenzívebb érzékelését teszi lehetővé. Világosan érezhető ez a hatás az Anya c. képen. A festmény kompozíciója motívumokban nem gazdag. Lényeges tónuskülönbségeket nem találunk rajta, melyek sötét és világos foltokra tagolnák a képfelületet. A formai elemek rendkívül szűkszavú használata a méreten felüli ábrázolás mellett nem könnyű feladat elé állítja a művészt. Nagyon könnyen üressé, semmitmondóvá válhat ilyen feltételek mellett a mű. Azt tapasztaljuk, hogy ennek ellenére szinte mohón fogadjuk be az élmény árnyaltságát kifejező megfestésbeli finomságokat. Talán a fent leírt módon része van ebben a méreten felüli ábrázolásnak is. Derkovits komponálási eljárását figyelve láttuk, hogy szívesen alkalmazza az ötletes, kifejező kivágásokat, de nem egy képén a képfelületet megosztó átvágásokat is alkalmaz. Ez lehetővé teszi számára a motívumok sűrítését, az ábrázolás gazdagítását. A képfelület sokszor majdnem mértani megosztását azonban nem önkényesen teszi, mint a formalista művészek közül sokan, hanem megfelelő motívum alkalmazásával objektíve is indokolja azt. (Híd télen c. festményen a hirdetőoszlop, az Ablak c. festményén az ablakkeret.) Ez is arra mutat, hogy a művész, noha képeit legtöbbször nem közvetlenül élet után festi, hanem azok kompozícióját saját elképzelése alapján építi fel, nem akar elszakadni az objektív ábrázolástól. Az átvágások tehát nem teszik elvonttá művészetét, de lehetőséget adnak neki arra, hogy az ábrázolást összevonhassa a képfelületen. Ezenkívül fokozzák a kép áttekinthetőségét, ezzel is

emelve a kifejezés világosságát. Nem vitás természetesen, hogy a kép geometrikus felosztása növeli annak dekoratív hatását is. Ezek az átvágások feltehetőleg a kubista művészet hatásának eredményeképen jelentkeznek Derkovits művészetében. A kubizmus, mely először geometrikus térbeliségre törekedett, majd a térbeliséget elvetve a síkra szorult, hogy végül a síkban kiterített formákat egymás mögött helyezve el, érzékeltesse a teret, minden valószínűség szerint befolyásolta Derkovits komponálásmódját. Azt hiszem, nem von le a művész értékéből, ha ilyen befolyás érvényesülését feltételezzük, mert a művész nem vette át kritika nélkül annak külsőségeit, hanem csak annyit és ott alkalmazott belőle, amennyit mondanivalójának egyszerűbb és világosabb kifejezése érdekében helyesnek vélt átvenni.

Derkovits komponálásmódjának vizsgálata tehát azt mutatja, hogy a művész élt olyan eszközökkel, melyeket korának polgári művészi irányai alakítottak ki, de ezek az eszközök mindig valóban eszközök maradtak számára. Eszközök maradtak a konkrét tartalom áttekinthetőbb, rendszerezettebb, tömörebb kifejezése szolgálatában, mint ezt az átvágások, a geometrikus tagolás mutatja. Eszközök maradtak annak érdekében, hogy a szemlélő érzékenyebbé, fogékonyabbá váljék a tartalom befogadására. De még a síkszerűséget, a két kiterjedésben történő ábrázolást is csak addig a mértékig vitte keresztül, amíg az az ábrázolást nem zavarta, sőt a kép szerkezetének egyszerűsítésével lehetővé tette az alapélmény közvetlenebb megfogalmazását.

Nem törekedhetünk teljességre ezekben a sorokban semilyen szempontból sem. Még egy-egy kiragadott formai elem jelentőségét is csak néhány képen próbáltuk részletesebben megállapítani. Nem követhettük nyomon annak alakulását, áttekintve a művész fejlődésének teljes útját, legtöbbször egész röviden utalunk csak erre a fejlődésre. Bár röviden megemlékeztünk azokról a művészi irányokról, melyek hatottak Derkovits festésmódjának kialakítására, ezeknek részletesebb elemzésére nem fordíthattunk nagyobb figyelmet, nem vizsgáltuk azokat a gazdasági-társadalmi erőket, melyek azokat létrehozták és így nem térhettünk ki arra, mi volt azoknak a formai elemeknek rendeltetése, milyen eszmét fejeztek ki — vagy miként kellett az eszme hiányát lepleznie.

Még számos szempontból elemezhetnők magát a művész festésmódját, sőt akár tehnikáját is. Nem beszéltünk arról, hogy alakult ki a kép a művész munkája nyomán, mint módosul a vázlatok során a kép elképzelése. Pedig egy ilyen elemzésnek is komoly tanulságai lehetnek. Nem foglalkoztunk azzal, hogy milyen színeket használt Derkovits (a fémszínek kivételével), miként bővült, finomodott színskálája. Nem néztük meg, milyen anyagokat, vásznat, papírt, festékport, kötőanyagot stb. használt a művész munkáihoz, vagy talán milyen anyagokat volt kénytelen éppen anyagi helyzete miatt alkalmazni. Ezeknek vizsgálata is kiegészítené ezeket a vázlatos sorokat. De még hosszan sorolhatnám, hány lehetőség volna a művész festésmódja vizsgálatának. Pedig még csak a festésmódról volt szó. Közismert tény, hogy Derkovits művészi munkájának egyik legértékesebb oldalát jelentik grafikái. Grafikáinak tehnikájával egyáltalán nem foglalkoztunk. Természetesen — a művek festésmódja felől indulva ki — csak annyiban említettük a művész eszmei mondanivalóját, amennyiben az feltétlenül szükséges volt.

Annyi negativum felsorolása után kétségesnek látszik, hogy lehet egyáltalán valami tanulságot levonni munkánkból, tehetünk-e olyan megállapításokat,

melyeknek elég szilárd alapjuk van? Talán nem kockáztatunk meg merész és indokolatlan következtetéseket, ha az alábbi megállapításokat tesszük a művész festésmódjának vizsgálata alapján:

Derkovits kétségtelenül érzékenyen reagált a század első évtizedeiben Európaszerte elterjedt, akkor haladónak tartott művészi irányok hatására. Ezek az irányok legnagyobb részben formai problémákkal foglalkoztak. Derkovits művészi formanyelvét nagyrészben ezek hatása alatt alakította ki.

Megállapíthatjuk, hogy Derkovits — legalább azokon a műveken, melyek őt a legteljesebben jellemzik — az eszmei tartalom kifejezéséről, sőt annak világosabb kifejezése érdekében a reális ábrázolásról sem mondott le. Az átvett formai elemeket is mélyen és őszintén átélt eszméinek, szociális mondanivalójának világosabb, összefogottabb, vonzóbb kifejezésére használta, azokból világnézetének hirdetésére kovácsolt fegyvert.

Végül megállapíthatjuk, hogy nem kritika nélkül vette át és nem mechanikusan alkalmazta ezeket a formai elemeket mondanivalója szolgálatában. Mély művészi öntudattal, és igen fejlett festői érzékkel fejlesztette, csiszolta azokat, a maga sajátos művészi elképzelése számára alakítva belőlük eszközt. Éppen az a tény, hogy sokszor igen csábító — de menthetetlenül formalizmushoz vezető — kísértések közt ilyen szívósan küzdött azért, hogy az alkalmazott formai elemek eszméinek hűséges kifejezőivé váljanak, bizonyítéka annak, hogy mélyen eszmei magatartás irányította művészi munkáját.

[1] *Razumnij, V.:* A forma és tartalom egysége a művészetben. Képző és iparművészeti tudósító, 1953. szeptember.
[2] U. o.
[3] *Réti:* Képalkotó művészet, Bp. 1944.
[4] *Novák:* Festékek és lakkok készítése. Bp. 1949, 111. old.
[5] *Dénes:* Körösfői Kriesch Aladár. Bp. 1939. 91. old.
[6] *Bernáth:* Írások a művészetről. Bp. 1947. 96. old.
[7] *Szőnyi:* A kép. Bp. 1943. 81. old.
[8] Műbarát, 1922. 11—12. szám.

1. *Derkovits Gyula: Menekülők*

az orr, szem stb. formáit) általában azonos színnel rajzolja meg; ez az eljárás is, mely igen jellemző művészetére — emeli műveinek dekoratív hatását.

Közvetlenül halála előtt készítette Derkovits Proletáranya c. festményét (8. kép). Ez a viszonylag kisméretű festmény a művész festésmódjának majdnem összes jegyét magán hordozza. Ezen a festményen mérhetjük fel talán a legeredményesebben a művész festészeti tehnikájának erényeit és hibáit. A képen Derkovits csak egész csekély szín- és tónusérték különbségekkel ábrázolja az anya és gyermeke alakját. S ez a módszer eredményezi, hogy a kép páratlanul dekoratív hatást mutat; elkanyarodik az illuzionisztikus, életszerű ábrázolástól.

Éppen az bizonyítja a művész magas festői kultúráját és biztos képformáló erejét, hogy ezen az önkéntesen leszűkített skálán belül is virtuóz módjára játszik a rendkívül finom tónusokkal, színértékekkel. Bár kétségtelen, hogy a képen az ábrázoló tendencia háttérbe szorul, mégsem tagadhatjuk meg a festménytől az élmény őszinte átéléséből fakadó megjelenítő erőt.

Fémszínt alig használ a művész ezen a képen. Csak a háttér egy kis felületén villan elő az ezüst fénye, megtörve a felette keresztülfutó szürkés festékkel. De anélkül, hogy fémszínt használna, fakó, ezüstös ragyogás árad a képből. Az emberi testet, az anya arcát és kezét most is lazúrosan festi a művész, frissen kezelve a festéket, mintha attól tartana, hogy a felület többszöri átfestésével, annak túlságos «megmunkálásával» az élet elevensége illanna el a képből. Ezzel a friss festésmóddal valóban megközelíti a test áttetszően eleven színét. Fokozza a hatást azáltal is, hogy a test ábrázolásánál fehér festék hozzáadásával színeit alig töri meg, míg a kép többi részének festésénél megtört, lefokozott színértékeket használ. Ezeken a helyeken (mint például az anya és a gyermek ruhája vagy a háttér) alkalmazza mindazokat a tehnikai eljárásokat, melyekkel festőileg tartalmassá lehet tenni a kép felületét. Az alaposan «megérlelt» felületek azután hatásos ellentétét adják a lazúrosan festett részeknek. Ezzel az eljárással az utóbb említett felületek testszerűségét is kiemeli. A vászon egyenetlenségeit kihasználva, ecsetjével súrolva a képfelületet a színek és formák változatos játékát teremti meg a művész. De ugyanezt a hatást erősíti a bőségesen alkalmazott alá- és átfestésekkel is. Gyorsan, szinte türelmetlenül jár a művész kezében az ecset, aminek eredménye, hogy a formák is összegeződve jelennek meg a vásznon. Eljárása azonban helyenként, mint például az asszony főkötőjének ecsetnyomokkal történt ábrázolásánál — szinte már dekoratív játékká válik. Nem kétséges, hogy a dekoratív hatás keresése nagymértékben érvényesül a képen. A dekoratív tendencia nem szorítja azonban háttérbe az eszmei tartalom megszólaltatását. A proletáranya nagyon keserves, de egyben felemelően hősies sorsán érzett részvétet, az irányában érzett mély tiszteletet teljes tisztaságában érzékelteti a kép.

Meglepően kevés eszközzel jellemzi a nagypolgárt Derkovits Telefonáló c. festménye (6. kép). Ennek a képnek festésmódját vizsgálva látjuk, milyen közvetlenül és természetesen szolgálja a tehnika a művész eszmei mondanivalóját akkor, ha az élmény nagyonis eleven indulatból fakad. Tehnikailag rendkívül egyszerű a kép megoldása. A hátulról ábrázolt kopasz fej betölti majdnem az egész képfelületet. Itt azonban nem lazúrosan, áttetszően, ragyogóan festi Derkovits az emberi testet, a kövér fej zsírpárnáit pasztozusan, széles ecsetvonásokkal jeleníti meg. Csak fokozza az élmény erejét a háttér finoman megmunkált ezüstös felületével és a telefonkagyló ezüst csillogásával. Nem riad vissza a művész attól sem, hogy az alig tagolt tömeg, a fej legyen egyetlen motívuma képének, és még a megfestés változatosságával sem kísérli meg a motívum sivárságát enyhíteni. Derkovits, aki olyan művésze a felület meg-

munkálásának itt széles ecsetvonásokkal keni fel a festéket. Az előadás egyszerűségével is aláhúzza mondanivalóját, a burzsoa iránti ellenszenvét.

Derkovits festésmódját vizsgálva néhány képen, választ kell adnunk arra a kérdésre is, hogy a festésmód, a tehnika mindig az eszmei tartalom kifejezésének szolgálatában állt-e művein, vagy elvétve szerepét nem válik-e öncélú csillogássá? Esetleg — nem tudván lépést tartani a tartalom támasztotta követelményekkel, nem akadályozta-e annak világos kifejezését?

Természetesen figyelembe kell vennünk, hogy a tehnikai eszközök megválasztásánál a művész mindig bizonyos fokig korának befolyása alatt áll. Ha művészetének eszmei jelentése már túl is mutat a kortársakén, ennek kifejezésére — bizonyos ideig — azokat a formákat kell használnia, melyeket kortársai használnak. Helyesebben ezekből a formákból kiindulva kell kialakítania a maga festésmódját, formaanyagát. Ha ez nem így volna, ha nem az eszme volna az elsődleges tényező, nem a tartalom alakítaná a formát, nem az eszme keresné a kifejezésre alkalmas eszközöket, akkor a forma valamilyen önálló fejlődése hozna létre bizonyos fokon új tartalmat. Ez pedig nyilvánvalóan képtelenség.

Derkovits eleinte kétségtelenül átvette kortársainak festésmódját, de azt csak kiindulásnak használta. Nem vált végeredményben semilyen művészi iskola követőjévé, mert saját mondanivalója volt, melynek kifejezésére sajátos formát kellett kialakítania. Nem elégedhetett meg azzal, hogy virtuóz fokon játsszék az eszközökkel, mert mint maga mondja: «össze kell kötni a képzőművészetet a mondanivalóval, mert az embernek biztosan van közölnivalója. Mint festőnek és mai embernek, érzem, hogy kötelességem az életünket és társadalmunk jelenségeit maradék nélkül kifejezni.» Ma már mindenki előtt világos, hogy a művészetnek lehet, sőt kell lennie mondanivalójának, de korántsem volt ez ilyen magától értetődő akkor, amikor Derkovits ezeket a sorokat írta, 1927-ben, (Az Ernszt Múzeumban rendezett kiállítás előszavában), mikor minden ilyen igényt «művészeten kívülinek», művészetellenesnek ítélt a széthulló polgári kultúra. Derkovits tehát kora polgári művészetszemléletét maga mögött hagyva, tudatosan telítette művészetét eszmei tartalommal. Ez az eszmei tartalom, a «mondanivaló» követelte, hogy kifejezési eszközeit ennek szolgálatában alakítsa, azonban a kifejezési eszközök, festési előadásmódja kialakításában — mint mondottuk már — nem vonhatta ki magát teljesen korának hatása alól. Nem vonhatta ki magát már azért sem, mert idegei és érzékei a huszadik század első évtizedei polgári világában élő ember idegei és érzékei voltak. Tudatosan vallotta a szocializmus eszméit, azonban az még nem valósult meg körülötte. Természetesnek kell tehát tartanunk, hogy festői előadásmódját nagyjából a posztimpresszionizmus formakultúrája határozza meg. A posztimpresszionista művészet érzékeny, kifinomult formáit alkalmasnak érezte Derkovits arra, hogy segítségükkel, vagy legalább felhasználva azokat, kifejezze élményeinek minden árnyalati gazdagságát. Amellett az a tény, hogy ezekből a formákból indult ki, nem rejtette azt a veszélyt, melyet az expresszionizmus hatása jelentett a művész számára: a sablonos formák átvételének veszedelmét.

Nem mérnénk tehát helyes mértékkel, ha azért, mert Derkovits művészi előadásmódja nem volt mindig és teljesen közérthető — annak ellenére, hogy eszmeileg szemléletünkhöz összes kortársánál közelebb áll — hiányosságot keresnénk művészetében. Ha festői előadásmódját helyesen akarjuk értékelni, azt a kérdést kell feltennünk, hogy azokat a formai elemeket, melyeket szükségszerűen használnia kellett, illetőleg melyekből ki kellett indulnia, tovább fejlesz-

tette-e annak érdekében, hogy az eszmei tartalom világosabban és teljesebben fejeződjék ki általuk? Erre a kérdésre pedig tapasztalataink alapján csak igennel felelhetünk. Eltekintve attól, hogy eszméinek kifejezése érdekében sohasem szakadt el a realitásra törekvő ábrázolástól, magát a festői előadásmódot is eszmei mondanivalója szuggesztív megszólaltatása érdekében alakította, fejlesztette. Láttuk, milyen leleményesen alkalmazta a tehnikai eljárásokat, milyen nyugtalan igyekezettel kereste a legalkalmasabb festésmódot mondanivalója érzékeltetésére. Hogy ez valóban így van, hogy a festői előadásmód nem valami magas fokra emelt dekoratív játék Derkovitsnál, azt látnunk kell ha két olyan kép festésmódját vetjük össze, melyeknek tartalma bizonyos fokig eltér egymástól. Mindkét kép élménye egy tőről fakad, a Terror c. festmény közvetlen élménye a zsarnoki elnyomás hideg kegyetlenségének, az életet elfojtó erőszaknak gyűlölete. A Proletáranya c. festmény közvetlen élménye ezzel szemben az anyai szeretet melege, a proletár anyához vonzó mély rokonszenv. A két képet összevetve, azt látjuk, hogy a kétfajta élménynek megfelelően alakulnak a művész kezében a formai elemek. Az előbbinél a festékkezelés mély ellentétei, kemény és meglepő kivágások, a vér foltjának szinte rikoltó színe, a hó nyugtalan foltja — az utóbbinál alig valami feszültség az anyag kezelésében, egymásba simuló, lágy színek és formák, az előadásmód műves gazdagsága fokozza az élmény elmélyítését. A festésmód tehát simul a tartalomhoz, nem mehanikusan alkalmazott mesterségbeli fogás az a művésznél.

Igennel felelhetünk arra a kérdésre is, hogy a művész a kifejezés élményszerűbbé tétele érdekében fejlesztette-e az átvett formákat. Mint az említett néhány példa igazolta, a tehnikának, a festői előadásmódnak azt a gazdag skáláját, melyet a posztimpresszionizmus kelléktárából átvett, tovább szélesítette, finomította, de ami lényegesen fontosabb: eszmei céltudatossága, forradalmi mondanivalójának közlésére való igénye a posztimpresszionizmustól eltérővé tette stílusát, azt a realizmus jegyeivel gazdagította. Ezzel végeredményben kortársai közül kiemelkedve jelentős lépést tett előre a művészet jelentőségének helyes felismerése felé. Arra a kérdésre, hogy az előadásmód nem gátolta-e az eszme kifejezését — nem tudván az általa támasztott igénnyel lépést tartani — az elmondottakkal lényegében választ adtunk. De válaszoltunk végeredményben már arra a kérdésre is, hogy az előadásmód nem válik-e öncélú csillogássá Derkovits művészetében? Válaszoltunk, mégpedig tagadóan. Bár kétségtelen, hogy bizonyos dekoratív tendencia felismerhető Derkovits művészetében, de észre kell vennünk, hogy ez a díszítő jelleg legtöbb és legjobb művén nem válik öncélúvá, sőt sajátos kifejezőjévé lesz osztálya iránt érzett mély rokonszenvének.

Kompozíció

A képszerkesztésre, a kép elemeinek csoportosítására vonatkozóan már igen sok elmélet keletkezett. Ennek oka talán az, hogy a komponálás nagyobb mértékben tudatos folyamat, mint a többi formai elemek kialakítása. A huszadik század első évtizedeiben felburjánzott művészeti iskolák is számos elméletet állítottak fel a képszerkesztés törvényeire vonatkozóan. Talán ezek hatása alatt, Derkovits is megfogalmazta a kompozícióról vallott felfogását. «Képet festeni annyit tesz, mint egy síkon, tehát két dimenzióban tiszta festészeti elemekkel, vonallal és síkkal a síkot, mint egyetlen monumentális festészeti elemet tiszteletben tartani» — írja 1927-ben. Ettől kezdődően következetesen

igyekszik képeinek síkszerűségét bizonyos fokig megőrizni, eszméinek azonban lelkesebb harcosa és érzékenyebb látású művész volt, semhogy egy ilyen elmélethez mereven ragaszkodhatott volna.

Már első munkáin szembetűnik biztos, ötletes képszerkesztése. A húszas évek elején készült képein a német expresszionizmus hatása jelentkezik. Önkényesen alakított, patetikusan nyugtalan, de lezárt formák, merész perspektíva jellemzik 1922-ben készült Utolsó vacsora c. festményét, de még az 1926-ban készült Menekülők c. képe (1. kép) sem mentes ezektől a vonásoktól. Az utóbbiban azonban részben felszabadul képszerkesztése az expresszionizmus hatása alól. Síkszerűségre még nem törekszik ugyan, de már ekkor is megnyilatkozó dekoráló hajlamát jól egyezteti össze az expresszionizmus követelményeivel.

A húszas évek végén végleg elszakadt az expresszionizmustól, és ettől kezdve élete végéig tudatosan eszméinek kifejezésére alkalmas forma megteremtésén fáradozik; ennek megfelelően alakítja képeinek szerkezetét is.

Kibontakozóban van sajátos festésmódja, mikor Terror c. képét készíti. A más szempontból már elemezett festmény kompozícióját szemlélve először a motívumok szokatlan kivágása tűnik szemünkbe. A felébe vágott csizma, a terror áldozatának fejjel a néző felé hanyatt fekvő alakja, melyből csak a fej és a mell egy része látható a képen, első pillanatban azt az érzést keltheti, hogy a művész ezzel a képszerkesztéssel meglepő hatást akart elérni, minden áron újszerűségre törekedett. Kétségtelen, hogy a kivágásnak ez a módja szokatlan. Nem kétséges azonban, hogy mélyebb jelentősége van, mint egy felvillanó formai ötletnek. A kompozíció szinte rákényszeríti a szemlélőre a lehajtott fejű, a szemét a földre szegező s a megdöbbenő ember testtartását. Ezzel a merész rálátással a letiport test és eltiport kenyér szinte a néző lába elé kerül, olyan élményt ébresztve, mintha közvetlen szemlélője lenne az eseménynek. Illuzionisztikus hatás ez, ami későbbi műveiben egyre kevésbbé nyilvánul meg. De ezt az illuzionisztikus hatást is közvetlenül az eszme szolgálatában használja a művész, a felháborodás és együttérzés élményét mélyítve el általa. A kompozíció szinte nyomasztó, mert nyomasztó az élmény, melyet a kép közvetít. A festményen még nem bontja fel következetesen a különböző síkokat, bár egyes részletek síkszerű megoldása (pl. a csizmák) már előrevetik későbbi szerkesztési eljárásának árnyékát. A kompozíció erejét fokozza egyszerűsége, áttekinthetősége. Alig néhány folt — a csizmák és puskatus, a halott, a kenyér foltja — ezek elemei. A szemlélő figyelme, éppen azért, mert csak a legszükségesebb elemekből tevődik össze a kép kompozíciója, a lényegre összpontosul.

Derkovits művészi pályájának egyik legkiemelkedőbb, legharmonikusabb alkotása Vasút mentén (5. kép) c. festménye (1932) A saját hangjára talált művész forma alakításának csaknem valamennyi jellegzetes vonását megtaláljuk ezen a képen. A «sík tiszteletben tartására» irányuló törekvése itt sokkal határozottabban érvényesül, mint az előbb említett képen. Lényegében nem töri meg a síkot, hanem két vagy több síkot alkalmaz. Az előtérben álló alakok foltja jelenti az elsőt, a sínek, a robogó mozdony kerekei, szóval a háttér a másodikat. A két sík egymástól független, nincs olyan motívum, mely a két síkot összekötve a térbeliség illúzióját fokozná. Így eléri, hogy nem szakad el teljesen a valóság illúziójától, mert a két sík alkalmazása bizonyos térbeliséget eredményez, de megőrzi művének síkszerű, dekoratív jellegét is. Természetesen a két követelmény egyeztetése mindkét szempont részleges feláldozását vonja maga után. A kép előterében álló alakokat körülhatárolt, egyszerű foltokkal ábrázolja, a hátteret képező motívumok (vasút, sínek) ezzel szemben mozgalmas, nyugtalan felületet adnak. A háttér nyugtalansága kiemeli az alakok egységes

a képfelszín egyenetlenségeit alig súrolva, mint illanó arany vagy ezüst pára jelentkeznek. A fémszínek majd teljes skálája megtalálható már e festményén. Jellemző Derkovits művészi felelősségérzetére, hogy akkor, mikor a divatos művészi irányok képviselői egymással versengve alkalmaztak minden tehnikai újítást és nem mérlegelték annak valóságos értékét — ő, aki kitűnő érzékkel kezelte a számára is újdonságot jelentő eszközt, eleinte igen óvatosan használta azt. Teljes erejükben csak néhány helyen villannak meg a fémszínek a képen (a tükör keretén és a fémkanálon). Így azok használata nem veszélyezteti a festmény egységes hatását. A fémszíneket egy zárt geometrikus formán belül alkalmazza. Ez a megoldás magában rejti ugyan azt a veszélyt, hogy a kép két egymástól eltérő optikai hatást nyújtó részre válik szét, az mégis viszonylag egységes élményt nyújt. A fémszínek használata tökéletesen Derkovits Híd télen c. festményén bontakozik ki. Itt a fémszínek jóformán a képfelület minden részletén megtalálhatók. Az ábrázolás tárgya, a havas téli világ itt is indokolja a fémszínek alkalmazását, sőt azt is, hogy azok a képfelület majdnem minden részén megjelennek. Az egész képet az ezüst szín hideg csillogása vonja be. Az ezüst teljes fényében ragyog fel az őrtálló katona szuronyán, a híd korlátján, a távoli gyárépületek fémszerkezetén, tehát ott, ahol az ábrázolt tárgy maga is fémből készült. De emellett különböző erővel ragyogva a kép majdnem minden részén megtalálható: hol egy fedő festékréteg alól csillanva elő, hol más festékréteg felszínén suhanva végig, esetleg elkeverve abban. E különböző módon kezelt, csillogó, vibráló felületek egységes látványba fonódnak össze; az előtérben álló figurák meleg rózsaszín és a barna színei ellensúlyozzák a hideg színösszhangot. Az alakok festésénél Derkovits nem használ fémszíneket, ezek foltja azonban viszonylag kis részét alkotja a kép egész felületének. A meleg színekkel festett foltok csak fokozzák a havas tél ridegségét, az elevenen ható, de fátyolosan ezüstös színek érvényesülését.

Nem mondhatjuk azonban, hogy Derkovitsnak a fémszínek használatával minden képén ilyen eredményesen sikerült fokoznia mondanivalójának erejét. 1932-ben festett Hídépítők c. képén például a készülő híd vasszerkezetét csillogó ezüst színnel festi meg, a festmény többi részén viszont alig szerepelteti a fémszíneket. Ezáltal a két különböző festékanyaggal fedett felületek elválnak egymástól. A kétféle optikai hatást keltő felület megjelenése pedig — mivel nem zárt formában válnak el egymástól — nyugtalanítóan szeszélyes foltokat képez. Bernáth Aurél véleménye szerint «Egy hídépítést ábrázoló képen az összes vasalkatrészek csillognak, anyagtalanítva ekként a súlyos tömeget»[6]. Ezen a képen a fémszínek használata nem oly hajlékony, nem szövi át finom fátylával a képet a fémes csillogás olyan gyengéden, mint az előbbieken. Ennek eredményeként a mesterkélt díszítő jelleg túlsúlyra jut és — bármennyire ellentmondásnak látszik is — éppen a fémszínek használata veszi el a fémtárgyak súlyát, anyagszerűségét.

Derkovits azonban, megérezve a veszélyt, melyet a fémszínek ilyen mehanikus használata jelentett számára, igaz művészi érzékkel kísérelte meg feloldani a két különböző fényhatású festékanyag használatából adódó ellentmondást. Ezt mutatja Három nemzedék és Híd télen c. festménye.

Arra a kérdésre, hogy sikerült-e Derkovitsnak a két különböző festékanyag használatából adódó kettősséget feloldania, csak annyit válaszolhatunk; azok a festmények, melyeken a fémszíneket a többi festékek anyagával keverte, rendkívül gazdag festői hatást érnek el, bár kétségtelen, hogy az élmény sohasem teljesen zavartalan.

A fémszínek használata nagy hatással volt Derkovits koloritjának

kialakítására. A hidegen csillogó ezüst és melegen ragyogó arany alkalmazása szükségszerűen befolyásolta a rendkívül finom látású művészt a többi színek megválasztásában is. A fémszínekhez kellett hangolnia a képen megjelenő összes színeket. Főleg az ezüst alkalmazása alakította ki Derkovitsnak a hideg színek gazdag játékán felépülő, rendkívül finom színskáláját. Érdekes megfigyelni, hogy a Proletáranya c. festménye, mely talán a legtisztábban tükrözi színkultúráját, ezüstös fényben látszik ragyogni, noha ennek a képnek készítésénél csak egész kis mértékben alkalmazta az ezüst palettaszínt.

Több volt-e Derkovitsnál a fémszínek használatának szerepe egy újszerű tehnikai eljárásra való törekvésnél? Hiszen a divatos festői irányoknál bőségesen találkozhatott hasonló törekvésekkel. Kétségtelen: Derkovits ismerte a kortárs művészek egy részének gátlástalan újítási törekvéseit, és bizonyos, hogy nem tudta teljes mértékben kivonni magát hatásuk alól; mint azt a már említett Halas csendélet c. festménye is igazolja. Nem kétséges azonban, hogy ezeket az eszközöket különösen később készült képein igen finom festői érzékkel alkalmazta s ami a legfontosabb: fémszíneit az eszmei tartalom élményszerű kifejezésének szolgálatába állította. A Híd télen c. festményével például a szegények, az utcán élők iránt ébreszt szánalmat, velük való mély együttérzésének ad hangot. A fémszínek valamifajta különös fakó csillogást kölcsönöznek a képnek, ami megelevenítően érzékelteti a tél testet átjáró hidegét, s ezzel az érzéki hatással eszmei mondanivalójának erejét mélyíti el. Az anyag, a tehnika tehát a tartalom intenzívebb kifejezését szolgálja, az anyag azért hajlik olyan simulékonyan keze alatt, mert őszintén átélt eszmétől vezetett alkotó akarat formálta azt.

Festésmód

A művész festésmódjának, festészeti tehnikájának is közvetlen szerepe van a mű formai kialakításában. A művész festésmódját vizsgálva a formaalakítás egyik fontos összetevőjét ismerjük meg. Mint minden formai elemnek, ennek is a tartalom kifejezését kell szolgálnia.

«Nem elég a rátermettség, s ennek tudata, kell, hogy uralkodjék a tehnikán s azt műve érdekében jól használja (a művész). Nem szabad, hogy a mű értéke a felkészületlenség, a tehnikai dadogás miatt kárt szenvedjen, hogy elsikkadjon belőle minden őszinte, friss melegség, minden kifejező erő»[7] — írja Szőnyi István a tehnikáról. Nem elegendő tehát az eszme őszinte átélése, a művészi képzelet, a művésznek ismernie kell anyagát, uralkodnia kell azon, hogy valóban kifejezhesse eszméit. Az anyag fölötti uralom megszerzéséhez pedig kitartó munkára, huzamos gyakorlatra van szükség. Minél teljesebb a művész tehnikai felkészültsége, annál érzékenyebben, árnyaltabban tudja a benne élő tartalmat kifejezni, a tehnikai felkészületlenség viszont a kifejezés bizonytalanságát, sokszor idegen formák ügyeskedő átvételét eredményezi. A művész célja annak a tehnikának megtalálása, kialakítása, mely pontosan az ő eszméinek megszólaltatására alkalmas.

A művészettörténelem nagy korszakaiban — kisebb eltérésektől eltekintve — a művészek egy-egy koron belül nagyjából azonos módon kezelik a festékanyagot. Ennek egyik oka a festés-mesterség műhelyszerű gyakorlása, ami lehetővé tette a mesterségbeli hagyományok megőrzését és átörökítését, másik mélyebb oka pedig gyakran a világnézet viszonylagos azonossága. Azonos világnézetet valló művészek azonos képformálási problémák előtt állottak, tehát hasonló tehnikai megoldásokat kellett keresniök. A kiemelkedő

művésztehetségek azonban felismerve a világnézetek harcát, új eszmei tartalommal telítették művészetüket, amelynek kifejezésére új formát teremtettek és új tehnikát is alkalmaztak.

A 20. sz. elején Európában alig beszélhettünk egységes világnézetről. Ennek megfelelően nem alakulhatott ki egységes művészet és egységes festésmód sem. A polgári életforma válsága, a polgári művészet válsága abban is megnyilatkozik, hogy egy koron belül a legeltérőbb festési eljárásokat használják a művészek. Kerülnek azonban minden olyan eljárást, mely műhelyszerű gyakorlatot, alapos felkészülést, tartós koncentrációt, hosszan élő, mély élményt tételez fel.

Ez volt a helyzet, mikor Derkovits a maga eszmei mondanivalója számára kialakította festési előadásmódját, amikor megteremtette festői nyelvét, mely élményeinek maradéktalan kifejezésére volt hivatott.

Derkovits rendkívül lelkiismeretesen készült fel a művészi pályára. Bár későn kezdhette csak meg rendszeres művészi képzését, távol állott tőle a tehnika lebecsülése. Rendszeres művészi képzésben csak a Kernstok-féle művészeti szabadiskolában részesült, 1918. és 1919. években, Budapesten és Nyergesújfalun. A szabadiskolában, majd azon kívül is rendkívüli szorgalommal fejlesztette mesterségbeli tudását. Szorgalmasan látogatta a múzeumokat Budapesten és Bécsben s a múzeumokban kiállított művek tanulságait felhasználta tehnikai ismereteinek bővítésére. De tanult művészettehnikai könyvekből is. Képzéséhez felhasználta Balló Ede Olajfestés mestersége c. könyvét, a tempera festés mesterségére vonatkozó ismereteit Hans Nolpa Temperamalerei c. művéből egészítette ki. Minden elérhető eszközt megragadott, hogy a festés tehnikájában minél nagyobb jártasságra tegyen szert.

Nemcsak gyakorlatra igyekezett szert tenni az anyag kezelésében de szerette és becsülte is azt. Az igen nehéz anyagi körülmények között élő művész — ha módja volt rá — a legfinomabb és így a legdrágább festékanyagokat használta. Inkább az amúgy is szűkös élelmezésére fordított összeget vonta meg magától.

Festésmódjának kialakulására — első kísérletezései után a német expresszionizmus hatott. «...Fontosabb azonban, hogy a kor kísértéseire kellő ellenállással tudjon felelni. Azokra a festményeire gondolunk, melyeken az expresszionizmus hatásának ismertetőjelei mutatkoznak. Az emberi formák logikátlan felbontása vonalakkal síkra, színben pedig a természettől való messze eltávolodás. Derkovits ilyen munkái alig különböznek más expresszionisták munkáitól. Mint ahogy az expresszionizmus általában mindinkább modorrá szélesedik, valami olyan nemzetközi sablonná, mely eltünteti az egyéniséget és egymáshoz megtévesztésig hasonlóvá teszi a legkülönbözőbb nemzetbeli festőket»[8] — írja a Műbarát ismeretlen bírálója Derkovitsról.

Az expresszionizmus külsőségeivel annak festésmódját is átvette a művész. Ennek a jele a széles, pasztozus festés, az érzéketlen kontúrok, a lendületes, de modoros ecsetjárás.

Nem követhetjük Derkovits festésmódjának fejlődését végig egész művészi pályáján e tanulmány keretein belül. A továbbiakban néhány olyan képét vizsgáljuk meg, melyek művészi pályája delén készültek és a művész kiforrott festésmódját szemléltetik.

Lényegében már kialakult Derkovits jellegzetes festésmódja, mikor Terror c. festményét (2. kép) készítette. Festői előadása természetesen tovább is gazdagodik, dekoratívabbá válik — nem mindig az általános érthetőség előnyére — de nagyjából már ezen a képen is megtaláljuk azokat a vonásokat, melyek később is meghatározzák festői tehnikáját. A hó hideg szürke színe adja meg a kép színélményének alapját. Ebbe a dermedt fehérségbe rajzolódik bele a vértanú-áldozat alakja, a csizmák csikorgóan kemény körvonala, az elhullott kenyér meleg barna foltja, és a vér tüzes vöröse. A festék kezelésében már messze maga mögött hagyta Derkovits az expresszionista modor sablonosságait. Az összetaposott hó ábrázolásánál (fémszínt ezen a képen még nem használ a művész) az ecsethúzások változatos játékával igyekszik éreztetni a lábnyomok formáját, szinte tapintva az ecsettel a szeszélyes formákat. Ez azonban nem sikerül neki teljes elhihető erővel. A lábnyomokat szintes szabályos kontúrokkal rajzolja a hóba, ami dekoratív hatást eredményez, de csökkenti az ábrázolás életszerűségét. Mintha a művész nem akarta volna teljesen az anyagszerű ábrázolásra bízni mondanivalóját: a talpak körvonalainak félreismerhetetlen jelével magyarázza azt.

A hó fehéres szürkéjét fedően, pasztozusan rakja fel a művész, a halott alakját és a kenyér foltját lazúrosan festi, az utóbbit szinte áttetszően tüzes barna színnel. Így — két technika alkalmazásával — eléri, hogy a kenyér, a holttest és a csizma foltja erősen elválik a hó színétől. Ezek a foltok magas színértékükkel is éreztetik, hogy gyökerében más természetű, más tapintású anyagot ábrázolnak, mint a megtört fehéresszürkével festett hó. Különösen érdekes megfigyelni, milyen tehnikai eljárást alkalmaz Derkovits a havon végigfolyó vér ábrázolásánál. A híg, élénkvörös festéket bőségesen hordja fel a papírra, végig is csorgatja azon, mehanikailag is utánozva a valóságos helyzetet. A kissé megszáradt festéket azután szétdörzsöli a papíron. Ezzel elveszi a foltok kemény élét és eléri azt, hogy azok beilleszkednek a kép egységes hatásába. Ezzel egyszersmind a szétfolyt, eltaposott vér látványát is rendkívül életszerűen érzékelteti. Mint néhány részlet megfigyelése mutatja, Derkovits életszerűen törekszik visszaadni a látványt. A kifejezés intenzitása, az életszerűség fokozása érdekében változatosabb tehnikai megoldásokhoz folyamodik. Az anyag kötöttségeit igyekszik legyőzni, szinte egyes tehnikai fogásokkal újra lejátssza a valóságban lezajlott folyamatot. Ezzel a törekvéssel látszólag ellentmondásos régebbi sajátja, dekoratív szándéka. A csizma határozottan körülrajzolt formája, a lábnyomok említett rajza azt mutatja, hogy ez a szándék nem veszett ki művészetéből. A két törekvés — az életszerű ábrázolás és a dekoratív megjelenés igénye azonban nem zárja ki egymást. A képformáló dekoratív erőnek és a megjelenítő szándéknak összeegyeztetése biztosítja a forma összhangját, éltető feszültséget ad annak.

Végzés c. festményén (3. kép) is gazdag skáláját vonultatja fel Derkovits a festői előadásmódnak. Pasztozusan, súlyos vonásokkal festi az ég kékjét. Az ablakból látszó házfalra vetődő árnyékot lazúrosan festve eléri, hogy a kép felülete ezen a részen áttetszően vibrál. A felület nyugtalanságát azzal is fokozza, hogy a lazúrozás alól annak a képnek néhány vonását is kicsillantja, melyet ugyan erre a vászonra festett előzőleg, és melyet azután valamilyen okból ezzel a képpel festett át. A kép előterében álló férfi arcát sűrűn oldott festékkel festi. A férfi arcéle így, annak ellenére, hogy keményen kivágódik a háttérből, áttetszőmeleg színben rajzolódik ki. A nőalak arcának megvilágított felét pasztozusan, árnyékos felét lazúrosan festi. A festék felhordásának változatossága, a különböző át- és aláfestések mutatják, hogy Derkovits ezen a képen is igyekszik minden tehnikai lehetőséget kihasználni műve kifejezőerejének fokozására. Talán valamivel öntudatosabb, egyszerűbb lett az ecset mozgása, megerősödött az összegező hatásra irányuló törekvése. A rajzot a megszáradt alapszínre híg festékkel viszi fel. Egy formán belül a részletformákat (pl. a fején belül

Földes Emília: A Fővárosi Képtár
Gy. 1998.

DERKOVITS

Derkovits Gyula

A két világháború közötti művészetünkben **Derkovits Gyula** (1894-1934) „... ama ritka festők közé tartozott, akik ... semmiféle megalkuvást nem viseltek el, sem művészi stílusban, sem világszemléletben".[95] Ebben az értelemben vált a századelő avantgarde mozgalmainak szellemi örökösévé, s a következő nemzedék legtehetségesebb művészének, Vajda Lajosnak a példaképévé.

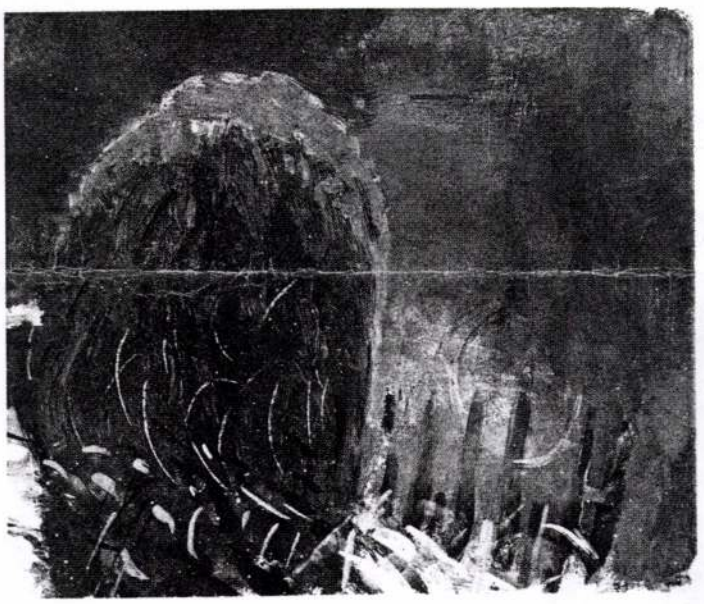

118. kép
Derkovits Gyula
Téli hajnal I.,
1930

Derkovits szocialista meggyőződésű művész volt, s ez családi, társadalmi helyzetéből is fakadt. Élményanyagát a város peremén élők emberpróbáló és jellemformáló kínjai: az éhezés, a fázás, a kilakoltatástól való félelem adta.

Korai művein, az 1918 körül készült nagyméretű tusrajzain is már e külvárosi környezetet és lakóit ábrázolta. 1919 után, kortársaihoz hasonlóan, ő is Árkádia – rendet, harmóniát ígérő – világát kereste, majd az expresszionizmus indulatoktól fűtött individualizmusába menekült. Az egyéni kiszolgáltatottság érzését kiterjesztette az egész világmindenségre. Képein a korábban szublimált élmény: a halál és a menekülés, most elemi erővel tört elő. Ezek az évek művészi és emberi sorsát egyaránt átformálták. Az új kifejezési forma megismerése és elsajátítása mellett szoros kapcsolatba került a bécsi kommunista emigráció tagjaival. Indulatai eszmei megfogalmazását nyilván befolyásolta az itt kialakult, és 1930-ig élő kapcsolat.

Hazatérése után, 1927-ben készítette Dózsa fametszet sorozatát. A politikai indíttatású metszeteken Derkovits alkotta meg az elnyomók és az elnyomottak harcának emblematikus formáit.

Az illegális pártfeladat vállalásáért kapott pénz szerény, de biztos megélhetést és az alkotás lehetőségét biztosította. Ezek az évek, 1928 és 1930 között, Derkovits legszebb, legbékésebb évei. Az anyagi biztonság, a harmonikus családi együttlét atmoszférája átformálja szemléletét is. Művészetében ekkor jelenik meg témaként az otthon és az utca, a magánélet, s a külvilág ellentéte. A lét e viszonylagos harmóniája foszlott semmivé 1930-ban. A dekonspirálódott lakás bérét a párt tovább nem fizette, s így a külvilággal szemben biztonságot adó otthonát elvesztette, kilakoltatták; majd Sallai Imre és Fürst Sándor kivégzése a végsőkig elkeseríttették. Derkovits világa kettészakadt: a „túloldalon" állt a polgár, a kizsákmányoló, minden rossz forrása, az „innensőn" a kiszolgáltatott, agyongyötört munkástömeg. Rossz és jó, elnyomó és elnyomott, polgár és munkás ellentétére redukálódott világképe. Önmagát a proletariátussal azonosítva vállalta a proletárfestő magányos, profetikus harcát, s ez végletesen befolyásolta élete minden területét.

Világnézete új kompozíciós rendben öltött művészi formát. Feszes, zárt kompozíciókban, síkra transzponálva jelenítette meg szimbolikus tartalmakat hordozó motívumait.

Megőrizte expresszionizmusa néhány elemét, képeit indulat járta át, de formai, szerkezeti torzításait, színvilága átalakulását immár a világot újrarendező szándéka határozta meg.

Derkovits munkásságát gyűjteményünkben kitűnő rajzok, vázlatok és festmények képviselik. Korai nagyméretű tusrajzaiból egy, a *Kordélyos* található itt, de őrzünk egy példányt fametszet sorozatából is. 1930 és 1934 között kiteljesedő, „szintetikus" korszakát talán nem a legismertebb, de mindenképpen jellegzetes, fontos műalkotások reprezentálják. Birtokunkban van néhány lap szatirikus-tragikus sorozatából: a gyűlölt polgár alakját megjelenítő *Ünnepi szónok (A Hazának erős férfiakra van szüksége)* című tusrajza, vagy a *Saxofonos*, aki Derkovits világában, mint a polgári zene, a dzsessz megszemélyesítője, ugyancsak a rossz, a romlottság megtestesítője. Az „ellenkező oldal", a kiszolgáltatottak jelennek meg a *Dinnyeevők*-ön, a proletáranya alakját őrző képein, az eszme sajátos kifejezési formájává alakított csendéletén és önarcképén.

1930-ban készült *Téli hajnal I. (Szénaboglya)* című műve, mely a hasonló című festmény egyik vázlata. (118. kép) A festői szándék elsősorban nem a természeti szépség, harmónia megjelenítésére irányul. Derkovits ezt a témát is társadalmi vonatkozású szimbolikus tartalommal telíti. A nincstelenek számára a tél, természetes ellenségként, csak a reményvesztett fázások emlékét idézi, míg a boglya talán az otthon meghitt melegét jelentheti. Ám a szuronyhegyekként meredező kerítés túloldalán, a váltakozó napszakok örök rendjeként, az ólomsúlyú, téli hajnal kavargó szürkeségét felbontja a felkelő nap bágyadt, vörös fénye. A változások remélt közelségét a csekély tér- és idő-elmozdulások érzékeltetik.

119. kép
Derkovits Gyula
Család, 1932

A motívumokat síkban ábrázolja, nincs hátterük, a formákat lágy kontúrok övezik, felületüket szaggatott ecsetvonásokkal munkálja meg; egyetlen perspektivikus eleme a kerítés is inkább a síkban mozog. A „síkszerű szövedék hitelesítését" szolgálja a havas, perspektívát szűkítő atmoszféra is, mely megszűri, fátyolossá teszi színeit.[90]

Az „otthon képek" egyike az 1932-ben készült *Család (Proletárcsalád)* című festményünk. (119. kép) A külvilág és a menedéket nyújtó lakás ellentétét a képfelületet élesen kettémetsző ajtó jelzi. A külvilág nincs jelen a képen, létére csak az ajtó, és

ságot jelentő ‚árú' szimbólummal".[97] A motívumok jelentéstartalmának bővülése áttételesebb értelmezési lehetőséget kínál. Ez a csendélet is számos, „túloldalra" utaló motívumot tartalmaz: a kép jobb felső sarkában megjelenő pénzszámláló kofa-kezek és a pénzérmék, vagy a különböző színű kakasok, mind az ellenség, a jómódúak világára utal. A Derkovits-i szimbólumrendszert a fokozás, illetve többsíkú értelmezhetőség jellemzi. Esetünkben az egyik kakas sötét színe például az állat gonoszságát hivatott fokozni, miközben „a kakas hatalmas életenergiát, a lázadás elementáris erejét is birtokolja".[98] Mint ilyen, a szegények tűréstagadás szimbóluma is lehet. A kép előterében megjelenő barkák, a tavasz hírnökeként a természet újjászületésének reményét hordozzák, s talán utalhatnak Jézus szenvedéseire, illetve azon keresztül a megváltás lehetőségére is. A szűkre komponált képtér, az elmetszett motívumok a kínálat elérhetetlen bőségét is kifejezhetik, amelyet Derkovits az „innenső" oldalon élők, a látványélményre kárhoztatott nincstelenek falánk, habzsoló szemével láttat.

121. kép
Derkovits Gyula
Anya gyermekével,
1933

Ebben a korszakában az anya, a terhes nő képe is különös hangsúlyt kapott. Ábrázolása a jelen „gondja" mellett, a jövő „reményét" is hordozza. Az 1933-as *Anya gyermekével* című grafikánk e téma egyik legszebb feldolgozása. (121. kép) A kendőjébe burkolózó asszony egyik karján gyermekét viszi, a másikon kosarát, de terhe ellenére, mindkét karjával magához szorítja, testével melegítve óvja őt. A festő kettéhasadt világképe itt az ellenséges természettel felruházott tél, és a gyermekével ábrázolt proletáranya viszonyában fejeződik ki. A képsík a harc színtere. A megjelenítési szándék a szimbolikus alakká nőtt asszony alakjára koncentrálódik. A formák síkokká redukálódtak, melyeket a hasonló színek kavargásában olykor csak kontúrvonalak jeleznek. Kardpenge élességével hasít a síkba a hideg fémszín, az ezüst, fojtogatón szorítva a tájat és az asszony figuráját. Meleg barnák és piciny piros csak a két test találkozásánál és a gyermek sapkáján tűnnek fel. Az ábrázolt motívumtól elvonatkoztatott színhatás „a konkrét téren és időn túli téri és idő vibrációját idézi".[99]

Az önarckép Derkovits munkásságának vissza-visszatérő témája. Ezek a képek is túllépnek a téma szokványos keretein. Vallomások önmagáról, a művész társadalmi közérzetéről, miközben önmagát a proletariátussal azonosító festő portréja, a proletár

120. kép
Derkovits Gyula
Barkás piaci csendélet, 1932

a háttérben lévő ablak utal. Az enteriőrben a külvárosi lakások szokásos, de szimbolikus tartalommal felruházott tárgyai között, bensőséges, családi hangulatban három generáció tagjait ábrázolja: a nagymamát, a várandós anyát és a gyermekeket. Nem formál személyiségeket, nem törekszik karakterisztikus vonások megörökítésére, kizárólagos célja a proletárlét emblematikus rögzítése. Stílusára jellemző, hogy szimbolikus tartalmat hordozó képeit is apró, realista részletekből építi fel. Példa itt erre az anya jellegzetes mozdulata, ahogy domborodó hasára tett kezével „óvja" magzatát. A bensőséges meleg otthon és a láthatatlan, ám ellenséges külvilág közös jelenléte indulatokkal teliti a kompozíciót. A négyzetes képforma leszűkíti, a kép szélének éles egyenese könyörtelenül elmetszi a teret, s így a kép síkja, az ábrázolás világa fojtogatóan szorossá válik. A mélységétől megfosztott enteriőrben, a nyitott ajtó és a hátér ablaka határolta térben, látjuk az egymás mellé helyezett motívumokat. A síkban tartott formák egységes megjelenítését szolgálja a kép visszafogott színvilága is. A belső tér világos-barnás színeit itt-ott töri meg egy-egy szürke és fehér. A lazán felvitt, nagy felületeket elfedő sima színfoltokat vékony, olykor fehér, máskor világosabb, vagy sötétebb árnyalatú vonalakkal artikulálja. Az egységes „szín-tér" hatását fokozzák a fel-felbukkanó fehérek, és a jól ismert „külső eszköz", a jelenet ajtóüvegen keresztül történő láttatása.

1932-ben készült *Barkás piaci csendélet* című festménye. (120. kép) A mű piaci csendéletként is felfogható, amelyen a bőség érzetét kelti a szűk képkivágás; ám Derkovits, szétfeszítve a szokásos műfaji kereteket, a hagyományos témákat is osztályharcos tartalommal telítette. „Piacképein" például „az anyag érzéki élvezete ... különös ellentétes módon egyesült a ... számára kiszolgáltatott-

122. kép
Derkovits Gyula
Önarckép,
1933

ideál arcképévé nemesül. Gyűjteményünk az 1933-ban festett *Önarckép*-ét őrzi. (122. kép) A festményt – Derkovits komponálási sajátosságainak egyike – a premier plan, a közelkép módszere jellemzi. Indulati túlfűtöttsége, világot újjászervező szándéka kifejezésére a művész kiemelt, túlméretezett, egy-egy eszmeileg fontos motívumot, feszültséget teremtve a motívumok, a képmező és a megfestett téma között. Képünkön is valósággal szétfeszíti a szűkre szabott, zárt kompozíciót az érzelmi, szellemi telítettséget sugalló arc. Színvilágában a sárgás-barnás színek tónusváltozatai szinte kifogyhatatlannak tűnnek.

A franciás orientáció

Márffy Ödön és Czóbel Béla képviselte a közvetlen kapcsolatot a francia képzőművészethez. Mindketten az École de Paris tagjai voltak, s művészetük a párizsi iskola elveit ötvözte a nagybányai festőiséggel.

Czóbel Béla pályafutása Nagybányáról indult, majd a párizsi Fauves csoport megbecsült tagja volt. Az emlékezetes 1906-os nagybányai kiállításával a neós mozgalom egyik ösztönzője lett. A 10-es évek végén ismerkedett meg a franciáknál indulatosabb, német expresszionista festészettel, mely felszabadította saját expresszivitását is. Czóbel hosszú éveket, évtizedeket töltött külföldön: Párizsban, Belgiumban, Berlinben és ismét Párizsban, s ezért a mindennapi hazai művészeti életből kiszorult. A Nyolcak mozgalmának elindításakor még felmerül a neve, de ténylegesen napi harcaikban már nem vett részt. A hazai kiállítási életbe 1924-ben kapcsolódott be újra, s ettől kezdve jelenléte rendszeres. 1930-tól nyaranta itthon dolgozott, előbb báró Hatvany Ferenc birtokán, utóbb Szentendrén, ahol házat vásárolt. A kétlakiságot – Szentendre, Párizs – élete végéig megőrizte, s ez bizonyos függetlenséget is biztosított számára.

123. kép
Czóbel Béla
Szakácsnő,
1930

Egyéni stílusa az 1920-as évek elején alakult ki. Megtartotta a képfelület optikai egységét, megszűnt a térbeliség, a kompozíció a végsőkig leegyszerűsödött. Színeit

Ellenőr, 1943. jún. 7. 2. p.

Az elmult 30 év magyar festészete

A kolozsvári Műcsarnok második tárlata

Sajátságos, hogy századunk elejének magyar festészete nemcsak erdélyi viszonylatban, hanem általánosságban is meglehetősen ismeretlen. A mult század kedves biedermeier művészei, majd a müncheni nagyok (Székely Bertalan, Benczur, Lotz stb.) már többé-kevésbé belenyomódtak a köztudatba. Szinyei-Merse Pállal azonban valahogyan lezáródik a magyar festészet. Ami ő utána következik, az „modern", akár a szónak rosszaló, akár módfelett magasztaló értelmében. Pedig a mult század vége és napjainknak attól gyökeresen eltérő festészete közötti évtizedek nagyon is megérdemlik a figyelmet. Hiszen a müterem-festészet és a mai, leszürődni kezdő ujklasszicizmus között éppen a XX. század elejére szökken virágba az a nemes, izig-vérig magyar talajból táplálkozó naturalizmus, mely a megmerevedő akadémiai irányzat helyett kiment a szabad természetbe s ott valóban felfedezte a magyar tájat és a magyar embert. Uj, friss színek és formák bukkantak fel s ezek által a festői kifejezés és nyelvezet addig nem is sejtett gazdagságu világa. München és Nagybánya!

Micsoda óriási távolság, nemcsak földrajzilag, hanem szellemben is! Hollósy Simonnak az az elhatározása, hogy a bajor akadémiai városból tanitványaival egyszerre Nagybánya vadregényes és bájos hegyei közé költözött, a magyar festészet termékenyen buzgó és évtizedekre kiható forrása lett. A nagybányai iskola sokban kiegyensulyozta azt a hiányt, amit a magyar müvészet ugyszólván kizárólagos német igazodása okozott. Sőt ezen tulmenőleg egészséges, hazai talajból és szellemből fakadó szemléletet adott. Szemléletet, mely szilárd alapja és összefoglalója egy üdébb, életerősebb, a valóságnál mélyen egybefonódó előadásmódnak, szerkesztésnek és technikának. A nagybányai iskola irányitó szerepe az ország feldarabolásával megszünt ugyan, de értékei felszivódtak festészetünk vérkeringésébe s az ifjabb nemzedék már ezekkel a magyar eredményekkel átitatva haladt ujabb célok felé. A nemes naturalizmus mellett természetesen megtaláljuk az 1900-as évek elején az impresszionizmus és expresszionizmus világosan felismerhető nyomait is, anélkül azonban, hogy e müvészi irányok tulzásai a külföldhöz hasonló méreteket öltöttek volna. A magyar ízlés sokszinüségében is kiegyensulyozott mivolta a zömben és a legkiválóbbakban egyaránt diadalmaskodott. Ha mai festészetünk európai viszonylatban is igen magas szinvonalat képvisel és egyéni változatossága mellett sem nélkülözi a letisztult müvészi elveket, ezt elsősorban századunk eleje friss természetszemléletének, kifejező erejének és a festői benyomások uj megfogalmazásának köszönheti.

Ezért igazán nagyjelentőségü a kolozsvári Mücsarnok második kiállitása. A harminc év eredményeinek csak töredékét tükrözi a falakon levegősen és sok szeretettel elhelyezett ötvenkét kép. *És mégis micsoda páratlan gazdagság bontakozik ki a szemlélő előtt!* A kiállitott festmények mindegyike egyéniség, pompás befejezett egész, melynek minden vonala, foltja és tömege a szó igaz értelmében nevel. Nincsen egyetlen egy sem, amely ne mondana valami mást, mint a többi. Mindegyikben ujra meg ujra el kell merülni, hogy a finom részletek áttanulmányozása után azok egyetlen diadalmas összefoglalásaként ragyogjon fel teljes szépségé. Olyan ez a kiállitás, mint egy nagyszabásu irásmü tömör vázlata: *csak a vezérgondolatok villannak fel rövid, velős megfogalmazásban, melyben alig megfoghatóan szunnyad a kidolgozás.* Ha a festmények e gyönyörü sorozatán végigtekintünk, bizony érezzük a hiányokat, fájó szivvel nélkülözünk még soksok jellegzetes mozzanatot, ami kimaradt, vagy enm jutott elég világosan érvényre. De ez a hiány éppen Kolozsvárt talán termékenyebb lesz, mintha az utolsó három évtized magyar festészetének kimeritőbb, részletesebb bemutatására került volna sor. Közönségünk és müvészeink a román megszállás alatt elvesztették a magyar müvészet egészével fenntartott kapcsolatot. A kevés, de válogatott anyag éppen az általuk legkevésbé ismert müvánzi termésből mélyebben belemarkol a lélekbe és bámulatos változatosságával erősebb érdeklődést kelt. A müvészi értékek fejlődését nem kapják a maguk egészében. A kiállitott festmények az egyes problémákat nem mindig magyarázzák meg, sokszor csak sejtetik. Az ízlés nevelődik, a látókör szélesedik, de az élmény teljességét mindenkinek magának kell a saját lelkében kiépitenie és feldolgoznia.

Az egyes festményekről szinte lehetetlen beszámolni. Mindegyik szinte külön tanulmányt érdemelne. Ezért csak egészen vázlatszerü megjegyzésekre szoritkozhatom. A szabad természet uj müvészi kiértékelésének első nagy mestereként Mednyánszky László tünik fel. Két kis képének tavaszából indulunk a nagybányai iskola csodálatosan termékeny nyarába. Hollósy Simonnak egy fehér háttérből elővillanó melegbarna tónusu arcképe után mily nagyszabásu finomsággal bontakozik ki Ferenczy Károly müvészete. A világitásnak formát és szint felbontó, majd magasabb harmóniában összecsenditő hatalmát mesterien használja ki. A mindennapi valóság ecsetvonásai alatt valóban müvészi valósággá magasztosul. Kirobbanó, meleg zöld tónusok derüje árad Iványi-Grünwald Béla nagybányai korszakából; előkelő, finom nyugalom Réti István önarcképéből és utólérhetetlen életkedv Csók István két remek portréjából. A „Keresztpapa reggelije" cimü kép a jellemzés és szinkomponálás elsőrangu terméke. A legkisebb és legjelentéktelenebbnek látszó folt is meleg élettől duzzad. Thorma János, Glatz Oszkár és Nagy-Balogh János költői természetszemléletével ellentétben még monumentálisabbnak hat Koszta József zord erejü müvészete. „Mezőn" cimü vászna az ujabb magyar festészet egyik legmegrázóbb vallomása. Rudnay Gyula nemes hagyományokban gyökerező, nagyvonalu látását hiven tükrözi két kis tájképe. A három kiállitott Rippl-Rónai kép mindegyike remekmü, a müvész gazdag egyéniségéről mégis csak halvány fogalmat nyujtanak. Perlmutter Izsák két festményében a hegyek között élő ember szines komolysága nyilatkozik meg. Zöldruhás leányán szinte az északiak sejtelmes fanyarsága ömlik el. Fényes Adolf bájos tájszemléletével, Karlovszky Bertalan fölényes technikai tudásával lep meg. Az idősebbekhez szinte zökkenő nélkül csatlakozik az ifjabb nemzedék. A nemes naturalizmusból nő ki Szonyi István, Vaszary János, Mattyasovszky-Zsolnay László. Természetesen mindegyik továbbépiti a maga utját. Nyugtalanabb egyéniség Márffy Ödön, kinek anyát ábrázoló képét igen tanulságos összevetni Udvary Pál hasonló tárgyu festményével. Bernáth Aurél hosszu küzdelem után jutott el felemelő tőnusegységéhez. Derkovics Gyula a nyomoruság megrázó vallomásait vetette vászonra. Egry József mindent átszellemitő látomásai után érezzük csak igazán szinesnek és zamatosnak Aba-Novák Vilmos utólérhetetlen gazdagságu képzelettel falemezre vetett kompozicióit. Mellettük érdekesen hat Istokovits Kálmán „Medvetáncoltató"-ja.

A kiállitás szinessége és változatossága talán már ebből a hiányos seregszemléből is kiviláglik. A kitünő anyag értékét és hatását megsokszorozta a választékos izléssel készült rendezés. A képek néhány kivételtől eltekintve, valamennyien a Szépmüvészeti Muzeum gyüjteményéből kerültek ki.

A kiállitás Csánky Dénes dr. muzeumi főigazgató, a magyar vidék müvészi nevelésére irányuló munkájának eddig talán legnagyobb sikerü eredménye. Ugyanő a katalógus előszavában mutat rá azokra a meggondolásokra, melyek ezt a munkát indokolják. E szép reményekre jogositó elindulás után fokozott érdeklődéssel várjuk a beigért folytatást. Az ilyenfajta kiállitások nemcsak gyönyörködtetnek, hanem müvészt és közönséget egyaránt nevelnek. A müvészi nevelésnek mélyen átérzett hivatása pedig arra kötelez, hogy az egészséges kezdeményezés után az egész terv maradéktalanul valósuljon meg.

ENTZ-GÉZA.

*

A kolozsvári Mücsarnok második kiállitását Balás-Piry László, a Szépmüvészeti Muzeum osztályvezetője adta át a nyilvánosságnak és a város nevében Vásárhelyi László dr., Kolozsvár helyettes polgármestere mondott köszöntet a kiállitás rendezőinek fáradságos munkájukért.

A sasfiók

Rostand drámája a Nemzeti Szinházban

„Egy költőnk támadt és ami engem még inkább elragad, ez a költő egyszersmind a szinpad embere" — mondta annak idején *Sarcey*, a nagy francia kritikus, a Cyrano bemutatójáról irt lelkes hangu birálatában. Megállapitását csak egyetlen szóval kell még megtoldanunk, azzal, hogy romantikus költő. A századvégi ujromantikának *Victor Hugo* szellemétől ittasult, patetikus hangu költője Rostand és egyben a szinpadi hatások kifinomult érzékü, pazarló mestere. Ime, a képlet, melyben Rostand egész irói arca benne tükrözik. Müvészetének erényei és hibái ebből a képletből egyformán levezethetők.

A Cyranót és a Sasfiókot érdeméhez méltón, hozsannázva fogadta Európaszerte a szinházi világ, de az ömlengő dicséretek közé később fanyar hangok is keveredtek. A kritikusoknak, miután Rostand lenyügöző hatásából kissé kijózanodtak, rányilt a szemük a hibákra is. Rostandon is betelt a törvény: aki nagyon ért a szinpadi hatáskeltéshez, azt legtöbbször az a veszély fenyegeti, hogy nemcsak él, hanem visszaél vele. Bizony, Rostand sem vetette meg a hatásvadászat kézügybe eső eszközeit, sok drámáiban a mesterkélt fogás, az álöltözet s rovására irták azt is, hogy hajszolja a borzongatás és elérzékenyités romantikus izü nagy ellentéteit. A végén már kezdtek belemelegedni Rostand érdemeinek tépázásába, szerencsére, az utolsó szó sohasem az egykoru kritikáé, hanem a bölcs időé. S lám, az a négy évtized, amely a Sasfiók és a Cyranó bemutatója óta eltelt, nem söpörte le Rostand hőseit a világot jelentő deszkákról, sőt egyre nagyobb fénnyel övezi őket. Miért van ez? — erre a kérdésre keressük a választ.

A Sasfiókban is sok az álöltözet és a mesterkélt fogás, de alakjaiban tisztán érezzük a szerző jellemformáló erejét; minden melodrámai elem és pátosz ellenére maradandó életü irodalmi hősöket alkotott. Nemcsak Cyrano és Roxane, hanem a Sasfiók, Flambeau, Ferenc császár és a könnyelmü Mária Lujza is pompás. A kétségek közt hányódó reichstadti herceg jellemrajzának éppen gazdag és finom a motiválása. És ki tagadhatná el Flambeau megalkotójától az eredetiséget? Nagy jelenetei közül, vagy amint az irodalomtörténet ujabban mondja: a nagy szuggesztio-sorból, a tükörjelenetben és a wagrami vizióban Rostand shakespeari csucsot érint. De jól formált alakjain és nagy jelenetein tul drámáinak külön értéket biztosit a bennük megnyilatkozó szellem, a mediterrán latinság szelleme. Szenvedélyesen pattogó verssoraiban ez a szellem és a napoleoni időkben a hősiség eszményétől megrészegült, dicsvágyó francia lélek izzik.

A Sasfiók és Flambeau — Sarah Bernhard és Coquelin nagy szerepei — az egész világ drámairodalmában ritka, tüneményes lehetőséget kinálnak a szinészi játékra. Próbaköve, de leghőbb vágya is minden drámai hősnőnek a reichstadti herceg szerepe. *Fülöp Kató* kiállta a próbát, sőt egész pályájára döntő, hatalmas sikert aratott. A Sasfiók nagy emlékek nyomasztó sulya alatt, mardosó kétségek között él, de néha felágaskodik benne az uralkodói gőg. Roskadozik a nagy hivatás láttára, de a másik pillanatban fölkorbácsilt önbizalommal a trónra tör. Indulatosan parancsol és ünfeledten játszik. Gyermek. S ezt a lelki habitust Fülöp Kató hibátlanul, tökéletesen ábrázolta. Beszédtechnikáját külön kell értékelnünk. Előadásában szárnyakat kaptak a verssorok. Attól a jelenettől kezdve, amelyben elmondja: „Én nem vagyok fogoly, de . . ." megbámultuk szines dikcióját és erőteljes fokozásait. *Kiss Ferenc* alakitása Flambeau elragadó szerepében mesteri. Utolérhetetlen müvészettel mintázta meg Flambeau-ban a szájas délfranciát és a gárda harcedzett hősét. Ahogy Kiss Ferenc alakitja, nem játékrendező, hanem talpig ember. Nagy jelenetét, amelyben a herceg és Marmont előtt leleplezi önmagát, nem lehet meghatottság nélkül végignézni. Fülöp Kató és Kiss Ferenc után mindjárt *Deésy Jenőről* kell szólanunk. Mélyen emberi volt, amint kisunokájával játszott. Ugy éreztük, eltünik hátuk mögül a diszlet, olyan önfeledten merültek bele a játékba. Később, az indulatos gyermek sértéseinek hallatára előbb csak dohog, aztán felingerlődik. Minden árnyalat a hiteles ség erejével hatott. Metternich nagyigényü szerepét *Kamarás Gyula* játszotta. Feltünően erélyes, tehát akarati lényt formált a világhirü diplomatából, holott a történelem és Rostand drámája is a fölényes intellektus hangsulyozását kivánta volna. Ő szerepköre szerint drámai hős, tehát szinészi hajlamaiban és korban is távol áll Metternich szerepének követelményeitől. Annál sikerültebb volt *Poó Lili* Mária Lujzája. Az üreslelkü, érzéseiben felületes özvegy császárnét biztos alakitókészséggel jelenitette meg. *Salla Kornélia* Camerata grófnője is a kitünő alakitások közé sorakozik. Belső hitelt adott ennek az amazonszerepnek. Partnerét, *Kenessey Ferencet* intrikus-szerepben szoktuk meg, tehát ő is szerepkörétől idegen feladatot kapott. Ellenben dicsérnünk kell *Bodó Györgyöt, Senkálszky Endrét, Borowszky Oszkárt.* Jól illeszkedett be az együttesbe *Kolár Mária, Gellért Ibolya, Hangay Márta, Réthely Ödön, Csóka József, Várady Rudolf, Lantos Béla* és még többen.

Az egybehangolt együttes *Kiss Ferenc* rendezői kezét, a diszletek *Varga Mary* kipróbált müvészetét dicsérik. A stilusos jelmezeket *Nagyajtay Teréz* tervezte, ruhatárat ugyanis a pesti Nemzeti Szinház engedte át.

A Sasfiók szombati bemutatója a prózai társulat legnagyobb ezévi sikerei közé tartozik. Jóllehet a negyedik felvonást kihagyásával adták, igy is három és fél órát tartott az előadás. Kiss Ferenc, Fülöp Kató és a többi szereplő sok forró tapsot kapott, a második szünetben a vörös függöny ajtaját is meg kellett nyitni.

KÉKI BÉLA.

Befejeződött a finn tisztek kolozsvári tartózkodása

Pásztortüzet rendeztek a leventék a finn vendégek tiszteletére

KOLOZSVÁR, junius 7. Szombaton este fél 9 órakor nagyszabásu tábortüzet rendeztek a református gimnázium udvarán, a finn tisztek és vendéglátóik tiszteletére, a kolozsvári cserkészek és leventék.

A jelzett időben zsufolásig megtelt a kollégium hatalmas udvara az érdeklődőkkel, akiknek első soraiban helyet foglaltak a finn tisztek és vendéglátóik. Javában lobogott ekkor már a hatalmas tábortüz, amelynek lángjai mellett *Jánossi Sándor* cserkésztiszt nyitotta meg az ünnepséget. Hangsulyozta

a két rokon nemzetet egy közös tüz mellé összehozó összejövetel jelentőségét.

A beszédre *Ulkuniemmi* százados válaszolt. Beszédében, amelyet egy kolozsvári levente tolmácsolt, elmondotta, hogy náluk

Finnországban korán megtanulták ismerni a cserkészetet, amelynek jelentőségét azonban csak a most folyó élet-halálharcban tudták kellőképpen felfogni, mert csak ott látták, hogy mennyire fontos egy nemzet életében a kemény, férfias és tiszta életre való nevelés.

A magyar és finn nemzetnek egyforma hivatása van — mondotta —, amelyet minden áldozat és küzdelem árán is be kell töltenie népeink jobb és szebb jövője érdekében.

A nagy tetszéssel fogadott beszéd után szavalatok, régi magyar nóták következtek.

A tábortüz a késő esti órákban fejeződött be, amikor már olyan meleg, családi és bensőséges hangulat alakult ki a megjelentek között, hogy a tábortüzet vezető cserkésztiszt szavaira egymás kezét fogva emlékeztek meg a magyar hősökről és fogadalmat tettek arra, hogy cselekedetükben követik őket.

A Református Nőszövetség szeretetvendégsége

Rendkivül szivélyes fogadtatásban részesitették a testvérnemzet fiait a Református Nőszövetség tagjai is. Tiszteletükre a református leánygimnázium feldiszitett rajztermében rendeztek zártkörü szeretetvendégséget. Izlésesen feldiszitett teremben apró finn-magyar zászlók között a táblára festett üdvözlő szavak várták a ritka vendégeket. A szeretetvendégség közben az iskola növendékei müsorral kedveskedtek a sebesült tiszteknek. A finn- és magyar himnusz után *Kovács Margit*, a református leánygimnázium igazgatónője üdvözölte rövid finn nyelvü beszéd a vendégeket. A beszéd után a gimnázium énekkara finn dalokat énekelt, majd a tánc számok után befejeződött a kedves és hangulatos müsor.

Az erdélyi hadtest diszvacsorája

Szombaton este az erdélyi honvédhadtest parancsnoka adott a sebesült finn tisztek tiszteletére vacsorát a hadtest tiszti étkezdéjében. A vacsorán a sebesült tiszteken kivül részt vettek mindazok, akik a finn tiszteket a kolozsvári tartózkodásuk alkalmával vendégül látták. A vacsorán megjelenteket *nemes Veress Lajos* altábornagy, az erdélyi hadtest parancsnoka üdvözölte rövid beszéddel. Az üdvözlésre *Ulkuniemi Martti* százados válaszolt megindult hangon. Mindkét beszédet *Kovács László* tanár fordította finn, illetve magyar nyelvre. Vacsora közben a finn tisztek egy finn hazafias dalt énekeltek el az egybegyülteknek. A vacsorán részt vevő magyar tisztek, viszonozva a finn kedvességét, magyar katonanótát énekeltek. A hangulatos és bajtársias vacsora egyik képe volt a finn—magyar tiszti bajtársiasságnak és testvériességnek.

A testvérnemzet sebesült fiai vasárnap előtt — mint lapunk más helyén megirtuk — a közeli Vajdakamarás községbe rándultak ki, ahol résztvettek a Pilis község által Vajdakamarásnak adományozott országzászló leventezászló avatási ünnepségén.

A finn tisztek hétfőn továbbfolytatják erdélyi körutjukat.

DERKOVITS Gyula

Major Ottó: Halhatatlan-e Derkovits.

In. M.O.: Egynemzet férfikora. Bp Szépirod. 1985 211-215.

DERKOVITS Gyula

Kontha Sándor

= Erer év. 406-410. ill

követelményt, mely a későbbi idők egyik refrénje lett: *„Ne az agyongyötört munkást ábrázoljuk. Alkossunk új, időszerű jelképet."* Voltak, akik Bán Béla és Tar István figuráinak kurta alakját kifogásolták. Domanovszky Endre terve ellen az merült fel, hogy a bányászok lógatják a kezüket. Vilt Tibor munkásfigurája *„túl összefoglaltnak, szegényesnek"* látszott. Többen kifogásolták, hogy a mozaik- és freskótervek nem dekoratívak, teret is ábrázolnak – ennek kapcsán hangzott el az a helyes nézet, hogy a freskó ugyanolyan kép, mint az olajfestmény, csak alkalmazkodást kíván a térhez.

A sajtó részletesen ismertette a kiállítást. Egyöntetűen megállapítják, hogy a kiállítás jelentős lépés, nevezetesen, mert *„következetesen igazodik a nemrégiben lefolyt építész-képzőművész ankét ama sarktételéhez, hogy a festők és szobrászok elsősorban monumentális jellegű munkákkal nevelhetik a dolgozó nép millióit a képzőművészet közvetlen barátaivá" (Nagy Tibor).* A műveket eltérően értékelték: volt, aki a festők műveiért lelkesedett és a szobrászokat bírálta, de akadt ennek fordítottja is. Minden bíráló kiemelte Domanovszky Endre gobelin-tervét, és többeknek nyerte el a tetszését Szabó Iván kútterve, Somogyi József *Mackója*.

Harmincöt év távlatából visszatekintve, ma már egyértelmű a kezdeményezés jelentősége; az is megállapítható, hogy benne jeles művészek vettek részt; többségük később is nagy szerepet játszott az állandó nyilvánosságra szánt alkotások megvalósításában. Elegendő itt csak olyan művészettörténetileg is jelentős művekre utalni, mint Somogyi József *Szántó Kovács*-szobra, Domanovszky Endre dunaújvárosi freskója vagy miskolci falikárpitja, Tar István Budapest, Március 15. téri szoborcsoportja, *Laborcz Ferenc Fazollája*, Schaár Erzsébet *Tudósok*ja, Vilt Tibor *Madách*a stb. Rabinovszky Máriusz tehát jó érzékkel válogatott, mikor erre a fontos munkára hívta a művészeket. Sajnálatos, hogy a kiállítást nem követték a megbízások, mert mélységesen igaz Rabinovszky megállapítása: *„Kiállításunk olyan értékeket vetett felszínre, amelyek tényleges megbízatások esetén válnának általánosan meggyőzőekké, és olyan hibákat, amelyek ugyancsak megbízatások esetében s főleg ha kellő idő állna rendelkezésre, többé-kevésbé könnyen kiküszöbölhetők volnának."*

A kiállítás időpontja történelmi dátummá emelkedett: sajnos, nem abban az értelemben, ahogy a kezdeményező és a részt vevő művészek akkor gondolták. Nem vált, mert nem válhatott egy új korszak nyitányává, amelyben az új gondolatok a hagyományokkal ötvözve teljesítik ki, formálják át a magyar képzőművészet arculatát. A „Közösségi Művészet felé" tárlat az 1945–1948 időszak záróakkordjaként lezárja a magyar művészetnek rövid, alig négyéves időszakát, melyben ez a művészet olyan csúcsokra jutott fel *Korniss Dezső, Anna Margit,* Barcsay Jenő, *Gadányi Jenő* piktúrájában, *Kerényi Jenő, Jakovits József,* Vilt Tibor szobrászatában, mint korábban is ritkán. A zsdanovi esztétika tételeinek merev alkalmazásával kilúgozták azt az alkotó légkört, melyben a jók magasra, a legjobbak pedig a csúcsokra juthattak. A rákövetkező években valami más kezdődött el, mint amit a négy év során a művészek elindítottak; abból csak a 60-as évek derekán, más történelmi körülmények közepette, más impulzusoktól indíttatva és más impressziókat befogadva született meg az új magyar képzőművészet. Ez a megújulási folyamat ismét az értékközpontúság jegyében ment végbe, ugyanakkor egyes kimagasló művészek alkotásaiban ez nem mondott ellent a szociális vonzódásnak sem.

Csak sajnálni lehet, hogy Rabinovszky Máriusznak ma már történelmi jelentőségűvé növekedett kezdeményezése akkor nem érhette el a célját. S ha akkor nem kaptak is megbízást a művészek, akik a kiállításon részt vettek, a programot természetesen felvállalta a vezetés a fordulat éve után, s ma már mintegy hatezer mű található az országban, mely e program jegyében született. S ha ennek ellenére nemigen csökkent jelentősen a távolság a képzőművészet és a közönség között, annak számos új oka is van, amiről annak idején még Rabinovszkynak fogalma sem lehetett, amiről nem is álmodhatott. *Ez* az egy álma – ha másképpen is, más méretekben is – végeredményben beteljesedett: az már nem rajta múlt, hogy ez milyen eredménnyel ment végbe.

Láncz Sándor

5

6

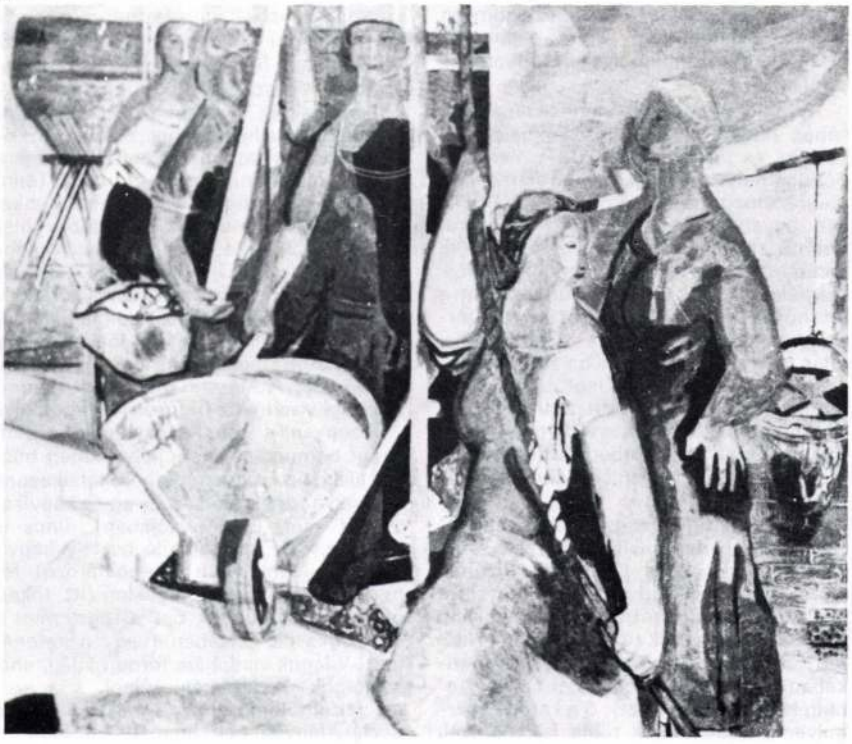

(Numan István cikke)

Derkovits Gyula: Híd télen

elemzés

festőművész

Művészet 1985/4/16–17.

A kép elemei 3x3-as csoportba szervezhetők: 1) lépcső – híd – hajók, 2) halárusbódé – őrbódé – hirdetőoszlop, 3) család – katona – csendőr. Mindezeket pedig áthatja a tél, befedi a hó. A lépcső, a híd, a hajók összekötő-közvetítő elemek két dolog között: konkrét, partikuláris minőségükben két földrajzi pont között (kikötők stb.). Festői (esztétikai-művészi) képelemként azonban (megszabadulva minden praktikus funkciótól) – feltöltődve a legmélyebb (munkamegosztással, osztálytagozódással stb. terhelt) társadalmi viszonyokkal – a társadalmi tér-idő mozgáslehetőségeit modellálják.

Derkovits festői módon képes érzékeltetni a fent említett képelemek eredendő meghatározó mozzanatát: a társadalmi formát. Ennek festői megjelenítése: a tél, a hó (lépcső, híd = „megalvadt" hajó; hajó = mozgó-közlekedő híd).

Hogy miféle társadalmi mozgásokat közvetítenek (hol és hogyan) – még az adott társadalmi formán belül vagy a forma burkát áttörve –, ezek vizsgálatához közelebbről kell megnéznünk a 3x3-as csoportokat

A halárusbódé – őrbódé – hirdetőoszlop mint képelemek nem kevesebbet, mint az alapot és felépítményt (pontosabban: azok intézményesült formáit) jelenítik meg. A halárusbódé gazdasági szféra; az őrbódé (az iméntihez szorosan tapadó) politikai-jogi szféra; a hirdetőoszlop az áru formájú szellemi-ideológiai szféra.

A mindennapi élet minden rezdülésében nagyon is valóságosan jelenlévő politika és jog (őrbódé) a kép centrális pontján helyezkedik el, míg az alapvetően meghatározó gazdaság „eltűnőfélben" van, ugyanígy a hirdetőoszlop (az árukat hirdető, reklámozó oszlop), a tőkés világ mindent visszájára fordító tendenciájának megfelelően. Mivel feltevésünk szerint a tél (hó) az adott társadalmi viszonyok (társadalmi forma) érzékletes megjelenítője, talán nem véletlen, hogy a halárusbódé tetején koncentrálódott a legtöbb hó. Míg a tél, a hó (a természettörténeti folyamatként újratermelődő) tőkés viszonyokat, addig a halárusbódé, az őrbódé, a hirdetőoszlop e viszonyok intézményesített formáit jeleníti meg.

Azonnal feltűnik, hogy a családot a halárusbódé, az őrbódé, a hirdetőoszlop „szorításában" ábrázolja Derkovits. Feltűnik az is, hogy a család csonka: hiányzik a férfi (férj, apa). Itt több (logikai) variáció lehetséges: dolgozik (a családra nincs idő, erő); munkát keres; munkát keres Amerikában (ettől az asszociációtól nehéz szabadulni, látva a hajókat); ő a katona (bármilyen paradoxonnak tűnik is); nem él.

A variációk gyökere egy: a tőkés viszonyok mindent elidegenítő, visszájára fordító hatalma. Akárhogy is: a társadalmi közeg „felszívta" a férfit mint „munkaerőtulajdonost". S a csonka család (amely e kontextusban is hordozza legmélyebb lényegét: osztályhelyzetét) férfi nélkül gyenge; maga is átalakulófélben van. Az anya háttal áll e világnak. Minden energiája, figyelme a kisdedre irányul. Túlélni és menekíteni minden más érték alapját és hordozóját: az életet. Az ősi életösztön (a magában való osztályhelyzet) modellje ez. A kisded maga a tiszta lehetőség. A nagyobbik fiú már „levált" az „anyai testről"; átmeneti-fejlődő állapotban van. Ő a magáért való (s önmaga osztályhelyzetének tudatára ébredő) magatartás lehetősége.

A család (a munkásosztály) differenciált, egyenlőtlenül fejlődő, s (egyelőre) hiányzik vezető ereje is. Mindezek pedig egybevetve a puskás katonával és a lépcsőn lefelé (a család irányába) haladó csendőrrel, az ott és akkor adott erőviszonyokat is jelzik. De látens módon jelzik azt is, hogy a család (osztály) mint osztály elpusztíthatatlan, hiszen vasszükségszerűséggel termeli újra s élteti „őt" a tőkés világ. Helyzete alávetett helyzet, amit csak a halárusbódé, az őrbódé, a hirdetőoszlop „burok" (társadalmi forma) szétroppantásával változtathat meg. Csak így juthat fel a hídra, hajóra, hogy azok „közvetítsék őt" legtermészetesebb létformája, a „szabadság birodalma" felé.

Lényegében a katona és a csendőr sem részesei a hatalomnak, csupán eszközei. Puska és katona egyenlő értékűek a tőkés szemében. Illetve a puska (mint fékentartó, elrettentő, a tőkés viszonyokat védő-fenntartó) értéke állandóbb, hisz a katona csak akkor érték, ha a puska megbízható kiegészítője, tartozéka, szerves teste. A katona egzisztenciája a puska létéhez kötött, a puska léte pedig a halárusbódé (árutermelő világ) lététől függ. Ezért a katona legmélyebb lényege a puska, az őrbódé. A katona (mint individuum) e dologi viszonyok függvénye, függeléke.

Ahogyan a csonka családnál a férfi (mint bérmunkás) nem jelenik meg húsvér alakjában, ugyanúgy nem találkozunk a képen az uralkodóosztály egyik képviselőjével sem. Erre (valójában) nincs is szükség, hisz az uralkodó osztály képviselőinek legmélyebb (meghatározó) lényege éppen úgy a társadalmi (itt: tőkés, pénz-áru) viszonyok összessége, mint a bérmunkások esetében (vagy a katonánál). Világuk visszájára fordult világ, ahol a dolgok megszemélyesülnek s a személyek eldologiasulnak. Tehát az uralkodó osztály lényegének, legmélyebb, legpontosabb kifejezői éppen a kép elemei: a halárusbódé, az őrbódé, a hirdetőoszlop, a katona, a csendőr, a fagyban álló család, illetve ezek egymáshoz való viszonya. Ezek a személyek és objektivációk őt fejezik ki; ő maga az dologi vagy eldologiasult individuális burokban.

A *Város peremén* című versben olvashatjuk: „puha szárnyakon száll a korom, / s lerakódik, mint a guanó / keményen, vastagon. / Lelkünkre így ül ez a kor." Ami József Attilánál a korom, az Derkovitsnál a hó. A kor vagy (ahogy korábban már utaltunk rá) az érzékletesen kifejeződő társadalmi forma. Az uralkodó osztály nincs kitéve a tél közvetlen támadásának: jól érzi magát ebben a a világban. A derkovitsi család védtelenül áll a fagyban. Itt nem meteorológiai hidegről és fiziológiai hidegérzetről van szó, hanem a mindent átható társadalmi „hidegről".

A család (a munkásosztály) hármas burokban él: a) önmaga osztályhelyzetének burkában. Látens módon megmutatkoznak az önmozgás tendenciái: egymásra utaltság, elszakadási kísérlet stb.; b) a társadalmi objektivációk, intézmények burkában (halárusbódé, őrbódé, hirdetőoszlop, puska stb.); c) a mindent átható társadalmi viszonyháló (tőkés gazdasági, politikai, kulturális viszonyok) burkában.

Az osztálymozgások irányát is az iméntiek szabják meg: a) áttörni a magában való osztályhelyzet (öntudatlanság) korlátait – magáért való osztállyá szerveződni, intézményesülni (párt, szakszervezet stb.); b) kisajátítani az uralkodó osztály által birtokolt anyagi (gazdasági, politikai) és szellemi javakat – újra felosztani és intézményesíteni; c) a magántulajdon fokozatos (világméretű) felszámolásával eltüntetni a pénz-áru viszonyokat, illetőleg megteremteni a „szabadság birodalmát".

Kötelességemnek tartom, hogy a „Művészet" olvasóival közöljem: Derkovits-elemzésem *módszertani és elvi alapjait Barna József írásaiból és előadásaiból meritettem.*

Numan István

Derkovits Gyula: Híd télen, tempera, ezüst porfesték, papír, 121x83 cm, 1933, az MNG tulajdona (Corvina fotóarchívum)

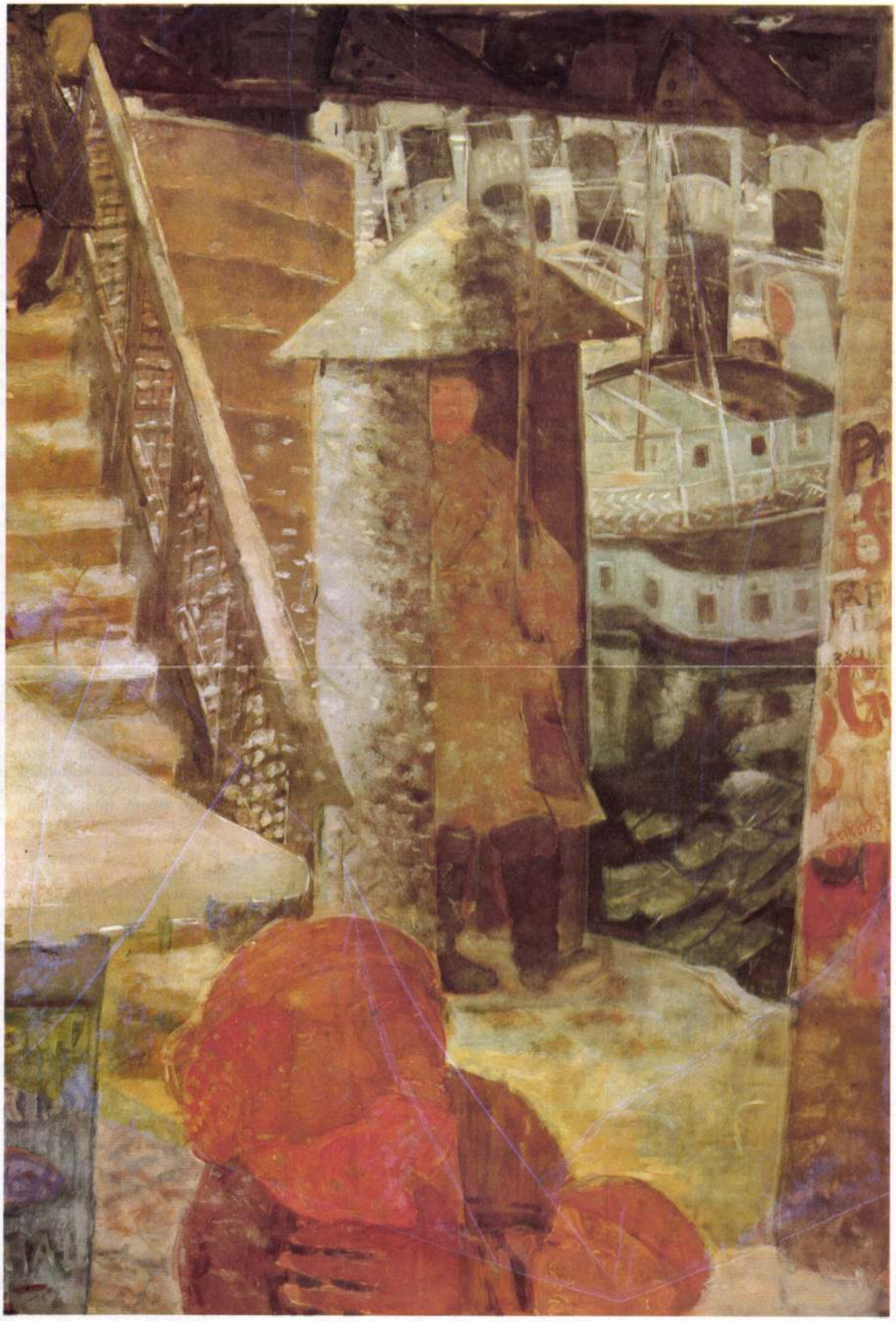

A látnok

Ámos Imre: Festő égő ház előtt

Oly korban éltem én e földön,
amikor az ember úgy elaljasult,
hogy önként, kéjjel ölt, nemcsak parancsra,
s míg balhitekben hitt s tajtékzott réveteg,
befonták életét vad kényszerképzetek.
(Radnóti Miklós: Töredék, 1944)

Ámos Imre életútja és művészete rokon a két világháború közötti magyar irodalomban meghatározó szerepet játszó, mártírhalált halt költő, *Radnóti Miklós* sorsával. Radnótival való összevetése tehát szinte magától adódik – munkaszolgálat, *Bori notesz*, *Szolnoki Vázlatkönyv* –, így az Ámos művészetével foglalkozó írások legtöbbjében megtaláljuk ezt a párhuzamot. Életük, tragédiájuk valóban hasonló, de a kegyetlen időt másképpen élték át, másképpen jelenítették meg művészetükben. Ez a különbözőség személyiségük, a világról alkotott képük eltérő voltából adódik. A költő élete végén írt versei legtöbbjébe inkább csak beszűrődik a mindennapok szörnyűsége, és amikor kifejezésre kerül, akkor is nyugodt, klasszikus formák között jelenik meg.

1

Ámos művészete pedig szinte a háború kiterjedését követve válik egyre zaklatottabbá, hogy az élete utolsó éveiben megdöbbentően szuggesztív, expresszionista-szürrealista tiltakozássá teljesüljön ki.

Művészetének a 30-as évek elejétől 1938-ig tartó első felét egy a szecessziótól, majd a posztnagybányai festészettől ihletett ábrázolásmód határozza meg. Stílusával, festésmódjával kapcsolatban legtöbbször *Rippl-Rónai József*, *Berény Róbert*, *Bernáth Aurél* és *Marc Chagall* művészetét szokták megemlíteni. De mint minden jelentős egyéniség korai munkáin, így Ámosén is a különböző hatások mellett már ott érezzük az autonóm szemlélet- és kifejezésmódot is. Rövid útkeresés után hamarosan eljut saját vizionárius-szimbolikus festésmódjáig, melyet azonban egészen művészetének legutolsó periódusáig elkísér a posztimpresszionizmus lágy szín- és formavilága, hogy aztán 1938 után átalakuljon a történelem szörnyűségei, az állandó fenyegetettség hatására, e harmonikus színvilágot felrúgó, szürreális-expresszív festői nyelvvé. Tevékenységének ebből az 1938-tól 1944-ig tartó tragikus végű periódusából való az 1940-ben készült *Festő égő ház előtt* című olajképe. Ezen időszak jellegét hangulatát legérzékletesebben a művész – az író, a költő, a festő – tudja visszaadni, olyan alkotó, mint például Illyés, aki így emlékszik a háborús évekre: „Mert olyanokat éltünk meg, amire / ma sincs ige. / Picasso kétorrú hajadonai, / hatlábú ménjei / tudták volna csak eljajongani, / vágtatva kinyeríteni, / amit mi elviseltünk, emberek, / amit nem érthet, aki nem érte meg, / amire ma sincs szó..." Természetesen ennek a kornak a kimerítő bemutatását nem kérhetjük számon az Ámos művészetét méltató monográfiák szerzőitől, hiszen ez elsősorban a történészek, kultúrtörténészek feladata, de egy árnyaltabb, az időszak szereplőit nemcsak elnyomókra és áldozatokra osztó korrajzot már igen. Szerencsére egyre több lényegrelátó történelmi munka – így például

1 Ámos Imre: Tanulmány a Festő égő ház előtt című képhez, papír, tus, 59x26 cm, 1940
2 Ámos Imre: Festő égő ház előtt, olaj, vászon, 90x69 cm, 1940 (Artfotó)

171. **Derkovits Gyula** (1894-1934)

Ebédelő hajómunkás, 1934 körül
Tempera, papír 43 x 33 cm
Jelezve jobbra lent: Derkovits Gy

Kikiáltási ár: 1 600 000 Ft

Kiállítva:

- *XX. századi művek a bajai magángyűjteményekben*, Türr István Múzeum, Baja, 1964

Derkovits Gyula: Dunai homokszállítók, 1934. Olaj, vászon, ezüst porfesték 148 x 144 cm MNG.

Proletárfestő

Derkovits 1956 után "formalizmusa" ellenére is a munkásosztály par excellence festőjévé vált, akinek élete és művészete elválaszthatatlanul összefonódott a proletariátus sorsával. A marxista-leninista pantheonban neve József Attila neve mellé került. Festészetének elsősorban konzekvens, osztályharcos elkötelezettségét emelték ki, amely maróan szatirikus és fájdalmasan melankolikus kompozícióit egyaránt áthatotta. Monográfusai emellett a fémszínekkel élénkített egyedülálló kolorizmusát, illetve valóban forradalmi, a korabeli filmművészettel és szociofotóval rokonítható "vágásos" képszerkesztését hangsúlyozták. A sajátosan derkovits-i szín- és motívumkezelés a harmincas évekre alakult ki, s az életmű utolsó négy évét a szakirodalom egységesen a pálya tragikusan félbeszakadt zenitjeként mutatja be.

Duna-parti idill

Derkovits nem volt teoretikus festő, tanultsága is csak félhivatalosnak mondható, az I. világháború után Kernstok szabadiskoláját látogatta egy ideig. A Tanácsköztársaságban még nem vállalt aktív politikai szerepet, így nem is kényszerült emigrációba, 1923-tól 1926-ig ugyan szerencsét próbált Bécsben, de sem Kassákkal, sem Uitz-cal nem állt szoros kapcsolatban. Felfedezte viszont a nagyvárosi életet, az utca világát, s annak adekvát ábrázolási módszerét, Meidner és Grosz expresszionizmusát. Hazatérte után csatlakozott a KUT társaságához, s egyre erőteljesebben foglalkoztatta a szegények és elnyomottak helyzete, akik közé eladások híján maga is tartozott. A "kétpólusú világ" kritikus ábrázolása mellett azonban egy másik szál is végighúzódott pályáján, az idill keresése, amelyet rövid időre meg-meglelt Kernstok képeiben, felesége társaságában, a lehetséges szebb jövő előrevetítésében, vagy életének utolsó éveiben Duna-parti sétái során.

Árkádia

Kernstok és Szőnyi húszas évekbeli arkádia-festészetének hatását csak látszólag mosta el Derkovits munkásságában az expresszionizmus szarkazmusa, s az áhított idill iránti vágy elemi erővel bukkant fel feleségével közös, kettős portréin. A festői árkádiát a húszas évek második felében váltotta fel az otthoni idill, amely az utca torz világával szemben továbbra is harmóniát sugárzott. A harmincas években részben az utópisztikus kommunizmus hatására a dolgozó, vagy pihenő munkásokban fedezte fel egy látszólag reális árkádia lehetőségét. Az ideológia mellett része lehetett ebben annak is, hogy élete vége felé az egyre betegebb művész mintha kibékült volna sorsával, a tüdőbaj elkerülhetetlen pusztításával. Valószínűleg a friss levegő csábította a Duna-partra is, ahol örömét lelte a víz, a hajók és a békésen tevékenykedő munkások látványában. Egyik utolsó, főműnek szánt, nagyméretű munkája, a *Dunai homokszállítók* is ezt a világot magasztalta.

Hajógyári munkások

Derkovits rengeteg vázlatot készített a *Dunai homokszállítók*hoz, de azzal egy időben egy másik téma is foglalkoztatta, a hajógyári munkások élete. Míg a homokszállítók a munka apoteózisa, addig a hasonlóan alaposan megtervezett *Hajókovács* a pihenésé. A két festményt egyértelműen egymáshoz fűzi a csónakok motívuma. Ugyanilyen csónak tűnik fel az *Ebédelő hajómunkás*on is, amelynek tere szinte motívumról motívumra egyezik a *Hajókovács* terével. Mintha az utóbbin látható munkás ült volna le ebédelni az előtérben kettős talapzatra helyezett üllőre, amely egy hatalmas kalapácsnak is támasztékul szolgál. Hasonló pontossággal feleltethető meg egymásnak a háttér homályába vesző gyárépületek sora is, csak a Vas és Gép-gyár felirat rövidült le Gép-Gyárra. A motívumok egyezésén túl - az eltérő technika ellenére - a két festmény színvilága is egy tőről fakad, ami alátámasztja az 1934-es datálást.

H.S.

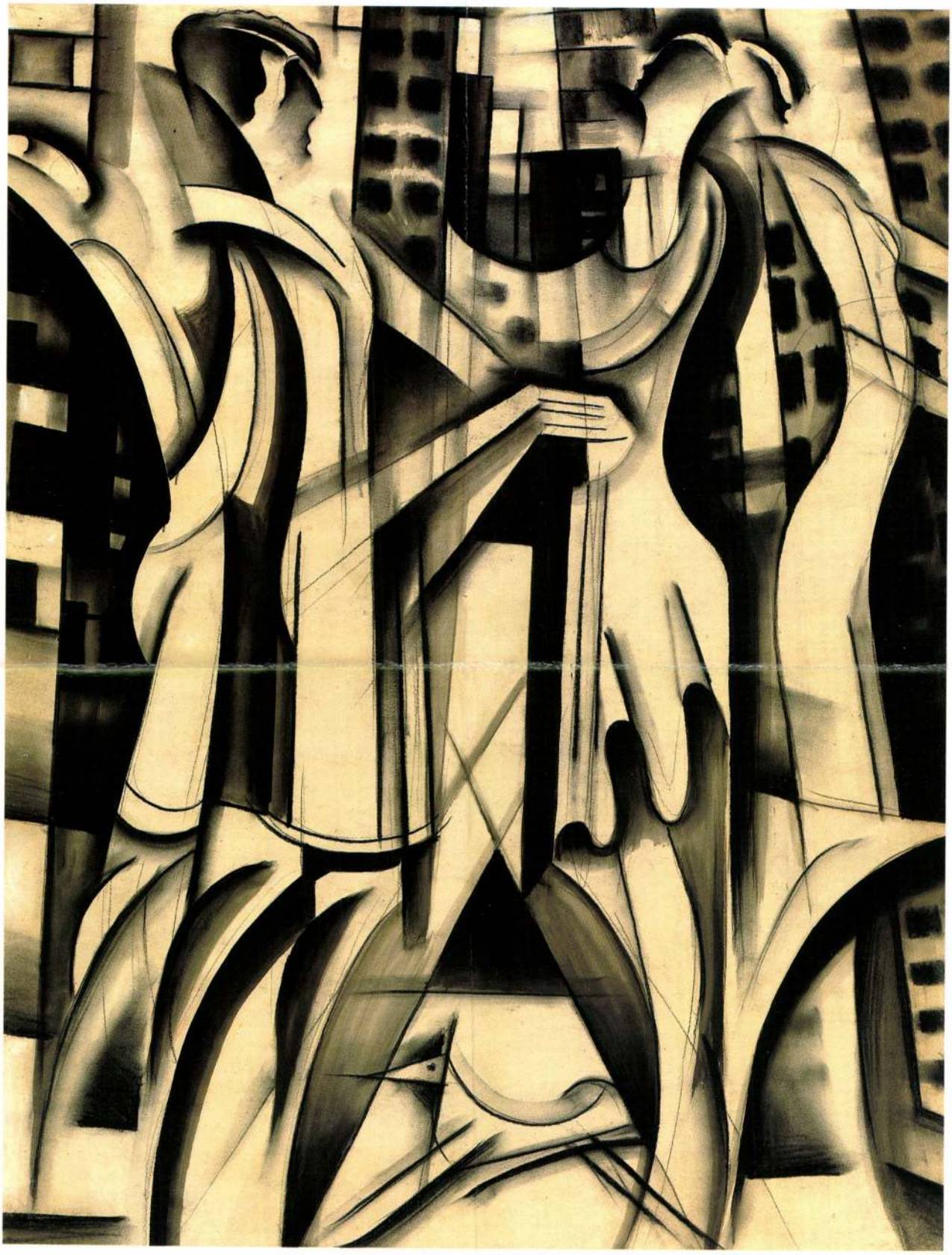

170.

171.

172.

172.◄
Herman Lipót (1884-1972)

Egy festő arcképe
Vegyestechnika, papír 60 x 23,5 cm
Jelezve jobbra lent: Herman Lipót 06
Kiállítva:
• Nemzeti Szalon 1906. évi és IV. Grafikai kiállításán, 11. oldal, 38 vagy 40 tétel

Kikiáltási ár: 190 000 Ft

173.

173.◄
Mednyánszky László (1852-1919)

Férfiportré
Ceruza, karton 28 x 21,5 cm
Jelezve jobbra lent: Mednyánszky
Kikiáltási ár: 120 000 Ft

Derkovits Gyula

Magyar Hírlap 2003. dec. 9.

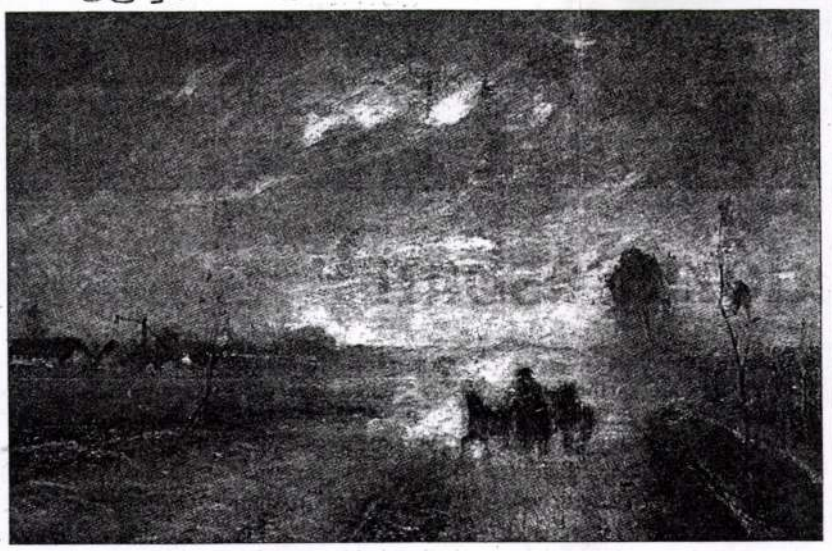

A Poros út Munkácsytól 75 millió forintról kezd a Mű-Terem Galéria árverésén

Három galéria ötszáz tétele

műtárgy

Egy héten belül három galéria árverez a fővárosban: a Blitz két év után tér vissza modern és kortárs művekkel, a Kieselbach és a Mű-Terem Galéria pedig a megszokott értékes klasszikus és modern tételeket kínálja.

Gréczi Emőke

A Blitz Galéria nemcsak az aukciós piacra, hanem rendezvényeinek korábbi helyszínére, a Hotel Kempinskibe is visszatér kedden kora este. A 169 tétel többsége az elmúlt évtizedek művészetéből nyújt választékot, kivétel ez alól például Moholy-Nagy László avantgárd festménye 1920-ból (Ipari táj, 6,5 millió), Perlrott-Csaba Vilmos, Czóbel Béla, Gulácsy Lajos, Bortnyik Sándor néhány műve. A mai művészet több generációja is jelen lesz.

A Kieselbach Galéria pénteken a Vígszínházba várja a gyűjtőket. Az anyag sokkal inkább nemzetközi, mint valaha, hiszen a megszokottnál több külföldi szimbolista és avantgárd tétel vár hazai (és külföldi) vásárlókat. Érdekes kísérletnek lehetünk tanúi: a nemzetközi piacon is bizonyára eladható tételek hogyan vizsgáznak a magyar gyűjtők előtt, akik tízmillió fölötti árat inkább csak Munkácsyért, Vaszaryért és Rippl-Rónaiért adnak könnyen. Edward Burne-Jones az angol preraffaeliták és az abból kinövő Arts and Crafts mozgalom művésze volt a XIX. század utolsó évtizedeiben. Három művet is kínálnak tőle: a Remény 16 millióval kezd, de lesz egy hímzése és egy vázlatos munkája is. Talán ő a legnagyobb név a külföldi anyagból, de ha arra gondolunk, hogy Bortnyik Sándor művészete már a Bauhaus idején teljesedett ki, akkor a Weimarban készült 1922-es Kompozíció (8,5 millió) is csak részben tekinthető magyar képzőművészeti alkotásnak. Ugyanez vonatkozik Beöthy Steiner Anna 1934-es Nagy piros kompozíciójára és Ébneth Lajos 1928-as művére.

Nem lenne váratlan fejlemény, ha mégis inkább Vaszary János női portréira (2–10 millió) érkezne a legtöbb ajánlat, esetleg Ferenczy Károly Műteremházam Nagybányán című festménye (20 millió) lenne a legértékesebb. És minden bizonnyal komoly árat várhatunk Czigány Dezső, Rippl-Rónai József, Márffy Ödön és Gulácsy Lajos vásznáért.

A Mű-Terem Galéria jövő hétfőn árverez a Kongresszusi Központban. Kiemelt tétele a Poros út lesz Munkácsy Mihálytól. A 75 millió forintról kezdő festmény ugyanabból a hagyatékból származik (Vida Jenő gyűjteménye), melyből már több alkotást, így A baba látogatóit (160 millió) kínálták fel tavaly tavasszal. A mostani mű művészi szempontból talán a legértékesebb, a Magyar Nemzeti Galéria állandó kiállításán is láthattuk.

Vaszarytól, Rippl-Rónaitól itt is indul több tétel, melyek inkább jellemzőek, mint különlegesek a két életműben. Az érdekességek között kell említeni a Bauhausban ismertté vált Molnár Farkas 1922-es Kanyargós útját (2,4 millió), Paál László kevésbé jellegzetes Domboldalon című utcaképét (12 millió), Schönberger Armand árverést záró Út és házak festményét (8,5 millió). Tihanyi Lajos Kompozíciós vázlata (20 millió) Korda Sándor gyűjteményéből való – innen már több Tihanyi-kép került piacra. A még mindig alulértékelt művészek közül szép művel lesz jelen Derkovits Gyula (Halász – 4,5 millió), Schadl János (Két fa – 2,8 millió) és Czimra Gyula (Asztali csendélet halakkal – egymillió). A tizenkét Zsolnay mellé ezúttal egy kisplasztika is bekerült Ferenczy Bénitől (Női torzó – 150 ezer).

Derkovits Gyula

Magyar Kiadó
2003. dec. 22.

Rekordot döntött a Poros út

műtárgy

Az év utolsó nagy árverésén Munkácsy ismét rekordot döntött, a Poros út 220 milliója hatvanmillióval szárnyalta túl a művész – és a magyar festménypiac – eddigi csúcsárát, melyről azt gondolhattuk, sokáig a legmagasabb marad. De mindössze nyolc hónapig volt érvényben.

Gréczi Emőke

Schönberger Armandtól az Út és házak tizenhétmillióért kelt el a Mű-Terem Galéria árverésén

Három nap különbséggel tartották a két piacvezető galéria téli festményárverését. Mivel a megelőző két héten a művészeti árverezők festménytételei nem arattak sikereket, nagyon kevés kivétellel mélyen alulteljesítették az elvárható eredményt. Lehetett találgatni, hogy vajon a kereslet csökkent, vagy a két kiemelt anyagot várják a gyűjtők, befektetők. Úgy tűnik, hogy a második feltevés bizonyult helyesnek.

A Kieselbach Galériánál nem indult rekordgyanús tétel, viszont felkínáltak jó néhány klasszikus modern magyar művet – a 10-30 milliós kategóriából – és külföldi avantgárdokat, szimbolista alkotásokat, amelyeknek nincs kialakult értékszintjük a magyar kereskedelemben.

Az első komoly árat Gábor Jenő 1927-es Kikötője érte el, a pécsi művész kubista jellegű életképe tízmilliós emelkedés után huszonkétmilliót ért. Márffy Ödön 1907-es Fiú és leány zöld padon című vászna a párizsi fauve-ok hatását tükrözi, megelőzve a Nyolcak korszakát (a katalógusban analógiaként Matisse és a német expresszionisták szerepeltek), így valóban az életmű fontos darabjának tekinthető. Ára húszmilliós indítás után 32 millió forint lett. Vaszary János tíz műve közül a Hölgy svájci sapkában lett a legdrágább (16 millió), Rippl-Rónai Józseftől pedig a Kalapos férfi (Somssich gróf képmása) ért el egyedül említésre méltó eredményt (28 millió).

Mivel rengeteg tétel kelt el több millió forintért, ezért inkább csak a meglepetéseket, a kiemelten kvalitásos művek eredményeit van lehetőség megemlíteni. Fényes Adolf realista Ünnepnapja 22 milliót ért, Berény Róbert korai, 1905-ös Monacói házak című, talán Weiner Leónak dedikált olajképe 16 millióért cserélt gazdát. Az elmúlt hónapokban rendezték meg a Párizsban élt Réth Alfréd életmű-kiállítását Pesten és a francia fővárosban. A magyar piacra csak mostanában bevezetett kubista művész 1913-as Fekvő aktja (grafika) 5,5 millióért ment el. A külföldi tételek közül – ahogy várható volt – az angol szimbolista Burne-Jones művei iránt tapasztalhattunk hallatlan érdeklődést. A Remény 24 millióért, a Muzsika hímzés (talán Morris műhelyéből) 8,5 millió forintért kelt el.

A Mű-Terem Galéria az idén eddig minden árverésére tartogatott egy Munkácsyt az egykori Vida-gyűjteményből. Ezek közül talán a Poros út a legfontosabb, már ami a művészi értéket, az életműben elfoglalt helyét illeti. A közönség is így szavazott: 220 milliós ára a legtöbb, amit valaha árverésen magyar festményért fizettek. A 75 millióról indított védett képre legalább öten kezdtek licitálni, 150 milliónál hárman is versenyben voltak érte.

Ám nemcsak ez a tétel váltott ki lelkesedést a gyűjtőkből. Tihanyi Lajos Kompozíciós vázlata egyike azoknak a tanulmányoknak, melyek egy nagyobb méretű festményhez készültek. A vázlatok közül három olajkép, a most indított darab Alexander Kordához került, a másik kettő Déry Tiborhoz és Gross Andorhoz. A tételt 36 millió forintért vásárolták meg. Rippl-Rónai és Vaszary húszmilliós árai szinte már „kötelezőek", nem úgy a Bauhaus építésze, Molnár Farkas Kanyargós útjának nyolcmilliós értéke, hiszen a tétel már önmagában is meglepetéssel szolgált. Derkovits Gyula Halásza 13 milliót ért el, ami 4,5 millióról hatalmas licitemelkedés, de ritkaságánál fogva még többet is szánhattak volna rá a gyűjtők. Pór Bertalan, Schadl János műveinek ára közelít a reálishoz, a nagybányaiak pedig kezdik meghaladni azt. Schönberger Armand kubista Út és házak című olajképe tizenhétmilliós árával méltó lezárása volt a 2003-as évnek.

HIRDETÉS

OTP BANK Rt.

ZET 1985 VIII. 6 MAGYAR HÍRLAP

Derkovits Gyula

Kultúránk mustrája

1 Már a megérkezésünk napján elégedetten nyújtották át NDK-beli magyar és német fogadóink a *Sonntag* című kultúrpolitikai hetilap legfrissebb számát. Méltán. Tuományos rovata egészoldalas, fényképes összeállítást közölt *„a 100 éves filozófusról és művészetkritikusról"* Günther K. Lehmann tollából: *Lukács György avagy a pártos értelem* címmel. A külföldi körkép pedig vezető helyen hozta a magyar politikai delegáció élén ott vendégeskedett *Drecin József* művelődési államtitkárnak *Kulturális üzenet* című cikkét.

2 A modern metropolis, Berlin szívében, a forgalmas Friedrichstrassén ma már nehezen képzelhető el az a hajdanvolt, óberlini füzesgát, amelyik a *Galerie am Weidendamm* mai nevét adja. Az ünnepélyes megnyitó színhelyén, a *Szocialista tö-*

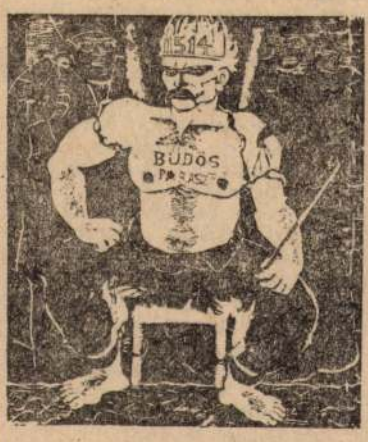

Derkovits Gyula: Dózsa (fametszet)

rekvések a magyar képzőművészetben 1920—1945 között elnevezésű kollekció művei között járva, örömmel fedezte fel újra az ember *Derkovits* ezüstösen tündöklő *Téli ablakát*, kasza-suhogású *Dózsa*-ciklusát, akárcsak *Uitz* híres *Luddita*-sorozatát, *Dési Huber* linóit és még hosszasan folytathatnánk a felsorolást... Ám én mégis *Pap Gyula* egyetlen festménye — a *Barnaingesek* — előtt méláztam hosszasan és az ottani tévé lelkes riporternőjének kérdésére — aki a magyar nevek helyes ejtésében kért tőlem segítséget — el is meséltem ennek alapos indokát. Pap Gyula volt ugyanis az a bizonyos élő láncszem hosszú, termékeny életútja során, nemrég bekövetkezett haláláig, aki a Bauhausnak weimari periódusától volt a tagja, és bármikor szívesen vállalta — itthon és külföldön, magyar és német nyelven egyaránt, fáradhatatlanul és egyformán jártasan —, hogy közös kulturális hagyományainkról, jelenleg is azonos vagy hasonló művészeti törekvéseinkről beszéljen...

3 Este a híres *Schinkel*-alkotás, a frissen restaurált *Schaupielhaus* volt a frappánsan dekoratív színtere a magyar rendezvények zenei nyitányának. Akárcsak kinn, a homlokzat előtt, a nagyteremben is, az orgona tövében a két ország trikolórja, meg a vörös zászló az ünnepélyes dekoráció. És szép jelképnek érzem, hogy miközben a *Budapesti Szimfonikusok* néven vendégszereplő MRTV-zenekar többek között *Liszt* A-dúr zongoraversenyét játssza, meg *Bartók* Csodálatos mandarinját, a koncertcsarnokot köröskörül díszítő muzsikus-mellszobrok sorában felfedezem mindkettőjük portréját. Kétszeresen szép gesztus ez a kortársak részéről: egyrészt a parókás, vagy copfos elődök világhírű sorába eleve kitüntetés bekerülni, másrészt a modern és a magyar muzsika rangja előtti méltó tisztelgésnek érzem e szép tényt. Az is eszembe jut, hogy Liszt maga is megfordult annak idején — Wagner társaságában — e többször kiégett falak között, épp Wébert ünnepelve... Múlt és jelen összefonódására a zenei háttér az, hogy a két ország nemzeti himnuszának „pandantjaként", a szűnni nem akaró lelkes ünneplésre, a vastapsra Berlioz Rákóczi-indulója a műsoron kívüli ráadás... *„Ein Herzorkester!"* azaz „csupaszív zenekar" közli férjével határozottan egy hófehérhajú, estélyiruhás dáma távozóban.

4 Az egykori királyi könyvtárból — a berlini népnyelv által találóan *„kommódnak"* keresztelt műemlék-épületből jövök éppen, a magyar fotókiállítás megnyitásáról, és a német múlt ellentmondásain tűnődöm. Mert épp ezen a történelmi piactéren gyújtották meg 1933. május 10-én — *Göbbels* náci propagandaminiszter jelenlétében — az első könyvmáglyákat, hogy aztán birodalomszerte fellángoljanak. És lám — ugyanebben a könyvtárépületben tanulmányozta a fiatal *Lenin* 1895-ben a német forradalmi mozgalmak történetét — billenti helyre lelki egyensúlyomat a márványtábla. Az Unter den Linden reprezentatív könyváruházában pedig örömmel fedeztem fel a *„Düsseldorfer Malerschule"* gyönyörű újrakiadását, gótbetűs címekkel, eredeti, régi fejlécekkel, a múltszázadi akadémikus piktúráról. A hallei művészettörténész — *dr. Wolfgang Hütt* eme alapművében, a javított, bővített újrakiadásban, nemhiába keresem, hamar meg is találom *„a mi Munkácsynk"* külön címszavát, aztán a szövegben is többszöri méltatását, a reprodukciók között pedig a Magyar Nemzeti Galériában őrzött, Egy halálraítélt utolsó napjai (vagyis a *Siralomház)* című képének színes mását.

5 Még mindig Munkácsy, de már merőben más téma. Ezúttal nem akarok betérni az itteni Nationalgalerie épületébe, mert októberben jártam ott, és beszámoltam róla. De mit ad isten? Az *Altes Museum* (Régi Múzeum) időszaki kiállításoknak is helyet adó, patinás épülete előtt öles plakátok hirdetik, hogy a felszabadulás 40. évfordulójára az egész ország területéről egybegyűjtötték az egyetemes művészet legféltettebb kincseit egy reprezentatív, monstre seregszemlére. Ezt az alkalmat nem lehet kihagyni! És már járom is a termek sorát, ahol a vidéki kastélyok kevéssé ismert, rejtett értékei váltakoznak a drezdai Zwinger „világslágereivel". És nem kis megelégedésemre szolgál, hogy — lám — „helyembe hozták" ezúttal Munkácsyt a közeli Nemzeti Galériából, mert úgy érezték, hogy az egyetemes művészet kultúrkincseihez ő is elengedhetetlenül hozzátartozik. Így került festő-fejedelmek fejedelmekről készült festményei mellé a *Tábort verő cigánycsalád.* Így találkoztam újra — akarva-akaratlan — Munkácsyval.

6 A berlini magyar nagykövetségen rendezett búcsúfogadáson kötötte a lelkemre *Kurt Löffler*, az NDK kulturális minisztériumának államtitkára, hogy feltétlenül írjam meg — mintegy utólagos kiegészítésül, az ősszel lapunkban közölt interjújához, amelyet az NDK kultúrájának magyarországi bemutatkozása alkalmából adott Budapesten: eléggé nem hangsúlyozhatóan fontosak az olyan jellegű *közös kiállítások*, mint amilyen a Budapest után most Berlinben vendégeskedő *Németalföldi szobrászat*, a Szépművészeti Múzeum és a berlini testvér-intézmények *együttes rendezvénye.* Tavalyi magyarországi útja alkalmával a helyszínen is meggyőződött róla, hogy akár a reformáció korának kultúrköréből, akár históriánk későbbi, más fontos érintkezési pontjairól — például 1848-ból, avagy a forradalmi munkásmozgalom történetéből — *bőven vannak még tartalékaink — régi kéziratok, nyomtatványok, könyvek és egyéb kiadványok egyesült erővel történő bemutatásai terén* — mindkét ország szakemberei és széles közönségrétegei számára, hogy a jövőben is megszakítás nélkül folytathassuk és tovább bővíthessük ezt a kölcsönösen előnyös ismerkedést a kultúra terén.

Wagner István

Vízkutató barlangászok

A jó ivóvíz kincs... Olyan, amiért áldozni kell. Tudják ezt világszerte, s több országban akad sportoló tudósokból, szakemberekből álló kutatócsoport. Ha valahol — mint például Kubában — karsztot kell kutatni, akkor érdemes „üzenni" értük.

A kutatócsoport egyik tagjával, *dr. Major Istvánnal*, a Gödöllői Agrártudományi Egyetem tudományos munkatársával beszélgettünk: miféle munkát hagyott abba kedvemért, miért tolta arrébb az írógépét.

— *Könyvet írok*... S, mint ilyenkor szokás, természetesen késésben vagyok, már májusban szerettem volna elkészülni. No de 1 — és legyint a negyvenen alig túl járó talajtanos —, majd elkészül.

— *Miről ír?*

— Sokan és sokat hangoztatják: *egyetlen megújítható nemzeti kincsünk a termőföld.* Azt szeretném bizonyítani: vigyázzunk, *nem biztos, hogy megújítható*... Ha egyszer tönkretesszük a termőföldet, talán *végzetes hibát követünk el.*

— *Márpedig talajaink — úgy hallom — savanyodnak.*

— Főképpen azért, mert Magyarországon sem alakult még ki olyan *ökonomikus gondolkodás*, amely révén egy-egy „beavatkozást", lecsapolást, meliorációt, vagy például a műtrágyaadagok meghatározását *komplex módon* döntenék el. Csoportunk létrejöttekor az volt a cél: hogy olyan társaság alakuljon, amelyikben van hidrológus, talajtanos, vagyis mindent összetetten vizsgálhassunk.

— *A csoport megalakult. Hogyan?*

— Az első elképzelésünknek megfelelően — tízen — olyan *érintetlen helyet* akartunk keresni, amelyet még iparosítással, fejlett mezőgazdálkodással nem bolygattak meg. *Találtunk is, Líbiában.* A líbiai kormánytól kaptuk a megrendelést, s mint a Vörös Meteor Sportegyesület barlangászai dolgoztunk. Ez a munka ugyanis korántsem nélkülözte azokat a bravúrokat, amelyeket a barlangászások során alkalmazunk... Líbiában gipszkarsztot kutattunk, és jókora *édesvízkészleteket*, s bennük olyan élőlényeket találtunk, amelyek szinte érthetetlen módon kerültek oda.

— *Például miket találtak?*

— *Békákat, piócákat, vízi skorpiókat*... Azért furcsa, mert Líbiának *nincsenek* folyói. Mi nem foglalkoztunk különösebben ezzel a ténnyel, csak elhatároztuk, hogy kell egy biológus is, aki az ilyen jellegű kutatásokat végzi velünk.

— *Megkutatták a gipszkarsztot, hazajöttek, és mi történt?*

— Jelentést írtunk a Magyar Tudományos Akadémiának, s ezt követően *az MTA és a Vörös Meteor szerződést kötött.*

— *Különös*...

— Nem az! A karsztok általában érintetlenek, nehezen megközelíthetők. *Kutatásuk igazi sportteljesítmény.* A biológus, nevezetesen *Balogh János* akadémikus például hetven esztendeje ellenére képes volt velünk följönni *ötezer méter magasra.* Persze ő nem „szobatudós"... Nos, később az MTA és a kubai tudományos akadémia között jött létre egy olyan kapcsolat amely a mi munkánkra is alapozódott. Kubában — ottani kollégákkal közösen — *trópusi karsztot* kutattunk. Erről egy hetvenoldalas jelentést írtunk, és szétküldtük a világba. Kaptunk is munkát, most már *Kolumbiából*, ahol *őserdővel borított karsztot kutattunk*, Balogh professzor vezetésével.

— *Dél-Amerika*... *Miért nem amerikai tudósokat kértek jel erre a munkára?*

— Megkérdeztük. Nos, azért, mert az ő számukra egy-egy ilyen munka *túl kicsi*. Ők csak a nagy üzleteket tartják szem előtt. Nem beszélve arról, hogy mi valószínűleg *olcsóbbak* is voltunk. Meg — mondjuk ki — egy amerikai tudós nem vállalkozik arra, hogy elviszik egy helyre, ahonnan már a nagy esőzések miatt nem tud visszatérni a bázisra, csak hatszáz kilométeres kerülővel, mivelhogy a víz elmosta az utat...

— *Hogyan tovább?*

— Nos, Kolumbiában sokkal nagyobb érdeklődés mutatkozik irántunk, mint hittük volna. Megkerestek minket és fölkértek: *segítsünk egy édesvízi halastó-rendszer kialakítási munkálataiban.* Vállaltuk. Bevontuk a gödöllői egyetemet és egy kisszövetkezetet, a Poliaedert...

— *Egyre szerteágazóbb*...

— Hogyne! De már kellett tervező és kellett halas is. Ezzel tulajdonképpen a sport és a tudomány *behatol a gazdaságba*, s reméljük: munkánk eredménye *valutát hoz majd Magyarországnak.*

— *S itthon erre az ökonomikus gondolkodást hordozó munkamódszerre szükség van? Kutatnak itthon is?*

— Említettem a készülő könyvet. Hazánkról szól, s természetesen *kutatási eredményeket összegezek* benne.

(vödrös)

---

hatalmi szerveiben. Végül: a közelmúlt üldözötteiben mélységes gyanakvásig menő érzékenység munkált, gyakran okkal, de olykor ok nélkül is. Mindez együttesen végletesen megnehezítette a tisztázó párbeszédet és alternatívaként az *agyonhallgatást* kínálta.

Idővel mégis sok minden változott. Tovább haladt az üldöztetések által megzavart asszimilációs folyamat. Minimálisra csökkentek a vallási és nyelvi ellentétek, különbözőségek. A társadalom szocialista átszervezésével alapját vesztette a zsidóság korábbi gazdasági szerepe. Ami a többség számára viszont tartósan megmaradt: a *származás tudata* és a közös üldöztetés emlékéből táplálkozó *szolidaritás*. Mindkettő vitathatatlanul jogos; amit a magunk számára megkövetelünk, nem tagadhatjuk meg másoktól. Mégis következhetnek be egyensúlyzavarok, ha a szocializmus elkötelezett híveinél kritikus helyzetekben az etnikai tudat az osztálytudattal és az internacionalizmussal kerül összeütközésbe. Ez egyébként mindenkire érvényes, származásra való tekintet nélkül. Kritikus helyzetek pedig időnként adódnak.

Ilyen volt, például *1956*. Több évszázados tapasztalat sugallta, hogy Európában *mindenféle ellenforradalom* velejárója az antiszemitizmus. Sokan féltek; annyira, hogy meg sem álltak a határig. Közöttük kommunisták is.

Máskor külső ok hozott létre kritikus helyzetet: az elmérgesedő *közel-keleti helyzet*. Izrael állam expanziós politikája, a palesztin kérdés, a terror és ellenterror hírei. Egy barátomból szakadt ki néhány éve a vallomás: valami elégtételfélét érez, mert *ott* végre megmutatják, hogy a zsidóság nemcsak meghunyászkodára, menekülésre képes. Tudja, hogy ez ellentmond vállalt világnézetének, *és mégis*... Másrészről nem hiányzott a válasz sem: a *cionizmus gyanúja*. (Még Molnár Eriktől tanultuk, hogy a cionizmus a zsidókérdés megoldásának reakciós útja.) 1967 nyarán egy másik barátom alig úszta meg a fegyelmit, mert egy értekezleten azt találta mondani hogy az egyik közel-keleti királyságot nem tekinti a szocialista tábor szövetségesének.

Nehéz megítélni, milyen fejlődés történt az utolsó egy-két évtizedben. Arról sincs képem, volt-e hatása a tavaly megjelent tanulmánykötetnek, de tartok tőle, hogy mondanivalója a szélesebb közvéleményhez el sem jutott. Sajnos. Így hát csak abban bizakodhatom, talán pesszimistának bizonyul Hanák Péter jóslata, miszerint: *„...a 20. század alkonyán még aligha lehet a pert egyhangú szavazással lezárni."* Igaz, a század végéig még hátravan másfél évtized. De mi ez egy évezredhez képest?

Imre Gábor

157. **Derkovits Gyula** (1894-1934)

Este II. (Alkony a mezőn), 1922
Olaj, vászon 84,5 x 81 cm
Jelezve balra lent: Derkovits Gy 1922

Kiállítva:
- Derkovits Gyula festőművész kiállítása, Belvedere, 1922
- Derkovits Gyula gyűjteményes kiállítása, Ernst Múzeum, 1934
- Derkovits Gyula emlékkiállítása, Magyar Nemzeti Galéria, 1965

Reprodukálva:
- Körner Éva: Derkovits Gyula, Budapest, 1968, 71. kép

Proveniencia:
- Egykor Szerb Antalné tulajdona

Kikiáltási ár: 5 500 000 Ft

Derkovits Gyula: Este I. (Alkony a mezőn), 1920.

Lábadozás

1915 tavaszán Derkovits golyótól roncsolt karral és heveny tüdőgyulladással lábadozik Bécs egyik katonai kórházában. Sebesülésének köszönhetően túléli a háborút, de *„bal karja a gondos ápolás mellett is béna marad, tüdejében pedig fészket ver a félelmetes betegség, a tbc."* (Derkovits Gyuláné, 1954, 20.) A háború évei alatt, Bécsben, majd Budapesten, kórházakban, szanatóriumokban és nyirkos albérletekben Derkovits hadirokkantként végre a rajzolásnak szentelheti életét. Témája mi más is lehetne, mint a hátország, a szegénység, a szenvedés és a munka. Grafikai próbálkozásait bátyja biztatására mutatta meg Kassáknak, majd a Népszava kritikusának, Bokányi Dezsőnek, aki Kernstok Károlyhoz irányította az autodidakta művészt. A háború utolsó évét az Erzsébet Szanatóriumban és Kernstok Haris közi szabadiskolájában töltötte. A Haris közben, majd Nyergesújfalun, Kernstok és az akadémikus studírozás hatására már bátrabban próbálkozott aktokkal és bonyolultabb kompozíciókkal is.

Műtermek

A Tanácsköztársaság bukása végett vetett a tiszavirág életű nyergesi festőiskolának. Derkovits visszaköltözött Pestre, de rokkantellátása még egy bérelt szobára sem bizonyult elegendőnek, ezért kezdetben egy fakitermelésen dolgozott, majd Kernstok ajánlásának köszönhetően könyvillusztrációkat készített. 1920-ban feleségül vette Dombai Viktóriát, aki később gyönyörű emléket állított közös életüknek *Mi ketten* című könyvében. Viki nemcsak szerető társat jelentett a festő számára, hanem állandó modellt is, s erre óriási szüksége volt az egyre többet alkotó művésznek. A nyergesi folyóparti idilltől elszakadva Derkovits önerejéből képezte magát tovább. Az olajfestés technikáját jórészt Balló Ede könyvéből sajátította el (*Az olajfestés mestersége*), de sokat tanulhatott festőtársai és barátai műtermeiben is. A legszorosabb barátság Kmetty Jánoshoz fűzte, saját műterem híján többnyire nála dolgozott, s tőle leste el a rézkarcolás fortélyait is. Derkovitsnak először 1921-ben nyílt alkalma nagyobb olajkompozíciók festésére, amikor több hónapra beköltözhetett a külföldre utazó Szobotka Imre műtermébe.

Aktok

A háború idején rajzolt első aktjai leginkább anatómiai tanulmányrajzoknak tekinthetők, de a kompozíció és a helyszín kialakítása már jelzi Derkovits későbbi preferenciáit. 1916-ban a *Fürdő nők*, ill. a *Fürdőzők* címet adta egyes rajzainak, ami a Nyolcak és a Fiatalok által közvetített francia progresszió ismeretét sejteti. Később, a tízes évek folyamán a Derkovits által rajzolt női testek vonalaiban egyaránt felfedezhetjük Nemes Lampérth, Tihanyi Lajos és Uitz Béla hatását, majd 1920 körül egyre több fiatal fiú is felbukkan grafikai lapjain. Az 1920-as évek elején ifjú pályatársaihoz, Szőnyi Istvánhoz és Aba-Novák Vilmoshoz hasonlóan árkádiai idillbe komponálta aktjait. Lehet, hogy mindhármuk szeme előtt a klasszikus nyugalmat modern szín- és fénykezeléssel kombináló Cézanne példája lebegett, de ez inkább az izmusokat klasszicizáló korszellemnek tudható be, mintsem a francia mester határozott követésének.

Klasszicizálás

Az *Este II.* kifejezetten klasszikus kompozíció az előtérben fekvő akttal, a háttér centrálisan elhelyezett figuráival és a keretező növényi motívumokkal. A tájba helyezett, kifinomult pózban heverő akt a korabeli árkádia-festészet jellegzetes motívuma, hasonló aktokkal találkozhatunk Szőnyi vagy Aba-Novák művein is. A mezei munkából hazatérő, szomorúan bandukoló házaspár - különösen a lehajtott fejű, önmagába roskadó férfi - sokkal inkább tekinthető speciálisan derkovits-i motívumnak. A festő által ábrázolt emberpár biblikus asszociációkat kelt (Menekülés Egyiptomba), különösen Derkovits 1921-22-ben festett pietikus képeinek ismeretében. A festmény kékes-zöldes színvilága és fénykezelése Kmetty János korabeli munkáit idézi, aki - a kor szellemében - Cézanne nyomdokain kísérelte meg újraalkotni a múzeumok művészetét modern, kubisztikus eszközökkel, s aki emberségével és művészetével egyaránt példát mutathatott a fiatal Derkovits számára.

Hornyik Sándor

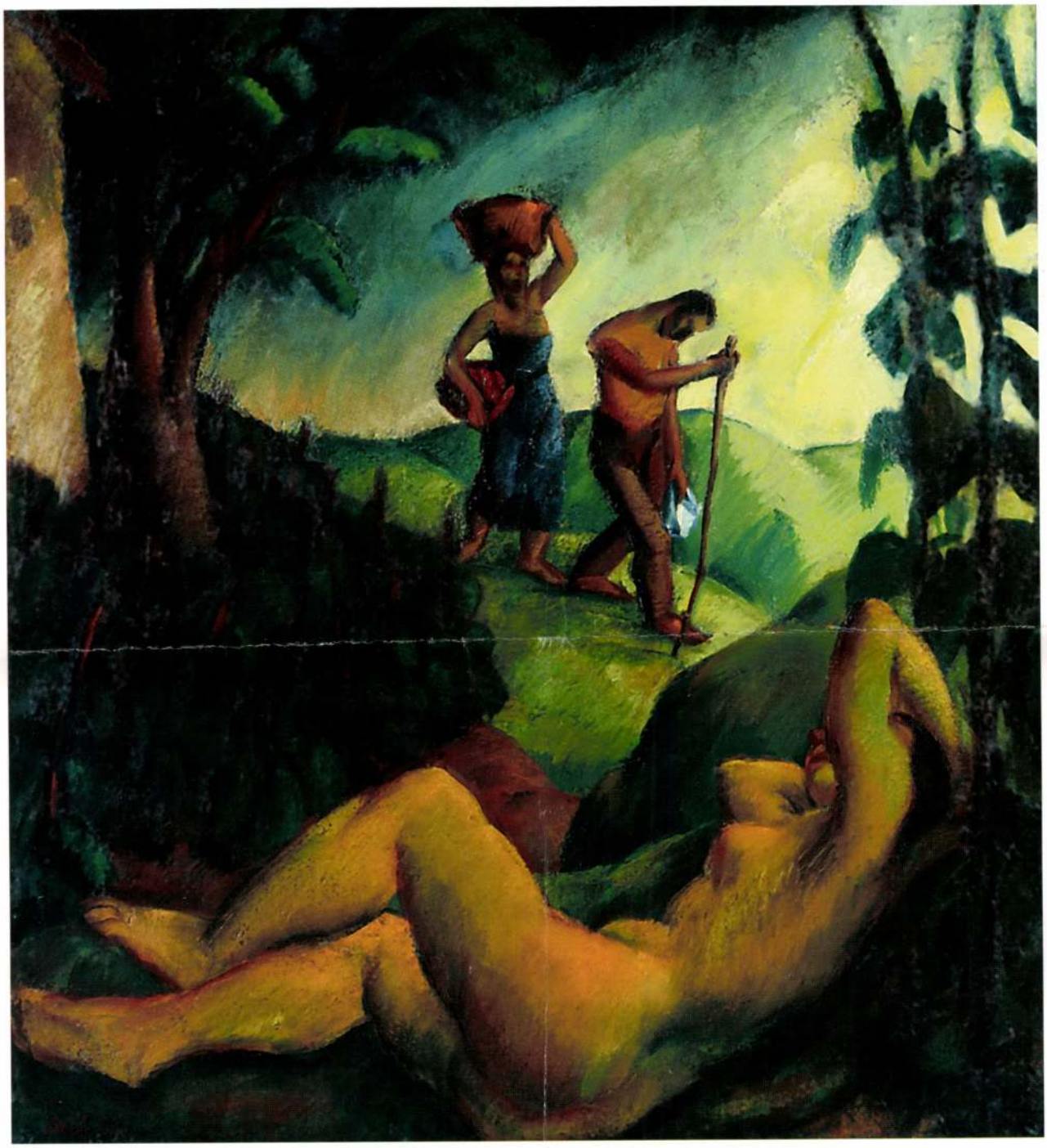

157.

Irodalomjegyzék

Aba-Novák Vilmos (61 tétel)

- Kállai Ernő: Aba-Novák újabb képei.
  In: Aba-Novák Vilmos festőművész gyűjteményes kiállítása. (kat.)
  Fränkel Szalon, 1936. 1-4.
- Gerevich Tibor: Aba-Novák Vilmos 1894-1941.
  Szépművészet, 1941/11. 261-266.
- B. Supka Magdolna: Aba-Novák festészetének nemzeti sajátosságairól.
  Magyar Nemzeti Galéria Közleményei II., 1960. 79-86., 175-177.
- B. Supka Magdolna: Aba-Novák Vilmos.
  Budapest, Corvina Kiadó, 1966. (2. kiadás 1971.)
- Zsákovics Ferenc: Aba-Novák, a grafikus.
  In: Aba-Novák Vilmos (1894-1941) rajzai és akvarelljei. (kat.)
  Ferenczy Galéria, 2000. 3-4.

Bálint Endre (98 tétel)

- Passuth Krisztina: Bálint Endre művészete,
  Kortárs, 1964/6
- Passuth Krisztina: Bálint Endre festészete,
  Új Symposion, 1968/1
- Szabadi Judit: Bálint Endre, Budapest, 1969
- Bálint Endre: Hazugságok naplójából, Budapest, 1972
- Román József: Bálint Endre, Budapest, 1980
- Bálint Endre: Életrajzi törmelékek, Budapest, 1984
- Bálint Endre: Sorsomról van szó, Budapest, 1987

Derkovits Gyula (157 tétel)

- Ártinger Imre: Derkovits Gyula, Budapest, 1934
- Kopp Jenő: Derkovits Gyula, Budapest, 1944
- Derkovits Gyuláné: Mi ketten, Budapest, 1954
- Körner Éva: Derkovits Gyula, Budapest, 1968
- Gálig Zoltán: Két ellentétes szemlélet között:
  A Derkovits-életmű rejtett összefüggései, Árgus, 1994/4-5
- Derkovits Gyula. Centenárium,
  szerk.: Lőrincz Zoltán, Szombathely, 1996

Egry József (133 tétel)

- Ártinger Imre: Egry József
  Budapest 1932. Ars Hungarica 2.
- Tamás Galéria kiállítása Katalógus bevezető Bp. 1933
- Farkas Zoltán: Egry József (1883-1951)
  Bp. 1959. Képzőművészeti Alap Kiadóvállalat.
- Egry József emlékkiállítás. Magyar Nemzeti Galéria.
  Katalógus. Bp. 1971. december. Bev.: Szíj Béla
- Láncz Sándor: Egry József Bp. 1973. Corvina
- Láncz Sándor: Kompozíciós modellek Egry József életművében.
  Ars Hungarica, 1974/1 127-142p.
- Láncz Sándor: Egry József Bp. 1980. Képzőművészeti K./
  2. átdolgozott kiadás Bp. 1994. Gondolat
- Egry József arcképe: Egry József írásai írások Egry Józsefről
  (Vál. szerk. Fodor András Jegyz. összeáll. Szabó Júlia)
  Bp. 1980. Magyar Helikon
- Egry József. Bibliográfia
  (Összeáll. Kertészné Bárány Délibáb) Veszprém, 1982.

Kmetty János (77 tétel)

- Elek Artúr: Kmetty János. Műbarát, 1922. 5. sz. 109-111.
- Németh Lajos: Kmetty János művészetéről.
  In. Kmetty János festőművész emlékkiállítása.
  Bp. Műcsarnok 1977. katalógus előszó
- Ury Ibolya: Kmetty János. Bp. 1979.
- Kmetty János: Festő voltam és vagyok.
  Művészet és Elmélet.
  szerk. Kovalovszky Márta Bp. 1976.
- A „Hetekről" lásd: Bajkay Éva: Uitz Béla. Bp. 1987.

Márffy Ödön (34 tétel)

- Zolnay László: Márffy Ödön. Bp. 1966
- Passuth Krisztina: Márffy Ödön. Bp. 1978.
- Márffy Ödön emlékkiállítása. Polgár Galéria, 1998.
  (Bevezetőt írta: Kratochwill Mimi)

NÉVMUTATÓ

Aba Novák Vilmos 168, 169
Adam, Leonhard 89, 90
Ady Endre 128–129, 146, 176–177
Appia, Adolphe 91
Archipenko, Alexander 11, 14, 22

Bajkay Éva 235
Barta Sándor 44, 167, 198
Bartók Béla 198
Baumeister, Willi 81
Beckmann, Max 93, 94, 95
Behrens, Peter 48
Belling, Rudolf 14, 237
Benczúr Gyula 136, 137, 163
Benedek Péter 125, 161–162, 174, 216
Berény Róbert 98, 153–154, 163, 181–182
Bernáth Aurél 134, 139, 191–199, 200, 207
Boccioni, Umberto 151
Boerschmann, Ernst 90
Bohacsek Ede 182, 190, 216
Bonnard, Pierre 146
Bornemisza Géza 147, 161
Bortnyik Sándor 28, 167, 203, 214–215
Botár, Olivér 236
Boucher, Francois 220
Böcklin, Arnold 141, 168, 183
Braque, Georges 14, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 25, 151, 201, 203, 205
Brass, Hans 14
Brodszky Sándor 136

Callot, Jacques 118
Campendonk, Heinrich 8
Carra, Carlo 10, 13
Carriere, Eugene 146
Cézanne, Paul 45, 50, 82, 89, 95, 98, 99, 121, 122, 124, 152, 153, 155, 158, 159, 160, 162, 163, 166, 172, 174, 200, 203–205
Chagall, Marc 7, 124, 151
Chirico, Giorgio 13
Corinth, Lovis 80, 89
Courbet, Gustave 120, 138
Craig, Gordon Edward 91
Czigány Dezső 98, 165
Czillich Anna 183, 190
Czóbel Béla 80, 85–88, 134, 147, 178–181, 182

Csók István 141, 142
Csontváry Kosztka Tivadar 184–188, 189

Daumier, Honoré 106, 118, 172
Degas, Edgar 120, 121, 140, 146
Delacroix, Eugene 133, 172
Delaunay, Robert 7, 9, 151
Deli Antal 168
Dénes Valéria 189–190
Denis, Maurice 146
Derain, André 82
Derkovits Gyula 158, 162, 163
Dix, Otto 13, 14, 81, 94, 118
Doesburg, Theo van 49, 50, 201

Ebert, Friedrich 45
Eggeling, Viking 211
Egry József 118, 134, 174–178, 190
Einstein, Carl 89, 90
Ensor, James 114
Eulenberg, Herbert 89

Feininger, Lyonel 81, 93, 118
Fels, Florent 89, 90
Ferenczy károly 134, 141, 142
Fényes Adolf 141, 142
Fischel, E.L. 88
Fischel, Oskar 91
Forain, Jean Louis 146
Forbát Alfréd 203, 213
Forgács Éva 236
Fouquet, Jean 90
Frank, Tanja 236
Friedrich, Caspar David 118
Fülep Lajos 138

Gabo, Naum 46, 51
Galimberti Sándor 188–191, 200, 241
Gauguin, Paul 124

DERKOVICS GYULA

AZ ÁTTÖRÉS KORA

492.0.

olt. Ld. 900/1.

Deskovits (Gyula) fm

páskoza

↓

→ Győrfi Sándorsz

MŰVÉSZET 1985/8/9

Derkovits Gyula

A Fővárosi Tanács V.B. ülése

Szobor és közterület

Ebben az esztendőben 20 millió, 1987-ben 30 millió forint áll a beruházók rendelkezésére, hogy Budapestet új köztéri képzőművészeti alkotásokkal gazdagítsák. A Fővárosi Tanács Végrehajtó Bizottsága elé került javaslat szerint emlékművet kap *Kun Béla*, elkészül *Münnich Ferenc* és *Bajcsy-Zsilinszky Endre* portrészobra. A népünk múltjára, tudományos, kulturális hagyományaira emlékeztető személyiségek közül képzőművészeti alkotás örökíti meg *Liszt Ferencet, Derkovits Gyulát, Karinthy* csak beszámolót hallgatott meg. Az előterjesztésből kiderült, hogy január és április között a közterületfelügyelők több mint *14 ezer* esetben intézkedtek valamilyen szabálytalanság miatt. A helyszíni bírságok összege megközelítette a *másfél millió forintot*, feljelentésre 135 esetben került sor. Budapest rendjére és tisztaságára jellemző, hogy a helyszíni bírságok száma *134* százalékkal, a szabálytalanságokért kiszabott összeg pedig *97* százalékkal nőtt.

Az év első három hónapjában a hosszasan elhúzódó tél miatt

Magyar Hírlap 1986. IV. 24.

Derkovits

Hollósy Gral.

Sk. Hirlap
1986.II.11.

Derkovits Gyula

JELENTŐS ALKOTÁSOKKAL gyarapodott az egy évvel ezelőtt megnyitott szombathelyi képtár. Az új szerzemények közt találhatók például Derkovits Gyula, Dési Huber István, Berény Róbert, Márffy Ödön, Tihanyi Lajos, Gadányi Jenő művei.

Magyar Hirlap 1986. 11. 6.

DERKOVITS GYULA

Wechselwirkungen – Ungarische Avantgarde in der Weimarer Republik

Szöveg: 93, 109.

DERKOVITS GYULA

Új Művészet

2004. Feb.

XV. évf. 2.

43. old.

us). Budapest: Zsidó Múz. 1997

ila és Kálmán Kálmán: A Dohány
Raster kft. 1996.

, nem is érdemes, legföljebb
ás.

őművészete 1919-1944, Debrecen:
86.

ből, lehet, hogy el is fogyott,
yon hiányzik.
i csere lehetne, vagy ha
llandót is, ha beszereznek
minden debreceni, vagy hajdú-
adványt, és küldik rendszeresen

ó-Fodor Éva: A debreceni grafi

DERKOVITS Gyula

Szabolcsi M. Bartók-Derkovits-József A.
tanulmányának elméleti, kultúrpolitikai
háttere

117 p.

Rejtözködő legendárium. Bp., 1990

Derkovits Gyula

Hétfő, 1987. július 20.

A Magyar Nemzet Galériája

Derkovits Gyula: Golgota, 1921
(Mihályfi Ernő hagyatékából)

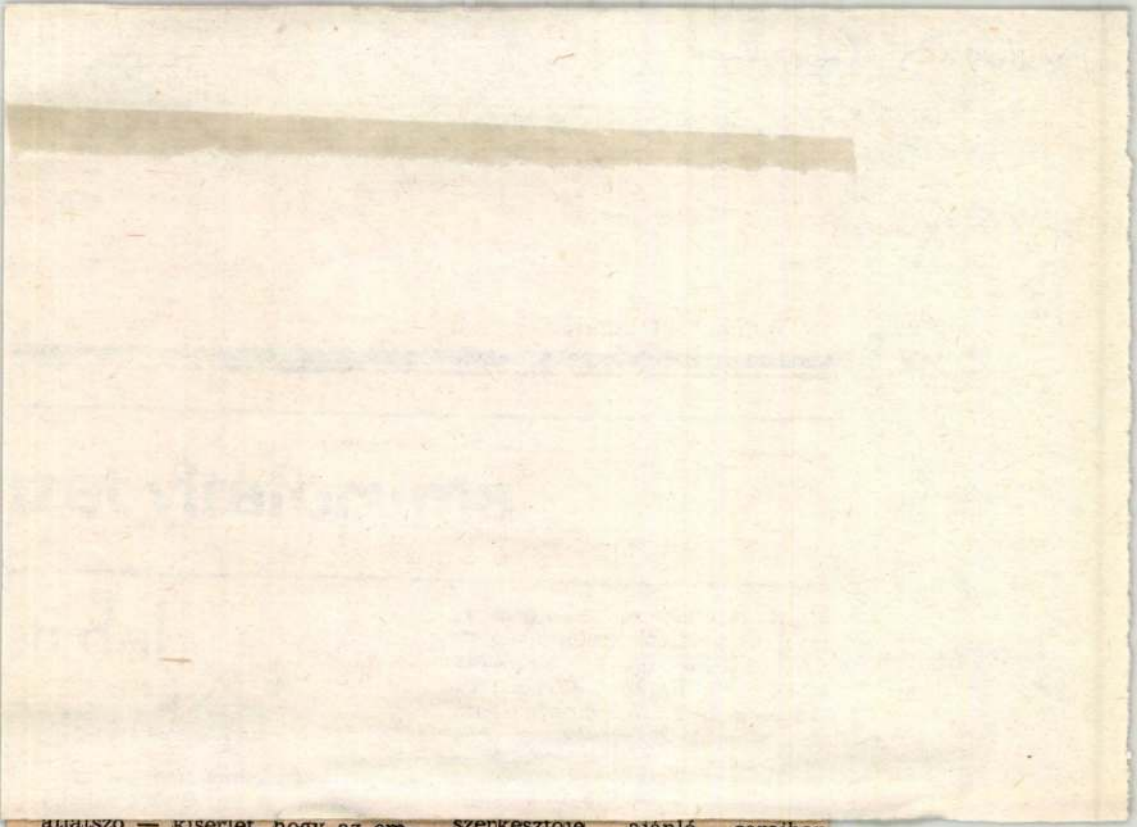

atlátszó — kísérlet, hogy az emlékíró magával a költővel igazoltasson egy elterjedt balhiedelmet (legendát). Ebből pedig joggal következtethetünk arra, hogy a *„Talpra magyar"* és a *Juhászlegény, szegény juhászlegény*... el sem hangzott Bem táborában; mindkét felidézett jelenet csak ürügyül szolgált ahhoz, hogy leírója egy-egy valahol hallott, újszerűnek, fontosnak tartott ismeretet, mellyel elmosódott emlékeit feldúsította, a költő bizonyságtételével hitelesítve saját szellemi tulajdonaként bocsásson a nyilvánosság elé.

Tóth Márton írása tehát legfeljebb a legendagyűjtés nyersanyagaként hasznosítható; mint élet-

szerkesztője, ajánló soraiban így írt: „E hangjegyeket igen érdekessé teszi a czímlap is, melly a múzeum előtt tartani szokott népgyűléseket igen híven tünteti fel. — Az oszlopos lépcsőzet egyik falán állnak a nép szónokai, kik közt Petőfi is gyakran szerepelt főleg versei előadásával." A lépcsőemelvényen legelöl álló kardos, tollas pörge-kalapos, a Múzeum lépcsőjét-előterét zsúfolásig megtöltő tömeghez szóló alak — a rajzoló szándéka szerint — Petőfi. Vahot ezt (kerülve a közvetlen azonosítást) csak sejteti, s a képválasztás magyarázatául azt hozza fel, hogy főként szavalatokkal a költő is fel szokott itt lépni. (Áprilisban vagyunk!) A

Derkovits Gyula

Jövőt mutató elődök

Megjelent Aczél György új kötete

A Gondolat Könyvkiadó modern tipográfiával jelentette meg *Aczél* György új kötetét *Jövőt mutató elődök* címmel, a magyar kultúra azon nagyjairól, akik minden időkben sokat mondóan maradhatnak korszerűek. Az elviséget alkotó módon értelmező, tehát egyben nagyon is gyakorló kultúrpolitikus rajzolja meg a magyar kultúra történetének néhány fény-alakját, Petőfi, Széchenyi, Somogyi kanonok, Eötvös, József Attila, Derkovits, Bartók, Illyés, Lukács életművét. Az arcképvázlatok felmutatják a pályák és körülmények ellentmondásait, amelyek szorították ugyan a haladásnak elkötelezett alkotót, de még követhetőbbé tették az életpéldát. Amint Illyés Gyulánál is írja, „hadd reméljem: lesz új ozorai példa. S nemcsak az, amiért ma összejöttünk, hogy Illyés Gyuláról iskolát nevezzünk el. Elsősorban az, hogy Illyés műve, öröksége példaképpé válik az egész országban."

Magyar Nemzet 1986. XII. 31.

DERKOVITS Gyula festő

Hírek: Kiállítás nyílt meg szerdán Kőszegen a Tábornokházban az épülő szombathelyi Képtár új szerzeményeiből. Az érdeklődők Derkovits Gyula alkotásait láthatják.

Népszabadság 1983. V. 10.

8 Nagy Judit: Bőség,
180x220 cm, 1984, a művész tulajdona
9 Péreli Zsuzsa: A szolgálati idő emlékére,
260x170 cm, 1984, Művelődési Minisztérium
(fotók Ruska J.)

Beáta, Kádár János Miklós, Kecskés Ágnes, Oláh Tamás, Óvári László, Pápai Lívia, Péreli Zsuzsa, Plesnivy Károly, *Pozsonyi Ágnes, Redő Ferenc, Remsey Flóra, Solti Gizella, Szabó János, Szabó Zoltán, Szántó Piroska, Tury Mária.* E művészek új gobelinjeinek szövése folyamatban van.

E munkával igyekeztünk megismerni és számba venni a 40 év alatt készült, 4 m^2-en felüli legjelentősebb műveket, amelyek közel száz művész alkotói munkásságára világítottak rá *(Aczél Ilona, Barabás Gabriella, Barabás Márton, Baráth Hajnal, Barcsay Jenő, Bartl József, Bán István, Beck Judit, Bem Valéria, Benkő Erzsébet, Benkő Marianna, Bényi Eszter, Bonin Katalin, Breznay József, Bujdosó Ernő, Cságoly Klára, Csik Jolán,* Dobi Piroska, *Dobrányi Ildikó,* Domanovszky Endre, *Eigel István,* Erdélyi Eta, *Farkas Éva, Felsmann Tibor,* Ferenczy Noémi, Fett Jolán, Fóth Ernő, R. Fürtös Ilona, *Gadányi Jenő, Gábor István, Hajdú László, Hajnal Gabriella,* Hauser Beáta, *Háger Rita, Hegyi Ibolya, Hézső Ferenc, Hincz Gyula, Honty Márta, Kádár György,* Kádár János Miklós, *Katona Szabó Erzsébet,* Kecskés Ágnes, *Kiss Margit, Kneisz Eszter, Kókay Krisztina, Kordováner János, Korniss Dezső, Kovács Péter Balázs, Kubinyi Anna, Kun-Sebestyén Géza, Kustár Zsuzsa, Lencsés Ida, Makrisz Zizi, Máriási Iván, Marton Tamás, Martos Katalin, Mészáros Erzsébet, Molnár Béla, Nagy gy. Margit, Nagy Judit, Nagy Katalin, Németh Éva, Németh József,* Oláh Tamás, Óvári László, Pápai Lívia, *Paróczi Ágnes, Pasqualetti Eleonóra, Pászthy Magda, Pázmány Judit, Pekáry István, Pécsi László, Penkala Éva,* Péreli Zsuzsa, *Pintér Éva, Pipal Idikó,* Plesnivy Károly, Pozsonyi Ágnes, *Prepelicza Katalin, Puskás László* és *Nadia,* Redő Ferenc, Remsey Flóra, *Rónai Éva,* Solti Gizella, *Scholtz Erik,* Szabó János, *Szabó Vladimir,* Szabó Zoltán, Szántó Piroska, *Széchenyi Lenke, Szily Géza, Szőke Erzsébet, Szurcsik János, Tarján Hédi, Tassy Klára,* Tury Mária, *Töreky Ferenc, Vajda Mária, Vörös Rozália, Zelenák Katalin).*

Kiállítási termeinkben azonban nem nyújthatunk teljes képet e művészeti terület összes nagy alkotásáról. Ha a kiállításon nem tudjuk is szerepeltetni a gobelineket, a katalógusban, amelyet e kiállítás alkalmából adunk ki, a dokumentumokkal (művészéletrajzok, művek adatai, fekete-fehér és színes fotók) olyan forrásanyaggal kívánunk szolgálni, hogy az a későbbiekben is az érdeklődők és kutatók rendelkezésére álljon.

Kratochwill Mimi

8

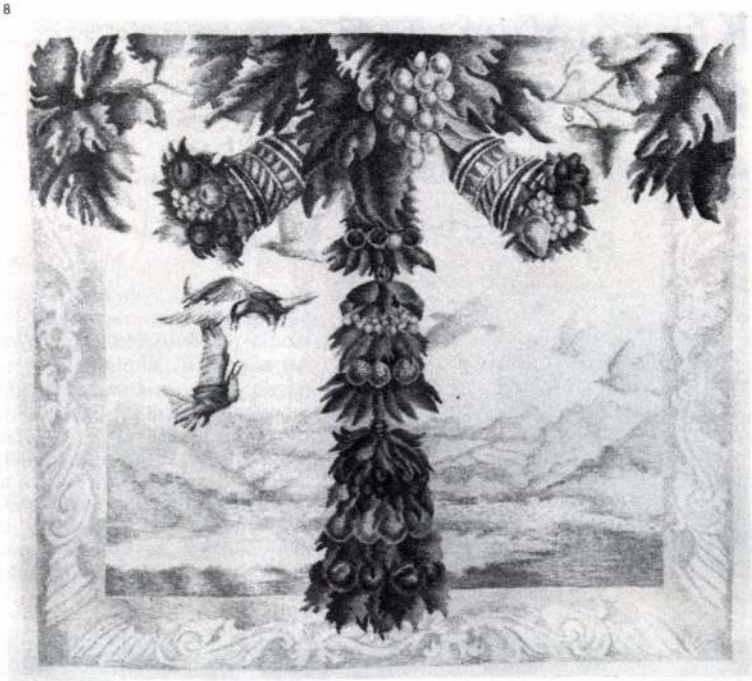

9

Képzőművészeti progresszió – szocialista törekvések

Az állandó kiállítás tanulságai

Derkovits Gyula In Művészet 1985/10/22-25

A még kissé viharvert környezetű, az évtizedek során megkopott, csúnyácska Iseum-rekonstrukcióval nem kellően egybehangolt új képtárpalota nem sejtett gazdagságú történeti és kortársi gyűjteménynek ad otthont. Ha számításba vesszük, hogy másfél-két évtized milyen rövid idő egy múzeum életében, akkor csak elismeréssel adózhatunk a szombathelyiek fáradhatatlan, áldozatkész gyűjtőtevékenységének, valamint a képtárat ajándékokkal és kölcsönzésekkel támogató mecénásoknak, művészeknek, intézményeknek. Az eredmény: századunk első fele hazai képzőművészeti progressziójának mindmáig legteljesebb *állandó* bemutatása.

Képzőművészeti progresszió és/vagy szocialista törekvések?

A gyűjtemény kialakulásának és az új állandó kiállításnak egyaránt ez a tudománytörténeti kettősség az Achilles-sarka. Nem kisebb feladat vállalásáról van szó, mint művek egymás mellé helyezésével állást foglalni olyan történeti összefüggések mibenlétét illetően, melyeket a sokkalta könnyebb helyzetben levő – a teljes feltárt anyag ismeretében vizsgálódó – szakirodalom sem oldott meg megnyugtatóan. A képzőművészeti fejlődés immanenciájának és eszmei-ideológiai befolyásoltságának-meghatározottságának dialektikáját felfejteni, szemléletessé tenni – ez ennek a szépen megrendezett, gazdagon artikulált kiállításnak a kimondva-kimondatlanul is szembeötlő célja. Ez az igény – az egyes művekkel önmagukról önmaguknál többet elmondatás eme igénye – teszi olyan gondolatébresztővé ezt a bemutatót, ugyanakkor ez az igény készteti-kényszeríti a szóban forgó korszakról saját emlékezetgalériával felfegyverkezett nézőt kritikai töprengéseinek megfogalmazására!

A szombathelyi gyűjtemény meghatározó specifikuma a mennyiségben-minőségben egyaránt legnagyobb súlyt képviselő *Derkovits*-kollekció. Ennek léte már eleve eldöntötte azt, hogy a kiállítás nem egy egyvonalú, arányosan szelektált hosszmetszet, hanem egy központi mag köré rendeződő-szerveződő, a Derkovits-galaxist gyűrűszerűen körülölelő, azzal különböző tartalmi-formai kapcsolódásokat mutató tárgyegyüttesek összessége. Derkovits Gyula száz-egynéhány művével egy térben élni-hatni – e meghatározottság igencsak magasra helyezte a kiállítható művekkel szemben támasztott kvalitásmércét. Az anyag válogatása – kevés kivételtől eltekintve – meg is felel e magas követelményeknek, az eltúlzottan kvalitásközpontú szelekció ugyanak-

1

1 Bortnyik Sándor: Damjanich utca, olaj, vászon, 53x41,5 cm, 1918
2 Derkovits Gyula: Önarckép, olaj, vászon, 58,5x50,5 cm, 1925
3 Derkovits Gyula: Halas csendélet, karton, vászon, tempera, arany és ezüst fémfólia, kollázs, 48,5x62 cm, 1930

2

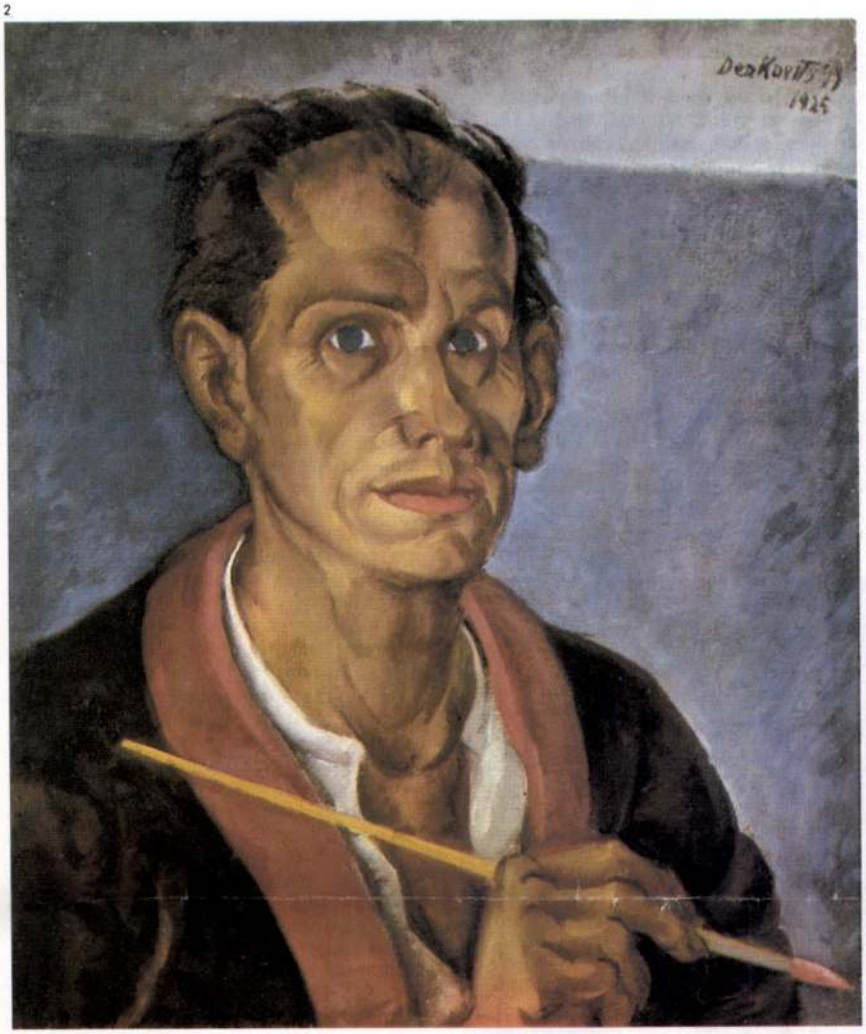

Új képtár Szombathelyen

lésével tehát akkor sem érthetünk egyet, ha a legmesszebbmenően elismerjük is e mozgalmak forradalmi, progresszív, társadalomátalakító szándékú eszmei töltését.

Bármennyire egyetértünk azzal, hogy a kiállítás mellőzte a századelő művészetének sporadikusan fel-feltűnő, egyenetlen minőségű, jórészt csak témaválasztásukban szocialisztikus kísérleteit, le kell szögeznünk, hogy e sommás negligálás néhány jelentős alkotó esetében méltánytalan. *Egry József* korai periódusának heroikus munkásábrázolásai, *Nagy Balogh János* fantasztikus kohéziójú életműve, *Mednyánszky László* figurális (és nemcsak háborús) művei mellett a hazai politikai plakát műfaját megteremtő *Bíró Mihály* is megérdemelte volna, hogy munkásságát a kiállítás nyitóképe legalább felvillantsa. E tekintetben a rendezők olyan követésre méltó mintaképre is hagyatkozhattak volna, mint a Székesfehérvárott 1968-ban megrendezett *Derkovits és a szocialista művészet* című tárlat, melynek anyagát ugyanaz a Szabó Júlia válogatta, akinek tudományos feldolgozásaira olyannyira támaszkodik a szombathelyi aktivizmus-keresztmetszet.

A Derkovits-kollekció új bemutatása kétségkívül előrelépés a korábbi emlékmúzeumi elhelyezéshez képest. Ez a kor könnyen vezethet a történeti teljesség csonkulásához, érdekes tematikai-ikonográfiai lelemények méltatlan mellőzéséhez.

E hiányosságokat érezzük a tárlat indító tablójának – az aktivizmus–avantgárd–korai konstruktivizmus néhány jelentős alkotóját bemutató összeállítás – áttekintésekor. A pécsi képtár kihelyezett tagozatának is tekinthető pompás kollekció önmagában a kiállítás nagy értéke, összefüggése a húszas-harmincas évek szocialista művészeti törekvéseivel azonban korántsem olyan egyértelmű, olyan „evidencia", mint azt a katalógus-előszóban a tárlat rendezője sugallja. Míg az aktivista anyag stílárisan sokkal homogénebb, kvalitásában sokkal egyenletesebb, mint a későbbi szocialista művészek munkássága, politikai elkötelezettségről, eszmei azonosulásról azonban csak egyes alkotók – *Uitz Béla, Bortnyik Sándor, Kassák Lajos* – esetében beszélhetünk, a többiek forradalmisága, társadalmi aktivitása egyszerűen a korszak minden gondolkodó értelmiségit magával ragadó sodrásával magyarázható. Az aktivizmus-konstruktivizmusnak a szocialista művészeti vonulat nyitófejezeteként való keze-

3

Új képtár Szombathelyen

kiállításnak az a része, amely a legkevesebb munkát rója a kritikusra. Bár kulcsfontosságú főművek hiányoznak a válogatásból, az itt együtt látható anyag mégis szemléletessé teszi a grandiózus életmű genezisét, főbb állomásait és csúcspontjait. Arról nem a kiállítás rendezője tehet, hogy a derkovitsi oeuvre-ben méretek és kvalitás gyakran fordított arányban áll egymással, s így az a paradox helyzet áll elő, hogy egy léptékben uniformizáló album didaktikusabb és vonzóbb képet nyújt a művész fejlődéséről, mint az egy térbe helyezett eredeti művek.

Míg a Derkovits-gyűjtemény az új elhelyezésben „csak" szebb és áttekinthetőbb lett, addig a *Dési Huber István*-kollekció számban is meggyarapodott és elrendezésében is méltóbb lett, mint az emlékház szűk szobácskáiban felállított elődje. Jól érzékelhetővé vált a szikár „kubista" és az oldottabb festőiségű „expresszionista" periódus stiláris különbözősége, ám kézjegybeli egysége. Bár tekintélyes anyagot tár elénk ez a bemutató, mégsem zsúfolt, mentes az ismétlésektől, s szerencsés szelekciójával kiegyensúlyozottabb képet nyújt a jelentékeny mesterről, mint a korábbi, görcsös igyekezettel mindent megmutatni kívánó, túlméretezett emlékkiállítások.

A tárlat legproblematikusabb része a szocialista művészcsoport tagjainak munkásságát bemutató válogatás. Helyhiány, a gyűjtés még pótlásra szoruló hézagai és a tudományos feldolgozás fehér foltjai teszik érthetővé, hogy ez a tárgyegyüttes szorul a jövőben leginkább kiegészítésre, bővítésre. Amit azonban már most együtt láthatunk, az korántsem lebecsülendő. *Háy Károly László* kiváló korai művei, *Bán Béla* remek expresszív-szürreális kompozíciói, *Sugár Andor* színpompás sziciliai képei, *Fenyő A. Endre* és *Berda Ernő* egy-egy jellegzetes műve jól szemléltetik e világnézetileg egységes művészcsoportosulás alkotói törekvéseinek sokoldalúságát. Hiányoznak viszont Sugár monumentális munkásábrázolásai, Háy „realista" periódusának sokat vitatott főművei, és nem eléggé hangsúlyos a szobrászok és grafikusok munkásságának bemutatása sem. A szobrászati anyagot bizonyára gazdagítani fogják a most időszaki kiállításon szereplő *Goldman György*-művek, melyekből a múzeum utánöntések és vásárlások jóvoltából csaknem teljes sorozatot őriz. Arról nem a szombathelyiek tehetnek, hogy a saját anyagukban reprodukálhatatlan terrakotta portrék bronzba öntve kissé anyagidegenül hatnak.

A művészcsoport „kismestereinek" szerepeltetésével kapcsolatos észrevételek, a kimaradtak, a csak épp hogy jelzettek és a kevéssé jellemző alkotásaikkal képviseltek sokoldalúbb bemutatásának számonkérése külön tanulmányt igényelne, hiszen nem kevesebb, mint 70–80 alkotó – túlnyomórészt feldolgozatlan – oeuvrejéből kéne a legjelentékenyebb munkákat kiemelni. Annál szembeszökőbb hiányossága azonban a kiállításnak szocialista művészetünknek a derkovitsi teljesítményt leginkább megközelítő két nagymestere, *Ferenczy Noémi* és *Bokros Birman Dezső* elégtelen szerepeltetése. Tudjuk, hogy az ő munkáikból múzeumpolitikai okokból nem jutott elegendő Szombathelyre; életművük Szentendrén, illetve Székesfehérvárott már végleges otthonra talált. Ennek ellenére feltétlenül törekedni kéne a még elérhető Bokros-másodpéldányok és Ferenczy Noémi gobelinkartonjainak megszerzésére. E két mester kiemelt bemutatása megsokszorozná a kiállítás értékét, és elmélyítené történeti hitelességét. Ugyanakkor szemléletessé válna ma még kellően fel sem ismert hatásuk a művészcsoport festőire és szobrászaira. Ferenczy Noémi összegző csoportábrázolása nemcsak Sugár Andorra, hanem magára Dési Huber Istvánra is elhatározó befolyást gyakorolt. Bokros Birmannak pedig a csoportban dolgozott legközvetlenebb tanítványa, *Szőllősi Endre*.

4

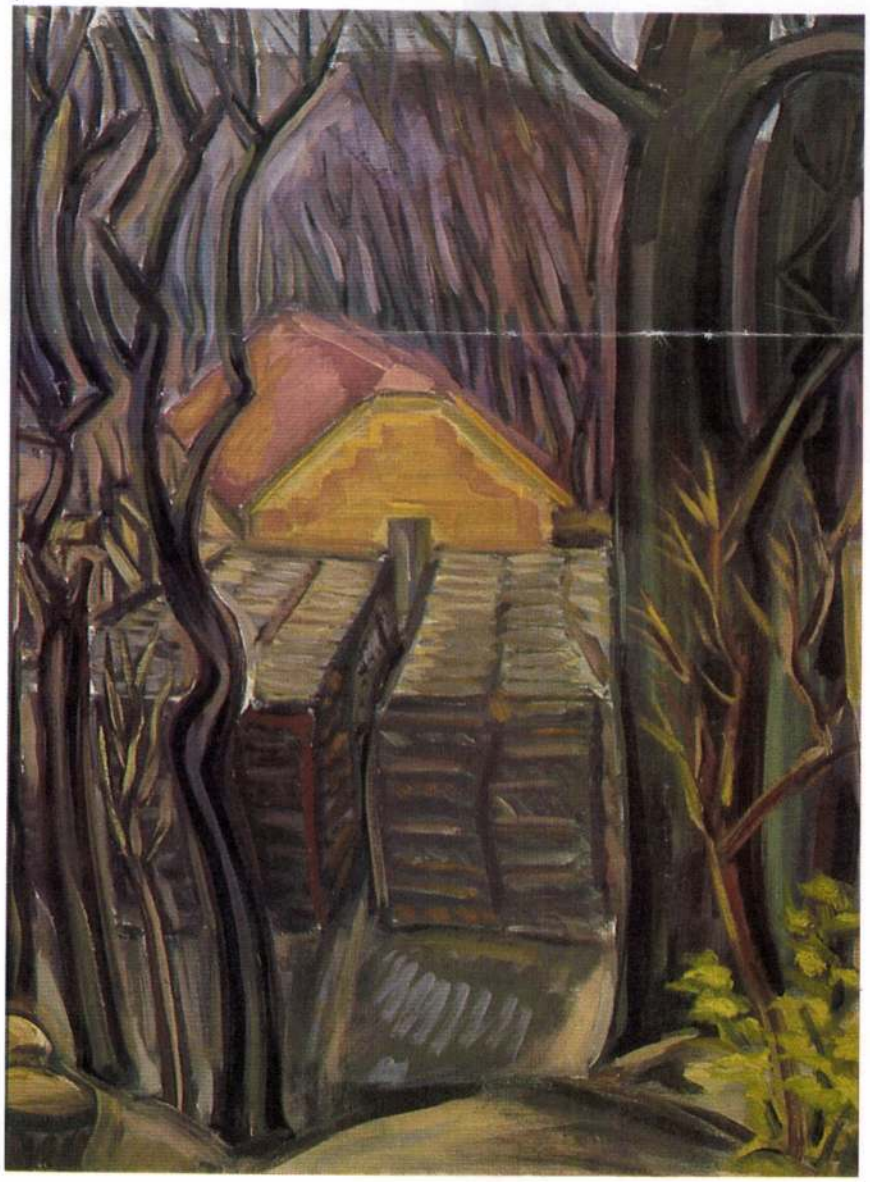

4 Dési Huber István: Budakeszi farakások, karton, olajtempera, 80x60,5 cm, 1938
5 Dési Huber István: Csendélet Liebknecht-emléklappal, karton, tempera, 66x66,5 cm, 1930
6 Bán Béla: Ülő akt, olaj, vászon, 98x75,5 cm, 1940 k.
7 Mészáros László: Leányportré, gipsz, 30,5 cm, 1934
(fotók Somfai I.)

Mészáros László a Nemzeti Galéria jóvoltából néhány jelentős művével szerepel, ám esetében is sokkal több mű reprezentálná valódi jelentőségét a korszak plasztikájában. Ha másként nem sikerül, utánöntéssel kéne megszerezni Mészáros és Goldman életnagyságú figuráit. Ez új léptékkel-dimenzióval gazdagítaná a jelenleg jórészt csak kisplasztikai alkotásokat tartalmazó szoboregyüttest.

A kiállítás záróképeként felállított Európai Iskola-válogatás talán még a nyitótablónál is élesebben veti fel a folyamatosság-diszkontinuitás kérdését. A kétségtelenül meglevő személyi egybeesések, stiláris összefüggések ellenére a két mozgalom viszonyában – véleményem szerint – a különállás, a különarcúság a dominánsabb. Különállásról beszélhetünk szűken művészeti értelemben is, nem is szólva a koalíciós időszak eme legjelentősebb művészcsoportosulásához kapcsolódó eszmei felépítményről, a művektől gyakran teljesen elszakadó elméletgyártásról-spekulációkról. E sajátos korszakban az Európai Iskola olyan pólus volt, amelynek nem alakult ki igazán hozzá mérhető fajsúlyú ellenpólusa. A kommunista párt művészetpolitikusai tudatosan is akadályozták – a munkásegység és nemzeti egység jelszava jegyében – az egykori szocialista művészek csoporttá szerveződését. Így nem csoda, hogy közülük sokan a legkiválóbb művészeket tömörítő, ám eszmei-ideológiai szempontból heterogén csoportosuláshoz csatlakoztak.

A szemet gyönyörködtető kiállítás elgondolkodtató konklúziója: egy tudományos kategória – esetünkben századunk első felének szocialista művészeti törekvései – nem tágítható egy határon túl, azon a határon túl, ahol már a mégoly értékes hozzátétel is az összkép kohézióját rombolja szét!

Theisler György

6

5

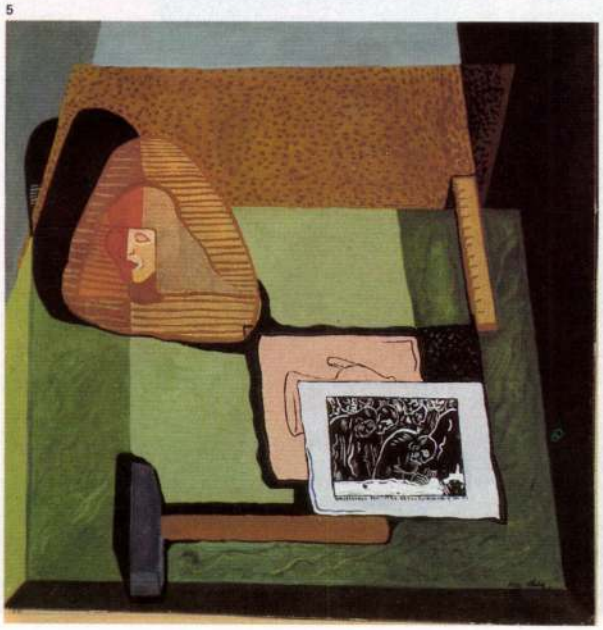

7

És mégis

Az 1945–49 közötti évek művészete

Berda Ernő 1935-ben született *Kukoricása* nem tartozik a XX. századi magyar művészet legjavához; még a festő oeuvrejében is találhatunk kiérleltebbet ennél a darabos, túlságosan is nehéz kézzel formált műnél. És mégis (mondhatnánk Heideggerrel, ha a német filozófus eme két kötőszava nem volna fenntartva *Van Gogh* zsenialitásának), ebben a képben benne rejlik már *Gadányi Jenő* 1947-es *Fantasztikus tájának* drámai expresszivitása, kukoricaszárainak fájdalmas monumentum mivolta. Gadányi festménye ugyan a Magyar Nemzeti Galériában látható, de a Szombathelyi Képtár állandó kiállítása nemcsak ilyen virtuális párhuzamokkal szolgál. Bár a bemutató két világháború közötti anyaga csak a magyar művészet bizonyos vonulataira, a szervezetten vagy egyéni meggyőződésből vállalt, az eszme iránti határozott vagy határozatlan szimpátiáról tanúskodó szocialista képzőművészetre koncentrált, mégis, úgy érezhetjük, lényeges csúcspontjait ragadta meg az 1930-as, 40-es évek művészeti közgondolkozásának.

Valljuk be ugyanis: a közkeletű vélekedések szerint *Derkovits Gyula* és *Dési Huber István* művészete társtalan volt a maga idejében, a művészettörténet-írás – részben rajta kívül álló okok miatt – a Szocialista Képzőművészek Csoportjával sem tudott mit kezdeni; vagy túlértékelte annak ideológiája miatt, vagy éppen amiatt csupán kötelező penzumként tárgyalta. Az első objektív értékelések (pl. *Szabadság és a Nép, A Szocialista Képzőművészek Csoportjának dokumentumai,* Corvina, Bp. 1981) után kiállításrendezőként Várkonyi Györgyé az érdem, hogy ezeket a törekvéseket szervesen hozzá tudta illeszteni a magyar művészet rokon szellemű irányzataihoz. Pedig nem tett mást, mint hogy nem bonyolódott bele abba a kérdésbe, hogy X. művész okmányokkal igazolhatóan a csoport tagja volt-e vagy sem, hanem rugalmasan értelmezte önnön feladatát. Ezért tudta oly természetesen ízesíteni a Szocialista Képzőművészek Csoportjának művészetét a szentendrei fiatalokéval, s ezért tudta kiterjeszteni koncepciója érvényességét egészen 1949-ig, szoros kapcsolatot találva a két világháború közötti baloldali művészet és például az Európai Iskola között.

Pedig a rendezés nem változtatott erő-

1

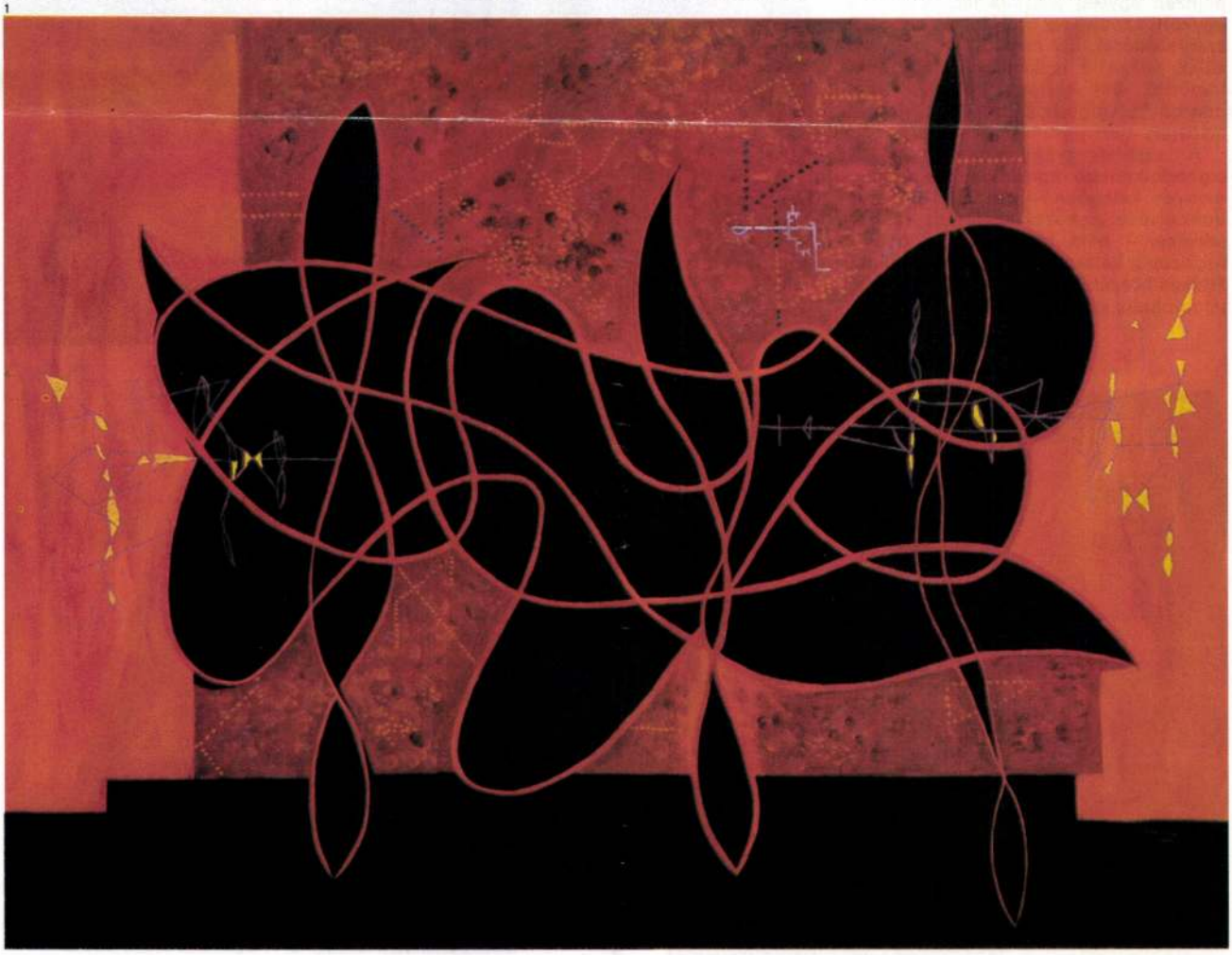

Derkovits Gyula

Magyar Nemzeti Galéria
„Lucinásaink" c. kiállítása

Népszabadság, 1985. XII. 23

Derkovits Gyula.

Negyven éve alakult a Képző-
művészek Szabad Szövetsége.

Népszava
1885. 02. 23

Deszovits Gyula

Megnyilt a Hollósy Galéria

Népszava 1985. I. 11.

Deskovits Gyula

Emlékmegőrző szobor felállítása

Magyar Nemzet 1986. IV. 24.

Detroit Gyula

Goldman György emlékiratai

Veszprém. 1985. III. 8.

Dedrovits Gyula

Emlékés Fülep Lajosné

Neprava 1985. 1.23.

Doskonits Gyula

Tényes szelek nemzedéke – Würtz Ádám

Népszava 1985. III. 11.

Derkovits Gyula

Megyei gyűjteménnyel a Nemzeti Galériában

Élet és Tudomány
1985. III. 29.

Deshoits Gyula

Mineret Pérsett

Wepnane 1985. III. 6.

Derkovits Gyula

— **Képtárépítők rendeztek találkozót** szombaton, a nagyarányú társadalmi összefogással kialakított Szombathelyi Képtárban, abból az alkalomból, hogy egy éve nyílt meg az intézmény. A képtárépítő egyesület 330 alapító szocialista brigádja képviselőinek bemutatták az új szerzeményeket, köztük Derkovits Gyula, Dési Huber István és Márffy Ödön alkotásait.

Magyar Nemzet 1986. II. 17.

Derkovits Gyula

90 éve születete Dési Huber István

Nápszava 1985. 11.6.

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő- és grafikusművész (1894–1934).

a bpesti Történeti Múzeum kiscelli részlegében megnyílt új állandó kiállításon a reveláció erejével hat sok Egry-Szőnyi-Derkovits-Bernáth-kép.

Losonci Miklós: Képzőművészetünk múltja és jelene a kiscelli múzeumban.
Népújság (Heves), 1983. okt. 29. 6. old.

Derkovits Gyula (1894–1934).

Kossuth-díjas festő- és grafikusművész

a bpesti Történeti Múzeum kiscelli részlegében új, állandó kiállítás nyílt. E kiállítás jelzi a mai magyar művészet irányait és teljesítményeit. A reveláció erejével hat itt Szőnyi, Derkovits, Bernáth kép is.

L. M.: Szabadunk üzenete,
Külföld, 1983. okt. 29. 8. old.

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő- és grafikusművész

Halápy János emlékkiállítása a szegedi képtárban látható. – A festő pályájának elejéről – a huszas évek végéről való munkái az akkori, már kissé megkésett párizsi és hazai modernség szellemében születtek. Derkovits, Bernáth, Egry, Kmetty, Gadányi irányába is vezetnek szálak, a fiatal Halápy munkásságától, de Kádár Béla irányába is. – A művész a harmadik utat választotta, a vázlatos, oldott festőiséget, amely egyéniségének legjobban megfelelt.

Heitler László: Halápy János emlékezete Szegeden. Népszava, 1983. nov. 11. 6. old.

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő- és grafikusművész

12 szombat

15.00
Filmvetítés
Magyar mesterek
Szimjei Merse Pál: Majális, Derkovits, Mészáros László emlékére, Borsos Miklós, Mozaik aranyháttérrel (Barcsay), Vásárely

Magyar Nemzeti Galéria, 1983. november

Derkovits Gyula, Kossuth díjas festő- és grafikusművész

egy nagyra hivatott és nagy eszméket felmutató képző-
művész - generációjához tartozott az 1981-ben elhunyt bat-
tonyai születésű festő, Molnár C. Pál. - Ilyen nevek
fémjelzik kortársai sorát, mint Derkovits Gyula,
Dési Huber István.

Pál Mária: Molnár C. Pál képei a Kisgalériában.
Csongrád Megyei Hírlap, 1984. jan. 24.

Dorkovits Gyula, Kossuth-díjas festő és grafikusművész (1894–1934).

Festődinasztiából származik V. Barta Éva. Édesapja, Barta Ernő – első mestere egyben – már 1900-ban részt vett a müncheni „Secession" kiállításain, a 30-as években fontos missziót teljesített, megismertetve Svédországot, Norvégiát, Dániát, Hollandiát művészi közönségével az új magyar festészetet, többek között Dorkovits Gyula, Barcsay Jenő, Szőnyi István műveit.

Losonci Miklós: V. Barta Éva képei, Nagykanizsa, Egri József Terem. Tükör, 1984. márc. 11. 4. old.

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész (1894–1934).

A Nemzeti Galériában látható a magyar rajzművészet vázlatos anyaga. – Derkovits Gyula 1934-ben készült rajzai tigrisről, párducról. Emlitve e lapok szuggesztivitását, Blake és Rilke versével állítva a szemlélet mélységét idéztem.

Új magyar rajzművészet.

Napló (Veszprém), 1984. ápr. 30.

Derkovits (Gyula) festőművészi

osztálytarcos művek

1930-as évek

→ Pór Bertalan festő

Művészet 1985/4/20.

Derkovits (Gyula) festőm

→ Goldman György.

Művészet 1985/4/40

41

Derkovits Gyula festőm.

→ Ámos Imre f.

Műnészet 1985/11/20

Derkovits Gyula fm

összehasonlítás

↓ N.J-vel

Nagy István fm

MŰVÉSZET 1985/11-12/70

Derkovits (Gyula) festő, gr.

utánzója, epigonja

↓

Domján József 1951.

→ Zala György sz.

Művészet 1985/10/10

Derkovits Gyula fa

értékelése

→ Berda Ernő fa

MŰVÉSZET 1985/10/26

Derkovits gyula, festő

L: Bernáth Aurel

Vadas József: Sötétkék ég alatt

Élet és Irodalom Bp. 1985. máj. 29.

13

XXIX/13

Derkovits Gyula

"Téglahordó"

→ Sugár Andor

MŰVÉSZET 1985/7/3

Derkovits (Gyula) fm

expressziv szépalkotás említése

↓

→ Scheiber Hugó fm

MŰVÉSZET 1985/11,12/30

Derkovits (Gyula) fm

hasonlóság említése

↓

→ Bene Géza fm

MŰVÉSZET 1985/11,12/

/36

DERKOVITS Gyula

Derkovits ürügyén Fülep véleménye a szocializmus milyenségéről

ld.

VEKERDI László: Esött a hó, éngöm belpött. Emlékezés Fülep Lajosra. In. Tiszatáj, 1985. 2.sz. 39. évf. 61.p.

Derkovits (Gyula) †

→ Vajda Lajos

Kortárs 1985/7/166

Derkovits Gyula

Dózsa - sorozat

→ Sugár Andor

MŰVÉSZET 1985/7/4

Derkovits Gyula, festő

L. Terencz Noémi

Vadas József: Tahó gobelin 12

Élet és Irodalom Bp. 1985. nov. 22. XXIX/47

Derkovits Gyula fn

Vargi S. szolsa

→ Varga Imre Sz

MŰVÉSZET 1985/10/35

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő- és grafikusművész

7. Derkovits Gyula:
Csendélet tokajival. 1929, ola

Képek a Mihályfi-gyűjteményből.

Új Tükör, 1954. febr. 5.
24–25. old.

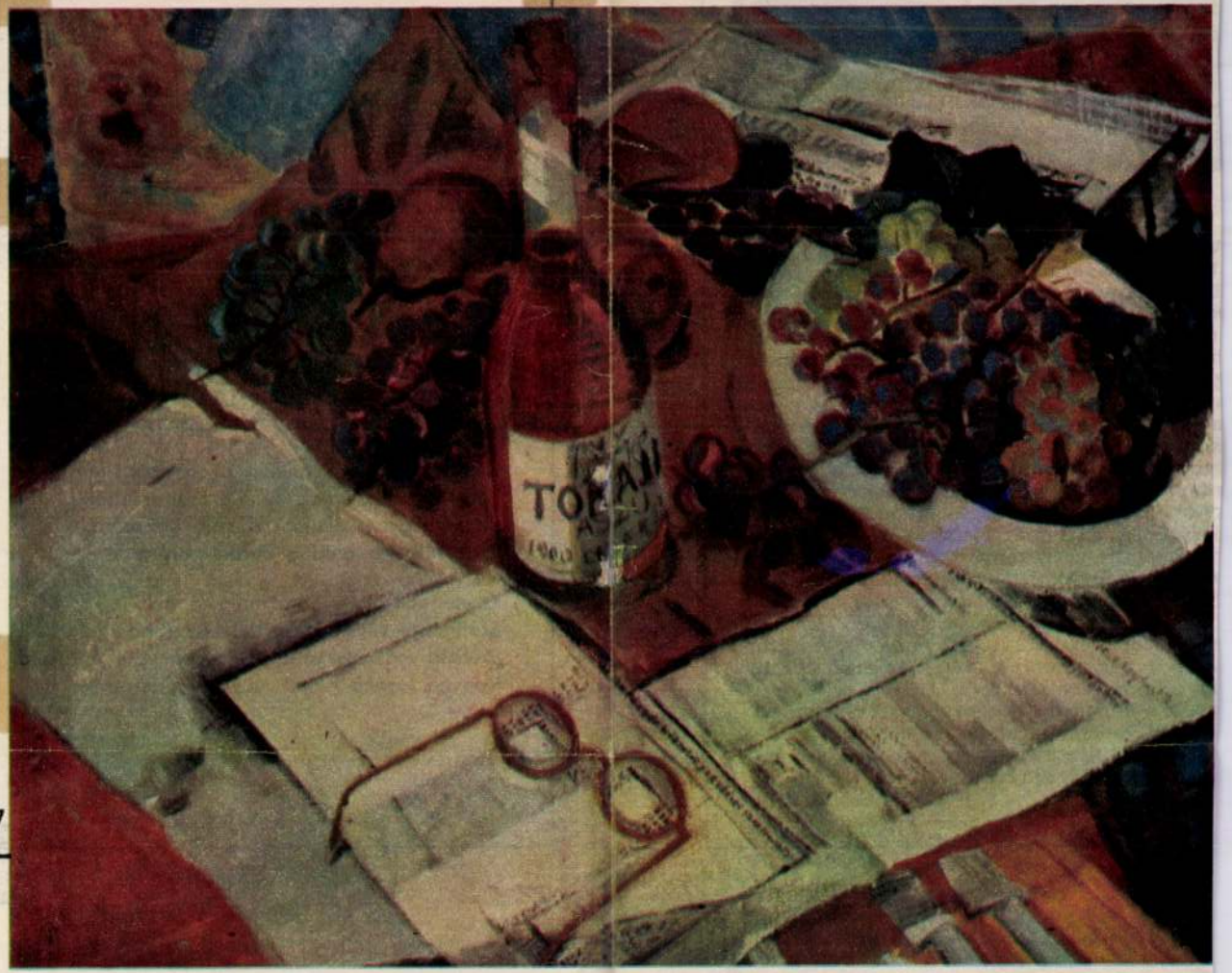

7

ERDÉLYI LAJOS FELVÉTELE

Visszatérve az irodalmi életbe, nem jóvátét akar szerezni az átélt gyötrelmekért, inkább az ismét fejlődésnek indult nemzetiségi irodalom teljesebb kibontakozásáért harcol. Mint az irodalmi kiadó magyar szerkesztőségének vezetője, mint egy időben az írószövetség alelnöke azért dolgozik, hogy a romániai magyarság végre megtalálja otthonát, s a magyar és a román kultúra együttélését a kölcsönös megbecsülés alapozza meg. Megjelennek régebbi és újabb művei is: *Együtt a világgal* című válogatott verseskötete, *Aréna* című újabb verseskönyve, amely az avantgarde költészet hatékonyságának ad ismét életet, *Város a ködben* című önéletrajzi regénye, amely szülővárosáról, Temesvárnak eltemetett közelmúltját idézi fel, és több kötetben jelennek meg esszéi, tanulmányai, útijegyzetei, amelyekben a kelet-közép-európai baloldali értelmiség súlyos történelmi tapasztalataival vet számot. Legújabb könyve, a *Horace Cockery* is ilyen számvetés; allegorikus önéletrajzi regény, egyszersmind történelembölcseleti parabola, amely egy küzdelmekbe merült, csalódásokkal sújtott élet végigazságait világítja meg.

POMOGÁTS BÉLA

Derkovits Gyula, festő

VADAS JÓZSEF:

Derkovits nevében

A *Szombathelyi Képtár* ügyében a legjelentősebbet Paunz Imre már elírta előlem abban a hozzászólásban, melyben a Nemzeti Szalon múltjáról és esetleges feltámasztásáról elmélkedett az Élet és Irodalomban. Ne féljünk e közhelybe illő fordulattól: a művészet fáradhatatlan aktivistája nem kevesebbet állít, mint hogy „Szombathely lokálpatriótái — az ország egyetértésével és segítségével ... európai szintű képtárat hoztak létre." Így igaz. A felerészben állami támogatással, felerészben társadalmi összefogásból létesült múzeumról magam is csak a legjobbakat mondhatom.

★

Frank János nemegyszer zsörtölődött már egy-egy kacsalábon forgó kiállítóterem miatt. Mondván: a képek — és természetesen a szobrok is — sima fehér falat áhítanak. Minden cicoma felesleges. Az atmoszférát ugyanis a műveknek kell árasztaniuk.

Szombathely, úgy érzem, jó példát mutat. Nincs márvány és patinázott vörösréz. Fehérek a falak, és szolid padlószőnyegen lépkedünk. A földszint ünnepi arányokat sugall, emellett azonban praktikus is: itt helyezkednek el a különféle előadótermek. Az emeletre emelkedett lépcső vezet. A teret itt hatalmas üvegfalak tagolják. Ezáltal nemcsak tágasnak látjuk a múzeumot, hanem a közérzetünk is kellemes lesz. Mert azonnal áttekinthető a látvány.

S szinte szembeszökő a program. Egyrészt a város szülöttjének, Derkovits emlékének ápolása a magyar progresszió bemutatásával. Másodszor: mai művészetünk megismertetése. Végül, de nem utolsósorban: egyéni kiállítások rendezése. Amikor Szombathelyen jártam, Vasarely műveiből nyílt a Szépművészeti Múzeumban láthatónál kisebb, de hasonlóan áttekintő tárlat. Ez a Vasarely-kiállítás az attrakcióra helyezte a hangsúlyt; a mai magyar bemutatót spontaneitás jellemezte: a sok szép és jó mű ellenére sem vált itt plasztikussá legújabb kori képzőművészetünk szerkezete. Egészében még is örülnünk kell. Múlt és jelen egyszerre vállalásából lesz — leti — eleven képtárrá az, ami nélkülük talán csak emlékház maradt volna.

Minden múzeum rangját az állandó kiállítás adja. Így van ez Szombathelyen is. A *Szocialista törekvések a huszadik század első felének magyar művészetében* címmel rendezett bemutató egyértelműen jó minősítést állít ki rendezőiről. Azt mutatja: az összefogás nem korlátozódott az anyagiakra. A Nemzeti Galériából, Pécsről, a Munkásmozgalmi Múzeumból és magángyűjtőktől kölcsönzött művek segítségével ez az állandó tárlat egyszerre monográfikusan teljes és meglepetésektől érdekes.

Az impozáns képtár előde néhány utcával arrább, egy szerény és szegényes épületben az a két kiállítás volt, amely Derkovits Gyula, illetve Dési Huber István munkásságát mutatta be. Amit most láthatunk életművükből, az — ha nem csal az emlékezetem — több. De nem jelentősen. Nagyobb hely jut a grafikáknak, gazdagabban bomlik ki előttünk Derkovits korszakokban és témákban oly változatos oeuvre-je. Ami azonban a döntő nyereség: immár nem magányos egyéniségek ők, hanem egy folyamat reprezentánsai. Olyan személyiségek, akiknek elődei és folytatói vannak. És nem akárkik.

A kiállítás a tízes évek avantgard mozgalmaival kezdődik. A Kassák körül csoportosuló aktivistákkal és szimpatizánsaikkal. Ők honosították meg, főként Cézanne dinamikát sugalló kompozíciós módszerének segítségével, azt az új térszemléletet, amelyet kevés kubisztikus geometriának neveznünk; amely a valóság kiábrándítóan naturális részletein felülemelkedve, a nagyváros lenyűgöző élményét közvetítette a piktura alapelemeivel épp akkortájt ismerkedő Derkovitsnak. A tájképet csak balos ostobaság vélheti polgári műfajcsökevénynek; látnunk kell: József Attila vagy Derkovits városperemének előzményei ebben az időben, nevezetesen Bortnyik Sándor *Damjanich utcá*jában és Schadl János *Házak*jában keresendők.

Természetesen nem hiányoznak a tanácsköztársasági plakátok. Aktivista művészet és szocialista világszemlélet e leghitelesebb bizonyítékai. De jól érzékelteti a rendezés, hogy a szó szoros értelmében kiemelkednek a fejlődés menetéből. A kubizmus, mint látjuk, a tízes évek végén absztrakcióba torkollik. Így érkezünk el Kassák és Uitz konstruktivizmusához. A húszas évek európai értelmiségében ugyanakkor még sokáig tartja magát a forradalom reménye. Ebből táplálkozik a világmegváltó hit árkádiaélménye, amely szintén Cézanne piktúrájához nyúlik vissza.

Akiben ez a két világ összetalálkozik: Derkovits. Magáévá teszi mind a megváltás illúzióját, mind a szigorú szerkesztést, hogy azután túllépjen rajtuk. Dialektikusan. Derkovits a konstruktivizmus mértani rendjét szellemesen szerkesztett kompozícióvá, a reménykedést pedig osztályos társainak magasztos ábrázolásává érleli művészetében. Még mindig sematikus az elképzelésünk róla; nem tudjuk: legalább olyan cizellőr volt, párás kékben oldódó ezüstjeivel és hajnalrózsaszínt glóriázó aranyaival, mint a posztimpresszionisták — Bernáthtal és Berénnyel az élen. Emellett azonban félelmes kórképet is adott kora társadalmáról.

Utódaiban mintha elvált volna egymástól ez a két erény. A Szocialista Képzőművészek Csoportjának sok tagjából, miként annak idején Kállai Ernő megírta, a tehetség, a mívesség, a felkészültség kevesebb a halhatatlansághoz szükségesnél. Másokban (többségük ugyancsak rokonszenvezett a szocialista mozgalommal) a művészi megjelenítés képessége dominált. Az élet alapvető konfliktusai az ő művészetükben nem vagy halványan tükröződnek. Javarészt belőlük szerveződött később az Európai Iskola köre. Jó érzés látni, hogy a kiállítás rendezői nem választottak maguknak tábort. Egyaránt helyet kaptak Fenyő A. Endre és Kondor György, illetve Fekete Nagy Béla és Losonczy Tamás kompozíciói. Azt sugallva, hogy a szocialista művészetben a szocialista eszme és a művészi megformálás egyformán fontos. Ha ez a két elem elszakad egymástól, annak oka lehet világnézeti vagy személyi konfliktus; nekünk, nézőknek azonban ezekre az elgodolkodtató tanulságokkal szolgáló modellekre is nagy szükségünk van.

Derkovitscsal tökéletesen ellentétes típus Kassák Lajos. Derkovits volt a nagy szintézis a két háború között; Kassák ugyanakkor a nagy erjesztő, aki nemzedékek és tehetségek sorát indította útnak. Tőle és egymástól is nagyon különböző egyéniségeket. Közéjük tartozott Derkovits is, akire az avantgard prófétája korán felfigyelt, Kernstokhoz küldte tanulni; akiről tanulmányban is megemlékezett.

Erre a szervező Kassákra emlékezik *Hommage à Kassák* címen az a kiállítás, amelyet a *Szentendrei Képtár* rendezett. Felvonulnak itt grafikai munkái (nagyobb részt a korai időszakból), festményei (jobbára az ötvenes-hatvanas évekből). De talán eszméltetőbb az az anyag, amely az organizátort mutatja be.

A kritikus Kassákot írások idézik, amelyekben a magyar művészet nagyjainak adózik bravúros elemzéseiben. Kvalitásérzékét pedig művek illusztrálják — Ferenczy Károlytól Bálint Endréig. Ez a Koszta Józsefet és Nagy Istvánt, Medgyessy Ferencet és Ferenczy Noémit felsorakoztató együttes azt szemlélteti: amilyen dogmatikusan következetes volt az avantgard nagy csatáját megvívó Kassák a pálya első korszakaiban, olyan bölcs gondolkodóvá érett a második világháború árnyékában és a felszabadulást követő pártharcok idején. Felismerte: ízlésünk, stílusunk különböző lehet, de minden értéket becsülnünk kell. A kirekesztő koncepciónak az egész magyar kultúra látja kárát. (Fájdalmasan igaza lett.)

In memoriam alcímen azok a művek láthatók, amelyekkel Kassák szellemi tanítványai és örökösei vallanak a mester iránti tiszteletükről. Ez a kollekció mutatja talán a legjobban, hogy mit — pontosabban: ki mindenkit — köszönhet neki nemcsak a hazai, hanem az egyetemes kultúra. Hiszen olyan világnagyságok küldték el műveiket, mint az op art-ot életre hívó Victor Vasarely és a fénymobil nagymestere, Nicolas Schöffer; a legkiválóbb építészeti fotós, Lucien Hervé és a Bauhaust Amerikában új életre támasztó Kepes György; az otthoniakról — Bálint Endrétől, Keserű Ilonáig — nem szólva.

Kassák, mint festő, aligha mérhető Derkovitshoz. A maga nemében mégis páratlan jelenség. Elég csak a fenti névsort egy pillanatra visszaidézni. Egyvalami tehát összeköti a két mestert. Jelentőségük — programjuk és munkásságuk — kizárólag a folyamatban rajzolódik ki.

12.
XXIX/36

ergezi, s mintegy örök-
ondoskodik arról, hogy
vén a létminimum ál-
, maradjon „aki sze-
egszegényebb".

az egy verse is jelen-
ané szememben Kiss
új kötetét; a Giordano
tlus, a Jeszenyin szel-
nságát kereső, igazoló
, a világot éltető n
világosságára nyíló
s szimbolikáját fel-
rsek sora — meganyo-
te annak, hogy Kiss
hívei, olvasói nem
lódni az ihletett köl-
sfél évtizede megis-
tusban. Jól válaszol
József Attila mági-
lítására: „A hetedik
légy."

Egy félmondat — meg a többi

■ *Ungvári Tamás: A harmadik csatorna (Múzsák, 243 old.); Nemcsak Babilonban (Szépirodalmi, 465 old.)*

Emlékszem zsenge koromból *Ungvári Tamás*nak egy félmondatára. Az ÉS-ben jelent meg, sok éve (ha nem ő írta, most követem el életem legnagyobb filológiai baklövését). Eszerint Jean-Paul Sartre mellett a háború utáni francia gondolkodás legnagyobb hatású alakja Michel Foucault. Utóbbinak addig a nevét se hallottam, pedig szorgosan olvastam a Valóságot és a régi Kritikát. Az esztendők során igyekeztem mindent megtudni e vonzóan ismeretlen Foucault-ról, megszereztem könyveit, amennyire lehetett, át is rágtam magam rajtuk (magyarra mindmáig csak egy-két rövidebb írását fordították le), és el kellett ismernem, hogy valóban nagy gondolkodó. De ma se tudom eldönteni, hogy valóban ő-e a másik legnagyobb. (Még abban se vagyok biztos, hogy Sartre az egyik.) Mindezt egy félmondat nyomán.

Ilyesféle viszony fűz ma is Ungvári Tamáshoz: tud olyasmiket, amiket én nem tudok. Épp ezért önkéntelenül is irigylem. Ugyanezért olykor önkéntelenül is boszszant. És ugyancsak ezért soha nem unom.

Irigylem például azért, mert tévékritikus létére belülről is látta már a tévét. Sőt, tevékenyen részt vett olyan vetélkedőkben, amelyekre én már csak halványan emlékszem: milyen jók voltak. Ahogy *A harmadik csatorna* bevezetőjében lefesti őket: csakugyan jobbak voltak, mint a maiak. Ő tudja. Én csak sejtem. Egyvégtében olvasva tévékritikáit, meglepetten tapasztalom, hogy mennyire felkészült, mekkora összehasonlítási alapja van. Olykor összecsapom a tenyeremet, ha ilyen aforizmákra bukkanok: „A magyar tévé ideáltípusa a bürokrata". Vagy: „A tévének előbb-utóbb el kell döntenie, mire szavaz: szórakozni akarja megtanítani az embereket vagy gondolkozni". Vagy: „a magyar tévében mítosza van a személyiségnek, mint ahogy alighanem a személytelenségnek is." Vagy: „A televíziónak ezer eszköze van az oktatásra. Cserébe egyetlen egyről kell lemondania: a szájbarágásról." Máskor meg sziszegek: hogyan írhat le *erről* egy jó szót is.

Módszerét azonban — tudniillik azt, hogy nem annyira egyes műsorokról ír, hanem a műsorfolyamról, sőt, a tévéről általában — csak helyeselni tudom. Amit televíziónk némely hatalmas önérzetű munkatársa elfelejt: az átlagember (aki értelmiségi is lehet) nem húsz óra egy perctől huszonegy óra tizenötig ül a képernyő előtt, hanem előtte is, utána is, majdnem minden nap. Ha nincs megelégedve, nem az egyéneket szidja, még csak nem is az intézményt, még kevésbé annak bizonyos osztályait, hanem azt a megfoghatatlan izét, ami a készülékbe hátulról bemegy, elől meg kijön. „A" tévét. Ha viszont dicsér valamit, akkor különös módon a műsort (vagy annak egyik közreműködőjét) dicséri. Tapasztalataim szerint az utóbbi eset a ritkább. A leggyakoribb a közömbösség. Ez megint csak nem a műsoroknak szól, hanem annak nyugtázása, hogy a tévé rendben ellátja feladatát. Ismétlem: „a" tévé. Összességében tehát rendkívül kevés az olyan műsor, amely megérdemli — vagy megkövetelheti —, hogy önmagáért foglalkozzanak vele.

Tökéletesen egyetértek azzal is, hogy a kritikának nem az elemzés az elsőrendű feladata, hanem az, hogy véleményt mondjon. S itt már át kell térnem a *Nemcsak Babilonban* tanulmányaira, esszéire, kritikáira és publicisztikáira. Gondolom, eredetiben és kötetbe gyűjtve sok olvasójukat *nagyon* felbosszantották. Ezért is irigylem Ungvárit. Elemzésein mínálunk gyakrán nem az elemzés értendő, hanem a dekázgatásnak, a dicséret meg a bírálat gondos ellensúlyozásának, egyszersmind tompításának fedőneve. Egyik idősebb, óriási tapasztalatú kollégám kétféle váladék keveredéseként emlegeti ezt a módszert. Még a legdühödtebb kritikusnak is eszébe jut olykor, melyik szavára ki hogyan kaphatja föl a fejét.

Szerzőnk írásainak azonban van két olyan tulajdonsága, mely inkább angolszász, mint magyar kulturális közegbe illik. Az egyik *merészel* nem törődni a dühökkel, az írók és nézetek aznapi ázsiójával, mondhatni: az illemmel. Szentkuthy Miklós Ulysses-fordítását például zseniálisnak, de nem eléggé alaposnak nevezi, s föl-használja az alkalmat, hogy kimondja: „Az egyéni extravaganciák nagy mérközése lett a prózafordítás". Mármint ma, nálunk. Lehet, hogy az általános kijelentés túloz, de nagyon pontosan rávilágít az irodalomról alkotott közkeletű nézetek egyik alaphibájára. Egyik tünetére annak, amit leginkább talán „a racionalitás kelleténél alacsonyabb fokának" mondhatnánk.

A másik vonás: az olvasmányosság. Ungvárit nemegyszer mondták már felületesnek. Tömérdek ötlete, aforizmatikus közlései, meghökkentő ítéletei között gyakran valóban kevés a módszeres átvezető rész; kíváncsiságot ébreszt az indokolás iránt, aztán nem elégíti ki. (Olyan szellemi életben, ahol egy szál le nem fordított tudós ismeretére karriert lehet alapozni, sok olyan esszé kellene, mint *A pók és a légy — Az angolszász kritikai vitáról.* Ebből ugyanis nemcsak a „futó" nevek tömegét, hanem az áramlatok erőviszonyait is megismerheti a járatlan olvasó. Hacsak nem akad fönn azon a sommás megállapításon, hogy Jürgen Habermas műveiben „Adorno és Horkheimer apokaliptikus kultúrkritikáját... hígított és korszerűsített formájában" olvashatjuk. Biztos? — kérdezheti még az avatatlan érdeklődő is.) Mondom, kételkedhetünk a módszer tökéletességében. Engem inkább az aggaszt, hogy még senki sem hívta felületesnek azokat a mind nagyobb tekintélynek örvendő tanulmányírókat, akiknek módszere semmivel sem akadémikusabb az Ungvárié-nál — csak éppen olvashatatlanok, szellemtelenek és provinciálisak. Bár lehet, hogy az ilyesmi összefüggésben van a tekintéllyel.

MAHIR
SAJTOFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő- és grafikusművész (1894-1934)

ESTI HÍRLAP

1984 APR 16

1021

TV-hetes

Derkovits szép portréja

A Koncert című festmény

Derkovits Gyula konok hittel és kristálytiszta logikával megfogalmazott, egyszerűségében, szikársá-gában szép, igaz ars poeticáját választotta mottójául a Televízió stábja, amikor most filmet készített a XX. századi festőzseni születésének 90. évfordulója tiszteletére. Láthatóan *Körner Éva* nagyszerű Derkovits-monográfiájának tanulságaira figyelve, érdekes módszert választottak az invenciózus alkotók, amikor nevezetes kortársak, így például *Dési Huber István, Bálint György, Rabinovszky Máriusz* és *Fülep Lajos* Derkovitsról írott vélekedését, kritikáját is felhasználva igyekeztek megmutatni e rendkívüli pálya ívét, állomásait, és napjainkhoz szóló jelentéseit. A feszes szerkezetű film főként az önarcképek tükrében, változásaiban mutatta fel, hogy a művész az időtlen, mondhatni örök harmóniától, majd annak szétzúzásán át miként jutott el egy sors tudatos vállalásáig. S azt, hogy a téma és mondandó, a látvány és a képszerkesztés bravúrjával miként teremtett az európai festészetben egyetemes érvényűt, drámaian izgalmasat. *„Össze kell kötni a képzőművészetet a mondanivalóval, mert az embernek bizonyosan van közölni valója. Mint festőnek és mai embernek, érzem, hogy kötelességem az életünk és társadalmunk jelenségeit maradék nélkül kifejezni"* — vallotta Derkovits, s minden egyes képe valóban bizonyság rá, hogy megélte, a bőrén érezte és felmutatta a kort. Peregtek e szép portréfilm kockái, s a néző önkéntelenül is arra gondolhatott, vajon hányszor kell még felfedeznünk e rendkívüli művészt, ezt az egyetemes érvényű zsenit, hogy művészetének lényege, mondandója ugyanúgy napjainkban élő legyen, mint mondjuk József Attila költészete.

(hm)

Ára: 1

Esti

P

Kádár János ma fogadta Bernard Lown professzort

Kádár János, az MSZMP Központi Bizottságának első titkára ma a KB székházában fogadta *Bernard Lown* neves amerikai orvos-professzort, a „Nemzetközi orvosmozgalom a nukleáris háború megelőzéséért" társelnökét, aki a Magyar Tudományos Akaború elleni egyre szélesedő nemzetközi összefogás előmozdításában. Megerősítette, hogy hazánk támogat minden józan kezdeményezést, amely a nukleáris katasztrófa megakadályozását szolgálja.

A megbeszélésen jelen volt *Tétényi Pál*, a KB tudományos közoktatási és kulturális osztályának vezetője és *Hollán Zsuzsa*, a Magyar Orvosmozgalom ügyvezető elnöke, a Központi Bizottság tagjai.

RDULÓ INDIÁBAN

István lhiben

indiai nép két nagy fia sír-emlékét, majd megkezdődnek Sarlós István hivatalos megbeszélései Seila Kaul művelődési államminiszterrel. Ezután a kül-

SAJTOFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Derkovits Gyula
festő és Kossuth-díjas

VILÁGOSSÁG
Budapest
1984 JUN

Derkovits Gyula: Dózsa a várfokon, 1928

1021

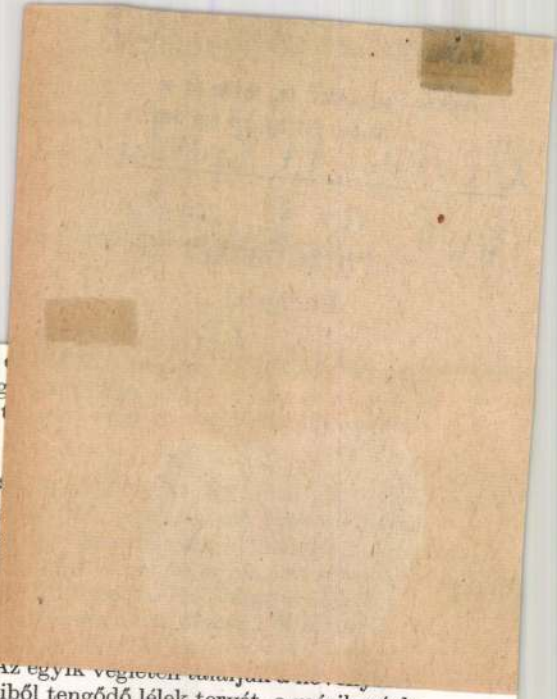

élet perceiből tengődő lélek tervét, a másik végleten a korformáló reprezentatív élet akarását.

Az életvilág állandósulásra hajlamos, de a változások ezt az irányulást minduntalan kikezdik. Probléma akkor keletkezik, ha az én olyan helyzetbe kerül, hogy nem képes tipizációs kánonját eredményesen működtetni, következésképpen azt sem képes eldönteni, hogy vannak-e számára az adott helyzetben fontossági indítékok vagy sem? A kérdezés, a keresgélés, a kutatás aktusa következik ekkor. Van-e olyan téma, mely fontossági indítékkal kecsegtet az adott helyzetben? S ha a téma — összhangban a helyzet sajátosságával és a benne lévő személyek feszültségeinek szerkezetével – feltárult, még mindig ott a további kérdés: miként értelmezendő? Mi a teendő?

A változások, az új elemek tudomásulvétele és a maguk jogán való értelmezése menekítheti ki az életvilág tipizációs és fontosságképző közegét dogmatizálódásra fogékony béklyójából. Az új elemek felmerülése majd beépülése a mindennapi tudásba lassú átalakulást eredményez, anél-

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő- és grafikusművész: „Statárium", (1931. Tempera).

A Mihályfi-gyűjtemény képeiből.
Állandó kiállítás Szécsényben.

Magyar Hírek, 1984. jún. 9.

./.

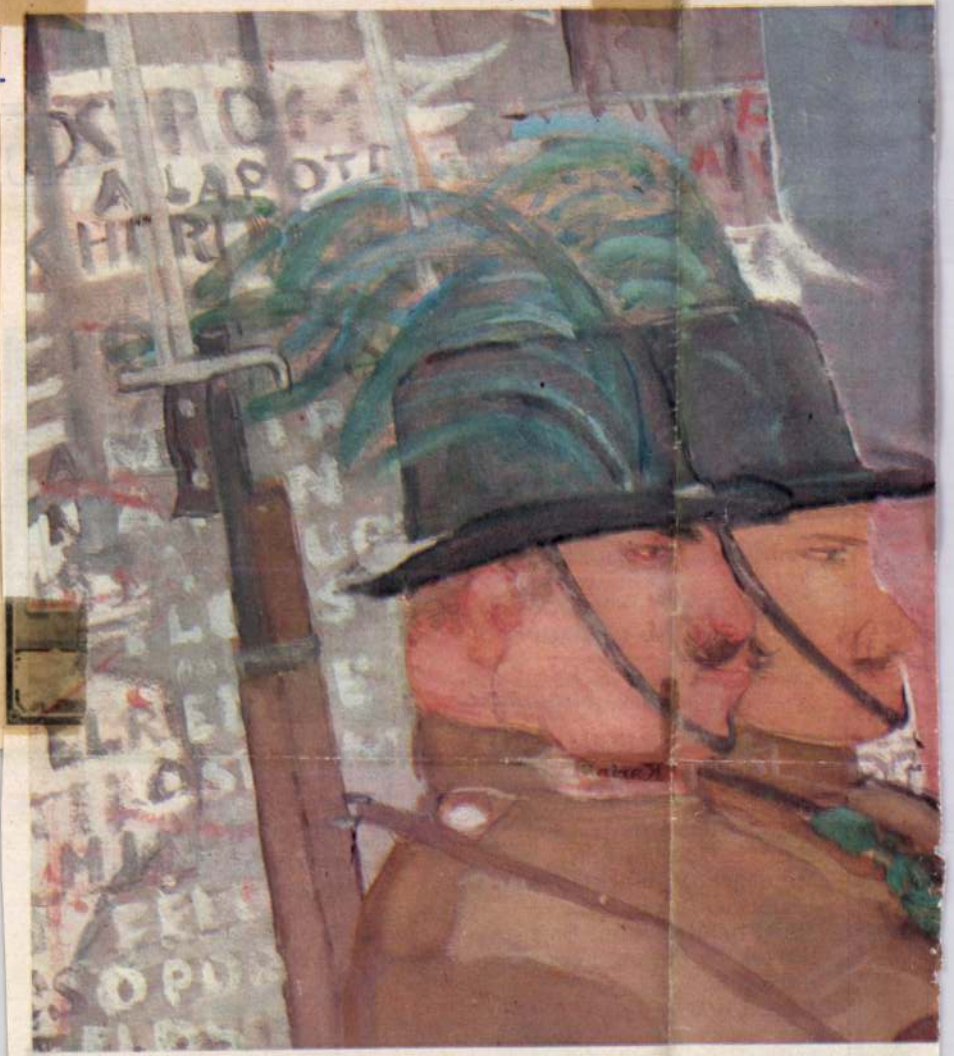

A. A. Milne:
(Fordította: Karinthy Frigyes)
Mesélő: Gábor Miklós,
Füles: Mensáros László,
Nyuszi: Domján Edit,
Micimackó: Margittay Ági,
Malacka: Békés Itala
Zenei betétek Saint-Saëns,
Bartók és Farkas Ferenc
műveiből.
LPX 13703

János: BORS NÉNI
Verses, zenés játék
gyermekeknek
A főszereplő: Dajka Margit
SLPX 13945

A felsorolt lemezek megrendelhetők:

Derkovits Gyula, Kossuth-díjas festő- és grafikusművész: „Hajnal", 1929. Tempera.

Magyar Hírek, 1984. jún. 9.

A Mihályfi-gyűjtemény képeiből. Állandó kiállítás Szécsényben.

Kétszá
termél
szebbé

A mint
kerami
bőrdísz
Termél
Ékszer
ajándél
olyan
emlékt
Export
KONSU
bonyol

LIGNIFI
kézműip
Iroda: II
Telefon:

Desbordes Gyula

A debreceni Déri Múzeum kincsei

Alföld 1985 17

Deskovits Gyula

Képei a Magyar Nemzeti Galériában

Hevesi Szemle 1985/2

Derkovits Gyula

Hétfő, 1986. október 13. Magyar Nemzet

A Magyar Nemzet Galériája

Derkovits Gyula: Mi ketten (rézkarc)

szaka

venkénti periódusokkal. A végehajtó bizottság tehát már vokolt, az „igazi" választás azonban csak ezután következik, a 91. ülészakon A NOB alapszabályai szerint legalább kétharmados többségre van szükség a javaslat elfogadásához.

tadionban

– az előadás...?

jobb. A csehszlovákok kezdtek egyre többet támadni, csak két gyors Szekeres-megugrás említhető fél óra alatt, az egyikből magasan, a másikból laposan adott középre, de ott senki sem volt. Tíz perccel a találkozó vége előtt Kovács szép szólójának ehetet tapsolni, lövését azonban bravúrral védte a vendégkapus. Maradt az egygólos előny, s a látottak alapján nehéz megítélni, hogy a hollandok a csoportellenfelek hátralevő mérkőzéseinek eredményeitől függetlenül — második lett.

SVÁJC—MAGYARORSZÁG
1—1 (1—0)

Eger, hatszáz néző, vezette: *Kaupke* (osztrák). Góllövők: *Poncioni*, illetve *Kissné*.

MAGYARORSZÁG: Kiss — Tóth, Bukovszkyné, Kerekes Jenei — Nagy A., Kissné, Kern — Nagy T., Bárfy, Lovász.

Nem kápráztatta el remek játékkal a maroknyi szurkolósereget a magyar női válogatott. A találkozó első tíz percében, igaz, némi fölényben játszott, de ezután a svájciak vették át az irányítást.

A csoport állása:

1. Olaszország	4	4	—	—	10-4	8
2. Magyarország	6	3	1	2	8-7	7
3. Svájc	5	1	1	3	4-8	3
4. Spanyolország	5	1	—	4	5-8	2

Labdarúgó NB II

Szegeden nyert a Kaposvár

A tizenkettedik forduló össze-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRMONDÓ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Derkovits Gyula
festő
VILÁGOSSÁG
Budapest
1984 JUN

Derkovits Gyula: Szövőmunkások. 1933

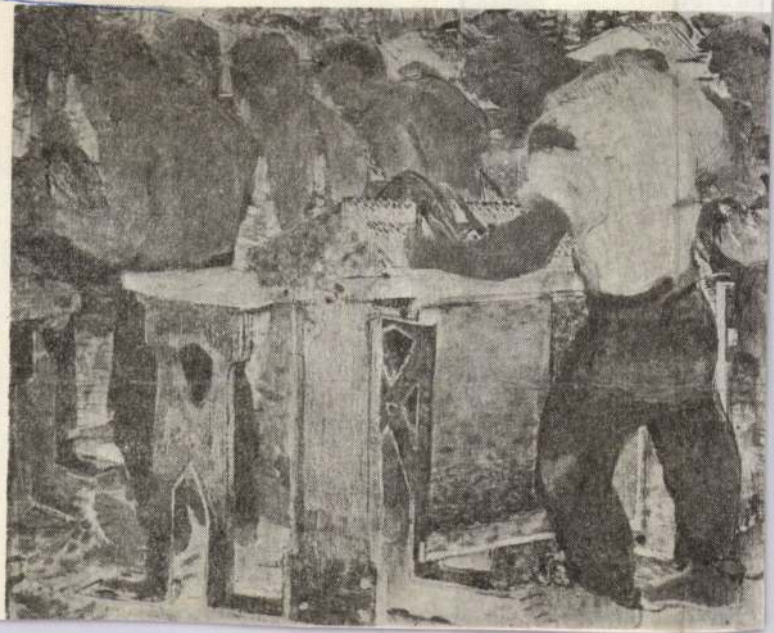

1024

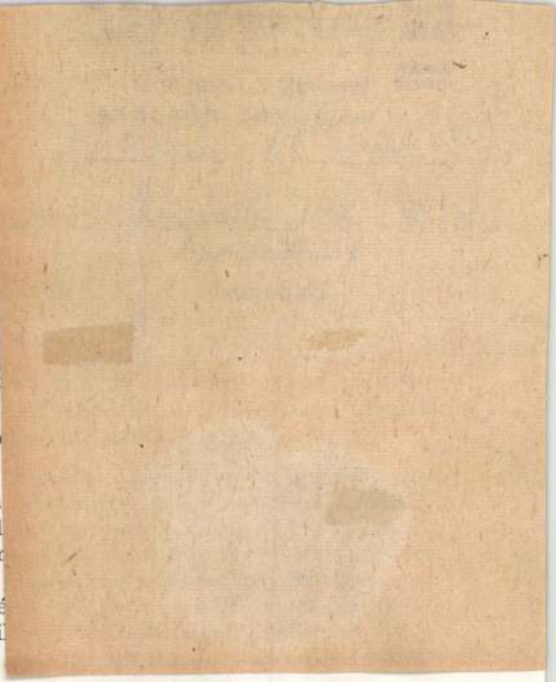

l van itt szó, vagy
ondolatokat vala-
ben? Megválaszo-
viden áttekintjük
elyek az „ökolo-
ábbi irányzataival

lán a legtöbbször
utópikus gondol-
úló hagyományai
nek főleg az előre-
onló struktúrával
elméletek: feltéte-
onfliktusait meg-
nfliktusmentesség
t, bírálja és el-
t földjéhez vezető
mit mond, abban
natjuk.

n nem válaszolja
az ökológia hívei
utópisták, hiszen
int a jelenlegi po-
tudományos ala-
i pedig azt mond-
nem igaz, hanem
lépnénk a kérdés

tika fent
ökológia
esetben j

A másik
mantikus
tikus „fel
más csom
irodalom
dennapi é
nem a vi
ban való
latias.

Az ökológiai irodalom radikális irányzatait gyakran kapcsolják össze az anarchizmus tradíciójával. Az anarchisták autonóm közösségekre kívánják felépíteni a társadalmat, ahol eltűnik, illetve radikálisan csökken a központi ellenőrzés, nem létezik a modern értelemben vett, az erőszak monopóliumának centralizációján alapuló állam. Kézenfekvő a rokonság az alternatív mozgalom decentralizációs törekvései, a „társadalom az állam ellen" gondolat, valamint az anarchista tradíciók között. Az állam teljes felszámolását azonban nem követeli minden irányzat, sokan csupán átalakítani kívánják az államot, de van, aki kétségbe vonja létének szükségességét.

A politikai ökológia elméleteivel kapcsolatosan a következő az alapvető dilemma. Gyökeresen új

MH SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

NÉPSZAVA

1982 ÁPR 3

Megnáltak a Győzelem szent pillanatában.

~~Benyó Judit fordítása~~

1021

Derkovits Gyula

RÁCSTÉPŐ MUNKÁS

DERKOVITS GYULA

Derkovits Gyula és szülővárosa

KUNTÁR LAJOS

A Derkovits család és Szombathely

Derkovits Gyula „előtörténetének" legrészletesebb kútforrása a művész visszaemlékezéseit tartalmazó, a felesége által 1958-ban közzétett *„Mi ketten"* című könyv. További adatokat a *Vasi Szemle* 1959. évi I. kötete (Kuntár Lajos: Derkovits Gyula szombathelyi évei) és az 1960. évi II. kötete (Horváth Ernő: Ismeretlen Derkovits-művek és emlékek a Savaria Múzeumban) tartalmaz. Körner Éva 1968-ban kiadott *Derkovits-monográfiája* e forrásokra hivatkozva foglalkozik Derkovits gyermekkorával, szombathelyi éveivel. Az utóbbi időben végzett kutatások adatai részben pontosítják az eddigi ismereteinket, részben pedig újabb adalékokkal szolgálnak a szülőkre, a családi környezetre, Derkovits művészetének Szombathely részéről a felszabadulás előtti elismerésére vonatkozóan.

Fontos és eddig nem hangsúlyozott körülmény, hogy *Derkovits tulajdonképpen egy asztalosdinasztia harmadik nemzedékeként kényszerült* – az apai akaratnak megfelelően – *a gyalupad mellé, a soha meg nem szeretett asztalosműhelybe.* A vörösvári Erdődy grófok Derkovits György nevű komornyikjának fia, Derkovits Antal, az 1850-es években asztalosként dolgozott Ostffyasszonyfán. Az itteni katolikus plébánián, a megkereszteltekről vezetett jegyzőkönyv 1855. évi 13. folyószám alatt található bejegyzése bizonyítja, hogy *Antonius Derkovits arcularius és felesége, Therezia Fülöp Julius nevű gyermeke március 23-án látta meg a napvilágot.* Az arcularius, vagyis asztalos Derkovits Antal bizonyosan Ostffyasszonyfán dolgozott még 1858-ban is, mert ez év 2. folyószáma alatt anyakönyvezett Paulusnál is ostffyasszonyfai lakosokként szerepelnek a szülők.

Idős Derkovits Gyula az apja foglalkozását követve, szintén asztalos lett. Legénnyé válva – a kor szokása szerint – valcoló iparosként előbb Ausztriába, majd Németországba és végül Franciaországba ment. *Dolgozott Bécsben, Münchenben és Párizsban.* Hogy a külföldi útjáról mikor tért haza, pontosan nem tudjuk, annyi azonban bizonyos, hogy *1887 nyarán már vörösvári lakos* volt. Az apja ugyanis időközben gróf Erdődy Gyula szolgálatába állt, s az uradalom központjában, Vasvörösváron telepedett le.

Szombathelyen 1887. augusztus 15. és szeptember 3. között rendezték meg az első iparkiállítást. A külföldi ipar termékeivel versenyző hazai ipar nagy seregszemléje – a 354 kiállító révén – jelentős gazdasági és társadalmi eseménye volt Szombathelynek. Ekkor már az 1871-ben megindult vasúti forgalom – bekapcsolva a Monarchia közlekedési érrendszerébe – megteremtette a feltételeit a város rohamos fejlődésének. A felduzzadt lakosság igénye az ipar minden területén nagy lehetőségeket biztosított. A kiállítás az elért eredményeket mutatni, ugyanakkor a további fejlődést elősegíteni akarta.

Az 1887. évi iparkiállítás a Derkovits család életében is jelentőssé vált. A korabeli sajtó sokat foglalkozik az eseménnyel. Felsorolja a kiállítókat, bemutatja a kiállított tárgyaikat. *A fa- és bútoripar termékeit készítők között Derkovits Antal és Derkovits Gyula nevét is említi.* Az apa gazdáival, az Erdődy grófokkal együtt szerepel. Az általuk kiállított dohányzóasztalt közösen készítették. Mégpedig a lábakat a gróf esztergályozta, a márványlapját a felesége festette, az asztalosmunkát pedig Derkovits Antal végezte.

körben írt tanulmányát az iskolák Vas megyei államosításáról. A felajánlott segítséggel éltem is, dolgozatom jegyzeteiben hivatkozom rá.

Végül, de nem utolsósorban tartozom megköszönni a nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskola főigazgatójának: Dr. Margócsy Józsefnek és a Szombathelyi Tanítóképző Intézet igazgatójának: Szalay Lászlónak a munkám végzése során számomra nyújtott segítő gesztusaikat s a két intézményben dolgozó munkatársaik megértő támogatását.

Így vált számomra lehetővé, hogy a Művelődésügyi Minisztérium bizalomteljes megkeresésének eleget tehessek.

JEGYZETEK

1. *Dr. Földes Ferenc:* „Munkásság és parasztság kulturális helyzete Magyarországon" c. 1941-ben megjelent könyvéből.
2. *Révai József:* Élni tudtunk a szabadsággal. Szikra, 1949. 571. old.
3. Lenin Művei. 29. kötet. Szikra, 1953. 123. old.
4. Köznevelés Évkönyve. Bp. 1948. 190. old.
5. *Kiss M. Emerencia* szakdolgozatából (Szombathely).
6. Köznevelés, 1945. 4. száma. 17. old.
7. L. *Horváth Márton:* „Az általános iskola – közoktatási rendszerünk alapja" c. tanulmányát, Magyar Pedagógia, 1970/2. 136. old.
8. Készítette: Országos Köznevelési Tanács. 1946.
9. Az eredeti tervek hat főiskoláról szóltak. Ortutay Gyula minisztert idézem: „... remélem, hogy a hároméves terv lezárásakor már mind a hat tervezett nevelőképző főiskola működhetik." (Előadás az Országos Köznevelési Tanácsban, 1948. febr. 5-én.)
10. Vas megyei Levéltár, 2221/1948.
11. Vasi Szemle, 1960. Felszabadulási emlékszám. 92. old.
12. Nyugati Kis Újság, 1948. szeptember 10.
13. Az 1948. évi XXXIII. törvénycikk. Magyar Törvények. 1948. évi törvények. Jegyzetekkel ellátták Vincent Gusztáv és Gál László. Bp. 1948. 203.
14. Magyar Pedagógia, 1970/2. 217. old.
15. Nyugati Kis Újság, 1948. május 30.
16. Idézi *Regős János* „Az iskolák államosítása Vas megyében" c. tanulmányában.
17. Uo.
18. A Szombathelyi Tanítóképző Intézet irattára. 1948.
19. Nyugati Kis Újság, 1948. szeptember 7.
20. *Regős János* tanulmánya alapján: Az iskolák államosítása Vas megyében. Magyar Pedagógia. 1970/2.
21. A Szombathelyi Tanítóképző Intézet irattára. 1948. B. 3/1948.
22. Részlet a Sopron vármegye és Sopron thj. város tanfelügyelősége által kiadott felhívásból.
23. Fénykép dokumentáció Bük iskolatörténetéből.
24. *Szabó Katalin* tanárjelölt szakdolgozatából, 1972/73.

FORRÁSOK

Beszámoló művelődéspolitikánk mai helyzetéről. (Az Országos Köznevelési Tanács teljes ülése 1948. febr. 5.)

A Köznevelés Évkönyve, Bp. 1948.

Magyar Pedagógia 1970-es számai.

Vasi Szemle. Felszabadulási Emlékszám 1945–1960.

Vas megyei Tanács V. B. Művelődésügyi Osztálya (Horváth Lajos oszt. vez.) által megküldött feljegyzések.

Vas megyei Levéltárban készített feljegyzéseim. (Dr. Horváth Ferenc levéltárigazgató szíves engedelmével.)

Egykori tankerületi munkatársak kéziratos gyűjteményei.

A Szombathelyi Tanítóképző Intézet tanítójelöltjeinek szakdolgozatai. (1965–1972.)

A bíráló bizottság aranyéremmel tüntette ki az asztalt, s ugyancsak a legszebbek közé sorolta Derkovits Gyula szalonszekrényét. A sajtó közleményei *mindkét Derkovitsot vörösvári lakosként emlegetik.*

Az aranyéremmel kitüntetett Derkovits Gyula, látva a szombathelyi lehetőségeket, hamarosan – pontosan 1887. november 7-én – kérte az iparhatóság engedélyét a műasztalos ipar folytatására. Mivel azt két nap múlva kézhez is vehette, bizonyos, hogy mindenben megfelelt a követelményeknek, tehát lakosa is volt a városnak. *A Derkovits család szombathelyi eredete, a városhoz fűződő kapcsolatai, bizonyítottan, 1887 novemberétől számíthatók.*

A külföldet megjárt és szakmájában a kiállításon elért sikerével tekintélyt is szerzett asztalos 35 éves korában kezdte el iparának gyakorlását Szombathelyen. Ekkor már idejét érezte a családalapításnak is, ezért *1889. október 3-án feleségül vette a söptei illetőségű Csontos Erzsébetet,* akivel a két év előtti kiállításon ismerkedett meg. A salfai plébánián megtartott esküvőn a 37 éves vőlegénynek Millei János szombathelyi cipész iparos, a 26 éves menyasszonynak pedig ifjú Csontos Sándor söptei lakos volt a tanúja.[1]

A feleséggel kapott elég tekintélyes összegű hozományból Derkovits jól felszerelt asztalosműhelyt létesített. Az ebből kikerült bútorok és üzleti berendezések megalapozták és növelték a Derkovits név hírét, tekintélyét. A művészi hajlamú, a munkáit nagy műgonddal készítő asztalos sokszor utazott Bécsbe, Berlinbe. Külföldön és itthon tanúja volt a gyári termelés előretörésének, érzője, szenvedő alanya lett az élesedő konkurrenciaharcnak, amely idegen volt ízlésétől, így nem kívánt részt venni benne. Valószínűleg ezért és a budapesti Millenneumi Kiállítás hatására vállalta el a Vásár téren (ma Ady tér) működő *Holczheim Kálmán Bútorgyár üzletvezetői tisztségét.* A tömeggyártás kö-

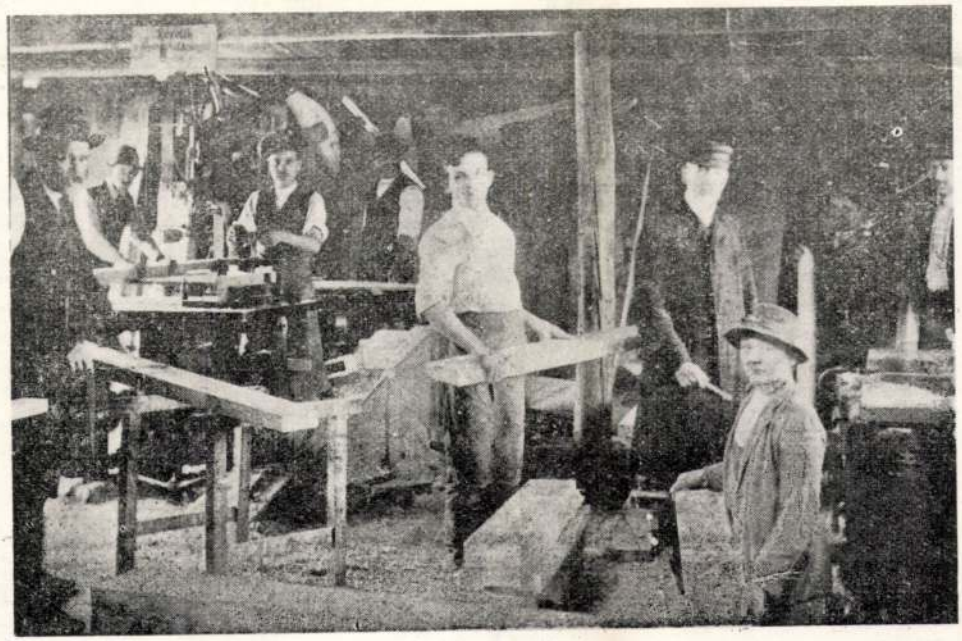

Kiss Pál (fehér ingben a kép közepén) hat évig dolgozott a Derkovits-műhelyben. Visszaemlékezései sok adattal egészítették ki ismereteinket. A felvétel – az ugyancsak asztalos vője, Szegedi János szerint – az 1910-es években készült, amikor már a Fichtacker-féle műhelyben dolgozott. (Repr.: Garas Kálmán)

rülményei, az előállított termékek minősége azonban kiábrándították a gyári iparból: *1901-ben újra megnyitotta műhelyét s kisiparosként dolgozott haláláig.*

1903-ban újabb iparkiállítás volt Szombathelyen. Derkovits tekintélyének ékes bizonysága, hogy ezen – bár apjával együtt kiállító is volt – bírálója lett az asztalosipari termékeknek.

Idős Derkovits Gyuláról tudjuk, hogy minden nagyobb megrendelés teljesítése előtt külföldi tanulmányutakat tett: Bécsben és más nagyobb városokban a helyszínen tanulmányozta a hasonló berendezéseket, általában iparának fejlődését. *A külföldi utak költségei, valamint a nagy gonddal végzett munka ellenértéke nem térülhetett meg a bútorok árából.* Az üzletfelei is visszaéltek jóhiszeműségével, részletekben fizettek, így családja anyagi romlása, annak ellenére, hogy idővel négy fiát is dolgoztatta a műhelyében,[2] elkerülhetetlen volt.

A Derkovits-műhelyben váltakozó számban dolgoztak az inasok és a segédek. Kiss Pál[3] szerint 1901-ben, az újrakezdéskor csak ő és a mester, a Kossuth Lajos utcai műhelyében pedig pár év múlva már három segéd dolgozott. Hogy kik voltak a Derkovits-gyerekeken kívül a műhely munkásai, még nem sikerült megállapítani. Kiss Pálon kívül tudunk Kirchmayer Jánosról és a kenézi Holczer Lajosról, akivel 1911. május 2-án kötötte Derkovits három évre az inasszerződést.[4]

A népes család

Az 1889. október 3-án kötött házassággal létrejött Derkovits család 1890–1903 közti években *hét gyermekkel* szaporította Szombathely lakosságát. A „Mi ketten"-ből eddig úgy tudtuk, hogy Derkovitséknak hat gyermekük volt. Az 1900. március 4-én született és 1912. április 14-én meghalt *László nem szerepel a könyvben név szerint is felsorolt gyermekek között.* Mivel a gyerekek adatai egyébként is hiányosak, legtöbbjüknek csak a nevét ismerjük, szükségesnek látszott az anyakönyvek átnézése és a hivatalos bejegyzések alapján a családról teljesebb kép adása.

A család első gyermeke 1890. június 21-én született. A keresztségben *Terézia (Lujza)* nevet kapta. Keresztszülei az anya családjához tartozó Csontos Sándor és Csontos Teréz voltak. A szülők lakása akkor a Kőszegi utca 42. szám alatti házban volt. A második gyereket majdnem pontosan két évre szülte Derkovitsné. *Jenő Gyula* 1892. július 10-én látta meg a napvilágot. A család most már a Kőszegi utca 36. számú házban lakott. A keresztszülőket az apa rokonságából választották. Az anyakönyvi bejegyzés szerint Eredics Mór szombathelyi mozdonyvezető és felesége, született Derkovits Rozália látta el ezt a tisztet. A keresztségben *Gyula József* nevet kapott harmadik gyermek 1894. április 13-án született, de már a Rumi út 4. sz. alatti házban. A közvetlen rokonság köréből kilépve Budai József asztalos és Horváth Magdolna lett a két keresztszülő. A következő négy gyermek születési ideje és helye a következő: *Sándor,* 1896. november 16., Rumi út 4., *Ernő Antal* 1898. május 2. Rumi út 4., *László,* 1900. március 4., Rózsa utca 1., *Erzsébet,* 1903. október 5., Kossuth Lajos utca 12.

A felsorolt adatok az 1895 előtt születettek – tehát Terézia, Jenő és Gyula – esetében a szombathelyi plébánián található egyházi, a többieknél pedig a szombathelyi városi anyakönyvi hivatalban levő állami anyakönyvekből valók. A gyerekek felsorolása eddig hiányosan szerepelt a Derkovits-irodalomban. Az alapul felhasznált forrás, a „Mi ketten" szó szerint ezt írja: „Házasságukból több gyermek született: négy fiú és két leányka. Név szerint: Lujza, Jenő, Gyula, Sándor, Ernő és Erzsébet." E felsorolást összevetve a fentivel észrevételi, hogy hiányzik az utolsó előtti, László. Igaz, hogy mindössze 12 évet élt, de léte kétségtelen: növelte az egyébként is népes családot számszerűen

és az eltartás gondjait tekintve is. A művész özvegye az 1974. március 13-án kelt levelében ezt írja: „Derkovits Gyula tizennégy évi házasságunk alatt sohasem említette a *László* nevű öccsét." A felsorolásból való kimaradásának tehát ez az egyszerű magyarázata. Annak okát, hogy a művész miért nem emlékezett legkisebb öccsére, nem tudjuk. László „elhallgatása" azért is érthetetlen, mert Gyula sokat és sokszor beszélt testvéreiről feleségének. Derkovitsné levelének további része is bizonyíték erre: „*Lujzáról* annyit mondott Gyula, hogy nagyon szép leányka volt, de nagyon fiatalon halt meg, még *Szombathelyen.* Volt még egy nagyon szép, okos leányka testvérük, azt ismertem én is, 19 éves korában halt meg, 1924-ben, tüdőbajban, Budapesten. Ennek a neve Erzsébet volt. A fiú testvérei: *Sándor* szívbajban 1922-ben Bpesten halt meg, *Ernő* szintén Budapesten halt meg 1942-ben. Ő vesebajban. *Derkovits Jenő* kb. *65* éves korában Budapesten *magas vérnyomás* következtében halt meg. Derkovits Jenő és felesége, Borbála hamvasztva lettek eltemetve kb. 1968-ban Budapesten. *Derkovits Gyula* meghalt 1934. június 18-án este 9 órakor *39* éves korában *influenzában. Vészes* lefogyás következtében, *54* kg volt és magassága *172* cm. Derkovits Gyula a Kerepesi úti Pantheumba került."

(Az 1973. október 21-én bekövetkezett baleset és az azt követő hosszabb betegeskedés, legfőképpen pedig a magas kor eléggé megrontotta özvegy Derkovits Gyuláné emlékezőtehetségét, így levelében közölt adatok nem mindenben egyeznek meg a hiteles dokumentumokkal, visszaemlékezése mégis értékes, mert részben a művésztől hallotta, illetve saját ismeretanyaga.)

Évről évre más és más házakban...

A hét gyermek születési helyének pontos megállapítása a Derkovits család sokat változtatott lakásai felderítéséhez is komoly segítséget ad. Ismeretükben érthetőbbé válik a művész visszaemlékezésének az a kitétele, amelyben így utal a gyakori költözködésre: „Házak és ablakok, más és más utcák, mint ahogy szüleim költözködtek évről-évre, más és más házakba." *Derkovits Gyula tehát a Rumi út 4. számú házon kívül bizonyosan lakott a Rózsa utca 1. és a Kossuth Lajos utca 12. alatt,* továbbá – okmányok bizonyítják, tehát hiteles adatként kell elfogadnunk – a *Szentmárton utca 4-et,* Derkovitsné halálesetének helyét és *Nagykar utca* 3. számú házat, amely László és az apa bejegyzett lakásaként szerepel a halotti anyakönyvben. Nem kételkedhetünk az 1901 és 1906 között a Derkovits-műhelyben dolgozó Kiss Pál szavahihetőségében, aki azt állította, hogy ő a *Kőszegi utca 27-ben* és a Posta utcában (Kossuth Lajos) lakott együtt a mesterével. (Szombathely egyik hetilapja, a Nyugatmagyarország, 1934. november 5-i számában Derkovitsról szóló írásában *Zanati úti* asztalosműhelyről beszél. Annak semmi nyoma, hogy Derkovitsék laktak volna a Zanati úton, így ezt nem szerepeltetjük a felsorolásban.) Mindezek alapján most már a következő házakról tudjuk, hogy Derkovitséknak lakásuk volt benne:

1890: Kőszegi utca 42.
1892: Kőszegi utca 36.
1894–98: Rumi út 4.
1900: Rózsa utca 1.
1901: Kőszegi utca 27.
1903: Kossuth Lajos utca 12.
1908: Szentmárton utca 4.
1912: Nagykar utca 3.

A műhelyek általában a lakással egyazon házakban voltak. Az 1912-től bérelt, a Nagykar utcai Tárnoki-házban levő egyszoba-konyhás lakást és az udvaron levő műhelyt is együtt bérelte idős Derkovits Gyula. Azt pontosan tudjuk, hogy a művész 1910 őszétől 1913. november 13-ig volt inas, majd 1914. március 16-ig segéd apja műhelyében, azt azonban, hogy 1910 és 1912 között hol volt (esetleg voltak!) a műhely, nem tudjuk. Az tény, hogy *Derkovits Gyula a szombathelyi éveiből a két utolsót a Tárnoki-házban élte és dolgozta le.*

A Tárnoki-ház udvara az 1930-as évek elején. A diófa és a kút mellett gyakran festett Derkovits. (Repr.: Garas Kálmán)

A szülők és a gyerekek halálozásának ideje

A szülők, különösen pedig a gyerekek életútjáról, hiányosak az eddigi ismereteink. A születések pontosítása után természetes kötelességként jelentkezett az életút befejező határokkal történő megállapítása is.

Derkovits Gyula nagyon szerette édesanyját. A haláláról írt, s a „Mi ketten"-ben olvasható visszaemlékezése bizonyság rá:

„... már itt volt a csilingelő barát, hiába kenték szentelt olajjal szegény anyám talpát, nem járt az már többé... Könnyem a torkomba szorult, a sírás fojtogatott,... Sejtettem, hogy itt a végórája. Rettegve figyeltem édesanyám lázas ar-

cát... Csak ne halna meg, szakadt fel bennem az óhaj. Alkonyodóban volt a júniusi nap... zokogva fúrtuk fejünket a dunnába, anyánk lábánál összebújva. Anyánkat már láthatóan húzta a mélység... Jenő bátyánk karjaival támogatta őt, vánkosait igazgatva magasabbra helyezte a fejealját... A gyertyák sercegve égtek, siralmas fényük ott imbolygott édesanyánk fakuló arcán és megvilágította a homlokáról aláhulló verejtékcseppeket... Édesapánk egész nap a pénz után járt és most lépett a szobába. Mikor meglátta élete párjának fakuló arcát, keserűen húzódott le bajusza szöglete és könny futott alá a szeméből. Nehézkesen térdet hajtott, s fojtottan hallgatott. A szoba félhomályában morajlott az ima... Kint a nap leért a szokott útján, közelgett az est. Egy Édesanya örök nyugovóra tért."

Eddig nem tudtuk melyik év júniusi napján következett be a Derkovits család további sorsát erősen meghatározó haláleset. A Szombathelyen elhalálozottak nyilvántartásában az 1908. évi 328. folyószám alatti bejegyzés ad biztos feleletet a kérdésre. A negyvenhat évet megélt, hét gyermeket szült asszony *1908. június 10-én* hagyta itt férjét és gyermekeit. A halált „orbánc" okozta.

Idős Derkovits Gyula elhunytáról annyit tudtunk, hogy betegen, „a kórházi ágyon írta alá beleegyezését Gyula fia frontra való jelentkezéséhez". A további adat már arról tudósít, hogy Jenő 1914. augusztus 30-án értesítette levélben apjuk haláláról. *Ez a dátum a halál bekövetkeztének időpontja.* Derkovits Gyula asztalosmester ugyanis ezen a napon, szintén délután 4 órakor hunyt el a Hegy utca 5. szám alatti kórházban. A halál okául „szervi szívbaj és vízkór" kórismét jegyezték be.

A gyerekek halála idejéről, a legidősebb Teréz kivételével, szintén sikerült bizonyosságot szerezni. Valószínű, hogy Teréz nyitotta az elhunytak sorát. Tárnoki Jolán, aki 16 éves volt, amikor Derkovitsék 1912-ben az ő házukba költöztek, határozottan állítja, hogy náluk csak a férfiak laktak. Terézről nem is hallott. Határozottan emlékszik, hogy az anya nélkül maradt család háztartását Jenő vezette. Erzsébetről tudott, hiszen ő havonként felkereste a családot. A gyerekek sorrendjében következő Jenőt a hatvanas években Budapesten érte el a halál. *Gyula halálának ideje és körülményei közismertek: 1934. június 18. a megemlékezések figyelmeztetője.* Sándor 26 évesként Budapesten halt meg az Új Szent János Kórházban 1922-ben. A halálát szívbillentyűtágulás okozta. Ernő 53 évet ért meg. Szintén a fővárosban halt meg 1951-ben. László 12 éves korában szervi szívbajban, Erzsébet pedig – 1923-ban – tüdőbajban halt meg.

A szülőváros elismerése

Derkovits Gyula Szombathelyről, illetve a családi környezetéből azért távozott, hogy kiutat találjon a számára tarthatatlan állapotból. A pusztulást, a halált is inkább vállalta, minthogy minden reggel hallja az apa műhelybe terelő sürgetését, elszenvedje a gyalupad mellett töltött órák keserveit, részese legyen a testvérek civódásainak, a közéjük állandósuló feszültségnek. A frontra vonulása a Szombathelyhez kötődő közvetlen szálak megszakadását is jelentette. Katonáskodása közben testvérei felköltöztek a fővárosba, így az 1916-ban történt leszerelésekor ő is Budapesten telepedett le. Hogy 1914 után hogyan alakult Derkovits Gyula és Szombathely kapcsolata, még nem tisztázott. Az bizonyosra vehető, hogy akadtak, akik számon tartották, figyelemmel kísérték munkálkodását, *művészetének láttatott elismerése azonban csak a halála után következett be.*

Vas megye és Szombathely város képzőművészeit összefogó Kultúregyesületi szakosztály, a Szent Márton Céh 1936-ban „Az első dunántúli képzőművészeti kiállítás"

keretében mutatta be a szülővárosnak nagy fia alkotásait. Az alkalom természetessé tette a Derkovitscsal történő foglalkozást, *előzőleg azonban csak a Nyugatmagyarország című hetilapban találunk ismétlődő hiradásokat, közleményeket.* Az irások puszta felsorolása is sokatmondó:

Az éhenhalt Derkovits festőművész kálváriás útja a Zanati úti asztalosműhelytől a Szépművészeti Múzeumig. 1934. november 5.
Derkovits Gyula emlékezete az „Ars Hungarica" monográfiáinak sorozatában. 1935. szeptember 9.
Derkovits Gyula hagyatéki kiállítása. 1936. január 7.
Derkovits legendája... 1936. január 27.
Derkovits Gyula, a tragikus végű szombathelyi festőművész a Szépművészeti Múzeumban. 1937. április 5.
Az éhenhalt szombathelyi festőművész eltartja özvegyét. Halála harmadik évfordulóján síremléket állítanak Derkovits Gyulának. 1937. június 28.
Derkovits Gyula a társadalmi valóság kegyetlenül kritikus felismerője. 1937. október 25.

Az 1936-os kiállítás létrejötte, a 20 kép és rajz, valamint 19 rézkarc Szombathelyre szállítása és két hétre a közönség elé tárása Szombathely művelődéstörténetének jelentős eseménye, ezért nem lesz érdektelen néhány közvetlen dokumentumának megismerése.[5]

Dr. Ártinger Imre[6] (Budapest, V. Nádor u. 5.) *levelei dr. Tóth János főmérnökhöz*

Igen tisztelt Uram, Budapest, 1935. okt. 7.
tegnap beszéltem Derkovitsnéval, aki a maga részéről is igen nagy örömmel vette a tervezett kiállítás hírét. Természetesen a legnagyobb örömmel áll az urak rendelkezésére minden tekintetben. Beszéltem már egypár gyűjtővel, akik szintén készek nyilatkoztak a képek kölcsönadására. Úgy látom tehát, hogy itt semmi akadálya sem lesz a kiállítás megrendezésének s az ötlet általában a legnagyobb rokonszenvvel találkozott. A magam részéről szívesen teszek meg mindent, ami a sikert előmozdíthatja s – mint már írtam – szívesen várom Önt Budapestre, hogy a modus procedendit megbeszélhessük.

Teljes tisztelettel
Dr. Ártinger Imre s. k.

Igen tisztelt Barátom, Budapest, 1935. nov. 4.
elutazása előtt sajnos nem tudtam Önnel még egyszer beszélni s így nem tudom mit végzett Derkovitsnéval s hogy az említett Derkovits-kiállítás ügye azóta haladt-e valamit? – Főleg arra kérem azonban szíves válaszát, hogy a tőlem kért Derkovits-cikk aktuális-e, s ha igen, mikorára küldjem Önnek?

Szívélyes üdvözlettel készséges híve
Dr. Ártinger Imre s. k.

Kedves Barátom, 1936. febr. 6.
köszönöm kétrendbeli küldeményét s ne haragudjék, hogy az előzőt is csak most köszönöm meg. Az olasz számmal annyira el voltam foglalva, hogy úgyszólván semmihez sem jutottam. A metszetekről a legközelebbi számok egyikében magam fogok ismertetést írni, azt hiszem meg lesz vele elégedve. – A kiállítás anyagi sikere (?) nemigen meg-

lepetés számomra. Mindenesetre mégis fontos megnyilatkozás volt, s talán a Derkovits művészetéből leszűrhető tanulságok sem suhannak el nyomtalanul a közönség felett. – Olvastam írását folyóiratukban és szívesen látom, ha megírja a M. M. részére azt, amit levelezőlapján jelez. Terjedelem: két nyomtatott hasáb a M. M.-ben, kb. 120 írógépelt sor, soronként 30–35 betű. A kéziratot minél előbb kérem, hogy a legelső alkalommal beilleszthessem. – Verskötetét még nem olvashattam el. Rövidesen lesz ráérő időm s akkor arra is visszatérek. – Folyóiratuk egyébként igen szép és tartalmas. Örömmel forgattam s böngésztem benne.

Szívélyes barátsággal üdvözli készséges híve
Dr. Ártinger Imre s. k.

Kedves Barátom, 1936. február 13.
megkaptam levelét és a kéziratot, cikkét fametszeteinek ismertetésével együtt az ápr. 1.-i számban hozom. (A márc. 1.-i már nyomdában van.) Hát amit a cikkében ír, az bizony eléggé szomorú, úgy a látogatottságra, mint az eladásra vonatkozólag! Nem árt, ha „keservének" helyet adunk, talán lehet valami eredménye... Szívesen küldök Egryről az Irott Kő-nek tanulmányt az említett terjedelemben s a kliséket is szívesen bocsátom rendelkezésükre. Egy lapon legyen szíves megírni, hogy mikorára kell a kézirat s hogy hány klisére van szükségük. Ezeket aztán a kézirattal együtt elküldöm az Ön címére.

Ne keseredjék azért el a kiállítás alkalmával szerzett tapasztalatain. Alapjában véve, természetesen méretkülönbségekkel, nálunk Pesten is ugyanolyan részvétlenséggel kell a modern művészetnek megküzdenie, mint Önöknél. A fő különbség az, hogy itt mégis mindig sikerül egypár tehetős és lelkes embert az ügy szolgálatába állítanunk, ami persze vidéken sokkal nehezebb.

Szívélyesen üdvözli készséges híve
Dr. Ártinger Imre s. k.

Derkovits Gyuláné levelei Tóth János főmérnökhöz

Igen tisztelt főmérnök Úr, Budapest, 1935. október 17.
a képek Szombathelyre szállítása ügyében érdeklődtem Tamás Henrik úrnál, aki a következőket mondta, ha teherautóval *biztosítással* szállítják oda-vissza, lakástólakásig 300–350 P a költség, és Ő (Tamás úr) el is vállalná a szállítást. Írtam egy itteni szállítási vállalkozónak, de még ez ideig nem kaptam választ. Én megküldöm Önnek a szállító czég címét, talán hivatalból küldött gépírásos levélre reflektálni fognak. Eisler Aladár szállítási vállalkozó, Budapest, V. József tér 9. telefon 83-3-62. a „Tamás galéria" címe: Budapest, Akadémia ucca 8. Én jobb szeretném (ha tényleg megcsinálnák a kiállítást), ha a képek szállítása vasúton történne, biztosabbnak tartom. Ha a kiállítás ügyben, és a szállítás körüli dolgokról tud Ön majd valami biztosat kérem értesítsen pár sorban engemet.

Szíves üdvözlettel
Özv. Derkovits Gyuláné
Budapest, Munkácsy Mihály ucca 37. III. 9.

Kedves Főmérnök Úr, Budapest, 1935. November 15.

én is úgy találom, hogy jobb lesz, ha a kiállítást január 5–15-éig megtartandó Dunántúli képzőművészeti kiállítással egyidőben s helyen tartanánk meg. De szeretném tudni egy termet vagy kettőt kapnék-e és mekkorát, nehogy fölösleges költségbe rántsam magam. Már érdeklődtem láda ügyben, kb. 15–20 Pengőbe kerül, ha kettőbe kell csomagolnom, mert egybe bajos lesz elhelyezni mivel üvegezettek. A szállításért még nem tudom mit kérnek, mert az úgy hallom, súlyra megy, és csak ha már be lesz csomagolva írhatom meg. Még megtudakolom a biztosítási díjat is, és az anyagot én már Deczember 10-dikén útnak is indítom, de kérem írja meg nekem hová, és kihez irányítsam, majd annak idején. Mindenesetre még írok erről Önnek és én is várom szíves válaszát.

Szíves üdvözlettel
Özv. Derkovits Gyuláné

U. i. beszéltem Artinger Úrral és hallottam, hogy Ön Szombathelyen adatokat próbált szerezni Gyula élete folyásáról. Azonban amiket ott Önnel közöltek, tévesek.

Derkovits Gyula tényleg lakott Szombathelyen a Nagykar uccában, de nem ott állított ki a „Kútnál", hanem itt Budapesten a „Kút" egyesület tagja volt, és annak kiállításain részt is vett, és hát ott meg is bámulták csodálatos, nagyszerű művészetét és tehetségét. Az is igaz, volt egy kis húga, aki a szombathelyi árvaházban nevelkedett, és akit 1920-ban a testvérei Budapestre hozattak, és közös erővel iskoláztattak, egy vagy két képzőt járt is itt, de nem bírták anyagilag a fivérei, és oda adták varrni tanulni. Azonban az ártott Neki és 1923-ban ősszel itt Budapesten *tüdőbajban* halt meg természetes halállal 19-éves korában. És az öccse Gyulának, a Sándor, ugyancsak természetes halállal halt el 1922 októberében az Új Szent János Kórházban itt Budapesten, *szívbillentyűtágulás következtében.* Gyula az édesanyját kb. 1908-ban vesztette el, 14 éves korában maradt félárva, és 1914- vagy 15-ben az édesapját, amikor is mint önkéntes közkatona kiment a harctérre . . .

Tehát igen kérem vigyázzon arra, hogy ne kerüljenek téves adatok Derkovits Gyula életrajzi adataiba. A húga nem Anna, hanem Derkovits Erzsébet volt.

(Itt meg kell jegyeznünk, hogy Derkovits Gyuláné valószínűleg félreértette Tóth János érdeklődését a „Kútnál" történő kiállítással kapcsolatban. Tárnokiék, a Nagykar utcai lakótársak, ma is állítják, hogy *a szárnyait próbálgató művész gyakran rajzolt, festett az udvarukon levő diófa alatt, illetve a hengeres kút mellett.* Az azonban kétségtelen, hogy ennél a kútnál sem állított ki, hiszen munkáit – éppen Tárnokiék bizonyítják – csak ritkán engedte megnézni, megcsodálni.)

„Igen tisztelt Főmérnök Úr,

a képek már csomagolva vannak két ládában, és én azt e hó végén útnak indítom. Azonban a katalógus részére a képek címét és árát most elküldöm Önnek. A képek árából sokat engedtem, hogy erről meggyőzzem, ide mellékelek egy katalógust az 1934-évi Ernst kiállításból. A gyalulatlan ládába csomagolva van 11 db munka.

(Itt a 11 kép felsorolása következik.)

A másik ládában, a festettben, eddig 14 dbot csomagoltam, de ha Ön az anyagot kevésnek találja csomagolhatok még hozzá 5 darabot, és akkor kerek 30 darab menne ládába. 2-ik láda eddigi tartalma" (a 14 db kép felsorolása után még külön is összegezi: 1 láda 11 db, 2 láda 14 db, összesen 25 db).[7]

Kedves Főmérnök Úr, Budapest, 1935. Deczember 21.

a tegnapi nap reggelén útnak indítottam a két ládát 25 db kép tartalommal. A kulcsokat így küldöm el Önnek, és én Január 2-án este érkezek Szombathelyre. Azért jövök egy-két nappal előbb, mert látni szeretném az anyagot, és egypár képet üvegeztetnem kell ott, természetesen az én költségemen. Azonkívül a képeket bizonyos számban majd feszíteni kell, szerszámról gondoskodni fogok. Arra kérem, legyen szíves pár sorban értesíteni engem, ha a ládák és a kulcsok oda érkeztek, és még valamit, egy szolid polgári szálló címét is szíveskedjen nekem küldeni, hogy tudjam hová menjek, ha este oda érkezem. Köszönettel üdvözlöm a viszontlátásig, boldog ünnepeket kívánok Önöknek.

Özv. Derkovits Gyuláné

Kedves Főmérnök Úr, Budapest, 1935. Decz. 30. Hétfő

Január 2 helyett Január 22-dikén[8] jövök Szombathelyre. Azért jövök egy-két nappal előbb, hogy a képeket lássam milyen állapotban vannak. Egypár képet ott be szeretnék üvegeztetni a nagyok közül, természetessen az én számlámra. A biztosítás oda-vissza nagyon kedvezményes, 30 P-be került. Az „Irott Kő" folyóirat részemre még nem jött meg, pedig nagyon szeretném látni.

Igen kérem a képeken esetleges firniselést ne alkalmazzanak, majd ha ott leszek én intézkedek a képek sorsa felett, melyek legyenek üvegezve – vagy feszítve, t. i. ezt még Gyula életében is én végeztem, tehát otthonos vagyok benne. Ha nem terhelem Önöket, kérem küldjenek nekem egy „Irott kő" folyóirat példányt.

Szíves üdvözlettel boldog újévet kíván

Özv. Derkovits Gyuláné

Kedves Tóth Úr, (Bélyegző kelte: 1936. február 6.)

kedélyesen és szerencsésen hazaértem, de sajnos influenzás lettem és a mai napig még a varrósalonban sem voltam. Kérem ha beszél Rajki Urral legyen szíves megmondani, hogy a mai napig még senki sem jelentkezett nálam az éremért. Talán jó lenne, ha Rajki Úr újból írna az ügyben az illető Úrnak. A rézkarcz dolgot is bajos lesz így elintéznem ahogy azt Fábián Úr szeretné, mert itt Pesten a Silling féle lehúzó műhely megszűnt elsejétől, és most én nem tudok egy ideig újabbakat lehuzatni. Tehát kérem, ami Önarczkép ott el lett adva, küldjék el Önök az Illető Urnak és a museum részére én küldök másikat, persze kicsit várni kell reá. Hogy zárult a kiállítás? Igen érdekel. És az is, hogy a képek kb. mikor érnek vissza. A láda ügyet nem sikerült elintéznem a sógorommal. Máriát a kicsinyeivel együtt sokszor csókolom, Magát szívesen üdvözli

Özv. Derkovits Gyuláné

Kedves Főmérnök Úr Budapest, 1936. febr. 15.

a kulcsokat a nyugtával együtt megkaptam, köszönöm. A ládák még nem értek el hozzám. Szomorú, hogy anyagi sikerünk ilyen sivár volt, de én már megvagyok edzve. Azonban igen jó lenne, ha az én csekély költségeimet a vételárral együtt megkaphatnám. Vagyis a

„Gerendavivők"	á	65 P
a biztosítás		30 P
a két láda		25 P
és a fagyapot		6 P
		126 P

ezenkívül úgy tudom egy rézkarczot is eladtak, kérem azt is intézzék el nekem. Sajnos

amióta hazatértem Szombathelyről már harmadik esetben estem influenzába, most is benne vagyok és ezért késtem a válasszal. Kérem írjon tüzetesebben mert minden nagyon érdekel, szívből üdvözlöm Mindannyiokat

özv. Derkovitsné

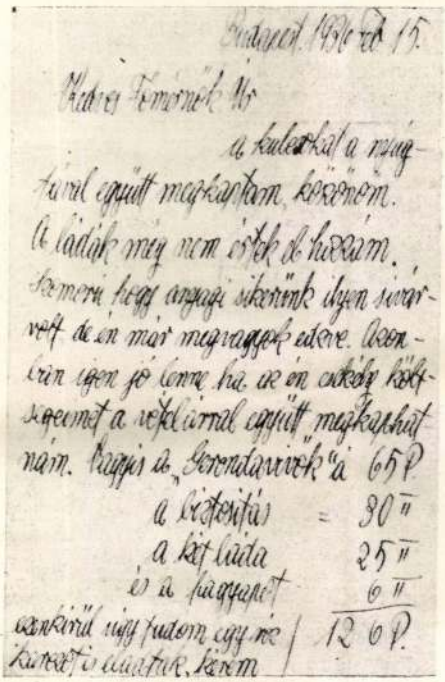

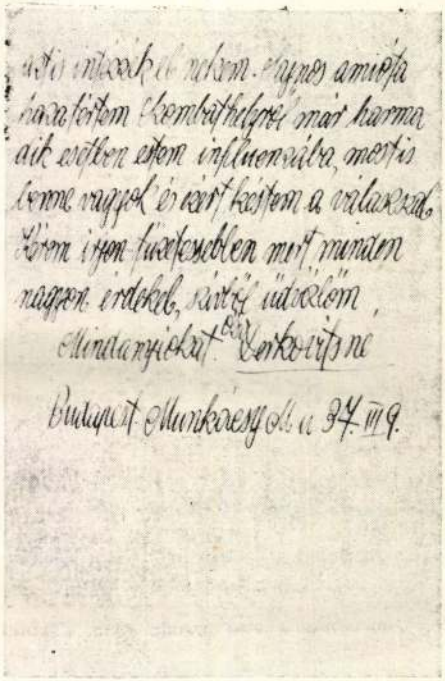

Derkovits Gyuláné levele dr. Tóth János főmérnökhöz
(Repr.: Garas Kálmán)

Kedves Főmérnök Úr, (Bélyegző kelte: 1936. március 13.)

a „Gerendavivők"-ért járó 65 P-őt e héten Márczius 11-én délelőtt megkaptam, köszönöm. Szeretném tudni, sikerült-e a Főmérnök Úrnak mikor itt Pesten járt egy Derkovits könyvet szerezni? mert ha nem, én szívesen küldenék Önnek egy tisztelet példányt. A rézkarczot az illető Fischer Géza igazgató Úrnak, Budapest, II. ker. Alsótörökvész u. 6. szám alá, a tegnapi nap folyamán, eljuttattam posta útján. Szíves válaszát várom, és mindnégyüket szeretettel köszöntöm

Derkovitsné

Dr. Tóth János és a Szent Márton Céh többi vezetője a kiállítás megrendezésével nemcsak a maguk, hanem a szülőváros elismerését is kifejezték Derkovits Gyula művészete, Szombathelyhez tartozása kérdésében. A korabeli sajtó beszámolt az eseményről, s „a szombathelyi származású, oly korán elhunyt európai értékű és hírű művész művészi hagyatéka" a szülőváros közönsége elé került. Az a tény, hogy a kiállítást megnyitó *dr. Ujváry Ede polgármester külön is méltatta Derkovits művészetét,* s egyik művét emlékéremmel tüntette ki, továbbá, hogy a „Gerendavivők"-et a város, és az Önarckép című rézkarcot pedig a múzeum meg is vásárolta, bizonyos mértékben módosíttatja azt a nézetet, hogy Szombathely a felszabadulás előtt nem tartotta számon

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068. 337-748. 340-728
1974 - 3
VASI SZEMLE

nagy művész fiát. Az természetes, hogy Derkovits utóélete, a szülőváros elismerése csak 1945 után kaphatta meg méltó kereteit. A Derkovits név ma összeforrt Szombathellyel. A most közzétett adalékok ugyan a múltról szólnak, de a gyökerek feltárásával a mai kapcsolatokat erősítik, s *Derkovits szombathelyivé válását szolgálják.*

JEGYZETEK

1. Derkovitsné szülei, Csontos Mór és Pongrácz Katalin idős korukban kötötték össze sorsukat. A salfai plébánián kötött házasságokról vezetett jegyzőkönyv tanúsítja, hogy Csontos Mór közbirtokos, 71 éves tömördi és Pongrácz Katalin 58 éves söptei lakosok, mindketten római katolikusok, Kautzky Sylvester uradalmi gazdatiszt és Kampel Ferenc uradalmi bognár tanúk jelenlétében 1889. március 7-én (8. folyószám) kötötték – „a hirdetés alól felmentve" – házasságukat. Csontosék, Derkovits Jenő visszaemlékezése szerint, 10 000 korona hozományt adtak lányuknak.
2. Jenő, Sándor és Ernő magatartásáról nincsenek adataink arra vonatkozólag, hogy milyen érzelmekkel fogadták, tűrték az apai döntést a műhelybe kényszerítésükről, Gyula azonban nehezen viselte, mint írta: rabszolgája lett a műhelynek.
3. Az 1958-ban lejegyzett részletes visszaemlékezése a Vasi Szemle 1959. I. kötetében található.
4. Vas megyei Levéltár. Tanonc lajstrom 99/1911. Az apával, Holczer Mórral kötött szerződést 1913. február 19-én közös megegyezéssel felbontották.
5. Dr. Tóth János főmérnök, Budapest, I. Lánchíd utca 15–17. szám alatti lakos engedte át felhasználásra és közlésre a birtokában levő leveleket. Ártinger (Oltványi) Imre leveleit ugyan ismertette már a Művészettörténeti Értesítő 1967. évi 2. számában Szelényi Lajos „Adalékok az első szombathelyi Derkovits-kiállításhoz" című írásában, de az érdekes dokumentumok együtt teszik érthetőbbé a kiállítás körülményeit.
6. Oltványi (Artinger) Imre (1893–1963) – az Irodalmi Lexikon szerint – művészeti író, szerkesztő, politikus, a Független Kisgazda Párt egyik alapító tagja, 1945-ben pénzügyminiszter, 1947–48-ban svájci követ, 1950–52 között a Szépművészeti Múzeum főigazgatója volt. 1935 és 1938 közti években szerkesztette a Magyar Művészet című lapot. Derkovits Gyuláról írt könyve 1934-ben jelent meg.
7. Derkovits Gyuláné kézzel írt s itt közölt levelei, illetve levelezőlapjai mellett van egy dátum nélküli levélrészlet. A szövege: „Kimaradt »Asszony a télben« tempera

   »Borjak« tempera
   »Önarckép pipával« tus
   és még két grafika,

   tehát kérem ha a Főmérnök Úr úgy gondolja, hogy harmincz darab képet kényelmesen el lehet helyezni a helyiségben, amelyet férjem munkáinak átengednek, úgy még ezt a hiányzó 5 dbt is becsomagolom. Az is igen érdekelne, hogy dr. Ártinger úr elküldte-e már a kliséket és a czikket Önnek. Szíves válaszát kérem szíves üdvözlettel."

   Valószínű, hogy a fenti szöveg tulajdonképpen befejező része az 1935. december 6-án kelt levélnek, mely felsorolja a Szombathelyre küldendő képeket. A kiállításon szerepelt 20 db rézkarc felsorolása csak a kiállítás nyomtatott katalógusában található. A Martineum Könyvnyomdában készült 8 oldalas kiadványban az előszó után az I. teremben kiállított Derkovits képek sorakoznak. A katalógust Jaksa István festőművész, a kiállítás egyik résztvevője engedte át ismertetésre. A Derkovits munkák teljes felsorolása az Életünk 1974. évi 2. számában található.
8. A kiállítást eredetileg január 5–15. között tervezték. A végleges időpont január 26–febr. 4-re tevődött át.

Hegyháti summások[1]

PÖLÖSKEI FERENC–TAKÁCS FERE

A summások helye, szerepe történetirásunkban

Marxista történettudományunk jelentős eredményeket ért már el a magyarországi mezőgazdaság tőkés fejlődésének vizsgálata terén. Mindenekelőtt világossá vált a feudális eredetű és jellegű nagybirtok meghatározó szerepe a tőkés agrárfejlődésben. A nagyarányú agrártúlnépesedés, a földnélküli hatalmas paraszttömegek léte és a feudális maradványok továbbélése a munkaszervezetben alapvetően meghatározta az ország szegényparasztságának helyzetét egészen a felszabadulásig. Egyetértünk ugyanis Szabó Istvánnal, aki a polgári szociológiai definícióktól eltérően a paraszt fogalmát nem szűkíti le a birtokos parasztra, hanem éppen a valóságos agrárviszonyokat és a tudományos történeti elemzést tartva szem előtt, mindazokat a paraszt fogalmába sorolja, akik még mezőgazdasági munkával tartják fenn családjukat és a falu közösségében, keretei között élnek.[2]

Figyelemreméltó eredmények születtek a paraszti felbomlás folyamatának s ezen belül a szegényparaszti kategóriák társadalmi helyzetének, valamint a bérmunka nagy típusainak elemzése során.[3] A mezőgazdasági bérmunka egyik nagy formája a téli szerződtetésen alapuló gazdasági cselédség intézménye volt. A cselédek a nagybirtok nélkülözhetetlen és állandó, éven át meghatározott munkát végző robotosai voltak. Társadalmi, pontosabban a nagybirtoknak kiszolgáltatott helyzetüket törvények is rögzítették, ezért jogi státusuk, vagy inkább jogtalanságuk a legtisztázottabbak. Nagymértékben elősegítette mindezt Illyés Gyula klasszikus munkája: A puszták népe. Annál nagyobbak és feltűnőbbek azonban a fehér foltok a nagybirtok egyéb munkáskategóriáinak történeti tablóján. E munkásrétegeknek még a számbavételét sem végeztük el, nemhogy élet- és munkakörülményeik feltárásával büszkélkedhetnénk. Ki tudná például akár megközelítő pontossággal is felsorolni a nagybirtokokon végzett idénymunka, hónapos és napszámos munka formáit, a munka jellege, a munkafeltételek, a bérfizetés stb. szempontjából? Vagy ki tett már kísérletet a házi cselédek hierarchiájának bemutatására? Talán csak a XIX. század második felében kiszélesedő summás munka történeti analízisét tekinthetjük kivételnek.[4] De itt is mindjárt feltűnő a summások fogalmának tisztázatlansága, amit az egyes definíciók terjengőssége is jelez, illetve a körülötte kibontakozó és valószínűleg még hosszabb ideig elhúzódó vita mutat. Közülük idézünk néhányat.

„Summásoknak azokat a mezőgazdasági idénymunkásokat nevezték, akik húszasharmincas csoportokban lakóhelyüktől távolfekvő nagybirtokokra szegődtek el, 2–5 vagy 6 hónapra. A summás munkások voltak a legjobban kizsákmányolható mezőgazdasági munkáscsapatok. A messzi földről szerződtetett summások, fiatal legények és leányok, embertelen, a rabokéhoz hasonló körülmények között dolgoztak és még hazaszökni sem tudtak, mert szigorú felügyelet alatt őrizték őket, ezenkívül útiköltségre sem volt pénzük."[5]

„A *summások* – számbelileg nem túlságosan nagy – csoportja átmenetet képezett a konvenciós cselédek és a tulajdonképpeni mezei napszámosok között. Az év egy-egy szakában bandagazda vezetésével csapatostól szerződtek el egy-két hónapra valamelyik nagybirtokra, az év többi részében pedig – ha volt munka – napszámra jártak. Summás